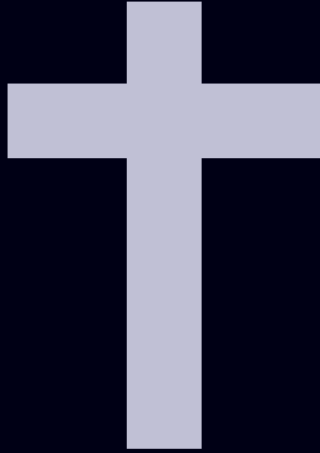

Manö Kamiŋ

The New Testament in the Kobon Language of Papua New Guinea

Manö Kamɨŋ

The New Testament in the Kobon Language of Papua New Guinea Nupela Testamen long tokples Kobon long Niugini

Copyright © 2005 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Kobon

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023
3850151d-322e-5e07-a069-b89a616a091d

Contents

FRT	1
Madyu	2
Mak	48
Luk	75
Jon	123
Aposil	158
Rom	203
1 Korid	225
2 Korid	246
Galesia	258
Epesas	265
Pilipai	272
Kolosi	277
1 Desalonaika	282
2 Desalonaika	286
1 Dimodi	289
2 Dimodi	295
Daidas	300
Pilimon	303
Hibru	304
Jems	321
1 Pida	326
2 Pida	332
1 Jon	336
2 Jon	341
3 Jon	342
Jud	343
Repelesin	345
Read the New Testament . .	370

Manö Kam+iŋ
The New Testament in the
Kobon language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long
tokples Kobon long Niugini

Manö Kam+iŋ

The New Testament in the Kobon
 Language of Papua New Guinea
 [kpw]

Translation by Wycliffe Bible Translators

© 2005, The Bible Society of Papua New
 Guinea

Print publication, 2005 by The Bible
 Society of Papua New Guinea

Web version
 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.
www.Wycliffe.org

<http://pngscriptures.org>

www.ScriptureEarth.org

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons license (Attribution-Noncommercial-No Derivative Works).

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0>

Your are free to share — to copy, distribute and transmit the text under the following conditions:

- **Attribution.** You must attribute the work to *Wycliffe Bible Translators* (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- **Noncommercial.** You may not use this work for commercial purposes.
- **No Derivative Works.** You may not alter, transform, or build upon this work.
- **In addition,** you have permission to port the text to different file formats, as long as you don't change any of the text or punctuation of the Bible.

Notice — For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.

Tok Orait

Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok orait na lo bilong Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivative Works license. Em i tok olsem **yu ken givim kopi long narepela manmeri.** Yu ken wokim kopi na givim long husat i laikim. Tasol, yu mas tok klia dispela samting i kam long <http://tokplesbaibel.org>. Yu no ken kisim mani na salim dispela. **Yu mas givim nating.** Na tu, **yu no ken senisim Tok.**

Ol piksa i kam wantim ol Baibel na narepela buk i stap long dispela sait i gat tok orait long usim wantaim dispela samting tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu mas askim husat i papa bilong copyright long dispela ol piksa.

Sapos yu laik stretim samting i no orait long dispela tok orait, stretim tok, salim Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long nupela tok ples, yu ken **askim mipela.**

Olgeta tok orait na lo long tok ples English i stap long <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/legalcode>.

Sapos yu gat askim long dispela, **plis askim mipela.**

God Manö Ad+iŋ Hain N+ibö u
buk ke ke pes n+ihön n+ihön
m+iödöp aui n+iŋmön

Kobon[tab]Manö ulep[tab]pes

Madyu Jisas Kraiss Manö Aij u Madyu kali kliñ rika

*Ebrahim rikö rik dam dapil gilö Jisas
Krais nüp yag daula
(Luk 3:23-38)*

1 Jisas Kraiss nap nñhi ilan nipe gau riklö rik amil apil göm nüp yag daula rö hagnig gabin. Bì kub Ebrahim rikö rik damöm, kinj Depid nüp yag daula. Depid nipe rikö rik damöm, Jisas Kraiss nüp yag daula. *

2 Anig gila:
Ebrahim Aisak nüp yag daula.
Aisak Jekop nüp yag daula.
Jekop nipe pen, Juda nüp riköm, nımam hain magö u agip yag daula.

3 Juda nipe nñbi Dema aip mıdöm, Peres aip Sera aip kalip yag daula.
Peres, Hesron nüp yag daula. *

4 Ram, Aminadap nüp yag daula.
Aminadap, Nason nüp yag daula.
Nason, Salmon nüp yag daula.

5 Salmon, Boas nüp yag daula. Boas nıme nıpe u Rehap.
Boas, Obed nüp yag daula. Obed, nıme nıpe u Rud.

Obed, Jesi nüp yag daula.
6 Jesi, kinj Depid nüp yag daula.
Depid, Solomon nüp yag daula.
Solomon nıme nıpe u, nöd bı ne Yuraia nüp udö umö, hainö Depid nüp udöm me, Solomon nüp yag daula. *

7 Solomon, Riaboam nüp yag daula.
Riaboam, Abaija nüp yag daula.
Abaija, Esa nüp yag daula.

8 Esa, Jihosapad nüp yag daula.
Jihosapad, Joram nüp yag daula.
Joram, Asaia nüp yag daula.

9 Asaia, Jodam nüp yag daula.
Jodam, Ehas nüp yag daula.
Ehas, Hesekaia nüp yag daula.

10 Hesekaia, Manasa nüp yag daula.
Manasa, Emos nüp yag daula.
Emos, Josaiia nüp yag daula.

11 Josaiia, Jekonaia nüp yag dapöm, nımam rımnap yag daula. Nın anıbu, daun kub Babilon nñbi bı apöm, Isrel nñbi bı kalip nagı lı dam Babilon ud arla. *

12 Ud areila, Jekonaia anıb gau mıdöm, Sialdiel nüp yag daula.

Isrel nñbi bı kale Babilon arö göm ram mınöñ Juda ado gi arla u, Sialdiel, Serababel nüp yag daula. *

13 Serababel, Abaiad nüp yag daula.
Abaiad, Eliakim nüp yag daula.
Eliakim, Eso nüp yag daula.

14 Eso, Sedok nüp yag daula.
Sedok, Ekim nüp yag daula.
Ekim, Elaiad nüp yag daula.

15 Elaiad, Eliesia nüp yag daula.
Eliesia, Madan nüp yag daula.
Madan, Jekop nüp yag daula.

16 Jekop, Josep nüp yag daula.
Josep me, nñbi Maria nüp ñeila. Maria nıpe Jisas nüp yag daula. Jisas nüp Kraiss a gımıdal.

17 Anıb u me, bac hon Ebrahim nıpe rikö riklö rik dam dapil göm unbö sidun böñ dan ara u, hainö bac kinj Depid nüp yag daula. Yag daulö, Depid nıpe pen rikö riklö rik dam dapil göm u rö nöp sidun böñ dan areia, hainö Babilon bı ke gau nıbö apöm kalip nagı lı dam ram mınöñ kale u ud arla. Ud areila, hainö pen kauyan rik dam dapil göm unbö sidun böñ dan ara u, hainö Kraiss nüp yag daula.

*Maria Jisas nüp yag daula
(Luk 2:1-7)*

18 Jisas Kraiss nüp yag daula manö u hagnig gabin. Jisas nıme Maria, Josep nüp ñeila, nıpe aip ajmil wasö, kale nıñla Maria ñı mudun mıdeia. Ana Uı nıpe u ke gö, ñı mudun anıbu mıdeia. *

19 Pen nugmul nıpe Josep bı aij u me, manö kub hagaga; gası u nöp nıñöm haga, “Nı mudun mıdöp anıbu, nñbi bı gau hag ñınabin, nüp nable gınab. Anıb u, agamıj hag yuın,” a ga.

20 Josep anig nıñu u pen, sıbön yan uhön nıñu, Bı Kub ejol nıpe ap nüp haga, “Josep, Depid ñı nıpe! Nñbi anıbu, nıñhön gınig ud-nam?” a gımön, gası u nıñagmön; halöwaö udmön. Nı mudun mıdöp u, Ana Uı u nöp gö mıdöp.

21 Hainö ñı u rik dauö nıpe kub göm, nñbi bı nıpe gau nan si nan naij gıpal prı u hik gi yunab u me, hib nıpe Jisas a gımön,” a ga. *

22 Anig ga anıbu, Bı Kub nıpe bı manö nıpe hagep bı ap nüp hag ña nıñöm nıpe pen anig gınab a göm haga.

23 Nıpe haga,
“Nñbi praj bı ap aip ajöm wasö, ñı mudun mıdöm,

ñı ap yag daueinab, hib nıpe u Emanyuel a gınaböl,” a ga.
Emanyuel manö it u, God hon aip mıdöp. *

* 1:1: 1Kr 17:11; Jen 22:18 * 1:3: Jen 38:29-30 * 1:6: 2Sa 12:24 * 1:11: 2Ki 24:14-15; 2Kr 36:10; Jer 27:20
* 1:12: Esr 3:2 * 1:18: Luk 1:27,35 * 1:21: Luk 1:31; 2:21 * 1:23: Ais 7:14

24 Pen Josep uhön hanöm uraköm, Bî Kub ejol nîpe manö haga u udöm, nîbi Maria nîp udnam, a göm nîja.

25 Nöd Josep Maria aip ajmil wasö, Maria ñî u yag dauö, Josep ñî anîbu hib nîpe Jisas a göm me, Maria nîp bõr nõp uda. *

2

Bî gasî kîd hiik nîjeb gau apöm Jisas nîp nîjla

1 Pen Herod Judia Propins kinj mîdmîdöp ñîn u, Maria Jisas nîp yag daua Bedlehem daun, ram mînõnj Judia anj au. Yag dauö, bî gapî kîd hiik nîjeb gau, sîdö auab lau nîbö gau mîdun nîjbun gapî u waielöp; nîjun me, hib nîpe hagno adö aranj a gun aubun,” a gîla. *

2 “Juda nîbi bî, Kinj hon, a gîpim u nîp yag daubal! Mîñî libal mîdöp gainj Hon ram mînõnj hon sîdö auab lau nîbö gau mîdun nîjbun gapî u waielöp; nîjun me, hib nîpe hagno adö aranj a gun aubun,” a gîla. *

3 Anîg hageila, kinj Herod manö anîbu nîjõm, nîbi bî gai i kale ñî anîbu nîp gasî nîjõm yîp nîjagöl rö löp, a göm, gasî iru nîja. Jerusalem nîbi bî gau magõnjhalö u rö nõp gasî iru nîjla.

4 Pen kinj Herod, God nîp nan sabe gep bî kub gau abe, God lo manö hag ñeb bî gau abe, kalîp wîñ alö aueila haga, “God manö hagep bî gau Kraiss nîp yag daunaböl ram mînõnj gai, a gîla?” ö ga.

5 Anîg hageila haga, “Bî God manö hagep ap, hadame nõp manö kalî kîñî rîkõm haga rö, nîp yag daunaböl Bedlehem daun, ram mînõnj Judia anj au. God manö hagep bî anîbu God Manö kalî kîñî rîkõm haga,

6 “Ram mînõnj Judia anj gau ram mînõnj ke ke iru mîdöp u me, ram mînõnj Bedlehem nîjõ pro rö lî nab u pen Bî Kub u ram mînõnj anîbu nîbö apöm, nîbi bî yad Isrel nîbi bî kalîp abad mîdeinab.

Anîg gî nab rö, Bedlehem hib kub mîdeinab,’ a ga,” a gîla. *

7 Anîg hageila, kinj Herod nîjõm, am bî gasî kîd hiik nîjeb gau kalîp agamîj wîñ alö aueila haga, “Magö mai rö gapî anîbu waiela?” ö ga.

8 Hageila, nîp manö anîbu hag ñeila, kalîp Bedlehem hag yuõm pir alõm haga, “Kale am ñî anîbu uñai nîj aij gîmim, ado gî apim yîp hagepe, yad abe amem hib nîpe hagnö adö aranj,” a ga.

9 Kinj Herod anîg hagö, kale hadlö nîjõl gî, gapî kale sîdö auab lau nîjla u nõd nõd gö nîjõl gî, kale hain gîla. Gapî u am am,

ñîjanj u ram mîdeila anj au gîlanj nõp pîdõnj ga.

10 Anîg gö kale nîjõl, aij a gö nîjõl gî,

11 ram raul mîgan yanj amõm nîjla, ñîjanj u nîme Maria aip mîdailö. Kale am kugom yîmõm, ñîjanj u hib haglö adö areia nîjõm, wadî kale gau anja lõm, nîp nan aij rîmnap ñîla. Gol rîmnap, pauda hañîj aij auep rîmnap, wel hañîj aij auep rîmnap ñîla. *

12 Pen kale sîbõn anj yanj hanõm uhön nîjla, God haga, “Ado gî Herod mîdöp u aragmim!” a ga. Anîb u, haga rö nîjõm, adan mîlõ ap aramõm, ram kale ado gî arla.

Josep Maria amîl mîhau ud pîñîj gî ram mînõnj Ijip ara

13 Pen bî gasî kîd hiik nîjeb gau kale anîg göl arla nîjõl gî, Josep uhön nîja, ejol ap apöm nîp haga, “Herod ñîjanj u al pak lî nam a göm, uñai nîjîng gab. Anîb u, ñîjanj amîl mîhau yîñîd ut gî, pîñîj gî ram mînõnj Ijip armõn. Aumõn a geinam nõp, kauyanj ado gî aumõn,” a ga.

14 Hagö, Josep sîbõn anj yanj nõp uraköm, ñîjanj amîl mîhau ut gî ram mînõnj Ijip ara.

15 Ut gî ara anîbu, Bî Kub nîpe bî manö nîpe hagep ap nîp haga ña nîjõm nîpe pen kalî kîñî rîkõm haga, “Ñî yad u Ijip nîbö wîñ alnõ auöp,” a ga.

Pen Josep amîlap am Ijip nõp mîdlö, Herod umaia me, hainö kauyanj ado gî aula. *

16 Pen Herod nîpe nîja, bî gasî kîd hiik nîjeb gau, nîpe haga rö gageila, nîp mulu kal yabî lugö haga, “Yîp gîpal anîbu, ñîjanj bî kub mîdnîg gab u yad aigö gî gem nîp al pak lî nam?” a göm nîja. Pen nîpe gasî ap nîjõm haga, “Bî gasî kîd hiik nîjeb gau kalîp gapî u waiela ñîn u, yîp hag aij göm arla. Anîb u yad nîjbîn, Bedlehem söl u ñîjanj yag daulö, mî mîhõp lugöp gau abe, ñîjanj hainö yag daubal gau abe, al pak lî naböl u, ñî anîbu abe al pak lî naböl,” a ga. Anîg hagõm me, bî nîpe rîmnap hag yuö amõm, ñîjanj Bedlehem söl u mîdeila magõnjhalö al pak lî hakla.

17 Bedlehem ñîjanj al pak lîla anîbu, bî God manö hagep Jeremaia gî nab a göm kalî kîñî rîka rö nõp gîla. Jeremaia manö anîbu kalî kîñî rîkõm haga,

18 “Rama daun u mög gö, manö hauî kub göm, mîtõnj kub gî naböl.

Nîbi Resel rîkõ, rîklö rîk amîl apîl gî nab gau,

mög gö mîtõnj gî naböl.

Ñî kale um hakla nîjõm

* 1:25: Luk 2:21 * 2:2: Nab 24:17 * 2:6: Mai 5:2; Jon 7:42 * 2:11: Sam 72:10-15; Ais 60:6 * 2:15: Hos 11:1 * 2:18: Jer 31:15; Jen 35:19

nibi bi rımnap kalıp hag udöl rö lagnab,” a ga. *

Josep Maria amıl mihau aip kauyanj ado gı arla

¹⁹ Pen hainö bi kub Herod umö, Josep Ijip gau midöm hanöm uhön nıña, Bı Kub ejol nıpe ap apöm nıp haga,

²⁰ “Bı nıñan al pak lınıg geila gau hadö umbal u me, nabin amıl mihau kalıp ut gı, ado gı ram mınönj Isrel armön,” a ga.

²¹ Hagö, Josep nıñan amıl mihau ut gı, ado gı Isrel ara.

²² Pen amjakö, manö ap hagla, “Herod umö, fı nıpe Akeleas Judia Propins nibi bı kalıp abad midöp,” a gıla. Hageila, Josep nıpe Akeleas midöp ram mınönj anıbu nıñon gıñıg arnam a göm, pıñınj ga u pen, hanöm uhön nıña God nıp haga, “Ram mınönj Judia ado gı aragmön, ne ram mınönj Galili armön,” a ga.

²³ Hagö, Josep nıñan amıl mihau kalıp ut gı Nasared daun aramöm midmidal. Arla anıbu, bı God manö hagep gau anıg gınab a göm kalı kılın rıkla rö nöp ga. Kale kalı kılın rıköm hagla, “Nıp bı Nasared nibö ap, a gınaböl,” a gıla. *

3

Jon Bı Nıg Pak Nıeb u God manö hag nımıdöp

(Mak 1:1-8; Luk 3:1-18; Jon 1:19-28)

¹ Nasared mideila nın anıbu, Jon bı nıg pak nıeb u apöm, ram mınönj Judia anı au, ram mınönj nibi bı iru midagmidal, ram mınönj kabö nöp midmidöp anı gau midö nıñöl gı, nibi bı gau aulö, nıpe kalıp manö hag nımıdöp.

² Kalıp hag nıñon hagnıdöp, “Söl midöp, God nibi bı udöm abad midıeinab. Anıb u, nan si nan naj gıpım u, nıñon gıñıg anıg gıpun a gımım, arö gımım,” a gımıdöp. *

³ Jon kalıp manö hag nımıdöp anıbu, bı God manö hagep Aisaia hadame nöp gınab a göm, kalı kılın rıkla rö nöp ga. Aisaia manö anıbu kalı kılın rıköm haga,

“Bı ap, ram mınönj nibi bı iru midagpal, ram mınönj kabö nöp midöp anı au am midöm,

wıñ alöm hagnab, ‘Bı Kub u auab!

Adan sır u gılanj gıyanj gı midainım gau,

dum got pılu gı midainım gau,

bıñıg ral aij gı midaimım,’ a gınab,” a ga. *

⁴ Pen Jon walıj nıpe u, kaj kamel unı udöm gıla walıj ap yımöm, kaj kau hañ dip nagı

anj u pıg lımıdöp. Nan nıñeb nıpe u, jon habladınj u abe, bom nıg u abe nıñımidöp. *

⁵ Nın anıbu, Jerusalem nibi bı mideila gau abe, nibi bı ram mınönj Judia yöp anıb gau mideila gau abe, nıg Jodan söl gau nibi bı mideila gau abe, kale magönhalö Jon mideia au arla.

⁶ Jon mideia au amöm, nan si nan naj gıla gau waiö hag payık pe gılö nıñöl gı, Jon kalıp nıg Jodan anı u nıg pak nımıdöp.

⁷ Pen bı Perisi gau abe, bı Sadyusi gau abe iru nöp, Jon hanıp nıg pak nıñan a göm aueila, Jon kalıp sıık hag göm haga, “Kale hainjo fı pai gai i! Gası nıñon nıñımım pıñınj gı aubımınj ‘Nıg pakno, God nibi bı ke nibö gau kalıp hag gınab nın u, hanıp hag gagnab,’ a gımım, pıñınj gı aubım aka? *

⁸ Kale nıg paknıg gınabım u, nan si nan naj gıpım u, nıñon gıñıg anıg gıpun, a gımım, arö gımım, mid aij gımım. Anıg geinabım me, nibi bı nıñnaböl, kale nan si nan naj gımıdım u hadö arö gıpım.

⁹ Pen kale gası ap nıñımım, ‘Hon bac ıtınj Ebrahim fı pai nıpe midpun nıñöm God hanıp nan naj ap gagnab,’ a gımım, gası u nıñagmım. Ebrahim fı pai nıpe midpun a gıpım u nan yıharınj! God kabö gai i udöm, Ebrahim fı pai nıpe gau gı lınıg göm, gı lıbböp! Anıb u, ‘Bı aij Ebrahim rıköm rık amıl apıl göm hon ke rık dap lıbal,’ a gıpım u, manö u rö hagagmım. *

¹⁰ “Nıñ aij gımım! God mab u ıt halö rıb junıg, ru u mab ıt yan kıd gı midöp. Mab ap magö nıñeb aij rımnap pılagıab u, rıb gı dö gı ud mab inab yanı yunab. *

¹¹ Kale nan si nan naj gıpım u, nıñon gıñıg anıg gıpun a gımım, arö gımım me, yad kalöp nıg nöp pak nınabin. Pen bı yıp hain aınab u, nıpe yad rö wasö; nıpe bı kub yabıtı, yad bı pro. Yad nıp nıñnö nable gınab. Ma hañ nıpe ud ajeınam rö lagöp. Yad kalöp nıg nöp pak nınabin, pen bı anıbu nıpe apöm, kalöp Ana Ut u pak nıñon, mab mıtınj pak nıñon gınab. *

¹² “Nıpe wid magö po gö, rık dap pakpal rö u gıñıg gab. Wid magö nıñeb gau ke löm, wid cög nabön nabön gau ke lınab. Anıg göm, wid magö nıñeb nıpe gau dam ram raul mıgan au lınab; pen nabön nabön gau dam mab pör inımidöp u launab,” a ga.

Jon Jıas nıp nıg pak nıa

(Mak 1:9-11; Luk 3:21-22)

¹³ Nın anıbu, Jıas nıpe, Jon yıp nıg pak nıñan, a göm, ram mınönj Galili arö göm, nıg Jodan aramöm,

¹⁴ Jon nıp haga, “Yıp nıg pak nı,” a ga. Hageia, Jon haga, “Ne nöp me yıp nıg pak

* 2:23: Luk 2:39; Ais 11:1; 53:2; Jon 1:45

* 3:2: Mad 4:17; 1:15

* 3:3: Ais 40:3

* 3:4: 2Ki 1:8

* 3:7: Mad

12:34; 23:33

* 3:9: Jon 8:33,39; Ro 4:12

* 3:10: Mad 7:19; Luk 13:6-9

* 3:11: Jon 1:26-27,33; Ap 1:5

ñ+bnap. Pen yad aige gem nöp ñ+g pak ñ+nām?” ö ga.

¹⁵ Hageia, Jisas haga, “Ne hagabön u arö g+mön, yad hagabin rö nöp gul me, God hagöp hagöp rö nöp g+nabul,” a ga. Hageia Jon, “N+njö hagpan,” a göm, Jisas nöp ñ+g pak ña.

¹⁶ Nöp ñ+g pak ñö n+njö g+, Jisas ñ+g go! au laj apöm n+nja, kumi kabö adö laj m+gan p+ral hi+kö, God Ana u yaur dapo rö u g+ nöp aua. *

¹⁷ Anig göm auö n+njö g+, manö ap kumi kabö adö laj n+bo apöm haga, “Ñ+ aij an+bi, ñ+ m+dmagö yad yab+! Yad nöp n+njö, y+p aij yab+! göp,” a ga. *

4

Seden, Jisas nöp gas+ ñ+nö nan si nan naij g+nim a göm n+nja

(Mak 1:12-13; Luk 4:1-13)

¹ Ñ+n an+bu God Ana u, Seden n+bi b+ gau kal+p pör g+m+döp rö, Jisas nöp u rö nöp g+nim a göm, Jisas nöp u+ g+, ram m+nöj n+bi b+ m+dmag+dal, ram m+nöj kabö nöp m+döp an gau u adö, Seden n+pe Jisas nan si nan naij r+mnap g+nim aka göm ga. *

² Jisas ram m+nöj nöp an an+bu gau nan ñ+njö wasö, ñ+n unbö ñ+n juöl m+höp (40) mailö abe sibön abe y+har+n nöp m+deia. Anig göm y+har+n nöp m+dö, nöp k+yo kub yab+! u gö, *

³ Seden Jisas nöp gas+ ñ+nö, naij g+nim a göm apöm, Jisas nöp haga, “Yad God Ñ+ n+pe m+dpin a g+pan u, kabö gai i hagö, bred rö laj,” a ga.

⁴ Hageia, Jisas pen haga, “God Manö u kal+ kliñ r+köm hagla,

‘N+bi b+ gau, bred nöp ñ+njö m+kam+n m+dageinabol;
God manö hagöp an+bu magönhalö n+n udöm me,

kam+n m+deinabol,’ a g+la,” a ga. *

⁵ Jisas anig hagö, k+jaki Jisas nöp u+ g+ dam daun kub u+ Jerusalem amöm, God sabe gep ram i adö g+lan g+la u löm haga,

⁶ “Yad God Ñ+ n+pe m+dpin a g+pan u, ujan+i m+nöj yanj l+. God Manö u kal+ kliñ r+köm hagla,

‘God ejol n+pe gau hagö, nöp ñ+nmagö kale udeinabol me,

kabö ma nöp u b+n+nj gagnab,’ a g+la,” a ga. *

⁷ Hageia, Jisas pen haga, “Wasö! God Manö u manö r+mnap halö kal+ kliñ r+köm hagla, ‘God B+ Kub u, n+pe b+ n+njö aka b+ pir alep, a gaggim,’ a g+la,” a ga. *

⁸ Hagö, Seden Jisas nöp dam dum kub yab+! ap amöm, ram m+nöj aij aij b+ kub ke ke abadpal gau Jisas nöp yamöm haga,

⁹ “Ne kugom y+mmön, hib yad hagö adö laj arö, yad ram m+nöj an+bu gai i magönhalö nape nöp ñ+nabin,” a ga.

¹⁰ Hageia, Jisas Seden nöp haga, “Ne ke gau arul! God Manö u kal+ kliñ r+köm hagla, ‘God B+ Kub hib n+pe u nöp hagpe adö arn+im; wög nöp nöp g+mim,’ a g+la,” a ga. *

¹¹ Jisas anig hageia n+njö m+k+jaki, Jisas n+pe nan naij r+mnap g+nim a göm g+ g+ wasö n+njö, nöp arö göm arö n+njö g+, ejol r+mnap apöm, nöp ap a+ ba göm abad m+deila.

Jisas ram m+nöj Galili il göm n+bi b+ gau God manö hag ña

(Mak 1:14-15; Luk 4:14-15)

¹² Ñ+n an+bu Jon b+ ñ+g pak ñeb u nöp nag+ leila, Jisas manö an+bu apdi n+njö, ram m+nöj Galili ado g+ ara. *

¹³ Amöm daun n+pe Nasared am m+dageia; am m+deia daun pro Kapaneam, ram m+nöj Sebyulan Napdala! an gau m+döp Ñ+g Wanjö Galili go! au.

¹⁴ Jisas ram m+nöj an+bu amöm, n+bi b+ gau kal+p manö aij u hag ñ+ ajm+döp u me, b+ God manö hagep Aisaia g+nab a göm kal+ kliñ r+ka rö nöp ga. N+pe haga,

¹⁵⁻¹⁶ “Ram m+nöj Sebyulan abe Napdala! abe, Ñ+g Wanjö Galili go! au,

Ñ+g Jordan sidö wad arab böj lau, Juda n+bi b+ wasö ram m+nöj Galili au m+dpal gau

kale mailö kub yab+! n+njal.

Sibön gau m+döm umöl rö la u pen mailö kub u hadö n+njal,” a ga. *

¹⁷ Jisas ñ+n an+bu il göm, n+bi b+ gau kal+p God manö aij u hag ñ+ ajöl g+ haga, “Nan si nan naij g+pim adö u, n+hön g+n+g an+g g+pun a g+mim, arö g+mim. Söl m+döp, God n+bi b+ udöm kumi kabö adö laj au abad m+deinab; ñ+n hain pör abad m+dm+dim u, m+ñi auöp!” a ga. *

Jisas b+ m+hau m+hau, “Kale yad aip aumim,” a ga

(Mak 1:16-20; Luk 5:1-11)

¹⁸ Jisas Ñ+g Wanjö Galili go! adö au ap lug aramöm n+nja, b+ kabsa! udep mamil m+hau, uben yumil kabsa! udailö. B+ madöl m+hau, n+mmam ap hib n+pe u Saimon, n+mmam ap hib n+pe u Edru. Saimon nöp hib ap Pida a g+m+dal.

¹⁹ Jisas kal+p m+höj n+njö haga, “Y+p hain g+mil. Yad kalöp g+nö, kale mamil

* 3:16: Jon 1:32 * 3:17: Sam 2:7; Ais 42:1; Mad 12:18; 17:5; Luk 9:35 * 4:1: Hib 2:18; 4:15 * 4:2: Eks 34:28

* 4:4: Dud 8:3 * 4:6: Sam 91:11-12 * 4:7: Dud 6:16 * 4:10: Dud 6:13 * 4:12: Mad 14:3; Mak 6:17; Luk

3:19-20 * 4:15-16: Ais 9:1-2 * 4:17: Mad 3:2; 19:27

m+thau, kabsaŋ udep b+ wasö, n+bi b+ udep b+ m+deinabil,” a ga.

²⁰ Hagö, haga rö nöp n+ŋmil, kabsaŋ uđailö uben gau arö g+mil, Jisas aip ajm+idil.

²¹ Pen magö ap rap+in amöm n+ŋa, Jems aip Jon aip nap Sebedi aip n+g mag+ib m+gan u ap+lap m+đöl göm, uben luöl udöl g+ m+deila. Jisas n+ŋöm, kal+p m+ihöŋ w+n alö,

²² kale nap Sebedi n+g mag+ib au arö g+mil, Jisas aip arla.

Jisas gau ajöm n+bi b+ kal+p manö hag ña (Luk 6:17-19)

²³ Jisas ram m+nöŋ Galili aŋ gau g+ ajöl göm, Juda magum gep ram gau gau amöm, God n+bi b+ udöm abad m+deinab manö aij u, n+bi b+ gau kal+p hag n+ ajöl g+, nan n+hön n+hön n+bi b+ gau kal+p ga gau gö kam+ŋ l+m+đöp. *

²⁴ An+g gö, ram m+nöŋ Siria n+bi b+ gau magöŋhalö manö an+bu n+ŋöm, n+bi b+ nan n+hön n+hön ga gau daulö, Jisas gö kam+ŋ l+m+đöp. N+bi b+ an+ib gau, r+mnap nan ga; r+mnap hañ romaŋ ilön kub ga; r+mnap k+jadi abanj ala; r+mnap amgö m+mainö auö, ap lag paköm gil gil g+m+idal; r+mnap n+in ma k+ta ga; pen n+bi b+ nan n+hön n+hön ga gau daulö, Jisas gö magöŋhalö kam+ŋ la. *

²⁵ Pen Galili n+bi b+ löm, Dekapolis n+bi b+ löm, Jerusalem n+bi b+ löm, Judia n+bi b+ löm, n+g Jodan nö lödaŋ au n+bi b+ löm, iru nöp Jisas arö n+ŋöl g+, hain arla. *

5

Jisas nö ilö laŋ am m+đöm, manö hag ña (Luk 6:20-23)

¹ Jisas, n+bi b+ iru nöp an+ib gau n+ŋöm, am nö ilö laŋ b+ n+pe unbö m+gan laŋ u aip as+k m+đöl göm, kal+p manö hag ña.

N+bi b+ m+ñ m+ñ g+inaböl (Luk 6:20-23)

² Jisas n+pe kal+p hag ñöl g+ haga, ³ N+bi b+ gau, hon n+bi b+ aij wasö, God n+pe nöp han+ip g+ ñ+inab a göm, God n+ip hag n+ŋnaböl gau, God kal+p udöm kumi kabö adö laŋ abad m+deinab u me,

m+ñ m+ñ göl. *

⁴ N+bi b+ m+ŋöŋ g+pal gau, God kal+p hag udnab u me, m+ñ m+ñ göl. *

⁵ N+bi b+ hain agam+ij m+đpal gau, kale m+nöŋ naböŋ il i udnaböl u me, m+ñ m+ñ göl. *

⁶ N+bi b+, God haga rö nöp g+inabun a göm, n+ŋbal gau,

God kal+p abad m+deinab u me, m+ñ m+ñ göl. *

⁷ N+bi b+ kale n+bi b+ gau kal+p mög n+ŋöm ud aij g+inaböl gau,

God kal+p pen u rö nöp mög n+ŋöm ud aij g+inab u me, m+ñ m+ñ göl.

⁸ N+bi b+ God n+ip gas+ añ+ n+ŋbal gau,

God n+ip n+ŋnaböl u me, m+ñ m+ñ göl.

⁹ N+bi b+ n+ŋnaböl, n+bi b+ r+mnap pen pen g+inaböl gau,

kale apöm hagnaböl, ‘Kale unbö g+g+mim, agam+ij m+đaimim,’ a g+inaböl gau,

God kal+p n+ pai yad a g+inab u me, m+ñ m+ñ göl.

¹⁰ N+bi b+ kale God haga rö nöp g+inabun a g+ m+đöl,

n+bi b+ r+mnap kal+p g+ naj g+inaböl u, God kal+p udöm kumi kabö adö laŋ abad m+deinab u me,

m+ñ m+ñ göl. *

¹¹ “Kalöp Jisas n+bi b+ n+pe a göm g+ naj göm, manö piral hagöm hag juaiöl, kale m+ñ m+ñ yab+il g+mim. *

¹² B+ God manö hagep hadame nöp gau kal+p adö an+bu nöp g+la. An+ib u, kalöp u rö nöp geinaböl u, gas+ kub u n+ŋagmim; God han+ip kumi kabö adö laŋ ud aij g+inab a g+mim, m+ñ m+ñ yab+il g+mim,” a ga. *

God n+bi b+ n+pe gau kale dö sol rö m+đpal; kale mailö rö m+đpal (Mak 9:50; Luk 14:34-35)

¹³ Jisas manö an+bu hagöm haga, “N+bi b+ m+nöŋ naböŋ il i m+đpal gau, dö sol rö kale m+đpim. Pen dö sol kal u am haköm kauyaŋ kal gagnab; böŋ nöp naj göp a göm, abhib jaköm ud yunaböl.

¹⁴ “Daun kub dum laŋ m+đöm, pi göl m+dn+m rö lagnab; waiö yab+il m+deinab. An+ib u rö, n+bi b+ m+nöŋ naböŋ il i m+đpal gau kal+p hapö mailö rö m+đpim. *

¹⁵ N+bi b+ gau hapö lauöm rin cög m+gan gau pi gagnaböl. Adö au g+laŋ r+k l+lö mailö gö, n+bi b+ ram raul m+gan gau magöŋhalö n+ŋ aij g+inaböl. *

¹⁶ An+ib u rö, kale n+bi b+ gau kal+p g+ aij g+pe, n+bi b+ gau kalöp n+ŋöm, Nap kumi kabö adö laŋ m+đöp hib n+pe nöp haglö adö arnab. *

Lo manö u

* 4:23: Mad 9:35; Mak 1:39; Ap 10:38 * 4:24: Mak 6:55 * 4:25: Mak 3:7-8 * 5:3: Ais 57:15 * 5:4: Ais 61:2-3; Rep 7:17 * 5:5: Sam 37:11 * 5:6: Ais 55:1-2 * 5:10: 1Pi 3:14 * 5:11: 1Pi 4:14 * 5:12: 2Kr 36:16; Ap 7:52 * 5:14: Jon 8:12; 9:5 * 5:15: Mak 4:21; Luk 8:16; 11:33 * 5:16: Ep 5:8-9; 1Pi 2:12

17 “Kale hagnabim, Jisas auöp u, God Mosís níp lo manö haga manö adö u abe, bî God manö hagep rímnap hagla manö adö u abe, arö gîmim a gîntîg auöp a gî nabim u pen u wasö! Yad aubin u, bî God manö hagep gau gî nab a gî la rö magöñhalö gî nam a gem aubin. *

18 Yad kalöp nîñjö yabîl hagabin. Kumi kabö adö lañ abe, mîñnôñ naböñ il i abe böñ nöp ur gî nab u pen God Manö u manö magö rímnap ur gagnab; magöñhalö pör pör nöp mîdeinab. Manö nîñhön nîñhön haga u, magöñhalö haga rö nöp gî nab. *

19 “Anîb u, nîbi bî an God lo manö u nîñjöm, manö pro magö ap arö gî nam a göm, nîbi bî gau hañwalö hag ñö arö gî naböl u, God nîbi bî udöm abad mîdeinab ñîñ u, hib kale ap lugnab. Pen nîbi bî an God lo manö nîñjöm, nîñj aij göm, nîbi bî gau kalîp hag ñî aij gî naböl u, God nîbi bî udöm abad mîdeinab ñîñ u, hib kale ap rannab. *

20 Bî Perisi gau abe, God lo manö hag ñeb bî gau abe, ‘God haga rö nöp gî pun,’ a gî pal u pen kale yîharîñ manö hagöñ God haga rö gagpal, wasö. Kale ke pen, God manö haga rö nöp nîñmim kabö rö nöp hain gî mim. Anîg gî nabim u me, God kalöp udöm kumi kabö adö lañ au abad mîdeinab.

Nîbi bî kotmat kale gau aip manö hag jîm ñîmim mîdaimim (Luk 12:57-59)

21 “Hadame nöp napîs nahai ilañ gau God lo manö hagnîdal adö u kale nîñjîm. Kale hagnîdal, ‘Wip al pakagmim. Nîbi bî ap, nîbi bî ap al pak lî nab u, manö kub nîñ nab,’ a gî mîdal. *

22 Manö anîbu nîñjîm u pen kalöp mîñî hag aij gî nam. Nîbi bî ap, nîbi bî ap nîp nîñjö mulu lugnab u, manö kub nîñ nab. Nîbi bî ap, nîbi bî ap hib dap lugnab u, Juda Kansol gau ap magum göm, nîp manö kub hagnaböl. Nîbi bî ap, nîbi bî ap nîp hagnab, ‘Ne bî hauñ halö,’ a gî nab u, ram mîñnôñ mab ke inab mîgan yanñ arñîm rö löp. *

23 “Anîb u, ne nan God nîp sabe gî ñeb dam kabö bîd adö u sabe gî ñîñîg, añ mam ne nîp gî na rö manö mîdöp a gî nabön u, *

24 nan God nîp sabe gî ñeb anîbu kabö bîd au arö gî mîm, nîpe aip manö hag aij gî mîm, uri agamîj mîdaiul a gî mîm, ado gî ap nan anîbu God nîp sabe gî ñîmîm.

25 “Nan nîñhön gî najî gî nabim u, kalöp manö kub hagnîg, dam adan anñ gau hain ud arlö nîñjöl gî, kalîp aip manö anîbu hag ud asîkmim, dîm ñöl mîdaimim. Wasö u, kalöp dam bî kub u nîp ñeinaböl, nîpe pen kalöp ud polisman kai kalîp ñö, kalöp dam nagî lî naböl.

26 Yad kalöp nîñjö yabîl hagabin, nan naböñ kale u böñ nöp naböñ ral pîs gî mim höñ arnabim.

Nîbi si bî si gî pal

27 “Pen manö ap hagla u, u rö nöp nîñjîm. Manö anîbu hagla, ‘Nîbi si bî si gî mim,’ a gî la. *

28 Pen yad kalöp hagabin, bî ap nîbi ap nîp nîñjöm, nîp gî bnep a göm gasî nîñ nab u, God nîñjö, bî anîbu gasî nîpe anñ yanñ nîbi anîbu si gî nab.

29 Anîb u, amgö magö yîjîg lau nîñjöm, nan si nan najî gep rö lainîm u, amgö böñ anîbu ud ju yumim. Pen amgö kale u mög nîñ nabim u, nan si nan najî gî mim, mab ke inab mîgan yanñ armim rö löp. *

30 Pen ñîmagö yîjîg kîd u u rö nöp, nan si nan najî gî nîg gainîm, rîb gî dö gî yumim. Anîg gî mim me, ñîñ böñ lap nöp mîdö kamîñ arnabim. Wasö u, mab ke inab mîgan yanñ arnabim. *

Jisas nîbi hag yuep manö hag ña (Mad 19:9; Mak 10:11-12; Luk 16:18)

31 “Kale nîñjîm, manö ap hagla, ‘Bî ap nîbin nîp arö gî nîg, nîbi i böñ nöp arö gî nam a göm, kalî kîñî bad ap rîkôm, nîbi anîbu nîp ñöm me, böñ nöp arö gî nab,’ a gî la. *

32 Pen yad kalöp hagabin: bî ap, nîbin nîpe bî ap si udagnab wasö, pen nugmul nîpe nîbin yîharîñ nöp arö gî nab u, gî najî gî nab. Pen nîbi u nîp anîg göm arö gö, am bî hain nîbö ap udnab u, bî u nîpe nîbin nîpe arö gî nab u me, nîpe anîg gö, nîbin nîpe bî si udep nîbi lî nab. Pen bî an nîbi anîbu udnab u, nîpe u rö nöp nîbi si udep bî lî nab. *

Manö nîñjö yabîl hagabin, a gî pal (Mad 19:9; Mak 10:11-12; Luk 16:18)

33 “Hadame nöp manö ap hagla u, u rö nöp nîñjîm. Manö anîbu hagla, ‘Kale Bî Kub amgö ilö nîpe manö nîñjö yabîl hagnabim u, hagnabim rö nöp gî mim. God nîpe nîñmîdöp nîñjöm hagnabim rö nöp gî mim,’ a gî la. *

34 Pen yad kalöp hagabin: manö ap hagnîg, ‘God amgö ilö adö u nîñjö hagabin,’

* 5:17: Ro 3:31 * 5:18: Luk 16:17; 21:33 * 5:19: Jem 2:10 * 5:21: Eks 20:13; Dud 5:17 * 5:22: 1jn 3:15
* 5:23: Mak 11:25 * 5:27: Eks 20:14; Dud 5:18 * 5:29: Mad 18:9; Mak 9:47 * 5:30: Mad 18:8; Mak 9:43
* 5:31: Dud 24:1-4; Mak 10:4 * 5:32: 1Ko 7:10-11 * 5:33: Eks 20:7; Lep 19:12; Nab 30:2; Dud 23:21 * 5:34: Ais 66:1; Jem 5:12; Mad 23:22

a g+mim hagagmim. 'Ram m+nöj kumi kabö adö laj au m+idöp rö, n+jö hagabin,' a g+mim hagagmim; God n+pe ram m+nöj an+bu au sea kinj adö au as+ik m+idöp. *

³⁵ 'M+nöj naböj il i m+idöp rö n+jö hagabin,' a g+mim hagagmim; God n+pe sea kinj adö au as+iköm, ram m+nöj il i ma adö au abö g+ m+idöp. 'Jerusalem m+idöp rö n+jö hagabin,' a g+mim hagagmim; u Kinj Kub yab+il daun kub n+pe me. *

³⁶ 'Nab+ic yad m+idöp rö, n+jö hagabin,' a g+mim hagagmim. Kale ke g+pe, nab+ic uñ kale an+ap ule aka p+ir ranagnab.

³⁷ An+bu u, 'G+nabin' a g+mim, 'G+nabin' nöp a g+mim; pen 'Gagnabin' a g+mim, 'Gagnabin' nöp a g+mim. Manö kuöyay limim hagmim, l+mim hagmim u, Seden kalöp gas+ n+ö, hagnabim.

Jisas pen pen gep manö haga

(Luk 6:29-30)

³⁸ 'Pen manö ap hagla u, u rö nöp n+ñbim. Manö an+bu hagla, 'Amgö magö u b+ig juaiöl, kal+ip pen abe b+ig jumim. Meg magö pa jö gaiöl, kal+ip pen abe pa jö g+mim,' a g+la. *

³⁹ Pen yad kalöp hagabin: b+ ap kalöp g+ najj gain+m, n+p pen g+ najj gagmim. B+ ap kalöp alaun pak hil gain+m, ado g+mim böj lap abe pak+m.

⁴⁰ B+ ap apöm kalöp manö kub hagöm, 'Sior ne u y+ip haj+ g+, a gain+m, sior nöp ñagmim, kolsior u abe ñ+mim.

⁴¹ B+ ap kalöp hag n+ñöm, 'Nan wad+ i dam ka au yumön aumön,' a geinab u, j+ n+ñagmim; ka hagöl au hil g+mim, dam y+har+ñj ka au yumim aumim.

⁴² N+bi b+ r+imnap kalöp, 'Han+ip nan r+imnap ñim,' a gaiöl, halöwalö ñ+mim. Pen n+bi b+ r+imnap kalöp, 'Han+ip nan r+imnap y+har+ñj ñ+be, hainö pen kalöp ado g+ dam ñ+nabun,' a gaiöl, arö gagmim, halöwalö ñ+mim.

Kotmañ kale gau kal+ip m+idmagö limim

(Luk 6:27-28,32-36)

⁴³ 'Manö ap hagla u, u rö nöp n+ñbim. Manö an+bu hagla, 'M+idaiman kale gau kal+ip m+idmagö limim; n+bi b+ kotmañ kale gau kal+ip mulu ad+ñj n+ñmim,' a g+la. *

⁴⁴ Pen yad kalöp hagabin: n+bi b+ kotmañ kale gau, kal+ip m+idmagö limim; n+bi b+ kalöp g+ najj g+pal gau, God n+p sabe g+mim, 'Kal+ip abad m+id aij g+mön,' a g+mim. *

⁴⁵ 'Kale an+g g+nabim u, Nap kumi kabö adö laj m+idöp u, ñ+ pai n+pe yab+il m+ideinabim. N+pe gö, s+idö mailö gö, n+bi b+ g+ aij g+pal gau abe, n+bi b+ g+ najj g+pal gau abe, mailö gab. N+pe gö, möñ alöm,

n+bi b+ g+ aij g+pal gau nan wög kale gau ranöm, n+bi b+ g+ najj g+pal gau nan wög kale gau ranöm göp.

⁴⁶ Kale n+bi b+ kalöp m+idmagö libal gau nöp ud aij g+nabim u, b+ dak+is udpal gau g+pal rö nöp g+nabim. An+g geinabim u, God ne aige göm ñ+ñ+ löm kalöp nan aij ñ+nab.

⁴⁷ Kale an+ mam kale gau nöp hag w+hai udnabim u, n+bi b+ God n+p gas+ n+ñagpal gau, n+bi b+ y+har+ñj gau kal+ip g+pal rö nöp g+nabim.

⁴⁸ 'An+bu u, Nap kumi kabö adö laj g+ aij yab+il gab rö, kale u rö nöp g+ aij yab+il g+mim. *

6

N+bi b+ nan m+idagöp gau kal+ip abönamö ñ+mim

¹ 'Pen kale, hib kub udun a g+mim, n+bi b+ amgö ilö adö kale u nöp God hagöp rö nöp gun, a g+mim g+pe u, Nap kale kumi kabö adö laj m+idöp u n+pe n+ñöm kalöp pen nan aij ap ñagnab. *

² N+bi b+ r+imnap, God n+p n+ñj udpun, a göm, piral nöp g+pal. Hib kub udun, a göm, kale n+bi b+ mög gep rö gau mani nan r+imnap ñ+n+g, Juda magum gep ram n+bi b+ iru m+idnaböl raul u aka, adan kub n+bi b+ iru nöp ajnaböl gau nöp amöm, n+bi b+ amgö ilö adö au ñ+naböl. G+naböl an+bu yad kalöp hagabin: hib kub udun a göm, nan kale pen udnaböl an+bu; Bapi kal+ip nan r+imnap halö ñagnab. Kale an+g g+naböl u rö gagmim.

³ 'Pen kale n+bi b+ mög gep rö gau kal+ip nan ñ+n+g, waiö ñagmim;

⁴ agam+ñj pi g+mim rö ñ+mim. Nan n+ñön agam+ñj g+ipim u, Nap kale magöñhalö n+ñöb rö, n+ñön n+ñön g+nabim n+ñöm, kalöp pen nan aij ñ+nab.

Jisas God n+ip sabe gep manö haga ña

(Luk 11:2-4)

⁵ 'Kale God n+ip sabe g+n+g g+mim u, n+bi b+ r+imnap, God n+p gas+ n+ñbun, a göm, piral nöp g+pal rö gagmim. Kale n+bi b+ r+imnap han+ip n+ñjö, hib kub udnabun a göm, am adan ramö gau m+idöm, n+bi b+ amgö ilö au God n+ip sabe g+pal. G+pal an+bu yad kalöp hagabin, hib kub udun a göm, nan kale pen udnaböl an+bu; God n+pe manö kal+ip u udagnab. *

⁶ An+bu u, kale God n+ip sabe g+ñ+g, ram magö raul m+igan kale u ammmim, ajöñ g+ ñ+mim, Bapi hon amgö n+ñagpun n+ip sabe g+mim. Nan n+ñön agam+ñj g+ipim u, Nap

* 5:35: Sam 48:2; Ais 66:1

* 5:38: Eks 21:24; Lep 24:20; Dud 19:21

* 5:43: Lep 19:18

* 5:44: Eks 23:4-5; Luk

23:34; Ap 7:60; Ro 12:14,20

* 5:48: Lep 19:2; Dud 18:13

* 6:1: Mad 23:5

* 6:5: Mad 23:5; Luk 18:10-14

kale magöŕhalö n+ŕjöb rö, n+ŕhön n+ŕhön g+ŕnabim n+ŕjöm, manö kale n+ŕjöm, kalöp pen nan aij ñ+ŕnab.

7 “N+ŕbi b+ God Manö n+ŕjagpal gau, n+ŕp sabe g+ŕn+g, manö m+ŕlö kub yab+ŕ hagpal. Gas+ kale nöŕ n+ŕjöm hagpal, ‘Manö m+ŕlö kub hagno me n+ŕjnab,’ a g+ŕpal. *

8 Pen kale an+ŕbu rö gagmim. Manö n+ŕhön God n+ŕp sabe g+ŕn+g gabim gau, n+ŕpe nöŕ n+ŕjnab. *

9 An+ŕb u, God n+ŕp sabe g+ŕn+g, hagmim, ‘Bapi kub kumi kabö adö laŕ m+ŕdpan; hib ne i adö laŕ m+ŕdöp.

10 Ne han+ŕp udmön abad m+ŕdaimön. Ne kumi kabö adö laŕ hagpan rö n+ŕjbal u, hon au+ŕ m+ŕnöŕ naböŕ iŕ i g+ŕ ñ+mön n+ŕjun hon abe manö nöŕ n+ŕjun. *

11 Han+ŕp nan ñ+ŕjeb r+ŕmnap n+ŕme l+mön; pör pör ñ+ŕban rö u ñ+n añ+ŕ añ+ŕ ñ+mön.

12 N+ŕbi b+ r+ŕmnap han+ŕp g+ŕ naij g+ŕpal n+ŕjun arö g+ŕpun rö, hon g+ŕ naij g+ŕpun u u rö nöŕ n+ŕjmön arö g+ŕmön. *

13 Hon g+ŕ naij gun rö löŕp u, ne han+ŕp abad m+ŕdö, hon g+ŕ naij ga-gun, ‘a g+ŕmim. *

14 “N+ŕbi b+ r+ŕmnap kalöp g+ŕ naij gaiöl n+ŕjmim arö g+ŕnabim u, Nap kale kumi kabö adö laŕ m+ŕdöp u nan si nan naij kale g+ŕnabim u u rö nöŕ n+ŕjöm, arö g+ŕnab. *

15 Pen n+ŕbi b+ r+ŕmnap kalöp g+ŕ naij gaiöl n+ŕjmim arö g+ŕnabim u, Nap kale nan si nan naij kale g+ŕnabim u u rö nöŕ n+ŕjöm arö g+ŕnab.

Nan ñ+ŕjeb hil g+ŕpal

16 “Kale nan ñ+ŕjeb arö g+ŕn+g, n+ŕbi b+ God n+ŕp gas+ n+ŕjibun, a göm, piral nöŕ g+ŕpal rö, gagmim. Kale, ‘Hon mulu halö halö rö m+ŕdno, n+ŕbi b+ n+ŕjöm hagnaböl, “God n+ŕp gas+ n+ŕjöm, nan ñ+ŕjeb hil göm me, mulu halö halö m+ŕdpal,” a g+ŕnaböl,’ a göm, piral an+ŕ g+ŕnaböl. Yad kalöp n+ŕjö yab+ŕ hagabin: n+ŕbi b+ han+ŕp n+ŕjlaŕ, a göm g+ŕnaböl an+ŕb gau, n+ŕbi b+ gau n+ŕjöm hib kale haglö adö arnab u pen God kal+ŕ nan aij kumi kabö adö laŕ ñ+ŕagnab. *

17 Kale pen nan ñ+ŕjeb gau hil geinabim u, mulu halö halö rö m+ŕdagaimim. Ñ+ŕg pak aij g+ŕmim, wel l+mim, kom g+ŕmim m+ŕdaimim.

18 An+ŕg geinabim me, kalöp n+ŕbi b+ nan magö hil g+ŕpal gau a göm, n+ŕjagnaböl. Nan agam+ŕj g+ŕpim u, Nap kale, hon amgö n+ŕjagpun B+ u, n+ŕpe magöŕhalö n+ŕjöb rö, kalöp pen ñöm nan aij ñ+ŕnab.

Amun God aip m+ŕdaiun a g+ŕmim, n+ŕjöl g+ŕ m+ŕdaimim

(Luk 12:21,33-34)

19 “Pen m+ŕnöŕ naböŕ iŕ i nan aij aij gau ud magum gau, a g+ŕmim gas+ u n+ŕjagmim. N+ŕhön g+ŕn+g: nan an+ŕb gau ud magum geinabim, s+ŕpsop ñ+ŕjöm, hij göm, si udöm g+ŕnaböl. *

20 An+ŕb u, nan aij kale rö gau, God ram m+ŕnöŕ kumi kabö adö laŕ au ud magum g+ŕpe, s+ŕpsop ñ+ŕjagn+ŕm, hij gagn+ŕm, si udagöl, m+ŕdep nöŕ m+ŕdain+ŕm. *

21 Nan aij kale m+ŕnöŕ naböŕ adö iŕ i ud magum geinabim u, gas+ kale m+ŕdeinab m+ŕnöŕ naböŕ adö iŕ i; nan aij kale God ram m+ŕnöŕ kumi kabö adö laŕ au ud magum geinabim u, gas+ kale u arnab an+ŕb laŕ.

Hañ romanŕ mailö u

(Luk 11:34-36)

22 “Amgö magö hañ romanŕ hapö mailö rö m+ŕdöp. Amgö magö kale u aij m+ŕdö, mailö aij gö n+ŕj aij g+ŕnabim.

23 Pen amgö magö kale u naij gö, hañ romanŕ kale u s+ŕböŕn g+ŕnab. Mailö g+ŕböŕ pen böŕ nöŕ s+ŕböŕn gö, nan ap n+ŕjagnabim. Kale mailö n+ŕjagpim u, s+ŕböŕn göŕ rö m+ŕdpim.

Mani nan gau god ap rö m+ŕdagn+ŕm

(Luk 16:13; 12:22-31)

24 “B+ añ+ŕ ap, b+ kub m+ŕhöŕ kal+ŕ wög g+ŕ ñ+ŕn+ŕm rö lagöp. N+ŕhön g+ŕn+g: b+ kub ap n+ŕp n+ŕjö aij geinab, ap n+ŕp arö g+ŕnab: pen b+ kub ap n+ŕp n+ŕjö aij geinab, ap n+ŕp arö g+ŕnab. An+ŕb u, kale mani nan aij m+ŕnöŕ naböŕ adö iŕ i m+ŕdöp gau, n+ŕjbe aij gö, God n+ŕp arö g+ŕnabim rö löŕp u, n+ŕj aij g+ŕmim.

Gas+ kub n+ŕjagmim

(Luk 12:22-31)

25 “Adö an+ŕbu me kalöp hagabin: nan gai n+ŕbö ñ+ŕjun m+ŕdaiun, waŕ+ŕj gai n+ŕbö rol gun m+ŕdaiun, a g+ŕmim, gas+ kub u n+ŕjagmim. Kam+ŕj m+ŕdep u nan kub; nan ñ+ŕjeb nan pro. Uri m+ŕdpun i, hañ romanŕ nan yab+ŕ; hañ romanŕ waŕ+ŕj rol gep nan pro. An+ŕg gö n+ŕjmim, God kalöp g+ŕ la u, n+ŕpe nan ñ+ŕjeb, waŕ+ŕj hañ romanŕ rol gep, nan pro an+ŕb gau ñ+ŕagnab a g+ŕ n+ŕjbm ar? *

26 Kale n+ŕjbm, yaur gau nan y+ŕj y+ŕmagal; wid, rais, nan gau r+ŕk dap magum gagpal. Pen Nap kale kumi kabö adö laŕ u kal+ŕ abad m+ŕdö, nan ñ+ŕjbal. An+ŕb u, yaur u nan y+ŕhar+ŕj u pen n+ŕpe nan ñö ñ+ŕjbal rö, kalöp u rö nöŕ ñ+ŕagnab a g+ŕ n+ŕjbm ar? *

27 Aka, gas+ iru n+ŕjun me, rap+ŕn m+ŕdun umnabun a g+ŕ gas+ n+ŕjbm ar?

* 6:7: 1Ki 18:26-29 * 6:8: Mad 6:32 * 6:10: Luk 22:42 * 6:12: Mad 6:14-15; 18:21-35 * 6:13: Luk 22:40; Jem 1:13; Jon 17:15 * 6:14: Mak 11:25-26 * 6:16: Ais 58:5-9 * 6:19: Jem 5:1-3 * 6:20: Mad 19:21; Luk 18:22
* 6:25: Plp 4:6; 1Di 6:6-8; 1Pi 5:7 * 6:26: Mad 10:29-31; Luk 12:6-7

28 “Pen nìhòn gínìg wañj nan gau gasi iru nìnjimj Nan pìpìt be gau ranòb gau, wòg gagòm, wañj gagòm, gìpal.

29 Pen kiñ Solomon mani iru mìdò rìb adìk aij yabìt gìmìdòp u, nan pìpìt anìb gau rò rìb adìk aij gaga. *

30 Nan pìpìt anìb gau nan yìharìj. Pòr mìdòm wasò, mìnì rò mìdòm, rol rò laubal. Pen God nan yìharìj anìb gau gì lòm rìb adìk aij gì ñòb u, nìhòn gínìg hanìp abad mìdagnab a gìmim nìnjimj Kale anìg gasi nìnjnabim u, kale God nìp nìj ud aij gaggim.

31 “Anìb u, nan mai ñìjùn, ñìg mai ñìjùn, wañj nìhòn rol gun, a gìmim, gasi kub u nìnjagmim.

32 Nìbi bì God Manò nìjagpal gau, nan anìb gau udun a gòm, gasi kub anìbu rò nìjbal. Pen kale nìnjim, Nap kale kumi kabò adò laj mìdòp u, kale nan nìhòn nìhòn mìdagòp u nìjòb. *

33 Anìb u, God nìbi bì rìmnap udòm abad mìdeinab u, hanìp u rò nòp udnab a gìmim gasi anì nìnjimim; God nìpe haga rò nòp gì mìdaiun a gìmim, gasi anì nìnjimim; kale anìg gìpe arò me, nan ñìjeb, ñìg ñìjeb, wañj rol gep, nan anìb gau magòjhalò kalòp ñìnab. *

34 Anìb u, rol ruò nìhòn gun mìdaiun, a gìmim gasi kub u nìnjagmim. Ñìn uri u ñìn uri. Uri ñìn i nòp nan mìjòr rìmnap mìdòp u, u nòp gasi nìnjimim.

7

Nìbi bì rìmnap kalìp manò kub hag gaggim

(Luk 6:37-38,41-42)

1 “Hon nìbi bì aij a gìmim, nìbi bì rìmnap kalìp gasi naj nìnjnabim u, manò anìbu ado gì kale ke aunab. *

2 Anìb u, nìj aij gìmim. Kale nìbi bì rìmnap kalìp gìnabim rò, God kalòp pen gìnab. Kale nìbi bì rìmnap nìnjimim manò kub hag gìnabim rò, God kalòp u rò nòp manò kub hag gìnab. *

3 Mab po amgò kale pak harì göl mìdòp u, nìhòn gínìg mab po anìbu nan yìharìj a gìmim, namam nan acìp amgò nìpe mìdòp u nìnjimim haggim?

4-5 Ne bì manò pìral hagep bì. Mab po amgò kale pak harì göl mìdòp u nòd ud yumim, amgò nìj aij gìmim, namam nan acìp amgò nìp mìdòp u nìp, ‘Ud yu+n’ a gìmim haggim.

6 God nan ut nìpe gau, kain hapeb gau kalìp ñagmim. Kìbap mìtep gau, kaj gau

mìdòp, a gìmim ud yuagmim. Pen nìhòn gínìg: ud yunabim, kale abò jò ma jò gì yuòm, ado gì apòm kalòp haunabòl.

Hon aigöl gun bì kub nìp sabe gun?

(Luk 11:9-13)

7 “Nan nìhòn mìdagainìm u, God nìp hag nìjbe kalòp ñìnab. Pen nan rìmnap ulhai nìnjnabim u, udnabim. Hanìp ajòj hiìk, a gìmim, pak gu gìpe, kalòp ajòj u hiìknab. *

8 Pen nìhòn gínìg: nìbi bì God nìp hag nìnjnabòl u, hag nìnjnabòl rò nòp gìnab. Nan ulhai nìnjnabòl u kalìp yam nab. Pen, ajòj u hiìk, a gòm, pak gu gu gìlò, hagnabòl rò nìnjòm hiìknab. *

9 “Kale bì nap gau, ñì pai kale ap maj ap ñì a gö, kale kabò ñìnabim?

10 Aka pen, kabsaì ap ñì a gö, hainjo ap ñìnabimj U anìg gagnabim.

11 Kale nìbi bì aij wasò u pen ñì pai kale gau, nan aij gau nòp ñìnabim. Nap kale kumi kabò adò laj bì aij yabìt u, pìral gagnab; kale hag nìnjnabim u, nìpe kalòp nan aij ñìnab. *

12 “Pen kale ke, hanìp adò u gìlanj, adò u gaglanj, a gìmim nìnjim, adò u nòp nìbi bì gau kalìp gìmim. Mosis God lo manò udòm kalì kìlìñ rìka manò u abe, bì God manò hagep kalì kìlìñ rìkla manò u abe, il me anìbu. *

Adan pro, adan majò

(Luk 13:24)

13-14 “Mab ke yan adan kub u waiò nìjòm am aij gìpal. Nìbi bì iru nòp mìgan anìbu arbal. Anìb u, kale nìj aij gìmim, pòr mìdep adan pro u udmim armim. Adan pro anìbu ulham arnabòl. Nìbi bì anì anì nòp, adan pro mìlò anìbu klò gòm ulhai nìjòm arnabòl.

Pìral hagnabòl, nìj aij gìmim

(Luk 6:43-46)

15 “Pen nìbi bì God manò hagabun a gòm pìral haggal gau, kaj sipsip hain aij rò halu lòm aunabòl u pen apòm mìdòl gì, kain hapeb nìbi bì hau lòp rò u kalòp gìnabòl. Anìb u, nìj aij gìmim. *

16 Nìbi bì mìd aij gìpal rò halu lòm aunabòl u pen kale nan si nan naj gìnabòl rò nìnjimim, kalìp nìj aij gìnabim. Kale nìnjim, nagì yìharìj kalì kalì halò gau magò ñìjeb u pìlò gu ñìjagnabim. *

17-18 Mab gau u rò nòp gìnab. Mab magò ñìjeb ur gau, mab magò ñìjagap pìlagnab.

* 6:29: 1Ki 10:4-7; 2Kr 9:3-6 * 6:32: Mad 6:8 * 6:33: 1Ki 3:13-14; Sam 37:4,25; Ro 14:17 * 7:1: Ro 2:1; 1Ko 4:5; Jem 4:11-12 * 7:2: Mak 4:24 * 7:7: Mak 11:24; Jon 14:13; 15:7; 16:23-24 * 7:8: 1Jn 3:22; 5:14-15 * 7:11: Jem 1:17 * 7:12: Mad 22:39-40; Luk 6:31; Ro 13:8-10 * 7:15: Mad 24:24; Ap 20:29; 2Pì 2:1 * 7:16: Gal 5:19-22; Jem 3:12 * 7:19: Mad 3:10; Luk 3:9; Jon 15:6

Pen mab magö ñiñagep ur gau, magö ñiñeb pñagnab.

¹⁹ Pen mab magö aij pñagnab gau, rñb gñ dö gñ dam mab inab u yunaböl. *

²⁰ Anñb u, nñbi bñ gau nagñ gñnaböl adö u nññmim, nñbi bñ gau aij, nñbi bñ gau najj a gñmim nññnabim. *

*Jisas "Yad kale nññagmñdin," a gñnab
(Luk 13:25-27)*

²¹ "Nñbi bñ yñp, 'Bñ Kub hon!' 'Bñ Kub hon!' a gñpal gau magöññalö, God kalñp udöm abad mñdeinab, a gñ gasñ u nññagmim. Bapñ yad kumi kabö adö lañ mñdöp u hagöp rö gñpal nñbi bñ gau nöp kalñp udöm kumi kabö adö lañ au abad mñdeinab. *

²² God nñbi bñ manö kub hagnab ññn u, nñbi bñ iru nöp yñp hagnaböl, 'Bñ Kub, hon nñbi bñ ne nöp. Hib ne nöp hagnu, manö ne hag ññno. Hib ne nöp hagnu, nan nñbi bñ kñjaki abañ ala gau hag yuno. Hib ne nöp hagnu, nan gagep rö gau iru nöp gñno,' a gñnaböl.

²³ Yñp anñg hagnaböl u pen yad kalñp hagnabin, 'Yad kale nññagmñdin; kale gñ najj nöp gñpim, ke gau arim!' a gñnabin. *

*Bñ mññöp ram mññöp gñlö
(Luk 6:47-49)*

²⁴⁻²⁵ "Bñ gasñ nññeb yabñ ap, ram nñpe u gññg, kabö adö lañ gñnab. Hainö hadal kub apöm, möñ kub alöm, ññg ul apöm gñnab u pen ram nñpe kabö adö lañ gñ pñdön gñnab u, pa jö ma jö gñ ud aragnab. Anñb u rö me, nñbi bñ manö yñp nññöm, nññ udöm, hagnpim rö gñnaböl gau.

²⁶⁻²⁷ "Pen bñ gasñ nññ aij gagnab ap, ram nñpe u gññg, mññn kabö kulup adö au gñnab. Hainö hadal kub apöm, möñ kub alöm, ññg ul apöm, ram nñpe u böñ nöp pa jö ma jö gñ ud arnab. Anñb u rö me, nñbi bñ manö yad nññöm hagnpim rö gagnaböl gau," a ga.

²⁸⁻²⁹ Jisas manö anñbu hag hakö nññöl gñ, nñbi bñ iru nöp ap mñdeila gau nññöm hagla, "God lo manö hag ñeb bñ hon gau manö hagnal rö hagagöp; nñpe bñ manö nññ aij yabñ göm hagöp," a göm, aiö yabñ gñla. *

8

*Jisas bñ wös hapeb la u gö, kamññ la
(Mak 1:40-45; Luk 5:12-16)*

¹ Jisas nö ilö lañ mñdeila u arö göm, sñr yan ap lugö nññöl gñ, nñbi bñ iru nöp nñp hain gñla.

² Pen bñ wös hapeb la ap, Jisas mñdeila söl au amöm, kugom yñmöm, ubör yññön göm haga, "Bñ Kub. Ne yñp gö kamññ lññg, gö

kamññ lññab. Yñp kamññ lññab u, yad God sabe gep ram raul arññg gabin u, yñp wñhö gagnaböl," a ga.

³ Anñg hagö, Jisas ññmagö mñlöp löm bñ anñbu ud nññöm haga, "Yad gñnabin; nöp kamññ lañ," a gö, magö anñbu nöp nñp kamññ lö nññöl gñ,

⁴ Jisas bñ anñbu nñp haga, "Nöp gñnö kamññ löp anñbu, nñbi bñ rñmnap kalñp hag ññagmön wasö. Am bñ God nñp nan sabe gep bñ gau kalñp nöp yammön hagnmön, 'Yñp kamññ löp nññim!' a gñmöm. Anñg hagnmön, Mosñs hagnö, yaur ap God nñp pak sabe gñ ññmön. Anñg geinabön, nñbi bñ gau nññöm hagnaböl, 'Nñp kamññ löp u me anñg gab,' a gñnaböl," a ga. *

*Jisas, ami bñ kub bñ wög gñ ñeb nñpe u nñp
gö, kamññ la
(Luk 7:1-10)*

⁵ Jisas daun pro Kapaneam arö nññöl gñ, ami bñ iru nöp abad mñdmñdöp bñ kub ap, Jisas yñp gñ ññññm a göm apöm Jisas nñp haga,

⁶ "Bñ Kub, bñ wög gñ ñeb yad u nñp mñña kub göm, ilön neb neb gö, anñ gagöp; ram au um mñdöp," a ga.

⁷ Hageia, Jisas haga, "Yad am nñp gñnö kamññ lññab," a ga.

⁸⁻⁹ Hageia, ami bñ kub anñbu haga, "Bñ Kub, nññög hagnpim u pen yad bñ kub rö ram yad u aumön. Yad nññbin u, ami bñ kub rñmnap yñp abad mñdlö, yad pen ami bñ rñmnap kalñp abad mñdem, 'Arim,' a gñnö, arbal halö; 'Aumim,' a gñnö, aubal halö. Bñ yñp wög göp u nñp, wög gau anñg gñmön anñg gñmön a gñnö, göp. Anñb u rö, ne yñharññ, 'Kamññ lañ,' a gñmön, nñp kamññ lññab," a ga.

¹⁰ Anñg hagö Jisas aiö göm, nñbi bñ hain areila gau kalñp haga, "Bñ anñbi mñlö gau nñbö u pen, God göp rö nññ aij yabñ göm me, anñg hagöp. Bñ hon Isrel nñbö ap, God nñp nññ u pñdön göm hagöp anñbu rö hagö, yad nññagpim.

¹¹ Anñb u, hainö nñbi bñ mñlö gau nñbö gau, God nñbi bñ udöm kumi kabö adö lañ abad mñdeinab anñ u amöm, Ebrahim, Aisak, Jekop bñ aip asñköm, nan ñññeb iru ñññöm, mññ mññ göl gñ mñdeinaböl. *

¹² Kale anñg göm am mñdeinaböl, pen nñbi bñ hon Isrel nñbö gau, am anñ anñbu mñdageinaböl rö löp. God kalñp hag yueinab, am mñdeinaböl höñ sñböñ göp adö yan. Kale mñññ magö göm meg magö hau jö ma jö gñ ñññöl gñ mñdeinaböl," a ga. *

¹³ Anñg hagnöm, Jisas ami bñ kub anñbu nñp haga, "Ne ado gñ aru! Hagnpim rö nöp gñnab," a ga. Jisas anñg hagö, nñpe ram

* 7:20: Mad 12:33 * 7:21: Luk 6:46; Jem 1:25 * 7:23: Sam 6:8; 2Di 2:19 * 7:28-29: Mak 1:22; Luk 4:32 * 8:4: Lep 14:1-32; Mad 9:30; Luk 17:14 * 8:11: Luk 13:29 * 8:12: Mad 22:13; 25:30; Luk 13:28

aramöm nı̄ŋa, bı̄ nı̄pe nan ga u, Jisas haga magö anı̄bu nöp kamı̄ŋ la.

Jisas Pida nı̄bor nı̄p gö, kamı̄ŋ la
(Mak 1:29-34; Luk 4:38-41)

¹⁴ Pen Jisas Pida ram amöm nı̄ŋa, Pida nı̄bor u, hañ romaŋ gau mab rö inö, abañ adö laŋ um mı̄deia.

¹⁵ Jisas nı̄ŋöm, am Pida nı̄bor nı̄magö nı̄pe ud nı̄ŋö, magö u nöp kamı̄ŋ lö, nı̄pe uraköm, Jisas nı̄p nan magö ud lı̄ aij ga.

Jisas nı̄bi bı̄ iru nöp gö, kamı̄ŋ la
(Mak 1:29-34; Luk 4:38-41)

¹⁶ Dugo magö u, nı̄bi bı̄ kijaki aban ala gau abe, nı̄bi bı̄ nan ga gau abe, dam Jisas mı̄deia u aueila, nı̄pe kijaki gau hag höŋ yuöm, nı̄bi bı̄ nı̄ pai nan ga gau gö magöŋhalö kamı̄ŋ la.

¹⁷ Nı̄pe ga anı̄bu, bı̄ God manö hagep Aisaia, hadame nöp gı̄nab a göm kalı̄ kılın rı̄ka rö nöp ga. Nı̄pe kalı̄ kılın rı̄köm haga, “Hanı̄p nan ga gau gö kamı̄ŋ la.

Nan nı̄hön nı̄hön hanı̄p naij ga gau hag yuö mı̄d aij gı̄pun,” a ga. *

Bı̄ ap Jisas nı̄p haga, “Yad aip ajeinabul,” a ga
(Luk 9:57-62)

¹⁸ Jisas nı̄ŋa, nı̄bi bı̄ iru nöp ap nı̄p bı̄g gı̄gabö geila, bı̄ nı̄pe gau kalı̄p haga, “Nı̄g wanö juun böŋ lödan arun,” a ga.

¹⁹ Anı̄g hagö nı̄ŋöl gı̄, God lo manö hag ñeb bı̄ ap apöm nı̄p haga, “Manö hag ñeb bı̄. Ne ram mı̄nönŋ gai gai arnabön u, yad nöp aip arnabul,” a ga.

²⁰ Hageia, Jisas haga, “Kain hauŋ gau, kale mı̄nönŋ mı̄gan gau hanbal. Yaur gau, kau kale haneb u mı̄döp. Pen yad Bı̄ Nı̄ nı̄pe haneb mı̄gan u mı̄dagöp,” a ga. *

²¹ Pen bı̄ Jisas nı̄p nı̄ŋ uda bı̄ ap haga, “Bı̄ Kub, yad ne aip arul u pen, yı̄p yau a gö, bapı̄ nı̄p umö rı̄göl gem, ne aip ajeinabul,” a ga. *

²² Hageia, Jisas haga, “Nı̄bi bı̄ yı̄p nı̄ŋ udagpal rı̄mnap umaiöl, nı̄bi bı̄ yı̄p nı̄ŋagpal rı̄mnap dam rı̄göl göl; pen ne auö yad aip arul,” a ga.

Jisas hagö, yı̄gön kub ur ga
(Mak 4:35-41; Luk 8:22-25)

²³ Jisas nı̄g magı̄b udöm arnı̄g gö, bı̄ nı̄pe gau aip hadla.

²⁴ Nı̄g anı̄ u arlö nı̄ŋöl gı̄, adı̄ŋ yı̄gön kub yabı̄l u udöm, nı̄g ral apöm, nı̄g magı̄b u ud ado gı̄nı̄g rö ga. Pen Jisas nı̄pe hon haneia rö, *

²⁵ bı̄ nı̄pe gau nı̄p am haglö urakö hagla, “Bı̄ Kub! Pı̄nöm asad kub u hanı̄p ud ado

gö, nı̄g nı̄ŋun rö löp u, ne hanı̄p ud kamı̄ŋ lı̄,” a gı̄la.

²⁶ Hagaila, kalı̄p haga, “Nı̄hön gı̄nı̄g pı̄nı̄ŋ gabimı̄ŋ Kale manö yad pro pro rı̄mnap nı̄ŋ udagpim aka?” ga. Anı̄g hagöm, uraköm, pı̄nöm asad udeia u hagö hir göm, nı̄g ral aueia u ur göm ga. *

²⁷ Anı̄g gö, kale aiö göm hagla, “Bı̄ kal yabı̄l i nı̄pe bı̄ aige rö bı̄ gajı̄p nı̄ŋöm pı̄nöm asad udeia u hir göm, nı̄g ral auajı̄p u ur göm göp?” ö gı̄la.

Aiön pi halö bı̄ mı̄hau Jisas gö, kamı̄ŋ la
(Mak 5:1-20; Luk 8:26-39)

²⁸ Jisas nı̄g juöm, ram mı̄nönŋ Gadara böŋ lödan amjaka nı̄ŋöm, bı̄ hauŋ kijaki aban ala mı̄hau wı̄p rı̄göl gı̄mı̄dal kabö mı̄gan gau nı̄bö apjaklö. Bı̄ anı̄b mı̄hau kalı̄p kijaki aiön pi abanı̄ŋ alla rö, bı̄ hapeb yabı̄l mı̄hau mı̄dmı̄dil. Adan kalpe mı̄dmı̄dil au, nı̄bi bı̄ rı̄mnap aragmı̄dal.

²⁹ Pen kalpe mı̄hönŋ apjakmil, Jisas nı̄p haglö, “God Nı̄ nı̄pe. Nı̄hön gı̄nı̄g auabön? Hanı̄p ilön kub nı̄nı̄g auabön aka nı̄hön? Nı̄n ne hanı̄p ram mı̄nönŋ naij hag yuep u auagöp,” a gı̄lö. *

³⁰ Pen magö anı̄bu, kaj iru nöp amı̄l nı̄ŋeila söl goŋ anı̄b au me,

³¹ kijaki aiön pi bı̄ anı̄b mı̄hau kalı̄p abanı̄ŋ alla gau, Jisas nı̄p neb neb göl gı̄ hagla, “Hanı̄p hag yunı̄g gı̄mön u, hagö, amun kaj mı̄dpal gı̄danı̄ŋ kalı̄p yuö hiıkun,” a gı̄la.

³² Hageila, Jisas “Arim,” a gö, bı̄ anı̄b mı̄hau kalı̄p arö göm, am kaj gau kalı̄p yuö hiıkla. Hiıklo kaj gau pı̄nı̄ŋ gı̄ mı̄nönŋ rul goŋ au amöm, gı̄ dam nı̄g wanö yanı̄ paköm, nı̄g nı̄ŋöm, magöŋhalö um hakla.

³³ Pen bı̄ kaj mukmı̄dal gau, ga anı̄bu nı̄ŋöm, yı̄ŋı̄d daun u amöm, Jisas nı̄hön nı̄hön ga u, bı̄ kijaki abanı̄ŋ alla mı̄hau nı̄hön nı̄hön ga manö u, nı̄bi bı̄ gau kalı̄p magöŋhalö hag nı̄la.

³⁴ Hag ñeila, nı̄bi bı̄ daun mı̄deila anı̄b gau magöŋhalö Jisas nı̄p nı̄ŋun a göm, ap nı̄p nı̄ŋöm, neb neb göl gı̄ hagla, “Ram mı̄nönŋ hon i arö gı̄mön, ke gau aru,” a gı̄la.

9

Jisas bı̄ nı̄magö ma kı̄la ga u nı̄p gö, kamı̄ŋ la

(Mak 2:1-12; Luk 5:17-26)

¹ Jisas kauyanı̄ŋ nı̄g magı̄b udöm, nı̄g wanö juöm, ram mı̄nönŋ nı̄pe hanmı̄döp u böŋ lödan ara. *

² Pen nı̄bi bı̄ rı̄mnap, bı̄ nı̄magö ma kı̄la ga ap, Jisas gö kamı̄ŋ lı̄nab, a göm, nı̄p ilön lı̄ dapöm Jisas mı̄deia au daula. Pen, Jisas gö kamı̄ŋ lı̄nab, a göm nı̄ŋla rö, Jisas bı̄ nı̄n

* 8:17: Ais 53:4 * 8:20: 2Ko 8:9 * 8:21: 1Ki 19:20

* 8:24: Sam 4:8 * 8:26: Mad 14:31; Sam 89:9 * 8:29:

ma kɩla ga anɩbu nɩp haga, “Nɩ me! Gasi halö mɩdaimön. Nan si nan naji gɩpan gau nɩjem arö gabin,” a ga.

³ Jisas anɩg hagö, God lo manö hag ñeb bɩ gau rɩmnap hagla, “Bɩ i God nɩp hag juöl gɩ me, anɩg hagab,” a gɩla.

⁴ Pen Jisas gasi nɩŋla anɩbu ke nɩjöm haga, “Kale nɩhön gɩnɩg yɩp gasi naji nɩjmim anɩg hagabim?” *

⁵ Yad nɩp, ‘Nan si nan naji gɩpan gau nɩjem arö gabin,’ a gɩnö, kalöp aij gɩnab, aka ‘Urak aru!’ a gɩnö, kalöp aij gɩnabŋ Aka manö nɩhön hagnö, kalöp aij gɩnab?

⁶ Mɩñi kale nɩŋnabim, Bapi God yɩp Bɩ Ñɩ nɩpe hag la nɩjöm, mɩnön naböŋ i i apem, nan si nan naji gɩpal gau nɩjem arö gɩnabin,” a ga. Jisas anɩg hagöm, bɩ ñɩn ma kɩla ga u nɩp haga, “Urakmön, köp ne u udmön, ram ne aru!” a ga. *

⁷ Jisas anɩg hagö, bɩ anɩbu uraköm köp bad nɩpe u udmön ram nɩpe ara.

⁸ Ram nɩpe arö nɩjöl gɩ, nɩbi bɩ gau nɩjöm, God hagö Jisas apöm gab, a göm pɩñɩj göm, bɩ ap mɩnön naböŋ i i anɩb unbö rö gö nɩŋapun a göm, God hib nɩpe haglö adö ara.

*Jisas bɩ nɩpe Madyu nɩp uda
(Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)*

⁹ Jisas ram mɩnön anɩbu arö göm, mɩgan ap amöm nɩŋa, bɩ dakɩs udep wög gɩmɩdöp bɩ ap ram raul mɩgan u asɩk mɩdeia. Bɩ anɩbu hib nɩpe Madyu. Jisas nɩp nɩjöm haga, “Yad aip aue!” gö, uraköm Jisas aip ara.

¹⁰ Jisas bɩ nɩpe gau aip Madyu ram amöm, nan ñɩñlö nɩjöl gɩ, bɩ dakɩs udep gau abe, bɩ nan si nan naji gɩmɩdal bɩ gau abe, iru nöp apöm Jisas bɩ nɩpe gau aip nan ñɩŋla.

¹¹ Nan ñɩŋeila, bɩ Perisi gau nɩjöm, Jisas bɩ nɩpe gau kalɩp hagla, “Manö hag ñeb bɩ kale u, nɩpe nɩhön gɩnɩg, bɩ dakɩs udep gau abe, nɩbi bɩ nan si nan naji gɩpal gau abe, aip dɩm ñöl nan ñɩŋab?” ö gɩla. *

¹² Hageila, Jisas manö anɩbu apdi nɩjöm haga, “Nɩbi bɩ nan gagöp gau, wös wameb bɩ gau aragpal; nɩbi bɩ nan göp gau nöp wös wameb bɩ gau arbal.

¹³ Pen God manö ap haga iŋ u nɩŋ aij gɩmim mɩdaimim. Nɩpe haga, ‘Yɩp nan sabe gɩ ñɩnabim u, yɩp aij gagnab; pen nɩbi bɩ gau kalɩp mög nɩjmim gɩ aij geinabim u, yɩp aij gɩnab,’ a ga. Pen yad aunö u, nɩbi bɩ, hon nɩbi bɩ aij, mɩd aij gɩpun a gɩ gasi nɩŋbal gau, kalɩp ulhai nɩŋ udnɩg auagnö; yad nɩbi bɩ, hon nan si nan naji gɩpun a gɩ gasi nɩŋbal gau, kalɩp ulhai nɩŋ udnam a gem aunö,” a ga. *

* 9:4: Mad 12:25; Luk 9:47; Jon 2:25

* 9:6: Jon 17:2

Luk 18:12 * 9:20-21: Mad 14:36

Nan magö hil gep

(Mak 2:18-22; Luk 5:33-39)

¹⁴ Ñɩn ap, Jon ñɩg pak ñeb bɩ nɩpe gau, Jisas mɩdeia au apöm hagla, “Hon abe, bɩ Perisi gau abe, ñɩn rɩmnap, God nɩp nöp gasi nɩŋun, a gun, nan ñɩŋapun. Pen bɩ ne gau nɩhön gɩnɩg u rö nöp gagpal?” ö gɩla. *

¹⁵ Hageila, Jisas kalɩp haga, “Nɩbi bɩ gau, bɩ nɩbi udnɩg gab bɩ u aip mɩdeinaböl ñɩn u, mɩñ mɩñ göl göm nan ñɩŋnaböl; pen bɩ rɩmnap apöm bɩ anɩbu nɩp ud junaböl ñɩn u, mög gö nan hil göm ñɩŋagnaböl,” a ga.

¹⁶ Pen Jisas nɩpe kalɩp manö ap hod rɩköm haga, “Waŋj gɩsön u udmön, waŋj papɩ gɩ, pa gɩ dö gɩnab ramö u al döŋ gagnaböl. Pen ai gɩnɩg göm al döŋ gagnabölŋ Anɩg geinaböl u, waŋj lulö gabin a gɩnɩg gab, mɩgan kub yabɩ pa bɩññɩ gɩnab.

¹⁷ Pen ñɩg wain u, u rö nöp. Wain gɩsön nɩbö u göm, ud kaj meme hañ mɩŋep mɩgan u ral lagnaböl. Pen nɩhön: anɩg geinaböl u, ñɩg wain kamɩŋ u ranöm, bɩŋ yabɩ hagöm, kaj meme hañ u pak gɩ dö göm, hon göm arnab. Anɩb u, ñɩg wain kamɩŋ u udmön, kaj meme hañ kamɩŋ nɩbö mɩgan u ud lɩlö nöp me, aij gɩnab,” a ga.

Jisas gaia nɩbi kub ap, pai pro ap, kamɩŋ la

(Mak 5:21-43; Luk 8:40-56)

¹⁸ Jisas manö anɩbu hagö nɩjöl gɩ, Juda bɩ kub ap Jisas mɩdeia au apöm, kugom yɩmöm haga, “Pai yad u böŋ nöp umöb u pen ne am nɩp ud nɩjöl, uraknɩm,” a ga.

¹⁹ Hagö, Jisas bɩ nɩpe gau aip uraköm, bɩ anɩbu aip arla.

²⁰⁻²¹ Pen nɩbi ap, hagape lugöl gɩ lugöl gɩ mɩdeia, mɩ unbö mɩgan laŋ ina. Anɩg gö, gasi nɩpe u nöp nɩjöm, “Jisas waŋj nɩpe mɩlö kub goŋ gau nöp ud nɩŋnö, yɩp kamɩŋ lɩnab,” a göm, Jisas arö nɩjöl gɩ, jöl adö gau amöm, waŋj nɩp u ud nɩŋa. *

²² Ud nɩjöl, Jisas ado göm nɩbi anɩbu nɩp nɩjöm haga, “Yɩp nɩŋ udpan u me, nöp kamɩŋ löp. Gasi halö mɩdaimön,” a ga. Hagö, nan nɩp gɩmɩdöp u magö anɩbu nöp kamɩŋ löm, hagape aumɩdöp u mɩŋep ga.

²³ Pen Jisas nɩbi bɩ anɩbu arö göm am am, bɩ kub ram u amjaköm nɩŋa, aŋŋ magö pu göm, manö hauŋ kub yabɩ geila.

²⁴ Jisas nɩjöm kalɩp haga, “Kale ke gau arim! Pai i umagöp; yɩharɩŋ hon hanab,” a ga. Anɩg hagö, nɩp mɩthol gɩla.

²⁵ Pen Jisas nɩbi bɩ anɩb gau kalɩp hag höŋ yuöm, ram raul mɩgan yarj amöm, pai uma u nɩp, ñɩmagö kɩd u ud nɩjöl, uraka.

²⁶ Anɩg gö, manö anɩbu yag dam ram mɩnön anɩb gau magöŋhalö ud arla.

* 9:11: Luk 15:2

* 9:13: Mad 12:7; Hos 6:6

* 9:14:

Jisas gö, bî amgö we mîhau amgö ñîl nîjîlö

²⁷ Pen Jisas ram mînönj anîbu arö göm arö nîjîlö gî, bî amgö magö we ga mîhau nîp hain göl gîmil mep mîgan dap ranmil, haglö, “Depid Ñî nîpe! Halîp mîhönj mög nîjmön!” a gîlö. *

²⁸ Anîg hagailö, pen Jisas nîpe ram raul mîgan u ara. Bî anîb mîhau hain ammil ram u apjaklö, Jisas kalîp mîhönj haga, “Kale mîhönj, yad kalöp gînö kamîj lî nab a gîmil, yîp ap hagabilj Yad yau a gînabin, kale gasî nîjbil amgö kale ñîl lî nab aka wasö?” ö ga. Hageia, haglö, “Bî Kub, holmîj nîjbul, ne halîp geinabön kamîj lî nab,” a gîlö.

²⁹ Hagailö, Jisas amgö kalîp mîhönj ud nîjöm haga, “Yîp nîj udpil u me, hagpil rö gînim,” a ga.

³⁰ Hagö, amgö kalîp mîhönj kamîj lö, nîjîlö nîjîlö gî, Jisas kalîp mîhönj manö klö hagöm hag aij göm haga, “Ñîbi bî gau, Jisas gajîp halîp kamîj löp, a gîmil hagagmil,” a ga. *

³¹ Anîg haga u pen kalpe mîhönj ammil, ñîbi bî ram mînönj anîb gau magöjhalö hag ñîlö ara.

Jisas a tab ado ga bî ap nîp gö, manö ga

³² Pen kalpe mîhönj arlö nîjîlö gî, ñîbi bî rîmnap, bî aiön pi halö a tab ado ga bî ap, dap Jisas mîdeia au daueila.

³³ Jisas aiön pi bî anîbu nîp abanj ala u hag yuö, manö hag aij ga. Anîg gö, ñîbi bî gau aiö göm hagla, “Ram mînönj Isrel i, bî ap anîbu rö gö nîjagpun,” a gîla. *

³⁴ Pen bî Perisi gau hagla, “Nîpe kîjaki aiön pi nap kale Seden klö u udöm me, aiön pi gau hag hönj yuöp,” a gîla. *

Jisas ñîbi bî gau kalîp mög nîja

³⁵ Pen Jisas nîpe daun pro gau abe, daun kub gau abe gî ajöl göm, Juda magum gep ram gau amöm, Kîj kub ke yabhî u ñîbi bî udöm abad mîdeinab manö aij u hag ñîmîdöp. Pen ñîbi bî gau kalîp nan nîhön nîhön ga u, u rö nöp gö kamîj la. *

³⁶ Jisas nîja, ñîbi bî anîb gau kaj sipsip gau bî abad mîdep kale ap mîdagöp rö u mîdeila. Gasî kub nîjöm u tham mîdeila u pen kalîp bî gî ñeb ap mîdageia. Anîb u nîjöm, Jisas nîpe mög yabhî nîjöm, *

³⁷ Bî nîpe gau kalîp haga, “Nan magö iru yabhî nöp wög nabönj au po gî mîdöp u pen ñîbi bî ral dauerp iru mîdagpal. *

³⁸ Anîb u, kale bî wög nabönj nap nîbö u nîp hag nîjbe, bî ral dauerp rîmnap yuö, ral dap nîp lau adö dauöl,” a ga.

10

Jisas manö ud arep bî nîpe unbö mîgan la?

(Mak 3:13-19; Luk 6:12-16)

¹ Jisas bî nîpe unbö mîgan lanj u wiñ alö aueila haga, “Yad ke kalöp hagabin u me, kîjaki aiön pi nan gau hag yunîg, hag yunabim. Ñîbi bî nan nîhön nîhön gî nab gau u rö nöp gîpe, kamîj lî nab,” a ga. *

² Bî Jisas manö ud arep unbö mîgan lanj Jisas hag yua bî gau, hib kale gau me, bî ap Saimon, hib nîpe ap Pida a gîmîdal; bî ap Edru, Pida nîmam nîpe u; bî ap Jems, Sebedî ñî nîpe; bî ap Jon, Jems nîmam nîpe;

³ bî ap Pilip; ap Badolomyu; ap Domas; ap Madyu, nîpe dakîs udmîdöp; bî ap Jems, Alpias ñî nîpe; bî ap Dadias;

⁴ bî ap Saimon, hib nîpe ap Selod a gîmîdal; bî ap Judas Iskariot, nîpe me hainö Jisas nîp mumug nîja.

Jisas manö ud arep bî nîpe unbö mîgan lanj kalîp hag ke ke yua

(Mak 6:7-13; Luk 9:1-6)

⁵ Jisas bî nîpe anîb gau kalîp manö aij wög u göl a göm, hag ke ke yuöl gî haga, “Kale Juda ñîbi bî wasö anj gau abe, Same-ria kai mîdpal anj gau abe, aragmim.

⁶ Pen kale an nîbi bî hon Isrel, ñîbi bî kale God nîp gasî nîjagpal gau, kalîp hag ñîlö gî haggim, *

⁷ “God ñîbi bî udöm abad mîdeinab ñîn u, hadö sölö auöp,” a gîmim. *

⁸ Ñîbi bî nan gînim gau gîpe, kamîj lînim. Ñîbi bî bönj nöp umöl gau gîpe, kauyanj uraköl. Ñîbi bî wös hapeb lînim gau gîpe, kamîj lînim. Ñîbi bî kîjaki aiön pi abanj alnim gau hag hönj yube aranj. Bapi hol apîl kalöp pör yîharîj wög gîpul rö, kale u rö nöp ñîbi bî anîb gau kalîp yîharîj wög gî ñînim.

⁹ Mani gol, mani silpa, mani aî rîmnap ud aragmim. *

¹⁰ Wadî, walîj rîmnap halö, ma rîrup, watab adîj, nan gau ud aragmim. Pen nîhön: ñîbi bî wög gî ñî naböl gau pen nan ñîlö ñî naböl. *

¹¹ “Pen daun ap aka ram rîlîg aglö ap amjakpe, ñîbi bî kalöp hag wîhai udöl rö rîmnap nîjmim, kalîp aip nöp mîdmim, ram mînönj ke ap gau arnîg gî nabim ñîn u nöp, kalîp arö gînim armim.

* 9:27: Mad 20:29-34 * 9:30: Mad 8:4 * 9:33: Mak 2:12 * 9:34: Mad 12:24; Mak 3:22; Luk 11:15 * 9:35:

Mad 4:23; Mak 1:39 * 9:36: Mad 14:14; Nab 27:17; 1Ki 22:17; Sek 10:2; Mak 6:34 * 9:37: Luk 10:2 * 10:1: Mak

6:7; Luk 9:1 * 10:6: Jer 50:6 * 10:7: Mad 3:2; 4:17; Luk 10:9,11 * 10:9: Luk 10:4 * 10:10: Luk 10:7; 1Ko

9:14

12-14 Pen ram ap ammim, "Kale m+dpim!" a g+pe, "Yau, m+dpun; aij aubim," a gaiöl, ram raul m+gan an+bu armim. Pen kalöp manö yad hag n+mim hag w+hai ud n+ngaiöl u, ar+ik ar+n+g, ac+ip ac+ip ma k+id kale c+ig udöm m+dain+m u, ab+it+ g+ yumim armim. *

15 Yad kalöp n+ngö yab+it hagabin: manö kub hagep n+n u, Sodom Gomora n+bi b+ ilön pro pro udnaböl; n+bi b+ kalöp udagnaböl an+bu gau, ilön kub yab+it udnaböl. *

*Marö iru nöp aunab
(Mak 13:9-13; Luk 21:12-17)*

16 "Pen n+ngim! Yad kalöp kaj sipsip rö u, n+bi b+ kain hau+ rö m+dpal an+ gau yuabin. An+bu u, gas+ n+ng aij göl g+, agam+j kalöp hag nöl g+ m+daimim. *

17 "Pen n+bi b+ r+imnap kalöp ud sis+ löm, dam Juda magum gep ram gau arlö, kansol kale gau ap manö kub hagöm, kalöp paknaböl. An+bu u, n+ng aij g+mim. *

18 Kalöp b+ yad a göm, t+p g+ dam gapman b+ kub aka kin m+deinaböl au ud arlö, kale manö aij yad u, b+ kub gau abe, Juda n+bi b+ wasö ram m+nöng mlö kub gau n+bö gau abe, kalöp hag n+nabim.

19-20 Kalöp manö kub hagnaböl an+bu, manö n+hön hagun aka manö aige gun hagun a g+mim p+n+ng g+mim, gas+ iru n+ngagmim. Hagpe n+ngöl g+, Nap God Ana n+pe kale aip m+döp u, gas+ aij n+inab, manö kale adö u ke hagagnabim; Nap God Ana n+pe kalöp hagnab rö nöp hagnabim. *

21 "N+n an+bu, n+mam gau uraköm, n+mam kale ke gau al paklan a göm, b+ kub gau kalöp mumug g+naböl. Nap gau uraköm, n+ pai kale ke gau al paklan a göm, b+ kub gau kalöp mumug g+naböl. N+ pai gau uraköm, n+me nap kale ke gau jöl nöm u rö nöp g+naböl. *

22 Y+ip lau adö m+deinabim rö, n+bi b+ gau magönghalö kalöp n+nglö, mulu kal alnab. Pen n+bi b+ an klö göm, y+ip p+g nöp m+deinaböl gau, n+n hain u auö, God kalöp udnab.

23 Pen m+gan ap arbe, kalöp g+ najj gaiöl u, p+n+ng g+ m+gan ap armim. Yad kalöp n+ngö hagabin, Isrel daun gau n+bi b+ gau kalöp hag n+be aragnab adö, yad B+ N+ n+pe aunabin.

24-25 "N+ pai skul hagpal gau kub m+dlö, hag n+eb b+ kale gau pro m+dagpal. Pen hag n+eb b+ m+döp rö m+daian a göm me, skul hagpal. N+bi b+ wög g+ n+bal gau kub

m+dlö, n+bi b+ kalöp abad m+dpal gau pro m+dagpal. Wög g+pal u, n+bi b+ kub m+dpal rö m+daian a göm, wög g+pal. An+bu u rö, n+bi b+ yad gau, yad m+dpin rö m+daian a göm, g+pal. Pen n+bi b+ gau y+ip hag juöm, Seden h+ib n+pe ap löm y+ip Bielsebul a g+pal rö, kalöp b+ wög g+ n+eb yad u rö nöp hag juöm manö najj hagnaböl me. *

*God n+ip nöp p+n+ng gep
(Luk 12:2-7)*

26 "N+bi b+ gau kalöp n+ngmim p+n+ng g+mim. Manö n+hön m+n+ har+ göl m+döp u, hainö waiö m+deinab. Nan n+hön agam+j g+pal gau, hainö waiö n+ngnaböl. *

27 Manö yad kalöp pi gem hagnabin u, kale am kalöp waiö hag n+mim. Manö yad kalöp r+m+id it hagnabin u, ram adö lan+ ammim, manö kub hag n+be n+ngöl.

28 "Kale n+bi b+ al pak l+bal b+ gau n+ngmim p+n+ng g+mim. Kale y+har+ng hañ bad u nöp al pak l+naböl; ana u halö g+ najj göl rö lagöp. P+n+ng g+n+ng me, B+ Kub n+bi b+ hañ roman+ abe ana abe m+gan mab ke inab yan+ yunab u n+ip p+n+ng g+mim. *

29 Yaur pro gau, nan y+har+ng. Mani a+ magö a+n nöp yuöm, m+höp udpal. Nan y+har+ng u pen, God kalöp n+ng m+döp rö, ap y+har+ng lug pakagnab.

30 Umagö kalöp u, God magönghalö wö ralöp.

31 An+bu u, p+n+ng g+mim. Yaur gau nan pro yab+it; kale pen nan yab+it m+dpim. *

*Yad Jisas b+ n+pe a g+mim waiö hagmim
(Luk 12:8-9)*

32 "N+bi b+ an y+ip lau adö m+döm, n+bi b+ gau kalöp waiö hag n+naböl gau, yad pen Bapi yad kumi kabö adö lan+ m+döp u n+ip, y+ip lau adö m+dpal, a gem, waiö hagnabin.

33 Pen n+bi b+ an, y+ip c+ig aij gagöm, n+bi b+ aip m+deinaböl an+ au hagnaböl, b+ an+bu yad n+ngagpin, a g+naböl u, yad pen Bapi yad kumi kabö adö lan+ u n+ip, n+bi b+ gai i yad n+ngagpin, a g+nabin. *

*Pen pen g+naböl
(Luk 12:51-53; 14:26-27)*

34 "Yad m+nöng naböng it i aunö u, 'Jisas n+pe m+nöng naböng it i aua rö, agam+j m+id aij g+nabun,' a g+mim, gas+ u n+ngagmim. Yad aunö u me, n+bi b+ gau manö kub hagöm, pen pen g+naböl.

35 An+g g+nab: n+ gau uraköm, nap aip pen pen g+naböl. Pai gau uraköm, n+me aip pen pen g+naböl. N+ n+bin gau uraköm, n+pis aip pen pen g+naböl. *

* 10:12-14: Luk 10:5-6; Ap 13:51 * 10:15: Mad 11:24; Jud 7 * 10:16: Luk 10:3; Ro 16:19 * 10:17: Mak 13:9-11; Luk 12:11-12; 21:12-15 * 10:19-20: Jon 14:26 * 10:21: Mai 7:6; Mad 10:35; Mak 13:12; Luk 21:16 * 10:24-25: Mad 9:34; 12:24; Mak 3:22; Luk 6:40; 11:15; Jon 13:16; 15:20 * 10:26: Mak 4:22; Luk 8:17 * 10:28: Jem 4:12 * 10:31: Mad 6:26 * 10:33: Mak 8:38; Luk 9:26; 2Di 2:12 * 10:35: Mai 7:6

³⁶ Anig ginaböl anıbu, ram kale añı mıdpal u, kale ke nöp pen pen ginaböl.

³⁷ "Nıbi bı an, nıme nap aka fıı pai gau nöp mıdmagö löm, yıp mıdmagö lagnaböl u, nıbi bı yad mıdöl rö lagnab.

³⁸ Nıbi bı an yıp pıg mıdnıg gaböl, pen gası ap nıñöm hagnaböl, 'Nıbi bı rımnap hanıp gı najı göl rö löp,' a göm, yıp arö ginaböl u, nıbi bı yad mıdöl rö lagnab.

³⁹ Nıbi bı an, yad ke nöp mıdem, mıd aij gınam a gı nab u, mab ke inab yan u arnab. Nıbi bı an pen hagnab, yad Jısas lau adö mıdnö, yıp al pak lınıg al pak löl a gı nab u, kamıñ pör pör mıdepen u dı nab. *

God kalıp pen u rö nöp abad mıdeınab (Mak 9:41)

⁴⁰ "Kale arbe, nıbi bı rımnap kalöp hag wıhai uadıöl u, yıp abe hag wıhai udnaböl. Pen yıp hag wıhai udnaböl rö, Bı yıp hag yuö aunö u nıp abe hag wıhai udnaböl. *

⁴¹ Nıbi bı an, God manö hagep bı ap nıñöm hagnab, 'Bı auöp i, God wög göp u me, nıp udnabın,' a göm, udnab u, aij yabıt gı nab. God manö hagep bı anıbu ud aij gı nab rö, hainö God nıp u rö nöp ud aij gı nab. Nıbi bı an, God nıbi bı kamıñ aij nıpe ap nıñöm hagnab, 'Bı auöp i, God bı kamıñ aij nıpe u me, nıp udnabın,' a göm udnab u, aij yabıt gı nab. God nıbi bı kamıñ aij nıpe u ud aij gı nab rö, hainö God nıp u rö nöp ud aij gı nab.

⁴² Pen nıbi bı an, bı yıharıñ yad ap nıñöm, Jısas bı nıpe u a göm, fıng mıl dap fı nab u, God nıñö, aij gö, pen hauı gagnab," a ga.

11

Jon bı nıpe rımnap hag yuö, Jısas nıp nıñıg arla

(Luk 7:18-35)

¹ Jısas bı nıpe unbö mıgan lanı gau kalıp anıg göl anıg göl gı mım a göm hag fıı aij göm, ram mınöñ anıbu arö göm, daun yöp söl anıb gau amöm, nıbi bı gau kalıp manö hag fıa.

² Pen Jon bı fıng pak fıeb bı apöm manö aij hag fıa fıın u rıköm, nıbi bı gau, God hanıp udöm kumi kabö adö lanı au abad mıdeınab gau, kale Jon rö mıdageınaböl; God nıpe nıbi bı yıharıñ yabıt gau ud aij yabıt gö, nıbi bı aij nıpe yabıt mıdeınaböl.

³ nıp hag nıñöm hagla, "Hanıp hag fıımön, ne bı 'Krais' a gun pör abad mıdpuñ u nöp auban, aka hon bı hain fıbö anıbu ke abad mıdaıun?" ö gıla.

⁴ Hageıla, Jısas kalıp haga, "Kale Jon mıdöp u ammım hıgmım, 'Hon amun amgö hon ke nıñun, rımıd hon ke nıñbun,

⁵ bı anıbu nıbi bı amgö we göp gau gajıp amgö nıñbal. Nıbi bı ma najı göp gau gajıp adan aj aij gıpal. Nıbi bı wös hapeb löp gau gajıp mılep göp. Nıbi bı rımıd mıgan pıt göp gau gajıp gası wakö nıñbal. Nıbi bı umbal gau gajıp kauyan urakpal. Nıbi bı mög gep rö gau, u rö nöp Krais manö aij u hagö nıñbal,' a gı mım. *

⁶ Pen manö ap hıgmım, 'Nıbi bı yıp nıñ udöm, gası ap ap nıñagnaböl gau, mıñ mıñ yabıt gı naböl,' a gı mım," a ga.

⁷ Anıg hagö, Jon bı nıpe gau arlö nıñöl gı, Jısas nıbi bı ap mıdeıla gau kalıp Jon manö adö u hagöm haga, "Kale nöd ram mınöñ kabö nöp mıdöp anı gau arbe fıın u, nıñön nıñıñg arbenı Hod mılö añı ap yıgön ud danı i göp ap nıñıñg arbe?"

⁸ Aka nıñön nıñıñg arbenı Bı wahı aij aij nöp fıbal bı ap nıñıñg arbenı Bı wahı aij aij udun a göm nıñbal gau, bı kub ram kılın aij gau hanbal. Kale Jon mıdmıdöp ram mınöñ nöp anı au han mıdagmıdal.

⁹ Pen nan nıñön nıñıñg arbenı Yıharıñ aragpe. Jon bı God manö hagep, bı anıbu nıñıñg arbe. Bı God manö hagep aunab a gı mım abad mıdmıdım me, bı anıbu me u. Pen Jon nıpe God manö hagep bı nöp wasö.

¹⁰ Jon nıp gası nıñöm, hadame nöp God nıpe fıı nıpe nıp manö haga manö anıbu, God Manö yanı kalı kılın rıköm hagla,

'Bı manö hagep yad u, hag yunö nöd amöm, nıbi bı gau hag fıı aij gö, hainö ne ke arnabön,' a göm kalı kılın rıkla. *

¹¹ Kalöp hagabin, nıbi bı mınöñ nabön fı i mıdpal gau, añı ap Jon rö wasö. Pen God nıbi bı yıharıñ yabıt dam kumi kabö adö lanı au abad mıdeınab gau, kale Jon rö mıdageınaböl; God nıpe nıbi bı yıharıñ yabıt gau ud aij yabıt gö, nıbi bı aij nıpe yabıt mıdeınaböl.

¹² Jon bı fıng pak fıeb bı apöm manö aij hag fıa fıın u rıköm, nıbi bı gau, God hanıp udöm kumi kabö adö lanı au abad mıdımınım a göm, manö anıbu kılö yabıt gı dam dam, mıñı u rö nöp kılö yabıt gıpal.

¹³ "Bı God manö hagep manö kalı kılın rıkla gau abe, Mosıs God lo manö kalı kılın rıka u abe, fı u me, God Mesaia u nıp yuö, nıpe nıbi bı gau kalıp udöm abad mıdeınab. Manö anıbu nöp hag daulö daulö me, Jon aua. *

¹⁴ Pen manö hıgnıg gabin u udnabım aka nıñıgpin. God Jon nıp hagö, apöm nıbi bı gau kalıp manö hag fıa u, God Manö kalı kılın rıköm, gı nab a gıla rö nöp ga. Kalı kılın

* **10:39:** Mad 16:24-25; Mak 8:34-35; Luk 9:23-24; 17:33; Jon 12:25 * **10:40:** Mak 9:37; Luk 10:16; Jon 13:20 * **11:5:** Aıs 35:5-6; 61:1 * **11:10:** Mal 3:1; Luk 1:76 * **11:13:** Luk 16:16 * **11:14:** Mal 4:5; Mad 17:10-13; Mak 9:11-13

rîkôm hagla, bî God manô hagep llaija rô bî ap aunab, a gîla. *

¹⁵ Kale nîbi bî gasî rîmîd mîdainîm gau, manô hagabin i rîmîd lî nîŋ aij gîmîm.

¹⁶ "Nîbi bî mîŋî nîŋ i mîdpal gau yad nîŋbin, kale nîŋ painaŋ rîmnap maker au asîkôm, nîŋ painaŋ rîmnap meg mîgan dap ranôm kalîp haggal rô u mîdpal.

¹⁷ Kale haggal, 'Hon aîŋ pu gîno, kale nîhôn gînîg kugom ralagpîm? Kîmap mîtôŋ gep rô ap hagno, kale nîhôn gînîg mîtôŋ gagpîm?' ô gîpal.

¹⁸ Anîb u rô, God Jon nîp yuô apôm, nîŋ rîmnap nan magô nîŋagôm, nîŋ wain nîŋagôm gô, hagla, 'Bî anîbi nîp nan nîhôn aban alô anîg gôp?' ô gîla.

¹⁹ Bî Nîŋ nîpe pen auô haggal, 'Bî nan kub nîŋjôm, nîŋ wain nîŋjôm, bî dakîs udpal gau aip ajôm, bî nan naij gîpal gau aip ajôm gôp,' a gîpal. Pen nîbi bî God Manô u nîŋ udôm, gî aij gôm, mîd aij gînaböl u, nîbi bî gau nîŋjôm hagnaböl, God Manô u manô aij yabîl, a gînaböl," a ga. *

*Manô kub udnaböl
(Luk 10:13-15)*

²⁰⁻²¹ Jisas daun kub nôd gî ajôm, nan gagep îru nôp gô, nîbi bî gau nîŋla u pen kale, nîhôn gînîg nan si nan naij gîpun a gôm, nan si nan naij gîmîdal u arô gôm, Jisas nîp nîŋ udagla. Anîg gîlô, Jisas kalîp hag gôm haga, "Korasin daun nîbi bî gau! Bedsaida daun nîbi bî gau! Nan gagep gau gînô, nîŋbe. Pen nan si nan naij gîpîm u arô gîmîm, yîp nîŋ udagpîm. Anîg gîpîm u, kale manô kub yabîl udnabîm. Daun kub Daia Juda nîbi bî wasô gau, daun kub Saidon Juda nîbi bî wasô gau, nan gagep anîb gau kalîp u rô nôp gaîbnep, kale nan si nan naij gîmîdal gau arô gôm, wadî asöl rô rîmnap yîmôm, run he löl gî löl gî mîdaîblap. *

²² Anîb u, manô kub hagep nîŋ u, Daia nîbi bî abe, Saidon nîbi bî abe, manô pro rô udnaböl; pen kale Korasin nîbi bî abe, Bedsaida nîbi bî abe, manô kub yabîl udnabîm.

²³ "Kapaneam nîbi bî gau. Nîŋ anîbu kale kumi kabö adö lan au aragnabîm; bôŋ nôp mab ke inab ulôm mîgan yan u arnabîm. Nan gagep kale an au gînô u, daun kub Sodom gaîbnep, kale nan si nan naij gîmîdal gau arô gôm, uri kamîŋ mîdaîblap. *

²⁴ Adö anîbu yad kalöp nîŋô hagabin, manô kub hagep nîŋ u, Sodom nîbi bî gau manô pro rô udnaböl; kale Kapaneam nîbi bî manô kub yabîl udnabîm," a ga. *

*Yîp aumîm ake lîmîm
(Luk 10:21-22)*

²⁵⁻²⁶ Nîŋ anîbu Jisas Nap nîp haga, "Bapi, yad hib ne hagnô adö lan aran. Ne Bî Kub, kumi kabö adö lan abe, mînôŋ nabôŋ îl i abe abad mîdpan u, gasî ne ke nîŋjô aij gôp rô, nîbi bî gasî kîd hiîk nîŋun nîŋbun a gîpal gau, kalîp manô yad hagabin îl u hag nîagpan; pen nîbi bî nîŋ painaŋ rô mîdpal gau kalîp gasî aij nîmôn, manô yad hagabin îl u hag waiô lîban u, nôp aij a gabin," a ga. *

²⁷ Jisas anîg hagôm haga, "Bapi klô nîpe mîdôp rô, yîp nîb. Nîbi bî rîmnap yîp nîŋ aij gagpal; Bapi nôp yîp nîŋjôb. Yad nôp Bapi nîp nîŋ aij gîpîm. Pen nîbi bî gasî aij nînam a gem nîŋbin gau, kalîp gasî aij nînô, Bapi nîp nîŋnaböl," a ga. *

²⁸ Jisas anîg hagôm haga, "Kale nîbi bî nan waîb kub îru maru pôr ud ajmîm gasî îru nîŋmîm mîdpîm gau, yad aumîm nîŋjôm nan waîb kub îru maru ud ajabîm gau yad ke udnô ake lînabîm. *

²⁹ Yad bî hain aij agamîj mîdpîm; kal gagnabîm; anîb u, yîp aumîm, wôg yad gî nîmîm, hibur gasî mîdmagô kalöp an au dan ake lîmîm.

³⁰ Kale yîp aumîm wôg yad geinabîm u, ud marô ap gagnab; pîta gînab. *

12

*God nîp sabe gep nîŋ u, wid magô rîk nîŋla
(Mak 2:23-28; Luk 6:1-5)*

¹ Juda God nîp sabe gep nîŋ u, Jisas bî nîpe gau aip wid wôg an au amöl gî, bî nîpe gau kîyô lô, wid magô anîb gau rîmnap udôm, haî pak yuôm, nîŋjöl gî nîŋjöl gî areila. *

² Anîg geila, bî Perisi gau nîŋjôm, Jisas nîp hagla, "Lo manô hon hagab, nîbi bî God nîp sabe gep nîŋ u wôg gagnaböl. Pen bî ne gau nîhôn gînîg God nîp sabe gep nîŋ wôg gagep î, wid magô haî pak yuaböl?" ô gîla. *

³⁻⁴ Hageila, Jisas kalîp haga, "Depid hadame nôp bî nîpe gau aip kîyô lô, God sabe gep ram u amjakôm, bred God amgô îlô adö au lôm, bî yîharîŋ nîŋagpal, bî God nîp nan sabe gîpal gau nôp nîŋbal bred u, kalîp hag nîŋjô nîp nîlô, bî nîpe gau aip

* 11:19: Mad 9:14 * 11:20-21: Ais 23; Esi 26:1-28:26; Joe 3:4-8; Emo 1:9-10; Sek 9:2-4 * 11:23: Ais 14:13-15; Jen 19:24-28 * 11:24: Mad 10:15; Luk 10:12 * 11:25-26: 1Ko 1:26-29 * 11:27: Mad 28:18; Jon 3:35; 17:2; Plp 2:9; Jon 1:18; 10:15 * 11:28: Jer 31:25 * 11:30: 1Jn 5:3 * 12:1: Dud 23:25 * 12:2: Eks 20:10 * 12:3-4: Lep 24:5-9; 1Sa 21:1-6

ñiŋla. Pen kiyö lö gila aiud anıbu, God Manö yanj kalı kliš rıkla u kale niŋagpim ar? *

⁵ “Kale Mosıs God Manö kalı kliš rıka u niŋagpim rö lõp. Niŋpe kalı kliš rıkõm haga, ‘Bı God niŋ nan sabe gep bı gau, God niŋp sabe gep ñin u, God sabe gep ram raul u am mıdõm, wõg gıpal. Pen God kalıp manõ kub hagagnab,’ a ga. *

⁶ Pen yad kalõp hagabin, God sabe gep ram anıbu nan kub wasõ; yad ke pen Bı kub yabı mıdpin. *

⁷ Pen manõ ap God Manö kalı kliš rıkla u, niŋ aij gagpim akan Manõ anıbu kalı kliš rıkõm hagla, ‘Niŋbi bı yıp nan pak sabe gı ñinabõl u, yıp aij gagnab; niŋbi bı gau kalıp mög niŋnabõl u, yıp aij gı nab,’ a gıla. Manõ anıbu niŋnim gagpim u me, bı yad gau gı aij gılõ niŋõl gı, kalıp ud sıtk hagpe. *

⁸ ‘God niŋp sabe gep ñin! God niŋp sabe gep ñin!’ a gıpim u pen Bı Ñı niŋpe nõp God niŋp sabe gep ñin u abad mıdõp a gımim gası u niŋagpim.

Jısas bı ñımagõ pıno ga u gö, kamıŋ la (Mak 3:1-6; Luk 6:6-11)

⁹ Jısas ram mınõŋ anıbu arõ göm, ram mınõŋ ap aramõm, Juda magum gep ram raul mıgan u ara.

¹⁰ Pen ram raul mıgan anıbu bı ñımagõ pıno ga ap mıdeia. Niŋbi bı ap mıdeila gau, Jısas manõ rımnab hagõ niŋ dam manõ kub hagun a göm, niŋp manõ pir alõm hagla, “God niŋp sabe gep ñin i, niŋbi bı kamıŋ lep aka wasõ?” gıla. *

¹¹ Hageila, Jısas kalıp haga, “Kaj sıpsıp kale ap God niŋp sabe gep ñin i uđõm mıgan areinab u, ud yunabım aka wasõŋ Ud yunabım rö lõp.

¹² Pen kaj sıpsıp u nan yıharıŋ. Niŋbi bı u nan yabı. God niŋp sabe gep ñin i kamıŋ laŋ a gun gı nabun u, manõ mıdagõp, gı nabun,” a ga. *

¹³ Jısas anıg hagõm, bı ñımagõ pıno ga u niŋp haga, “Ñin mılobõ lı!” a ga. Anıg hagõ, ñımagõ mılobõ labin a ga. Anıg ga niŋõm ñımagõ pıno ga u bõŋ nõp kamıŋ lõm, ñımagõ bõŋ lau aij mıdeia u rö la.

¹⁴ Anıg gö niŋõm, bı Perisi gau am magum göm, niŋp anıg anıg gun al pak lun, a göm, manõ hag niŋ hag niŋ gıla. *

Jısas niŋpe God bı wõg gı ñeb niŋpe

¹⁵ Anıg geila, Jısas niŋõm, ram mınõŋ anıbu arõ göm, mıgan ap arnıg göm ara. Arõ niŋõl gı, niŋbi bı iru nõp niŋp hain gıla. Anıg geila, niŋbi bı nan ga gau, niŋpe gö magõŋhalõ kamıŋ lö niŋõl gı,

¹⁶ kalıp haga, “Bı u anıg anıg göp a gımim, hagagmım!” a ga. *

¹⁷ Jısas ga anıbu, bı God manõ hagep Aısaia gı nab a ga rö nõp ga. Niŋpe kalı kliš rıkõm haga,

¹⁸ “Bı yad bõŋ nõp hag lıbin i, wõg yad gı ñab.

Bı yad niŋnõ, yıp aij yabı göp me u.

Yad niŋpe mıd magõ lıbin.

Ana yad u niŋp at ba gö,

niŋbi bı kale aigõl göm ası mıd aij gı nabõl manõ yad u,

niŋbi bı gau magõŋhalõ hag ñinab.

¹⁹ Pen niŋpe niŋbi bı gau niŋõ mulu lugõ, manõ pen pen hagagnab.

Niŋbi bı mıdpal gau, yıp nõp niŋõl a göm, meg magõ dap ranõm hagagnab.

²⁰ Niŋbi bı niŋagpal gau

kalıp agamıŋ hag aij gı nab.

Lam hoŋ gı nıg gö, kalasin rım lılo inmıdõp rö u kalıp hagnab.

Niŋpe anıg göl gı damõm me,

God hagõp rö bõŋ u apranõ,

nan si nan naij gep bõŋ u bõŋ nõp ap lugnab.

²¹ Niŋbi bı ram mınõŋ gau niŋbõ gau u rö nõp, niŋp gası halõ abad mıdeinabõl,” a ga. *

Jısas niŋpe Bielsebul klõ uđõm nan gagep gab, a gıla

(Mak 3:20-30; Luk 11:14-23; 12:10)

²² Bı kıjaki aban alõ, amgõ we göm, maj hañ pıŋ göm ga bı ap dam Jısas mıdeia au daueila. Jısas kıjaki u hag hoŋ yuõ, amgõ yabı niŋõm, manõ hagõm ga.

²³ Niŋbi bı mıdeila gau, Jısas ga anıbu niŋõm, aiõ göm hagla, “Bı anıbi bac Depid Ñı niŋpe pör abad mıdpun u rö lõp,” a gıla.

²⁴ Pen bı Perisi gau manõ anıbu niŋõm, gası kale gau nõp niŋõm hagla, “Bı anıbu God klõ niŋpe uđõm hag hoŋ yuagõp; niŋpe kıjaki aiõn pi nan gau, nap kale Bielsebul klõ uđõm hag yuõp,” a gı gası niŋla. *

²⁵⁻²⁶ Pen gası niŋla anıbu, Jısas ke niŋõm, kalıp haga, “Seden urakõm, niŋbi bı niŋpe rımnab hag yunab u, aige göm bı kub mıdeinabıŋ Ram mınõŋ ap, kale ke pen pen hagõm asık ke ke lı nabõl u, ap lug paknabõl. Ram mınõŋ kub ap aka niŋbi bı ıñ anı ap, kale ke pen pen hagõm asık ke ke lı nabõl u, ap lug paknabõl. Kale anıbu rö hagabım u pen Seden niŋpe yam niŋpe ke gau kalıp hag yuagnab.

²⁷ “Yıp hagpım, ‘Kıjaki aiõn pi nan gau nap kale Bielsebul klõ u uđõm hag hoŋ yuban,’ a gıpım u pen kale yıp hagpe niŋin: bı kale ke gau Bielsebul klõ u uđõm kıjaki

* 12:5: Nab 28:9-10

* 12:6: Mad 12:41-42

* 12:7: Hos 6:6; Mad 9:13

* 12:10: Luk 14:3

* 12:12: Luk 14:5

* 12:14: Jon 5:16

* 12:16: Mad 8:4; Mak 3:12

* 12:21: Mad 3:17; Ais 42:1-4

* 12:24: Mad 9:34; 10:25

aiñon pi nan gau hag hōj yubal aka n̄hōn? Kale ke hagnabōl, 'N̄ibi b̄i ap an̄ig gōl rō lagōp,' a ḡinabōl.

28 "Pen God Ana klō u uдем, k̄ijaki aiñon pi nan gau hag hōj yuabin u, n̄hōn ḡin̄ig God b̄i n̄ipe n̄ibi b̄i udōm abad m̄ideinab ñ̄in u hadō auōp i a ḡimim ȳip udagpim?" *

29 "B̄i klō yab̄i ap m̄idō, nan n̄ip gau udn̄ig, ȳihar̄iñ aragnabōl. N̄ip bōñ nōp naḡi ad̄ik lōm me, amōm nan n̄ip gau udnabōl.

30 "N̄ibi b̄i yad p̄ig m̄idpal gau, n̄ibi b̄i gau kal̄ip yad daunabōl. Pen n̄ibi b̄i yad wasō gau, n̄ibi b̄i yad aun̄ig gabōl gau kal̄ip rid̄ik ḡi yunabōl." *

31 An̄b u, kale n̄iñ aij ḡimim. N̄ibi b̄i gau nan si nan naj n̄ihōn n̄ihōn geinabōl u, God n̄iñom arō ḡinab. N̄ibi b̄i God n̄ip manō r̄ib junabōl u, u rō nōp God n̄iñom arō ḡinab. Pen God Ana n̄ip manō r̄ib junabōl u, God n̄iñom arō gagnab." *

32 B̄i Ñ̄i n̄ipe u n̄ip manō naj hageinabōl u, God n̄iñom arō ḡinab. Pen Ana Ū n̄ip manō naj hageinabōl u, ñ̄in i abe, ñ̄in hain u abe, God n̄ipe n̄iñ nōp m̄idōm arō gagnab.

Manō ke haggim adō u kalōp manō kub hagnab

(Luk 6:43-45)

33 "Kale ȳip n̄ihōn ḡin̄ig haggim, 'Seden aban̄ alō, wōg aij u gōp,' a ḡipim̄j Mab aij gau magō aij p̄lnab; mab naj gau magō naj p̄lnab. Mab magō p̄lnab magō an̄ibu n̄iñom me, mab u aij mab u naj a ḡinabōl." *

34 Kale haino ñ̄i pai yag daubal gau me an̄ig hagabim. Kale n̄ibi b̄i naj an̄ibu rō, aige ḡimim manō aij hagnabim̄j N̄ibi b̄i manō haggal rō n̄iñnabun me, hibur gas̄i m̄idmagō kal̄ip an̄ dan n̄ihōn rō m̄idōp u n̄iñnabun." *

35 N̄ibi b̄i aij gau, hibur gas̄i m̄idmagō an̄ kale dan nan aij m̄idōp n̄iñom ḡi aij ḡipal; n̄ibi b̄i naj gau, hibur gas̄i m̄idmagō an̄ kale dan nan naj m̄idōp n̄iñom ḡi naj ḡipal.

36 N̄iñ aij ḡimim. Hainō manō kub hagep ñ̄in u, God n̄ibi b̄i gau kal̄ip magōñhalō, manō halōwatō hagōm n̄ibi b̄i r̄imnap ḡi naj ḡila u, n̄ihōn ḡin̄ig an̄ig hagpe a gōm, kal̄ip hag ḡinab.

37 An̄b u me, kale ke manō hagnabim u nōp God n̄iñom hagnab n̄iñom, kam̄iñ arnabim aka ilōn udnabim," a ga.

Nan gagep rō gō n̄iñun, a ḡila
(Mak 8:11-12; Luk 11:29-32)

38 God lo manō hag ñ̄eb b̄i r̄imnap abe, b̄i Perisi r̄imnap abe, apōm Jisas n̄ip hagla, "Manō hag ñ̄eb b̄i! Nan gagep rō ap gō, hon n̄iñun me, ne God nōp hag yuōp auban a ḡinabun," a ḡila." *

39 Hageila, Jisas haga, "Kale n̄ibi b̄i nan si nan naj nōp ḡimim, God manō haga u n̄iñaggim. Nan gagep rō ap gō n̄iñun a ḡipim u, pen kalōp nan ap ḡinō n̄iñagnabim. B̄i God manō hagep Jona n̄ip ga adō u nōp ȳip u rō nōp gō, n̄iñnabim." *

40 Hadame nōp kabsal kub u Jona n̄ip pa bo yuō, hibur an̄ yan̄ ñ̄in m̄ihau n̄igan̄ m̄idōm, ado ḡi aua. An̄b u rō, yad, B̄i Ñ̄i n̄ipe, u rō nōp ñ̄in m̄ihau n̄igan̄ m̄inōñ an̄ gau m̄idem, ado ḡi aunabin." *

41 Hadame nōp Jona amōm, daun kub Ninepa n̄ibi b̄i kal̄ip hagō, nan si nan naj ḡila gau ȳiñd arō gōm, God n̄ip n̄iñ udla. Jona b̄i ȳihar̄iñ u hagō n̄iñla; kale pen B̄i Kub yab̄i m̄iñi m̄idōp i, manō hagōp u udagpim. An̄b u, hainō manō kub hagep ñ̄in u, Ninepa b̄i kale urakōm kalōp manō kub haglō, kale manō kub udnabim." *

42 "N̄ibi kwin kub, ram m̄inōñ Siba n̄ibō u, hadame nōp ga rō u n̄iñbim. Ram m̄inōñ n̄ipe m̄ilō gau n̄ibō u pen, Juda kin̄ kub Solomon gas̄i k̄id hiik n̄iñeb b̄i u manō n̄ip n̄iñn̄ig aua. Solomon b̄i ȳihar̄iñ u n̄ip an̄ig ga; pen n̄ihōn ḡin̄ig B̄i Kub m̄iñi m̄idōp i manō hagōp u n̄iñaggim̄j Hainō manō kub hagep ñ̄in u, Siba kwin urakōm kalōp manō kub hagō, kale manō kub udnabim." *

K̄ijaki aiñon pi nan gau kauyan̄ ado ḡi aun̄im rō lōp, a ga
(Luk 11:24-26)

43 "Seden yam n̄ipe k̄ijaki nan gau ap n̄ibi b̄i aban̄ al m̄idōm, hōj amōm, n̄ibi b̄i r̄imnap aban̄ al̄n, a gōm, n̄iñ aj wasō n̄iñom,

44 ado ḡi apōm n̄iñnab, b̄i nōd ar̄ik arnab kuō u aij aij nōp m̄ideinab.

45 N̄ipe n̄iñom, k̄ijaki naj n̄ipe rō wasō, k̄ijaki naj yab̄i, unbō mudun j̄iñ u ūt ḡi dapōm, b̄i an̄ibu n̄ip yuō hiiknabōl. An̄ig gō, nōd m̄id naj ga rō wasō; hainō m̄id naj yab̄i ḡinab. Kale n̄ibi b̄i uri m̄idpim kale nan si nan naj nōd ḡi m̄idm̄idim rō wasō, hainō nan si nan naj yab̄i ḡinabim," a ga." *

Jisas n̄ime n̄imam b̄i
(Mak 3:31-35; Luk 8:19-21)

46 Jisas n̄ibi b̄i gau kal̄ip manō hagō n̄iñōl ḡi, n̄ime n̄imam n̄ipe yab̄i gau hōj yan̄ apōm hagla, "Hon Jisas n̄ip manō hagn̄ig auban," a ḡila.

* 12:28: Ap 10:38; 1Jn 3:8 * 12:30: Mak 9:40; Luk 9:50 * 12:31: Hib 6:4-6 * 12:33: Mad 7:16-20 * 12:34: Mad 3:7; 15:18; Luk 3:7; 6:45 * 12:38: Mad 16:1; Luk 11:16; Jon 6:30 * 12:39: Mad 16:4; Mak 8:12 * 12:40: Jo 1:17 * 12:41: Jo 3:5 * 12:42: 1Ki 10:1-10 * 12:45: 2Pi 2:20

47 Hageila, bi ap ram raul migan amom, Jisas nup haga, "Name namam ne gau, nop mano hagnig ap midpal hoy yan," a ga.

48-49 Hageia, nibi bi nipe aip ram raul migan yan mideila gau kalip nup gigabö gom haga, "Nijö hagpan u pen, nibi bi ram raul migan midpal gai i, kale ami yad, mam yad midpal.

50 Nibi bi Bapi yad kumi kabö adö lan manö hagöp rö nijom anig unbö rö nop gipal gau, ami yad, añ yad, mam yad gau nop midpal," a ga. *

13

Jisas, God manö u nup aij gilan, a göm, manö hod riköm haga

(Mak 4:1-9; Luk 8:4-8)

1 Nn añ anibu nop, Jisas ram arö göm am Nig Wanö Galili gof au asikö,

2-3 nibi bi iru yabih nop apöm nip big gigabö geila. Anig geila nijom nipe am nig magib adö u asiköm, amom nig an au dan midö nijöl gi, nibi bi nig wanö gof au urak mideila.

Jisas nibi bi gau kalip manö hod riköm manö iru nop hag na. Hag nol gi haga, "Bi ap wid ranañ a göm, wid magö u dam wög naböñ gau yueinab. *

4 Yñ yuö, rimnap adan adö au lugö, yaur gau apöm nijonaböl.

5 Rimnap kabö adö minönj pro pro mideinab au lugöm, yñid marep g'nab

6 pen kidih am pidönj g'nab rö, sidö nijom m'lep g'nab.

7 Pen rimnap nagt kalit kalit halö an gau lugöm rannab pen nagt anibu hau göm pak ññj, m'lep g'nab.

8 Pen rimnap minönj aij adö au lugöm, ran aij yabih göm, magö iru yabih nop pilnab. Rimnap ñin juöl mamid u (100) rö pilnab; rimnap ñin juöl mihau nigarj (60) rö pilnab; rimnap ñin juöl añ ap ado gi da unbö wajtem lan (30) rö pilnab.

9 Kale nibi bi gasi rimid midainim gau, manö hagabin i rimid li nup aij gimim," a ga.

Jisas nihön ginig manö hod riköm hagmidöp

(Mak 4:10-12; Luk 8:9-10)

10 Jisas anig hagö, bi nipe gau apöm, nup hag nijom hagla, "Nibi bi gau kalip nihön ginig manö hod rikmön nop hagpan?" ö gila.

11 Hageila haga, "God nibi bi nipe udöm abad mideinab manö pi göl midmidöp u, kalöp gasi nö nijonabim; pen nibi bi yiharñ gau nijonaböl.

12 Nibi bi manö yip nijom udpal gau, manö rimnap halö nijom, il u nup aij ginaböl; pen nibi bi manö yip nijom udagal gau, manö pro nijbal u böñ nop ur ginab. *

13 Kalip manö hod rikem hagpin u, kale amgö halö, gasi rimid halö u pen, hagöp me u a göm, nijagpal.

14 "Gipal anibu, bi God manö hagep Aisaia nöd ginab a göm kalit kñi rika rö nop gipal. Manö anibu kalit kñi riköm haga, 'Manö nijonaböl u pen

manö hagöp anig a göm nijagnaböl. Amgö nijonaböl u pen

nan ap nijagnaböl. *

15 Nibi bi gai i manö yad hagpin u kalip iru gö nijagpal.

God Manö nijono, hanip gö,

nibi bi nipe midaiun rö löp a göm, rimid pit göm, amgö ju göm nop midpal," a ga.

16-17 "Anib u, kale nijagpal; pen God kalöp gasi aij nö nijbim u, mñ mñ gimim. Yad kalöp nijö hagabin, God manö hagep bi gau abe, nibi bi God Manö hagöp rö nijom gimidal gau abe, iru nop Mesaia nup nijun a gimidal u pen yip amgö nijagöm, manö yip nijagla. Pen mñi kale yip amgö nijmim, manö yip apdi nijabim u, mñ mñ gimim. *

Bi wid magö yua aiud haga u, Jisas manö il u hag na

(Mak 4:13-20; Luk 8:11-15)

18 "Pen manö hod rikem hagajin u, bi narö u nipe wid magö dam wög naböñ gau yua u, il u hagnö nijim," a ga.

19 "Wid magö rimnap adan adö au lugö, yaur gau apöm nijonaböl a gipin u, nibi bi gau, God nibi bi udöm abad mideinab manö aij u nijonaböl u pen il u nijagnaböl nijom Seden nipe gö böñ nop hau g'naböl, a gem hagpin.

20-21 "Pen magö rimnap kabö adö minönj pro pro mideinab au lugöm, yñid marep ginab pen kidih am pidönj g'nab rö, sidö nijom m'lep g'nab a gipin u, nibi bi gau manö yip gisön nijonaböl magö u, mñ mñ ginaböl, pen uri nop nibi bi rimnap apöm, nibi bi manö yad nijonaböl gau gasi najij nijom, kaua maua rö midöm, kalip gi najij ginaböl nijom nibi bi manö yad nöd udla gau, uri manö yip u hau göm, gasi adö rimnap nijonaböl, a gem hagpin.

22 Magö rimnap lugnab nagt kalit kalit halö an gau a gipin u, nibi bi gau manö yip u nijonaböl u pen wög waryö, ram, kaj, ru mñjöl, utpö kñno kibap nan gau nop gasi nijom, God manö aij u arö g'naböl nijom

* 12:50: Ro 8:29 * 13:2-3: Luk 5:1-3 * 13:12: Mad 25:29; Mak 4:25 Luk 8:18; 19:26 * 13:14: Ais 6:9-10; Jon 12:40 Ap 28:26-27 * 13:16-17: Luk 10:23-24 * 13:22: Luk 12:16-21; 1Di 6:9-10,17

nan ñiñeb rímnab pílagrab, a gem hagpin.
*

²³ Pen magö rímnab mîñöñ aij adö au lugöm, ran aij göm, magö iru pílnab a gîpin u, nîbi bî gau manö yad u nîñöm, ud píđöñ yabîl löm, rímnab gî aij gîñaböl, rímnab gî aij yabîl gîñaböl, rímnab gî aij adö ke yabîl gîñaböl, a gem hagpin,” a ga.

Nîbi bî gî naij gîpal gau God nîbi bî nîpe gau aip uť göm mîđpal

²⁴ Jisas kalîp manö ap halö manö hod rîkôm haga, “God nîbi bî udöm abad mîđeinab u, aiud udabin i rô gîñab. Bî kub ap wid magö gau ranaj a göm, dam wög naböñ nîpe gau yunab.

²⁵ Pen síbön yan han arnaböl magö u, bî naij ap nan yîñ naij rímnab dapöm, an anîb gau yuöm arnab.

²⁶ Anîb u, wid yîñ aij u rannab, pen nan yîñ naij u abe rannab.

²⁷ Anîg gö, bî wög gî ñeb gau apöm bî kub u nîp hagnaböl, ‘Bî kub! Nan yîñ aij gau nöp dam wög naböñ u yuban pen nan yîñ naij gau gai nîbö apöm halö ranab?’ ö gîñaböl.

²⁸ Nîpe kalîp pen hagnab, ‘Bî kolmat yad ap dap yuöp,’ a gîñab. Pen kale hagnaböl, ‘Hon amun nan yîñ naij ranab anîb gau ud ju yuun aka?’ gîñaböl. Bî wög naböñ nap nîbö u pen hagöm hagnab,

²⁹ ‘Wasö! Ñîñ i, nan yîñ naij anîb gau ud juim a gîñö, ammim nan yîñ aij rímnab halö ud jumim rô löp!

³⁰ Arö gîpe mîhögöl rannîm. Pen ranöm magö pílö, rîkep ñîñ u bî nan rîkep yad gau hagnabin, “Nan yîñ naij anîb gau ud jumim, dam ugan ugan adîk lîbe, mab laulö in habîk ñîñ arnîm; pen wid magö gau nöp ud magum gîmim, dam wid magö lep raul mîgan yad u yumim,” a gîñabin,” a gîñab,” a ga.

Mab masded magö u, manö hod rîkôm haga

(Mak 4:30-32; Luk 13:18-19)

³¹⁻³² Jisas kalîp manö ap pen manö hod rîkôm haga, “Bî ap mab masded magö pro u dam wög naböñ nîpe u yueinab, ran kub göm, lö aij u lö, yaur gau apöm, lö ke ke ram gîñaböl. Anîb u rô me, God nîbi bî udöm, ram mîñöñ aij nîpe kumi kabö adö lanj au abad mîđeinab u,” a ga.

Yîs u, manö hod rîkôm haga

(Luk 13:20-21)

³³ Manö ap pen hod rîkôm haga, “Nîbi gau nan yîs a gîpal u, ud plaua rin kub yan halö ud ado malo gîlö, nan kub yabîl ranöb. Anîb u rô me, God nîbi bî udöm,

ram mîñöñ aij kumi kabö adö lanj au abad mîđeinab u,” a ga.

Jisas ai gîñig nîbi bî gau manö hod rîkôm hagmîđöp

(Mak 4:33-34)

³⁴ Jisas nîbi bî gau kalîp manö rímnab hag ñîñig göm waiö hagagmîđöp; manö hod rîkôm nöp kalîp hag ñîmîđöp.

³⁵ Ga anîbu, bî God manö hagep ap nöd gîñab a göm kalî kîñ rîka rô nöp ga. Nîpe manö anîbu kalî kîñ rîkôm haga,

“Ram mîñöñ hadame dagol gî la ñîñ u rîkôm,

mîđ damöm mîñî mîđpun ñîñ i, manö nîñagla u,

manö hod rîkep manö u nöp kalîp hag ñîñabin,” a ga. *

Jisas wid magö manö hod rîkôm haga u, manö il u haga

³⁶ Jisas anîg hagöm, nîbi bî gau kalîp arö göm, ram raul mîgan arö nîñöl gî, bî nîpe unbö mîgan lanj u apöm, nîp hagla, “Nan yîñ naij wög naböñ anj gau ranöb a gîmön, manö hod rîkmön hagpan u, hanîp hagö nîñun,” a gîla.

³⁷ Hageila, haga, “Bî nan yîñ aij yuöp a gîpin u, yad Bî Ñî nîpe.

³⁸⁻³⁹ Wög naböñ a gîpin u, mîñöñ naböñ il i magöñhalö. Nan yîñ aij a gîpin u, nîbi bî God udöm abad mîđeinab gau. Bî nan yîñ naij dap yuö ranöb a gîpin u, bî yîp nîñö mulu lugöp Seden nîp nöp hagpin. Nan yîñ naij ranöb a gîpin u, Seden nîbi bî nîpe gau kalîp hagpin. Pen wid magö ať gîñab ñîñ a gîpin u, ñîñ ram mîñöñ il i ur gîñab ñîñ anîbu hagpin. Bî rîk daupe a gîpin u, ejol gau kalîp hagpin.

⁴⁰ Nan haťowatö ranöb gau ud juöm, dam mab inab yanj yunaböl a gîpin u, ñîñ ram mîñöñ il i ur gîñab ñîñ anîbu me u. *

⁴¹ Bî Ñî nîpe ejol nîpe gau kalîp hag yuö, apöm, nîbi bî nan si naij gîpal gau abe, nîbi bî nîbi bî rímnab kalîp hagailö, kale nan si nan naij gîpal gau abe, ejol kale apöm kalîp udöm *

⁴² mab ke inab mîgan yanj u yunaböl, ilön gö nîñöl gî, meg hau rîbîkôm mîťöñ gîñaböl, a gem hagpin. *

⁴³ Ñîñ anîbu, nîbi bî Bap kale udöm kumi kabö adö lanj abad mîđeinab gau, kale síđö mailö rô paköl gî mîđeinaböl. Kale nîbi bî gasî rîmîđ mîđainîm gau, manö hagabin i rîmîđ lî nîñ aij gîmim. *

Mani kes pi gîla u, manö hod rîkôm haga

⁴⁴ “Pen God nîbi bî udöm abad mîđeinab u, aiud adö i rô mîđöp. Bî ap amöm nîñnab, mani kes hadame nöp pi gîla ap wög adîñ

* 13:35: Sam 78:2 * 13:40: Jon 15:6 * 13:41: Mad 24:31; 25:31; Mak 13:27 * 13:42: Mad 8:12 * 13:43: Dan 12:3

ap m̄deinab. N̄ipe n̄ɨjöm, nan r̄imnap ud pa r̄ibik aij gôm, ram arnab. Amöm, ñ̄ñ̄i yab̄ɨ löm, nan n̄ipe gau magöñhalö s̄ikim gôm, mani udöm, mani an̄ibu damöm, wög ad̄ɨñ an̄ibu rauöm, am mani kes an̄ibu udnab.

K̄ɨbap aij aij u, manö hod r̄iköm haga

⁴⁵⁻⁴⁶ “Pen God n̄ibi b̄i udöm abad m̄deinab u, aiud adö i rö m̄idöp. B̄i s̄ikim gep gau k̄ɨbap ulhai n̄ɨñ ajöm, k̄ɨbap aij aij yab̄ɨ ap n̄ɨjöm, ram amöm, nan kale gau magöñhalö s̄ikim gôm, mani udöm, am k̄ɨbap an̄ibu raunaböl.

Uben u, manö hod r̄iköm haga

⁴⁷ “God n̄ibi b̄i udöm abad m̄deinab u, aiud adö i rö m̄idöp. N̄ibi b̄i r̄imnap uben damöm, ñ̄ɨg wanjö au yulö, kabsaɨ iru nöp apöm m̄igan an̄ibu arbal.

⁴⁸ An̄ig ḡilö, uben t̄ɨp ḡi dam goɨ gau amöm, kabsaɨ aij gau h̄ihu kabsaɨ lep rin m̄igan u löm, kabsaɨ najj gau ud yubal.

⁴⁹ Ram m̄ɨñjöm it i ur ḡɨnab ñ̄ɨn u an̄ib unbö rö ḡɨnab. God ejol n̄ipe gau apöm, n̄ibi b̄i God Manö hagöp rö ḡɨla gau ke löm, n̄ibi b̄i God Manö hagöp rö gagla gau ke löm,

⁵⁰ dam mab ke inab yan u yunaböl. Yulö ilön gö, meg kale hau r̄ib gôm, m̄ɨñjöm ḡi m̄deinaböl,” a ga. *

⁵¹ An̄ig hagöm haga, “Yad manö hagajin gau n̄ɨñbim?” ö ga.

Hageia, b̄i n̄ipe gau hagla, “Yau, n̄ɨñbun,” a ḡɨla.

⁵² Hageila, haga, “Kale nöð God lo manö u nöp hag m̄ɨm̄ɨdim u pen uri kale God n̄ibi b̄i udöm abad m̄deinab manö aij hagpin u n̄ɨñbim. An̄ig n̄ɨjöm kale uri n̄ibi b̄i gau hag ñ̄ñ̄abim u, kale God Manö aij nöð n̄ibö u abe, God Manö aij hain n̄ibö u abe hag ñ̄ñ̄abim,” a ga.

Nasared n̄ibi b̄i Jisas n̄ip n̄ɨñ udagla

(Mak 6:1-6; Luk 4:16-30)

⁵³⁻⁵⁴ Pen Jisas n̄ipe manö hod r̄iköm manö haga an̄ibu hag p̄is gôm, daun n̄ipe ke Nasared amöm, juda magum gep ram raul m̄igan u amöm, n̄ibi b̄i gau kal̄ɨp hag ñö, kale n̄ɨjöm aiö yab̄ɨ ḡɨla. Kale pen hagla, “B̄i an̄ibi n̄ipe aige gôm gas̄i k̄id hiik n̄ɨjöm nan gagep unbö rö gab?” ö ḡɨla. Hainö pen hagla, *

⁵⁵⁻⁵⁶ “B̄i an̄ibi n̄ime nap, n̄iñ̄in n̄imam n̄ipe gau, hon aip m̄ɨdpal u pen, n̄ipe aige gôm b̄i kub rö m̄idöm, manö ke hagöm, nan gagep rö gau gab̄ɨñ Nap n̄ipe u b̄i kapeda; n̄ime Maria; n̄imam n̄ipe gau Jems u, Josep u, Saimon u, Judas u. An̄ib u, n̄ipe aige gôm apöm an̄ig gab?” ö ḡɨla. *

* 13:50: Mad 13:42 Luk 13:28

* 13:53-54: Jon 7:15

18:16; 20:21; Mad 21:26; Luk 13:19-20

⁵⁷ An̄ig hagöm, kale Jisas n̄ip najj n̄ɨjöm, manö n̄ipe haga u, udagla.

Pen Jisas kal̄ɨp haga, “B̄i God manö hagep gau ram m̄ɨñjöm m̄ilö gau amöm haglö, n̄ɨñjög hagpal a gôm n̄ɨñjögaböl; pen ram m̄ɨñjög kale ke u haglö, piral hagpal rö löp a gôm arö ḡɨpal u rö gabim,” a ga. *

⁵⁸ Manö haga u n̄ɨñjögla u me, ram m̄ɨñjög an̄ibu nan gagep rö iru nöp gaga.

14

Herod hagö, Jon B̄i Ñ̄ig Pak Ñ̄eb u nab̄ic cög r̄ib ḡi dö ḡɨla

(Mak 6:14-29; Luk 3:19-20; 9:7-9)

¹ Pen gapman b̄i kub ram m̄ɨñjög Galili abad m̄ɨm̄ɨdöp Herod, Jisas n̄ipe n̄iñhön n̄iñhön ga manö u n̄ɨñjöm,

² am b̄i n̄ip wög ḡi ñ̄eb r̄imnap kal̄ɨp haga, “B̄i Jisas nan gagep rö göp u, n̄ipe b̄i ap ke wasö; n̄ipe Jon b̄i ñ̄ig pak ñ̄eb u nöp. N̄ip al pak l̄inö u pen kauyan uraköm ap m̄idöp rö, nan gagep rö an̄ib gau gab,” a ga.

³⁻⁵ Pen Jon n̄ip naḡi löm, al pak la manö it u an̄ig göl m̄idöp. Herod n̄ipe n̄imam Pilip n̄ibin n̄ipe u Herodias ud arö, Jon Herod n̄ip haga, “Ne unbö ḡɨpan, ḡi najj ḡɨpan. B̄i ap n̄imam n̄ipe kam̄ɨñ m̄deinab nuwi n̄ipe udagnab,” a ga. Jon an̄ig hagö, n̄ibi an̄ibu Herodias n̄ipe Herod n̄ip manö haga n̄ɨñjöm Herod Jon n̄ip dam naḡi löm, al pak l̄in a gôm gas̄i n̄ɨña u pen n̄ibi b̄i gau, Jon n̄ip b̄i God manö hagep hon a ḡɨla rö, p̄iñ̄ɨñjög gôm arö ga. *

⁶ Pen hainö Herod n̄ime n̄ip yag daua ñ̄in u nöp, n̄ibi b̄i iru nöp ap magum gôm, nan magö lau ñ̄ɨñjög ḡɨla. Ñ̄in an̄ibu, Herodias pai n̄ipe u apöm an̄ an̄ib au kugom ralö, Herod n̄ɨñjög, aij yab̄ɨ ga.

⁷ An̄ig gö, n̄ipe pai an̄ibu n̄ip manö hagöm haga, “Yad manö n̄ɨñjög yab̄ɨ hagem nöp hagabin, ne nan ap hag n̄ɨñjögabön, nöp hañwalaö ud ñ̄inabin,” a ga.

⁸ Hageia, pai an̄ibu, n̄ime haga rö n̄ɨñjög haga, “Jon b̄i ñ̄ig pak ñ̄eb nab̄ic cög u, k̄ɨñan̄ cög m̄igan yan l̄imön, dap ñ̄imön,” a ga.

⁹⁻¹⁰ An̄ig hagö, Herod n̄ɨñjög mög ga, pen n̄ibi b̄i gau n̄ɨñjög m̄idlö n̄ɨñjög ḡi, pai an̄ibu n̄ip waiö manö n̄ɨñjög hag löm haga, “Ne nan ap hag n̄ɨñjögabön, nöp hañwalaö ñ̄inabin,” a ga rö n̄ideia, b̄i r̄imnap hag yuö, am Jon naḡi m̄ideia au amöm, nab̄ic cög n̄ip u r̄ib ḡi dö gôm,

¹¹ ud k̄ɨñan̄ cög m̄igan yan löm, dap pai an̄ibu n̄ip ñ̄ila. Ñ̄eila, n̄ipe pen damöm n̄ime n̄ip ñ̄a.

* 13:55-56: Jon 6:42

* 13:57: Jon 4:44

* 14:3-5: Lep

12 Pen Jon bî nîpe gau apôm, wip dam rîgöl göm, am Jisas nîp hag ñîla.

*Jisas bî unbö paip dausan nan ñö ñîhla
(Mak 6:30-44; Luk 9:10-17; Jon 6:1-14)*

13 Jisas manö anîbu nîñöm, am ram mîñönj ke mîgan ap mîdeinam, a göm, ñîg magîb udöm, ram mîñönj anîbu arö göm, hada. Pen nîbi bî gau, Jisas arab au hain arun, a göm, ram mîñönj kale gau arö göm, î adö aramöm, Jisas arnîg ga gau arla.

14 Jisas nîpe pen ram mîñönj mîgan anîbu apjakôm, ñîg magîb u arö göm, go! gau apôm nîña, nîbi bî iru nöp mîdeila. Kalîp nîñö, mög gö, nîbi bî nan ga gau gö, kamîñ la.

15 Pen dugo magö u, bî nîpe gau Jisas mîdeila au apôm, nîp hagla, “Söl sib gîñîg gab. Mîdö nöp nan magö ñîñeb magö u padiöp. Gai i ram mîñönj nöp an au. Nîbi bî iru nöp gai i hagö, ram an gai i amöm, nan magö kale rîmnap rau ñîñlan,” a gîla.

16 Anîg hageila, Jisas kalîp haga, “Wasö, kale aragnaböl. Kale ke kalîp nan magö ñîmîm,” a ga.

17 Hageila, hagla, “Hon nan magö iru mîdagöp. Yîharîñ bred magö unbö mamîd kabsal mîhöp mîdöp,” a gîla.

18 Hageila, Jisas haga, “Nan anîb gau ud yîp dauim,” a ga.

19 Anîg hagöm, nîbi bî gau kalîp hagö, nan u!añ adö gau bîs gîlö nîñöl gî, bred kabö u udöm, kabsal mîhau u udöm, gîlan gî nîñöm, God nîp aij a göm, bred u ud jö göm, bî nîpe gau kalîp ñö nîñöl gî, kale udöl gî, nîbi bî gau kalîp nîme î ñîla. Kabsal u u rö nöp gîla.*

20 Anîg göl nîme î ñeila, ñîñlö, ñîñjlö, mudun gö, ñîñ haköl rö laga. Naböñ naböñ arö gîla gau me, Jisas bî nîpe gau wadî unbö mîgan lan u ud yaglö, böñ nöp ajman raua.

21 Nîbi bî nan ñîñla anîb gau, nîbi gau wasö, ñî pai pro gau wasö, bî gau nöp me paip dausan rö ara.

*Jisas ñîg u! adö au abö gî ara
(Mak 6:45-52; Jon 6:15-21)*

22 Jisas, bî nîpe gau kale ñîg böñ lödan arlan a göm hagö, ñîg magîb udöm arla nîñöm nîpe nîbi bî gau kalîp hag yuöm,

23 nîpe ke God nîp sabe gîñîg ram mîñönj dum ap ara. Mîdö, ram dugnîg geia pen nîpe añî nöp halö dum anîb lan mîdeila.*

24 Pen bî nîpe gau ñîg magîb udöm ñîg wanö an kub au arlö nîñöl gî, pîñöm asad kub yabî! u apôm, ñîg magîb u ud ado gîñîg rö ga.

25 Magö anîbu ram gîsön nöp runîg geia u me, Jisas ñîg u! adö u abö gî apôm, bî nîpe gau mîdeila söl au aueia,

26 kale nîñöm, “U wip ana ap auab!” a göm, anîñîñ gö pîñîñ göm, aiö kub blaö gîla.*

27 Jisas pen kalîp haga, “Pîñîñ gagmîm! Yad nöp auabin!” a ga.

28 Hageia, Pida haga, “Bî Kub! Ne nöp auaimön u, yîp abe hagö, ñîg u! adö au abö gî yagol au nîñ,” a ga.

29-30 Hageia, Jisas haga, “Anîb u, au!” a ga.

Hagö, Pida ñîg magîb u arö göm, ñîg u! adö u abö gî am Jisas mîdeila au am am an au amöm nîña, yîgön kub yabî! u apôm, ñîg u ral auajîp. Anîg geia nîpe pîñîñ göm, ñîg yan had lugöl gî, wîñ kub alöm haga, “Bî Kub! Ne yîp yîñîd ud yu!” a ga.

31 Anîg hagö, Jisas yîñîd nîp ud sîsî udöm haga, “Nîñ udep magö ne u utep yabî! göp. Nîhön gîñîg gasî mîhöp nîñajan?” ö ga.*

32 Anîg hagöm, Jisas aip Pida aip ñîg magîb mîgan u arlö nîñöl gî, pîñöm asad kub udeia u ur ga.

33 Anîg gö nîñöm, bî nîpe ñîg magîb mîgan yan asîk mîdeila gau, Jisas hib nîpe haglö adö arö nîñöl gî hagla, “Nîñö! Ne God ñî nîpe yabî!” a gîla.

*Genesared nîbi bî nan ga gau Jisas gö,
kamîñ la
(Mak 6:53-56)*

34 Pen kale ñîg wanö juöm, ram mîñönj Genesared böñ lödan amjakla.

35 Amjaklö, nîbi bî mîdmîdal gau Jisas nîp nîñöm, Jisas nöp auöp a göm, nîbi bî ram mîñönj söl anîb gau magöñhalö wîñ allö, nîbi bî nan ga gau magöñhalö daula.

36 Dapôm, Jisas nîp neb neb göl gî hagla, “Hanîp yau a gö, nîbi bî nan göp gai i, waiñ nöp go! au nöp ud nîñlö, kamîñ lan,” a gîla. Hageila nîpe yau a gö, nîbi bî waiñ nîpe ud nîñla gau kalîp magöñhalö kamîñ la.*

15

*Nîpîs nîhi bî gîmîdal rö, Perisi kai u rö
nöp gîmîdal
(Mak 7:1-13)*

1 Pen ñîñ anîbu, bî Perisi rîmnap, bî lo manö hag ñeb bî rîmnap, Jerusalem nîbö apôm Jisas nîp hagla,

2 “Bî ne gai i, nîhön gîñîg apis bac bî manö pör u arö göm, ñîmagö kale ñîg î yuöm wasö, yîharîñ nöp nan ñîñbal?” ö gîla.

3 Hageila, Jisas pen haga, “Kale nîhön gîñîg God Manö nîpe u arö gîmîm, bac bî gîla rö nöp gabîm?”

* 14:19: Mad 15:35-39; Mak 8:6-10 * 14:23: Luk 6:12; 9:28 * 14:26: Luk 24:37 * 14:31: Mad 8:26; Mak 4:39
* 14:36: Mad 9:20-21

⁴ God haga, 'Name nap kalip gi aij gimim ud aij gimim,' a ga. God manö ap hagöm haga, 'Bí ap nime nap kalip manö naij rimnap hagnab u, kale bí aníbu níp al pak löl,' a ga. *

⁵⁻⁷ Pen kale manö aníbu kabö göl hag ñagpim. Bí ap, ami bapi arö ginabin a ginab u, kalip hagnab, 'Ami bapi, yad nan aij rimnap kalpe mihön ñibnep pen mani kalpe mihön ñeb mani u, uri yad God níp ñinabin a gípin, níjöm mani kalpe mihön ñeb ap mídagöp,' a ginab. Anig gilö, kale níjmim haggim, 'Kale anig gípal u, manö mídagöp,' a gípin. Anig haggim u, 'God Manö hagabun,' a gípin u pen kale piral yabí ñ haggim, kale ke haggim rö gaggim. Kale manö aníbu rö níbi bí gau kalip hag ñibim u, God manö hagep bí ne Aisaia nípe bí kalöp rö nöp gasi níjöm, manö níjö yabí ñ ap kalí kfiñ ríka. Manö aníbu kalí kfiñ ríkóm haga,

⁸⁻⁹ 'Níbi bí gai i manö pir alöm haggal, "God Bí Kub hon," a gípal u pen yíharíj manö nöp haggal; yíp mídmagö laggal.

Yíp sabe göm, yíharíj manö nöp haggal. God Manö níbi bí gau kalip hag ñabun a gípal u pen bí ram mánöj íl i níbö manö kale ke haggídal manö u nöp ud hag ñí ajaböl!" a ga," a ga. *

Níbi bí nan gas göp gau (Mak 7:14-23)

¹⁰ Jisas anig hagöm, níbi bí mídeila gau wíñ alö aueila haga, "Manö hagabin i, níj aij gimim!"

¹¹ Níbi bí gau nan magö gau hałowáö ñíjöl, hibur anj kalip yan amöm prí gagöp; hibur anj kale yan gasi naij níjöm haggal u me, prí gac halö mídpal," a ga. *

¹² Pen Jisas bí nípe gau apöm Jisas níp hagla, "Bí Perisi gau manö haggan u níjöl, nöp mulu lugöp u, ne níjban?" ö gíla.

¹³ Hageila, Jisas haga, "U manö mídagöp. Bap yad kumi kabö adö lanj mídöp u, nan yíj nípe yímagöp gau magöñhalö íl halö bíg ju ud yunab.

¹⁴ Bí aníbu gau kale amgö we. Bí amgö we ap, bí amgö we ap níp ut gí damöm, mihöngöl ulöm mígan u ap lug paknabil," a ga. *

¹⁵ Jisas anig hageia, Pida haga, "Manö aníbu manö hod rík haggan íl u haníp hag ñö níjun," a ga.

¹⁶⁻¹⁷ Hageia, haga, "Kale níjagpal rö, kale u rö nöp níjagpim arj Níjm! Nan níhön níhön hałowáö ñíjbal gau, God

níjö, manö mídagöp. U yíharíj níjöm, híb halö kí yubal.

¹⁸ Hibur anj kale yan gasi naij níjbal u me, prí halö mídpal.

¹⁹ Gasí kale ke níjöm, gasi naij níjöm, níbi bí al pak löm, níbi si bí si göm, nan gau si udöm, manö kub hagnaböl níñ u manö piral hagöm, níbi bí rimnap kalip hag juöm, gípal.

²⁰ Gípal aníbu me, God níjö gac halö mídpal; pen nan níjníg, nímagö níg lí yuagöm hałowáö ñíjbal u, God níjö gac gagöp," a ga.

Kenan níbi ap Jisas manö haga rö níj uda

(Mak 7:24-30)

²¹ Jisas ram mánöj Genesared aníbu arö göm, ram mánöj kub, daun kub mihöp Daia Saidon anj gau ara.

²² Amöm aníbu gau ram mánöj Kenan gau mídö, níbi ram mánöj aníbu gau níbö ap, Jisas níp apöm haga, "Bí Kub, Depid Ní nípe, yíp mög níjmön! Pai yad u kíjaki aban alö, míd aij gagöp," a ga.

²³ Hageia, Jisas pen hagega. Pen bí nípe gau apöm, Jisas níp hagla, "Níbi i haníp hain göl gí, manö hauí nöp gab. Níp hag yu gau aran!" a gíla.

²⁴ Hageila, Jisas haga, "God yíp yuö aunö u, Juda níbi bí God níp arö gípal gau, kalip nöp udnam, a gem, aunö," a ga. *

²⁵ Anig hageia, níbi Juda wasö aníbu apöm, Jisas mídeila íl au kugom yímöm haga, "Bí Kub, yíp gí níjmön!" a ga.

²⁶ Hageia, Jisas haga, "Nan magö ñí pai hon ñeb u, níhön gínig ud kain gau mukun?" ö ga.

²⁷ Hageia, níbi aníbu pen haga, "Bí Kub, níjö haggan u pen, bí kub gau nan ñíjöl, naböj naböj gau abañ mö gau lugö, kain gau halö ñíjbalöl," a ga.

²⁸ Hageia, Jisas haga, "Níbi me, yíp níj ud píđöj gípan u me, nan hag níjban u gínabin," a ga. Anig hagö níjöl gí, kíjaki u magö aníbu nöp pai nípe u níp arö göm höj arö, níp kamíj la.

Jisas níbi bí iru nöp kalip gö, kamíj la

²⁹ Jisas ado gí Níj Wanj Galili goí böj löđanj amöm, sír u gílan göm, am dum lanj asíka.

³⁰ Asík mídö níjöl gí, níbi bí iru nöp, níbi bí ma naij ga gau, amgö we ga gau, nímagö ma gí ga be wa be ga gau, aľab ado gö manö hagagla gau, nan níhön níhön ga gau magöñhalö dapöm, Jisas mídeila ma íl au lílö níjöl gí, kalip gö kamíj la.

³¹ Anig gö, níbi bí aníbu gau níjöm, aiö göm hagla, "Hon Isrel níbi bí God hon u aij

* 15:4: Eks 20:12; 21:17; Dud 5:16

* 15:8-9: Ais 29:13

* 15:11: Mad 12:34 * 15:14: Luk 6:39; Ro 2:19 * 15:24:

pen bî God manö hagep ap, a gîpal,” a gîla.
*

15 Hageila, Jisas kalîp haga, “Kale ke pen, yîp an a gîmim nîhîm?” ô ga.

16 Hageia, bî nîpe Saimon Pida haga, “Ne Mesaia u, God kamîj u Nî nîpe yabî,” a ga.
*

17 Hageia, Jisas haga, “Jona nî nîpe Saimon. Manö hagpan anîbu, aij hagpan. Ne gasî kabö rô nîhban anîbu, ke gau nîbö auagöp; Bap kumi kabö adö laj u nöp, nöp gasî anîbu nî, ne kabö rô nîhban.” *

18 “Yad nöp hagabin, ne Pida. Gasî kabö rô nîhban anîbu, yad nîbi bî yad gau gau uî gî dapem, cöc yad kabö anîbu adö u lînabin. Umeh magö u cöc yad gö, lug paknîm rô lagöp.” *

19 “God ram mînôj kumi kabö adö laj au, ki rib u nöp nînabin. Ne mînôj naböj îl i mîdmôn, nagî adö mai nîjmôn kabö rô gagöp, wasö geinabôn u, God kumi kabö adö laj au, u rô nöp wasö gînab. Pen nagî adö mai nîjmôn kabö rô mîdöp, yau a geinabôn u, God kumi kabö adö laj au, u rô nöp yau a gînab,” a ga. *

20 Jisas anîg hagöm, bî nîpe gau kalîp haga, “Nîbi bî gau kalîp, yad Mesaia me anîbu, a gîmim, hagagmîm,” a ga.

Jisas, “Îlön udem umem uraknabin,” a ga

(Mak 8:31–9:1; Luk 9:22–27)

21 Nîn anî anîb u, Jisas bî nîpe gau kalîp, bî gau yîp anîg anîg gînaböl, a göm, waiö hagöm haga, “Yad hainö Jerusalem arnö, bî manö ud asîkep gau löm, bî God nîp nan sabe gep bî kub gau löm, bî God lo manö hag nêb bî gau löm, yîp îlön nôm lo pak lînaböl. Pen nîn mîhöp mîdem, nîn mîhöp nîganj u kauyanj uraknabin,” a ga.

22 Anîg hageia, Pida, Jisas nîp dam goî au amöm, manö klö rô hagöm haga, “Bî Kub! Nöp anîg gagnîm! Manö anîbu hag aij gagpan. God nöp abad mîdö, anîg gagnîm,” a ga.

23 Hageia, Jisas ado göm, Pida nîp haga, “Seden, yîp arö gîmön aru! Yîp nîhôn gînîg wasö gîmön hagabôn? God gasî nîjüb rô nîngapan; nîbi bî gasî nîhbal rô nöp nîjmôn hagabôn,” a ga.

24 Jisas anîg hagöm, bî nîpe gau kalîp haga, “Nîbi bî an an yîp lau adö mîdun a gaiöl u, nan mînôj naböj îl i gasî kub nîhbal u arö göm, hañ romanj kale ke gasî kub nîhbal u arö göm, mab kros ud kag göm yîp hain göl.” *

25 Nîbi bî an, yad Jisas nîp udnö aij gagnab, a göm, nîhñab u, kamîj mîdagnab; pen nîbi bî an, yad Jisas nîp nîj ud mîdainö yîp nîhôn gaiöl u, manö mîdagöp a gînab u, pör nöp kamîj nöp mîdeinab. *

26 “Nîbi bî an nan mînôj naböj adö îl i udnam, a göm, gö arnab u, gasî kub nîpe u adö anîbu nöp areinab me, kamîj pör mîdep u udagnab. Aka God nîp nan anîb gau rauöm, kamîj pör mîdep u udnabj Wasö yabi!” *

27 “Hainö yad Bî Nî nîpe, Bapi mailö pîdöj udem, ejol gau aip ado gî aunabin nîn u, manö kub u nîjem, nîbi bî gî aij gîpal gau ke lem, nîbi bî gî naij gîpal gau ke lem, pen nînabin.” *

28 “Yad kalöp nîjög yabî hagabin, kale nîbi bî mîdpim gai i, rîmnab kamîj mîdeinabim me, Bî Nî nîpe nîbi bî udöm, kumi kabö adö laj au abad mîdeinab nîn u, Bî Nî nîpe auö nîjög gî, nîp nîhñabim,” a ga.

17

*Jisas hañ romanj ke yabî la
(Mak 9:2–13; Luk 9:28–36)*

1 Jisas manö anîbu hagöm, nîn unbö kagol jîj u mîdöm, Pida, Jems, Jems nîmam Jon kalîp yam uî gî, dum i gîlanj ap amöm, ke mîdeila.

2 Anîg göm mîdlö nîjög gî, Jisas hañ romanj nîpe u ke yabî löm, mulu adîj u sîdö rô nîjöm, waij nîpe u mîmailö yabî ga. *

3 Anîg gö nîjög gî, kale nîjla, bî God manö hagep nöd umlö, Mosîs aip Îlajja aip, apil Jisas aip manö hag mîdeila.

4 Kale nîjöm, Pida Jisas nîp haga, “Bî Kub. Hon aui mîdpun u, aij yabî mîdpun. Ne yau a gîmön, ram bada mîhau nîganj gun, nöp ap, Mosîs nîp ap, Îlajja nîp ap,” a ga.

5 Pida anîg hagö nîjög gî, kumi rud yabî ap apöm, kalîp magöñhalö paîu gî yuö yua. Paîu gî yuö yuö nîjög gî, manö ap kumi anî anîbu nîbö haga, “Nî mîdmagö yad i, yîp aij yabî göp. Manö nîhôn nîhôn hagnîm u, nîj udmim,” a ga. *

6 Manö anîbu anîg göl auö nîjöm, Jisas bî nîpe gau gasî iru nîjöm, pîñîj göm, am mînôj îl au paköm, mulu adîj kale u mînôj yanj lî mîdeila.

7 Jisas apöm, kalîp ud nîjög haga, “Pîñîj gagmim. Urakim!” a ga.

* 16:16: Jon 6:69 * 16:17: Gal 1:15–16 * 16:18: Jon 1:42; Ep 2:20 * 16:19: Mad 18:18; Jon 20:23 * 16:24: Mad 10:38; Luk 14:27 * 16:25: Mad 10:39; Luk 17:33; Jon 12:25 * 16:26: Mad 4:8–9 * 16:27: Mad 25:31; Sam 62:12; Pro 24:12; Ro 2:6; Rep 22:12 * 17:2: 2Pi 1:16–18 * 17:5: Sam 2:7; Ais 42:1; Mad 3:17; Mak 1:11; Luk 3:22; Dud 18:15

⁸ Hagö, uraköm nɨŋla, Jisas nɨpe nöp mɨdeia.

⁹ Pen sɨr u gɨyan göl gɨ, Jisas kalɨp haga, “Mɨñi nɨhön nɨhön gajɨp nɨŋbim anɨbu, nɨbi bɨ gau kalɨp hag ñagmim. Hainö Bɨ Ñɨ nɨpe umöm uraknab ñɨn u me, nɨbi bɨ gau kalɨp hag ñɨnabim,” a ga.

¹⁰ Hageia, nɨp hagla, “Lo manö hag ñeb bɨ gau nɨhön gɨnɨg haggal, ‘Ilaija nöd aueinab; hainö Mesaia mɨnön naböŋ il i aunab,’ a gɨpal?” ö gɨla. *

¹¹ Hageila, haga, “Nɨŋö haggal. Manö anɨbu mɨdöp: ‘Ilaija nöd apöm, kalɨp hag aij gö, hainö Mesaia u aunab.’

¹² Pen nɨŋim. Ilaija aua u pen auö nɨp nɨŋagla. Gasɨ kale ke nɨŋla rö, nɨp gɨ naij gɨla. Bɨ Ñɨ nɨpe u nɨp u rö nöp gɨnaböl,” a ga. *

¹³ Jisas anɨg hagö, bɨ nɨpe gau nɨŋla, Jisas Ilaija hib haga u pen Jon bɨ ñɨg pak ñeb u nɨp nöp haga. *

Kɨjaki abanɨ ala ñɨ ap, Jisas gö, kamɨŋ la (Mak 9:14-29; Luk 9:37-43a)

¹⁴ Pen kale ban yanɨ amjaköm nɨŋla, nɨbi bɨ iru nöp mɨdeila. Bɨ ap, nɨbi bɨ mɨdeila anɨb au apöm, Jisas mɨdeia au kugom yɨmöm haga,

¹⁵ “Bɨ Kub. Ñɨ yad u mög nɨŋmön. Nɨp hauɨ alö, mɨd aij gagöp. Pör amöm, mab inöb anɨ gau abe, ñɨg anɨ gau abe gɨ dam pakab.

¹⁶ Nɨp dam bɨ ne gau mɨdajal gau ud arnö, gɨ wasö nɨŋöm arö gɨpal,” a ga.

¹⁷ Hageia, Jisas haga, “Kale nɨbi bɨ mɨñi ñɨn i mɨdpim gau, God nɨp gasɨ nɨŋmim nɨŋ udagpim; God haga rö gagpim. Mañ mai kale nɨŋ udmim ke gɨnabimŋ Ñɨ anɨbu ud yɨp auɨ dauim,” a ga.

¹⁸ Hagö, ñɨ anɨbu daueila, Jisas kɨjaki nɨp abanɨ ala u hag gö, höŋ arö, magö u nöp kamɨŋ la.

¹⁹ Anɨg gö, Jisas bɨ nɨpe gau nɨpe mɨdeia au apöm, ke nöp mɨdöl gɨ, nɨp hag nɨŋöm hagla, “Nɨhön gö, kɨjaki abanɨ ala anɨbu, hag yu wasö nɨŋun arö gɨpun?” ö gɨla. *

²⁰ Hageila, Jisas haga, “Nɨŋ udep magö kale u ulep göp u me, hag yu wasö nɨŋmim arö gɨpim. Pen nɨŋim! Nɨŋ udep magö kale u mab masded yɨŋ magö pro mɨdöp rö u mɨdeinab u, nan nɨhön nɨhön hageinabim, hagnabim rö gɨnab. Nö ilö i, ‘Ke gɨdan aru,’ a gɨnabim u, arnab. *

²¹ Pen kɨjaki abanɨ alöp anɨbu, yɨharɨŋ hag yumim rö lagöp. Nan magö arö gɨmim, God nɨp sabe göl gɨ mɨdmim me, hag yunabim,” a ga.

Jisas kuöyanɨ haga, “Umem uraknabin,” a ga

(Mak 9:30-32; Luk 9:43b-45)

²² Jisas bɨ nɨpe gau aip ram mɨnön Galili apöm magum göm, kalɨp haga, “Söl mɨdöp, Bɨ Ñɨ nɨpe nɨp dam nɨbi bɨ rɨmnap kalɨp ñeinaböl, *

²³ nɨp böŋ nöp al pak lɨlö umnab u pen ñɨn mɨhöp mɨdöm, ñɨn mɨhau nɨganɨ u kauyanɨ uraknab,” a ga.

Jisas anɨg hagö, bɨ nɨpe gau nɨp mög nɨŋöm, gasɨ iru yabɨt nɨŋla.

Jisas God sabe gep ram dakɨs u ña

²⁴ Pen hainö, Jisas bɨ nɨpe gau aip daun pro Kapaneam amjaköl, bɨ God sabe gep ram dakɨs udep gau kale apöm Pida nɨp hagla, “Manö hag ñeb bɨ kale u dakɨs ñöb halö?” ö gɨla. *

²⁵ Hageila, Pida haga, “Yau, nɨpe dakɨs ñöb halö,” a ga. Pen Pida anɨg hagöm, ram raul arö nɨŋöl gɨ, Jisas nɨpe nöd hagöm, Pida nɨp hag nɨŋöm haga, “Gasɨ ne nɨhön nɨŋban? Gapman bɨ kub gau, dakɨs mani gai nɨbö udpalŋ Nɨbi bɨ kale ke gau nɨbö udpal aka nɨbi bɨ mɨlö gau nɨbö udpal?” ö ga.

²⁶ Hageia, Pida haga, “Nɨbi bɨ mɨlö gau nɨbö udpal,” a ga. Hageia, Jisas haga, “Nɨŋö, bɨ kale ke gau dakɨs ñagpal.

²⁷ Pen hol ñagnabul u, kalɨp mulu lugnɨm rö löp. Anɨb u, ne ñɨg wanö au ammön, nagɨ huk yumön, kabsal nöd udnabön u, meg mɨgan ud laktöm nɨŋnabön, mani magö anɨ ap meg mɨgan u mɨdeinab. Ud dam dakɨs hol mɨhöŋ u ñɨmön,” a ga. Hageia me, am haga rö nöp ga.

18

Bɨ kub mɨdaiun, a göm, manö pen pen haga

(Mak 9:33-37; Luk 9:46-48)

¹ Jisas bɨ nɨpe gau apöm, nɨp hag nɨŋla, “Nɨbi bɨ God udöm, kumi kabö adö lanɨ au abad mɨdeinab gau, an nɨbi kub bɨ kub mɨdeinab?” ö gɨla. *

² Hageila, Jisas ñɨ pai pro ap wɨñ alö auö, ud amgö ilö adö kalɨp au urak ñöm,

³ haga, “Yad kalöp nɨŋö yabɨt hagabin, kale ñɨ pai pro gau gasɨ nɨŋbal rö nɨŋagnabim u, God ram mɨnön kumi kabö adö lanɨ au aragnabim. *

⁴ Anɨb u, nɨbi bɨ hon nɨbi bɨ kub mɨdagpun a göm, ñɨ pai pro i rö mɨdeinaböl u me, God nɨbi bɨ nɨpe ke udöm, abad mɨdeinab anɨ au, nɨbi bɨ kub rö mɨdeinaböl,” a ga.

* **17:10:** Mal 4:5 * **17:12:** Mad 11:14 * **17:13:** Luk 1:17 * **17:19:** Mad 10:1 * **17:20:** Mad 21:21; Mak 11:23; Luk 17:6; 1Ko 13:2 * **17:22:** Mad 16:21 * **17:24:** Eks 30:13; 38:26 * **18:1:** Luk 22:24 * **18:3:** Mad 19:14; Mak 10:15; Luk 18:17

⁵ Pen n̄bi b̄i ȳip n̄n̄j udöm, n̄i pai pro i rō ud aij ḡinaböl u, kal̄ip nöp wasō, ȳip abe ud aij ḡinaböl. *

*N̄i pai kal̄ip nan naji ḡ yambal u
(Mak 9:42-48; Luk 17:1-2)*

⁶ “Pen n̄bi b̄i r̄imnap apöm, n̄i pai ȳip gas̄ n̄n̄j udpal gau, kal̄ip nan si nan naji adō u ḡ yamlö, kale gas̄ ȳip u hauḷ göm, nan si nan naji ḡinaböl. N̄bi b̄i an̄ig ḡin̄ig geinaböl u, nöd kabö kub ap uḡam u naḡi ud l̄i r̄ib̄kōm, dam n̄ig solwara an̄j au yublap u aij. Kam̄n̄j m̄idöm, an̄ig ḡi naji yab̄iḷ ḡinaböl u, ilōn kub yab̄iḷ udnaböl.

⁷ “N̄bi b̄i m̄in̄öj naböj il i m̄idpal gau marö yab̄iḷ ḡinab. Naḡi naji adō u göm, n̄bi b̄i r̄imnap kal̄ip gas̄ n̄ilö, adō an̄ibu göm ap lug paknaböl u, naji yab̄iḷ ḡinab. Naḡi adō an̄ibu nöd ḡim̄idal, m̄iñ̄i ḡipal, hainö u rō nöp ḡinaböl. An̄ig ḡinab pen n̄bi b̄i adō an̄ibu ḡi yamnaböl gau, ilōn ke yab̄iḷ udnaböl.

⁸ “N̄imago ma kale u n̄n̄jmim, nan si nan naji ḡin̄ig gain̄im, n̄imago ma u r̄ib̄ ḡi dö ḡi yumim. An̄ig ḡim̄im me, nan si nan naji gep adō u arö ḡim̄im, God ram m̄in̄öj au ammim, pör m̄ideinabim. Wasö u, n̄imago ma halö m̄idmim, pen m̄id aij gagmim, nan si nan naji gep adō u ḡi dammim, ram m̄in̄öj mab ke pör inm̄idöp u arnabim. *

⁹ “Pen amgö u n̄n̄jmim, nan si nan naji ḡin̄ig gain̄im, amgö böj an̄ib lau ud gulu ḡi yumim. An̄ig ḡim̄im me, nan si nan naji gep adō u arö ḡim̄im, God ram m̄in̄öj au ammim, pör m̄ideinabim. Wasö u, amgö m̄ihöp halö m̄idmim, pen m̄id aij gagmim, nan si nan naji gep adō u ḡi dammim, ram m̄in̄öj mab ke pör inm̄idöp u arnabim.

¹⁰ “Kale n̄n̄j aij ḡim̄im, n̄i pai pro gau nan ȳihar̄n̄j, a ḡim̄im, gas̄ u n̄n̄jagmim. Yad kalöp hagabin, n̄i pai pro gau ejol kale gau, Bapi yad amgö ilö adō n̄pe u ram m̄in̄öj kumi kabö adö lan̄j au m̄idpal. *

Jisas, kaj sipsip ur ga u, manö hod r̄ikōm haga

(Luk 15:3-7)

¹¹ “B̄i N̄i n̄pe u, n̄bi b̄i ur ḡipal gau, kal̄ip udn̄ig aua. *

¹² “B̄i ap kaj sipsip n̄pe n̄in̄ juöl unbö mam̄id u rō m̄ideinab. Pen añ̄i ap ur geinab u, n̄pe n̄ihön ḡinabn̄j Sipsip n̄pe r̄imnap kal̄ip arö gö, nan uḷan̄j uḷan̄j n̄ih̄lö n̄n̄jöl ḡi, sipsip n̄pe ur ḡinab u n̄ip ulhai n̄n̄j arnab. Am ulhai ulhai udöm, m̄iñ̄i m̄iñ̄i yab̄iḷ ḡinab.

¹³ Kalöp n̄n̄jög hagabin, kaj sipsip n̄pe magöghalö m̄iñ̄i m̄iñ̄i göp, pen kaj sipsip

n̄pe ap ur gö, ulhai n̄n̄j dam dam udnab u, sipsip an̄ibu nöp m̄iñ̄i m̄iñ̄i yab̄iḷ ḡinab.

¹⁴ An̄ib u rō, Bapi kale kumi kabö adö lan̄j m̄idöp u, n̄i pai pro n̄pe ap ur gagn̄im, a göm, n̄n̄j nöp m̄idöp.

Añ̄i mam kale gau kalöp ḡi naji gaiöl u

¹⁵ “N̄bi b̄i añ̄i mam, a ḡinabön gau, b̄i ap nöp ḡi naji gain̄im, ne pen ammön, n̄ip aip ke m̄idmön, nöp nan n̄ihön ga an̄ibu waiö hagmön. An̄ig hagö, n̄n̄j udö me, nañ̄in namam ne yab̄iḷ m̄ideinab. *

¹⁶ Pen ne an̄ig gö, n̄pe n̄n̄jagnab u, ne ammön, añ̄i mam m̄ihöp rō uḷ ḡi dammön, kale n̄n̄j m̄idlö n̄n̄jöl ḡi, ne b̄i an̄ibu aip manö hagmil. *

¹⁷ Pen ne an̄ig gö, n̄pe manö udagain̄im u, n̄bi b̄i cöc aubal rō magöghalö n̄n̄j m̄idlö n̄n̄jöl ḡi, manö an̄ibu kal̄ip hag n̄imön. Pen ne an̄ig gö, n̄n̄j udageinab u, ne arö ḡimön. An̄ig ga n̄n̄jmön hagmön, ‘B̄i an̄ibu n̄bi b̄i God Manö n̄n̄jagöm, b̄i dak̄is udep rō u me, an̄ig göp,’ a ḡimön, n̄ip arö ḡimön.

¹⁸ “An̄ib u, yad kalöp n̄n̄jög hagabin, m̄in̄öj naböj adö il i wasö geinabim u, God n̄pe kumi kabö adö lan̄j m̄idöm, u rō nöp wasö ḡinab; pen yau a geinabim u, n̄pe u rō nöp yau a ḡinab. *

¹⁹ “Yad kalöp hagabin, n̄bi b̄i m̄ihöp m̄in̄öj naböj il i m̄idmil, manö hag adö añ̄i l̄mil, Bapi yad kumi kabö adö lan̄j m̄idöp u n̄ip hag n̄n̄jeinabil u, hag n̄n̄jnabil rō ḡinab. *

²⁰ Pen n̄bi b̄i m̄ihöp aka m̄ihau n̄gan̄j rō, gas̄ ȳip n̄n̄jög, ap magum geinaböl u, yad kal̄ip an̄j an̄ib u m̄ideinabin,” a ga.

B̄i wög ḡi ñeb naji u

²¹ Pida Jisas m̄ideia söl u apöm haga, “B̄i Kub. Mam ap ȳip ḡi naji gain̄im u, n̄in̄ aigegö rō ḡi naji geinab, yad n̄n̄jem arö ḡinam̄j N̄in̄ unbö mudun j̄n̄j u rō aka?” ga.

²² Hageia, Jisas haga, “N̄in̄ unbö mudun j̄n̄j wasö; ne b̄i an̄ibu nöp ḡi naji ḡinab u n̄n̄jmön arö ḡinabön u, n̄in̄ juöl n̄in̄ juöl unbö mudun j̄n̄j u n̄n̄jmön arö ḡinabön. *

²³ God n̄bi b̄i udöm ram m̄in̄öj kumi kabö adö lan̄j au abad m̄ideinab u, auid adö i rō m̄idöp. Kin̄j ap n̄pe b̄i wög ḡi ñeb n̄pe r̄imnap kal̄ip mani r̄imnap n̄öm, hainö pen n̄im a ḡinab. Hainö n̄pe gas̄ n̄n̄jög hagnab, ‘Kale naböj n̄ilanj,’ a ḡinab.

²⁴ Pen m̄idöp u pen n̄inaböl, a gö, b̄i ap n̄pe mani ilöj n̄in̄ juöl iru yab̄iḷ nan naböj m̄idnab b̄i u daunaböl.

²⁵ Pen b̄i an̄ibu pen n̄pe kub yab̄iḷ m̄idnab u me, pen n̄in̄im rō lagnab. An̄ig gö, b̄i kub u n̄n̄jög, b̄i wög gep n̄pe

* 18:5: Mad 10:40; Luk 10:16; Jon 13:20 * 18:8: Mad 5:29-30 * 18:10: Hib 1:14 * 18:11: Luk 19:10 * 18:15:

Luk 17:3; Gal 6:1 * 18:16: Dud 19:15; Jon 8:17 * 18:18: Mad 16:19; Jon 20:23 * 18:19: Mak 11:24; Jon 15:7

* 18:22: Luk 17:4

rɨmnap kalɨp hagnab, ‘Nɨpe gɨp anɨbu rɨ, nɨp udmim, nɨbin nɨ pai, nan nɨpe nɨhɨn nɨhɨn mɨdɨp gau magɨrɨhalɨ udmim, dam sikim gɨpe, rauaiɨl nɨɨɨl gɨ, mani anɨbu dap yɨp nɨmim,’ a gɨnab.

²⁶ Anɨg hagɨ, bɨ anɨbu pen, kugom yɨmɨm, kiɨ u nɨp hagnab, ‘Ne yɨp mɨg nɨɨmɨn, abad mɨdaimɨn; nan adɨɨ ne anɨb gau magɨrɨhalɨ nabɨɨɨ ralnabin,’ a gɨnab.

²⁷ Hagɨ, kiɨ u nɨp mɨg nɨɨmɨn, nan nabɨɨ nɨpe u, arɨ gɨmɨn aru, a gɨnab.

²⁸ “Anɨg gɨm arɨ gɨ nɨɨɨl gɨ, bɨ wɨg gɨ nɨb anɨbu nɨpe pen amɨm nɨɨnab, bɨ nɨpe aip wɨg gɨmɨdil bɨ ap mɨdeinab. Nɨp nɨɨmɨn, uɨam ud sisɨ lɨm hagnab, ‘Nɨp mani ilɨɨ aɨɨ ap nɨnɨ u, nabɨɨɨ rall!’ a gɨnab.

²⁹ Hagɨ, bɨ nɨpe aip wɨg gɨmɨdil anɨbu kugom yɨmɨm manɨ neb neb gɨ hagɨm hagnab, ‘Ne yɨp mɨg nɨɨmɨn, abad mɨdaimɨn; nan nabɨɨ ne anɨbu magɨrɨhalɨ nabɨɨɨ ralnabin,’ a gɨnab.

³⁰ Hagɨ, bɨ anɨbu manɨ nɨp u nɨɨagɨm hagnab, ‘Nɨp dam nagɨ leinabin, nan nabɨɨ anɨbu nabɨɨ ralmɨn nɨp me, hɨɨ arnabɨn,’ a gɨm, nɨp dam nagɨ lɨnab.

³¹ Anɨg gɨ, bɨ nɨpe aip wɨg gɨmɨdal gau, kalɨp hɨbur naij gɨ, amɨm kiɨ u nɨp manɨ anɨbu magɨrɨhalɨ hag nɨnabɨl.

³² Hag nɨlɨ, bɨ kub u, bɨ nɨpe anɨbu nɨp wɨɨ alɨ aueinab hagnab, ‘Ne wɨg gɨ nɨb bɨ naij yabɨ. Ne yɨp mɨtɨɨɨ gajan, nɨp mɨg nɨɨm, nan nabɨɨ yad nɨp mɨdɨp u arɨ gɨpin.

³³ Ne pen nɨhɨn gɨnɨg, bɨ ne aip wɨg gɨpɨl u nɨp u rɨ nɨp mɨg nɨɨmɨn, arɨ gagpan?’ ɨ gɨnab.

³⁴ Bɨ anɨbu bɨ nɨpe aip wɨg gɨmɨdil u nɨp mɨg nɨɨagnab u me, bɨ kub anɨbu kal juɨm, wɨg gɨ nɨb bɨ anɨbu nɨp dam nagɨ lep ka abadep bɨ gau nɨm hagnab, ‘Nɨp nagɨ lɨ, ilɨn gɨ nɨɨɨl gɨ mɨdɨm, nan nabɨɨ yɨp u nabɨɨ magɨrɨhalɨ ralɨm nɨp hɨɨ arnab,’ a gɨnab. *

³⁵ Kale aɨ mam rɨmnab kalɨp u rɨ nɨp geinabim, Bapi yad kumi kabɨ adɨ laɨ au mɨdɨp u, kalɨp pen u rɨ nɨp gɨnab. Anɨb u, naɨnɨ namam kale gau kalɨp gɨ naij geinabɨl u, kalɨp mɨg nɨɨmim, mɨdmagɨ lɨmim, arɨ gɨmim,” a ga. *

19

Bɨ nɨbi udnɨg, bɨɨ nɨp udnab; hainɨ nɨp hag yuagnab

(Mak 10:1-12; Luk 16:18)

¹ Jisas manɨ anɨbu hag pɨs gɨm, ram mɨnɨɨ Galili arɨ gɨm, ram mɨnɨɨ Judia, nɨg Jodan bɨɨ lɨdan adɨ ara.

² Areia, nɨbi bɨ iru yabɨ nɨp hain geila nɨɨm nɨbi bɨ nan ga gau gɨ kamɨɨ la.

³ Pen bɨ Perisi gau, Jisas nɨp hag nɨɨɨno, manɨ naij rɨmnab hagnɨm, a gɨm, apɨm hagla, “God Mosɨs nɨp hag nɨ lo manɨ u, nɨbi ap nan pro ap gɨ naij gɨnab u, bɨ nɨpe nɨp hag yunɨg, hag yunab aka wasɨɨ Ne nɨhɨn gasɨ nɨɨban?” ɨ gila.

⁴ Hageila, Jisas haga, “God Manɨ kalɨ klɨɨ rɨkla u kale amgɨ lɨ nɨɨagpim arɨ Ram mɨnɨɨ hadame dagol gɨ la nɨɨn u, bɨ ap, nɨbi ap, gɨ la. *

⁵ God haga, ‘Adɨ anɨbu me, bɨ gau nɨme nap aip mɨdɨm, nɨbi udɨl gɨ, nɨme nap arɨ gɨm, kale ber mɨhau jɨm nɨl han mɨdlɨ haɨ romanɨ aɨɨ yabɨ lɨnab,’ a ga. *

⁶ Anɨb u me, God hagɨ haɨ romanɨ kale mɨhɨp wasɨ; uri jɨm nɨl aɨɨ lɨnab anɨbu, bɨ ap apɨm, kalɨp hag ud asɨk ke ke lagnab wasɨ,” ga.

⁷ Jisas anɨg hageia, bɨ Perisi gau nɨp hagla, “Pen nɨhɨn gɨnɨg Mosɨs manɨ ap kalɨ klɨɨ rɨkɨm haga, ‘Nɨbi hag yunɨg, nɨbi i bɨɨ nɨp arɨ gabin, a gɨmim, kɨp ap kalɨ klɨɨ rɨk nɨmim, hag yumim,’ a ga?” ɨ gila. *

⁸ Hageila, Jisas haga, “Kale nɨbi bɨ manɨ nɨɨ udagpim u me, Mosɨs anɨg haga. Pen God nɨbi bɨ hadame gau gɨ la nɨɨn u, anɨg gagmɨdal.

⁹ Pen yad kalɨp hagabin, bɨ an, nɨbin u bɨ ap aip ud gɨlɨ wasɨ, yɨharɨɨ nɨp hag yuɨm, nɨbi hain nɨbɨ udnab u, nɨbi si udnab nɨɨm God nɨɨɨ naij yabɨ gɨnab; nɨpe nɨbi si udep bɨ me u,” a ga. *

¹⁰ Jisas anɨg hagɨ, bɨ nɨpe gau hagla, “Bɨ gau nɨbi kale yɨharɨɨ hag yuagnabɨl u, bɨ praj mɨdɨm nɨbi udagɨl u aɨɨ,” a gila.

¹¹ Hageila, Jisas haga, “Bɨ magɨrɨhalɨ yɨharɨɨ mɨdaiɨl rɨ lagɨp. God bɨ yɨharɨɨ mɨdaiɨl, a gɨm, hag la gau nɨp, yɨharɨɨ mɨdaiɨl rɨ lɨp.

¹² Bɨ rɨmnab, kale wala lagɨ yag daubal gau, nɨbi udagpal. Bɨ rɨmnab, bɨ rɨmnab wala kalɨp rɨb gɨ dɨ gɨpal gau, nɨbi udagpal. Pen bɨ rɨmnab, God nɨbi bɨ udɨm kumi kabɨ adɨ laɨ au abad mɨdeinab wɨg u gun, a gɨm, nɨbi udagpal. Kale bɨ praj mɨdun, a gɨmim, bɨ praj mɨdeinabim u aɨɨ,” a ga.

Jisas nɨmagɨ ara nɨpe u nɨ pai pro nabɨc cɨg adɨ laɨ la
(Mak 10:13-16; Luk 18:15-17)

¹³ Nɨbi bɨ gau, “Jisas nɨmagɨ nɨ pai hon nabɨc cɨg adɨ laɨ lɨm, God nɨp sabe gan,” a gɨm daueila, pen bɨ nɨpe gau kalɨp nɨɨ ij halɨ lɨm hag gila.

¹⁴ Anɨg gɨlɨ, Jisas pen nɨ pai anɨb gau wɨɨ alɨ aueila nɨɨɨl gɨ, bɨ nɨpe gau kalɨp haga, “Nɨhɨn gɨnɨg kalɨp anɨg hag gɨpimɨɨ

* 18:34: Mad 5:25-26 * 18:35: Mad 6:15; Mak 11:25; Ep 4:32; Kol 3:13 * 19:4: Jen 1:27; 5:2 * 19:5: Jen 2:24; Ep 5:31 * 19:7: Dud 24:1-4; Mad 5:31 * 19:9: Mad 5:32; 1Ko 7:10-11

Ñi pai pro anib gau arö gipe yip aulan. God nibi bi udöm, kumi kabö adö lanj au abad mideinab u, ñi pai pro anib gau rö,” a ga. *

15 Anig hagöm, God ñi pai pro anib gau kalip pig mideian, a göm, Jisas ñimagö ara nipe u ñi pai pro nabic cog adö lanj löm, ram m+nöj migan ap ara.

*Bi ap nan nipe iru nöp midea
(Mak 10:17-31; Luk 18:18-30)*

16 Bi ap Jisas midea au apöm haga, “Manö hag ñeb bi. Yad nan nihön aij u gem, pör midep u udnam?” ö ga.

17 Hageia, Jisas haga, “Yip nihön ginig, nan aij mai, a gimön, hag nijnabön? God añi me Bi aij. Pen pör pör mdeinam, a gimön u, lo manö hagöm kalı klijn rikla gau nijnmön hagöp rö gimön,” a ga. *

18 Hageia, haga, “Lo adö mai rö hagabön?” ö ga. Hageia, Jisas haga, “Wip al pak gagmön; nibi si bi si gagmön; nan si udagmön; manö kub hagnaböl u, manö piral hagagmön; *

19 name nap manö hagöl adö u nöp nijnmön hain gimön; ne ke midmagö lıban rö, nibi bi rımnab kalip midmagö lımön,” a ga. *

20 Anig hageia, bi praj anıbu haga, “Lo manö gau magöñhalö nıj hakpin. Pen yad nihön nan aij u gem, kamıj pör midep u udnam?” ö ga.

21 Hageia, Jisas haga, “Mid aij yabıj ginam, a gimön u, nan ne gau magöñhalö yumön, mani udmön, nibi bi mög gep rö gau kalip ñımön me, mid aij gep ne u mdeinab God ram m+nöj kumi kabö adö lanj au. Pen yad hagpin rö gimön, aumön, yad aip ajaiul,” a ga.

22 Hagö, bi praj anıbu nan nipe iru midea rö, manö anıbu nıjöm, gası iru nıjöl gi ara.

23 Pen nipe anig göl arö nıjöl gi, Jisas bi nipe gau kalip haga, “Yad kalöp nıjö yabıj hagabin, nibi bi mani nan kale iru mdeinab gau, God nıj uıham gası nıj udlö, kalip udöm kumi kabö adö lanj au abad mdeinab.

24 Kaj kamel gau, kalı mauöt nagı yubal mıgan u arnıg arnaböl; pen nibi bi nan iru midöp gau, God nıj uıham gası nıj udlö, kalip udöm abad mdeinab,” a ga.

25 Jisas bi nipe gau manö anıbu nıjöm, gası kub nıjöm hagla, “Pen bi aij anıbu, God ud kumi kabö adö lanj au ud aragnab, a gıpan u, nibi bi an rö ud arnab?” ö gıla.

* 19:14: Mad 18:2-3 * 19:17: Lep 18:5; Luk 10:28 *

Lep 19:18 * 19:28: Mad 25:31; Luk 22:30; Rep 3:21 24:15

26 Hageia, Jisas kalip nıjöl gi haga, “Nıbi bi gau ke göl rö lagöp. God nöp me, nan nihön nihön ginıg, gıgab,” a ga.

27 Jisas anig hageia, Pida haga, “Nöj! Hon nan hon gau magöñhalö arö gun, ne aip nöp cig gun ajpun u, hon pen nan nihön udnabun?” ö ga.

28 Hageia, Jisas haga, “Yad kalöp nıjö hagabin, ñın hain u yad mailö pidön halö apem, nıbi bi magöñhalö abad mdeinabin. Ñın anıbu me, kalöp bi yip hain geinabim gau hagnö, Isrel nıbi bi il ke ke unbö mıgan lanj gau, kalip abad mdeinabim. *

29 Nıbi bi yip nıj udöm, ram, nıñın nımam, nıme nap, ñi pai, wög adıj, nan nihön nihön gau arö gıgaböl gau, God kalip hauı gagnab; nan anıbu gau rö kalip pen iru yabıj ñöm, pör midep kalip ñınab.

30 Pen nıbi bi uri rö araböl gau, hainö iru nöp jöl adö yabıj gau mdeinaböl. Pen nıbi bi uri jöl adö yabıj au midpal gau, hainö iru nöp nöd am mdeinaböl. *

20

Nıbi bi nagı wain wög gıpal gau, manö hod riköm haga

1 Jisas anig hagöm haga, “God nıbi bi udöm abad mdeinab u, aiud adö i rö midöp. Bi wain wög nap nıbö ap, bi rımnab am daunö, wög yip u gılanj, a göm, ram gısön rıka magö u uraköm, am bi rımnab uıhar nıjöm,

2 kalöp mani silpa magö añi añi raunabin, a göm, kalip aip manö hag adö añi löm, hag yuö, am wain wög nıpe u wög geila.

3 Pen sıdö yöp anj au ap ranab magö u, am maker au amöm nıjı, bi rımnab yıharıj mdeila.

4 Kalip nıjöm haga, ‘Kale u rö nöp am wög yad u geinabim, yad kalöp mani kabö rö raunabin,’ a ga.

5 Hagö, am wög nıpe u geila. Pen sıdö anj kub lanj magö u abe, sıdö gamıj gab magö u abe, manö anıbu nöp hagöm, bi rımnab halö udö, wög nıpe u geila.

6 Sıdö wad arnıg gab magö u, kuöyan maker au amöm nıjı, bi rımnab halö ap midep nöp mdeila. Kalip haga, ‘Kale nihön ginıg ñın i wög gagmim, yıharıj yabıj midpim?’ ö ga.

7 Hageia, nıj hagla, ‘Bi ap hanıj wög ap ñagöp,’ a gıla. Hageia, kalip haga, ‘Kale u rö nöp am wain wög yad u gımim,’ a gö, am wög geila.

8 Duga magö u, wain wög nap u, bi abad midep nıpe u nıj haga, ‘Ne ammön, bi wög

* 19:18: Eks 20:12-16; Dud 5:16-20 * 19:19: Eks 20:12-16;

* 19:30: Mad 20:16; Luk 13:30 * 20:8: Lep 19:13; Dud

yip gaböl gau kalip hagö, aulö, bî hainö hagnö aubal gau, mani kalip u nöd ñimön; bî nöd hagnö aubal gau, mani kalip u hainö ñimön,' a ga. *

⁹ "Hagö, bî abad mîdep u, bî anib gau kalip wñ alö aueila, bî sídö wad arö nîñjöl gî, ap wög gîla gau, ap mani kale u nöd udlá.

¹⁰ Pen kale anig göl udlö nîñjöl gî, bî nöd hagö, ap wög gîla gau, hag nîñjla e, 'Hon mani kub u udnabun,' a gîla u, pen hainö udöl gî nîñjla, kale mani añî anîbu nöp udlá.

¹¹ Udöm, adîñ bî wain wög nap nîbö u aip pen pen hagöm hagla,

¹² 'Hon nîhön gîñig, bî hain aubal gau mani udpal añî u rö nöp udpun? Hon hilîm halö urakun, sídö kal nîñjöl nîñjöl gî, wög gîno gîno iru göp u, pen bî ap pro magö ap wög gajal mani ñîban rö nöp hanîp ñîban!' a gîla.

¹³ Hageila, bî wög naböñ nap nîbö u nîñjöm, bî kale ap nîp haga, 'Mam, nöñ! Nöp gî najî gagpin. Nöp mani ñînabin a gîpin rö ñîbin.

¹⁴⁻¹⁵ Bî hain aubal gau, bî nöd aubal gau aip adîp adîp ñîñig, ñînabin. U nan yad. Anîb u, bî rîmnap ai gîñig göm wasö gîñabölñ Kalip hañwato ñîbin u, ne ai gîñig gîmön mulu lugöññ Mani ñîbin u ud ram ne arul' a ga," a ga.

¹⁶ Jisas aiud anîbu hagöm, haga, "Nîbi bî hain mîdpal gau, nöd mîdeinaböl; nîbi bî nöd mîdpal gau, hain mîdeinaböl," a ga. *

Jisas kuöyan haga, yip al pak lîlö umem uraknabin, a ga

(Mak 10:32-34; Luk 18:31-34)

¹⁷ Jisas Jerusalem amöl gî, adan anj au, bî nîpe unbö mîgan lan kalip dam goñ gau amöm, ke mîdaila nîñjöl gî kalip haga,

¹⁸ "Kale nîñim! Hon Jerusalem arno, Bî Ñî nîpe nîp mumug göm, nîp dam God nîp nan sabe gep bî kub gau abe, lo manö hag ñeb bî gau abe, ñîmagö adö kalip u lein-aböl, kale nîp manö kub hagöm hagnaböl, 'Bî i nîp al pak lep,' a gîñaböl. *

¹⁹ Anig hagöm, Juda bî wasö gau kalip ñeinaböl, nîp hag juöm, rapîñ paköm, dam mab ba lan al pak lîlö umnab. Ñîñ mîhöp mîdöm, ñîñ mîhau nîganj u kauyan uraknab," a ga.

Jems aip Jon aip bî kub mîdnig gasî nîñjöl

(Mak 10:35-45)

²⁰ Sebedi ñî nîpe mîhöp, nîme ñî anîb mîhau uñ gî, Jisas mîdeia au apöm, ubör

yîhön göm haga, "Yad manö ap mîdajîp auabin," a ga.

²¹ Hageia haga, "Manö anîbu nîhön?" ö ga.

Hageia haga, "Yip aij gîñab u, hainö ne kin mîdmön, nîbi bî abad mîdeinabön ñîñ u, ñî yad mîhau ba nöp au asîknabil," a ga. *

²² Anig hageia, Jisas haga, "Manö yip hag nîñbil u, nîñ aij gagpil. Ñîg asî yad ñîññig gabin u, kale mîhön u rö nöp ñîññabil?" ö ga. Hageia haglö, "Yau! Ñîññabil!" a gîlö. *

²³ Hagailö haga, "Nîñjöl hagabil. Ñîg asî ñîññig gabin u ñîññabil. Pen bî an yîñg böñ lau, bî an sídagö böñ lau asîk mîdeinabil u, hagagnabin. Manö u manö yad wasö; Bapi manö nîpe. Nîbi bî nîpe ke hag löp gau anîb rö mîdeinabil," a ga.

²⁴ Bî nîpe anîb mîhau manö anîbu anig hagailö, bî nîpe unbö síduñ lan manö u nîñjöl, mulu lugö, mamil mîhau kalip manö hag gîla.

²⁵ Jisas pen bî nîpe gau kalip magöñhalö hagö aueila haga, "Kale nîñbîm, Juda nîbi bî wasö gau, kin kale kñö göm, abad mîdpal; bî kub kale manö nîhön nîhön hagnaböl u nîñjöm, ana udöm, hain gîñaböl me. *

²⁶ Pen kale gîpal rö gagmim. Bî an bî kub mîdainîm u, bî pro rö mîdöm, nîbi bî rîmnap kalip wög gî ñeb bî rö mîdainîm. *

²⁷ Bî an bî kub yabîñ mîdainîm u, bî pro ramö gau rö mîdöm, nîbi bî rîmnap kalip nagî wög gep bî rö mîdainîm.

²⁸ Bî Ñî nîpe u, nîbi bî gau kale wög yip gîlan a göm, auaga; wög kalip gî ñî damem, hainö nan si nan najî gîpal adö u haji gî umnö, kale kamîñ aröl, a göm, aua," a ga. *

Jisas bî amgö we ga mîhau gö, amgö ñîñ nîñjöl

(Mak 10:46-52; Luk 18:35-43)

²⁹ Pen Jisas daun kub Jeriko arö göm arö nîñjöl gî, nîbi bî iru nöp nîp hain gîla.

³⁰ Bî amgö we mîhau adan goñ au asîk mîdlö nîñjöl gî, "Jisas auab," a gîlö nîññil, meg mîgan dap ranmil haglö, "Depid Ñî nîpe, halîp mög nîñmön!" a gîlö.

³¹ Hagailö, nîbi bî gau kalip mîhön nîñ ij halö hagöm hagla, "Manö hauñ gagmill!" a gîla. Anig hagla u pen, manö kalip u udagöm, meg magö rapîñ dap ranmil haglö, "Depid Ñî nîpe, halîp mög nîñmön!" a gîlö.

* 20:16: Mad 19:30; Mak 10:31; Luk 13:30 * 20:18: Mad 16:21; 17:22-23 * 20:21: Mad 19:28; Luk 22:30 * 20:22: Mad 26:39; Jon 18:11 * 20:25: Luk 22:25-26 * 20:26: Mad 23:11; Mak 9:35 * 20:28: Luk 22:27; Plp 2:7

³² Anig hagailö, Jisas pädön göm, kalip mihön wiñ alöm haga, "Halip nihön gan, a gämil, yip wiñ alabil?" ö ga.

³³ Hageia haglö, "B! Kub, halip amgö we göp u gö ñil nñjul!" a gñlö.

³⁴ Hagailö, Jisas kalip mihön mög nñjöm, amgö kalip u ud nñjö, yöp magö u nöp amgö ñil nñjöl, nñpe arö nñjöl gi, hain gñlö.

21

Jisas Kij rö Jerusalem ara

(Mak 11:1-11; Luk 19:28-40; Jon 12:12-19)

¹ Jisas bi nñpe gau aip Jerusalem sösöl göm, ram mññöh pro Bedpagi, Olip Dum söl amjakla. Amjaköm, bi nñpe mñhöp hag yuöm haga,

² "Kale mihön ram rñig aglö nö lödan ammil nñjnabil, kaj donki nñme pi amñl mñhau nag! adik lñaböl mñdeinabil. Nñjmil, nag! u hubikmil pañid daumil.

³ Pen nñbi bi ap apöm, nihön ginig kaj donki hon u hubik ud arabil a gainim u, pen hagnil, 'B! Kub u wög mñdö, hagajip udnig aubul,' a gämil, yñjid yau a geinab, daunabil," a ga.

⁴ Pen kalip mihön hag yuö arlö anibu, bi God manö hagep ap ginaböl, a göm, kal! kñiñ rñka rö nöp ga. Nñpe haga,

⁵ "Jerusalem nñbi bi kalip hagnim, 'Kij kale bi hain u, kaj donki adö u asiköm, kalöp auab.

Nñpe kaj donki pi adö u asiköm auab,' a gämim," a ga. *

⁶ Pen Jisas bi nñpe hag yuö arlö anib mñhau, haga haga rö,

⁷ kaj donki nñme abe, pi marep abe pañid dauailö, bi nñpe gau wañj mñlö ud juöm, kaj donki adö lañ laila, Jisas adö au asika.

⁸ Nñbi bi iru nöp, B! Kub auab, a göm, wañj mñlö kale adö lañ rol lñmñdal gau ud juöm, adan majö au lñla. Rñmnap am köp uñan, mab uñan gau rñb gi dö gi dapöm adan majö au lñla.

⁹ Nñbi bi gau Jisas nñp bi gñgabö göl amöl gi meg magö dap ranöm hagla,

"Nñjim! Depid rñkö, rñk damöm rñköp u, auöp i.

Nñp aij a gabun!

B! Kub nñp yuö auöp bi anñbi me,

nñp aij a gabun!" a gñla. *

¹⁰ Jisas Jerusalem amjakö nñjöl gi, nñbi bi gau magöñhalö hag amñl apñl göm hagla, "B! anñbu an?" ö gñla.

¹¹ Hageila, nñbi bi Jisas aip aula gau hagla, "B! i me Jisas, bi God manö hagep Nasared, ram mññöh Galili nñbö u," a gñla.

Jisas nñbi bi God sabe gep ram nan sikim geila gau kalip rñdik gi höñ yan yua
(Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)

¹² Jisas God sabe gep ram raul yan amöm nñja, nñbi bi gau nan sikim gi mñdeila. Nñpe nñjöm, kalip magöñhalö rñdik yuöm, abañ bad mani löm, pen pen yñmjik gaila gau ud ado göm, bi yaur sikim göm, mab po adö asik mñdeila gau, ud ado ga.

¹³ Anig göm kalip hag göm haga, "God Manö kal! kñiñ rñkla u, God haga, 'Ram yad u yip sabe gep ram, pen kale gñpim u,

bi nan si udep ram ap rö löp,' a ga," a ga. *

¹⁴ Pen Jisas nñpe God sabe gep ram raul mñgan anibu mñdö nñjöl gi, nñbi bi amgö we ga rñmnap, nñbi bi ma najj ga rñmnap aueila, kalip gö kamñj la.

¹⁵ Nñpe nan gagep rö gö, ññ pai pro gau wiñ alöl gi hagla, "Nöp aij a gabun! Depid ññ nñpe! Use!" gñla. Pen kale anig geila, bi God nñp nan sabe gep bi kub gau abe, bi lo manö hag ñeb bi gau abe nñjöl, kalip mulu yabñ luga.

¹⁶ Mulu lugö hagla, "Nöp hagaböl u nñjabön?" ö gñla. Hageila, Jisas kalip haga, "Yau! Hagaböl u nñjabin u pen kale manö rñmnap kal! kñiñ rñköm hagla, 'God, ne ginabön nñjöm ññ pai pro ññ painjan gau hib ne haglö adö arnab,' a gñla. Kale manö kal! kñiñ rñkla anñbu, amgö li nñjaqim ar?" a ga. *

¹⁷ Anig hagöm, kalip arö göm, am ram rñig aglö Bedani hana.

Jisas hagö, mab kia u mñtep ga
(Mak 11:12-14,20-24)

¹⁸ Ruö Jisas ado gi Jerusalem aramöm adan an gau arö, nñp kiyö lö,

¹⁹ adan majö go! au nñja, mab kia ur ap mñdeia. Iñ au amöm nñja, magö ññjeb pñlaga; uñan au nöp mñdeia. Anig gö Jisas haga, "Ne hainö magö ap pñlagnabön!" a ga. Anig hagö nñjöl gi, magö anñbu nöp kia mab ur u mñtep ga.

²⁰ Anig gö, bi nñpe gau nñjöm, aiö göm hagla, "Aige göm mab anñbi yñjid mñtep göp?" ö gñla.

²¹ Hageila, Jisas kalip haga, "Yad kalöp nñjö hagabin, hon hagno God u rö nöp ginab, a gämim, gasi mñhöp wasö, gasi aññ nöp nñjnabim u, ginab. Pen mab kia mñtep ga u nöp wasö; dum ilö anñbi lññ gi ññ kub an au aru, a ginabim u, arnab. *

²² "Pen kale God nñp nñj ud mñdmim, nñp hag nñjnabim u, hagnabim rö nöp ginab," a ga. *

* 21:5: Sek 9:9 * 21:9: Sam 118:25-26 * 21:13: Ais 56:7; Jer 7:11 * 21:16: Sam 8:2 * 21:21: Mad 17:20;

Luk 17:6; 1Ko 13:2; Jon 14:12 * 21:22: Mad 7:7-11; 18:19

Jisas nɪp hagla, “Nɔp an hagö anɪg hag ajabön?” ö gɪla

(Mak 11:27-33; Luk 20:1-8)

²³ Jisas God sabe gep ram u amöm, nɪbi bɪ gau kalɪp manö hag ñö nɪñöl gɪ, bɪ God nɪp nan sabe gep bɪ kub gau abe, bɪ manö ud asɪkep gau abe apöm nɪp hagla, “Nɔp an ne anɪg gɪmön, a göp, nɪñmön anɪg gɪ ajabön?” ö gɪla.

²⁴ Hageila, Jisas pen haga, “Yad kalöp manö ap hag nɪñnö, yɪp hag ñɪbe, yad pen an hagö wög gɪpin u, kalöp hag ñɪnabin.

²⁵ Jon nɪbi bɪ gau kalɪp ñɪg pak ña u, nɪpe ke gasɪ nɪñöm aua aka God hagö, apöm anɪg ga?” ö ga. Jisas anɪg hagö, kale ke hag nɪñ hag nɪñ göm hagla, “Hon, ‘God yuö apöm ga,’ a geinabun u, hanɪp hagnab, ‘Anɪb u, Jon hagöp u nɪñhön gɪnɪg nɪñ udagpim?’ ö gɪnab.

²⁶ Pen, ‘Jon gasɪ nɪpe ke nɪñöm apöm ga,’ a geinabun u, nɪbi bɪ gau hanɪp kal gɪnaböl. Gasɪ kale u, Jon nɪpe bɪ God manö hagep bɪ ap aua,” a gɪla. *

²⁷ Anɪg hagöm, Jisas nɪp hagla, “Hon nɪñagpun,” a gɪla. Hageila, Jisas kalɪp haga, “Kale yɪp hag ñagpim rö, yad pen an hagö yad apem gabin u, kalöp u rö nöp hag ñagnabin,” a ga.

Jisas bɪ madöl mɪhau, manö hod rɪköm haga

²⁸ Jisas anɪg hagöm haga, “Pen kale nɪñhön gasɪ nɪñabimɪ Bɪ ap ñɪ nɪpe mɪñöp mɪdeinab. Ñɪ nɪpe nañɪ u nɪp hagnab, ‘Ñɪ me! Mɪñi wain wög u am wög gɪ,’ a gɪnab.

²⁹ Hagö, ñɪ nɪpe hagnab, ‘Yade am gag-nam,’ a göm, hainö pen gasɪ adog nɪñöm, am wain wög u geinab.

³⁰ Nap pen am ñɪ wañɪg u nɪp u rö nöp hag nɪñö, hagnab, ‘Yau, gɪnam!’ a gɪnab u pen am gagnab.

³¹ Pen ñɪ anɪb mɪhau, an nap hagnab rö gɪnab?” ö ga. Hageila, Juda bɪ kub anɪb gau hagla, “Ñɪ nɪpe nañɪ u nöp nap hagnab rö gɪnab,” a gɪla. Hageila, Jisas haga, “Yad kalöp nɪñö hagabin, kale yɪharɪñ mɪdpe nɪñöl gɪ, bɪ dakɪs udpal bɪ gau abe, bɪ si udep nɪbi gau abe, God nɪbi bɪ udöm kumi kabö adö laɪ au abad mɪdeinab ram mɪñnöp u, kalöp abhak löm arnaböl.

³² Jon bɪ ñɪg pak ñeb u, kale nɪñhön nɪñhön gɪpe God nɪp aij gɪnab u, kalöp hag ña, pen manö nɪpe u udagpe. Bɪ dakɪs udöm mani piral rɪmnap halö udpal gau abe, bɪ si udep nɪbi gau abe, kale Jon manö haga adö anɪbu nɪñöm, udla. Udla anɪbu kale hadö nɪñbe, pen kale ke, Jon manö u udmim, nan si nan naj gɪpim u, nɪñhön gɪnɪg anɪg gɪpun a gɪmim, arö gagpe,” a ga. *

Bɪ najj wain wög abadpal, manö hod rɪköm haga

(Mak 12:1-12; Luk 20:9-19)

³³ Jisas haga, “Mɪñi manö hod rɪkem ap halö hagnɪg gabin i nɪñim. Bɪ wög adɪñ nap nɪbö ap nagɪ wain wög u gɪ yɪmöm, waryö göm, nagɪ wain magö pak hib jakep mɪgan ap geinab. Gɪ löm, nagɪ wain magö ap si ñɪñnaböl u, nɪñ mɪdaui, a göm, ram mɪlö kub ap göm, bɪ rɪmnap kalɪp hagnab, ‘Kale nagɪ wög yɪp u abad mɪdaui, hainö pɪlöm po gö, yɪp rɪmnap, kale rɪmnap udmim,’ a göm, ram mɪñnöp mɪlö yabɪ gau arnab. *

³⁴ Nagɪ wain magö u po gö nɪñöl gɪ, bɪ nɪpe gau kalɪp hagnab, ‘Wain wög yad gau ammim, bɪ wög abad mɪdpal gau hagnab, nagɪ wain magö yɪp rɪmnap dauim,’ a gɪnab.

³⁵ Kale wain wög gau amjaklö, bɪ wain wög gɪ mɪdeinaböl gau uraköm, bɪ ap nɪp gabi paknaböl, bɪ ap nɪp böñ nöp al pak lɪlö umnab, bɪ ap nɪp kabö ju paknaböl.

³⁶ Anɪg gɪlö, bɪ nagɪ wain wög nap nɪbö anɪbu, bɪ nɪpe rapɪn bad ap pen hag yunab. Hag yuö, areinaböl, bɪ nagɪ wain wög geinaböl gau, kalɪp u rö nöp gɪnaböl.

³⁷ Anɪg gɪlö, bɪ wain wög nap nɪbö u hagnab, ‘Ñɪ yad u yunö me, manö nɪp u nɪñnaböl,’ a göm, hag yuö arnab.

³⁸ Ñɪ nɪpe u amjakö, bɪ wain wög gɪ mɪdeinaböl gau, nɪp nɪñöm, kale ke hagnaböl, ‘Bɪ wög nap nɪbö ñɪ nɪpe u auab i. Nap hainö umeinab, nan wög gai i ñɪ nɪpe udnab. Anɪb u, nɪp al pak lɪno umö, hainö nan wög gai i magöñhalö udnabun,’ a gɪnaböl. *

³⁹ Anɪg hagöm, nɪp dam wög adɪñ goɪ gau amöm, böñ nöp al pak lɪnaböl. *

⁴⁰ “Anɪg geinaböl u, hainö bɪ nagɪ wain wög adɪñ nap nɪbö u apöm, kalɪp nɪñhön nɪñhön gɪnɪg gab?” ö ga.

⁴¹ Hageila haga, “Bɪ najj gɪnaböl anɪb gau kalɪp geinab, ilön kub yabɪ udöm umnaböl; hainö pen nɪbi bɪ rɪmnap halö udöm, kalɪp nagɪ wain wög u lɪnab, wög anɪbu gɪnaböl. Nagɪ wain magö po gɪnab ñɪn u, nɪp rɪk dam ñɪnaböl,” a gɪla.

⁴² Hageila, Jisas haga, “God Manö kalɪ kliñ rɪkla u nɪñagpim rö löp. Kale kalɪ kliñ rɪköm hagla,

‘Bɪ ram gep gau, kale kabö ram gɪnɪg göm, kabö ap udöm hagla, “Kabö i kabö najj göp gö arö gun,” a gɪla.

Pen Bɪ Kub nɪpe geia nɪñöm kabö anɪbu nöp ram nɪpe au kabö aij ke yabɪ mɪdöp.

Bɪ Kub nɪpe anɪg gaia,

* 21:26: Mad 14:5 * 21:32: Luk 3:12; 7:29-30 * 21:33: Ais 5:1-2 * 21:38: Mad 27:18 * 21:39: Hib 13:12
 * 21:42: Sam 118:22-23; Ro 9:33; 1Pi 2:6-8

hon nɨŋun aiō yabił gabun,' a ɡıla. *

⁴³ “Kabō aij udagpim anɨbu, God kalōp Juda kai arō ɡōm, nɨbi bɨ ke gau nɨbō, nan nɨp ñeb ñɨnabōl gau, kalɨp udōm abad mɨdeinab.

⁴⁴ Nɨbi bɨ kabō adō anɨbu ap lug pakn-abōl gau, kalɨp rapɨn nōp paknab; pen kabō anɨbu ju lugōm, nɨbi bɨ pak rɨbɨknab gau, bōŋ nōp pa jō ma jō ɡɨ arnab,” a ga.

⁴⁵ Bɨ God nɨp nan sabe gep bɨ kub gau abe, bɨ Perisi gau abe, Jisas manō hod rɨkōm haga anɨbu, kalɨp nōp haga u nɨŋōm,

⁴⁶ nɨp nagɨ lun, a ɡōm, gasɨ nɨŋla u pen nɨbi bɨ gau, Jisas nɨp bɨ God manō hagep a ɡıla u me, hanɨp kal hagnabōl, a ɡōm, nɨp nan ap ɡōl rō laga.

22

*Bɨ nɨbi udōm nan kub ñɨŋbal
(Luk 14:15-24)*

¹ Jisas kauyaŋ manō hod rɨkōm haga,

² “God nɨbi bɨ udōm abad mɨdeinab u, aiud adō i rō:

“Bɨ kiŋ ap ñɨ nɨpe u nɨbi udnɨg ɡō, nan kub nɨŋnɨg, nan magō dap magum ɡɨnabōl.

³ Anɨg ɡōm, bɨ nɨpe rɨmnab hag yuōm hagnab, ‘Nɨbi bɨ hag lɨnō gau am hagep aulō, nan kub ñɨŋun,’ a ɡɨnab. Anɨg hagō, kale am nɨbi bɨ anɨb gau kalɨp hagnabōl u pen kale arō ɡɨnabōl.

⁴ Anɨg ɡɨlō, bɨ nɨpe rɨmnab pen kauyaŋ hag yuōm hagnab, ‘Kale am nɨbi bɨ anɨb gau kalɨp hagnab,’ “Kiŋ u, kaj kau kub rɨmnab, kaj kau pi marep rɨmnab pak lauōm, nan gau magōŋhalō ɡɨ jɨn ɡōm, ‘Auōl,’ a ɡōp,” a ɡɨmim,’ a ɡɨnab.

⁵ Anɨg hagō, kale am hagnabōl u pen manō kalɨp u ud yunabōl. Rɨmnab nan wōg kale gau arnabōl; rɨmnab manɨ wōg kale gau geinabōl;

⁶ pen rɨmnab, kiŋ bɨ nɨpe gau ɡɨ naij ɡōm, al pak lɨlō umnabōl. *

⁷ “Anɨg ɡɨlō, kiŋ anɨbu nɨŋō, hibur nɨp u naij ɡō, ami bɨ nɨpe gau hag yuō, am nɨbi bɨ bɨ nɨpe al pak lɨnabōl anɨb gau kalɨp magōŋhalō al pak hak lōm, daun kub kale u lau ju yulō arnab.

⁸ Pen bɨ nɨp wōg ɡɨ ñeb gau kalɨp hagnab, ‘Nan magō nan gau hadō magum ɡɨpun, pen nɨbi bɨ nōd wɨñ alnō gau auōl rō lagōp.

⁹ Anɨb u, kale adan ramō gau ammim, nɨbi bɨ nɨŋmim gau, kalɨp magōŋhalō, ‘Aube nan kub ñɨŋun,’ a ɡɨmim, hałōwalō uł ɡɨ daube, nan kub ñɨŋun,” a ɡɨnab.

¹⁰ Anɨg hagō, bɨ nɨpe gau am adan ramō ramō gau amōm, nɨbi bɨ aij gau, nɨbi bɨ naij gau kalɨp magōŋhalō, ‘Aube nan kub ñɨŋun,’ a ɡōm hałōwalō uł ɡɨ dapōm, bɨ nɨbi

udōm nan kub ñɨŋnabōl ram raul anɨbu amōm, sɨsɨ ɡōl mɨdeinab.

¹¹ “Kiŋ anɨbu pen, nɨbi bɨ aubal gau nɨŋɨn a ɡōm, ram raul yaŋ amōm nɨŋnab, bɨ ap, nan ñɨŋnɨg waij lɨbal u lōm wasō, yɨharɨŋ nōp mɨdeinab.

¹² Anɨg ɡō, nɨp hagnab, ‘Bɨ me! Nɨhōn ɡɨnɨg, nɨbi udōm nan ñɨŋnɨg waij lɨbal u lɨmōn wasō, yɨharɨŋ nōp auban?’ ō ɡɨnab. Hagō, bɨ anɨbu pen manō ap hageinab.

¹³ Pen kiŋ u bɨ nɨpe gau kalɨp hagnab, ‘Bɨ i ñɨmagō ma nɨp gau nagɨ lɨmim, dam sɨbōn ɡōp aŋ yaŋ ud yube, nɨbi bɨ anɨb gau aip meg magō hau jō ɡōl ɡɨ, mɨłōŋ magō ɡōl ɡɨ mɨdlaŋ,’ a ɡɨnab,” a ga. *

¹⁴ Jisas aiud anɨbu hag pɨs ɡōm, kalɨp haga, “God nɨbi bɨ iru nōp wɨñ alnab, pen kalɨp magōŋhalō udagnab. Nɨbi bɨ rɨmnab nōp udnab,” a ga.

“Gapman bɨ kub Sisa nɨp dakɨs ñeb aka wasō?” ɡıla

(Mak 12:13-17; Luk 20:20-26)

¹⁵ Pen bɨ Perisi gau, Jisas nɨp manō nɨhōn hagno, pen hagō nɨŋun, nɨp dam nagɨ lun, a ɡōm, manō hag nɨŋ hag nɨŋ ɡōm, *

¹⁶ bɨ kale ke rɨmnab, Herod bɨ nɨpe rɨmnab yulō, Jisas mɨdeia au amōm hagla, “Manō hag ñeb bɨ. Ne bɨ manō nɨŋō yabił nōp hagabōn. Bɨ rɨmnab nɨŋmōn pɨñɨŋ gagpan. God hagōp rō nōp nɨŋmōn, nɨbi bɨ hag ñabōn.

¹⁷ Anɨb u, ne gasɨ nɨhōn nɨŋban? Hon Isrel nɨbi bɨ, Sisa bɨ kub daun kub Rom nɨbō u, nɨp dakɨs ñeb aka ñagep wasō?” ɡıla.

¹⁸ Hageila, Jisas gasɨ naij kale nɨŋōm haga, “Yɨp nɨhōn ɡɨnɨg neb neb ɡōl ɡɨ apim, anɨg ɡōl hag nɨŋabim?”

¹⁹ Kale dakɨs ñɨbal kabō magō ap ñɨbe, nɨŋɨn!” a ga. Hagō, nɨp kabō magō ap dap ñeila.

²⁰ Jisas kabō magō anɨbu nɨŋōm kalɨp haga, “Kabō magō i, bɨ nabɨc cōg i, an nabɨc cōg mɨdōpŋ Hib u, an hib mɨdōp?” ō ga.

²¹ Hageia hagla, “U bɨ kub Sisa,” a ɡıla. Hageila, Jisas kalɨp haga, “Anɨb u, Sisa nan nɨpe mɨdainɨm, Sisa nɨp ñɨmim. God nan nɨpe mɨdainɨm, God nɨp ñɨmim!” a ga. *

²² Anɨg hagō, kale gasɨ iru nɨŋōm, nɨp arō ɡōm arla.

Umōm kauyaŋ uraknabōl aka ɡōm, Jisas nɨp hag nɨŋla

(Mak 12:18-27; Luk 20:27-40)

²³ Ñɨn anɨbu nōp, Sadyusi bɨ rɨmnab Jisas mɨdeia au aula. Sadyusi nɨbi bɨ anɨb gau hagnabōl, nɨbi bɨ umōm kauyaŋ uraknabōl, a ɡɨmɨdal. *

* 22:6: Mad 21:35 * 22:13: Mad 8:12; 25:30; Luk 13:28
23:8

* 22:15: Mak 3:6 * 22:21: Ro 13:7 * 22:23: Ap

24 Kale Jisas mǝdeia au apǝm hagla, "Manǝ hag ñeb bǝ. Mosǝs haga, 'Bǝ ap nǝbi udǝm, ñǝ pai yag dapǝm wasǝ, yǝharǝŋ umeinab, nǝmam nǝpe u, nǝbi anǝbu udǝm, ñǝ pai nǝpe gau, a gǝm, yag daunǝm,' a ga. *

25 Anǝb u, bǝ il halǝ unbǝ mudun jǝŋ u mǝdeinabǝl. Nǝmam nañǝ u nǝbi udǝm, ñǝ pai yag dapǝm wasǝ yǝharǝŋ umnab. Anǝg gǝ, nǝmam yǝgwǝ anǝ nǝbǝ u pen nǝbi anǝbu nǝp udnab.

26 Nǝmam yǝgwǝ anǝ nǝbǝ u pen nǝbi anǝbu udǝm, u rǝ nǝp ñǝ pai yag dapǝm wasǝ, yǝharǝŋ umnab. Anǝb u, nǝmam yǝgwǝ nǝganǝ nǝbǝ u nǝbi anǝbu udǝm, u rǝ nǝp ñǝ pai yag dapǝm wasǝ, yǝharǝŋ umnab. Anǝbu nǝp gǝ dam dam, nǝmam unbǝ mudun jǝŋ u, magǝŋhalǝ ñǝ pai yag dapǝm wasǝ, yǝharǝŋ nǝp umnabǝl.

27 Pen nǝbi u, u rǝ nǝp umnab.

28 Nǝmam gau kale magǝŋhalǝ nǝbi anǝbu udlu. Anǝb u, nǝbi bǝ umbal gau uraknabǝl ñǝn u, nǝbi anǝbu an udnab?" ǝ gǝla.

29 Hageila, Jisas kalǝp pen haga, "Kale God Manǝ hagǝp u abe, God klǝ mǝdǝp u abe, nǝŋagpim u me, duǝ hagnim hagpim, 'Nǝbi bǝ gau umǝm urakagnabǝl,' a gǝpim.

30 Nǝbi bǝ uraknabǝl ñǝn u, nǝbi gau bǝ udagnabǝl, bǝ gau nǝbi udagnabǝl. Ejol kumi kabǝ adǝ laŋ mǝdpal rǝ u mǝdeinabǝl.

31 Kale, 'Nǝbi bǝ umǝm urakagnabǝl,' a gǝpim u, God Manǝ kalǝ kliñ rǝkla rǝmnap nǝŋagpim ar?

32 God haga, 'Yad Ebrahim, Aisak, Jekop, God kale me yad mǝdpin,' a ga. Bǝ gau bǝŋ nǝp umblap u, God bǝ nǝd umla anǝb gau kalǝp hagǝm, 'God kale yad mǝdpin,' a gagbǝp. Bǝ umlǝ, rǝgǝl gǝla anǝb gau kamǝŋ mǝdpal u me, kalǝp haga, 'God kale yad mǝdpin,' a ga," a ga. *

33 Jisas manǝ anǝbu hag ñǝ, nǝbi bǝ mǝdeila gau nǝŋǝm, aiǝ waiǝ gǝla.

Lo kub yabǝŋ u
(Mak 12:28-34; Luk 10:25-28)

34 Jisas manǝ anǝbu hag aij gǝ, Sadyusi bǝ gau manǝ ap pen hagǝl rǝ laga. Pen Perisi bǝ rǝmnap, Jisas anǝg ga u nǝŋǝm Jisas mǝdeia au aula.

35 Bǝ kale lo manǝ nǝŋ aij ga ap, Jisas nǝhǝn rǝ hagnǝm, a gǝm haga,

36 "Manǝ hag ñeb bǝ. Lo manǝ ǝ, manǝ adǝ mai manǝ kub yabǝŋ mǝdǝp?" ǝ ga.

37 Hageila, Jisas haga, "Gasǝ rǝmǝd ne u magǝŋhalǝ God lau adǝ arǝ, nǝp mǝdmagǝ yabǝŋ lǝmǝn. *

38 Manǝ kub nǝd yabǝŋ me u.

39 Manǝ kub yǝgwǝ anǝ nǝbǝ u pen anǝgǝl mǝdǝp: ne ke mǝdmagǝ lǝban rǝ, nǝbi bǝ ke nǝbǝ gau abe mǝdmagǝ lǝmǝn. *

40 Manǝ mǝhau hagajǝn i, Mosǝs lo manǝ kalǝ kliñ rǝkla manǝ u magǝŋhalǝ abe, God manǝ hagep bǝ gau kalǝ kliñ rǝkla manǝ u magǝŋhalǝ abe, manǝ il kub yabǝŋ me manǝ anǝb mǝhau nǝp," a ga. *

Jisas hag nǝŋa, "Mesaia a gǝpim u, nǝp bǝ an ñǝ nǝpe a gǝmim nǝŋbim?" ǝ ga
(Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)

41 Perisi kai ap magum gǝm mǝdlǝ nǝŋǝl gǝ, Jisas kalǝp manǝ ap hag nǝŋǝm haga,

42 "Kale Mesaia u nǝp nǝhǝn gasǝ nǝŋbimŋ Nǝp bǝ an ñǝ nǝpe a gǝmim nǝŋbim?" ǝ ga.

Hageila hagla, "Depid ñǝ nǝpe," a gǝla. *

43 Hageila, Jisas haga, "God Ana u Depid nǝp gasǝ ñǝ nǝŋǝl gǝ, Depid nǝpe Mesaia u nǝp 'Bǝ Kub yad' a ga. Depid haga,

44 'Bǝ Kub manǝ hagǝm, Bǝ Kub yad u nǝp hagǝp,

"Ne ñǝmagǝ yǝjǝg yad lau adǝ mǝdmǝn me,

yad gǝnǝ, kauaŋ mauaŋ ne gau kalǝp ab lǝŋ gǝ yunabǝn," a gǝp," a ga. *

45 Depid nap ilaŋ nǝpe a gǝpim u pen Depid nǝp 'Bǝ Kub yad' a ga. Anǝb u, kale nǝhǝn gasǝ nǝŋbim?" ǝ ga.

46 Jisas manǝ nǝpe u hag aij gǝ, kale nǝp pen hagǝl rǝ lagǝ me, piñǝg gǝ mǝdeila nǝŋǝm hainǝ Jisas nǝp manǝ rǝmnap halǝ hag nǝŋagla.

23

Lo manǝ hag ñeb bǝ gau abe, bǝ Perisi gau abe gǝpal rǝ gagmim, a ga
(Mak 12:38-39; Luk 11:43,46; 20:45-46)

1 Hainǝ ñǝn ap, Jisas bǝ nǝpe gau abe, nǝbi bǝ rǝmnap abe, kalǝp manǝ hagǝm haga,

2 "Lo manǝ hag ñeb bǝ gau abe, bǝ Perisi gau abe, Mosǝs ka nǝpe u udǝm, God lo manǝ Mosǝs hadame nǝp kalǝ kliñ rǝkla rǝ hag ñǝbal.

3 Anǝb u, bǝ anǝb gau kale God lo manǝ nǝhǝn hagǝl u nǝŋ udmim hain gǝmim; pen nagǝ kale gǝl adǝ u nǝŋŋim, hain gagmim. God lo manǝ hag ñǝbal u pen kale ke manǝ anǝbu hain gagpal. *

4 Nan gau gǝmim, nan gau gagmim a gǝpal u, manǝ iru yabǝŋ nǝp hagpal. Kale hagpal anǝbu, wadǝ marǝ kub yabǝŋ u rǝ, nǝbi bǝ gau kalǝp gam ñǝbal u, pen kalǝp mǝg nǝŋǝm, rǝmnap ud asǝk gagpal.

5 Nǝbi bǝ gau hanǝp nǝp nǝŋlaŋ, a gǝm, God Manǝ kalǝ kliñ rǝkla manǝ rǝmnap ud

* 22:24: Dud 25:5 * 22:32: Eks 3:6 Mad 8:11 * 22:37: Dud 6:5 * 22:39: Lep 19:18; Mad 7:12 * 22:40: Ro 13:10; Gal 5:14 * 22:42: Jon 7:42 * 22:44: Sam 110:1; Mad 26:64 * 23:3: Mal 2:7-8 * 23:5: Mad 6:1; Eks 13:9; Dud 6:8; Nab 15:38-39

nable cög adö lanj abe, ñ+magö gau abe li r+bi+köm ajpal. Hon God bi n+pe me gau, a g+lanj, a göm, wal+ij m+lö kub nag+ ad+iñ halö aij gau rol g+pal. *

⁶ Kale nan kub ñ+iñeb anj u amöm aka Juda magum gep ram gau amöm, bi kub mab po as+ikpal adö u nöp as+ikpal.

⁷ Gas+ kale n+iñbal u, n+bi bi iru m+idpal anj gau arno, 'Manö hag ñeb bi kub auabön e!' g+lö, han+iñ aij g+nan, a göm, n+iñbal.

⁸ "Pen kale mam il añ+ m+idpim rö, kalöp, 'Hag ñeb bi kub yad,' a göm hagagöl. Hag Ñeb Bi Kub kale añ+ ap nöp m+idöp.

⁹ M+iñöñ naböñ li i bi ap, 'Bapi bi kub yad,' a g+mim hagagim. Nap kale añ+ ap nöp m+idöp ram m+iñöñ kumi kabö adö lanj au.

¹⁰ Kale u rö nöp, 'Bi nab+c bi kub yad,' a göm hagagöl. Bi nab+c bi kub kale añ+ ap nöp, Mesaia u nöp m+idöp.

¹¹ Kale anj au, n+bi bi an n+pe n+bi bi kub rö m+idainim, n+pe n+bi bi wög g+ ñeb rö m+idnab. *

¹² N+bi bi hib kale ke haglö adö arnab gau, hib kale lagnab; pen n+bi bi hib kale ke haglö adö aragnab gau, hainö hib kub yab+ñ m+ideinab. *

Lo manö hag ñeb bi gau abe, bi Perisi gau abe, kale manö pir alöm g+ najj gep bi (Mak 12:40; Luk 11:39-42,44,52; 20:47)

¹³ "Kale God lo manö hag ñeb bi gau abe, bi Perisi gau abe, kale manö pir alöm g+ najj gep bi. God kalöp g+ najj g+nan. Kale ke God n+bi bi udöm kumi kabö adö lanj au abad m+ideinab m+gan u aragmim, n+bi bi arn+g g+pal gau kal+ip adan r+ikpim.

¹⁴ "Kale God lo manö hag ñeb bi gau abe, bi Perisi gau abe, kale manö pir alöm g+ najj gep bi. God kalöp g+ najj g+nan. Kale n+bi pa+pa+ ram halö si u+dpim. An+bu pen, n+bi bi han+iñ n+iñöl, a g+mim, God n+ip manö m+lö kub piral gau nöp haggim. G+ipim an+bu me, ilön kub yab+ñ udnabim.

¹⁵ "Kale God lo manö hag ñeb bi gau abe, bi Perisi gau abe, kale manö pir alöm g+ najj gep bi. God kalöp g+ najj g+nan. N+bi bi gau manö han+iñ u n+iñöm hain g+lanj, a g+mim, ram m+iñöñ m+lö gau u+hai n+iñ ajmim, r+imnap n+iñmim hag ñ+be, kale ke Seden bi n+pe m+idpim rö wasö, kale Seden n+bi bi n+pe y+iñg göl yab+ñ linaböl.

¹⁶ "N+bi bi gau kal+ip God adan la u yam aij g+pun, a g+ipim u, pen kale bi amgö we u me, kale ke n+iñag+ipim! An+g g+ipim an+bu, manö kub yab+ñ m+idöp. N+bi bi gau kal+ip manö pir alimim haggim, 'Hon, "God sabe gep ram m+idöp rö, n+iñö hagabun," a g+inabun u, hainö arö gun, a g+inabun u, arö g+inabun. Pen gol udöm, nan God sabe gep

ram raul yanj g+la gau, hib an+bu hagöl g+, "N+iñö hagabun," a g+inabun u, hagnabun rö nöp g+inabun me; arö gagnabun," a g+ipim. *

¹⁷ Kale bi amgö we, bi haul! Kale gas+ n+iñön n+iñbim: gol u nan yab+ñ aka God sabe gep ram u+ u nan yab+iñ Nan yab+ñ me, God sabe gep ram u+ n+pe u. Ram u+ m+ideinab u, nan ram raul m+idöp abe u+ m+ideinab me.

¹⁸ Manö ap u rö nöp, n+bi bi gau kal+ip manö pir alimim haggim, 'Hon, "God kabö b+id n+pe m+idöp rö n+iñö hagabun," a g+inabun u, manö n+iñö hagnabun u nan y+ihar+iñ; hainö gas+ ap n+iñun, arö gun, a g+inabun u, arö g+inabun. Pen, nan God kabö b+id adö au God n+ip pak sabe g+ ñ+bal gau, hib an+bu hagöl g+, "N+iñö hagabun," a g+inabun u, hainö gas+ ke ap n+iñun ke gun rö lagnab; hagnabun rö nöp g+inabun," a g+ipim.

¹⁹ Kale bi gas+ r+im+id lagöp gau, nan n+iñön u nan kubñ Nan God n+ip pak sabe g+ ñ+bal nan u, aka kabö b+id adö au sabe g+ ñ+bal uñ Nan yab+ñ me, kabö b+id u. Kabö b+id adö au m+ideinab u me, nan an+bu nan God n+ip ñeb rö linab.

²⁰ Pen 'Kabö b+id m+idöp rö, n+iñö hagabun,' a g+inaböl u, b+id adö an+bu nan dap laum+idal halö hagnaböl.

²¹ Pen 'God sabe gep ram m+idöp rö, n+iñö hagabun,' a g+inaböl u, u God ram n+pe n+iñöm God hib n+pe halö hagnaböl.

²² 'Kumi kabö adö lanj m+idöp rö, n+iñö hagabun,' a g+inaböl u, God sea kinj as+ik m+idöp au n+iñöm sea kinj an+bu abe, God sea kinj an+bu as+ik m+idöp u abe m+idöp rö, n+iñö hagabun a g+inaböl. *

²³ "Kale God lo manö hag ñeb bi gau abe, bi Perisi gau abe, kale manö pir alöm g+ najj gep bi. God kalöp g+ najj g+nan. Manö n+bi bi r+imnap kal+ip haggim adö u kale ke gaggim. Kamöñ as+, nan ha+öwa+ö wög ad+iñ ranöb u n+iñbe, nan yab+ñ rö lö, wö ralbe, am s+duñ lanj arö, God n+ip añ+ ap ñun, a g+mim, pör nan kale God n+ip ñ+ibim. Nan pro pro an+bu rö pör an+g g+ipim, pen n+iñön g+in+g manö il yab+ñ u an+g gaggimñ N+bi bi gau kal+ip najj g+in+g nag+ adö u gaggim; kabö rö g+in+g adö u g+mim. Kal+ip mög n+iñmim, ud aij g+mim. G+inabun a g+mim, g+mim. *

²⁴ N+bi bi gau kalöp adan yamun, a g+ipim, pen kale ke bi amgö we. Nan pro pro gau n+iñbe, nan yab+ñ rö löp, pen nan kub nan hib waiö m+idöp gau n+iñag+ipim.

²⁵ "Kale God lo manö hag ñeb bi gau abe, bi Perisi gau abe, kale manö pir alöm g+ najj gep bi. God kalöp g+ najj g+nan. Pler kap

* 23:11: Mad 20:26; Mak 9:35; Luk 22:26 * 23:12: Pro 29:23; Luk 14:11; 18:14 * 23:16: Mad 15:14 * 23:22:

kale gau rō, hōn adō gau ñig lī yu aij g̃ipim u, pen an̄ yan nan si nan naij prī u ajman̄ rauōm m̄idōp. Hon nan iru udun, a g̃imim, hañ roman̄ hon ke g̃i aij gun, a g̃ipim. *

²⁶ Kale Perisi b̄i gau gasi r̄im̄id lagōp. Pler kap kale an̄ yan ñig lī yu aij g̃ibep, hōn adō gau u rō nōp m̄id aij g̃ibōp.

²⁷ “Kale God lo manō hag ñeb b̄i gau abe, b̄i Perisi gau abe, kale manō pir alōm g̃i naij gep b̄i. God kalōp g̃i naij g̃inab. Wip kabō m̄igan gau r̄igōl gōm, ajōn p̄i gōm, ped rud mailō aij gō, n̄ibi b̄i gau n̄ijlō, aij gōp, pen m̄igan an̄ yan wip le hañ naij apōl g̃i m̄idōp; kale unbō rō nōp m̄idpim. *

²⁸ Kale unbō rō nōp, hōn adō hañ roman̄ n̄ijbun u, kale b̄i aij rō lōp u, pen kalōp an̄ yan, manō piral gau abe, nan si nan naij gau abe, prī u ajman̄ rauōm m̄idōp. *

*God kalōp pen g̃i naij g̃inab, a ga
(Luk 11:47-51)*

²⁹ “Kale God lo manō hag ñeb b̄i gau abe, b̄i Perisi gau abe, kale manō pir alōm g̃i naij gep b̄i. God kalōp g̃i naij g̃inab. B̄i God manō hagep hadame nōp allō r̄igōl g̃ila ulōm ka adō u r̄ib ad̄ik g̃i aij gōl g̃i hagepim,

³⁰ ‘Ap̄is bac b̄i g̃ila rō u, hon God manō hagep b̄i gau kal̄p al pakagb̄nop,’ a g̃ipim.

³¹ Pen hagepim an̄ibu, b̄i God manō hagep gau kal̄p al pak l̄m̄idal il u me, hon m̄idp̄un, a g̃imim, hagepim. *

³² An̄ib u, ap̄is bac b̄i g̃i naij g̃ila u rō, kale u rō nōp g̃inabun, a g̃imim u, u rō nōp g̃imim!

³³ Kale haino ñi pai gai i. Hainō God n̄ibi b̄i manō kub hagōm, mab ke inab yan̄ yunab ñin u, kale aigō g̃imim p̄ñin̄ g̃i ke gau arnabim̄j Wasō yab̄i. Adan kale ap m̄idageinab. *

³⁴ “An̄ib u, yad kalōp hagabin, yad b̄i God manō hagep r̄imnap, b̄i gasi k̄id hīk n̄ijeb r̄imnap, b̄i manō hag ñeb r̄imnap yunō, kalōp aueinabōl, r̄imnap al pak l̄nabim, r̄imnap mab ba lan̄ al pak l̄nabim, r̄imnap Juda magum gep ram raul m̄igan kale u paknabim, r̄imnap p̄ñin̄ g̃i arlō n̄ijōl g̃i, ram m̄inōn̄ gau gau r̄id̄ik g̃i yunabim.

³⁵ An̄ib u me, God n̄ibi b̄i kam̄in̄ aij n̄ipe gau, hadame nōp allō auōp i rō, manō marō u udnabim. Adam ñi n̄ipe, g̃i aij nōp g̃im̄idōp b̄i u, Ebol n̄ip nōd il gōm al pak lōm, al dapōm, al dapōm, hainō Berekaia ñi n̄ipe Sekaraia n̄ip, God n̄ip sabe gep ram au dan̄, kabō ud g̃ila b̄id au dan̄ m̄idō n̄ijōl g̃i, n̄ip an̄ au al pak l̄la. *

³⁶ Yad kalōp n̄ijō yab̄i hagabin: nan g̃ipim an̄ibu, manō an̄ibu kalōp m̄ñi m̄idpim gai i ado g̃i aunab.

*Jisas Jerusalem n̄ijō, mög gō, m̄itōn̄ ga
(Luk 13:34-35)*

³⁷ “Jerusalem n̄ibi b̄i, n̄ibi b̄i mög gep rō yad gai i. B̄i God manō hagep God kal̄p yua b̄i gau, ram m̄inōn̄ kalōp u aulō, kabō jumim pōr nōp al pak l̄ibim. Yad kalōp k̄lak̄i n̄ime pi gau g̃ipal rō, dam auan mo yad gau l̄nam a g̃i l̄bin u pen ȳip n̄ijmim arō g̃ipim.

³⁸ God n̄ipe God sabe gep ram kale u ar̄ik ara; cōg nōp m̄idōp. *

³⁹ Uri ȳip n̄ijagnabim; hainō, ‘God b̄i han̄ip a gōm yua b̄i i, aij yab̄i auab,’ a g̃imim, ñin an̄ibu nōp, yad kauyan̄ n̄ijgnabim,’ a ga. *

24

*God sabe gep ram u ud wał g̃inabōl, a ga
(Mak 13:1-2; Luk 21:5-6)*

¹ Jisas God sabe gep ram u arō gōm, hōn arō n̄ijōl g̃i, b̄i n̄ipe gau n̄ip hagla, “God sabe gep ram aij gai i nōn̄!” a g̃ila.

² Hageila, kal̄p haga, “Kale nan an̄ib gau magōn̄halō n̄ijmim hagabim u pen yad kalōp n̄ijō yab̄i hagabin, hainō ram i ud wał g̃inabōl u, kabō ap kabō ap adō u rō m̄idageinab,” a ga. *

*Hainō mid aij g̃agnabōl
(Mak 13:3-13; Luk 21:7-19)*

³ Jisas am Olip Dum lan̄ as̄ik m̄idō n̄ijōl g̃i, b̄i n̄ipe gau apōm, kalpe ke nōp ap Jisas n̄ip agam̄ij hag n̄ijōm hagla, “God sabe gep ram ud wał g̃inabōl a g̃ipan u, mañ mai rō an̄ig g̃inabōl̄j Hon nan n̄ihōn u gō n̄ijun, ne sōl aunabōn n̄ijōm ram m̄inōn̄ nabōn̄ il i ur g̃inab, a gun n̄ijgnabun?” ō g̃ila.

⁴ Hageila, Jisas haga, “N̄ij aij yab̄i g̃imim. N̄ibi b̄i r̄imnap kalōp piral hagnabōl.

⁵ B̄i iru nōp apōm, n̄ibi b̄i gau kal̄p pir alōm, hib yad u udōm hagnabōl, ‘Yad nōp Kraiis u,’ a g̃inabōl. N̄ibi b̄i iru nōp manō piral kale u n̄ij udnabōl. *

⁶ Sōl au pen pen g̃ilō, gu gō n̄ijgnabim; pen m̄ilō yab̄i gau pen pen g̃inabōl u, manō u nōp auō n̄ijgnabim. An̄ig gō n̄ijmim, ñin hain u aun̄ig gab a g̃imim p̄ñin̄j g̃agmim. U ȳihar̄in̄ pen pen alnabōl. Ñin hain u hainō aunab.

⁷ N̄ibi b̄i m̄igan r̄imnap urakōm, n̄ibi b̄i m̄igan r̄imnap aip pen pen g̃inabōl. Kin̄ m̄igan r̄imnap urakōm, kin̄ m̄igan r̄imnap aip pen pen g̃inabōl. Ram m̄inōn̄ gau

* 23:25: Mak 7:4 * 23:27: Ap 23:3 * 23:28: Luk 16:15 * 23:31: Ap 7:52 * 23:33: Mad 3:7; 12:34; Luk 3:7

* 23:35: Jen 4:8; 2Kr 24:20-21 * 23:38: 1Ki 9:7-8; Jer 22:5 * 23:39: Sam 118:26 * 24:2: Luk 19:44 * 24:5:

magõňhalõ munmon udõm, kiyõ kub yabı̄ł apõm gınab.

⁸ Anı̄g geinab, kalõp nı̄bi ñı̄ pai ñı̄njõb rõ u gõ, sõl mı̄dõp a gımim nı̄njnabim.

⁹ “Kale nı̄bi bı̄ yad mı̄deinabim rõ, nı̄bi bı̄ ram mınõnj gau magõňhalõ kalõp iru nı̄njõm, dam nagı̄ lõm, gı̄ najj gõm, bõnj nõp al pak lınabõl. *

¹⁰ Ñın anı̄bu, nı̄bi bı̄ God nı̄p nı̄j udupal gau iru nõp nı̄j udep magõ kale u arõ gõm, mı̄deimam kale ke gau nı̄jlı̄õ mulu lugõ, kalı̄p ud bı̄ kauaı̄ mauaı̄ ñı̄magõ adõ u lınabõl.

¹¹ Pen nı̄bi bı̄ iru nõp apõm, “Hon God manõ hagep bı̄,” a gõm, manõ pı̄ral haglı̄õ, nı̄bi bı̄ iru nõp manõ pı̄ral kale u udnabõl. *

¹² Nı̄bi bı̄ gau nagı̄ najj adõ u gı̄lı̄õ gı̄lı̄õ, magõňhalõ rõ gası̄ adõ anı̄bu nı̄njõm, mı̄dmagõ lep adõ u hauı̄ gınabõl.

¹³ Pen nı̄bi bı̄ an God manõ aij u nı̄j ud pı̄dõnj gõm, hagõp rõ gõm, nı̄bi bı̄ ke nı̄bõ gau mı̄dmagõ lõm gı̄ nõp mı̄deinabõl gau, God nı̄bi bı̄ anı̄b gau kalı̄p magõňhalõ ud kamı̄nj yunab. *

¹⁴ Pen God nı̄bi bı̄ udõm abad mı̄deinab manõ aij u, ram mınõnj ke gau gau nı̄bi bı̄ ke ke gau nı̄bõ gau nı̄bõ magõňhalõ yabı̄ł haglı̄õ am haknı̄g gab u me, ñın hain anı̄bu aunab. *

Bı̄ ap God sabe gep ram u gı̄ najj yabı̄ł gınab, a ga

(Mak 13:14-23; Luk 21:20-24)

¹⁵ “Pen bı̄ God manõ hagep Daniel hadame nõp haga rõ u gınab. Nı̄pe haga, ‘Kale nı̄njnabim, God sabe gep ram raul mı̄gan uı̄ u, nan ası̄ ması̄ najj yabı̄ł gep ap urak mı̄deinab,’ a ga. (Kale nı̄bi bı̄ manõ i uri nõp amgõ lı̄ nı̄njnabim gau, manõ anı̄bi ı̄ı̄ u nı̄j aij gımim!)*

¹⁶ Kale nı̄bi bı̄ ram mınõnj Judia mı̄deinabim gau, nan najj anı̄bu nı̄njmim, yı̄njı̄d pı̄ñı̄nj gı̄ nõ ilõ gau armim.

¹⁷ Nı̄bi bı̄ ram adõ laj mı̄deinabim gau, nan hon rı̄mnap udun a gımim, ado gı̄ ram raul aragmim. *

¹⁸ Nı̄bi bı̄ wõg nabõnj gau ajeinabim gau, waı̄ı̄j mı̄lı̄õ ap udun a gımim, ado gı̄ ram aragmim.

¹⁹ Pen ñın anı̄bu nı̄bi ñı̄ mudun halõ mı̄deinabim gau abe, nı̄bi ñı̄ paiı̄nj ci ñeinabim gau abe, uı̄tham yabı̄ł arnabim.

²⁰ “Pen God nı̄p sabe gımim hagnim, ram yı̄gõn gõp ñın u pı̄ñı̄nj gı̄ aragun,

a gımim; God nı̄p sabe gep ñın kale u gagnım, a gımim.

²¹ Nı̄hõn gını̄g, God hadame dagol gau ram mınõnj gı̄ la ñın u rı̄kõm, mı̄d damõm mı̄ñi mı̄dpun ñın i, nan najj anı̄bu rõ gaga; hainõ anı̄bu rõ gagnab. *

²² Yı̄harı̄nj u, nan najj anı̄bu pör gõ, nı̄bi bı̄ magõňhalõ um hakblap. Pen Bı̄ Kub u nı̄bi bı̄ nı̄pe udnab gau kalı̄p gası̄ nı̄njõm, wasõ gõ me, nan najj anı̄bu yõp magõ ap gınab.

²³ “Ñın anı̄bu nı̄bi bı̄ rı̄mnap kalõp hagnabõl, ‘Nı̄njim! Kraıs mı̄dõp i! Kraıs mı̄dõp dan!’ a gınabõl u, pen nı̄njõm hagpal a gımim, nı̄jagımim. *

²⁴ Nı̄bi bı̄ rı̄mnap, God nı̄bi bı̄ nı̄pe hag la gau, bõnj hanı̄p lau aulan a gõm, pı̄ral hagõm hagnabõl, ‘Yad me Kraıs; yad me bı̄ God manõ hagep bı̄ ap,’ a gõm, nan gagep rõ rı̄mnap gınabõl. Pen God nı̄bi bı̄ nı̄pe hag la gau udagnabõl, wasõ. *

²⁵ Anı̄b u, nı̄j aij gımim. Nan nı̄hõn nı̄hõn hainõ gınab u, yad kalõp hadõ hagnõ nı̄jbim u me, nı̄j aij gõl gı̄ mı̄daimim.

²⁶ “Anı̄b u, nı̄bi bı̄ rı̄mnap apõm kalõp hagnabõl, ‘Kraıs apõm mı̄dõp ram mınõnj kabõ nõp mı̄dõp anı̄ gau,’ a gaiõl u, anı̄b gau aragmim. Rı̄mnap pen hagnabõl, ‘Kraıs apõm pi gõl mı̄dõp gai i,’ a gaiõl u, nı̄jõm hagpal a gımim nı̄jagımim. *

²⁷ Yad Bı̄ Ñı̄ nı̄pe aunabin ñın u, aı̄ñım aı̄ñım udõm, amdam magõ bol u adı̄nj mı̄nj nı̄bõ adı̄nj jı̄nj arõp rõ u gõ nı̄njõl gı̄, aunabin. *

²⁸ Wal wayõnj ap umõl mı̄deinab u, yaur apõm magum geinabõl. *

Bı̄ Ñı̄ nı̄pe aunab ñın u

(Mak 13:24-27; Luk 21:25-28)

²⁹ “Pen marõ kub anı̄bu gı̄ dam pı̄s gõ nı̄njõl gı̄, sı̄dõ u mailõ gagnab; rakın u mailõ gagnab; gapı̄ gau kumi kabõ laj nı̄bõ ju lugnab; nan kumi kabõ adõ laj gau, gau nı̄bõ gau nı̄bõ gınab. *

³⁰ Ñın anı̄bu, Bı̄ Ñı̄ nı̄pe aunı̄g gõ nı̄njõl gı̄, kumi kabõ adõ laj ke lõ, nı̄bi bı̄ ram mınõnj gau ke ke mı̄dpal rõ nı̄njõm, mı̄tõnj gınabõl. Bı̄ Ñı̄ nı̄pe Nap pı̄dõnj u udõm, mailõ aij unbõ ke halõ kumi bad adõ au auõ nı̄njõl gı̄, nı̄njnabõl. *

³¹ Aı̄ñı̄j magõ kub hagõ nı̄njõl gı̄, ejol nı̄pe gau hag yuõ, nı̄bi bı̄ nı̄pe, udnabin, a gõm hag la gau udnı̄g, ram mınõnj ı̄ı̄ i

* 24:9: Mad 10:22 * 24:11: Mad 24:5,24 1Jn 4:1 * 24:13: Mad 10:22 * 24:14: Mad 28:19 * 24:15: Dan 9:27; 11:31; 12:11 * 24:17: Luk 17:31 * 24:21: Dan 12:1 * 24:23: Mad 24:5 * 24:24: Dud 13:1-3; 2De 2:8-9; Rep 13:13-14 * 24:26: Luk 17:23-24 * 24:27: Mad 24:37-39 * 24:28: Luk 17:37 * 24:29: Ais 13:10; 34:4; Esi 32:7; Joe 2:10,31; 2Pi 3:10; Rep 6:12-13 * 24:30: Sek 12:10; Rep 1:7; Dan 7:13 * 24:31: 1Ko 15:52; 1De 4:16

m+đöp m+đöp rö gau gau amöm, udöm n+þ daunaböl. *

*Mab rauan u n+þmim
(Mak 13:28-31; Luk 21:29-33)*

³² “Kale n+þbim, mab rauan u+taþ s+þp löm, söl p+đöþ g+ning gab n+þöl g+, s+đö l+ing gab a g+mim n+þbim.

³³ An+þ u rö, hainö nan hagpin gau gö n+þöl g+, “B+ Ñ+ n+þe ado g+ aunab ñ+n u m+ñi söl yab+ m+đöp; magö pro marap m+đöm, apjaknab,” a g+mim, n+þnabim.

³⁴ Yad kalöp n+þö hagabin, n+þi b+ m+ñi m+đpal gau umagnaböl, kam+þ m+đlö n+þöl g+, nan an+þ gau magöþhalö g+ nab. *

³⁵ Kumi kabö adö laþ abe, m+nöþ naböþ i+ i abe ur g+ nab, pen manö magö yad ur gagnab. *

*Ñ+n mai yad B+ Ñ+ n+þe aunabin u, n+þi b+ ap n+þagöp, a ga
(Mak 13:32-37; Luk 17:26-30,34-36)*

³⁶ “Yad magö mai rö, ñ+n mai rö aunabin u, n+þi b+ n+þagpal; ejol gau n+þagpal; yad ke God Ñ+ u pen yad abe n+þagpin; Bapi n+þe ke nöp n+þöb. *

³⁷ “Yad B+ Ñ+ n+þe ado g+ aunabin ñ+n u, Noa m+deia ñ+n u, g+ m+đm+đal rö nöp g+ m+deinaböl. *

³⁸ Hadame nöp Noa m+deia ñ+n an+þu, ñ+g u n+þi b+ gau kal+þ ud yuö yuaga magö u, kale nan ñ+þöl g+, ñ+g ñ+þöl g+, n+þi b+ udöl g+, g+ m+đlö n+þöl g+, Noa ñ+g mag+þ kub m+gan u arö, ñ+g apöm kal+þ magöþhalö ud yuö yua.

³⁹ Pen kale nan ap g+ nab a göm n+þagla; ñ+g u kal+þ ud yuö yuö n+þöl g+ nöp n+þla. Hainö yad B+ Ñ+ n+þe aunabin mañu, an+g unbö rö nöp g+ nab. *

⁴⁰ Ñ+n an+þu, b+ m+þöp wög ad+þ gau wög g+ m+deinabil u, b+ ap udem, ap arö g+ nabim.

⁴¹ Pen n+þi m+þöp plaua g+ning, wid magö pa jö ma jö þuþuþ geinabil u, ap udem, ap arö g+ nabim.

⁴² “Yad B+ Kub aunabin ñ+n u n+þagpin u me, n+þ aij göl g+ m+daimim. *

⁴³ B+ ram nap n+þö u, b+ nan si udep u magö mai aunab u n+þböþ, n+þ aij g+þböþ; ram n+þe pa jö g+ raul dan am nan n+þe gau si udagböþ. *

⁴⁴ An+þ u rö, kale g+ j+n g+mim m+daimim. Wasö u, B+ Ñ+ n+þe auagab a g+mim, hauþ padö g+ m+deinabim ñ+n u nöp aunabin.

*B+ wög g+ ñeb r+mnap wög g+ aij g+þal, r+mnap wög g+ aij g+þal, a ga
(Luk 12:14-48)*

⁴⁵ “B+ kub ap adan arn+g göm, b+ an wög g+ aij g+ nab u n+þ hag löm hagnab, ‘B+ wög y+þ g+ ñ+þal r+mnap kal+þ abad m+đmön, nan magö kal+þ gau n+þe i+ aij göl g+ m+daimön,’ a göm, arnab.

⁴⁶ Hainö ado g+ apöm n+þnab, haga rö nöp geinab. An+g n+þöm n+þ ud aij yab+ gö n+þöl g+, b+ wög g+ ñeb n+þe m+ñ m+ñ g+ nab.

⁴⁷ Yad kalöp n+þö hagabin, n+þ hag lö, nan n+þe gau magöþhalö abad m+deinab. *

⁴⁸ “Pen b+ n+þe hag l+ nab an+þu m+đ damöm, b+ kub m+ñi auagnab, a göm,

⁴⁹ n+þi b+ wög g+ ñeb r+mnap kal+þ m+ñu magö paköm, am b+ ñ+g ñ+þöm hauþ l+þal gau aip aþ haköm, nan ñ+þöm, ñ+g ñ+þöm g+ m+deinab.

⁵⁰ B+ wög gep an+þu, b+ kub y+þ+đ auagnab, a göm, hauþ padö göm m+deinab ñ+n u nöp, b+ kub aunab.

⁵¹ Apöm, n+þ g+ naiþ yab+ göm, n+þi b+ piral hagöm, “Hon B+ Kub n+þi b+ n+þe me,” a göm piral hagpal gau aip hag yunab. Hag yuö, kale am meg hau r+þ+köm, m+þöþ g+ m+deinaböl.

25

N+þi þraj unbö s+duþ laþ, manö hod r+köm haga

¹ “God n+þi b+ udöm abad m+deinab ñ+n an+þu, aiud adö i rö g+ nab. B+ ap n+þi udn+g gab. N+þi þraj unbö s+duþ laþ nan kub ñ+þn+g arnaböl. N+þi þraj an+þ gau, b+ an+þu n+þ am adan aþ au n+þun uþ g+ dam ram aunabun a göm, lam ke ke udöm arnaböl. *

² Pen n+þi þraj an+þ gau, unbö mam+đ u gas+ n+þ aij g+ naböl; unbö mam+đ u gas+ n+þ aij gagnaböl.

³ N+þi þraj gas+ n+þ aij gagnaböl gau, lam udöm, lam laueþ wel r+mnap halö ud aragnaböl.

⁴ Pen n+þi þraj gas+ n+þ aij g+ naböl an+þ gau, lam udöm, lam laueþ wel r+mnap ral barol m+gan u löm, halö halö ud arnaböl.

⁵ Pen n+þi þraj an+þ gau kale magöþhalö amjaköm, abad m+đlö m+đlö, b+ n+þi udn+g g+ nab u y+þ+đ auageinab me, uhön auö hon han arnaböl.

⁶ “Pen s+þön aþ kub yaþ, n+þi b+ r+mnap w+ñ alöm hagnaböl, ‘B+ n+þi udn+g gab u auab. N+þ am adan aþ u n+þmim, uþ g+ dauim,’ a g+ naböl.

⁷ An+g hageinaböl, n+þi ugan unbö s+duþ laþ an+þu magöþhalö uraköm, lam wik kale gau g+ aij g+ naböl.

* 24:34: Mad 16:28 * 24:35: Mad 5:18 * 24:36: Ap 1:7; 1De 5:1-2 * 24:37: Jen 6:5-8 * 24:39: Jen 7:21-23
* 24:42: Mad 25:13 * 24:43: Luk 12:39-40; Rep 16:15 * 24:47: Mad 25:21,23 * 25:1: Rep 19:7; Luk 12:35

8 Anig göm, nıbi gası nıj aij gagnaböl ugan u, nıbi gası nıj aij gınaböl ugan u kalıp hagnaböl, 'Łam hon gau hon gınig gab u, wel köl gau hanıp rımnap nım,' a gınaböl.

9 Anig hageinaböl u, pen nıbi gası nıj aij gınaböl ugan u hagnaböl, 'Wasö! Hon wel hon kölape rımnap nınabun u, wel hon ulep gınab. Kale wel rauep ram ap gau ammim, kale ke rauim,' a gınaböl.

10 Anig hageinaböl, wel rauep ram u arnaböl magö u, bı nıbi udnig gınab u apjaknab. Nıbi gası nıj aij gınaböl ugan u, bı anıbu aip ram raul mıgan arlı nıjöl gı, nıpe ajöj gı nınab.

11 Hainö pen nıbi praj gası nıj aij gagnaböl ugan u apjaköm hagnaböl, 'Bı kub! Bı kub! Hanıp ajöj u hiık,' a gınaböl.

12 Hageinaböl, hagnab, 'Yad kalöp nıjöl yabıt hagabin, yad kalöp nıjagpin,' a gınab," a ga. *

13 Jısas manö anıbu hagöm nıbi bı gau haga, "Anıb u, kale Bı Kub u nın mai aka magö mai aunab u nıjagpin rö, nıj aij gımim mıdaimim," a ga. *

Bı kub ap bı wög gı ñeb nıpe gau kalıp mani ña, manö hod rıköm haga

(Luk 19:11-27)

14 "Pen aiud udnig gabin adö i rö gınab. Bı kub ap ram mınöj mılö kub gau arnig, bı wög gı ñeb nıpe gau kalıp wıñ alö aulö, nan nıpe gau abad mıdeilan, a göm, kalıp nınab.

15-16 Bı nıpe anıb gau, wög gınaböl gınaböl rö nıjöl, mani nıme löm, bı ap nıp paip dausan nınab, ap nıp du dausan nınab, ap nıp wan dausan nınab. Nöm, nıpe am gau mıdö nıjöl gı, bı paip dausan udnab u, mani anıbu udöm, sıkim gı dam amıl apıl göm, mani sinıj paip dausan udnab. *

17 Bı du dausan udnab u, u rö nöp, mani anıbu udöm, sıkim gı dam amıl apıl göm, mani sinıj du dausan udnab.

18 Pen bı mani wan dausan udnab u, damöm, ulöm udöm mınöj nınab.

19 "Hainö mıd damöm, bı wög gı ñeb anıb gau bı kub kale u ado gı apöm, mani nınbin anıbu nıhön nıhön gıpal, a göm, kalıp hag nıjgab.

20 Hag nıjöl, bı paip dausan udnab u, mani nıpe u dap nöm hagnab, 'Bı kub, nöj! Yıp mani paip dausan nöp nına pen yad mani anıbu udem, sıkim gı ado malo gı damem, paip dausan mani sinıj udpin me i,' a gınab.

21 Hagö, bı kub u pen hagnab, 'Aij göp. Ne wög gı ñeb bı aij. Ne yıp wög gı aij gı nınban u me, anıg gıpan. Ne nan pro u anıg gı aij gıpan u, nöp hagnö, nan kub gau abad mıdeinabön. Ne apön, ram yad u mıñ mıñ yabıt göl gı mıdaimön,' a gınab. *

22 "Bı mani du dausan udnab u, u rö nöp mani nıpe u dap nöm hagnab, 'Bı kub. Yıp du dausan nöp nına pen yad mani anıbu udem, sıkim gı ado malo gı damem, du dausan mani sinıj udpin me i,' a gınab.

23 Hagö, bı kub u hagnab, 'Aij göp. Ne wög gı ñeb bı aij. Ne yıp wög gı aij gı nınban u me, anıg gıpan. Ne nan pro u anıg gı aij gıpan u, nöp hagnö, nan kub gau abad mıdeinabön. Ne apön, ram yad u mıñ mıñ yabıt göl gı mıdaimön,' a gınab.

24 "Pen bı mani wan dausan udnab u, mani nıpe u dap nöm hagnab, 'Bı kub. Yad nöp nıjbin; ne bı kal yabıt. Nıbi bı ne rımnab wög waryö kale gıpal gau, ne yıharıj hal dapön nıjban.

25 Ne anıg gıpan rö, yad pıñıj gem, mani nına u damem, ulöm udem mınöj nınö mıdmıdöp u, mıñı mani ne dap nıbin me i,' a gınab.

26 "Hagö, bı kub u hagnab, 'Ne bı naij wög gagep ap. Nıbi bı yıp wög waryö gıpal gau, nan yıharıj hal dapem nıjbin, a gıpan ar?'

27 Anıb u, ne mani yıp i dam beg pasbuk lıbnab, mıñı yad apem mani sinıj rımnab halö yıharıj udnep,' a gınab.

28 Anıg hagöm, bı nıpe rımnab kalıp hagnab, 'Anıg göp u, mani wan dausan anıbu ju udmim, bı den dausan mıdöp u nıp nımim.

29 Pör haggun rö, nıbi bı gep gau, kalıp rımnab halö nılö udöm mıd aij gınaböl; pen nıbi bı gep wasö gau, nan pro kale mıdöp u pıt gı udlö, yıharıj mıdeinaböl. *

30 Anıb u, bı wög gagöp anıbu nıp dam sıbön kub auöp höj adö au yan yube, nıbi bı meg hau rıbıköm, mınöj gı mıdpal gau aip mıdeian,' a gınab," a ga. *

Manö kub hagep nın u

31 "Bı Nı nıpe Kın kub mıdöm, mailö aij unbö ke halö aunab nın u, ejol gau magöjhalö aip apöm, sea Kın nıpe asık mıdep adö u asıkö, *

32 Nıbi bı ram mınöj ke gau gau mıdpal rö magöjhalö apöm, amgö ilö nıp au magum gılö nıjöl gı, kalıp nıme lı böj u ke löm, böj u ke löm gınab. Bı kaj sipsip kaj meme mukep bı gau, kaj sipsip gau mıgan

* 25:11: Luk 13:25-27 * 25:12: Mad 7:23 * 25:13: Mad 24:42 * 25:15-16: Ro 12:6 * 25:21: Mad 24:45-47;

Luk 16:10 * 25:29: Mad 13:12; Mak 4:25; Luk 8:18 * 25:30: Mad 8:12; Luk 13:28 * 25:31: Mad 16:27; 19:28

* 25:32: Esi 34:17; Rep 20:11-13

ap ke yuöm, kaj meme gau migan ap ke yuöm gipal rö u g+nab. *

³³ Nibi bi kaj sipsip rö midpal gau n+nöm, n+magö y+jig böñ lau l+nab; n+bi bi kaj meme rö midpal gau n+nöm, n+magö sidagö böñ lau l+nab.

³⁴ Nipe Kin kub u me, n+bi bi n+magö y+jig böñ lau kalip hagnab, 'Bapi kalöp ud aij göp u me, m+ñ m+ñ g+mim. Nipe ram m+nön hadame dagol gau g+ la n+n u, ka kalöp u g+ la. Apim, ka aij an+bu udim.

³⁵ Pen n+hön: y+p k+yö lö, nan magö n+bim. Y+p n+g nan gö, n+g n+bim. Yad ram m+nön m+lö gau n+bö aunö, y+p hag udmim, dam ram kale u l+bim. *

³⁶ Yad wañj m+dagö, y+p wañj u n+bim. Yad nan gö, y+p g+ aij g+pim. Nagi m+dainö, y+p am n+n+bim, 'a g+nab.

³⁷ "Anig hageinab, n+bi bi aij gau n+p pen hagnaböl, 'B+ Kub. Magö mai nöp k+yö lö nan magö n+bun? Magö mai n+g nan gö, nöp n+g n+bun?"

³⁸ Magö mai ne bi m+lö gau n+bö rö auö, nöp hag udu dam ram hon u l+bun? Magö mai wañj u m+dagö, nöp wañj n+bun?

³⁹ Magö mai ne nan ga aka ne nag+ m+daina, nöp am n+n+bun? 'ö g+naböl.

⁴⁰ "Hageinaböl, Kin u hagnab, 'Mam yad y+har+n ap g+ aij g+pim u me, y+p g+ aij g+pim, 'a g+nab. *

⁴¹ Kalip anig hagöm, n+bi bi n+magö sidagö böñ lau m+deinaböl gau, kalip hagnab, 'God kalöp n+nöm gas+ naj n+nab. Nipe Seden n+p abe, Seden ejol n+pe gau abe, kalip ilön gö n+nöl g+ m+deilan, a göm, ka mab ke inab ap g+ la. Kale n+bi bi naj, ilön kub udnabim gau, y+p arö g+mim, mab ke inab ka an+bu arim. *

⁴² N+hön g+nig: y+p k+yö lö, nan magö ñagpe. Y+p n+g nan gö, n+g ñagpe.

⁴³ Yad m+lö gau n+bö aunö, y+p hag udmim, dam ram kale u lagpe. Yad wañj m+dagö, y+p wañj ñagpe. Yad nan ga n+n u, aka nag+ m+dainö n+n u, y+p ap n+n+mim g+ aij gagpe, 'a g+nab.

⁴⁴ "Hageinab, n+p hagnaböl, 'B+ Kub. N+n mai ne k+yö m+daina, nan magö ñagnoñ N+n mai ne n+g nan gö, n+g ñagnoñ N+n mai ne m+lö gau n+bö auö, nöp hag udnagnoñ N+n mai ne wañj m+dagö, nöp ñagnoñ N+n mai ne nan ga aka nag+ m+daina, nöp am n+nun g+ aij gagno? 'ö g+naböl.

⁴⁵ "Anig hageinaböl, Kin u hagnab, 'Yad kale n+nö hagabin, kale mam yad y+har+n ap g+ aij gagpim u me, y+p u rö nöp g+ aij gagpim, 'a g+nab.

⁴⁶ Anig hagöm, kalip hag yuö amöm, pör nöp ilön gö n+nöl g+ m+deinaböl ka u

arnaböl; pen n+bi bi aij n+pe gau hagö, kale amöm, pör nöp pör nöp kam+n m+dep ram m+nön arnaböl," a ga. *

26

Jisas n+p ai göl gun al pak lun, a göm, agam+j hag n+nla

(Mak 14:1-2; Luk 22:1-2; Jon 11:45-53)

¹ Jisas manö an+bu hagöm, b+ n+pe unbö migan lanj gau kalip haga,

² "Kale n+n+bim, n+n m+höp m+döm, Pasopa n+n kub u m+ñi, a göm, ap magum göm y+har+n m+deinaböl. Pen kale an+g göl ap magum göm, y+p B+ N+ n+pe u, ud gapman b+ kub gau kalip nöm hagnaböl, 'N+p mab ba lanj al pak l+mim, 'a g+naböl," a ga. *

³ Pen God n+p nan sabe gep b+ kub gau abe, b+ manö ud askep gau abe apöm b+ God n+p nan sabe gep b+ kub yab+ Kaiapas ram kub n+pe u magum göm,

⁴ Jisas n+p ai göl gun, agam+j ud s+s+ lun, al pak l+nabun, a göm, manö hag l+ m+deila.

⁵ Pen kale hagla, "Pasopa nan n+n+eb y+har+n m+dep n+n i, hon an+g g+no, n+bi bi iru nöp m+dpal gai i pen pen göl rö löp. An+b u, m+ñi arö gun, n+n ap n+p al pak lun," a g+la.

N+bi ap Jisas nab+c cög n+p wel l+ ña

(Mak 14:3-9; Jon 12:1-8)

⁶⁻⁷ Jisas ram r+hig aglö Bedani am m+döm, Saimon b+ wös hapeb nöd la u ram n+pe u am nan n+n+eila. Nan n+n+lö n+nöl g+, n+bi ap wel hañ+n aij auep, mani kub raubal u, barol halö dapöm, Jisas nab+c cög adö u honj ga. *

⁸⁻⁹ Honj gö, Jisas b+ n+pe gau n+n+lö, hibur kale u naj gö, hagla, "Wel an+bu damöm mani kub udöm, n+bi b+ nan m+dagöp gau kalip ñeb rö u, pen n+hön g+nig an+g göl y+har+n honj göp?" ö g+la.

¹⁰ Manö an+bu hageila, Jisas ke n+nöm, kalip haga, "N+bi an+bi n+pe y+p g+ aij yab+ göp u, n+hön g+nig an+g hagabim?"

¹¹ N+bi b+ nan m+dagöp gau aip pör m+deinabim, pen yad aip pör m+deinabun. *

¹² N+bi bi umlö, wip r+göl g+nig, wel l+ nöm dam r+göl g+pil. Y+p r+göl g+nig gaböl u me, n+pe wel an+bu hañ romanj y+p l+ n+b.

¹³ Pen yad kalöp n+nö hagabin, hainö ram m+nön il i ke gau gau magöñhalö, manö aij yad u hagöl g+, n+bi an+bi an+g gaj+p u aiud udöl g+, ga an+bu hauñ gagnaböl," a ga.

Judas Jisas n+p mumug n+nja

(Mak 14:10-11; Luk 22:3-6)

* 25:35: Ais 58:7 * 25:40: Pro 19:17; Mad 10:42; Mak 9:41 * 25:41: Mad 7:23 * 25:46: Dan 12:2; Jon 5:29

* 26:2: Eks 12:1-27; Mad 20:18 * 26:6-7: Luk 7:37-38 * 26:11: Dud 15:11

14-15 Ñin anıbu, Jisas bı nıpe Judas Iskarıod, Jisas nıp kain gı dam ñinö al pak löl a göm, God nıp nan sabe gep bı kub gau kalıp hagnıg ara. Amöm haga, “Yad Jisas nıp kain gı dapem kalöp ñeinabin u, yıp nan nıhön ñınabım?” ö ga. Hagö, nıp silpa magö ñin juöl añı ap ado gı da unbö sıduŋ ları (30) ñıla. *

16 Ñeila, Judas nıpe, “Yad ai göl gem Jisas nıp mumug gınö, nıp ud sısı löm ud aröl,” a göm, gası u nıŋa.

Jisas bı nıpe gau aip Pasopa nan ñıŋla

(Mak 14:12-21; Luk 22:7-13,21-23; Jon 13:21-30)

17 Hainö nan ñıŋeb kub Bred Yıs Mıdagöp a gımıdal ñın u il gö, ñin wañıgnıbö u nöp, bı nıpe gau Jisas mıdeia u apöm hagla, “Pasopa sıpsıp pi pak ñıŋnabun ñın u söl mıdöp. Anıb u, hon ram mai amun nan ñıŋnabun gau gı lı aij gun?” ö gıla. *

18 Hageila, kalıp haga, “Kale daun kub u ammim, bı ap mıdöp au ram nıpe ammim nıp hagmim, ‘Manö hag ñeb bı hagöp, ‘Ñın yad u söl mıdöp u me, bı yad gau aip kaj sıpsıp pi pak lau ñıŋnabun ram ne u,’ a göp,’ a gımim,” a ga.

19 Jisas anıg hagö, bı nıpe gau haga rö nıŋö, amöm kaj sıpsıp anıbu ram anıbu pak lauöm, gı lı aij geila.

20 Dugo magö u, bı nıpe unbö mıgan ları gau aip asıköm,

21 nan ñıŋöl gı haga, “Yad kalöp nıŋö hagabin, bı hon aip nan ñıŋnabun i, ap yıp kain gı dam arnab,” a ga.

22 Hageia, bı nıpe gau gası mılö löm, añı añı nıp hag nıŋöl gı hagla, “Bı Kub! Yad hagpan aka?” gıla.

23 Hageila haga, “Bı yad aip kınan mıgan añı ñıŋnabul i, yıp kain gı dam arnab. *

24 God Manö u hadame nöp kalı kılın rıköm hagla rö, yıp kain gı damöm, al pak lıöl umnabin u, pen bı yıp kain gı dam arnab u, God bı anıbu nıp gı naij gınab. Nıme nıp yag dauagböp u aij. Pen yag dauö, mıdöl gı anıg gınab u, hainö ilön kub yabıl udnab,” a ga.

25 Hageia, bı nıpe Judas, nıp kain gınıg ga u haga, “Manö hag ñeb bı. Yıp hagagpan aka?” ga. Hageia haga, “Me nöp hagabin,” a ga.

Jisas bı nıpe gau kalıp bred ñıg wain ña

(Mak 14:22-26; Luk 22:14-20; 1Ko 11:23-25)

26 Nan ñıŋ mıdöl gı, Jisas bred udöm, God nıp aij a göm, ud jö göm, bı nıpe gau kalıp

ñöl gı haga, “Kale ud ñıŋım. U hañ roman yad,” a ga.

27 Anıg hagöm, ñıg wain kap u, u rö nöp udöm, God nıp aij a göm, kalıp ñöl gı haga, “Kale magöŋhalö ñıŋım.

28 U hagape yad lugnab u nöp. Lugö, God hadame gau haga manö u pıdöŋ arnab. Lugö, nıbi bı iru nöp nan sı nan naij gıpal gau, God nıŋöm arö gınab,” a ga. *

29 Anıg hagöm haga, “Yad kalöp nıŋö hagabin, ñıg wain i mıñi rımnap halö ñıŋagnabin. Hainö, God nıbi bı udöm kumi kabö adö ları au abad mıdeinab ñın u nöp, yad kauyanı kale aip ñıg wain u ñıŋnabin,” a ga.

30 Anıg hagöm, bı nıpe gau aip God hib dap raneb kımmap ap hagöl gı, Olıp Dum arla. *

Jisas Pida nıp, “Jisas nıp nıŋagpin, a gınabön,” a ga

(Mak 14:27-31; Luk 22:31-34; Jon 13:36-38)

31 Jisas haga, “God Manö u kalı kılın rıköm hagla,

‘Yad bı kaj sıpsıp mukep u nıp pak lınö, kaj sıpsıp nıpe gau magöŋhalö pıñıŋ gı arnaböl,’ a gıla.

Hagla anıbu me, mıdö sıbön anı yanı kale magöŋhalö yıp arö gımim, pıñıŋ gı arnabım. *

32 Pen yad umem urakem, ram mıñöŋ Galılı nöd areinabin, kale hain nınabım,” a ga. *

33 Hageia, Pida haga, “Bı magöŋhalö nöp arö göm, jöl ñınaböl rö löp, pen yad anıg gagnabin,” a ga.

34 Hageia, Jisas haga, “Yad nöp manö nıŋö hagabin, sıbön anı yanı yaur kılakıl wıl alagnab magö u, ‘Jisas nıp nıŋagpin,’ a gımön, magö mıhau nıganı hagnabön,” a ga. *

35 Hageia, Pida klö yabıl göm haga, “Yıp al pak lınıg, al pak lınaböl u pen, ‘Jisas bı yad wasö,’ gem hagagnabin,” a ga. Jisas bı nıpe magöŋhalö u rö nöp Pida haga rö nöp hagla.

Jisas God nıp sabe gı mıdeia

(Mak 14:32-42; Luk 22:39-46)

36 Jisas bı nıpe gau aip mab wög adıŋ Gedsemanı amöm, bı nıpe rımnap kalıp haga, “Kale aui asık mıdaimim. Yad au daŋ amem, Bapi nıp sabe göl gı mıdeinabin,” a ga.

37 Anıg hagöm, Pida aip, Sebedi ñı nıpe mıhöp Jems Jon aip kalıp uł gı ara. Amöl gı, Jisas nıpe gası mılö löm,

* 26:14-15: Sek 11:12; Jon 11:57 * 26:17: Eks 12:14-20

9:11; 1Ko 10:16 * 26:30: Luk 22:39; Jon 18:1 * 26:31: Jon 16:32; Sek 13:7

Mad 26:69-75 * 26:38: Jon 12:27

* 26:23: Sam 41:9

* 26:28: Eks 24:8; Jer 31:31-34; Sek

* 26:32: Mad 28:7,16 * 26:34:

³⁸ kalip yam haga, “Mıd magö yıp u bıg ñöl nöp lõp u, umnam rö lõp. Kale auı mıdımim, yıp abad mıdımimim,” a ga. *

³⁹ Anıg hagöm, kalip anıb au hag lõm, nıpe yöp söl dagol a amöm, ubör yıhön göm, mulu adıñ u ud mıñnõñ yan lõm, God nıp sabe göm haga, “Bapı, nan yıp gıñıg gab anıbu, wasö gıñıg, wasö gımön. Pen yad gası nıñbin adö u gagmön; gası ne ke nıñban adö u rö gımön,” a ga.

⁴⁰ Anıg hagöm, ado gı apöm nıña, bı nıpe gau hon haneıla. Jisas Pıda nıp haga, “Kale magö aıt ap nöp yıp abad mıdagım ar?”

⁴¹ Nan naij gun rö lõp, a gımım, God nıp sabe göl gı mıdımim. Gası kale u gımım rö lõp u pen hañ roman u nöp masös göp,” a ga.

⁴² Jisas anıg hagöm, kauyan am Nap nıp sabe göm haga, “Nan yıp gıñıg gö ilõn udnabin u, arö gep rö mıdagöp u, halöwalö gan; gası ne ke nıñban adö u rö gımön,” a ga.

⁴³ Anıg hagöm, kauyan ado gı apöm nıña, bı nıpe gau amgö nıñ mıdageıla; hon haneıla.

⁴⁴ Pen nıpe ado gı amöm, Nap nıp nõd sabe ga rö nöp, kauyan sabe göm,

⁴⁵ ado gı apöm, bı nıpe gau kalip haga, “Kale masös gö, han mıdpım arñ Bı gau me, nıñım! Bı yıp kain göm, Bı Ñı nıpe, bı nan sı nan naij gıpal gau kalip ñıñıg gab.

⁴⁶ Urakpe arun! Nıñım! Bı kain göp bı auab i,” a ga. *

Judas Jisas nıp kain gı ud ara

(Mak 14:43-50; Luk 22:47-53; Jon 18:3-12)

⁴⁷ Jisas manö hagö nıñjöl gı, bı nıpe unbö mıgan lan ap, Judas, bı God nıp nan sabe gep bı kub gau abe, bı manö ud asıkep gau abe, nıp hagla rö, bı kale iru nöp dapöm apjaka. Kale ru mılö kıd rımnap, ur pakep rımnap udöm, aula.

⁴⁸ Judas nõd kalip hag lõm haga, “Yad bı ap nıp am hag wıhai udem, ud bom haluem, mulu ñıñeinam u, bı u me, a gımım, nıp ud sısı lımım,” a ga.

⁴⁹ Pen Judas nıpe Jisas mıdeıa au yıñıd nöp apjaköm, “Manö hag ñeb bı, ne mıdpan?” a göm, nıp mulu ñıña.

⁵⁰ Anıg gö, Jisas haga, “Bı me. Nan gıñıg gabön u yıñıd gı!” a ga.

Hagö, bı Judas aıp aula gau Jisas nıp ud sısı lıla.

⁵¹ Jisas ud sısı lılö nıñjöl gı, Jisas bı nıpe ap ru mılö kıd nıpe u ud fıp gı udöm, bı God nıp nan sabe gep bı kub yabıl u wög nıp gıñıdöp bı u, nıp rıñıd böñ lap u böñ nöp rıñıd gı dö gı yua. *

⁵² Anıg gö, Jisas nıp haga, “Ru mılö kıd udpan u ado gı lı mıgan yuö lugan. Nıbi bı ru mılö kıd udöm pen pen gıñaböl gau, adö anıbu nöp umnaböl. *

⁵³ Yad ‘Bapı ake!’ gaıbnep, nıpe yıñıd nöp ejol yam ke ke unbö mıgan lan rö hag yuö, apöm yıp abad mıdabilap.

⁵⁴ Pen hadame nöp God Manö u kalı klıñ rıköm, yıp anıg anıg göm umnab a gıla u me, anıg gıñım. Yad adö ap ke geınabin u, kabö rö gagnab,” a ga.

⁵⁵ Pen bı nıp udnıg aula anıb gau kalip haga, “Yad pör am God sabe gep ram u asıkem, nıbi bı gau kalip manö hag ñıbin u pen yıp udagım. Mıñı pen, ru mılö kıd halö, ur pakep halö dapım, bı nan sı udep rö u yıp udnıg auabım. *

⁵⁶ Kale gabım anıbu, God manö hagep bı gau God Manö kalı klıñ rıköm hagla rö nöp gabım,” a ga.

Pen magö anıbu, Jisas bı nıpe gau magöñhalö nıp arö göm pıñıñ gı arla.

Juda Kansol Kub bı gau Jisas nıp manö kub hagla

(Mak 14:53-65; Luk 22:54-55,63-71; Jon 18:13-14,19-24)

⁵⁷ Pen God lo manö hag ñeb bı gau abe, bı manö ud asıkep gau abe, ap magım gı mıdeıla bı Kaiapas God nıp nan sabe gep bı kub yabıl u ram nıpe au me, Jisas nıp ud sısı lõm, dam ram anıbu arla.

⁵⁸ Pen Pıda nıpe hain hain amöm, ram hõñ adö u mıdöm, God sabe gep ram polisman gau aıp asıköm, nıñõn rö gıñaböl a göm, nıñ mıdeıa.

⁵⁹ Bı God nıp nan sabe gep bı kub gau abe, Juda Kansol kub bı gau abe hagla, “Hon bı manö pıral hagep bı rımnap kalip hag nıñno, kale manö ap haglö, kabö göl mıdö, manö il me u, a gun, Jisas nıp al pak lun,” a gıla.

⁶⁰ Anıg hagla u pen manö anıbu ke ke arö, Jisas nıp al pak lep il ap mıdageıa.

Anıg ga u pen hainö bı mıñõp apıl haglö,

⁶¹ “Bı anıbi haga, ‘God sabe gep ram u ud jö gı yuem, mıdö ñın mıhau nıgan kauyan gı lınabin,’ a ga,” a gılo. *

⁶² Anıg hagalö, God nıp nan sabe gep bı kub yabıl u, Jisas nıp haga, “Manö nöp hagabil u, ne pen ap hagagnabön ar?” a ga.

⁶³ Hageıa, Jisas pen manö ap hagaga. Anıg gö, bı God nıp nan sabe gep bı kub yabıl u haga, “Mıñı manö kub hagnıg mıdpun i, manö pıral hagagmön. God pör kamıñ mıdöp u, u rö nöp nıñ mıdöp. Anıb u, hanıñ kabö göl hagnmön: ne Mesaıa u, God Ñı nıpe aka wasö?” a ga. *

* 26:46: Jon 14:31 * 26:51: Jon 18:26 * 26:52: Jen 9:6; Rep 13:10 * 26:55: Luk 19:47; 21:37 * 26:61: Jon

2:19-21 * 26:63: Aıs 53:7; Mad 27:12

⁶⁴ Hageia, Jisas haga, “Me hagpan u. Pen kale magõhhalõ nɨɨjim! Yad kalõp hagabin, yad Bɨ Kub klõ ke yabɨl u nɨmagõ yɨɨg bõɨ nɨpe lau adõ mɨdem, kumi bad adõ au amem mɨnõɨ nabõɨ il i aueinabin u nɨɨnabim,” a ga. *

⁶⁵ Jisas anɨg hagõ, bɨ God nɨp nan sabe gep bɨ kub yabɨl u, waɨɨj nɨpe gau ke ud bɨɨɨl gõl gɨ haga, “Nɨpe God hib u rɨb juajɨp nɨɨɨim! Anɨb u, nɨbi bɨ rɨmnap hag nɨɨɨagun. Nɨpe gɨ naij gõp u waiõ hagõp me u. *

⁶⁶ Aka kale gasɨ nɨhõn nɨɨɨabim?” õ ga. Hageia hagla, “Me hagõp me u; umaj anɨ,” a gɨla. *

⁶⁷ Anɨg hagõm, mulu maj mɨgan nɨp u kɨɨu al ñõm, pakõl gɨ gɨla. Rɨmnap Jisas amgõ magõ nɨpe paɨu gɨ ñõm, alaun nɨpe gau pakõl gɨ, *

⁶⁸ hagla, “Ne Mesaia u, an nõp pakab u, hanɨp hagõ nɨɨɨun,” a gɨla.

Pida, “Jisas nɨp nɨɨɨagpin,” a ga

(Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18,25-27)

⁶⁹ Pen Pida manõ kub hagep ram hõɨ adõ yaɨ asɨk mɨdeia u me, bɨ God nɨp nan sabe gep bɨ kub yabɨl u nɨp wõg gɨmɨdõp pai ap apõm, nɨp haga, “Ne Jisas bɨ Galili nɨbõ u aip mɨdajɨl,” a ga.

⁷⁰ Hagõ, Pida nɨbi bɨ gau magõhhalõ nɨɨ mɨdlõ nɨɨõl gɨ, haga, “Manõ ne hagabõn u yad nɨɨɨagpin,” a ga.

⁷¹ Anɨg hagõm, urakõm, am ajõɨ il au mɨdõ nɨɨõl gɨ, nɨbi ram anɨbu wõg gɨmɨdõp ap apõm, Pida nɨp nɨɨõm, nɨbi bɨ mɨdeila gau kalɨp haga, “Nɨpe bɨ Jisas Nasared nɨbõ u aip mɨdailõ nɨɨɨɨɨin,” a ga.

⁷² Hagõ, Pida wai ñõm haga, “Yad nɨɨõ yabɨl hagabin, bɨ hagepim anɨbu yad nɨɨɨagpin,” a ga.

⁷³ Pro magõ ap mɨdõm, nɨbi bɨ Pida aip urak mɨdeila gau nɨp hagla, “Nɨɨõ nõp hagpun. Ne bɨ kale ap. Meg mɨgan kale hagpal rõ, ne u rõ nõp hagpan,” a gɨla.

⁷⁴ Hageila, Pida blaɨõ gõm haga, “Yad kalõ nɨɨõ yabɨl hagabin. Wasõ u, God yɨp ilõn mab nɨnɨm aij. Bɨ kale hagepim anɨbu yad nɨɨɨagpin!” a ga. Anɨg hagõ nɨɨõl gɨ, adɨɨɨ yaur kɨɨakɨl u wɨɨ ala.

⁷⁵ Kɨɨakɨl u wɨɨ alõ, Pida Jisas manõ nɨp nõd haga anɨbu gasɨ nɨɨõm, gasɨ mɨlõ la. Nɨhõn gɨnɨg: Jisas haga, “Yaur kɨɨakɨl wɨɨ alagnab magõ u, ‘Jisas nɨp nɨɨɨagpin,’ a gɨmõn, magõ mɨhau nɨɨag hagnabõn,” a ga. Gasɨ anɨbu nɨɨõm me, gasɨ mɨlõ lõm, hõɨ amõm, mɨɨõɨɨ kub ga. *

* 26:64: Sam 110:1; Dan 7:13; Mad 24:30

* 26:65: Mad 9:3 Jon 10:33

* 26:66: Lep 24:16; Jon 19:7

* 26:67:

Ais 50:6; 53:5

* 26:75: Mad 26:34

* 27:5: Ap 1:18-19; Mad 26:14-15

* 27:9: Sek 11:12-13

27

Jisas nɨp dam gapna Pailod nɨp ñɨla
(Mak 15:1; Luk 23:1-2; Jon 18:28-32)

¹ Ram gɨsõn rɨka nɨɨõm, God nɨp nan sabe gep bɨ kub gau abe, bɨ manõ ud asɨkep gau abe, manõ hag nɨɨɨ hag nɨɨ gõm, manõ hag adõ anɨ lõm, Jisas nɨp al pak lun, a gɨla.

² Anɨb u, Jisas nɨp nagɨ lõm, damõm gapman bɨ kub gapna Pailod nɨp ñɨla.

Judas nagɨ ñɨɨa

(Ap 1:18-19)

³ Pen Jisas nɨp manõ kub hagõm, al pak lɨnɨg geila nɨɨõm, Judas, nɨhõn gɨnɨg Jisas nɨp mumug nɨɨɨɨin, a gõm, mani uda u, bɨ God nɨp nan sabe gep bɨ kub gau abe, bɨ manõ ud asɨkep gau abe, kalɨp ju dam ñɨnɨg gõm, God sabe gep ram u ara.

⁴ Amõm, mani anɨb gau kalɨp ñõl gɨ haga, “Jisas naij gagõp u pen yad nɨp mumug nɨɨɨɨin u, mɨdõ umnab. Anɨb u, yad nan si nan naij gɨpin,” a ga. Hageia, kale hagla, “U nan hon wasõ. Ne ke nõp anɨg gɨpan,” a gɨla.

⁵ Hageila, Judas mani ñɨla anɨbu God sabe gep ram raul u ud yuõm, am nagɨ ñɨɨa. *

⁶ Bɨ God nɨp nan sabe gep bɨ kub gau, mani anɨbu udõm hagla, “Mani anɨbi, bɨ al pak lun, a gun, mumug gɨno u me, God nɨp ñun rõ lagõp,” a gɨla.

⁷ Anɨg hagõm, manõ hag nɨɨɨ hag nɨɨ gõm hagla, “Bɨ mɨlõ gau nɨbõ apõm umlõ, dam rɨgõl gõm u, mɨnõɨ nabõɨ mɨgan ap rauun,” a gõm, am bɨ ap mɨnõɨ udõm rin cõg gɨmɨdõp mɨnõɨ nabõɨ mɨgan anɨbu raula.

⁸ Mɨnõɨ nabõɨ mɨgan anɨbu, mumug bɨg ñɨla mani u udõm raula u me, hainõ nɨbi bɨ mɨnõɨ nabõɨ mɨgan anɨbu, hib “Mɨnõɨ Mɨgan Hagape Halõ” a gɨla. Mɨɨi u rõ nõp mɨnõɨ nabõɨ mɨgan anɨbu, hib “Mɨnõɨ Mɨgan Hagape Halõ” a gɨpal.

⁹ Pen kale mɨnõɨ nabõɨ raula anɨbu, bɨ God manõ hagep Jeremaia nõd hagõm kalɨ kɨɨ rɨka rõ nõp gɨla. Nɨpe God Manõ u adɨɨɨ ap kalɨ kɨɨ rɨkõm haga, “Kale mani silpa ñɨn juõl anɨ ap ado gɨ da unbõ sɨduɨ laɨ (30) u, Juda nɨbi bɨ hagla mani u yag damõm, *

¹⁰ bɨ mɨnõɨ udõm rin cõg gɨmɨdõp mɨnõɨ nabõɨ mɨgan anɨbu raula. Bɨ Kub yɨp haga rõ nõp gɨla,” a ga.

Gapna Pailod Jisas hag nɨɨa

(Mak 15:2-5; Luk 23:3-5; Jon 18:33-38)

¹¹ Jisas nɨp damõm, gapman bɨ kub Pailod mɨdeia au arlõ nɨɨõl gɨ. Pailod Jisas nɨp haga, “Ne Juda kai kɨɨ kub kale mɨɨpan

aka?" ga. Hageia, Jisas haga, "Me hagpan me u," a ga.

¹² Pen b+ God n+ip nan sabe gep b+ kub gau abe, b+ manö ud as+kep gau abe, n+ip manö r+imnap hageila, n+ipe pen manö ap hagaga. *

¹³ An+g gö, gapman b+ kub Pailod haga, "Manö pen pen hagöm, manö ke ke hagaböl u, n+ijagan ar?" a ga.

¹⁴ Hageia, Jisas manö pen ap hagagö, Pailod gas+ iru yab+ n+ija.

Juda n+ibi b+ gau, Jisas n+ip al pak limim, a g+la

(Mak 15:6-15; Luk 23:13-25; Jon 18:39-19:16)

¹⁵⁻¹⁹ Pen Pailod n+ipe b+ kub manö ud as+kep sea adö u as+ik m+idö n+ijöl g+, n+ibin manö ap hagö, auö haga, "Yad m+idö nöp s+ibön yan uhön n+ijbin, b+ manö kub hagabön b+ u b+ aij. N+ip manö klö hagagmön. Yad uhön n+ijbin an+ibu, gas+ iru yab+ n+ijabin," a ga. Pen Pailod gas+ n+ipe ke gau nöp n+ija, Jisas nan ap gaga; b+ kub gau nöp n+ip n+ijöl mulu lugöp daubal. An+ib u, yad aigöl gem, n+ip hag yuö aran, a göm, gas+ u n+ija.

Pen Rom gapna b+ kub u pör m+ u mi u Juda kai Pasopa n+in kub u, kal+ip b+ nag+iman kale ke hag n+ijm+idal u, y+har+ij hub+ik yum+idöp. N+in an+ibu, b+ naj yab+ ap nag+ m+deia; hib n+ipe u Barabas. N+ibi b+ iru nöp ap magum geila gau, Pailod kal+ip haga, "Kalöp b+ mai y+har+ij hag yunam+ij Jisas, Mesaia u a g+pal u aka Barabas n+ip hag yunam?" ö ga. *

²⁰ Hagö, b+ God n+ip nan sabe gep b+ kub gau abe, b+ manö ud as+kep gau abe, n+ibi b+ gau kal+ip haga, "Kale Pailod n+ip hagmim, Barabas n+ip hub+ik yuöm, Jisas n+ip al pak l+lan," a g+la.

²¹ Pen Pailod n+ibi b+ ap magum g+ m+deila gau kal+ip haga, "B+ m+hai i, b+ an n+ip hub+ik yunam?" ö ga. Hageia haga, "Barabas n+ip hub+ik yumön," a g+la.

²² Hageila, Pailod haga, "An+g hagpim u, Jisas Mesaia u a g+pal u, n+ip n+hön g+nam?" ö ga.

Hageia, kale magöñhalö haga, "N+ip mab ba lan al pak l+lan!" a g+la.

²³ Hageila, Pailod haga, "Pen n+hön? N+ipe nan n+hön nan g+ naj göp?" ö ga. Hagö, manö haga u n+ijagöm, manö dap ranöm haga, "N+ip mab ba lan al pak l+lan! N+ip mab ba lan al pak l+lan!" a g+la.

²⁴ Hageila, Pailod gas+ n+ija, manö yad udagnaböl; pen manö r+imnap halö kal+ip hag n+inö, pen pen paköl rö löp, a g+ gas+ n+ija. An+g n+ijöm, n+ibi b+ gau amgö ilö kale

gau, n+ig udöm n+imagö n+ig l+ l+ göm, kal+ip haga, "B+ an+ibi n+ip al pak l+in+ig gabim u, manö an+ibu y+ip auagnab; kale ke ado g+ aunab," a ga. *

²⁵ Hageia, n+ibi b+ gau magöñhalö haga, "U wip nab+c hon ke! Hagape n+ipe han+ip apöm, n+i hon gau arnab! Manö an+ibu, hon abe, n+i pai hon gau abe aunab!" a g+la. *

²⁶ An+g hageila, Pailod kal+ip Barabas n+ip hub+ik yuöm, Jisas n+ip ami b+ n+ipe gau n+ia n+ijöm kale nag+ ud Jisas pakla. An+g g+ilö, Pailod n+ipe Jisas n+ip mab ba lan al pak löl, a göm, ami b+ n+ipe gau kal+ip n+ia.

Ami b+ gau Jisas n+ip hag jula
(Mak 15:16-20; Jon 19:2-3)

²⁷ Gapna Pailod ami b+ n+ipe gau, Jisas n+ip udöm, dam ram kub kale u amöm, ami b+ y+har+ij gau kal+ip magöñhalö w+ñ allö,

²⁸ ap magum göm, wa+h+ij n+ip u ud juöm, wa+h+ij a+i, b+ kub y+mbal rö ap dapöm, n+ip y+im n+ila. *

²⁹ Y+im nöm, nag+ kal+ kal+ halö gau dapöm, kin kai rol g+pal rö usajil bad ap göm, n+ip rol g+ nöm, b+ kub gau ur udpal, a göm, gam+ m+ilö ap ud Jisas n+ip n+imagö y+ij+g u nöm, apöm n+ip kugom y+imöm, hag juöl g+ haga, "B+ kub ne auban? Juda kai kin kale ne auban?" ö g+la.

³⁰ An+g hagöm, n+ip kiñu alöm, gam+ m+ilö an+ibu ju udöm, n+ip nab+c cög lan pakla. *

³¹ Pen Jisas n+ip an+g göl hag yuöm, wa+h+ij a+i n+ip y+im n+ila u ud ju yuöm, wa+h+ij n+ipe ke y+im nöm, n+ip mab ba lan al pak l+in+ig, u+ g+ ud arla.

Jisas n+ip mab ba lan al pak l+la

(Mak 15:21-32; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27)

³² Adan an gau amöl g+ n+ijla, Sairini daun n+ibö b+ ap aueia. Hib n+ipe u Saimon. N+ip nable paköm, klö göm haga, "Jisas n+ip al pak l+inabun mab i ud aru," a g+la.

³³ Haglö, n+ipe udöl g+, ram m+inöñ Gol-goda dum arla. Golgoda a g+im+idal u manö i+ u, "Wip Nab+c Cög l+."

³⁴ Pen dum an+ibu amjaköm, ami b+ gau n+ig wain udöm, n+ig as+ ap udöm, halö ud ado malo göm, Jisas n+ip n+ila, pen n+ipe n+ij n+ijöm arö ga. *

³⁵ Jisas n+ip mab ba lan al pak löm, wa+h+ij n+ip gau n+ime l+ ke ke udn+ig, sadu rö göm udla. *

³⁶ An+g göm, Jisas n+ip mab ba lan al pak l+la i+ au as+iköm, abad n+ij m+deila.

³⁷ Jisas n+ip al pak löm, mab ba lan kal+ kliñ r+ikla:

B+ I JISAS, JUDA KAI KIN KALE ME I.

* 27:12: Ais 53:7 * 27:15-19: Jon 11:47-48; 12:19 * 27:24: Dud 21:6-9 * 27:25: Ap 5:28 * 27:28: Luk 23:11
* 27:30: Ais 50:6 * 27:34: Sam 69:21 * 27:35: Sam 22:18 * 27:38: Ais 53:12

³⁸ Pen Jisas nɪp al pak lōm, bɪ nan si udep mɪhau, ap bōŋ lap, ap bōŋ lap, al pak lɪla. *

³⁹⁻⁴⁰ Nɪbi bɪ adan majō ap ran ap lug geila gau, nabɪc cōg gor mar gōm, nɪp hag juōm hagla, “Ne God Nɪ nɪpe rō! God sabe gep ram u ud waf gɪ yumōn, nɪn mɪhōp nɪganɪ kauyan gɪ lɪnabōn u me, mab ba lan arō gɪmōn lugō, hon nɪŋun!” a gɪla. *

⁴¹ Bɪ God nɪp nan sabe gep bɪ kub gau, bɪ lo manō hag nɪeb bɪ gau, bɪ manō ud asɪkep gau, kale u rō nōp nɪp hag juōm hagla,

⁴² “Nɪbi bɪ rɪmnap kalɪp gajɪp kamɪŋ arbal, pen nɪpe ke anɪg gɪnɪm rō lagōp. Isrel Kɪŋ kub hon u, mab ba lan arō gōm, mɪnōŋ ɪɪ lɪ lugō, nɪŋō hagōp a gun, nɪp nɪŋ udun.

⁴³ Nɪpe God nɪp nɪŋ udōm hagōp, ‘Yad God Nɪ nɪpe,’ a gōp. God nɪpe ke u rō nōp gasɪ nɪŋeinab u, mɪnɪ apōm, nɪp ud kamɪŋ yuan,’ a gɪla. *

⁴⁴ Bɪ nan si udep Jisas aip al pak lɪla mɪhau, kale u rō nōp, nɪp manō naij anɪbu rō nōp haglō.

Jisas uma

(Mak 15:33-41; Luk 23:44-49; Jon 19:28-30)

⁴⁵ Nɪn anɪbu sɪdō anɪ aulɪk magō u, sɪbōn apōm, mɪd damōm sɪdō gamɪŋ ga magō u kauyan mailō ga.

⁴⁶ Sɪdō gamɪŋ ga magō u, Jisas wɪn kub al hagōm haga, “Eli, Eli, lama sabakdani,” a ga. Haga anɪbu, “God yad. God yad. Yɪp ai gɪnɪg arō gɪpan?” ō ga. *

⁴⁷ Anɪg hagō, nɪbi bɪ rɪmnap sōl anɪb au mɪdeila gau nɪŋōm hagla, “Bɪ anɪbi bɪ God manō hagep Ilaija nɪp wɪn alab,” a gɪla.

⁴⁸ Anɪg hagōm, bɪ ap am nan adɪŋ us hain rō bad ap ud dapōm, nɪg wain asɪ u rauōm, gamɪ mɪlō ap udōm, abōs alōm, nɪnō nɪŋanɪ a gōm, nɪa. *

⁴⁹ Anɪg gōm nō, bɪ rɪmnap hagla, “Arɪk! Agamɪ nɪŋ mɪdaiun. Ilaija apōm, nɪp ud kamɪŋ yunab aka?” gɪla.

⁵⁰ Pen Jisas kauyan wɪn kub al hagōm, ake bad mɪdeia u ur ga.

⁵¹ Magō anɪbu nōp, wafɪ mɪlō kub God sabe gep ram raul mɪgan yan, ajōŋ pak pɪl ke gɪle u, anɪ yan pak bɪhɪt gōm lap ke lap ke ara. Anɪg gō nɪŋōl gɪ, munmon udōm, kabō gau pa bu gōm, *

⁵² wɪp kabō mɪgan rɪgōl gōm pak pɪl gɪla gau, mɪgan hɪkōm, God nɪbi bɪ ut nɪpe nōd umla rɪgōl gɪla gau, iru nōp gō, kauyan urakla.

⁵³ Urakōm, kabō mɪgan gau arɪk hōŋ amōm, Jisas uraka nɪn u kale daun kub ut

Jerusalem areila, nɪbi bɪ iru nōp kalɪp waiō lɪlō nɪŋla.

⁵⁴ Pen munmon udōm, nɪhōn nɪhōn ga u nɪŋōm, ami bɪ kub u abe, bɪ nɪpe gau aip mɪdeila gau abe, kale anɪnɪn gō pɪnɪŋ gōm, mɪdmagō kale arō nɪŋōl gɪ, kale hagla, “Yaue! Bɪ nɪpe God Nɪ nɪpe nɪŋō yabɪ!” a gɪla.

⁵⁵ Pen nɪbi iru nōp apōm, ke ke au mɪdōm, nɪŋ mɪdeila. Nɪbi anɪb gau Jisas nɪp gɪ nɪnɪg Galili nɪbō aula. *

⁵⁶ Nɪbi mɪdeila anɪb gau ap Maria Magdala u, ap Jems aip Josep aip nɪme Maria u, ap Sebedi nɪ nɪpe mɪhau nɪme u.

Josep nɪpe Jisas haŋ romanɪ dam kabō mɪgan ap rɪgōl ga

(Mak 15:42-47; Luk 23:50-56; Jon 19:38-42)

⁵⁷⁻⁵⁸ Bɪ gep yabɪ ap, Josep, Arimadia daun nɪbō u, nɪpe Jisas bɪ nɪpe ap mɪdeia. Bɪ anɪbu, Jisas umōb nɪŋōm, dugo dugo magō u apōm, gapna Pailod nɪp, Jisas haŋ romanɪ u udnam aka gō, Pailod yau a gōm, bɪ nɪpe gau kalɪp hagō, Josep nɪp nɪla. *

⁵⁹ Jisas haŋ romanɪ nɪpe u Josep nɪp nɪlō, nɪpe wafɪŋ rud aij ap udōm, wɪp he mɪlō u magōŋhalō wam haluōm,

⁶⁰ dam kabō mɪgan gɪsōn nōp ap, yɪp rɪgōl gɪnabōl, a gōm, ju lu lɪla mɪgan u rɪgōl gōm, kabō hataɪ kub ap ud gau ga gɪ dam ajōŋ pɪl gōm ara. *

⁶¹ Nɪbi mɪhōp mɪdailō, nɪbi ap Maria Magdala, nɪbi ap Maria ap. Nɪbi Maria mɪhau apɪl nɪŋ mɪdlō nɪŋōl gɪ, Josep anɪg gōm rɪgōl ga.

Ami bɪ gau wɪp he rɪgōl gɪla kabō mɪgan u abad mɪdeila

⁶² Jisas umō rɪgōl gɪla nɪn anɪbu, God nɪp nan sabe gep bɪ kub gau abe, bɪ Perisi gau abe, God nɪp sabe gɪnɪg nɪn u rōl, a gōm, nan gɪ dap jɪn gɪla. Pen ruō, God nɪp sabe gɪnɪg nɪn kale u me, gapman bɪ kub Pailod mɪdeia au arla.

⁶³ Amōm hagla, “Bɪ kub. Bɪ piral hagep anɪbu haga, ‘Yad umem, nɪn mɪhau nɪgan u uraknabin,’ a ga. *

⁶⁴ Anɪb u, ne bɪ rɪmnap hagō, nɪn mɪhōp nɪgan wɪp rɪgōl u abad mɪdaiōl. Wasō u, bɪ nɪpe gau apōm, wɪp he mɪlō u si udōm, nɪbi bɪ gau kalɪp piral hagōm hagnabōl, ‘Nɪpe kauyan urakōp,’ a gɪnabōl. Anɪg gɪlō, Jisas nōd manō piral haga u nan pro; kale hainō manō piral hagnabōl u kub yabɪ gɪnab,” a gɪla.

⁶⁵ Hageila, Pailod kalɪp haga, “Anɪb u, kale ami bɪ bad ap udmim, wɪp rɪgōl gɪla

* 27:39-40: Sam 22:7; 109:25; Mad 26:61; Jon 2:19 * 27:43: Sam 22:8 * 27:46: Sam 22:1 * 27:48: Sam 69:21

* 27:51: Eks 26:31-33; Hib 10:19-20 * 27:55: Luk 8:2-3 * 27:57-58: Dud 21:22-23 * 27:60: Ais 53:9 * 27:63:

Mad 12:40; 16:21; Mak 9:31; 10:33-34; Luk 9:22; 18:31-33; Jon 2:19-21

gau ammim, gasi kale ke niŋ aij gi mim, wip riŋöl kabö li pi döŋ gi pe, ami bi abad niŋ mi daiöl," a ga.

⁶⁶ Hagö, Juda bi kub anib gau amöm, ajöŋ pi gi la kabö kub u urön rö göm, ami bi bad u haglö, anib au niŋ mi deila.

28

Jisas uraka

(Mak 16:1-10; Luk 24:1-12; Jon 20:1-10)

¹ Ruö ram rik da lö niŋöl gi, ni bi mi hau Maria Magdala abe Maria ap abe kale ammil, Jisas ni pi riŋöl gi la u niŋŋ arlö.

² Magö anibu munmon kub yabi udö niŋöl gi, ejol ap kumi kabö adö laŋ ni bö apöm, Jisas ni pi riŋöl göm kabö haŋa pi gi la u, ud ju ba u yuöm, adö anibu asika.

³ Ejol anibu, mulu adin ni pe mi mailö göl gi mi deila. Wali ni pe u, rud aij yabi u la.

⁴ Pen ami bi niŋ mi deila gau, ni pi niŋöm, anin gi gö pi niŋ göm, gi gi göm, umöm rö mi deila.

⁵ Pen ejol u ni bi mi hau kalip haga, "Pi niŋ gagmil! Yad niŋ bin, kale mi höŋ Jisas mab ba laŋ al pak li la u ni pi niŋ ajabil.

⁶ Ni pe au mi dagöp. Nöd haga rö, mi dö nöp kauyan uraköm aröp. Pen kale apil, ni pi dam li la kuö adö u niŋ mil, *

⁷ yi ni id ammil, bi ni pe gau kalip hagmil, 'Jisas kauyan uraköm Galili arab. Kale bi ni pe ammim ni pi anib gau niŋ nabim,' a gi mil. Manö anibu nöp kalöp hag ni niŋ abin," a ga.

⁸ Anig hagö niŋ mil, ni bi mi hau pi niŋ gi lö u pen mi ni mi ni göl gi, wip riŋöl anibu yi ni id arö göm, bi ni pe gau kalip hagni gi dö gi arlö.

⁹ Adan an gau arlö niŋöl gi, Jisas kalip mi höŋ nable paköm haga, "Kale mi dpi?" a ga. Hagö, kalpe mi höŋ ap kugom yi mmil, ma ni pe pi döŋ u dmil, hib ni pe u haglö adö ara.

¹⁰ Jisas kalip mi höŋ haga, "Pi niŋ gagmil! Kale ammil mam yad gau kalip hagmil, 'Galili ammim Jisas ni pi niŋ nabim,' a gi mil," a ga. *

Ami bi gau am Jisas uraköp manö u hagla

¹¹ Ni bi mi hau, adan an gau arlö niŋöl gi, ami bi niŋ mi deila gau ri mnap, daun kub wariö raul an amöm, bi God ni pi nan sabe gep bi kub gau kalip, ni höŋ ni höŋ ga anibu magöŋhalö hag ni la.

¹² Hag ni la, bi God ni pi nan sabe gep bi kub gau amöm, bi manö ud asikep aip manö hag adö an löm, ami bi anib gau kalip mani kub ni m hagla,

¹³ "Kale manö i nöp hagmim, 'Si an an yan hon hanajun magö u, bi ni pe gau apöm, wip he mi lö u si ud arbal,' a gi mim.

¹⁴ Anig hagpe, gapna Pailod manö anibu niŋ nab u, hon ni pi aip hagno, kalöp marö ri mnap ni gnab," a gi la.

¹⁵ Anig haglö, ami bi gau mani anibu udöm, amöm Juda bi kub anib gau hagla rö nöp gi la. Kale pi alöm, Jisas wip he mi lö ni pe u, bi ni pe gau si ud arbal, a geila manö u, mi ni Juda ni bi bi gau manö pi al anibu nöp hagöl gi nöp mi dpi.

Bi ni pe gau Jisas ni pi niŋ la

(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23)

¹⁶ Jisas bi ni pe unbö agip u Galili amöm, Jisas nöd haga dum u arla. *

¹⁷ Amöm, Jisas ni pi niŋöm, hib ni pe haglö adö ara. Pen bi ni pe ri mnap niŋöm dui göm hagla, "U Jisas aka bi unbö ke?" ö gi la.

¹⁸ Pen Jisas söl au apöm, kalip haga, "Bapi yi pi hagö, ram mi nöŋ kumi kabö adö laŋ u abe, mi nöŋ naböŋ il i abe, yad magöŋhalö abadöl mi dpi. *

¹⁹ Anib u, kale ram mi nöŋ gau magöŋhalö ri gon ri gon ammim, ni bi bi ke ke gau magöŋhalö manö aij yad hag ni be, kale yi pi niŋ udöm ni bi bi yad mi döm yi pi hain göl. Anig gi mim, Bap u, Ni u, Ana U u hib hagmim, kalip ni gi pak ni mim. *

²⁰ Anig gi mim, yad kalöp gi mim, a gem, manö ni höŋ ni höŋ hag ni bin u, kale u rö nöp manö anibu magöŋhalö kalip hag ni aij gi pe, magöŋhalö hain göl. Pen yad kalöp niŋö yabi hagabin, yad kalöp aip mi dem, mi damem, mi damem, mi nöŋ naböŋ il i ur ginab," a ga.

* 28:6: Mad 12:40; 16:21

* 28:10: Mad 26:32

* 28:16: Mad 26:32

* 28:18: Jon 13:3; Ep 1:20-22

* 28:19:

Mak Jisas Kraiss Manö Aij u Mak kali kliñ rika

Jon Bi Ñig Pak Ñeb u God manö hag ñimädöp

(Mad 3:1-12; Luk 3:1-18; Jon 1:19-28)

1 Jisas Kraiss, God Ñi nipe manö aij u hagnig gabin.

2 God hadame nöp Ñi nipe Jisas Kraiss níp manö haga rö, bi God manö hagep Aisaia, manö anþbu God Manö kalí kliñ riköm haga,

"Nöñ! Bi manö yad ud arep u, nöd hag yunö amöm,

adan nöp u lík gi aij ginab. *

3 Bi anþbu, ram mñnön nþbi bi iru mðdagpal, ram mñnön kabö nöp mðdöp anj au am mðdöm, wññ alöm hagnab,

'Bi Kub u auab! Adan sñr gñlan gñyan gi mðdainm gau,

dum gof pñu gi mðdainm gau, bñng ral aij gñmim,' a ginab," a ga. *

4 God manö hagep bi anþbu nöd anig haga rö nöp me, Jon bi ñig pak ñeb u amöm, ram mñnön nþbi bi iru mðdagmðdal, ram mñnön kabö nöp mðdmðdöp anj au mðdö nññöl gi, nþbi bi gau aulö, kalíp manö hag ñöm hagnmðdöp, "Nan si nan najj gñpim gau, nññön gñng anig gñpun, a gñmim, arö gñpe yad kalöp ñig pak ñññö, God nan si nan najj gñpim gau nññöm arö ginab," a gñmðdöp. *

5 Nipe anig hagö nññöl gi, nþbi bi ram mñnön Judia yöp anþb gau mðdeila gau abe, Jerusalem nþbi bi mðdeila gau abe, kale magöñhalö manö níp u nññng arla. Amöm, nan si nan najj gñmðdal gau, hag waiö lílö, Jon kalíp ñig Jodan anj au ñig pak ña.

6 Pen Jon walñj nipe u, kaj kamel unj udöm gñla walñj ap yñmöm, kaj kau hañ dip nagñ anj u pñg límðdöp. Nan ñññeb nipe u, jon habladñj u abe, bom ñig u abe ñññmðdöp. *

7 Nipe nþbi bi gau kalíp hagnmðdöp, "Bi yñp hain auab u, nipe yad rö wasö; nipe bi kub yabñ, yad bi pro. Yad níp nñññö nable ginab. Yad am söl au kugom yñmem ma rñrup nipe u nagñ hubñknam rö lagöp. *

8 Yad kalöp ñig nöp pak ñabin u pen nipe apöm, kalöp Ana Uñ u nöp pak ñññab," a ga.

Jon Jisas níp ñig pak ña
(Mad 3:13-17; Luk 3:21-22)

9 Pen ñññ ap, Jisas Nasared daun, ram mñnön Galili mðdmðdöp u arö göm, Jon

mðdeia au auö, Jon Jisas níp ñig Jodan anj au ñig pak ña.

10 Níp ñig pak ñö, Jisas ñig gof au lanj amöm nñña, kumi kabö adö lanj pñral hiñkö, God Ana u yaur dapo rö, Jisas níp u gi au.

11 Anig göl u gi auö nññöl gi, manö ap kumi kabö adö lanj au nþbö apöm haga, "Ne Ñi mðmagö yad yabñ. Nöp nñññö, yñp aij yabñ göp," a ga. *

Seden apöm Jisas níp co co ga
(Mad 4:1-11; Luk 4:1-13)

12 Pen magö anþbu nöp, God Ana u Jisas níp hag yuö, ram mñnön kabö nöp mðdmðdöp anj gau amöm,

13 ñññ unbö ñññ juöl mññöp (40) au mðdeia. Anþb gau mðdö nññöl gi, Seden, "Jisas níp gññö, manö yñp u hain göm, najj ganj," a göm, apöm hagnmðdöp. Ram mñnön mðdmðdöp mñgan anþbu ke kain nan gau nöp mðdmðdöp. Pen ejol gau apöm, Jisas níp abad mðdmðdal. *

Jisas God manö aij u hag ñi mðdeia

14 Pen hainö gapman bi kub Herod Jon níp nagñ la nññöm Jisas nipe ram mñnön Galili amöm, God manö aij u nþbi bi gau kalíp hag ñöl gi haga, *

15 "God nþbi bi udöm kumi kabö adö lanj au abad mðdeinab ñññ hain pör abad mðdmðdim u, mñññ auöp! Nan si nan najj gñpim u, nñññ gñng anig gñpun a gñmim arö gñmim, God manö aij u, nñññ hagöp a gñmim, nññ udmim," a ga. *

Jisas bi nipe mñhau mñhau uda
(Mad 4:18-22)

16 Jisas Ñig Warjö Galili gof au padiöl gi nñña, bi kabsal udep madöl mñhau, kabsal udul a gñmil, uben ap ud ñig anj yan yumil mðdailö. Bi mamil anþb mñhau hib kale mñññj u, Saimon aip Edru aip.

17 Jisas kalíp mñññ nñññm haga, "Aulö, yad aip ajun, yad kalöp mñññ hag ñññ aij gññö, nþbi bi udep bi mñhau mðdeinabil," a ga.

18 Hagö, nñññ hagöp, a gñmil, uben gau arö gñmil, Jisas aip arlö.

19 Pen Jisas yöp pro magö ap amöm nñña, Sebedi ñññ nipe Jems aip, Jon aip ñig magñb mñgan u mðdöl gi, uben pa gi dö ga u, al dö göl gi mðdailö.

20 Jisas kalíp mñññ nñññm haga, "Kale mñññ aulñ el!" ga. Jisas anig hagö, kalpe mamil mñhau nñññmil, nap níp wög gi ñeb bi rñmnap aip kalíp ñig magñb adö au arö gñmil, Jisas aip arlö.

* 1:2: Mal 3:1 * 1:3: Ais 40:3 * 1:4: Ap 13:24; 19:4 * 1:6: 2Ki 1:8; Mad 11:8 * 1:7: Ap 13:25 * 1:11: Sam 2:7; Ais 42:1; Mad 12:18; Mak 9:7 * 1:13: Sam 91:11-13 * 1:14: Mak 6:17 * 1:15: Mad 3:2

Kijaki bi ap nip aban ala u, Jisas hag höḡ yua

(Luk 4:31-37)

²¹ Pen kale daun pro Kapaneam amöm, Juda God nîp sabe gep mañu, Jisas Juda magum gep ram raul mîgan yañ amöm, God Manö u hag ño,

²² nîbi bi gau nîḡöm, pa giñ göm hagla, “God lo manö hag ñeb bi gau hagpal rö hagagöp; nîpe bi kub yabiñ nîḡ aij göm hagpal rö hagöp,” a giñla. *

²³ Pen magö anîbu, bi kijaki aban ala ap, magum gep ram raul mîgan anîbu mîdeia u blaḡö göm haga,

²⁴ “Jisas bi Nasared nîbö! Ne hanîp nîhön giñg auban? Hanîp kijaki gau al pak lîñg auban aka? Yad nöp nîḡbin, ne God Nî Uḡ nîpe u,” a ga. *

²⁵ Hagö, Jisas pen kijaki bi anîbu aban ala u nîp manö klö hagöm haga, “Manö hagagmön! Bi u nîp arö giñmön, höḡ arul!” a ga.

²⁶ Jisas anîg hagö, kijaki anîbu bi u nîp ud giñ giñ göm, wiñ kub alöm, höḡ ara. *

²⁷ Jisas anîg gö, nîbi bi mîdeila gau aiö yabiñ göm, manö hag nîḡ hag nîḡ göm hagla, “U nîhön? Bi i manö giñsön nîbö manö adö ap dauöp aka? Nîpe bi piḡdöḡ halö. Kijaki aiön pi gau manö nîpe udöm hagöp rö giñpal,” a giñla.

²⁸ Nîbi bi gau anîg hagöl gi, Jisas kijaki aiön pi hag höḡ yua manö anîbu, ram mîñöḡ Galili gau magöñhalö hag ñilö ara. *

Jisas gö, Saimon nîbor nîp kamîḡ la
(Mad 8:14-15; Luk 4:38-39)

²⁹ Pen Jisas, Jems, Jon, Saimon, Edru, kale Juda magum gep ram u arö göm, höḡ amöm, Saimon aip nîmam Edru aip ram kale u arla.

³⁰ Ram amjaklö, Jisas nîp hagla, “Saimon nîbor nîpe hañ romanḡ u mab rö inö, han mîdöp,” a giñla.

³¹ Haglö, Jisas am ñîmagö kid nîpe u udöm ud urak ñö nîḡöl gi, hañ nîpe mab rö ineia u kamîḡ la nîḡöm adîḡ nan magö kalîp ña.

Jisas gö, nîbi bi iru nöp kamîḡ la
(Mad 8:16-17; Luk 4:40-41)

³² Pen siḡö wad ara magö u, nîbi bi nan ga gau abe, nîbi bi kijaki aban ala gau abe, Jisas gö kamîḡ lanḡ, a göm, Jisas mîdeia au dauila.

³³ Daun pro Kapaneam nîbi bi gau magöñhalö apöm ram ajem it höḡ nõ löyan adö nîḡ mîdeila nîḡöm

³⁴ nîbi bi iru nöp nan ga gau, Jisas gö, kamîḡ la. Kijaki aiön pi aban ala gau iru nöp hag höḡ yua. Pen kijaki aiön pi anîb gau Jisas nîpe bi an nîḡ aij giñla rö, Jisas kalîp, “Manö gagmim,” a göm, hag höḡ yua. *

Jisas mîgan ap ke amöm, Nap nîp sabe göl gi mîdeia
(Luk 4:42-44)

³⁵ Ruö, Jisas hilîm halö yabiñ uraköm, ram hana u arö göm, daun anîbu abe arö göm, am mîgan ap ke amöm, Nap nîp sabe göl gi mîdeia. *

³⁶ Pen bi nîpe Saimon, bi nîpe rîmnap aip, Jisas mai, a göm, nîp ulhai nîḡñg arla.

³⁷ Jisas nîp ulhai nîḡ dam nîḡöm hagla, “Nîbi bi magöñhalö nöp mai, a göm, ulhaiaböl,” a giñla.

³⁸ Anîg hageila, Jisas haga, “Hon ram rîñg aḡö rîmnap halö söl aui arun. Yad aubin u, nîbi bi ram mîñöḡ mîgan gau gau kalîp manö hag ñînam, a gem, aubin,” a ga.

³⁹ Anîg hagöm, ram mîñöḡ Galili anḡ gau gi ajöl gi, am Juda magum gep ram raul gau amöm, God Manö hag ñöl gi, kijaki aiön pi nîbi bi kalîp aban ala gau hag höḡ yua. *

Jisas, wös hapeb la bi ap gö, mîlep ga
(Mad 8:1-4; Luk 5:12-16)

⁴⁰ Wös hapeb la bi ap, Jisas mîdeia au apöm, kugom yîmöm, haga, “Ne wös yîp u kamîḡ lanḡ, a giñabön u, kamîḡ lîñîm,” a ga.

⁴¹ Anîg hagö, Jisas nîp möḡ nîḡöm ñîmagö mîlöbö löm bi anîbu nîp ud nîḡöm haga, “Yau, giñabin. Kamîḡ li,” a ga.

⁴² Nîp ud nîḡ adîḡ kamîḡ la.

⁴³⁻⁴⁴ Pen Jisas bi anîbu nîp manö klö hagöm haga, “Adan anḡ gau nîbi bi rîmnap kalîp nîḡmön, Jisas yîp gö kamîḡ löp, a giñmön, hagagmön. Kabö rö nöp ammön, bi God nîp nan sabe gep u nîp hañ romanḡ ne u yammön hagmön, ‘Wös hapeb yad u kamîḡ löp,’ a giñmön. Anîg hagmön, Mosîs nöḡ haga rö, nan rîmnap dam bi God nîp nan sabe gep bi u ñîmön, nîpe pak God nîp sabe gi nõ me, nîbi bi gau, bi u mîñî kamîḡ löp, a göm, nîḡñaböl,” a ga. Jisas manö anîbu nöp hagöm bi u hag yuö ara. *

⁴⁵ Jisas anîg haga u pen bi anîbu nîpe amöm, nîbi bi gau abönämö hag ñö ara. Anîg gö, Jisas daun gau waiö ajainîm rö lagö, nîpe amöm nîbi bi iru mîdageila anḡ gau nöp mîdö nîḡöl gi, nîbi bi ram mîñöḡ gau gau magöñhalö nîp nîḡñg aumîdal.

2

Jisas gö, ñîñ ma kala ga bi ap kamîḡ la
(Mad 9:1-8; Luk 5:17-26)

* 1:22: Mad 7:28-29 * 1:24: Mak 5:7 * 1:26: Mak 9:26 * 1:28: Mad 4:24 * 1:34: Mak 3:10-12 * 1:35: Mad 14:23; Mak 6:46 * 1:39: Mad 4:23; 9:35 * 1:43-44: Lep 14:1-32

1-2 Ñ+n m+höp nöp padiö n+ñöl g† Jisas kauyañ daun pro Kapaneam auö, Jisas ap m+đöp ram n+pe u, a g+lö, n+bi b† iru nöp apöm g+lö g+lö, ram raul manö hag ñeia m+gan u s+s† göm, ajoj ñ hön adö au yañ u rö nöp s+s† yöl ga. Pen Jisas kal†p God Manö hag ñ† m+deia.

3 Jisas kal†p hag ñ† m+đö n+ñöl g†, b† unbö y+gwo m+lö u b† r+mnap aip, b† ñ+magö ma k†la ga ap ilöñ löm, dapöm Jisas m+deia au daula.

4 Apöm n+ñla, n+bi b† s+s† göl m+deila n+ñöm b† ñ+magö ma kala ga u n†p dam ram adö lañ amöm, ram añ au ud mol juöm yulö, Jisas m+deia yañ luga.

5 Pen kale Jisas gö kam+ñ lnab, a göm, gas† n+ñ udla u n+ñöm Jisas haga, “Ñ† yad. Nan si nan naj† g†pan gau n+ñem arö gabin,” a ga.

6 An†g hagö, Juda lo manö hag ñeb b† r+mnap as†k m+deila gau, gas† kale gau nöp n+ñöm hagla,

7 “B† i n+hön g+ñ†g, God n†p hag juöm, manö piral hagab? N+bi b† gau nan si nan naj† g+lö, b† ap pr† kal†p u ñ†k g† yun†m rö lagöp; God nöp me an†g g+ñab,” a g†la.

8 Pen gas† n+ñla an+bu, ad†ñ Jisas ke n+ñöm haga, “Kale n+hön g+ñ†g gas† an+bu rö n+ñabim.

9 B† ñ+magö ma k†la göp u n†p n+hön hagnö, kalöp aij g+ñab? Nan si nan naj† g†pan u n+ñem arö gabin, a g+ñö, kalöp aij g+ñab; aka, urakmön köp ne u w+ñ†g ud aru, a g+ñö, kalöp aij g+ñab?

10 Yad g+ñö, kale n+ñabim, B† Ñ† n+pe m+nöñ naböñ ñ i aunö u, gas† yad ke n+ñem auagnö. God hagö aunö u me, nan si nan naj† g†pal u n+ñem arö g+ñabin, a g+ñabin u, arö g+ñabin,” a ga.

11 An†g hagöm, b† ñ+magö ma k†la ga u n†p haga, “Yad nöp hagabin, urakmön, köp ne u w+ñ†g udmön ram aru,” a ga.

12 Jisas an†g hagö, n+bi b† n+ñ m+đlö n+ñöl g†, b† an+bu uraköm, köp bad n+pe u w+ñ†g udöm hada. An†g gö n+ñöm, n+bi b† gau magöñhalö aiö yab†ñ göm, God hib n+pe u haglö adö arö n+ñöl g†, hagla, “Nöd nan an+bu rö ap g+lö, hon n+ñagm+đun,” a g†la.

*Jisas Lipai n†p wiñ ala
(Mad 9:9-13; Luk 5:27-32)*

13 Jisas kauyañ amöm, Ñ†g Wañö Galili go† au ajeia n+ñöl g†, n+bi b† iru nöp n+ñöm m+deia au ap magum geila n+ñöm Jisas kal†p God Manö hag ña.

14 Jisas manö hag ñ† p+s göm, adan añ au amöl g† n+ña, Alpias ñ† n+pe Lipai, b† dak†s udep b† ap, wög g+ñ+đöp ram raul m+gan u as†k m+deia. Jisas n†p n+ñöm haga, “Auö, yad aip arul,” a gö, uraköm Jisas aip arlö.

15 Jisas pen, b† n+pe gau aip am Lipai ram u nan n+ñöl n+ñöl g†, b† dak†s udep gau abe, b† nan si nan naj† g†la gau abe, Jisas aip ajeila rö, am jim ñöm nan n+ñeila.

16 B† lo manö hag ñeb b† Perisi r+mnap, Jisas n+pe b† dak†s udep gau aip, b† nan si nan naj† g+ñ+đal gau aip m+đöm nan n+ñeila u n+ñöm, b† n+pe gau kal†p hagla, “Jisas n+hön g+ñ†g b† dak†s udpal gau aip, b† nan si nan naj† g†pal gau aip as†k m+đöm nan n+ñab?” ö g†la. *

17 Hageila, Jisas manö an+bu n+ñöm haga, “N+bi b† kam+ñ m+đpal gau, wös wameb b† n+ñ†g aragal; n+bi b† nan göp gau nöp wös wameb b† n+ñ†g arbal. An+bu u rö, n+bi b†, g† aij g†pun, a g† gas† n+ñbal gau, kal†p udn†g auag†ñ; n+bi b†, nan si nan naj† g†pun, a g† gas† n+ñbal gau, kal†p udn†g aubin,” a ga.

*Nan magö hil gep
(Mad 9:14-17; Luk 5:33-39)*

18 Jon b† n+pe gau abe, Perisi kai b† kale gau abe, ñ+n r+mnap God n†p sabe göl g† nöp m+đaiun, a göm, nan n+ñagm+đal. Ñ+n ap kale an†g geila u n+ñöm n+bi b† r+mnap apöm Jisas n†p hagla, “Jon b† n+pe gau abe, Perisi kai b† kale gau abe, ñ+n añ† añ† nan n+ñagpal. Pen b† ne gau, n+hön g+ñ†g an†g gagpal?” ö g†la.

19 Hageila, Jisas manö hod r†köm haga, “B† n+bi udn†g g+ñab b† ap, n+mdamam n+pe gau aip m+đöm, aij gö n+ñöl g† m+deinabol u me, nan magö arö gagnabol.

20 Pen hainö, n+bi b† r+mnap apöm, b† kale an+bu n†p ud areinabol u, mög gö, ñ+n an+bu nan n+ñagnabol.

21 Pen wa†ñ g†sön n+bö bad ap udöm, wa†ñ asöl göm pa g† dö g+ñab ramö u al udlö, wa†ñ g†sön u klö m+đöl g†, wa†ñ asöl g+ñab u pak g† dö göm, wa†ñ kale u rap†n nöp pa g† dö gö arnab.

22 “Ñ†g wain u, u rö nöp. Ñ†g wain kam+ñ u udöm, kaj meme hañ nöd n+bö m+gan u hon g† lagpal. Pen n+hön: hon g† löm mame ñ+lö, kaj meme hañ u b+ñ hagöm, pak g† dö göm hon g† am hagnab. An+bu u me, ñ†g wain kam+ñ u, kaj meme hañ kam+ñ m+gan u nöp hon g† lep,” a ga.

B† ñ† n+pe God n†p sabe gep ñ†n u B† Kub m+đöp

23 Hainö Juda God n†p sabe gep ñ†n kale ap, Jisas b† n+pe gau aip wid wög añ au padiöl g†, b† n+pe gau wid magö r+mnap r†köl g† areila.

24 An†g g+lö, Perisi b† gau n+ñöm, Jisas n†p hagla, “M+ñ†i God n†p sabe gep ñ†n hon wög gagep u, b† ne gau an†g göl wög göm lo hon r†b juabol,” a g†la. *

* 2:16: Mad 11:19 * 2:24: Dud 23:25 * 2:25: 1Sa 21:1-6

25 Hageila, Jisas haga, "Bac Depid hadame nöp kiyö lö ga aiud kalı kliš rıkla u, kale niḡapim ar? *

26 Hadame nöp bı ne Abiada God nıp nan sabe gep bı kub yabıḡ mıdmıdöp ḡın u, Depid bı nıpe gau aip kalıp kiyö lö, God sabe gep ram u amöm, bred nıbi bı yiḡariḡ gau ḡıḡapal, bı God nıp nan sabe gep bı gau nöp ḡıḡbal u udöm, bı nıpe gau kalıp ḡıḡ ḡıḡla. *

27 "God nıpe ḡın yiḡariḡ mıdep manö u nöđ hagöm, hainö nıbi bı gı laga; nıbi bı gı löm, ake löm mıd aij gılan, a göm, ḡın ap yiḡariḡ mıdaiöl, a ga. *

28 Anıb u, hon niḡbun, Bı ḡı nıpe God nıp sabe gep ḡın u abe Bı Kub mıdöp," a ga.

3

Jisas bı ḡımagö kıla ga ap, God nıp sabe gep ḡın u gö, kamıḡ la
(Mad 12:9-14; Luk 6:6-11)

1 ḡın ap pen, Jisas kauyan Juda magum gep ram u amöm niḡa, bı ḡımagö kıla ga ap ram raul mıgan anıbu ap mıdeia.

2 Nıbi bı mıdeila gau rımnap, Jisas niḡön rö gö, nıp dam manö kub hagin, a göm, bı anıbu God nıp sabe gep ḡın u gö kamıḡ lınab aka göm, agamıḡ niḡ ij halö lı mıdeila.

3 Jisas pen bı ḡımagö kıla ga u nıp haga, "Urakmön, aui au," a ga.

4 Hagö, nıpe mıdeia au gılan auö, Jisas nıbi bı anıb gau kalıp haga, "God nıp sabe gep ḡın u niḡön gep? Aij gep aka naij gep? Nıbi bı gau kalıp mög niḡun gıno kamıḡ aröl, aka gası naij niḡun arö gıno, umöl?" ö ga. Hageia, kale nıp pen manö ap hagagla. *

5 Jisas manö udagun, a göm, niḡla bı anıb gau, Jisas kalıp niḡö, mulu luga. Jisas kalıp gau gau niḡ damöm sıḡık la. Anıg göm, bı ḡımagö kıla ga u nıp haga, "ḡımagö ne mılöbö lı!" a ga. Hageia, ḡımagö mılöbö lö niḡöl gı, kamıḡ la.

6 Anıg ga niḡöm, bı Perisi Juda magum gep ram u arö göm, Herod bı nıpe gau mıdeila au amöm, manö hag niḡ hag niḡ göm, "Jisas nıp aige gun al pak lun?" ö gıla. *

Nıbi bı iru nöp Jisas hain gıla

7-8 Jisas pen bı nıpe gau udöm, amöm ḡıḡ Wanö Galili got au am mıdeila. Pen nıbi bı Galili niḡö iru nöp nıp hain göm aula. Nıpe nan niḡön niḡön gımdöp adö u haglö gau arö niḡöl gı, Judia nıbi bı rımnap, Jerusalem nıbi bı rımnap, ram mıniḡ Idumia nıbi bı rımnap, ḡıḡ Jodan

böḡ löđan nıbi bı rımnap, daun kub mıḡöp Daia Saidon nıbi bı rımnap, nıbi bı iru yabıḡ Jisas nıp niḡniḡ aula.

9-10 Jisas nıbi bı iru nöp gö, kamıḡ la u me, nıp ud niḡno kamıḡ lınım, a göm, nıbi bı iru niḡanö yabıḡ apöm, nıp cıro cıro ḡöl gı auö, bı nıpe gau kalıp hagö, ḡıḡ magıb ap ud lıla. *

11 Pen nıbi bı kıjaki aiön pi nan niḡön abarı ala gau, Jisas nıp niḡöm, mıniḡo yan lug paköm, manö kub hagöm, "Ne God ḡı nıpe!" a gımdal. *

12 Jisas pen kıjaki aiön pi gau kalıp manö klö hagöm haga, "Yad Bı an mıdpin u waiö hagagmim wasö," ga. *

Jisas bı nıpe unbö mıgan lan uda
(Mad 10:14; Luk 6:12-16)

13 Pen Jisas ram mıniḡo nö ap amöm, bı nıpe udnıg gau hagö aueila haga,

14 "Yad kalöp bı unbö mıgan lan uđpin u, kale yad aip ajmim, bı manö yad ud arep gau mıdmim, kalöp hag yunö, ammim nıbi bı gau kalıp God Manö aij u hag ḡınabim.

15 Yad kalöp hagabin u me, kıjaki aiön pi nan gau u rö nöḡ hag yunabim," a ga.

16 Jisas bı nıpe uda anıb gau hib kale me, ap Saimon, hainö Jisas hib nıpe ap Pida a ga. *

17 Ap Jems, nımam ap Jon, nap kalpe mıḡön hib u Sebedi. Jisas kalıp mıḡön Boanerges a ga. Hib anıbu it u "Rımu Bı". *

18 Bı nıpe ap Edru; ap Pilip; ap Badolomyu; ap Madyu; ap Domas; ap Jems, Alpias ḡı nıpe; ap Padias; ap Saimon, nıp Saimon Selod a gımdal.

19 Pen ap Judas Iskariod. Nıpe me hainö Jisas nıp mumug ga.

Jisas nıp kıjaki abarı alöp, a gıla

20 Pen Jisas ram ap arö, kauyan nıbi bı iru nöp ap magum gı mıdeila niḡöm, bı nıpe gau aip nan niḡöl rö laga.

21 Anıg gö, nıbi bı rımnap Jisas hauḡ alöp a gılö niḡöm, nıme, nımam bı nıp uḡ gıniḡ aula.

22 Pen lo manö hag ḡıb bı Jerusalem niḡö aula gau hagla, "Kıjaki aiön pi nan gau nap kale Bielsebul Jisas nıp abarı alöp rö, aiön pi nan gau hag yuab," a gıla. Manö pıral anıbu hageila, *

23 Jisas nıpe niḡöm, nıbi bı gau kalıp hagö aueila, manö adö anıbu manö hod rıköm haga, "Seden aige göl göm Seden nıp hag yunab?"

* 2:26: Lep 24:5-9 * 2:27: Dud 5:14 * 3:4: Luk 14:3 * 3:6: Mad 22:15-16 * 3:9-10: Mad 14:36 * 3:11: Luk 4:41 * 3:12: Mak 1:34 * 3:16: Jon 1:42 * 3:17: Luk 9:54 * 3:22: Mad 9:34; 10:25

24 Nibi bi ram minöŋ añi ap kale ke nöp pen pen ginaböl u, mitgan anibu asik ke ke linaböl.

25 Pen amilap apilap gau u rö nöp pen pen ginaböl u, asik ke ke linaböl.

26 Anib u rö, Seden nipe ke kijaki aiön pi nan nipe gau hag yueinab u, asik ke ke löm böŋ nöp lug paknab.

27 "Bi kal yabi ap ram nipe au midö n-ŋöl gi, bi ap apöm, nan nipe gau ud aragnab; nöd bi kal anibu n-ŋ nag- adik löm me, am nan ram nipe gau midöp u ud arnab.

28 "Pen n-ŋ aij gimim! Nibi bi gau nan si nan naj n-ŋön n-ŋön ginaböl u, God n-ŋöm arö ginab. God n-ŋ hag junaböl u, nipe n-ŋöm arö ginab.

29 Pen Ana U-ŋ u n-ŋ hag junaböl u, God n-ŋöm arö gagnab. Nan si nan naj ginab anibu pör nöp mideinab," a ga.

30 Jisas n-ŋ, "Kijaki aiön pi nan gau n-ŋ aban alöp," a geila u me, anig haga.

Jisas nime nimam bi gau

31 Pen Jisas nime nimam bi apöm, höŋ löyan midöm, bi ap n-ŋ, "Ne am Jisas n-ŋ hagö auŋ," a gila. *

32 Anib u, nibi bi ram raul mitgan yan Jisas n-ŋ bi-ŋ gi-gabö gi asik mideila gau n-ŋ hagla, "Name na-n namam bi gau höŋ yan am midöm, "Ne aue," gaböl," a gila.

33 Anig hageila, Jisas haga, "Ami yad, mam yad bi an?" ö ga.

34 Anig hagöm, Jisas nibi bi mideila gau n-ŋ padjöl gi haga, "Kale me ami yad, mam yad midpin.

35 Nibi bi God hagöp rö gipal gau me, mam yad, añ yad, ami yad midpal," a ga.

4

Jisas, bi nan y-ŋ yimöb u, manö hod riköm haga

(Mad 13:1-9; Luk 8:4-8)

1 Jisas N-ŋ Wanö Galili goŋ au amöm, nibi bi gau kalp kauyan manö hag n-ŋ midö n-ŋöl gi, nibi bi iru yabi nöp ap magum gila. Anig geila, Jisas n-ŋ magib ap adö u asiköm, am n-ŋ aŋ söl au midöl gi, nibi bi n-ŋ goŋ gau urak mideila gau kalp manö hag n-ŋ. *

2 Manö anib gau manö hod riköm adö ke ke iru nöp hag n-ŋ. *

3 Manö adö ap manö hod riköm haga, "Manö hagnig gabin i n-ŋim! Bi ap wög ad-ŋ nipe u wid y-ŋ ranaŋ, a göm, ud yuö arö n-ŋöl gi,

4 rimnap adan arep adö au lugö, yaur gau apöm n-ŋnaböl.

5 Rimnap kabö adö minöŋ pro pro linab au lugöm rannab u pen

6 kid-ŋ yuö aragnab rö, sidö n-ŋöm, m-ŋlep ginab.

7 Rimnap gi-ŋkasi mideinab aŋ au lugöm, rannab u pen gi-ŋkasi gau pi-mamu gi pak n-ŋö, magö pilagnab.

8 Pen y-ŋ rimnap minöŋ aij adö u lugöm, ran aij göm, magö pil aij ginab. Rimnap magö n-ŋ juöl ado gi da siduŋ laŋ (30) rö p-ŋnab, rimnap magö n-ŋ juöl mihau n-ŋaŋ (60) rö p-ŋnab, rimnap n-ŋ juöl unbö mamid u (100) rö p-ŋnab," a ga.

9 Jisas manö anibu hag pi-s göl gi haga, "Kale nibi bi gasi rimid m-dainim gau, manö hagabin i rimid l n-ŋ aij gimim," a ga.

Jisas ai g-ŋig göm manö hod rik hagnidöp

(Mad 13:10-17; Luk 8:9-10)

10 Jisas manö hagö n-ŋöl gi, nibi bi n-ŋ mideila anib gau ke ke arla n-ŋöm bi nipe unbö mitgan laŋ gau abe, nibi bi nipe rimnap halö abe, Jisas n-ŋ hagla, "Manö hod rikmön hagpan il u n-ŋön?" ö gila.

11 Hageila haga, "God nibi bi udöm abad mideinab manö u, God gö kale n-ŋbim u pen nibi bi gau kalp hod rikem nöp hag n-ŋabin.

12 Anig g-ŋö, bi God manö hagep ap God Manö kal-ŋ kliŋ riköm haga rö nöp ginab. Nipe haga,

'Amgö n-ŋnaböl u pen nan rimnap n-ŋnagnaböl.

Manö n-ŋnaböl u pen manö il hagöp anig rö göm n-ŋnagnaböl.

N-ŋ aij gi-blap, God n-ŋ hag n-ŋaiblap, nan si nan naj gipal gau n-ŋöm arö gi-böp,' a gila," a ga. *

Jisas bi nan y-ŋ yimöb manö hod riköm haga u, manö il u hag n-ŋ

(Mad 13:18-23; Luk 8:11-15)

13 Jisas anig hagöm kalp haga, "Manö hod rikem hagpin anibu n-ŋnagpin u, hainö manö rimnap halö hod rik hageinabin u, aigöl gimim n-ŋnabim?" ö ga.

14 Wid y-ŋ u, God Manö nipe u, a gem, hagpin.

15 Y-ŋ rimnap adan arep adö au lugnab, a gipin u, nibi bi gau God Manö n-ŋnaböl u pen magö anibu nöp Seden apöm manö anibu ju ud arnab, a gem, hagpin.

16-17 Pen y-ŋ rimnap kabö adö minöŋ pro pro linab au lugöm, rannab u pen kid-ŋ yuö aramöm pi-dön gagö, sidö n-ŋöm m-ŋlep ginab, a gipin u, nibi bi gau God Manö u gi-sön magö u n-ŋöl aij gö n-ŋöl gi, udnaböl u pen yöp pro pro magö u midlö

* 3:31: Mak 6:3; Jon 2:12; Ap 1:14 * 4:1: Mak 3:7-9; Luk 5:1-3 * 4:2: Mad 13:34; Mak 4:33-34 * 4:12: Ais 6:9-10; Ap 28:26-27

nɨŋöl gɨ, mɨŋjör rɨmnap aunab aka bɨ gau kalɨp gɨ naij gɨnaböl nɨŋöm manö anɨbu arö gɨnaböl, a gem, hagpin.

18 Yɨŋ rɨmnap gɨɨkasɨ anɨ au lugöm rannab, a gɨpin u, nɨbi bɨ God Manö nɨŋnaböl u pen

19 wög waryö, ram köp haneb, kaj nan gau gasɨ iru nɨŋöm, ru kɨbap, uɨpö mani nan gau gasɨ iru nɨŋöm, nan gau gau nöp gasɨ nɨŋnaböl u me, God Manö u pɨmamu gɨ pak nɨŋjö, magö pɨlagnab, a gem, hagpin.

20 Wid yɨŋ mɨnön aij adö au lugnab a gɨpin u, nɨbi bɨ God Manö nɨŋöm, nɨŋ udeinaböl nɨŋöm magö nɨn juöl ado gɨ da sɨduŋ laŋ (30), aka nɨn juöl mɨhau nɨganɨ (60), aka nɨn juöl unbö mamɨd u (100) rö pɨlnab; gasɨ anɨbu nɨŋem hagpin me u,” a ga.

Hapö lauöm adö aulɨk lep (Luk 8:16-18)

21 Jisas pen kauyanɨ manö ap hod rɨköm haga, “Nɨbi bɨ gau hapö lauöm rin cög mɨgan gau aka abanɨ adö hanbal mö gayɨk gau pi gagnaböl; adö aulɨk lɨlö mailö gɨnab.

22 Anɨb u rö, nɨhön nɨhön mɨni pi göl mɨdöp u, hainö waiö lö nɨŋnaböl. *

23 Kale nɨbi bɨ gasɨ rɨmɨd mɨdainɨm gau, manö hagabin i rɨmɨd lɨ nɨŋ aij gɨmim,” a ga.

24 Kalɨp manö ap haga, “Manö nɨŋabim u, rɨk dam nɨŋ aij gɨmim. Kale nɨbi bɨ gau kalɨp manö kub hagnim, pen aige rö nɨmim a gɨnabim u, God nɨpe nɨŋöm kalöp ke u rö nöp manö kub hagöm, pen u rö nöp unbö rö nɨmim a gɨnab. Pen nɨpe kalöp pen rɨmnap halö adö laŋ abe nɨmim a gɨnab. *

25 Nɨbi bɨ nan rɨmnap mɨdöp gau rɨmnap halö udnaböl; pen nɨbi bɨ nan rɨmnap mɨdagöp gau, nan rɨmnap pro pro mɨdöp u halö ud arnaböl. *

Krais manö aij u hag nɨlö arö, nɨbi bɨ iru nöp nɨŋ udnaböl

26 Jisas manö ap manö hod rɨköm haga, “God nɨbi bɨ udöm abad mɨdeinab u, aiud adö i rö mɨdöp. Bɨ wög nap ap wid yɨŋ ranaŋ, a göm, dam wög naböŋ nɨpe gau yunab.

27 Wid yɨŋ wög naböŋ au yuöm, han ajö nɨŋöl gɨ, marep göm, rannɨg gab. Aigegö göm ranöb, a göm, nɨŋagnab.

28 Mɨnön u ke gö, sɨɨp haɨauöm, ranöm, magö pɨlöm, po gɨnab.

29 Pen wög naböŋ nap nɨbö u po gö nɨŋöm, rɨk dam lep nɨn u auöp, a göm, ru aglame u damöm, rɨk daunab,” a ga. *

Jisas mab masded u, manö hod rɨköm haga

(Mad 13:31-32; Luk 13:18-19)

30 Jisas anɨg hagöm haga, “God nɨbi bɨ udöm abad mɨdeinab u, aiud nɨhön rö udem hagnö nɨŋnabim?

31-32 Me, mab masded yɨŋ rö u, a gɨnam. Nan yɨŋ rɨmnap kub yɨmbal gau pro ranöb, pen masded yɨŋ u pro yabɨl yɨmlö, ran kub göm, ramö alö, yaur gau apöm hai anɨb gau lɨ mɨdpal,” a ga.

Jisas manö hod rɨköm hagnɨdöp

(Mad 13:34-35)

33 Jisas nɨbi bɨ gau kalɨp manö hod rɨkep anɨb gau rö iru nöp hag nɨmɨdöp; anɨg göm, manö aij u kalɨp hag nɨmɨdöp. Kale manö nɨŋ aij gɨnaböl manö u nöp kalɨp hag nɨmɨdöp; manö nɨŋ aij gagnaböl manö u hag nɨga.

34 Nɨpe kalɨp manö hod rɨköm nöp hag nɨmɨdöp. Hainö bɨ nɨpe gau aip ke mɨdöl göm, manö il magöŋhalö hag nɨ aij gɨmɨdöp.

Jisas hagö, hadal ur ga

(Mad 8:23-27; Luk 8:22-25)

35 Nɨn anɨbu nöp ram dugöp magö u, Jisas bɨ nɨpe gau kalɨp haga, “Nɨg wanjö böŋ lödan arun,” a ga.

36 Anɨg hagö, bɨ nɨpe gau nɨbi bɨ iru nöp ap mɨdeila gau kalɨp arö göm, nɨg magɨb Jisas mɨdeila mɨgan u ranöm, hadla. Nɨg magɨb rɨmnap halö aip arla.

37 Anɨ arlö nɨŋöl gɨ, adɨŋ pɨnöm asad apöm, nɨg si ral nɨg magɨb mɨgan u amöm, am lugnɨg rö ga.

38 Jisas nɨpe pen nɨg magɨb mɨgan adɨŋ lajɨŋ adö, nabɨc ilöŋ löm haneia nɨŋöl gɨ, bɨ nɨpe gau nɨp am anɨa göm hagla, “Manö hag nɨb bɨ, hon magöŋhalö umnɨg gabun gasɨ u nɨŋagapan ar?” a gɨla.

39 Hageila, Jisas uraköm, pɨnöm asad udeia u abe, nɨg si ral aueia u abe, agamɨj mɨd a gö, pɨnöm asad udeia u hir göm, nɨg si ral aueia u böŋ nöp ur göm ga.

40 Pen Jisas bɨ nɨpe gau kalɨp haga, “Kale nɨhön gɨnɨg pɨnɨŋ gabim? Kale nɨŋ udep magö kale pro ap mɨdöp nɨŋöm pɨnɨŋ gabim aka?” ga.

41 Hagö, kale aiö göm, pen hag nɨŋö pen hag nɨŋö göm hagla, “Bɨ anɨbi an? Aige gö göm hagajɨp, pɨnöm asad udajɨp u abe, nɨg si ral auajɨp u abe, manö nɨp u nɨŋöm, hagöp rö göp?” ö gɨla.

* 4:19: Mad 19:23-24 * 4:21: Mad 5:15; Luk 11:33 * 4:22: Mad 10:26; Luk 12:2 * 4:24: Mad 7:2 * 4:25: Mad 13:12; 25:29; Luk 19:26 * 4:29: Joe 3:13; Rep 14:15

5

Kijaki bɪ ap nɪp aban al mɪdeia u, Jisas hag hɔŋ yua

(Mad 8:28-34; Luk 8:26-39)

¹ Jisas bɪ nɪpe gau aip nɪg magɪb udɔm, Nɪg Wanjɔ Galili juɔm, ram mɪnɔŋ Gerasa nɪbi bɪ mɪdeila bɔŋ lɔdan adɔ amjakɔm,

² nɪg magɪb u arɔ gɔm, ujanɪd lugɔ nɪŋɔl gɪ, magɔ anɪbu nɔp, kijaki aban al mɪdeia bɪ ap, wɪp rɪgɔl mɪgan gau nɪbɔ apɔm, Jisas mɪdeia au aua.

³⁻⁴ Bɪ anɪbu wɪp rɪgɔl gɪla kabɔ mɪgan gau han ajmɪdɔp. Nɪp pɔr sen udɔm, nɪmagɔ ma nɪpe gau lɪ rɪbɪkmɪdal u pen sen gau gɔ, pa gɪ dɔ gɔ, armɪdɔp. Nɪpe klɔ yabɪt gɪmɪdɔp u me, nɪp gɪlɔ gasɪ nɪŋnɪm rɔ laga.

⁵ Sɪdɔ an, sɪbɔn yan, wɪp rɪgɔl gɪmɪdal kabɔ mɪgan gau abe, nɔ ilɔ gau abe, gauɔ gɔl gɔm, kabɔ udɔm, haɪ roman nɪpe ke rɪbmɪdɔp.

⁶ Pen nɪn anɪbu, nɪpe Jisas nɪp yɪjɪg nɪŋɔm, gɪ dɔ gɪ amɔm, Jisas mɪdeia au kugom yɪmɔ,

⁷⁻⁸ Jisas kijaki bɪ anɪbu nɪp aban al mɪdeia u nɪp haga, "Ne kijaki aɪɔn pi, bɪ i nɪp arɔ gɪmɔn hɔŋ aru!" a ga.

Hageia haga, "Jisas, God klɔ unbɔ ke yabɪt Nɪ nɪpe. Yɪp nɪhɔn gɪnɪg auban? Manɔ nɪŋɔ hagmɔn, 'God nɪŋ mɪdɔp rɔ, yad nɔp ilɔn mab rɔ nɪagnabin,' a gɪmɔn!" a ga.*

⁹ Anɪg hagɔ, Jisas bɪ anɪbu nɪp haga, "Hib ne nɪhɔn?" ɔ ga.

Hageia haga, "Yɪp kijaki iru nɔp aban alɔp rɔ, hib yad 'Iru Nɔp,'" a ga.

¹⁰ Nɪpe Jisas nɪp, kijaki aɪɔn pi gau ram mɪnɔŋ ke mɪlɔ gau hag yuagmɔn, a gɔm, hag nɪŋɔl gɪ nɔp mɪdeia.

¹¹ Pen magɔ anɪbu, kaj iru yabɪt amɪl nɪŋeila sɪnanɪ ba anɪb gau.

¹² Anɪb u, kijaki gau Jisas nɪp neb neb gɔm hagla, "Hanɪp hagɔ, amun kaj gɪlanɪ kalɪp yuɔ hɪkun," a gɪla.

¹³ Anɪg haglɔ, Jisas yua a gɔ, kijaki gau bɪ anɪbu nɪp arɔ gɔm, amɔm kaj gau kalɪp yuɔ hɪklɔ, magɔŋhalɔ du dausan rɔ pɪg ju rul yan amɔm, gɪ dam nɪg wanjɔ yan pakɔm, magɔŋhalɔ nɪg nɪŋɔm um hakla.

¹⁴ Pen bɪ kaj mukmɪdal gau, ga anɪbu nɪŋɔm, am daun anɪbu abe, ram mɪnɔŋ gau abe, manɔ anɪbu hag nɪlɔ nɪŋɔl gɪ, nɪbi bɪ gau am nɪŋun, a gɔm, Jisas mɪdeia au aua.

¹⁵ Apɔm nɪŋla, bɪ nɔd kijaki iru nɔp aban ala anɪbu, walɪj yɪmɔm, mɪd aɪj gɔm, asɪk mɪdeia. Nɪŋlɔ, anɪnɪn gɔ pɪnɪŋ gɪla.

¹⁶ Nɪbi bɪ nɔd mɪdeila gau, nɪbi bɪ hain aua gau kalɪp, bɪ kijaki aban al mɪdeia bɪ

u nɪp Jisas nɪhɔn nɪhɔn ga u hag nɪla. Pen kaj gau kalɪp nɪhɔn nɪhɔn ga u abe hag nɪla.

¹⁷ Pen nɪbi bɪ anɪb gau, manɔ hagla anɪbu nɪŋɔm, Jisas nɪp manɔ neb neb gɔm hagla, "Ram mɪnɔŋ hon i arɔ gɪmɔn aru!" a gɪla.

¹⁸ Hageia, Jisas nɪg magɪb udɔm arnɪg gɔ, bɪ gɔ kamɪŋ la u nɪp neb neb gɔm haga, "Yad aip arul aka?" ga.

¹⁹ Hageia, Jisas bɪ u nɪp wɪhɔ gɔm, haga, "Ram ne arammɔn, nɪbi bɪ ne gau kalɪp, Bɪ Kub nɔp mɔg yabɪt nɪŋɔm, nɪhɔn nɪhɔn gɔp manɔ u magɔŋhalɔ hag nɪmɔn," a ga.

²⁰ Hagɔ, bɪ anɪbu ram mɪnɔŋ Dekapolis an au, daun gau gɪ ajɔl gɪ, Jisas nɪp nɪhɔn nɪhɔn ga u, nɪbi bɪ gau kalɪp hag nɔ, kale magɔŋhalɔ aɪɔ yabɪt gɪla.

Jisas gɔ, nɪbi ap lamɪŋ la, pai uma ap uraka

(Mad 9:18-26; Luk 8:40-56)

²¹ Jisas pen nɪg magɪb udɔm, kauyan adɔ gɪ am Nɪg Wanjɔ Galili bɔŋ lɔdan goɔ au mɪdɔ nɪŋɔl gɪ, nɪbi bɪ iru nɔp nɪp aula.

²²⁻²³ Bɪ ap hib nɪpe Jairas. Nɪpe Juda magum gep ram ap abad mɪdmɪdɔp. Jairas Jisas nɪp nɪŋɔm, ap mɪdeia au kugom yɪmɔm haga, "Pai pro mɪdmagɔ yad u umnɪg gab. Ne yad aip aumɔn nɪp ud nɪŋɔ, urak aran," a ga.

²⁴ Hagɔ, Jisas urakɔm Jairas aip arlɔ nɪŋɔl gɪ, nɪbi bɪ iru nɔp amɔm, Jisas nɪp cɪro cɪro nɔm an an lɔm ud areila.

²⁵ Pen nɪbi ap, nɪpe nɪbi adan ajmɪdɔp mɪ unbɔ mɪgan lanɪ la.

²⁶ Nɪbi anɪbu wɔs wameb bɪ gau kalɪp, yɪp gɪlɔ kamɪŋ lanɪ, a gɔm, mani nɪpe magɔŋhalɔ hadɔ raua u pen nɪp gɪlɔ kamɪŋ lagɔm, rapɪn kub yabɪt ga.

²⁷⁻²⁸ Pen nɪpe Jisas gɪmɪdɔp manɔ u haglɔ nɪŋa rɔ, am walɪj bad nɪp u ud nɪŋnɔ kamɪŋ lɪnab, a gɔm, nɪbi bɪ iru mɪdeila an au jɔl adɔ apɔm, walɪj nɪp u ud nɪŋɔ,

²⁹ magɔ anɪbu nɔp hagape lugmɪdɔp u mɪlep gɔ, an nɪpe au yan nɪŋa, nɪp nan ga u kamɪŋ la.

³⁰ Pen Jisas ke nɪŋa, klɔ nɪpe rɪmnap ara nɪŋɔm, adɔ gɔm, nɪbi bɪ iru mɪdeila gau kalɪp haga, "Walɪj yad u ban ud nɪŋɔb?" ɔ ga.*

³¹ Hageia, bɪ nɪpe gau hagla, "Nɪbi bɪ iru nɔp nɔp cɪro nɪabɔl u, nɪhɔn gɪnɪg yɪp bɪ an ud nɪŋɔb, a gɪmɔn, hagabɔn?" ɔ gɪla.

³² Pen Jisas manɔ kale hagla u udagɔm, yɪp bɪ an ud nɪŋɔb, a gɔm, ulhai nɪŋɔl gɪ mɪdeia.

³³ Pen nɪbi anɪbu, nɪp nɪhɔn nɪhɔn ga u nɪŋɔm, pɪnɪŋ gɔm gɪl gɪl gɔl gɪ apɔm Jisas mɪdeia ma il nɪpe au kugom yɪmɔm, nɪp kamɪŋ la manɔ u magɔŋhalɔ waiɔ hag nɪa.

* 5:7-8: Mak 1:24

* 5:30: Luk 6:19

34 Jisas pen nɪp haga, "Pai yad. Jisas yɪp gō kamɪŋ lɪnab, a gɪmōn, nɪŋ udpan rō, nōp gɪnō kamɪŋ lōp me u. Ne arammōn mɪd aij gɪmōn," a ga. *

35 Jisas manō anɪbu hagō nɪŋōl gɪ, Jairas bɪ nɪpe rɪmnap, ram nɪpe au nɪbō apōm hagla, "Pai ne u hadō umōb; hag ñeb bɪ i hagō, ma ilōn auagnɪm, ado gɪ arnɪm," a gɪla.

36 Anɪg hagla u pen Jisas manō kalɪp u udagōm, Jairas nɪp haga, "Pɪñɪŋ gagmōn; gasɪ klō gɪ nɪŋmōn," a ga.

37 Jisas anɪg hagōm, nɪbi bɪ gau aip aragnabun, a gōm, kalɪp anɪb gau hag lōm, Pida u, Jems u, Jems nɪmam Jon u, kalpe yam nōp uɫ gɪ ara.

38 Kale Jairas ram u amjakōm Jisas nɪŋa, nɪbi bɪ manō pɪg hagōm, mɪtōŋ magō gōl gɪ mɪdeila.

39 Ram raul mɪgan yan amōm haga, "Nɪhōn gɪnɪg manō haut gɪmim, mɪtōŋ gabim? Pai u umagōp; yɪharɪŋ hon hanab," a ga.

40 Anɪg hagō, nɪp mɪhol gɪlō, kalɪp hag hōŋ yuōm, pai nɪme nap ber u udōm, bɪ nɪpe kabō u udōm, uɫ gɪ pai u um mɪdeila ram raul mɪgan yan ara.

41 Amōm, pai anɪbu ñɪmagō kɪd nɪp u udōm, Arameik manō lōm haga, "Dalida kom!" a ga. Manō haga anɪbu iɫ me, "Pai pro! Nōp hagabin, urakl!" *

42 Jisas nɪp manō hagō, magō anɪbu nōp urakōm, ap ran ap lugō nɪŋōl gɪ, nɪbi bɪ gau aiō yabɪɫ gɪla. Pai anɪbu mɪ nɪpe unbō mɪgan laŋ ara.

43 Nɪbi bɪ mɪdeila gau aiō gɪlō nɪŋōl gɪ, Jisas manō klō hagōm haga, "Gɪpin anɪbu nɪbi bɪ gau kalɪp waiō hag ñagmim," a ga. Anɪg hagōl gɪ kalɪp haga, "Pai u nɪp nan magō rɪmnap ñɪbe ñɪŋaŋ," a ga.

6

*Nasared nɪbi bɪ Jisas nɪp nɪŋ udagla
(Mad 13:53-58; Luk 4:16-30)*

1 Jisas bɪ nɪpe gau uɫ gɪ ram mɪnōŋ anɪbu arō gōm, daun nɪpe ke Nasared ara.

2-3 Am mɪdōm, Juda God nɪp sabe gep ñɪn u, magum gep ram u amōm, nɪbi bɪ iru nōp ap mɪdeila gau kalɪp manō hag ñō nɪŋōl gɪ, aiō gōm hagla, "Bɪ anɪbi kapeda ram mɪnōŋ i nɪbō bɪ, Maria ñɪ nɪpe ap. Nɪmam nɪpe u Jems, Josep, Judas, Saimon me. Nɪñɪn bɪ nɪpe gau aip mɪdpun i. Pen manō aij anɪbu gai nɪbō nɪŋōm hagōp? Nan gagep rō aigōl gōm gōp?" ō gɪla. Anɪg hagōm, nɪp udagla.

4 Pen Jisas kalɪp haga, "Bɪ God manō hagep gau, ram mɪnōŋ mɪgan rɪmnap gɪ

ajlō, bɪ kub hon, a gōm, udnabōl u pen ram mɪnōŋ kale ke gau, manō kalpe u udagnabōl," a ga. *

5 Nɪp nɪŋ udagla u me, nan gagep rō rɪmnap gɪnɪm rō laga; nɪbi bɪ nan gau mɪhōp nōp ud nɪŋō, kamɪŋ la.

6 Pen Nasared nɪbi bɪ nɪp nɪŋ udagla u nɪŋōm Jisas aiō yabɪɫ ga.

*Jisas bɪ nɪpe unbō mɪgan laŋ, wōg yɪp gɪmim, a gōm, hag yua
(Mad 10:5-15; Luk 9:1-6)*

Jisas pen ram rɪŋɪg aglō ram mɪnōŋ anɪb gau gɪ ajōl gɪ, nɪbi bɪ gau kalɪp God Manō u hag ña.

7 Ñɪn ap bɪ nɪpe unbō mɪgan laŋ gau wɪñ alō aueila haga, "Bɪ mɪhōp ke, bɪ mɪhōp ke ram mɪnōŋ gau ke ke ammim, manō aij yad u hag ñɪmim. Yad kalōp hag yuabin rō, manō hag ñɪ ajōl gɪ, kɪjaki aiōn pi nan gau hag yunɪg, hag hōŋ yunabim," a ga.

8 Manō ap pen haga, "Arnɪg gɪmim u, nan ñɪŋeb, wañɪb, mani ud aragmim; ilōŋ nabōŋ u nōp ud armim. *

9 Ma rɪrup lɪmim pen sior mɪlō añɪ nōp lɪmim armim; sior rɪmnap halō ud aragmim.

10 Ram ap arbe kalōp hag u daiōl, ram anɪbu nōp mɪdmim, wōg gɪ pɪs gɪmim, daun anɪbu arɪk arnɪg gɪmim ñɪn u nōp armim.

11 Pen ram mɪnōŋ ap amjakpe kalōp hag udōm, manō kalōp u nɪŋagaiōl, ram mɪnōŋ anɪbu arɪk arnɪg, nɪŋlaŋ, a gɪmim, ma halɪɫ pakpe lugō armim," a ga. *

12 Jisas anɪg hagō, bɪ nɪpe unbō mɪgan laŋ gau, kale ram mɪnōŋ gau gau amōm, nɪbi bɪ gau kalɪp manō hag ñōl gɪ hagla, "Nan si nan naij gɪpim u, nɪhōn gɪnɪg anɪg gɪpun, a gɪmim, arō gɪmim," a gɪla.

13 Anɪg hagōm, kɪjaki aiōn pi nɪbi bɪ aban al mɪdeila gau hag hōŋ yuōm, nɪbi bɪ nan ga gau wel lɪ ñɪlō, kamɪŋ la. *

*Herod hagō, Jon Bɪ Ñɪg Pak Ñeb nabɪc cōg nɪpe u rɪb gɪ dō gɪla
(Mad 14:1-12; Luk 3:19-20; 9:7-9)*

14 Pen Jisas ga rō manō u, ram mɪnōŋ rɪgoŋ rɪgoŋ gau arō, kiŋ Herod u rō nōp nɪŋa. Nɪbi bɪ gau, manō anɪbu hag amɪl apɪl gōl gɪ, rɪmnap hagla, "Jon bɪ ñɪg pak ñeb umbō rɪgōl gɪla u, kauyan urakōm me, apōm nan gagep rō anɪb gau gab," a gɪla. *

15 Rɪmnap hagla, "Bɪ anɪbu bɪ ne llaija," a gɪla. Pen bɪ rɪmnap hagla, "Bɪ God manō hagep hadame nōp mɪdmɪdal rō bɪ ap apōm mɪdōp," a gɪla.

* 5:34: Mak 10:52; Luk 7:50; 17:19 * 5:41: Luk 7:14 * 6:2-3: Jon 7:15 * 6:4: Jon 4:44 * 6:8: Luk 10:4-11
* 6:11: Ap 13:51 * 6:13: Jem 5:14 * 6:14: Mad 16:14; Mak 8:28; Luk 3:19-20

¹⁶ Pen kinj Herod nipe nɨjɔm haga, “U Jon bɨ ɨɨg pak ɨɨeb nɔd uɨam rɨb gɨ dɔ gɨnɔ u nɔp urakɔm, apɔm anɨg gab,” a ga.

¹⁷⁻¹⁹ Pen nɨhɔn: nɔd Herod, nɨmam Pilip nɨbin Herodias nɨp uda. Udɔ, Jon “Gɨpan anɨbu, gɨ najj gɨpan. Bɨ nuwɔt nɨpe udagnab,” a ga. Pen Jon anɨg hagɔ, Herodias Jon nɨp nɨjɔ mulu lugɔ hagɔ, Herod bɨ nɨpe gau rɨmnap hag yuɔ, amɔm Jon nɨp nagɨ lɨla. Nɨbi Herodias, Jon nɨp aigɔ gɔl gem al pak lɨnam, a gɔm, gasɨ u nɔp nɨɨmɨdɔp u pen *

²⁰ Jon nan najj ap gagmɨdɔp. Nɨpe manɔ nɨhɔn nɨhɔn haga u, Herod nɨjɔm manɔ aij yɨdun gɔl nɔp hagɔp, a gɔm, ɨɨɨɨ lɔm, Jon nɨpe bɨ aij ap bɨ ut ap mɨdɔp, a gɔm, pɨɨɨɨ gɔm, nɨp gɨ najj gɨnabɔl, a gɔm, nɨp abad mɨd aij gɨmɨdɔp.

²¹ Nɨbi Herodias, Jon nɨp al pak lɨn, a gɨ nɨj mɨd mɨd maɨ ap, Herod nɨme nɨp yag daua pɨjɔn rɨkep ɨɨɨn u nɔp, nan kub ɨɨjɨg, gapman bɨ kub gau, ami bɨ kub gau, ram mɨnɔɨ Galili bɨ kub gau wɨɨ alɔ, nan kub ɨɨjɨg aula.

²² Apɔm nan ɨɨjɨlɔ nɨjɨlɔ gɨ, Herodias pai nɨpe u raul mɨgan anɨbu apɔm kugom ralɔ, Herod abe, bɨ kub ap mɨdeila gau abe nɨjɨlɔ, kalɨp aij gɔ, kinj Herod pai anɨbu nɨp haga, “Gɨpan anɨbu, nan nɨhɔn hag nɨjɨnabɔn nɔp ɨɨnabin,” a ga.

²³ Pen manɔ klɔ manɔ nɨjɔ nɔp hagɔm haga, “Yad nɔp manɔ nɨjɔ yabɨɨ hagabin. Ram mɨnɔɨ kub abad mɨdɨpin i hag nɨjɔ, nɔp nabɔj u hagnɔ abad mɨdeinabɔn,” a ga.

²⁴ Anɨg hagɔ, pai u amɔm nɨme Herodias nɨp, nan nɨhɔn u hag nɨjɨnam, a gɨ nɨjɔ, nɨme pen haga, “Jon bɨ ɨɨg pak ɨɨeb nabɨc cɔg magɔ nɨpe u hagnɔm,” a ga.

²⁵ Nɨme anɨg hagɔ, adɨɨ pai nɨpe yɨjɨd kinj Herod mɨdeila au amɔm haga, “Uri magɔ i nɔp, Jon bɨ ɨɨg pak ɨɨeb nabɨc cɔg magɔ nɨpe u ud kɨnanɨ cɔg mɨgan ap lɨmɔn, yɨp dap ɨɨ,” a ga.

²⁶ Anɨg hagɔ, kinj Herod Jon nɨp gasɨ nɨjɔ, mɔg yabɨɨ ga. Pen nɨpe bɨ kub gau nɨj mɨdlɔ nɨjɨlɔ gɨ, manɔ klɔ manɔ nɨjɔ pai u nɨp haga u nɔp gasɨ nɨjɔm,

²⁷ magɔ anɨbu nɔp ami bɨ nɨpe ap, “Am Jon nabɨc cɔg magɔ u daumɔn,” a gɔm hag yuɔ, am Jon nɨp nabɨc cɔg magɔ u rɨb gɨ dɔ gɔm,

²⁸ ud kɨnanɨ cɔg mɨgan ap lɔm, dapɔm pai anɨbu nɨp ɨɨ, nɨpe pen damɔm nɨme nɨp ɨɨ.

²⁹ Pen Jon bɨ nɨpe gau, Jon nɨp uɨam rɨb gɨ dɔ gɨla manɔ u nɨjɔm, kale am wɨp damɔm, kabɔ mɨgan au rɨgɔl gɨla.

*Jisas nɨbi bɨ iru nɔp nan magɔ ɨɔ ɨɨjɨla
(Mad 14:13-21; Luk 9:10-17; Jon 6:1-13)*

³⁰ Jisas manɔ ud arep bɨ gau, kale gau wɔg gɨ ajɔl gɔm, ado gɨ apɔm, nɨbi bɨ gau kalɨp manɔ nɨhɔn nɨhɔn hag ɨɔm, nan nɨhɔn nɨhɔn gɨla gau, magɔɨhalɔ Jisas nɨp hag ɨɨla. *

³¹ Pen nɨbi bɨ iru yabɨɨ nɔp amɨl apɨl geila u me, Jisas bɨ nɨpe gau aip nan ɨɨjɨlɔ rɔ lagɔ, nɨpe kalɨp haga, “Hon, nɨbi bɨ mɨdagpal anɨ au amun, yɨharɨj mɨdaiun, kale magɔ ap ake lɨnabim,” a ga.

³² Anɨg hagɔm, bɨ nɨpe gau aip ɨɨg magɨb udɔm, ram mɨnɔɨ nɨbi bɨ mɨdagmɨdal au arla.

³³ Pen kale ɨɨg magɨb ud arlɔ nɨjɨlɔ gɨ, nɨbi bɨ iru nɔp, Jisas bɨ nɨpe gau aip gau arabɔl a gɔm, daun gau nɨbɔ gau nɨbɔ dɨp gɨ dɔ gɨ aramɔm, ɨɨg gɔt adɔ adan mɨlɔ u nɔd amɔm, Jisas bɨ nɨpe gau aip arnɨg geila gau, nɔd am mɨdeila.

³⁴ Jisas bɨ nɨpe gau aip ɨɨg gɔt au amjak pɨdɔɨ gɔm, ɨɨg magɨb arɔ gɔm, nɨbi bɨ iru mɨdeila gau kalɨp nɨjɔm gasɨ nɨpe ke gasɨ nɨjɔm nɨjɨ, kale kaj sipsip bɨ abad mɨdep ap mɨdagɔp rɔ u mɨdeila. Anɨbu nɨjɔ, mɔg gɔ, nɨpe ɨl gɔm kalɨp manɔ rɨmnap rapɨn hag ɨɨ mɨdeila. *

³⁵ Sɨdɔ hadɔ wad ara nɨjɔm bɨ nɨpe gau apɔm nɨp hagla, “Sɨdɔ hadɔ wad arɔp. Aui ram mɨnɔɨ nɔp anɨ aui. *

³⁶ Anɨb u, nɨbi bɨ gai i hag yuɔ, kale am ram rɨɨg aglɔ ram mɨnɔɨ yɔp sɔl gai i aramɔm, nan magɔ kale rɨmnap rau ɨɨjɨlan,” a gɨla.

³⁷ Hageila, Jisas haga, “Kale ke kalɨp nan magɔ rɨmnap ɨɨmim,” a ga. Hageila haga, “Anɨg hagpan u, bɨ rakɨn unbɔ raleb jɨj wɔg gɔm mani udpal rɔ udun nan magɔ rau dapun, kalɨp ɨɨun aka?” gɨla.

³⁸ Hageila, Jisas haga, “Bred magɔ kale aigɔl gɨ rɔ mɨdɔp? Am nɨjɨm!” a ga. Hageila, am nɨjɔm haga, “Hon bred magɔ unbɔ mamɨd u, kabsaɨ mɨhɔp halɔ mɨdɔp,” a gɨla.

³⁹ Anɨg hageila, Jisas haga, “Nɨbi bɨ gai i hagpe, asɨk balu ke ke lɔm, nan uɨanɨ adɔ gai i asɨk mɨdlɔ aran,” a ga.

⁴⁰ Hagɔ, nɨbi bɨ gau kalɨp haglɔ, rɨmnap ɨɨɨ juɔl mɨhau ado gɨ da sɨduɨ lanɨ (50) rɔ magum balu lɔm, rɨmnap ugan nɨbi bɨ ɨɨɨ juɔl unbɔ mamɨd u (100) rɔ balu lɨla.

⁴¹ Pen Jisas nɨpe bred magɔ unbɔ mamɨd u abe, kabsaɨ mɨhau abe udɔm, kumi kabɔ adɔ lanɨ au nɨjɔm, God nɨp, aij a gɔm, bred u ud jɔ gɔm, bɨ nɨpe gau kalɨp ɨɨ, kale pen nɨbi bɨ gau kalɨp nɨme lɨ ɨɨla. Kabsaɨ mɨhau u, u rɔ nɔp bɨ nɨpe gau ɨɨ, nɨbi bɨ gau kalɨp nɨme lɨ ɨɨla.

* 6:17-19: Lep 18:16 * 6:30: Luk 10:17 * 6:34: Nab 27:17; Mad 9:36 * 6:35: Mak 8:1-9

42 Ñeila, ñiñlō ñiñlō, kalip mudun ga.

43 Nan adin adin arō gila gau, Jisas bɪ nɪpe gau wadɪ udōm yaglō yaglō, wadɪ unbō mɪgan lan ajman raua.

44 Nan ñiñla ñin anɪbu, bɪ gau nōp me, paiɓ dausan ara.

Jisas ñig ut adō u abō gɪ ara

45 Pen magō anɪbu nōp Jisas bɪ nɪpe gau kalip hagō, ñig magɪb udōm Bedsaida daun nō lōdan arlō nɪñlō gɪ, Jisas au mɪdōm nɪbi bɪ gau kalip hag yuō arla.

46 Hag yuōm, dum nō ilō ap gɪlan gɪ amōm, God nɪp sabe gɪ mɪdeia. *

47-48 Sɪbōn gɪnig ga magō u, Jisas nōp mɪdōm nɪnɔ, bɪ nɪpe gau kale ñig magɪb udōm, ñig anɔ au dan arlō nɪñlō gɪ, hadal u areila lau adō auō, uɰham ñig ut adō lan pɪrik gōl gɪ areila. Ram jɪn parɪka magō u, Jisas ñig ut adō lan au amōm, kalip abhak lōm, arnɪg gō nɪñlō gɪ,

49-50 nɪp ñig ut adō lan au areila u nɪñōm, u wɪp ana ap a gōm, anɪnɪn gō pɪñɪn gōm aiō gauɰ gɪla. Adɪn Jisas kalip haga, “Pɪñɪn gagmim! Yad nōp auabin! Gasɪ iru nɪnɔgimim!” a ga. *

51 Hagōm, ñig magɪb mɪgan arō, hadal udeia u ur ga. Anɪg gō, Jisas nɪpe aigōl gōm anɪg gōp, a gōm, gasɪ iru yabɪl nɪñla. *

52 Nɪpe bred udōm nɪbi bɪ iru nōp nɪme lɪ ña u nɪñla u pen ñin anɪbu Jisas nɪp nɪnɔ ud aɪj gagla.

53 Pen ñig anɔ u am am ram mɪnōn Genesared amjakōm, ñig magɪb u nagi adɪk lɪla.

54 Ñig magɪb au arɪk arlō nɪñlō gɪ, nɪbi bɪ anɪb gau Jisas auōp, a gɪlō nɪñōm,

55 yɪnɪd ram mɪnōn gau gau kɪd kɪd amōm, nɪbi bɪ nan ga gau kalip dam Jisas am mɪdeia au areila.

56 Ñin anɪb gau, Jisas ram rɪñig aglō gau aka daun gau aka ram mɪnōn yɪharɪn gau amjakō. nɪbi bɪ nan ga gau kalip dap maker anɔ au lōm, Jisas nɪp neb neb gōm hagla, “Ne mɪdō, nɪbi bɪ nan gōp gau, wadɪn adɪn nōp u ud nɪñlō, kalip kamɪn lan,” a gɪla. Jisas yau a ga nɪñōm nɪbi bɪ nɪp ud nɪñla gau kalip magōñhalō kamɪn lan.

7

Nan hibur mɪdmagō anɔ dan nɪbō hōn aunab u nōp me prɪ mɪdeinab

1 Bɪ Perisi rɪmnap, bɪ lo manō hag ñeb rɪmnap, Jerusalem nɪbō apōm, Jisas mɪdeia au nɪn mɪdōm nɪñla,

2 Jisas bɪ nɪpe rɪmnap, nɪpɪs nɪhi bɪ asɪ masɪ gɪ aɪj gōm, nan ñɪnɪmɪdal rō, gagla. *

3 Perisi bɪ gau abe, Juda nɪbi bɪ gau magōñhalō abe, nɪpɪs nɪhi bɪ hagnɪdal

rō nɪñōm, ñɪmagō ñig lɪ yuōm nōp, nan ñiñbal.

4 Maker anɔ au am mɪdōm, ram ado gɪ apōm, u rō nōp ñig lɪ yuōm nōp, nan ñiñbal. Pen kap, rin cōg, kapa nan gau u rō nōp ñig lɪ yuōm nōp, nan ñiñbal. Nan anɪbu rō magōñhalō klɪñ aɪj gɪpal. *

5 Anɪb u, Jisas bɪ nɪpe gau nan yɪharɪn ñiñla u nɪñōm, bɪ Perisi gau abe, bɪ lo manō hag ñeb gau abe Jisas nɪp hagla, “Bɪ ne gau nɪhōn gɪnig, apɪs bac bɪ hagla rō, ñɪmagō kale u ñig lɪ yuōm wasō, yɪharɪn nōp nan ñiñabōl?” ō gɪla.

6 Hageila, Jisas haga, “Kale manō piral hagnɪm u, Aisaia manō nɪñlō yabɪl hagnōm, God Manō u kalɪ klɪñ rɪkōm haga,

‘Nɪbi bɪ gai i, God hib hagno adō arab a gɪpal u

pen yɪharɪn manō nōp hagal; yɪp mɪdmagō lagpal. *

7 God lo manō u hag ñabun, a gɪpal u pen nɪbi bɪ manō kale ke hagnal manō u nōp hag ñabōl.

Anɪb u, yɪp sabe gōm hib yad haglō adō aragab.

Yɪharɪn manō nōp hagnabōl,’ a ga.

8 Anɪb u rō, kale God manō hag la u arō gɪmim, nɪbi bɪ manō kale ke hagnal u udmim, nap nahai bɪ hagnɪdal adō u hain gɪmim gabim,” a ga.

9 Jisas kalip kauyan hagnōm haga, “Kale gasɪ kɪd hiɪk nɪñmim, God manō hag la u ud ke gau yumim, gasɪ magō kalpe ke u nōp nɪnɔ udmim hain gabim.

10 Mosis God Manō adɪn ap kalɪ klɪñ rɪkōm haga, ‘Name nap hagnil rō nɪnɔ udmim, kalip ud aɪj gɪmim; pen ñɪ pai rɪmnap nɪme nap kalip manō mulu kal lugō hagaiōl, al pak lɪbe umōl,’ a ga. *

11 Pen kale manō adō anɪbu kabō gōl hag ñagnɪm. Bɪ ap, ami bapɪ arō gɪnabin, a gɪnab u, kalip hagnab, ‘Ami bapɪ, yad nan aɪj rɪmnap kalpe mɪhōn ñɪbneɓ pen mani kalpe mɪhōn ñeb mani u, uri yad God nɪp ñɪnabin, a gɪpin u me, mani kalpe mɪhōn ñeb ap mɪdagōp,’ a gɪnab.

12 Anɪg gɪlō, kale nɪñmim hagnabim, ‘Kale anɪg gɪpal u, manō mɪdagōp,’ a gɪnabim. Anɪg hagpe, kale God manō haga u arō gōm, nan aɪj rɪmnap nɪme nap kalip ñagnabōl.

13 Anɪb u, gasɪ magō kalpe ke u nōp nɪñmim, hain gɪmim, bɪ hain nɪbō rɪmnap halō hag ñɪbe, kale pen u rō nōp bɪ hain nɪbō rɪmnap hag ñɪlō, hag ñɪ dam dapɪl gɪlō nɪñlō gɪ, God Manō nan yɪharɪn rō ud ke gau yubal. Pen nɪme nap manō hagnɪn

* 6:46: Luk 5:16 * 6:49-50: Luk 24:37 * 6:51: Mak 4:39 * 7:2: Luk 11:38 * 7:4: Mad 23:25 * 7:6: Ais 29:13 * 7:10: Eks 20:12; 21:17; Dud 5:16

u nöp wasö; kale nan iru nöp an+g unbö rö nöp gabim,” a ga.

¹⁴ Jisas an+g hagöm, n+bi b+ iru nöp m+deila gau kal+p hagö, n+pe m+deia il au aueila haga, “Manö hagn+g gabin i kale magöñhalö n+ñmim, manö il r+ik n+ñ aj j+gimim.

¹⁵ Kale nan n+ñbe an yañ arnab u pr+ m+idageinab; nan hibur m+idmagö an kale dan n+bö höñ aunab u nöp gö, kale gac halö m+ideinabim. *

¹⁶ Kale n+bi b+ gas+ r+im+id m+idain+m gau, r+im+id l+ n+ñ aj j+gimim,” a ga.

¹⁷ Jisas an+g hagöm, n+bi b+ gau kal+p arö göm, ram raul m+igan arö, b+ n+pe gau n+ñ hag n+ñla, “Manö hod r+iknön hagpan an+bu, il u n+ñon?” ö g+la.

¹⁸ Hageila, haga, “N+bi b+ gau kale n+ñagpal rö, kale u rö nöp n+ñagpim ar? Nan as+ mas+ g+pal gau, halöwalö n+ñlö, hibur an yañ arö, God n+ñö pr+ m+idageinab.

¹⁹ Pen n+ñon: nan n+ñbal an+bu gau, m+idmagö an yañ aragnab; hibur an yañ nöp arö, hib halö k+l yunaböl,” a ga. Jisas manö haga an+bu, nan gau magöñhalö n+ñeb nöp, as+ mas+ gep r+imnap m+idagöp, a ga.

²⁰ Pen Jisas an+g hagöm haga, “Gas+ najj an kale yañ n+bö aunab u me, n+bi b+ gac halö m+idnaböl.

²¹ N+bi b+ gau an kal+p yañ gas+ najj auö n+ñöl g+, kale g+ najj göm, nan si udöm, wip alöm, n+bi si b+ si göm,

²² nan gau hon rö lan, a göm, n+bi b+ r+imnap gas+ najj n+ñöm, manö piral hagöm, manö najj hagöm, nan gau yad rö lagöp, a gö, mulu lugö, n+bi b+ hag juöm, hib kale ke dap ranöm, halöwalö göm, najj gep gas+ añ+ n+ñöm g+pal.

²³ Nan najj g+pal an+bu gau gas+ ke gau n+bö auagöp, gas+ najj an kale yañ n+bö aunab u me, n+bi b+ gac halö m+idnaböl.

*N+bi ap, Jisas n+pe gö, pai yad kam+ñ linab, a göm, n+ñ uda
(Mad 15:21-28)*

²⁴ Jisas ram m+ñon an+bu arö göm, am ram m+ñon daun kub Daia söl an+bu au ara. Amöm, n+bi b+ gau y+ip m+ñi n+ñagöl, a göm, ram raul m+igan ap amöm pi göl m+deia u pen pi göl m+idain+m rö laga.

²⁵ N+bi ap, pai n+pe n+ñ kijaki aban ala u me, Jisas auöp, a g+lö, n+pe amöm Jisas m+deia u ma il n+ñ au kugom y+möm,

²⁶ Jisas n+ñ neb neb göl g+ haga, “Pai yad kijaki aban alöp u, hag höñ yu arañ,” a ga. N+bi an+bu n+pe juda n+bi wasö. N+pe yag dauila ram m+ñon Pönisia, b+ ram m+ñon Siria n+bö abad m+idm+dal u.

²⁷ Pen an+g hageia, Jisas n+ñ haga, “Nöd n+ñ pai nan n+ñlö, mudun g+ñab, aij. Nan magö n+ñ pai n+ñeb u udun, kain yunabun u aij gagnab,” a ga.

²⁸ Hageia, n+bi u pen haga, “B+ Kub! U aij hagpan u pen n+ñ pai gau nan n+ñlö, naböñ naböñ gau aban mo gau lugö, kain gau halö n+ñnaböl,” a ga.

²⁹ Hageia, Jisas manö an+bu n+ñöm haga, “Ne an+g hagpan u, pai ne kijaki yö hi+köm m+idaj+p u hadö höñ aröp; ne aru,” a ga.

³⁰ Jisas an+g hagö, n+bi an+bu ado g+ amöm n+ña, kijaki ar+ik höñ arö, pai n+pe köp adö au agam+ñ han m+deia.

R+im+id m+igan p+ñ ga b+ ap Jisas gö, r+im+id waka

³¹ Jisas ram m+ñon daun kub Daia söl an+bu au arö göm, am ram m+ñon daun kub Saidon söl an+bu au paköm, ram m+ñon Dekapolis an gau amöm, N+g Wanö Galili ara.

³² Amjakö n+ñöl g+, n+bi b+ gau b+ r+im+id p+ñ ga manö hag aij g+g+m+idöp b+ ap dapöm, Jisas n+ñ neb neb göm hagla, “B+ i n+ñ ud n+ñö, kam+ñ lan,” a g+la.

³³ Hageila, Jisas b+ an+bu n+ñ u+ g+ ke ke au amöm, n+ñmagö m+lö n+pe u r+im+id m+igan n+ñ u yuöm, n+ñmagö k+ñu alöm, a+ab n+ñ u ud n+ñöm,

³⁴ kumi kabö lan n+ñöm, ake löl göm, “Epada!” a ga. Manö yöl hagöm, “Epada,” a ga u, manö il u “Hi+k,” a ga.

³⁵ An+g hagö n+ñöl g+, b+ an+bu r+im+id m+igan u p+ral hi+köm, maj m+igan p+ña gö n+ñöl g+, manö kabö göl haga.

³⁶ Jisas pen n+bi b+ gau kal+p haga, “Manö an+bu n+bi b+ r+imnap kal+p hag n+g+mim,” a ga. Manö an+bu manö klö göm haga u pen kale am klö göm n+bi b+ iru nöp hag n+ña. *

³⁷ Manö an+bu hag n+ñeila n+bi b+ n+ñöm aiö göm hagla, “Jisas nan gau magöñhalö gaj+p aij yab+ñ göp. N+pe n+bi b+ r+im+id p+ñ göp gau gö, p+ral hi+köm, n+bi b+ a+ab m+ñör göp gau gö manö hag aij g+pal,” a g+la. *

8

Jisas n+bi b+ iru yab+ñ nöp nan magö n+ñ n+ñla

(Mad 15:32-39)

¹ N+ñ an an+bu au nöp, n+bi b+ iru nöp ap m+dlö, nan magö m+idagö, Jisas b+ n+pe gau w+ñ alö aueila haga,

² “Yad n+bi b+ gai i kal+p mög n+ñabin. N+ñ m+ñau n+gan yad aip m+idöm, y+har+ñ m+idpal. *

* 7:15: Ap 10:14-15

* 7:36: Mak 1:43-45

* 7:37: Ais 35:5

* 8:2: Mak 6:34-44

³ Kalip kiyö nöp hag yunö, rimmnap mñlö gau nñbö aubal rö, adan an gau amöm, amgö m+mainö udö, lug paknaböl," a ga.

⁴ Hageia, bñ nñpe gau hagla, "Ram mñnön nöp an anñb gai i, nan magö gai nñbö udun ñun?" ö gila.

⁵ Hageila, Jisas haga, "Bred magö kale aigöl gñ rö mñdöp?" ö ga. Hageia hagla, "Unbö mudun jñj u," a gila.

⁶ Anñg haglö, Jisas nñbi bñ gau kalip hagö, asñklö nñjöl gñ, bred magö unbö mudun jñj anñbu udöm, God nñp aij, a göm, ud jö göm, bñ nñpe gau kalip ñö, kale pen udöl gñ, nñbi bñ gau kalip nñme lñ ññla.

⁷ Kabsaṭ pro bad ap ud mñdeila u, u rö nöp udöm, God nñp aij a göm, bñ nñpe gau kalip ñö, nñme lñ ññla.

⁸ Ññlö, nñjöl nñjöl kalip mudun gö, naböñ naböñ pali pali gila gau, Jisas bñ nñpe gau wadñ unbö mudun jñj u yaglö ajman raua.

⁹ Bñ nan nññla anñb gau, po dausan rö. Jisas pen, nñbi bñ anñb gau kalip hag yuöm,

¹⁰ bñ nñpe gau aip ññg magñb udöm, ram mñnön Dalmanuda arla.

Perisi bñ rimmnap, "Nan gagep rö ap gö nñjun," a gila

(Mad 16:1-4; Luk 12:54-56)

¹¹ Bñ Perisi rimmnap Jisas nñp neb neb gñno, nñhön rö hagnñm, a göm, apöm nñp aip manö hag amñl apñl göm hagla, "Nan gagep rö ap kumi kabö adö lañ au gö, nñjun," a gila.

¹² Anñg haglö, Jisas ake löl göm haga, "Nñbi bñ mññi mñdpal ññn i, nñhön gññg hagpal, 'Nan gagep rö ap gö nñjun,' a gñpal? Yad kalöp nñjö yabñl hagabin, kalöp nan gagep rö ap gñnö, nññagnabim," a ga. *

¹³ Anñg hagöm, kalip arö göm, bñ nñpe gau aip ññg magñb udöm, ññg wanjö böñ lödan arla.

Jisas, Perisi manö kalip u udagöl, a göm, manö hod rñköm haga

(Mad 16:5-12)

¹⁴ Pen bñ nñpe gau hauṭ göm, bred iru wasö, magö aññ ap nöp ud ññg magñb löm, ud arla.

¹⁵ Anñ gau amöl gñ, Jisas kalip haga, "Perisi yñs kale u abe, Herod yñs nñpe u abe, nñj aij gñmim," a ga. *

¹⁶ Anñg hagö, bñ nñpe gau kale ke hag nñj hag nñj göm hagla, "Bred magö rimmnap halö dauagpun rö hagab," a gila.

¹⁷ Jisas pen kale hagla anñbu ke nñjöm haga, "Nñhön gññg bred magö dauagpun, a gñmim, hagabim? Kale manö nññmim, il u nñjagpim ar?" *

¹⁸ Amgö la u nñjagpim? Rñmñd la u nñjagpim? Aka nññmim hauṭ gñpim?

¹⁹ Bñ paip dausan mñdeila ññn u, bred magö unbö mamñd u ud jö gñ ññnö, nñjöm naböñ naböñ arö gila gau, wadñ aigöl gñ rö yagpe?" ö ga. Hageia hagla, "Wadñ unbö mñgan lañ yagno," a gila. *

²⁰ Anñg hageila haga, "Pen bñ po dausan mñdeila ññn u, bred magö unbö mudun jñj u ud jö gñ ññnö, nñjöm naböñ naböñ arö gñla gau, wadñ aigöl gñ rö yagpe?" ö ga. Hageia hagla, "Wadñ unbö mudun jñj u yagno," a gila.

²¹ Hageila haga, "Pen kale nññmim, nñj aij gagpim ar?" a ga.

Amgö we ga bñ ap Jisas gö, amgö ññl nñña

²² Pen kale Bedsaída daun amñaklö nñjöl gñ, nñbi bñ rimmnap bñ amgö we ga ap dapöm, Jisas nñp neb neb göm hagla, "Nñp ud nönj," a gila.

²³ Hageila, Jisas bñ amgö we anñbu nñp ññmagö kñd u udöm, uṭ gñ ram rññg aglö goṭ au amöm, amgö nñp u kññu alöm, nñp ud nñjöm, haga, "Amgö ne nan rimmnap nññabön aka?" ga.

²⁴ Hageia haga, "Yau. Nñbi bñ gau nññabin u, pen mab ur rö gau gñ ajaböl," a ga.

²⁵ Hagö, Jisas kauyan amgö magö nñpe ud nñjö, adññ nan gau magöñhalö nñj aij yabñl ga.

²⁶ Pen Jisas bñ anñbu nñp haga, "Kauyan ado gñ ram rññg aglö nñbi bñ mñdpal lödan aragmñ; ram ne yñdun göl aru," a ga.

Pida Jisas nñp haga, "Ne nöp me Mesaia u," a ga

(Mad 16:13-20; Luk 9:18-21)

²⁷ Jisas bñ nñpe gau aip ram rññg aglö daun kub Sisaria Pilipai söṭ au arla. Adan anñ au amöl gñ kalip haga, "Nñbi bñ gau, yñp an a göm nññbal?" ö ga.

²⁸ Hageia hagla, "Nñbi bñ rimmnap nöp Jon bñ ññg pak ñeb u, a gñpal; rimmnap Ilaija, a gñpal; rimmnap bñ God manö hagep ap, a gñpal," a gila. *

²⁹ Hageila, Jisas kalip haga, "Kale ke pen yñp an, a gñmim, nññbim?" ö ga. Hageia, Pida haga, "Ne nöp me Mesaia u," a ga. *

³⁰ Hageia, Jisas haga, "Nñbi bñ gau kalip manö anñbu hagagmim," a ga.

Jisas haga, "Yad umem kauyan urakn-abin," a ga

(Mad 16:21-28; Luk 9:22-27)

³¹ Jisas pen bñ nñpe gau kalip manö hag ññl gñ haga, "Bñ Ññ nñpe ilön kub yabñl udnab. Bñ kub manö ud asñkep gau abe, bñ God nñp nan sabe gep bñ kub gau abe, bñ lo manö hag ñeb gau abe, nñp nñjöl, mulu

* 8:12: Mad 12:39; Luk 11:29

* 8:15: Luk 12:1

* 8:17: Mak 6:52

* 8:19: Mak 6:41-44

* 8:28: Mak 6:15

* 8:29: Jon 6:68-69; Mak 9:9

lugö, al pak lilö, nïpe umöm, ñin mïhau nïganj u kauyanj uraknab,” a ga.

³² Jisas manö anïbu waiö hagö, Pida nïnjö, aij gagö, Jisas nïp dam go! au amöm, nïp hag göl gï haga, “Manö anïbu rö hagagömön,” a ga.

³³ Pen Jisas ado göm, bï nïpe gau kalïp nïnjöm, Pida nïp haga, “Seden! Ke gau aru! God gasï ñöb rö hagagabön; nïbi bï gau gasï nïjbal rö nöp nïnjömön hagabön,” a ga.

³⁴ Anïg hagöm, bï nïpe gau abe, nïbi bï iru nöp mïdeila gau abe, wïñ alö, il au aueila haga, “Nïbi bï an an yïp pïg mïdnïg göl gau, nan nïhön mïnjön naböñ adö il i gasï kub nïjbal u arö göm, hañ romanj kale ke gasï kub nïjbal u arö göm, mab kros ud kag göm yïp hain göl. *

³⁵ Nïbi bï, Jisas nïp nïnj ud mïdno, aij gagnab a göm nïjnaböl gau, böñ nöp ap lug paknaböl. Pen nïbi bï, Jisas nïp udun, manö aij nïpe nïnj ud mïdno, hanïp gï najj gïnaböl u, manö mïdagöp a göm gïlö arnab gau, God gö pör nöp pör nöp mïdeinaböl.

³⁶ “Pen nïbi bï, nan aij mïnjön naböñ adö il i iru nöp udun a göm gïlö arö, ram mïnjön il i mïdöp nan gau magöñhalö udnaböl u pen pör mïdep u udnaböl.

³⁷ Nan aij gau magöñhalö dam sikim göm, pör mïdep u rauöl rö lagöp.

³⁸ “Anïb u, nïbi bï an, nïbi bï nan si nan najj gïpal anj au mïdöl gï, nable gïnim rö lö, ‘Jisas nïp nïnjagpun,’ a gïnaböl gau, hainö Bï Ñï nïpe Nap mailö aij unbö ke udöm, ejöl u! gau halö aunab ñin u, nïpe kalïp u rö nöp nable gö, ‘Nïbi bï gau kalïp nïnjagpin,’ a gïnab,” a ga. *

9

¹ Pen Jisas anïg hagöm, manö ap haga, “Yad kalöp manö nïnjö hagabin, kale nïbi bï mïdpim gai i rïmnap kamïnj mïdpe nïnjöl gï, God nïbi bï udöm abad mïdeinab ñin u, klö kub halö auö nïnjnabim,” a ga. *

Jisas hañ romanj nïpe u ke yabï! la

(Mad 17:1-12; Luk 9:28-36)

² Pen hainö ñin unbö kagöl jïnj u mïdöm, Jisas nïpe Pida Jems Jon kalïp yam u! gï, ram mïnjön nïbi bï mïdageila dum ilö lanj ap gïlanj gï arla. Amöm, Jisas nïp nïnjlö nïnjöl gï, hañ romanj nïpe u ke yabï! la. *

³ Wajïj nïpe u rud aij ke yabï! löm, mïmailö yabï! ga. Pen nïbi bï mïnjön naböñ adö il i ap wajïj rïmnap ñïg löm u! ma! gïlö, rud anïbu rö ñnim rö lagöp.

⁴ Pen magö anïbu nïnjla, Ilaija aip Mosïs aip apil Jisas aip manö hagailö.

⁵ Kale nïnjöm, Pida Jisas nïp haga, “Manö hag ñeb bï, hon aij yabï! ap au mïdpun!

Anïb u, hon ram bada bad mïhau nïganj gun; nöp ap, Mosïs nïp ap, Ilaija nïp ap,” a ga.

⁶ Kale pïñïnj geila rö me, Pida gasï nïnj aij göm wasö, ha!öw!ö anïg haga.

⁷ Pen kumi bad ap apöm, kalïp ud yuö yuö nïnjöl gï, manö ap kumi anj anïb au haga, “U Ñï mïdmagö yad yabï! Manö hagnab rö nïnjim,” a ga.

⁸ Anïg hagö nïnjöl gï, kale nïnj gïgabö göm nïnjla, bï anïb mïhau mïdagailö; Jisas nöp mïdeia.

⁹ Pen kale dum lanj arö göm, ap lugöl gï, Jisas haga, “Dum i auajun nan gajïp nïnjbim u, mïñi nïbi bï rïmnap kalïp hag ñagmim. Hainö Bï Ñï nïpe umöm urakainïm u, waiö hag ñimim,” a ga.

¹⁰ Hagö, bï nïpe gau nïbi bï rïmnap kalïp hag ñagla; kale ke nöp hag nïnj hag nïnj göm hagla, “Umem uraknabin, a göp u, manö il u nïhön?” ö gïla.

¹¹ Anïg hagöm, Jisas nïp hag nïnjöm hagla, “Bï lo manö hag ñeb bï gau nïhön gïnjg hagpal, ‘Ilaija nöd aunab,’ a gïpal?” ö gïla.

¹² Hageila, Jisas haga, “Nïnjö hagpal. God Manö u kalï kïñ rïköm hagla, ‘Bï Ilaija nöd apöm nan gau gï jïn geinab,’ a gïla. Pen God Manö u manö ap kalï kïñ rïköm hagla, ‘Nïbi bï gau Bï Ñï nïpe nïp udagöm, nïp ilön kub ñinaböl,’ a gïla manö u, nïhön gïnjg anïg haga, a gïmim, nïnjbim? *

¹³ Pen Ilaija hagla anïbu, hainö aunab, a gïmim, gasï u nïnjagmim. Nïp nöd yag daulö, kub göm, manö hag ñö nïnjöl gï, gasï kale ke nïnjöm nïp abönamö gï najj yabï! gïla. Anïb u, God Manö u kalï kïñ rïköm, nïp gïnaböl, a gïla rö nöp gïla,” a ga. *

Kïjaki ñï pro ap abanj ala u, Jisas hag hönj yua

(Mad 17:14-21; Luk 9:37-43)

¹⁴ Pen kale ban yan amöm nïnjla, bï lo manö hag ñeb bï rïmnap, Jisas bï nïpe unbö ajïp gau aip pen pen hag mïdlö nïnjöl gï, nïbi bï iru nöp apöm, kalïp ud yuö yuöm nïnjöl gï mïdeila.

¹⁵ Anïg gï mïmïdlö nïnjöl gï, Jisas apjakaiö, nïbi bï ap mïdeila gau, aiö göm, am nïp hag wïhai udla.

¹⁶ Jisas bï nïpe gau kalïp hag nïnjöm haga, “Nïhön gïnjg pen hagö pen hagö gajim?” ö ga.

¹⁷ Anïg hagö nïnjöl gï, bï ap nïbi bï mïdeila anj anïb au haga, “Manö hag ñeb bï. Ñï yad u, kïjaki abanj alö, manö gagöp.

¹⁸ Ñin rïmnap nïp rapïn gö, ap lug paköm, kïñu habkob ga! go! apöm, meg hip yïmöm, ñïmagö ma hañ romanj iñ göm göp. Pör anïg gö gö me, daubin u pen bï ne gau

* 8:34: Mad 10:38-39; Luk 14:27

* 8:38: Mad 10:33

* 9:1: Mak 13:30

* 9:2: 2Pi 1:17-18; Ap 3:22

* 9:12:

kalip hagnö, kijaki u hag yu wasö n+ñöm arö g+pal," a ga.

¹⁹ Anig hageia, Jisas kalip haga, "Kale n+bi b+ m+ñi m+dpim i God n+ip n+ñj ud p+ðöñ gaggim. Ñin mai n+ip n+ñj udmim, nan an+ib gau ke g+inabim? Manö pör hagnö n+ñbim u, aige göl gem manö kñiñ halö hagnö n+ñnabim? Ñi an+ibu ud m+dpin i dauim!" a ga.

²⁰ Hagö, dam Jisas m+deia iñ au daulö, kijaki ñi an+ibu n+ip abañ ala u, Jisas n+ip n+ñjöm, ñi u n+ip gö, ap lug paköm, ado malo göl g+i, kñiñ habkob gañ goñ apöm luga.

²¹ Anig gö, Jisas ñi an+ibu nap n+ip hag n+ñjöm haga, "Nan an+ibu ñin mai rö ga?" ö ga. Hageia haga, "Hadame nöp ñi pro magö u nöp ga.

²² Kijaki an+ibu, n+ip pör al pak l+ñ, a göm, mab inab an+ gau abe, ñiñ an+ gau abe ud yuöp. An+ib u, hal+ip ap+il mög n+ñmön, nan an+ibu hag yuep rö lain+im u, hag yu," a ga.

²³ Hageia, Jisas haga, "Y+ip n+hön g+in+g, 'Hag yuep rö lain+im u, hag yu,' a g+mön hagabön? Hag n+ñnabin rö g+inab, a g+ gas+ n+ñnabön u, hag n+ñnabön u rö g+inab," a ga.

²⁴ Hageia, ñi nap u y+ñid nöp haga, "Nöp n+ñj udpin; an+g g+inabön, a gem, gas+ u n+ñbin u pen gas+ m+höp n+ñnam rö löp u, y+ip gas+ aij ñimön n+ñjem yad böñ nöp n+ñj udnam," a ga.

²⁵ Pen n+bi b+ iru nöp, apil m+hau Jisas aip m+deila au, g+ dö g+ aueila n+ñjöm Jisas kijaki u n+ip haga, "Ne kijaki, n+bi b+ gö r+im+id hauñ alö manö hagagnaböl u, nöp hagabin, ñi u n+ip arö g+mön, böñ nöp armön, hainö kauyan+ ado g+ auagmön!" a ga.

²⁶ Hagö, kijaki an+ibu gauñ göm, ñi u n+ip gö, ap lug paköm, g+il g+il g+i, g+ p+ðöñ gö, n+bi b+ iru nöp hagla, "Hadö umöb," a g+la. *

²⁷ An+g hagla u pen Jisas ñi magö ur n+pe u udöm, n+ip ud urak ña.

²⁸ Hainö Jisas ram raul m+gan amöm, b+ n+pe gau aip kale nöp m+ðöl g+i, n+ip hagla, "N+hön g+in+g hon kijaki an+ibu n+ip hag yu wasö n+ñbun?" ö g+la.

²⁹ Hageila, Jisas haga, "Kijaki an+ibu rö y+har+ñ hag yuagnaböl; God n+ip sabe g+ilö me, höñ arnaböl. Wasö u höñ aragnaböl," a ga.

Jisas kauyan, "Umem uraknabin," a ga (Mad 17:22-23; Luk 9:43-45)

³⁰⁻³¹ Jisas b+ n+pe gau uñ g+i, ram m+ñöñ an+ibu arö göm, ram m+ñöñ Galili an+ au amöl g+i, b+ yad gau kalip manö hag ñi aij g+inam, a göm, agam+ij pi göl m+ðöl g+i, kalip

hag ñi m+ðöp. Kalip hag ñöm haga, "B+ Ñi n+pe n+ip mumug göm b+ r+imnap kalip ñö, n+ip al pak l+lö, umöm, ñin m+höp m+ðöm, ñin m+höp n+gan+ u kauyan+ uraknab," a ga. *

³² N+pe an+g hagö n+ñjöl g+i, manö iñ an+ibu n+hön, a göm, n+ip hag n+ñjblap u pen p+ri+köm, hag n+ñagla. *

Yad nöp b+ kub m+dpin, a göm, manö pen pen hagla

(Mad 18:1-5; Luk 9:46-48)

³³⁻³⁴ Pen adan an+ au amöl g+i, Jisas b+ n+pe gau, "Yad nöp b+ kub, ne b+ kub wasö," a göl g+i, pen pen haglö ara. Am Kapaneam amjaköm, ram raul u amöm, Jisas kalip hag n+ñjöm, haga, "Adan an+ au apöl g+i, manö n+hön hagpe auaj+ip?" ö ga. Hagö, b+ n+pe gau manö an+ibu hag n+ñjöl göm aula u n+ñjöm, nable gö, pen hag ñagla.

³⁵ Hag ñageila, Jisas am as+iköm, b+ n+pe umbö m+gan lan+ gau kalip hagö aueila haga, "N+bi b+ kub m+dn+g göl gau, n+bi b+ y+har+ñ wög g+i ñibal rö m+ðöm, n+bi b+ r+imnap kalip magöñhalö wög g+i ñöl," a ga. *

³⁶ An+g hagöm, ñi pai pro ap dapöm m+deila an+ au löm, wabi göl g+i, haga,

³⁷ "N+bi b+ y+ip n+ñj udöm, ñi pai pro i rö añi ap ud aij g+inaböl u, ñi u n+ip nöp wasö, yad abe udnaböl. Pen y+ip udnaböl u, y+ip nöp wasö, Bapi y+ip hag yuö aunö u n+ip abe udnaböl," a ga. *

N+bi b+ kotmañ hon gagnaböl gau, kale n+bi b+ n+ñeb hon

(Luk 9:49-50)

³⁸ Pen Jon Jisas n+ip haga, "Manö hag ñeb b+i. B+ ap hib ne hagöm, kijaki aiön pi hag höñ yuö n+ñjun n+ip hagno, 'Ne b+ hon aip j+im ñöl ajagpun u, an+g gagmön,' a g+ino," a ga.

³⁹ Hageia, Jisas n+ip pen haga, "N+ip n+hön g+in+g wasö g+ipe? N+bi b+ y+ip gas+ n+ñjöm, hib yad hagöm, nan gagep rö r+imnap g+inaböl gau, hainö ado göm y+ip manö naij hagagnaböl.

⁴⁰ N+bi b+ kotmañ hon gagnaböl gau, kale n+bi b+ n+ñeb hon. *

⁴¹ Pen n+ñjim! N+bi b+ an, kalöp Jisas b+ n+pe, a göm, ñiñ m+il ñ+lö ñiñnabim u, God kalip ud aij g+inab," a ga. *

G+ naij gun rö löp, a g+mim, n+ñj aij g+mim

(Mad 18:6-9; Luk 17:1-2)

⁴² "Pen n+bi b+ r+imnap apöm, ñi pai y+ip n+ñj udpal gau, kalip nan si nan naij adö u g+i yamlö, kale gas+ y+ip u hauñ göm, nan si nan

* 9:23: Mad 21:21; Mak 11:23 * 9:26: Mak 1:26 * 9:30-31: Mak 8:31; 10:32-34; Jon 7:1 * 9:32: Luk 9:45

* 9:35: Luk 22:24; Mad 20:25-27; Mak 10:43-44 * 9:37: Mad 10:40 * 9:40: Mad 12:30; Luk 11:23 * 9:41: Mad

naij gɛnaböl. Nɛbi bɛ anɛg gɛnɛg geinaböl u, nõd kabö kub ap uɲam u nagɛ ud lɛ rɛbɛkóm, dam ñɛg solwara aɲ au yublap u aij. Pen kamɛɲ mɛdóm, anɛg gɛ naij gɛnaböl u, ilõn kub yabɛɪ udnaböl," a ga.

⁴³ Jisas anɛg hagóm haga, "Ñɛmagö ap gö, kale nan si nan naij gɛnɛg gabim u, ñɛmagö böɲ anɛb lau rɛb gɛ dö gɛ yube, böɲ lau u nõp mɛdɛɛnɛm. Anɛg gɛmim, nan si nan naij anɛbu gagnabim rö, kamɛɲ arnabim. Pen ñɛmagö mɛhõngöl mɛdö, gɛ naij gɛmim, ram mɛnõɲ Hel, mab pör nõp inmɛdöp au arnabim. *

⁴⁴ Ram mɛnõɲ anɛbu, 'kalɛp gɛse pör nõp lɛ mɛdöl gɛ, mab in nõp mɛdɛɛnab.'

⁴⁵ "Ma kɛd u, u rö nõp. Ma kɛd ap gö, kale nan si nan naij gɛnɛg gabim u, ma kɛd böɲ anɛb lau rɛb gɛ dö gɛ yube, böɲ lau u nõp mɛdɛɛnɛm. Anɛg gɛmim, nan si nan naij anɛbu gagnabim rö, kamɛɲ arnabim. Pen ma mɛhõngöl mɛdö, gɛ naij gɛpe, kalöp ram mɛnõɲ Hel, mab ke inab u yuö, ilõn kub udnabim.

⁴⁶ Ram mɛnõɲ anɛbu, 'kalɛp gɛse pör nõp lɛ mɛdöl gɛ, mab in nõp mɛdɛɛnab.'

⁴⁷ Amgö magö u, u rö nõp. Amgö magö ap gö, kale nan si nan naij gɛnɛg gabim u, amgö magö böɲ anɛb lau ud gulu gɛ yube, böɲ lau u nõp mɛdɛɛnɛm. Anɛg gɛmim, nan si nan naij anɛbu gagnabim rö, God ram mɛnõɲ nɛpe au arnabim. Pen amgö magö mɛhõngöl mɛdö, gɛ naij gɛpe, kalöp ram mɛnõɲ Hel, mab ke inab u yuö, ilõn kub udnabim. *

⁴⁸ Ram mɛnõɲ anɛbu, 'kalɛp gɛse pör nõp lɛ mɛdöl gɛ, mab in nõp mɛdɛɛnab.' *

⁴⁹ "Bɛɪ hañ run laulö in dö aij lɛnab u rö, God nɛpe nɛbi bɛ magöɲhalö kalɛp anɛg unbö rö nõp gɛnab.

⁵⁰ "Dö sol nan dö kal aij yabɛɪ u pen dö kal nɛpe u arö, aige göl gɛmim gɛpe, kauyaɲ dö kal gɛnab? Anɛb u, kale nɛbi bɛ dö kal rö mɛdmim, nɛbi bɛ rɛmnap mɛdmagö lɛmim, aip agamɛɲ mɛdaimim," a ga. *

10

*"Nɛbi hag yuep aka wasö?" gɛla
(Mad 19:1-12; Luk 16:18)*

¹ Jisas Kapaneam arö göm, ram mɛnõɲ Judia aɲ gau amöm, am ñɛg Jodan juöm, böɲ lödaɲ ara. Nɛbi bɛ gau nɛɲöm, ap magum geila nɛɲöm nɛpe pör gɛmɛdöp rö kalɛp manö hag ña.

² Bɛ Perisi rɛmnap, Jisas nɛhõn rö hagnab, a göm, apöm, nɛp hag nɛɲöm hagla, "Bɛ gau nɛbi udöm, hag yunɛg, hag yunaböl aka ne nɛhõn gasɛ nɛɲban?" ö gɛla.

³ Hageila, Jisas haga, "Mosɛs God Manö kalɛ kɛɲ rɛkóm, kalöp manö nɛhõn haga?" ö ga.

⁴ Hageia hagla, "Mosɛs haga, 'Nɛbi hag yunɛg, "Nöp hag yuabin," a göm, köp bad ap kalɛ kɛɲ rɛkóm nɛp ñöm, hag yunɛm,' a ga," a gɛla. *

⁵ Hageila, Jisas haga, "Kalöp manö hag ñö, nɛɲmim, yɛɲɛd udagpim u me, Mosɛs lo manö anɛbu kalɛ kɛɲ rɛka.

⁶ Pen God ram mɛnõɲ hadame dagol gɛ la ñɛn u, bɛ gɛ löm, nɛbi gɛ löm, ga. *

⁷ Adö anɛbu me, bɛ gau nɛme nap bɛ aip mɛdóm, am nɛbi udöl gɛ, kalɛp arö göm,

⁸ kale ber mɛhau jɛm ñöl hanlö hañ romaɲ aɲ lɛnab. Hainö ke ke wasö, jɛm ñöl nõp mɛdɛɛnabil. *

⁹ God hagö, bɛ nɛbi udöm hañ romaɲ aɲ lɛnab anɛbu, bɛ rɛmnap am kalɛp hag pak asɛk ke ke lagöl," a ga.

¹⁰ Anɛg hagóm, bɛ nɛpe gau aip kauyaɲ ram raul mɛgan yaɲ amöm, Jisas nɛp manö adö anɛbu kauyaɲ hag nɛɲeila.

¹¹ Jisas haga, "Bɛ ap nɛbi udöm, hag yuöm, am nɛbi hain nɛbö udnab u, nɛpe nɛbi si udep bɛ. *

¹² Nɛbi u, u rö nõp, bɛ udöm, arö göm, am bɛ hain nɛbö udnab u, nɛpe bɛ si udep nɛbi," a ga.

*Jisas ñɛ pai pro gau kalɛp wabi göm,
ñɛmagö kalɛp nabɛc adö laɲ la
(Mad 19:13-15; Luk 18:15-17)*

¹³ Nɛbi bɛ rɛmnap, Jisas ñɛ pai hon gau ud nɛɲaɲ, a göm, daueila, pen bɛ nɛpe gau kalɛp hag geila.

¹⁴ Anɛg hageila, Jisas nɛɲö, mulu lugö, haga, "Ñɛ pai pro gau arö gɛpe, yad aulan. God ram mɛnõɲ u ñɛ pai pro anɛb gau rö mɛdpal.

¹⁵ Yad kalöp nɛɲö yabɛɪ hagabin, nɛbi bɛ gau, ñɛ pai pro gau God ram mɛnõɲ adö laɲ manö u nɛɲ udpal rö nɛɲ udagnaböl u, God ram mɛnõɲ nɛpe au aragnaböl," a ga. *

¹⁶ Anɛg hagóm, ñɛ pai pro gau kalɛp ud wabi göm, ñɛmagö nɛpe nabɛc kalɛp adö laɲ löm haga, "God kalöp abad mɛdɛɛnɛm," a ga.

*Bɛ nan iru mɛdeia ap
(Mad 19:16-22; Luk 18:18-23)*

¹⁷ Pen Jisas arö nɛɲöl gɛ, bɛ ap gɛ dö gɛ apöm, Jisas mɛdeia il au kugom yɛmöm,

* 9:43: Mad 5:30 * 9:47: Mad 5:29 * 9:48: Ais 66:24
5:31 * 10:6: Jen 1:27; 5:2 * 10:8: Jen 2:24; Ep 5:31-33

* 9:50: Mad 5:13; Luk 14:34 * 10:4: Dud 24:1-4; Mad
* 10:11: Mad 5:32 * 10:15: Mad 18:3

haga, "Manö hag ñeb bî aij yabî! Yad nîhôn gem pör mîdep u udnabin?" ö ga.

¹⁸ Hageia, Jisas haga, "Yîp nîhôn gîning, 'Bî aij yabî,' a gîpan? Nîbi bî ap aij mîdagpal; God aîñ me aij mîdöp."

¹⁹ Pen ne God lo manö u nîjban: "Wip alagmim; nîbi si bî si gagmim; nan si udagmim; manö kub hagmim pîral hagagmim; manö pîral hagmim nîbi bî rîmnap nan kale gau pîñ gî udagmim; name nap hagmil adö u rô nöp nîjmim, hain gîmim," a ga. *

²⁰ Jisas anîg hagö, bî anîbu Jisas nîp haga, "Manö hag ñeb bî. Yad ñî pro nöp mîdem, lo manö anîb gau magöñhalö nîjöl gî mîdpin," a ga.

²¹ Hagö, Jisas nîp nîjöm, mîdmagö löm, haga, "Ne nan aîñ ap nöp gagpan. Ne ammön, nan ne nîhôn nîhôn mîdöp gau sikim gî, mani udmön, nîbi bî nan mîdagöp gau kalîp ñîmön. Anîg gîmön me, nan aij ne u mîdeinab God ram mînön kumi kabö adö lanj au. Hagpin rô gîmön, aumön, yad aip ajaul," a ga.

²² Anîg hagö, bî anîbu nan nîpe iru mîdeia rô, mög gö, gasî mlö yabî löl gî ara.

²³ Jisas bî nîpe gau kalîp nîj gîgabö göm haga, "Nîbi bî nan iru mîdeinab gau uñham yabî God nîbi bî nîpe mîdlö, kalîp udöm ram nîpe au abad mîdeinab," a ga.

²⁴ Anîg hagö, bî nîpe gau manö anîbu nîjöm, gasî iru nöp nîjöl nîjöl göm, Jisas kalîp kauyanj haga, "Ñî pai yad gai i, manö hagabin i nîjim. God ram mînön u uñham arep rô mîdöp!"

²⁵ Kaj kamel gau kali mauöt nagi yubal mîgan u arnîg, uñham arnaböl u pen nîbi bî utpö kîno mani nan gau iru mîdöp gau, God ram mînön nîpe au uñham yabî arnaböl," a ga.

²⁶ Jisas anîg hagö, bî nîpe gau aiö yabî göm, pen hag nîjöl hag nîjöl göm hagla, "Anîb u, an rô pör mîdep u udnab?" ö gîla.

²⁷ Hageia, Jisas kalîp nîjöl gî haga, "Nîbi bî gau ke göl rô lagöp; God nöp me nîhôn nîhön gîning, gîntim rô nöp mîdöp," a ga.

²⁸ Pen Pida Jisas nîp haga, "Nön! Hon ne aip ajöl gî, nan hon gau magöñhalö arö gîpun," a ga.

²⁹ Hageia, Jisas haga, "Yad kalöp nîjö yabî hagabin, nîbi bî yîp gasî nîjöm, manö aij yad wög u gîning, ram mînön kale arö göm aka, nîñîñ nîmam kale gau arö göm aka, nîme nap kale gau arö göm aka, ñî pai kale gau arö göm aka, wög adîñ kale gau arö göm, wög yîp geinaböl u,

³⁰ God kalîp ud aij gînab. Kalîp abad mîdö, mînön naböñ adö ñî i mîdeinaböl ñî u, ram, nîñîñ nîmam, nîme nap, ñî pai,

wög adîñ kale iru yabî mîdeinab. Pen ñîñ rîmnap nîbi bî rîmnap gau, kalîp nîbi bî yad pîg mîdpal u nîjöm, kalîp gî naji gînaböl. Hainö pen God kalîp dam ram mînön nîpe au ud arö, nîpe aip pör nöp mîdeinaböl.

³¹ Pen nîbi bî uri nöd araböl gau, hainö iru nöp jöl adö yabî gau mîdeinaböl. Pen nîbi bî uri jöl adö yabî gau mîdpal gau, hainö iru nöp nöd am mîdeinaböl," a ga. *

Jisas kauyanj, "Umem uraknabin," a ga (Mad 20:17-19; Luk 18:31-34)

³² Pen kale Jerusalem amöl gî, Jisas nöd ga; bî nîpe gau hain göm, gasî mlö mlö nîjöl gî areila nîjöm nîbi bî hain aueila gau nîjöm pîñîñ gîla. Jisas pen bî nîpe umbö mîgan lanj gau kalîp nöp ut gî, goi au amöm, nan nîhön nîp gîning ga u kalîp hag ña. *

³³ Jisas haga, "Hon Jerusalem arno nîjöl gî, bî ap Bî Ñî nîpe nîp kain gî dam, bî God nîp nan sabe gep bî kub gau abe, bî lo manö hag ñeb bî gau abe ñîmagö kalîp ñö, nîp manö kub hagöm, 'Bî anîbi nîp al pak lep,' a göm, ud bî Juda wasö gau kalîp ñînaböl.

³⁴ Nîlö, nîp hag juöm, kîñu alöm, nagî ud paköm, dam böñ nöp al pak lîlö umnab. Pen ñîñ mîhöp mîdöm, ñîñ mîthau nîganj u kauyanj uraknab," a ga.

Jems aip Jon aip bî kub mîdaiul, a gî gasî u nîjöl

(Mad 20:20-28)

³⁵ Sebedi ñî nîpe mîthau, Jems aip Jon aip apil Jisas nîp haglö, "Manö hag ñeb bî, hol mîhön nöp manö ap hag nîjlo, ne yau a gîmön gînabön u aij," a gîlö.

³⁶ Anîg hagailö, Jisas kalîp haga, "Kale yîp hag nîjning gabil anîbu, yad kalöp nîhön gînam?" ö ga.

³⁷ Hageia haglö, "Hainö ne mailö aij ke halö mîdmön, ram mînön magöñhalö kîñ rô abad mîdeinabön ñîñ u, halîp mîhön, bî ap ud ñîmagö yîjîg böñ lau adö lîmön, bî ap ud ñîmagö sîdagö böñ lau adö lö, askî mîdaiul," a gîlö.

³⁸ Anîg haglö, Jisas haga, "Kale mîhön nîj aij gîmil hagagabil. Nîg asi yad ñîñnabin u kale mîhön u rô nöp ñîñnabil? Yad ñîg paknabin u, kale mîhön u rô nöp paknabil?" ö ga. *

³⁹ Hageia, "Yau, anîg gînabul," a gîlö. Hagailö, Jisas haga, "Nîjö hagabil. Nîg yad ñîñnabin u, kale mîhön u rô nöp ñîñnabil; ñîg paknabin u, kale mîhön u rô nöp paknabil u pen *

⁴⁰ ñîmagö yîjîg yad böñ lau an mîdeinab, ñîmagö sîdagö yad böñ lau an mîdeinab u

* 10:19: Eks 20:12-17; Dud 5:16-20 * 10:31: Mad 20:16; Luk 13:30 * 10:32: Mak 8:31; 9:31 * 10:38: Mak

yad hagagnabin; u bapi nan nıpe; nıpe ke nıñöb rö gınab,” a ga.

⁴¹ Pen Jisas bı nıpe unbö sıduñ lañ manö anıbu nıñlö, kalıp mulu lugö, Jems Jon bı mıñhau kalıp hag gıla.

⁴² Anıg gılö, Jisas kalıp magöñhalö hagö aueila haga, “Kale nıñbım, Juda nıbi bı wasö gau, kiñ kale klö göm abad mıdpal; bı kub kale manö nıñhön nıñhön hagnaböl u nıñöm ana udöm hain gınaböl me. *

⁴³ Pen kale gıpal rö gıgımım. Bı an bı kub mıdainım u, bı pro rö mıdöm, nıbi bı rımnap kalıp wög gı ñeb bı rö mıdainım. *

⁴⁴ Bı an bı kub yabıt mıdainım u, bı pro ramö gau rö mıdöm, nıbi bı rımnap kalıp magöñhalö nagı wög gep bı ap rö mıdainım.

⁴⁵ Bı Ñı nıpe u, nıbi bı gau kale wög yıp gılan, a göm, auaga; wög kalıp gı ñı damem, hainö nan sı nan naij gıpal adö u hajı gı umnö, nıbi bı iru nöp kamıñ aröl, a göm, aua,” a ga.

*Jisas amgö we ga bı ap gö, amgö ñıl nıña
(Mad 20:29-34; Luk 18:35-43)*

⁴⁶ Jisas bı nıpe gau aip daun kub Jeriko amjakla. Kale Jeriko arık arıñg, nıbi bı iru yabıt nöp aip arla. Bı Dimeas ñı nıpe Badimeas amgö we ga u, mani ñım, a göm, asıb hagöl gı, adan gof au asık mıdeia.

⁴⁷ Asık mıdö nıñöl gı, “Jisas bı Nasared nıbö u auab,” a gılö nıñöm, nıpe wıñ alöm haga, “Jisas, Depid Ñı nıpe, yıp mög nıñmön!” a ga.

⁴⁸ Hageia, nıbi bı gau nıp hag göm hagla, “Manö hagagnön! Agamıj mıd!” a gıla. Anıg hagla u pen nıpe agamıj mıdöm wasö, meg magö dap ranöm wıñ kub alöm haga, “Depid Ñı nıpe, yıp mög nıñmön!” a ga.

⁴⁹ Hageia, Jisas söl anıb au pıdön göm haga, “Nıp wıñ albe, aui auañ,” a ga. Hagö, nıbi bı gau bı amgö we u nıp hagla, “Jisas nöp wıñ alab. Urakmön gası halö aumön,” a gıla.

⁵⁰ Hageila, wañj mılöbö nıpe u ud ju yuöm, yıñıd nöp uraköm, Jisas mıdeia au ara.

⁵¹ Areia, Jisas nıp haga, “Yıp nıñhön gan, a gımön, auabön?” ö ga. Hageia haga, “Manö hag ñeb bı. Amgö u kauañ nıñnam, a gem, auabin,” a ga.

⁵² Hageia, Jisas haga, “Jisas yıp gö kamıñ lınab, a gımön, nıñ udpan u rö, me ne kamıñ löp, gö ne aru,” a ga. Anıg hagö nıñöl gı, magö anıbu nöp amgö ñıl nıñöm Jisas aip ara. *

* 10:42: Luk 22:25-26

* 10:43: Mad 23:11; Mak 9:35

11

*Jisas ud anıñ löm Jerusalem arla
(Mad 21:1-11; Luk 19:28-40; Jon 12:12-19)*

¹ Jisas bı nıpe gau aip am am Jerusalem söl söl göl gı, Olip Dum, ram rıñg aglö Bedpagı Bedani a gal u amjaköm, Jisas bı nıpe mıñöp hagöm haga,

² “Ram mıñönj mıgan lödañ ammil nıñnabil, kaj donki marep nıbi bı ud ajappal ap adık lılö mıdeinab. Nıñmıl, hubık daumıl.

³ Nıbi bı rımnap kalöp nıñhön gıñıg anıg gabil, a gaiöl, hagmıl, ‘Bı Kub wög ap göm, kauañ yuö, auab,’ a gımıl,” a ga.

⁴ Anıg hagö, ammil nıñöl, kaj donki marep ap adan au ram ajön il gof au nagı adık lılö mıdeia. Hubık gılö nıñöl gı,

⁵ nıbi bı yöp söl anıb au mıdeila gau hagla, “Nıñhön gıñıg kaj donki marep anıbu hubık gabil?” ö gıla.

⁶ Hageila, Jisas haga rö nöp hagailö, yau a gılö,

⁷ kaj donki marep anıbu dam Jisas mıdeia au apıl, wañj mılö kub kale ud jumıl, kaj donki adö lañ lailö, Jisas adö anıbu asıka.

⁸ Nıbi bı gau iru nöp, wañj mılöbö kale gau ud juöm, adan majö adö au lıla; rımnap mab uañ gau ud hak dap lıla.

⁹ Anıg göm, nıbi bı nıp nöd gıla gau abe, nıp hain gıla gau abe, wıñ alöl gı hagla, “God hib nıpe hagno adö arañ!

Bı Kub bı nıpe yuö auab i;

God nıp abad aij gınım. *

¹⁰ Bac Depid kiñ mıdöm nıbi bı abad mıdmıdöp rö, nıpe hanıp gınab!

God hib nıpe hagno adö arañ!” a gıla.

¹¹ Jisas anıg göm, Jerusalem aramöm, God sabe gep ram raul u amöm, nan gau nıñ ajö nıñöl gı, sıdö wad arö nıñöl gı, bı nıpe unbö mıgan lañ gau aip ram rıñg aglö Bedani arla.

*Mab ñıñeb ap magö pıłaga
(Mad 21:18-19)*

¹² Ruö pen, Bedani nıbö ado gı adan anı au apöl gı, Jisas nıp kıyö la.

¹³ Kıyö lö, mılö yıñıg nıña mab uñem ap mıdeia. Magö rımnap pılöm mıdöp aka göm, amöm nıña, magö pıłaga; mab uañ nöp mıdeia. Pen nıñhön: magö pılep ñın u auaga. *

¹⁴ Anıg gö, Jisas mab anıbu haga, “Hainö nıbi bı rımnap mab magö ne u ñıñagnaböl,” a ga. Bı nıpe gau manö haga anıbu nıñla.

* 10:52: Mak 5:34

* 11:9: Sam 118:25-26

* 11:13:

God sabe gep ram nan sikim geila gau, Jisas kalip hag hön yua
(Mad 21:12-17; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)

¹⁵ Jisas bî nîpe gau uł gî, Jerusalem amöm, God sabe gep ram raul amöm nîpa, nîbi bî gau sikim göl gî, mani yîmjîköl gî mîdeila. Anîg geila, mani yîmjîk geila abañ bad gau ud ado göm, yaur dap lîlö rauöl gî mîdeila mab po gau ud ado göm, nîbi bî sikim göl gî, nan rauöl gî, ram raul anîbu mîdeila gau, kalip rîdîk gî hön yua.

¹⁶ Rîdîk gî hön yuöm haga, "Nan rîmnap dap God sabe gep ram kabö waryö gîgabö göl mîdöp an i padiagmim," a ga.

¹⁷ Anîg hagöm haga, "God Manö u kalî kliñ rîkôm hagla, 'God hagöp, 'Ram yad u, nîbi bî ram mînön gau gau magöñhalö apöm, yîp sabe gînaböl,'" a göp, ' a gîla. Pen kale anîg gajim, bî nan si ud pi göl mîdpal ram ap rö lõp," a ga. *

¹⁸ Anîg hagö, bî God nîp nan sabe gep bî kub gau abe, bî lo manö hag ñeb bî gau abe, manö anîbu nîñöm, nîp al pak lun, a gîla. Pen nîbi bî gau magöñhalö manö nîp u nîñöm aiö gîla rö me, Jisas nîp pîñîñ göm, aigöl gun nîp al pak lun, a göm, gasî u ułhai nîñ mîdeila. *

¹⁹ Ram duga magö u, Jisas bî nîpe gau aip Jerusalem arö göm arla.

God nîp gasî añî nîñmim hag nîñbe, hag nîñnabim rö gînab
(Mad 21:20-22)

²⁰ Ruö sîb halö adan an au amöl gî nîñla, mab ułem Jisas hag ga u il halö böñ nöp mîlep gî mîdeila.

²¹ Anîg ga nîñöm Pida haga, "Manö hag ñeb bî, nön! Ułem mab rol hag gaina i mîlep gî lugöp!" a ga.

²² Hageia, Jisas haga, "God nîp nîñ udmim.

²³ Yad kalöp nîñö hagabin, hon hagno God u rö nöp gîñîm, a gîmim, gasî mîhöp wasö gasî añî nîñmim, dum ilö anîbi 'Nîg solwara an au dan gî dam pak,' a gînabim u, hagnabim rö gînab. *

²⁴ Anîb u me, God nîp hagnabun rö gînab, a gîmim, gasî añî nîñmim hag nîñbe, hagnabim rö gînab. *

²⁵ Pen God nîp sabe gîñîg gîmim, nîbi bî rîmnap kalöp gî najî gîpal gau nîñmim arö gîmim nîñöm Nap kale kumi kabö adö lan mîdöp u, nan si nan najî kale gîpim gau nîñöm arö gînab. *

²⁶ Pen nîbi bî rîmnap kalöp gî najî gîpal gau nîñmim arö gagnabim u, Nap kale kumi kabö adö lan mîdöp u, nan si nan najî kale gîpim gau u rö nöp nîñöm arö gagnab.

"Nöp an hagö anîg gî ajabön?" ö gîla
(Mad 21:23-27; Luk 20:1-8)

²⁷ Pen Jisas bî nîpe gau aip kauyan Jerusalem apjaköm, nîpe God sabe gep ram raul gau gî ajö nîñöl gî, bî God nîp nan sabe gep bî kub gau abe, bî lo manö hag ñeb gau abe, bî manö ud asîkep gau abe, Jisas mîdeila au apöm hagla,

²⁸ "Nöp an, anîg gîmön, a gö, gî ajabön?" ö gîla.

²⁹ Hageila, Jisas pen haga, "Yad kalöp manö ap hag nîñö, yîp hag ñeinabim u, yad pen yad an hagö gî ajabin u, kalöp hag ñîñabin.

³⁰ Jon nîbi bî gau kalip ñîg pak ña u, God hagö ñîg pak ña aka gasî nîpe ke nîñöm ñîg pak ña? Yîp hag ñîbe, nîñîñ!" a ga.

³¹ Anîg hagö, kale ke hag nîñ hag nîñ göm hagla, "Hon hagnabun, 'God hagö, Jon nîbi bî gau kalip ñîg pak ña,' a gîñabin u, hanîp hagnab, 'Anîb u, nîñön gîñîg Jon manö nîpe u nîñ udagpim?" ö gîñab.

³² Pen hon hagnabun, 'Jon gasî nîpe ke nîñöm kalip ñîg pak ña,' a gîñabin u, hanîp nîñön gîñab?" ö gîla. Pen nîñön: nîbi bî gau magöñhalö, God hagö, Jon wög nîpe gîmîdöp a göm nîñmîdal u me, Juda bî kub anîb gau pîñîñ göm manö ke ap hagagla.

³³ Gasî anîbu nîñöm hagla, "Hon nîñagpun," a gîla. Anîg hageila, Jisas kalip pen haga, "Kale yîp pen hag ñagpim rö, yîp an hagö gî ajabin u, kalöp u rö nöp pen hag ñagnabin," a ga.

12

Juda nîbi bî gau kale God bî nîpe gau kalip gî najî gîla, a ga
(Mad 21:33-46; Luk 20:9-19)

¹ Jisas pen kalip manö adö ap hod rîkôm haga, "Bî ap waryö göm, nagî wain wög u gî yîmöm, wain magö pak hib jakep, a göm, mîgan ap gî lî aij gîñab. Nîbi bî apöm nagî magö si udnaböl u nîñ mîdaiun, a göm, ram gîlan gî mîlö kub ap göm, bî rîmnap kalip hagnab, 'Kale nagî wain wög yîp u abad mîdmim, hainö pîlöm po gö, yîp rîmnap, kale rîmnap udmim,' a göm, ram mîñön mîlö gau arnab. *

² Wain magö po gîñab magö u, bî nîpe ap hag yuöm, hagnab, 'Wain magö yîp rîmnap ñîlö daumön!' a gîñab.

³ Hagö, amjakö, bî wög gîñaböl gau, nîp ud pak pak lõm, yîharîñ nöp hag yunaböl.

⁴ Anîg gîlö, bî wain wög nap nîbö u bî ap pen hag yunab. Amjakö, nîp nabîc lan paköm, gî najî yabî gîñaböl.

⁵ Anîg gîlö, bî wain wög nap nîbö u, bî ap pen yuö arö, nîp böñ nöp al pak lîñaböl. Bî

* 11:17: Ais 56:7; Jer 7:11

* 11:18: Mak 14:1

* 11:23: Mad 17:20

* 11:24: Mad 7:7

* 11:25: Mad 6:14-15

* 12:1: Ais 5:1-2

rɪmnap iru nöp yuö, anɪb unbö nöp göl gɪ, rɪmnap mɪñu magö paknaböl, rɪmnap böñ nöp al pak lɪnaböl.

6 Anɪg gɪlö gɪlö me, bɪ wain wög nap nɪbö u bɪ nɪpe ap mɪdageinab; ñɪ mɪdmagö nɪpe aɪñ mɪdeinab u, manö nɪpe u udnaböl, a göm, yuö arnab.

7 Pen amjakö, nɪbi bɪ wain wög gɪ mɪdeinaböl gau nɪñöm hagnaböl, 'Ñɪ auöp i, bɪ wain wög nap nɪbö u ñɪ nɪpe auöp. Anɪb u, nɪp al pak lun me, nan nɪpe udnɪm rö gau hon udnabun,' a gɪnaböl.

8 Anɪg hagöm, ñɪ anɪbu nɪp böñ nöp al pak löm, dam höñ gau ud yunaböl. *

9 Anɪg geinaböl, bɪ wain wög nap nɪbö u apöm, nɪhön gɪnab? Nɪpe apöm, nɪbi bɪ wain wög geinaböl anɪb gau kalɪp al pak löm, nɪbi bɪ rɪmnap kalɪp hagö, wain wög anɪbu abad mɪdeinaböl," a ga.

10 Anɪg hagöm kalɪp haga, "God Manö kalɪ kliñ rɪköm hagla, 'Bɪ ram gep gau kabö mɪlö arö gɪla u, kabö anɪbu nöp mɪñɪ ram padö an yan u bɪnɪg ñöl mɪdöp. *

11 Bɪ Kub anɪg ga u, hon nɪñun aɪj a gabun,' a gɪla," a ga.

12 Jisas anɪg hagö, bɪ God nɪp nan sabe gep bɪ kub gau abe, bɪ lo manö hag ñeb gau abe, bɪ manö ud asɪkep gau abe, hanɪp nöp hagab, a göm, nɪp sɪsɪ udun, a gɪ nɪñɪla u pen nɪbi bɪ gau kalɪp pɪñɪñ göm, arö gɪla.

"Dakis ñeb aka ñagep?" ö gɪla (Mad 22:15-22; Luk 20:20-26)

13 Pen hainö Juda bɪ kub anɪb gau, bɪ Perisi rɪmnap aɪp, Herod bɪ nɪpe rɪmnap aɪp kalɪp hagla, "Kale Jisas mɪdöp au am-mim, nɪp manö rɪmnap hag nɪñbe, nɪpe nɪhön dui manö hageinab, nɪp dam nagɪ lɪnabun," a gɪla. *

14 Anɪg hageila, Jisas mɪdeia au amöm, hagla, "Manö hag ñeb bɪ. Hon nɪñbun ne bɪ nɪñö yabɪl nöp hagpan. Bɪ kub gau abe, nɪbi bɪ yɪharɪñ gau abe, kalɪp nɪñmön pɪñɪñ gagpan. God hagöp rö nöp nɪñmön, nɪbi bɪ gau kalɪp yɪjɪg göl nöp hag ñɪban. Anɪb u, hanɪp hag ñɪ! Hon Juda nɪbi bɪ lo gau aigöl gɪ mɪdöp? Gapman bɪ kub Sisa u nɪp dakɪs ñeb aka ñagep?" ö gɪla.

15 Anɪg haglö, Jisas manö piral hageila u nɪñöm haga, "Nɪhön gɪnɪg, manö dui hagar a gɪmim, yɪp manö piral anɪbu hagabim? Mani magö ap daube, yad nɪñɪn," a ga.

16 Hagö, dap ñɪlö nɪñöm haga, "Mani ba u, bɪ an mulu adɪñ u mɪdöm, an hib u mɪdöp?" ö ga. Hageia hagla, "Bɪ kub Sisa u nöp," a gɪla.

17 Hageila, Jisas haga, "Sisa nan nɪpe mɪdainɪm u Jisa nɪp ñɪmim; God nan nɪpe

mɪdainɪm u God nɪp ñɪmim," a ga. Anɪg hagöm, manö piral kale u dauba gɪ aɪj ga anɪbu nɪñöm, aɪö yabɪl gɪla. *

Nɪbi bɪ umöm uraknaböl (Mad 22:23-33; Luk 20:27-40)

18 Sadyusi nɪbi bɪ gau, nɪbi bɪ umöm, uraknaböl, a göm, nɪñmɪdal rö, rɪmnap Jisas mɪdeia au apöm hagla, *

19 "Manö hag ñeb bɪ. Bɪ God manö hagep Mosɪs, manö ap hanɪp kalɪ kliñ rɪköm haga, 'Bɪ ap nɪbi udöm, ñɪ pai rɪköm wasö, yɪharɪñ umeinab u, nɪmam nɪpe ap pen nɪbi karɪñ anɪbu udöm, mam uma u ñɪ pai nɪpe u, a göm, rɪknab,' a ga. *

20 Anɪb u, bɪ il halö unbö mɪdun jɪñ u mɪdeinaböl. Nɪmam nöd nɪbi udöm, ñɪ pai rɪköm wasö, yɪharɪñ umnab.

21 Umö, nɪmam yɪgwö an nɪbö u pen nɪbi anɪbu nɪp udöm, u rö nöp ñɪ pai rɪköm wasö, yɪharɪñ umnab. Anɪg gö, nɪmam yɪgwö nɪgar nɪbö u pen nɪbi anɪbu nɪp udöm, u rö nöp ñɪ pai rɪköm wasö, yɪharɪñ umnab.

22 Anɪg gɪ dam dam, nɪmam unbö mudun jɪñ u ñɪ pai rɪköm wasö, magöñhalö yɪharɪñ umnaböl. Hainö nɪbi u u rö nöp umnab. Pen nɪbi bɪ umöm uraknaböl, a gɪpan u,

23 nɪbi aɪñ ap bɪ nɪpe unbö mudun jɪñ lɪnab anɪbu, hainö nɪmam mai aɪp nɪbi nɪpe mɪdeinab?" ö gɪla.

24 Hageila, Jisas haga, "Kale God Manö kalɪ kliñ rɪkla u abe, God kɪö nɪpe u abe nɪñagpim rö, gasɪ nɪñö nɪñagpim.

25 Nɪbi bɪ umbal gau uraknaböl ñɪn u, God ejol nɪpe gau mɪdpal rö mɪdöm, bɪ gau nɪbi udagnaböl; nɪbi gau bɪ udagnaböl.

26 Pen nɪbi bɪ kauyan uraknaböl, a gɪpim u, Mosɪs mab pro in nöp mɪdeia aɪud kalɪ kliñ rɪka u nɪñagpim rö löp. God, mab ineia an au mɪdöm, Mosɪs nɪp haga, 'Ebrahim, Aisak, Jekop, God kale me, yad mɪdpin,' a ga. Anɪb u, bac bɪ nöd umla gau kalɪp hagöm, 'God kale mɪdpin,' a ga. Pen kale haggim rö, nɪbi bɪ gau umöm, böñ nöp umblap u, God nɪpe, 'Ebrahim, Aisak, Jekop, God kale mɪdpin,' a gagböp. *

27 Nɪbi bɪ kamɪñ mɪdpal aka umbal u, God nɪñöb kale magöñhalö kamɪñ mɪdpal. Kale nɪñ aɪj gaggim me, böñ nöp umbal, a gɪmim, nɪñbim," a ga.

God lo manö kub yabɪl u (Mad 22:34-40; Luk 10:25-28)

28 Bɪ lo manö hag ñeb bɪ ap, Jisas Sadyusi nɪbi bɪ gau kalɪp hag aɪj ga u nɪñöm, apöm nɪp hag nɪñöm haga, "Lo adö mai kub yabɪl?" ö ga. *

* 12:8: Hib 13:12 * 12:10: Sam 118:22-23 * 12:13: Mak 3:6 * 12:17: Ro 13:7 * 12:18: Ap 23:8 * 12:19: Dud 25:5 * 12:26: Eks 3:2,6 * 12:28: Luk 10:25-28

²⁹ Hageia, Jisas haga, “Lo kub yabɪt u, God Manö u kalɪ kɪɪn rɪköm hagla, ‘Isrel nɪbi bɪ nɪnjim! Bɪ Kub hon God, nɪpe aɪnɪ nöp Bɪ Kub mɪdöp.” *

³⁰ Mɪdmagö ne u magöŋhalö, gasɪ rɪmɪd ne u magöŋhalö, kɪö ne u magöŋhalö udmön, God Bɪ Kub ne u nɪp mɪdmagö lɪmön,’ a gɪla.

³¹ Manö kub yabɪt ap, God Manö u kalɪ kɪɪn rɪköm hagla, ‘Ne ke mɪdmagö lɪban rö, nɪbi bɪ gau kalɪp u rö nöp mɪdmagö lɪmön,’ a gɪla. Lo manö gau magöŋhalö, lo anɪb mɪhau me lo kub yabɪt mɪdöp,” a ga. *

³² Hageia, bɪ lo manö hag ñeb bɪ u haga, “Manö hag ñeb bɪ. Ne nɪjö yabɪt hagpan, God aɪnɪ me Bɪ Kub yabɪt mɪdöp; nɪpe rö rɪmnap mɪdagpal.

³³ Hon God nɪp nan pak sabe gɪ ñɪnabun aka nan pak sabe gɪ ñɪ böŋ nöp launabun u nan kub wasö. Nan kub yabɪt me, mɪdmagö hon u magöŋhalö, gasɪ rɪmɪd hon u magöŋhalö, kɪö hon u magöŋhalö udun, God Bɪ Kub u nɪp mɪdmagö lun; hon ke mɪdmagö lɪbun rö, nɪbi bɪ gau kalɪp u rö nöp mɪdmagö lun,” a ga. *

³⁴ Anɪg hageia, Jisas bɪ u, nɪpe gasɪ nɪj aij yabɪt göm hagö, a göm, nɪp haga, “Ne God bɪ nɪpe ap mɪdmön rö löp,” a ga. Jisas pen manö nɪjö yabɪt gau nöp hageia u nɪjöm, nɪbi bɪ nɪjɪmɪdeila gau pɪñɪj göm, hainö manö piral gau nɪbö nɪp neb neb göm hagmɪdal rö, rɪmnap halö nɪp hag nɪjagla.

Krais nɪpe bɪ an?

(Mad 22:41-46; Luk 20:41-44)

³⁵ Jisas God sabe gep ram au nɪbi bɪ gau kalɪp manö hag ñɪ mɪdöl gɪ, nɪbi bɪ gau kalɪp haga, “Bɪ lo manö hag ñeb bɪ gau nɪhön gɪnɪg hagpal, ‘Krais u nɪpe Depid ñɪ nɪpe nöp,’ a gɪpal?

³⁶ Ana Ut u, Depid nɪp gasɪ ñö, Depid nɪpe ke kalɪ kɪɪn rɪköm haga,

‘Bɪ Kub nɪpe Bɪ Kub yad u nɪp haga, “Ne ñɪmagö yɪjɪg yad lau adö mɪdmön, yad nɪbi bɪ koɪmaɪ ne gau

kalɪp ma mo ne gau lɪnabin,” a ga,’ a ga. *

³⁷ Anɪb u, Depid nɪpe ke Krais nɪp ‘Bɪ Kub yad’ a ga. Pen Krais Depid ñɪ nɪpe mɪdböp, nɪp ‘Bɪ Kub yad’ a gagböp,” a ga. Jisas manö ñɪ anɪgöl nɪjöm hag aij ga rö, nɪbi bɪ iru yabɪt mɪdeila gau manö nɪp u ñɪñɪ löɪ gɪ nɪjɪla.

Bɪ lo manö hag ñeb bɪ gau gɪpal rö gagmim, a ga

(Mad 23:1-36; Luk 11:37-54; 20:4)

³⁸ Jisas nɪbi bɪ gau kalɪp manö hag ñöɪ gɪ haga, “Bɪ lo manö hag ñeb bɪ gau kalɪp

nɪj aij gɪmim. Kale gɪpal adö u, waɪj mɪlö kub gau löm, maker gau arno, nɪbi bɪ gau, auabim e, gɪlö, hib hane i adö laŋ mɪdeilaŋ, a göm, gasɪ u nɪjbal.

³⁹ Pen Juda magum gep ram u arno, hanɪp ka adö aij aij bɪ kub asɪkpal adö u asɪkmön, a gɪnaböl, a göm, gasɪ u nɪjbal. Nɪbi bɪ nan kub ñɪjbal aŋ u, u rö nöp, nɪbi bɪ amgö ilö adö au asɪkno, hanɪp nɪjöm, hon bɪ gep hib mɪdöp, a gɪnaböl, a göm, gasɪ u nɪjbal.

⁴⁰ Bɪ lo manö hag ñeb bɪ gau, nɪbi paɪpaɪ ram nan kale gau nan hon rö laŋ, a göm, pɪɪ gɪ udpal. God nɪp sabe gɪnabun u, nɪbi bɪ nɪjöl, a göm, manö mɪlö kub piral piral adö rɪmnap nöp gau haggpal. Anɪg gɪpal u, hainö God kalpe ilön kub unbö ke yabɪt ñɪnab,” a ga.

Nɪbi kaŋɪt yɪm gep rö marap God nɪp nan kub ña

(Luk 21:1-4)

⁴¹ Jisas God sabe gep ram mani dap ñɪmɪdal mɪgan söɪ au asɪk mɪdöm nɪja, nɪbi bɪ gep gau, mani iru nöp dap yula.

⁴² Pen nɪbi kaŋɪt mani mɪdageia ap, mani aɪɪ magö pro mɪhöp dap yua.

⁴³ Anɪg ga nɪjöm, Jisas nɪpe bɪ nɪpe gau hagö aueila haga, “Yad kalöp nɪjö yabɪt hagabin, nɪbi bɪ gau kale mani pro ñɪbal, pen nɪbi kaŋɪt i mani kub yabɪt ñöb.” *

⁴⁴ Nɪbi bɪ mani iru mɪdöp gau, mani kale rɪmnap halö iru nöp mɪdö nɪjöl gɪ, mani kale God nɪp rɪmnap nöp dap ñɪbal; pen nɪbi kaŋɪt i, mani nɪpe magö mɪhöp mɪdajɪp u magöŋhalö dap ñöb. Nɪpe nan rau ñɪjeb mani ap mɪdagöp. Anɪg göp u, God nɪjö, nɪbi bɪ rɪmnap pro ñɪbal u pen nɪbi kaŋɪt i kub yabɪt ñöb,” a ga.

13

God sabe gep ram waɪ gɪnab, a ga

(Mad 24:1-2; Luk 21:5-6)

¹ Jisas God sabe gep ram u arö göm höŋ arö nɪjöl gɪ, bɪ nɪpe ap nɪp haga, “Manö hag ñeb bɪ. Kabö aij udöm, ram aij gɪla i nöŋ!” a ga.

² Hageia, Jisas haga, “Ne kabö ram kub anɪbu nɪjö, aij gö hagabön ar? Hainö ram anɪb i pa jö ma jö gɪ yulö, kabö ap, kabö ap adö au mɪdageinab; böŋ nöp pɪral yunab,” a ga. *

Mɪjör ugalöm u tham mɪdeinaböl, a ga

(Mad 24:3-14; Luk 21:7-19)

³ Jisas anɪg hagöm, God sabe gep ram u arö göm, Olip Dum ara. God sabe gep ram u nö lau mɪdöp, Olip Dum nö lai mɪdöp. Jisas

* 12:29: Dud 6:4-5 * 12:31: Lep 19:18 * 12:33: Dud 4:35; 1Sa 15:22; Hos 6:6 * 12:36: Sam 110:1 * 12:43: 2Ko 8:12 * 13:2: Luk 19:44

Olip Dum au asik mädö n+ñöl göm, Pida, Jon, Jems, Edru kale yam apöm n+ñ hagla,

4 “Nan hagajan u, ñ+n mai rö g+ñab? Pen nan n+hön rö gö n+ñun hagnabun, ‘Nan an+ñb gau m+ñi g+ñ+g gab,’ a g+ñabun?” ö g+ñla.

5 Hageila, Jisas kal+ñp haga, “N+ñj aij g+mim, manö piral haglö udagmim!

6 N+ñbi b+ñ iru nöp apöm, pir alöm, hib yad u udöl g+ñ, hagnaböl, ‘Yad Jisas nöp auabin,’ a g+ñaböl. An+ñg haglö, n+ñjög hagaböl, a g+mim, n+ñjagmim.

7 ‘Ram m+ñnög gai i pen pen gaböl, ram m+ñnög gau pen pen gaböl,’ a gaiöl, gas+ñ iru n+ñjagmim. Nan an+ñb gau g+ñab u pen uri ram m+ñnög il i nan gau magöñhalö p+s g+ñab, a g+mim, gas+ñ u n+ñjagmim.

8 N+ñbi b+ñ m+ñgan r+ñmnap uraköm, n+ñbi b+ñ m+ñgan r+ñmnap aip pen pen g+ñaböl. Kiñ m+ñgan r+ñmnap uraköm, kiñ m+ñgan r+ñmnap aip pen pen g+ñaböl. Ram m+ñnög gau magöñhalö munmon udöm, kiyö kub yab+ñ apöm g+ñab. Nan g+ñab an+ñb gau, n+ñbi gau kal+ñp nöd ñ+i pai ñ+njaj+ñp, hainö ñ+i pai r+ñkpal rö u g+ñab.

9 Pen kale n+ñj aij g+mim m+daimim. Ñ+n r+ñmnap kalöp dam juda kansol b+ñ gau kal+ñp ñ+lö, manö kub hagnaböl. Ñ+n r+ñmnap, juda magum gep ram raul gau, ur udöm, kalöp paknaböl. Ñ+n r+ñmnap, Jisas b+ñ n+ñpe, a göm, kalöp dam gapman b+ñ kub abe kiñ abe m+ñdeinaböl au amöm, manö kub hagnaböl. Pen an+ñg ud araiöl u, manö aij yad u gapman b+ñ kub gau abe, kiñ gau abe kal+ñp hag ñ+nabim. *

10 Pen nöd manö aij yad u, n+ñbi b+ñ ram m+ñnög ke gau gau magöñhalö hag ñ+lö arnab n+ñjöm ñ+n hain hagpin u aunab.

11 “Pen kalöp manö kub hagn+ñg ud araiöl u, manö pen aigöl g+ñ hagnu, a g+mim, gas+ñ iru n+ñjagmim. Hagn+ñg g+ñpe n+ñjöl g+ñ, Ana U+ñ kalöp gas+ñ aij ñö, hagnabim. Manö an+ñbu kale ke hagagnabim; Ana U+ñ n+ñpe ke hagnab. *

12 Ñ+n an+ñbu, mam b+ñ gau uraköm, mam r+ñmnap kal+ñp al paklan, a göm, kain g+ñ dam b+ñ manö n+ñjeb b+ñ gau ñ+nmagö adö kal+ñp ñ+lö, al pak l+ñaböl. Nap b+ñ gau uraköm, ñ+i pai kale ke gau kal+ñp al pak l+ñan, a göm, kain g+ñ dam b+ñ manö n+ñjeb b+ñ gau ñ+nmagö adö kal+ñp ñ+lö, al pak l+ñaböl. Ñ+i pai gau uraköm, ñ+nme nap b+ñ kal+ñp n+ñjöl, mulu lugö, kal+ñp al pak l+ñan, a göm, kain g+ñ dam b+ñ manö n+ñjeb b+ñ gau ñ+nmagö adö kal+ñp ñ+lö, al pak l+ñaböl. *

13 Yad lau adö m+ñdeinabim u n+ñjöm kal+ñp mulu kal n+ñjnoböl u pen kale n+ñbi b+ñ an

an, klö g+mim y+ñp arö gagmim, c+ñg g+mim nöp m+ñdeinabim gau, ñ+n hain hagpin u aueinab, God kalöp ud kam+ñj yunab,” a ga. *

*Hainö nan naj yab+ñ waiö l+ñab, a ga
(Mad 24:15-28; Luk 21:20-24)*

14 “Pen nan hil as+ñ mas+ñ gep u, ka n+ñpe aragep au am uraköl m+ñdeinab, n+ñjnobim u, kale n+ñbi b+ñ ram m+ñnög juda m+ñdeinabim gau, y+ñj+d p+ñ+ñj g+ñ nö ilö gau armim. (Kale n+ñbi b+ñ manö i uri nöp amgö l+ñ n+ñjnobim gau, manö il u r+ñk n+ñj aij g+mim.) *

15 N+ñbi b+ñ ram adö lan m+ñdeinabim gau, nan yad r+ñmnap udnam, a g+mim, ado g+ñ ram raul aragmim. *

16 N+ñbi b+ñ wög naböñ gau ajeinabim gau, wah+ñ m+lö yad ap udnam, a g+mim, ado g+ñ ram aragmim.

17 Pen ñ+n an+ñbu, n+ñbi ñ+i mudun halö m+ñdeinaböl gau abe, n+ñbi ñ+i pain+ñj ci ñeinaaböl gau abe, u+ñham yab+ñ p+ñ+ñj g+ñ arnaböl. *

18 Nan g+ñab an+ñbu, God n+ñp sabe g+mim, ram y+ñgön göp ñ+n u gagn+ñm, a g+mim.

19 N+hön g+ñ+g: God hadame dagol gau ram m+ñnög g+ñ la ñ+n u riköm, m+ñd damöm m+ñi m+ñdpun ñ+n i, nan naj an+ñbu rö ap gaga; hainö gau u rö nöp nan naj an+ñbu rö ap gagnab. *

20 Nan naj an+ñbu pör giböp, n+ñbi b+ñ magöñhalö um hakblap. Pen B+ñ Kub n+ñpe n+ñbi b+ñ n+ñpe udnab gau kal+ñp gas+ñ n+ñjöm, wasö gö me, nan naj an+ñbu yöp magö ap g+ñab.

21 “Ñ+n an+ñbu n+ñbi b+ñ r+ñmnap kalöp hagnaböl, ‘N+ñjim! Krais m+ñdöp i! Krais m+ñdöp dan!’ a g+ñaböl u pen n+ñjög hagaböl, a g+mim, n+ñjagmim.

22 N+ñbi b+ñ r+ñmnap, God n+ñbi b+ñ n+ñpe ke hag la gau kal+ñp udun, a göm, piral hagöm hagnaböl, ‘Yad me Krais; yad me b+ñ God manö hagep ap,’ a göm, nan gagep rö r+ñmnap g+ñaböl. Pen God n+ñbi b+ñ n+ñpe ke hag la gau udagnaböl, wasö. *

23 An+ñb u, n+ñj aij g+mim. Nan n+hön n+hön hainö g+ñab u, yad kalöp hagnö n+ñjbim u me, n+ñj aij göl g+ñ m+daimim.

*Jisas hainö ado g+ñ aunab
(Mad 24:29-31; Luk 21:25-28)*

24 “Pen m+ñjör kub an+ñb gau g+ñ hakö n+ñjöl g+ñ, s+ñdö u s+ñb göm, rak+ñ u mailö gagnab.

25 Gap+ñ gau kumi kabö adö lan n+ñbög p+ñg ju lug auö n+ñjöl g+ñ, nan kumi kabö adö lan m+ñdöp gau, g+ñdan n+ñbög gai n+ñbög g+ñab. *

* 13:9: Mad 10:17-20

* 13:11: Luk 12:11-12

* 13:12: Mad 10:21

* 13:13: Mad 10:22; Jon 15:21

* 13:14:

Dan 9:27; 11:31; 12:11

* 13:15: Luk 17:31

* 13:17: Luk 23:29

* 13:19: Dan 12:1 Rep 7:14

* 13:22: Rep

13:13 * 13:25: Ais 13:10; Joe 2:10,31; 3:15; Rep 6:12-13

26 Ñin anıbu, Bı Ñı nıpe pıdönj ke yabıtı udöm, mailö aij unbö ke halö kumi bad an au auö nıñöl gı, nıbi bı nıp nıñnaböl. *

27 Pen ejol nıpe gau hag yuö ram mınönj ke gau gau magönhalö rıgonj rıgonj gau amöm, nıbi bı nıpe ke hag la gau uı göm nıp daunaböl. *

Mab sıñp lınab

(Mad 24:32-35; Luk 21:29-33)

28 Jisas haga, “Kale mab rauan gau nıñnabım u, manö hagabin i nıñ aij gınabım. Mab rauan gau sıñp löm, pıdönj gö nıñöl gı, mıñi sıdö lınıg gab, a gımım nıñbım.

29 Anıb u rö, hainö nan hagpin gau gö nıñöl gı, ‘Mıñi söł mıdöp, Jisas haga rö gınıg gab,’ a gımım nıñnabım.

30 Yad hagabin u gası nıñöl gı mıdaimım. Nıbi bı mıñi mıdpal gau rımnap mıdlö nıñöl gı, nan anıb gau gı hakö, hainö umnaböl.

31 Kumi kabö adö lañ abe, mınönj nabönj ıı i abe ur gınab; pen manö magö yad gau ur gagnab; pör pör nöp mıdeınab.

Ñın mai aunabin u bı ap nıñagöp, a ga

(Mad 24:36-44; Luk 17:26-30,34-36)

32 “Ñın mai aka magö mai aunabin u, nıbi bı rımnap nıñagpal, ejol gau nıñagpal, yad u rö nöp nıñagpin; Bapı nöp nıñöb.

33 Anıb u me, ñın mai aunabin u nıñagpin rö, pör pör nıñ aij yabıtı göl gı mıdaimım.

34 “Aunabin ñın anıbu, aiud hagnıg gabin i rö. Bı kub ap ram nıpe u arö göm mıgan ap arnıg göm, bı wög gep nıpe gau kalıp wög adö ke ke hag löm, ‘Wög anıg anıg gımım,’ a göm, bı nıpe ajönj ıı abad mıdeınab u nıp hagnab, ‘Nıñ aij yabıtı gımön mıdaimön,’ a göm, arnab.

35 Kale u rö nöp, magö mai bı ram nap nıbö u aunab u nıñagpin rö, nıñ aij gımım mıdaimım. Dugo magö u aunab aka, sıbön anj kub yanj aunab aka, kılakıl wıñ alnab magö u aunab aka, hılım halö aunab, a gımım, nıñagpin. *

36 Kale hanbe nıñöl gı, yıñıd aunım rö löp u me, nıñ aij gımım mıdaimım.

37 Pen kalöp nöp hagabin; nıbi bı gau magönhalö u rö nöp hagabin, nıñ aij gımım mıdaimım!” a ga.

14

Jisas nıp aigöl gun al pak lun, a göm, gası u nıñla

(Mad 26:1-5; Luk 22:1-2; Jon 11:45-53)

1 Pen Juda kai Pasopa ñın kub u abe, Bred Yıs Halö Ñıñagep ñın kub u abe yöp ñın

mıñöp nöp mıdö nıñöl gı, bı God nıp nan sabe gep bı kub gau abe, bı lo manö hag ñeb bı gau abe, Jisas nıp aigöl gun, agamıj ud sısı lun, dam al pak lun, a göm, anıg gı gası nıñla.

2 Pen gası ap nıñöm hagla, “Pasopa ñın i anıg gıno, nıbi bı iru nöp gai i uraköm, pen pen göm, hanıp gı naij gınaböl,” a göm, arö gıla.

3 Jisas ram rıñı aglö Bedani amöm, Saimon ram u am asıköm, nan ñıñeıla. Bı Saimon anıbu, nöd wös hapeb la u, Jisas gö, kamıñ la. Pen nan ñıñlö nıñöl gı, nıbi ap wel hañıj aij auerp mani kub raubal u, barol halö dapöm, anj au pa jö göm, Jisas nıp nabıc adö lañ honj ga. *

4-5 Honj gö, bı mıdeıla anıb gau, rımnap nıñlö, hibur kalıp u naij gö, kale ke hagla, “Wel anıbu sıkim göm, mı añı ap bı ap wög göm mani udnab rö u udöm me, nıbi bı nan mıdagöp gau kalıp ñeb u pen nıñön gınıg anıg göl yıharıñ honj göp?” ö gıla. Anıg hagöm, nıbi anıbu nıp hag jula.

6 Anıg hageıla, Jisas kalıp haga, “Nıñön gınıg anıg hagabin? Nıp arö gim! Yıp göp anıbu, gı aij yabıtı göp.

7 Nıbi bı nan mıdagöp gau, kale aip pör nöp mıdeınabım rö, ñın rımnap kalıp nan ñınıg, ñınabım. Pen yad aip pör mıdageınabun. *

8 Nıbi anıbi, nan nıpe gep rö u, göp. Umnö, wel hañıj aij auerp u lı ñöm rıgöl gınaböl rö, yıp nöd lı ñab. *

9 Anıb u, yad kalöp nıñö hagabin, hainö manö aij yad u ram mınönj gau gau magönhalö hag ñılö arö nıñöl gı, nıpe göp anıbu halö haglö, kale nıbi anıbi nıp gası hauı gagnaböl,” a ga.

Judas, Jisas nıp al pak lılanj, a göm, mumug ga

(Mad 26:14-16; Luk 22:3-6)

10 Pen Jisas bı nıpe ap Judas Iskariod, Jisas nıp mumug gınam a göm, bı God nıp nan sabe gep bı kub gau ara.

11 Bı God nıp nan sabe gep bı kub anıb gau, mumug ga anıbu nıñöm, aij gö, hagla, “Nöp mani rımnap ñınabun,” a gıla. Hageıla me, Judas, “Aigöl gem hagnö, kale apöm Jisas nıp ud aröl,” a göm, gası u ulhai nıñ mıdeıa.

Pasopa ñın u mıñi, a göm, nan nıñla

(Mad 17:17-25; Luk 22:7-14,21-23; Jon 13:21-30)

12 Bred Yıs Halö Ñıñagep ñın kub u auö, Pasopa kaj sıpsıp pi pak sabe gı ñıñeb ñın u, Jisas bı nıpe gau nıp hag nıñöm hagla, “Nan

* 13:26: Rep 1:7 * 13:27: Mad 13:41; Mak 13:32 * 13:35: Luk 12:38 * 14:3: Luk 7:37-38 * 14:7: Dud 15:11
* 14:8: Jon 19:40 * 14:12: Eks 12:6

hon ñiñnabun u, migan mai gi jin gun?" o gila.*

¹³ Hageila, Jisas bi nipe mihop hag yuom haga, "Kale daun kub u ammil niñnabil, bi ap ñig ml dap areinab; nip nable pakmil aip armil.

¹⁴ Bi anibu amom ram raul arainim, kale mihop bi ram anibu nap nibo u nip hag niñmil hagmil, Mano hag ñeb bi hagop, "Bi yad gau aip Pasopa nan niñnabun raul migan mai?" o gop, a gimil.

¹⁵ Kale hag niñlo, nipe kale dam ram ado lan, nan gau magohalo midop raul migan kub u yamnab. Yamob, nan niñnabun u raul migan anibu gi jin gaimil," a ga.

¹⁶ Jisas kalip mihop anig hag yuo, daun kub u ammil niñlo, Jisas haga ro nop mideia. Niñmil, Pasopa nan niñnig gila u, gi jin gilö.

¹⁷ Dugo mago u, Jisas bi nipe rimnap aip amjakom,

¹⁸ nan niñol gi haga, "Yad kalop niño hagabin, bi yad aip nan jim ñol niñnabun aui nop, bi ap, yip al pak lilan, a gom, yip mumug ginab," a ga.*

¹⁹ Anig hagö, bi nipe gau mög gö, gasi mihop niñol gom, nip aini aini hag niñol gi haga, "Ne yip hagabon aka?" gila.

²⁰ Hageila, Jisas haga, "Kale bi yad unbö migan lan midpim u, bi ap anig ginab. Bi anibu me, yad aip nan kinan aini jim ñol niñnabul i.

²¹ Yad Bi Ni nipe, God Mano kal kliñ rikom hagla ro nop umnabin u pen bi yip al pak lilan, a gom, mumug ginab u, nip mög niñabin. Nipe ilon kub udnab u me, nip yag dauagblap u aij," a ga.

Jisas bi nipe gau kalip bred wain na

(Mad 26:26-30; Luk 22:14-20; 1Ko 11:23-25)

²² Nan niñol gi, Jisas bred u udom, God nip aij, a gom, ud jo gom, bi nipe gau kalip ñol gi haga, "Ud niñjim! U hañ roman yad," a ga.

²³ Pen ñig wain kap u, u ro nop udom, God nip aij, a gom, bi nipe gau kalip ño, magohalo niñlo niñol gi, haga,

²⁴ "Niñ i, hagape yad. Hagape yad hon gi lugnab u me, God manö niño hag la ro, niñi bi iru nop nipe aip ud dim niñab," a ga.*

²⁵ Anig hagom haga, "Yad kalop niño hagabin, mñi niñ i rikom ñig wain niñnabin. Yiharini nop midno midno, God niñi bi udom kumi kabö adö lan au abad mideinab niñ u nop, ñig wain kauyan niñnabin," a ga.

²⁶ Anig hagom, bi nipe gau aip God nip sabe gep kimap ap hagom, Olip Dum arla.

Jisas Pida nip haga, "Yad Jisas nip niñnabin," a ginabon," a ga

(Mad 26:31-35; Luk 22:31-34; Jon 13:36-38)

²⁷ Jisas bi nipe gau kalip haga, "God Manö u kal kliñ rikom hagla, 'God nipe haga, "Yad bi kaj sipsip mukep u nip pak linö, kaj sipsip gau piñni gi ke ke arnabol," a ga, a gila. Anib u ro, mido mido kale magohalo yip arö gimim, piñni gi arnabim.

²⁸ Pen yad umem, urakem ram minon Gallil arno, kale hain niñnabin," a ga.*

²⁹ Anig hageia, Pida haga, "Bi rimnap nop arö göl ro lop u pen yad nop arö gagnabin, wasö," ga.

³⁰ Hageia, Jisas haga, "Yad nop niño hagabin, mñi niñ i nop, sibon an yan klakli wñ mihop alagnab magö u, 'Yad Jisas nip niñnabin,' a ginon, ij mihau nigan wai niñnabon," a ga.

³¹ Hageia, Pida manö klo yabi hagom haga, "Yip nop aip al pak linig, al pak lol u pen yad Jisas nip niñnabin, a gem, hagagnabin," a ga. Jisas bi nipe gau magohalo, Pida haga ro nop haga.*

Jisas God nip sabe gi mideia

(Mad 26:36-46; Luk 22:39-46)

³² Jisas bi nipe gau aip mab wög adin Gedsemani amom kalip haga, "Kale aui asik midaimim; yad am sabe ginig arabin," a ga.*

³³ Anig hagom, Pida, Jems, Jon kalip ut gi damom, gasi mlö lol gi haga,

³⁴ "Midmagö yad u ilon gi dam lugop u, umnam ro lop. Kale if i midmim, niñ midaimim," a ga.*

³⁵ Anig hagom, kalip au hag lom, nipe yop sol anib au amom, minon nabon yan lug pakom, ilon kub udnig geia anibu, Nap nipe wasö ginim aka wasö gainim, a gom, sabe göl gi mideia.

³⁶ Nap nip sabe gom haga, "Bapi, ne nan gau magohalo gep u nop midop. Nan yip ginig gab u, yad mihop kub midop. Ne yau a ginon, yip unbö gainim. Pen nan yip niñon ginig gainim u, gasi yad niñnam ro gaimon, gasi ne ke niñban adö u nop yip gaimon," a ga.*

³⁷ Hagom, ado gi bi nipe mihau nigan mideia au apom niña, kale bon nop hon han arla. Anib u, nipe Pida nip haga, "Saimon, ai ginig gaimon hon hanabon? Yop magö ap niñ midaimon ro lagop ar?" a ga.

* 14:18: Sam 41:9

* 14:24: Eks 24:8; Sek 9:11; Jer 31:31-34; 1Ko 10:16; Hib 9:20

* 14:28: Mad 28:16; Mak 16:7

* 14:31: Jon 11:16

* 14:32: Jon 18:1

* 14:34: Jon 12:27

* 14:36: Mak 10:38; Jon 6:38

³⁸ Anig hagöm, bi nipe gau kalip haga, "Hon nan naj gun rö löp, a gimim, niñ aij gimim, God nip sabe göl gi m+daimim. Gasi kale u gimim rö löp u pen hañ roman kale iru maru göp," a ga.

³⁹ Anig hagöm, kauyan ado gi amöm, Nap nip nöd sabe ga rö, kauyan sabe ga.

⁴⁰ Pen kauyan ado gi apöm niña, bi nipe gau böñ nöp hon kal auö han arla. Niñöm, kalip haga, "Kale hon hanabim ar?" a ga. Hagö, ana udöm, pen hagöl rö laga.

⁴¹ Pen Jisas gisön amöm, ado gi apöm kauyan hon haneila u niñöm haga, "Kale yharin han midpim ar? Me aij! Bi game, niñim! Bi ap apöm, Bi Ni nipe kain göm, bi nan si nan naj gipal gau kalip niñig gab.

⁴² Urakpe arun! Niñim! Bi yip kain göp auab i," a ga.

Jisas nip ud sisi lila

(Mad 26:47-56; Luk 22:47-53; Jon 18:3-12)

⁴³ Jisas kalip manö anibu hagö niñöl gi, magö anbu nöp, bi nipe unbö m+gan lan ap, Judas, bi iru nöp dapöm apjaka. Bi anib gau, bi God nip nan sabe gep bi kub gau abe, bi lo manö hag ñeb gau abe, bi manö ud asikep gau abe, hag yulö aula. Kale ru m+lö kid r+mnap udöm, ur pakep r+mnap udöm, aula.

⁴⁴ Judas nöd kalip hag löm haga, "Yad bi ap nip am hag w+hai udem, ud bom halueme, mulu niñeinam u, bi u me, a gimim, nip ud sisi limim, ud arim," a ga.

⁴⁵ Judas anig hagöm, Jisas mideia au amjaköm, "Manö hag ñeb bi," a göm, nip ud bom haluö niñöl gi,

⁴⁶ bi r+mnap apöm, Jisas nip ud sisi lila.

⁴⁷ Jisas ud sisi lilo niñöl gi, Jisas bi nipe ap uraköm, ru m+lö kid nipe u ud tip gi udöm, bi God nip nan sabe gep bi kub yabi u wög nip gi niñidöp bi u, nip r+mid böñ lap u böñ nöp rib ajan al yua.

⁴⁸ Pen Jisas bi nip ud sisi lila gau kalip haga, "Ru m+lö kid udmim, ur pakep udmim, yip nan si udep bi ap a gimim auabim aka?"

⁴⁹ Yad pör pör God sabe gep ram u amem, kale aip midem, niñi bi ga kalip manö hag niñidim u pen yip ud sisi lagpe. Pen uri kale God Manö u kal kñiñ r+köm hagla rö nöp gabim," a ga. *

⁵⁰ Pen magö anibu nöp, Jisas bi nipe gau magöñhalö nip arö göm p+ñin gi aram hakla.

⁵¹ Bi praj ap, wañj m+löbö ap nöp y+möm, Jisas nip ud areila u hain arö, nip abe ud sisi lun, a gilö,

⁵² pirik areia, wañj bad nipe u ud ju udlö, nipe magö nöp pirik ara.

Jisas nip manö kub hagla

(Mad 26:57-68; Luk 22:54-55,63-71; Jon 18:13-14,19-24)

⁵³ Jisas nip dam, bi God nip nan sabe gep bi kub yabi ram u arla. Ud areila, bi God nip nan sabe gep bi kub gau löm, bi manö ud asikep gau löm, bi lo manö hag ñeb bi gau löm, ap ram anibu magum gila.

⁵⁴ Pida pen hapi hapi niñ damöm, bi God nip nan sabe gep bi kub yabi ram nipe u amjaköm, bi ram anibu wög gimidal gau aip asiköm, mab mali mideila.

⁵⁵ Bi God nip nan sabe gep bi kub gau abe, Juda Kansol kub bi gau magöñhalö abe, Jisas gi ajmidöp manö il ap udun, nip al pak lun, a gi niñ wasö niñla.

⁵⁶ Niñi bi iru nöp daulö, Jisas nip manö piral adö r+mnap hagla u pen manö hagla u adip adip hagagla. Ke ke haglö, manö il r+mnap niñagla.

⁵⁷ Pen r+mnap uraköm, piral hagöm, hagla,

⁵⁸ "Hon niñ midno, nipe haga, 'God sabe gep ram, niñmagö udöm gila i, rib wañ gi yuem, niñ m+hau niñgan u, kauyan ginabin. Niñmagö udöm gipal rö u gagnabin; ram anibu ke yabi ap ginabin,' a göp," a gila. *

⁵⁹ Manö hagla anibu u rö nöp adip adip hagagla; ke ke hagla.

⁶⁰ Bi God nip nan sabe gep bi kub yabi u uraköm, Jisas nip haga, "Manö nöp hagaböl u, ne manö pen ap hagagnabön ar?" a ga.

⁶¹ Hagö, Jisas manö ap pen hagagö, kauyan hag niñöm haga, "Ne me Mesaia u, Bi Kub aij u Ni nipe aka?" ga.

⁶² Hageia, Jisas haga, "Yau me. Me yad nöp. Yad, Bi Ni nipe, Bi Kub klö ke yabi niñmagö yijig kid lau adö asik mid arö gem, kumi kabö adö lan au niñbö kumi bad an an lem aueinabin, niñnabim," a ga.

⁶³⁻⁶⁴ Jisas anig hagö, bi God nip nan sabe gep bi kub yabi u, wañj nipe gau ke ud biñi göl gi haga, "Nipe God hib nipe u rib juajip u niñbim! Anib u, niñi bi r+mnap hag niñagan. Nipe gi naj göp u waiö hagöp me u. Anib u, kale niñön gasi niñnabim?" ö ga. Hagö, bi kub gau magöñhalö uraköm, hagla, "Bi anig göl hagöp anibu, nip al pak lep," a gila. *

⁶⁵ Anig hagöm, bi r+mnap Jisas nip kiñu alöm, wañj bad ap ud amgö nip u palu gi ñöm, nip paköl gi hagla, "Ne ke niñmön, hanip hagö, niñun, nöp an pakab?" ö gila. God sabe gep ram bi polisman gau, u rö nöp nip m+ñu magö nöp pakla.

* 14:49: Luk 19:47; 21:37; Jon 18:20

* 14:58: Jon 2:19-21

* 14:63-64: Lep 24:16; Jon 19:7

Pida haga, "Yad Jisas n̄p n̄n̄agpin," a ga (Mad 26:69-75; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18,25-27)

⁶⁶ Pida am asika au n̄p midō n̄n̄öl ḡi, n̄bi praj ap, b̄i God n̄p nan sabe gep b̄i kub yab̄i u n̄p wög ḡi n̄midōia au apjaköm,

⁶⁷ Pida mab run naböñ m̄deia au n̄n̄öm, haga, "Ne u rö n̄p Jisas b̄i Nasared n̄bö u aip ajm̄dan," a ga.

⁶⁸ Hageia, Pida haga, "Ne n̄hön hagabön? Manö hagabön u yad n̄n̄agpin," a ga. An̄g hagöm, h̄öñ yan arö n̄n̄öl ḡi, k̄lak̄i wiñ ala.

⁶⁹ N̄bi praj an̄bu n̄p, Pida n̄p kauyan n̄n̄öm, n̄bi b̄i m̄deila gau kal̄p haga, "B̄i b̄i n̄pe ap," a ga.

⁷⁰ Hageia, Pida kauyan wasö ga.

Yöp magö ap midöm, n̄bi b̄i urak m̄deila an̄b̄i gau, Pida n̄p kauyan hagla, "Ne u rö n̄p ram m̄n̄öñ Galili n̄bö u me, hon n̄ñbun ne abe b̄i n̄pe ap," a ḡila.

⁷¹ Hageila, Pida haga, "B̄i Kub n̄n̄ midöp; piral hagnö, ȳip al pak l̄n̄im. Pen n̄n̄ö yab̄i hagabin! B̄i an̄g hagabim u yad n̄n̄agpin yab̄i!" a ga.

⁷² An̄g hagö n̄n̄öl ḡi, k̄lak̄i u kauyan wiñ ala. Wiñ alö, Pida Jisas nöð haga, "K̄lak̄i wiñ m̄höp alagnab magö u, 'Yad Jisas n̄p n̄n̄agpin,' a ḡimön, ij m̄hau n̄gan̄ wai ñn̄abön," a ga manö u n̄n̄ö, mög gö, m̄t̄öñ kub ga.

15

Jisas n̄p dam Pailod m̄deia ud arla

(Mad 27:1-2,11-14; Luk 23:1-5; Jon 18:28-38)

¹ Hil̄m halö, b̄i God n̄p nan sabe gep b̄i kub gau löm, b̄i lo manö hag ñeb b̄i gau löm, b̄i manö ud asikep gau löm, Juda Kansol b̄i kub gau magöñhalö löm, magöñhalö manö hag gum göm, Jisas n̄p naḡi löm, dam gapman b̄i kub Pailod m̄deia u ud arla. *

² Dam arlö, Pailod Jisas n̄p haga, "Ne Juda n̄bi b̄i kin̄ kale u aka?" ga. Hageia, Jisas haga, "Me ne hagnan me u," a ga.

³ B̄i God n̄p nan sabe gep b̄i kub gau Jisas manö kub hagöm manö ke ke iru n̄p hagla.

⁴ An̄g gö, Pailod Jisas n̄p haga, "Nöp manö iru hagaböl u, ne pen manö r̄imnap hagagnabön ar?" a ga.

⁵ Hagö, Jisas pen manö hagagö, Pailod gas̄i iru yab̄i n̄p n̄ña. *

Juda n̄bi b̄i gau hagla, "Jisas n̄p mab ba lan̄ al pak l̄mön!" a ḡila

(Mad 27:15-26; Luk 23:13-25; Jon 18:39-19:16)

⁶ Pen Juda kai Pasopa ñn̄ kub u auö, pör am Rom gapman b̄i kub Pailod n̄p hag

n̄n̄lö, kal̄p b̄i naḡiman kale hag n̄n̄midal b̄i u n̄p ȳihar̄n̄ hag h̄öñ yum̄döp.

⁷ Pen ñn̄ an̄bu, b̄i ap hib̄ n̄pe Barabas n̄bi b̄i r̄imnap ugalöm, Rom gapman aip pen pen göm, wip al pak l̄la rö, kal̄p naḡi l̄lö m̄deila.

⁸ N̄bi b̄i gau ap magum göm, Pailod n̄p b̄i naḡiman pör hag n̄n̄midal rö hag n̄n̄lö,

⁹ Pailod kal̄p haga, "Juda kin̄ kub kale u, kalöp hub̄ik yunam aka?" ga.

¹⁰ N̄hön ḡin̄g: Pailod n̄pe ke n̄ña, b̄i God n̄p nan sabe gep b̄i kub gau, Jisas n̄p ȳihar̄n̄ mulu kal n̄ña rö, n̄p dap ñla.

¹¹ Pen b̄i God n̄p nan sabe gep b̄i kub gau, n̄bi b̄i gau kal̄p hagla, "Pailod n̄p hagpe, Jisas wasö. Barabas n̄p hub̄ik yun̄m," a ḡila. An̄g ḡilö, n̄bi b̄i gau Pailod n̄p hagla, "Barabas n̄p han̄p hub̄ik yumön," a ḡila. *

¹² An̄g hageila, Pailod haga, "An̄g hagnim u, pen b̄i an̄bi kale Juda kin̄ hon a ḡipim u, n̄p n̄hön ḡinam?" ö ga.

¹³ Hagö, kale manö blätö göm hagla, "N̄p mab ba lan̄ al pak l̄mön!" a ḡila.

¹⁴ Hageila, Pailod haga, "N̄pe n̄hön ḡi naj gö, an̄g ḡinam?" ö ga. An̄g hageila pen kale blätö yab̄i göm hagla, "Mab ba lan̄ al pak l̄mön! Mab ba lan̄ al pak l̄mön!" a ḡila.

¹⁵ Pen Pailod, manö klö hagla an̄bu udöm, n̄bi b̄i gau kal̄p aij gan̄, a göm, Barabas n̄p ȳihar̄n̄ hag yuöm, b̄i n̄pe r̄imnap kal̄p hagö, Jisas n̄p naḡi löm, m̄ñu magö pakla. Jisas n̄p pak pis̄ ḡilö n̄n̄öl ḡi, Pailod haga, "N̄p dam mab ba lan̄ al pak l̄mim," a ga.

Ami b̄i gau Jisas n̄p hag jula

(Mad 27:27-31; Jon 19:2-3)

¹⁶ Ami b̄i gau, Jisas n̄p dam gapna Pailod ram kub n̄pe u amöm, b̄i yam kale r̄imnap kal̄p wiñ allö aueila,

¹⁷ wañj āi m̄löbö ap, gapman b̄i kub gau rol ḡi m̄dm̄idal rö Jisas n̄p r̄im ñöm, nan kal̄i kal̄i halö r̄imnap rik̄ dapöm, kin̄ rol ḡipal usaj̄i bad rö ap göm, n̄p nab̄ic cög adö lan̄ rol ḡi ñla.

¹⁸ Rol ḡi ñöm, Jisas n̄p āeb āeb ñil göm hagla, "Ne Juda kin̄ kub pör n̄p m̄dmön!" a ḡila.

¹⁹ An̄g hagöm, ur udöm, nab̄ic n̄pe paköm, n̄p k̄ñu al ñla. M̄deia söl au kugom ȳimöm, kale kin̄ n̄p ḡm̄idal rö, n̄p ubör ȳihöñ ḡila.

²⁰ N̄p an̄g göl hag juöm, wañj āi m̄löbö n̄p r̄im ñla u ud ju yuöm, wañj n̄pe ke u ȳim ñöm, mab ba lan̄ al pak l̄n̄g ud arla.

Jisas n̄p mab ba lan̄ al pak l̄la

(Mad 27:32-44; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27)

21 Kale anj au amöl gi, Aleksada Rupas madöl mthau nap kale Saimon, Sairini daun ntbö b+ u, gau gi ajöm, apöm Jerusalem arnig areia u, n+p nable paköm, klö göm, hagla, "Jisas mab kros u ud kag g+mön ud aru!" a gila, udöm kalip aip ara.

22 Anig göl amöm, Jisas n+p dam ram m+nönj au manö yöl hib Golgoda a g+midal ka au amjakla. Golgoda manö il u "Wip Nab+c Cög Ij,"

23 Amjaköm, n+p nig wain ap udöm, maras+n mö a g+midal r+mnnap ud big ado malo göm, Jisas n+p n+la pen n+ngaga.

24 Jisas n+p mab ba lanj al pak löm, wal+j n+p gau udöm, n+me li ke ke udn+g, sadu rö göl göm udla. *

25 Sidö hil+m halö l+m gi yuöm yöp aud+k galik aua magö u, Jisas n+p mab ba lanj c+p+ pak l+la.

26 C+p+ pak löm, n+hön g+nig al pak l+la manö u, mab kros ba adö lanj kal+ kl+n r+kla: JUDA KAI KINj KALE ME I.

27 Mañ an+bu, b+ nan si udep m+höp u rö nöp al pak l+la, ap mab böng lap, ap mab böng lap.

28 G+la an+bu, God Manö u kal+ kl+n r+köm, g+nböl a g+la rö nöp g+la. Manö an+bu kal+ kl+n r+köm hagla, "N+p n+njöl, b+ nan najj gep ap rö l+lab," a gila. *

29 N+bi b+ gau ap ran ap lugöl gi, Jisas n+p n+njöm, nab+c gor mar göm, n+p hag juöm hagla, "Ne, 'God sabe gep ram u r+b wal gem, n+n m+höp n+ganj kauyanj gi l+nabin,' a g+na u, *

30 m+n+i ne ke g+mön, kam+nj arö, hon n+njun," a gila.

31 B+ God n+p nan sabe gep b+ kub gau abe, b+ lo manö hag neb b+ gau abe, Jisas n+p u rö nöp hag juöm, kal+p ke nöp pen hagö pen hagö göm hagla, "N+bi b+ r+mnnap kal+p gaj+p kam+nj arbal u pen uri n+p ke gö kam+nj arn+m rö lagöp.

32 N+pe pör hagöp, 'Isrel n+bi b+ Mesaia m+dpin, Isrel Kinj m+dpin,' a göp rö, m+n+i n+p au lanj c+p+ pak l+bal u, n+pe ke u rö nöp urak aui auö n+njun n+njöl hagöp, a gun, n+p n+nj udnabun," a gila. Pen b+ Jisas aip al pak l+la mthau Jisas n+p u rö nöp hag julö.

Jisas uma

(Mad 27:45-56; Luk 23:44-49; Jon 19:28-30)

33 Sidö anj aul+k aua magö u, s+bön göm, m+id damöm, s+dö gam+nj ga magö u kauyanj mailö ga.

34 Mailö gö n+njöl gi, Jisas meg m+gan dap ranöm, w+n al hagöm haga, "Eloi, Eloi, lama sabakdani?" ö ga. Hibru manö haga an+bu

manö il u, "God yad. God yad. Y+p ai g+nig arö g+pan?" *

35 Hagö, n+bi b+ söl an+bu au m+deila gau n+njöm hagla, "N+njim! Ilaija n+p w+n alab," a gila.

36 Pen b+ ap nan hain auebö rö bad ap udöm, nig wain mani pro raubal m+gan yanj rauöm, Jisas n+p n+nö n+njanj, a göm, gam+n m+lö ap ud abös alöm, m+deia adö lanj nöl gi, haga, "Hon n+nj m+idno, Ilaija apöm, n+p ud as+k dam m+nönj il yanj l+nab aka?" ga. *

37 Anig hagöm, n+nj m+idlö n+njöl gi, Jisas w+n kub alöm, uma.

38 Magö an+bu nöp, wal+j m+lö kub God sabe gep ram magö raul m+gan yanj ajönj p+ g+la u, anj u pa b+n+i göm, ke ke lap lap aram m+gan hi+k m+deia.

39 B+ ami gau abad m+dm+idöp b+ kub u, mab kros ba anj aui adö au g+lanj m+deia u, Jisas an+g hagöm uma u n+njöm, nan n+hön n+hön ga gau n+njöm, haga, "N+njöl hagpal! B+ an+bi God N+i n+pe yab+i!" a ga.

40-41 N+bi iru nöp Jisas aip Jerusalem aua gau, apöm gol au m+deila. Anj an+bu, n+bi mthau n+ganj Jisas n+p wög pro pro r+mnnap gi n+m+idal ram m+nönj Galili. N+bi Maria m+höp m+daillö; n+bi hib atog an+bu mthau, ap Magdala daun ntbö, ap Jems Josep madöl mthau n+me kale u. N+bi ap hib n+pe Salomi. N+bi an+bu gau magönghalö n+nj m+idlö n+njöl gi, Jisas uma. *

Josep n+pe Jisas hañ romanj kabö m+gan au r+göl ga

(Mad 27:57-61; Luk 23:50-55; Jon 19:38-42)

42-43 Josep b+ Arimadia daun ntbö, Juda Kansol kub b+ gep ap, God n+bi b+ udöm abad m+deinab n+n an+bu abad m+dm+idöp. B+ an+bu, rol God n+p sabe gep n+n u, a göm, nan gi j+n geia. Jisas uma u n+njöm, ram söl dugn+g gab, a göm, m+n+i wip he ud as+k dam r+göl g+n+am, a göm, p+n+nj gaga; Pailod m+deia u amöm, hag n+nja.

44 Hag n+njöl, Pailod, Jisas hadö uma manö u n+njöm, pa g+li göm, b+ ami b+ abad m+dm+idöp b+ kub u n+p w+n alö, aueia, hag n+nja.

45 Hag n+njeia haga, "M+idönöp umöb," a ga. Anig hagö, Pailod Josep n+p haga, "Yau. Wip dam r+göl g+mön," a ga.

46 Hagö, Josep wal+j rud kub ap rauöm, am wip he ud as+k dap lugöm, wal+j u ud magönghalö wam wam göm, dam kabö m+gan g+sön ntbö nöp lu l+la kabö m+gan u r+göl ga. R+göl göm, kabö hañai kub ap ud gau ga gi damöm, wip r+göl ajönj u p+ ga.

47 Maria Magdala aip, Maria Josep n+me u aip, n+nj m+idlö n+njöl gi, wip r+göl g+la.

* 15:21: Ro 16:13 * 15:24: Sam 22:18 * 15:28: Ais 53:12 * 15:29: Sam 22:7; 109:25; Mak 14:58 * 15:34: Sam 22:1 * 15:36: Sam 69:21 * 15:40-41: Luk 8:2-3

16

*Jisas uraka**(Mad 28:1-8; Luk 24:1-12; Jon 20:1-10)*

¹ Juda God nɪp sabe gep ɲin kale u ap padio, Maria Magdala u, Maria Jems nɪme u, nɪbi Salomi u, wip he u wel lɪ ɲun, a gɔm, am wel hatɲij aij auep rɪmnap rau dap lɪlɔ hana.

² Ruɔ Sade ɲin u, sɪb halɔ urakɔm, wip rɪgɔl gɪla u areila.

³ Adan aɲ au aramɔl gɪ hagla, “Kabɔ kub wip rɪgɔl aɲɔɲ pak pɪl gɪla u, an ud kɪkɪ gɪ goɫ gau yunab?” ɔ gɪla.

⁴ Anɪg hagɔm, amjakɔm, nɪɲla, kabɔ kub wip rɪgɔl aɲɔɲ pak pɪl gɪla anɪbu, hadɔ lɪkɪ gɪ am goɫ au mɪdeia.

⁵ Nɪɲɔm, mɪgan anɪbu hiikid amɔm nɪɲla, bɪ praj waɲij rud mɪlɔbɔ yɪma ap, ɲɪmagɔ yɪjɪg lau adɔ asɪk mɪdeia. Nɪp nɪɲɔm pɪɲɪɲ gɪla.

⁶ Pɪɲɪɲ geila, kalɪp haga, “Pɪɲɪɲ gagmim. Yad nɪɲbin, kale Jisas bɪ Nasared nɪbɔ, mab ba laɲ al pak lɪla u nɪp nɪɲɲɪg auabim. Pen nɪɲim! Nɪpe aui mɪdagɔp. Nɪpe mɪdɔ nɔp urakɔm arɔp. Nɪp rɪgɔl gɪla ka u nɔp mɪdɔp aui ap nɪɲim.

⁷ Pen yɪɲid ammil, bɪ nɪpe gau Pida aip hagmil, ‘Jisas nɪpe nɔd amɔm Galili mɪdeinab. Nɪpe ke kalɔp nɔd haga rɔ, kale am nɪpe nɪɲnabim anɪb gau,’ a gɪmil,” a ga. *

⁸ Anɪg hagɔ, nɪbi gau anɪnɪn gɔ, ɲin ma gɪl gɪl gɔm, wip rɪgɔl hɔɲ amɔm arɔ gɔm, gɪ dɔ gɪ arla. Pɪɲɪɲ gɪla nɪɲɔm nɪbi bɪ rɪmnap kalɪp manɔ anɪbu hag ɲagla.

*Maria Magdala Jisas nɪp nɪɲa**(Mad 28:9-10; Jon 20:11-18)*

⁹ Jisas umɔm, ɲin waɲɪgnɪbɔ u urakɔm, nɔd yabɪl amɔm, Maria Magdala mɪdeia au waiɔ lɔ, nɪp nɪɲa. Pen nɪbi anɪbu nɪp nɔd kɪjaki aiɔn pi unbɔ mudun jɪɲ u aban al mɪdeia nɪɲɔm Jisas hag hɔɲ yua.

¹⁰⁻¹¹ Nɪpe Jisas nɪp nɪɲɔm, am bɪ nɪpe gau mɪɔɲ gɪ mɪdeila aɲ au amɔm, Jisas kamɪɲ mɪdɔp nɪp nɪɲbin, a gɔ, kale bɔɲ nɔp umɔb, a gɔm, manɔ nɪp u udagla.

*Jisas bɪ nɪpe mɪhau adan aɲ au ammil nɪp nɪɲlɔ**(Luk 24:13-15)*

¹² Hainɔ pen, Jisas bɪ nɪpe mɪhɔp ram mɪnɔɲ mɪgan ap gɪ ajailɔ, Jisas bɪ unbɔ ke rɔ lɔm apɔm, adan aɲ au waiɔ lɔ, nɪp nɪɲmil,

¹³ am bɪ nɪpe rɪmnap kalɪp hag ɲɪlɔ u pen, nɪɲɔ hagabil, a gɔm, manɔ kale udagla.

*Manɔ aij yad u nɪbi bɪ gau kalɪp hag ɲɪmim, a ga**(Mad 28:16-20; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23; Ap 1:6-8)*

¹⁴ Hainɔ maɲ ap me, Jisas bɪ nɪpe unbɔ agɪp laɲ u nan ɲɪɲeila aɲ au waiɔ lɔm, kalɪp hag gɔl gɪ haga, “Yad uraknɔ, nɪbi bɪ rɪmnap yɪp waiɔ nɪɲɔm, apɔm kalɔp hag ɲɪlɔ, nɪhɔn gɪnɪg piral hagpal, urakagɔp, a gɪmim, nɪɲbim?” ɔ ga. *

¹⁵ Anɪg hagɔm, kalɪp haga, “Kale manɔ aij yad u dam ram mɪnɔɲ gau gau magɔɲhalɔ ammim, nɪbi bɪ gau magɔɲhalɔ hag ɲɪmim. *

¹⁶ Nɪbi bɪ an an, manɔ aij yad anɪbu nɪɲ udɔm, ɲɪg paknabɔl gau, kamɪɲ arnabɔl. Pen nɪbi bɪ an an nɪɲ udagnabɔl gau, God kalɪp manɔ kub hagɔ ilɔn udnabɔl. *

¹⁷ “Nɪbi bɪ manɔ yɪp nɪɲɔm, ‘Nɪɲɔ hagɔp,’ a gɔm, nɪɲ udnabɔl gau, nan gagep rɔ gɪnabɔl. Kɪjaki aiɔn pi nan gau nɪbi bɪ kalɪp aban alnab gau, hib yad u hagɔm, hag hɔɲ yunabɔl. Manɔ yabɪl kale u arɔ gɔm, manɔ gɪsɔn nɪbɔ adɔ ap ke hagnabɔl. *

¹⁸ Re gadgɔt nɪbi bɪ hauɔp gau ud nɪɲlɔ, nan ap gɔ umagnabɔl. Nan najɪ nɪbi bɪ ɲɪɲɔm umbal gau rɪmnap ɲɪɲlɔ, nan ap gɔ umagnabɔl. Pen nɪbi bɪ nan gɪnab gau, kalɪp ɲɪmagɔ lɔlɔ, kamɪɲ lɪnab,” a ga. *

*God Jisas nɪp udɔm ram mɪnɔɲ nɪpe kumi kabɔ adɔ laɲ au ud ara**(Luk 24:50-53; Ap 1:9-11)*

¹⁹ Bɪ Kub Jisas manɔ anɪbu kalɪp hag pɪs gɔ nɪɲɔl gɪ, God nɪp udɔm, ram mɪnɔɲ nɪpe kumi kabɔ adɔ laɲ au ud ara. Ud arɔ, God ɲɪmagɔ yɪjɪg nɪp lau adɔ asɪka. *

²⁰ Pen bɪ nɪpe gau amɔm, Krai manɔ aij u ram mɪnɔɲ gau gau magɔɲhalɔ hag ɲɪlɔ arɔ nɪɲɔl gɪ, Bɪ Kub, manɔ aij yad nɪɲɔ lɪnɪm, a gɔm, kalɪp aip mɪdɔm, klɔ ɲɔ, nan gagep rɔ gau gɪla. *

* 16:7: Mad 26:32; Mak 14:28

* 16:14: 1Ko 15:5

* 16:15: Ap 1:8

* 16:16: Ap 2:38

* 16:17: Ap 2:4; 8:7

* 16:18: Luk 10:19; Ap 28:3-6

* 16:19: Ap 1:9-11; 2:33-34

* 16:20: Ap 14:3; Hib 2:3-4

Luk Jisas Kraiſ Manö Aij u Luk kalı klıñ rıka

Manö nöđ

1-2 Jisas Kraiſ aŋ hanıþ i yag daulö kub göm ga ga rö, bı rımnap amgö magö kale ke nıñöm, manö aij anıbu hag ñı ajöm, yıþ abe, nıbi bı gau rımnap halö kalıþ abe, hag ñıla. Hag ñeila bı iru rö manö anıbu nıñ ajögöm kalı klıñ rıkla. *

3 Pen bı majö Diopilas, yad u rö nöþ manö yıþ hag ñıla anıbu it u magöñhalö ulhai nıñ aij gıþın u me, yad u rö nöþ manö anıbu magöñhalö gası nıñ aij gem, nöþ kalı klıñ rıknıg gabin.

4 Anıg gınö me, manö nöþ hagla nıñban u, nıñö hagla a gımön nıñnabön.

Ejol, ber mıhau Jon Bı Ñıg Pak Ñeb yag daunabil, a ga

5 Nöd Kın Herod Judia Propins abad mıdmıdöp ñın u, bı ne Sekaraia, God nıþ nan sabe gep bı ap mıdmıdöp. Bı yam nıpe aip wög jım ñöl gımıdal gau kalıþ Abaija Yam a gımıdal. Sekaraia nıbin nıpe İlisabed. İlisabed u rö nöþ God nıþ nan sabe gep bı Eron it u rık dam dapıl göm rıkla.

6 Kalpe ber mıhau God lo manö adö u magöñhalö hain göl gı mıdlö, God nıñö, manö ap mıdageia.

7 Pen Sekaraia nıbin nıpe İlisabed ñı pai wem u me, ñı pai ap yag dapöm wasö, böñ nöþ nıbi mıþep bı mıþep lılö.

8 Ñın ap Sekaraia bı nıpe aip wög jım ñöl gımıdal gau apöm, God nıþ sabe gep wög u geila.

9 Pen wög kale u göl gı, bı God nıþ nan sabe gep bı gau pör gımıdal rö, bı hon an rö God sabe gep ram raul mıgan yañ amöm nan haññ aij auap u launab a göm, ilöñ cal ud gulu gı udla. Udlö, Sekaraia nıpe ilöñ cal ke ud gulu gı udöm, God sabe gep ram raul mıgan yañ arnıg ga. *

10 Nıbi bı iru nöþ God sabe gep ram höñ adö au God nıþ sabe göl gı mıdailö nıñöl gı, Sekaraia nıpe raul mıgan yañ aramöm nan haññ aij auap anıbu laua.

11 Pen Bı Kub ejol nıpe ap apöm, nan haññ aij lep kabö kınar u ñımagö yıjıg adö lau waiö mıdeia.

12 Sekaraia ejol anıbu nıñöm pa gıñı ga.

13 Pen ejol anıbu nıþ haga, “Ne pıññıg agmön. God nıþ sabe gıpan u, nıpe nıñöb. Nabin ne İlisabed ñı ne ap yag daunab. Yag dauö, hib nıpe Jon a gımön.

14 Nıme ñı u yag daunab u, ne mıñ mıñ gınabön; nıbi bı iru nöþ gau u rö nöþ mıñ mıñ gınaböl.

15 Bı Kub amgö ilö adö nıpe u, Jon bı kub rö mıdeinab. Nıpe ñıg wain aka ñıg klö rımnap ñıñagnım. Nıme ñı mıdun mıdeinab ñın anıbu nöþ, Ana Uł nıpe ñı anıbu nıþ aŋ dañ amöm ajmañ raunab. *

16 Hainö nıpe İſrel nıbi bı God nıþ arö gıþal gau iru nöþ manö aij hag ñö, God nıþ, Bı Kub hon, a göm, nıñ udnaböl.

17 Pen ñı ne anıbu nıpe bı God manö hagep İlaija hadame ram God pıdöñ udöm gımıdöp rö gınab. Nap bı kalıþ udöm, ñı pai kale gau udöm, kalıþ ud jım ñöl lınab. Nıbi bı God nıþ azeb azeb ñıbal gau, kalıþ manö aij hag ñö, nıbi bı kamıñ aij nıpe gası nıñbal rö nıñöm, gı aij göm, Bı Kub aunab, a göm, abad mıdeinaböl,” a ga. *

18 Ejol u anıg hagö, Sekaraia haga, “Hol ber mıhau mıþep yabıl lıbul. Anıþ u, yad aıgöl gem, ne nıñö hagpan, a gı nıñnabin?” ö ga.

19 Hagö, ejol u Sekaraia nıþ haga, “Yad Gebriel. Yad God amgö ilö adö u mıdem, yıþ hag yuö apem manö aij anıbi nöþ hag ñıñıg aubin. *

20 Ne manö yad u, nıñö hagöp a gımön nıñnapan rö, aıab nöþ u marö gö, manö hagöl gı mıdageinabön. Yıharıñ nöþ mıd mıd, ñı u yag daunabil mañu nöþ kauyan manö hagnabön,” a ga.

21 Pen Sekaraia God sabe gep ram aŋ raul yañ mılö padö mıdeia nıñöm, nıbi bı höñ yañ mıdeila gau gası iru nıñla.

22 Hainö nıpe höñ apöm, manö rımnap hagnım rö laga. Anıþ u, yıþ anıg anıg göp, a göm, ñımagö nöþ yamaia. Kale nıñöm hagla, nıpe ram raul mıgan yañ am mıdöm, nan ap ke nıñöm auöp, a göm, nıñla.

23 Pen Sekaraia God sabe gep ram wög u gı mıdö, ñın nıpe u pıs gö, bı rımnap apöm ka nıpe u udlö nıñöl gı, nıpe ado gı ram nıpe ara.

24-25 Hainö mıd damöm, nıbin nıpe İlisabed ñı mıdun mıdöm haga, “Nöd yad nıbi ñı pai wem mıdmıdin u me, yıþ nable ga, jı mıñı Bı Kub yıþ mög nıñöm yıþ abad mıdö, ñı mıdun mıdpin u yıþ aij göp, nable gagnab, wasö,” ga. Anıg hagöm, rakın unbö mamıd agamıj ram raul mıgan gau nöþ pi göl mıdmıdöp.

Ejol apöm Maria nıþ haga, “Jisas yag daunabön,” a ga

26 İlisabed rakın unbö kagoł jıñ ñı mıdun mıdö nıñöl gı, God ejol Gebriel nıþ hag yuö ara Nasared daun, ram mıñöñ Galili au.

27 Nasared au n̄ibi praj ap m̄dm̄döp, hib n̄ipe Maria. N̄ibi praj an̄ibu b̄i ap aip ḡi gö wasö. N̄ibi praj an̄ibu, b̄i ne Josep udnab, a göm manö hagla. B̄i Josep an̄ibu, n̄ip kin Depid b̄i r̄id̄ig an̄ibu ap r̄ik dam l̄ila u me.

28 God ejol Gebriel hag yuö, n̄ibi praj Maria m̄ideia au am̄jaköm haga, “N̄ibi praj, ne m̄dpan? B̄i Kub nöp ud aij göp. N̄ipe aip m̄dpil,” a ga.

29 An̄ig hagö, Maria manö an̄ibu n̄ijöm, ȳip ai ḡ+n̄ig an̄ig hagab, a göm, gas̄i iru n̄ija.

30 N̄ipe gas̄i iru n̄ijö n̄ijöl ḡi, ejol n̄ip haga, “Maria, ne p̄iñ̄ij gagmön. God nöp ud aij yab̄i göp.

31 Hainö ne ñ̄i mudun m̄dmön, ñ̄i ap yag daunabön. Yag daumön, hib n̄ipe Jisas, a ḡimön. *

32 Pen n̄ipe b̄i kub yab̄i m̄ideinab. N̄ibi b̄i n̄ip hagnaböl, B̄i Kub yab̄i adö i ḡilañ m̄döp Ñ̄i n̄ipe, a ḡinaböl. God B̄i Kub geinab n̄ijöm n̄ipe n̄ihi iñ̄ij Depid, kin kub m̄dm̄döp rö m̄ideinab.

33 Jekop r̄ikö r̄ik am̄il ap̄il ḡilö m̄ideinaböl gau kal̄ip magöñhalö pör nöp pör nöp kin kale m̄idöm abadöl m̄ideinab,” a ga. *

34 Ejol an̄ig hagö, Maria n̄ip haga, “Yad b̄i ap aip m̄idagpul u, aigöl gem ñ̄i an̄ibu yag daunabin?” ö ga.

35 Hageia, ejol n̄ip haga, “Ana U† u nöp apöm, B̄i Kub yab̄i adö i ḡilañ m̄döp p̄idöñ n̄ipe nöp ralu ñ̄inab. An̄ig gö, ñ̄i u† yag daunabön u, n̄ibi b̄i n̄ijöm hagnaböl, n̄ipe God Ñ̄i n̄ipe, a ḡinaböl.

36 Nöñ! Naubi ne Ilisabed n̄ipe n̄ibi m̄hlep löp. Kale n̄ip n̄ibi ñ̄i pai wem a ḡim̄idal u pen m̄iñ̄i n̄ipe ñ̄i mudun m̄idö, rak̄+n unbö kagal̄ j̄ij hadö ara.

37 God nan ḡagn̄m rö ap m̄idagöp; nan gau magöñhalö ḡagn̄m rö nöp m̄idöp,” a ga. *

38 An̄ig hagö, Maria haga, “Yad God n̄ip wög ḡi ñ̄eb pai. Hagabön rö nöp ȳip ḡ+n̄m,” a ga. An̄ig hagö n̄ijöl ḡi, ejol n̄ip arö göm ara.

Maria am nubi Ilisabed n̄ip n̄ija

39-40 Pen Maria ȳin̄id amnam, a göm, ram m̄inöñ an̄ibu arö göm ram m̄inöñ Judia no ilö gau adan m̄ilö u am am, Sekaraia Ilisabed ber m̄ihau m̄dm̄dil daun u ara. Ram kale am̄jaköm, nubi Ilisabed n̄ip haga, “Ne m̄dpan?” a ga.

41 “Ne m̄dpan?” a gö, nubi Ilisabed manö an̄ibu n̄ijö, ñ̄i mudun m̄ideia u p̄irañ̄id la. Pen magö an̄ibu nöp Ana U†

u n̄ipe Ilisabed an̄i dan̄i aramöm n̄ip ajman̄i raua.

42 God Ana ajman̄i rauö, Ilisabed n̄ipe meg m̄igan dap ranöm Maria n̄ip haga, “God n̄ibi r̄im̄nap kal̄ip abad m̄döp u pen nöp ud aij yab̄i göp. Ñ̄i mudun ne m̄dpan yagol ñ̄i u abe ud aij yab̄i göp.

43 Yad n̄ibi aij wasö j̄i ne B̄i Kub yad n̄ime n̄ipe u ȳip n̄ijñ̄ig auban u yad aiö gem God n̄ip aij a gabin.

44 Ne apön ȳip, ‘M̄dpan?’ a gajan magö u, ñ̄i mudun m̄dpin i ñ̄iñ̄i yab̄i löm p̄irañ̄id löp.

45 Ne, ‘Ȳip God hagöp rö ḡinab,’ a ḡimön n̄ij m̄dpan u me, ne m̄iñ̄ m̄iñ̄ ḡimön,” a ga.

Maria God hib n̄ipe hagö adö ara

46 Ilisabed an̄ig hagö, Maria God n̄ip gas̄i n̄ijöl ḡi, ñ̄iñ̄i yab̄i löl ḡi haga, “Yad B̄i Kub n̄ip gas̄i n̄ijem,

hib n̄ipe hagnö, i adö lan̄i arnab. *

47-48 Yad böñ nöp umeb rö m̄idainö, God ȳip mög n̄ijöm ud kam̄ij yua u, n̄ip gas̄i n̄ijem ñ̄iñ̄i yab̄i l̄ibin.

Yad ȳihariñ̄ pai n̄ip wög ḡi ñ̄eb m̄dpin u pen ȳip hau† gagöp.

An̄ig göp u, m̄iñ̄i r̄iköm, hainö r̄iköm, r̄ik dam l̄inaböl gau,

n̄ibi b̄i magöñhalö ȳip gas̄i n̄ijöm hagnaböl,

‘God n̄ibi an̄ibu ud aij yab̄i ga,’ a ḡinaböl.

49 N̄ipe p̄idöñ magöñhalö m̄döp u, n̄ipe nan klö yab̄i ȳip göp.

Yad n̄ijbin n̄ipe añ̄i nöp B̄i U† m̄idöp.

50 N̄ibi b̄i manö n̄ipe n̄ijöm, ana udöm, hain ḡinaböl gau, kal̄ip mög n̄ijöm ud aij ḡinab.

Kale ñ̄i pai r̄iköm, r̄ik damöm, r̄ik l̄inaböl gau, kal̄ip u rö nöp mög n̄ijöm ud aij ḡinab. *

51 N̄ipe B̄i ñ̄i magö m̄ilö kub yab̄i; n̄ipe nan klö klö iru nöp göp.

N̄ibi b̄i, hon ke n̄ibi kub b̄i kub m̄dpan, a ḡipal gau,

God kal̄ip yu ḡi yuöp. *

52 An̄ib u, kin b̄i kub ram m̄inöñ kub abad m̄idlö hib kub m̄dm̄döp gau,

God gö ke ke arlö,

n̄ibi b̄i hib m̄idagm̄döp gau,

God kal̄ip udöm ud adö adö göp. *

53 N̄ibi b̄i kiyö löp gau,

God kal̄ip nan n̄ime lö ñ̄in̄ijlö mudun göp.

* 1:27: Mad 1:16,18 * 1:31: Ais 7:14; Mad 1:21-23 * 1:33: 2Sa 7:12,13,16; Ais 9:7 * 1:37: Jen 18:14 * 1:46: 1Sa 2:1-10 * 1:50: Sam 103:13,17 * 1:51: 2Sa 22:28 * 1:52: Job 12:19; 5:11; Sam 147:6 * 1:53: Sam 34:10

Pen n̄ibi b̄i nan iru m̄idöp gau
kal̄ip ȳhar̄iᅇᅇ hag yuö arbal. *

⁵⁴ God n̄ipe ap̄is bac il̄aᅇ hon gau
kal̄ip manö haga u hauᅇ gagöm,
han̄ip Isrel n̄ibi b̄i

pör mög n̄iᅇöm abad m̄id aij göp. *

⁵⁵ Bac Ebrahim abe, bac hon r̄imnap abe
ñ̄i pai kale r̄iköm r̄iklö arnab gau,
God kal̄ip abad m̄ideinabin, a göm,
haga rö nöp han̄ip göp,” a ga. *

⁵⁶ Maria manö an̄ibu hagöm, nubi Ilis-
abed aip rak̄in m̄ihau n̄igaᅇ m̄idöm, hainö
ado ḡi ram n̄ipe ara.

*Ilisabed ñ̄i n̄ipe Jon B̄i Ñ̄ig Pak Ñ̄eb u n̄ip
yag daua*

⁵⁷ M̄id damöm, Ilisabed ñ̄i ap yag daua.

⁵⁸ God n̄ip mög n̄iᅇöm abad m̄idö, n̄ipe
m̄iᅇp yab̄iᅇ löm ñ̄i yag daua an̄ibu, n̄ibi b̄i
n̄iñ̄in nubi n̄imam nuö b̄i n̄ipe gau n̄iᅇöm,
n̄ipe aip m̄iñ̄ m̄iñ̄ yab̄iᅇ ḡila.

⁵⁹ Ñ̄i u yag dapöm, ñ̄in unbö mudun j̄iᅇ
m̄idöm, raleb j̄iᅇ mañu waᅇ hañ n̄ipe r̄ib
ḡi dö ḡin̄ig göm magum ḡila. Magum göm,
kale ñ̄i u hib ñ̄in̄ig göm hagla, “Ñ̄i an̄ibi,
nap Sekaraia hib u la ij gep,” a ḡila. *

⁶⁰ Hageila, n̄ime haga, “Wasö, hib n̄ipe
Jon a ḡinabul,” a ga.

⁶¹ An̄ig hagö, n̄ibi b̄i n̄ipe gau hagla,
“Hon unbö an̄ig gagun. Bac baid buö ne
gau hib ap Jon m̄idagöp,” a ḡila.

⁶² An̄ig hagöm, nap Sekaraia n̄ip ñ̄imagö
u nöp yamöm hag n̄iᅇla, “Ñ̄i hib n̄ihön
ñ̄inabön?” ö ḡila.

⁶³ Hag n̄iᅇlö, nap ñ̄imagö u nöp yamöm
haga, “Ȳip köp kal̄i k̄iñ̄ r̄ikep ap dauim,”
a ga. Hagö daueila, adö an̄ibu manö kal̄i
k̄iñ̄ r̄iköm, “Hib n̄ipe Jon,” a ga. An̄ig göl
hib kal̄i k̄iñ̄ r̄ikö, kale n̄iᅇöm magöᅇhalö
aiö yab̄iᅇ ḡila.

⁶⁴ Pen magö an̄ibu nöp Sekaraia aᅇab
marö ga u p̄ita gö n̄iᅇöl ḡi, nöd manö
hagm̄idöp rö hagöl ḡi, God hib n̄ipe hagö
adö ara.

⁶⁵ N̄ibi b̄i söl au han m̄ideila gau, ga
an̄ibu n̄iᅇöm p̄iñ̄iᅇ göm, manö an̄ibu yag
dam ram m̄inöᅇ Judia ilö gau magöᅇhalö
yab̄iᅇ n̄ibi b̄i gau kal̄ip hag ñ̄ila.

⁶⁶ Hageila, n̄ibi b̄i manö an̄ibu n̄iᅇla gau,
kale magöᅇhalö gas̄i iru n̄iᅇöm hagla, “God
gö, ñ̄i an̄ibu an̄ig göl yag dauöp u me, hainö
b̄i aigale b̄i rö m̄ideinab?” ö ḡila. God
p̄idöᅇ ñ̄i an̄ibu p̄ig m̄ideia u n̄iᅇla u me,
an̄ig hagla.

⁶⁷ Ana Uᅇ n̄ipe ñ̄iᅇaᅇ nap Sekaraia aᅇ
n̄ipe daᅇ apöm aᅇmaᅇ raua n̄iᅇöm God hib
n̄ipe u dap ranöl ḡi haga,

⁶⁸ “Hon Isrel n̄ibi b̄i, God B̄i Kub hon
hib n̄ipe dap ranun hagno adö arn̄im.
N̄ipe ke ram m̄inöᅇ il̄i apöm,
n̄ibi b̄i n̄ipe rau adog udöp. *

⁶⁹ God B̄i Kub n̄ipe gö, Depid r̄ikö, r̄iklö, r̄ik
am̄il ap̄il ḡilö,
ñ̄iᅇaᅇ ap yag dauö han̄ip ud kam̄iᅇ
yunab. *

⁷⁰ Hadame nöp, manö yad n̄ibi b̄i gau
hagn̄ig gabin, a göm,
God n̄ipe b̄i r̄imnap wög an̄ibu hag la.
God manö hagep b̄i uᅇ n̄ipe gau kale God
manö haga u n̄iᅇöm,
n̄ibi b̄i gau kal̄ip hag ñ̄ila.

⁷¹ B̄i al ñ̄iᅇeb hon gau apöm, han̄ip al pak
lin̄ig gaböl
pen n̄ipe apöm han̄ip ud kam̄iᅇ yunab;
b̄i han̄ip mulu lugö n̄iᅇbal gau han̄ip ḡi naij
ḡin̄ig gaböl u
pen n̄ipe han̄ip abad m̄idö kam̄iᅇ
arnabun. *

⁷²⁻⁷³ God hadame nöp bac il̄aᅇ hon mög
n̄iᅇöm
ud aij ḡinabin, a göm, manö klö n̄iᅇö
r̄imnap hag la.

God n̄ipe manö bac hon Ebrahim n̄ip hag
la u hauᅇ gagöp;

manö uᅇ an̄ibu haga rö nöp göp. *

⁷⁴⁻⁷⁵ B̄i Kub han̄ip abad m̄idö,
kol̄maᅇ gau han̄ip ḡi naij göl rö lagnab.
An̄ib u, hon b̄i al ñ̄iᅇeb gau p̄iñ̄iᅇ gagun,
kam̄iᅇ m̄ideinabun rö,
pör pör nöp B̄i Kub nöp gas̄i n̄iᅇun, nan
si nan naij arö gun,
B̄i Kub n̄ibi b̄i uᅇ n̄ipe m̄idun,

wög n̄ip göl ḡi, ḡi m̄ideinabun. *

⁷⁶ Pen ñ̄i yad, ne God B̄i Kub n̄ip wög gö,
n̄ibi b̄i gau kale n̄iᅇöm hagnaböl,
'God B̄i Kub yab̄iᅇ adö i ḡilaᅇ m̄idöp u,
b̄i manö n̄ipe hagep me u,' a ḡinaböl.
N̄ihön ḡin̄ig: ne nöd ammön, n̄ibi b̄i gau
kal̄ip hag aij gö,

B̄i Kub u n̄ip abad m̄idlö n̄iᅇöl ḡi, n̄ipe
aunab. *

⁷⁷ Ne n̄ibi b̄i n̄ipe gau kal̄ip manö aij n̄ipe
u hag ñ̄i aij gö,
B̄i Kub kale u apöm,
nan si nan naij ḡipal p̄ri u ᅇk ḡi yuöm kal̄ip
udnab,

manö aij u n̄iᅇnaböl. *

⁷⁸ God B̄i hain agam̄ij r̄iköm,
n̄ipe n̄ibi b̄i mög n̄iᅇöm,
mailö aij n̄ipe sidö mailö rö
kumi kabö adö laᅇ n̄ibö apöm,

Sekaraia God hib n̄ipe hagö adö ara

* 1:54: Sam 98:3 * 1:55: Mai 7:20; Jen 17:7 * 1:59: Jen 17:12; Lep 12:3; Luk 2:21 * 1:68: Sam 72:18 * 1:69:
Sam 18:2 * 1:71: Sam 106:10 * 1:72-73: Jen 17:7; 22:16-17; Sam 105:8-9 * 1:74-75: Dai 2:12-14 * 1:76: Ais
40:3 * 1:77: Jer 31:34 * 1:78: Ais 60:1-2

hanip mailö pak ñ+nab. *

⁷⁹ Hon nïbi bï an an sibön gau midun umnig ginabun gau, nïpe gö mailö magö anïbu

hanip midmagö an dan mailö pak ñ+nab nïjun,

hon hibur hain hain middep adan aij u ulhai nïjun,

adö anïbu nöp ajeinabun," a ga.

⁸⁰ Pen ñ+naj anïbu, Jon, majö gö nïjöl gi, ana nïpe halö halö pidöng ga. Nïpe ram minöng nïbi bï midagmidal, ram minöng kabö nöp midmidöp an gau mid mid, böng nöp kub göm auö, Isrel nïbi bï nïp nïjla.

2

Maria Jisas yag daua

(Mad 1:18-25)

¹ Pen ñ+n an anïbu, gapman bï kub Sisa Ogasdas nïpe lo löm haga, "Nïbi bï yad abad midpin gau, kale magönghalö hib kale udöl," a ga.

² Nöd api il göm nïbi bï hib udla ñ+n u, gapman bï kub Kwairinias Siria Propins* nïbi bï kalip abad midmidöp.

³ Anïb u, nïbi bï ram minöng mlö kub gau ke nïbö ke nïbö ap yharan midela gau, ado gi ram minöng kale ke hib udnig arla.

⁴ Josep nïpe kin Depid kigin rik damöm rikla rö, nïpe Depid daun nïpe Bedlehem arnig ga. Nïbi praj Maria nïp ut gi, Nasared daun, ram minöng Galili au arö gimil, aram aram ram minöng Judia amöm, kin Depid nïp riklö midmidöp daun nïpe Bedlehem arlö.

⁵ Pen nïbi praj Maria, Josep udnab a gila u me, ñ+n mudun halö midö nïjöl gi, Josep Maria nïp ut gi hib udnig arlö.

⁶ Kale Bedlehem arlö, Maria ñ+naj yag daupe ñ+n u söl ga.

⁷ Pen Bedlehem gau amjakmil nïjöl, mani rauöm hanmidal ram u böng nöp sis ga. Anïb u me, kaj kau mukmidal ram ap am midöm, Maria ñ+naj nöd anï u yag daua. Yag dapöm ñ+naj laplap wam wam göm, ud kaj sipsip nan hañ habadö piñ u rik dap löl ñ+nmidal mab ij migan u la.

God ejol ap kaj sipsip mukep bï gau kalip haga

⁸ Maria Jisas nïp yag daua ñ+n anïbu, kaj sipsip mukep bï gau rimnap sibön yan kaj sipsip abad midela ram minöng söl anïb au.

⁹ Bï Kub ejol nïpe ap yuö, Bï Kub mailö aij magö nïpe apöm kalip pak nïjöl, anñ+n gö piñ+n gila.

¹⁰ Kale piñ+n gilo nïjöl gi, ejol u kalip haga, "Kale piñ+n gagmim. Yad kalöp abe

nïbi bï gau magönghalö kalip abe, manö aij ñ+n lep ap dauabin.

¹¹ Mïni nöp nïbi ap ñ+n unbö ke ap yag dauöp Depid daun nïpe au. Nï anïbu kalöp ud kam+n yunab. Nïpe Kraiss[†] Bï Kub u me.

¹² Nïp am ulhai nïjmim nïjñabim, nïme nïp walij wam wam göm, ud kaj sipsip nan hañ habadö piñ u rik dap löl ñ+nmidal mab ij migan u lö midainab. Kale am nïjmim, hagpin rö ginab u, nïjöl hagöp, a ginabim," a ga.

¹³ Ejol anïbu anig hagö nïjöl gi, adin ejol kumi kabö adö lan au nïbö iru yabñ+n nöp ap ejol nöd nïbö u aip midöm, God hib nïpe u dap ranöl gi hagla,

¹⁴ "God hib nïpe i adö lanöl midöp;

nïpe nïbi bï an an mög nïjöm ud aij ginab gau,

hibur hain hain gasi midmagö anñ+n lep magö u

kale aip midnab," a gila. *

Kaj sipsip mukep bï gau am Jisas nïp nïjla

¹⁵ Ejol gau ado gi kumi kabö adö lan arlö nïjöl gi, bï kaj sipsip mukep gau manö hag nïj hag nïj göm hagla, "Bï Kub hanip manö hagajip u, uri Bedlehem am nïjun," a gila.

¹⁶ Anig hagöm yinid amöm nïjla, Josep aip Maria aip ñ+naj hagla anïbu, walij wam wam gimil, kaj sipsip nan hañ habadö piñ u dap löl ñ+nmidal mab ij migan u löl midela.

¹⁷ Kale ñ+naj anïbu nïjöm, amöm, ejol kalip nñhön nñhön hagla manö u, nïbi bï gau gau kalip hag ñ+nla.

¹⁸ Bï kaj sipsip mukep gau nïbi bï gau manö anïbu hag ñ+nla, kale nïjöm magönghalö aiö yabñ+n gila.

¹⁹ Pen Maria nïp nan ke yabñ+n anïbu ga rö, aij a gö, gasi aij nöp nïjmidöp. *

²⁰ Bï kaj sipsip mukep gau, God ejol nïpe gau hagla rö nöp gö amgö kale ke nïjla u me, God hib nïpe u dap ranöl göm, aula gau ado gi arla.

Josep Maria ber mihau Jisas nïp dam God sabe ram u ud arlö

²¹ Maria ñ+naj u yag dapöm ñ+n unbö mudun j+n midöm, ruö raleb ñ+n u wan hañ nïpe rñb gi dö gila. Nöd ejol u nïme Maria nïp, ñ+n yag daumön hib nïpe u anig göl lñmön a ga rö, hib nïpe u Jisas, a gila. *

Bï Simion aip nïbi Ana aip Jisas nïp nïjmil mñ mñ yabñ+n gilo

²²⁻²³ Pen nöd Mosis nïpe lo manö kalñ+n kññ riköm, ñ+n nöd yag daunaböl gau God nïp

* **2:2:** Nñ+n anïbu Rom kai kale ram minöng Isrel abad midela. Ram minöng Isrel Siria Propins an au midela. Rom kai kin kale Sisa a gimil. † **2:11:** Grik manö "Krais u" abe, Hibru manö "Mesaia u" abe it anñ+n ap midöp: "God hag la Bï u." * **2:14:** Luk 19:38 * **2:19:** Luk 2:51 * **2:21:** Luk 1:31

ñinabol a ga. Anib u me, Maria ñinjan u yag dapom, Juda nibi bi gimidal ro, God sabe gep ram u asi masi gi, ram nipe ke gau nop mido, kamij lo ninjol gi, Josep aip, Jisas nip dam Bi Kub nip ñinng, God sabe gep ram Jerusalem au arlo. *

24 Pen Bi Kub lo manö ap halö hagöp, "Nibi ñi pai yag daunabol gau kamij lö, yaur mañg aka yaur dapo mihöp dam God sabe gep ram hon yan amöm, pak God nip sabe gi ñom me, böñ nop kamij löp, a göm, God sabe gep ram raul migan u arnabol," a gila. Gasi anibu u rö nop ninmil me, yaur mihöp halö ud arlo. *

25 Pen Jerusalem au bi aij yöl ap midmidöp, hib nipe Simion. Bi anibu nipe God Manö u ninjom, hagöp rö nop gimidöp. Ana Uñ nipe Simion aip midmidöp; nipe Kraisi u Isrel nibi bi ud kamij yunab, a göm, abad midmidöp.

26 Ana Uñ nipe Simion nip nöd haga, "Bi Kub nipe Kraisi nip yuö aunab u, ne amgö ninmön hainö umnabon," a ga ninjom nipe ninjol mideia.

27 Pen ñin anibu, Ana nipe Simion nip gasi ñö, God sabe gep ram u amöm nija, Josep ber mihau Jisas nip dammil, lo manö haga rö gul a gimil ap midailö.

28 Simion kalip mihön ninjom, Jisas nip ud wabi göm, God hib nipe u dap ranöl gi haga,

29-30 "Ne añañ nop Bi Kub.

Ñinjan i kub göm,

hanip nibi bi ud kamij yunab u, nöd yip hagna rö, uri amgö magö yad ke ninabin.

Anib u, uri yip paliö aij gö ninjol gi umnam. *

31 Ñinjan anibi, nibi bi ram minönj gau gau magönhalö

ud nop aip jim ñöl lñab. *

32 Nipe mailö aij rö apöm, Juda nibi bi wasö gau kalip pak ñö, God bi aigale bi rö midöp u ninjaböl. Nipe mailö aij unbö ke ne dapöm, Isrel nibi bi ne gau kalip pak ñinab," a ga.

33 Simion Jisas nip manö anibu hageia u ninmil, Josep ber mihau aiö yabñ gñlö.

34 Pen Simion nipe Josep Maria Jisasi aml bi kalip, "God kalöp abad mideian," a göm, Jisasi nime Maria nip haga, "Ñi anibi midö ninjol gi, Isrel nibi bi iru nop an u ud asik ke ke löm, adan nain udöm arnabol gau, ap lug paknabol; pen adan aij udöm arnabol gau, God lau adö arnabol. God Isrel nibi bi

ninjan, a göm, ñi i yua pen nibi bi rimnap nip udagöm hag junabol. *

35 Anig göl me, nibi bi iru nop ninhon ninhon gasi ninjom nin midpal rö, nibi bi gau waiö ninjaböl. Pen ru mlö kid ap midmagö an ne ke dan binij ginab," a ga.

36 Pen ñin anibu nop, God manö hagep nibi ap ap mideia. Hib nipe u Ana; nap hib u Panuel. Panuel u, Asa rikö rik dapöm rikla. Nipe nibi mihap yabñ. Nöd nibi praj bi udöm, nugmul aip midailö mi unbö mudun jñ ina.

37 Nugmul uma pen Ana mi nipe ñinjuöl mihau mihau unbö yigwö mlö lanj (84) ina. Nipe God nip nop gasi ninjom ñin rimnap nan magö ninjom wasö, God sabe gep ram u am midöm, sidö an sibön yan God nip sabe göl gi midmidöp.

38 Pen nibi Ana u, magö anibu nop Jisasi nip ud mideila söl au apöm, God nip aij a göm, nibi bi kale, Bi Kub apöm Jerusalem nibi bi nag si mideila u hubiknäm, a göm abad midmidal nibi bi gau kalip hagöm, ñinjan anibu ninhon ninhon rö ginab u, manö hag ña.

Ber mihau Jisasi ud ado gi Nasared arlo

39 Josep ber mihau Bi Kub lo manö haga rö magönhalö gi hakmil, kale ado gi ram minönj Galili ammil, daun kale Nasared arlo. *

40 Am midöm Jisasi kub göm, God nip abad mid aij gö ninjol gi, gasi aij yabñ ninjom, mid aij ga.

Jisasi nipe God sabe gep ram u ara

41 Pasopa ñin kub u söl auö, Jisasi nime nap mi u mi u, Pasopa ñin kub u mñi a göm, am Jerusalem armidil. *

42 Anig göl me, Jisasi mi nipe in migan lanj lö, Juda kai gimidal rö, nime nap nip uñ gi Pasopa nan ñinjer Jerusalem am mideila.

43 Ñin kub anibu ap padiö ninjol gi, ram arabun a göm, ado gi am adan an au ammil ninjö, Jisasi aip auageila. Nipe Jerusalem nop mideia pen kale ninjagmil,

44 nipe nibi bi rimnap aip auab a gimil, gasi ninjö. Pen adan an au hannig gimil, am nmandan nimam nibi bi rimnap aip midöp, a gimil, nip ulhai ninjailö.

45 Ulhai ninj dam wasö ninmil, ado gi Jerusalem nip ulhai ninjng arlo.

46 Ammil ñin mihöp ninjan mañu ninjö, nipe amöm God sabe gep ram u midöm, bi lo manö hag ñeb bi gau aip asik midöm, manö hagaila u ninjom, manö rimnap hag ninjmeia.

* 2:22-23: Eks 13:2,12; Lep 12:1-8 * 2:24: Lep 12:8 * 2:29-30: Ais 52:10; Luk 3:6; Dai 2:11 * 2:31: Ais 42:6; 49:6; 52:10 * 2:34: Ais 8:14; Mad 21:42; 1Pi 2:8 * 2:39: Mad 2:23 * 2:41: Eks 12:24-27; 23:14-17; Dud 16:1-8

47 Nibi bi niŋ mideila gau, Jisas haga rō niŋōm, űi anibu gasi niŋ k'id hi:kōm manō aij hagab u, a gōm, aiō waiō g'ila.

48 Pen nime nap ber Jisas niŋ niŋmil kale u rō nōp aiō glō. Nime pen Jisas niŋ haga, "Ne nap halip niŋōm g'inig anig g'ipan? M'admagō hol ilōn gō niŋōl gul nōp ulhai niŋ ajabul," a ga.

49 Nime anig hagō, Jisas haga, "Kale niŋōn g'inig yip ulhai niŋ ajabilŋ Bapi ram am m'adpin u kale niŋag'ıl aka?" ga.

50 Jisas anig haga u pen kale manō hagab u, a g'mil, rik niŋag'ılō.

51 Jisas niŋ ut g' ram kale Nasared ado g' arla. Jisas anib gau nōp m'adōm, nime nap hagd'ılil rō nōp niŋōm hain g'm'adōp. Pen nime Jisas niŋōn niŋōn ga u gasi niŋōl g' nōp m'adm'adōp. *

52 Jisas nime nap aip m'adōm, majō gōm gasi niŋ aij yab'ıl gō niŋōl g', God abe, nibi bi gau abe niŋ niŋōl aij ga. *

3

Jon Bi Nig Pak Nib manō hag űa (Mad 3:1-12; Mak 1:2-8; Jon 1:19-28)

1 Rom gapman bi kub yab'ıl Sisa Daibirias ram m'niŋōn gau gau abad m'adm'adōp, m' in la unbō aip bōŋ daŋ. Pen niŋe m'ılō gau m'adōm, bi abad m'idep an yagol niŋe r'innap hag lō, am ram m'niŋōn r'innap abad m'adm'adal. Bi niŋe Podias Pailod ram m'niŋōn Judia nibi bi gau kalip abad m'adm'adōp. Bi niŋe Herod ram m'niŋōn Galili nibi bi gau kalip abad m'adm'adōp. Herod n'imam niŋe Pilip ram m'niŋōn Iduria nibi bi gau abe, ram m'niŋōn Drakonaidis nibi bi gau abe kalip abad m'adm'adōp. Bi niŋe Laisenias ram m'niŋōn Abilini nibi bi gau kalip abad m'adm'adōp.

2 Pen magō anibu, bi ne Anas aip, Kaipas aip, God niŋ nan sabe gep bi kub yab'ıl m'ihau Jerusalem m'adailō.

Pen űan an anibu, Sekaraia űi niŋe Jon, nibi bi iru m'adagm'adal, ram m'niŋōn kabō nōp m'adm'adōp an gau han m'adm'adōp. An gau han m'adō niŋōl g', God niŋe Jon niŋ gasi űō,

3 ram m'niŋōn űig Jodan goł gau gau ajm'adōp niŋōm nibi bi gau aulō, kalip manō hag űim'adōp, "Nan si nan naj g'ipim gau, niŋōn g'inig anig g'ipun a g'mim arō g'mim yip aube yad kalōp űig pak űinō, God nan si nan naj g'ipim gau niŋōm arō g'inab," a g'm'adōp. *

4 Jon kalip manō hag űim'adōp anibu, bi God manō hagep Aisaia hadame nōp g'nab a gōm, kal' k'liŋ r'ika rō nōp ga. Aisaia manō anibu kal' k'liŋ r'ikōm haga,

"Bi ap, ram m'niŋōn nibi bi iru m'adagpal, ram m'niŋōn kabō nōp m'adōp an au am m'adōm, w'ifŋ alōm hagnab,

'Bi Kub u auab a g'mim, niŋ abad m'adaimim!

Anib u, adan s'ir g'ilaŋ g'ayan g'inim gau, dum goł p'ihu g'inim gau, b'inig ral aij g' m'adaimim.

5 Anib u, m'niŋōn ban gōp gau b'inig ral aij g'mim,

dum gau b'inig ral aij g'mim, adan dudu badu g'inim gau, kabō gōl g'mim,

kabō gau ud yu aij g'mim m'adaimim.

6 Anig gōl me, nibi bi gau magōŋhalō niŋnabōl,

God niŋe aigōl gōm kalip ud kam'ŋ yunab,' a g'nab," a ga. *

7 Jon niŋe Aisaia manō kal' k'liŋ r'ika anibu rō hag űō niŋōl g', nibi bi iru nōp niŋe mideia au apōm hagla, "Hanip űig pak űim'ōn," a g'ila. Jon kalip s'ik hag gōm haga, "Kale haiŋo űi pai gai ! Gasi niŋōn niŋmim p'if'ŋ g' aubimŋ 'Nig pakno, God nibi bi r'innap kalip hag g'nab űin u, hanip hag gagnab,' a g'mim, p'if'ŋ g' aubim ar? *

8 Kale űig pakniŋ g'inabim u, nan si nan naj g'ipim gau niŋōn g'inig anig g'ipun, a g'mim, arō g'mim, m'ad aij g'mim. Anig g'ipe me, nibi bi niŋnabōl, kale nan si nan naj g'im'adim gau arō g'ipim. Pen kale gasi ap niŋmim, 'Hon bac ilaŋ Ebrahim űi pai niŋe m'adpun,' a g'mim, gasi u niŋag'mim. Hon Ebrahim űi pai niŋe a g'ipim u nan y'ihar'ŋ! God kabō gai i udōm, Ebrahim űi pai niŋe gau gi linig gōm, gi l'ibōp! *

9 Niŋ aij g'mim! God mab u il halō r'ib junig, ru u mab il yan k'id gi m'adōp. Mab au, magō űiŋeb aij r'innap p'ılagnab u, r'ib gi dō gi ud mab inab yan yunab," a ga. *

10 Jon manō anibu rō hagō, kale niŋ pen hag niŋōm hagla, "Hon niŋōn gun, a g'mōn, anig hagpan?" ō g'ila. Haglō, Jon kalip haga,

11 "Nibi bi sior m'ihōp m'adainim u, ap nibi bi sior m'adagainim gau kalip űōl. Pen nibi bi nan magō m'adainim u, nibi bi nan magō m'adagainim gau kalip r'innap űōl," a ga.

12 Pen bi dakis udep gau, Jon hanip űig pak űan a gōm, apōm niŋ hag niŋōm hagla, "Manō hag űeb bi, hon niŋōn gun?" ō g'ila. *

13 Hageila, kalip haga, "Dakis u udnig g'mim, gapman hagpal rō nōp udmim. Y'ihar'ŋ r'innap udagmim," a ga.

* 2:51: Luk 2:19 * 2:52: 1Sa 2:26; Pro 3:4 * 3:3: Ap 13:24 * 3:6: Ais 40:3-5 * 3:7: Mad 12:34; 23:33
* 3:8: Jon 8:33,39 * 3:9: Mad 7:19 * 3:12: Luk 7:29

¹⁴ Pen ami bî rîmnap Jon nîp manö anîbu rô nöp hag nîñöm hagla, “Hon nîhön gun?” ö gîla.

Hageila, kalîp haga, “Kale manö piral hagmim nîbi bî gau mani kalîp si udagmim. Manö piral hagmim nîbi bî gau manö kub hagagmim. Wög pe udnabim u ap halö udun, a gîmim, gasî u nîñagmim,” a ga.

¹⁵ Pen anîg göm mîd damöm nîbi bî gau gasî adö ap nîñöm hagla, “Bî anîbi Kraiss pör abad mîdpun u rô löp,” a gîla.

¹⁶ Hageila, nîpe manö anîbu nîñöm kalîp pen haga, “Wasö! Yad kalöp yîharîñ nîg nöp pak nîabin, pen yîp hain aunab bî u, nîpe yad rô wasö; nîpe bî kub yabîñ, yad bî pro. Yad nîp nîñnô nable gînab. Ma rîrup nîpe u nagî ud hubîknab rô lagöp,” a ga. Bî anîbu nîpe apöm, kalöp Ana Uî u nöp pak nîm, mab mîtanj pak nîm gînab. *

¹⁷ “Nîpe wid magö po gö, rîk dap pakpal rô u gînîg gab. Wid magö nîñeb gau ke löm, wid cög naböñ naböñ gau ke löm gînab. Anîg göm, wid magö nîñeb gau dam ram raul mîgan nîpe lînab; pen naböñ naböñ gau dam mab pör inmîdöp u launab,” a ga.

Herod Jon nîp nagî la

¹⁸ Jon, nîbi bî gau kalîp God manö aij u rîmnap halö hag nîñnô nîñ aij gîlan, a göm, kalîp manö aij anîbu rô pro hagagmîdöp.

¹⁹ Pen gapman bî kub Herod, nan si nan naj gau gî damöm, hainö nîmam Pilip nîbîn nîpe Herodias nîp ud gö, Jon u aij gagöp, a ga. *

²⁰ Jon manö anîg hagö, Herod nîñöm, naj ga adö ap halö göm, Jon nîp dam nagî la.

Jon Jisas nîp nîg pak nîa

(Mad 3:13-17; Mak 1:9-11)

²¹⁻²² Pen Herod Jon nîp nagî laga magö u, nîpe nîbi bî gau kalîp nîg pak nîmîdöp. Jisas nîp abe nîg pak nîa. Jisas nîp nîg pak nîö, nîpe Nap God nîp sabe gî mîdö nîñöl gî, kumi kabö adö lan au hîñ gî gau gau arö, ajöñ hiîkö, Ana Uî u yaur dapo rô halu löm, Jisas nîp u gî aua. Anîg göl auö nîñöl gî, manö ap kumi kabö adö lan au nîbö apöm haga, “Ne Nî mîdmagö yad yabîñ. Nöp nîñnô, yîp aij yabîñ göp,” a ga. *

Jisas nîhi bî

(Mad 1:1-17)

²³ Pen Jisas mî nîpe unbö nîñjuöl añî ap ado gî da unbö sidunj lan (30) arö nîñöl gî, nîpe îñ göm nîbi bî gau kalîp God Manö hag nîa. Nîbi bî gau Jisas nîp, nap nîpe u bî ne Josep, a gî gasî nîñla.

Josep nap nîpe u Heli. *

²⁴ Heli nap nîpe u Madad.

Madad nap nîpe u Lipai.

Lipai nap nîpe u Melkai.

Melkai nap nîpe u Janai.

Janai nap nîpe u Josep.

²⁵ Josep nap nîpe u Madadaias.

Madadaias nap nîpe u Emos.

Emos nap nîpe u Neham.

Neham nap nîpe u Esli.

Esli nap nîpe u Nagai.

²⁶ Nagai nap nîpe u Mead.

Mead nap nîpe u Madadaias.

Madadaias nap nîpe u Semein.

Semein nap nîpe u Josek.

Josek nap nîpe u Joda.

²⁷ Joda nap nîpe u Joanan.

Joanan nap nîpe u Resa.

Resa nap nîpe u Serababel.

Serababel nap nîpe u Sialdiel.

Sialdiel nap nîpe u Nerai.

²⁸ Nerai nap nîpe u Melkai.

Melkai nap nîpe u Adai.

Adai nap nîpe u Kosam.

Kosam nap nîpe u Elmadam.

Elmadam nap nîpe u Er.

²⁹ Er nap nîpe u Josua.

Josua nap nîpe u Eliesia.

Eliesia nap nîpe u Jorim.

Jorim nap nîpe u Madad.

Madad nap nîpe u Lipai.

³⁰ Lipai nap nîpe u Simion.

Simion nap nîpe u Juda.

Juda nap nîpe u Josep.

Josep nap nîpe u Jonam.

Jonam nap nîpe u Eliakim.

³¹ Eliakim nap nîpe u Melea.

Melea nap nîpe u Mena.

Mena nap nîpe u Madada.

Madada nap nîpe u Nadam.

Nadam nap nîpe u Depid.

³² Depid nap nîpe u Jesi.

Jesi nap nîpe u Obed.

Obed nap nîpe u Boas.

Boas nap nîpe u Salmon.

Salmon nap nîpe u Nason.

³³ Nason nap nîpe u Aminadap.

Aminadap nap nîpe u Admin.

Admin nap nîpe u Arni.

Arni nap nîpe u Hesron.

Hesron nap nîpe u Peres.

Peres nap nîpe u Juda.

³⁴ Juda nap nîpe u Jekop.

Jekop nap nîpe u Aisak.

Aisak nap nîpe u Ebrahim.

Ebrahim nap nîpe u Dera.

Dera nap nîpe u Nahor.

Nahor nap nîpe u Seruk.

³⁵ Seruk nap nîpe u Rehu.

Rehu nap nîpe u Pelek.

Pelek nap nîpe u Eber.

Eber nap nîpe u Sela.

* 3:16: Ap 13:25

* 3:19: Mad 14:3-4; Mak 6:17-18

* 3:21-22: Jon 1:32

* 3:23: Luk 4:22; Jon 6:42

³⁶ Sela nap nıpe u Kenam.
 Kenam nap nıpe u Apaksad.
 Apaksad nap nıpe u Sem.
 Sem nap nıpe u Noa.
 Noa nap nıpe u Lemek. *
³⁷ Lemek nap nıpe u Medusela.
 Medusela nap nıpe u Inok.
 Inok nap nıpe u Jared.
 Jared nap nıpe u Malelael.
 Malelael nap nıpe u Kenan.
³⁸ Kenan nap nıpe u Inos.
 Inos nap nıpe u Sed.
 Sed nap nıpe u Adam.
 Adam nap nıpe u God. *

4

Seden Jisas nıp manö pıral haga

¹⁻² Ana Uł u Jisas nıp ajmanı rauöm, nıp uł gı nıg Jodan gau nıbö ud arö, Jisas ram mınön nıbi bı mıdagmıdal, ram mınön kabö nöp mıdmıdöp anı gau mıdeia. Seden nıpe Jisas nan si nan naj rımnap gınmı aka wasö gı nıjöl göm gı gı gö, nın unbö nın juöl mıhöp (40) ara. Jisas nan magö nıjöm wasö, nıp kıyö majö la.

³ Nıp kıyö majö lö, Seden haga, “Ne ‘God Nı nıpe mıdpın,’ a gıpan u, kabö gai i hagö, bred rö lanı,” a ga.

⁴ Hageia, Jisas pen haga, “God Manö u kalı kılın rıköm hagla, ‘Nıbi bı gau, bred nöp nıjöm kamıj mıdageınaböl,’ a gıla,” a ga. *

⁵ Hagö, Seden Jisas nıp dam dum kub lanı ap amöm, ram mınön aij aij kın ke ke abadpal gau magöňhalö, magö anıbu nöp, Jisas nıp yamöm haga,

⁶⁻⁷ “Ram mınön aij aij gai i nön! Nıbi bı ke ke abad mıdpal. Yad me ram mınön anıb gau magöňhalö abad mıdpın rö, bı ap nıp hagnıg gem hagnabin. Anıb u, ne yıp kugom yımmön sabe geınabön u, ram mınön anıb gai i magöňhalö nape hagnö, ne abad mıdeınabön,” a ga.

⁸ Hageia Jisas pen haga, “God Manö u kalı kılın rıköm hagla, ‘God Bı Kub kale u hagöp rö gımim hıb nıpe nöp hagpe adö aranı,’ a gıla,” a ga. *

⁹ Jisas anıg hageia, Seden nıpe Jisas nıp uł gı Jerusalem amöm, dam God sabe gep ram i adö lanı gı lıla adö u amöm haga, “Ne, ‘God Nı nıpe mıdpın,’ a gıpan u, pıranıj mınön ıt yanı lug.

¹⁰⁻¹¹ God Manö u kalı kılın rıköm hagla, ‘God ejol nıpe gau hagö, nöp abad mıdeınaböl. Ap lug paknıg geınabön u, nöp nımagö kale udnaböl nıjöm

kabö ma ne u bınıjı gıgnab,’ a gıla,” a ga. *

¹² Seden anıg hageia, Jisas pen haga, “God Manö u manö rımnap halö kalı kılın rıköm hagla, ‘God Bı Kub u, nıpe bı nıjöl hagep aka bı pıral alep, a gımim hıgnımim,’ a gıla,” a ga. *

¹³ Kıjaki Jisas nıp manö pıral hag wasö nıjöm, arık arın a göm, gası nıpe gau nöp nıjı, “Uri wasö pen hainö nın rımnap apem manö rımnap halö pıral alep, a gımim hıgnımim,” a göm arık ara. *

Jisas ram mınön Galılı ıt göm manö hag nıa

(Mad 4:1-11; Mak 1:12-13)

¹⁴ Pen God Ana Jisas nıp klö nı, Jisas nıpe ado gı apöm ram mınön Galılı mıdö nıjöl gı, nıbi bı gau, manö nıpe u nıjöm, dam ram mınön Galılı anı gau magöňhalö ud arla.

¹⁵ Nıpe Juda magum gep ram gau amöm, manö hag nı aij gö, nıbi bı gau nıpe bı aij yabıl a göm, mın mın yabıl gıla.

Nasared nıbi bı Jisas nıp nıjı udagla
(Mad 13:53-58; Mak 6:1-6)

¹⁶ Pen Jisas nıpe ram mınön Galılı anı gau gı aj pıs göm, Nasared am mıdeia. Daun anıbu nıpe nöd mıdöm majö ga. Juda God nıp sabe gep nın kale u auö, nıpe pör gımdöp rö, magum gep ram u amöm, uraköm God Manö u amgö lı nıjöm hagnıg gı.

¹⁷ Bı God manö hagep Aısaia kalı kılın rıka köp u nıp dap nılö, ud pııaiöm, manö hagnıg ga adıj u amgö lı nıjöm kalıp haga, *

¹⁸ “Bı Kub u yıp, wög yad gımön, a göm, Ana nıpe yuö yad aip mıdöp.

Anıb u, nıbi bı mög gep rö mıdpal gau kalıp manö aij u hag nınö, nıjı aij gıınaböl.

Nıbi bı nıgıman rö mıdpal gau kalıp hubık yunö, arınaböl.

Nıbi bı amgö we göp rö mıdpal gau kalıp gınö, amgö nın nıjınaböl.

Nıbi bı ułham mıdpal gau kalıp ud aij gınö, mıd aij gıınaböl.

¹⁹ Pen, Bı Kub nıbi bı udnab nın aij u mını auöp, a gem, nıbi bı gau kalıp hag nınabin,” a ga.

²⁰ Jisas manö kılın anıbu amgö lı nıjı hag pıs göm, köp bad u ud wam wam göm, bı köp abad mıdmıdöp u nıp adog nım asıkö nıjöl gı, nıbi bı magum gep ram raul mıdeila gau magöňhalö amgö juöm nıp nıjı ij halö lıla.

* 3:36: Jen 11:10-26 * 3:38: Jen 4:25-26 * 4:4: Dud 8:3 * 4:8: Dud 6:13-14 * 4:10-11: Sam 91:11-12
 * 4:12: Dud 6:16; 1Ko 10:9 * 4:13: Hib 2:18; 4:15 * 4:17: Ais 61:1-2

²¹ Anig nıjeıla, Jisas kalıp haga, “God Manö adıñ anıbu ud amgö li nıñ kalöp hagnö nıñajım anıbu, uri anıg unbö rö nöp göp.

²² Anıg hagö, manö aij yabıñ haga u nıñöm, nıbi bı nıp nıññ löm, aiö gıla. Pen gası ap nıñöm, “Bı anıbi Josep nı nıpe nöp aka?” göm, aiö waiö gıla. *

²³ Anıg haglö, Jisas kalıp haga, “Pen yad nıñbin, yıp hagnabım, ‘Ne wös wameb bı, ne ke gımön nan ne ke göp u kamıñ lınab. Ne daun pro Kapaneam am mıdmön, nan gagep rö gaina, yıd acmal ajajıp nıñbun u rö, mıñı ram mınönj ne ke auı abe gö yıd acmal ajö nıñun,’ a gıñabım.

²⁴ Pen kalöp nıñö hagabin, bı God manö hagep gau, ram mınönj ke gau amöm, manö aij u haglö, nıñö hagaböl a göm udnaböl. Pen ram mınönj kale ke u apöm haglö, bı hon gau ke hagaböl a göm, manö kalıp udagnaböl. *

²⁵ Pen nıñım! Bı God manö hagep İlaıja mıdeıa nın u, nıbi yadu ıru nöp İsrel au mıdmıdal. Mı mıhau nıgar rakın unbö kagoł jıñ u, möñ alagö, nan magö ranagö, kıyö kub yabıñ la. *

²⁶ İsrel nıbi yadu rımnap kıyö la gau ıru yabıñ nöp mıdeıla au, pen God İlaıja nıp yuö, am daun pro Sarepad ram mınönj daun kub Saidon söl au amöm, nan gagep rö gö, nıbi yadu ap nan magö nıpe ıru nöp mıdeıla. *

²⁷ Pen adö anıbu rö, hainö bı God manö hagep İlaisa mıdeıla nın u, İsrel nıbi bı rımnap wös gısa la gau ıru yabıñ nöp mıdeıla au, pen kalıp rımnap gö kamıñ laga; İlaisa bı Neman ram mınönj mılö kub Siria nıbö u nıp nöp gö, kamıñ la,” a ga. *

²⁸ Jisas anıg hagö, Juda nıbi bı magum gep ram raul mıdeıla gau nıñlö mulu kal yabıñ lugö,

²⁹⁻³⁰ nıp rıdık gı yu gı dam rul gau yuno umarı a göm, rıdık gı ud arla jı Jisas nıpe ado göm anı kale au amöm ara.

Jisas kıjaki aiön pi hag höñ yua

³¹ Jisas daun pro Kapaneam, ram mınönj Galılı au am mıdöm, Juda kai God nıp sabe gep nın u nıbi bı kalıp manö hag nı.

³² God Manö u, Jisas klö naij göm kabö göl nöp hagö, kale aiö yabıñ gıla. *

³³ Pen Juda magum gep ram raul anı au, bı kıjaki abarı ala ap mıdeıla. Nıpe meg mıgan dap ranöm wıñ kub alöm haga,

³⁴ “Bı Jisas Nasared nıbö! Ne nıñön gıñıg auban? Hanıp gı naij gıñıg auban akanı Yad nöp nıñbin. God Bı Uı nıpe u nöp auban,” a ga.

³⁵ Pen Jisas kıjaki abarı al mıdeıla anıbu nıp hag göm haga, “Manö hagagmön! Bı u arö gımön höñ aru!” a ga. Jisas hagö, kıjaki aiön pi höñ aröl gı bı anıbu nıp, nıbi bı mıdeıla anı au ud yuöm ara. Pen nıp mıñu magö pakaga; kamıñ ara.

³⁶ Anıg gö, nıbi bı nıñ mıdeıla gau kale ke hag nıñ hag nıñ göm hagla, “Bı klö yabıñ anıbi, manö anıbu gai nıbö dapöm hagö, kıjaki gau höñ arbal?” ö gıla.

³⁷ Pen Jisas ga manö anıbu ram mınönj anıb gau magöñhalö ud arla.

Jisas nıbi bı ıru nöp gö kamıñ la

(Mad 8:14-15; Mak 1:29-31)

³⁸ Pen Jisas Juda magum gep ram u arö göm Saimon ram u ara. Saimon nıbor nıpe u nan gö, hañ romanı nıpe gau magöñhalö mab rö inö me, nıbi bı gau apöm Jisas nıp hagla, “Aumön, ne Saimon nıbor nıp gö urak ararı,” a gıla.

³⁹ Hageıla, nıpe nıbi nan gö um mıdeıla söl au apöm, nan geıla anıbu hag gö nıñöl gı, magö anıbu nöp nıp arö göm ara. Nıp kamıñ lö, uraköm, nıbi bı ap mıdeıla gau kalıp nan magö nı.

⁴⁰ Nıbi bı anıb au mıdeıla gau, manö anıbu nıñöm, sıdö wad ara magö u, nıbi bı kale mıña ga gau magöñhalö dap Jisas mıdeıla au dauła. Dauela, Jisas kalıp anı anı ud nıñö kamıñ la.

⁴¹ Pen nıbi bı kıjaki aiön pi nan gau abarı al mıdeıla gau hag yuö, höñ amöl gı wıñ kub alöm hagla, “Ne God Nı nıpe!” a gıla. Kale Jisas nıpe Kraıs u nıñöm anıg hageıla nıñöm Jisas nıpe kalıp hag göm haga, “Manö ap hagagmım,” a gö, haga rö nıñla. *

Jisas ram mınönj mıgan rımnap amöm kalıp manö hag nı

(Mak 1:35-39)

⁴² Ruö sıb halö, Jisas ram mınönj anıbu arö göm, ke am mıdaiın, a göm, ram mınönj nöp anı gau ara. Ara pen nıbi bı gau hain amöm, nıp ulhai nıñöm hagla, “Gau aragmön; hon aıp mıdaiun,” a gıla.

⁴³ Anıg hageıla Jisas haga, “God yıp hag yuö aunö u, amem nıbi bı ke mıgan rımnap halö kalıp u rö nöp God nıbi bı udöm abad mıdeınab manö aij u hag nıñabin,” a ga.

⁴⁴ Anıg hagöm, Jisas Juda nıbi bı ram mınönj kale gau magöñhalö gı ajöl gı, am Juda magum gep ram gau amöm, manö aij anıbu kalıp hag nıñmıdöp. *

5

Jisas hagö kabsat ıru nöp uđla

(Mad 4:18-22; Mak 1:16-20)

* 4:22: Luk 3:23; Jon 6:42 * 4:24: Jon 4:44 * 4:25: 1Ki 17:17 * 4:26: 1Ki 17:8-16 * 4:27: 2Ki 5:1-14
* 4:32: Mad 7:28-29 * 4:41: Mad 8:29; Mak 3:11-12 * 4:44: Mad 4:23

1 Jisas ñin ap am Ñig Wanjo Genesared gof au midom, God Manö u hag ño nñjöl gi, nñbi bi iru yabñ, manö aij anñbu nñjun a göm, ciro malo ñöl gi aula. *

2 Anig göl aulö nñjöl gi, Jisas nñja, bi kabsaŋ udep gau ñig magib mñhöp dap ñig wanjo gof anñb au löm, kabsaŋ udep uben gau uŋ gi mñdeila.

3 Jisas nñpe Saimon ñig magib adö u ujanñid löm haga, "Yip ud neb neb gö, ñig wanjo aŋ söl au dan arin," a ga. Hagö, Saimon ñig magib u ud neb neb gö, Jisas ñig wanjo aŋ söl au amöm ñig magib adö anñbu asik mñdöl gi, nñbi bi gau kalip manö hag ña.

4 Manö hag pis göm, Jisas Saimon nñp haga, "Ñig magib i ñig uŋan pñrik gi dam ñig wanjo aŋ kub au dan ammim, uben yumim kabsaŋ udim," a ga.

5 Hageia, Saimon pen haga, "Bi Kub, mññi sibön yan nöp hon kabsaŋ nñj aj aj, ram halö ru dam löp pen hon kabsaŋ rñmnap udagpun. Pe ne anig hagpan rö, uben u halöwalö yu nñjun," a ga. *

6 Anig hagöl göm uben yulö nñjöl gi, kabsaŋ iru nöp ap uben migan u arlö, uben gau ajman rauöm, pak gi dö ginig rö ga.

7 Anig ga nñjöm, nñmam bi ñig magib adö ap mñdeila gau kalip ñin aian gñlö, kale apöm kabsaŋ anñb gau udöm, ñig magib anñb mñhau lñlö, böñ nöp ajman rauöm, ñig magib mñhau pig lugnig rö ga.

8-10 Anig ga nñjöm, Saimon Pida bi nñpe aip ñig magib adö mñdeila gau, kabsaŋ iru yabñ udla gau nñjöm, gasi iru nöp nñjla. Pen Sebedi ñi nñpe Jems aip Jon aip, ñig magib ap admil Saimon aip wög jim ñöl gimñidil bi mñhau, u rö nöp gasi iru nñjöl. Pen Saimon am Jisas mñdeila söl au kugom yimöm haga, "Bi Kub, yad bi nan si nan naij gipin u, ne ke gau aru," a ga. Hageia Jisas haga, "Ne pñññ gagmön. Mññi ñin i riköm, bi kabsaŋ udep u arö gimön, nñbi bi ud God nñp daupe bi mñdeinabön," a ga.

11 Jisas anig hagö, ñig magib mñhau dam ñig gof au löm, kabsaŋ nan gau arö göm, Jisas aip amöm ajmñdal. *

Jisas, bi wös hapeb la ap gö, kamñj la

12 Pen hainö Jisas am daun ap mñdö, bi wös hapeb hañ roman gau magöñhalö la bi ap apöm, Jisas mñdeila söl au kugom yimöm nabñc yñhöñ göm, haga, "Ne yip gö kamñj lññg, gö kamñj lññm," a ga.

13 Anig hagö, Jisas haga, "Yau, yad gñnö, nöp kamñj lññm," a ga. Anig hagöm, Jisas ñmagö nñpe mñlöbö löm bi anñbu ud nñjö, magö anñbu nöp wös hapeb gau böñ nöp hir ga.

14 Wös hapeb gau hir gö, Jisas bi anñbu nñp haga, "Yad nöp ud nñjñö kamñj löp u nñbi bi gau hagagmön. Pen bi Mosi hadame nöp kalñ kññ riköm haga rö, wös hapeb yip u kamñj löp a gñmön, am bi God nñp nan sabe gñpal gau kalip yamön, nan sabe gep u kalip ñimön hagmön, 'Yip kamñj löp rö, nan i God nñp sabe gim,' a gñmön. Ne anig gñmön, nñbi bi nñjöm hagnaböl, 'Nñpe kamñj löp rö anig göp,' a gñnaböl," a ga. *

15 Pen Jisas manö nñpe u, ram mññöñ gau magöñhalö rñgon rñgon arö, nñbi bi iru nöp, nñp nñjun a göm, ciro malo ñöm aumñdal. Nñbi bi anñb gau, rñmnap manö aij nñpe u nñjñg aumñdal; rñmnap hanñp gö kamñj lan a göm aumñdal.

16 Pen ñin rñmnap Jisas am ke migan ap midöm, Nap nñp sabe gñmñdöp.

Jisas, bi ñimago ma kñla ga ap gö, kamñj la

17 Ñin ap Jisas nñbi bi gau kalip manö hag ñi mñdeila. Perisi bi rñmnap abe, lo manö hag ñeb bi rñmnap abe, ram mññöñ Galili aŋ au ram rññg aŋlö magöñhalö gau nñbö abe, ram mññöñ Judia aŋ au ram rññg aŋlö magöñhalö gau nñbö abe, Jerusalem nñbö abe apöm, Jisas manö hag ñimñdeila au asik mñdeila. Pen Bi Kub klö nñpe aip mñdeila u me, Jisas nñbi bi nan ga gau kalip gö kamñj la.

18 Pen bi rñmnap, bi ñimago ma kñla ga ap ilöñ li dapöm, Jisas nñp gö kamñj lan a göm, nñp Jisas mñdöp ram raul migan u ud arun a gi gasi u nñjla.

19 Pen Jisas mñdeila ram u nñjla, nñbi bi gau ram raul migan anñbu böñ nöp sisi ga. Anig gö, wip ilöñ li daula anñbu, dam ram adö lan amöm, ram u ud migan hiiköm, nagñ löm, Jisas mñdeila aŋ au gñyan yula.

20 Kale gasi nñjla, Jisas gö kamñj lññm rö löp, a göm nññeila rö, Jisas gasi kale u nñjöm, bi ñimago ma kñla ga u nñp haga, "Bi nññeb yad, nan si nan naij gñpan gau nññem arö gabin," a ga. *

21 Jisas anig hagö, bi Perisi gau abe, bi lo manö hag ñeb bi gau abe, gasi aŋ kale gau nöp ke nñjöm hagla, "Bi anñbi bod? Nñpe God nñp hag juöl gi hagab. God nñpe aññ nöp me nan si nan naij gñpal gau nñjöm arö gññm rö löp," a göm, gasi kale u nöp nñjla.

22 Pen gasi nññeila anñbu, Jisas ke rik nñjöm haga, "Kale nññon gññg yip gasi naij nññabim?"

23 Bi ap bi ap nñp hagnab, 'Nan si nan naij gñpan gau nññem arö gabin,' a gñnab u, kale aigöl gñmim nññnabim nñpe manö nñjö hagab aka manö pir alabñ Pen bi ñimago ma kñla göp ap mñdeinab, bi ap nñp hagnab,

* 5:1: Mad 13:1-2; Mak 3:9-10 * 5:5: Jon 21:3-8 * 5:11: Mad 19:27 * 5:14: Lep 14:1-32 * 5:20: Luk 7:48; Ais 43:25

‘Ne mîñi nöp urak aru,’ a gî nab u, kale aigöl gîmim nîñnabim nîpe manö nîñjô hagab aka manö pir alab?

24 Bî Ñî nîpe nîbi bî mîññjô naböñ il i nan si nan naj gîpal gau nîñjôm arö gîñm rö lõp u, kale manö anîbu manö nîñjô a gîmim nîñj udmim a gem, manö anîg göl hagnîg gabin,” a ga. Anîg hagöm, Jisas bî ñîmagö ma kîla ga u nîp haga, “Ne mîñi nöp urakmön, nöp ilöñ lî daubal abañ bad u udmön, ado gî ram ne aru,” a ga. *

25 Anîg hagö, nîbi bî gau nîñmîdlö nîñjöl gî, magö anîbu nöp uraköm, nîp ilöñ lî daula abañ bad anîbu udöm, God nîp aij a göl gî, ram nîpe ara.

26 Anîg gö, nîbi bî nîñmîdeila gau magöñhalö pa gîñ göm, God hib u dap ranöl gî hagla, “Mîñi nan ke nîbö yabîñ gajîp nîñjbun,” a göm, aiö waiö gîla.

*Jisas bî nîpe Lipai nîp uda
(Mad 9:9-13; Mak 2:13-17)*

27 Pen hainö Jisas amöm nîñja, bî dakîs udep ap dakîs ñeb ram raul mîgan u asîk mîdeia. Hib nîpe u Lipai. Jisas nîp nîñjôm haga, “Ne aumön, yad aip arul,” a ga.

28 Hageia, Lipai uraköm, wög gîmîdöp u arö göm, nan nîpe gau magöñhalö arö göm, Jisas aip arlö.

29 Pen Lipai ñîñî löm, Jisas nîp nan magö kub ram nîpe u lau löm, bî dakîs udep rîmnap, nîbi bî rîmnap iru nöp wîñ alö apöm, Jisas aip asîköm nan magö ñîñjeila.

30 Pen Jisas kale aip nan magö ñîñjaia u nîñjôm, bî Perisi rîmnap abe, bî lo manö hag ñeb kale rîmnap abe apöm, Jisas bî nîpe gau kalîp hagla, “Kale nîñhön gîñîg nîbi bî nan si nan naj gîpal gau abe, bî dakîs udep gau abe aip asîkmim nan ñîñjabim?” ö gîla. *

31 Anîg haglö, Jisas manö anîbu nîñjôm kalîp pen hagöm haga, “Nîbi bî kamîñ mîdpun a gîpal gau, wös wameb bî wîñ alagpal; nîbi bî nan göp gau nöp, hanîp gö kamîñ lañ a göm, wös wameb bî wîñ albal.

32 Anîb unbö rö nöp, yad nîbi bî, mîd aij gîpun a göm gasî nîñbal gau, kalîp hagnîg auagpin; nîbi bî, hon nan si nan naj gun, mîd aij gagpun, a göm gasî nîñbal gau, kalîp hagnîg aubin. Yad kalîp manö aij hag ñîñö, kale manö yad u nîñj udöm, nan naj gîpal gau, nîñhön gîñîg anîg gîpun a göm, arö göm, God hagöp rö nöp göl,” a gem aubin.

God nîp sabe gep gasî u nöp nîñjôm nan magö ñîñjagla

(Mad 9:14-17; Mak 2:18-22)

33 Pen kale rîmnap Jisas nîp hagla, “Jon bî nîpe gau abe, Perisi bî kale gau abe ñîñ

rîmnap, God nîp nöp gasî añî nîñjun, a göm, nan magö ñîñjagöm kîyö nöp mîdöm, God nîp sabe gîpal. Pen bî ne gau nan magö ñîñjöl gî, ñîg ñîñjöl gî nöp mîdpal,” a gîla.

34 Anîg hageila, Jisas kalîp pen haga, “Bî ap nîbi udöm, nîbi bî nîpe gau aip nan kub ñîñnaböl u, bî rîmnap uraköm, nîñhön gîñîg anîg gabim a göm hagagnaböl. *

35 Pen hainö bî rîmnap apöm bî anîbu ud arlö, ñîñ anîbu nîbi bî nîpe gau mög gö, nan magö ñîñjagnaböl,” a ga.

36 Pen Jisas manö hod rîköm kalîp haga, “Wahîj nöd nîbö ap gî dö geinab u, wahîj gîsön nîbö ap ud gî dö göm, dap al dör gîlö, adîp adîp lagnab. Ke ke yabîñ löm, mîñhögöl naj yabîñ gî nab.

37 Pen ñîg wain u, u rö nöp. Ñîg wain kamîñ u udöm, kaj meme hañ mîlep mîgan yan hoñ gagpal. Nîñhön gîñîg: hoñ göm meme ñîlö, ran ap ranöm, bîñ naj yabîñ hagöm pak gî dö göm hoñ gö, kaj meme hañ u abe naj gî nab.

38 Gasî anîbu nîñjôm me, ñîg wain kamîñ udöm, kaj meme hañ kamîñ mîgan u nöp hoñ lep.

39 Pen nîbi bî ñîg wain nöd nîbö hadö ñîñbal gau, hainö ñîg wain kamîñ gîsön nîbö u ñîñjöl kalîp aij gagnab; ‘Ñîg wain nöd nîbö u aij,’ a gî naböl,” a ga.

6

‘Yîharîñ mîdep ñîñ i nîñhön gîñîg anîg gabim?’ ö gîla

(Mad 12:1-8; Mak 2:23-28)

1 Hainö Juda God nîp sabe gep ñîñ ap, Jisas bî nîpe gau aip wid wög adîñ an au amöl gî, bî nîpe gau wid magö anîb gau rîmnap rîk ñîmagö adö kale au löm, hañ pak yuöm ñîñjöl gî arla. *

2 Anîg geila, bî Perisi rîmnap nîñjôm hagla, “Kale nîñhön gîñîg God nîp sabe gep ñîñ wög gagep i, wid magö hañ pak yumim wög gabim?” ö gîla. *

3-4 Hageila, Jisas bî nîpe gau gîla anîbu naj gagla u nîñjôm, bî Perisi gau kalîp haga, “Depid hadame nöp bî nîpe gau aip kîyö lö, God sabe gep ram u amjaköm, bred God amgö ilö adö u löm, bî yîharîñ ñîñjagpal, bî God nîp nan sabe gîpal gau nöp ñîñbal bred u, Depid hag nîñjô, nîp ñîlö, bî nîpe gau aip ñîñla. Kalîp kîyö lö gîla aiud anîbu God Manö kalî kîñ rîkla u, kale nîñjagpim ar?” a ga. *

5 Jisas manö ap halö hagöm haga, “Bî Ñî nîpe Bî Kub mîdöm, ñîñ yîharîñ mîdep ñîñ u, nîñhön gîñam a gî nab u, gî nab,” a ga.

Jisas, bî ñîmagö pîno ga ap gö, kamîñ la

* 5:24: Jon 5:8 * 5:30: Luk 15:1-2 * 5:34: Jon 3:29 * 6:1: Dud 23:25 * 6:2: Jon 5:10 * 6:3-4: Lep 24:5-9; 1Sa 21:1-6

6-7 Pen Juda God nɪp sabe gep n̄ɪn hain ap, Jisas Juda magum gep ram u amõm, kalɪp God Manõ u hag n̄õl gɪ m̄ɪdeia. Ram raul m̄igan anɪbu, bɪ n̄ɪmagõ p̄ɪno ga ap ap m̄ɪdeia. Bɪ Perisi gau abe, bɪ lo manõ hag n̄eb bɪ gau abe, bɪ anɪbu nɪp n̄ɪɲla rõ, Jisas nɪpe God nɪp sabe gep n̄ɪn i nɪp gõ kamɪɲ lɪnab aka n̄ɪhõn gõ, nɪp hag gun a gõm, nɪp nɪɲ ij halõ lɪ m̄ɪdeila.

8 Pen gasɪ n̄ɪɲla anɪbu, Jisas ke nɪɲõm, bɪ n̄ɪmagõ p̄ɪno ga anɪbu nɪp haga, “Ne urakmõn aɲ aui au,” a ga.

9 Hageia, urak auõ n̄ɪɲõl gɪ, Jisas bɪ Perisi gau abe, bɪ lo manõ hag n̄eb bɪ gau abe kalɪp haga, “Yɪharɪɲ m̄ɪdep n̄ɪn i rõ, n̄ɪbi bɪ gau kalɪp ud aij gɪnabun aka, yɪharɪɲ m̄ɪdep n̄ɪn uri a gun, kalɪp arõ gɪnabun? Kalɪp ḡɪno urak arõl aka kalɪp arõ ḡɪno umõl?” õ ga.

10 Anɪg hagõm, kalɪp nɪɲ gus gus gõm, bɪ n̄ɪmagõ p̄ɪno ga u nɪp haga, “N̄ɪmagõ ne u m̄lõbõ lɪ!” a ga. Hagõ, n̄ɪmagõ nɪpe m̄lõbõ lõ nɪɲõl gɪ, adɪɲ kamɪɲ la.

11 Jisas bɪ anɪbu nɪp gõ kamɪɲ la u nɪɲõm, bɪ Perisi gau abe, bɪ lo manõ hag n̄eb bɪ gau abe, mulu kal yabɪ n̄ɪɲõm, Jisas nɪp n̄ɪhõn gun a gõm, hag nɪɲ hag nɪɲ gɪ m̄ɪdeila.

Jisas bɪ nɪpe unbõ m̄igan laɲ uda

(Mad 10:1-4; Mak 3:13-19)

12 Pen n̄ɪn aɲ anɪb au, Jisas Nap nɪp hagnabin, a gõm, dum ilõ laɲ amõm, Nap nɪp sabe gɪ m̄ɪdõ m̄ɪdõ, ram rua.

13 Pen ruõ sɪdõ aua magõ u, bɪ nɪpe gau magõɲhalõ hagõ aueila, bɪ nɪpe unbõ m̄igan laɲ kalɪp ud asɪk ke lõm, kale bɪ manõ yad ud arep gau m̄ɪdeinabim, a gõm hag la.

14-15 Bɪ nɪpe hag la anɪb gau hib kale me: ap Saimon, hainõ Jisas hib nɪpe ap lõm Pida a ga; ap Edru, Saimon n̄ɪmam nɪpe u; ap Jems; ap Jon; ap Pilip; ap Badolomyu; ap Madyu; ap Domas; ap Jems, Alpias n̄ɪ nɪpe u; ap Saimon hib alog Saimon Selod a gɪmɪdal u;

16 ap Judas, Jems n̄ɪ nɪpe u; ap Judas Iskariod. Nɪpe nõp me hainõ Jisas al pak lɪlaɲ a gõm, nɪp mumug nɪɲa.

N̄ɪbi bɪ iru nõp Jisas m̄ɪdeia au aula

17 Pen Jisas bɪ nɪpe anɪb gau aip dum ilõ laɲ arõ gõm, au gɪyaɲ gɪ am ban aij yaɲ m̄ɪdlõ nɪɲõl gɪ, n̄ɪbi bɪ iru nõp, nɪp nɪɲun a gõm, ap magum gɪla. N̄ɪbi bɪ anɪb gau, rɪmnap Jerusalem n̄ɪbõ, rɪmnap ram m̄ɪnõɲ Judia gau n̄ɪbõ gau n̄ɪbõ, rɪmnap ram m̄ɪnõɲ nabis daun kub m̄ɪhõp Daia Saidon n̄ɪbõ,

18 Jisas manõ nɪpe nɪɲun, hanɪp nan gõp gõ kamɪɲ lɪnɪm a gõm aueila. N̄ɪbi bɪ kɪjaki

aiõn pi nan gau aban alõ m̄ɪd aij gagla gau, Jisas gõ kamɪɲ la.

19 Pɪdõɲ nɪp n̄ɪbõ apõm, kalɪp nan n̄ɪhõn n̄ɪhõn ga gau gõ, magõɲhalõ kamɪɲ laɲɪp u nɪɲõm, n̄ɪbi bɪ anɪb gau magõɲhalõ apõm, hon abe Jisas nɪp ud nɪɲun a gõm, nɪp cɪro mało n̄õm aula.

N̄ɪbi bɪ mög gep rõ gau hainõ m̄ɪn m̄ɪn gɪnabõl

(Mad 5:1-12)

20 Jisas bɪ nɪpe gau kalɪp amgõ nɪɲõl gɪ haga,

“Kale n̄ɪbi bɪ mög gep rõ m̄ɪdpim gau, God kalɪp ud aij gõm abad m̄ɪdeinab.

Gasɪ anɪbu nɪɲmim m̄ɪn m̄ɪn gɪmim.

21 Kale m̄ɪnɪ kɪyõ kub lõp gau, hainõ kɪyõ lagnab.

Gasɪ anɪbu nɪɲmim m̄ɪn m̄ɪn gɪmim.

Kale mög gõ, m̄ɪtõɲ magõ gabim gau, hainõ aij gõ nɪɲõl gɪ, m̄ɪhol gɪnabim.

Gasɪ anɪbu nɪɲmim m̄ɪn m̄ɪn gɪmim. *

22 Bɪ N̄ɪ nɪpe nɪp cɪg m̄ɪdpe, n̄ɪbi bɪ gau kalõp mulu kal nɪɲõm, jɪ nɪɲõm, n̄ɪbi bɪ naj anɪb gai i, bɪ an aip m̄ɪdeinabõl, a gõm,

kalõp hib gasɪ naj nɪɲõm manõ udõm hag jueinabõl u,

kale m̄ɪn m̄ɪn gɪmim. *

23 Gɪnabõl anɪbu, n̄ɪhi ilaɲ kale gau, bɪ God manõ hagep gau kalɪp gɪmɪdal rõ nõp kalõp gɪnabõl.

Anɪb u nɪɲmim, God hanɪp ud aij yabɪ gɪnab

ram m̄ɪnõɲ nɪpe adõ laɲ au, a gɪmim, aij a gõ nɪɲõl gɪ, n̄ɪn ma ju adõ adõ gɪ urakõl gɪ,

m̄ɪn m̄ɪn gõl gɪ m̄ɪdaimim.

Kale nɪɲ aij gɪmim

24 “Pen kale n̄ɪbi bɪ mani nan iru m̄ɪdõp gau nɪɲ aij gɪmim.

Nan kale udep rõ u, m̄ɪnõɲ nabõɲ adõ iɪ i hadõ udpim.

25 Pen kale m̄ɪnɪ nan magõ rõ n̄ɪɲ gɪpe gɪpe mudun gõp gau, hainõ kɪyõ lɪnab u nɪɲ aij gɪmim.

Pen kale m̄ɪnɪ manõ m̄ɪhol uɪb gɪ m̄ɪdpim gau,

hainõ mög gõ m̄ɪtõɲ magõ gɪ m̄ɪdeinabim.

26 Pen kalõp hib dap ranõl gɪ nõp m̄ɪdeinabõl u,

kale nɪɲ aij yabɪ gɪmim.

N̄ɪhi ilaɲ kale gau, bɪ God Manõ piral hagnɪdal gau, kalɪp unbõ rõ gɪmɪdal.

* 6:21: Rep 7:16-17; Sam 126:5-6; Ais 61:3

* 6:22: Jon 15:19; 16:2; 1Pi 4:14

*Koṭmaṭ kale gau kalip mīdماغō līmim
(Mad 5:38-48)*

27 “Pen nībi bī manō yad nīḡabim gai i. Koṭmaṭ kale gau kalip mīdماغō līmim. Nībi bī kalōp mulu lugō nīḡbal gau kalip ud aij ḡmim.

28 Nībi bī kalōp hag juaiōl, God kalip abad mīdeian a ḡmim, nīp sabe ḡmim. Nībi bī kalōp ḡ naij gaiōl, kalip God nīp sabe ḡmim.

29 Pen nībi bī rīmnap kalōp alaun bōḡ lap pakaiōl, ado ḡmim, bōḡ lap u rō nōp pakōl. Pen nībi bī rīmnap kolsior kale u uđaiōl, sior u rō abe udim a ḡmim, haḡōwalō nīmim.

30 Nībi bī rīmnap nan mīdagainīm asīb haḡaiōl, kalip nīmim. Pen nan kale ap nīḡōm uđaiōl, hanīp adog nīmim, a ḡmim haḡagmim.

31 Hanīp ḡlan a ḡmim gasī nīḡbim rō u, kale ke nībi bī rīmnap gau kalip u rō nōp ḡmim.*

32 “Nībi bī kalōp mīdماغō lībal gau nōp mīdماغō līnabim u, God kalōp aigōl ḡōm nīḡō, aij ḡnabḡ Nībi bī nan si nan naij ḡpal gau, nībi bī kale ke gau u rō nōp pen pen mīdماغō lībal.

33 Pen nībi bī kalōp ud aij ḡpal gau nōp kalip ḡ aij ḡnabim u, God kalōp aigōl ḡōm nīḡō, aij ḡnabḡ ḡnabim anību, nībi bī nan si nan naij ḡpal gau ḡpal rō nōp ḡnabim.

34 Nan nīno pen nīnabōl a ḡmim, gasī u nōp nīḡmim nan nīnabim u, God kalōp aigōl ḡōm nīḡō, aij ḡnabḡ ḡnabim anību, nībi bī nan si nan naij ḡpal gau ḡpal rō nōp ḡnabim.

35 Anīb u, koṭmaṭ kale gau mīdماغō līmim, kalip ḡ aij ḡmim, nan haḡōwalō nīmim. Hanīp pen nīnabōl a ḡmim, gasī u nīḡḡmim. Anīḡ geinabim u, God klō yabīl adō lanḡol mīdōp u, nīpai nīpe mīdeinabim. Nīpe ḡōp rō geinabim u me, kalōp hauḡ ḡḡōm, pen aij nīnab. God nīpe nībi bī nan si nan naij ḡpal gau abe, nībi bī nīp, aij a ḡōp, a ḡḡal gau abe, kalip u rō nōp ḡ aij gab.

36 Nap kale nībi bī mōḡ nīḡōm ud aij ḡōp rō, kale u rō nōp nībi bī mōḡ nīḡmim ud aij ḡmim.

Nībi bī gau kalip manō kub haḡagmim

37 “Kale nībi bī rīmnap, ‘Anīḡ anīḡ ḡpim rō, kale nībi bī naij mīdḡpim,’ a ḡnabim u, God kalōp pen u rō nōp, ‘Anīḡ anīḡ ḡpim rō, kale nībi bī naij mīdḡpim,’ a ḡnab. Kale nībi bī rīmnap manō kub haḡmim, ‘Kale nībi bī naij, pen udnabim,’ a ḡnabim u, God kalōp pen u rō nōp manō kub haḡōm, ‘Kale nībi bī naij, pen

udnabim,’ a ḡnab. Nībi bī gau kalōp ḡ naij geinabōl u nīḡmim arō geinabim u, God nan naij kale ḡpim u, u rō nōp nīḡōm arō ḡnab.*

38 Nan kale gau nībi bī gau kalip haḡōwalō nīnabim u, God kalōp pen u rō nōp haḡōwalō yabīl nīnab. Kale skel nīḡōn rō udmim nībi bī gau kalip nan nīme lī nīnabim u rō, God skel anību nōp ud kalōp u rō nōp nan nīme lī nīnab,” a ga.*

39 Pen Jis manō ap hod rīkōm haga, “Bī amḡō we ḡnab ap, bī amḡō we ap nīp, adan anīḡ anīḡ mīdōp a ḡōm yamagnab. Nīḡōn ḡnīḡ: nīpe anīḡ ḡō, mīḡōḡḡōl uḡōm mīḡan yan ap lug paknabil.*

40 Nībi bī skul haḡpal gau, am skul haḡpal magō u, hag nēb bī kale gau kalip adō lanḡ mīdagpal. Pen hainō skul u hag pīs ḡ aij ḡōm me, hag nēb bī kale gau aip adīp adīp mīdeinabōl.*

41 “Pen nīḡōn ḡnīḡ mab po amḡō kalōp ke pak paḡu ḡ mīdōp u nīḡ haḡmim wasō, namam nan acīp amḡō nīpe mīdōp u nōp nīḡ haḡpim?”

42 Mab po kub amḡō kalōp pak paḡu ḡ mīdōp u nōd ud yube, amḡō kale amḡō yabīl lō, hainō namam nan acīp pro amḡō nīpe mīdōp u, ud yuun a ḡmim haḡmim,” a ga.

Mab aij pīlōp, mab naij pīlōp

43 “Pen mab aij ap magō naij ap pīlagnab; pen mab naij ap magō aij ap pīlagnab.

44 Anīb u, mab gau magō pīlnab u nīḡōm, mab u aij, mab u naij a ḡōm nīḡnabōl. Nagī mīḡaḡīb u kia magō pīlagnab. Nagī gabḡog u papo magō pīlagnab.

45 Nībi bī aij gau, hibur gasī mīdماغō an kale dan aij mīdōp rō, ḡ aij ḡpal. Nībi bī naij gau, hibur gasī mīdماغō an kale dan naij mīdōp rō, ḡ aij ḡpal. Pen nībi bī aigale nībi bī rō mīdḡal u, manō haḡnabōl u nōp apdi nīḡun, nībi bī gau aij, nībi bī gau naij a gun nīḡnabun.

Bī mīḡōp ram mīḡōp ḡīlō

(Mad 7:24-27)

46 “Yīp Bī Kub hon, Bī Kub hon, a ḡpim u pen nīḡōn ḡnīḡ manō haḡpin u hain haḡpim?*

47 Nībi bī manō yad u nīḡōm, haḡpin rō ḡpal gau, manō haḡnīḡ gabin i rō mīdḡal.

48 Nībi bī manō yad u nīḡōm, haḡpin rō ḡnabōl gau, bī ram ḡ līnīḡ geinab, uḡōm mīlō uḡōm, ram padō kabō adō au lī aij ḡōm, ram adō anību nōp ḡ līnab rō mīdnabōl. Anīḡ ḡō, nīḡ uḡ apōm, ram haḡō pa jō ma jō ḡ ud arnam a ḡ wasō

* 6:31: Mad 7:12 * 6:37: Mad 6:14 * 6:38: Mak 4:24

* 6:39: Mad 15:14 * 6:40: Mad 10:24-25 * 6:46:

nɨŋöm, ram gɨ aij gɨnab anɨbu pɨdöŋ nöp mɨdeinab.

⁴⁹ Pen nɨbi bɨ manö yad u nɨŋöm, hag-pin rö gagnaböl gau, bɨ ram gɨ lɨnɨg geinab, uŋöm mɨlö udagöm, ram padö lagöm, yɨharɨŋ ram mɨnöh adö adö au gɨ lɨnab rö mɨdnaböl. Anɨg gö, nɨg ut apöm, ram halö pa jö ma jö gɨ ud arnam a göm, magö anɨbu nöp ram halö böŋ nöp ud arö, mɨnöh cög nöp mɨdeinab.

7

*Jisas bɨ wög gɨ ñeb ap gö kamɨŋ la
(Mad 8:5-13)*

¹ Jisas nɨbi bɨ anɨb gau kalɨp manö anɨbu hag nɨ pɨs göm daun pro Kapaneam ara.

²⁻³ Pen daun anɨbu, bɨ kub ami bɨ iru nöp abad mɨdmɨdöp bɨ ap mɨdeia. Bɨ rɨmnap Jisas ap Kapaneam mɨdöp a gɨlö, manö anɨbu nɨŋöm, Rom ami bɨ kub Juda bɨ manö ud asɨkep rɨmnap hag yuöm haga, “Bɨ nagɨ wög gɨ ñeb aij yabɨŋ yad ap nan göp umnɨg gab nɨŋöm kale am Jisas nɨp hag nɨŋmɨ ut gɨ daube, nɨp gö kamɨŋ laŋ,” a ga.

⁴⁻⁵ Hagö, kale Jisas mɨdeia au amöm, nɨp manö kɨö neb neb göm hagla, “Ami bɨ abad mɨdep bɨ kub ap, bɨ aij yabɨŋ. Hanɨp Juda nɨbi bɨ gau mɨdmagö löm pör abad mɨd aij göp. Magum gep ram hanɨp ap gɨ la. Anɨb u, ne ammön bɨ nagɨ wög gɨ ñeb nɨpe u gö kamɨŋ lɨnɨm,” a gɨla.

⁶ Kale hageila nɨŋöm Jisas kalɨp aip am am ram au söl au amöl gɨlö nɨŋöl gɨ, ami bɨ abad mɨdep anɨbu bɨ nɨŋeb nɨpe rɨmnap hag yuö, am Jisas nɨp nable paköm hagla, “Bɨ ami abad mɨdep bɨ hon u nöp hagöp, ‘Bɨ Kub, yad bɨ aij wasö, ram yad u ma ilön auagmön.

⁷ Yad bɨ aij rö nöp nɨnam, pen yad nɨŋbin, God nöp aip mɨdöp rö, “Kamɨŋ laŋ,” manö u nöp hagaimön, bɨ yad nan göp anɨbu kamɨŋ lɨnɨm.

⁸ Bɨ kub yabɨŋ ap yɨp abad mɨdöp; yad ke pen ami bɨ gau kalɨp abad mɨdem, “Arim!” a gɨnö arbal; “Auim!” a gɨnö aubal; “Wög anɨbu gim!” a gɨnö gɨpal, a göp,” a gɨla.

⁹ Anɨg haglö, Jisas, bɨ anɨbu gasɨ nɨpe ke nɨŋöm anɨg hagöp a göm, aiö göm, nɨbi bɨ nɨp hain göm aueila gau kalɨp haga, “Ami bɨ Rom nɨbö u, yɨp nɨŋ ud pɨdöŋ göp. Nɨpe göp anɨbu, Isrel bɨ ap unbö rö göp yad nɨŋagpin yabɨŋ,” a ga.

¹⁰ Pen ami bɨ abad mɨdep bɨ u, bɨ nɨpe gau ado gɨ amöm nɨŋla, bɨ nan ga anɨbu hadö kamɨŋ la.

*Jisas nɨbi adu nɨ nɨpe uma u nɨp gö,
kamɨŋ ara*

¹¹ Nɨn anɨ anɨbu nöp, Jisas aip bɨ nɨpe gau aip Nen daun arla. Nɨbi bɨ gau iru yabɨŋ nöp aip arla.

¹² Daun ajöŋ il söl au amɨklö nɨŋöl gɨ, nɨbi adu ap nɨ añɨ nɨpe yag daua uma u, wip ilöŋ löm daueila. Nɨbi bɨ iru nöp daun anɨbu nɨbö apöm nɨbi anɨbu aip aueila.

¹³ Jisas nɨbi adu anɨbu nɨp nɨŋö, mög gö haga, “Mɨtöŋ gagmön,” a ga.

¹⁴ Anɨg hagöm, nɨpe amöm wip ilöŋ lɨ daueila mab u ud nɨŋö nɨŋöl gɨ, bɨ ilöŋ daueila gau pɨdöŋ gɨla. Jisas bɨ praj uma u nɨp haga, “Nɨ me, nöp hagabin, urak!” a ga.

¹⁵ Anɨg hagö, nɨ urak asɨköm manö hagö nɨŋöl gɨ, Jisas nɨme nɨp, nɨ ne u, a göm ud ña. *

¹⁶ Pen nɨbi bɨ nɨŋ mɨdeila gau magöŋhalö pa gɨŋ göm, God hib nɨpe u dap ranöl gɨ hagla, “God manö hagep bɨ kub yabɨŋ hanɨp auöp. God hanɨp gɨ nɨnɨg auöp,” a gɨla. *

¹⁷ Jisas ga anɨbu nɨŋöm, aiud udlö, manö anɨbu Juda nɨbi bɨ ram mɨnöh kale gau gau amöm, ram mɨnöh ke gau gau magöŋhalö ara.

*Jon Bɨ Nɨg Pak Ñeb bɨ nɨpe mɨhöp Jisas
nɨŋnɨg arlö*

¹⁸ Jon bɨ nɨpe gau, Jisas ga rö magöŋhalö nɨŋöm, am Jon nɨp hag nɨlö, bɨ nɨpe mɨhöp hagö aueilö haga,

¹⁹ “Kale mɨhön ammil Bɨ Kub nɨp hag nɨŋmil, ‘Ne Mesaia pör abad mɨdpun u nöp auban aka bɨ ke nɨbö ap halö abad mɨdaiun?’ ö gimil,” a ga.

²⁰ Hageia, bɨ mɨhau Jisas mɨdeia au ammil haglö, “Jon bɨ nɨg pak ñeb u halɨp bɨ mɨhön hagöp, ‘Kale mɨhön ammil Bɨ Kub hag nɨŋmil, ‘Ne Mesaia pör abad mɨdpun u nöp auban aka bɨ ke nɨbö ap halö abad mɨdaiun,’ a gimil,’ a göm, hol mɨhön hag yuö, nöp hag nɨŋnɨg aubul i,” a gɨlö. *

²¹ Pen kale mɨhön anɨg hagmil nɨŋ mɨdlö nɨŋöl gɨ, Jisas nɨbi bɨ iru nöp nan adö ke ke ga gau gö kamɨŋ la; nɨbi bɨ iru nöp mɨña ga gau gö kamɨŋ la; nɨbi bɨ iru nöp kɨjaki aiön pi abanɨ al mɨdeia gau gö kamɨŋ la; nɨbi bɨ iru nöp amgö we ga gau gö amgö ñɨl nɨŋla.

²² Anɨg göm, Jisas bɨ anɨb mɨhau kalɨp haga, “Kale mɨhön ado gɨ ammil Jon nɨp hagmil, ‘Hol am nɨŋbul, bɨ anɨbu nɨbi bɨ amgö we ga gau gö amgö ñɨl nɨŋbal; nɨbi bɨ ma böŋ nöp naij ga gau gö kauyanɨ ajaböl; nɨbi bɨ hañ romanɨ wös hapeb la gau gö mɨlep göp; nɨbi bɨ rɨmɨd mɨgan pɨŋ göp gau gö manö apdi nɨŋaböl; nɨbi bɨ umbal gau gö kamɨŋ mɨdpal; nɨbi bɨ mög gep rö gau manö aij u hagab nɨŋaböl. *

* 7:15: 1Ki 17:23; 2Ki 4:36

* 7:16: Luk 1:68

* 7:20: Sam 40:7; Mal 3:1; Rep 1:8

* 7:22: Ais 35:5-6; 61:1; Luk

²³ Nibi bi yip gasi niñom cig göl gi nöp mideinabol gau, mñ mñ yabñ gñaböl,' a gñmil," a ga.

²⁴ Anig hagö, bi Jon manö daulö mihau ado gi arlö niñöl gi, Jisas niñpe, Jon niñ manö adö u hagöm niñi bi mideila gau kalip haga, "Kale nöd ram mñnön kabö nöp midöp an au arbe ñin u, niñon niñnig arben Kale hod milö añ ap yigön ud anja gi dan i göp ap niñnig arbe?"

²⁵ Kale niñon niñnig arben Bi walij aij yabñ yimöb ap niñnig arben Anibu wasö. Bi walij aij yabñ udöm, nan aij aij udun a göm gasi niñbal gau, bi kub ram gau nöp hanbal.

²⁶ Pen kale niñon niñnig arben God manö hagep bi ap niñ niñnig arbe akan Niñö me, God manö hagep bi ap niñ niñnig arbe, pen bi Jon niñbe u niñpe wög adö ke niñbö gñnig aua. *

²⁷ Bi Jon u me, hadame ram God Manö u kalñ kliñ riköm hagla,

'Bi manö hagep yad u hag yunö, nöd amöm, niñi bi gau kalip hag ñi aij gñnab;

hainö ne ke hag yunö niñnabön,' a göm kalñ kliñ rikla. *

²⁸ Kalöp hagabin, niñi bi nöd midmidal gau abe, niñi bi mñni midpal gau abe magöñhalö niñi bi yñharñ, Jon bi kub. Pen God niñi bi yñharñ gau udöm ram mñnön niñpe kumi kabö adö lan au abad mideinab gau, kale Jon rö midageinabol; kale niñi bi kub mideinabol," a ga.

²⁹ Nibi bi gau, bi dakis udep gau halö, nöd Jon niñp aula, kalip magöñhalö ñig pak ña. Anig gö, Jisas manö haga u niñöm hagla, "God adan niñpe nöp kabö rö midöp," a gñla. *

³⁰ Pen bi Perisi abe, bi lo manö hag ñeb bi kub gau abe kale, God kalip niñon niñon gñlan a ga u gasi kale ke niñöm pa jö niñöm, Jon hanip ñig pak ñan a göm auagla. *

³¹⁻³² Pen Jisas niñi bi anib gau kalip manö ap hagöm haga, "Niñi bi mñni ñin i midpim gau yad niñbin, kale ñi pai pro gau, niñi bi magum gep ka au asiköm, ñi pai pro rñnnap meg migan dap ranöm hag amñl apñl göm hagnal, 'Hon aññ pu gñno, kale niñon gñnig kugom ralnagnon Pen kñnap mññon gep rö ap hagno, kale niñon gñnig mññon gagnim?' ö gñpal rö u, kale gñpim.

³³ Niñon gñnig: Jon bi ñig pak ñeb u apöm, nan magö niñnagöm, ñig wain niñnagöm gö, kale niñp hag jumim hagnim, 'Bi kñjaki aiön pi aban alöp midöp u,' a gñpim.

³⁴ Pen mñni yad Bi Ñi niñpe apem, nan niñnem, ñig wain niñnem gñno, yip hag jumim hagnim, 'Nan iru niñöm, ñig wain niñöm göp u me, niñpe niñi bi nan si nan naij gñpal bi gau, bi dakis udep bi gau, bi kale ap midöp u,' a gñpim. *

³⁵ Pen niñi bi God Manö aij u niñ udöm, hain göm, gi aij göm, mid aij geinabol u, niñi bi gau kalip niñöm hagnabol, God Manö u manö niñö yabñ, a gñnaböl," a ga.

Bi si udmidöp niñi ap

³⁶ Bi Perisi ap hib niñpe Saimon. Niñpe Jisas niñp haga, "Ne aumön ram yad u nan magö niññul," a ga. Hagö, Jisas ram niñpe u amöm nan magö niññöl niñöl gi,

³⁷ niñi daun anibu midöm nan si nan naij gñmidöp manö ap niñ, Jisas bi Perisi ram amöm aip nan niññailö. Anib u niñöm, ñig haññ aij auelp kabö barol ud rñm lñla ap dapöm, *

³⁸ Jisas mñdeia jöl adö gau apöm, ma il au mññon gi mñdeia. Anig göl mññon gö niñöl gi, amgö ñig u gi dö gi Jisas ma adö yan lugö, umagö niñpe u ud hñ gi yuöl gi, ma kñd niñpe u bom haluöm, mulu niñöm, ñig haññ aij auelp anibu ma kñd niñpe adö au li ña.

³⁹ Anig geia, bi Perisi Saimon u, gasi magö niñpe u nöp gasi niñöm niñp ke haga, "Bi anibi bi God manö hagep kabö göl midaidöp, niñi anibi niñpe nan si nan naij gñmidöp niñi naij ap apöm niñp ud niñab u rik niñböp," a ga.

⁴⁰ Jisas pen, bi Perisi gasi niñn anibu niñöm, niñp haga, "Saimon, manö yad aññ ap midöp nöp hag niñnig gabin," a ga.

Hageia, Saimon haga, "Manö hag ñeb bi yad, manö anibu hag," a ga.

⁴¹ Hageia, Jisas manö hod riköm haga, "Bi ap uraköm, bi mññop kalip bi ap paip hadred (500) denariai ñöm, ap pipdi denariai (50) ñnab.

⁴² Pen hainö bi anib mñhau pen ñeb rö lagö, bi mani niñnab anibu kalip mññon hagnab, 'Arö gñmil. Mani kalöp mññon niñbin u, pen ñul a gñmil gasi u niñnagmil,' a gñnab. Anig hagö, bi an bi anibu niñp midmagö yabñ lñnab, bi nan nabon kub mideinab u aka bi nan nabon pro mideinab u?" ö ga.

⁴³ Hageia, Saimon haga, "Gasi yad niñbin u, bi nan nabon kub mideinab u," a ga.

Hageia, Jisas haga, "Niñö yabñ hagnan," a ga.

⁴⁴ Anig hagöm, Jisas ado gi, niñi u niñp niñöm, Saimon niñp haga, "Niñi u niñp nön. Yad ram raul migan nöp i auaññ, ne ñig ap udmön ma yip hñ gi yuep rñnnap ñnagnan,

* 7:26: Luk 1:76 * 7:27: Mal 3:1 * 7:29: Luk 3:12
26:7; Mak 14:3; Jon 12:3

* 7:30: Mad 21:32 * 7:34: Luk 15:2 * 7:37: Mad

jî nîbi anîbi, amgö ñîg nîpe u gî dô gî lugöm ma yad ñîg lô, umagö nîpe udöm hîî gî yuöp.

⁴⁵ Ne yîp bom haluagpan, jî nîbi i, yad ram raul mîgan nöp apjakajîn magö u rîkô, nîpe ma kîd yad bom haluöl gî nöp mîdöp.

⁴⁶ Yîp wel nabîc cög lañ lî ñagpan, jî nîbi i nîpe ma kîd yad ñîg hañîj aij auep u lî ñöb.

⁴⁷ Anîb u, nöp hagabin, nîbi anîbi nan si nan najj iru nöp göp u nîjem arö gîpin. Anîb u, yîp pen mîdmagö yabîl löp. Pen nîbi bî nan si nan najj pro pro gîpal gau nîjem arö gîno, yîp pen mîdmagö pro pro libal," a ga.

⁴⁸ Pen Jisas anîg hagöm nîbi anîbu nîp haga, "Nan si nan najj gîpan gau nîjem arö gabîn," a ga.

⁴⁹ Anîg hagö, bî nîpe aip nan ñîjeila gau, kale ke hag nîj hag nîj göm hagla, "Bî anîbi nîhön gînîg göm, 'Nan si nan najj gîpan gau nîjem arö gabîn,' a gab?" ö gîla.

⁵⁰ Anîg hageila u pen Jisas nîbi anîbu nîp haga, "Gasî ne ke u nöp nîj udmön, nan si nan najj gîpin rô Jisas nîjöm arö gan, a gîmön auban rô, nan si nan najj gîpan gau nîjem arö gîpin. Ne ammön, God ñîmagö ara adö u mîdaimön," a ga. *

8

Nîbi rîmnap Jisas aip arla

¹ Pen hainö ñîj anîb au, Jisas bî nîpe unbö mîgan lañ aip daun gau abe, ram rîhîg aglö gau abe amöm, God nîbi bî nîpe udöm abad mîdeinab manö aij u, nîbi bî gau kalîp hag ña.

² Pen ñîj anîbu, nîbi rîmnap kîjaki aiön pi halö mîdeila gau Jisas gö kamîj la, rîmnap nan ga gö kamîj la, nîjöm nîbi anîb gau rîmnap Jisas aip ajmîdal. Nîbi anîb gau hib kale me, ap Maria Magdala a gîmîdal. Kîjaki aiön pi unbö mudun jîj nîbi anîbu anî dan mîdöm hîj arla. *

³ Nîbi ap Joana. Nugmul nîpe hib u Kujâ. Nîpe kîj Herod ram nan nîpe gau abad mîdmîdöp. Nîbi ap Susana. Pen nîbi rîmnap halö iru rô aip ajmîdal. Nîbi anîb gau kale magöñhalö mani kale ke udöm, nan magö rau dapöm, Jisas bî nîpe gau aip nan magö jîm ñöl ñîj ajmîdal.

Gîñbîl magö rô u, manö hod rîk haga (Mad 13:1-9; Mak 4:1-9)

⁴ Nîbi bî daun ke ke, yam ugan kub yöl gau nîbö gau nîbö Jisas nîp nîjîng aulö nîjöl gî, nîbi bî nöd aula gau kalîp manö ap hod rîkôm haga,

⁵ "Bî ap, gîñbîl magö rananj a göm, gîñbîl magö u dam wög adîj gau yunab. Rîmnap wög adîj arep adanj gau lugö, nîbi bî tala

gî amîl apîl gîlö, yaur gau pen ap nîjöm ñîjînböl.

⁶ Pen yîj rîmnap kabö adö mînönj pro pro mîdeinab gau lugöm, marep gînab u pen kabö mînönj au ñîg ñîg halö mîdageinab u me, bîj nöp mîlep gînab.

⁷ Pen yîj rîmnap nagî gîñkasî anî gau lugö, nagî anîbu hararo gî pañu gö, ran aij gagnab.

⁸ Pen yîj rîmnap mînönj aij gau lugöm, ran aij göm, magö iru yabîl nöp pîlnab. Añî añî magö ñîj juöl unbö mamîd pîlnab," a ga.

Jisas kalîp anîg hagö haga, "Kale nîbi bî gasî rîmîd mîdaimîm gau, manö hagabin i rîmîd lî nîj aij gîmîm," a ga.

Jisas, gîñbîl magö u manö hod rîk haga u, manö il u haga

⁹ Jisas manö hod rîkôm aiud anîbu hagö, bî nîpe gau nîp hag nîjöm hagla, "Manö hod rîkmön hagajan anîbu, manö il u aigöl gö rô mîdöp?" ö gîla.

¹⁰ Hageila, Jisas kalîp haga, "God nîbi bî nîpe udöm abad mîdeinab manö pi göl mîdmîdöp u, God kalöp gasî ñö nîjîm, pen nîbi bî rîmnap gau, yad kalîp manö hod rîkem nöp hagnö,

'kale nîjöm nîjîagöl,

manö magö apdi nîjöm manö il nîj udagöl.' *

¹¹ Pen manö hod rîkem nan yîj rô hagnîp u, God Manö adö u hagnîp.

¹² Yîj rîmnap lugnab wög adîj arep adanj adö u a gîpin u, nîbi bî gau God Manö u nîjînböl pen Seden gasî najj nîjöm, kale God Manö u nîj udlö, God kalîp ud kamîj yunab u najj göp a göm, apöm God Manö gasî kalîp anî dan mîdöp u ju udö, haul gîñaböl, a gem hagnîp.

¹³ Pen yîj rîmnap lugnab kabö adö mînönj pro pro mîdeinab gau a gîpin u, nîbi bî gau God Manö u nîjöm, ñîñî löm, aij a gö nîjöl gî, manö anîbu nîj udnaböl u pen nîj ud pîdön gagnaböl rô, mîjör rîmnap auö haul göm arö gîñaböl, a gem hagnîp.

¹⁴ Pen yîj rîmnap lugnab nagî gîñkasî anî gau a gîpin u, nîbi bî gau God Manö u nîjînböl u pen hainö manö marö aka mani kub nan gau aka mîñ mîñ gep adö u nöp gasî nîjöm, God Manö nîj ud pîdön gagnaböl, a gem hagnîp.

¹⁵ Pen yîj rîmnap mînönj aij adö au lugöm, ran aij göm, magö iru yabîl nöp pîlnab a gîpin u, nîbi bî gau God Manö u nîjöm, nîj ud pîdön yabîl göm, gî dam dam, nan magö aij pîlnab, a gem hagnîp," a ga.

Hapö lau pi gagep

* 7:50: Luk 8:48; 18:42

* 8:2: Mad 27:55-56; Mak 15:40-41; Luk 23:49

* 8:10: Ais 6:9-10

16 Jisas anig hagöm haga, "Nibi bi gau hapö lauöm rin cög migan aka abañ adö hanbal u mo gayik gau pi gagnaböl. Adö au gilan rik lilö mailö gö, nibi bi gau ram raul migan anibu apöm mailö anibu niynaböl."

17 "U rö nöp me, nan nihön nihön pi göl midöp gau, magöñhalö waiö lñab; nan nihön nihön paü gñ midöp gau, magöñhalö ud mailö göp au lñab. *

18 "Anib u, manö hagabin u niñ aij gimim. Nibi bi manö niñöm, niñ udnaböl gau, manö aij rimnap halö niñaböl; pen nibi bi manö niñöm niñ udagnaböl gau, pro pro niñun a göm niñbal u halö böñ nöp ur gñab. *

*Jisas nime nimam bi gau
(Mad 12:46-50; Mak 3:31-35)*

19 Pen ñin anibu nöp, Jisas nime aip, nimam hain niñpe gau aip Jisas niñ niñig aula. Apöm niñla, ram raul migan anib yan Jisas nibi bi sasi göl mdeila niñöm höñ yan mdeila.

20 Anig gñlö, nibi bi ap ram raul mdeila gau niñöm, Jisas niñp hagla, "Name namam ne gau nöp niñig ap midpal höñ yan," a gila.

21 Haglö, Jisas kalip haga, "Nibi bi an an God Manö u niñöm hain gipal gau me, ami yad, mam yad midpal," a ga.

*Jisas hagö, yigön kub udeia u ur ga
(Mad 8:23-27; Mak 4:35-41)*

22 Pen ñin ap, Jisas bi niñpe gau kalip hagöm haga, "Ñig Wanjö Galili juun böñ lödañ arun," a göm, ñig magib udöm arla.

23 Pen an gau arlö niñöl gñ, Jisas niñpe hon han ara. Hon haneia magö u, yigön asad kub yabiñ ap ñig an anibu udöm, ñig ral ñig magib migan u auö, umöl rö nöp la.

24 Anig gö, bi niñpe gau apöm, Jisas niñp anja gñlö uraka hagla, "Bi Kub! Hon magöñhalö umniñ gabun!" a gila.

Hageila, Jisas yigön udaia u abe, ñig ral auaiä u abe hag gö, magö anibu nöp yigön u ur göm, ñig u haluöm, nöd mdeia rö mdeia.

25 Pen Jisas bi niñpe gau kalip haga, "Kale ai gimim yip niñ udagpim?" ö ga.

Hageila, kale piñiñ göm aiö waiö göm, kale ke hag niñ hag niñ göm hagla, "Bi anibi bi an? Niñpe hagö, yigön abe, ñig kub abe manö niñpe hagöp rö nöp göp," a gila.

Bi kijaki aiön pi halö u, Jisas gö, kamniñ la

(Mad 8:28-34; Mak 5:1-20)

26 Ñig magib udöm, amöm Ñig Wanjö Galili an u am am, ram mñnön Gerasa nibi bi midmidal böñ lödañ arla.

27 Pen Jisas ñig magib u arö gñ, ñig wanjö got au kabö kuñp adö au ma abö gö niñöl gñ, magö anibu nöp, kijaki aiön pi abañ al mdeila bi ap, daun anibu nibo apöm, Jisas niñp nable paka. Bi anibu niñpe magö nöp midöm, ram yabiñ raul migan u hanagmidöp; wip rigöl gimidal kabö migan gau nöp han ajmidöp.

28-29 Bi niñpe abad middep gau, sen udöm ñimagoñ ma niñpe gau adik li pidön gimidal u pen kijaki nan gau apöm klö gñlö, sen limidal anib gau pak gñ dö gö, ram mñnön nöp an gau pör pör armidöp. Pen bi anibu, Jisas niñ niñöm aiö göm, apöm ma il au lug paka. Jisas kijaki aiön pi niñp abañ alla anib gau kalip haga, "Bi anibi niñp arö gimim höñ arim!" a ga. Jisas anig hagö, kijaki aiön pi niñp abañ alla bi u, kakö göm, manö kub hagöm haga, "Ne Jisas, God Bi Kub adö i gilan midöp Niñ niñpe u, yip nihön gñig gabön? Yip ilön kub ñagmön!" a ga.

30 Hageia, Jisas haga, "Hib ne u hag!" a ga. Jisas hageia, niñpe pen haga, "Hib yad u Iru Nöp," a ga. Kijaki aiön pi nan gau iru yabiñ nöp niñp yuö hiiköm mdeila rö u me, anig haga.

31 Pen kijaki aiön pi gau Jisas niñp neb neb göm hagla, "Hanip hagmön, mab ke yan ulöm migan mauñ juaga u yuagmön!" a gila.

32 Anig hagöm, kaj iru yabiñ nöp amil geila yöp ba anib gau niñöm, Jisas niñp neb neb göm hagla, "Ne hanip hagö, am kaj midpal gidan kalip yuö hiikun," a gñlö, Jisas yau a ga.

33 Jisas yau a gö, kijaki aiön pi nan gau, bi u niñp arö göm, am kaj anib gau kalip yuö hiiköl, kaj gau pig ju sir ba yan amöm, gñ dam ñig wanjö an yan paköm, ñig niñöm magöñhalö um hakla.

34 Pen bi kaj mukmidal gau, ga anibu niñöm, gñ dö gñ am nibi bi daun mdeila gau kalip hag ñöm, am nibi bi ram mñnön daun sölö au mdeila gau kalip hag ñöm, gñla.

35 Hag ñilö, nan anibu nihön gö hagaböl a göm, apöm niñla, bi kijaki yuö hiiköm midmidöp u, kamniñ lö, walñ yimöm, Jisas ma il sölö au asik mdeia. Kale anibu niñöm anin gñ piñiñ gñla.

36 Pen nibi bi niñ midlö niñöl gñ, Jisas kijaki hag höñ yua, nibi bi gau, nibi bi hain aula gau kalip, anig anig göp, a göm, hag ñila.

37 Pen Gerasa nibi bi magöñhalö anin gñ piñiñ göm, Jisas niñp, ne ado gñ aru a gñlö, ñig magib udöm hada.

38 Jisas arik arniñ geia niñöm, niñpe gö kijaki aiön pi höñ arla bi anibu, niñp manö

* 8:16: Mad 5:15; Luk 11:33

* 8:17: Mad 10:26; Luk 12:2

* 8:18: Mad 25:29; Luk 19:26

neb hagöm haga, “Yad ne aip arul,” a ga.

³⁹ Anig hageia, Jisas nıp pen haga, “Wasö. God nöp nan aij yabił nıhön nıhön göp u, ne ram ne ammön nıbi bı ne gau kalıp hag fıhmön,” a ga.

Anıbu u, nıpe daun nıpe ado gı amöm, nıbi bı gau kalıp magöñhalö, Jisas yıp anig anig göp a göm, hag ña.

Pai ap uma Jisas gö uraka; nıbi ap Jisas nıp ud nıñö kamıñ la

(Mad 9:18-26; Mak 5:22-43)

⁴⁰ Pen nıbi bı Jisas auab a göm, abad mıdeila gau, Jisas ñig magıb udöm amjakö, aij yabił auabön e gıla.

⁴¹⁻⁴² Pen bı kub Juda magum gep ram abad mıdmıdöp bı ap hib nıpe Jiras. Pai nıpe añi yabił mı in la mıgan lañ u umnıg gö, Jiras nıpe apöm, Jisas mıdeia söl au kugom yımöm haga, “Ram yad arul. Pai yad añi u umnıg gab,” a ga. Hageia, Jisas nıñıg arö nıñöl gı, nıbi bı iru yabił nöp apöm, nıp böñ böñ cıro cıro ñöl gı arla.

⁴³ Pen nıbi ap pör pör nıpe nıbi adan armıdöp mı unbö mıgan lañ la. Nıbi anıbu, wös wameb bı gau yıp gılö, yıp kamıñ lañ a göm, kalıp mani fıhmıdöp u pen nıp gılö mıtep gınım rö laga.

⁴⁴ Nıpe Jisas araiia jöl adö lau apöm, waij mılö kub la u ud nıñö nıñöl gı, magö anıbu nöp nıp mıtep ga.

⁴⁵ Pen Jisas kalıp haga, “Yıp bı an ud nıñöb?” ö ga.

Hageia, nıbi bı gau hagla, “Hon ud nıñagun,” a gıla. Pen Pida haga, “Bı Kub, nıbi bı iru nöp gai i apöm, nöp cıro cıro fıaböl,” a ga.

⁴⁶ Hageia, Jisas haga, “Nıbi bı ap yıp ud nıñöb. Pıdön yad u aröp nıñem hagabin,” a ga.

⁴⁷ Pen nıbi Jisas ud nıñga anıbu, nıpe pi gınım rö laga u nıñöm, gıl gıl göl gı, Jisas mıdeia söl au ap kugom yıma. Nıbi bı anıbu gau nıñ mıdeila anı gau, Jisas nıp hagöm, nıpe nan gö, Jisas ud nıñö, magö anıbu nöp kamıñ löp aiud u magöñhalö waiö haga.

⁴⁸ Hageia, Jisas nıp haga, “Pai yad. Ne yıp ud nıñö kamıñ lañ a gımön nıñ udpan u, yıp ud nıñö kamıñ löp me u. Manö mıdagöp. Ne ammön, God fımagö ara adö u mıdaimön,” a ga. *

⁴⁹ Jisas anig hagö nıñöl gı, bı Jiras nıp wög gımıdöp bı ap apöm, Jiras nıp haga, “Pai ne böñ nöp umöb; hag fıeb bı nıp hagö ma ilön auagnım; ado gı arnım,” a ga.

⁵⁰ Hagö, Jisas manö anıbu nıñöm, Jiras nıp haga, “Pai yad u umöb a gımön, gası u nıñagmön. Nıñ udeinabön la, nıp kamıñ fıñab,” a ga.

⁵¹ Anig hagöm, Jiras ram nıpe u amjaköm, nıbi bı gau kalıp magöñhalö hag höñ au yan löm, pai nıme nap mıñau, Pida u, Jon u, Jems u kalıp ut göm, pai u nıp nıñıg ram raul mıgan yan arla.

⁵² Pen nıbi bı, pai anıbu umöb a göm mıñöñ gı mıdeila gau, Jisas kalıp haga, “Kale mıñöñ gagim. Pai u umagöp; yıharıñ hon hanab,” a ga.

⁵³ Jisas anig hageia, nıbi bı gau, pai anıbu böñ nöp umöb u nıñöm, nıp mıñol gıla.

⁵⁴ Pen Jisas pai u fımagö kıd nıpe u udöm haga, “Pai yad, urak!” a ga.

⁵⁵ Anig hagö, ana nıpe u ap kuöyanı kuöbö gö uraka. Uraka, Jisas haga, “Nan fımnab fıbe fıñan,” a ga.

⁵⁶ Pai nıme nap kale aiö waiö gılö. Pen Jisas kalıp ber mıñau haga, “Nıbi bı fımnab kalıp manö anıbu hag fıñagmil, wasö!” ga.

9

Jisas bı nıpe unbö mıgan lañ gau hag ke ke yua

(Mad 10:5-15; Mak 6:7-13)

¹⁻² Jisas bı nıpe unbö mıgan lañ kalıp hagö aueila haga, “Yad kalöp bı yad, kđö yad ke ñem, yunıg gabin. Anıbu u, kale kau ammim, kıjaki aiön pi nıbi bı yuö hiıköm mıdpal gau hagpe höñ aröl; nıbi bı nan göp gau gıpe kamıñ fıñım; nıbi bı mıña göp gau gıpe hir gınım; God nıbi bı udöm abad mıdeinab manö aij u hag fıbe nıñöl.

³ Pen arnıg gımim, wafab adıñ, wadı, nan fıñeb, mani, waij, nan gau halö ud aragmim; yıharıñ armim.

⁴ Daun ap ammim ram ap amjakmim, kalöp hag udaiöl, kalıp aip han mıdmim, daun anıbu arık arun a gınabim u, magö u nöp arık armim.

⁵ Pen ram mıñön mıgan ap arbe, kalöp hag udagaiöl, daun anıbu arık arun a gınabim u, kalıp hagmim, ‘Manö aij u dauajun udagpım rö, mıñön naböñ kalöp i auajun, nan acıp acıp ma hanıp udöp u fıık gı yuun arabun,’ a gımim, fıık gı yumim armim. Anig gınabim, kale gı naij gıpal u nıñnaböl,” a ga. *

⁶ Anig hagö, kale ram fıñıg aglö magöñhalö gau gau am am manö aij u hag fıöl gı, nıbi bı fıña gau gau gılö kamıñ la.

Herod gası iru nıñga

(Mad 13:1-2; Mak 6:14-16)

⁷ Pen nıbi bı gau, Jisas nıhön nıhön ga manö u hag amıl apıl gılö nıñöl gı, gapman bı kub Herod nıñöm, gası iru yabił nıñga. Nıbi bı fımnabı hagla, “Jon bı fıñ pak fıeb unıam fıñ gı dö gıla uma u, kauyanı uraköp,” a gıla. *

8 Rımnap hagla, “Bı nöd nıbö God manö hagep bı u llaija nıpe auöp,” a gıla. Rımnap hagla, “Bı hadame dagol gau God manö hag nı+mıdöp bı ap kauyan kamıñ löm auöp,” a gıla.

9 Anıg haglö, bı kub Herod haga, “Jon nıp unjam rıb gı dö gınö hadö uma rö, bı anıbu bı an ap mıdö nıñöl gı hagaböl u am nıñnam,” a göm, gası u nıñga. *

Jısas nıbi bı iru nöp nan nıñeb nı nıñla (Mad 14:13-21; Mak 6:30-44; Jon 6:1-12)

10 Pen Jısas bı nıpe unbö mıgan lanı ado gı apöm, ram mınöñ gau ajöm nan nıñön nıñön gıla manö u, Jısas nıp hag nıla. Hag nılö, am ram mınöñ mıgan ap ke am mıdaiu a göm, Jısas kalıp uł göm Bedsaida daun au arla.

11 Pen adan anı gau arlö nıñöl gı, nıbi bı rımnap hagla, “Jısas bı nıpe gau aıp apöm padıaböl,” a gıla. Anıg haglö, nıbi bı iru nöp nıp nıñnıg hain gıla. Aueıla, nıpe aıj auabım e göm, God nıbi bı udöm abad mıdeınab manö u kalıp hag nıöl gı, nıbi bı nan ga gau gö kamıñ la.

12 Pen duño sıdö wad arnıg geia magö u, bı nıpe unbö mıgan lanı apöm, Jısas nıp hagla, “Ram mınöñ gai i, nıbi bı mıdagpal, ram mınöñ nöp anı auı mıdpun rö u, nıbi bı gai i kalıp hag yuö, ram nıbi bı mıdpal gau ke ke amöm, nan nıñeb kale gau ke uñhai nıñöm, haneb mıgan gau uñhai nıñlanı,” a gıla.

13 Anıg hageıla, Jısas pen haga, “Kale ke nan magö kalıp nımım,” a ga.

Hageia, kale hagla, “Hon nan nıñeb iru mıdagöp. Yıharıñ bred magö unbö mamıd u mıdöm, kabsaı mıñöp mıdöp. Ne nıñön gası nıñban? Nıbi bı gai i iru nöp mıdpal u, hon am nan nıñeb kalıp rımnap rau dapun aka?” gıla.

14 Nıñ anıbu, nıbi bı apöm magum gıla gau, nıbi nı paı gau wasö, bı gau nöp me wö ralla paıp dausan (5000) rö ara.

Pen Jısas bı nıpe gau kalıp haga, “Nıbi bı iru nöp ap mıdpal gai i hagep, nıbi bı unbö nıñjuöl mıñöp ado gı da unbö sıduñ lanı (50) ugan ke ke asıklanı,” a ga.

15 Hageia, bı nıpe gau nıpe haga rö nöp gılö, nıbi bı gau magöñhalö au asıkla.

16 Nıpe bred magö unbö mamıd u udöm, kabsaı mıñau halö udöm, gılanı gı kumı kabö adö lanı au nıñöm, God nıp aıj a göm, nan nıñeb anıbu ud jö göm, bı nıpe gau kalıp nıö, kale pen udöm, nıbi bı gau kalıp nıme lı nıla.

17 Neıla, kale magöñhalö nıñ damöm, nıñ haköl rö lagö, naböñ naböñ palı palı gıla

gau, bı nıpe gau ud wadı unbö mıgan lanı yaglö ajmanı raua.

Pıda haga, “Ne Kraıs u,” a ga (Mad 16:13-19; Mak 8:27-29)

18 Pen nıñ ap, Jısas am ke halö God nıp sabe göl gı mıdöm, bı nıpe gau kalıp hag nıñöm haga, “Nıbi bı gau yıp bı an a gı gası nıñbal?” ö ga.

19 Hageia hagla, “Nıbi bı rımnap nöp Jon bı nıg pak nıeb u a gı gası nıñbal; rımnap nöp bı nöd nıbö God manö hagep bı u llaija a gı gası nıñbal; rımnap nöp bı hadame dagol gau God manö hag nı+mıdöp bı ap kauyan kamıñ löm auöp a gı gası nıñbal,” a gıla. *

20 Hageıla, Jısas kalıp pen hag nıñga, “Pen kale ke yıp bı an a gımım, gası nıñbım?” ö ga.

Hageia, Pıda pen haga, “Ne God Kraıs nıpe u,” a ga. *

21 Anıg hageia, Jısas kalıp haga, “Manö anıbu nıbi bı rımnap kalıp hag nıgımım, wasö yabıñ!” a ga.

Jısas haga, “Umem kauyanı uraknabın,” a ga

22 Jısas anıg hagöm, manö ap hagöm haga, “Bı Nı nıpe nıp ilön kub yabıñ nıñaböl. Bı manö ud asıkep gau, bı God nıp nan sabe gep bı kub gau, bı lo manö hag nıeb bı gau, nıp nıñlö mulu lugö al pak lılö, umnab u pen nıñ mıñöp mıdöm ruö nıñ mıñau nıganı u kauyanı uraknab,” a ga. *

23 Pen Jısas bı nıpe gau abe, nıbi bı mıdeıla gau abe, kalıp magöñhalö hagöm haga, “Nıbi bı yıp hain gun a göm, gası nıñeınaböl gau, nan mınöñ naböñ adö il i gası kub nıñbal u arö göm, hañ romanı kale ke gası kub nıñbal u arö göm, nıñ anı anı mab kros ud kag göm yıp hain göl. *

24 Nıbi bı an, hañ romanı, kamıñ mıdep magö hon ke gası nıñun mıd aıj gıñabun a göm, gası nıñnaböl gau, böñ nöp ap lug paknaböl. Pen nıbi bı an, Jısas nıp nıñ udun, hañ romanı, kamıñ mıdep magö hon nıñön nıñön gıñab u manö mıdagöp a göm, gası nıñnaböl gau, kamıñ mıdep magö u udnaböl. *

25 Nıbi bı nan mınöñ naböñ adö il i udun a göm, gılö arnab gau, nan aıj aıj gau udöm, mınöñ naböñ adö il i mıd aıj gıñaböl, pen hainö umöm mınöñ naböñ adö il i arö göm, God aıp pör pör mıdaiöl rö lagnab.

26 Nıbi bı an yıp nable gö, yad Jısas nıp nıñagpın, a göm, manö yad nıñ udagnab u, hainö Bapı hol apı mailö aıj ke u udem, ejöl

* 9:9: Luk 23:8 * 9:19: Luk 9:7-8 * 9:20: Jon 6:68-69 * 9:22: Luk 9:44; 18:32-33 * 9:23: Mad 10:38; Luk 14:27 * 9:24: Mad 10:39; Luk 17:33; Jon 12:25 * 9:26: Mad 10:33; Luk 12:9

u† mailö aij halö gau aip aunabin ñ†n u, b† an†bu n†p nable gö, n†ñagpin a g†nabin. *

²⁷ Pen kalöp n†ñö yab†† hagabin, n†bi b† m†ñ† m†dpim gai i r†mnap umagnabim; kam†ñ nöp m†dmim, God n†bi b† udöm abad m†deinab ñ†n u n†ñnabim,” a ga.

Jisas hañ roman† n†pe u ke yab†† la

²⁸ Jisas an†g hageöm, ñ†n unbö raleb j†ñ rö m†döm, Jon, Jems, Pida kal†p u† göm, God n†p sabe g†n†g göm yöp dum an†b au ara.

²⁹ Amöm, God sabe g† m†dö n†ñöl g†, mulu ad†ñ n†pe ke yab††löm, wal†ñ n†pe rud yab†† löm, mailö unbö ke yab†† ga n†ñla.

³⁰⁻³¹ An†g gö n†ñöl g†, b† hadame nöp umlö, Mos†s aip, Ilaija aip, God mailö aij unbö ke magö u udm†l ap†l, Jisas Jerusalem amöm umöm wög n†pe g† h†kn†g geia manö u hag m†deila. *

³² Pen Pida, Jems, Jon kal†p yam hon auö, amgö ju ju göl g† m†deila, pen m†dö kale amgö ñ†l n†ñöm, Jisas mailö aij n†pe u abe, b† an†b m†hau Jisas aip urak m†dailö gau abe, n†ñla. *

³³ B† an†b m†hau arn†g glö n†ñöl g†, Pida gas† n†ñ aij göm wasö, Jisas n†p haga, “B† Kub, hon au† m†dpun u, aij yab†† m†dpun. Ne han†p yau a gö, ram bada y†har†ñ m†hau n†gan, nöp ap, Mos†s n†p ap, Ilaija n†p ap gun,” a ga.

³⁴ An†g h†gö n†ñöl g†, magö an†bu nöp, kumi rud kub ap apöm kal†p magöñhalö ralu ñö p†ñ†ñ g†la.

³⁵ Pen manö ap kumi an† au n†bö apöm haga, “B† i Ñ† yad; yad n†p hag l†nö. Kale manö n†pe h†gn†m rö n†ñmim,” a ga. *

³⁶ Manö hag p†s gö, magö an†bu nöp n†ñla, b† an†b m†hau m†dagailö; Jisas nöp m†deila. Pen dum ilö lañ m†döm, nan ga u n†ñeila u, ñ†n an† an†b au n†bi b† r†mnap kal†p hag ñagla.

Ñ† pro k†jaki aban† ala ap Jisas gö, kam†ñ la

(Mad 17:14-21; Mak 9:14-29)

³⁷ Pen ruö, dum ilö lañ an†bu arö göm, adan au g†yan† ap luglö n†ñöl g†, n†bi b† iru nöp ap kal†p nable pakla.

³⁸ B† ap n†bi b† an† an†bu w†ñ kub alöm haga, “Manö hag ñeb b†. Ñ† yad a†† i, ne mög n†ñmön a gem dauabin.

³⁹ K†jaki aiön pi pör n†p aban† al m†döm n†p gö, w†ñ kub yab†† alöm g† dam paköm, k†ñu habkob ga† ga† apöm, um dam an† löl g† auöp. N†p an†g göm, pör pör nöp gö gö me, n†pe ilön mab udöl g†m†döp.

⁴⁰ B† ne gau kal†p, k†jaki m†döp an†bu hag yuim, a g†pin u pen kale hag yu wasö n†ñöm arö g†pal,” a ga.

⁴¹ An†g hageia, Jisas haga, “N†bi b† m†ñ† m†dpim m†ñöñ naböñ il i, ñ†n mai manö n†ñ udnabim†ñ Yad hadame nöp m†ñör kale ud aip†n; pen hainö ñ†n aige gem m†ñör kale ud arnam?” ö ga. An†g h†göm, b† an†bu n†p haga, “Ñ† ne an†bu sól au† dau,” a ga.

⁴² Jisas an†g hageia, ñ† an†bu dap auö n†ñöl g†, k†jaki aiön pi ñ† u n†p klö yab†† göm, pa jö g† yuö g† dam p†tab paka. Jisas pen k†jaki aiön pi u n†p hag gö, ke arö n†ñöl g†, ñ† an†bu kam†ñ lö, Jisas dam nap n†p ña.

⁴³ N†bi b† ap m†deila gau, God klö n†pe unbö ke an†bu n†ñöm, ñaul udla.

*Jisas, “Y†p mumug g†naböl,” a ga
(Mad 17:22-23; Mak 9:30-32)*

Jisas nan n†ñön n†ñön ga u gas† n†ñöm, kale ñaul udöm n†ñm†dlö n†ñöl g†, Jisas b† n†pe gau kal†p haga,

⁴⁴ “Manö h†gn†g g†bin an†bi, kale r†m†d l† n†ñ aij yab†† g†m†m m†daimim. Söl m†döp, B† Ñ† n†pe n†p mumug n†ñöm, b† r†mnap kal†p ñ†naböl,” a ga. *

⁴⁵ Pen manö haga an†bu, kale r†k n†ñöl rö laga. Pen p†ñ†ñ göm Jisas n†p hag n†ñagla. *

*An n†bi b† kub m†deinaböl?
(Mad 18:1-5; Mak 9:33-37)*

⁴⁶ Jisas b† n†pe an†b gau kale ke hag am†l ap†l göm, b† ap haga, “Yad b† kub m†deinam,” a ga. Pen b† ap pen haga, “Ne wasö, yad b† kub m†deinam,” a ga. *

⁴⁷ Jisas b† n†pe gau gas† n†ñla an†bu ke n†ñöm, ñ† pro ap dap n†pe m†deia ba au löm haga,

⁴⁸ “N†bi b† an† y†p gas† n†ñöm, ñ† pai pro inbö rö udnab u, y†p abe udnab. Pen n†bi b† an† y†p udnab u, B† y†p yuö aunö n†p abe udnab. Pen b† an† an† kale au b† y†har†ñ yab†† rö m†döp, b† an†bu nöp n†pe b† kub yab††,” a ga. *

⁴⁹ Jisas an†g hageia, Jon haga, “B† Kub, hon n†ñbun, b† ap hib ne h†göm, k†jaki aiön pi nan gau hag yua. Pen b† an†bu hon aip a†agpun rö, ‘Ne an†g g†gmön,’ a g†no,” a ga.

⁵⁰ Hageia, Jisas haga, “N†ñön g†n†g n†p an†g hag g†pen† N†bi b† kalöp n†ñlö mulu lugagnab gau, b† n†ñeb hon a g†m†m n†ñmim,” a ga. *

Sameria kai Jisas n†p udagla

⁵¹ Pen Nap n†pe Jisas n†p dam ram m†ñöñ n†pe kumi kabö adö lañ ud arep ñ†n u sól ga n†ñöm Jisas, Jerusalem arnam a göm, gas† klö g† n†ñöm me ara.

* 9:30-31: Luk 9:22 * 9:32: 2Pi 1:16-18 * 9:35: Luk 3:22 * 9:44: Luk 9:22 * 9:45: Luk 18:34 * 9:46:

Luk 22:24 * 9:48: Mad 10:40 * 9:50: Mad 12:30; Luk 11:23

⁵² Nipe bɪ nɪpe rɪmnap nɔd hag yua. Kale amɔm nan nɪp gɪ jɪn gɪnɪg, ram mɪnɔŋ Sameria anɔ au ram rɪhɪg aɣlɔ ap arla.

⁵³ Pen Sameria nɪbi bɪ ram rɪhɪg aɣlɔ anɪbu hanmɪdal gau, Jisas Jerusalem arnɪg geia manɔ u nɪŋɔm, nɪp hag wɪhai udagla.

⁵⁴ Anɪg gailɔ, Jisas bɪ nɪpe Jems aip Jon aip nɪŋmil, Jisas nɪp haglɔ, “Bɪ Kub, kumi kabɔ adɔ lanɔ nɪbɔ mab mɪtɪan haglo, apɔm nɪbi bɪ anɪg gɪpal gau kalɪp innɪm aka?” gɪlɔ. *

⁵⁵ Anɪg hagailɔ, Jisas ado gɔm kalɪp mɪhɔŋ nɪŋɔm, anɪg gagnabun a gɔm, kalɪp mɪhɔŋ hag ga.

⁵⁶ Nɪbi bɪ anɪb gau Jisas nɪp udagnabɔl u nɪŋɔm, ram rɪhɪg aɣlɔ anɪbu arɔ gɔm, ram rɪhɪg aɣlɔ ke nɪbɔ ap arla.

*Bɪ ap Jisas nɪp haga, “Yad ne aip ajeinabul,” a ga
(Mad 8:19-22)*

⁵⁷ Pen adan anɔ gau arlɔ nɪŋɔl gɪ, bɪ ap apɔm, Jisas nɪp haga, “Ram mɪnɔŋ gai gai arnabɔn gau, yad aip ajeinabul,” a ga.

⁵⁸ Anɪg hageia, Jisas nɪp haga, “Yad aip uɪham ajeinabɔn. Kain hapeb gau ram haneb kale mɪnɔŋ mɪgan gau mɪdɔp; yaur gau rin kale u ke mɪdɔp; pen Bɪ Nɪ nɪpe, ka haneb nɪpe ap mɪdagɔp,” a ga.

⁵⁹ Pen Jisas bɪ ap nɪp haga, “Ne yad aip ajaiul,” a ga. Anɪg hageia, bɪ anɪbu pen pe haga, “Bɪ Kub, yɪp yau a gɔ, yad am bap yad rɪgɔl gem aunam,” a ga.

⁶⁰ Hageia, Jisas nɪp pen haga, “Nɪbi bɪ yɪp nɪŋ udagpal rɪmnap umaiɔl, nɪbi bɪ yɪp nɪŋagpal rɪmnap dam rɪgɔl gɔl. Ne pen ammɔn, God nɪbi bɪ udɔm abad mɪdeinab manɔ u hag nɔ aranɔ,” a ga.

⁶¹ Pen bɪ ap haga, “Yad ne aip ajeinabul u pen yɪp yau a gɔ, am ami bapɪ, aɪ mam yad gau kalɪp manɔ hag nɪ aij gem, nɪmagɔ pakem, aunam,” a ga. *

⁶² Hageia, Jisas pen haga, “Nɪbi bɪ an wɔg adɪŋ ɪl gɔm, gasɪ iru nɪŋɔm, nab au arɔ gɪnab gau, God nɪbi bɪ udɔm abad mɪdeinab manɔ aij u hag nɪb bɪ wɔg u gɪnɪm rɔ lagɔp,” a ga.

10

Jisas bɪ nɪpe iru nɔp hag yuɔ am ram mɪnɔŋ ke ke arla

¹ Hainɔ Jisas bɪ nɪpe nɪnɔjuɔl mɪhau nɪganɔ ado gɪ da mɪgan lanɔ (72) udɔm, kalɪp baluɔm mɪhau ke, mɪhau ke, ram mɪnɔŋ gau ke ke yunɪg gɔm haga, “Kale nɔd ammim, manɔ yad u hag nɪbe, yad hainɔ nɪnabin,” a ga. *

² Pen kalɪp manɔ ap haga, “Nan wɔg kub yabɪl mɪdɔp u pen nɪbi bɪ nan magɔ ral daupep gau iru mɪdagpal. Anɪb u, Bɪ Kub wɔg adɪŋ nap nɪbɔ u nɪp hag nɪŋbe, nɪbi bɪ nan magɔ ral daupep rɪmnap halɔ hagɔ, am ral dauɪl. *

³ Kale arim! Pen kalɔp kaj sipsip pi rɔ kain hapeb mɪdpal anɔ au hag yuabin. *

⁴ Kale mani rin, wadɪ, ma rɪrɪp gau halɔ ud aragmim. Nɪbi bɪ rɪmnap aip adan anɔ au manɔ hag mɪlɔ mɪdagaimim. *

⁵ Pen ram ap amɔkmim, ram raul mɪgan amɔl gɪ, kalɪp manɔ aij hag nɪmim hagemim, ‘God kalɔp abad mɪdeian,’ a gɪmim.

⁶ Anɪg hageinabim, nɪbi bɪ God manɔ hain aij nɪpe udep rɔ ap mɪdeinab u, manɔ hain kale anɪbu udnab. Wasɔ u, manɔ hain hagnabim u kalɔp ke ado gɪ aunab.

⁷ Pen ram anɪbu nɔp mɪdaimim, nan magɔ dap nɪnabɔl u nɪŋɔl gɪ mɪdaimim. Bɪ wɔg gɪpal gau pen haji udpal. Anɪbu rɔ, kalɪp manɔ aij u hag nɪnabim rɔ, kale pen nan magɔ dap nɪnabɔl. Pen kale ram ram gagmim. *

⁸ Pen daun ap araimim, kalɔp hag wɪhai udɔm, nan magɔ nɪnabɔl u, haɪwawɔ nɪŋmim. *

⁹ Ram mɪnɔŋ anɪbu, nɪbi bɪ nan gɪnɪm gau kalɪp gɪpe, kamɪŋ lɪnɪm. Nɪbi bɪ gau magɔŋhalɔ kalɪp hag aij gɪmim hagemim, ‘God nɪbi bɪ udɔm abad mɪdeinab u, ma ɪl kalɔp u auɔp,’ a gɪmim.

¹⁰ Pen daun ap araimim, kalɔp hag wɪhai udagaiɔl, adan anɔ au ammim hagemim,

¹¹ “Ram mɪnɔŋ kalɔp i auajun u, haɪpɪl acɪp acɪp ma hon udɔp gau kale ke ɪk gɪ yu arabun. Pen nɪŋ aij gɪm! God nɪbi bɪ udɔm abad mɪdeinab u, ma ɪl kalɔp u auɔp,’ a gɪmim. *

¹² Yad kalɔp hagabin, hainɔ manɔ kub nɪŋnabɔl nɪn u, daun kub Sodom nɪbi bɪ nan si nan naij nɔp gɪlɔ gɪlɔ in habɪk nɪŋ ara u, manɔ kub nɪŋɔm ɪlɔn pro rɔ udnabɔl; pen nɪbi bɪ manɔ kale am hagpe udagnabɔl gau, manɔ kub nɪŋɔm ɪlɔn kub yabɪl udnabɔl. *

Pen ɪlɔn kub udnabɔl

¹³ “Korasin nɪbi bɪ gau abe, Bedsaida nɪbi bɪ gau abe, nan gagep rɔ u gɪnɔ, nɪŋmim arɔ gɪpim rɔ, ɪlɔn kub yabɪl udnabim. Pen daun kub mɪhɔp Daia Saidon nɪbi bɪ gau kalɪp, nan gagep anɪbu rɔ rɪmnap gɪnɔ nɪŋblap u, kale wahɪg gɪ dɔ gɪ lugɔp rɪmnap yɪmɔm asɪkɔm, run he ud yuɔl gɪ ud yuɔl gɪ mɪdɔm, nan naij gɪmɪdal anɪbu arɔ gɪblap.

* 9:54: 2Ki 1:9-16 * 9:61: 1Ki 19:20 * 10:1: Mak 6:7 * 10:2: Mad 9:37-38; Jon 4:35 * 10:3: Mad 10:16

* 10:4: Mad 10:7-14; Mak 6:8-11; Luk 9:3-5 * 10:7: 1Ko 9:6-14; 1Di 5:18 * 10:8: 1Ko 10:27 * 10:11: Ap 13:51;

18:6 * 10:12: Jen 19:24-25; Mad 10:15; 11:24

14 Manö kub n+ɲnaböl ñ+n u, Daia Saidon n+bi b+ gau ilön pro rö udnaböl; pen kale Korasin n+bi b+ gau abe, kale Bedsaida n+bi b+ gau abe ilön kub yab+ɲ udnabim.

15 Pen ñ+n an+bu, kale Kapaneam n+bi b+ gau u rö nöp, kumi kabö adö laɲ au aragnabim; böɲ nöp ulöm m+gan kub yaɲ arnabim,” a ga.

16 Jisas b+ n+pe gau kal+ɲ haga, “N+bi b+ manö kale udnaböl gau, manö kalöp nöp wasö, manö yad u u rö nöp udnaböl. Pen kalöp udagnaböl gau, kalöp nöp wasö, y+ɲ u rö nöp udagnaböl. Pen y+ɲ udagnaböl gau, y+ɲ nöp wasö, B+ y+ɲ hag yuö aunö u n+ɲ u rö nöp udagnaböl,” a ga. *

B+ n+pe hag yua gau ado g+ aula

17 Pen hainö b+ n+pe ñ+njuöl m+hou n+gan ado g+ da m+gan laɲ (72) an+ɲ gau, ram m+nöɲ gau aj arö göm apöm, a+ɲ a göl g+ Jisas n+ɲ hagla, “B+ Kub! K+ɲaki aiön pi n+bi b+ aban albal gau, hib ne hagun, ‘Jisas m+ðöp rö arim!’ a g+no, hagpun rö n+ɲöm arbal,” a g+la.

18 Hageia, Jisas kal+ɲ haga, “Yad n+ɲ m+dnö n+ɲöl g+, k+ɲaki aiön pi nap kale Seden, añ+m añ+m rö udöm kumi kabö adö laɲ n+bö ap lug paka. *

19 Kalöp hag l+bin u me, re haino sara, gaiwadö, haua+, nan hapeb an+ɲ gau abe, B+ Kotmat klö n+pe u abe, kalöp g+ najj göl rö lagöp. *

20 Pen k+ɲaki aiön pi nan gau hagpun rö n+ɲöm höɲ arbal a g+mim, m+ñ m+ñ gagmim; God n+pe hib hon kumi kabö adö laɲ au kal+ɲ kl+ñ r+köp, a g+mim, m+ñ m+ñ g+mim,” a ga. *

*Jisas Nap God n+ɲ a+ɲ a ga
(Mad 11:25-27; 13:16-17)*

21 Magö an+bu, Ana U+ u Jisas n+ɲ a+ɲman rau m+ðö n+ɲöl g+, n+pe m+ñ m+ñ göl g+, Nap n+pe n+ɲ haga, “Bapi, ne B+ Kub kumi kabö adö laɲ abe, m+nöɲ naböɲ i+ɲ abe abad m+ɲpan u, gas+ ne ke n+ɲö a+ɲ göp adö u nöp g+pan. Hon n+bi b+ kub gas+ n+ɲ k+id hi+kun ke n+ɲbun, a g+pal gau, kal+ɲ manö a+ɲ i+ɲ u yamagpan pen ñ+n pai pro gau, ne kal+ɲ gas+ a+ɲ ñö, manö a+ɲ i+ɲ u n+ɲbal u me, nöp a+ɲ a gabin,” a ga.

22 Jisas an+ɲ hagö m+ɲ haga, “N+bi b+ r+ɲnnap yad b+ aigale b+ rö m+ɲpin u n+ɲagpal; Bapi n+pe nöp y+ɲ n+ɲöb. Pen Bapi n+pe b+ aigale b+ rö m+ðöp u, n+bi b+ r+ɲnnap n+ɲagpal; yad ke nöp n+ɲbin. N+pe y+ɲ p+ðöɲ nan n+pe gau magöɲhalö ñöb rö, n+bi b+ kal+ɲ yamnam a g+ɲabin gau nöp, Bapi kal+ɲ

yamnö n+ɲ n+ɲnaböl. N+bi b+ r+ɲnnap halö Bapi n+ɲ n+ɲnaböl,” a ga. *

23 Jisas an+ɲ hagö m+ɲ, ado göm, b+ n+pe gau nöp kal+ɲ hagö m+ɲ haga, “Nan an+bi n+ɲabim u, m+ñ m+ñ g+mim. God kalöp nöp me ud a+ɲ yab+ɲ gö n+ɲabim.

24 God manö hagep b+ gau iru nöp abe, kiɲ gau iru nöp abe, nan amgö n+ɲabim an+bi n+ɲun a göm, abad m+ɲm+ɲdal u pen kale n+ɲagla; manö apdi n+ɲabim an+bi n+ɲun a göm, abad m+ɲm+ɲdal u pen kale n+ɲagla.

Jisas, b+ a+ɲ Sameria n+bö u, manö hod r+kö m+ɲ haga

25 Ñ+n ap a+ɲ au, b+ lo manö hag ñeb b+ ap, Jisas y+ɲ n+ñön manö hagn+m a göm, apöm n+ɲ hag n+ɲöm haga, “Manö hag ñeb b+, yad n+ñön n+ñön gem, pör m+ɲdep magö u udnam?” ö ga. *

26 Hageia, Jisas n+ɲ haga, “Lo manö u kal+ɲ kl+ñ r+kö m+ɲ, n+ñön hagla?” ö ga.

27 Hageia, b+ lo manö hag ñeb b+ an+bu haga, “Lo manö u n+ɲbin, Mosis kal+ɲ kl+ñ r+kö m+ɲ haga,

‘God B+ Kub ne u n+ɲ m+ñ m+ñ g+mön,

gas+ r+m+ɲd ne u n+ɲ ñ+mön,

klö ne u magöɲhalö n+ɲ ñ+mön,

n+ɲ m+ɲmagö yab+ɲ limön.

Ne ke m+ɲmagö l+ban rö,

n+bi b+ r+ɲnnap kal+ɲ u rö nöp m+ɲmagö limön,’ a ga,” a ga. *

28 An+ɲ hageia, Jisas b+ an+bu n+ɲ haga, “Ne kabö göl hagpan; adö an+bu nöp hain g+mön, pör m+ɲdep magö u udnabön,” a ga. *

29 Jisas an+ɲ hageia, b+ lo manö hag ñeb b+ an+bu, hib yad u pro g+ɲab a göm, Jisas n+ɲ kauyaɲ hag n+ɲöm haga, “Lo manö kal+ɲ kl+ñ r+ka u, n+bi b+ r+ɲnnap kal+ɲ m+ɲmagö l+mim a göm, kal+ɲ kl+ñ r+ka. An+ɲ u, n+bi b+ mai kal+ɲ m+ɲmagö l+mim a göm, kal+ɲ kl+ñ r+ka?” ö ga.

30 Hageia, Jisas b+ lo manö hag ñeb b+ an+bu n+ɲ, manö pen hagöl g+, aiud udöm haga, “B+ ap Jerusalem arö göm, daun kub Jeriko annam a göm, adan a+ɲ au arai n+ɲöm, b+ nan si udep r+ɲnnap apöm, n+ɲ m+ñu magö paköm, wa+ɲ nan n+pe gau p+ñ g+ ud arlö n+ɲöl g+, n+pe adan a+ɲ au umn+ɲ göm g+ m+ɲdeia.

31 B+ God n+ɲ nan sabe gep b+ ap, adan adö an+bu amöm b+ an+bu umn+ɲ göm g+ m+ɲdeia au n+ɲöm, böɲ lau nöp adan löm ara.

32 Pen b+ Lipai i+ɲ b+ ap, adan adö an+bu nöp amöm, b+ an+bu umn+ɲ göm g+ m+ɲdeia

* 10:16: Mad 10:40; Luk 9:48; Jon 5:23 * 10:18: Jon 12:31; Rep 12:8-9 * 10:19: Sam 91:13; Mak 16:18 * 10:20: Plp 4:3; Rep 3:5 * 10:22: Jon 3:35; 10:15 * 10:25: Mad 22:35-40; Luk 18:18 * 10:27: Dud 6:5; Lep 19:18 * 10:28: Lep 18:5

au nɨŋɔm, mɨdeia sɔl au amɔm nɨŋ aij gɔm, bɔŋ lau nɔp adan lɔm ara.

³³ Pen bɨ Juda wasɔ, ram mɨnɔŋ Sameria nɨbɔ bɨ ap, adan mɨlɔ aɨnɨ anɨbu nɔp amɔm, bɨ anɨbu umnɨg gɔm gɨ mɨdeia au nɨŋɔm, nɨp mɔg yabɨl nɨŋa.

³⁴ Nɨp mɔg yabɨl nɨŋɔm, mɨdeia sɔl au amɔm, wɔs nɨp gau wel rɨmnɨp lɔm, nɨg wain rɨmnɨp lɔm, wɔs nɨp gau wama. Wɔs wamɔm, ud donki adɔ nɨpe u lɔm, ram mani rauɔm hanmɨdal u dam lɔm, abad mɨd aij yabɨl ga.

³⁵ Ruɔ arnɨg gɔm, bɨ ram abad mɨdmɨdɔp anɨbu nɨp silpa kɨd mɨhɔp nɔm haga, 'Ne bɨ anɨbi nɨp abad mɨd aij gɨmɔn. Pen mani aigeg hagnabɔn u, ado gɨ apem nɔp nɨnabin,' a ga," a ga.

³⁶ Jisas aiud anɨbu udɔm, nɨpe bɨ lo manɔ hag nɨb bɨ anɨbu nɨp hag nɨŋa, "Bɨ adan aŋ pak lɨla u, bɨ mɨhau nɨganɨ padiɔl gɔm arla gau, bɨ an nɨpe ke mɨdmagɔ la rɔ, nɨp mɨdmagɔ la?" ɔ ga.

³⁷ Hageia, bɨ lo manɔ hag nɨb bɨ u haga, "Bɨ nɨp mɔg nɨŋɔm gɨ aij ga u," a ga.

Hageia, Jisas nɨp haga, "Nɨŋɔ nɔp hagnab. Me ne arammɔn, adɔ anɨbu nɔp gɨmɔn," a ga.

Jisas nɨpe Mada Maria aɨnɨ mɨhau ram kale ara

³⁸ Pen Jisas bɨ nɨpe gau aip ram mɨnɔŋ ap amjakeila, nɨbi ram mɨnɔŋ anɨbu mɨdeia ap apɔm, kalɨp uɨ gɨ dam ram nɨpe u ara. Nɨbi anɨbu hib nɨpe Mada.

³⁹ Ram nɨpe u nɨnɨn ap mɨdeia. Hib nɨpe u Maria. Maria nɨpe Jisas mɨdeia sɔl au ap asɨkɔm, Jisas manɔ hageia u nɨŋmɨdeia. *

⁴⁰ Mada nɨpe ke nɔp nan magɔ lauɔm, gasɨ iru nɨŋɔm, ap Jisas nɨp haga, "Bɨ Kub, Maria yɨp arɔ gɔ, yad ke nɔp nan magɔ hon lauabin u aij gagɔp. Nɨp hagɔ apɔm yad aip nan magɔ laul," a ga.

⁴¹ Hageia, Jisas haga, "Mada, Mada, ne nan iru nɔp gasɨ iru nɨŋban u aij wasɔ.

⁴² Maria manɔ aij yad nɨŋnam a gɔm, gasɨ aɨnɨ u nɔp nɨŋɔm, ap manɔ yad nɨŋmɨdɔp. Nɨbi bɨ ap nan aij udɔp anɨbu pɨŋ gɨ udnɨm rɔ lagɔp," a ga. *

11

God nɨp sabe gɨnɨg, anɨg gɔl rɔ hagnab, a ga

(Mad 6:9-15; 7:7-11)

¹ Nɨn ap, Jisas ram mɨnɔŋ ke mɨgan ap mɨdɔm, Nap God nɨp sabe gɔl gɨ mɨdeia. Sabe gɨ pɨs gɔ nɨŋɔl gɨ, bɨ nɨpe ap apɔm nɨp haga, "Bɨ Kub, God nɨp aigɔl gun sabe gun? Jon bɨ nɨpe gau kalɨp hag nɔ nɨŋbal rɔ, ne hanɨp u rɔ nɔp hag nɔ nɨŋun," a ga.

² Hageia, Jisas kalɨp haga, "God nɨp sabe gɨnɨg gɨmɨm, anɨgɔl hagnab, 'Bapi, nɨbi bɨ gau hib ne haglɔ adɔ araŋ.

Ne nɨbi bɨ udmɔn abad mɨdeinabɔn nɨn u yɨŋɨd aunɨm.

³ Nan magɔ hanɨp nɨn aɨnɨ aɨnɨ pɔr pɔr nɨban rɔ u nɨmɔn.

⁴ Nɨbi bɨ rɨmnɨp hanɨp gɨ naj gɨlɔ, kalɨp pen nɨŋno mulu lugɔ gɨ naj gag-pun rɔ, hon nan si nan naj gɨpun gau nɨŋmɔn arɔ gɨmɔn.

Hanɨp abad mɨdaimɔn, gasɨ ap wakainɨm, gɨ naj gagun,' a gɨmɨm," a ga.

⁵⁻⁶ Jisas manɔ anɨbu hagɔm, bɨ nɨpe gau kalɨp manɔ hod rɨkɔm haga, "Kale bɨ ap, sɨbɔn aŋ kub yaŋ, bɨ nɨŋeb nɨpe ram amɔm hagnab, 'Mɨdaimam, bɨ nɨŋeb yad ap mɨlɔ gau nɨbɔ apɔm ram yad u apjakajɨp. Pen nan nɨp nɨnɔ nɨŋnɨm u mɨdagɔp u me, nɔp auabin. Yɨp bred magɔ mɨhau nɨganɨ nɨ,' a gɨnab. Hageinab, bɨ nɨŋeb nɨpe anɨbu manɔ pen hagnab,

⁷ 'Sɨbɔn aŋ kub i yɨp ap unbɔ hagagmɔn! Yad nɨ pai yad gau aip aŋɔŋ gɨnɨn hanabun. Anɨb u, yad aigɔl gem urakem, nɔp nan hagabɔn anɨb gau ud nɨnam?' ɔ gɨnab.

⁸ Pen kalɔp hagabin, bɨ ram nap nɨbɔ u, bɨ nɨŋeb yad a gɔm yɨŋɨd ud nɨagnab, jɨ nɨp nɨn a gɔm abad mɨdɔl gɨ, klɔ gɨ mɨdɔ mɨdɔ, hagnab rɔ nɨnab.

⁹ Anɨb u, kalɔp hagabin, nan nɨhɔn mɨdagainɨm, God nɨp hag nɨŋbe, kalɔp nɨnab. Nan nɨhɔn ulhai nɨŋnabim u, udnabim. Hanɨp aŋɔŋ u hiɨkanɨ a gɨmɨm, pak gu gu gɨpe, hiɨknab.

¹⁰ Nɨhɔn gɨnɨg: nɨbi bɨ God nɨp hag nɨŋnabɔl gau, udnabɔl. Nɨbi bɨ nan ulhai nɨŋnabɔl gau, udnabɔl. Nɨbi bɨ hanɨp aŋɔŋ hiɨkanɨ a gɔm, pak gu gu gɨlɔ, kalɨp aŋɔŋ hiɨknab.

¹¹ Kale nɨ pai nap gau, nɨ kale ap kabsaɨ nan a geinab, re ap nɨnabɔn aka?

¹² Aka jɨ, yaur magɔ nan a geinab, hauaɨ ap nɨnabɔn akaŋ U rɔ nɔp anɨg hagnabɔn.

¹³ Kale nɨbi bɨ aij wasɔ u pen nɨ pai kale gau nan aij gau nɔp nɨnabim. Bapi kumi kabɔ adɔ laŋ au mɨdɔp u Bɨ aij yabɨl. Nɨpe nan naj ap nɨagnab. Ana Uɨ u hanɨp nɨmɔn a geinabim u, Bapi kalɔp nɨnab," a ga.

Jisas Seden ktɔ udɔm nan gagep rɔ gab, a gɨla

(Mad 12:22-30; Mak 3:20-27)

¹⁴ Pen bɨ ap nɨp kɨjaki abanɨ alɔ, manɔ hagɔm wasɔ, yɨharɨŋ nɔp mɨdeia. Jisas kɨjaki anɨbu hag yuɔ, bɨ abanɨ almɨdeia u manɔ hagɔ nɨŋɔl gɨ, nɨbi bɨ nɨŋmɨdeila gau aiɔ waiɔ gɨla.

* 10:39: Jon 11:1; 12:2-3 * 10:42: Mad 6:33

15 Pen n̄ibi b̄i an̄ib gau r̄imnap hagla, “N̄ipe k̄ijaki aiōn pi nap kale Bielsebul kl̄o n̄ipe u udōm, k̄ijaki aiōn pi gau hag yuab,” a ḡila. *

16 Pen n̄ibi b̄i an̄ib gau r̄imnap, Jisas n̄ihōn ḡinab a gōm, hagla, “Nan n̄in̄agep ap ke kumi kabō adō aul̄ik gō n̄in̄un me, God nōp hag yuō auna u, n̄in̄nabun,” a ḡila. *

17 Pen Jisas gas̄i piral kale ke n̄in̄gla u ke n̄in̄jōm haga, “Ram m̄in̄ōn̄ kub añ̄i ap, ud as̄ik ke ke lōm, n̄ibi b̄i kale ke aip pen pen geinabōl u, ram m̄in̄ōn̄ an̄ibu lug paknab. N̄ibi b̄i īl añ̄i ap, u rō nōp ud as̄ik ke ke lōm, n̄ibi b̄i kale ke aip pen pen aleinabōl u, n̄ibi b̄i īl añ̄i an̄ibu lug paknab.

18 An̄ib unbō rō nōp, Seden īl u ud as̄ik ke ke leinab u, aigegō gōm m̄id̄ aij ḡin̄im̄ Pen kale ȳip h̄agpim, ‘Bielsebul kl̄o u udōm, k̄ijaki aiōn pi hag yuō hōn̄ arabōl,’ a ḡipim.

19 An̄ig h̄agpim u, yam kale ke gau k̄ijaki aiōn pi gau aigegō gōm hag hōn̄ yubal̄n̄ Yam kale ke hagnabōl, n̄ibi b̄i an̄ig gōl rō lagōp.

20 Pen yad God kl̄o n̄ipe udem, k̄ijaki aiōn pi nan gau hag hōn̄ yubin rō, kale n̄in̄nabim, God n̄ibi b̄i udōm abad m̄id̄ep n̄in̄ u han̄ip hadō auōp i, a ḡimim n̄in̄nabim.

21 “Pen b̄i kl̄o ap, wim po n̄ipe l̄i aij gōm, ram n̄ipe u n̄in̄ m̄ideinab, n̄ibi b̄i r̄imnap nan n̄ipe ap p̄ih̄i ḡi udōl rō lagnab.

22 Pen b̄i kl̄o yab̄ih̄ ap ke apōm, n̄ip aip pen pen gōm pakeinab u, wim po ram au l̄i aij ga u halō p̄ih̄i ḡi udōm, nan si udnab gau dam n̄ime l̄i n̄inab. *

23 “N̄ibi b̄i ȳip p̄ig m̄idagpal gau, wōg yad ḡipin u r̄ib wāl ḡipal. N̄ibi b̄i kale n̄ibi b̄i r̄imnap ȳip dauageinabōl gau, n̄ibi b̄i ȳip aun̄ig gabōl gau kal̄ip r̄id̄ik dam yubal. *

K̄ijaki aiōn pi nan gau kauyan̄ ado ḡi aun̄im rō lōp, a ga

24 “K̄ijaki aiōn pi ap, n̄ibi b̄i aban̄ l̄i m̄idō, hag hōn̄ yuō arnab u, am ram m̄in̄ōn̄ nōp an̄ gau aramōm, ka ap ul̄hai n̄in̄em m̄ideinam, a gōm, am an̄ an̄ib gau aj aj wasō n̄in̄jōm, ‘Ram raul m̄igan nōd m̄idem aubin u arnam,’ a ḡinab.

25 Hagōm, amōm n̄in̄nab, ram an̄ibu l̄ik ḡi aij ḡi, kuō aij nōp m̄ideinab.

26 N̄ipe n̄in̄jōm gau amōm, n̄ipe rō wasō, k̄ijaki aiōn pi naj̄i yab̄ih̄ unbō mudun j̄in̄ u halō ul̄ ḡi dapōm, m̄igan an̄ibu am m̄ideinabōl. An̄ig gō, b̄i an̄ibu nōd aij pro rō m̄id̄m̄id̄ōp rō wasō; uri n̄ipe bōn̄ nōp naj̄i yab̄ih̄ m̄ideinab,” a ga.

27 Jisas manō an̄ibu hagō, n̄ibi b̄i iru m̄ideila an̄ an̄ib au n̄ibi ap urakōm, w̄in̄ al

hagōm haga, “Name nōp yag dap ci ña u, m̄in̄ m̄in̄ yab̄ih̄ ḡin̄im,” a ga. *

28 Hageia, Jisas pen pe haga, “An̄ig h̄agpan u pen n̄ibi b̄i an̄ an̄ God Manō u n̄in̄jōm hagōp rō ḡinabōl gau, kale m̄in̄ m̄in̄ ḡinabōl,” a ga.

*Nan ap ke gō n̄in̄un, a ḡila
(Mad 12:38-42; Mak 8:12)*

29 Pen n̄ibi b̄i iru yab̄ih̄ nōp ap magum ḡilō n̄in̄jōl ḡi, Jisas kal̄ip haga, “N̄ibi b̄i m̄in̄i m̄id̄pim an̄ aui, nan si nan naj̄i gōl ḡi m̄id̄mim h̄agpim, ‘Nan gagep rō ap kumi kabō adō lan̄ gō n̄in̄un,’ a ḡipim. Pen yad kal̄ōp h̄agabin, nan ap ke ḡinō n̄in̄agnabim. B̄i God manō hagep Jona n̄ip ga adō u nōp ȳip gō, n̄in̄nabim. *

30 Daun kub Ninepa n̄ibi b̄i gau, God manō hagep b̄i Jona apōm ga rō n̄in̄jōm God n̄ip n̄in̄ udla rō, n̄ibi b̄i uri m̄id̄pim gau, yad B̄i N̄i n̄ipe ḡinabin rō n̄in̄mim, n̄in̄nabim.

31 Pen hadame nōp n̄ibi kw̄in ram m̄in̄ōn̄ m̄ilō m̄ideia gau n̄ibō apōm, K̄in̄ Solomon manō aij h̄agab u n̄in̄in̄ a gōm aua. Pen kale n̄ibi b̄i m̄in̄i m̄id̄pim gau, b̄i kub Solomon rō wasō, yad B̄i Kub yab̄ih̄ apem an̄ kal̄ōp aui m̄idem, kal̄ōp manō aij yab̄ih̄ hag n̄inō udagpim. An̄ib u, manō kub hagep n̄in̄ u, kw̄in an̄ibu urakōm kal̄ōp n̄ibi b̄i m̄in̄i m̄id̄pim gau manō kub hagnab. *

32 Hadame nōp Jona am Ninepa n̄ibi b̄i gau kal̄ip hagō, nan si nan naj̄i ḡin̄id̄al gau, n̄ihōn̄ ḡin̄ig an̄ig ḡipun a gōm arō gōm, God n̄ip n̄in̄ udla. Jona n̄ipe hagō n̄in̄ udla u pen m̄in̄i yad B̄i Kub yab̄ih̄ apem an̄ kal̄ōp aui m̄idem, manō aij yab̄ih̄ hag n̄inō, nan si nan naj̄i ḡipim gau arō gaggim. An̄ib u, manō kub hagep n̄in̄ u, Jona n̄ipe urakōm kal̄ōp n̄ibi b̄i m̄in̄i m̄id̄pim gau manō kub hagnab. *

S̄ib an̄ gau rō m̄idagaimim

(Mad 23:1-26; Mak 12:38-40; Luk 20:45-47)

33 “N̄ibi b̄i gau hapō lauōm rin cōg m̄igan gau pi gagnabōl; adō au ḡilan̄ r̄ik l̄ilō mailō gō, n̄ibi b̄i gau ram raul m̄igan an̄ibu apōm waiō n̄in̄nabōl. *

34 Pen amgō magō u hapō mailō rō m̄idōp. Amgō magō u m̄id̄ aij ḡinab u, hañ roman̄ an̄ dan̄ mailō gōm m̄id̄ aij ḡinab, pen amgō magō m̄id̄ aij gagnab u, hañ roman̄ an̄ dan̄ s̄ib gōp u rō m̄idnab.

35 Kale n̄in̄ aij ḡimim, an̄ kal̄ōp dan̄ mailō m̄id̄ōp aka s̄ibōn̄ m̄id̄ōp̄n̄ Kale gas̄i n̄in̄bim, an̄ hon̄ dan̄ mailō m̄id̄ōp a ḡi gas̄i n̄in̄bim u pen s̄ibōn̄ aun̄im rō lōp rō, kale ke n̄in̄ aij ḡimim.

* 11:15: Mad 9:34; 10:25 * 11:16: Mad 12:38 * 11:22: Kol 2:15 * 11:23: Luk 9:50 * 11:27: Luk 1:28,42,48

* 11:29: Mad 16:4 * 11:31: 1Ki 10:1-10 * 11:32: Jo 3:5-10 * 11:33: Mak 4:21; Luk 8:16

³⁶ Hañ romanj kale anj danj magöñhalö mailö gí mîdöl gí, mîgan pro marap sîbôn mîdageinab u, hapö mailö gö kalöp mailö pak ñinab unbö rö lî nab," a ga.

Kale Perisi prî halö mîdpim, a ga

³⁷ Pen Jisas manö hag juö nîñöl gí, bî Perisi ap nîp haga, "Auö ram yad amul nan nîñul," a ga. Hageia, Jisas ram nîpe amöm, raul mîgan yanj nan nîñnîg asîka.

³⁸ Asîkôm, nan nîñö nîñöl gí, bî Perisi anîbu, gasî nîpe ke anj gau nöp nîñöm, bî anîbi nîñôn gîñîg hon Juda kai pör gîpun rö, ñîmagö nîpe u ñîg lî yuöm wasö, yîharîñ nöp nan nîñab a gôm, gasî u nîña.

³⁹ Jisas gasî nîña anîbu ke nîñöm nîp haga, "Kale Perisi kai, pler kap gau höñ adö gau ñîg pak aij gîpal rö u gîpim u pen anj kale yanj nan si nan naij gîpim prî u ajmanj rauöm mîdöp. Kale nîbi bî nan aij kale gau udun a gîmim, gî naij yabîñ nöp gîmîdim.

⁴⁰ Kale hauñ halö yabîñ. God kalöp hañ u nöp gî laga; anj yanj abe gî la.

⁴¹ Anîb u, nan pler kap mîgan yanj mîdöp u, nîbi bî mög gep rö gau kalîp ñîmim. Anîg gîñabim u, nan kale magöñhalö uñ gîñab.

⁴² "Pen kale Perisi kai, nîñ aij yabîñ gîmim: kale marö kub yabîñ udnabim. Kamörj, dil, nan yîharîñ hañîñ aij auer wög adîñ ranab gau nîñbe, nan kub rö lö, wö ral nîñ dammim, sîduñ lanj arö, nîme lun God nîp añî ap ñun a gîmim, pör nîñbim. Nan pro pro gau pör anîg gîmim gîpim u aij, pen nîñôn gîñîg manö il yabîñ u nîñmim hain gagpimj Nîbi bî gau kalîp kabö rö gîñîm adö u gagpim; kalîp naij gîñîm adö u nöp gîpim. God nîp mîdmagö lagpim. Anîg gîmim, gî naij gîpim.

⁴³ "Pen kale Perisi kai, nîñ aij yabîñ gîmim: kale marö kub yabîñ udnabim. Kale Juda magum gep ram gau ammim, bî kub mab po asîkpal adö u nöp asîkpm. Gasî kale nîñbim u, nîbi bî iru mîdpal anj gau arno, 'Manö hag ñeb bî auabön e!' gîlö, hanîp aij gîñab a gîmim, nîñbim.

⁴⁴ Pen kale Perisi kai, nîñ aij yabîñ gîmim: kale marö kub yabîñ udnabim. Nîbi bî rîmnap nîñöm, kalöp bî aij yabîñ a gîpal u pen wîp rîgöl gîpal hij naij mîdöp mîgan gau nîbi bî nîñagöm adö lanj ajpal rö mîdpim," a ga.

⁴⁵ Jisas anîg hagö, lo manö hag ñeb bî ap nîp haga, "Manö hag ñeb bî, manö klö yabîñ lî hagpan anîbu, hanîp u rö nöp hag juban," a ga.

⁴⁶ Hageia, Jisas haga, "Pen kale lo manö hag ñeb bî gau, nîñ aij yabîñ gîmim. Kale marö kub yabîñ udnabim. Manö klîñ aij hagpim u, wadî marö kub gau rö, nîbi

bî gau kalîp gam ñîbim u pen kalîp mög nîñmim hag rau udagpim.

⁴⁷ Pen kale lo manö hag ñeb bî gau, nîñ aij yabîñ gîmim. Kale marö kub yabîñ udnabim. Nahai ilan kale gau hadame nöp bî God manö hagep bî gau kalîp al pak lîla. Pen kale God manö hagep bî gau wîp rîgöl kale gî lîbim.

⁴⁸ Gîpim anîbu, aij nöp pakla a gîmim gîpim. Nahai ilan God manö hagep bî gau al pak lîla; kale pen wîp rîgöl kalîp gî lîbim.

⁴⁹ Anîb u, God gasî aij ke nîñöb u haga, 'Bî manö yad hagep gau, bî manö aij yad ud arep gau kalîp yunabin, pen kalîp jî nîñöm, rîmnap gî naij göm, rîmnap böñ nöp al pak lîñaböl,' a ga.

⁵⁰ Pen hadame nöp, God mîñöñ naböñ il i gî lîñîg gau ñîñ u rîkôm, bî God manö hagep gau kalîp pör paklö auöp rö, nîbi bî mîñî mîdpim gai i, nan naböñ anîbu pen udnabim.

⁵¹ Marö anîbu me, bî Ebol nîp nöd il göm al pakôm, al pak dapöm, al pak dapöm, hainö Sekaraiia nîp, ka nan sabe gî ñeb ram raul mîgan u lödanj, kabö katum ud gîla bîd adö au i, anj au al pak lîla. Kalöp nîñö yabîñ hagabin, manö marö anîbu magöñhalö, nîbi bî mîñî mîdpim gau udnabim.

⁵² Pen kale lo manö hag ñeb bî gau, nîñ aij yabîñ gîmim. Kale marö kub yabîñ udnabim. Manö aij u, gasî aij nîñeb ram raul mîgan ajöñ kî u kale udmim, gau pi gîpim. Gau pi gîpim u, nîbi bî ram raul mîgan am nîjun a gôm gasî nîñbal gau, kalîp pör adan magrem hag rîkpm," a ga.

⁵³⁻⁵⁴ Jisas kalîp anîg hagöm höñ arö nîñöl gî, lo manö hag ñeb bî gau abe, bî Perisi gau abe nîp jî nîñöl hagla, "Manö nîñôn u hagno, pen hagö nîñun, nîp dam manö kub hagun," a gôm, Jisas nîp manö piral piral adö rîmnap haglö ara.

12

*Nan pi göm gîpal gau waiö nîñnaböl
(Mad 10:26-27)*

¹ Pen ñîñ ap, nîbi bî iru yabîñ nöp ap magum göm, pen pen çîro çîro ñöm nîbi bî rîmnap ma abö jö ma jö gîlö nîñöl gî, Jisas bî nîpe gau kalîp haga, "Perisi kai pör gî naij gîpal u pi göm, mîd aij gîpun, a gî gasî nîñbal. Kale anîb unbö rö gîmim rö löp u, kale yîs kale u nîñ aij yabîñ gîmim.

² Nan pi gîmim gîpim gau, hainö waiö lö nîñnaböl. Manö agamîj hag pi gîpim gau, u rö nöp waiö lö nîñnaböl. *

³ Pen manö sîbôn yanj hagpim u, mailö halö haglö nîñnaböl. Manö agamîj raul mîgan yanj hagpim u, meg magö dap ranöm ram adö lanj haglö, yag dam ram mîñöñ gau ud arnaböl," a ga.

* 12:2: Luk 8:17

*God n̄ip n̄öp p̄ñ̄ij ḡimim
(Mad 10:31)*

4 “N̄ibi b̄i yad gai i, kalöp hagabin, God n̄ip c̄ig ḡino, han̄ip al paknaböl a ḡimim, p̄ñ̄ij ḡagmim. U ȳhar̄ij hañ roman̄ adö u n̄öp ḡi naij ḡilö, hij ḡinab. Hainö kale nan ap kalöp göl rö lagnab.

5 An̄ib u, yad kalöp hagabin, kale p̄ñ̄ij ḡin̄ig, B̄i kalöp hañ roman̄ al pak löm, hainö kalöp mab ke inab m̄igan yaj ud yun̄im rö löp, B̄i an̄ibu n̄öp p̄ñ̄ij ḡimim. N̄ipe n̄öp B̄i p̄ñ̄ij gep me; n̄ip n̄öp p̄ñ̄ij ḡimim.

6 “Kale n̄ijbim, n̄ibi b̄i yaur pro unbö mam̄id u s̄ikim göm, mani āti pro m̄ihöp n̄öp udpal. Yaur pro an̄ib gau, God añ̄i ap n̄ijagn̄im rö lagöp; magöñhalö n̄ijöb u n̄öp m̄idöp.

7 Pen kale n̄ibi b̄i gau nan yab̄i; yaur gau kale aip ad̄ip ad̄ip rö wasö. God nab̄ic cög umagö kale u magöñhalö wö ralöp u me, kale p̄ñ̄ij ḡagmim, gas̄i halö m̄idaimim,” a ga.*

Jisas n̄ibi b̄i n̄ipe m̄idpim u, n̄ibi b̄i gau waiö hagmim

(Mad 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

8 “Kalöp manö n̄ijö hagabin, n̄ibi b̄i Jisas lau adö m̄idpun a göm, n̄ibi b̄i m̄idpal an̄ au waiö hag hīkeinaböl gau, yad kal̄ip pen abe n̄ibi b̄i gai i ȳip lau adö m̄idpal a gem, God ejol n̄ipe m̄idpal an̄ au waiö hag hīknabin.

9 Pen n̄ibi b̄i Jisas lau adö m̄idagpun a göm, n̄ibi b̄i m̄idpal an̄ au waiö hageinaböl u, yad kal̄ip pen abe n̄ibi b̄i gai i ȳip lau adö m̄idagpal a gem, God ejol n̄ipe m̄idpal an̄ au waiö hagnabin.

10 “B̄i Ñ̄i n̄ipe n̄ip hag jueinaböl u, God n̄ijöm arö ḡin̄ig arö ḡinab; pen Ana Ūt u n̄ip hag jueinaböl u, God n̄ipe n̄ijöm arö gagnab.

11 “Pen kalöp manö kub hagn̄ig göm, ud Juda magum gep ram au, aka gapman b̄i kub m̄idpal an̄ au, aka kin̄ m̄idpal an̄ au, daueinaböl u, pen manö n̄ihön u udun hagun a ḡimim, gas̄i iru n̄ijagmim.*

12 Urak hagpe n̄ijöl ḡi, magö an̄ibu n̄öp Ana Ūt n̄ipe kalöp gas̄i ñö n̄ijöl ḡi, n̄ijmim hagnabim,” a ga.

Nan iru udun, a ḡimim, gas̄i u n̄ijagmim

13 N̄ibi b̄i iru m̄ideila an̄ an̄ib au, b̄i ap Jisas n̄ip haga, “Manö hag ñeb b̄i, ne mam yad u n̄ip hagö, bapi nan n̄ipe ud löm uma gau, n̄ime l̄i ȳip böñ lau ke ñan,” a ga.

14 Hageia, Jisas n̄ip pen haga, “Ȳip an hagöp, “B̄i nan ud as̄ik ñeb u m̄idaimön,” a ga n̄ijem nan kalöp gau ud n̄ime l̄i ñ̄nam?” ö ga.

15 Jisas an̄ig hagöm, n̄ibi b̄i m̄ideila gau kal̄ip haga, “N̄ij aij yab̄i ḡimim. Nan iru n̄öp udun a ḡimim, gas̄i u n̄ijagmim. Nan iru udun a ḡimim, gas̄i n̄ijnabim u, m̄id aij ḡimim rö lagnab,” a ga.*

16 Pen Jisas manö ap kal̄ip manö hod riköm haga, “B̄i mani iru m̄ideinab ap, wög ad̄ij n̄ipe u, wid magö nan gau iru yab̄i n̄öp m̄ideinab.

17 Gas̄i n̄ipe gau n̄öp ke n̄ij damöm, ‘Nan ñ̄ijeb yad iru n̄öp m̄idöp gau, ram raul m̄igan mai dap lem, ñ̄ij m̄ideinam?’ ö ḡinab.

18 Pen gas̄i ap n̄ijöm, ‘Ram pro gau r̄ib wat ḡi yuem, ram kub kub gau n̄öp ḡi lem, wid magö yad abe, nan yad gau abe magöñhalö ud ram raul m̄igan an̄ib gau dam l̄inabin.

19 Yad an̄ig gem, ȳip ke hagnabin, “B̄i me. Ne nan aij iru yab̄i m̄idöp u m̄i iru yab̄i n̄öp m̄idöm p̄is gagnab. An̄ib u, wög ne u arö ḡimön, nan ne an̄ib gau n̄öp ñ̄ijöl ḡi, ñ̄ig ñ̄ijöl ḡi, m̄iñ m̄iñ göl ḡi, ḡi m̄idaimön,” a ḡinabin, a ḡinab.

20 An̄ig hagöm gas̄i n̄ijnab, pen God n̄ip hagnab, ‘Ne b̄i hau halö yab̄i! M̄iñi s̄ib an̄ yaj n̄öp umnabön. Nan ne iru n̄öp ḡi j̄in ḡi lö m̄idöp an̄ib gau, an rö ud ñ̄ij m̄ideinab?’ ö ḡinab.

21 “An̄ibu rö me, n̄ibi b̄i nan aij gau iru n̄öp ud magum göm m̄iñ m̄iñ ḡipal u, pen God amgö ilö n̄ipe au kale n̄ibi b̄i mög gep rö m̄idpal,” a ga.*

God han̄ip abad m̄ideinab, a ḡimim, gas̄i iru n̄ijagmim

22 Jisas an̄ig hagöm, b̄i n̄ipe gau kal̄ip haga, “An̄ib u, ‘Nan magö gai n̄ibö udun ñ̄ij m̄idaiun, wañj gai n̄ibö udun ȳim m̄idaiun,’ a ḡimim, gas̄i kub u n̄ijagmim.

23 Nan ñ̄ijeb u nan kub wasö. Kam̄ij m̄iddep magö u nan yab̄i. Wañj nan gau nan kub wasö. Hañ roman̄ u nan yab̄i.

24 Yaur m̄idpal gau n̄ijim. Yaur gau, n̄ibi b̄i ḡipal rö, wid wög ḡi ȳimlö, po gö rik dauagpal. Wid magö rik dap magum gep ram kale ap m̄idagöp. God n̄öp me nan ñ̄ijeb kal̄ip ñöb. N̄ipe nan pro gau gas̄i n̄ijöm an̄ig göp u, kale n̄ihön ḡin̄ig han̄ip n̄ibi b̄i abad m̄idageinab a ḡimim, gas̄i iru n̄ijbimñ Yaur gau nan pro; kale nan pro wasö.

25 Pen kale gas̄i iru n̄ijeinabim u, umn̄ig ḡinabim ñ̄in u arö ḡimim, magö ap halö m̄ideinabim aka?

26 U nan pro, pen kale ke nan pro an̄ibu ḡimim rö lagöp. An̄ib u, kale n̄ihön ḡin̄ig nan ȳhar̄ij adö r̄imnap gas̄i iru n̄ijbim?

27 Nan be gau ranöm, magö p̄löm p̄ip̄i yuöp u pen ke wañj göm r̄ib ad̄ik ḡin̄im

* 12:7: Luk 12:24; Ap 27:34

* 12:11: Mak 13:11; Luk 21:12-15

* 12:15: 1Di 6:9-10

* 12:21: Mad 6:19-20

rö lagöp. God nöp gö, rīb adīk aij yabīl gīmīdöp. Pen Kiŋ Solomon rīb adīk aij yabīl gīmīdöp u, gausīl gau rīb adīk aij gīmīdöp u rö gagmīdöp.

28 Nan be gau ranöb anīb gau nan yīharīŋ; pör mīdageinab. Mīñī rö mīdöm, rol ruö rīb gī dō gī mab laulö innab. God nīpe nan yīharīŋ gau gasī nīŋöm anīg göp u, kale nīhön gīnīg hanīp waīŋ ñagnab a gīmim, gasī iru nīŋbimŋ Nīŋ udep magö kale u mīlō mīdagöp.

29 Hon nan magö, ñīg, nan gau gai nībō udun ñīŋun a gīmim, gasī marö u nīŋagmim.

30 Nībi bī God nīp nīŋagpal gau, gasī anību rö nīŋbal. Pen Nap kale u kalöp hauī gagöp; nan kalöp mīdagöp gau nīŋöb.

31 Anīb u pen, God nībi bī udöm abad mīdeinab u, hanīp halö udnīm a gīmim, gasī añī nīŋmim gīpe arö me, kalöp abad mīdöl gī, nan anīb gau kalöp ñīnab.

Ram mīnōŋ kumi kabö adö laŋ au nan aij aij ud magum gīmim

32 “Kaj sīpsip bad pro yad gai i, Nap kale u, kalöp udem abad mīdeinabin a göm nīŋöb u me, kale pīñīŋ gagmim.

33 Nan kale mīdöp rö gau, sīkim gī mani udmim, nībi bī nan mīdagöp gau kalīp ñīmim. Anīg gīnabim u, mani rin kale papīl gagöm pör pör nöp mīdeinab; nan aij aij kale kumi kabö adö laŋ au mīdöm ur gagnab; bī si udep apöm si udagnab; sīpsop nan gau ñīŋagnab. *

34 Pen nan aij kale gau mīnōŋ naböŋ adö il i ud magum geinabim u, hibur gasī mīdmagö kale u u rö nöp mīnōŋ naböŋ adö il i mīdeinab. Pen nan aij kale kumi kabö adö laŋ au ud magum geinabim u, hibur gasī mīdmagö kale u u rö nöp anīb laŋ mīdeinab.

Gijin gīmim mīdaimim

35 “Anīb u, waīŋ kale u söl söl pa jö gīmim, dip nagī pīg lī aij gīmim, hapö lau līmim nīŋöl gī mīdaimim. *

36 Bī wög gī ñeb gau hagnaböl, ‘Bī kub hon u, bī nīŋeb nīpe nībi udöm aip nan kub ñīŋ mīdlö nīŋöl gī, söl ado gī aunab,’ a göm, nīŋ nöp mīdeinaböl. Bī kub kale u ado gī apöm, aŋöŋ pak gu gu gö, yīŋīd hiīknaböl. Anīb unbö rö kale anīg gīmim.

37 Pen nīpe ado gī apöm, kale nīŋ mīdeinaböl u nīŋöm, kalīp ud aij yabīl gīnab. Bī kub anību nīpe ke, waīŋ nīpe u söl söl pa jö göm, dip nagī pīg lī aij göm, kalīp hagö, ap nan ñīŋeb lī ñīŋbal ka u asīk gīgabö gīlō, nīpe ke nan ñīŋeb gau dam kalīp ñīnab.

38 Pen bī kub sībön aŋ kub yaŋ aka kīlakīl hagnab magö u apöm nīŋnab, bī nīpe gau uhön hanageinaböl, kalīp ud aij yabīl gīnab.

39 Anīb u, nīŋim. Nībi bī ram nap nībō gau, bī nan si udep bī aunab ñīn u a göm, nīŋ mīdaiblap u, ram kalīp pīlaköm, nan kale gau si udagböp. *

40 Anīb unbö rö, Bī Ñī nīpe aunab a gīmim, abad mīdaimim. Auagnab a gīmim gasī nīŋabim magö anību nöp aunab,” a ga.

God nīp wög gī aij gīmim (Mad 24:45-51)

41 Jīsas anīg hagö, Pida haga, “Bī Kub, manö hod rīkmön hagabön anību, hanīp nöp hagabön aka nībi bī magöŋhalö hagabön?” ö ga.

42 Hageia, Bī Kub pen haga, “Bī an gasī aij mīdö, wög gī aij gīnab u, bī kub nīpe ram nīpe u arnīg göm nīp hagnab, ‘Bī wög yīp gīpal rīmnab kalīp abad mīdmön, nan ñīŋeb kalīp gau nīme lī ñöl gī mīdaimön,’ a göm, arnab.

43 Anīb u, hainö ado gī apöm, hagnab rö nöp gīnab u nīŋöm, nīp ud aij yabīl gīnab.

44 Yad kalöp hagabin, bī kub anību hagö, bī nīpe gī aij gīnab anību nan nīpe gau magöŋhalö abad mīdeinab. *

45 Pen bī wög gī ñeb nīpe u, bī kub yad u yīŋīd auagöp a göm, nībi bī wög gī ñeb rīmnab kalīp mīñu magö paköm, nan kub ñīŋöm, ñīg wain iru ñīŋöm, hauī alöm, gī mīdeinab.

46 Pen bī kub nīpe auagnab a göm nīŋnab ñīn u nöp apöm, nīp rīb gī dō mī dō göm, nībi bī manö nīp nīŋagpal aŋ kalīp au hag yunab.

47 “Bī wög gī ñeb bī ap, bī kub nīpe manö hagnab u nīŋ aij gīnab, pen manö nīp u rīb juöm, hagnab rö gagnab u, bī kub hagö, kale nīp rapīn paknaböl. *

48 Pen bī wög gī ñeb bī ap, bī kub nīpe manö hagnab u nīŋagöm, manö hagnab rö gagnab u, bī kub hagö, kale nīp paköm ilön pro rö ñīnaböl. God nībi bī kalīp nan iru ñīnab gau, yīp pen nan iru ñīmim, a gīnab; pen nībi bī kalīp nan iru yabīl ñīnab gau, yīp pen nan iru yabīl ñīmim, a gīnab.

Nībi bī rīmnab Jīsas nīp udagöm asīk ke ke līnaböl (Mad 10:34-36)

49 “Yad aubin u, mīnōŋ naböŋ adö il i hapö pīg yunīg aubin. Ram mīnōŋ gau magöŋhalö hadö inböp u aij!

50 Yīp ilön pak ñīnīg gaböl u, yīp marö kub yabīl göp. Marö kub anību mīd dam

* 12:33: Luk 18:22 * 12:35: Mad 25:1-13 * 12:39: Mad 24:43-44; 1De 5:2 * 12:44: Mad 25:21,23 * 12:47: Jen 4:17 * 12:50: Mak 10:38-39

dam, yip ilõn pak p̄is ḡinabõl ñ̄n u nöp p̄i+a ḡinab. *

⁵¹ Kale yip hagnabim, n̄bi b̄i ud j̄im ñ̄n+ḡ auub a ḡinabim u, pen u wasõ. Yad aubin r̄õ, n̄bi b̄i gau gas̄i adõ ke ke n̄n̄jõm as̄ik ke ke l̄inabõl.

⁵² M̄iñi ñ̄n i r̄ikõm, am̄lap ap̄lap unbõ mam̄id r̄õ m̄ideinabõl u, m̄ihau n̄gan yip udlõ, m̄ihõp yip udagmil, as̄ik ke ke l̄inabil. Pen wasõ u, m̄ihõp yip udlõ, m̄ihau n̄gan yip udagõm, as̄ik ke ke l̄inabõl.

⁵³ B̄i apil m̄ihau, ñ̄i n̄pe aka nap yip udagõ me, as̄ik ke ke l̄inabil. N̄bi am̄il m̄ihau, pai n̄pe aka n̄me yip udagõ me, as̄ik ke ke l̄inabil. N̄me aip ñ̄i n̄pe n̄bin u aip, u r̄õ nöp ḡinabil; n̄me aka ñ̄i n̄pe n̄bin u yip udagõ, as̄ik ke ke l̄inabil,” a ga. *

*Krais u auub a gõm n̄n̄jagla
(Mad 16:2-3; Mak 8:11-13)*

⁵⁴ Pen Jisas manõ ap halõ kalip haga, “S̄idõ wad arab lau adõ kumi wamõb n̄n̄mim, m̄iñi mõn aln̄g gab a ḡimim n̄n̄j m̄idpe, m̄idõ m̄idõ haggim r̄õ nöp mõn alnab.

⁵⁵ Yigõn kub gam̄n̄ n̄bõ gai i ḡi auõp n̄n̄mim, m̄iñi sidõ kub l̄in̄g gab a ḡimim n̄n̄j m̄idpe, m̄idõ m̄idõ haggim r̄õ nöp sidõ kub l̄inab.

⁵⁶ Kale b̄i pir alep! Nan m̄inõn̄ nabõn̄ il i n̄n̄j aij ḡimim, nan kumi kabõ adõ lan̄ n̄n̄j aij ḡimim ḡipim u, pen n̄hõn̄ ḡin̄g ñ̄n̄ kub p̄õr abad m̄idm̄idim u, m̄iñi hadõ auõp a ḡimim n̄n̄jagpim?” õ ga.

B̄i nöp manõ kub hagnab u aip manõ ud as̄ikmim

(Mad 5:25-26)

⁵⁷ “Kale ai ḡin̄g, adan an̄bu aij, adan an̄bu naj, a ḡimim n̄n̄jagpim?”

⁵⁸ Pen b̄i ap nöp manõ kub hagn̄g dam arabin a gain̄m, manõ kub an̄bu n̄hõn̄ ḡin̄g arabul a ḡimõn, adan an̄j au amõl ḡi, n̄p aip manõ hag ud as̄ik aij ḡimil. Wasõ u, nöp dam b̄i kub manõ n̄n̄jeb ñ̄i magõ adõ n̄pe u yuõ, n̄pe pen nöp dam polisman ñ̄i magõ adõ kalip gau lõ, nöp bõn̄ nöp dam naḡi l̄inabõl.

⁵⁹ An̄b u, yad nöp hagabin, ne naḡim̄an nöp m̄idmõn, nan nabõn̄ ne gau bõn̄ nöp nabõn̄ ral p̄is ḡimõn me, hõn̄ arnabõn,” a ga.

13

Kale nan si nan naj ḡipim u arõ gagnabim u, umnabim

¹ Magõ an̄bu, n̄bi b̄i r̄imnap apõm, Jisas n̄p hagõm h̄gla, “Galili n̄bi b̄i r̄imnap apõm, God sabe gep ram u nan sabe ḡi ñ̄lõ

n̄n̄jõl ḡi, magõ an̄bu nöp gapman b̄i kub Pailod kalip bõn̄ nöp al pak la,” a ḡila.

² Hageila, Jisas kalip haga, “Galili n̄bi b̄i an̄b gau nöp, nan si nan naj unbõ ke ḡlõ an̄g gõp, pen Galili n̄bi b̄i r̄imnap nan si nan naj pro pro ḡipal r̄õ an̄g gagõp, a ḡimim, n̄n̄jõm ar?” *

³ U wasõ! Yad kalõp hagabin, nan si nan naj ḡipim gau n̄hõn̄ ḡin̄g an̄g ḡipun, a ḡimim, arõ gagnabim u, n̄bi b̄i an̄b gau umla r̄õ nöp, kale magõn̄halõ u r̄õ nöp umnabim.

⁴ Pen Siloam wanõ söl au, ram m̄lõ kub pa jõ gõm n̄bi b̄i unbõ kagoi bõn̄ dan̄ (18) kalip pak la u, nan si nan naj unbõ ke ḡlõ an̄g gõp, pen n̄bi b̄i Jerusalem m̄idm̄id dal r̄imnap nan si nan naj pro pro ḡipal r̄õ an̄g gagõp, a ḡimim, n̄n̄jõm ar?”

⁵ U wasõ! Yad kalõp hagabin, nan si nan naj ḡipim gau n̄hõn̄ ḡin̄g an̄g ḡipun, a ḡimim, arõ gagnabim u, n̄bi b̄i an̄b gau umla r̄õ nöp, kale magõn̄halõ u r̄õ nöp umnabim.

Mab ap magõ p̄ilagõp

⁶ Pen Jisas manõ hod r̄ikõm kalip haga, “B̄i ap uthem magõ ap p̄ilan̄, a gõm, yin̄j u ju dapõm, naḡi wain wõg n̄pe au yimnap. Hainõ ado ḡi apõm n̄n̄j nab magõ ap p̄ilagnab.

⁷ B̄i wõg gep n̄pe u n̄p hagnab, ‘M̄i m̄ihau n̄gan m̄i añ̄i añ̄i inõ n̄n̄jõl ḡi, p̄õr apem n̄n̄jbin uthem yimnõ u magõ ñ̄n̄jeb ap p̄ilagõp. An̄b u, wõg ad̄n̄j yad an̄j au m̄idõp u aij gagõp. R̄ib yul!’ a ḡinab. *

⁸ Hageinab, b̄i wõg ḡi ñ̄eb n̄pe hagnab, ‘B̄i kub, uthem il an̄bu m̄iñi r̄ib yuagep. Yad uthem il an̄bu kip̄i ḡi aij gem, nan ufan̄ ufan̄ r̄imnap dap l̄nõ,’ *

⁹ m̄i hainbõ u magõ p̄iln̄m u arõ ḡimõn; pen magõ p̄ilagn̄m u r̄ib yumõn,’ a ḡinab,” a ga.

Jisas n̄bi jõl magõ dudu ga u gõ, yidun ga

¹⁰ Pen Juda God n̄p sabe gep ñ̄n̄ ap, Jisas Juda magum gep ram ap amõm, kalip manõ hag ñ̄i m̄ideia.

¹¹ Ram raul m̄igan an̄bu n̄bi ap ap m̄ideia. N̄bi an̄bu n̄p k̄ijaki aiõn̄ pi gõ, jõl magõ n̄pe u dudu badu gõl nöp ajm̄idõp m̄i unbõ kagoi bõn̄ dan̄ (18) ina.

¹² Jisas n̄bi an̄bu n̄p hagõ auaiã haga, “Nan nöp gõp u kam̄n̄ lõp,” a ga.

¹³ An̄g hagõm, n̄p ud n̄n̄jõ n̄n̄jõl ḡi, magõ an̄bu nöp jõl magõ u yij̄g gõ, God hib̄ n̄pe u hagõ adõ ara.

¹⁴ Pen Jisas God n̄p sabe gep ñ̄n̄ u gõ kam̄n̄j la u n̄n̄jõm, b̄i kub Juda magum gep ram an̄bu abad m̄idm̄idõp u, Jisas n̄p

n+ñö mulu lugö, n+bi b+ ap m+deila gau kal+ip haga, "Kale n+bi b+ nan göp gau, wög gep ñ+n unbö kagoł j+ñ nöp aube kam+ñ l+ñ+m. M+ñi God n+ip sabe gep ñ+n i an+g g+gmim," a ga. *

¹⁵ An+g hagö, B+ Kub n+ip pen haga, "Kale b+ pir alep! Kaj kau, kaj donki kale gau ad+ik l+be m+deinab au, God n+ip sabe gep ñ+n u ñ+g nan gö, kal+ip nag+ hub+ikmim, dam arbe ñ+g ñ+ñnaböl aka wasö? *

¹⁶ Pen bac i+ñ hon Ebrahim r+iköm, r+ik dap l+la pai i, Seden n+ip hadame nöp ad+ik lö, m+ in kagoł böñ dañ m+idöp u, n+ip mög n+ñagpim ar+ñ M+ñi God n+ip sabe gep ñ+n i, nag+ n+pe hub+ik yuaj+n, manö kub hagabim ar?

¹⁷ Jisas an+g hagö, b+ n+ip n+ñlö mulu luga gau nable yab+ıł ga. Pen n+bi b+ r+imnap gau, Jisas nan gagep rö g+m+idöp gau n+ñöm, m+ñ m+ñ yab+ıł g+la.

Mab masded magö u, manö hod r+iköm haga

¹⁸ Jisas manö ap halö hagöm haga, "God n+bi b+ udöm abad m+deinab manö u kalöp hag ñ+n+g gabin u, aige gem hagnö, kale n+ñ aij g+ñabim?"

¹⁹ Me manö adö hagn+g gabin inbö rö m+idöp. B+ ap mab masded magö u dam wög naböñ n+pe u y+mö, ran kub göm ramö löm gau gau arnab, yaur gau apöm lö lö gau gau m+deinaböl," a ga.

²⁰ Manö ap pen kauyan haga, "God n+bi b+ udöm abad m+deinab manö u, aige gem hagnö, kale n+ñ aij g+ñabim?"

²¹ Adö an+bu rö, n+bi ap y+is bad pro pro ap udöm, plaua rin kub yan halö ud ado malo gö m+idöl g+ı, kub yab+ıł rannab rö u g+ñab," a ga.

Ajöh pro u

(Mad 7:13-14,21-23)

²² Pen Jisas Jerusalem arn+g göm, y+ı+g göl araga. N+pe daun gau abe, n+bi b+ ram r+ı+g aglö m+deila gau abe, an an hanöl g+ı, manö hag ñöl g+ı ara.

²³ N+bi b+ m+deila an+ıb gau, b+ ap Jisas n+ip haga, "B+ Kub, God yöp n+bi b+ m+ñöp nöp ud kam+ñ yunab aka?" ga.

Hageia, Jisas kal+ip haga,

²⁴ "An+ıb u, kale kđö g+mim nöp, ajöh il pro ramö an+ıbu arnabim. N+bi b+ iru yab+ıł nöp, adan ramö pro an+ıbu arun, a göm, am rua r+ik wasö n+ñnaböl.

²⁵ N+ñön g+ñ+g, b+ ram nap n+ıbö u adan g+ñnab, kale höñ gau nöp m+dmim, pak gu gu g+mim hagnabim, "B+ kub, adan hi+ı!" a g+pe, n+pe pen pe hagnab, "Kale gai n+ıböh Yad kalöp n+ñagpin!" a g+ñab. *

²⁶ Hageinab, kale pen hagnabim, "Ne nöd ram m+ñöh hon u apöm, nöp aip nan ñ+ñun ñ+g ñ+ñun g+m+idun; ne han+ıp manö hag ñ+m+ıdan," a g+ñabim.

²⁷ Kalöp pen hagnab, "Yad kale n+ñagm+ıdin. Kale gai n+ıbö yad n+ñagpin. Kale n+bi b+ nan si nan naij g+ıpim u me, kalöp ajöh hi+ıkagnabin. Arim!" a g+ñab. *

²⁸ Hainö kale n+ñnabim, Ebrahim, Aisak, Jekop, b+ God manö hagep b+ gau, God ram m+ñöh pör m+ıdep u God aip m+deinaböl, pen kalöp hag höñ yuö, m+ñöh kub göl g+ı, meg magö hau r+ı+ıkol g+ı nöp m+deinabim. *

²⁹ Pen n+bi b+ m+ılö gau n+ıbö, sıdö auab lau adö n+ıbö, sıdö wad arab lau adö n+ıbö, gam+ñ gau n+ıbö, gaj+ñ gau n+ıbö, God ram m+ñöh pör m+ıdep n+pe u apöm, as+ıköm j+m ñöl nan kub ñ+ñnaböl. *

³⁰ Pen n+bi b+ uri jöl adö yab+ıł au m+ıpal gau, hainö r+imnap nöd am m+deinaböl. Pen n+bi b+ uri nöd araböl gau, hainö r+imnap jöl adö yab+ıł gau m+deinaböl," a ga. *

Jisas Jerusalem n+ñö mög ga

³¹ Magö an+ıbu nöp, b+ Perisi r+imnap apöm Jisas n+ip hagla, "Gapman b+ kub Herod nöp al pak l+ñ+g gab. An+ıb u, ne ram m+ñöh i arö g+mön, ram m+ñöh ke ap aru," a g+la.

³² Hageila, Jisas haga, "Kale am kain hapeb an+ıbu n+ip hagpe, n+ñ m+ıdain+m. M+ñi abe, rol abe, n+bi b+ k+ıjaki aiön pi aban alöp gau g+ñö kam+ñ löm, n+bi b+ nan göp gau g+ñö kam+ñ löm, g+ñab. Ruö pen, ñ+n m+ñau n+gagan u me, wög yad u g+ı hagnabin.

³³ Pen m+ñi, rol, ruö yad adan ar+n a gabin u arn+g gabin. B+ God manö hagep gau kal+ip Jerusalem nöp al pak l+ñnaböl.

³⁴ "Jerusalem! Jerusalem! God n+pe manö hagep b+ n+pe kalöp a göm yua gau, n+ñön g+ñ+g pör kabö ud pak l+ıbim+ñ K+ıak+ı pi ud auan mo gau löp rö u, yad pör ñ+ı pai ne gau ud aij g+ñam, a gem, n+ñbin u pen y+ıp iru n+ñmim w+öh g+ıpim.

³⁵ An+ıb u, n+ñim. Ram kale u kuö nöp m+idöp. M+ıdö, kale y+ıp n+ñagnabim; hainö gau, "B+ an+ıbi B+ Kub hag yuöp auab i, God gö, hib n+pe adö lan arañ," a g+ñabim ñ+n u me, y+ıp kauyan n+ñnabim," a ga.

14

Jisas, b+ ñ+m+ıgö ma hu ga ap n+ip gö, kam+ñ la

¹ Juda God n+ip sabe gep ñ+n ap, Jisas am Perisi b+ kub ap ram n+pe u nan ñ+ñöh

* 13:14: Eks 20:9-10; Dud 5:13-14 * 13:15: Luk 14:5

Mad 8:11-12 * 13:29: Sam 107:3 * 13:30: Mad 19:30

* 13:25: Mad 25:10-12 * 13:27: Sam 6:8 * 13:28:

nɨŋöl gɨ, nɨbi bɨ mɨdeila gau, nɨpe nɨhön rö gɨnɨm, a göm, nɨŋ ij halö lɨ mɨdeila.

² Nɨhön gɨnɨg: nɨn anɨbu, bɨ nɨmagö ma hu ga ap ap mɨdeila.

³ Jisas, bɨ Perisi gau abe, bɨ lo manö hag ñeb bɨ gau abe, kalɨp haga, “God nɨp sabe gep nɨn i, bɨ nan göp ap gɨno kamɨŋ lɨnab u aij aka wasöŋ Lo manö nɨhön hagöp?” ö ga. *

⁴ Hageia, manö ap pen hagagla. Anɨb u, Jisas bɨ nɨmagö ma hu ga u nɨp ud nɨŋö kamɨŋ la. Kamɨŋ lö, Jisas bɨ anɨbu nɨp hag yuö ara.

⁵ Jisas bɨ anɨbu hag yuöm, bɨ anɨb gau kalɨp haga, “Nɨ pai kale ap aka kaj kau kale ap, God nɨp sabe gep nɨn u nɨg mɨlbim uöm mɨgan yan lugeinab u, kale yɨŋɨd am ud yunabim aka wasö?” ga. *

⁶ Hageia, kale pen manö ap hagöl rö laga.

Hon hib kub mɨdeian, a gɨmim, gasɨ u nɨŋagmim

⁷ Pen nɨbi bɨ anɨb gau nan magö nɨŋnɨg apöm, ka asɨkep aij aij gau nöp nɨŋun asɨkun, a göm asɨkla u, Jisas nɨŋöm, manö ap manö hod rɨköm haga,

⁸ “Bɨ ap nɨbi udnɨg göm, nan kub nɨŋnɨg kalöp wɨñ alö ammim, ka asɨkep aij lɨnɨm adö u asɨkagmim. Nɨhön gɨnɨg: nɨbi bɨ kub rɨmnab auöl rö löp. *

⁹ Anɨb u, kale ka asɨkep aij adö anɨbu asɨk geinabim, bɨ kalöp wɨñ alnab u apöm hagnab, ‘Ne ke gau aru, bɨ kub i adö anɨb au asɨkan,’ a gö, nöp nable gö nɨŋöl gɨ, am lɨŋ gɨ am ba gau asɨknabön.

¹⁰ Pen kalöp, nan nɨŋun, a göm, wɨñ alaiöl, am goŋ gau asɨk mɨdpe me, bɨ kalöp wɨñ alnab u apöm hagnab, ‘Bɨ mɨdeimam. Ne aumön ka adö aij i asɨk gɨ,’ a gö, nɨbi bɨ nan nɨŋnɨg ap mɨdeinaböl gau nöp nɨŋöm, bɨ u an j i bɨ kub nöp mɨdöp, a gɨnaböl.

¹¹ Anɨb unbö rö, nɨbi bɨ hon hib kub mɨdöp, a göm, nɨŋbal gau, God hib kalpe gö ap lugnab. Pen nɨbi bɨ ana udöm mɨdpal gau, God hib kalpe gö ap rannab,” a ga. *

¹² Jisas manö anɨbu hagöm, bɨ nan kub nɨŋnɨg nɨbi bɨ wɨñ ala u nɨp haga, “Ne nan kub nɨŋnɨg, bɨ nɨŋeb ne gau, nañɨn namam yam ne gau, nɨbi bɨ ram mɨnön alog ne mani iru mɨdöp gau, kalɨp wɨñ alagmön. Nɨbi bɨ anɨb gau, naböŋ nɨn, a göm, nöp pen nan nɨŋnɨg wɨñ alöl rö löp.

¹³ Ne nan kub nɨŋnɨg, nɨbi bɨ mög gep rö gau, nɨbi bɨ nɨmagö ma kɨla göp gau, nɨbi bɨ ma naj göp gau, nɨbi bɨ amgö we göp gau, kalɨp wɨñ albe, aueinaböl, nan nɨŋmim.

¹⁴ Nɨbi bɨ mög gep rö anɨb gau, nöp pen nöl rö lagnab u me, hainö God nɨbi bɨ

kamɨŋ aij nɨpe gau gö uraknaböl nɨn u, nɨpe ke nöp pen nɨnab,” a ga. *

Nan kub nɨŋnaböl u, manö hod rɨköm haga

¹⁵ Pen manö anɨbu nɨŋöm, bɨ kale aip nan nɨŋeila ap Jisas nɨp haga, “God nɨbi bɨ nɨpe udöm abad mɨdeinab u, nɨpe aip jɨm nöl nan kub nɨŋnaböl gau, mɨñ mɨñ yabɨl gɨnaböl,” a ga. *

¹⁶ Hageia, Jisas haga, “Bɨ ap nan kub nɨŋnɨg göm, nɨbi bɨ iru nöp wɨñ alnab.

¹⁷ Pen nan kub nɨŋeb nɨn anɨbu aueinab, bɨ wög gɨ ñeb nɨpe u nɨp hagnab, ‘Mɨñi am nɨbi bɨ nöd hag lɨbin gau kalɨp am paŋɨd dau,’ a gɨnab. Bɨ wög gɨ ñeb nɨpe pen amöm hagnab, ‘Nan magöŋhalö dap gɨjɨn gɨpun; aube arun!’ a gɨnab.

¹⁸ Hageinab, nɨbi bɨ anɨb gau ap hagnab, ‘Yad arnam u pen mɨnön naböŋ ap raubin u nɨŋnɨg arabin,’ a gɨnab.

¹⁹ Pen ap hagnab, ‘Yad arnam u pen kaj kau unbö sɨduŋ lan raubin u, wög gɨ aij göl aka gem, am nɨŋnabin,’ a gɨnab.

²⁰ Ap hagnab, ‘Yad arnam u pen nɨbi yad gɨsön nöp udpin u me, aunam rö lagöp,’ a gɨnab. *

²¹ Anɨg hageinaböl, bɨ anɨbu ado gɨ amöm, nɨbi bɨ gau kale nɨhön nɨhön hagnaböl u, bɨ kub nɨpe u nɨp hagnab. Hageinab, bɨ kub u hibur nɨpe u naj gö, bɨ nɨpe u nɨp kauyan hag yuöm hagnab, ‘Ne yɨŋɨd am adan kub gau abe, adan pro gau abe ammön, nɨbi bɨ mög gep rö gau, nɨbi bɨ nɨmagö ma kɨla göp gau, nɨbi bɨ amgö we göp gau, nɨbi bɨ ma naj göp gau, kalɨp paŋɨd dau,’ a gɨnab.

²² Hageinab, hagnab rö göm, hainö bɨ wög gɨ ñeb anɨbu hagnab, ‘Bɨ kub, hagpan rö gɨpin u pen mɨgan rɨmnab kau nöp mɨdöp,’ a gɨnab.

²³ Hageinab, bɨ kub u bɨ wög gɨ ñeb nɨpe nɨp hagnab, ‘Ne adan kub gau abe, adan pro gau abe ammön, nɨbi bɨ manö klö gɨmön hagö, kale auöl, ram raul mɨgan yad u böŋ nöp rɨb udnɨm.

²⁴ Pen nɨbi bɨ nöd wɨñ alnö auagpal gau, nɨbi bɨ ap nan yad pro pro rɨmnab nɨŋagnab, wasö yabɨl,’ a gɨnab,” a ga.

Gasɨ nɨŋ aij gɨmim, yɨp lau adö aumim, a ga

(Mad 10:37-38)

²⁵ Jisas adan araiia u, nɨbi bɨ iru yabɨl nɨp hain gɨla. Nɨpe ado göm kalɨp haga,

²⁶ “Nɨbi bɨ gau yɨp lau adö arun a gɨnaböl u pen gasɨ kub kale areinab nɨme nap, nɨbi nɨ pai, nɨñɨn nɨmam kale, aka hañ romanŋ

* 14:3: Luk 6:9 * 14:5: Mad 12:11; Luk 13:15 * 14:8: Pro 25:6-7 * 14:11: Mad 23:12; Luk 18:14 * 14:14: Jon 5:29 * 14:15: Luk 13:29 * 14:20: 1Ko 7:33 * 14:26: Luk 9:23

kale ke u, yad n̄ɲnō n̄ɓi b̄i yad m̄ɔdaiöl rō lagöp. *

²⁷ N̄ɓi b̄i r̄ɪmnap hagnaböl, Jisas n̄ɓi b̄i n̄ɓe m̄ɔdaiun u pen an̄ɓ ḡɪno, n̄ɓi b̄i r̄ɪmnap han̄ɓ ḡɪ najj göl rō löp, a göm, hañ roman̄ kale ke nöp gas̄ɪ n̄ɲöl ḡɪ m̄ɔdeinaböl u, n̄ɓi b̄i yad m̄ɔdaiöl rō lagöp.

²⁸ Pen b̄i kale ap, ram m̄ɪlö kub i adö lan̄ ap ḡɪn̄ɓ, nöd mani aige gö rō udem ḡɪnam, a göm, gas̄ɪ n̄ɲ aij göm ḡɪnab.

²⁹ Pen, ḡɪnam ḡɪnam, a göm, kabö nöd nöp ḡɪnab u pen hainö mani ulep gö, ram ulep gö, n̄ɓi b̄i gau n̄ɓ hag juöm hagnaböl,

³⁰ 'Ake! B̄i m̄ɪlö i ram ḡɪn̄ɓ göm rō ḡɪ damöm, ram ad̄ɲ arö göp,' a ḡɪnaböl.

³¹ Pen an̄ɓu rō, b̄i kin̄ ap, b̄i kin̄ ap aip pen pen ḡɪn̄ɓ, nöd gas̄ɪ n̄ɲ aij göm arnab. Pen n̄ɓe gas̄ɪ n̄ɲ damöm, ami b̄i yad u den dausan nöp m̄ɔdöp; pen kin̄ an̄ɓu ami b̄i n̄ɓe dwedi dausan m̄ɔdöp; pen pen gun, n̄ɓe ami b̄i yad al pakl̄ɪn̄ɪm rō löp, a ḡɪnab.

³² Gas̄ɪ an̄ɓu n̄ɲöm, kin̄ ap m̄ɪlö gau hain auö n̄ɲöl ḡɪ, manö yuöm hagnab, 'Hol aige gul, manö hag j̄ɪm ñul?' ö ḡɪnab.

³³ An̄ɓ u, n̄ɲ aij ḡɪmim. Nan kale gau magöñhalö arö ḡɪmim, ȳɪp aip auagnabim u, n̄ɓi b̄i yad m̄ɔdaimim rō lagöp.

³⁴ "Dö nan aij yab̄ɪ u pen dö kal n̄ɓe arnab u, kale n̄ɲön ḡɪlö kauyan̄ dö ḡɪnab?"

³⁵ Dö an̄ɓu rō, ud wög ad̄ɲ aka k̄ɪtak̄ɪ hib au yulö nan magö ran aij gagnab. Dö an̄ɓu rō wög ap m̄ɔdagöp; ud yuep rō nöp löp. Kale n̄ɓi b̄i gas̄ɪ r̄ɪm̄ɔd m̄ɔd̄ɪn̄ɪm gau, manö hagabin i r̄ɪm̄ɔd l̄ɪ n̄ɲ aij ḡɪmim," a ga.

15

Kaj sipsip ap ur ga (Mad 18:12-14)

¹ Pen b̄i dak̄ɪs udep gau abe, n̄ɓi b̄i nan si nan najj ḡɪla gau abe, Jisas manö hagab u n̄ɲjun, a göm, ap n̄ɲ m̄ɔdeila.

² Pen b̄i Perisi gau abe, b̄i lo manö hag ñeb b̄i gau abe, Jisas n̄ɓ hag juöm hagla, "N̄ɓe n̄ɲön ḡɪn̄ɓ b̄i nan si nan najj ḡɪpal gau udöm, aip nan magö j̄ɪm ñöl ñ̄ɲab?" ö ḡɪla. *

³ An̄ɓ hageila, Jisas manö ap hod r̄ɪköm kal̄ɪp haga,

⁴ "B̄i kale ap, kaj sipsip ñ̄ɲjuöl unbö mam̄ɔd u (100) muk m̄ɔdeinab. Pen añ̄ɪ n̄ɓö ap ur geinab u, r̄ɪmnap dam m̄ɔn̄ɲ hañ hañ m̄ɔdöp gau löm, am kaj sipsip n̄ɓe ur ḡɪnab u ulhai n̄ɲ aj aj aj, n̄ɓ ulhai n̄ɲ dam dam n̄ɲ udnab. *

⁵ Kaj sipsip n̄ɓe an̄ɓu ulhai n̄ɲ udöm, aij a gö n̄ɲöl ḡɪ, ud s̄ɪduɲ n̄ɓe u adö lan̄ l̄ɪnab.

⁶ S̄ɪduɲ lan̄ dap ram amöm, n̄ɓi b̄i n̄ɲeb n̄ɓe gau, n̄ɓi b̄i ram m̄ɔn̄ɲ alog n̄ɓe gau, kal̄ɪp w̄ɪñ alöm, ap magum ḡɪnaböl hagnab, 'Kaj sipsip yad ur göp u, ulhai n̄ɲ adog uɔpin u, köl yad aip m̄ɪñ m̄ɪñ gun,' a ḡɪnab.

⁷ An̄ɓ unbö rō me, n̄ɓi b̄i iru nöp gau, hon ḡɪ aij gun nan si nan najj gaggpun, a göm, gas̄ɪ n̄ɲbal gau, kumi kabö adö lan̄ au m̄ɔpal gau n̄ɲöm m̄ɪñ m̄ɪñ gagnaböl; pen n̄ɓi b̄i añ̄ɪ ap, nan si nan najj ḡɪpin gau n̄ɲön ḡɪn̄ɓ an̄ɓ ḡɪpin, a göm, arö geinab u, kumi kabö adö lan̄ au n̄ɲöm m̄ɪñ m̄ɪñ ḡɪnaböl.

Mani kabö magö ap ur ga

⁸ "Aka pen, n̄ɓi b̄i mani silpa magö n̄ɓe unbö s̄ɪduɲ lan̄ m̄ɔdeinab. Pen magö ap, ram raul m̄ɔgan gau agam̄ɪ ap lugeinab u, n̄ɓe n̄ɲön ḡɪnab̄ɲ N̄ɓe hapö lau adö aul̄ɪk löm, ulhai n̄ɲ n̄ɲ ka ac̄ɪp ac̄ɪp h̄ɪk h̄ɪk, kabö magö n̄ɓe an̄ɓu udnab.

⁹ Mani silpa magö n̄ɓe an̄ɓu ulhai n̄ɲ udöm, aij a gö n̄ɲöl ḡɪ, n̄ɓi b̄i n̄ɲeb n̄ɓe gau, n̄ɓi b̄i ram m̄ɔn̄ɲ alog n̄ɓe gau, kal̄ɪp w̄ɪñ alöm, ap magum ḡɪnaböl hagnab, 'Kabö magö yad lugöp magö añ̄ɪ an̄ɓu, ulhai n̄ɲ adog uɔpin u, köl yad aip m̄ɪñ m̄ɪñ gun,' a ḡɪnab.

¹⁰ An̄ɓu rō me, n̄ɓi b̄i añ̄ɪ ap, nan si nan najj ḡɪpin gau n̄ɲön ḡɪn̄ɓ an̄ɓ ḡɪpin, a göm, arö geinab u, kumi kabö adö lan̄ au God ejol n̄ɓe gau n̄ɲöm m̄ɪñ m̄ɪñ ḡɪnaböl," a ga.

Ñ̄ɪ ap nap n̄ɓ ar̄ɪk ara u, manö hod r̄ɪköm haga

¹¹ Jisas manö an̄ɓu hagöm haga, "B̄i ap ñ̄ɪ n̄ɓe m̄ɪhöp m̄ɔdeinab u.

¹² Ñ̄ɪ n̄ɓe hain u, ap nap n̄ɓ hagnab, 'Bapi, nan hal̄ɪp m̄ɪhön hagpan gau, ud as̄ɪk ȳɪp gau ke ñ̄ɪ,' a gö, nap nan kalpe m̄ɪhön gau ud as̄ɪk ke ke ñ̄ɪnab.

¹³ Ñ̄ö, ñ̄ɪ n̄ɓe hain u magö ulep magö ap m̄ɔdöm, nap nan n̄ɓ ud as̄ɪk ñ̄a gau magöñhalö s̄ɪkim göm, mani udöm, dam ram m̄ɔn̄ɲ m̄ɪlö gau arnab. Am an̄ɓ gau m̄ɔdöm, n̄ɓi si nan najj gau göl ḡɪ, mani nan n̄ɓe ud arnab gau, hañw̄alö n̄ɓi b̄i gau ñ̄ɪ p̄ɪs ḡɪnab.

¹⁴ An̄ɓ gö, mani n̄ɓe p̄ɪs gö, ram m̄ɔn̄ɲ an̄ɓu k̄ɪyö kub yab̄ɪ l̄ɪnab. Pen nan magö rau ñ̄ɲñ̄ɪm mani ap m̄ɔdageinab.

¹⁵ An̄ɓ gö, n̄ɓe amöm, b̄i ram m̄ɔn̄ɲ an̄ɓu n̄ɓö nap kale ap hag n̄ɲö, n̄ɓ kaj mukep wög u hag l̄ɪnab.

¹⁶ Pen n̄ɓ k̄ɪyö kub yab̄ɪ u lö ḡɪ m̄ɔdö m̄ɔdö, kaj mukm̄ɔdal womai hañ gau r̄ɪmnap ñ̄ɲñ̄ɪm a ḡɪnab u pen n̄ɓi b̄i r̄ɪmnap n̄ɓ nan magö ñ̄agnaböl.

¹⁷ Pen gas̄ɪ magö n̄ɓe n̄ɲ ud arö gas̄ɪ aij magö u auö hagnab, 'Bapi yad b̄i n̄ɓ wög

* 15:2: Luk 5:30 * 15:4: Esi 34:11,16; Luk 19:10

gaböl gau, nan magö iru midöp. Yad aui midpin, yip kiyö kub yabıl lóp.

¹⁸ Anıb u, yad ram mınöñ i arö gem, bapı midöp au kauyanı ado gı amem, nıp hagnabin, "God amgö ilö adö nıpe u gı naij gem, amgö ilö adö ne u gı naij gem, gıpin rö,*

¹⁹ ne yıp nı yad a gı hagagmön. Yıp bı wög gı ñeb ne ap rö hag lımön gınabin," a gınabin,' a gınab.

²⁰ Gası anıbu nıñöm, bapı ram ado gı arnabin, a göm, hadnab. Am am am, nap nıpe mılö gau nıbö nı nıpe anıbu nıp yıjıg nıñnab. Nap nı nıpe nıñöm, nıp mög yabıl gınab. Nıpe dip gı dö gı am nıp ud wabi göm, ud bom haluöm mulu nıñnab.

²¹ Nap anıg gö, nı hagnab, 'Bapı, God amgö ilö adö nıpe u gı naij gem, amgö ilö adö ne u gı naij gem, gıpin rö, ne yıp nı yad a gı hagagmön,' a gınab.

²² Nap pen, bı wög gı ñeb nıpe gau kalıp hagnab, 'Kale yıñıd nöp am wañı mılö kub yad u dap nıp yım nımim, nımagö nıpe u rıñ lı nımim, ma rırup lı nımim, gım.

²³ Anıg gımim, am kaj kau pi marep hañın aij yabıl u pak dam laube, mıñ mıñ göl gı nan kub nıñun.

²⁴ Nı yad u böñ nöp uma rö la u, pen mıñı nıpe kauyanı kamıñ midöp. Nöd nıpe böñ nöp hir ga u, pen mıñı nıp adog udpin,' a gınab. Nap hagö, kale am kaj kau pi pak dapöm, nan magö laulö, mıñ mıñ gınaböl.*

²⁵ "Pen nı nıpe nöd u, wög adıñ gau gı aj arö göm, ado gı yöp ram sól au apöm nıñnab, cacıñ, mab ij paköm, kugom ralöm, mıñ mıñ göl gı mıdeınaböl.

²⁶ Anıg geınaböl, nap bı wög gı ñeb nıpe ap nıp hag nıñöm hagnab, 'Nıñön gaböl?' ö gınab.

²⁷ Hageınab, hagnab, 'Namam hain ne umöb a göm nıñöb u pen mıñı ado gı auö, nap kaj kau pi marep hañın aij u pak lau nıñöl gı mıñ mıñ gaböl,' a gınab.

²⁸ Hageınab, nıp mulu kal yabıl lugö, ram raul mıgan aragnab; höñ au yan nöp mıdeınab. Nap pen höñ amöm, auö ram raul mıgan arul, a göm, nıp manö hain hain hagöm hagnab.

²⁹ Nap nıpe manö hain hain hageınab pen nı nöd nıpe hagnab, 'Yad manö ne hagnan rö pör nöp hain gem, bı nagı wög gep ne rö mıdem, wög nöp pör pör gınö gınö mı iru yabıl nöp lugöp. Pen yıp kaj meme pi ap nı, mıdeımam yad gau aip pak lau nıñun mıñ mıñ gıppun.

³⁰ Pen nı ne anıbu, nan nıme lı nına gau damöm, nıbi si nan gau göm gı nıñı yu haköm auub, nıp mög nıñmön, kaj kau pi marep hañın aij yabıl u pakpan!' a gınab.

³¹ Anıg hageınab, nap nı nıpe nöd nıp hagnab, 'Hol apıl pör mıdpul rö, nan yad gau magöñhalö ne udnabön.

³² Namam hain ne u böñ nöp uma rö la u, pen mıñı nıpe kauyanı kamıñ midöp. Nıpe böñ nöp hir ga u, pen mıñı nıp uhıai nıñ adog udpin. Anıb u me, hon mıñ mıñ gun,' a gınab," a ga.

16

Bı wög abadep bı u, manö hod rıköm haga

¹ Jısas bı nıpe gau kalıp haga, "Bı kub nan iru mıdnab ap, bı nan nıpe abad mıdeıep bı ap hag lö, nan nıpe gau abad mıdeınab. Pen bı kub u, manö ap nıñnab, bı nan nıpe abad mıdnab anıbu, nan nıpe gau halöwatö gınab.

² Bı kub manö anıbu nıñöm, nıp wıñ alö aueınab hagnab, 'Nan yad gau abad mıd aij gagpan u, yıp hag nıñö nıñbin. Anıb u, ne ammön, nan yad aıgeg mıdöp gau magöñhalö wö ral nıñ aij gımön, nıbi bı gau kalıp nan naböñ yad aıgeg mıdöp gau magöñhalö wö ral nıñ aij gımön, ap yıp hag nıñmön, wög yıp gıpan u hainö gagnabön,' a gınab.

³ Hageınab, bı nan nıpe abad mıdeıep anıbu, añ nıpe gau nöp gası iru nıñöm hagnab, 'Bı kub u yıp hag yunıg gab u pen yad nıñön gınamıñ Yad bı pıdöñ mıdagpın rö, mınöñ bıñıg jö gınam rö lagöp. Nıbi bı rımnab nan kale u asıb hag gı nıñeınabin u, yıp nable gınab,' a gınab.

⁴ Pen hainö gası nıñ aij göm hagnab, 'Yad nıñön gınam u urı nıñbin. Adö anıbu gınö, hainö bı kub yad yıp hag yunab nıñ u, nıbi bı rımnab yıp udlö, ram kale au han mıdeınabin,' a gınab.

⁵ Anıg hagöm, nıbi bı rımnab kalıp bı kub nıpe nan naböñ mıdeınab gau wıñ alnab. Wıñ alö, bı nöd aunab u nıp hagnab, 'Ne bı kub yad nan naböñ aıgeg mıdöp?' ö gınab.

⁶ Hageınab hagnab, 'Wel nıñeb dılam nıñjuöl añı ap,' a gınab. Hageınab hagnab, 'Diker i ud, yıñıd asıkmön dılam unbö sıduñ lañ kalı klıñ rık,' a gınab. Hageınab, hagnab rö nöp gınab.

⁷ Hainö bı ap aueınab, hagnab, 'Ne bı kub yad nan naböñ aıgeg mıdöp?' ö gınab. Hageınab hagnab, 'Wid beg nıñjuöl unbö mamıd u,' a gınab. Hageınab hagnab, 'Diker i ud, yıñıd asıkmön beg nıñjuöl mıhau mıhau kalı klıñ rık,' a gınab. Hageınab, hagnab rö nöp gınab.

⁸ Anıg geınab, hainö bı kub nıpe u nıñöm hagnab, 'Bı nan yad abad mıdeıep bı anıbu, gası nıñ aij göm, nıñön nıñön gem mıd aij gınabin a göp u, nıpe gı aij göp,' a gınab.

* 15:18: Sam 51:4

* 15:24: Ep 2:1,5

Anib u nɨnim. Nɨbi bɨ mɨnɔŋ nabɔŋ adɔ i i gasɨ nɨnbal gau hagpal, ‘Miɨni aigɔl gun hainɔ asɨk mɨdep hon u mɨd aij gɨnɨm?’ ɔ gɔm, gasɨ u nɨŋɔl gɨ gɨlɔ arab. Pen mailɔ aij nɨnbal nɨbi bɨ gau, anɨg unbɔ rɔ nɔp gɨlɔ arɔpɔ u aij.

9 “Mani nan mɨnɔŋ nabɔŋ i i mɨdɔp gau, nɨbi bɨ rɨmnap gau ɨɨbe me, hainɔ nan anɨb gau bɔŋ nɔp pɨs gɨnab ɨɨn u, God ram mɨnɔŋ pɔr mɨdep nɨpe au kalɔp hag wɨhai udnab.

10 Mani nan pro ap, nɨbi bɨ ap ɨɨmagɔ adɔ u lɨlɔ, abad mɨd aij gɨnab u, nan kub gau ɨɨlɔ, u rɔ nɔp gɨnab. Pen mani nan pro ap, nɨbi bɨ ap ɨɨmagɔ adɔ u lɨlɔ, abad mɨd aij gagnab u, nan kub gau ɨɨlɔ, u rɔ nɔp gɨnab.*

11 Pen kale mani nan mɨnɔŋ nabɔŋ adɔ i i mɨdɔp u udmim, pir almim, abad mɨd aij gagnabim u, bɨ an kalɔp nan aij yabɨ adɔ laŋ nɨbɔ ɨɨnab?

12 Bɨ ap mani nan nɨpe ud ɨɨmagɔ adɔ kalɔp lɨnab u, kale pir almim, abad mɨd aij gagnabim u, bɨ an mani nan kalɔp ke ɨɨnab?

13 Bɨ aɨɨ ap, bɨ kub mɨhɔp kalɨp wɔg gɨnɨm rɔ lagɔp. Bɨ mɨhɔŋgɔl kalɨp wɔg gɨnab u pen nɨpe bɨ kub ap nɨp mɨdmagɔ lɔm, bɨ ap nɨp mɨdmagɔ lagnab. Aka bɨ kub ap nɨp mɨdmagɔ lɔm, bɨ ap nɨp mɨdmagɔ lagnab. Unbɔ rɔ, kale mani nan gau nan aij yabɨ a gɨmim nɨɨeinabim u, God nɨp wɔg gɨpim u arɔ gɨmim rɔ lɔp,” a ga.*

14 Bɨ Perisi gau, gasɨ kub kale mani adɔ u nɔp nɨŋmɨdal u me, Jisas manɔ haga u nɨŋɔm mɨhol gɔm hag jula.

15 Hag jueila, kalɨp haga, “Kale nɨbi bɨ amgɔ ilɔ adɔ u, hon nɨbi bɨ aij mɨdpun, a gɨpim u, pen God hibur gasɨ mɨdmagɔ aŋ kalɔp dan nɨŋɔb. Nan nɨbi bɨ nɨŋlɔ aij gɔp gau, God nɨŋɔ nan naji rɔ lɔp.*

16 “Jon bɨ ɨɨg pak ɨɨbe auaga ɨɨn u, lo manɔ kalɨ kɨɨɨ rɨkla u abe, bɨ God manɔ hagep manɔ kalɨ kɨɨɨ rɨkla u abe haglɔ, nɨbi bɨ nɨŋɔm, adɔ anɨbu gɨlɔ armɨdɔp. Pen Jon aua ɨɨn u rɨkɔ, God nɨbi bɨ udɔm abad mɨdeinab manɔ aij u haglɔ, nɨbi bɨ nɨŋɔm kale magɔŋhalɔ adɔ anɨbu nɔp arun, a gɔm, klɔ gɔm gɨlɔ arab.*

17 Kumi kabɔ adɔ laŋ abe mɨnɔŋ nabɔŋ i i abe ur gɨnɨm rɔ lɔp, pen lo manɔ u adɨŋ pro ap ur gɨnɨm rɔ lagɔp.*

18 “Pen, bɨ ap nɨbi udɔm arɔ gɔm, am nɨbi hain nɨbɔ ap udnab u, nɨbi si udnab. Pen bɨ ap urakɔm, nɨbi u, bɨ udɔm arɔ gɨnab nɨbi anɨbu, udnab u, nɨpe u rɔ nɔp nɨbi si udnab.

Bɨ mani halɔ bɨ ap aip, Lasaras aip

* 16:10: Luk 19:17-26 * 16:13: Mad 6:24 * 16:15: Mad 23:28; Luk 18:9-14 * 16:16: Mad 11:12-13 * 16:17: Mad 5:18

19 “Bɨ ap mani nan nɨpe iru yabɨ mɨdmɨdɔp. Nɨpe wakɨ aij aij nɔp yɨmɔm, nan ɨɨɨeb aij aij nɔp ɨɨŋmɨdɔp.

20 Pen ram aŋɔŋ il gɔl nɨpe au, bɨ use use halɔ nan mɨdagmɨdɔp bɨ ap dap lɨlɔ mɨdmɨdɔp. Hib nɨpe Lasaras.

21 Gasɨ nɨpe u nɔp nɨŋɔm, ‘Bɨ nan iru mɨdɔp i nan ɨɨŋɔ, nan nabɔŋ nabɔŋ abafɨ mo gai i lugnab u, yad ɨɨŋnabin kɨyɔ lagnab,’ a gɔm, nɨŋmɨdɔp. Pen kain gau apɔm, wɔs nɨpe gau baɔɔ gɨ ɨɨŋmɨdal.

22 Hainɔ bɨ yɨgɔn anɨbu uma. Nɨpe umɔ, ejol gau apɔm, nɨp dam ram mɨnɔŋ adɔ laŋ au amɔm, Ebrahim bɔŋ nɨpe lau lɔ nan kub ɨɨŋa. Pen bɨ gep anɨbu abe umɔ, rɨgɔl gɨla.

23 Bɨ gep anɨbu umɔm, am mab ke inab yaŋ au, nɨp ilɔn kub yabɨ gɔ nɨŋɔl gɨ mɨdmɨdɔp. Pen mɨdɔm gɨlaŋ gɨ nɨŋa, Ebrahim Lasaras aip ke ke au laŋ mɨdailɔ.

24 Nɨŋɔm, wɨɨ al hagɔm haga, ‘Bapi Ebrahim, yɨp mɔg nɨŋmɔn, Lasaras nɨp hagɔ, ɨɨmagɔ mɨlɔ nɨpe ap ɨɨg ap rauɔm, dap aɨab yɨp u ud nɨŋɔ, yɨp hain gaŋ. Mab u inɔm, yɨp ilɔn kub yabɨ gɔp,’ a ga.

25 Hageia, Ebrahim haga, ‘Nɨ nɔŋ! Mɨnɔŋ nabɔŋ adɔ il yaŋ mɨdmɨdan ɨɨn u, ne nan aij aij ne udmɨdan, pen Lasaras nan naji naji nɔp udmɨdɔp. Pen mɨɨni ram mɨnɔŋ i, nɨpe hain aij mɨdɔ nɨŋɔl gɨ, nɔp ilɔn kub gab.

26 God nɨpe mɔl kub yabɨ aŋ i gɨ la u me, hon nɨbi bɨ bɔŋ lai raɨa gun bɔŋ lau nun rɔ lagɔp; pen kale bɔŋ lau raɨa gɨmim bɔŋ lai aumim rɔ lagɔp,’ a ga.

27 Hageia, bɨ anɨbu haga, ‘Anɨg hagpan rɔ, Lasaras nɨp hagemɔn, nɨpe bapi yad ram amɔm,

28 mam yad unbɔ mamɨd u kalɨp manɔ klɔ yabɨ hagɔ, ram mɨnɔŋ ilɔn ke naji pɔr nɔp gɔp aui auagɔl,’ a ga.

29 Hageia, Ebrahim haga, ‘Mosɨs abe, bɨ God manɔ hagep bɨ gau abe, manɔ kalɨ kɨɨɨ rɨkla u nɨŋɔl,’ a ga.

30 Hageia, haga, ‘Bapi, anɨg gagnabɔl; pen nɨbi bɨ ap umɔm urakɔm, am hageinab me, nɨŋɔ hagɔp, a gɔm, nan si nan naji gɨpal adɔ u, nɨhɔn gɨnɨg anɨg gɨpun, a gɔm, arɔ gɨnabɔl,’ a ga.

31 Hageia, Ebrahim haga, ‘Kale Mosɨs abe, bɨ God manɔ hagep bɨ gau abe, manɔ kalɨ kɨɨɨ rɨkla manɔ anɨbu nɨŋagpal rɔ, bɨ ap umɔm uraknab u, kale u rɔ nɔp nɨŋagnabɔl,’ a ga,” a ga.

17

Nan si nan naji gep magɔ u (Mad 18:6-7; Mak 9:42)

1 Jisas bɨ nɨpe gau kalɨp haga, “Bɨ ap aka nɨbi ap nagɨ naji adɔ u gɔm, nɨbi bɨ rɨmnap

kalip gasi ñö, kale abe nagı naj adö anıbu göm ap lug paknaböl. Nagı adö anıbu nöd gımdal, mñni gıpal, hainö u rö nöp gınaböl. Pen nıbi bı kale gası naj ñınaböl gau, kale ilön unbö ke yabıtı udnaböl.

² Pen bı ap aka nıbi ap, ñıtı pai gau aıtı ap anıg gınıg gınab u, nıp kabö kub wid paib jakep kabö ap, unıam u halö nagı lı rıbıköm, dam ñıg solwara yublup u aij. Nıhön gınıg: nıpe kamıñ mıdöm, ñıtı pai ap nıp gö ap lug paknab u, ilön kub yabıtı udnab.

³ Anıb u, kale ke gası nıñ aij gımim gımim.

“Naıtın namam ne ap nan si nan najı gainım, nıp sıtkı hagpe, nıhön gınıg anıg gıpin, a göm, gası nıñeinab u, gı najı ga anıbu nıñmim arö gımim.”*

⁴ Nan kalöp rö rımnap gı najı göm, hainö apöm, nıhön gınıg anıg gıpin, a göm, hageinab u, nan najı ga anıbu nıñmim arö gımim. Pen ñıtın aıtı ap, anıg gö gö unbö mudun jıtı u gınım u, u rö nöp nıñmim arö gımim,” a ga.

Nıñ udep magö u

⁵ Jisas anıg hageia, bı manö nıpe ud arep gau hagla, “Ne hanıp gö, nıñ udep magö hon kub gınım,” a gıla.

⁶ Hageila, Jisas kalıp haga, “Nıñ udep magö kub wasö, nıñ udep magö kale mab masded magö pro yabıtı u rö nöp mıdeinab u, kale mab anıbi, il halö ju ñıg solwara anı au dan ran mıdai, a gımim hagpe, hagnabım rö gınab.”*

Bı wög gı ñeb ap wög nıpe

⁷ “Kale gası nıhön nıñbımıñ Bı wög gı ñeb bı ap mınön nabön bıñıg ral pıs göm, aka kaj sıpsıp muk pıs göm, ado gı ram auö, bı nap nıpe u nıp manö nıhön hagnabıñ ‘Nöp kıyö löp u, ne auı asıkmön nan magö ñön,’ a gınab aka?”

⁸ Wasö. Anıg hagagnab. Nıpe hagnab, ‘Waıtı udö auö, dip nagı u pıg lımön, ñıg nan yad gau dap ñö ñıtınam, hainö ñıg nan ne gau ñön,’ a gınab.

⁹ Kale gası nıhön nıñbımıñ Bı wög gı ñeb anıbu, bı kub hagnab rö geinab u, bı kub manö aij rımnap nıp hagnab akanı Wasö. Bı wög gı ñeb nıpe mıdöp u me, hagnab rö gınab.

¹⁰ Anıg unbö rö me kale. God kalöp wög hag lınab rö, gı pıs gımim, hagnabım, ‘Hon nıbi bı wög gı ñeb aij wasö. Nan adö ap ke gagpun; wög hon ke gep u rö nöp gıpun,’ a gınabım,” a ga.

Bı unbö sıduñ lanı wös gısa la gau, Jisas gö, kamıñ la

¹¹ Jisas Jerusalem arnam a göm, ram mınönıñ Sameria i, ram mınönıñ Galılı lödanı anı au gıdanı am am,

¹² ram rıtıg aglö ap ajö nıñöl gı, bı wös gısa la unbö sıduñ lanı, nıp nable paköm, ke ke au danı mıdöm,

¹³ meg magö dap ranöm hagla, “Jisas, Bı Kub, hanıp mög nıñmön,” a gıla.*

¹⁴ Hageila, kalıp haga, “Kale amım, bı God nıp nan sabe gep gau kalıp haıtı kale gau yammım,” a ga. Anıg hagö, kale amöm, adan anı au arlö nıñöl gı, kalıp kamıñ la.*

¹⁵ Pen kalıp anıg göl kamıñ lö, bı Sameria nıbö ap, nıp kamıñ la u nıñöm, manö kub hagöl gı, God hib u hagö adö arö nıñöl göm,

¹⁶ ado gı apöm, Jisas mıdeia söm ma ilı au lug paköm, mulu adıtıñ nıpe gıyanı gı mınönıñ yanı nıñöm, Jisas nıp aij a ga.

¹⁷ Nıpe anıg gö, Jisas haga, “Yad gası nıñbin e, bı unbö sıduñ lanı kamıñ löp u, pen bı unbö ajıp lanı gau mai?”

¹⁸ Bı rımnap nıhön gınıg auagpalıñ Bı mılö gau nıbö, bı juda wasö u nöp apöm God nıp aij a göp ar?” a ga.

¹⁹ Jisas anıg hagöm bı anıbu nıp haga, “Jisas yıp gö kamıñ lınab, a gımön, nıñ udpan rö, nöp kamıñ löp aru,” a ga.

God nıbi bı udöm abad mıdeinab (Mad 24:23-28)

²⁰ Pen ñıtın ap bı Perisi gau Jisas nıp hag nıñöm, “God nıbi bı udöm abad mıdeinab ñıtın anıbu ñıtın mai aunab?” ö gıla. Hageila, Jisas haga, “God nıbi bı udöm abad mıdeinab, a gıpım anıbu, kını rımnap gau, nıbi bı abad mıd mıd, nıñ aij gılö gılö, hainö kını kale auö, nıbi bı nıp amgö nıñöm, urı auöp, a gıpal, unbö rö gagnab.

²¹ ‘Mıdöp i,’ aka ‘Mıdöp danı,’ hagagnaböl. Nıhön gınıg: nıpe agamıñ apöm, anı kalöp auı hadö mıdöp,” a ga.

²² Anıg hagöm, bı nıpe gau kalıp haga, “Hainö gau, Bı Nıtı nıpe auö nıp nıñun, a gımim, mıdmagö kalöp bıg ñöl nöp mıdnab, pen nıp nıñagnabım.

²³ Nıbi bı rımnap kalöp hagnaböl, ‘Mıdöp i,’ aka ‘Mıdöp danı,’ a gınaböl u pen manö anıbu nıñö hagpal, a gımim, gı dö gı amım, kalıp aip aragımım.*

²⁴ Nıhön gınıg: Bı Nıtı nıpe aunab ñıtın u, aıtım aıtım udöm, mailö mılöbö aröp nıñbal u rö aunab.

²⁵ Pen kale nıbi bı mıtıñ mıdpım gai i, Bı Nıtı nıpe nıp ıru nıñmım, nıp udagımım, nıp marö kub yabıtı ñınabım.

²⁶ Bı Nıtı nıpe aunab ñıtın anıbu, hadame nöp Noa mıdeia ñıtın u ga rö, gınab.

²⁷ Noa mıdeia ñıtın u, nıbi bı gau nan magö nıñöl gı, ñıg nıñöl gı, nıbi pen pen ñöl

* 17:3: Mad 18:15 * 17:6: Mad 17:20; 21:21 * 17:13: Lep 13:45-46 * 17:14: Lep 14:2-3; Jon 3:3; 18:36

* 17:23: Mak 13:21; Luk 21:8

gi, gi m+idlö n+ñöl gi, Noa am+lap ap+lap ñ+g mag+ib kub raul m+gan arlö n+ñöl gi, möñ asad kub yab+ñ alabin, a gö, ñ+g ut apöm n+bi bi gau kal+ip magöñhalö ud yuö yuö umhakla.

28 Pen bi Lod m+deia ñ+n u, Sodom n+bi bi gau u rö nöp nan ñ+ñöl gi, ñ+g ñ+ñöl gi, nan gau si+kim göl gi, nan wög ad+ñ gau göl gi, ram göl gi, gi m+idlö n+ñöl gi, *

29 Lod ram m+ñöñ an+bu arö göm, ram m+ñöñ m+gan ap ke arö n+ñöl gi, magö an+bu nöp, mab mi+añ kub kumi kabö adö lañ n+bö apöm, Sodom n+bi bi kal+ip magöñhalö in hab+ik ñ+ñ ara.

30 Bi Ñ+ ñ+pe aunab ñ+n u, an+g unbö rö nöp gi+ab.

31 “Ñ+n an+bu, n+bi bi ram adö lañ m+daiol u, nan kale ram raul m+gan yan m+düp u udn+g ram raul yan aragnaböl. Pen n+bi bi wög ad+ñ gau ajaiöl gau, nan r+mnap udn+g ado gi ram aragnaböl. *

32 Lod n+bin n+ip ga adö u nöp gas+ n+ñmim, n+ñ aij gi+mim.

33 N+bi bi an, yad ke n+ñ aij gem kam+ñ m+deinabin a göm n+ñnab u, umnab; pen n+bi bi an, Kraiss manö aij hagöp rö wög n+ip gi damem umnabin a göm n+ñnab u, kam+ñ m+deinab. *

34 Kalöp hagabin, ñ+n an+bu si+bön yan bi m+ñöp abañ adö añ+ ap haneinabil u, ap udem, ap arö gi+abin.

35 Pen n+bi m+ñöp wid magö pa jö ma jö lu+alug geinabil u, ap udem, ap arö gi+abin.

36 Bi m+ñöp wög ad+ñ gau wög gi m+deinabil u, ap udem, ap arö gi+abin,” a ga.

37 Jisas an+g hageia, kale hagla, “Bi Kub, manö hagabön an+bu, ram m+ñöñ mai an+g gi+ab?” ö gi+la.

Hageila, Jisas haga, “Wal wayöñ ap umöl m+deinab au, yaur gi+galö n+ñöm ap si+baibai gi+aböl,” a ga.

18

Bi manö ud as+kep ap, n+bi adu ap

1 Jisas, bi yad gau gas+ iru n+ñagöl, God n+ip sabe göl gi nöp m+daiol, a göm, kal+ip manö ap manö hod r+köm haga, *

2 “Ram m+ñöñ ap, bi kub manö ud as+kep bi ap m+deinab. Pen bi an+bu, God n+ip gas+ u n+ñagöm, n+bi bi gau kal+ip mög n+ñagnab.

3 Pen n+bi adu ram m+ñöñ an+bu n+bö ap, pör nöp apöm n+ip hagnab, ‘Bi kolmañ yad ap manö hal+ip u n+ñmön,’ a gi+ab.

4 An+g hagnab u pen bi manö ud as+kep bi kub an+bu manö n+pe u udagnab. Pen n+bi adu an+bu, n+pe pör pör apöm hag n+ñ gö gö, hainö bi kub an+bu hagnab, ‘Yad God n+ip p+ñ+ñ gagpin; n+bi bi gau kal+ip mög n+ñagpin;

5 Pen n+bi kan+ñ i y+ip pör pör apöm hag n+ñ gö gö y+ip iru göp u me, yad am manö kub an+bu n+ñnam,’ a gi+ab,” a ga.

6 Bi Kub an+g hagöm haga, “Bi manö ud as+kep an+bu n+bi bi mög gaga, pen n+pe manö n+ñön haga u n+ñ aij gi+mim.

7 Kale gas+ n+ñön n+ñbim+ñ God n+pe n+bi bi n+pe ke hag löp gau, si+dö an si+bön yan n+ip sabe geinaböl u, manö kal+ip n+ñöm mög n+ñagnab, a gi+mim, n+ñbim+ñ Kale m+lö padö abadnaböl, a gi+mim, n+ñbim+ñ?

8 Yad kalöp hagabin, n+pe manö hagnaböl an+bu n+ñöm, kal+ip mög n+ñöm, y+ñ+d nöp bi kolmañ kale gi naj gi+aböl gau adan p+ñ gi+ab. Pen Bi Ñ+ ñ+pe m+ñöñ naböñ ñ+ i ado gi aunab ñ+n u, n+bi bi r+mnap n+ip n+ñ udöl gi m+deinaböl aka wasö?” a ga.

Bi Perisi ap, bi dak+is udep ap

9 N+bi bi r+mnap, hon n+bi bi aij, n+bi bi r+mnap gau n+bi bi naj, a göm, n+ñla rö, Jisas kal+ip manö ap manö hod r+köm haga,

10 “Bi Perisi ap, bi dak+is udep ap, God n+ip sabe gi+ñg, God sabe gep ram u arnabil.

11 Bi Perisi an+bu, an+ñ pe gau nöp God n+ip sabe göm hagnab, ‘Nöp aij yab+ñ a gabin. Yad bi r+mnap gi+pal rö, nan aij iru nöp udem, nan si udem, n+bi si udem, gagpin. Yad bi dak+is udep inbö i rö wasö.

12 Wik pör pör, ñ+n m+ñöp nan magö ñ+ñagpin halö. Pör nan yad unbö si+duñ lañ udem, nöp añ+ n+bö ap ñ+bin,’ a gi+ab. *

13 Pen bi dak+is udep an+bu, n+ip nable gö, kumi kabö adö lañ n+ñagöm, ke n+pe au dan ubör y+ñöñ göm, pab+ñ n+pe ke paköm, gas+ iru n+ñöm hagnab, ‘God, yad bi nan si nan naj gi+in u, y+ip mög n+ñmön,’ a gi+ab. *

14 Kalöp hagabin, bi dak+is udep u an+g hagö, God n+ip, nan si nan naj gi+in u n+ñem arö gi+abin, a gi+ab. Pen bi Perisi u n+ip God an+g hagagnab. N+ñön gi+ñg: n+bi bi hib kale ke dap rannaböl gau, God gö ap lug paknaböl. Pen n+bi bi ana udnaböl gau, God gö kale hib m+deinab,” a ga. *

Jisas ñ+ pai pro gau kal+ip ud n+ñ+ (Mad 19:13-15; Mak 10:13-16)

15 N+bi bi gau, Jisas ñ+ pai pro han+ip gai i ud n+ñan a göm, daueila. Jisas kal+ip ud n+ñö n+ñöl gi, bi n+pe gau an+g gajal u n+ñöm, n+bi bi an+ib gau kal+ip si+ik hagöm hagla, “Kale unbö gagmim,” a gi+la.

* 17:28: Jen 18:20; 19:25 * 17:31: Mad 24:17-18 * 17:33: Luk 9:24 * 18:1: Kol 4:2; 1De 5:17 * 18:12: Ais 58:2-3; Mad 23:23 * 18:13: Sam 51:1 * 18:14: Mad 23:12

16 Jisas pen ñi pai anib gau wiñ alö aueila, bi nipe gau kalip haga, "Nihön ginig kalip anig hag gabimuj Ñi pai pro anib gau arö gipe yip aulan. God nibi bi udöm kumi kabö adö laj abad mideinab u, ñi pai pro anib gau rö mideinabol," a ga.

17 God Manö hag ñöm anig göl midöp a geinabol u, ñi pai pro gau God Manö anibu ninyöm, yinyid niny udnabol. Anib u, yad kalöp ninyö hagabin, nibi bi ñi pai pro yip niny udpal rö, niny udeinabol gau, God kalip udöm abad mideinab. Pen nibi bi ñi pai pro yip niny udpal rö, niny udageinabol gau, God ram minöy nipe au aragnabol. *

Juda bi kub ap nan iru mideia

(Mad 19:16-22; Mak 10:17-22)

18 Juda bi kub ap Jisas mideia au apöm haga, "Bi manö hag ñeb bi aij yad. Yad nihön gem, pör midep u udnam?" ö ga. *

19 Hageia, Jisas haga, "Yip nihön ginig, 'Bi aij,' a gipan? Nibi bi ap aij midagöp; God añi me Bi aij midöp.

20 Pen ne God lo manö u ninyban: 'Nibi si bi si gagem; wip alagim; nan si udagim; manö kub hagnabol gau am manö piral hagagem; name nap hagnil adö u nöp ninyim, hain gimim,' a ga. *

21 Anig hageia, bi anibu haga, "Yad ñi pro nöp rikem, lo manö adö anib gau magöñhalö gi dap dap, mñi ñin i u rö nöp gi midpin," a ga.

22 Jisas manö anibu ninyöm haga, "Nan añi ap nöp gagpan. Nan ne gau magöñhalö sikim gimön, mani udmön, nibi bi mög gep rö gau kalip ñimön me, mid aij gep ne u mideinab God ram minöy kumi kabö adö laj au. Haggin rö gimön, aumön, yad aip ajaiul," a ga.

23 Juda bi kub anibu, mani nan nipe gau iru nöp mideia rö, Jisas manö anibu hagö, nan nipe hib gö, gasi mlö la.

24 Gasi mlö leia u, Jisas nip ninyöm haga, "Nibi bi nan iru mideinab gau, utham yabñi God nibi bi nipe midlö, kalip udöm, ram nipe au abad midnab.

25 Kaj kamel gau kalip mauöt nagi yubal migan u arnig, utham arnabol u pen nibi bi utpö kñno nan gau iru nöp midöp gau, God ram minöy nipe u utham yabñi arnabol," a ga.

26 Anig hageia, nibi bi mideila gau hagla, "Manö hagabön anibu, God nipe nibi bi ap ud kamñi yunim rö lagöp aka nihön?" ö gila.

27 Hageila, Jisas haga, "Adö rimnap nibi bi göl rö lagöp u pen God nipe ginig, ginim rö nöp löp," a ga.

28 Anig hageia, Pida haga, "Nöñ! Ram nan hon gau magöñhalö arö gun, nöp aip nöp se gi ajmidun," a ga.

29 Hageia, Jisas kalip haga, "Kalöp ninyö hagabin, nibi bi, God manö aij nipe u ud ajaiun, a göm, ram, nibin, niam, nime nap, ñi pai kale gau arö ginabol gau, God kalip hauñ gagnab.

30 Mñi midpun ñin an i, God nipe kalip abad mid aij gö, nan kale gau, nibi bi kale gau iru nöp mideinab. Pen ñin hain u, nipe aip pör pör nöp mideinabol," a ga.

Jisas kauyan, "Yip al pak lilo, umem uraknabin," a ga

(Mad 20:29-34; Mak 10:46-52)

31 Jisas bi nipe unbö migan laj kalip dam goñ gau amöm haga, "Ninyim. Mñi Jerusalem arabun. Amjaknabun u, Bi Ñi nipe nip, God manö hagep bi gau hadame nöp God Manö u kalip kñi riköm hagla rö nöp ginabol. *

32 Nip udöm, bi Juda wasö gau ñimagö adö kalip lilo, nip hag juöm, ñinlö lölö göm, kñu alöm, nagi ud paköm, böñ nöp al pak lñabol. *

33 Pen ñin mihöp midöm, ruö ñin mihau nigan u kauyan uraknab," a ga.

34 Pen Jisas anig hageia, bi nipe gau gasi piral hiñkñim rö lagö, manö hagab adö u, a göm, ninyagla. *

Jisas bi amgö we ga u gö, amgö ñil niny

(Mad 20:17-19; Mak 10:32-34)

35 Pen hain, Jisas am Jeriko amjakö ninyöl gi, bi amgö we ap mideia. Bi anibu nipe adan goñ au asik midöm, mani nan ñim, a göm, asib gi mideia.

36 Nibi bi iru nöp manö hag padilö ninyöl gi, nibi bi rimnap kalip hag ninyöm haga, "Nihön gaböl?" ö ga.

37 Hageia hagla, "Jisas bi Nasared nibö u apöm padiab," a gila.

38 Anig hageila, nipe wiñ kub alöm haga, "Jisas, Depid Ñi nipe, yip mög ninyöm!" a ga.

39 Hageia, nibi bi padieila gau nip hag göm hagla, "Nihön ginig ap ranabön? Agamij mid!" a gila. Anig hagla u pen nipe agamij midageia. Wiñ kub yabñi alöl gi haga, "Jisas, Depid Ñi nipe, yip mög ninyöm!" a ga.

40 Hageia, Jisas ninyöm pidön göm, nibi bi gau kalip haga, "Panñid sölö aui dauim," a ga. Hagö, panñid dauela haga,

41 "Nöp nihön ginam?" ö ga.

Hageia haga, "Bi Kub, yip gö amgö magö u kauyan ninyin," a ga.

* 18:17: Mad 18:3

* 18:18: Luk 10:25

* 18:20: Eks 20:12-16; Dud 5:17-20

* 18:31: Luk 24:44

* 18:32:

Luk 9:22,44

* 18:34: Mak 9:32

⁴² Hageia, Jisas n̄p haga, “Jisas ȳp gö, amgö magö ñil n̄ñnabin, a ḡmön, gas̄ n̄ñ udpan rö, amgö magö ñil n̄ñ,” a ga.

⁴³ Hagö, magö an̄bu nöp amgö ñil n̄ñöm, God hib n̄pe u hagö adö arö n̄ñöl göm, Jisas areia u hain ga. N̄bi b̄i magöñhalö Jisas ga an̄bu n̄ñöm, God hib n̄pe u haglö adö ara.

19

Sakias, b̄i dakis udep ap

¹ Jisas Jeriko amöm, an̄ an̄b au ap padia.

² Pen Jeriko au, b̄i mani nan gau iru m̄dm̄döp ap, b̄i dakis b̄i udm̄dal gau kal̄p magöñhalö abad m̄dm̄döp. Hib n̄pe Sakias.

³ Jisas daun an̄ au padiö n̄ñöl ḡi, n̄bi b̄i iru nöp ap n̄ññg geila. Sakias n̄pe b̄i utep magö u me, Jisas b̄i aigale b̄i rö m̄döp u n̄ññ, a göm, n̄ñga u pen n̄ñaga.

⁴ An̄g gö, n̄pe nöd ḡi dö ḡi am mab ur ap ran adö lan̄ amöm, Jisas auaia padö j̄ñ n̄ñöl ḡi m̄deia.

⁵ Jisas pen mab ran m̄deia il an̄b au apöm, ḡlan̄ ḡi n̄ñöm, Sakias n̄p haga, “Sakias, ne ȳññd il i lug! M̄ñi am ram ne u aip m̄deinabin,” a ga.

⁶ Hageia, Sakias il yan̄ lugöm, m̄ñ m̄ñ göl ḡi, Jisas n̄p uł ḡi dam ram n̄pe ud ara. ⁷ N̄bi b̄i gau ga an̄bu n̄ñöl mulu lugö hagla, “B̄i an̄bu am b̄i nan si nan naj göp ram u hann̄g arab,” a ḡla. *

⁸ Pen Sakias uraköm, Jisas n̄p haga, “B̄i Kub, ne n̄ñ! M̄ñi nan yad gau n̄me li böñ u lem, böñ u n̄bi b̄i mög gep rö gau kal̄p ñnabin. Pen yad nöd pir alem, n̄bi b̄i r̄mnap nan kale si udnö rö löp gau pen ñnabin, a gem, nan añt ap si udnö rö, pen m̄hau m̄hau ñnabin; pen nan m̄höp si udnö rö, pen unbö raleb j̄ñ u ñnabin. An̄g ḡi dam dam magöñhalö naböñ ral p̄s gem, arö ḡinabin,” a ga. *

⁹ Hageia, Jisas haga, “B̄i i Ebrahim ñi n̄pe ap. Uri God n̄pe yam ram aui hanbal nan si nan naj ḡipal gau n̄ñöm arö göm ud kam̄ñ yuöp. *

¹⁰ B̄i Ñi n̄pe aua u, n̄bi b̄i hir ḡipal gau, kal̄p uhai n̄ñem ud kam̄ñ yunam, a göm, aua,” a ga. *

B̄i unbö s̄idun̄ lan̄ mani udla u, manö hod r̄köm haga

(Mad 25:14-30)

¹¹ Pen n̄bi b̄i an̄b gau, Jisas me, B̄i Kub pör abad m̄dpun u, Jerusalem arö, n̄p kin̄ hag lino, han̄p abad m̄dö, m̄d aij yab̄i ḡinabun, a göm gas̄ u n̄ñla. Jisas, gas̄

kalpe n̄ñla an̄bu, ke n̄ñöm, kal̄p manö ap halö hod r̄köm haga.

¹² Jisas manö hod r̄köm haga, “B̄i kub ap, b̄i kub abad m̄dep yad m̄döp au arnö, ȳp kin̄ hag lö, ado ḡi apem, n̄bi b̄i ram m̄ññ yad gai i kal̄p kin̄ abad m̄deinam, a göm, ram m̄ññ m̄lö kub gau arnab.

¹³ Pen nöd b̄i wög gep n̄pe unbö s̄idun̄ lan̄ kal̄p wiñ alö aueinaböl, b̄i kub n̄pe kabö magö gol añt añt ke ke n̄me löm hagnab, ‘Mani ñabin i udmim, s̄ikim ḡi adö malo ḡimim, iru ud l̄mim; hainö yad kauyan̄ aunabin,’ a ḡinab.

¹⁴ An̄g hagöm arnab u, pen n̄bi b̄i ram m̄ññ n̄pe abad m̄deia gau, n̄p mulu lugö n̄ñöl göm, b̄i r̄mnap hag yulö, hain amöm, b̄i kub yab̄i u n̄p hagnaböl, ‘B̄i an̄bi n̄pe kin̄ hon m̄dagnab,’ a ḡinaböl.

¹⁵ “Pen b̄i kub yab̄i u manö kale u udagöm, b̄i kub an̄bu n̄p kin̄ kale hag linab. An̄g gö, n̄pe kauyan̄ ado ḡi apöm, b̄i wög ḡi ñeb n̄pe gau kal̄p wiñ alö aueinaböl, kin̄ kale u hagnab, ‘Kabö magö gol ñabin gau, kale ud s̄ikim ḡi adö malo ḡimim, pen aigöl ḡi udpim?’ ö ḡinab.

¹⁶ Hagö, b̄i nöd u apöm hagnab, ‘B̄i kub, kabö magö gol añt ȳp ñina u, s̄ikim ḡi adö malo gem, pen unbö s̄idun̄ lan̄ kabö magö gol udpin,’ a ḡinab.

¹⁷ Hageinab, b̄i kub n̄pe u hagnab, ‘Ne ḡi aij ḡipan. Nan pro u ñnö wög ḡi aij ḡipan rö, m̄ñi daun kub unbö s̄idun̄ lan̄ nöp hagnö, abad m̄deinabön,’ a ḡinab. *

¹⁸ Pen b̄i ap apöm hagnab, ‘B̄i kub, kabö magö gol añt ȳp ñina u, s̄ikim ḡi adö malo gem, pen unbö mam̄d u kabö magö gol udpin,’ a ḡinab.

¹⁹ Hageinab, b̄i kub n̄pe u hagnab, ‘Ḡipan an̄bu rö, m̄ñi daun kub unbö mam̄d u nöp hagnö, abad m̄deinabön,’ a ḡinab.

²⁰⁻²¹ Pen b̄i wög gep n̄pe ap apöm hagnab, ‘B̄i kub, yad nöp n̄ñbin. Ne b̄i kal yab̄i. N̄bi b̄i r̄mnap nan kale gau, ne s̄ikim ḡi aij ḡimön wasö, rau p̄ñ ḡimön rö udpan. Nan wög uñham ḡi ȳmbal gau, ne klö ḡimön nöp ññban. An̄b u, yad nöp p̄ññ gem me, kabö magö gol añt ȳp ñina u, dam apo rin ugan ḡi l̄nö m̄deia. Magö gol añt ne u m̄ñi daubin i,’ a ḡinab.

²² Hageinab, b̄i kub n̄pe u hagnab, ‘Manö ne hagnan u ud ado gem, manö kub ne aip hagnabin. “Ne b̄i kal yab̄i, n̄bi b̄i r̄mnap nan kale gau, ne s̄ikim ḡi aij ḡimön wasö, rau p̄ñ ḡimön rö udpan; nan wög uñham ḡi ȳmbal gau, ne klö ḡimön nöp ññban,” a ḡipan ar?’

²³ An̄b u, n̄ññ ḡin̄g kabö magö yad u dam beg pasbuk lö, ado ḡi apem sin̄ñ

* 19:7: Luk 15:2 * 19:8: Eks 22:1; Nab 5:6-7 * 19:9: Ap 16:31; Luk 13:16 * 19:10: Luk 15:4; Jon 3:17; 1Di 1:15

* 19:17: Luk 16:10

rîmnap halö udagpin?’ ö gî nab.

²⁴ Anîg hagöm, bî söl au mîdeinaböl gau kalîp hagnab, ‘Kabö magö gol yad u pîî gî udmim, bî au kabö magö gol sîduj laj mîdöp u nîp ñim,’ a gî nab.

²⁵ Hageinab hagnaböl, ‘Bî kub. Nîpe kabö magö gol sîduj laj hadö mîdöp!’ a gî naböl.

²⁶ Hageinaböl hagnab, ‘Kalöp hagabin, pör nîbi bî nan kale iru mîdeinab gau rîmnap halö udnaböl, pen nîbi bî nan kale pro pro mîdeinab gau gîlö, nan pro anîbu bön nöp lug lî arnab.’ *

²⁷ Pen nîbi bî yîp nîjöl mulu lugö, bî anîbu nîpe kin hon mîdageinab, a gîla gau, kalîp am dapim, amgö ilö adö yad aui al pak lim,’ a gî nab,” a ga.

Jisas Kîj rö Jerusalem ara

(Mad 21:1-11; Mak 11:1-11; Jon 12:12-19)

²⁸ Jisas kalîp manö anîbu hagöm, bî nîpe gau aip Jerusalem arun, a göm, nîpe nöd ga.

²⁹ Am am Olip Dum au, ram rîîg aglö Bedpagi Bedani go! au söl amjakom, bî nîpe mîhöp kalîp nöd hag yuöm haga,

³⁰ “Ram rîîg aglö mîgan lödan ammil nîjñabil, kaj donki marep nîbi bî ud ajagpal ap, nagî adîk lîlö mîdeinab u, hubîk daumil.

³¹ Pen nîbi bî rîmnap apöm, ‘Kaj donki u nîhön gînîg hubîk ud arabil,’ a gaiöl u, hagnil, ‘Bî Kub u wög mîdö halîp hag yuajîp, udnîg aubul,’ a gîmil,” a ga.

³² Anîg hagö, ammil nîjöl, haga rö nöp mîdeia.

³³ Am nagî hubîk gîlö nîjöl gî, bî kaj donki nap nîbö gau apöm hagla, “Kaj donki marep u nîhön gînîg gîmil nagî hubîkabil?” ö gîla.

³⁴ Hageila haglö, “Bî Kub u wög mîdö halîp hag yuajîp, apul nagî hubîkabal,” a gîlö.

³⁵ Anîg hagnil, kaj donki marep anîbu nagî hubîkmil, u! gî dam Jisas mîdeia au amjakmil, wahî kale bad rîmnap ud jumil, ud kaj donki adö u lîmil, Jisas nîp ud kaj donki adö anîb laj lîla.

³⁶ Jisas donki adö laj asîkôm, adan adö u arö nîjöl gî, nîbi bî gau wahî nan kale rîmnap dap adan adö anîbu lîlö nîjöl gî, kaj donki Jisas asîk mîdeia anîbu wahî nan kale adö anîbu abö göl gî abö göl gî ara.

³⁷ Am am Jerusalem sösöl gîlö nîjöl gî, Olip Dum adan ramö gîyan gep ka au, nîbi bî nîpe gau iru yabî nöp, magöñhalö nîp mîñ mîñ yabî göl gî, nan nîhön nîhön ga gau gasî u nîjöl gî, wiñ kub alöl gî, God hib nîpe dap ranöm hagla,

³⁸ “Bî Kub nîpe Kîj hanîp hag yuö auöp i,

God nîp ud aij gînîm!

God ram mînöh kumi kabö adö laj au, hibur hain hain magö u nöp mîdöp.

God nîpe adö i gîla laj mîdöm, nîpe mailö aij unbö ke halö mîdöp,” a gîla. *

³⁹ Anîg haglö nîjöl gî, bî Perisi rîmnap anîb au mîdeila gau, Jisas nîp hagla, “Manö hag ñeb bî. Nîbi bî ne gau kalîp hag gö, anîg unbö rö hagaglan,” a gîla.

⁴⁰ Hageila, Jisas pen haga, “Kalöp hagabin, kale manö anîbu rö hageinaböl u, kabö gau ke wiñ alnaböl,” a ga.

Jisas Jerusalem nîjöm mîtöh ga

⁴¹ Jisas Jerusalem sösöl göl gî, daun kub anîbu nîjöm, amgö ñîg lugö nîjöl gî haga,

⁴² “Ram mînöh Jerusalem i, kalöp mög yabî nîjabin. Yad kalöp ud God aip jîm ñem, hibur hain hain magö u kalîp ñînîg aunö u nîjeb u, aij yabî gîböp. Pen mîñ kale nîjagmim, amgö we rö mîdpim.

⁴³ Hainö bî kolmat kale apöm, daun kub kale i, ukîñ lî gîgabö gî mîdöm,

⁴⁴ apöm gî naj yabî gîlö, wög waryö, ram gau magöñhalö, kabö ap kabö ap adö laj waköm mîdageinab; nîbi bî, ñî pai, kabö waryö raul anî yan mîdeinaböl gau ram halö pa jö ma jö gî yunaböl. God kalöp udnîg auöp ñîñ i nîjagpim u me, anîg gî nab,” a ga. *

Jisas God sabe gep ram raul mîgan yan ara

(Mad 21:12-17; Mak 11:15-19; Jon 2:13-22)

⁴⁵ Jisas anîg hagöm, God sabe gep ram u amöm, nîbi bî sîkim geila gau kalîp hag hön yuöl gî haga,

⁴⁶ “God Manö u kalî kliñ rîkôm hagla, ‘Ram yad u, yîp sabe gep ram mîdeinab,’ a gîla u pen kale sîkim gî gîpe gîpe, nîbi bî nan si udöm, dap pi göl hanbal ram ap rö löp,” a ga.

⁴⁷ Pen Jisas nîpe pör pör, ñîñ añî añî am God sabe gep ram raul mîgan u, nîbi bî gau kalîp manö hag ñîmîdöp. Bî God nîp nan sabe gep bî kub gau, bî lo manö hag ñeb bî gau, bî manö ud asîkep gau, nîp al pak lun, a göm, gasî añî u nîjeila. *

⁴⁸ Anîg gasî nîjla u pen nîbi bî magöñhalö, manö aij nîpe nîjñun, a göm, nîp ñîñî lîlö nîjöl gî, kale Jisas nîp al pak löl rö laga.

20

“Nöp an hagö anîg gî ajabön?” ö gîla

(Mad 21:23-27; Mak 11:27-33)

¹ Pen ñîñ anîb au, Jisas nîpe God sabe gep ram raul mîgan u amöm, nîpe nîbi bî

* 19:26: Mad 13:12; Luk 8:18

* 19:38: Sam 118:26; Luk 2:14

* 19:44: Luk 21:6

* 19:47: Luk 21:37

ud God aip jım nıl lınab manö aij u hag nı mıdeia nıñöm bı God nıp nan sabe gep bı kub gau abe, bı lo manö hag ñeb bı gau abe, bı manö ud asıkep gau abe aula.

² Apöm nıp hagla, “An nöp hagö, ne apön anıg gı ajabön?” ö gıla.

³ Hageila haga, “Yad kalöp pen hag nıñeb ap hag nıñıg gabin.

⁴ Jon nıbi bı gau kalıp nıg pak nımıdöp u, God nıp hagö anıg ga aka gası nıpe ke nıñöm ga?” ö ga.

⁵ Hageia, kale ke hag nıñ hag nıñ göm hagla, “God hagö, Jon nıbi bı gau kalıp nıg pak nıa, a gınabun u, nıpe hagnab, ‘Anıb u, manö nıpe u nıñön gınıg udagpım?’ ö gınab.

⁶ Pen, ‘Jon gası nıpe ke nöp nıñöm, nıbi bı gau kalıp nıg pak nıa, a geinabun u, nıbi bı gai i, God nıpe Jon manö hagep bı nıpe rö hag lö apöm gaia a göm nıñbal rö, kal juöm hanıp kabö ju pak lınaböl, a gıla.

⁷ Pen kale gası anıbu nıñöm, Jisas nıp pen hagla, “Jon apöm nıbi bı gau kalıp manö hag nım, nıg pak nım ga u, hon nıñagpun, God hagö ga aka gası nıpe ke ga u nıñagpun, a gıla.

⁸ Anıg hageila, Jisas kalıp haga, “Kale yıp pen hag nıagpım rö, yad pen an hagö apem gabin u, kalöp u rö nöp hag nıagnabin, a ga.

*Bı wain wög adıñ abad mıdeila gau, manö hod rıköm haga
(Mad 21:33-46; Mak 12:1-12)*

⁹ Jisas nıbi bı gau kalıp manö hod rıköm haga, “Bı ap wain wög adıñ ap gı yımöm, nıbi bı rımnap hag löm, am ram mınön mılö gau mıdeinab. *

¹⁰ Pen wain magö po gınab magö u, bı nıpe ap hag yuöm hagnab, ‘Am nıbi bı wain wög gı mıdılal gau kalıp hagö, wain magö yıp rımnap nılö daumön, a gınab. Hagö amjakö, nıbi bı wain wög gı mıdeinaböl gau nıp pak pak löm, yıharıñ hag yulö ado gı aunab.

¹¹ Anıg gılö, bı wain wög nap nıbö u, bı ap pen hag yuö arnab. Areinab nıp u rö nöp pak pak löm, yıharıñ hag yulö ado gı aunab.

¹² Anıg gılö, bı hainbö ap hag yuö amjakö, nıp mıñu magö paköm, tıp gı dam höñ au yan yunaböl.

¹³ Anıg gılö, bı wög adıñ nap nıbö u hagnab, ‘Yad ai gınamnı Nı mıdmagö yad u yunabin u, manö nıpe hageinab rö nıñöl rö löp, a göm yunab.

¹⁴ Yuö amjakö, nıbi bı wain wög gı mıdeinaböl anıb gau hagnaböl, ‘Nı auöp i, nap wain wög u nıpe udnım rö löp. Nıp böñ nöp al pak lun, hon udun, a gınaböl.

¹⁵ Anıg hagöm, nıp tıp tıp gı dam höñ gau amöm, böñ nöp al pak lılö umnab.

“Pen anıg geinaböl u, bı wög adıñ nap nıbö u kalıp nıñön gınab?”

¹⁶ Nıpe apöm, nıbi bı anıb gau kalıp al pak löm, wög adıñ anıbu nıbi bı rımnap kalıp pen hagö abad mıdeinaböl, a ga.

Jisas anıg hageia, nıbi bı nıñ mıdeila gau hagla, “Hagpan anıbu rö gagnım!” a gıla.

¹⁷ Hageila, Jisas kalıp nıñ gıgus göm haga, “Anıg hagpım u pen anıb u, God Manö kalı klıñ rıkla adıñ ap rık nıñmım ıñ u yıp hag nımım. Adıñ hagabin anıbu anıg göl mıdöp,

‘Bı ram gep gau, kabö ap aij gagnım a göm arö gıla u
pen mıñı ram padö an yan u bıñıg nıl mıdöp, a gıla.

¹⁸ “Nıbi bı an an ap lug kabö adö anıbu paknaböl gau, kalıp böñ nöp pa jö ma jö gı lınab. Pen kabö anıbu pıg ju ap lug nıbi bı pak rıbıkıñab u, kalıp böñ nöp paib waib jö gı lınab, a ga. *

¹⁹ Jisas anıg hageia, hanıp nöp hagab a göm, bı lo manö hag ñeb bı gau abe, bı God nıp nan sabe gep bı kub gau abe, bı nöp nıp manö kub hagun a göm nıñla u pen nıbi bı ıru nöp nıñ mıdeila gau nıñöm, pıñıñ göm arö gıla.

*“Rom bı kub Sisa nıp dakıs nın aka wasö?” gıla
(Mad 22:15-22; Mak 12:13-17)*

²⁰ Pen Jisas nıp aige göl gun dam manö kub hagnıg arun a göm, am nıbi bı rımnap kalıp mumug göm hagla, “Kale nıbi bı aij rö halu lımım, am manö pır pır almım, nıp manö rımnap hagpe, pen nıñön hagainım nıñun, nıp dam gapman bı manö kub ud asıkep u ud arnabun, a gıla. *

²¹ Anıg haglö, amöm nıp manö rımnap pıral hagöm hagla, “Manö hag ñeb bı, hon nıñun ne böñ lap nöp aragpan; kabö göl nöp hagpan. God Manö u nıbi bı gau kalıp hag nıban u, u rö nöp kabö göl nöp hagpan.

²² Anıb u, hon nıñön gun? Rom gapman bı kub Sisa nıp dakıs nın aka wasö?” gıla.

²³ Kale manö pır pır hagla anıbu nıñöm, Jisas kalıp haga,

²⁴ “Manı dakıs nıbal anıbu ap yıp ud yambe nıñın, a ga. Hageia, ud yamla nıñöm haga, “Manı ba u, ana an rö mıdöpñ Hib kalı klıñ rıkla anıbu, an hib rö mıdöp?” ö ga.

Hageia hagla, “Sisa ana nıpe u mıdöm, hib nıpe u mıdöm göp, a gıla.

²⁵ Hageila, kalıp haga, “Anıb u, Sisa nan nıpe mıdainım, Sisa nıp nımım. God nan nıpe mıdainım, God nıp nımım, a ga.

²⁶ Jisas n̄ipe n̄ibi b̄i m̄ideila an̄j an̄ib au an̄ig hageia, manō n̄ipe r̄ib juöl rö lagō, gas̄t iru n̄injōm manō ap hagagla.

*N̄ibi b̄i uraknaböl u, hag n̄ijeb ap
(Mad 22:23-33; Mak 12:18-27)*

²⁷ Sadyusi gau, n̄ibi b̄i umōm urak-agnaböl a gōm, gas̄t u n̄inj̄mdal. Pen Sadyusi b̄i r̄imnap Jisas m̄ideia au apōm, n̄ip hag n̄ijeb ap hag n̄ijla.

²⁸ Hag n̄injōm hagla, "Manō hag ñeb b̄i. Mos̄s manō ap han̄ip kal̄t kl̄iñ r̄ikōm haga, 'B̄i ap n̄ibi udōm, ñ̄i pai yag dapōm wasō ȳhar̄inj̄ umnab u, n̄imam n̄ipe ap pen n̄ibi an̄ibu udōm, ñ̄i pai n̄ipe u, a gōm, yag daun̄im,' a ga.

²⁹ An̄ib u, b̄i il halō unbō mudun j̄inj̄ u m̄ideinaböl. N̄imam nōd u n̄ibi udōm, ñ̄i pai yag dapōm wasō ȳhar̄inj̄ umnab.

³⁰ Umō, n̄imam ȳigwō an̄j n̄ibō u pen n̄ibi an̄ibu udōm, u rö nōp ñ̄i pai yag dapōm wasō, ȳhar̄inj̄ umnab.

³¹ An̄ig gö, n̄imam ȳigwō n̄igan̄ n̄ibō u pen n̄ibi an̄ibu udōm, u rö nōp ñ̄i pai yag dapōm wasō, ȳhar̄inj̄ umnab. An̄ig ḡi dam dam, n̄imam unbō mudun j̄inj̄ magōñhalō ñ̄i pai yag dapōm wasō ȳhar̄inj̄ umnaböl.

³² Hainō n̄ibi an̄ibu u rö nōp umnab.

³³ Pen umōm uraknaböl a ḡipan u, n̄ibi an̄j an̄ibu b̄i n̄ipe unbō ud mudun j̄inj̄ l̄inab u, hainō b̄i an̄ n̄ibi m̄ideinab?" ö ḡila.

³⁴ Hageila, Jisas kal̄p haga, "M̄iñ̄i m̄idpun ñ̄in i, n̄ibi gau b̄i udpal, b̄i gau n̄ibi udpal.

³⁵ Pen n̄ibi b̄i God gö urakōm, ram n̄ipe kumi kabō adō laj̄ au arnaböl gau, n̄ibi gau b̄i udagnaböl, b̄i gau n̄ibi udagnaböl.

³⁶ Pen kale kauyan̄ umagnaböl; ejol gau rö p̄or p̄or nōp kam̄inj̄ m̄ideinaböl. Kale uraknaböl u me, God ñ̄i pai n̄ipe m̄ideinaböl.

³⁷ N̄ibi b̄i umōm urakpal manō u, Mos̄s u rö nōp mab ineia aiud u hagōm kal̄t kl̄iñ r̄ika. Mos̄s manō an̄ibu kal̄t kl̄iñ r̄ikōm haga, 'B̄i Kub n̄ipe Ebrahim, Aisak, Jekop, God kale m̄idöp,' a ga.

³⁸ N̄ibi b̄i nōd umla gau, 'God kale m̄idöp,' a ga rö, hon n̄inj̄bun, n̄ibi b̄i nōd umla gau uri kam̄inj̄ m̄idpal. God n̄inj̄b, n̄ibi b̄i n̄ipe magōñhalō kam̄inj̄ m̄idpal," a ga.

³⁹ Jisas an̄ig hageia, b̄i lo manō hag ñeb b̄i r̄imnap hagla, "Manō hag ñeb b̄i, manō kabō göl nōp hagpani!" a ḡila.

⁴⁰ Manō hag aij ga an̄ibu n̄injōm, p̄iñ̄inj̄ gōm, hainō manō r̄imnap n̄ip hag n̄inj̄agla.

"N̄ihōn ḡin̄ig ȳip Mesaia a gōm n̄inj̄agpal?" ö ga

⁴¹ Pen Jisas kal̄p haga, "N̄ibi b̄i gau n̄ihōn ḡin̄ig, Mesaia u Depid ñ̄i n̄ipe u nōp m̄idöp, a ḡipal?"

⁴² Depid n̄ipe ke God Manō ad̄inj̄ Sam a ḡipal u kal̄t kl̄iñ r̄ikōm haga, 'B̄i Kub n̄ipe B̄i Kub yad n̄ip haga,

"Ne ñ̄imagō ȳij̄ig yad lau adō as̄ik m̄idmōn; *

⁴³ m̄id damōm yad kolmał ne gau kal̄p ḡinō,

ma mo ne gau kal̄p abō ḡi r̄ib̄iknabōn," ' a ga.

⁴⁴ Pen Depid n̄ipe Mesaia u n̄ip, 'B̄i Kub yad,' a ga rö, n̄ihōn ḡin̄ig, Mesaia u Depid ñ̄i n̄ipe u nōp m̄idöp, a ḡipal?" ö ga.

*Lo manō hag ñeb b̄i gau ḡipal rö gag-
mim, a ga*

(Mad 23:1-36; Mak 12:38-40; Luk 11:37-54)

⁴⁵ N̄ibi b̄i gau n̄inj̄m̄idlō n̄injöl ḡi, Jisas b̄i n̄ipe gau kal̄p haga,

⁴⁶ "Kale lo manō hag ñeb b̄i gau ḡipal rö ḡimim rö löp u, n̄inj̄ aij ḡimim. Kale ḡipal adō u, hon gau ajno hib hon u nōp ñ̄ilañ a gōm, wat̄ij m̄ilō rol gōm, n̄ibi b̄i gau aip magum ḡilō, n̄ibi b̄i gau kal̄p n̄injōm, 'B̄i kub auabim e!' ḡinaböl u, m̄iñ̄ m̄iñ̄ ḡinaböl; Juda magum gep ram gau amōm, b̄i kub as̄ikpal sea adō u as̄ikpal; pen nan kub ñ̄inj̄naböl ñ̄in u, am b̄i kub as̄ikpal ka u nōp as̄iknaböl.

⁴⁷ B̄i lo manō hag ñeb b̄i gau, n̄ibi pałpał ram nan kale gau si udōm, God n̄ip sabe ḡinabun u, n̄ibi b̄i n̄injöl, a gōm, manō m̄ilō kub pir pir adō r̄imnap hagpal. An̄ig ḡipal u, hainō ilōn kub ke yab̄ił udnaböl," a ga.

21

*N̄ibi adu ap God n̄ip nan kub ñ̄a
(Mak 12:41-44)*

¹ Jisas God sabe gep ram raul m̄igan am m̄idōm n̄ija, n̄ibi b̄i mani halō gau mani r̄imnap dap mab ij m̄igan u yueila.

² Pen n̄ibi adu mög gep rö ap mani a+ pro magō m̄ihöp dap yua.

³ An̄ig ga n̄injōm Jisas haga, "Yad kalöp n̄injō hagabin, n̄ibi b̄i r̄imnap mani pro yubal; pen n̄ibi adu mög gep rö i mani n̄ipe kub yab̄ił yuöp. *

⁴ Pen n̄ibi b̄i r̄imnap mani kale iru nōp m̄idō n̄injöl ḡi mani yubal; j̄i n̄ibi adu mög gep rö i mani n̄ipe m̄idöp rö magōñhalō yuöp. Nan rau ñ̄ijeb ap m̄idagöp," a ga.

*God sabe gep ram u ḡi naij ḡinaböl, a ga
(Mad 24:1-2; Mak 13:1-2)*

⁵ Pen b̄i n̄ipe r̄imnap hagla, "God sabe gep ram i kabō aij aij, nan aij aij dap God

nɪp n̄om rɪb adɪk n̄ɪla u, aij yabɪ mɪd̄öp,” a gɪla. Anɪg hageila, Jisas kalɪp haga,

⁶ “Anɪg haggim u pen hainō nan aij nɪɲabim anɪb gau mɪdageinab. Magōɲhalō ud waɪ gɪ yulō, kabō ap kabō ap adō u mɪdageinab,” a ga. *

Hainō mɪɲör kub aunab, a ga
(Mad 24:3-14; Mak 13:3-13)

⁷ Hageila, nɪp hag nɪɲöm hagla, “Manō hag n̄eb bɪ. Nan anɪbu n̄ɪn mai rö anɪg gɪnabɪ Pen nan nɪhön rö gö nɪɲun, mɪn̄i gɪnɪg gab a gɪnabun?” ö gɪla.

⁸ Hageila, Jisas kalɪp haga, “Nɪɲ aij gɪmim! Nɪbɪ bɪ iru nöp apöm pir alöm, hib yad u udöm hagnaböl, ‘Yad nöp auabin. N̄ɪn kub u auöp,’ a gɪnaböl. Anɪg hageinaböl u, nɪɲō hagnaböl a gɪmim kalɪp hain gɪmim.

⁹ Pen ram mɪnön mɪgan rɪmnap uraköm, ram mɪnön mɪgan rɪmnap aip pen pen gɪnaböl. Ram mɪnön mɪgan rɪmnap kale ke nöp pen pen gɪnaböl. Anɪg geinaböl u nɪɲmim, n̄ɪn kub hagnal u aunɪg gab nɪɲöm anɪg gaböl a gɪmim, pɪn̄ɪɲ gɪmim. N̄ɪn kub anɪbu hainō aunab,” a ga.

¹⁰ Anɪg hagöm kalɪp haga, “Ram mɪnön mɪgan rɪmnap uraköm, ram mɪnön mɪgan rɪmnap aip pen pen gɪnaböl. Kin rɪmnap yam kale uraköm, kin rɪmnap yam kale aip pen pen gɪnaböl.

¹¹ Ram mɪnön gau iru nöp munmon kub yabɪɪ udöm, kɪyö kub alöm, mɪn̄a kub yabɪɪ göm gɪnab. Nan kumi kabō adō laɲ au ke hain nɪbō löm, nan unbö ke pɪn̄ɪɲ gep rö adō laɲ au lɪnab.

¹² Nan anɪb gau hainō anɪg gɪnab jɪ nöd yɪp pɪg aip mɪdpim rö, kalöp gɪ naj gɪnaböl. Kalöp manō kub hagnɪg, dam Juda magum gep ram gau amöm, manō kub hagöm, kalöp nagɪ löm, dam kin gapman bɪ kub gau ud arnaböl.

¹³ Kalöp gɪnaböl anɪbu, manō aij yad u kalɪp waiö hag n̄ɪmim rö lɪnab.

¹⁴ Pen kalöp manō kub hagaiöl u, manō nɪhön rö pen hagnu a gɪmim, nöd ulhai nɪɲagmim. *

¹⁵ Yad ke kalöp gasɪ aij n̄em manō magö n̄ɪnō, kale manō anɪbu nöp hag n̄ɪbe, kale pen hagöm ud yuep rö lagnab. *

¹⁶ Pen name nap, namam bɪ, bɪ rɪdɪk nɪɲeb, bɪ nɪɲeb kale ke rɪmnap kalöp mumug göm, ud kolmaɪ n̄ɪmagö adō lɪlō, kalöp rɪmnap böɲ nöp al pak lɪnaböl. *

¹⁷ Yɪp nɪɲ uɪpim rö, nɪbɪ bɪ gau magōɲhalō kalöp mulu kal nɪɲnaböl.

¹⁸ Pen nabɪc umagö kale aɪn̄ ap ur gagnab.

¹⁹ Pen yɪp cɪg pɪdöɲ gɪ mɪdeinabim u, kamɪɲ mɪdep magö u udmim, pör pör nöp mɪdeinabim.

Jerusalem gɪ naj gɪnaböl, a ga
(Mad 24:15-21; Mak 13:14-19)

²⁰ “Pen ami bɪ gau apöm, Jerusalem bɪnöm yu gɪgabö gɪnaböl n̄ɪn u, mɪn̄i söl mɪdöp Jerusalem gɪ naj gɪnaböl, a gɪmim nɪɲnabim.

²¹ Nɪbɪ bɪ ram mɪnön Judia mɪdaiöl gau, pɪn̄ɪɲ gɪ no ilö gau aröl. Nɪbɪ bɪ Jerusalem mɪdaiöl gau, pɪn̄ɪɲ gɪ höɲ adö aröl. Pen nɪbɪ bɪ höɲ adö mɪdaiöl gau, Jerusalem waryö raul aragöl.

²² Nɪhön gɪnɪg: n̄ɪn anɪbu me, kale God nɪp arö gɪpal rö, God manō hagep bɪ gau magōɲhalō God Manō kalɪ kɪn̄ rɪköm hagla rö nöp gɪnab nɪɲöm kale pen ilön kub uɪnaböl. *

²³ Pen n̄ɪn anɪbu, nɪbɪ n̄ɪ mudun mɪdeinaböl gau abe, nɪbɪ n̄ɪ painɲɪ ci n̄einaböl gau abe, kalɪp mɪɲör kub yöl gɪnab. God Juda nɪbɪ bɪ kalɪp mɪɲör kub yabɪɪ gɪnam a göm, nɪbɪ bɪ ram mɪnön anɪb mɪdpal kalɪp gɪ naj yabɪɪ gɪnab.

²⁴ Bɪ mɪlō gau nɪbō apöm, nɪbɪ bɪ rɪmnap kalɪp ru mɪlō kɪd udöm rɪb lɪnaböl, nɪbɪ bɪ rɪmnap kalɪp nagɪ löm dam ram mɪnön ke gau gau magōɲhalō ud arnaböl. Pen Juda nɪbɪ bɪ wasö gau apöm, Jerusalem gɪ naj gɪlō gɪlō, God n̄ɪn nɪpe haga u ap auö, arö gɪnaböl. *

Bɪ N̄ɪ nɪpe mailö halö aunab, a ga
(Mad 24:29-31; Mak 13:24-27)

²⁵ “Pen hainō, sɪdö rakɪn gapɪ nan ke ap waiö löm, n̄ɪg sɪ ral apöm gu kub geinab. Pen ram mɪnön il i nɪbɪ bɪ ram mɪnön gau gau magōɲhalö gasɪ iru nɪɲöm, nɪhön gab a göm, gasɪ mɪlō löm pɪn̄ɪɲ gɪnaböl. *

²⁶ Nan kumi kabō adö laɲ mɪdöp gau, dan nɪbō i nɪbō gö, mɪnön naböɲ i nɪhön gɪnɪg göm gab, a göm, pɪn̄ɪɲ göm, gasɪ magö rɪk auö umeb rö lɪnab.

²⁷ Anɪg gɪnab n̄ɪn u, Bɪ N̄ɪ nɪpe kumi aɲ au auö nɪɲöl gɪ, nɪbɪ bɪ kale pɪdöɲ nɪpe u abe, mailö aij unbö ke yabɪɪ nɪpe u abe nɪɲnaböl. *

²⁸ Nan hagabin i geinab u, Bɪ Kub hanɪp ud kamɪɲ yunab n̄ɪn u söl mɪdöp, a gɪmim, amgö gɪlan gɪmim nɪɲöl gɪ mɪdaimim,” a ga.

Mab wasɪnad u, manö hod rɪköm haga
(Mad 24:32-35; Mak 13:28-31)

²⁹ Jisas anɪg hagöm, kalɪp manö hod rɪköm haga, “Mab wasɪnad abe, mab rɪmnap abe,

* 21:14: Luk 12:11-12 * 21:15: Ap 6:10 * 21:16: Mad 10:21-22 * 21:22: Jer 5:29; 46:10; Hos 9:7 * 21:24: Sam 79:1; Rep 11:2 * 21:25: Ais 13:10; Esi 32:7; Joe 2:31; Rep 6:12-13 * 21:27: Dan 7:13; Mad 26:64; Rep 1:7

³⁰ sĥĥp lö, m+ñi sĥdö lñ+g göm gab a g+mim, n+ñbim.

³¹ An+ĥ u rö, nan hagpin gau gö, God n+bi b+ udöm abad m+deinab ñ+n u söl auub a g+mim, n+ñnabim.

³² “Yad kalöp n+ñö hagabin, n+bi b+ uri m+dpal gai i magöñhalö umagnaböl; r+mmnap kam+ñ m+dlö n+ñöl g+, nan hagabin i magöñhalö g+ nab.

³³ Kumi kabö adö lañ abe, m+nöñ naböñ i i abe ur g+ nab, j+ manö magö yad gau ur gagnab.

N+ñ aij g+mim m+daimim, a ga

³⁴ “Pen n+ñ aij g+mim. Kale ñ+g wain ñ+g klö iru ñ+ñmim haul l+mim, nan m+nöñ naböñ adö i i nöp gas+ n+ñ m+deinabim ñ+n an+bu nöp, yaur kaj wal wayöñ hel l+lö y+ñ+d nöp udöp rö u g+ nab.

³⁵ Gai i nöp gagnab; n+bi b+ ram m+nöñ i l+k+ñ y+ma magöñhalö m+dpal rö g+ nab.

³⁶ An+ĥ u, kale pör pör n+ñ aij g+mim, God n+ñ sabe göl g+ nöp m+dmim hagg+mim, ‘Nan an+ĥ gau han+ĥ al pak lagn+m; ne han+ĥ abad m+đö kam+ñ arun, am B+ Ñ+ ñ+pe amgö ilö adö n+pe u m+daiau,’ a g+mim,” a ga.

³⁷ Ñ+n pro bad an+bu, Jisas pör am God sabe gep ram raul m+gan u am m+đöm, n+bi b+ gau kal+ĥ manö hag ñ+m+đöp. Pen s+đön gö n+ñöl göm, Jisas ñ+pe am ram m+nöñ ap Olip Dum a gal u hanm+đöp.

³⁸ N+bi b+ gau magöñhalö, manö n+ñ u n+ñun, a göm, h+l+m halö yab+l uraköm, God sabe gep ram u arm+dal.

22

Judas Jisas n+ñ mumug ga

(Mad 26:1-5; Mak 14:1-2,10-11; Jon 11:45-53)

¹ Juda kai Bred Y+s Halö Ñ+ñagep ñ+n kub kale u, Pasopa a g+pal ñ+n kub kale u, sösöl ga.

² B+ God n+ñ nan sabe gep b+ kub gau abe, b+ lo manö hag ñeb b+ gau abe, Jisas n+ñ alun a g+la u pen n+bi b+ gau kal+ĥ p+ñ+ñ göm, aigöl gun alun a göm, hag n+ñ m+deila.

³ Hag n+ñ m+dlö n+ñöl g+, Seden ñ+pe apöm, Judas hib ñ+pe ap Iskariod a g+m+dal u, n+ñ yuö hi+ka. B+ an+bu Jisas b+ ñ+pe unbö m+gan lañ gau b+ ap. *

⁴ Yuö hi+kö, ñ+pe am God n+ñ nan sabe gep b+ kub gau abe, God sabe gep ram abad m+dm+dal polisman b+ kub kale gau abe m+deila gau amöm, Jisas n+ñ aigöl gem mumug g+ dam ñ+nö n+ñ al pak löl, a göm, manö an+bu kal+ĥ aip hag n+ñ.

⁵ Hagö, kal+ĥ aij a gö n+ñöl g+ hagla, “Nöp mani ñ+nabun,” a g+la.

⁶ Hageila, Judas ñ+pe, magö mai rö Jisas n+bi b+ gau aip m+deinab u, n+ñ mumug g+ dam b+ kub gau kal+ĥ ñ+nabin, a göm, abad n+ñ m+deila.

Pasopa nan ñ+ñ+ñ g+ñ g+la

(Mad 26:17-25; Mak 14:12-21; Jon 13:21-30)

⁷ Pen Bred Y+s Halö Ñ+ñagep ñ+n an+bu auö, Pasopa kaj sipsip pi pak sabe gep ñ+n uri, a göm, *

⁸ Jisas ñ+pe Pida aip Jon aip kal+ĥ m+ñöñ hag yuöm haga, “Kale m+ñöñ am Pasopa nan ñ+ñnabun u g+ l+ aij g+mil,” a ga.

⁹ Hageila haglö, “Gai an+g gul?” ö g+lö.

¹⁰ Hageila, Jisas haga, “Kale m+ñöñ daun kub u ammil n+ñnabil, b+ ap ñ+g m+l daueinab. N+ñ nable pakmil, arn+m ram u ammil,

¹¹ b+ ram nap n+bö an+bu n+ñ hagg+mil, ‘Manö Hag Ñeb B+ nöp hag n+ñöb, “Ram raul m+gan mai b+ yad gau aip Pasopa nan ñ+ñnabun?” ö göp,’ a g+mil.

¹² An+g hageinabil, kalöp m+ñöñ dam ram raul m+gan kub debil nan gau halö m+deinab adö lañ u hageinab u, Pasopa nan ñ+ñnabun gau raul m+gan an+bu g+ j+ñ g+mil,” a ga.

¹³ Hagö ammil n+ñlö, haga haga rö nöp m+deila. An+ĥ u, Pasopa nan ñ+ñ+ñ g+la gau g+ l+ aij g+lö.

Jisas b+ ñ+pe gau kal+ĥ bred wain ña

(Mad 26:26-30; Mak 14:22-26; 1Ko 11:23-25)

¹⁴ Pen ram dugöp magö u nan ñ+ñ+ñ göm, b+ manö ñ+pe ud arep gau aip debil u as+ik g+gabö göm,

¹⁵ kal+ĥ haga, “Gas+ yad pör n+ñbin u, kalöp aip Pasopa nan ñ+ñ+ñ gabun i ñ+nun me, hainö ilön kub udnam, a gem, gas+ u n+ñbin.

¹⁶ Pen yad kalöp hagabin, Pasopa nan u hainö kauyan ñ+ñagnabin; hainö Pasopa kaj sipsip pi pör pak ñ+ñnabun i an+bu waiö l+nab n+ñöñ God n+bi b+ ñ+pe udöm abad m+deinab ñ+n u nöp nan kub ñ+ñnabun,” a ga.

¹⁷ Jisas an+g hagöm, ñ+g wain kap udöm, God n+ñ aij a göm, b+ ñ+pe gau kal+ĥ ñöl g+ haga, “Ñ+g ñabin i kale ke ud ñ+ñm.

¹⁸ Pen kalöp hagabin, m+ñi ñ+n i r+kö, ñ+g wain kauyan ñ+ñagnabin; God n+bi b+ ñ+pe udöm abad m+deinab ñ+n u nöp ñ+g wain kauyan ñ+ñnabin,” a ga.

¹⁹ An+g hagöm, bred ap udöm, God n+ñ aij a göm, ud jö göm kal+ĥ ñöl g+ haga, “Hañ roman yad i kalöp ñabin. Kale udmim gas+ y+ñ nöp n+ñöl g+mim ñ+ñm,” a ga.

²⁰ Kale nan ñ+ñ haköm, Jisas ñ+g wain kap u udöm, kal+ĥ ñöl g+ haga, “Hagape yad

* 22:3: Jon 13:2,27 * 22:7: Eks 12:1-27

lugö umnö me, God kalöp n̄bi b̄i yad, a göm, udnabin a ga manö adö u am p̄idōḡ ḡinab u me, kalöp ñig wain i ñabin.

21 Pen b̄i ȳip kain ḡi dam arnab u aip asik m̄idpun. *

22 B̄i Ñ̄i n̄ipe, God hadame ram haga adan adö u nöp hain göm umnab u pen b̄i n̄ip kain ḡi dam arnab u n̄ip mög n̄in̄abin,” a ga.

23 Jisas anig hageia, b̄i n̄ipe gau kale ke nöp, an rö anig ḡinab, a göm, pen pen hag n̄in̄öl ḡi m̄ideila.

B̄i n̄ipe gau, “Kale wasö, yad nöp b̄i kub m̄idpin,” a ḡila

24 Jisas b̄i n̄ipe gau, kale wasö, yad nöp b̄i kub m̄idpin, a göm, kale ke nöp pen pen hageila. *

25 Anig hageila, Jisas kalip haga, “Kinḡ gau Juda n̄ibi b̄i wasö gau klö göm abad m̄idöl ḡi hagnal, ‘Kalip ud aij yab̄iḡ ḡipun,’ a ḡipal. *

26 Pen kale unbö rö gagmim. B̄i kub kale gau, ñ̄i praj rö m̄idaöl; b̄i kub yab̄iḡ gau, b̄i wög ḡi ñeb rö m̄idaöl. *

27 M̄in̄öḡ naböḡ iḡ i ḡipal naḡi adö u, b̄i kub am asiklö, b̄i wög ḡi ñeb gau nan magö nan kalpe gau p̄iḡa p̄iḡa ḡipal. Pen yad anḡ kalöp b̄i wög ḡi ñeb rö nöp m̄idpin. *

28 “Ȳip marö yab̄iḡ ḡim̄idöp u n̄in̄mim ȳip arö gagpim; ȳip abad m̄idpin.

29 Anig ḡipim u, God ȳip hagöp, ‘Ne Kinḡ m̄idmön, n̄ibi b̄i gau kalip abad m̄ideinabön,’ a göp rö, yad pen u rö nöp kalöp hagabin, kale kinḡ rö m̄idmim n̄ibi b̄i gau kalip abad m̄ideinab.

30 Ñ̄in an̄ibu kale ram m̄in̄öḡ yad u am-mim, yad aip asikmim nan magö ñ̄in̄mim ñig ñ̄in̄mim ḡinabim; kale kinḡ asikpal sea adö u asikmim, Isrel iḡ ke ke unbö m̄igan laḡ kalip manö kub n̄in̄nabim,” a ga. *

Pida, “Jisas n̄ip n̄in̄agpin,” a ḡinab (Mad 26:31-35; Mak 14:27-31; Jon 13:36-38)

31 Jisas n̄ipe Pida n̄ip haga, “Saimon, Saimon, nöḡ. God n̄ipe Seden n̄ip yau a gö, kalöp b̄i, wid magö hoḡ ḡilö hoḡ ḡilö, magö yab̄iḡ u ke löm, ad̄inḡ ad̄inḡ u ke löm ḡipal rö u göm, kale ḡi naiḡ ḡinabim aka wasö ḡi n̄in̄nab,” a ga.

32 Pen yad God n̄ip sabe ḡipin rö, ȳip böḡ nöp arö gagnabön. Pen nan si nan naiḡ ḡinabön u, n̄ihön ḡin̄ig anig ḡipin, a ḡimön, ȳip kauyanḡ ado ḡi aunabön. Pen anig ḡimön, hainö apön namdamam ne r̄imnap kalip manö hag ñ̄i aij gö, kale klö göm ȳip hain göl,” a ga. *

33 Jisas anig hageia Pida haga, “B̄i Kub, yad nöp arö gagnabin. M̄ihöḡgöl nöp ajeinabul, nöp naḡi löm, ȳip abe naḡi löl. Pen nöp al pak löm, ȳip abe al pak löl,” a ga.

34 Hageia, Jisas haga, “Pida, yad nöp hagabin, m̄iñi s̄ibön yanḡ k̄iḡak̄iḡ wiñ alagnab magö u, Jisas n̄ip n̄in̄agpin a ḡimön, ij m̄ihau n̄iganḡ wai ñ̄inabön,” a ga.

Mani rin, wad̄i, ru m̄ilö k̄id

35 Jisas anig hagöm kalip haga, “Nöd kalöp hag yuem hagnö, ‘Mani rin, wad̄i, ma r̄irup gau udmim ud aragmim; ȳihar̄inḡ armim,’ a ḡinö. Hagnö arbe ñ̄in an̄ibu, nan kale r̄imnap m̄ideia aka m̄ideagea?” ö ga.

Hageia hagla, “Wasö, nan hon ulep laga; m̄ideia nöp,” a ḡila. *

36 Hageila, Jisas haga, “Pen m̄iñi kale mani rin, wad̄i m̄idain̄im u, halö ud armim. B̄i an ru m̄ilö k̄id m̄idagain̄im u, kolsior n̄ipe u b̄i r̄imnap kalip s̄ikim göm mani udöm ru m̄ilö k̄id ap raun̄im.

37 Pen n̄in̄im! Nöd God manö hagep b̄i Aisaia God Manö ad̄inḡ ap kal̄i k̄iñ r̄iköm haga, ‘ “N̄ipe b̄i nan si nan naiḡ gep b̄i ap,” a ḡinaböl,’ a ga. Haga an̄ibu ȳip nöp haga. Manö hagöm kal̄i k̄iñ r̄ika an̄ibu m̄iñi ḡin̄ig gab,” a ga. *

38 Jisas anig hageia, kale hagla, “B̄i Kub, ru m̄ilö k̄id hon m̄ihöp m̄idöp,” a ḡila.

Hageila haga, “U anig hagagmim,” a ga.

Jisas Olip Dum au Nap n̄ip sabe ga (Mad 26:36-46; Mak 14:32-42)

39 Jisas anig hagöl göm Jerusaleim höḡ amöm, pör Nap n̄ip sabe ḡim̄idöp Olip Dum au ara; b̄i n̄ipe gau hain ḡila.

40 Ram m̄in̄öḡ an̄ibu amjaköm kalip haga, “Gas̄i naiḡ auö ḡi naiḡ ḡimim rö löp u, God n̄ip sabe göl ḡi m̄idaimim,” a ga.

41 Anig hagöm, kalip arö göm, n̄ipe ke ke au amöm, kugom ȳimöm God n̄ip sabe göm haga,

42 “Bapi, gas̄i yad n̄in̄bin u ñig as̄i kap ȳip ñ̄in̄ig gabön u ñagmön. Pen yad gas̄i n̄in̄bin adö u gagmön; gas̄i ne ke n̄in̄ban adö u nöp ḡimön,” a ga.

43 Jisas anig hagö, ejol ap kumi kabö adö laḡ au n̄ibö apöm n̄ip p̄idöḡ ña.

44 N̄ip marö yab̄iḡ gö, Jisas n̄ipe Nap n̄ip klö yab̄iḡ göm sabe göl ḡi m̄idö n̄in̄öl ḡi, hap̄iḡ u hagape rö pa ḡi dö ḡi iḡ yanḡ luga.

45 Nap n̄ip sabe ḡi m̄id juöm amöm n̄in̄ja, b̄i n̄ipe gau m̄in̄ör lugö n̄in̄öl ḡi, hon haneila.

46 Anig geila u n̄in̄öm kalip haga, “N̄ihön ḡin̄ig hon hanabimḡ Seden n̄ipe gas̄i ñö

* 22:21: Sam 41:9; Jon 13:21-22 * 22:24: Luk 9:46 * 22:25: Mad 20:25-27; Mak 10:42-45 * 22:26: Mad 23:11; Mak 9:35 * 22:27: Jon 13:12-15 * 22:30: Mad 19:28 * 22:32: Jon 17:15 * 22:35: Luk 9:3; 10:4 * 22:37: Ais 53:12

kale gî naji gîmim rö löp u, urakmim, sabe göl gî mîdaiim,” a ga.

Jisas nîp ud sisi lîla

(Mad 26:47-56; Mak 14:43-50; Jon 18:3-12)

47 Jisas manö anîbu hag mîdö nîjöl gî, bî nîpe Judas bî ugan kub ap ut gî dap apjaköm, Jisas nîp ud bom halunam a geia.

48 Anîg geia, Jisas nîp haga, “Judas, ‘Bî me i al pak lîmim,’ a gîmön, yîp Bî Ñî nîpe ud bom halunîg gabön ar?” a ga.

49 Anîg hagö nîjöl gî, bî nîpe gau nan nîhön gînîg geila anîbu nîjöm hagla, “Bî Kub, hon kalîp ru mîlô kîd ud rîbun aka?” gîla.

50 Anîg hagöl göm, bî ap ru mîlô kîd nîpe u udöm, bî God nîp nan sabe gep bî kub yabîl bî wög gî ñeb nîpe u, nîp rîmîd yîjîg lau böj nöp rîb gî dô gî yua.

51 Anîg geia, Jisas nîjöm haga, “Anîg gagmim! Me aij,” a ga. Anîg hagöm, rîmîd u ud nîjô kamîj la.

52 Pen God nîp nan sabe gep bî kub gau abe, God sabe gep ram abad mîdmîdal polisman bî kub kale gau abe, bî manö ud asîkep gau abe, ap nîp udnîg geila gau, kalîp haga, “Kale ru mîlô kîd udmim, ur pakep udmim daubim u, yîp bî pen pen alep bî ap rö a gî gasî nîjmim, ud sisi lînîg aubim ar?”

53 Yad kale aip pör pör God sabe gep ram u mîdainö yîp udagpe. Pen mîñi Seden, bî sîbön lau adö mîdöp u, ñîn nîpe u me, anîg gabim,” a ga.

Pida, Jisas nîp nîjagpin, a ga

(Mad 26:47-56; Mak 14:43-50; Jon 18:3-12)

54 Jisas anîg hagö nîjöl gî, nîp ud sisi löm, dam God nîp nan sabe gep bî kub yabîl ram u ud arla. Pida pen hain hain nîj ara. *

55 Ram anîbu apjaköm, ram gof au mab lauöm asîk mîdeila. Pida hain apjaköm kalîp aip asîka.

56 Pida aip asîk mîdö nîjöl gî, pai ram anîbu wög gî ñîmîdöp ap nîp nîj dap ran lugöl gî haga, “Bî i abe Jisas aip mîdmîdöp,” a ga.

57 Hageia, Pida haga, “Pai, bî anîbu yad nîjagpin!” a ga.

58 Anîg hagöm, yöp pro magö ap mîdö nîjöl gî, bî ap pen apöm Pida nîp nîjöm haga, “Ne u rö nöp Jisas bî nîpe ap,” a ga.

Hageia, Pida haga, “Bî me, yad wasö!” ga.

59 Pen hainö pro pro magö ap mîdö, bî ap pen apöm, klö göm haga, “Bî i Jisas aip mîdmîdöp me. Nîpe abe ram mînönj Galili nîbö,” a ga.

60 Hageia, Pida haga, “Bî me, manö hagabön u yad nîjagîn me!” a ga.

Anîg hagö nîjöl gî, adîj kîlakîl wîñ ala.

61 Anîg gö, Jisas ado göm, Pida nîp nîj ij halö lö, Pida pen Jisas, “Mîñi sîbön yan kîlakîl wîñ alagnab magö u, Jisas nîp nîjagpin a gîmön, ij mîhau nîgan wai ñînabön,” a ga manö u gasî nîja.

62 Anîg nîjöm, rugu mîjep gö, mauf ral auö, höj amöm mîtönj ga.

Jisas nîp hag juöl gî, pakla

(Mad 26:67-68; Mak 14:65)

63 Bî Jisas nîp ud mîdeila gau nîp hag juöl gî, paköl gî gîla.

64 Kale wahîj bad ap ud amgö nîp u paü gî ñöm, nîp paköm hagla, “Ne bî ke nîjban u, nöp an pakab u hanîp hag ñî!” a gîla.

65 Pen manö naji anîbu rö, nîp rapîn iru nöp haga.

Juda bî kub manö ud asîkep gau Jisas nîp manö kub hagla

(Mad 26:59-66; Mak 14:55-64; Jon 18:19-24)

66 Hilîm halö, Juda bî manö ud asîkep gau löm, God nîp nan sabe gep bî kub gau löm, bî lo manö hag ñeb gau löm, ap magum gîlô, Jisas nîp ut gî Kansol kub anîbu mîdeila an au ud daula.

67 Pen Kansol bî gau kale Jisas nîp hagla, “Pen ne ke hagmön, ne Mesaia u aka wasö,” gîla.

Hageila, Jisas kalîp haga, “Pen yad kalöp hageinabin u, nîjô hagöp a gîmim, nîjagnabim. *

68 Pen hag nîjeb yad mîdöp u kalöp hag nîjeinabin u, yîp pen hagagnabim.

69 Pen mîñi rîköl mîd damöm hainö gau, Bî Ñî nîpe God Bî klö unbö ke halö mîdöp u, ñîmagö yîjîg adö nîpe au asîk mîdeinab,” a ga. *

70 Anîg hageia, bî kansol gau magöjhalö nîp haga, “Anîb u, ne ke God Ñî nîpe u aka?” gîla.

Hageila, Jisas haga, “Me kale ke hagpim me u,” a ga.

71 Hageia haga, “Nîhön gînîg manö kub rapîn hag mîdun, bî rîmnap hag nîjno, Jisas anîg göp anîg göp a gaiölj Maj mîgan nîpe ke hagöp nîjbun u,” a gîla.

23

Gapna Pailod Jisas nîp manö nîja

(Mad 27:1-2,11-14; Mak 15:1-5; Jon 18:28-38)

1 Anîg hagöm, magöjhalö uraköm, Jisas nîp dam gapman bî kub Pailod mîdeia au arla.

² Damöm, nıp manö kub hagnıg, manö gau nıbö gau nıbö dapöm hagla, “Hon uthai nıñun nıñbun, bı anıbi nıbi bı hon gau manö pıral hagöm hagöp, ‘Bı kub Sisa nıp dakıs ñagmim, gapman kai manö u u rö nöp nıñagmim,’ a göp. Pen manö ap hagöp, ‘Yad ke Mesaia u, yad ke kin anıbu,’ a göp,” a gıla.

³ Hageila, Pailod Jisas nıp hag nıñöm haga, “Ne Juda kai kin kale u aka?” ga.

Hageia haga, “Me ne ke hagpan me u,” a ga.

⁴ Hageia, Pailod pen bı God nıp nan sabe gep bı kub gau abe, nıbi bı yıharıñ ap mıdeila gau abe kalıp haga, “Yad nıñbin, bı i nıp manö kub hagep ıf ap mıdagöp,” a ga.

⁵ Anıg haga u pen kale manö klö hagöm hagla, “Gapman manö nıñagöl, a göm, manö hag ñı ajöm, Juda nıbi bı ram mınöñ hon gau magöñhalö hag ñı ajmıdöp. Ram mınöñ Galılı rıköm, hag ñı aj dam dam mıñi Jerusalem aui auöp,” a gıla.

Jisas nıp dam kin Herod mıdeia au arla

⁶ Hageila, Pailod kalıp hag nıñöm haga, “Bı anıbi Galılı nıbö aka?” ga.

⁷ Hageia, yau a gıla. Pen kin Herod ram mınöñ Galılı abad mıdmıdöp u, ñın anı u apöm Jerusalem mıdmıdöp. Anıb u, Jisas nıpe Galılı nıbö bı ap a gıla u nıñöm, nıp Herod ñımagö adö yunö manö kub i nıñıñm, a göm, Pailod kalıp hagö, Jisas nıp dam Herod mıdeia au ud arla. *

⁸ Herod, Jisas nan nıñön nıñön gımıdöp u pör manö nöp nıñöm, ñın mai rö nan gagep rö ap gö nıñnabin, a göm, gası u nöp nıñ mıdmıdöp rö, ñın anıbu Jisas nıp uı gı dapjklö, nıpe mıñ mıñ yabıgı ga.

⁹ Pen Herod nıpe Jisas nıp manö iru nöp hag yıgın wagın ga, pen Jisas manö ap pen hagaga.

¹⁰ Pen bı God nıp nan sabe gep bı kub gau abe, bı lo manö hag ñeb bı gau abe, manö klö göm, bı iru nöp dagol dagol hagla.

¹¹ Herod abe, ami bı nıpe gau abe, Jisas nıp gı naij göl göm, ñıñıñöl löl göm, gapman bı kub rol gıpal wañıj aıj ap rol gı ñöm, kauyanı Pailod mıdeia au yula.

¹² Nöd Herod aıp Pailod aıp kołmat mıdmıdıl pen ñın anıbu manö nıñ jım ñılö.

Juda nıbi bı gau, “Jisas nıp al pak lımim,” a gıla

(Mad 27:15-26; Mak 15:6-15; Jon 18:39-19:16)

¹³ Pen Pailod, bı God nıp nan sabe gep bı kub gau abe, bı manö ud asıkep bı kub gau abe, nıbi bı yıharıñ gau abe kalıp hagö ap magum gıla.

¹⁴ Kale ap magum geıla, nıpe kalıp haga, “‘Bı i manö anı ral hagöm, nıbi bı gau kalıp anıg anıg hagöp,’ a gıpım u pen mıñi amgö ilö adö kalöp i manö nıñbin u, nıpe nan naij göp manö ıf ap nıñagpın.

¹⁵ Herod u rö nöp manö ıf ap uthai nıñagöp u me, adog hanpe ke ñöb. Yad nıñbin, nan naij ap gagöp; anıb u nıp al pak lep rö lagöp.

¹⁶ Anıb u, ami bı yad gau hagnö, nıp yıharıñ paköm, hag yulö arañ,” a ga.

¹⁷ Pen Juda kai ñın kub kale Pasopa u auö, Pailod pör mı añı añı nagıman kale añı ap yıharıñ hag yumıdöp.

¹⁸ Pen ñın anıbu kale magöñhalö maj mıgan bıalö gı wıñ klö alöm hagla, “Bı anıbu al pak lımim! Barabas nıp hag yube hanıp auanj!” a gıla.

¹⁹ Bı Barabas anıbu nıpe daun kub anıbu nıbi bı rımnap udöm, ram mınöñ anıbu abad mıdmıdöp bı kub anıbu aıp pen pen göm, wıp ap böñ nöp al pak la rö, nıp manö kub hagöm nagı lıla.

²⁰ Pen Pailod Jisas yıharıñ hag yunö arañ a gı nıñöm, kalıp kauyanı hagöm anıg haga.

²¹ Hageia, kale kauyanı maj mıgan bıalö gı wıñ alöm hagla, “Nıp mab ba lanı al pak lımim! Nıp mab ba lanı al pak lımim!” a gıla.

²² Hageila, Pailod kalıp kauyanı hagöm haga, “Bı anıbi nan nıñön gı naij göñıñ Yad nıñbin, nan naij ap gagöp rö, nıp al pak lun rö lagöp. Anıb u, ami bı yad hagnö, nıp yıharıñ paköm, hag yulö arañ,” a ga.

²³ Hageia, kale klö yabıgı göm, Jisas nıp al pak lılo umanj, a göm, meg mıgan kale bıalö gı dap ranöm, hag gılo gılo,

²⁴ Pailod manö kalıp u udöm,

²⁵ bı ap, nıbi bı rımnap udöm ram mınöñ abad mıdmıdöp bı kub u aıp pen pen göm, wıp ap böñ nöp al pak la bı anıbu nıp hag yuö kamıñ ara; pen ami bı nıpe gau kalıp haga, “Kale Jisas nıñön gıñıñ gun a göm hagaböl u nöp gımım,” a ga.

Jisas nıp mab ba lanı cıpıñ pak lıla

(Mad 27:32-44; Mak 15:21-32; Jon 19:17-27)

²⁶ Jisas nıp al pak lıñıg ud arla. Anı au amöl göm, Sairini daun nıbö bı ap Jerusalem aueia. Bı anıbu hib nıpe Saimon. Nıp nable paköm, ud sıs löm, mab kros ud ka gı ñöm hagla, “Jisas arab u hain aru,” a gılo, ud hain ara.

²⁷ Pen Jisas nıp ud arlö nıñöl gı, nıbi bı iru nöp hain gıla. Nıbi bı areila anı anıbu nıbi rımnap Jisas nıp mög nıñöm ham geıla.

²⁸ Anıg gılo, Jisas ado gı nıñöm kalıp haga, “Kale Jerusalem nıbi, yıp gıñıñ gab u

* 23:7: Luk 3:1

ham gagemim. Kalöp gî najj göm, ñi pai kale gau gî najj göm geinab anîbu ham gîmim.

²⁹ Hainö marö kub u auö, hagnaböl, 'Ñibi ñi pai yag dauagpal gau abe, ñibi ñi pai ci ñagpal gau abe, kale nöp mîñ mîñ göl,' a gî naböl. *

³⁰ Ñin anîbu, nîhön gîñig mîdaiun, a göm, böñ nöp umun, a göm, hagnaböl 'Nö ilö gau pa jö gî apöm, hanîp al pak lîñim aka kîdîp udöm hanîp mîñöñ ñinîm u aij,' a gî naböl. *

³¹ Yad mab kamîñ rö mîdpin pen yîp anîg göm gî najj gaböl. Pen kale mab mîlep rö mîdpim rö, kalöp nîhön rö gî najj gî naböl?" ö ga.

³² Pen bî gapman lo manö rîb julö bî mîhau, mab ba lañ al pak lîñig göm, udöm halö ud arla.

³³ Dam ram mîñöñ Wip Nabîc Cög Ij a gîpal u amjaköm, Jisas nîp dam mab ba lañ çîpî pakla, bî gapman lo rîb julö bî mîhau kalîp mîhön dam mab lap lap çîpî pakla.

³⁴ Anîg gîlö, Jisas haga, "Bapi, yîp gaböl u, ai gîñig anîg gabun, a göm, nîñ aij göm gagaböl. Anîb u, kale gî najj gaböl u nîñmön arö gîmön," a ga.

Pen ami bî gau, Jisas wañj nîpe ud ju lîlö mîdeia gau, kale ke sadu gîpal rö u göm udla. *

³⁵ Nîbi bî iru nöp nîñmîdlö nîñöl gî, Juda bî kub gau Jisas nîp paj hagöm hagla, "Nîpe, 'Yad Mesaia u; God yîp udajîp nîpe aip mîdpul,' a göm, ñibi bî rîmnap umbal gajîp urakpal. Göp anîbu rö, nîpe ke u rö nöp anîg göm kamîñ arö nîñun," a gîla. *

³⁶ Pen ami bî gau u rö nöp, Jisas mîdeia söl au apöm nîp paj hagöm, ñîg wain asî ñöl göm hagla, *

³⁷ "Ne, 'Juda Kîñ kale mîdpin,' a gîpan u, ne ke gîmön kamîñ arul!" a gîla.

³⁸ Pen Jisas nîp çîpî pak lîla mab ba au gîlan, mab po bad ap adö u manö kalî kîñ rîkla:

JUDA KAI KIN KALE ME I.

³⁹ Bî gapman lo manö rîb julö, mab ba lañ al pak lîla mîhau, bî ap Jisas nîp hag juöm haga, "Ne Mesaia mîdpan u, ne ke gîmön kamîñ ammön, hol mîhön u rö nöp gö, kamîñ arul!" a ga.

⁴⁰ Hageia, bî ap pen nîp hag göm haga, "Bî anîbi ilön kub udöm umnîg gab; hol mîhön u rö nöp ilön kub udul umnîg gabul u, a gîmön, God nîp piñîñ gagpan ar?"

⁴¹ Hol mîhön najj gîpul rö ilön udabul, pen bî anîbi nan najj ap gagöp," a ga.

⁴² Nîpe anîg hagöm, Jisas nîp haga, "Ne ram mîñöñ ne au am kîñ mîdmön, yîp gasî nîñmön," a ga.

⁴³ Anîg hageia, Jisas nîp pen pe haga, "Yad nöp nîñö yabî hagabin, mîñi ñin i nöp ne yad aip am ram mîñöñ aij u mîdeinabul," a ga.

Jisas uma

(Mad 27:45-56; Mak 15:33-41; Jon 19:28-30)

⁴⁴ Magö anîbu, sîdö anî aulîk magö u sîbön göm, mîd damöm sîdö aumîñ gai ga magö u kauyîñ mailö ga.

⁴⁵⁻⁴⁶ Pen Jisas umnîg göm haga, "Bapi, ana magö yad u ñimagö adö ne u labin," a ga. Anîg hagöm uma. Jisas uma, magö anîbu nöp, God sabe gep ram magö raul agamîñ mîgan yan, wañj ud ajöñ pîñ gîla u, anî yan pa bu göm, kîñ gî lap lap arö, ajöñ hîköl mîdeia. *

⁴⁷ Pen ami bî abad mîdep bî kub u, gaia anîbu nîñöñ, God hib nîpe u dap ranöl gî haga, "Nîñö yabî! Bî anîbi bî aij nöp!" a ga.

⁴⁸ Nîbi bî ap nîñ mîdeila gau, nan ga anîbu nîñöñ, maul ral auö pabî paköl gî, ado göm ram kale arla.

⁴⁹ Pen Jisas ñibi bî nîñeb nîpe gau abe, nîbi Galili nîbö nîp hain gîla gau abe, kale ke ke au dan mîdöm, nan ga anîbu nîñ mîdeila.

Josep nîpe Jisas hañ romanj dam rîgöl ga

(Mad 27:57-61; Mak 15:42-47; Jon 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Pen Juda Kansol kub bî ap, hib nîpe Josep. Nîpe bî aij, manö ud asîk gî aij gîmîdöp. Nîpe Arimadia daun, ram mîñöñ Judia anî u nîbö. Nîpe Juda Kansol bî rîmnap, Jisas nîp al pak lun, a göm, gasî nîñla rö nîñaga. Nîpe, God nîbi bî udöm abad mîdeinab ñin u aunab, a göm, abad mîdmîdöp.

⁵² Nîpe Jisas uma, wip he dam rîgöl gîñig göm, Pailod mîdeia u amöm, hag nîñö yau a ga.

⁵³ Anîb u, Josep nîpe am wip he ud asîk dap lugöm, wañj rud aij ap ud wam wam göm, dam kabö mîgan gîsön nöp lu löm wip rîgöl gagla mîgan u rîgöl ga.

⁵⁴ Pen Juda God nîp sabe gep ñin u söl auub, a göm, Praide* dugo dugo magö u wip rîgöl ga.

⁵⁵ Pen nîbi ugan, Jisas aip Galili nîbö aula gau, Josep arö nîñöl gî hain gî damöm wip rîgöl amjaköm, wip he aigegö rîgöl ga u nîñ aij göm, ado gî ram kale arla.

* 23:29: Luk 21:23 * 23:30: Hos 10:8; Rep 6:16 * 23:34: Ais 53:12; Sam 22:18 * 23:35: Sam 22:7-8 * 23:36: Sam 69:21 * 23:45-46: Luk 8:2-3 * 23:54: Juda Sarere ñin kale u Praide dugo dugo il göm, gî damöm, Sarere dugo dugo pis gîmîdöp.

56 Ram kale amöm, agnonj ñig hañij aij auep rímnap wip he li ñiníg góm, gí lí aij gíla.

Ruö mañu nöp daublap u pen Sarere ñin kub kale yharin mïdep u nñjöm me, yharin mïd mïd hanla. *

24

Jisas uraka

(Mad 28:1-10; Mak 16:1-8; Jon 20:1-10)

1 Ruö Sade ñin u, ram gisön rua magö u, nñbi ugan anibu agnonj ñig hañij aij auep u udöm, wip he hañ romanj anöj li ñun, a góm, dam wip rigöl gíla u arla.

2 Amöm nñjla, kabö hañi kub wip rigöl migan pñ gíla u, lñi gí am ba lau mïdeia.

3 Pen kale migan anibu amöm nñjla, B+ Kub Jisas hañ romanj nñpe mïdageia.

4 Ai göp, a góm, hag mïdlö nñjöl gí, adij b+ mihau goñ anib au uraköl mïdailö. B+ mihau wañij kale rud mailö halö unbö ke mïdeia.

5 Nñbi gau kale nñjöm, anin gó pñinij góm, kugom yimöm yihöj gílo nñjöl gímil, b+ anib mihau haglö, “Nihön ginig b+ kamij mïdöp u nñp wip rigöl gípal aj gai i uhai nñj ajabim?”

6 Nñpe aui mïdagöp; mïdö nöp uraköp. Pen kalöp aip Galili mïdöm manö haga u gasi nñjim. *

7 Nñpe kalöp haga, ‘B+ Ñi nñpe u nñp, ud nñbi b+ nan si nan naj gípal ñimago adö kale lñlö, nñp mab ba lañ al pak lñlö, umöm ñin mihöp mïdöm, ruö ñin mihau nñganj u kauyanj uraknab,’ a ga,” a gílo.

8 Anig haglö nñjöl gí, gasi magö kale u pñal hiikö, Jisas nöd Galili mïdöm, manö haga anibu gasi nñj dam nñjla.

9 Nñbi gau kale wip rigöl u arö góm, kauyanj adö gí amöp, nan ga nñjla anibu, Jisas b+ nñpe unbö agíj lañ gau abe, nñbi b+ nñpe rímnap gau abe hag ñila.

10 Nñbi ugan manö hag ñila anibu, Maria Magdalena u, Joana u, Jems nñme Maria u, nñbi rímnap halö.

11 Pen kale manö hag ñila anibu apdi nñjöm, nñjög hagaböl, a góm, nñjagla. Ñinñhön löm rö hagaböl a góm gasi u nñjla.

12 Pen Pida manö anibu nñjöm, gí dö gí amöm, rigöl gíla kabö migan u sipsip nñja, wip wañij wam wam gíla bad u nöp mïdeia. Anibu nñjöm, nihön göp, a góm, gasi mñlö yabñ löl góm, wip rigöl u arö góm kauyanj ado gí ara.

B+ mihöp ram rñig agtö Emeas arlö (Mak 16:12-13)

13 Ñin anibu nöp, b+ mihöp ram rñig agtö Emeas, yöp Jerusalem söl anib au * arul, a gímil, adan amöl gímil,

14 nan nihön nihön geia nñjöl manö u agamij hag nñjöl gí arailö.

15 Arailö nñjöl góm, Jisas jöl adö apöm, kalip mihöj uñ góm ara.

16 Pen b+ anib mihau Jisas nñp nñjblep u pen God gasi magö kalip mihöj u geia nñjöm gasi hauñ alö, Jisas nñp nñjöl b+ unbö ke rö la.

17 Nñpe kalip mihöj hag nñjöm haga, “Manö u nihön manö haglö arab?” ö ga.

Anig hageia, kale yim gep rö pñdön gí urak mïdöl gímil,

18 B+ Kliopas haga, “Ne nöp me, mñi ñin pro bad i Jerusalem aui am mïdmön nan nihön nihön gab u nñjagpan ar?” a ga.

19 Hageia, Jisas haga, “Nan anibu nihön gö hagabil?” ö ga.

Hageia haglö, “Jisas Nasared nñbö ga u me. B+ God manö hagep u, manö hag ñi aij góm, nan gagep rö gau gímdöp u me, God nñp aij a góm, nñbi b+ gau kalip aij a góm ga.

20-21 Nñpe anig gímdöp u, gasi hon nñjun hagno, ‘God nñp yuö hanip Isrel nñbi b+ udöm, abad mïd aij ginab,’ a gun nñjno u pen God nñp nan sabe gep b+ kub gau abe, b+ manö ud asikep b+ kub gau abe, nñp manö hag góm, dam Rom gapman b+ kub u nñp ñilö, nñpe manö kub hagöm, nñp ami b+ nñpe gau kalip ñö, dam mab ba lañ al pak lñlö ama. Pen nan ga anibu ñin mihöp nöp ap ara me. *

22 Mñi sib halö magö u, nñbi ugan hon ap, am nñp rigöl gíla udöm migan ka u nñjöm, ap hanip nan nihön nihön göp u hag ñilö nñjun pa gíñ gípun.

23 Nñbi gau kale hagpal, ‘Wip he mñlö u mïdagajip, pen ejol mihau apil hagpil, “Nñpe uraköm kamij mïdöp,” a gípil,’ a gípal.

24 Anig haglö, b+ hon rímnap nñp rigöl gíla udöm migan ka u amöm nñjbal, nñbi gau hagajal rö nöp mïdajip. Pen Jisas nñp nñjagpal,” a gílo. *

25 Anig hagailö, Jisas haga, “Kale mihöj gasi nñj aij gagpil. B+ God manö hagep gau manö hagla u magöñhalö, nihön ginig manö nñjög hagpal a gímil nñjagpil?”

26 God haga rö, Mesaia u nöd ilön kub yabñ udnab me, pen hainö mailö aij ke halö mïdeinab,” a ga. *

27 Anig hagöm, Mosi abe, b+ God manö hagep b+ gau magöñhalö abe, Krai nñp God Manö kalñ kñi rikla mïdöp manö anibu magöñhalö kalip hag ñi aij gö ara. *

* 23:56: Eks 20:10; Dud 5:14 * 24:6: Luk 9:22 * 24:13: Grik 60 sidadia (11 kilomida) * 24:20-21: Luk 19:11; Ap 1:6 * 24:24: Jon 20:3-10 * 24:26: Luk 9:22 * 24:27: Sam 22:1-21; Ais 53

28 Ram m+nöŋ areila söl an+ɓ au am-jaköm, Jisas kal+p m+höŋ abhak löm, arn+g rö ga.

29 Pen kalpe m+höŋ n+p manö klö g+imil haglö, "Dugöp i aubun. S+ɓön g+n+g gab n+ŋöm ne auö hol m+höŋ aip hanun," a g+lö. Haglö, kalpe m+höŋ aip ram arla.

30 Ram am m+idöm, nan n+ŋn+g, n+pe bred udöm, God n+p aij, a göm, ud jö göm kal+p m+höŋ n+ö n+ŋöl g+ɓ,

31 gas+ magö kalpe m+höŋ u gas+ wakö, u Jisas nöp, a g+imil n+ŋlö n+ŋöl göm, agam+ɓ ur ga.

32 An+g ga u n+ŋmil haglö, "Adan an+ au apöl gun, manö r+ɓnnap hag n+ö g+ɓ, God Manö kal+ kl+ɓ r+ɓkla manö il u r+ɓnnap hag n+ö gaj+p u, m+ɓmagö hal+p u mab rö inöm p+ɓu g+ n+öb," a g+lö.

33 An+g hagmil, magö an+ɓu nöp kauyan+ ado g+ɓ Jerusalem ammil n+ŋlö, Jisas b+ n+pe unö ag+p lan, n+ɓi b+ n+ŋeb kale r+ɓnnap halö aip ap magum göm m+ɓeila.

34 Amjakmil kale n+ŋlö, n+ɓi b+ gau kale ke Jisas n+p manö hagm+ɓeila. "N+ŋö nöp! Jisas uma u pen kauyan+ uraköm, ap Saimon m+ɓaj+p au waiö laj+p n+ŋöb," a g+ɓla. *

35 Manö hageila an+ɓu n+ŋmil, b+ m+ɓau haglö, "Hol m+höŋ adan an+ au arajul, Jisas hal+p nable pakaj+p, dam ram hol m+höŋ u amun, nan n+ŋn+g gun, n+pe bred udöm, God n+p aij a gaj+p u, u Jisas nöp a gul n+ŋbul," a g+lö.

Jisas b+ n+pe gau n+p waiö n+ŋla

(Mad 28:16-20; Mak 16:14-18; Jon 20:19-23)

36 Pen manö an+ɓu hag m+ɓdailö n+ŋöl göm, Jisas n+pe ke m+ɓeila an+ au waiö l+ an+ au g+ɓlan+ urak m+ɓdöm haga, "God kalöp abad m+ɓeian+," a ga.

37 Hageia, kale wip ana, a göm, an+n+n gö p+ɓn+ɓ g+ɓla. *

38 P+ɓn+ɓ geila, Jisas kal+p haga, "N+hön g+n+g p+ɓn+ɓ gabim+ Amgö kale ke n+ŋbim u pen n+hön g+n+g gas+ m+höp n+ŋabim?"

39 N+ɓmagö ma yad gau n+ŋim. Yad nöp me! Y+p ud po n+ŋmim n+ŋnabim. Wip ana hañ roman+ le halö m+ɓdagöp. Pen yad yuö abe, le abe m+ɓpin u, amgö kale ke hadö n+ŋabim," a ga.

40 An+g hagöl göm, n+ɓmagö ma n+pe gau kal+p yama.

41 An+g gö, kale m+n m+n göl g+ɓ, gas+ m+lö löl g+ɓ, u Jisas nöp aka göm, gas+ m+höp n+ŋlö n+ŋöl göm, Jisas kal+p haga, "Nan n+ŋn+g kale r+ɓnnap aui m+ɓöp aka?" ga.

42 Hageia, n+p kabsat lau l+ɓa ap n+ɓla.

43 Kale n+ŋm+dlö n+ŋöl g+ɓ, n+pe kabsat an+ɓu ud n+ŋa.

44 Pen Jisas kal+p haga, "Nöd yad kale aip m+ɓdem, m+n+ɓi y+p göp unö rö u g+nab, a gem, kalöp hag n+m+ɓidin. Mos+ɓ y+p manö kal+ kl+ɓ r+ɓkla u, b+ God manö hagep y+p manö kal+ kl+ɓ r+ɓkla u, God Manö ad+ɓ Sam a g+ɓal u y+p manö kal+ kl+ɓ r+ɓkla u, y+p kal+ kl+ɓ r+ɓkla rö nöp magöŋhalö unö rö nöp g+nab, a gem, kalöp hag n+ aij g+nöb," a ga. *

45 An+g hagöm, God Manö kal+ kl+ɓ r+ɓkla u n+ŋ aij g+ɓlan+, a göm, gas+ aij yab+ɓ u kal+p n+ɓa.

46 N+pe an+g göm, kal+p haga, "Nöd gau kal+ kl+ɓ r+ɓköm hagla, 'Mesaia u ilön kub udöm umö, r+göl g+lö, n+n m+höp m+ɓdöm, n+n m+höp n+gaj+ u kauyan+ uraknab.

47 An+ɓ u, manö aij n+pe u ram m+nöŋ Jerusalem il g+ɓ hag n+ö, hag n+ɓ damöm, n+ɓi b+ ram m+nöŋ gau gau magöŋhalö hag n+ö arö n+ŋöl göm, n+ɓi b+ nan si nan naj g+ɓal gau, n+hön g+n+g an+g g+ɓpun, a göm, arö göm, Krais n+p c+g g+lö n+ŋöl göm, nan naj p+ɓ kale u l+ɓ g+ɓ yunab,' a g+ɓla.

48 Pen y+p ga an+ɓu amgö magö kale ke n+ŋbim. *

49 Pen Bapi yad manö nöd hag la rö, yad kalöp n+ɓnabin. An+ɓ u, kale daun kub aui nöp m+ɓdim, abad m+ɓdaimim. Kumi kabö adö lan+ au n+ɓö p+ɓdöŋ ke apöm kalöp gon+ leinab u n+ŋmim arnabim," a ga. *

Jisas ap ran jak ram m+nöŋ kumi kabö adö lan+ au ara

(Mak 16:19-20; Rep 1:9-12)

50 An+g hagöm, kal+p pan+ɓ damöm, Jerusalem arö göm, ram r+ɓ+g aglö Bedani söl au amöm, God kal+p abad m+ɓeian+, a göm, n+ɓmagö n+pe dap ranöm, God n+p sabe ga.

51 Jisas an+g gö n+ŋöl göm, God n+p dam ap ran jak ram m+nöŋ kumi kabö adö lan+ au ud ara.

52 An+g gö, kal+p aij a gö n+ŋöl g+ɓ, hib n+pe u haglö adö arö n+ŋöl göm, ado g+ɓ Jerusalem arla.

53 Amöm, pör pör nöp God n+p sabe gep ram raul m+gan u amöm, God hib n+pe haglö adö arm+ɓöp.

* 24:34: 1Ko 15:4-5 * 24:37: Mad 14:26 * 24:44: Luk 9:22 * 24:48: Jon 15:27; Ap 1:8 * 24:49: Jon 14:16; 15:26; Ap 1:4

Jon Jisas Kraiss Manö Aij u Jon kalı klıñ rıka

God Manö nıpe ram mınöñ il i aua

¹ Ram mınöñ hadame dagol gau gı laga ñın u, God Manö mıdeia. God Manö nıpe God aip mıdeia. God Manö nıpe u rö nöp God me. *

² Ram mınöñ hainö gı la; nöd yabıl God Manö nıpe God aip mıdeia.

³ God nıpe gö, God Manö nıpe nan gau magöñhalö gı la. Nan ap ke laga; nıpe ke gı la nan gau nöp mıdöp. *

⁴ God Manö nıpe kamıñ mıdep il u. Kamıñ mıdep magö anıbu nıbi bı kalıp mailö ña. *

⁵ Mailö anıbu amöm nıbi bı sıbön göp an au mıdpal gau ñı lab nıñöm sıbön mailö anıbu pałog göl rö lagöp. *

⁶⁻⁷ Nıbi bı gau magöñhalö Mailö anıbu nıp nıñ udöl, a göm, God bı ap nıp hag lö, nıpe apöm Bı Mailö halö anıbu manö hag ñı mıdöp. Bı manö hag ñı mıdöp bı anıbu hib nıpe Jon. *

⁸ Jon nıpe Mailö anıbu wasö. Nıpe yıharıñ bı an Mailö mıdöp manö u nıbi bı gau kalıp hag ñı nıñ aua.

⁹ Mailö nıñö yabıl anıbu nıpe ram mınöñ il i apöm nıbi bı gau magöñhalö kalıp mailö ñöl gımıdöp. *

¹⁰ God Manö nıpe ram mınöñ il i apöm mıdmıdöp. God nıpe gö, God Manö nıpe ke mınöñ naböñ il i gı löm, nıbi bı gau gı löm ga. Pen nıpe ke ram mınöñ il i ap mıdeia u, nıbi bı nıp amgö nıñöm Bı Kub u a göm nıñagla.

¹¹ Nıpe ram mınöñ nıpe ke aua u pen nıbi bı nıpe ke nıp udagla.

¹² Pen nıbi bı au, Kraiss manö aij nıpe u nıñ udöm, nıp Bı Kub hon, a göm, udla gau, kalıp geia God ñı pai nıpe mıdpal.

¹³ God ñı pai nıpe mıdpal u, bı ber gau udöm, ñı pai yag dauöl mıdpal rö mıdagpal. God nıpe ke gö ñı pai nıpe mıdpal. *

¹⁴ Pen Manö anıbu, nıpe apöm bı hañ romanı löm, hanıñ aip han mıdmıdöp. Anıb u, hon mailö magö aij nıpe hadö nıñbun. Nıpe Bap Ñı nıpe añı yabıl u me, Bap nıpe ke mailö magö aij ke halö mıdöp rö, Ñı nıpe u rö nöp mıdöp. Pen nıpe hañ

romanı löm bı rö apöm, hanıñ magöñhalö mög nıñöm mıdmagö yabıl löm, God Manö nıñö u magöñhalö hag ñı aij gımıdöp.

¹⁵ God Manö nıpe aua u, Jon nıpe nıñöm, wıñ alöm nıbi bı gau kalıp haga, “Bı mıñı auöp i nöp me, yad kalöp nöd hagnö, ‘Bı ap nıpe yad hain aunab u pen yıp yag dauagep adö u, nıpe hadame dagol gau mıdmıdöp. Anıb u, nıpe yad rö wasö; nıpe Bı Kub yabıl,’ a gıñö u, bı anıbu me u,” a ga.

¹⁶ Nıpe hanıñ nıbi bı magöñhalö mög yabıl nıñöm, ud aij göm, nan aij aij iru nöp ñöb.

¹⁷ Apiabö u lo manö adö u, God Mosıs nıp ñö, Mosıs hanıñ ña u pen God nıbi bı mög nıñöm ud aij gab manö nıñö anıbu, Jisas Kraiss aua u me, mıñı waiö nıñabun. *

¹⁸ Nıbi bı rımnap God nıp nıñagla. Ñı añı nıpe u nöp nıpe ke God. Nıpe Nap aip mıdpil. Nıpe Nap nıpe hag waiö la nıñöm mıñı hon Bap God hadö nıñbun. *

Jon Bı Ñıg Pak Ñeb u, “Yad Mesaia u, wasö,” ga

(Mad 3:1-12; Mak 1:7-8; Luk 3:15-17)

¹⁹ Juda bı kub Jerusalem nıbö gau kale bı God nıp nan sabe gep bı rımnap abe, bı God sabe gep ram wög gı ñı mıdal bı rımnap abe hag yuöm hagla, “Kale Jon mıdöp ammim, ‘Ne an?’ ö gımim hag nıñmim,” a gıla.

²⁰ Kale Jon mıdeia u amjaköm, nıp hag nıñöm hagla, “Ne bı an?” ö gıla.

Hag nıñeila, nıpe wai ñaga. Kalpe waiö hagöm haga, “Yad Kraiss u* wasö,” ga.

²¹ Anıñ hageia, kale pen hagla, “Anıñ hapan u, ne an? Ne İlajja aka?” gıla.

Anıñ hageila, Jon haga, “Yad İlajja wasö,” ga.

Anıñ hageia, kale pen hagla, “Ne bı God manö hagep pör abad mıdpun u aka?” gıla.

Hageila, Jon wasö ga. *

²² Anıñ hageia, bı anıb gau pen hagla, “Anıb u, ne an? Pen yad bı an a gımön hagnabön, hon amun bı kub hanıñ hag yubal gau kalıp hag ñı nabun,” a gıla.

²³ Hageila, Jon kalıp haga, “Yad mıñı gabin i, bı God manö hagep Aisaia nöd haga rö nöp gabin. Nıpe haga,

‘Yad bı ap ram mınöñ nıbi bı iru mıdagpal, ram mınöñ kabö nöp mıdöp an au mıdem, wıñ kub alem hagabin,

‘Pör Bı Kub auab a gımim, adan ĩk gı aij gımim,’ a gabin,’ a ga. Yad Jon mıñı gabin me u,” a ga. *

* 1:1: Jon 17:5; 1Jn 1:1-2; Rep 19:13 * 1:3: 1Ko 8:6; Kol 1:16-17; Hib 1:2 * 1:4: Jon 5:26 * 1:5: Jon 3:19

* 1:6-7: Mad 3:1; Luk 1:13-17,76 * 1:9: Jon 8:12 * 1:13: Jon 3:3-6; Plp 2:7; Jon 2:11; 1Pi 1:23 * 1:17: Eks 34:28;

Ro 6:14 * 1:18: Eks 33:20; Jon 6:46; 1Di 6:16 * 1:20: manö “Kraiss u” abe, Hibru manö “Mesaia u” abe il añı ap

nöp mıdöp: “God hag la Bı u.” * 1:21: Dud 18:15,18; Mad 11:14 * 1:23: Ais 40:3

24 Pen bî Jon nîp hag nîhîng aula anîb gau, bî Perisi rîmnap aip aula.

25 Kale Jon nîp hag nîhîm hagla, "Ne hagpan, yad Kraîs wasö, Ilaija wasö, bî God manö hagep abad mîdpun u wasö gîpan gö jî nîhîm gîngîng nîbi bî gau kalîp ñîg pak ñabôn?" ö gîla.

26 Hageila, Jon haga, "Yad kalîp yîharîng ñîg pak ñabin. Pen bî ap an kalîp aui mîdöp, nîpe aigale bî rô mîdöp a gîmim nîhîngpim.

27 Bî anîbu nîpe yad hain aunab pen nîpe yad rô wasö; nîpe bî kub yabîl, yad bî pro. Yad ma rîrup nîpe u nagî hubîknam rô lagöp," a ga. *

28 Jon nîbi bî gau kalîp ñîg pak ñîmîdöp ram rîngîng aglö Bedani, ñîg Jodan göl böng nö lödan nîhîm bî anîb gau apöm nîp manö anîbu hag nîhîla.

Jisas nîpe God Sipsip Pi nîpe

29 Ruö Jisas auö nîhîl göm, Jon Jisas nîhîm nîbi bî gau kalîp haga, "Nîhîm! God Sipsip Pi nîpe hanîp hag yuöp me u. Nîpe me nîbi bî mînîng nabîng îl i gau gau magönghalö nan si nan naij gîpal gac u ñîk gî yunab. *

30 Bî anîbu me, yad hagnö, 'Bî ap nîpe yad hain aunab u pen yîp yag dauagep adö u, nîpe hadame dagol gau mîdmîdöp. Anîb u, nîpe yad rô wasö; nîpe Bî Kub yabîl,' a gîngö. *

31 Bî kub anîbu bî an a gem nîhîngmîdin. Pen Isrel nîbi bî, bî kub anîbu bî aigale bî rô mîdöp u nîhîl a gem, kalîp ñîg pak ñîngîng aunö," a ga.

32-33 Pen Jon Jisas manö adö anîbu nöp hagöm haga, "Bî anîbi bî an, a gem, yad ke nîhîngbep; pen bî yîp hag yuö apem nîbi bî kalîp ñîg pak ñabin u haga, 'Ne nîhîngabôn, Ana nîpe bî an apöm, aip mîdeinab, bî anîbu nöp nîbi bî gau kalîp Ana Uî pak ñîhab,' a ga. Haga anîbu me, mîñî Ana u kumi kabö adö lanj nîbö yaur dapo rô u gî nîp auajîp. *

34 nîhîngem yad nîng aij gem kalîp manö nîhîng hagabin, bî anîbi nîpe God Ñî nîpe u nöp," a ga. *

Jisas bî nîpe mîhîp nöd uda

35 Ruö pen, Jon bî nîpe mîhau aip, kauyanj ap ñîg pak ñîmîdöp ka u mîdlö nîhîl gî,

36 Jisas ap padiö, Jon nîpe Jisas nîhîm nîbi bî gau kalîp haga, "Bî anîbi God Sipsip Pi nîpe me u," a ga. *

37 Anîg hagö, Jon bî nîpe mîhau, manö anîbu nîhîm, Jisas areia mîgan u hain arlö.

38 Pen Jisas ado göm kalîp mîhîng nîhîm haga, "Nîhîng gîngîng auabil?" ö ga. Hageia haglö, "Rabai! Ne hanban gai?" ö gîlö. Hîbru manö hagöm "Rabai" a gîlö manö anîbu îl u "Manö Hag Ñeb Bî."

39 Pen kale anîg gîmil hag nîhîl, Jisas haga, "Anîb u, yad aip ammil nîhîngabil," a ga. Haga ñîn anîbu nöp dugo magö u ammil, nîpe aip mîdeila.

40 Jon bî nîpe anîb mîhau, bî ap hib nîpe Edru. Edru nîmam nîpe me Saimon Pida. *

41 Edru magö anîbu nöp am nîmam Saimon nîp uhai nîhîm haga, "Mesaia u aunab a gun pör abad mîdpun u mîñî nîhîbul," a ga. "Mesaia" a ga manö magö u, Grik manö hagöm "Kraîs" a gîpal.

42 Edru anîg hagöm, nîmam Saimon nîp uî göm Jisas mîdeia u arö, Jisas Saimon nîp nîhîm haga, "Jon ñî nîpe Saimon. Nöp Sipas a göl," a ga. Arameik manö hagöm, hîb Sipas a ga manö magö anîbu, Grik manö hagöm Pida a gîpal. Sipas abe Pida abe îl aîng anîbu "kabö." *

Jisas Pilip aip Nadanyel aip kalîp mîhîng uda

43 Ruö, Jisas ram mînîng Galili arîng, am Pilip nîp nîhîm haga, "Yad aip arul," a ga.

44 Pilip, Edru, Pida, ram mînîng kale Bed-saida nîbö.

45 Pen Pilip am Nadanyel nîp nîhîm haga, "Hon bî u, Mosîs abe, bî God manö hagep rîmnap abe kalî kliñ rîkîm hagla u, nîp mîñî nîhîbun. Nîpe me Jisas, Josep ñî nîpe. Ram mînîng nîpe Nasared nîbö," a ga. *

46 Pilip anîg hageia, Nadanyel haga, "Bî aij ap ram mînîng naij anîbu nîbö auagnab," a ga.

Hageia, Pilip haga, "Anîg hagpan u, auö am nîhîl!" a ga.

47 Anîg hagö, kale bî mîhau ammil söl söl gîlö nîhîl gî, Jisas Nadanyel nîp nîhîm haga, "Bî anîbu bî Isrel yîngîng göl u me, nîpe pîral adö u hagnab; nîpe nîhîng nöp waiö hagnab," a ga.

48 Anîg hagö, Nadanyel haga, "Ne aige gîmîng yîp nîhîngban?" ö ga.

Hageia, Jisas haga, "Pilip nöp hainö uî gîngîng nöb; yad nöp nöd nîhîng, ne asîk mîdajan rauan îl au," a ga.

49 Anîg hagö, Nadanyel haga, "Manö hag ñeb bî. Nöp nîhîng! Ne God Ñî nîpe, Isrel nîbi bî Kîng hon," a ga. *

50 Anîg hageia, Jisas haga, "Nöp yîharîng rauan îl au nîhîng a gîpîng u me, yîp nîng udpan? Hainö nan ke nîbö rîmnap nîhîngabôn," a ga.

* 1:27: Jon 1:15 * 1:29: Ais 53:6-7; 1Pi 1:18-19 * 1:30: Jon 1:15 * 1:32-33: Mad 3:16 * 1:34: Mad 3:17
 * 1:36: Jon 1:29 * 1:40: Mad 4:18-20 * 1:42: Mad 16:18 * 1:45: Dud 18:18; Ais 7:14; 9:6; Jer 23:5; Esi 34:23
 * 1:49: Mad 14:33; 16:16; Mak 3:11

⁵¹ Jisas anig hagöm haga, “Kalöp magöñhalö niñö hagabin, kumi kabö adö lañ au piral hiikö, ejol gau apöm, yip Bi Ni nipe niñ amil apil, niñ amil apil geinaböl niñnabim,” a ga. *

2

Jisas nipe ñig yabıl u gö ñig wain la

¹⁻² Niñ mihöp midöm, bi ap niñbi udnig göm, niñbi bi wifñ alö amöm, nan niñjla Kena daun, ram mihönj Gallili an au. Niñ anıbu, Jisas abe, bi nipe gau abe, kalıp u rö nöp wifñ alla arla. Pen Jisas nime abe am ram anıbu mideia.

³ Niñ wain u niñ hakeila, Jisas nime apöm Jisas nıp haga, “Wain u niñ hakpal,” a ga.

⁴ Anig hageia, Jisas haga, “Yip anig gi anig gi, a gimön, yip hagagmön. Niñ yad u auagöp,” a ga. *

⁵ Hageia, nime nipe am bi wög gi ñeb gau kalıp haga, “Jisas manö ap hagainim, hagnim rö nöp gimim,” a ga.

⁶ Pen Juda niñbi bi kabö udöm gıpal rin kub yabıl unbö kagoñ jıñ u ud lılo mideia. Rin kub añi añi niñ lida unbö niñjuöl mamid u mıl dap lep. Pen Juda niñbi bi nagı adö kale gimıdal rö, God amgö ilö niñbi bi uł aij midaiun, a göm, rin anıbu gau niñ mıl dap honj göm, niñ ma li yumıdal.

⁷ Jisas pen, bi wög gi ñeb gau kalıp haga, “Kabö rin gai i, niñ mıl dapim honj gıpe, ajman raunim,” a ga.

Hageia, haga rö geila haga,

⁸ “Mifni niñ mıl dap libim u, mıl dammim, bi nan niñjabun i abad midöp u nıp niñmim,” a ga.

⁹ Hageia, niñ yabıl anıbu mıl dam bi kub u nıp ñeila, nipe udöm niñ niña, niñ wain aij u mideia. Pen nipe niñ wain anıbu gai niñbö göm niñaga; bi wög gi ñeb gau kale nöp niñjla. Pen nipe niñaga rö me, bi niñbi udnig ga anıbu nıp wifñ alö aueia haga,

¹⁰ “Pör nöp, niñ wain aij u nöd dap niñlö niñ haklö me, hainö niñ wain aij u niñlö niñbal. Pen ne niñ wain aij u dap lö midajıp, mifni nöp dap niñbön,” a ga.

¹¹ Jisas nan gagep nöd niñbö ga anıbu, nipe Kena daun, ram mihönj Gallili an au midöm ga. Nan gagep anıbu göm, nipe aige bi rö mideia u yamö bi nipe gau niñjöm, nıp niñj ucla.

¹² Pen Kena daun arö göm, Jisas nipe ke, nime, nımam hain, bi nipe gau aip daun pro Kapaneam amöm, yöp niñ bad ap anıbu au mideia. *

God sabe gep ram u nan sikim geila, Jisas kalıp rıdik gi höñ yanj yua
(Mad 21:12-13; Mak 11:15-17; Luk 19:45-46)

¹³ Juda kai Pasopa niñ kub kale u söl ga niñjöm Jisas Jerusalem ara. *

¹⁴ Jisas Jerusalem amöm, God sabe gep ram raul u niñga, bi rımnap kale kaj kau, kaj sipsip, yaur dapo gau dap sikim göm, bi rımnap abañ bad gau löm, mab po adö asiköm, mani yimjiköm geila.

¹⁵ Jisas niñjöm, nagı ap udöm maliköm, kaj sipsip kaj kau gau rıdik gi höñ yanj yuöm, mani dap pen pen yimjiköm geila abañ bad gau mani halö ud honj gi yua.

¹⁶ Anig göm, niñbi bi yaur dapo dap sikim geila gau kalıp haga, “Nan anıbu gau ud arim. Bapi yad ram nipe u gıpe sikim ram rö lagnim,” a ga.

¹⁷ Jisas anig geia, bi nipe gau gası kale ara God Manö kalı kliñ rikla manö ap adö u. Manö anıbu kalı kliñ riköm hagla, “Sabe gep ram ne u midmagö yabıl lem umnabin,” a gıla. *

¹⁸ Pen Juda bi kub rımnap apöm, Jisas nıp hag niñjöm hagla, “Nöp an hagajıp apön anig gabön? God nöp hagö apem gabin a gimön, nan gagep rö ap gö niñjun, ‘Niñj hagpan,’ a gun,” a gıla.

¹⁹ Anig hageila, Jisas kalıp pen haga, “Kale God sabe gep ram anıbi rıb wał geinabim, niñ mihau niñgan kauyanj gi linabin,” a ga. *

²⁰ Anig hageia hagla, “God sabe gep ram anıbi, mi niñjuöl mihöp ado gi da unbö kagoñ jıñ (46) gi hakla u pen ne niñ mihau niñgan kauyanj gi linabin a gan ar?” a gıla.

²¹ Pen Jisas nipe sabe gep ram manö haga anıbu, hañ romanj nipe ke nöp haga. *

²² Anıbu u me, hainö Jisas nipe umöm uraka u, bi nıp hain gimıdal gau God Manö u abe, Jisas nipe ke manö haga anıbu abe gası niñjöm, “Niñjög hagöp,” a göm niñj ucla. *

Jisas niñbi bi gau magöñhalö niñjög

²³ Jisas, Juda kai Pasopa niñ kub kale u Jerusalem midöm, nan gagep rö rımnap geia u niñjöm, niñbi bi gau, “Nipe nöp Me-saia u,” a göm nıp niñj ucla. *

²⁴⁻²⁵ Pen Jisas niñbi bi gıpal adö u ke niñj aij göp rö, niñbi bi anıbu gau gası kale adö mai arıa u niñj aij ga u me, nipe kalıp niñbi bi niñjeb yad gau a göm udaga.

3

Jisas Nikodimas nıp hag ni aij ga

* 1:51: Jen 28:12 * 2:4: Jon 7:30; 8:20 * 2:12: Mad 4:13 * 2:13: Eks 12:1-27 * 2:17: Sam 69:9 * 2:19: Mad 26:61; 27:40 * 2:21: 1Ko 6:19 * 2:22: Luk 24:6-8; Jon 12:16 * 2:23: Jon 7:31 * 3:1: Jon 7:50; 19:39

1 Bɪ Juda Kansol kub u bɪ ap mɪdmɪdɔp, hib nɪpe u Nikodimas. Nɪpe Perisi bɪ ap. *

2 Nɪpe sɪb yan, Jisas nɪp nɪɲnɪg, mɪdeia u apɔm haga, “Manɔ hag ɲeb bɪ. Hon nɪɲbun, nan gagep rɔ gɪpan gau, ne ke gagbnap; God nɪpe ke nɔp nɔp aip mɪdɔp u me, nan gagep rɔ anɪb gau gɪpan. Anɪb u, hon nɪɲbun, God nɪpe nɔp nɔp yuɔ apɔn hanɪp manɔ hag ɲɪmɪdan,” a ga.

3 Hageia, Jisas haga, “Yad nɔp nɪɲɔ yabɪɪ hagabin, nɪbi bɪ ke kamɪɲ hain nɪbɔ lɪnabɔl gau nɔp, God kalɪp udɔm, ‘Nɪbi bɪ yad’ a gɔm, abad mɪdeinab,” a ga. *

4 Anɪg hageia, Nikodimas aiɔ gɔm gasɪ iru nɪɲɔm haga, “Nɪbi bɪ rɪk lɪlɔ kub gɪpal gau, kauyan nɪme mudun aɲ au arlɔ, kauyan yag daulɔ, nɪbi bɪ ke kamɪɲ hain nɪbɔ lɪlan a gɪmɔn hagabɔn aka nɪhɔn?” ɔ ga.

5 Hageia, Jisas haga, “Nɔp nɪɲɔ yabɪɪ hagabin, nɪbi bɪ au, ɲɪg u abe, God Ana u abe udɔm ke kamɪɲ hain nɪbɔ lɪnabɔl gau nɔp, God kalɪp udɔm, ‘Nɪbi bɪ yad’ a gɔm, abad mɪdeinab.

6 Nɪbi bɪ yag daubal rɔ yag daulɔ mɪdpal, pen God Ana nɪpe apɔm ana magɔ kale aɲ dan gɔ kamɪɲ mɪdeinabim. *

7 Anɪb u, “Kale nɪbi bɪ magɔɲhalɔ ke kamɪɲ hain nɪbɔ lɪmim,” manɔ hagajɪn anɪbu, ne aiɔ gɪmɔn gasɪ iru nɪɲagmɔn.

8 Yɪgɔn u gasɪ nɪpe ke apɔm arab. Yɪgɔn udajɪp nɪɲbim u pen auɔp lau halɔ, arɔp lau halɔ, kale nɪɲagim. Anɪb u rɔ me, nɪbi bɪ God Ana ba lɔ, ke kamɪɲ hain nɪbɔ lɪbal gau,” a ga.

9 Anɪg hageia, Nikodimas haga, “Ne hagabɔn adɔ anɪbu, aigegɔ gɪnɪm?” ɔ ga.

10 Hageia, Jisas haga, “Ne Isrel nɪbi bɪ manɔ hag ɲeb bɪ kub kale ap, pen ne nɪɲagpan ar?”

11 Nɔp nɪɲɔ yabɪɪ hagabin, hon ke nan nɪhɔn nɪɲ aij gun, nan nɪhɔn amgɔ ke nɪɲun, nɪɲbun anɪbu nɔp kalɔp hag ɲɪbun u pen manɔ hagpun anɪbu nɪɲ udagpim.

12 Yad kalɔp mɪnɔɲ nabɔɲ ɪl i gɔp rɔ hagnɔ, nɪɲ udagpim rɔ, aige gɪmim God ram mɪnɔɲ kumi kabɔ adɔ laɲ au gɔp rɔ hagnɔ, nɪɲ udnabim?

13 Pen nɪbi bɪ ap God ram mɪnɔɲ kumi kabɔ adɔ laɲ au ajɔm nɪɲaga; yad ke Bɪ Nɪ nɪpe nɔp anɪb laɲ mɪdem aunɔ.

14 “Pen hadame nɔp haiɲo naij gau Isrel nɪbi bɪ kalɪp haulɔ umla, nɪɲɔm Mosɪs haiɲo naij anɪb gau rɔ ap mab ba au laɲ lɔ, nɪbi bɪ an an haiɲo anɪb laɲ nɪɲla gau, kalɪp kamɪɲ la. Anɪb u rɔ me, Bɪ Nɪ nɪpe nɪp mab ba laɲ al pak lɪlɔ,” *

15 nɪbi bɪ an an nɪp nɪɲ udnabɔl gau, kamɪɲ pɔr mɪdep u udnabɔl. *

16 God nɪbi bɪ ram mɪnɔɲ ɪl i mɪdpal gau kalɪp mɪdmagɔ yabɪɪ lɔm, Nɪ nɪpe aɲ yabɪɪ u kalɪp nan a gɔm ɲa. Anɪb u, nɪbi bɪ an an Nɪ nɪpe anɪbu nɪp nɪɲ udnabɔl gau, kalɪp kamɪɲ pɔr mɪdep u ɲɔ, umɔm ur gagnabɔl. *

17 God Nɪ nɪpe yua u, nɪbi bɪ gau kalɪp manɔ kub hagnɪm, a gɔm yuaga; nɪbi bɪ gau ud kamɪɲ yunɪm, a gɔm yua. *

18 “Nɪbi bɪ an an Nɪ nɪpe nɪp nɪɲ udnabɔl gau, God kalɪp manɔ kub hagɔm pen ilɔn ɲagnab. Pen nɪbi bɪ nɪp nɪɲ udagnabɔl gau, God Nɪ nɪpe aɲ yabɪɪ anɪbu nɪp nɪɲ udagnabɔl rɔ, God kalɪp hadɔ manɔ kub hagɔm, pen ilɔn udnabɔl a ga. *

19 God nɪbi bɪ gau kalɪp manɔ kub hagɔm pen ilɔn ɲɪnab, ɪl anɪbu anɪg gɔl mɪdɔp: Mailɔ mɪnɔɲ nabɔɲ adɔ ɪl i auɔp u pen nɪbi bɪ gau, mailɔ mɪdɔp au arun, a gɪ gasɪ u nɪɲagal. Kale nan si nan naij gɪ mɪdpal rɔ, sɪb gɔp gau nɔp mɪdaiau a gɪ gasɪ u nɪɲbal. *

20 Mailɔ anɪbu nɪɲlɔ mulu lugɔ, ‘Naij gɪpun u, waiɔ nɪɲagɔl,’ a gɔm, mailɔ mɪdɔp au auagnabɔl.

21 Pen nɪbi bɪ kabɔ rɔ gɪnabɔl gau hagnabɔl, ‘God hagɔp rɔ nɔp gabun u, waiɔ nɪɲlaɲ,’ a gɔm, mailɔ mɪdɔp au aubal,” a ga.

Jon Nɪg Pak ɲeb Bɪ u, Jisas bɪ aigale bɪ rɔ mɪdɔp, a gɔm, manɔ hag ɲa

22 Hainɔ Jisas bɪ nɪpe gau aip am ram mɪnɔɲ Judia aɲ gau am mɪdɔl gɪ, nɪbi bɪ gau kalɪp ɲɪg pak ɲɪ mɪdeia. *

23 Aion ram mɪnɔɲ Salim sɔl anɪb au mɪdeia. Pen ram mɪnɔɲ Aion au ɲɪg iru mɪdeia. Anɪb u, ɲɪn aɲ anɪb au, Jon nɪpe Aion au mɪdɔm, nɪbi bɪ gau iru nɔp aueila nɪɲɔm nɪpe kalɪp ɲɪg pak ɲɪ mɪdeia.

24 Nɪn anɪbu kale Jon bɪ ɲɪg pak ɲeb nɪp nagɪ lagla.

25 Pen Juda bɪ ap apɔm, Juda nagɪ adɔ kale, ɲɪg lɪ yuun God amgɔ ilɔ mɪd aij gun a gɪmɪdal manɔ adɔ u hagɔm, Jon bɪ nɪpe rɪmnap aip pen pen hagla.

26 Pen pen hagɔm, Jon bɪ nɪpe gau apɔm nɪp hagla, “Manɔ hag ɲeb bɪ. Bɪ au ɲɪg Jodan goɪ bɔɲ lɔdɔɲ mɪdɔ, nɪp Bɪ Kub a gaina u, mɪɲɪ ap nɪbi bɪ kalɪp ɲɪg pak ɲab nɪɲɔm nɪbi bɪ magɔɲhalɔ nɪp arabɔl,” a gɪla.

27 Anɪg hageila, Jon haga, “God gasɪ nɪpe ke nɪɲɔb rɔ, hanɪp wɔg adɔ ke ke hag lɔp.

* 3:3: Mad 18:3; 1Pi 1:23 * 3:6: Jon 1:13 * 3:14: Nab 21:9; Jon 8:28; 12:32 * 3:15: Jon 20:31 * 3:16: Jon 3:36; 10:28; Ro 5:8; 8:32; 1Jn 4:9-10 * 3:17: Luk 19:10 * 3:18: Jon 5:24 * 3:19: Jon 1:5,9; 8:12 * 3:22: Jon 4:1-2 * 3:28: Jon 1:20; Mad 11:10

28 Kale ke nɨŋbim yad kalöp hagnö, ‘Yad Krais wasö; God hagö yad yɨharɨŋ adan nɨpe u ɨik gabin,’ a gɨnö. *

29 Bɨ ap nɨbi udnab ñɨn u, nɨpe nɨbi nɨpe udnab. Nɨbi anɨbu nɨbi nɨpe me u. Bɨ nɨbi udnab bɨ u, bɨ nɨŋeb nɨpe ap apöm nɨp gɨ ñɨnab. Mañ mai nɨbi nɨpe udnɨg aunab a göm, nɨp abad mɨdeinab. Pen nɨpe nɨbi udnɨg apöm ‘Aubin’ a gɨnab u, bɨ nɨŋeb nɨpe mɨñ mɨñ gɨnab. Yad me anɨbu rö. Jisas nɨpe nɨbi bɨ gau kalɨp anɨg göm gab u, yɨp aij göp. Uri yad mɨñ mɨñ yabɨl gabin.

30 Hɨb nɨpe ap ranö nɨŋöl gɨ, hɨb yad ap lugnab u aij.

31 “Bɨ kumi kabö adö laŋ au nɨbö auöp u, nɨpe nɨbi bɨ gau magöŋhalö adö laŋol mɨdöp. Bɨ mɨnönɨ naböŋ ɨl i nɨbö bɨ u, nɨpe mɨnönɨ naböŋ ɨl i nɨbö u me, mɨnönɨ naböŋ ɨl i gasɨ nɨŋöm manö hagnal rö hagab. Pen bɨ kumi kabö adö laŋ au nɨbö auöp u, nɨpe nɨbi bɨ gau magöŋhalö adö laŋol mɨdöp. *

32 Nɨpe kumi kabö adö laŋ au mɨdöm nan nɨhön amgö nɨŋöb u, manö nɨhön apdi nɨŋöb u, nɨbi bɨ gau kalɨp hag ñab, pen manö nɨpe u udagaböl. *

33 Pen nɨbi bɨ manö nɨpe nɨŋ udpal gau, God manö nɨŋö u nöp hagöp a göm nɨŋ udpal.

34 God nɨpe Jisas yua u, Ana nɨpe u nɨp ñö aɨman rauö, God manö magö nɨpe nöp hag ñab.

35 Nap Ñɨ nɨpe nɨp mɨdmagö löm, ‘Nan gau magöŋhalö abad mɨdaimön,’ a göm, ud ñɨmagö adö nɨpe u löp. *

36 Nɨbi bɨ an an Ñɨ nɨpe nɨp nɨŋ udpal gau, pör mɨdep magö u hadö udpal. Pen nɨbi bɨ an an Ñɨ nɨpe nɨp nɨŋ udagnaböl gau, kale pör mɨdep magö u udagnaböl; God nɨbi bɨ anɨb gau kalɨp hadö manö kub hagö, marö udöl gɨ nöp mɨdeinaböl,” a ga. *

4

Jisas nɨbi Sameria nɨbö ap nɨp manö hag ña

1 Pen bɨ Perisi gau manö rɨmnap apdi nɨŋla, nɨbi bɨ iru nöp, Jisas pɨg mɨdaiun, a göm, nɨp aueila kalɨp ñɨg pak ña; pen nɨbi bɨ iru nöp Jon nɨp auagla. *

2 Pen Jisas nɨpe ke nɨbi bɨ gau kalɨp ñɨg pak ñaga; bɨ nɨpe gau nöp kalɨp ñɨg pak ñla.

3 Pen Perisi kai manö anɨbu rö hageila nɨŋöm Jisas ram mɨnönɨ Judia arö göm, ado gɨ ram mɨnönɨ Galilira.

4 Pen adan aŋ au aramöm nɨpe ram mɨnönɨ Sameria amjaka.

5 Pen ram mɨnönɨ Sameria aŋ au aramöm, Sikar daun amjaka. Sikar söl anɨb au me, hadame nöp Jekop ñɨ nɨpe Josep nɨp mɨnönɨ naböŋ ap haga. *

6 Pen Jekop ñɨg ulöm uda u mɨdeia u me, Jisas auö auö, sɨdö aŋ laŋ magö u iru ga rö, am ñɨg ulöm goł söl anɨb au asɨka.

7-8 Pen bɨ nɨpe gau nan magö raunɨg, Sikar daun anɨbu arla. Jisas ñɨg ulöm söl au asɨk mɨdeia nɨŋöm nɨbi Sameria nɨbö ap ñɨg mɨlnɨg aua. Aueia, Jisas nɨŋöm haga, “Yɨp ñɨg mɨl ñö ñɨŋɨn,” a ga.

9 Hageia, nɨbi anɨbu haga, “Kale Juda nɨbi bɨ, hanɨp Sameria nɨbi bɨ nɨŋmim, asɨ masɨ gɨ aij gɨpim rö, nɨhön gɨnɨg, ‘Yɨp ñɨg mɨl ñö ñɨŋɨn,’ a gɨmön hagabön?” ö ga. *

10 Anɨg hageia, Jisas pen haga, “God nan aij nɨbi bɨ ñɨnɨg gab u nɨŋmön, yad nöp ñɨg mɨl dap lɨmön a gabin yad bɨ an rö mɨdpin nɨŋbnap u, ne yɨp hagbnap, yad nöp ñɨg kamɨŋ magö ñeb ñɨbnep. *

11 Hageia, nɨbi anɨbu haga, “Bɨ kub. Ñɨg mɨlep rin ne ap mɨdagöp; ñɨg ulöm u rö nöp i gɨyan mɨdöp. Anɨb u, ñɨg kamɨŋ magö ñeb anɨbu gai nɨbö udnabön?”

12 Bac ɨlan hon Jekop ñɨg ulöm anɨbi hanɨp ña. Ñɨg anɨbi nöp, nɨpe ke abe, ñɨ nɨpe bɨ abe ñɨŋöm, kaj sipsip nan nɨpe gau ñɨŋöm gɨmɨdal. Anɨb u, yad bɨ kub, Jekop bɨ pro, a gɨ gasɨ nɨŋban ar?” a ga. *

13 Hageia, Jisas haga, “Nɨbi bɨ ñɨg i ñɨŋnaböl gau, kalɨp kauyan ñɨg nan gɨnɨg gab;

14 pen nɨbi bɨ ñɨg yad ñɨnö ñɨŋnaböl gau, kalɨp kauyan ñɨg nan gagnab. Pen ñɨg yad ñɨnabin anɨbu ñɨŋlö, kalɨp aŋ dan ñɨg ɨlam aŋöŋ rö juöl gɨ, kalɨp pör mɨdep u ñɨnab,” a ga. *

15 Jisas anɨg hageia, nɨbi anɨbu pen haga, “Bɨ kub. Yɨp ñɨg anɨbu ñö ñɨŋnö, hainö yɨp ñɨg nan gagnɨm; apem ñɨg i mɨlagnam,” a ga.

16 Anɨg hageia, Jisas haga, “Am nagamul ne panɨd dau,” a ga.

17 Hageia haga, “Yad bɨ halö wasö,” ga. Hageia, Jisas haga, “Manö anɨbu nɨŋö hagabön.

18 Bɨ unbö mamɨd u udna u pen bɨ mɨñ aip mɨdpil u, nagamul ne wasö. Anɨb u, nɨŋö hagabön,” a ga.

19 Anɨg hageia, nɨbi anɨbu haga, “Bɨ kub. Yad nɨŋbin, ne bɨ God manö hagep bɨ ap.

20 Apɨs bac hon hadame nöp gau dum i God nɨp sabe gɨmɨdal rö, hon u rö nöp sabe gɨ mɨdpun u pen kale Juda kai hagnim,

* 3:31: Jon 8:23 * 3:32: Jon 3:11 * 3:35: Mad 11:27; Jon 5:20 * 3:36: Jon 3:16-18; 1Jn 5:12 * 4:1: Jon 3:22 * 4:5: Jen 33:19; Jos 24:32 * 4:9: Esr 4:1-5 * 4:10: Jon 7:37-38; Rep 21:6 * 4:12: Jon 8:53 * 4:14: Jon 6:35 * 4:20: Dud 12:5-14; Sam 122:1-5

'Jerusalem nöp God nîp sabe göl,' a gîpim," a ga. *

21 Anîg hageia, Jisas haga, "Yad manö nîjô hagabin anîbi nöh. Hainö dum anîbi abe Jerusalem abe Bapi nîp sabe gagnabim.

22 Kale Sameria nîbi bî sabe gîpim pen bî aigale bî röh nîp sabe gîpim u nîjagpim; pen hon Juda nîbi bî, Bî sabe gîmîdun Bî u nîjbn. Nîhön gîng: God nîpe aige göm nîbi bî ud kamîj yunab u, hanîp Juda nîbi bî haga. *

23 Nîn söl auub, pen mîni hadö auöp i, God Ana nîpe nîbi bî gasî nöh nîjöl gî, kale Bapi nîp kabö röh sabe gînaböl; anîg gînaböl u, nîp aij gînab.

24 God nîpe Ana mîdöp u me, nîbi bî God nîp sabe göm, ana kalîp anî danî nîjô nöp sabe göl. *

25 Jisas anîg hageia, nîbi anîbu pen haga, "Yad nîjbin, hainö Mesaia u apöm, hanîp nan magöjhalö hag nî aij gînab," a ga.

26 Hageia, Jisas haga, "Bî anîbu me yad mîdpin. Ne aip manö hagabul i," a ga. *

27 Jisas anîg hageia nîjöm magö anîbu bî nîpe gau apjaköm nîjla, Jisas nîbi ap aip manö gî mîdailö, nîjöm kale pa gîlî gîla. Pen bî kale ap uraköm, nîbi u nîp "Ne manö nîhön mîdöp?" a göm hagagla. Jisas nîp u röh nöp, "Nîhön gîng nîbi anîbu aip manö adîj adîj gajîl?" a göm hagagla.

28 Pen nîbi anîbu, nîg rin u arö göm, kauyan ado gî daun anîbu amöm, nîbi bî mîdeila anîb gau kalîp haga,

29 "Apim, nan gau magöjhalö gîpin röh hag nöh bî u nîjim! Nîpe Mesaia u aka?" ga.

30 Anîg hageia, nîbi bî anîb gau daun anîbu arö göm, Jisas nîp nîjbn a göm aueila.

31 Pen Jisas bî nîpe gau Jisas nîp neb neb göm hagla, "Manö hag nîeb bî. Nan nöh!" a gîla.

32 Hageila, nîpe pen haga, "Nan nîjeb yad mîdöp u kale nîjagpim," a ga.

33 Anîg hageia, bî nîpe gau kale ke nöp hag nîj hag nîj göm hagla, "Nîbi bî rîmnap nîp nan magö dap nîbal aka?" gîla.

34 Pen Jisas kalîp haga, "Kalöp nan magö anîb gau nan göp; yîp pen nan magö anîb gau nan gagöp. Bapi manö haga u nöp gasî lajîp me, gasî anîbu nîjem, wög hagöp u gî junam a gî gasî nîjbin. Nan nîjeb yad me u. *

35 Pen kale manö ap haggim, 'Rakî mîhau mîhau mîdöl, wid magö po gö am rîk daunabun,' a gîpim u pen mîni anîg hagagmim. Amgö kale u nîj padimim

nîjim! Wid wög gau po göm rîk dauerp röh mîdöp. *

36 Pen uri nöp, nîbi bî wid po rîk dauaböl nîbi bî gau, mîñ mîñ göl gî wid po göp anîbu rîk dam kamîj pör mîdep mîgan u löm, pe kale udaböl me u. Anîb u me, nîbi bî wid magö ranaj a göm dam yubal gau abe, nîbi bî wid po göp rîk dauaböl gau abe jîm nöh, wid po u kamîj pör mîdep mîgan u mîdnab u nîjöm, mîñ mîñ gînaböl.

37 Hon manö ap haggim, 'Nîbi bî rîmnap wid magö yulö rannab, nîbi bî rîmnap am rîk daunaböl,' a gîpun u, nîjô yabî haggim.

38 Yad kalöp hag yunö, am wid rîk daubim. Wid wög anîbu kale wög klö gîmim gagpe; nîbi bî rîmnap klö kale u gîlö ranöb. Kale yîharîj am rîk daumim nan aij udpim," a ga.

39 Nîbi Sameria nîbö anîbu am nîbi bî nîpe gau kalîp haga, "Bî anîbu nan gîpin gîpin gau magöjhalö yîp hag nöh," a ga u me, nîbi bî Sameria nîbö daun anîbu mîdeila gau iru nöp Jisas nîp nîj udla.

40 Pen Sameria nîbi bî, kale Jisas mîdeila au apöm, Jisas manö neb neb göm hagla, hon aip am mîdaiun a gîlö, Jisas nîn mîhöp am kale aip mîdöm,

41 manö hag nöh, nîbi bî rîmnap halö iru nöp manö anîbu nîjöm nîp nîj udla.

42 Pen kale anîg göm nîj udöm, nîbi anîbu nîp hagla, "Mîni manö ne u nöp hagö nîj udagpun; Jisas manö nîpe u ke hagö nîjbn nîjbn, nîpe nöp nîbi bî ram mînöh î i mîdpal gau gau magöjhalö kalîp ud kamîj yunîg aua. *

Jisas, bî kub ap nî nîpe u nîp gö, kamîj la

43 Jisas nîn anîb mîhau ram mînöh anîbu mîdöm, ruö ram mînöh Galili ara.

44 Nîpe nöd manö ap hagöm haga, "Bî God manö hagep bî gau, ram mînöh kale ke au mîdöm manö hagnaböl u, manö kalîp udagnaböl," a ga. *

45 Pen Pasopa nîn u, Galili nîbi bî rîmnap am Jerusalem mîdeila. Kale Jerusalem mîdeila nîjöl gî, Jisas nan gagep röh gau gö nîjla u me, Jisas uri ram mînöh Galili amjakö, kale nan gagep röh Jerusalem ga u gasî nîjöm, nîp mîñ mîñ gîla. *

46 Pen Jisas am Galili mîdöm, kauyan Kena daun ara. Kena daun anîbu me, nöh nîg yabî u gö nîg wain la.

Pen daun pro Kapaneam au, bî kub ap nî nîpe nan ga. *

47 Bî kub anîbu manö ap nîjla, Jisas ram mînöh Judia arö göm, ap ram mînöh Galili

* 4:22: 2Ki 17:29-41; Ais 2:3; Ro 9:4-5 * 4:24: 2Ko 3:17; Ro 12:1; Plp 3:3 * 4:26: Mak 14:61-62 * 4:34: Jon 6:38 * 4:35: Luk 10:2 * 4:42: 1Jn 4:14 * 4:44: Mad 13:57 * 4:45: Jon 2:23 * 4:46: Jon 2:1-11

mideia. Anib u, Jisas mideia u apöm, nîp neb neb göl gi haga, “Nî yad u nan gö umnig gab. Ne yîñid am nîp gö kamîñ lañ!” a ga. *

48 Anig hageia, Jisas haga, “Kale yîharîñ yîp nîñ udagnabim; nan gagep rō rîmnap gîñō nîñmim nōp, yîp nîñ udnabim,” a ga. *

49 Pen bî kub anîbu haga, “Bî Kub! Auö arul! Wasō u, nî yad u umnab!” a ga.

50 Hageia, Jisas haga, “Aru! Nî ne u mideinab,” a ga.

Anig hageia, Jisas nîñō hagöp, a göm, hada. *

51 Adan an au arō nîñöl gi, bî wög gi ñeb nîpe rîmnap ap nîp nable paköm hagla, “Nî ne u umagöp; mîdöp,” a gîla.

52 Anig hageila, nî yad u magö mai rō kamîñ lōp, a göm, kalîp hag nîñō hagla, “Rol sîdō gamîñ ga magö u, hañ pîbōñ ga u kamîñ la,” a gîla.

53 Anig hageila nî nap nîpe nîña, Jisas, “Nî ne u mideinab,” a ga magö u nōp kamîñ la. Anîb u me, nîbî bî nîpe gau aip magöñhalō Jisas nîp nîñ udla.

54 Pen Jisas nîpe nōd Kena apöm, nan gagep nōd nîbō göm, nîg yabî u gö nîg wain la; hainō pen nan gagep yîgwō an nîbō u göm bî kub u nî nîpe nîp gö kamîñ la. *

5

Bî nan ga ap nîg wanjö goî au mideia, Jisas gö kamîñ la

1 Hainō pen Juda kai nan kub nîñeb nîñ u uri a göm, Jisas Jerusalem ara.

2 Ram mîñōñ Jerusalem anîbu, kaj sipsip dap amîl apîl gîmîdal adan ramō goî au nîg wanjö kub ap mideia. Nîg wanjö anîbu Arameik manō lōm, Bedesda a gîmîdal. Pen nîg goî mîhau mîhau abe nîg ubîñ an u mideia adō u abe, ram badō mîlō unbō mamîd mideia.

3 Pen nîbî bî nan ga gau iru nōp ap ram bada anîb gau han mideila. Nîbî bî anîb gau, rîmnap amgō we ga, rîmnap ma naij ga nîñōm ajagmîdal, rîmnap hañ roman kale bōñ nōp kaña ga. Pen nîg wanjö u anja gîñab aka göm apöm han mideila.

4 Nîñ rîmnap God ejol ap apöm, nîg wanjö u anja gö, nîbî bî an nōd ujanîd nîg wanjö anîb yan lugnab u, nîpe nan nîñhōn gîñab u kamîñ lîmîdöp.

5 Pen bî ap nan gö, pör nōp um mîdō, mî in nîñ juöl ado gi da kagoî bōñ danj (38) la, nîg wanjö goî au dam lîla mideia.

6 Jisas bî anîbu nîñōm, mîlō padō anîgöl mîdmîdöp u nîñōm, nîp haga, “Nōp kamîñ lîñim, a gîmōn, nîñban?” ö ga.

7 Hageia, bî nan ga anîbu haga, “Bî kub. Nîg u anja gö nîñöl gi, yîp ud nîg wanjö an yan lōl nîbî bî ap mîdagpal. Yad nîg an yan nōd arnam a gîpin u pen nîbî bî rîmnap yîñid nōp nōd arbal,” a ga.

8 Anig hageia, Jisas pen nîp haga, “Urakmōn, kōp ne u wîñg ud aru,” a ga. *

9 Hageia, magö anîbu nōp nîp kamîñ lō nîñöl gi, urakōm kōp nîpe u wîñg udōm, ud ara.

Pen Jisas bî anîbu nîp gö kamîñ la nîñ anîbu, Juda kai God nîp sabe gep nîñ kale u me,

10 Juda bî kub gau, bî kamîñ la anîbu nîp hagla, “Nîñ i God nîp sabe gep nîñ hon. Pen ne kōp bad ne u ud ajabōn u, lo manō hon u wîhō göp,” a gîla. *

11 Hageila, haga, “Bî yîp gajîp kamîñ lōp u hagöp, ‘Urakmōn, kōp bad ne u wîñg ud aru,’ a gajîp u me, ud ajabin,” a ga.

12 Hageia, hagla, “Bî nōp hagö, kōp bad wîñg ud ajabōn bî anîbu bî an?” ö gîla.

13 Pen Jisas nîpe nîbî bî iru mideila an anîb au agamîj ara rō, bî kamîñ la anîbu, “Bî yîp gajîp kamîñ lōp me i,” a göm, hagnîm rō laga.

14 Hainō pen, Jisas bî anîbu nîp God sabe gep ram raul u nîñōm haga, “Nōñ! Nōp kamîñ lōp. Anîb u, nan si nan naij gîmîdan u arō gîmōn. Wasō u, nōp nan kub yabî gîñim rō lōp,” a ga.

15 Pen bî anîbu nîpe ado gi amōm, Juda bî kub gau kalîp haga, “Jisas nōp yîp gajîp kamîñ lōp,” a ga.

16 Anig hageia nîñōm, God nîp sabe gep nîñ u gö kamîñ la, a göm, Juda bî gau Jisas nîp mulu kal nîñla.

17 Jisas pen kalîp haga, “Bapi yad u pör nōp wög göl gi nōp mîdöp rō, yad u rō nōp gîñam,” a ga.

18 Anig hagö, Juda bî kub gau, nōd nîp alun, a göm gasî nîñla u, uri klō yabî göm nîñla. Kale hagla, “Nîpe God nîp sabe gep nîñ hon u rîb rîkōm, ‘Yad God Nî nîpe,’ a göp. Anîb u, God nîpe mîdöp rō, yad anîb unbō rō nōp mîdpin, a göp,” a gîla. *

Nap haga rō nîñōm, Nî nîpe wög adō ke ke gab

19 Jisas pen kalîp haga, “Kalöp nîñō hagabin, Nî u nîpe ke nan ap gîñim rō lagöp; Nap nan gîñab gau nōp nîñōm gîñab. Anîb u, Nap gîñab rō, Nî nîpe u rō nōp gîñab. *

* 4:47: Mad 8:5-6

* 4:48: Jon 2:18; 1Ko 1:22

* 4:50: Mad 8:13

* 4:54: Jon 2:11

* 5:8: Mad 9:6

* 5:10:

Ne 13:19; Jer 17:21

* 5:18: Mad 26:4; Jon 7:1; 10:30

* 5:19: Jon 5:30

20 Nap Ñi nipe nɪp mɪdmagö löm, nan nɪpe göp göp gau magöñhalö yamöb. Rɪmnap yamö me, nan ke yabɪ gau gö nɪñmim, kale magöñhalö aiö gɪnabim.

21 Pen Nap nɪbi bɪ umbal gau gö urakpal rö, Ñi nipe u rö nöp, nɪbi bɪ rɪmnap, kalɪp gɪnö uraklan, a gɪnab u, gö uraknaböl.

22 Nɪbi bɪ nɪhön nɪhön gɪpal, gasɪ nɪhön nɪhön nɪñbal u, Nap nɪñöm kalɪp manö kub hagagnab; Ñi nipe nɪp hagö, nɪpe kalɪp magöñhalö manö kub hagnab. *

23 Anɪb u me, nɪbi bɪ kale Nap hib nɪpe haglö adö arnab u rö, Ñi nipe hib u abe u rö nöp haglö adö arnab. Pen nɪbi bɪ God Ñi nipe u nɪp nɪñöm, hib nɪpe haglö adö aragnab gau, Nap Ñi nipe hag yua u abe u rö nöp hib haglö adö aragnab. *

24 “Kalöp nɪñö hagabin, nɪbi bɪ an manö yad u nɪñöm, Bɪ yɪp hag yuö aunö u nɪp nɪñ uɔpal gau, manö kub hag ilön uɔep adö u nɪñagnaböl; kale pör mɪɔep u hadö uɔpal. Anɪb u, kale umeb adö u arö göm, pör mɪɔep adö u hadö mɪɔpal. *

25 Kalöp nɪñö yabɪ hagabin, ñɪn hain pör abad mɪɔpim u söl auab — pen mɪñi hadö auöp i — nɪbi bɪ umöl rö mɪɔpal gau, God Ñi nipe manö hagö, manö anɪbu nɪñöm nɪñ uɔnaböl gau, kamɪñ lɪnaböl.

26 Bapi nan gau magöñhalö kamɪñ mɪɔep il u mɪɔöp rö, yad Ñi nipe u rö nöp kamɪñ mɪɔep il u mɪɔpin.

27 Yad Ñi nipe pen, Bɪ Ñi nipe mɪɔpin rö, yɪp hagö, nɪbi bɪ gau kalɪp manö kub hagem nɪme lɪnabin.

28 Manö hagabin anɪbu nɪñmim aiö gagmim: hainö yad hagnö, nɪbi bɪ umlö rɪgöl gɪla gau,

29 magöñhalö manö yad nɪñöm, uraköm, nɪbi bɪ gɪ aij gɪla gau, am yad aip kamɪñ mɪɔeinaböl; pen nɪbi bɪ gɪ naij gɪla gau, uraköm manö kub nɪñöm pen ilön kub uɔnaböl. *

30 Pen yad nan nɪhön nɪhön gɪnabin gau, ke nɪñem gagnabin; Bapi yɪp hagnab rö nöp gɪnabin. Anɪb u, nɪbi bɪ manö kub hagem nɪme lɪnabin u, Bapi hagnab rö nɪñem, kabö göl nöp nɪme lɪnabin. Nɪhön gɪnɪg: yɪp aij gɪnab adö u manö kub hagagnabin. Bɪ yɪp hag yuö aunö Bɪ anɪbu nɪp aij gɪnab adö u nöp gasɪ nɪñem, manö kub hagem nɪme lɪnabin. *

Yad bɪ aigale bɪ rö mɪɔpin u nɪñim, a ga

31 “Yad ke, ‘God yɪp yuö aunö,’ a gɪbnep u, manö anɪbu kabö rö gagöp a gɪbep.

32 Pen Bɪ ap halö* yad bɪ aigale bɪ rö mɪɔpin u hagöp. Yad nɪñbin, manö hagöp anɪbu nɪñö nöp hagöp.

33 Kale Juda kai bɪ kale rɪmnap hag yube, kale Jon nɪp amöm, yad bɪ aigale bɪ rö mɪɔpin, a göm hag nɪñla u, nɪpe manö nɪñö nöp kalɪp haga me u.

34 Jon aka bɪ ram mɪnöh il i bɪ ap yad bɪ aigale bɪ rö mɪɔpin u hagnab u, yɪp nan kub wasö. Pen kale Jon manö haga u nɪñmim, manö nɪñö yabɪ a gɪmim nɪñ uɔmim, kamɪñ arnabim a gem, Jon manö yɪp anɪg göl haga, a gɪpin.

35 Jon manö haga u, nɪpe hapö mɪñan mailö ñab rö mɪɔö, kale manö haga anɪbu mailö rö nɪñmim, magö pro uɔep magö ap nöp mɪñ mɪñ gɪpe.

36 “Jon kalöp hag aij ga pen u yɪharɪñ manö nöp haga. Yad mɪnöh naböh il i apem, Bapi yɪp gɪmön a ga rö, nan ke yabɪ gau gɪpin u me, kale Bapi nɪpe nöp yɪp hag yua u, a gɪmim, waiö yabɪ nɪñbep. *

37 Bapi yɪp hag yua u, nɪpe ke, yad bɪ aigale bɪ rö mɪɔpin u, kalöp manö nɪñö hagab. Pen kale meg magö nɪpe u apɔi nɪñagpim. Nɪpe bɪ aigale bɪ rö mɪɔöp u, a gɪmim nɪñagpim. *

38 Kale yad bɪ nɪpe hag yua manö yad u nɪñ uɔagpim rö, God Manö mɪɔmagö kalöp anɪ ðan mɪɔdagöp.

39-40 “Kale, pör mɪɔep uɔun, a gɪmim, God Manö u amgö lɪ nɪñ aij gɪpim u pen manö anɪbu, yɪp a göm kalɪ kɪñ rɪkla rö nɪñmim, pör mɪɔep uɔun, a gɪmim, yɪp auagpim. *

41 “Nɪbi bɪ gau hib yad haglö adö aran a gem hagagabin.

42 Pen kale nɪbi bɪ aigale bɪ rö mɪɔpin u hadö nɪñbin. Kale God nɪp mɪɔmagö laggpim u nɪñem hagabin.

43 Bapi nɪpe ke yɪp hag yuö aunö u pen yɪp uɔagpim. Pen bɪ yɪharɪñ ap gasɪ nɪpe ke nɪñöm aueinab u, nɪp uɔnabim.

44 Nɪbi bɪ rɪmnap gau hib kale haglö adö areinab u, kalöp aij gɪnab. Pen Bɪ God aɪñ nöp mɪɔöp u hanɪp nɪñö, aij gɪnɪm, a gɪmim, gasɪ u nɪñagpim. Anɪb u, kale ai gɪmim yɪp nɪñ uɔnabim?

45 “Pen Bapi manö yad uɔöm, kalöp manö kub hagnab, a gɪmim, gasɪ u nɪñagmim, wasö. Mosɪs hanɪp gɪ ñɪnab a gɪpim u pen Bapi nɪpe Mosɪs manö nɪpe haga manö anɪbu uɔöm kalöp manö kub hagnab.

46 Mosɪs nɪpe God Manö kalɪ kɪñ rɪköm manö rɪmnap yad bɪ aigale bɪ rö mɪɔpin manö u kalɪ kɪñ rɪka. Pen Mosɪs manö kalɪ

* 5:22: Jon 5:27; Ap 10:42 * 5:23: Plp 2:10-11; 1Jn 2:23

24:15 * 5:30: Jon 5:19; 6:38 * 5:32: “Bɪ ap halö” a ga u, God nɪpe ke

3:17; Jon 5:32; 8:18 * 5:39-40: Luk 24:27 * 5:46: Ap 3:22

* 5:24: Jon 3:15-18 * 5:29: Dan 12:2; Mad 16:27; Ap

5:36: Jon 3:2; 14:11 * 5:37: Mad

kliñ rika manö an'bu udagpe rö, manö yad hagabin u rö nöp udagnabim. *

⁴⁷ Mosi manö kalî kliñ rika udagpim rö, kale ai g+mim manö yad hagabin u udnabim?" ö ga.

6

Jisas bi unbö paip dausan nan ñö ñiñla
(Mad 14:13-21; Mak 6:30-44; Luk 9:10-17)

¹ Pen Jisas anig gi m+dom, hainö ñig magib udöm, Ñig Wanö Galili juöm, böñ lödañ ara. Ñig Wanö Galili an'bu nöp me, hib ap Ñig Wanö Daibirias a g+m+dal.

² Pen Jisas nipe n'bi bi nan ga gau gö kam+ñ la u n+ñm+dal rö, n'bi bi iru nöp n+p hain gila.

³ Pen Jisas bi nipe gau aip am dum au gilañ amöm, asik m+deila.

⁴ Ñin an' an'ib au Juda kai Pasopa ñin kub kale u söl söl ga.

⁵⁻⁶ Jisas bi nipe aip dum au asik m+dom, amgö gilañ göm n+ña, n'bi bi iru yab+ñ nöp n+p aueila. Jisas n+ñöm, n'pe n'hön n'hön g+ñab u ke n+ña u pen bi n'pe Pilip n'hön hagnab, a göm, n+p haga, "Hon nan magö gai n'ibö udun, n'bi bi iru nöp gai i kal+p ñino ñiñnaböl?" ö ga.

⁷ Hageia, Pilip haga, "Mani silpa magö unbö ñin juöl s+duñ lañ (200) rö yuun, bred rau dapun, ud jö gi pro pro gun, n'bi bi an'ib gai i ñeinabun, magöñhalö nan pro pro ñiñöl rö l+ñab," a ga.

⁸ Anig hagö, bi nipe Edru, Saimon Pida n+mam u haga,

⁹ "Ñi pro ap bred bali plaua ud laubal bred magö unbö mam+id, kabsa+ñ m+höp halö ud m+idöp i, pen nan an'bu n'bi bi iru yab+ñ gai i nan kub wasö," ga.

¹⁰ Hageia, Jisas haga, "N'bi bi gau hagepe, asiklañ," a ga. Hageia, bi nipe gau n'bi bi gau kal+p hageila, nan u+ñ iru nöp ran aij ga gau adö an'ib gau magöñhalö asikla. Bi gau nöp me, paip dausan (5000) rö ara.

¹¹ Kale anig göm asikla n+ñöm, Jisas bred magö an'ib gau udöm, God n+p aij a göm, kal+p n+me la. Kabsa+ñ u, u rö nöp ga. Kal+p anig göm n+me lö, n'bi bi gau kale magöñhalö bred kabsa+ñ aigeg rö udun a gi gas+ñ n+ña rö nöp udla.

¹² Anig göl ñiñlöl ñiñlöl mudun ga arö gila. Jisas bi nipe gau kal+p haga, "N'bi bi nan n+ñöm arö g+pal gau, ud dañ i gagep," a ga.

¹³ Hageia, bi nipe gau bred ad+ñ ad+ñ gau ñhu wad+ñ yaglö yaglö, wad+ñ unbö m+gan lañ u ajmañ raua.

¹⁴ N'bi bi gau Jisas nan gagep rö ga an'bu n+ñöm hagla, "Hon m+ñi n+ñbun, bi i me, Bi

God Manö Hagep m+ñöñ naböñ i+ i aunab a gun pör hagabun bi me u," a gila.

¹⁵ Pen Jisas n+ña, n'bi bi gau, y+p kin bi kub kale m+deinam a göm apöm y+p klö göm ud arnaböl, a gi n+ñöm n'pe kauyan aramöm dum gau n'pe ke halö m+deia. *

Jisas ñig ut adö rau+id ara
(Mad 14:22-23; Mak 6:45-52)

¹⁶ Pen dugo magö u, Jisas bi n'pe gau am Ñig Wanö Galili yan amöm,

¹⁷ Jisas auaga rö, s+böñ gö, kale nöp ñig magib udöm kauyan daun pro Kapaneam arnig hadla.

¹⁸ Areila n+ñöl gi, y+gön kub udöm, ñig u rala.

¹⁹ Pen kale rap+ñ ñig magib ñig ut p+rik an' au kilomida unbö mam+id aka kago+ñ j+ñ amöm n+ñla, Jisas ñig adö u rau+id aueia. Kale n+ñöm m+dmagö kub ara n+ñöm p+ñ+ñ gila.

²⁰ Pen Jisas haga, "Kale p+ñ+ñ gagmim. Yad nöp auabin," a ga.

²¹ Anig hagö, kale p+ñ+ñ gagöm, n+p ud ñig magib m+gan u l+lö n+ñöl gi, ñig magib u uri nöp ram m+ñöñ arnig gila m+gan u amjak ara.

Jisas n'ip ulhai n+ñla

²² Ruö n'bi bi Ñig Wanö Galili böñ lödañ hanla gau gas+ñ n+ñöm n+ñla, rol dugo ñig magib an' ap nöp m+deia n+ñöm Jisas bi n'pe gau nöp ñig magib an'bu arla; Jisas n'pe ke ñig magib an'bu araga.

²³ M+dlö n+ñöl gi, ñig magib r+mnap n'bi bi r+mnap daun kub Daibirias n'bö apöm, Bi Kub n'pe God n+p aij a göm nan ñö ñiñla ka u ñig göl au p+idöñ gila.

²⁴ Pen n'bi bi m+deila gau n+ñla, Jisas abe bi n'pe gau abe m+degeila; an'bu Jisas n+p ulhai n+ñun a göm, kale ñig magib an'ib gau amöm Kapaneam arla.

Yad bred rö, y+p udmim kam+ñ m+deinabim, a ga

²⁵ Ñig Wanö Galili am am böñ lödañ amjaköm, Jisas n+p n+ñöm hagla, "Manö hag ñeb bi. Ne magö mai i auban?" ö gila.

²⁶ Hageila haga, "Kalöp manö n+ñö hagabin, bred ñinö ñiñbe mudun ga rö, y+p ulhai n+ñ ajabim; pen nan gagep rö g+pin gau manö i+ u n+ñmim y+p ulhai n+ñ ajagabim.

²⁷ Nan magö hij g+ñg gab u udun, a g+mim wög klö gagmim; God n'pe Bi Ñi n'pe n+ñebir hagö aua rö, nan magö pör m+dep n'pe ñinab u udun, a g+mim, wög klö g+mim," a ga. *

²⁸ Anig hageia hagla, "Hon wög n'hön g+no, God n+p aij g+ñab?" ö gila.

* 6:15: Jon 18:36

* 6:27: Jon 6:48-58

* 6:29: 1Jn 3:23

29 Hageila, Jisas haga, “God nıpe Bı yuö aua u, Bı anıbu nıp nıñ udeinabım u, God nıp aij gınab,” a ga. *

30 Anıg hageia hagla, “Hon nan gagep rö ap nıñeinabun u, hagnabun, ‘God nöp nöp yuöp,’ a gun, nöp nıñ udnabun. Anıb u, hanıp nan gagep nıñön rö gınabön?” *

31 Hadame nöp apıs bac bı ram mınön kabö nöp mıdmıdöp anı gau mıdöm, nan mana a gımıdal u nıñmıdal. God Manö kalı klıñ rıköm hagla, ‘Nıpe bred kumi kabö adö lanı au nıbö rımnap kalıp nıñ nıñmıdal,’ a gıla,” a gıla. *

32 Anıg hagla u pen Jisas kalıp pen haga, “Kalöp manö nıñö yabıñ hagabin, Mosıs hadame gau bred kalıp nıñ nıñla bred anıbu, bred kumi kabö adö lanı au nıbö wasö. Bred kumi kabö adö lanı au nıbö bred nıñö anıbu, Bapı yad kalöp nıñab.” *

33 God bred nıpe u, God hag yuö, kumi kabö adö lanı au nıbö mınön nabön ıñ i apöm, nıbi bı gau kalıp kamıñ mıdep magö u nıñab,” a ga.

34 Jisas anıg hageia hagla, “Bı Kub. Uri bred anıbu hanıp pör nöp nıñ gı nöp mıdaimön,” a gıla.

35 Hageila, Jisas haga, “Yad nöp me bred kamıñ mıdep bred anıbu. Nıbi bı yıp aunaböl gau, kalıp kauyanı kıyö lagnab. Nıbi bı yıp nıñ udnaböl gau, kalıp kauyanı nıñ nan gagnab.” *

36 Pen kalöp mıdö nöp hagajın, yıp amgö nıñbım u pen yıp nıñ udagpım.

37 Bapı yıp hagöp nıbi bı gau kale magöñhalö yad aunaböl. Nıbi bı yad aunaböl gau, hag yuagnabin, wasö yabıñ.

38 Pen nıñön: yad kumi kabö adö lanı au nıbö aubin u, gası yad nıñbin adö u gınam a gem auagpın; Bapı yıp yuöp u, gası nıpe nıñöm hagöp rö gınam a gem aubin.

39 Bapı nıbi bı yıp hagöp gau kalıp nıñ mıdnö, ap ur gagnım; manö kub hagep nıñ u, yad gınö, kale magöñhalö uraköl. Anıg gınab u, Bapı yıp yua u, nıp aij gınab. *

40 Bapı yad nıp aij gınab u, nıbi bı an an yıp nıñöm nıñ udnaböl gau, kale magöñhalö pör pör nöp kamıñ mıdeinaböl. Pen manö kub hagep nıñ u, yad ke gınö kale magöñhalö uraknaböl,” a ga.

41 Pen Jisas, “Yad me, bred kumi kabö adö lanı au nıbö aubin u,” a ga u me, Juda nıbi bı gau manö ali gu gu geila.

42 Juda nıbi bı gau ali gu gu göm hagla, “Bı ı, nıme nap nıpe u hon ke nıñbun. Nıpe Josep nı nıpe Jisas nöp. Anıb u, nıpe aigöl gı hagöp, ‘Yad kumi kabö adö lanı au nıbö aubin,’ a göp?” ö gıla. *

43 Anıg hageila, Jisas pen haga, “Ali gu gu gagmım.

44 Nıbi bı ap nıpe ke yıp nıñ udagnab. God nıp gası aij nıñ nöp me, yıp auö, manö kub hagep nıñ hain u yad gınö nıpe kauyanı uraknab. *

45 Bı God manö hagep bı gau kale God Manö kalı klıñ rıköm hagla, ‘God nıpe nıbi bı anıb gau magöñhalö kalıp hag nıñab,’ a gıla. Nıbi bı Bapı kalıp manö hag nıñ nıñ udnaböl gau, kale magöñhalö yıp aunaböl. *

46 Nıbi bı rımnap kale God nıp amgö nıñagpal; yad Bı nıpe yuö aunö u nöp Bapı nıp amgö nıñbin. *

47 “Pen yad kalöp nıñö yabıñ hagabin, nıbi bı yıp nıñ udnaböl gau, pör mıdep magö anıbu hadö udöm, pör pör nöp mıdeinaböl. *

48 Bred nıñöm kamıñ mıdeinaböl u, yad me bred anıbu. *

49 Nahai ılan bı hadame gau ram mınön kabö nöp mıdmıdöp anı gau mıdöm, nan mana u nıñla u pen mıd damöm umla.

50 Pen bred Bapı hag yuö kumi kabö adö lanı nıbö auöp bred anıbu, nıbi bı nıñöm, kamıñ pör pör nöp mıdöm umagnaböl.

51 “Yad ke bred kamıñ kumi kabö adö lanı au nıbö aubin u. Nıbi bı an an bred anıbi nıñ anı yan ıñaböl u, pör nöp pör nöp kamıñ mıdeinaböl. Bred hagabin anıbi hañ romanı yad u me. Nıbi bı ram mınön ıñ i pör nöp pör nöp kamıñ mıdaıöl, a gem, hañ romanı yad u nıñabin,” a ga.

52 Jisas anıg hageia, Juda nıbi bı anıb gau kale ke nöp manö pen pen hagöm, rımnap hagla, “Bı ı aigöl göm, hanıp hañ romanı nıpe u nıñ nıñnabun?” ö gıla.

53 Hageila, Jisas kalıp haga, “Yad kalöp nıñö yabıñ hagabin, kale Bı Nı nıpe hañ romanı nıpe, hagape nıpe nıñagnabım u, kamıñ mıdep magö u kalöp anı danı mıdagnab.

54 Nıbi bı anı hañ romanı yad, hagape yad nıñnab u, nıpe kamıñ pör mıdep magö u hadö udöp nıñöm manö kub hagep nıñ u yad gınö nıpe kauyanı uraknab.

55 “Pen nıñön: hañ romanı yad u nan nıñeb yabıñ; hagape yad u nıñ nıñeb yabıñ.

56 Nıbi bı anı hañ romanı hagape yad nıñnaböl gau, yad anı danı mıdeinaböl; yad kalıp anı danı mıdeinabın.

57 Bapı pör pör nöp kamıñ mıdöp u, nıpe yıp yua u, yıp gö kamıñ mıdpın u me, nıbi bı yıp ud anı kalıp danı ıñaböl gau, kalıp u rö nöp gö, kamıñ mıdeinaböl. *

* 6:30: Mad 16:1; Jon 2:18

* 6:31: Eks 16:14-15; Nab 11:7-9; Sam 78:24

* 6:35: Jon 4:14

* 6:39: Jon 10:28-29;

17:12 * 6:42: Mad 13:55

* 6:44: Jon 6:65

* 6:45: Ais 54:13

* 6:46: Jon 1:18

* 6:47: Jon 3:15-16

* 6:48:

Jon 6:32,58 * 6:57: 1Jn 3:24

58 Manö adö an+bu me, bred kumi kabö adö laŋ au n+bö auöp, a g+pin. Bred an+bu, ap+is bac b+ nan mana a g+pal u n+ŋöm m+id damöm umla rö wasö; n+bi b+ bred yad hagaj+in u n+ŋ aŋ yaŋ l+inaböl u, kam+ŋ pör nöp pör nöp m+ideinaböl,” a ga.

N+bi b+ iru nöp Jisas n+ip arö g+la

59 Jisas Juda magum gep ram Kapaneam au m+idöm, manö an+bu hagö,

60 n+bi b+ n+pe gau iru nöp n+ŋöm hagla, “Jisas manö hagab an+bu manö klö yab+ŋ. Manö n+pe n+ŋ udun rö lagöp,” a g+la.

61 Kale aŋ gu gu göm hageila, Jisas ke n+ŋöm haga, “Manö haggpin an+bu n+ŋmim gas+ iru n+ŋmim arö gun a g+pin ar?”

62 Pen B+ N+ n+pe kumi kabö adö laŋ au m+idöm aua u, n+pe ka an+ö adö au laŋ kauyaŋ ado g+ areinab u, kale gas+ n+hön n+ŋnabim?

63 God Ana kam+ŋ m+idep magö u n+ö, n+bi b+ kam+ŋ l+inaböl; n+bi b+ klö kale ke kam+ŋ lagnaböl, wasö yab+ŋ. Yad manö kalöp haggpin u, manö an+bu gö, God Ana kalöp apöm, kam+ŋ m+idep magö u kalöp n+inab n+ŋöm kale kam+ŋ l+inabim,” a ga.

64 Pen Jisas n+pe nöd nöp, n+bi b+ an n+ip n+ŋ udagnab, an n+ip mumug n+ŋnab u n+ŋa u me, n+pe haga, “Kale r+imnap y+ip n+ŋ udaggim,” a ga. *

65 Pen manö r+imnap halö hagöm haga, “Adö an+bu nöp kalöp haggpin, n+bi b+ ap gas+ n+pe ke nöp n+ŋöm y+ip n+ŋ udagnab; Bapi nöp geinab u me, n+bi b+ ap y+ip apöm y+ip n+ŋ udnab,” a ga. *

66 Jisas manö an+bu hag juö n+ŋöl g+, n+bi b+ apöm manö n+ip n+ŋm+dal gas, iru nöp n+ip arö göm, ke ke arla.

67 An+g göm arlö n+ŋöl g+, Jisas b+ n+pe unbö m+igan laŋ u kal+ip hag n+ŋöm haga, “Kale u rö nöp y+ip ar+ik arnabim aka?” ga.

68 Hageia, Saimon Pida haga, “B+ Kub. An n+ip arun? Manö ne hagabön u n+ŋun me, pör pör nöp m+ideinabun.

69 Hon nöp n+ŋ udpun rö, hon n+ŋibun, God n+pe B+ U+ han+ip yuöp u, ne B+ an+bu me u, a g+ n+ŋibun,” a ga. *

70-71 Saimon Pida an+g hageia, Jisas pen Saimon Iskariod n+ n+pe Judas u, hainö n+ip mumug n+ŋnab u n+ŋöm, kal+ip haga, “Yad kalöp b+ unbö m+igan laŋ udpin u pen b+ kale aŋ+ ap k+jadi b+ n+pe,” a ga.

7

Jisas n+imam hain n+ip manö hagla

1 Hainö pen Juda b+ kub gau Jisas n+ip aln+g geila n+ŋöm Jisas ram m+inöŋ Judia

gau ajagm+idöp; ram m+inöŋ Galili gau nöp ajm+idöp. *

2 Pen Juda n+in kub kale, ram bada pro göm n+in r+imnap hanbal n+in u söl söl ga n+ŋöm, *

3 Jisas n+imam hain gau m+ideia u apöm n+ip hagla, “Ne m+igan an+bi arö g+imön ram m+inöŋ Judia ammön, n+bi b+ manö nöp n+ŋbal gau kal+ip nan gagep rö g+pan u gö n+ŋnaböl.

4 B+ kale b+ kub m+idn+g g+inaböl gau, nan kale gau pi göm gagnaböl; waiö yab+ŋ g+inaböl. An+ö u, ne nan ke yab+ŋ g+pan rö, n+bi b+ iru m+dpal aŋ au nan gagep r+imnap gö, n+bi b+ magöŋhalö n+ŋnaböl,” a g+la.

5 Pen Jisas n+imam n+pe ke gau n+ip n+ŋ udagla. *

6 An+g hageila, Jisas pen kal+ip haga, “Kale n+in mai arun a g+inabim u arn+g arnabim; pen n+in yad arep u auagöp n+ŋöm yade uri aragnabin.

7 N+bi b+ m+inöŋ naböŋ il i gau, kalöp b+ mulu kal n+ŋöl il ap m+idagöp. Pen yad n+bi b+ m+inöŋ naböŋ il i gau, nan si nan naij g+pal u hag waiö l+nö y+ip mulu kal n+ŋbal.

8 An+ö u, Ram Bada n+in kub söl auab rö, kale Jerusalem armim; pen yad n+in arep u auagöp rö, yad aip aragnabin,” a ga.

9 An+g hagöm, n+pe ram m+inöŋ Galili m+ideia.

Ram Bada n+in kub aua n+ŋöm Jisas Jerusalem ara

10 Pen Jisas n+imam b+ gau Jerusalem arla n+ŋöm Jisas n+pe agam+ŋ hain ara.

11 Juda b+ kub gau, “Jisas mai?” ö göm, n+bi b+ iru nöp ap m+ideila gau kal+ip hag n+ŋla.

12 Pen n+bi b+ y+ihar+ŋ gau, Jisas manö u kale ke hag n+ŋ hag n+ŋ göm, r+imnap hagla, “N+pe b+ aij ap,” a g+la; r+imnap pen hagla, “Wasö, n+pe n+bi b+ gau kal+ip wai n+öb b+,” a g+la.

13 Pen n+bi b+ y+ihar+ŋ gau, Juda b+ kub an+ö gau kal+ip p+n+ŋ g+la rö, kale manö r+imnap waiö hagagla.

14 Ram Bada n+in kub kale an+bu n+in r+imnap padia. Yöp n+in bad ap nöp m+idö, Jisas apjaköm, God sabe gep ram u amöm, n+bi b+ gau kal+ip manö hag n+ä.

15 Jisas manö hag n+ m+idö n+ŋöl g+, Juda b+ kub gau aiö göm hagla, “B+ i skul ha-gaga u pen aigöl göm manö gau magöŋhalö n+ŋöb?” ö g+la. *

16 An+g hageila, Jisas haga, “Manö yad hag n+abin u, gas+ yad ke n+ŋem hag n+agabin; B+ y+ip hag yuö aunö u nöp y+ip gas+ n+ö hag n+abin. *

* 6:64: Jon 13:11 * 6:65: Jon 6:44 * 6:69: Mad 16:16 * 7:1: Jon 5:18 * 7:2: Lep 23:34 * 7:5: Ap 1:14
* 7:15: Mad 13:54; Luk 2:47 * 7:16: Jon 12:49; 14:10

17 Nibi bi an, God hagop ro ginam, a gom, gi ud arnab u, God nipe manö yip fib hagabin aka manö yad ke hagabin u, nijnab.

18 Kale ninjim, nibi bi an manö nipe ke hagnab u, hib yad ap rannim, a gom, manö gau nibö gau nibö udöm hagnab. Pen bi an nipe bi nipe hag yua hib nipe nöp ap rannim, a gi gasi ninjab u, bi anibu bi kabö göl manö ninjö nöp hagab; nipe manö piral rimnap hagnab. *

19 Mosi, God haga haga rö kalip lo manö hag na u pen lo adö anib gau kale bi ap gagpim. Pen yad manö ap midöp wasö, yip yiharinj alnig gabim, " a ga. *

20 Jisas anig hagö, nibi bi ap mideila gau hagla, "Nöp an alnig gab? Nöp kijaki abanj lajip hagabön," a gila. *

21 Hageila, Jisas haga, "Yad nan gagep anj ap ginö, kale magöñhalö pa gih gipe. *

22-23 Kale Mosi God lo manö haga rö, ni kale gau yag daumim, nin unbö mudun jin u midmim, ruö raleb nin u wan hañ rikpim. Gipim anibu, Mosi nipe wasö, nahañ ilan bi nöd il göm gimidal nagj adö u me anig gipim. Pen hañ rikap nin raleb anibu, nin rimnap God nip sabe gep nin u nöp lnab, pen mñi God nip sabe gep nin u, a gimim, arö gagpim; halöwalö hañ rikpim. Gipim anibu rö, yad God nip sabe gep nin u bi ap nip ginö, hañ romanj magöñhalö kaminj löp u, kale ai ginig yip ninjbe mulu lugöp? *

24 Anib u, hainö manö adö adö nöp ninjmim hagagmim; kabö rö ginab adö u ninj aij gimim hagnim," a ga.

"Jisas me Krai u aka?" gila

25 Jerusalem nibi bi rimnap hagla, "Juda bi kub gau bi alnig gaböl bi me i aka?

26 Pen ninjm! Nipe nibi bi anj kub i manö hagö ninjol gi, pen manö ap hagagaböl. Anib u, kale ke ninjal nipe Krai u yijig göl rö löp!

27 Pen nipe Krai u auböp u, hon nipe ram mñonj gai nibö auöp u ninjagbnop; pen bi i nipe ram mñonj gai nibö auöp u hon magöñhalö ninjun. Anib u, nipe Krai u wasö," gila. *

28-29 Pen Jisas nipe God sabe gep ram raul yan manö hag nöl gi nöp midöm, meg magö dap ranöm haga, "Kale gasi ninjim, kale yip ninj aij yabij gimim, gai nibö aunö u ninjim. Pen wasö. Gasj yad ke nöp auagnö. Bi yip hag yuö aunö u, nipe Bi kabö göl, Bi manö ninjö nöp hagab. Yad

nipe aip midem, yip hag yuö aunö rö, nip ninjin; pen kale nip ninjagpim," a ga. *

30 Anig hagö, nip ud sisi lun a gom ninja u pen nin nipe auaga rö, bi ap nip ud sisi laga. *

31 Pen nibi bi anib gau, nibi bi iru nöp Jisas nan gagep gau ga ninjom hagla, "Krais u hain aunab a gipal u, pen nan gagep iru yabij göm, bi anibi gab rö ginim rö lagnab," a gila. Gasj anibu ninjom kale hagla, "Jisas nipe Krai u nöp," a gom, nip ninj udla.

Juda bi kub gau, Jisas nip am dauim, a gom, bi rimnap hag yula

32 Pen nibi bi gau Krai manö anibu agamij hageila ninjom, Perisi bi kub gau abe, bi God nip nan sabe gep bi kub gau abe, Jisas nip am ud sisi lmim daumim, a gom, God sabe gep ram abad midmdal polisman rimnap hag yula.

33 Jisas pen haga, "Yad rapinj magö ap midem, Bi yip yuö aunö u adö gi arnabin.

34 Yip gai aröp a gimim ufhainabim u pen ninjagnabim. Yad arnabin adö u, kale hain gimim rö lagnab," a ga. *

35 Anig hageila, Juda bi kub gau kale ke nöp hagla, "Nipe gai arnab, nip ninjagnabun? Nipe am Juda nibi bi ju am Grik nibi bi aip midpal gau amöm, nibi bi anib gau kalip manö hag nöl gi mdeinab aka nihön?

36 Pen nipe ai ginig hagöp, "Yip gai aröp a gimim ufhainabim u pen ninjagnabim. Yad arnabin adö u, kale hain gimim rö lagnab," a göp?" ö gila.

God Ana nig ilam ajöj rö juöm aunab

37 Juda Ram Bada nin kub kale anibu, nin hain, nin kub yabij u, Jisas uraköm, meg magö dap ranöm haga, "Nibi bi an rugu mñep ginim u, yad apöm nig ninjol. *

38 Nibi bi yip ninj udnaböl gau, God Manö hagöp rö, nig kaminj mñdep u anj kalip dap nibö ilam juöm aunab," a ga. *

39 Nin anibu Jisas umöm uraköm Nap nip araga adö u me, Jisas nipe Ana u nibi bi gau kalip naga. Pen nig ilam juöm aunab manö haga anibu il anigöl midöp: nibi bi Jisas nip ninj udnaböl gau, Jisas nipe Ana u kalip ninab, a gom haga. *

Kale ke ud asik ke ke lila

40 Jisas anig hagö, nibi bi iru nöp mideila anib gau, rimnap manö haga anibu ninjom hagla, "Bi i, nipe bi God Manö hagep aunab a gun abad midmdudun u," a gila. *

* 7:18: Jon 8:50 * 7:19: Ap 7:53; Ro 2:21-24 * 7:20: Jon 8:48; 10:20 * 7:21: God nip sabe gep nin u nan gagep nig wanö Bedesda u ga u ninjom pa gih gila. * 7:22-23: Lep 12:3; Jen 17:9-13; Jon 5:8-10,16 * 7:27: Jon 7:41; 9:29 * 7:28-29: Mad 11:27; Jon 8:55 * 7:30: Jon 7:44 * 7:34: Jon 8:21; 13:36 * 7:37: Lep 23:36; Ais 55:1; Jon 4:14 * 7:38: Ais 58:11 * 7:39: Jon 16:7; 20:22; Ap 2:4 * 7:40: Jon 6:14

⁴¹ Rımnap hagla, “Wasö, nıpe Kraıs u!” a gıla.

Anıg hageıla, rımnap pen hagla, “Wasö, Jıas nıpe Galılı nıbö; Kraıs u nıpe Galılı nıbö auagnab! *

⁴² God Manö u hagöp rö, Kraıs u, Depid rıkö rıklö rık dam dapıl göm, Kraıs u Depid daun nıpe Bedlehem au yag daunaböl,” a gıla. *

⁴³ Jıas manö anıbu hageıla nıñöm, nıbi bı ıru mıdeıla anıb gau asık ke ke lıla.

⁴⁴ Rımnap nıp ud sısı lun dam manö kub hagnıg ud arun a gıla u pen bı añı ap nıp udaga.

Juda bı kub gau Jıas manö haga u nıñ udagla

⁴⁵ Pen God sabe gep ram polisman gau ado gı arlö nıñöl gı, bı God nıp nan sabe gep bı kub gau abe, bı Perisi gau abe kalıp hagla, “Bı anıbu nıp nıñön gıngı dauagpım?” ö gıla.

⁴⁶ Hageıla, God sabe gep ram polisman anıb gau hagla, “Nıbi bı rımnap gau bı anıbu manö aıj yabıl hagöp rö hagagpal,” a gıla. *

⁴⁷ Anıg hageıla, pen bı Perisi gau pen hagla, “Bı pır alöp anıbu, nıbi bı rımnap nıpe nıñö hagöp a göm nıñbal rö, kale u rö nöp nıñbım ar?”

⁴⁸ Hon bı kub bı ap aka bı Perisi bı ap Jıas nıp nıñ udagpun. *

⁴⁹ Nıbi bı gai i kale lo manö u nıñagpal rö, God kalıp mulu kal nıñöm gı naij yabıl gınab,” a gıla.

⁵⁰ Pen bı kale Nikodımas, bı au nöd sıbön yan amöm, Jıas nıp manö rımnap hag nıñga bı anıbu me, kalıp haga, *

⁵¹ “Hon Juda lo adö u, bı ap nıp yıharıñ pen ilön ñun gı naij gagnabun; manö kub hagun manö ıt ap nıñun nöp me, anıg gınabun,” a ga.

⁵² Anıg hageıla hagla, “Ne u rö nöp Galılı nıbö rö? God Manö u amgö lı nıñ dammön nıñnabön, bı God manö hagep ap Galılı nıbö auagnab,” a gıla. *

⁵³ Anıg hageıla kale ke ram kale arla.

8

Nıbi amöm bı ap aıp udlö

¹ Pen Jıas Olıp Dum ara.

² Ruö ram ru dam la nıñöm, kauyan ado gı God sabe gep ram u auö, nıbi bı ıru nöp apöm nıp bıngı gıgabö geıla nıñöm nıpe asık mıdöm, kalıp manö hag ñı mıdeıla.

³ Jıas anıg göl manö hag ñı mıdö nıñöl gı, bı lo manö hag ñeb bı gau rımnap abe,

bı Perisi rımnap abe, kale nıbi ap am bı ap aıp udajıp, nıbi u nıp dap nıbi bı mıdeıla amgö ilö adö au urak ñöm,

⁴ Jıas nıp hagla, “Manö hag ñeb bı. Nıbi i bı halö u pen bı ap aıp udajıl nıñun daubun me i.

⁵ Mosıs lo hanıp ña u haga, ‘Nıbi anıb gau rö, kabö ju pak lılö umöl,’ a ga. Pen ne nıñön hagnabön?” ö gıla. *

⁶ Kale manö pıral hagla anıbu, anıg hagno, Jıas nıñön hagö, nıp manö kub hagun a göm hagla.

Pen Jıas nıpe ubör yıñöhön göm, hatpıl adö u nımagö manö magö rımnap kalı klıñ rıköl gı mıdeıla.

⁷ Pen kale Jıas nıp manö anıbu rö hag nıñöl gı mıdeıla, nıpe jöl yıjıg göm kalıp haga, “Bı nan sı nan naij gagöp ap mıdainım u, kabö ud nıbi anıbi nöd paknım,” a ga. *

⁸ Anıg hagöm kauyan gıyan göm, mıñöhön yan manö magö rımnap kalı klıñ rık mıdö nıñöl gı,

⁹ bı Jıas nıp manö kub hagun a gıla anıb gau, Jıas manö haga anıbu nıñöm, bı majö majö arık arla nıñöm bı gau magöñhalö añı añı arö göm ke ke am hakla; Jıas aıp nıbi u aıp nöp mıdailö.

¹⁰ Jıas nıpe jöl yıjıg göm, nıbi anıbu nıp haga, “Bı gau mai? Bı nöp manö kub hagnım ap mıdagöp ar?” a ga.

¹¹ Hageıla, nıbi u haga, “Bı Kub. Bı yıp manö kub hagnım ap mıdagöp,” a ga. Hageıla, Jıas haga, “Yad u rö nöp nöp manö kub hagagnabın. Pen nan sı nan naij gımıdan u hainö gagmön; uri ne aru,” a ga. *

Nıbi bı mıñöhön naböh ıt i mıdpal gau mailö kale me Jıas

¹² Jıas manö ap nıbi bı gau kalıp kauyan hagöm haga, “Nıbi bı mıñöhön naböh ıt i mıdpal gau, yad mailö kale mıdpın. Nıbi bı an yıp hain göm ajeınab u, sıbön an gau rö ajeınab; pör mıdeğ mailö aıj u udöm ajeınab,” a ga. *

¹³ Jıas anıg hageıla, bı Perisi gau nıp pen hagla, “Manö ne ke hag ñıban u, hon nıñbun manö anıbu udun rö lagöp,” a gıla.

¹⁴ Anıg hageıla, Jıas haga, “Manö anıbu yad ke hagabın u pen manö nıñö hagabın. Pen nıñön: yad aubın gau nıñem, arnabın gau abe nıñem gıpın. Pen kale, yad aubın gau nıñagmım, arnabın gau abe nıñagmım gıpım. *

¹⁵ Kale manö ud asık göl gı, ‘Adö u gı aıj gıpım; adö u gı naij gıpım,’ a gabım u, nıbi bı mıñöhön naböh ıt i gası nıñöm hagpal rö

* 7:41: Jon 1:46 * 7:42: Sam 89:3-4; Mai 5:2 * 7:46: Mak 1:22 * 7:48: Jon 12:42 * 7:50: Jon 3:1-2 * 7:52: Jon 7:41-42 * 8:5: Lep 20:10; Dud 22:22-24 * 8:7: Dud 17:7 * 8:11: Jon 5:14 * 8:12: Aıs 49:6; Jon 1:4-9; 9:5; 12:46 * 8:14: Jon 5:31-32; 7:28

nöp hagabim. Pen yad bî ap nîp manö kub hagababin. *

¹⁶ Bapi yîp yuö aunö u, nîpe yad aip mîdpul rö, yad manö ud asîk gîning, nîjô nöp hagem manö ud asîk gînabin. *

¹⁷ Lo manö kale adö u haggim, 'Nîbi bî mîhöp manö adö añî nöp hagnabil u me, nîbi bî nîjôm hagnaböl, u nîjô haggil, a gînaböl,' a gîpim. *

¹⁸ Lo kale hagöp anîbu rö, yad aigale bî rö mîdpin u, yad ke manö hadö haggim; pen Bapi yîp yuöp u abe yad aigale bî rö mîdpin manö u hadö hagöp. Manö hol apîl manö añî nöp haggul u me, nîjô haggil a gîbep," a ga. *

¹⁹ Anîg hageia, nîp hagla, "Nap ne mai?" ö gîla.

Hageila, Jisas pen haga, "Kale yîp nîjaggim rö, Bapi yad nîp u rö nöp nîjaggim. Yîp nîjbepe, Bapi yad u rö nöp nîjbepe," a ga.

²⁰ Jisas God sabe gep ram raul, mani kale God nîp ñeb dap yubal mîgan u, manö anîbu hag ñî mîdeia pen ñî nîpe auaga rö, bî ap nîp ud sisî laga. *

Yad arnabin gau kale aragnabim

²¹ Jisas kalîp kauyan haga, "Yad arîk areinabin; yîp ulhai nîjnabim u pen kale nan si nan naij göl gî nöp mîdmim umnabin rö, yad arnabin gau kale aragnabim," a ga. *

²² Anîg hageia, Juda bî kub gau hagla, "Nîpe hagöp, 'Yad arnabin gau kale aragnabim,' a göp u, nîhön gîning anîg hagöp? Nîpe ke al pak lîning göm anîg hagöp aka?" gîla.

²³ Anîg hagla u pen Jisas kalîp haga, "Kale yaj nîbö; yad laj nîbö. Kale mînöh naböh îl i nîbö; yad mînöh naböh îl i nîbö wasö. *

²⁴ Anîb u nîjem me haggim, 'Kale nan si nan naij göl gî nöp mîdmim umnabin,' a gîpin. Pen yîp, Yad Mîdpin Rö Mîdpin, * nîj udageinabim u, nan si nan naij gac halö mîdpim rö mîdmim, umnabin," a ga.

²⁵ Anîg hageia, nîp hag nîjôm hagla, "Ne an?" ö gîla.

Hageila, Jisas haga, "Yad kalöp pör nöp hag ñabin rö nöp mîdpin.

²⁶ Kalöp manö kub hag gînam adö u, manö iru nöp mîdöp. Bî yîp hag yuö aunö u, magöñhalö nîj aij göp rö, yîp gasî ñö nîjöl gî, yad pen nîbi bî gau kalîp hag ñabin," a ga.

²⁷ Jisas nîpe Nap manö hag ña anîbu nîjagla rö, kalîp haga,

²⁸ "Bî Ñî nîpe nîp ud gîlanj lînabim ñî n u, gînab gînab rö nîjmim ñî n añîbu nîjnabim, Yad Mîdpin Rö Mîdpin me. Yad nan ap ke nöp nîjem gaggim; Bap manö yîp hagöp rö nöp hag ñabin u, nîjnabim. *

²⁹ Bî yîp yuö aunö u, yad aip mîdöp. Nîp aij göp adö u nöp pör pör gîpin rö, yîp arö gagöp; yad aip nöp mîdöp," a ga.

³⁰ Jisas manö anîbu hagö nîjöl gî, nîbi bî iru nöp nîp Kraus u a göm, nîj udla.

³¹ Pen Jisas nîpe Juda nîbi bî nîp Kraus u a göm nîjla anîb gau kalîp haga, "Kale manö yad böñ nöp nîj udmim, haggim rö nöp geinabim u me, nîjô nöp nîbi bî yad mîdeinabim.

³² Anîg geinabim u, God nîpe aigale Bî rö mîdöp u nîjmim, nagî wög rö gîpim u arö gîmim, mîd aij gînabim," a ga.

³³ Anîg hageia hagla, "Manö haggan anîbu nîhön? Hon bac Ebrahim ñî pai nîpe mîdpun u, hon nîbi bî rîmnap kalîp nagî wög rö gaggim. Anîb u, hanîp nîhön gîning, 'Nagî wög rö gîpim u arö gîmim, mîd aij gînabim,' a gîpan?" ö gîla. *

³⁴ Hageila, Jisas haga, "Yad kalöp nîjô yabîl hagabin, nîbi bî nan si nan naij gîpal gau, nan si nan naij gep magö u nöp nagî wög gep nîbi bî rö mîdpal. *

³⁵ Nagî wög gep bî ap, nap nîpe ram u pör mîdagnab; hainö bî ke nîbö mani yuöm nîp rauö, nap nöd nîbö ram nîpe u arö göm, ram ke aramöm nap hain nîbö u nîp nagî wög gînab. Pen ñî ap nap ram au kuö nîpe pör pör nöp mîdnab.

³⁶ God Ñî nîpe kalöp nîbi bî rauöm nagî mîdpim u hubîk yueinab u, kale nagî wög gîmîdim u böñ nöp arö gîmim, mîd aij yabîl gînabim.

³⁷ Kalöp Ebrahim rîkô rîklö rîk dam dapîl göm auö mîdpim u nîjbin u pen manö haggim u udaggim, yîp al pak lîning gabim.

³⁸ Yad Bapi aip mîdem nîjbin rö kalöp hag ñabin; pen kale, nap kale u manö hagöp adö u nöp gabim," a ga.

³⁹ Hageia hagla, "Bapi hon me Ebrahim," a gîla.

Hageila, Jisas haga, "Kale Ebrahim ñî pai nîpe mîdaibep rö, nîpe gîmîdöp rö gîbep. *

⁴⁰ Yad God manö hagöp rö nîjem, manö nîjô yabîl u kalöp hag ñabin u pen yîp

* 8:15: Jon 12:47 * 8:16: Jon 5:30; 8:29 * 8:17: Dud 19:15 * 8:18: 1Jn 5:9 * 8:20: Jon 7:30 * 8:21: Jon 7:34; 13:33 * 8:23: Jon 3:31 * 8:24: God Manö adîj Eksodas u (Eks 3:14) God hib nîpe ke hagöm, Yad Mîdpin Rö Mîdpin a ga. Pen auî Jisas abe hib nîpe ke hagöm, Yad Mîdpin Rö Mîdpin a ga. Anîb u, Juda nîbi bî gau rîmnap, manö haga u nîjôm, Jisas nîp mulu kal nîjôm, al pak lun a gîla. * 8:28: Jon 3:14 * 8:33: Mad 3:9 * 8:34: Ro 6:16,20

* 8:39: Mad 3:9

alnig gabim. Pen kale ginig gabim anibu rö, Ebrahim nipe gaga.

⁴¹ Anib u, nap kale ke u göp rö, kale ke anib unbö rö nöp gabim,” a ga.

Anig hageia hagla, “Hantp bi si udöm rikagpal; God añt me Bapi hon yabıt,” a gila.*

Seden ñi pai nipe

⁴² Anig hageila, Jisas pen haga, “ ‘God añt me Bapi hon yabıt,’ a gipim u pen God nipe Bapi kale mıdböp, yad God nıbö apem, uri auı mıdpin u nıjmim, yıp mıdmagö lıbepe. Yad gau mıdem, gası yad ke nıjem auagnö; God aip mıdul, yıp nıjebir hag yua, auı aunö.

⁴³ Anib u, manö yad u nıhön ginig nıj aij gagpinı Gıpin anıbu, hon nıjagun a gımim gıpin.

⁴⁴ Kale nap kale kıjaki ñi pai nipe mıdpim u me, nıj aij göp adö u nöp gun a gımim nıjbim. Nıpe nöd il göm, nıbi bı gau kalıp al pak lımdıöp rö, nagı adö nıpe anıbu anıg göl nöp mıdöp. Gası aij rımnap, gası nıjö rımnap nıjagöp yabıt; nıpe manö nıjö rımnap nıjagöp. Manö pıral hagab u, manö yöl nıpe me u. Nıpe pör nöp manö pıral ab; pıral alep il u kıjaki me u.*

⁴⁵ Pen yad kalöp manö nıjö nöp hagabin u me, kale nıjmim udagpim.

⁴⁶ Pen yad gıpin u nıjmim, adö u nan si nan naij gıpan, a gımim hagnim rö lagöp. Anıbu u, yad manö nıjö nöp hagpin u nıjmim, kale nıhön ginig manö yad nıj udagpim?*

⁴⁷ Nıbi bı God pıg mıdpal gau, manö nıpe u udpal. Pen kale nıj pıg mıdagpim rö, manö nıpe u udagpim,” a ga.*

Ebrahim hainö yag daula, yad nöd mıdpin, a ga

⁴⁸ Juda bı kub gau Jisas nıj hagla, “Ne bı Sameria nıbö, nöp kıjaki aban alöp, a gıpun u, nıjö hagnun aka?” gıla.*

⁴⁹ Hageila, Jisas haga, “Yıp kıjaki aban alagöp. Yad Bapi hib nıpe u hagnö adö arab pen kale hib yad u hagpe au gıyan ap lugab.

⁵⁰ Hib yad u ke hagnö adö arnım a gı gası u nıjagpin; pen God nıpe nıbi bı nıhön nıhön gajal nıj aij göp u, nıbi bı hib yad haglö adö aran a gı gası u nıjöp.

⁵¹ Kalöp nıjö hagabin, nıbi bı an manö yad u nıjöm, hagnim rö gıgab u, nıpe umagnab; nıpe pör nöp pör nöp kamıj mıdeinab,” a ga.*

⁵² Jisas anıg hageia, kale hagla, “Ne manö hagnun anıbu nıjnun nıjbun, nöp kıjaki

aban alöp hagabön. Ebrahim abe, bı God manö hagep gau magöghalö abe umla, pen ne nıhön gımön hagnun, ‘Nıbi bı an manö yad u nıjöm, hagnim rö gıgab u, umagnab; nıpe pör nöp pör nöp kamıj mıdeinab,’ a gıpan?

⁵³ Bac hon Ebrahim abe, bı God manö hagep gau magöghalö abe umla rö, bı anıbu gau bı pro, yad bı kub a gı gası u nıjban aka?” gıla.

⁵⁴ Hageila, Jisas haga, “Hib yad ke hagnö adö arböp, nan yıharıj rö lıböp. Pen bı hib yad hagö adö arab bı anıbu Bapi yad. Kale bı añı anıbu nöp nıj, God hon, a gıpin.

⁵⁵ God hon, a gıpin u pen nıj nıjagpin; pen yad nıj nıjbin. ‘Nıj nıjagpin,’ a gıbnep, kale manö pıral hagnim rö hagnep. Anıbu u, yad nıj nıjbin u me, manö hagöp rö gıpin.

⁵⁶ God hadame nöp nap Ebrahim nıj hagnim, yad Jisas mıñı apem mıdpin ñın i nöp hagnim, ‘Ñın hain u aunab,’ a ga. Pen nap Ebrahim God manö hagnim u nıjöm, manö anıbu God nıjö hagöp, a göm, gası halö mıdöm ñını löl gı mıdeia; ñın anıbu nıjöm mıñı mıñı ga,” a ga.

⁵⁷ Anıg hageia, Juda bı gau hagla, “Mı ne ñın juöl mıhöp adö gı da unbö sıduj lan rö mıdagpan u pen ne nıhön gımön, Ebrahim hadame dagol gau ga u nıjnö, a gıpan?” ö gıla.

⁵⁸ Hageila, Jisas kalıp haga, “Kalöp nıjö yabıt hagabin, Ebrahim nıj yag dauagep adö u, Yad Mıdpin,” a ga.*

⁵⁹ Jisas anıg hageia, nıj kabö ju al pak lıngı geila, pen God sabe gep ram raul mıdeia u hil gı löm höj amöm ara.

9

Bı ap yag daula ñın u nöp amgö we ga, Jisas gö amgö ñıl nıja

¹ Pen Jisas bı nıpe gau aip amöl gı nıjla, bı yag daula ñın u nöp amgö we ga ap mıdeia.

² Jisas bı nıpe gau bı anıbu nıjöm Jisas nıj hagla, “Manö hag ñeb bı. Bı an nan si nan naij gajıp, bı anıbi yag daula ñın u amgö nıpe u we ga? Nıpe ke aka nıme nap gajıl göp?” ö gıla.*

³ Hageila, Jisas haga, “Amgö nıpe we ga u, nıpe ke aka nıme nap nan si nan naij gajıl gagöp. Pen amgö nıpe we ga u, nıbi bı gau God nıpe Bı klö unbö ke a göm nıj aij gılan a göm ga.*

⁴ Mıñı sıdö anı magö i, Bı yıp yuö aunö u, wög nıj u gun. Sıb ginig gab nıjöm hon wög gun rö lagnab.

* 8:41: Ais 63:16 * 8:44: 1Jn 3:8 * 8:46: 2Ko 5:21; 1Pi 2:22 * 8:47: 1Jn 4:6 * 8:48: Mak 3:21-22 * 8:51: Jon 5:24 * 8:58: Jon 1:1 * 9:2: Esi 18:20; Luk 13:2,4 * 9:3: Jon 11:4 * 9:5: Mad 5:14; Jon 8:12

⁵ Yad m+nōḥ nabōḥ iḥ i m+ḍpin magō i, n+bi b+ m+nōḥ nabōḥ iḥ i m+ḍpal gau mailō kale u yad m+ḍpin,” a ga. *

⁶ Jisas manō an+bu hagōm, m+nōḥ yaḥ k+ḥu alōm, gō k+ḥp lō, udōm b+ amgō we ga u n+p amgō n+pe au lōm, *

⁷ haga, “Siloam wanō ammōn, amgō ne u n+g l+mōn,” a ga. An+g gōm hag yuō, am n+g lōm, amgō u n+ḥl n+nōm, ram n+pe ara. Siloam manō iḥ u “Yuō Ara” a g+pal.

⁸ Pen n+bi b+ ram yam n+pe aip jim nōl gau abe, nōd n+pe nan as+ḥ g+m+ḍōp n+n+m+ḍal n+bi b+ gau abe haga, “B+ i, b+ au as+ḥ m+ḍōl g+, nan as+ḥ g+m+ḍōp u rō lōp,” a g+la.

⁹ Hageila, r+mnap haga, “Yau me, b+ an+bu nōp,” a g+la. R+mnap pen haga, “Wasō. B+ an+bu rō lōp u pen b+ i b+ ke n+ḥō,” a g+la. An+g hageila, b+ an+bu n+pe ke haga, “Yad me b+ an+bu,” a ga.

¹⁰ Hageia, n+p haga, “Amgō nōp u aige gōm kam+ḥ lōp?” o g+la.

¹¹ Hageila haga, “B+ Jisas a g+pal u, m+nōḥ yaḥ k+ḥu alōm, gō k+ḥp lō, udōm amgō yad u lōm hagōp. ‘Siloam wanō ammōn, amgō ne u n+g l+mōn,’ a gō, am amgō yad u n+g lem, ad+ḥ amgō n+ḥl n+n+bin,” a ga.

¹² Hageia haga, “B+ an+bu m+ḥi gai?” o g+la. Hageila haga, “Yad n+n+gpin,” a ga.

B+ Perisi gau, “B+ amgō we ga u aige gōm kam+ḥ lōp?” o g+la

¹³⁻¹⁴ Pen Jisas gō amgō n+ḥl n+n+ḥa b+ an+bu, Juda kai God n+p sabe gep n+n kale u an+g ga u me, n+bi b+ r+mnap b+ an+bu n+p dam b+ Perisi m+ḍeila u auala.

¹⁵ B+ Perisi b+ an+bu n+p haga, “Ne aigōl g+mōn amgō n+ḥl n+n+ban?” o g+la. Hageila haga, “Jisas m+nōḥ k+ḥp ap udōm, amgō yad u laj+p, yad am amgō yad u n+g lem, uri amgō n+ḥl n+n+bin,” a ga.

¹⁶ An+g hageia, b+ Perisi r+mnap haga, “God n+p sabe gep n+n u an+g ga rō, n+pe God n+p sabe gep n+n lo u r+ḥ jua. An+ḥ u, hon n+n+ḥun, God n+p yuō auagōp,” a g+la. An+g hageila, b+ kale r+mnap pen haga, “B+ nan si nan naj gep ap m+ḍaibōp, n+pe aigōl gōm nan gagep an+bu g+ḥōp?” o g+la. An+g hagōm kale ke nōp as+ḥ ke ke l+la.

¹⁷ B+ Perisi gau, b+ an+bu n+p kauyan hag n+nōm haga, “‘B+ amgō yad gō amgō n+ḥl n+n+bin,’ a g+pan u, ne b+ an+bu b+ n+nōn, a g+ gas+ n+n+ban?” o g+la. Hageila haga, “Yad n+n+ḥun n+pe b+ God manō hagep b+ ap,” a ga. *

¹⁸ Pen Juda b+ kub gau, b+ amgō we ga kam+ḥ la manō an+bu udagōm, n+me nap han+p au+l, a g+ḥō, ber m+ḥau aueilō,

¹⁹ haga, “N+ i n+ kale aka?” g+la. Hageila haglō, “Yau, n+ u n+ hol,” a g+ḥō. Hageilō

hagla, “Kale n+p amgō we halō yag daulō aka?” g+la. Hageila haglō, “Yau, n+p amgō we halō yag daulo,” a g+ḥō. An+g hageilō haga, “An+ḥ u, uri aigōl gōm amgō n+ḥl n+n+ḥab?” o g+la.

²⁰⁻²³ Hageila, kale ber pen hadō n+n+ḥō, Juda b+ kub an+ḥ gau nōd manō k+ḥō adō ap hagōm haga, “N+bi b+ an an Jisas n+pe Kraiḥ u a gōm waiō hagnabōl gau, Juda magum gep ram an+bu kauyan auagnabōl,” a g+la. Manō haga an+ḥu hadō n+n+ḥmil me, p+r+kml, haglō, “N+ u, n+ hol m+ḍōp u, n+n+ḥul; n+ hol an+ḥu amgō we halō yag daulo u abe n+n+ḥul; pen m+ḥi aigōl gōm amgō n+ḥl n+n+ḥab u n+n+gpin; b+ an n+pe gaj+p amgō n+n+ḥab u abe hol n+n+gpin. Pen n+pe n+ḥi pro wasō; n+pe ke hag n+n+ḥinabim u, hagnab,” a g+ḥō.

²⁴ An+g hageilō, b+ kub gau b+ an+ḥu n+p kauyan w+ḥ allō aueia haga, “Nōp kam+ḥ lōp an+ḥu. God amgō ilō n+pe u manō n+n+ḥō nōp hag. Hon n+n+ḥun, b+ hagajun u, b+ an+ḥu b+ nan si nan naj gep b+ ap,” a g+la.

²⁵ An+g hageila, b+ an+ḥu pen haga, “N+pe b+ nan si nan naj gep b+ ap aka wasō, yad n+n+gpin. Yad nan an+ḥ ap nōp n+n+ḥin. Nōd amgō we g+ m+ḍainō pen m+ḥi amgō n+ḥl n+n+ḥin,” a ga.

²⁶ Hageia haga, “Nōp aigege gōm gaj+p, amgō n+n+ḥan?” o g+la.

²⁷ Hageila haga, “Yad kalōp m+ḍō nōp hag n+ḥin u pen kale manō yad u udagpin. N+nōn g+n+g manō m+ḍō nōp hagaj+n manō u kauyan hag a g+mim hagabim? Kale ke u rō nōp b+ n+pe ap m+ḍun a g+mim hag n+n+ḥabim aka?” a ga.

²⁸ An+g hageia, n+p mulu kal n+nōm, n+p manō naj hagōm haga, “Hon Mosiḥ b+ n+pe me, pen ne b+ y+ḥar+ḥ u b+ n+pe ap!

²⁹ God Mosiḥ manō hag nō hagn+ḍōp u n+n+ḥun, pen b+ i gai n+ḥō auōp u n+n+gpin!” a g+la.

³⁰ Hageila haga, “Ake! B+ game! N+pe amgō y+p u gō kam+ḥ lōp, pen n+pe gai n+ḥō u kale n+n+gpin me!

³¹ Pen hon n+n+ḥun, nan si nan naj gōl g+, God n+p sabe gaiōl u, n+pe manō kale udagnab; n+bi b+ God n+p n+n+ḥō udōm, manō hagōp rō gōl g+, n+p sabe gaiōl u, n+pe manō kale n+n+ḥab. *

³² M+nōḥ nabōḥ g+ la n+n u r+kōl, m+ḍ dap m+ḥi m+ḍpun n+n i, n+bi b+ amgō we halō yag daula ap gō kam+ḥ laga.

³³ B+ an+ḥu God yuō auagbōp, n+pe nan ap g+n+m rō lagbōp,” a ga.

³⁴ An+g hageia, kale pen haga, “Name nōp yag daua n+n u, b+ nan si nan naj gep u yag daula pen ne han+p manō hag n+n+ḥ gabōn ar? An+g hagnōn, Juda magum gep

ram i kauyan auagnabön," a göm, nîp ud mamō gî dam hön yan yula. *

Nîbi bî Jisas nîp nîj udagpal gau, amgö we rō mîdpal

³⁵ Pen bî anîbu nîp ud hön yula, Jisas manō anîbu nîjōm, am nîp ulhai nîjōm haga, "Ne Bî Nî nîpe nîp nîj udpan?" ö ga.

³⁶ Hageia haga, "Bî Nî nîpe bî an? Bî anîbu me u, a gö, yad nîp nîj udnam," a ga.

³⁷ Anîg hageia, Jisas haga, "Bî anîbu mîdō nöp nîjban. Me ne aip manō hagabul i," a ga.

³⁸ Anîg hageia, bî anîbu Jisas mîdeia il au kugom yîmōm haga, "Bî Kub! Yad nöp nîj udabin," a ga.

³⁹ Hageia, Jisas haga, "Yad mînōj nabōj il i aubin u, nîbi bî mînōj nabōj il i mîdpal gau kalîp nîme lînîg aubin. Nîbi bî amgö we ga gau mailō apōm nîjnaböl; pen nîbi bî hon hadō nîj aij gîpun a göm, mailō arō göm, sîb yan aramōm nîjnagnaböl.

⁴⁰ Anîg hageia, bî Perisi söl anîb au mîdeila rîmnap, manō anîbu nîjōm hagla, "Anîg hagpan u, hon abe amgö we göp, a gîmōn hagabön ar?" a gîla. *

⁴¹ Hageila, Jisas haga, "Kale amgö we mîdaibep rō, nan si nan naij gîpim u manō kub udagbep; pen nîj aij gîpun, a gîpim u me, kale gac halō mîdmim manō kub udnabim," a ga.

10

Kaj Sipsip Mukep Bî Aij u

¹ Jisas manō ap hod rîkōm haga, "Yad kalöp nîjō yabîl hagabin, kaj sipsip mîdpal waryō raul u arnîg, ajōj il yîjîg göl mîgan u mîdō nîjöl gî, yîharîj ramō au raîa göm arnaböl gau, kale nan si udep nîbi bî.

² Bî sipsip mukep u, yîharîj ramō u raîa göm aragnab; ajōj il yîjîg göl mîgan u nöp amōm, waryō raul mîgan yan arnab.

³ "Pen bî sipsip mukep u amjakō, bî ajōj il abad mîdöp u nîp nîj aij gîgab rō, adan u hîknab. Pen sipsip gau u rō nöp, bî anîbu maj mîgan nîp u nîjnaböl rō, sipsip nîpe ke gau hîb nîl gî panîd hön arnab.

⁴ Sipsip nîpe panîd hön aramōm, nîpe nöd gö nîjöl gî, kale maj mîgan nîpe u nîjnaböl rō, nîp hain gîgaböl.

⁵ Pen bî ke nîbö ap ap hagō, nîp hain gagnaböl; maj mîgan nîpe nîjnagnaböl rō, pîrîk arnaböl," a ga.

⁶ Jisas anîgöl manō hod rîkōm haga pen manō hagab adō u a göm rîk nîjagla.

Jisas nîpe Sipsip Mukep Bî Aij u

⁷ Jisas manō rîk nîjagla rō, nîpe kauyan haga, "Yad kalöp nîjō yabîl hagabin, yad ke sipsip gau ajōj arep mîdpin.

⁸ Pen, 'Hon kaj sipsip mukep bî,' a göm, nöd aula bî gau, kale magōjhalō nan si udep bî mîdmîdal. Sipsip gau manō kale u nîjagmîdal. *

⁹ Pen yad ke sipsip gau ajōj arep rō mîdpin. Nîbi bî yîp apōm waryō raul mîgan arnaböl gau, kamîj nöp mîdeinaböl. Ajōj amîl apîl göl gî, nan uîan uîan nîjnaböl.

¹⁰ Bî si udep gau, nan si udnîg, wîp alnîg, gî naij gînîg nöp aubal. Pen yad aunō u, kalöp gînō, kale kamîj pör mîdep magō anîbu udmim, kamîj mîd aij gep adō u nöp mîdpe aran a gem aunō.

¹¹ "Yad Sipsip Mukep Bî Aij. Sipsip Mukep Bî Aij u, kaj sipsip gau a göm umnab. *

¹² Bî au mani udnîg kaj sipsip abad mîdeinab u, bî kaj sipsip mukep yîjîg göl wasō; sipsip gau sipsip nîpe wasō u me, kain hauî gau auaiöl u nîjōm pîñîj gî arnab. Anîb u me, kain hauî anîb gau sipsip gau kalîp yu gî dam ke gau gau yunaböl. *

¹³ Bî anîbu mani udnîg kaj sipsip abad mîdōm, sipsip gau kalîp gasî nîjnagnab u me, pîñîj gî arnab.

¹⁴⁻¹⁵ "Yad Sipsip Mukep Bî Aij. Bapi hol apîl pen pen nîj aij gîpun rō, yad sipsip gau aip pen pen nîj aij gîpun. Anîb u, yad kalîp a gem umnabin. *

¹⁶ Sipsip waryō raul mîgan i mîdpal nöp wasō, sipsip rîmnap halō mîdpal. Sipsip anîb gau u rō nöp udnabin. Kale u rō nöp manō yad u nîjnaböl. Sipsip raul mîgan anî ap magum gî mîdōm, bî mukep kale anî ap nöp mîdōm gîgab. *

¹⁷ "Yad kalîp nan a gem umem uraknabin rō, Bapi yîp mîdmagō löp. *

¹⁸ Nîbi bî rîmnap gasî kale nîjōm gîlō umagnabin; yad ke umnam a gem umnabin. Yad ke umnam a gem umnabin; yad ke uraknam a gem uraknabin. Anîb u, Bapi yad, ne unbō gîmōn a ga manō nîpe u udem, haga rō nöp gîgabim," a ga.

¹⁹ Jisas manō anîbu hagō, Juda kai kauyan asîk böj u ke, böj u ke lōm,

²⁰ rîmnap hagla, "Nîpe kîjaki aban alō, manō pîral hagab u, nîhōn gînîg manō nîpe u nîjnabim?" ö gîla.

²¹ Anîg hageila, rîmnap pen hagla, "Nîpe kîjaki aban alböp u, anîg hag aij gîgaböp. Pen kîjaki aban alō, aigöl göm nîbi bî amgö we ga gau gö kauyan nîjblap?" ö gîla.

* 9:40: Mad 15:14

* 10:8: Jer 23:1-2; Esi 34:2-3

* 10:11: Sam 23:1; Rep 7:17

* 10:12: Ap 20:29

* 10:14-15:

Mad 11:27; 1Jn 3:16

* 10:16: Ais 56:8; Esi 34:23

* 10:17: Pîp 2:8-9

22 Pen hainö Juda nîbi bî, God sabe gep ram u† aij mîdöp u mîñ mîñ gep ñin kub u mîñi, a göm, Jerusalem am magum gîla. Pen ñin kub anîbu, ram yîgön ñin u me,

23 Jisas nîpe God sabe gep ram hön adö “Solomon Ram Bada” a gîmîdal u ajeia nîñöl gî,

24 Juda nîbi bî gau Jisas mîdeia au apöm hagla, “Hanîp gö pör nöp abad mîdagaiun; ne Kraiss u mîdaimön u, waiö hagö nîñun,” a gîla.

25 Hageila, Jisas haga, “Yad kalöp hadö hagnö pen manö yad u manö nîñö a gîmim nîñ udagpe. Bapi yad klö nîpe udem nan gagep gau gîpin u nîñmim, manö yad u manö nîñö a gîmim nîñ udebep.

26 Pen sipsip yad mîdagpim rö, manö yad u manö nîñö a gîmim nîñ udagpe.

27 Sipsip yad gau manö yad hagabin nîñbal; yad kalîp nîñbin nîñöm kale yîp hain gîpal.

28 Yîp hain gîpal gau, kalîp kamîñ pör mîdep magö u ñabin u me, kale umagnaböl. Ñimagö adö yad mîdpal rö, nîbi bî rîmnap apöm kalîp îp gî ud aröl rö lagöp. *

29 Bapi yad kalîp ud yîp ñöb u, nîpe Bî klö unbö ke yabî mîdöp me. Ñimagö adö nîpe mîdpal rö, nîbi bî rîmnap apöm kalîp îp gî ud aröl rö lagöp.

30 Bapi ke, yad ke, wasö; hol apîl añî yabî mîdpul,” a ga.

31 Jisas anîg hageia, Juda kai nîp kauyan kabö ju paknîg geila.

32 Anîg geila, Jisas kalîp pen haga, “Bapi yîp hagö, kale mîdaibe nîñöl gî, nan aij ke ke iru nöp gîno. Pen nan aij gîno anîb gau, adö mai gî najî gîno nîñmim, yîp al pak lîñîg gabim?” ö ga.

33 Hageia hagla, “Nan aij adö anîb gau nîñun, nöp al paklîñîg gagabun; ne bî yabî pen, yad God rö mîdpin, a gîmön, God hib nîpe dap lug gîpan u me, nape al pak lîñîg gabun,” a gîla. *

34 Anîg hageila, Jisas haga, “Lo kale ke adîñ ap kalî kîñ rîkôm hagla, ‘God nîpe haga, ‘Kale ke god rö mîdpim,’ a ga,’ a gîla. *

35 God Manö u manö ap piral hagagnab; pör nöp pör nöp nîñö nöp mîdeinab. God nîpe nîbi bî yîharîñ gau manö hagajîñ anîbi ñöm, ‘Kale god rö mîdpim,’ a ga.

36 Pen yad, yad mîñöñ naböñ il i aubin u, Bapi yîp wög nîpe hag löm hag yuö aubin. Pen yad God Ñî nîpe mîdpin a gîno manö anîbu nîñmim, kale nîñön gîñîg, God hib nîpe hag pro gab, a gîmim, yîp al pak lîñîg gabim?

37 Yad God wög nîpe geinabin u, manö yad nîñ udmim. Wasö u, wasö.

38 Pen manö yad nîñ udagun, a gîñabin u, yad nan gagep rö gîpin gau nîñmim, nîñ udmim. Kale anîg göl nîñ udmim me, yad Bapi aip mîdpin Bapi yad aip mîdöp u nîñnabin,” a ga. *

39 Jisas nîp kauyan ud sîsî lun a gîla u pen agamîj hil gî löm ara.

40 Jisas anîg hil gî amöm, kauyan ñîg Jordan juöm böñ lödan amöm, Jon nöd mîdöm nîbi bî ñîg pak ñîmîdöp ram mîñöñ rîgon gau am mîdeia. *

41 Nîbi bî iru nöp mîdeia u apöm hagla, “Jon nan gagep rö rîmnap gagmîdöp, pen nîpe bî i nîp a göm, manö nîñön nîñön hagmîdöp u, magöñhalö manö nîñö nöp hagmîdöp,” a gîla.

42 Anîg hagöm, nîbi bî mîgan anîbu mîdeila gau iru nöp Jisas nîp nîñ udla.

11

Lasaras uma

1 Ram rîñîg aglö Bedani nîbö bî ap nan ga; hib nîpe u Lasaras. Bî anîbu, nîñin nîpe mîhöp mîdmîdil; ap Maria, ap Mada. *

2 Maria me, Jisas nîp ma kîd nîpe u wel hon gî ñöm, umagö nîpe ud îk gî yua nîbi anîbu. Nîmam nîpe Lasaras nan ga. *

3 Lasaras nîñin mîhau Jisas nîp manö bîg yumîl haglö, “Bî Kub! Bî mîdmagö ne u nan göp,” a gîlö.

4 Pen Jisas manö hag yulö anîbu nîñöm haga, “Nîpe nan göp pen böñ nöp umagnab. Pen God nîpe ke nîñöb rö, nîpe klö ke nîpe gö, nîbi bî gau God hib nîpe u abe, God Ñî hib nîpe u abe haglö adö arnab, a göm ga,” a ga. *

5 Jisas nîpe Mada, nîñin nîpe Maria, nîmam kale Lasaras kalîp yam mîdmagö lîmîdöp.

6 Pen Lasaras nan ga manö anîbu nîñöm, Jisas nîp nîñîg yîñîd araga; ram mîñöñ mîdeia au ñin mîhöp halö mîdeia.

7 Ñin mîhöp lugö, bî nîpe gau kalîp haga, “Ram mîñöñ Judia ado gî arun,” a ga.

8 Anîg hageia, bî nîpe gau hagla, “Manö hag ñeb bî. Rol magö u nöp, bî Juda gau nöp kabö ju paknîg geila u pen ne kuöyan ram mîñöñ anîbu ado gî arnîg gabön aka?” gîla.

9 Hageila, Jisas haga, “Kale nîñbim, ñin añî ap, aua unbö mîgan lan nöp mîdöp. Nîbi bî mailö halö ajeinaböl gau, mîñöñ naböñ mailö anîbu mailö ñö, nan rîmnap kalpe li ludö arö ap lug pakagnaböl.

* 10:28: Jon 3:16; 6:39 * 10:33: Lep 24:16 * 10:34: Sam 82:6 * 10:38: Jon 14:10-11 * 10:40: Jon 1:28

* 11:1: Luk 10:38-39 * 11:2: Jon 12:3 * 11:4: Jon 9:3

10 Pen n̄ibi b̄i sib̄on yan̄ ajeinaböl gau, mailö kale m̄dagö, nan r̄imnap kalpe li ludö arö ap lug paknaböl," a ga.

11 Jisas an̄ig hagöm, manö ap halö kal̄p hagöm haga, "B̄i n̄ijeb hon Lasaras hon hanab; pen yad amem n̄ip hagnö urak aunab," a ga.

12 Hageia, b̄i n̄ipe gau pen hagla, "B̄i Kub. N̄ipe hanab a ḡipan rö, kam̄ij l̄nab," a ḡila.

13 Jisas n̄ipe Lasaras hadö umöb u n̄ijöm, "Lasaras hon hanab," a ga. Pen b̄i n̄ipe gau Jisas manö n̄ipe n̄ijöm, Lasaras ȳhar̄ij hon hanab a ḡi gas̄i n̄ijla.

14 B̄i n̄ipe gau n̄ijagep adö m̄ideila n̄ijöm Jisas kal̄p waiö hagöm haga, "Lasaras hadö umöb.

15 Pen yad Lasaras aip m̄idagainö umöb u, kalöp nan a gem m̄ñ m̄ñ ḡipin. An̄ig göp u me, kale manö yad n̄ij udmim rö löp. Pen Lasaras m̄idöp au arun," a ga.

16 Hageia, Domas Didimas n̄ipe Jisas b̄i n̄ipe r̄imnap gau kal̄p haga, "Hon magöñhalö manö hag ñeb b̄i hon aip ram m̄inöñ Judia arno, n̄ip al pak löm, han̄ip abe al pak löl," a ga. *

Jisas Mada Maria añil m̄ihau kal̄p manö haga

17 Pen kale ram r̄iñg aglö Bedani am-jakeila, n̄ibi b̄i gau Jisas n̄ip hagla, "Lasaras uma r̄igöl ḡino, ñin m̄ihau m̄ihau padiöp," a ḡila.

18 Pen ram r̄iñg aglö Bedani an̄bu, Jerusalem söl au, kilomida unbö m̄ihau n̄igan rö nöp m̄idm̄idöp rö me,

19 Lasaras umö, Juda n̄ibi b̄i iru nöp apöm, Mada Maria añil m̄ihau mög n̄ijöm m̄iñg magö ḡi m̄ideila.

20 Pen Jisas auab, a ḡilö, Mada n̄ijöm, n̄in̄in Maria n̄ip ram u arö göm, am Jisas n̄ip n̄ijñg ara.

21 Mada n̄ipe am Jisas n̄ip n̄ijöm haga, "B̄i Kub. Ne i m̄idaibnap, mam yad Lasaras umagböp.

22 Pen yad n̄ijbin, m̄ñi God n̄ip nan n̄ihön hag n̄ijeinabön, hagnabön rö ḡinab," a ga.

23 Hageia, Jisas haga, "Namam kuöyan uraknab," a ga.

24 Hageia, Mada haga, "Yad n̄ijbin manö kub hagep ñin u uraknab," a ga. *

25 Hageia, Jisas haga, "Yad ke ḡinö n̄ibi b̄i uraknaböl; yad ke ḡinö n̄ibi b̄i kam̄ij m̄ideinaböl. N̄ibi b̄i ȳip n̄ij udöm umnaböl gau, kam̄ij m̄ideinaböl.

26 N̄ibi b̄i kam̄ij m̄idöm ȳip n̄ij udnaböl gau, umagnaböl; pör nöp pör nöp kam̄ij m̄ideinaböl. Manö hagabin an̄ibi n̄ij u-dpan aka?" ga.

27 Jisas an̄ig hageia, Mada haga, "B̄i Kub. Yauë, yad n̄ijbin, ne me Kraiss u, God Ñi n̄ipe m̄inöñ naböñ i aunab, a ḡim̄idal u nöp," a ga. *

28 Mada manö an̄bu hagöm, ram ado ḡi amöm, n̄in̄in n̄ipe Maria n̄ip r̄im̄id il gau mumug r̄iköm haga, "Manö hag ñeb b̄i hadö auub; nöp mai a göm hag n̄ijab," a ga.

29 Maria manö an̄bu n̄ijöm ȳijid uraköm, Jisas n̄ip n̄ijñg ara.

30 Pen Jisas ram r̄iñg aglö Bedani hadö auaga; Mada n̄ip n̄ija m̄igan an̄b au nöp m̄ideia.

31 Maria n̄ipe an̄ig ȳijid arö, Juda n̄ibi b̄i n̄ip aip ram raul m̄ideila gau hag n̄ijla e, wip r̄igöl dan̄ m̄iñg ḡin̄g arab, a göm, arö n̄ijöl ḡi hain arla.

32 Maria am Jisas n̄ip n̄ijöm, m̄ideia ma il au maben ȳimöm haga, "B̄i Kub, ne aui m̄idaibnap, mam yad umagböp!" a ga.

33 Pen Maria abe, Juda n̄ibi b̄i n̄ipe aip aula gau abe m̄iñg geila u n̄ijöm, Jisas gas̄i hibur m̄idmagö n̄ipe mög kub yab̄i ga.

34 An̄ig gö, Jisas haga, "N̄ip r̄igöl ḡipim gai?" ö ga.

Hageia hagla, "Auö am n̄ijun," a ḡila.

35 Jisas amgö ñig luga.

36 Jisas amgö ñig lugeia u n̄ijöm, Juda n̄ibi b̄i gau n̄ijöm hagla, "N̄ijim! Lasaras n̄ip m̄idmagö yab̄i löp!" a ḡila.

37 R̄imnap pen hagla, "N̄ipe b̄i amgö we ga u n̄ip gö amgö ñil n̄ija rö, n̄ihön ḡin̄g nan b̄i an̄ibi n̄ip ga u gö kam̄ij laga?" ö ḡila. *

Jisas Lasaras n̄ip gö, uraka

38 Pen Jisas kuöyan gas̄i hibur m̄idmagö n̄ipe mög kub yab̄i n̄ijöm, Lasaras n̄ip r̄igöl ḡila m̄igan u amjaka. Wip r̄igöl ḡila an̄bu, kabö m̄igan ap r̄igöl ḡila; pen kabö kub ap ud ajöñ p̄i ḡilö m̄ideia.

39 Pen Jisas b̄i gau haga, "Kabö u ud yuim," a ga.

Jisas an̄ig hageia, b̄i Lasaras uma an̄bu n̄in̄in n̄ipe Mada haga, "B̄i Kub, wip u umö r̄igöl ḡino, ñin m̄ihau m̄ihau padiöp u, hal̄ij naji yab̄i aunab," a ga.

40 Hageia, Jisas pen haga, "Nöp n̄ihön hagajin? Nöp hagnin, 'Ȳip n̄ij ud m̄idmön me, God klö n̄ipe ke n̄ijnabön,' a ḡipin," a ga.

41 An̄ig hageia, kabö u ud yulö, Jisas ḡilan̄ ḡi n̄ijöm haga, "Bapi, yad nöp hag n̄ijñö ȳip n̄ijban u, nöp aij a gabin.

42 Yad nöp hag n̄ijñö ȳip pör n̄ijban u hadö n̄ijban, pen manö hagabin an̄ibi, n̄ibi b̄i aui urak m̄idpal gai, ne nöp ȳip yuö aunö u n̄ij udöl, a gem hagabin," a ga.

43 Jisas anig hagom, meg mingan dap ranom haga, "Lasaras, ne honj aui au!" a ga.

44 Hageia, wahj n+n ma n+p wam wam haluom, nab+c maj mingan wahj wam wam gom, dam r+gol gila wahj gau, anig gol mido n+nol g+, wip he mlö u urak wahj halö wam wam gom honj aua. Auö, Jisas b+ gau kalip haga, "Wahj n+p wam halubim gau hub+k yube aran," a ga. Hageia, haga rö gila.

Jisas n+p alun a gom gas+ u n+nla (Mad 26:1-5; Mak 14:1-2; Luk 22:1-2)

45 Juda n+bi b+ Maria n+p n+n+nig aula an+ b gau, Jisas Lasaras n+p gö uraka u n+njom, n+bi b+ iru nöp Jisas n+pe Kraisu a gom, n+p n+n udla. *

46 Pen r+mnap ado g+ b+ Perisi m+deila au amom, Jisas ga an+bu kalip hag n+la. *

47 Hag neila, b+ Perisi gau abe, b+ God n+p nan sabe gep b+ kub gau abe, kale Juda Kansol manö ud asik l+m+idal b+ kub gau kalip w+n allö, am magum geila, kalip hagla, "B+ an+bu nan gagep iru nöp gab u, hon n+hön g+nabun?"

48 Hon n+nun arö gino, n+pe an+bu nöp gö arö, n+bi b+ magöthalö n+p n+n udöm, kinj kub hon a geinabol u, Rom b+ kub gau apöm, God sabe gep ram hon u g+ naji gom, han+p Juda n+bi b+ g+ naji gom, g+nabol," a gila.

49 Pen m+ an+bu nöp, b+ ap n+p hag l+lö, n+pe b+ God n+p nan sabe gep b+ kub yab+l u m+deia. B+ an+bu hib n+pe Kaiapas. N+pe magum geila anj u manö hagom haga, "Kalöp gasi lagöp.

50 Yad kalöp hagabin, b+ an+ ap umö hon magöthalö kam+nj arnabun u aij; hon magöthalö umnabun u naji," a ga.

51 Kaiapas n+pe manö haga an+bu, n+pe ke hagaga; n+pe b+ God n+p nan sabe gep b+ kub yab+l m+ an+bu m+deia rö, n+pe nan n+hön n+hön hainö g+nab gau gas+ n+njom, Jisas n+pe Juda n+bi b+ gau kalip a gom umnab, a ga.

52 Pen Juda kai kalip nöp wasö; n+bi b+ God n+ pai n+pe udnig gab gau magöthalö ud j+m nöm lö, il n+pe an+ yab+l m+deinabol, a gom umnab, a ga. *

53 An+bu u, n+n an+bu il gom, Juda b+ kub an+ b gau Jisas n+p aige gun alun, a gom, pör nöp manö an+bu nöp hag am+l ap+l g+ m+deila. *

54 Juda b+ kub gau Jisas n+p alnig geila u n+njom, Jisas n+pe ram m+nöj kale ram m+nöj Judia waiö ajagm+döp; n+pe b+ n+pe gau aip ram m+nöj Judia au ju am Epraim

daun amjaköm, m+nöj naböj kabö nöp m+dm+döp göl au m+dm+dal.

55 Pen Juda kai Pasopa n+n kub kale u söl söl ga n+njom, n+bi b+ iru nöp ram m+nöj kale ke gau arö gom, hon God amgö ilö n+bi b+ u+ aij m+idun, Pasopa nan n+nun, a gom, wög adö kale hadame gau g+m+idal rö g+nig Jerusalem arla.

56 Kale Jerusalem apjaköm, Jisas n+p ulhai n+n m+deila. Kale amöm God sabe gep ram raul m+gan u midöm, Jisas mai, a gom, pen hag n+njö pen hag n+njö gom hagla, "Kale n+hön gas+ n+njim? N+pe Pasopa n+n i aunab aka wasö?" gila.

57 Pen God n+p nan sabe gep b+ kub gau abe, b+ Perisi gau abe, manö ap hagla, "N+bi b+ ap Jisas n+p n+nain+m u, n+pe ap han+p hageinab, hon am n+p ud sis+ lun," a gila.

12

Maria Jisas n+p wel hal+nj aij au+p l+ n+a (Mad 26:6-13; Mak 14:3-9)

1 Pasopa nan n+n+nig gila u, n+n unbö kagol j+nj u nöp midö n+njö g+, Jisas Lasaras uma n+p gö uraka ram n+pe u ara. Ram r+l+g aglö an+bu hib Bedani. *

2 Bedani amöm, nan n+nun, a gom, Jisas u, Lasaras u, n+bi b+ r+mnap abe, as+k m+deila n+njom, Mada nan magö gau n+me la. *

3 Ni+n+n Maria pen, wel hal+nj aij mani kub yab+l raubal barol ap dapöm, Jisas ma adö u honj g+ nöm, umagö n+pe u udöm ma n+pe l+l+ ga. Anig geia, wel hal+nj aij an+bu, ram raul an+bu magöthalö hal+nj ara. *

4 Anig geia, Judas Iskariod, Jisas b+ n+pe au n+p hainö mumug n+nja b+ an+bu, hal+nj aij an+bu n+njom haga,

5 "Mani kub yab+l raubal wel an+bi rö yuöm, mani udöm, n+bi b+ nan m+dagöp gau kalip n+öp u aij. B+ wel an+bi rö raunig gab u, n+pe rak+n unbö s+idunj lanj wög gom mani udöm amöm wel an+bi raunab," a ga.

6 N+pe anig haga u, n+bi b+ nan m+dagöp gau mög n+njom hagaga; n+pe mani wad+ u ud ajöm, r+mnap agam+nj si udm+döp u me anig haga.

7 Pen Jisas haga, "N+p hag gagmön. Yip r+göl g+nabol n+n u l+ n+nig dap löp u, uri dap l+ nöb.

8 N+bi b+ mani m+dagöp gau aip pör m+deinabim; pen yad aip pör m+deinabim," a ga. *

Lasaras n+p agam+nj alun, a gila

9 Jisas Bedani ap m+döp a gila manö an+bu n+njom, Juda n+bi b+ iru nöp gau n+p n+n+nig arla. Pen Jisas n+p nöp n+n+nig

* 11:45: Jon 7:31 * 11:46: Luk 16:31 * 11:52: Jon 10:16 * 11:53: Jon 5:18 * 12:1: Jon 11:1,43 * 12:2: Luk 10:40 * 12:3: Luk 7:37-38 * 12:8: Dud 15:11

aragla; Lasaras b̄i uma Jisas gö uraka b̄i an̄ibu n̄ip abe n̄iηn̄ig arla.

¹⁰⁻¹¹ Pen Lasaras uma Jisas n̄ip gö uraka rō, Juda n̄ibi b̄i iru nōp naḡi adō kale ḡi m̄idm̄idal u arō gōm, Jisas n̄ip n̄iη u dla. An̄ig geila, b̄i God n̄ip nan sabe gep b̄i kub gau, Lasaras n̄ip abe alnabun, a gōm gas̄i u n̄iηla. *

Jisas kin̄ rō Jerusalem ara

(Mad 21:1-11; Mak 11:1-11; Luk 19:28-40)

¹² Ruō, n̄ibi b̄i iru yab̄i Pasopa nan n̄iηn̄ig aula gau, Jisas Jerusalem auab a ḡila manō an̄ibu n̄iηōm,

¹³ n̄ip am n̄iηjun, a gōm, galon u t̄an̄ rik dap lōl ḡi, wiñ kub alōl ḡi hagla, “B̄i Kub hib n̄ipe u hagno adō aran̄!”

“B̄i Kub n̄ipe B̄i n̄ipe an̄ibi yuō auōp me i!”

“N̄ipe B̄i aij. Hib n̄ipe hagno adō aran̄!”

“N̄ipe Isrel Kin̄ auab me i! Hib n̄ipe hagno adō aran̄!” *

¹⁴ Jisas kaj donki marep ap udōm, adō an̄ibu as̄ikōm areia. An̄ig ga u, God Manō u kal̄i k̄liñ r̄ikōm hagla rō nōp ga. God Manō ad̄iη an̄ibu kal̄i k̄liñ r̄ikōm hagla, *

¹⁵ “Saion pai, ne piñ̄iη gagmōn.

Kin̄ ne u kaj donki marep adō u as̄ikōm auab,” a ḡila.

¹⁶ Ga n̄in̄ an̄ibu, Jisas b̄i n̄ipe gau, God n̄ipe an̄ig ḡinab a ga rō nōp gab u a gōm n̄iηagla; pen hainō Jisas umōm urakōm, God ram m̄inōη kumi kabō adō lan̄ au hadō ara n̄in̄ an̄ibu nōp, Jisas b̄i n̄ipe gau gas̄i n̄iη aij gōm n̄iηla, Jisas Jerusalem ar̄aia n̄in̄ an̄ibu nan n̄ihōn n̄ihōn n̄ip ḡila gau, nōd God manō hagep b̄i gau God Manō kal̄i k̄liñ r̄ikōm hagla rō nōp ḡila. *

¹⁷ Jisas Lasaras uma n̄ip gö uraka u, n̄ibi b̄i n̄iηōl m̄ideila gau manō an̄ibu hag am̄il ap̄i ḡi m̄ideila.

¹⁸ An̄ib u, n̄ibi b̄i iru nōp nan gagep ga an̄ibu n̄iηōm, Jerusalem arō gōm, n̄ip adan an̄ au n̄iηn̄ig arla.

¹⁹ Kale an̄ig ḡila rō, b̄i Perisi gau n̄iηōm, kale ke nōp manō hagōm hagla, “N̄iηim! Hon nan ap gun rō lagōp. N̄ibi b̄i m̄inōη nabōη il i magōηhalō b̄i an̄ibu n̄ip hain gabōl,” a ḡila.

Grik n̄ibi b̄i r̄imnap Jisas n̄ip n̄iηn̄ig arla

²⁰ Pen Pasopa n̄in̄ u auab, a gōm, God n̄ip sabe ḡin̄ig Jerusalem arla n̄in̄ an̄ibu, Grik n̄ibi b̄i r̄imnap aip arla.

²¹ Grik n̄ibi b̄i an̄ib gau apōm, Pilip ram m̄inōη Galili au Bedsaida daun n̄ibō b̄i u n̄ip hagla, “B̄i kub n̄iηeb, hon Jisas n̄ip n̄iηjun,” a ḡila.

²² An̄ig hageila, Pilip am Edru n̄ip hag n̄im, Edru aip m̄ihōngōl ammil Jisas n̄ip hag n̄ilō.

²³ Hag n̄ailō, Jisas haga, “M̄iñi God gö, B̄i N̄i n̄ipe B̄i mailō aij ke halō m̄idōp u n̄iηnabōl n̄in̄ u hadō auōp. *

²⁴ Yad kalōp n̄iηō yab̄i hagabin, wid magō ap m̄inōη yan̄ lugōm umagnab u, ȳihar̄iη wid magō añ̄i ap nōp m̄ideinab. Pen wid magō an̄ibu m̄inōη yan̄ lugōm umeinab u, hainō ranōm magō iru nōp p̄inab. *

²⁵ N̄ibi b̄i an̄, ‘M̄inōη nabōη il i kam̄iη m̄idep magō yad ke nōp gas̄i n̄iηem m̄id aij ḡinam,’ a gōm gö arnab u, n̄ipe umōm bōη nōp umnab; pen n̄ibi b̄i an̄, ‘M̄inōη nabōη il i kam̄iη m̄idep magō yad ke gas̄i iru n̄iηagnam; m̄id aij ḡinabin aka m̄id aij gagnabin u nan kub wasō,’ a gōm gö arnab u kam̄iη m̄idep magō n̄ipe u p̄or nōp p̄or nōp m̄ideinab. *

²⁶ Pen n̄ibi b̄i an̄ ȳip wōg ḡin̄ig ḡinabin a ḡinab u, n̄ipe ȳip hain̄ ḡin̄im; yad gai m̄ideinabin u, n̄ibi b̄i wōg ḡi ñeb yad aip m̄ideinab. N̄ibi b̄i an̄ wōg yad ḡi n̄inab, Bapi yad n̄ibi b̄i an̄ibu hib n̄ipe u dap rannab.

Jisas, “Umnabin,” a ga

²⁷ “M̄iñi ȳip marō gab u n̄ihōn hagnam? ‘Bapi ȳip rarō rauō, ȳip nan n̄ihōn ḡin̄ig gab u gagn̄im,’ a gem hagnam aka? Wasō! Marō an̄ibu udn̄ig aunō. *

²⁸ Pen Bapi, ne gö n̄ibi b̄i gau n̄iηnabōl, ne B̄i mailō aij ke halō m̄idpan,” a ga.

Jisas an̄ig hagō n̄iηōl ḡi, manō ap kumi kabō adō lan̄ n̄ibō apōm haga, “Yad ḡinō, n̄ibi b̄i gau hadō n̄iηbōl yad B̄i mailō aij ke halō m̄idpan. Pen yad kauyan̄ ḡinō, n̄ibi b̄i gau kauyan̄ n̄iηnabōl,” a ga.

²⁹ Pen n̄ibi b̄i m̄ideila gau, God manō haga an̄ibu n̄iηōm, r̄imnap hagla, “R̄imu hagaj̄ip,” a ḡila; r̄imnap pen hagla, “Ejol ap Jisas n̄ip manō r̄imnap hagaj̄ip,” a ḡila.

³⁰ An̄ig hagla u pen Jisas kal̄ip haga, “Manō hagaj̄ip an̄ibu ȳip nan a gōm hag-gagōp; kalōp nan a gōm hagaj̄ip.

³¹ Pen n̄ihōn: m̄iñi n̄ibi b̄i m̄inōη nabōη il i gau, kale n̄ihōn n̄ihōn ḡipal u, God n̄ipe ke n̄iηōm, pen n̄im, kale balu ke ke linab. N̄ibi b̄i m̄inōη nabōη il i ȳip n̄iη udagpal gau kal̄ip kin̄ rō abad m̄idōp b̄i naij an̄ibu, God n̄ip r̄id̄ik ḡi yunab.

³² Ȳip ud adō au lan̄ leinabōl u, yad n̄ibi b̄i ram m̄inōη ke gau n̄ibō magōηhalō t̄ip ḡi dam udnabin,” a ga. *

* 12:10-11: Jon 11:45 * 12:13: Sam 118:25-26; Jon 1:49

13:31-32; 17:1 * 12:24: 1Ko 15:36 * 12:25: Mad 16:25

* 12:33: Jon 19:6

* 12:14: Sek 9:9 * 12:16: Jon 2:22 * 12:23: Jon

* 12:27: Sam 6:3; 42:5; Mad 26:38 * 12:32: Jon 3:14

³³ Jisas manö haga anıbu, yıp aige göl gılo umnabin, a göm, haga. *

³⁴ Pen nıbi bı iru nöp ap mıdeila anıb gau Jisas nıp pen hagla, “Lo manö hon u hagöp, ‘Krais u pör pör nöp kamıñ mıdeinab,’ a göp u pen ne ai gıñıg gımön hagabön, ‘Bı Nı nıpe nıp ud adö au lañ lınaböl,’ a gabön? Pen Bı Nı nıpe a gı hagabön u, an nıp hagabön?” ö gıla. *

³⁵ Hageila, Jisas haga, “Mailö u pro marap halö kalöp aip mıdeinab. Anıb u, mailö kalöp aip mıdöp magö i, adan aj aij gımım; wasö u, sıb apöm kalöp patu gınab. Nıbi bı an sıb au ajeinab, gai arnabin a göm nıñagnab. *

³⁶ Mailö kalöp aip mıdöp magö i, mailö u nıñ udmım. Mailö u nıñ udeinabım u, mailö nı pai nıpe lınabım,” a ga. Jisas anıg hagöm, nıbi bı anıb gau arö göm ke gau aramöm pi göl mıdeia. *

Nıbi bı gau iru nöp Jisas nıp nıñ udagla

³⁷ Jisas nıpe nan gagep iru nöp nıbi bı gau amgö ilö adö kale ga nıñla pen nıp nıñ udagla.

³⁸ Nıbi bı Jisas nıp nıñ udagla u, bı God manö hagep Aisaia hadame nöp God Manö adıñ ap kalı kılın rıköm haga rö nöp gıla. Nıpe manö anıbu kalı kılın rıköm haga,

“Bı Kub, manö aij ne kalıp hag nıñun

pen kale manö anıbu manö aij a göm udagpal;

ne klö ke yabıl ne ke gımön gaina u nıñbal u

pen nöp Bı Kub a göm nıñ udagpal,” a ga. *

³⁹⁻⁴⁰ Anıb u, kale Jisas nıp nıñ udagla. Anıg gıla u, Aisaia God Manö adıñ ap kalı kılın rıköm haga rö nöp gıla. Nıpe manö anıbu kalı kılın rıköm haga,

“God nıpe nıbi bı gau kalıp gö

kale amgö we rö mıdpal;

God nıpe gö kale gası rımıd aij mıdagöp.

God nıpe kalıp ga anıbu,

kale amgö magö nıñ aij göm, gası rımıd nıñ aij göm, yıp aublap, yad gıñö kalıp kamıñ lıñöp, a göm ga,” a ga.

Adö anıbu nöp kale Jisas nıp nıñ udöl rö laga.

⁴¹ Aisaia hadame nöp manö haga anıbu, nıpe Jisas mailö aij nıpe u nıñöm anıg haga. *

⁴² Pen Juda bı kub gau kale magöñhalö Jisas nıp arö gagla; bı kub iru nıñanö nıp nıñ udla. Pen, bı Perisi hanıp hag yulö hon Juda magum gep ram raul mıgan u kuöyan

arep rö lagnab, a göm me, Jisas nıñ udla u waiö hagagla. *

⁴³ Jisas nıñ udla u waiö hagagla anıbu, nıbi bı gau hib hon haglö adö arañ, a gı gası nıñöm, anıg gıla. Pen nan nıñön gıno God nıñö, nıp aij gınab a göm, gası anıbu nıñagla. *

Jisas manö aij nıpe u nöp nıbi bı kalıp manö kub hagnab

⁴⁴ Pen Jisas meg magö dap ranöm haga, “Nıbi bı an yıp nıñ udnab u, yıp nöp wasö, bı yıp hag yuö aunö nıp abe nıñ udnab.

⁴⁵ Nıbi bı an yıp amgö nıñnab u, yıp nöp wasö, bı yıp hag yuö aunö nıp abe amgö nıñnab. *

⁴⁶ Yad mınön naböñ it i apem nıbi bı gau kalıp mailö nıabin. Anıb u, nıbi bı yıp nıñ udnaböl gau, sıbön anı gau mıdageinaböl.

⁴⁷ “Nıbi bı manö yad u nıñöm hagabin rö gagnaböl gau, kalıp manö kub hagagnabin. Pen nıñön: yad nıbi bı mınön naböñ it i mıdpal kalıp manö kub hagnıg auagnö; kalıp ud kamıñ yunıg aunö. *

⁴⁸ Pen nıbi bı yıp udagöm, manö yad udagnaböl gau, manö kub hagep nıñ u, manö yad hagpin u nöp kalıp manö kub hagnab.

⁴⁹ Nıñön gıñıg: manö yad hagpin u, ke nıñem hagagpin; Bapi yıp hag yua u, anıg anıg hagnön, a göp rö nöp hagpin.

⁵⁰ Yad nıñbin, manö nıpe u nıñ udeinaböl u, kalıp pör mıdepu u nıñnab. Anıb u, manö yad hagabin u, Bapi manö anıg anıg rö hagnön, a göp rö nöp hagabin,” a ga.

13

Jisas bı nıpe gau ma kalıp nıñ lık gı yua

¹ Nıñ kub Pasopa nıñeb nıñ u rol a göm, Jisas nıña, Nap nıp mınön naböñ it i hag la nıñ u padi ara nıñöm nıpe ado gı Nap arep nıñ u söl aua. Pen nıbi bı nıpe ke mınön naböñ it i mıdmagö lı mıdöm, mıd damöm, nıp al pak lılo, umöm Nap ara.

² Kıjaki pen Saimon İskaridöñ nı nıpe Judas nıp gası nıö, Jisas nıp aige gem damem bı kub gau kalıp nıñnabin a göm, gası u nöd nöp nıñ pi gı löm, hainö hon Jisas bı nıpe gau Jisas aip Pasopa nan nıñnıg asıkno. *

³ Jisas nıpe nıñöb, God nıpe nan gau magöñhalö ud nımagö adö nıpe la. Jisas nıñöb, nıpe Nap God aip mıdöm mınön naböñ it i apöm, mıdöm, hainö umöm, ado gı Nap mıdöp arnıg ga. *

⁴ Anıb u, Jisas uraköm, wañj mılö kub nıpe u ud juöm, raul ap anı au gıdan pıralöm,

* 12:34: Sam 110:4; Ais 9:7; Dan 7:14 * 12:35: Jon 8:12 * 12:36: Ep 5:8 * 12:38: Ais 53:1 * 12:41: Ais

6:1 * 12:42: Jon 9:22 * 12:43: Jon 5:44 * 12:45: Jon 14:9 * 12:47: Jon 3:17 * 13:2: Luk 22:3; Jon 13:27

* 13:3: Jon 3:35; 16:28

⁵ ñig rímnap ud cög migan ap hon göm, haníp bî nîpe gau ma hon u ñig löl gî, raul pírala anîbu ud ñik gî yuöl gî mîdeia.

⁶ Jisas anig gî dam dam, Saimon Pida ma nîpe ñig linam, a gô, Pida nîp haga, “Bî Kub. Ne ke ma yîp u ñig ñik gî yunig gabôn?” ô ga.

⁷ Hageia, Jisas haga, “Mîñi gabin i, ne uri nîngagan, pen mîdmön hainö nîngabôn,” a ga.

⁸ Jisas anig hageia, Pida haga, “Uri aka hainö gau, ma yîp u ñig ñik gî yuagnabôn, wasö yabî!” a ga.

Hageia, Jisas pen haga, “Ma nöp ñig ñik gî yuagnabin u; bî yad mîdageinabôn,” a ga.

⁹ Jisas anig hageia, Saimon Pida haga, “Bî Kub! Anig hagpan u, ma yîp u nöp ñig ñik gî yuagmön; ñîmagö kîd, nabîc yad abe ñig ñik gî yumôn!” a ga.

¹⁰ Anig haga pen Jisas haga, “Nîbi bî an ñig hadö paköp, bî anîbu hañ roman nîpe magöñhalö ut aij mîdöp. Kuöyan ñig pakagnab; ma kîd u nöp ñig ñik gî yunab. Kale ut aij mîdpim; pen kale añî ap nöp ut aij mîdagöp,” a ga.

¹¹ Jisas haga u, nîp mumug nîngig geia bî anîbu nîp hadö nîngaga u me, nîpe haga, “Kale añî ap nöp ut aij mîdagöp,” a ga.

¹² Pen Jisas ma haníp u ñig ñik gî yu haköm, walîj ud ju la u ud rol göm, am ka nîpe au asîkôm haga, “Kalöp ma ñig ñik gî yubin manö il u, nîngim aka?” a ga.

¹³ Anig hagöm Jisas haga, “Yîp Manö Hag Ñeb Bî aka Bî Kub hagpim u, nîngö hagpim. Yad Manö Hag Ñeb Bî kale abe Bî Kub kale abe mîdpin.

¹⁴ Anîb u, yad Manö Hag Ñeb Bî kale, Bî Kub kale ma kalöp ñig ñik gî yubin rö, kale u rö nöp pen pen ma ñig ñik gî yumim, ma ñig ñik gî yumim, gîmim. *

¹⁵ Yad kalöp gîpin rö u nîngim, kale pen am nîbi bî rîmnap kalîp anig unbö rö nöp gîmim a gem, kalöp adan aij anîbi yambin. *

¹⁶ Kalöp nîngö yabîl hagabin, bî wög gî ñeb bî u bî kub, bî nîp abadöp bî u bî pro, mîdagöp; u rö nöp bî manö ud arep bî u bî kub, bî nîp yua u bî pro, mîdagöp. *

¹⁷ Nagî aij hagajin nîngim adö anîbu gîpe arö, kale mîñ mîñ gînabim.

¹⁸ “ ‘Kale añî ap nöp ut aij mîdagöp,’ a gajin u, kalöp magöñhalö a gem hagajin. Pen yad kalöp bî yad udpin gau nîng aij gîpin. Bî ap yîp mumug gîng gîgab u, God Manö u kalî kîñ rîkôm hagla rö nöp gîgab. Manö anîbu kalî kîñ rîkôm hagla, ‘Bî yad

aip nan jîm ñöl ñîngailo u, bî kolmat rö löm yîp gî najj ga,’ a gîla. *

¹⁹ Kalöp nöd, anig göl anig göl gîgab a gem hagabin rö, hainö anig unbö rö nöp geinab u, ‘Yad Mîdpin Rö Mîdpin’ hagpin manö anîbu manö nîngö, a gîmim nîng udnabim, a gem hagabin. *

²⁰ “Yad kalöp nîngö yabîl hagabin, nîbi bî yad hag yunabin gau, nîbi bî an an kalîp udnaböl gau, kalîp nöp udagnaböl; yîp abe udnaböl. Pen nîbi bî an yîp udnaböl gau, yîp nöp udagnaböl; Bî yîp hag yuö aunö u abe udnaböl,” a ga. *

Jon Jisas nîp hag nîngaga, “An nöp mumug gîgab?” ô ga

²¹ Jisas manö anîbu hagö, gasî hibur mîdmagö nîpe marö yabîl gö, haga, “Kalöp nîngö yabîl hagabin, kale bî ap yîp mumug gîgab,” a ga.

²² Anig hageia, hon bî nîpe gau, an nîp hagab, a gun, gasî mîlö lun amgö pen pen nîngö.

²³ Pen Jisas bî nîpe mîdmagö yabîl limîdöp bî anîbu, Jisas mîdeia söl au asîk mîdeia u me,

²⁴ Saimon Pida bî anîbu nîp amgö juju göm haga, “An nîp hagab u hag nîng,” a ga.

²⁵ Hageia, nîpe Jisas mîdeia söl au ñîg gî amöm haga, “Bî Kub. Bî anîbu bî an hagajan,” ô ga.

²⁶ Hageia, Jisas haga, “Yad bred kîd i ud ñig kînan yan rauem nîp ñîngabin bî me u,” a ga. Anig hagöm, bred kîd udöl mîdajîp u ñig acab yan rauöm, ud Saimon Iskarîod ñî nîpe Judas nîp ña.

²⁷ Judas bred kîd u udöp magö anîbu nöp Seden nîpe Judas yuö an nîpe yan hiika. Jisas Judas nîp haga, “Nîhön gîng gabôn u, yîngîd gî!” a ga. *

²⁸ Pen hon Jisas bî nîpe, nîhön gîng Judas nîp anig hagab, a gun nîngagno.

²⁹ Judas nîpe mani wadî u abad mîdmîdöp rö, hon Jisas bî nîpe rîmnap gasî nîngö, “Ne ammön Pasopa nan ñîngabun rîmnap raumön,” a göm hag yuab, a gî gasî nîngö; hon rîmnap pen gasî nîngö, “Ne ammön nîbi bî mani mîdagöp gau kalîp mani rîmnap ñîmön,” a göm hag yuab, a gî gasî nîngö.

³⁰ Pen Judas bred kîd anîbu udöm höng ara. Ram hadö sîb ga.

Bî Kub lo gîsön nîbö ña

³¹ Judas höng ara nîngö Jisas haga, “Söl mîdöp God nîpe gö nîbi bî gau nîngaböl, Bî Ñî nîpe mailö aij ke halö mîdöp. Pen Bî Ñî

* 13:10: Jon 15:3; 6:64,70-71

* 13:14: Mad 20:28; Luk 22:27

* 13:15: Plp 2:5; Kol 3:13; 1Pî 2:21

* 13:16: Mad

10:24 * 13:18: Sam 41:9

* 13:19: Jon 14:29; 16:4

* 13:20: Mad 10:40

* 13:27: Jon 13:2

* 13:31: Jon

nɪpe mailö aij ke halö mɪdöp u nɪñöm, God mailö aij nɪpe abe nɪñaböl. *

³² Pen nɪbi bɪ kale Bɪ Ñɪ nɪpe nɪj udein-aböl u, God mailö aij unbö ke halö mɪdöp u nɪñaböl. Anɪb u, adɪɲ God gö nɪbi bɪ gau Bɪ Ñɪ nɪpe mailö aij unbö ke halö mɪdöp u waiö nɪñaböl. *

³³ “Ñɪ mɪdmagö yad gai ! Yad kalöp aip rapɪn mɪdageinabin. Yad areinabin, yɪp aröp gai a gɪmim yɪp ulhai wasö nɪñabim. Pen juda bɪ kub gau kalɪp hagnɪn rö, uri kalöp u rö nöp hagabin: yad arnabin u, kale armim rö lagöp. *

³⁴ “Pen mɪñi kalöp lo hain nɪbö ap ñabin: pen pen mɪdmagö lɪmim. Yad kalöp mɪdmagö lɪbin rö u, kale u rö nöp pen pen mɪdmagö lɪmim. *

³⁵ Pen pen mɪdmagö leinabim u, nɪbi bɪ gau magöñhalö waiö nɪñaböl, kale bɪ yad mɪdpim,” a ga.

Jisas Pida nɪp haga, “Jisas nɪp nɪñagpin, a gɪñabön,” a ga

³⁶ Anɪg hageia, Saimon Pida haga, “Bɪ Kub. Gai arnɪg gabön?” ö ga.

Hageia, Jisas haga, “Yad arnabin gau ne mɪñi hain nɪmön rö lagöp; pen hainö me, yɪp hain gɪñabön,” a ga.

³⁷ Hageia, Pida haga, “Nɪñön gɪnɪg mɪñi nöp hain gagnam? Nöp abadnabin; yɪp al pak lɪñaböl u, manö mɪdagöp,” a ga.

³⁸ Hageia, Jisas pen haga, “Aip umnabin a gajan manö anɪbu manö nɪñö hagan aka? Nöp nɪñö yabɪ hagabin, kɪlakɪ hainö wɪñ alnab; nöd nöp ij mɪhau nɪgan hagnabön, ‘Yad Jisas nɪp nɪñagpin, a gɪñabön,’ a ga.

14

Jisas nɪpe adan

¹ Pen Jisas haga, “Kale gasɪ mɪñör nɪñmim piñɪn gaggim. Bapi nɪp nɪj udpim rö, yɪp u rö nöp nɪj udmim.

² Bapi yad ram nɪpe u raul mɪgan iru nöp mɪdöp. Yad amem kau kalöp gɪ jɪn gɪñabin. Wasö u, anɪg hagagbnep.

³ Yad am kau kalöp gɪ jɪn gem, apem kalöp ul gɪ dam, yad mɪdeinabin au kale aip seg mɪdeinabun. *

⁴ Yad arnɪg gabin adan u kale nɪñbim,” a ga.

⁵ Jisas anɪg hageia, Domas haga, “Bɪ Kub! Ne gai arnabön u hon nɪñagpun. Anɪb u, hon aige gun adan arep nɪñun?” ö ga.

⁶ Hageia, Jisas haga, “Yad nöp adan; yad nöp manö nɪñö; yad nöp kamɪn mɪdep ð u. Nɪbi bɪ yɪp aunaböl gau nöp, Bapi aunaböl.

Nɪbi bɪ yɪp auagnaböl gau, Bapi auagnaböl. *

⁷ Yɪp nɪj aij gɪbep, Bapi yad u rö nöp nɪj aij gɪbep. Pen uri kale Bapi hadö nɪñbim; amgö magö kale ke Bapi hadö nɪñbim. *

⁸ Anɪg hageia, Pilip haga, “Bɪ Kub! Ne Bapi hanɪp yammön, nɪñun, hainö nan ap nöp hag nɪñagnabun,” a ga.

⁹ Hageia, Jisas haga, “Pilip. Yad kalöp aip mɪlö padö mɪdainö u, yɪp nɪñagmön anɪg hagabön ar? Nɪbi bɪ yɪp amgö nɪñbal gau, Bapi abe hadö amgö nɪñbal. Anɪb u, ne nɪñön gɪnɪg hagabön, ‘Bapi hanɪp yamö nɪñun,’ a gabön? *

¹⁰ Yad Bapi an nɪpe dan mɪdpin, Bapi an yad dan mɪdöp manö u nɪj udagpan ar? Manö kalöp hagabin u manö yad ke wasö. Pen Bapi nɪpe an yad dan mɪdöm gö hol apil mɪhau wög nɪpe nöp gabul me u. *

¹¹ Anɪb u, yad Bapi an nɪpe dan mɪdpin, Bapi an yad dan mɪdöp manö u, manö nɪñö a gɪmim nɪj udbep. Pen manö hagnɪn u nɪj udagnabim u, Bapi gö hol apil mɪhau nan gagep gau gabul u gasɪ nɪñmim, ‘Ñɪ u Bapi an nɪpe dan mɪdöp, Bapi Ñɪ nɪpe an dan mɪdöp u me, anɪg gabil,’ a gɪmim nɪj udmim. *

¹² “Yad kalöp nɪñö yabɪ hagabin, nɪbi bɪ yɪp nɪj udnaböl gau, yad nan gagep gɪpin gau, kale abe u rö nöp gɪñaböl. Pen yad Bapi arnabin rö, kale unbö rö nöp gagnaböl; kale ke yabɪ gɪñaböl. *

¹³ Pen kale bɪ yad mɪdpim rö, hib yad u hagnim, nan nɪñön nɪñön hag nɪñabim u, Bapi mailö aij ke halö mɪdöp u nɪñöl, a gem, hagnabim rö gɪñabin. *

¹⁴ Anɪb u me, nan nɪñön nɪñön hib yad u hagnim hag nɪñabim u, hagnabim rö gɪñabin,” a ga.

Jisas haga, “Yad kalöp Ana Ul u yun-abin,” a ga

¹⁵ “Kale yɪp mɪdmagö leinabim u, kalöp hagnɪn rö nöp gɪñabim. *

¹⁶ Kale anɪg geinabim u, yad pen Bapi nɪp hagnö, nɪpe kalöp Bɪ Aɪ Ba Gep u yuö apöm, kalöp aip pör pör nöp mɪdöm, yad kalöp gɪ ñɪmɪdin rö, nɪpe kalöp u rö nöp gɪ ñɪñab. *

¹⁷ Bɪ Aɪ Ba Gep nɪpe Ana manö nɪñö nöp hag ñab u. Nɪpe God nɪpe bɪ aigale bɪ rö mɪdöp manö nɪñö anɪbu hag ñab. Nɪbi bɪ mɪñön nabön ð i gau Bɪ Aɪ Ba Gep nɪp amgö nɪñagpal; nɪpe bɪ aigale bɪ rö mɪdöp u nɪñagpal. Anɪb u, nɪp nɪj udöl rö lagöp. Pen mɪñi Bɪ Aɪ Ba Gep nɪpe kalöp aip

* 13:32: Jon 17:5 * 13:33: Jon 7:33-34 * 13:34: Jon 15:12,17; 1Jn 3:23; 2Jn 5 * 14:3: Jon 12:26 * 14:6: Jon 11:25; Ro 5:1-2 * 14:7: Jon 8:19 * 14:9: Jon 12:45; Kol 1:15; Hib 1:3 * 14:10: Jon 12:49 * 14:11: Jon 10:38 * 14:12: Mak 16:19-20 * 14:13: Mad 7:7; Jon 15:16 * 14:15: Jon 15:10; 1Jn 5:3 * 14:16: Jon 14:26; 15:26; Jon 16:7 * 14:17: Jon 16:13

m+idöp; pen hainö an kale dan m+deinab. An+bu u, kale n+p hadö n+njbim. *

¹⁸ Yad umem, kalöp n+ nap m+dagöp rö böñ nöp arö gagnabin; yad kalöp ado g+ aunabin.

¹⁹ Söl m+idöp, n+bi b+ m+nöñ naböñ il i m+dpal gau y+p n+nagnaböl pen kale y+p n+njbim. Yad kam+n m+deinabin rö, kale u rö nöp kam+n m+deinabim.

²⁰ N+n an+bu yad Bapi yad an n+pe dan m+dpin manö hagnö il u n+n aij g+nabim. Pen kale y+p an dan m+dpim, yad kalöp an dan m+dpin il u u rö nöp n+n aij g+nabim. *

²¹ N+bi b+ manö yad hagpin u n+n udöm, hagpin rö nöp hain g+pal gau, y+p m+dmagö löm me, an+g g+pal. Pen n+bi b+ y+p m+dmagö l+bal gau, Bapi yad kal+p u rö nöp m+dmagö l+nab; yad u rö nöp kal+p m+dmagö lem, yad b+ aigale b+ rö m+dpin kal+p yamnö, kale y+p n+n aij g+naböl,” a ga.

²² Jisas an+g hageia, Judas (Judas n+p mu-mug n+nja u wasö, Judas ke ap) n+pe Jisas n+p haga, “B+ Kub. N+hön g+n+g ne b+ aigale b+ rö m+dpn u han+p b+ nöp yamnabön, pen n+bi b+ m+nöñ naböñ ke ke gau nöp n+n udagpal gau kal+p yamagnabön?” ö ga.

²³ Hageia, Jisas haga, “N+bi b+ an y+p m+dmagö l+nab u, manö hagpin u udöm hagpin rö nöp g+nab. Bapi yad n+p m+dmagö löm, hol ap+l n+p apul, n+p aip m+deinabun.

²⁴ N+bi b+ an y+p m+dmagö lagnab u, manö hagpin u udöm hagpin rö gagnab. Pen yad manö hagnö n+njbim u manö yad ke wasö; Bapi y+p hag yuö aunö u, manö n+pe me. *

²⁵ “Yad kalöp aip m+dpin n+n i me, manö an+bi hag n+njin.

²⁶ Yad arnabin pen Bapi n+pe B+ A+ Ba Gep u, Ana U+ u, yuö apöm wög yad g+pin rö g+nab. Ana U+ u n+pe kalöp aip m+dom manö aij u magöñhalö hag n+ aij göm, kalöp gas+ aij nö, kale yad manö n+hön n+hön hagpin gau magöñhalö gas+ n+nöl g+ m+deinabim.

²⁷ Yad arnabin pen kale agam+j m+id aij g+mim m+daimim. Manö an+bu n+bi b+ m+nöñ naböñ il i gau y+har+n hagpal rö hagagabin. Yad ke apem g+nö, n+bi b+ agam+j m+id aij göl rö löp. An+bu u n+nem yad kalöp hagabin, agam+j m+id aij g+mim m+daimim. An+bu u, hibur gas+ m+dmagö m+njör n+njmim p+n+n gagmim.

²⁸ “Yad amem ado g+ aunabin, a gaj+n u n+njmim, kale ai g+n+g hibur gas+ m+dmagö m+njör n+nöl g+ m+dpim? Kale y+p m+dmagö l+beb u, Jisas amöm Nap God aip m+dn+g

gab, a g+mim, m+n m+n göl g+ m+daibep. Ai g+n+g: n+pe yad rö wasö; Bapi n+pe B+ kub. *

²⁹ An+bu u, kalöp ar+k arag+n magö i, kalöp nöd hagabin me u; hainö areinabin, gas+ gau uhai n+nagnabim; manö hagpin u n+n udnabim. *

³⁰ N+bi b+ m+nöñ naböñ il i y+p n+n udag-pal gau kal+p kin rö abad m+idöp b+ naj an+bu auab u me, yad kalöp aip manö m+lö kub hag m+deinam rö lagöp. Pen b+ naj an+bu y+p g+ naj g+nabin a gab u, klö n+pe m+dagöp.

³¹ Yad Bapi yad m+dmagö l+bin u, n+bi b+ gau n+nöl a gem, Bapi y+p hagöp rö nöp magöñhalö gabin.

“Pen uri aube hadö arun,” a ga.

15

Jisas n+pe ke nag+ wain rö, n+bi b+ n+pe gau nag+ lö lö gau rö

¹ Jisas manö hagöm haga, “Yad me nag+ wain u; Bapi yad me b+ wög naböñ nap n+bö u.

² Lö k+id yad ap magö p+lagnab u, Bapi n+pe lö k+id an+bu r+ib yunab. Pen lö k+id p+l+nab u, hainö magö iru nöp p+l+nab a göm, n+pe r+ib g+ dö g+ aij g+nab. *

³ “Yad kalöp manö aij hag n+nö n+njbim rö, kale hadö u+ aij rö m+dpim.

⁴ Y+p an dan m+daimim; yad kalöp an dan m+deinabin. Lö k+id gau, il halö j+m nöl m+dom nöp, magö p+l+nab; ke nöp m+dom magö p+lagnab. An+bu umbö rö nöp, kale y+p j+m nöl m+dageinabim u, magö r+mnap p+lagnab.

⁵ “Yad me nag+ wain u, kale me p+n lö gau. N+bi b+ an an yad aip j+m nöl m+deinaböl gau, magö iru nöp p+l+naböl; pen kale ke halö nöp m+deinabim u, nan ap gagnabim.

⁶ An+bu u, n+bi b+ an y+p an dan m+dageinab u, nag+ lö r+ib g+ dö g+lö il yan lugöm m+lep g+nab rö u m+deinab; nag+ lö an+bu gau ud dam laulö innab. *

⁷ Pen kale y+p an dan m+dmim, manö magö yad an kalöp dan n+n udöl g+ m+deinabim u, nan n+hön n+hön hag n+njbim u, Bapi hagnabim rö g+nab.

⁸ Kale nan magö iru n+banö p+l+nab u, n+bi b+ yad n+nö yab+l m+deinabim. An+bu u, n+bi b+ gau kale n+njöm, Bapi yad B+ mailö aij ke halö m+idöp u n+njbaböl. *

⁹ “Bapi y+p m+dmagö yab+l löp rö, yad kalöp u rö nöp m+dmagö yab+l l+bin. An+bu u, kale y+p c+g göl g+ nöp m+daimim, n+nem yad kalöp m+dmagö löl g+ m+deinabin.

* 14:20: Jon 17:21-23 * 14:24: Jon 7:16 * 14:28: Jon 20:17 * 14:29: Jon 13:19 * 15:2: Mad 3:10 * 15:6:

Mad 7:19; 13:42 * 15:8: Mad 5:16 * 15:10: Jon 14:15 1Jn 2:5

10 Yad Bapi manö nıpe u hain gınö, yıp mıdmagö löł gı nöp mıdöp. Anıb unbö rö nöp, kale manö yad u hain geinabim u, yad kalöp mıdmagö löł gı nöp mıdeinabin. *

11 “Manö kalöp hagabin anıbi, yad ai gınıg gem hagabin? Yad mıñ mıñ yabıñ gıpin rö, kale u rö nöp mıñ mıñ yabıñ gımim, a gem, manö anıbi hagabin.

12 Yad pen kalöp manö klö ap hagnabin: yad kalöp mıdmagö yabıñ lıbin rö u, kale abe u rö nöp pen pen mıdmagö yabıñ lımim. *

13 Bı ap nıpe bı nıñeb nıpe gau gası nıñöm kalıp a göm umnab u, bı anıbu bı nıñeb nıpe mıdmagö yabıñ löm me, anıg gınab. *

14 Yad hagnabin rö gınabim u, kale bı nıñeb yad mıdeinabim. *

15 Pen uri yad kalöp bı wög gı ñeb yad hagagabin; kalöp bı nıñeb yad hagabin. Bı wög gı ñeb gau, bı abad mıdepek kale, nan kale adö u nıñagpal. Pen yad Bapi manö nıñön nıñön yıp hag ñöb u, kalöp waiö hag ñıbin rö, kalöp bı nıñeb yad hagabin.

16 Kale yıp udun a gımim gagpe; yad me kalöp udnam a gem kalöp udnö. Kale arammim, nan magö iru nöp, nan magö pör pör nöp mıdeinab u pıñınm a gem, kalöp wög anıbu hag lıbin. Kale anıg geinabim u, Bapi nıp hib yad hagnabin, nan nıñön nıñön hag nıñnabim u, hagnabim rö kalöp ñınab.

17 “Yad kalöp manö klö hagem hagabin, pen pen mıdmagö lımim,” a ga. *

Nıbi bı mınöñ naböñ it i gau, kale Jisas nıbi bı kalıp mulu kal nıñbal

18 Jisas bı nıpe gau kalıp manö rımnap halö hagöm haga, “Nıbi bı mınöñ naböñ it i kalöp mulu kal nıñnaböl u, gası kub anıbu nıñagmim; Jisas nıp nöd mulu kal nıñla rö, hanıp gaböl, a gımim gası u nıñmim.

19 Kale nıbi bı mınöñ naböñ it i yıp nıñ udagpal gau rö mıdaıpep u, kalöp, nıbi bı hon a göm, ud mıdmagö lıblap. Kalöp udagnö ñın u, mınöñ naböñ it i gası nıñbal rö gası nıñmıdim u pen kalöp udnabin a gem udnö bı yad mıdpim. Anıb u me, nıbi bı mınöñ naböñ it i kalöp mulu kal nıñbal. *

20 Pen nöd kalöp manö hagnö u hauı gagmim: ‘Bı wög gı ñeb bı u bı kub, bı nıp abad mıdöp bı u bı pro, mıdagöp.’ Anıb u, nıbi bı gau rımnap yıp gı najı gıpal rö, nıbi bı gau rımnap kalöp u rö nöp gı najı gınaböl; pen nıbi bı gau rımnap manö yad nıñ udöm hain gıpal gau rö, nıbi bı gau

rımnap manö kale hag ñınabim u u rö nöp udöm hain gınaböl. *

21 Kale bı yıp yuö aunö u nıp nıñagpal rö, kale bı yad mıdpim u nıñöm, kalöp gı najı gınaböl.

22 “Yad apem kalıp manö aij hagagbnep u, nan si nan najı göm manö kub yabıñ udagblap. Pen yad apem kalıp hag ñı aij gınö rö, adan kale arep ap mıdagöp; kale nan si nan najı gıpal u hadö nıñbal, pen uri kale u rö nöp nan si nan najı nıñebir gaböl.

23 Pen yıp mulu kal nıñbal rö, yıp nöp wasö, Bapi nıp abe mulu kal nıñbal. *

24 Yad kalıp aip mıdem, nan gagep gau gagbnep u, nan si nan najı göm manö kub yabıñ udagblap. Pen yad apem nan gagep gau gınö yıp mulu kal nıñbal rö, Bapi yad abe nıp mulu kal nıñbal u me, manö kub anıbu udnaböl.

25 “Gıpal anıbu, Depid nıpe God Manö au Juda kai lo hon a gıpal manö rımnap kalı klıñ rıköm haga rö nöp gıpal. Nıpe manö anıbu kalı klıñ rıköm haga, ‘Manö it mıdö wasö, yıp yıharıñ nöp mulu kal nıñbal,’ a ga. *

26 “Pen yad am Bapi nıp hagnö, nıpe pen Bı Aı Ba Gep u nıp yuö, apöm kalöp abad mıdeinab. Ana manö nıñö nöp hag ñab u, yad bı aigale bı rö mıdpin u, kalöp gası ñö, nıñnabim. *

27 Pen kale yad aip pör ajmıdim u rö, kale abe arammim nıbi bı gau kalıp, yad aigale bı rö mıdpin manö u hag ñıbe aran,” a ga.

16

1 Jisas manö hagöm haga, “Yad kalöp manö hagnin anıbi, nıñ aij gımim me, hainö nıñön gö, yıp arö gımim ap lug pakagnabim, a gem hagnin.

2 Pen kalöp Juda magum gep ram gau hag hön yuöm, ‘Kuöyanı auagmim,’ a gınaböl. Pen anıbu nöp wasö; hainö kalöp al pak lınıg gınaböl u, anıg gınabun God nıp aij gınab a gı gası nıñnaböl. *

3 Anıg gınaböl u, Bapi hol apil nıñagpal rö, anıg gınaböl. *

4 Yad kalöp nöd, anıg göl anıg göl gınab a gem manö hagajın anıbu, hainö anıg unbö rö nöp geinab u, Jisas hanıp anıg gınab a ga rö nöp gab a gımim nıñnabim a gem, kalöp manö anıbi hagabin.

Jisas, “Ana Uı aunab,” a ga

“Pen nöd yad kale aip mıdmıdin rö, kalöp manö anıbu nöd hagnöñ.

* 15:12: Jon 13:34 * 15:13: Jon 10:11 1Jn 3:16 * 15:14: Mad 12:50 * 15:17: Jon 13:34 * 15:19: Jon 17:14 * 15:20: Jon 13:16 * 15:23: Luk 10:16 * 15:25: Sam 35:19; 69:4 * 15:26: Jon 14:26 * 16:2: Mad 24:9; Luk 6:22; Jon 9:22 * 16:3: Jon 15:21

⁵ Mîñi Bî yîp yuö aunö u ado gî arabin pen kale bî ap yîp, 'Gai arabön?' ö göm, hag nîḡagab.

⁶ Manö yad anîbi nîḡmim, mîdmagö kalöp u biḡ ñö, gasî mîlö nîḡabim.

⁷ Pen kalöp nîḡö hagabin, yad areinabin u, kalöp aij gî nab. Pen nîḡön: yad aragnabin u, Bî Aḡ Ba Gep u kalöp auagnab; pen yad areinabin u, yad nîḡ hag yunö, kalöp aunab.*

⁸ Nîpe apöm, nîbi bî mîñöḡ naböḡ iḡ i mîdpal gau kalîp gasî klö ñö, kale nan si nan naij göm gac halö mîdpal iḡ u nîḡöm, kale aige göm kamîḡ aij mîdeinabol iḡ u nîḡöm, God kalîp manö kub hagnab iḡ u nîḡöm, nîḡnabol.

⁹ Anîb u, yîp nîḡ udagpal rö, Bî Aḡ Ba Gep u kalîp nan si nan naij gep iḡ u yîḡḡ göl hag ñöm, 'Gac halö mîdpim,' a gî nab.

¹⁰ Yad am Bapi aip mîdeinabin nîḡöm kale yîp nîḡagnabol rö, Bî Aḡ Ba Gep u nîbi bî gau kalîp kamîḡ aij mîdep iḡ u yîḡḡ göl hag ñöm, 'Gac halö mîdpim,' a gî nab.

¹¹ Pen nîbi bî mîñöḡ naböḡ iḡ i yîp nîḡ udagpal gau kalîp kiḡ rö abad mîdöp bî naij anîbu, God nîpe nîḡ manö kub hadö haga rö, Bî Aḡ Ba Gep u, Seden nîbi bî nîpe gau u rö nöḡ manö kub nîḡnabol, a gî nab.*

¹² "Manö yad iru nöḡ mîdöp pen manö anîb gau mîñi udmim rö lagöp.*

¹³ Pen Ana nîpe aueinab u, God nîpe bî aigale bî rö mîdöp manö nîḡö anîbu magöḡhalö kalöp hag ñî aij gî nab. Manö nîpe adö rîmnap ke udöm hagagnab; manö apdi nîḡnab manö anîbu nöḡ hag ñöl gî, hainö gî nab manö adö u kalöp hag ñî nab.

¹⁴ Manö yad u udöm, kalöp hag ñî nab. Nîpe anîḡ gö, nîbi bî gau mailö aij ke yad u nîḡnabol.

¹⁵ Pen Bapi nan nîpe nîḡön nîḡön mîdöp gau, magöḡhalö nan yad mîdöp. Anîb u me hagpin, 'Ana nîpe manö yad u udöm, kalöp hag ñî nab,' a gî pin.

¹⁶ "Yöp magö ap mîdöp, yîp nîḡagnabim; pen hainö yöp magö ap mîdmim, yîp kauyan nîḡnabim," a ga.*

¹⁷ Jisas anîḡ hageia, bî nîpe gau kale ke nöḡ hagla, "Manö au hagöp, 'Yöp magö ap mîdöp, yîp nîḡagnabim; pen hainö yöp magö ap mîdmim, yîp kauyan nîḡnabim,' a göp u, manö anîbu iḡ nîḡön mîdöp? Pen manö ap hagöp, 'Yad Bapi arnabin,' a göp u, nîḡön manö hagöp?" ö gî la.

¹⁸ Anîḡ hagöm, kale pen hag nîḡ pen hag nîḡ göm hagla, "Manö au hagöp, 'Yöp magö ap' a göp u, nîḡön gîñḡ göm hagöp? Hagöp u hon iḡ ap nîḡagpun," a gî la.

¹⁹ Anîḡ hagöm, Jisas nîḡ hag nîḡnîḡ geila, nîpe ke nîḡöm haga, " 'Yöp magö ap mîdöp, yîp nîḡagnabim; pen hainö yöp magö ap mîdmim, yîp kauyan nîḡnabim,' a gî pin manö u nîḡmim me, pen pen hag nîḡabim ar?"

²⁰ Yad kalöp nîḡö yabîḡ hagabin, nîbi bî mîñöḡ naböḡ iḡ i yîp nîḡ udagpal gau, nan kale ke gau nöḡ gasî nîḡöm mîñ mîñ gî naböl; pen kale möḡ gö mîḡöḡ göl gî mîdeinabim. Mîḡöḡ gî mîdeinabim pen hainö kale kauyan mîñ mîñ yabîḡ gî mîdeinabim.

²¹ Nîbi ap ñî pai ñîḡö nîḡöl gî, ilön kub udöp, pen hainö ñî pai rîk dap löm, magö u nöḡ nîpe ñîḡḡ gî sön ram mîñöḡ aui auub u nîḡöm, ilön mab u hauḡ göm, mîñ mîñ göl gî nöḡ mîdeinab.

²² Kale unbö rö, mîñi mîdmagö ilön kale abe biḡ ñöl mîdöp pen yîp kauyan nîḡmim, mîñ mîñ yabîḡ gî nabim. Nîbi bî rîmnap apöm mîñ mîñ gep kale u udagnabol.

²³ "Ñîñ hain anîbu, kale nan ap yîp hag nîḡagnabim. Kalöp nîḡö yabîḡ hagabin, Bapi nîḡ hib yad hagmim hag nîḡeinabim u, hagmabin rö gî nab.*

²⁴ Kale nöḡ Bapi nîḡ hagmim, hib yad hagmim, nan ap hag nîḡagpin. Pen mîñi, hib yad hagmim hag nîḡbe, hag nîḡnabim rö nöḡ gî nab nîḡöm kale mîñ mîñ yabîḡ gî nabim.

²⁵ "Bapi manö nîpe adö u hagem, pör manö ba gau lem hagpin u pen mîñi söḡ mîdöp, manö anîbu rö hagagnabin; waiö nöḡ hagnabin.

²⁶ Ñîñ anîbu auö, Bapi nîḡ hag nîḡnabim u, hib yad hagmim hag nîḡnabim. Pen hib yad hag nîḡnabim u, yad ke Bapi hag nîḡnabim adö u hagagnabin, wasö; kale ke hib yad hagmim Bapi hag nîḡnabim u, nîḡnab.

²⁷ Pen nîḡön: Bapi nöḡ yîp yuö aunö u nîḡ udmim, yîp mîdmagö lîbim u me, nîpe ke kalöp mîdmagö löp.*

²⁸ Bapi aip mîdul arö gem mîñöḡ naböḡ iḡ i aunö; mîñi mîñöḡ naböḡ iḡ i arö gem kauyan Bapi mîdöp u amem aip mîdeinabul," a ga.

²⁹ Jisas anîḡ hageia, bî nîpe gau hagla, "Mîñi manö ba gau lîmön hagagabön; waiö yabîḡ hagabön.

³⁰ Uri hon nîḡbun, ne manö gau magöḡhalö hadö nîḡban. Nîbi bî rîmnap manö hag nîḡeb kale mîdeinab u, nöḡ hag nîḡagpal magö u, ne ke nîḡmön kalîp hag ñî nabön. Gî pan anîbu hon nîḡbun, ne God aip mîdmön auna," a gî la.

³¹ Anîḡ hageila, Jisas haga, "Anîb u, 'Hon uri nîḡ udpun,' a gî gasî nîḡbim ar?"

* 16:7: Jon 14:16 * 16:11: Jon 12:31 * 16:12: 1Ko 3:1-2 * 16:16: Jon 14:19 * 16:23: Mad 7:7 * 16:27:

³² Söl auab — pen m+ñi hadö auöp I — yip arö g+mim kale ram ke ke arbe, yad ke halö m+deinabin. Pen yad ke halö m+dageinabin; Bapi m+ödöp rö, aip m+deinabul. *

³³ “Pen kalöp manö hag ñaj+n an+bi, yad an dan nöp m+dmim, agam+ij m+id aij g+mim a gem hag ñaj+n. M+nöñ naböñ il i m+dpim rö, kalöp m+ñör ñ+naböl. Pen gas+ halö m+daimim, nan n+hön n+hön m+nöñ naböñ il i kalöp g+ñab u, yad klö an+bu magöñhalö ud raña m+gan yad u hadö l+bin,” a ga. *

17

Jisas Nap n+ip sabe ga

¹ Jisas manö an+bu hag p+is göm, kumi kabö lan n+ñöm haga,

“Bapi. Ñ+n yip hagna u m+ñi auöp. An+bu u, ne g+mön, n+bi b+ gau n+ñaböl, yad Ñ+ ne mailö aij unbö ke halö m+dpin; pen yad Ñ+ ne g+ñö, kale n+ñaböl, ne Bapi mailö aij unbö ke halö m+dpin.

² N+hön g+ñg: yip ke hagna rö, n+bi b+ gau gau magöñhalö abad m+dem, n+bi b+ yip hag l+na gau kal+ip udem, kam+ñ pör m+dep magö u kalöp ñ+nabin.

³ N+bi b+ kale, ne God n+ñö añ+ nöp m+dpin u n+ñöm, yip Jisas Krai yuna u n+ñaböl n+bi b+ gau, pör pör nöp kam+ñ m+deinaböl. *

⁴ Wög yip ram m+nöñ il i hagna u, g+ damem g+ hakpin u me, n+bi b+ m+nöñ naböñ il i m+dpal gau kale n+ñbal, ne B+ mailö aij unbö ke m+dpin. *

⁵ Pen Bapi. M+ñi ne g+mön, nöd ram m+nöñ g+ laglo ñ+n u, hol ap+il mailö aij unbö ke halö m+dailo u rö, uri kuöyar an+bu unbö rö nöp m+deinabul. *

Jisas b+ n+pe gau a göm Nap n+ip sabe ga

⁶ “N+bi b+ m+nöñ naböñ il i gau r+mnap yip ñ+na. N+bi b+ an+bu gau, kale n+bi b+ ne m+deila u pen yip ñ+na. Ne aigale b+ rö m+dpin u kal+ip hag ñ+nö. Yad manö aij ne kal+ip hag ñ+nö, kale n+ñ udöm, hagöp rö nöp g+pal.

⁷ Uri kale hadö n+ñbal, yad nan n+hön g+pin gau, yad ke gagpin. Kale n+ñbal nan n+hön ne yip ñ+ban u nöp udem kal+ip ñ+bin.

⁸ Manö n+hön n+hön yip hagna u, kal+ip hag ñ+nö n+ñ udpal. An+bu u, yad nöd ne aip m+dm+idul, ne yip hag yuö m+nöñ naböñ il i aunö manö u, n+ñ udpal.

⁹ “Kal+ip nöp sabe gabin. N+bi b+ m+nöñ naböñ il i nöp n+ñlö mulu lugöp gau sabe gagabin. N+bi b+ yip hagna gau nöp, n+bi b+ ne m+dpal rö, nöp sabe gabin.

¹⁰ N+bi b+ yad gau ke, n+bi b+ ne gau ke wasö, n+bi b+ hol ap+il aipen m+dpal me. Kale g+pal an+bu n+ñöm, n+bi b+ r+mnap gau n+ñbal, yad b+ mailö aij ke halö m+dpin.

¹¹ Pen uri yad m+dpin u n+nabin rö, kale ke halö m+deinaböl. Bapi U+! Ne klö ke halö m+dpin rö, yip hagaina yad u rö nöp m+dpin. Hib klö ke yab+ ne u udmön, kal+ip rarö raumön, hol ap+il j+im ñöl m+dpul rö, kale an+bu unbö rö nöp j+im ñöl m+daiöl.

¹² Yad kal+ip aip m+dem, hib ne klö an+bu yip ñ+na u udem, kal+ip rarö rauem abad m+id aij g+pin. B+ ap ur gagöp. God Manö kal+ kl+ñ r+köm, b+ ap böñ nöp ap lug paköm ilön kub udnab a g+la rö, b+ an+bu nöp ur ga. Ga an+bu, God Manö nöd kal+ kl+ñ rikla rö nöp ga. *

¹³ “Pen ne m+dpin au n+n+g gabin rö, m+ñi utep magö ap m+nöñ naböñ il i m+dnabin u, kale n+ñ m+dlö n+ñöl g+, nöp manö an+bi hagabin. An+bu u, yad m+ñ m+ñ yab+ gabin rö, kale u rö nöp m+ñ m+ñ yab+ göl.

¹⁴ Manö aij ne u kal+ip hag ñ+nö n+ñ udpal rö, n+bi b+ m+nöñ naböñ il i gau kal+ip mulu kal n+ñbal. Yad n+bi b+ m+nöñ naböñ il i gas+ n+ñbal rö gas+ n+ñagpin rö, kale u rö nöp n+bi b+ m+nöñ naböñ il i gas+ n+ñbal rö gas+ n+ñagpal. An+bu u me, n+bi b+ m+nöñ naböñ il i kal+ip mulu kal n+ñbal.

¹⁵ Pen kal+ip m+nöñ naböñ il i n+bö dam ne m+dpin au ud aru, a gem hagagabin; kal+ip m+nöñ naböñ il i abad m+daimön, Seden kal+ip g+ naij gagan, a gem hagabin. *

¹⁶ Yad n+bi b+ m+nöñ naböñ il i gas+ n+ñbal rö gas+ n+ñagpin; kale u rö nöp n+bi b+ m+nöñ naböñ il i gas+ n+ñbal rö gas+ n+ñagpal.

¹⁷ Manö ne u, manö n+ñö nöp an+bu, kal+ip hag ñ+nö, kale u+ m+dnaböl.

¹⁸ Ne yip n+bi b+ m+nöñ naböñ il i m+dpal an gau yuna rö, yad kal+ip u rö nöp n+bi b+ m+nöñ naböñ il i m+dpal an gau yubin. *

¹⁹ Wög n+hön n+hön yip ñ+ban u, yad g+ haknabin. Yad an+g gabin u, b+ yad gau kale yip n+ñöm, wög kale n+hön n+hön m+deinab u, kale u rö nöp g+ haklan a gem, gabin.

Jisas n+bi b+ n+pe gau magöñhalö a göm, nap n+ip sabe ga

²⁰ “Yad nöp sabe gabin i, b+ uri hagaj+n kal+ip nöp sabe gagabin; kale manö hag ñ+lö, n+bi b+ gau manö kale n+ñ udöm, yip n+ñ udnaböl gau, kal+ip abe sabe gabin.

²¹ Bapi, ne yad an dan m+dpin, yad nöp an dan m+dpin. Hol ap+il j+im ñöl m+dpul rö,

* 16:32: Mad 26:31,56 * 16:33: Jon 14:27; Ro 5:1; 1Jn 5:4

* 17:12: Jon 6:39; 13:18

* 17:15: Mad 6:13; 2De 3:3

* 17:3: 1Jn 5:20

* 17:4: Jon 4:34

* 17:5: Jon 1:1

* 17:18: Jon 20:21

kale magõrhalõ anþb unbõ rõ nõp hol apil aip jþm ñõl mþdaiõl. Anþg gþnab u, ne nõp yþp hag yuõ aunõ u, nþbi bþ mþnõrj nabõrj il i mþdpal gau nþj udõl.

²² Hol apil jþm ñõl mþdpul rõ, kale u rõ nõp jþm ñõl mþdaiõl, a gem, ne mailõ aij unbõ ke yþp ñþna u, yad pen kalþp abe u rõ nõp ñþbin.*

²³ Anþb u, ne yad anj danj mþdpan rõ, yad kalþp anj danj mþdnõ me, kale jþm ñõl yabþt mþdaiõl. Anþg gõ me, nþbi bþ mþnõrj nabõrj il i gau nþjnabõl, ne nõp yþp yuõ aunõ nþjõm ne yþp mþdmagõ lþban rõ, kalþp u rõ nõp mþdmagõ lþban.

²⁴ "Bapi! Yþp aij gõp u, nþbi bþ yþp ñþban gau, am yad mþdeinabin au aip mþdõm, mþnõrj nabõrj gþ laglo ñþn u, yþp mþdmagõ lþmõn mailõ aij unbõ ke yþp ñþna u nþjõl.

²⁵ "Bapi! Ne me bþ asþj mþdagõp! Nþbi bþ mþnõrj nabõrj il i gau kale nõp nþjagpal. Pen yad nõp nþjbin. Nþbi bþ yad gai i ne nõp yþp yuõ aunõ u, nþjbal.

²⁶ Ne aigale bþ rõ mþdpan u, yad kalþp hag ñþnõ. Pen hainõ u rõ nõp, ne aigale bþ rõ mþdpan u yad kalþp hag ñþ aij gþnabin. Anþg gem, yad ke kalþp anj danj mþdnõ, ne yþp mþdmagõ lþban rõ nþj aij gõm, kale u rõ nõp pen pen mþdmagõ lõl," a ga.

18

Jisas nþp ud sisþ lþla

(Mad 26:47-56; Mak 14:43-50; Luk 22:47-53)

¹ Jisas Nap nþp sabe gþ pis gõm, bþ nþpe gau aip ñþg pro Kidron juõm, bõrj lõdan amõm, mab olip wõg adþj u arla.

² Mab olip wõg adþj anþbu Jisas bþ nþpe gau aip põr am magum gimþdal rõ, Judas bþ Jisas nþp mumug nþjnþg geia u, mþgan anþbu nþj aij ga.

³ Perisi bþ gau abe, bþ God nþp nan sabe gep bþ kub gau abe, Judas nþp hageila, nþpe am ami bþ rþmnap ut gõm, God sabe gep ram polisman rþmnap ut gõm, dam Jisas mþdeia au amjaka. Kale pen pen alep nan rþmnap udõm, hapõ rþmnap lam rþmnap lau udõm, aueila.

⁴ Jisas nþp nan nþhõn gþnþg ga u nþja u me, aueila u amõm haga, "An nþp ulhai nþj ajabim?" õ ga.

⁵ Hageia hagla, "Jisas, bþ Nasared nþbõ u," a gþla.

Hageila, Jisas haga, "Bþ anþbu me yad i," a ga. Pen magõ anþbu, bþ nþp mumug nþja u, Judas, kale aip anþb au mþdeia.

⁶ Pen Jisas, "Bþ anþbu me yad i," a gõ, kale jõl adõ þþþ gþ amõm gþ dam pak la.

⁷ Jisas pen kalþp kauyanj haga, "An nþp ulhai nþj ajabim?" õ ga.

Hageia hagla, "Jisas, bþ Nasared nþbõ u," a gþla.

⁸ Hageila, Jisas haga, "Kalõp mþdõ nõp hagnin, 'Bþ anþbu me yad i.' Yþp ulhai nþj ajþim rõ, bþ gai i kalþp arõ gþpe arõl," a ga.

⁹ Ga anþbu, Jisas nõd Nap nþp haga rõ nõp ga. Nþpe Nap nþp haga, "Bapi. Bþ yþp ñþna gau, añþ ap ur gagõp," a ga.*

¹⁰ Pen magõ anþbu nõp, Saimon Pida ru mþlõ kþd daua u tþp gþ udõm, bþ ap nþp rþmþd yþjig lau bõrj nõp rþb gþ dõ gþ yua. Bþ anþbu hib nþpe Malkas. Nþpe God nþp nan sabe gep bþ kub yabþt u nþp bþ wõg gþ ñeb nþpe u mþdmþdõp.

¹¹ Pida anþg geia, Jisas haga, "Ru mþlõ kþd udpan kuõyanj lõ aranþ! Ne Bapi ñþg asþ yþp ñõb u ñþjnagnabin a gþmõn nþjban ar?" a ga.*

Jisas ud Anas mþdeia au arla

¹² Jisas anþg hagõ nþjõl gþ, ami bþ gau abe, God sabe gep ram polisman gau abe, Jisas nþp ud sisþ lõm, nagþ lþ pþdõrj gõm,

¹³ kale nõd Jisas dam Anas mþdeia au arla. Bþ Anas anþbu, Kaiapas nþma nþpe. Kaiapas me, mþ añþ anþbu, God nþp nan sabe gep bþ kub yabþt wõg u hag lþlõ, wõg gþ mþdeia.

¹⁴ Kaiapas nþpe me nõd Juda bþ manõ ud asþkep kalþp haga, "Bþ añþ ap unõ hon magõrhalõ kamþj arnabun u aij," a ga.*

Pida, "Jisas nþp nþjagpin," a ga

(Mad 26:69-70; Mak 14:66-68; Luk 22:55-57)

¹⁵ Pen Jisas nþp anþg gõm, dam Anas ram u areila nþjõm, Saimon Pida aip, yad Jon aip, holmþj hain hain arlo. Bþ God nþp nan sabe gep bþ kub yabþt u yþp nþj aij ga rõ, yad amem bõrj nõp ram nþpe manõ kub hagnþdal waryõ raul yanj arnõ;

¹⁶ pen Pida nþpe hõrj lõyanj adõ mþdeia. Yad pen ado gþ apem, nþbi ajõrj il abad mþdeia u nþp hagem, Pida nþp ut gþ waryõ raul yanj arlo.

¹⁷ Pen nþbi ajõrj il abad mþdeia u, Pida nþp haga, "Ne u rõ nõp Jisas bþ nþpe ap ar?" a ga.

Hageia, Pida haga, "Yad wasõ," ga.

¹⁸ Pen Kaiapas nþp wõg gþ ñeila bþ gau abe, God sabe gep ram polisman gau abe, kalþp yþgõn gõ, mab bþc run magõ anj anþb au pþbõrj mþdeia, urakõl mali mþdeila. Pida nþp u rõ nõp yþgõn gõ, ap anj anþb au se gõl, kalþp aip mab mali mþdeia.

Anas Jisas nþp manõ hag nþja

(Mad 26:59-66; Mak 14:55-64; Luk 22:66-71)

* 17:22: Ap 4:32 * 18:9: Jon 17:12 * 18:11: Mad 26:39 * 18:14: Jon 11:49-51

19 Pen Anas, bɪ God nɪp nan sabe gep bɪ kub yabɪl nōd mɪdmɪdōp u, Jisas nɪp hag nɪŋa, “Nɪbi bɪ ne nɪbi bɪ an? Ne manō nɪhōn nɪhōn nɪbi bɪ ne hag nɪban?” a gɪ nɪŋa.

20 Hageia, Jisas pen haga, “Yad manō rɪmnap pi gem hag nɪagnō; bɪ kale gau nɪŋ mɪdlō nɪŋōl gɪ, Juda magum gep ram gau abe, God sabe gep ram u abe, pōr waiō hag nɪbin.

21 Anɪb u, nɪhōn gɪnɪg yɪp manō hag nɪŋabōn? Nɪbi bɪ manō hagnō nɪŋ mɪdeila rɪmnap daumim hag nɪŋmim. Manō nɪhōn nɪhōn hagnō u nɪŋbal me,” a ga.

22 Jisas anɪg hageia, God sabe gep ram abad mɪdmɪdōp polisman ap, nɪp alaun u pakōm haga, “Nɪhōn gɪnɪg bɪ God nɪp nan sabe gep bɪ kub yabɪl u nɪp manō anɪbu rō hagabōn?” ö ga.

23 Hageia, Jisas haga, “Yad manō piral ap hagpin a gɪmōn, manō piral hagpin anɪbu nɪbi bɪ gai i kalɪp waiō hag nɪmōn. Pen manō nɪŋō hagpin u, ne nɪhōn gɪnɪg yɪp pakajan?” ö ga.

24 Jisas nɪp nagɪ lɪ rɪbɪk gɪla rō mɪdō nɪŋōl gɪ, Anas hagō kale Jisas nɪp dam, bɪ God nɪp nan sabe gep bɪ kub yabɪl hain nɪbō u, Kaiapas, ud arla.

Pida kuōyan, “Jisas nɪp nɪŋagpin,” a ga

25 Pen Pida nɪpe anɪg urakōl gɪ mɪdōm mab mali mɪdō nɪŋōl gɪ, bɪ rɪmnap nɪp hagla, “Bɪ anɪbu bɪ ap me ne i ar?” a gɪla.

Hageila, Pida hag haluōm haga, “Yad wasō,” ga.

26 Pen bɪ au Pida rɪmɪd rɪb gɪ dō ga u, bɪ rɪdɪk lō lō nɪpe ap God nɪp nan sabe gep bɪ kub u nɪp wōg gɪ mɪdeia. Nɪpe apōm, Pida nɪp haga, “Yad nōp nɪŋbin, ne bɪ anɪbu aip mab olip wōg adɪŋ u mɪdajan ar?” a ga.

27 Hageia Pida kauyan hag haluōm haga, “Yad wasō,” ga. Anɪg hagō nɪŋōl gɪ, adɪŋ kɪkɪkɪl wɪñ ala. *

Jisas nɪp dam Pailod mɪdeia au arla

(Mad 27:1-2,11-14; Mak 15:1-5; Luk 23:1-5)

28 Ram rɪk dam lō nɪŋōl gɪ, Juda kai kale Jisas nɪp Kaiapas ram anɪbu nɪbō dam Rom gapman bɪ kub Pailod ram kub u arla. Juda kai hagla, “Hon Rom bɪ ram raul i arno, hanɪp asɪŋ uɔ gɪnab nɪŋōm hon Pasopa nan nɪŋun rō lagnab,” a gōm, hōŋ gɪyan mɪdeila.

29 Anɪb u, Pailod hōŋ amōm haga, “Bɪ i nɪp nɪhōn manō nɪŋmim daubim?” ö ga.

30 Hageia, kale hagla, “Nɪpe nan naij ap gagbōp, nōp anɪg dauagbno,” a gɪla.

31 Hageila, Pailod haga, “Kale dam lo kale adō u ke hagōp rō nɪŋmim, manō kub hagim,” a ga.

Hageia, Juda kai pen hagla, “Hon nɪbi bɪ gau kalɪp manō kub hagnun, al pak lɪno umōl, lo adō u mɪdagōp. Rom gapman gau hanɪp wasō gɪpal,” a gɪla. *

32 Juda kai anɪg gɪla u, Jisas yɪp aigōl gɪlō umnabin, a gōm, haga rō nōp gɪla. *

33 Pen Juda kai anɪg hageila, Pailod kauyan ado gɪ ram raul yan amōm, Jisas auan a gō, aueia nɪp haga, “Ne Juda kai kɪŋ kale u aka?” ga.

34 Hageia, Jisas haga, “Manō yɪp hag nɪŋabōn u, maj mɪgan ne u ke hagabōn aka nɪbi bɪ rɪmnap maj mɪgan kale u udmōn hagabōn?” ö ga.

35 Hageia, Pailod haga, “Yad Juda bɪ wasō. Juda kai ne gau nōp, bɪ God nɪp nan sabe gep bɪ kub ne gau nōp me, nōp dapōm nɪmagō yad nɪbal. Ne nan nɪhōn gaina anɪg gɪpal?” ö ga. *

36 Hageia, Jisas haga, “Yad nɪbi bɪ udem abad mɪdeinabin u, kɪŋ mɪnōŋ nabōŋ il i mɪdpal rō, mɪdageinabin. Yad mɪnōŋ nabōŋ il i kɪŋ mɪdnɪg gaibnep, Juda nɪbi bɪ gau yɪp nagɪ lun, a gɪlō, nɪbi bɪ yad gau urakōm kale aip pen pen allblap. Pen yad nɪbi bɪ udem abad mɪdeinabin nagɪ u ke mɪdōp; mɪnōŋ nabōŋ il i rō wasō,” ga.

37 Anɪg hageia, Pailod haga, “Anɪb u, ne kɪŋ ap aka?” ga.

Hageia, Jisas haga, “Me ne hagpan me u. Adō anɪbu nōp me, Bapi God gō, yɪp mɪnōŋ nabōŋ il i yag daulō, majō gem, manō nɪŋō yuō yabɪl u hag nɪbin. Nɪbi bɪ manō nɪŋō yabɪl udun, a gɪ gasɪ nɪŋbal gau, manō yad u udpal,” a ga.

38 Anɪg hageia, Pailod haga, “Pen manō gau nɪbō gau nɪbō ke ke iru nōp mɪdōp u, hon aigōl gun manō nɪŋō yabɪl me u, a gun nɪŋun?” ö ga.

Juda nɪbi bɪ Pailod nɪp hagla, “Jisas nɪp al pak lɪmim,” a gɪla

(Mad 27:15-31; Mak 15:6-20; Luk 23:13-25)

Pailod manō anɪbu hagōm, kauyan hōŋ amōm, Juda kai kalɪp haga, “Yad nɪpe nan naij ap gajɪp nɪŋagpin.

39 Pen hon Rom gapman, mɪ u mɪ u, Pasopa nɪn kub u auajɪp, bɪ nagɪman kale ap yɪharɪŋ hubɪk yubun. Anɪb u, Juda kai kɪŋ kale u, yɪharɪŋ hubɪk yunō arnɪm aka?” ga.

40 Hageia, meg mɪgan dap ranōm hagla, “Nɪp wasō! Hon Barabas nɪp hubɪk yumōn!” a gɪla. Bɪ Barabas anɪbu, nɪbi bɪ gau wañ wañ gō gapman kai kalɪp aip pen pen alla.

* 18:27: Jon 13:38

* 18:31: Jon 19:6-7

* 18:32: Jon 3:14; 12:33

* 18:35: Jon 1:11

19

Pailod Jisas manö kub haga

¹ Anig hageila, Pailod ami bi nipe gau hagö, Jisas nup nagit udöm pak adö malo gila.

² Anig göl paköm, nan kalit kalit halö rimmnap udöm, kin libal rö usajil bad ap göm, Jisas nup rol git nöm, waij mu mlö bö ap lit nöm,*

³ nup kuöyan amöm kuöyan amöm haga, "Ne juda kai kin kale, ne pör nöp mädaimön!" a gila. Anig hagöl git, nup mulu maj migan pakla.

⁴ Pen Pailod kuöyan höj amöm, juda nubi bi kalip haga, "Nijim! Yad Jisas nup höj i daunabin nijnöm kale nijnabim, yad nipe nan naj göp it ap ulhai nijnagpin," a ga.

⁵ Pen Jisas nup usajil kalit kalit halö bad u rol git nöm, waij mu mlö bö adö lit nila u halö auö nijnöl git, Pailod kalip haga, "Nip nijim!" a ga.

⁶ Anig hageia, bi God nup nan sabe gep bi kub gau abe, God sabe gep ram polisman gau abe, Jisas nup nijnöm manö blalö göm haga, "Nip mab ba laj al pak lmmim! Nip mab ba laj al pak lmmim!" a gila. Anig hageila, Pailod haga, "Kale ke nip dammim, mab ba laj al pak lmmim. Yad nan naj göp it ap ulhai nijnagpin!" a ga.

⁷ Hageia, juda kai haga, "Nipe, 'Yad God Nit nipe,' a ga u, lo hon ap hagöp, 'Ummim,' a göp," a gila.

⁸ Anig hageila, Pailod nijnöm, rapin pñinj göm,

⁹ kuöyan ram raul yan amöm, Jisas nup hag nijnöm haga, "Ne ram mñnönj gai nibö?" ö ga. Hageia, Jisas manö ap pen hagaga.*

¹⁰ Pailod haga, "Ne yip manö haggagnabön ar? Ne nijnban. Yad nöp abad mädpin. Anib u, nöp hubik yunig hubik yunabin; pen nöp mab ba laj al pak löl, a ginö, al pak linaböl," a ga.

¹¹ Hageia, Jisas haga, "Pen ne yip abad mädpan u, ne ke wasö, God nöp hagö abad mädpan. Anib u, yip git najj gabön marö u, ne nöp udagnabön; bi yip udöm nöp nüb u, marö kub yabul u udnab," a ga.*

¹² Jisas anig hageia, Pailod nup yiharinj hag yuin, a göm, gasi nija u pen juda kai nup blalö git hagöm haga, "Ne Jisas nup hubik yunabön u, Rom bi kub Sisa bi nijneb nipe mädageinabön. Bi, yad kin mädpin, a gipal gau, Sisa aip pen pen al lun, a göm me, manö anibu rö hagal," a gila.*

¹³ Anig hageila, Pailod manö anibu nijnöm, am Jisas nup ut git höj amöm, nipe am bi manö ud asikep sea adö au laj gila adö u asika. Ka asika anibu, "Kabö

Adan" a gimädal. Pen Arameik manö löm, "Gabada" a gimädal.

¹⁴ Pen nin anibu, juda nubi bi Pasopa nan kale magum gep nin. Sidö an kub laj magö u, Pailod kalip haga, "Kin kale me!" a ga.

¹⁵ Hageia, meg magö dap ranöm haga, "Nip al pak lit! Nip mab ba laj al pak lit!" a gila.

Hageila, Pailod haga, "Kin kale anibi mab ba laj al pak lnam?" ö ga.

Hageia, bi God nup nan sabe gep bi kub gau haga, "Kin hon ap mädagöp; Rom bi kub Sisa nöp mädöp," a gila.

¹⁶ Pen anig git hag damöm, Pailod manö kalip u udöm, ami bi gau kalip haga, "Jisas nup dam mab ba laj al pak lmmim," a ga.

Jisas nup mab ba laj al pak lila

(Mad 27:32-44; Mak 15:21-32; Luk 23:26-43)

¹⁷ Pen nip al pak lning gila mab u, Jisas nip nülö, nipe dam "Wip Nabic Cög Ij" a gipal dum u apjaka. Dum anibu, Arameik manö löm "Golgota" a gimädal.

¹⁸ Jisas nup mab kros cipit pak löm, bi mihöp, ap böj lap, ap böj lap, al pak lila. Jisas an au midea.

¹⁹ Pen Pailod hagö, bi nipe gau mab po ap udöm kalit kin rikom, Jisas nip al pak lila mab ba nabic au gidan dham gila. Kalit kin rika manö u:

JISAS NASARED NIBÖ JUDA KAI KIN KALE
ME I.

²⁰ Manö añ adö anibu nöp, Arameik manö kalit kin rikom, Ladin manö kalit kin rikom, Grik manö kalit kin rikom gila me, Jerusalem söl anib au midea rö, juda nubi bi iru nöp amgö lit nijnla.

²¹ Pen God nup nan sabe gep bi kub gau am Pailod nip haga, "Manö kalit kin rikan u kabö rö gagöp. 'Juda kai kin kale' manö u mädagainim; yiharinj hagnöm, 'Nipe hagöp, 'Yad juda kai kin kale mädpin,' a göp, a gimön, manö anibu nöp kalit kin rikom," a gila.

²² Anig hageila pen Pailod pen haga, "Yad manö nihin kalit kin rkipin u, anig göl nöp mädnap," a ga.

²³ Pen Jisas nup mab ba laj al pak löm, ami bi mihau mihau Jisas waij nipe gau balu ke ke udöm, waij mlö bö göm al döragla u, rö nöp balu udnig haga,

²⁴ "Pabu gagan! Yiharinj sadu rö gun, bi an udnim u, nipe udnab," a gila. Gila anibu, God hadame nöp nubi bi gau kalip gasi nio, God Manö u kalit kin rikom, hainö anig gnaböl, a gila u me, hainö anig unbö rö nöp gila. Manö anibu kalit kin rikom haga,

"Waij yad u balu ke ke udöm,

* 19:2: Luk 23:11 * 19:9: Mad 27:12 * 19:11: Jon 10:18; Ap 2:23; Ro 13:1 * 19:12: Luk 23:2; Ap 17:7 * 19:24:

wañj m̄lō bö yad u, sadu rō gun udun, a ḡila,* a ḡila.*

²⁵ Pen ñin an̄bu, Jisas n̄me u, n̄imañ u, Klopas n̄bin Maria u, Maria Magdala u, ap Jisas n̄p al pak l̄la got s̄l an̄b au m̄deila.*

²⁶ Yad Jon, Jisas ȳp m̄dmagō l̄m̄d̄ōp b̄i u, u rō n̄ōp ap s̄l an̄b au m̄dainō u me, Jisas ȳp n̄ñōm, n̄me Maria n̄p haga, “N̄bi me, ñi ne me u,” a ga.*

²⁷ An̄g hagōm, n̄pe pen n̄me Maria n̄ñōm ȳp haga, “Name ne me u,” a ga. An̄g hagō n̄ñōl ḡi, ñin an̄bu, Jisas n̄me n̄p ut̄ ḡi ram yad u damem, aip m̄dm̄dul.

Jisas uma

(*Mad 27:45-56; Mak 15:33-41; Luk 23:44-49*)

²⁸ Jisas n̄ña, wōg adō n̄pe u magōñhalō ḡi haka u me, God Manō haga u n̄ñō l̄n̄m a gōm haga, “Ȳp rugu m̄h̄ep gōp,” a ga.*

²⁹ Pen ñ̄g wain as̄ barol ap dap an̄b au l̄lō m̄deila u me, ami b̄i ap, nan hain bad ap udōm, wain as̄ an̄bu lōm, ud mab hisop lō ad̄ñ u abōs alōm, dap ranōm Jisas maj hañ adō n̄p u la.*

³⁰ Jisas ñ̄g wain as̄ an̄bu ñ̄ñōm haga, “Nabōñ juōp,” a gōm, ubōr ȳhōñ gōm, ana n̄pe ña.

Jisas r̄iglōm n̄pe u b̄in̄ñ ḡila

³¹ Pen Juda b̄i kub gau, kagoñ ñ̄n u dugo magō u hadō auaj̄p n̄ñōm hagla, “Rol God n̄p sabe gep ñ̄n hon u, wip gau mab ba lan̄ m̄dagaiōl,” a gōm, am Pailod n̄p hagla, “B̄i mab ba lan̄ al pak l̄bal gau, ami b̄i gau ma kal̄p gau pa jō ḡilō, ȳñ̄d umlō, ud m̄ñōñ yan̄ lōl,” a ḡila.*

³² Hageila, Pailod ami b̄i gau kal̄p hagō, am b̄i Jisas aip al pak l̄la m̄hau, ma kal̄p gau pa jō ḡila.

³³ Pen Jisas ma n̄p u pa jō gun a gōm n̄ña, n̄pe hadō uma. An̄g ga u me, ma n̄pe u pa jō gagla.

³⁴ Pen ami b̄i ap, wañab ap udōm, Jisas n̄p r̄iglōm ad̄ñ u b̄in̄ñ gō, ad̄ñ hagape halō, ñ̄g halō luga.

³⁵ An̄b u, kale n̄bi b̄i manō kal̄ k̄l̄ñ r̄ikabin an̄bi n̄ñnabim gau abe Jisas n̄p n̄ñ udmim, a gem, yad Jon, Jisas n̄p ga u amgō yad ke n̄ñbin rō, kalōp manō n̄ñō yab̄ñ an̄bi hagem kal̄ k̄l̄ñ r̄ikabin.*

³⁶ Pen ga an̄bu, God hadame n̄p n̄bi b̄i gau kal̄p gas̄ ñō. God Manō u kal̄ k̄l̄ñ r̄ikōm, hainō an̄g ḡinabōl, a ḡila u me, hainō an̄g unbō rō n̄p ḡila. God Manō u kal̄ k̄l̄ñ r̄ikōm hagla, “Le n̄pe u, ap pa jō gagnabōl,” a ḡila.*

³⁷ Pen manō ap hagla, “B̄i n̄p b̄in̄ñ gajal u n̄p n̄ñnabōl,” a ḡila.*

Josep n̄pe Jisas hañ roman̄ dam r̄igōl ga
(*Mad 27:57-61; Mak 15:42-47; Luk 23:50-56*)

³⁸ B̄i Arimadia daun n̄bō ap, Jisas manō n̄pe n̄ñ uda u pen, Juda b̄i kub kal̄p p̄ñ̄ñ gōm, Jisas n̄p n̄ñ udmim, a gōm, waiō hagagm̄d̄ōp. B̄i an̄bu hib n̄pe Josep. N̄pe Jisas n̄p dam r̄igōl ḡinam, a gōm, am Pailod n̄p hag n̄ñō, yau a gō, ud ara.

³⁹ Nikodimas n̄pe Josep aip arlō. Nikodimas, b̄i au nōd am Jisas n̄p s̄hōn yan̄ n̄ña b̄i u. Nikodimas nan haññ aij auep iru n̄p, kilo unbō ñ̄ñjuōl ado ḡi da unbō aj̄p bōñ dan̄ (35) rō, udōm ara. Nan haññ aij auep an̄bu, mab mō c̄il u abe, mab alos c̄il u abe udōm ḡila.*

⁴⁰ Pen kale m̄hōp am wip he u ud as̄k dap lugmil, Juda n̄bi b̄i ḡim̄dal rō, mab c̄il ud ara u, wip he gau anōñ l̄ ñ̄mil, lin̄n ud wañj rud ḡila pro m̄lō u udmil, wam wam ḡilō.

⁴¹ Jisas mab ba lan̄ al pak l̄la ka an̄b s̄l au wōg ad̄ñ ap m̄deila. Wōg ad̄ñ an̄bu an̄ au kabō m̄gan ḡisōn n̄p luōm, wip r̄igōl gagla ap m̄deila.

⁴² Juda kai God n̄p sabe gep ñ̄n kale u s̄l s̄l ga rō, ȳñ̄d r̄igōl gul a ḡimil, kabō m̄gan yōp s̄l an̄b au r̄igōl ḡilō.

20

Wip r̄igōl ḡila u kuō n̄p m̄deila

(*Mad 28:1-8; Mak 16:1-8; Luk 24:1-12*)

¹ Sade ñ̄n u, ram r̄ikn̄g gō n̄ñōñ ḡi, Maria Magdala wip r̄igōl ḡila m̄gan amōm n̄ña, kabō kub wip r̄igōl p̄ñ̄ ḡila u, h̄ñ̄ ḡi am got̄ u m̄deila.

² N̄pe n̄ñōm, kauyan̄ ḡi dō ḡi ap Saimon Pida hol m̄hōñ m̄dailo u apōm haga, “B̄i Kub u n̄p agam̄j ud arbal; pen dap l̄bal au n̄ñagpun,” a ga.

³⁻⁴ An̄g hageila, Pida hol m̄hōñ n̄ññig ḡi dō yab̄ñ gul hadlo. Yad nōd amjakem,

⁵ hōñ adō löyan̄ n̄p m̄dem, kabō m̄gan j̄ñ̄ s̄ps̄p̄ n̄ññō wañj bad gau n̄p m̄deila.

⁶⁻⁷ Pen Saimon Pida n̄pe hain apōm, kabō m̄gan u h̄ñ̄k̄d̄ amōm n̄ña, Jisas n̄p wañj wam halō yula gau hub̄k̄ gaga; r̄igōl ḡila rō n̄p m̄deila. Pen wañj nab̄c̄ j̄ñ̄ p̄iral wam ḡigabō ḡila u, u rō n̄p hub̄k̄kaga; p̄iral ḡigabō ḡila rō n̄p as̄k ḡi ke au m̄deila.

⁸ Yad nōd wip r̄igōl ḡila au apjaknō pen uri yad u rō n̄p kabō m̄gan h̄ñ̄k̄d̄ amem n̄ññō, wañj gau wam halula rō m̄deila u me, an̄bu Jisas urakōp, a gem n̄ñ udnō.

* 19:25: Mad 27:55-56

* 19:26: Jon 13:23

* 19:28: Sam 22:15

* 19:29: Sam 69:21

* 19:31: Dud 21:22-23

* 19:35: Jon 21:24

* 19:36: Eks 12:46; Nab 9:12; Sam 34:20

* 19:37: Sek 12:10; Rep 1:7

* 19:39: Jon 3:1-2

9 Pen ñin anıbu, God Manö kalı klıñ rıköm, Jisas umöñ uraknım, a gıla manö u, hol nıñ aij gaglo. *

10 Anıg nıñjul ado gı ram arlo.

Maria Magdala Jisas waiö lö nıñja (Mad 28:9-10; Mak 16:9-11)

11-12 Pen Maria wıp rıgöl gıla rıgöl mıgan anıbu hön adö au uraköl mıdöm mıtön göl gı mıdeia. Mıtön göl gı mıdöl gı, jöl magö dudu gı kabö mıgan jıñ sıpsıp nıñja, ejol waiñ rud lılo mıhau, Jisas wıp he nöđ mıdeia ka anıbu asık mıdöl gı, ap nabıc adıñ jıñ, ap ma adıñ mıñ, mıdailö.

13 Ejol anıb mıhau Maria nıp haglö, “Nıñhön gıñıg mıtönj gabön?” ö gılo.

Hagailö haga, “Bı Kub yad u nıp damöm gai dam lıbal u nıñagpin!” a ga.

14 Anıg hagöm, ado göm nıñja, Jisas urak mıdeia. Pen nıp nıñjö, bı unbö ke rö la. Jisas nıñja u pen u Jisas nöp a göm nıñaga. *

15 Jisas pen Maria nıp haga, “Nıbi me. Nıñhön gıñıg mıtönj gabön? An nıp ulhai nıñabön?” ö ga.

Hageia, Maria haga e, bı wög adıñ nap nıbö u nöp yıp hagab, a göm haga, “Bı kub nıñeb. Wıp u ud arbin, a gımön, gai dam lıban u yıp hagaimön, yad ud arnam,” a ga.

16 Hageia, Jisas haga, “Maria!” a ga.

Hageia, Maria, Arameik manö löm, “Rabonail” a ga. Manö haga anıbu, “Manö Hag Ñeb Bı.”

17 Hageia, Jisas haga, “Yad ram mınönj ıñ i arö gem, Bapi ado gı au lañ aragın rö, yıp ud mıdagaimön. Pen ne arammön, mam bı kalıp haggmön, Jisas hagöp, “Yad Bapi yad, Bapi kale, God yad, God kale mıdöp u ado gı arabin,” a göp, a gımön,” a ga. *

18 Jisas anıg hageia, Maria Magdala am Jisas bı nıpe gau kalıp haga, “Yad Bı Kub u nıp nıñjem auabin,” a ga. Anıg hagöm, Jisas manö nıñhön nıñhön nıp haga u, Maria nıpe Jisas bı nıpe kalıp manö anıbu haga.

Jisas waiö lö bı nıpe gau nıñja (Mak 16:14-18; Luk 24:36-49)

19 Pen Sade ñın u, sıdö wad ara nıñjöm, bı nıpe gau Juda bı kub gau kalıp pıñıñj göm, ram raul amöm ajön u gıñ pıdönj göm, agamıj mıdeila nıñjöm, Jisas ap anı anıb au waiö löm haga, “God kalöp abad mıdeiañ,” a ga.

20 Anıg hagöm, ñımagö ur nıpe gau kalıp yamöm, rıglöm böñ lau yamöm ga. Bı nıpe gau nıñjöm, u Bı Kub nöp, a göm, mıñ mıñ yabıñ gıla. *

21 Jisap pen kalıp kuöyanj haga, “God kalöp abad mıdeiañ. Bapi yıp hag yuö

apem wög nıpe gıpin rö, kalöp pen abe hag yuabin,” a ga.

22 Anıg hagöm, kalıp pu göl gı haga, “Ana Uı u udmim.

23 Nıbi bı rımnap nan si nan naij gıpal gau nıñmim arö gıñabım u, God u rö nöp nıñjöm arö gıñab. Pen nıñmim arö gıñabım u, God u rö nöp nıñjöm arö gıñab,” a ga. *

Jisas waiö lö bı nıpe Domas nıp nıñja

24 Pen Jisas ap waiö löm kalıp manö haga ñın anıbu, bı nıpe Domas, hib ap Ñı Ramö a gımıdal u, kalıp aip mıdeageia.

25 Anıb u, hainö Jisas bı nıpe Domas nıp hagla, “Bı Kub u nıñbun,” a gıla.

Hageila, nıpe pen haga, “Anıg hagabım u pen ñımagö nıpe cıpıñ pakla u abe, rıglöm bıñıñj gıla u abe, amgö yad ke nıñjem ñımagö yad ud nıñnabin u me, manö anıbu nıñ uдем, uraköp, a gem nıñ udnabin; wasö u wasö,” ga.

26 Anıg hagöm, pen wik añı ap mıdöm, Jisas bı nıpe gau Domas aip kuöyanj ram raul u mıdeila. Ajön gıñ pıdönj gıla u pen Jisas kalöp ap anı anıb au waiö löm haga, “God kalöp abad mıdeiañ,” a ga.

27 Jisas anıg hagöm, Domas nıp haga, “Ñımagö ne u, yıp cıpıñ pakla u ud nöñ. Ñımagö yad nöñ. Rıglöm böñ yad bıñıñj gıla auı abe ud nöñ. Gası mılo lagmön, yıp nıñ udmön,” a ga.

28 Hageia, Domas haga, “Bı Kub yad, God yad!” a ga.

29 Pen Jisas Domas nıp haga, “Yıp waiö nıñmön me, yıp nıñ udpan. Pen nıbi bı yıp waiö nıñagöm, yıp nıñ udnaböl gau, mıñ mıñ yabıñ gıñaböl,” a ga. *

Jon manö anıbi nıñhön gıñıg kalı klıñ rıka

30 Pen manö kalı klıñ rıkabın anıbi, hon Jisas bı nıpe gau nıñ mıdno nıñjöl gı, Jisas nan gagep ke ke iru nöp gıñmıdöp rö, magöñhalö kalı klıñ rıkagpin.

31 Pen kale, Jisas nöp me, Kraıs u, God Ñı nıpe yabıñ u nöp, a gımim, nıp nıñ udpe, kalöp udö, nıp aip kamıñ mıdeinabım, a gem, manö anıbi kalı klıñ rıkpin. *

21

Jisas waiö lö bı nıpe unbö mudun jıñ u nıp nıñja

1 Pen hainö hon Jisas bı nıpe gau Ñıg Wanö Daıbirias au mıdaino nıñjöm Jisas nıpe waiö lö nıñjno. Nıñhön ga u hagnıg gabin.

* 20:9: Ap 2:24-32; 1Ko 15:4 * 20:14: Luk 24:16; Jon 21:4 * 20:17: Ro 8:29; Hib 2:11-12 * 20:20: Jon 16:22; 1Jn 1:1 * 20:23: Mad 16:19 * 20:29: 1Pi 1:8 * 20:31: Jon 3:15; Ro 1:17; 1Jn 5:13

2 Saimon Pida u, Domas u (hib ap Ñi Ramö a gal u), Nadanyel Kena daun, ram m+nöŋ Galili au n+bö u, Sebedi ñi Jems hol mamil m+hau, Jisas b+ n+pe m+höp halö aip, j+im ñöl am Ñig Wanö Daibirias au m+daino.

3 Saimon Pida han+p haga, “Yad kabsal nan arabin,” a ga. Hageia, “Hon aip arnabun,” a gun, am n+p aip ñig mag+ib udun, g+ ajno ajno ram rua pen kabsal r+mnap udagno. *

4 Pen sidö l+im gö n+ŋöl g+, Jisas ap ñig wanö go+ au m+deia. N+p n+ŋno pen u Jisas nöp a gun n+ŋagno.

5 N+pe han+p haga, “Ñi game. Kale kabsal nan g+ aj wasö n+ŋbim ar?” a ga. Hageia, hon yau a g+no.

6 An+g hagaino, han+p haga, “Uben u ud ñig mag+ib ñimagö y+jig k+id lau adö yumim me, kabsal r+mnap udnabim!” a ga. Hageia, uben u ud ñig aŋ yan yuun, kabsal iru yab+ nöp udun, +p g+no aun+m rö laga.

7 An+g geia, yad Jon, Pida n+p hagnö, “B+ an+bu B+ Kub u nöp,” a g+no. An+g hagainö, Pida n+ŋöm, wal+j n+pe au la u ud hib nab aŋ au g+dan p+ralöm, ujan+id ñig aŋ yan la. *

8 Hon b+ r+mnap ñig mag+ib adö u m+idun, uben kabsal halö ap ran jaköm m+deia u, +p g+ dap, m+lö gau wasö, mida unbö ñ+njuöl mam+id (100) rö nöp, ñig go+ au auno.

9 Go+ an+ib au apun n+ŋno, mab in b+ic ara adö u, kabsal r+mnap in m+deia. Bred r+mnap u rö nöp m+deia.

10 Pen Jisas han+p haga, “Kabsal m+ñi udpim gau, r+mnap dauim,” a ga.

11 Hageia, Saimon Pida ñig mag+ib adö u amöm, n+pe aip uben kabsal iru nöp (153) m+deia an+bu kabö kulup adö au +p g+ dauno. Uben u marö ga pen pa g+ dö gaga. *

12 Jisas pen han+p haga, “Apim, nan ñ+nim,” a ga. Hon pen nable gö, ne b+ an ammön m+dp+an a gun n+p hag n+ŋagno; u B+ Kub u nöp a gun, n+ŋun arö g+no.

13 Jisas n+pe am bred u udöm, han+p n+me löm, kabsal abe ud han+p n+me löm gö, ñ+njo.

14 Pen Jisas umöm uraköm, han+p b+ n+pe gau ij m+hau n+gan waiö lö n+p n+ŋno. *

Jisas Pida n+p manö haga

15 Pen hon nan ñ+n p+is gun, Jisas Saimon Pida n+p hag n+ŋa, “Saimon Jon ñi n+pe. B+ gai i rö wasö; ne y+p n+ŋö nöp m+dmagö l+ban aka?” ga.

Hageia, Pida haga, “B+ Kub. Yad nöp m+dmagö l+bin u, ne n+ŋban me,” a ga.

An+g hageia, Jisas haga, “Sipsip pi yad gau, abad m+daimön,” a ga.

16 Jisas an+g hagöm, kauyan hag n+ŋa, “Saimon Jon ñi n+pe. Ne y+p n+ŋö nöp m+dmagö l+ban aka?” ga.

Hageia, Pida haga, “B+ Kub. Yad nöp m+dmagö l+bin u, ne n+ŋban me,” a ga.

An+g hageia, Jisas haga, “Sipsip yad gau abad m+daimön,” a ga. *

17 Jisas kauyan pen hag n+ŋa, “Saimon Jon ñi n+pe. Ne y+p m+dmagö l+ban aka?” ga.

Pen Jisas an+g göm, manö adö a+ñ an+bu nöp, “Ne y+p m+dmagö l+ban aka?” hag n+ŋöm hag n+ŋöm gö me, Pida gas+ iru n+ŋöl g+ haga, “B+ Kub. Ne nan gau magöŋhalö n+ŋban. An+ib u, yad nöp m+dmagö l+bin u, ne hadö n+ŋban me,” a ga.

Hageia, Jisas haga, “An+ib u, sipsip yad gau abad m+daimön.

18 Yad nöp n+ŋö yab+ hagabin, ne b+ praj rö m+daina ñ+n u, wal+j gas+ ne ke n+ŋna rö ud limön ajm+idan. Pen ne hainö b+ m+lep l+nabön ñ+n u, ne ñimagö ne g+lan g+ midö n+ŋöl g+, b+ ke n+bö ap nöp nag+ ad+iköm, aragnabön mol u u+ g+ ud arnab,” a ga.

19 Jisas manö haga an+bu, n+bi b+ r+mnap hainö Pida al pak l+naböl u, Jisas nöd n+ŋa me u. N+bi b+ hain n+bö gau, Pida n+p nan n+ŋön g+naböl umnab u n+ŋöm, God n+pe mailö aij unbö ke halö m+idöp u n+ŋnaböl. Pen Jisas Pida n+p haga, “Y+p hain g+mön,” a ga. *

20 Jisas manö an+bu haga n+ŋöm Pida ado göm n+ŋa, yad b+ Jisas m+dmagö l+m+idöp u m+dainö. Yad b+ an+bu me, nöd Jisas Pa-sopa nan ñ+n m+deia il au as+ik m+dem hag n+ŋnö, “B+ Kub. An nöp mumug g+nab?” ö g+no. *

21 Pida y+p n+ŋöm Jisas n+p haga, “B+ Kub. B+ i n+p n+ŋön g+nab?” ö ga.

22 Hageia, Jisas haga, “U gas+ yad. Yad hagnö n+pe m+dep nöp m+idö n+ŋöl g+, ado g+ aunabin u, manö ne wasö. Pen ne y+p hain g+mön,” a ga.

23 Jisas manö haga an+bu, n+bi b+ n+p n+ŋ udla r+mnap hagla, “Jisas b+ n+pe an+bu umagnab,” a g+la. Pen Jisas b+ n+pe an+bu umagnab a göm manö an+bu hagaga; n+pe y+har+ŋ haga, “Yad hagnö, n+pe m+dep nöp m+idö n+ŋöl g+, ado g+ aunabin u, manö ne wasö,” ga.

24 Jisas b+ n+pe an+bu me, n+pe ke manö an+bi kal+ kl+ñ r+iköm, magöŋhalö manö n+ŋö yab+ nöp m+idöp u n+ŋöm, kal+ kl+ñ r+köp me u. *

25 Jisas nan adö ke ke iru nöp ga u pen manö an+bu yöp r+mnap nöp aŋ au kal+

* 21:3: Luk 5:4-7 * 21:7: Jon 13:23; Mad 14:29 * 21:11: Luk 5:6 * 21:14: Jon 20:19,26 * 21:16: Ap 20:28

* 21:19: Mad 16:24-25; 2Pi 1:14 * 21:20: Jon 13:23-25 * 21:24: Jon 19:35

kliñ riköp. Yad niñnō, manō anib gau
magōḡhalō kalī kliñ rik buk iru nōp yaḡ
liḡlap, mīnōḡ nabōḡ i pro gö, dam lep ka
u miḡdagaibōp. *

* 21:25: Jon 20:30

Aposil

Bɪ Jisas manö ud arep gau kale nan nɪhön nɪhön gɪla

Luk Diopilas nɪp kauyan kalɪ kɪɪn rɪka

¹ Mam Diopilas. Yad nöp manö nöð kalɪ kɪɪn rɪknö u, Jisas nɪp yag daulö majö göm, wög il göm mɪd damöm, nan nɪhön nɪhön göm, manö nɪhön nɪhön hag nöm ga u, nöp köp nöð u kalɪ kɪɪn rɪknö. *

² Hainö, God Jisas nɪp dam ap ran jak kumi kabö lan au ud ara. Pen nɪpe kumi kabö adö lan au arnɪg ga magö u, nɪpe gö Ana Uɫ nɪp manö nɪpe ud arep hag la bɪ gau kalɪp hag nɪ aɪj ga. Manö anɪbu magöŋhalö nöð kalɪ kɪɪn rɪkem nöp nɪnö u. *

³ Jisas uma pen kauyan uraköm, nɪn unbö nɪnɟuöl mɪhöp (40) an u nɪn iru nöp waiö löm, manö nɪpe ud arep bɪ nɪpe gau aip mɪdöm, God nɪbi bɪ udöm abad mɪdeinab manö u kalɪp hag nɪmɪdöp. Anɪg gö, kale amgö magö kale ke nɪŋla nɪpe kamɪŋ mɪdeia. *

⁴ Pen umöm uraköm, mɪnöh naböh adö il i mɪdmɪdöp nɪn an anɪb au, nɪn ap bɪ nɪpe anɪb gau aip nan magö nɪnöm haga, “Yad kalöp nöð hagnö rö, Bapi yad nan nɪhön kalöp nɪnabin a ga u, Jerusalem au nöp mɪdmim, abad mɪdaimim. *

⁵ Jon nɪg pak nɪb bɪ u nɪbi bɪ kalɪp nɪg u nöp pak nɪa, pen nɪn mɪhöp nöp ap arö, Ana Uɫ u apöm kalöp pak nɪnab,” a ga. *

*Jisas nɪpe ram mɪnöh kumi kabö adö lan
au ap ran jak ara*

⁶ Pen nɪn ap Jisas nɪpe bɪ nɪpe anɪb gau mɪdeila an au waiö lö, nɪp hagla, “Bɪ Kub, ne mɪnɪ kɪŋ hon mɪdö, hon Isrel nɪbi bɪ ram mɪnöh hon i kauyan ke abad mɪdun, ram mɪnöh rɪmnap abad mɪdun gɪnabun aka?” gɪla. *

⁷ Hageila, kalɪp haga, “Nɪn mai gɪnab u, Bapi gasɪ nɪpe ke nɪnöm hag la; nan kale wasö. *

⁸ Pen Ana Uɫ nɪpe kalöp auö, kale pɪdöh udmim ammim, Jerusalem nɪbi bɪ, Judia nɪbi bɪ, Sameria nɪbi bɪ, nɪbi bɪ ram mɪnöh gau magöŋhalö gau, yad nɪhön nɪhön gɪpin u kalɪp hag nɪnabim,” a ga. *

⁹ Anɪg hagöm, bɪ nɪpe gau nɪnɟmɪdlö nɪnöl gɪ, God nɪp dam ap ran jak kumi kabö adö

lan au ud arö nɪnöl gɪ, kumi bad ap apöm nɪp harɪka.

¹⁰ Pen nɪpe areia, kale kumi kabö lan nɪn mɪdlö nɪnöl gɪ, magö anɪbu nöp bɪ waij rud yɪmlö mɪhau ap kalɪp pɪg urak mɪdailö.

¹¹ Bɪ anɪb mɪhau haglö, “Bɪ Galili nɪbö gai i, kale nɪhön gɪnɪg kumi kabö lan nɪn mɪdpim? Kale nɪnöl gɪ mɪdpe nɪnöl gɪ, God nɪpe gö, Jisas ap ran jak kumi kabö adö lan au ud aröp u, hainö nɪpe ke unbö rö nöp adö gɪ aunab,” a gɪlö. *

Judas uma u Madaias kuö nɪpe uda

¹² Olip Dum lan mɪdeila u arö göm, Jerusalem adö gɪ arla. Adan mɪlö wasö, Olip Dum Jerusalem nɪbö söl; Juda God nɪp sabe gep nɪn u kale ajmɪdal rö nöp. * *

¹³ Jerusalem amöm, ram haneb kale amjaköm, ram raul adö lan mɪgan u arla. Bɪ mɪdeila gau: Pida, Jon, Jems, Edru, Pilip, Domas, Badolomyu, Madyu, Alpias nɪ nɪpe Jems u, Saimon Selod u, Jems nɪ nɪpe Judas u. *

¹⁴ Kale pör pör magum göm, God nɪp sabe gɪmɪdal. Jisas nɪme Maria u, Jisas nɪmam bɪ gau, nɪbi rɪmnap halö pör anɪg gɪmɪdal.

¹⁵ Pen nɪn an anɪb au, nɪbi bɪ nɪnɟuöl unbö kagoɫ jɪŋ (120) rö ap magum gɪlö nɪnöl gɪ, Pida uraköm kalɪp haga,

¹⁶ “Añ mam bɪ nɪnɟim. Ana Uɫ nɪpe hadame nöp Depid nɪp gasɪ nɪö, Judas Jisas nɪp mumug nɪnɟa bɪ u gɪnab rö nɪnöm kalɪ kɪɪn rɪkö, haga haga rö nöp ga. *

¹⁷ Jisas bɪ Judas anɪbu udö, hon aip mɪdöm, wög nɪpe u jɪm nöl gɪmɪdun,” a ga.

¹⁸ Pen hainö nɪpe Jisas nɪp mumug nɪnöm, mani uda u damöm, mɪnöh naböh ap rauöm, mɪd damöm, nɪn añ ap ap lug paköm, mudun nɪpe u pabu göm, hibur magöŋhalö lim gɪ höŋ hañauö uma. *

¹⁹ Anɪg göl umö, Jerusalem nɪbi bɪ magöŋhalö nɪnöm, mɪnöh naböh rauöm uma anɪbu, hib Akeldama a gɪla. Akeldama hagla manö il u, “Hagape Luga Mɪnöh Nabö?,” a göm hagla.

²⁰ Pida haga, “Depid hadame nöp God Manö adɪŋ Sam a gɪpal u kalɪ kɪɪn rɪköm haga,

‘Ram nɪpe cög nöp mɪdainɪm;

Nɪbi bɪ rɪmnap ram nɪpe am
mɪdagaiöl,’ a ga.

Depid manö ap pen haga,

‘Wög nɪpe u bɪ ap udnɪm,’ a ga. *

²¹ Haga anɪbu, bɪ hon ke ap nɪnɟun udnabun. Hon Bɪ Kub Jisas aip ajmɪdun

* 1:1: Luk 1:3 * 1:2: Mak 16:19; Luk 24:49-51 * 1:3: Luk 24:36-49; Ap 10:41 * 1:4: Luk 24:49; Jon 14:16-17; Ap 2:33 * 1:5: Mad 3:11 * 1:6: Luk 24:21 * 1:7: Mak 13:32 * 1:8: Mad 28:19; Luk 24:48 * 1:11: Mad 26:64; Luk 21:27 * 1:12: kilomida añ ap nöp rö * 1:12: Luk 24:50-53 * 1:13: Mad 10:2-4 * 1:16: Sam 41:9 * 1:18: Mad 27:3-8 * 1:20: Sam 69:25; 109:8

u, bɪ hon aip pör ajmɪdöp bɪ ap nɪɲun udnabun.

²² Bɪ hon aip pör ajöm, Jon Jisas nɪp ñɪg pak ña u nɪɲöm, mɪd damöm, Jisas umöm uraköm kumi kabö adö laɲ ara nɪɲa bɪ ap nɪɲun udnabun. Bɪ anɪbu rö udno me, Bɪ Kub Jisas umöm uraka manö u hag ñɪ aij gɪnab,” a ga. *

²³ Pida anɪg hagö, bɪ ne Madaias aip Josep aip kalɪp mɪhön hag lɪla. Pen Josep ñɪn rɪmnap hib nɪpe ap Basabas, ap Jasdas, a gɪmɪdal.

²⁴⁻²⁵ Bɪ anɪb mɪhau kalɪp anɪg göl hag löm, God nɪp sabe göm hagla, “Bɪ Kub, Judas nöd gɪ naj göm umöm, ram nɪpe mɪdainɪm au ara u, kuö nɪpe u an udnɪm, a gun, bɪ mɪhöp i hag lɪbun. Anɪb u, ne nɪbi bɪ magöɲhalö gasɪ nɪɲöm gɪpal rö nɪɲban u me, nöp hag nɪɲabun, ne ke bɪ u a gö, hon nɪɲun udnabun,” a gɪla.

²⁶ Anɪg hagöm, bɪ anɪb mɪhau ilön cal ud gulu gɪ udlö, Madaias hib apranö, Jisas manö ud arep unbö agɪp laɲ aip jɪm ñöm, kauyaɲ bɪ unbö mɪgan laɲ la.

2

Ana Uɪ nɪpe aua

¹ Nɪbi bɪ Jisas nɪp nɪɲ udla gau, Pedikos ñɪn kub u mɪñi, a göm, ap ram raul mɪgan aɲi ap mɪdeila. *

² Anɪg göl mɪdlö nɪɲöl gɪ, adɪɲ gu kub kumi kabö adö laɲ nɪbö hagöm, yɪgön rö udöm, ram raul mɪgan asɪk mɪdeila au yaɲ aua.

³ Pen magö anɪbu nöp nɪɲla, mab mɪtaɲ ugan rö u apöm, pɪlajɪk ke ke pa gɪ dö gɪ amöm, nɪbi bɪ nabɪc cög adö laɲ aɲi aɲi am mɪdeila. *

⁴ Am mɪdö nɪɲöl gɪ, Ana Uɪ apöm, ana kalɪp aɲ daɲ ajmaɲ raua nɪɲöm kale manö yabɪ adö ke ke hagla. *

⁵ Pen ñɪn anɪbu, Juda nɪbi bɪ gau, kale mɪgan ke ke, ram mɪnön gau nɪbö gau nɪbö apöm, Jerusalem magum gɪ mɪdeila. Nɪbi bɪ anɪb gau kale God Manö haga rö nɪɲöm gɪmɪdal.

⁶ Gu kub anɪbu hageia nɪɲöm, nɪhön gab a göm, nɪbi bɪ iru nöp yɪɲɪd ram anɪbu apöm nɪɲla, manö yabɪ adö ke ke kabö göl nöp hageila.

⁷ Kale nɪɲöm, aiö waiö göm hagla, “Nɪbi bɪ gai i magöɲhalö Galili nɪbö.

⁸ Pen aige göm manö yabɪ hon ke ke hagpun rö kabö göl hagaböl nɪɲabun?

⁹ Hon rɪmnap Padia nɪbö, rɪmnap Midia nɪbö, rɪmnap Ilam nɪbö, rɪmnap Mesopodemia nɪbö, rɪmnap Judia nɪbö,

rɪmnap Kapasodia nɪbö, rɪmnap Podas nɪbö, rɪmnap Esia nɪbö,

¹⁰ rɪmnap Prijia nɪbö, rɪmnap Pampilia nɪbö, rɪmnap Ijip nɪbö, rɪmnap ram mɪnön Libia, Sairini daun goɪ gau nɪbö, rɪmnap Rom nɪbö auno.

¹¹ Nɪbi bɪ Rom nɪbö aula u, rɪmnap Juda nɪbi bɪ yɪɲg göl, rɪmnap Juda nɪbi bɪ wasö pen uri Juda nɪbi bɪ gɪpal rö adö u gɪpal. Rɪmnap Krir nɪbö, rɪmnap Arebia nɪbö auno. Pen hon nɪɲ mɪdno nɪɲöl gɪ, manö yabɪ hon ke ke hagpun rö kabö göl hagöm, God nɪpe nan unbö ke ke yabɪ göp, a göm, hib nɪpe haglö adö arab, nɪɲabun,” a gɪla.

¹² Anɪg hagöm, gasɪ iru nɪɲöl gɪ, pen hag nɪɲ, pen hag nɪɲ göm hagla, “Ke yabɪ gab anɪbu nɪhön gɪnɪg gab,” a göm, gasɪ iru yabɪ nɪɲla.

¹³ Nɪbi bɪ rɪmnap pen kale ñɪñɪhön lɪ hagla, “U ñɪg wain iru nöp ñɪɲöm, hauɪ alöp hagaböl,” a gɪla.

Pida manö hag ña

¹⁴ Pen Pida bɪ Jisas manö ud arep bɪ unbö agɪp laɲ aip uraköm, meg mɪgan dap ranöm, nɪbi bɪ iru nöp mɪdeila gau kalɪp haga, “Kale Juda nɪbi bɪ hon abe, kale nɪbi bɪ Jerusalem aui hanmɪdim abe, aui nɪhön gajɪp u yad kalöp manö hagnɪg gabin i nɪɲ aij gɪmim.

¹⁵ Kale rɪmnap hagnɪm, ‘Bɪ gai i ñɪg wain iru nöp ñɪɲöm, hauɪ alöp hagaböl,’ a gɪpim u, pen kale ñɪg wain ñɪɲöl hauɪ alagöp. Mɪñi sɪdö gɪsön nöp auöp magö u nöp me.

¹⁶ Pen manö yabɪ ke ke hagaböl nɪɲabim anɪbi, bɪ God manö hagep Joel hadame nöp hagöm kalɪ kliɲ rɪka rö nöp gab me u. Nɪpe manö anɪbu kalɪ kliɲ rɪköm haga,

¹⁷ ‘God hagöp, “Ñɪn hain u, nɪbi bɪ magöɲhalö gau kalɪp Ana yad yunabin.

Ñɪ pai kale gau God Manö nɪbi bɪ kalɪp hag ñɪnaböl.

Bɪ praj kale gau naböɲ nɪɲnaböl.

Bɪ majö kale gau hon nɪɲnaböl. *

¹⁸ Ñɪn anɪbu, nɪbi bɪ yɪp wög gɪ ñɪbal gau, nɪbi gau abe bɪ gau abe, kalɪp Ana yad yunö, manö aij yad u nɪbi bɪ gau kalɪp hag ñɪnaböl.

¹⁹ Pen kumi kabö adö laɲ nan ke gagep rö rɪmnap gem, mɪnön naböɲ adö iɪ i nan nɪɲeb nɪɲagep ke nɪbö rɪmnap gɪnabin. Hagape göm, mab inöm, hadu adpɪ kub göm gɪnab.

²⁰ Sɪdö mailö gagnab; rakɪn hagape bö lɪnab.

Anɪg geinab, hainö ñɪn unbö ke ke nɪbö waiö lɪnab.

* 1:22: Mad 16:19; Mak 1:9; Jon 15:27 * 2:1: Lep 23:15-21; Dud 16:9-11 * 2:3: Mad 3:11 * 2:4: Ap 4:31;

10:44-46; 19:6; Mak 16:17 * 2:17: Joe 2:28-32

B+ Kub mailö aij unbö ke halö aunab.

21 Pen n+bi b+ an an, B+ Kub y+ip ud kam+ñ yuañ, a göm, hag n+ñnaböl gau, kal+ip ud kam+ñ yunab,” a ga.

22 Pida n+pe Joel kal+ kññ r+ka manö an+bu hag p+is göm haga, “Kale Isrel n+bi b+, manö hagn+g gabin i n+ñ aij g+mim. Jisas b+ Nasared n+bö u b+ y+har+ñ wasö; God n+pe ke n+ip yuö aua. N+ yad u yunö, nan gagep rö iru nöp göm, nan n+ñeb n+ñagep iru nöp göm g+inab anj kal+ip au n+ñöm, b+ an+bu God n+pe ke hag yuö aua u n+ñlan, a göm, n+ip yuö aua. Jisas n+pe nan gagep rö anj kale ga u, kale ke hadö n+ñbim.

23 God kale g+inabim rö nöd n+ñöm, Jisas n+ip ud n+magö adö kalöp u lö, kale dam n+bi b+ nan si nan naij g+ipal gau kal+ip n+be, n+ip mab ba lanj al pak l+lö uma.

24 N+pe ilön kub yab+ udöm uma u pen böñ nöp w+ip r+göl au m+idöm, hij g+ lug l+ arn+m rö laga. God gö kauyañ uraka.

25 Depid pen hadame nöp Jisas n+ip manö kal+ kññ r+köm haga,

‘Yad n+ñbin, B+ Kub yad aip pör pör m+idöp. N+pe n+magö y+ñg yad lau adö m+idöp u me, yad p+ñ+ñ gagnabin. *

26 An+g göp u, hibur m+idmagö yad p+laiöp; yad n+ñ+ lem hagabin.

Hañ roman yad umn+g gab pen gas+ halö m+dem p+ñ+ñ gagnabin.

27 Ai g+in+g? Ne y+ip w+ip r+göl m+gan arö gagnabön.

Ne B+ U+ ne arö gö, hañ roman n+pe hij g+ lug l+ aragnab.

28 Ne y+ip kam+ñ m+dep adan u yamna.

Yad ne aip m+dem, m+ñ m+ñ yab+ g+inabin,’ a ga,” a ga.

29 Pida Depid haga manö an+bu hag p+is göm haga, “Añ mam b+, yad kalöp manö kabö göl hagnö, n+ñ aij g+inabim. Bac ilañ Depid umö r+göl g+la ulöm m+gan u m+idöp; ulöm m+gan an+bu m+ñi hon u rö nöp n+ñbun. *

30 Pen Depid n+pe God manö hag ñeb b+ m+dm+idöp u me, n+pe n+ña, God hadame nöp manö hag löm haga, ‘Ne n+ r+knabön r+ik damöm r+ik l+naböl ñ+ ap n+pe ka ne udöm, kinj m+deinab,’ a ga. *

31 Depid nan hainö g+inab u n+ñöm, Me-saia u * n+pe umöm uraknab, a göm, haga, ‘N+ip w+ip r+göl m+gan arö gaga. Hañ roman n+pe hij g+ lug l+ araga,’ a ga. *

32 “M+ñi God gö, Jisas n+pe uraköm kam+ñ m+idöp. N+pe kam+ñ m+idöp u hon magöñhalö amgö magö hon ke n+ñbun.

33 God Jisas n+ip dam n+magö y+ñg adö n+pe lau la. Löm n+pe Ana U+ n+ñabin a göm haga u, Jisas n+ip n+ö, n+pe pen han+ip n+ö, apöm gu kub hagö, hon manö ke ke hagabun i n+ñabim. *

34 Pen Depid manö haga an+bu, n+pe ke hagaga. Depid n+pe m+ñöñ naböñ i+ i m+idöm, kumi kabö adö lanj araga. Pen n+pe haga,

‘B+ Kub n+pe B+ Kub yad u n+ip haga, “N+magö y+ñg yad lau adö as+ik m+daimön me;

35 yad g+inö kaua+ maua+ ne gau, rafa m+gan ne gau m+deinaböl,” a ga,’ a ga.

*

36 “An+bu u, kale Isrel n+bi b+ magöñhalö n+ñ aij g+mim: Jisas b+ mab ba lanj al pak l+be uma b+ an+bu nöp, God gö B+ Kub yab+ m+idöp. N+pe nöp Mesaia pör abad m+dm+idun me u,” a ga. *

37 Pida manö an+bu hagö, n+bi b+ m+deila gau n+ñöm ñaul ara. An+g gö, kale Pida abe, Jisas manö ud arep b+ gau abe, hag n+ñöm hagla, “An+bu u, mam b+, hon m+ñi n+ñön gun?” ö g+la.

38 Hageila, Pida haga, “Kale añ+ añ+ magöñhalö m+dpim rö, nan si nan naij g+ipim adö u, n+ñön g+in+g an+g g+pun, a g+mim, arö g+mim, Jisas Krai n+ip n+ñ ud-mim, n+ñg pakmim. An+g geinabim, God nan si nan naij g+ipim u n+ñöm arö göm, Ana U+ n+pe u kalöp n+ñab.

39 God hadame nöp haga, ‘Ana yad kalöp Isrel n+bi b+ ñem, n+ pai kale yag daunabim gau kal+ip ñem, n+bi b+ mlö gau kal+ip abe ñem g+inabin,’ a ga. An+bu u, hon n+ñbun, God n+bi b+ an an aulan a g+inab gau, kal+ip magöñhalö Ana U+ u n+ñab,” a ga. *

40 Pida kal+ip mög n+ñöm, manö iru nöp hagöm hagöm haga, “N+bi b+ uri m+dpal r+mnap halöwalö g+ naij g+ipal rö arö g+mim, m+id aij g+mim. Wasö u, ilön kub udnabim,” a ga.

41 N+bi b+ iru nöp Pida manö haga u n+ñöm, Jisas Krai n+ip n+ñ udöm, n+ñg pakla. N+ñ an+bu nöp, n+bi b+ dri dausan (3000) rö Jisas Krai n+ip n+ñ udöm, Jisas n+bi b+ n+pe aip j+im ñöl m+deila. *

42 An+bu u, kale pör pör apöm, b+ Jisas manö ud arep b+ gau aip se göl m+idöm, God Manö hag ñeila u n+ñ aij gun, a göm, hag am+l ap+l göl g+, bred ud jö göm se göl n+ñöl g+, God n+ip sabe göl g+ m+dm+idal. *

Jisas n+bi b+ n+pe gau g+m+idal rö

* 2:25: Sam 16:8-11 * 2:29: 1Ki 2:10 * 2:30: 2Sa 7:12; Sam 89:3-4; 132:11 * 2:31: Grik manö “Krais u” abe, Hibru manö “Mesaia u” abe il añ+ ap nöp m+idöp: “God hag la B+ u.” * 2:31: Sam 16:10 * 2:33: Ap 5:32; 7:55-56 * 2:35: Sam 110:1 * 2:36: Ap 5:30-31 * 2:39: Ais 57:19 * 2:41: Ap 2:47; 4:4 * 2:42: Ap 20:27

⁴³ God bɪ Jisas manō ud arep bɪ gau kalɪp pɪdōŋ ñō, nan gagep rō iru nōp gōm, nan nɪŋeb nɪŋagep iru nōp gōm gɪlō, nɪbi bɪ gau nɪŋōm, aiō waiō gɪla.

⁴⁴ Nɪbi bɪ Jisas nɪp nɪŋ udla gau, se gɪ mɪdōm, nɪbi bɪ nan mɪdageia gau, nɪbi bɪ rɪmnap kalɪp nan hałōwalō ñɪla. *

⁴⁵ Mɪnōŋ nabō?, nan gau u rō nōp sɪkim gōm, manɪ udōm, nɪbi bɪ nan mɪdageia gau kalɪp nɪme lɪ ñɪla.

⁴⁶ Kale pōr pōr, ñɪn aɪn aɪn, God sabe gep ram u am magum gɪmɪdal. Pen ram kale gau u rō nōp am magum gōm, bred ud jō gōm, mɪdmagō apen lōl gɪ, ñɪn lōl gɪ, nan se gōl ñɪŋmɪdal.

⁴⁷ Pen nɪbi bɪ mɪdeila gau magōŋhalō, Jisas nɪŋ udla nɪbi bɪ kalɪp nɪŋlō, aij a ga. Pōr pōr, ñɪn aɪn aɪn, Bɪ Kub nɪpe nɪbi bɪ rɪmnap halō ud kamɪŋ yuō, kale Jisas nɪp nɪŋ udōm, ap Jisas nɪbi bɪ nɪpe nōd nɪbō gau aip mɪdmɪdal. *

3

Bɪ ma naij ga u, Pida gō, kamɪŋ la

¹⁻³ Bɪ nɪme yag daua ñɪn u nōp ma naij ga ap, nɪp ñɪn aɪn aɪn pōr pōr dapōm, God sabe gep ram aŋōŋ il, Ajō? Kliñ Aij, a gɪmɪdal u, goł au lɪlō asɪk mɪdmɪdōp. Mɪdōl gɪ, nɪbi bɪ God sabe gep ram raul mɪŋan ap armɪdal gau, kale mani nan yɪp ap ñim, a gɪ asɪb gɪmɪdōp.

Pen mañ ap, Pida aip, Jon aip sɪdō gamɪŋ ga dugo magō u, God nɪp sabe gep magō u, God nɪp sabe gɪnɪg, ap padilō nɪŋōl gɪ, bɪ ma naij ga anɪbu kalɪp mɪhōŋ nɪŋōm haga, “Yɪp mani rɪmnap ñɪl,” a ga.

⁴ Hageia, kalpe mɪhōŋ nɪp nɪŋ ij halō lɪ mɪdmɪl, Pida haga, “Halɪp mɪhōŋ nōŋ!” a ga. *

⁵ Haga, yɪp nan ap ñɪnɪg gabil, a gōm, kalɪp mɪhōŋ nɪŋ mɪdō nɪŋōl gɪ,

⁶ Pida haga, “Mani silpa, mani gol, yad mɪdagōp u pen nan yad aɪn ap mɪdōp u nōp ñɪnabin. Jisas Kraiŋ Nasared nɪbō u, hib nɪpe hagem nōp hagabin, ‘Urak arul!’ ” a ga. *

⁷ Pida anɪg hagōm, ñɪmagō yɪŋɪg lau nɪp udōm, ud urak ñō nɪŋōl gɪ, magō anɪbu nōp ma abe, ma goł abe aij la.

⁸ Aij gō, yɪŋɪd urak amōl gɪ, rała rała gōl gɪ, God nɪp aij a gōl gɪ, kalɪp mɪhōŋ aip God sabe gep ram raul mɪŋan u ara.

⁹ God nɪp aij, a gōm, abō gōl gōm ajeia u, nɪbi bɪ mɪdeila gau nɪŋōm,

¹⁰ bɪ ma naij pōr apōm, God sabe gep ram aŋōŋ il, Ajō? Kliñ Aij, a gɪmɪdal u, goł au asɪk mɪdōm, mani nan gau asɪb gɪmɪdōp bɪ

anɪbu, aigōl gōm ma yabɪ abō gɪ auab, a gōm, gasɪ iru nɪŋōm aiō waiō gɪla.

Pida manō hag ña

¹¹ Bɪ anɪbu nɪpe, God sabe gep ram hōŋ adō, Solomon Ram Bada, a gɪmɪdal, mɪŋan u mɪdōm, Pida aip, Jon aip kalɪp mɪhōŋ anɪ anɪ lɪ ud mɪdō nɪŋōl gɪ, nɪbi bɪ magōŋhalō aiō waiō gōl gɪ, gɪ dō gɪ aula.

¹² Nɪbi bɪ aueila, Pida nɪpe nɪŋōm haga, “Isrel nɪbi bɪ gai i, kale nɪhōŋ gɪnɪg gasɪ iru nɪŋmim halɪp bɪ mɪhōŋ nɪŋ ij halō gabim? ‘Kale mɪhōŋ bɪ klō, bɪ kamɪŋ aij mɪdmɪl gajɪl, bɪ anɪbi adan aij aij gab,’ a gɪmim, gasɪ u nɪŋabim ar? U wasō.

¹³ Ebrahim, Aisak, Jekop, bac ilaŋ hon bɪ gau sabe gɪmɪdal God anɪbu nōp nɪpe ke gō, bɪ wōg gɪ ñeb nɪpe Jisas urakō, nɪbi bɪ gau nɪŋōm, nɪpe mailō aij unbō ke halō mɪdōp a gōm, nɪŋbal. Kale pen Jisas nɪp udagpe. Pailod, Jisas nɪp hubɪk yuɪn a ga u pen kale ke, nɪp dam mab ba laŋ al pak lɪlaŋ, a gɪpe. *

¹⁴ Jisas nɪpe Bɪ Uł; nɪpe Bɪ Kamɪŋ Aij pōr nōp God hagōp rō nōp gōp. Pen kale hagpe, Jisas nɪpe bɪ nɪŋeb hon wasō; bɪ wip almɪdōp u hanɪp hubɪk yu, a gɪpe.

¹⁵ Anɪg gɪmim, Bɪ kamɪŋ mɪdep magō ñōb u nɪp al pak lɪbe. Pen God gō, nɪpe uraka u, hon amgō magō hon ke nɪŋul hagabul.

¹⁶ Bɪ ma naij pōr nɪŋbim i, mɪñi kamɪŋ lajɪp nɪŋbim. Jisas klō nɪpe gō me, kamɪŋ lōp. Jisas nɪŋ udul, hib nɪpe haglo, nɪpe gō bōŋ nōp kamɪŋ lōp.

¹⁷ “Pen mɪdeimam yad gai. Kale ke abe, bɪ kub kale gau abe, hauł halō mɪdmim, Jisas nɪp anɪg gɪpe. *

¹⁸ Pen God nɪpe bɪ manō nɪpe hagep gau kalɪp hadame nōp gasɪ ñō hagla, ‘Hainō God Mesaia nɪpe ilōn kub yabɪ udōm umnab,’ a gɪla u me, hagla rō nōp gɪpe.

¹⁹ Anɪb u, nan si nan naij gɪpim u, nɪhōŋ gɪnɪg anɪg gɪpun, a gɪmim, arō gɪmim, God nɪp ado gɪ aube, nɪpe nan si nan naij gɪpim pri u hik gɪ yunab. *

²⁰ Anɪg gɪpe, Bɪ Kub nɪpe ana kalōp anɪ dan klō nɪpe ñōm, Kraiŋ u kalōp hadame nōp hag la u hag yunab. Kraiŋ u Jisas me.

²¹ God nɪpe hadame nōp hagō, bɪ manō hagep uł nɪpe gau hagla rō, Jisas nɪpe ram mɪnōŋ kumi kabō adō laŋ au mɪdōp rō mɪdō nɪŋōl gɪ, God nan magōŋhalō kauyanɪ gɪ lɪ aij gɪnab ñɪn u aunab.

²² Moŋis haga, ‘Hainō Bɪ Kub God kale, nɪpe bɪ manō hagep yad rō, bɪ il kale ke ap, hag yunab. Nɪpe apōm, manō hagnab u magōŋhalō nɪŋ aij gɪmim. *

* 2:44: Ap 4:32-35

* 2:47: Ap 6:7; 11:21

* 3:4: Ap 14:9

* 3:6: Ap 4:10; 16:18

* 3:13: Eks 3:6,15; Luk

23:13-25; Ap 2:23

* 3:17: Luk 23:34; 1Di 1:13

* 3:19: Ap 2:38

* 3:22: Dud 18:15,18-19

²³ Nibi bi manö nipe udagnaböl gau, nibi bi nipe mädageinaböl; kale böñ nöp höñ adö yan amöm, umnaböl, a ga.

²⁴ “Bi God manö hagep Samyuel abe, bi God manö hagep hain aula gau abe magöñhalö nan uri waiö lab nñabun u hadö hag ñla.

²⁵ God hadame nöp nahai ñan kale manö hag la u, kale ke nan ame udabim me u. God bac Ebrahim nöp ginabin, a göm, manö hag la. Manö hag löm haga, “Ni pai ne rikö, kale rik dam dapil göm riknaböl gau, bi ap mädöm me, nipe gö nibi bi gau magöñhalö mñ mñ ginaböl,” a ga. *

²⁶ Pen God Bi Wög Gi Ñeb nipe Jisas ram mññöñ il i yua u, kalöp nöp a göm, nöd yuö aua. Isrel nibi bi nan si naj naj gipal u, nñhön ginig anig gipun, a göm, adö anibu arö göm, mäd aij gñan, a göm, kalöp Isrel nibi bi gai i nöd yuö aua,” a ga. *

4

Pida aip Jon aip kalip manö kub hagla

¹ Pida aip, Jon aip nibi bi kalip manö hag ñilö nñjöl gi, bi God nöp nan sabe gep bi gau abe, God sabe gep ram polisman bi nab+c kale u abe, bi Sadyusi gau abe, amöm manö hagailö anibu apdi nñjla.

² Jisas umöm uraka rö, nibi bi Jisas nöp nñj udnaböl gau u rö nöp umöm uraknaböl manö u, nñhön ginig hag ñabil, a gñlö, mulu luga.

³ Anib u, kale Pida aip Jon aip ud sis+ göm, uri dugöp magö i wasö, rol manö kub hagnabun, a göm, kalip bi mñhön dam nag+ ñla.

⁴ Pen Pida Jon bi mñhau manö aij anibu hag ñailö, nibi bi nñjöm, iru yabñ nñj udla. Anib u, nibi bi Jisas nñj udla gau unbö paip dausan (5000) rö ara. *

⁵ Pen ruö, Juda bi kub ram mññöñ anibu abad mädmdal abe, bi manö ud as+kep gau abe, bi lo manö hag ñeb bi gau abe, Jerusalem gau ap magum gñla.

⁶ God nöp nan sabe gep bi kub yabñ Anas aip, Kaiapas aip, yam kale bi Jon u, Aleksada u, bi yam kale r+mnnap halö apöm, an anib au mñdeila.

⁷ Kale magum göm haglö, Pida Jon kalip mñhön u+ gñ dap an u ñlö, kalip mñhön hag nñjöm hagla, “Bi ma naj ga u aigöl gi gajñ kamñ löp? Pñdön gai nñbö udmil, hib nñhön hagnil, anig gñpil?” ö gñla.

⁸ Hageila, Ana Uñ nipe am Pida an dan ajman rauö nñjöl gi, Pida haga, “Kale Juda bi kub abe, bi manö ud as+kep abe, manö haginabin i nñjim.

⁹ Bi mög gep ma naj ga u gailo kamñ la u nñjim, “Kale aigöl gi gajñ kamñ löp?” ö gñmim, halip manö kub haginabin ar?

¹⁰ Anib u, kale manö hagnig gabin i nñj aij gñmim. Isrel nibi bi gau magöñhalö u rö nöp nñj aij göl. Jisas Krais bi Nasared nñbö hib nipe u nöp nñj udul, hib nipe haglo, nipe gö, bi anibi nöp böñ nöp kamñ lö, aij aij gab nñjabin. Kale Jisas Krais nöp mab ba ñan al pak libe u pen God gö kauyan uraka. *

¹¹ Bi Jisas anibu nöp me, God Manö kalñ kññ riköm hagla, “Kale bi ram gep gau, kabö mñlö ap, u kabö naj, a gñmim, arö gñpe u, uri ram padö an yan bñnig ñöl mñdöp,” a gñla. *

¹² God nipe Jisas hib nipe nöp hanip haga nñjöm Jisas nipe nöp hanip ud kamñj yun+m rö löp. Mññöñ naböñ il i bi ke nñbö ap hanip ud kamñj yun+m rö lagöp wasö yabñ,” a ga. *

¹³ Pida Jon kale bi mñhau urakmil, pñññ gagmil, hañwañ kabö göl nöp haglö u, bi kub anib gau nñjöm, aiö waiö göm hagla, “Bi mñhai i kale skul hagaglö u pen kale Jisas aip mñdmil anig gñmil gñpil,” a gñla.

¹⁴ Bi ma naj ga kamñj la u an kale au mñdö nñjöl gi, kalip mñhön manö hag göl rö laga.

¹⁵ Anib u me, kale hagla, “Kansol ram i höñ yan am mñdaiñl,” a gñla. Höñ yan am mñdlö nñjöl gi, kale ke hag nñj hag nñj göm hagla,

¹⁶ “Bi mñhai i hon nñhön gun? Kale nan gagep rö u gñlö, Jerusalem nibi bi magöñhalö hadö nñjbal. Anib u, kale mñhön nan gagep rö ap gagnil a gun rö lagöp.

¹⁷ Pen kale ammil, manö anibu nibi bi rñgon r+mnnap haglö, kale u rö nöp nñjöl rö löp. Anig göp u, hon kalip mñhön manö klö hagnun hagnun, Jisas hib nipe u hainö nibi bi r+mnnap hagnmil, wasö yabñ,” a gun,” a gñla.

¹⁸ Anig hagnö, kalip mñhön haglö auailö hagla, “Jisas hib u hainö hagnmil; nibi bi r+mnnap Jisas manö u hag ñagnmil, wasö yabñ,” a gñla. *

¹⁹ Anig hageila, Pida Jon kale pen pe haglö, “Hol God manö nöp u arö gul, manö kalöp u udlo, God nöp aij gñnab aka wasö? Kale ke nñjim. *

²⁰ Pen Jisas nñhön nñhön ga, manö nñhön nñhön haga u, hol nibi bi gau kalip hag ññ arö gul rö lagöp,” a gñlö.

²¹⁻²² Anig haginö, Kansol bi kub gau gasi kale ke nñjöm, “Bi i mñ ñññjöl mñhöp (40

* 3:25: Jen 22:18 * 3:26: Ap 13:46 * 4:4: Ap 2:41

* 4:10: Ap 3:6,13-16 * 4:11: Sam 118:22 * 4:12:

mı̄döm, uri kamı̄n löp i, nı̄bi bı̄ gau nı̄jöm magȫnhalö God nı̄p aij a gaböl. Hon bı̄ anı̄b mı̄thai i kalı̄p nan ap geinabun u, nı̄bi bı̄ gai i kal aunaböl, a göm, kalı̄p mı̄thȫn yı̄harı̄n manö klö hagöm, hag hȫn yula.

Nı̄bi bı̄ Jı̄sas nı̄p nı̄n udla gau God nı̄p sabe gı̄la

²³ Pida Jon kalı̄p mı̄thȫn anı̄g göl hag hȫn yulö, kale am Jı̄sas nı̄bi bı̄ nı̄pe gau kalı̄p nı̄nı̄mil, bı̄ God nı̄p nan sabe gep bı̄ kub gau abe, bı̄ manö ud ası̄kep gau abe, manö nı̄hön nı̄hön hagla u kalı̄p hag nı̄lö.

²⁴ Hag nı̄ilö, kale nı̄jöm magȫnhalö God nı̄p sabe göm hagla, "Ne Bı̄ Kub aı̄n nı̄bö mı̄dpan. Ne kumi kabö adö lanı̄ gı̄ lı̄mön, mı̄nön nabȫn ı̄l i gı̄ lı̄mön, nı̄g solwara gı̄ lı̄mön, nan nı̄hön nı̄hön mı̄döp gau magȫnhalö gı̄ lı̄mön, gı̄ lı̄na. *

²⁵ Hadame nȫp ne gö, Ana Uı̄ nı̄pe bac hon Depid nı̄p gası̄ nı̄ö, manö nȫp u hagöm haga,

'Juda nı̄bi bı̄ wasö gau kale nı̄hön gı̄nı̄g kal jubal?

Nı̄bi bı̄ gau nı̄hön gı̄nı̄g gası̄ nı̄n aij göm wasö,

manö adö aı̄n hag löm mumug manö haggal? *

²⁶ Kın ram mı̄nön ke ke abad mı̄dpal gau abe,

gapman bı̄ kub ram mı̄nön ke ke abad mı̄dpal gau abe,

manö adö aı̄n hag löm hagla,

"God Bı̄ Kub aip, Mesaia nı̄pe aip, kalı̄p aip pen pen gun," a gı̄la, a ga.

²⁷ Kın Herod abe, gapman bı̄ kub Podias Pailod abe, Juda nı̄bi bı̄ wasö gau rı̄mnap abe, Isrel nı̄bi bı̄ gai i nı̄bö rı̄mnap abe, Jerusalem i apöm, Bı̄ Wög Gı̄ Nı̄eb uı̄ ne u Jı̄sas, Mesaia hag lı̄na u nȫp, manö hag adö aı̄n lı̄la. *

²⁸ Pen ne Bı̄ klö nȫd gası̄ ne ke nı̄jömön hagna, Kraıs nı̄p anı̄g anı̄g gı̄naböl a gı̄na u me, kalı̄p göl rö la; yı̄harı̄n u klö kale mı̄dagaı̄bȫp. *

²⁹ Bı̄ Kub, mı̄nı̄ hanı̄p manö klö naij yabı̄t hagaböl u ne gası̄ nı̄jömön. Hanı̄p nı̄bi bı̄ wög gı̄ nı̄eb ne abad mı̄dmön, pı̄dön ne hanı̄p nı̄ö, hon pı̄rıkagun, klö yabı̄t gun manö ne nı̄bi bı̄ gau kalı̄p waiö hag nı̄un. *

³⁰ Nı̄bi bı̄ nan göp gau, ne gö, hon Bı̄ Wög Gı̄ Nı̄eb uı̄ ne Jı̄sas hib nı̄pe hagno, kalı̄p kamı̄n lı̄nı̄m. Ne gö, hon Jı̄sas hib nı̄pe hagno, nan gagep rö rı̄mnap, nan nı̄jeb nı̄jagep rö rı̄mnap gun," a gı̄la.

³¹ Pen kale God nı̄p anı̄g gı̄ sabe göl gı̄ mı̄dlö nı̄jöl gı̄, ram mı̄deila u munmon rö

udöm, Ana Uı̄ nı̄pe ap anı̄ kalı̄p danı̄ ajmanı̄ rauö, pı̄nı̄nı̄ gagöm, God Manö u klö yabı̄t göm hag nı̄la.

Jı̄sas nı̄bi bı̄ nı̄pe nan nı̄me lı̄ nı̄ aij gı̄la

³² Pen nı̄bi bı̄ Jı̄sas nı̄p nı̄n udla anı̄b gau, manö adö aı̄n hagöm, gası̄ adö aı̄n nı̄jöm, nan kale nan nı̄hön mı̄deia gau, nan kale jı̄m nı̄l nȫp mı̄dö, nan hon halö a göm nı̄nı̄agla. *

³³ Bı̄ Jı̄sas manö ud arep gau, nı̄bi bı̄ gau kalı̄p manö klö gı̄ hagöm hagnı̄dal, "Jı̄sas nı̄p al pak lı̄lö, umöm uraka, nı̄p amgö nı̄nı̄o," a gı̄mı̄dal nı̄jöm God kalı̄p magȫnhalö mög yabı̄t nı̄jöm ud aij yabı̄t gı̄mı̄döp.

³⁴ Kale bı̄ nan lugep mı̄dageia; magȫnhalö nan mı̄deia. Nı̄bi bı̄ mı̄nön nabȫn aka ram rı̄mnap mı̄deia gau, sı̄kim gı̄ mani udöm, *

³⁵ Bı̄ Jı̄sas manö ud arep gau kalı̄p nı̄mı̄dal. Kale pen udöm, nı̄bi bı̄ nan mı̄dageia gau kalı̄p nı̄me lı̄ nı̄mı̄dal.

³⁶ Pen bı̄ Lipai ı̄l rık damöm rı̄kla bı̄ ap hib nı̄pe Josep. Ram mı̄nön nı̄pe Saı̄pras nı̄bö. Bı̄ anı̄bu nı̄pe nı̄bi bı̄ rı̄mnap kalı̄p manö hain hagöm hag nı̄ aij gö, kale nı̄jöm gası̄ halö mı̄dmı̄dal rö, bı̄ Jı̄sas manö ud arep gau nı̄p Banabas a gı̄la.

³⁷ Josep mı̄nön nabȫn nı̄pe ap hagö, nı̄bi bı̄ rı̄mnap raula nı̄jöm mani anı̄bu dap bı̄ Jı̄sas manö ud arep gau kalı̄p nı̄a.

5

Ananias ber pir allö

¹ Pen bı̄ ber ap mı̄dailö. Nugmul hib u Ananias, nı̄bin nı̄pe hib u Sapaira. Ber mı̄hau kale mı̄nön nabȫn kale ap haglö raula.

² Raulö, Ananias nı̄pe mani anı̄bu bȫn lau kale ke nı̄me löm, bȫn lau dam Jı̄sas manö ud arep bı̄ gau kalı̄p nı̄a. Nı̄bin abe nı̄nı̄a. *

³ Pen Ananias mani anı̄bu anı̄g göl dap nı̄ö, Pida haga, "Ananias, Seden nȫp gası̄ nı̄ö, ne pir almön hagnan, 'Mı̄nön raubal mani magȫnhalö daubin lı̄,' a gı̄pan. Manö pir alban anı̄bu, Ana Uı̄ nı̄p u rö nȫp pir alban. Mani mı̄nön nabȫn raubal anı̄bu bȫn lap pi gı̄mön auban. *

⁴ Mı̄nön nabȫn anı̄bu, mı̄nön nabȫn ne. Sı̄kim gı̄nı̄g, sı̄kim gı̄bnap; arö gı̄nı̄g, arö gı̄bnap. Pen mı̄nön sı̄kim gö, mani raula anı̄bu, magȫnhalö daunı̄g, magȫnhalö daubnap; rı̄mnap nȫp daunı̄g, rı̄mnap nȫp daubnap; magȫnhalö ram ne au arık aunı̄g, arık aubnap. Manö mı̄dagbȫp. Pen ne manö pir alban u, hanı̄p

* 4:24: Eks 20:11; Ne 9:6; Sam 146:6

* 4:25: Sam 2:1-2

2:23

* 4:29: Ep 6:19

* 4:32: Ap 2:44

* 4:34: Ap 2:45

* 4:27: Mad 27:1-2; Luk 23:7-11; Ap 3:13

* 5:2: Ap 4:34-35

* 5:3: Jon 13:2

* 4:28: Ap

bɪ nöp manö pir alagpan; God nɪp u rö nöp manö pir alban. Ne ai gɪnɪg anɪg gɪpan?" ö ga.

⁵ Pida anɪg hagö, Ananaias nɪnjöm, magö anɪbu nöp ap lug mɪnön yan paköm böñ nöp uma. Anɪg gö nɪnjöl gɪ, nɪbi bɪ gau ga anɪbu nɪnjöm, anɪnɪn gö pɪnɪn gɪla.

⁶ Pen bɪ praj gau apöm, wip he mɪlö u watɪj wam wam göm, dam rɪgöl gɪla.

⁷⁻⁸ Pen nɪbin, nugmul nɪpe umö dam rɪgöl gɪla u nɪnjaga. Nɪpe yöp söl magö ap mɪdöm apjakö, Pida nɪp haga, "Mɪnön naböñ kale ber u sikim gɪlö, mani anɪg unbö rö nöp raubal aka?" ga.

Hageia, nɪbin haga, "Raubal u dauub me u," a ga.

⁹ Hageia, Pida nɪp haga, "Kale ber nɪhön gɪnɪg hag nɪnjmil anɪg gɪpil? Bɪ Kub Ana nɪpe manö pir anɪbu nɪnjagnab a gɪmil anɪg gɪpil? Nö?! Nagamul umajɪp, dam rɪgöl gɪpal bɪ gau mɪdpal ajön it aui. Nöp u rö nöp ud arnɪg gaböl," a ga.

¹⁰ Anɪg hagö nɪnjöl gɪ, magö anɪbu nöp, Pida ma it au ap lug mɪnön yan paköm uma. Bɪ praj ugan nugmul nɪp dam rɪgöl gɪla anɪbu apöm, nɪbin u rö nöp hadö böñ nöp uma u nɪnjöm, nɪp dam nugmul nɪp rɪgöl gɪla böñ lau rɪgöl gɪla.

¹¹ Krais nɪp nɪnj udla nɪbi bɪ gau abe, nɪbi bɪ rɪmnap gau abe, nan ga anɪbu nɪnjöm, magöñhalö anɪnɪn gö pɪnɪn gɪla.

Nan gagep rö rɪmnap ke ke gɪla

¹² Bɪ Jisas manö ud arep unbö mɪgan lan nan gagep rö iru nöp nɪbi bɪ mɪdeila anɪ au gɪ mɪdeila. Pen nɪbi bɪ God Manö nɪnjöm Krais nɪp nɪnj udla gau, magöñhalö ap magum gɪmɪdal God sabe gep ram höñ adö "Solomon Ram Bada" a gɪmɪdal u. *

¹³ Nɪbi bɪ rɪmnap gau, Krais nɪp nɪnj udla nɪbi bɪ gau kalɪp nɪnjöl aij a ga u pen, Krais nɪbi bɪ nɪpe mɪdpal anɪbu, hon aige gun am kalɪp aip magum gun, a göm, pɪnɪn gɪla.

¹⁴ Pen pör pör nɪbi bɪ hain nɪbö iru yabɪt nöp, Bɪ Kub nɪp nɪnj udöm, nɪbi bɪ nöd nɪbö gau aip ap magum gɪmɪdal.

¹⁵ Jerusalem nɪbi bɪ, bɪ Jisas manö ud arep gau gɪla rö nɪnjöm, nɪbi bɪ mɪna ga gau dap adan majö goł au löm, köp yad mɪgan mɪgan löm hagla, "Pida padiö, sidö mɪmɪlan nɪpe u kalɪp pak ñö, kamɪn lɪnab," a gɪla.

¹⁶ Nɪbi bɪ yöp ram mɪnön Jerusalem söl au mɪdeila gau, u rö nöp nɪbi bɪ nan ga gau udöm, nɪbi bɪ kɪjaki aiön pi halö mɪdeila gau udöm, dauila. Dauela, kalɪp gɪlö, magöñhalö kamɪn la.

Jisas manö ud arep bɪ gau kalɪp gɪ naij göm nagɪ lɪla

¹⁷ Anɪg geila, bɪ God nɪp nan sabe gep bɪ kub yabɪt u abe, bɪ nɪneb nɪpe bɪ Sadyusi gau abe, kale nan gagep rö anɪg gɪlö hib hon lugnab, a göm, bɪ Jisas manö ud arep gau kalɪp nɪnjöl mulu luga.

¹⁸ Kalɪp mulu lugö, bɪ Jisas manö ud arep gau kalɪp ud sisɪ löm, dam gapman kai kalɪp ñɪlö, nagɪ lɪla.

¹⁹ Nagɪ lɪla u, pen ñɪn anɪbu nöp sɪbön yan, Bɪ Kub hagö, ejol ap apöm, ajön u hiiköm, kalɪp ut gɪ dam höñ arla. *

²⁰ Höñ arlö, ejol haga, "Kale God sabe gep ram u ammim, nɪbi bɪ gau kalɪp, God gö pör pör mɪdeinabol manö aij u magöñhalö hag ñɪ aij gɪmim," a ga.

²¹ Hagö, ram rua nɪnjöl gɪ, God sabe gep ram u amöm, ejol u haga rö, nɪbi bɪ gau kalɪp it göm manö hag ñɪla. Anɪg göl hag ñɪlö nɪnjöl gɪ, God nɪp nan sabe gep bɪ kub yabɪt u abe, bɪ nɪneb nɪpe gau abe apjaköm, bɪ manö ud asɪkep gau kalɪp magöñhalö wiñ allö, ap Kansol kub u magum gɪlö, bɪ God sabe gep ram abad mɪdep bɪ gau hag yuöm hagla, "Bɪ Jisas manö ud arep gau nagɪ lɪbun u mɪni am ut gɪ dauim," a gɪla.

²² Hageila, bɪ God sabe gep ram abad mɪdeila bɪ gau nagɪ lep ram u amöm nɪnja, bɪ Jisas manö ud arep gau mɪdageila. Kale ado gɪ apöm hagla,

²³ "Hon am nɪnbun, ajön u gɪnɪbal rö mɪdajɪp, bɪ abad mɪdep bɪ gau u rö nöp ajön it u nɪnj mɪdajal u pen hon ajön hiikun, ram raul mɪgan yan amun nɪnbun, bɪ ap mɪdagajɪp yabɪt," a gɪla.

²⁴ Anɪg hageila, bɪ God sabe gep ram abad mɪdeila bɪ kub kale u abe, God nɪp nan sabe gep bɪ kub gau abe, manö anɪbu nɪnjöm, anɪg göp nɪhön gɪnab, a göm, gasɪ iru nöp nɪnja.

²⁵ Anɪg göl gasɪ iru nɪnj mɪdlö nɪnjöl gɪ, bɪ ap apöm kalɪp haga, "Bɪ nagɪ lɪbe gau, kale am God sabe gep ram u mɪdöl göm, nɪbi bɪ gau kalɪp manö hag ñaböl," a ga.

²⁶ Anɪg hageia, bɪ God sabe gep ram abad mɪdeila bɪ kub kale u, bɪ nɪpe rɪmnap kalɪp ut göm, bɪ Jisas manö ud arep anɪb gau kalɪp udnɪg arla. Amöm, Jerusalem nɪbi bɪ gai i hanɪp kabö ju paknabol, a göm, kalɪp hag gagla; agamɪj ut gɪ dauila.

²⁷ Jisas manö ud arep bɪ gau kalɪp agamɪj ut gɪ Kansol ap magum gɪ mɪdeila anɪ au daulö, God nɪp nan sabe gep bɪ kub yabɪt u kalɪp haga,

²⁸ "Kalöp, Jisas manö u hagagmim, a gun, manö ktö gɪ hagun hagpun u pen hag wasö nɪnjun arö gɪpun. Kale pen am Jerusalem nɪbi bɪ kalɪp magöñhalö Jisas manö u hag ñöl gɪ, hanɪp hagpim, 'Kale nöp Jisas nɪp al pak lɪbal,' a gɪpim," a ga. *

* 5:12: Ap 2:43; 14:3 * 5:19: Ap 12:7-10 * 5:28: Mad 27:25

29 Anig hegeia, Pida bi Jisas manö ud arep rimmnap aip hagla, "Nibi bi manö haggal u udagnabun; God manö nipe u nöp udnabun! *

30 Jisas nüp mab ba lanj al pak libe uma u pen, apis bac bi sabe gimidal God u nöp gö, kauyay uraka.

31 Uraköm, God nipe gö, am ram m+nöhj kumi kabö adö lanj au amöm, God n+magö yijig lau adö midöp. Anib u hon n+njbun, nipe nöp Kinj midöm, hanip ud kam+nj yunab. Nipe hanip Isrel nibi bi mög n+njöm, nan si nan najj g+pun u, n+hön g+nig anig g+pun, a gun, arö g+no, nipe n+njöm nan najj g+pun u arö göm, hanip ud kam+nj yunab. *

32 God göp anibu, hon amgö magö r+m+id m+gan hon ke n+njun, nibi bi gau kalip hag n+ban. Nibi bi manö nipe n+nj udöm hagöp rö nöp g+naböl gau, God nipe Ana U+ u kalip n+o, nipe kalip u rö nöp manö aij anibu hag n+ aij gö n+nj+naböl," a g+la.

33 Bi Jisas manö ud arep gau anig hegeila, bi manö ud asikep ap magum g+ m+deila anib gau kal juöm hagla, "Kalip bönj nöp al pak lun," a g+la.

34 Anig hagla u pen, an anib au bi ap m+deila, hib nipe u Gameliel. Nipe bi Perisi, lo manö hag n+eb bi kale ap. Juda nibi bi magöghalö n+p n+njöl aij a g+m+idöp. Bi Gameliel anibu uraköm haga, "Bi ugan anibi kalip hagpe hönj aröl. Yad kalöp manö ap hag n+n," a ga. Anig hagö, bi anib gau hag hönj yula.

35 Bi anib gau hag hönj yulö n+njöl g+, Gameliel nipe bi Kansol gau kalip haga, "Isrel bi gai i, kale bi gai i kalip n+hön g+nig gabim u, gasi n+nj aij g+mim g+mim.

36 Kale n+njbim, nöd bi Dudas, yad bi kub a göm hagö, manö nipe hagn+idöp u nibi bi iru nöp, po hadred rö, n+nj udm+idal. Pen hainö bi r+mmnap n+p al pak l+lö, nibi bi manö n+p n+nj udm+idal gau ke ke arla p+s ga. *

37 Pen hainö, hib hon udla n+n u, u rö nöp bi Judas Galili n+bö u haga, 'Hon gapman gau aip pen pen gun, kalip r+id+k g+ yunabun,' a ga. Anig hagö, nibi bi iru nöp manö n+p udöm, urak gapman aip pen pen g+la. Pen m+id damöm, bi anibu n+p u rö nöp al pak l+lö, nibi bi manö n+p n+nj udm+idal gau ke ke arla p+s ga.

38 Anib u me, yad kalöp hagabin, bi manö kub hagnabun gai i kalip g+ najj gagmim. Kalip y+har+nj hag yube aröl. Manö kale ke nöp hagnaböl u, kub g+n+m a g+ wasö n+njöm ap lugnab.

39 Pen God nipe ke hagö g+naböl u, kale

ke nöp nan ap g+mim rö lagnab. Kalip g+ najj gun, a g+nabim u, kalip aip pen pen g+nabim; God aip pen pen g+nabim," a ga.

40 Gameliel anig hagö, bi gau haga rö n+njöm, bi Jisas manö ud arep gau kalip haglö aueila, kalip nag+ ud rap+n pakus paköm, "Jisas manö u hainö hagnagmim, wasö yabi," a göm, kalip hag yulö arla. *

41 Pen bi Jisas manö ud arep gau, hanip n+hön g+nig anig g+p+al, a göm, n+nj+agla. God hanip Jisas bi nipe kabö göl a göm gö, hanip anig gaböl, a göm, aij a gö n+njöl g+, Kansol kub anibu arö göm arla. *

42 Amöm, pör pör God sabe gep ram hönj adö au amöm, ram ram gau amöm, Jisas nipe Kraiss u manö aij u hag n+m+idal.

6

Nan balu n+eb bi unbö mudun j+nj hag l+la

1 Pen m+id damöm, nibi bi Jisas n+p n+nj udla gau iru yabi m+deila. Pen Juda nibi bi Grik manö nöp n+nj+la gau, Juda nibi bi Aremeik manö yidun göl n+nj+la gau, kalip hag göm hagla, "Nibi adu kale gau kalip mani nan magö nan gau n+me l+ n+ aij g+p+al pen nibi adu hon gau kalip n+me l+ aij gaggal," a g+la. *

2 Anig hegeila, bi Jisas manö ud arep unbö m+gan lanj gau n+njöm, nibi bi Jisas n+nj udla gau magöghalö w+n allö aueila hagla, "An mam bi. Hon God Manö hag n+ibun u arö gun, nibi bi gau kalip nan n+me l+ n+nabun u, kabö rö gagnab.

3 Anib u, kale bi unbö mudun j+nj n+njmim hag libe, kalip wög anibu hag l+no, wög anibu g+naböl. Pen God Ana kalip ajmanj rauöm gasi aij n+öb bi gau nöp n+njmim hag limim.

4 Hon pen God n+p sabe göl g+, nibi bi gau kalip God Manö u hag n+lö g+, g+ m+deinabun," a g+la.

5 Manö hegeila anibu n+njöl, kalip magöghalö aij a gö, bi unbö mudun j+nj hag l+la. Bi anib gau me: ap S+idipen u. S+idipen nipe God n+p n+nj ud p+idöj yabi g+m+idöp. Ana U+ n+p ajmanj rau m+dm+idöp. Ap Pilip u, ap Prokoras u, ap Naikena u, ap Dimon u, ap Pamenas u, ap Nikolas u. Nikolas nipe daun kub Adiok n+bö. Nipe nöd bi Juda wasö u pen hainö Juda nibi bi gasi n+nj+la rö n+nj uda. Pen hainö nipe Jisas n+p n+nj uda.

6 Bi unbö mudun j+nj anib gau hag löm, kalip dam bi Jisas manö ud arep bi gau m+deila au daulö, kale God n+p sabe göm, n+magö nab+c kalip adö lanj l+la.

7 Pen kale God Manö hag n+lö, arö n+njöl g+, Jerusalem nibi bi iru yabi nöp Jisas n+p n+nj udla. Pen bi God n+p nan sabe gep bi

* 5:29: Ap 4:19 * 5:31: Ap 2:33-34; Ep 1:20; Hib 2:10; 12:2
5:10-12; 1Pi 4:13 * 6:1: Ap 4:35 * 6:7: Ap 2:41; 16:5 * 5:36: Ap 21:38 * 5:40: Ap 4:18 * 5:41: Mad

gau iru yab# nõp Jisas manõ aij u n#jõm n#j udla. *

S#dipen n#p manõ kub hagla

⁸ God n#pe S#dipen n#p ud aij yab# gãm, p#dõj n#pe n#p #õ, S#dipen n#pe nan gagep rõ gau, nan n#jeb n#jagep gau, iru nõp n#bi b# m#deila an gau g#m#dõp.

⁹ Pen Juda n#bi b# ram m#nõj ke ke gau n#bõ r#mnap apõm Juda magum gep ram ap apõm God n#p sabe g#m#dal; Juda magum gep ram an#bu, "M#fi# Nag# M#dagpun Ram" a g#m#dal. B# Juda an#b gau, r#mnap Sairini daun n#bõ, r#mnap daun kub Aleksadria n#bõ, r#mnap Silisia Propins n#bõ, r#mnap Esia Propins n#bõ. Kale S#dipen ga rõ n#jõm, klõ yab# gãm n#p manõ pen pen hagla u pen,

¹⁰ God Ana n#pe S#dipen n#p gas# aij yab# #õ n#jõl g#, b# Juda gau n#p manõ n#hõn hagla u, gas# n#j aij gãm pen u rõ nõp manõ aij yab# hagõ, n#p pen hagõl rõ laga. *

¹¹ Pen kale S#dipen n#p hag wasõ n#jõm, am b# manõ pir alep r#mnap kal#p agam#j hag aij g#lõ, kale apõm hagla, "Hon n#j bun, b# i n#pe Mos#s manõ kal# kl#i# r#ka u hag juõm, God n#p hag juõm gãp," a g#la.

¹² Kale manõ p#ral an#bu hageila, n#bi b# y#har#j gau lõm, b# manõ ud as#kep gau lõm, b# lo manõ hag #eb b# gau lõm, #ibur kal#p u najj gã, S#dipen n#p manõ kub hagn#g dam Juda Kansol kub m#deila gau ud arla.

¹³ Damõm, b# manõ pir alep r#mnap halõ daulõ, kale hagla, "Hon n#j bun, b# an#bi põr nõp God sabe gep ram u# i hag juõm, Mos#s lo manõ kal# kl#i# r#ka u hag juõm gãp.

¹⁴ Pen n#pe manõ ap pen haga n#jno u, haga, 'Jisas b# Nasared n#bõ u, hainõ God sabe gep ram i g# najj gãm, geinab, Mos#s manõ han#j hag #a g#pun u arõ gun, manõ hain n#bõ udun hain g#nabun,' a ga," a g#la.

¹⁵ Pen Juda Kansol kub m#deila b# gau, S#dipen n#p n#j ij halõ lõm n#jla, mulu ad#j n#pe u ejol mulu ad#j rõ la.

7

S#dipen Juda Kansol Kub b# gau kal#p Kraiss manõ aij u manõ haga

¹ Kale manõ p#ral an#g haglõ, God n#p nan sabe gep b# kub yab# u S#dipen n#p haga, "Manõ nõp hagnal an#bu n#jõ hagpal aka pir albal?" õ ga.

² Hageia, S#dipen haga, "Bapi mam b#, n#jim! Bac #har# hon Ebrahim hadame nõp daun kub Haran araga adõ u, ram m#nõj

Mesopodemia m#deia magõ u, God mailõ aij ke halõ m#dõp u n#p haga, *

³ 'Ram m#nõj ne i arõ g#mõn, n#bi b# ne gau arõ g#mõn, ram m#nõj ke yad nõp yammabin u armõn,' a ga.

⁴ "Hageia, Ebrahim ram m#nõj kub Kaldia m#dm#dõp u arõ gãm, daun kub Haran am m#dm#dõp. Hainõ Ebrahim nap umõ, God hagõ, ap ram m#nõj kale m#dpim aui m#dm#dõp. *

⁵ #n#n an#bu God Ebrahim n#p m#nõj nabõj m#gan ap hageia. Apõm y#har#j nõp m#dm#dõp. #n#n an#bu Ebrahim #i# pai ap r#kaga; y#har#j nõp m#dm#dõp. Pen God Ebrahim n#p haga, 'Hainõ m#nõj nabõj an#bi, ne udnabõn. #i# pai ne yag daunabõn yag daulõ arnab gau, m#nõj nabõj an#bi u rõ nõp udõm m#deinabõl,' a ga. *

⁶ Pen God manõ ap hagõm haga, '#i# pai ne yag daunabõn yag daulõ arnab gau, am n#bi b# r#mnap ram m#nõj gau m#dlõ, kal#p magõjhalõ nag# lõm, g# najj yab# gãm, nag# wõg rõ hag #lõ, g#lõ n#jõl g#, m# unbõ po hadred (400) innab. *

⁷ Pen n#bi b# kal#p an#g geinabõl gau, yad pen pe kal#p g# najj g#nabin. N#bi b# ne gau, ram m#nõj an#bu arõ gãm, ap y#p sabe gãl g# m#deinabõl ram m#nõj i,' a ga. *

⁸ Pen God Ebrahim n#p manõ ap hag lõm haga, '#i# pai ne yag daunabõn yag daulõ arnab gau, kalõp abad m#deinabin u me, #i#har# hagape b# wan# ha# r#b g# dõ g#mim,' a ga. Hagõ, hainõ Ebrahim #i# n#pe Aisak n#p yag dapõm, #i#n unbõ mudun j#j m#dõm, #i#n raleb u #i# u n#p wan# ha# r#b g# dõ ga. Aisak pen Jekop n#p yag daua. Jekop n#pe pen #i# unbõ m#gan lan# gau kal#p yag dauõ me, hon Isrel n#bi b# # ke ke m#dpun. *

⁹ "Bac #har# hon an#b gau, n#mam na#i# b# gau n#mam hain Josep n#p gas# najj n#jõlõ, mulu lugõ, b# r#mnap #i#lõ, n#p rau dam ram m#nõj Ijip ud arla. Ud arlõ, m#d aij gaga u pen God n#p haul gaga. *

¹⁰ Nan m#jõr Josep n#p auaia u, God n#pe n#jõm Josep n#p abad m#d aij g#m#dõp. God n#pe Josep n#p gas# aij #õm gã, Ijip K#j Pero, b# Josep i gas# n#j aij yab# gãp, a gãm, n#p hagõ, m#nõj nabõj Ijip abe, ram nan n#pe gau magõjhalõ abe abad m#dm#dõp. *

¹¹ "Hainõ #i#n ap k#yõ kub yab# u, ram m#nõj Ijip abe, ram m#nõj hon Kenan i abe auõ, bac hon ram m#nõj Kenan i m#deila gau nan magõ ul#ai n#jõm, nan #i#jeb ap m#dageia, gas# m#lõ yab# #la. *

* 6:10: Luk 21:15 * 7:2: Jen 11:31; 12:1 * 7:4: Jen 11:31-12:5 * 7:5: Jen 12:7; 15:18; 17:8 * 7:6: Jen 15:13-14; Eks 12:40 * 7:7: Eks 3:12 * 7:8: Jen 17:9-14; 21:4 * 7:9: Jen 28:1-3; 37:11; 39:1-3,21-23 * 7:10: Jen 41:37-44 * 7:11: Jen 41:54; 42:1-2

12 Pen nap kale Jekop manö ap nîḡa, nan magö iru nöp ram mîḡnön Ijip mîḡdeia. Anîḡ u nîḡöm ñî nîḡe gau kalîḡ hagö, nan magö raunîḡ Ijip arla.

13 Am rau dapöm, ñîḡ pîs göm, kauyanḡ pen raunîḡ arla. Arlö, nîḡmam Josep kalîḡ haga, ‘Mam bî, kale yîḡ ban a ḡîḡmîm nîḡḡbîḡ? Yad namam kale Josep nöp,’ a ḡa. Hageia, Ijip Kîḡ Pero manö anîḡbu nîḡöm haga, ‘U Josep nîḡmam bî nîḡe gau e!’ ḡa.

14 Josep pen, bap yad Jekop, nîḡbî bî nîḡe gau aîḡ yîḡîḡd auöl, a göm, manö hag yuö, nap Jekop nîḡbî bî ñîḡnjuöl mîḡhau nîḡḡanḡ ado ḡî da aîḡḡ böḡ danḡ (75) rö udöm, aîḡ arla. *

15 Nap Jekop anîḡ göm, ram mîḡnön Ijip am mîḡdöm, uma. Mîḡd damöm, bac bî anîḡḡ gau magöḡḡhalö um hakla. *

16 Pen hainö ñî kale gau nap le damöm, daun kub Sekem rîḡöl ḡila. Wîḡ rîḡöl anîḡbu, bac îḡan Ebrahim, Hemor ñî nîḡe gau kalîḡ mani ap ñöm raua. *

17 “Pen God Ebrahim nîḡ nöd ḡîḡnabin, a göm, manö hag la rö ḡîḡnḡḡ göm ḡa u me, nîḡbî bî hon Isrel ram mîḡnön Ijip mîḡdeila gau, ñî pai rîḡ damöm rîḡ dam dapîḡ göm, iru yabîḡ nöp mîḡdeila. *

18 Nîḡbî bî hon Isrel iru nöp mîḡdeila ñîḡ anîḡbu, ram mîḡnön Ijip u kîḡ hain nîḡbö waiö la. Kîḡ hain nîḡbö anîḡbu bac Josep nîḡ nîḡḡaga u me,

19 nîḡbî bî hon gau ḡî naiḡ yabîḡ göm, manö klö hagö, ñî pai kale gau yag dapöm, höḡ adö gau yulö, ke mîḡdöm ummîḡdal. *

20 Anîḡ ḡila u pen, ñîḡ anḡ anîḡ au, ber mîḡḡöp ñî haîḡ aîḡ ke nîḡbö ap yag dapîḡ, hib nîḡe Mosîs a ḡîlö. ñîḡ anîḡbu nîḡ rakîḡ mîḡhau nîḡḡanḡ ram raul mîḡḡanḡ gau nöp pi ḡîlö mîḡdmîḡdöp. *

21 Hainö ñîḡḡanḡ anîḡbu nîḡ dam höḡ au yanḡ îḡlö, Pero pai nîḡe u apöm, nîḡ nîḡöm, dam ñîḡ yad, a göm, kabö laumîḡdöp. *

22 Nîḡe anîḡ göm kabö lauö, kub gö, Ijip nîḡbî bî kale nîḡhön nîḡhön ḡîḡmîḡdal u, nîḡ hag ñî aîḡ ḡîla. Nîḡe bî manö klö ḡî hagöm, wög klö göm ḡîḡmîḡdöp.

23 “Pen Mosîs mîḡ nîḡe unbö ñîḡnjuöl mîḡḡöp (40) inö, nîḡbî bî yad Isrel kalîḡ am nîḡḡem auḡn a ḡa.

24 Pen amöm nîḡḡa, Ijip bî ap Isrel bî ap nîḡ mîḡñu magö pakaia. Mosîs nîḡḡöm, bî Isrel nîḡ ud kamîḡ yuöm, Ijip bî u nîḡ böḡ nöp al pak lö uma. *

25 Pen Mosîs ḡasî nîḡe nîḡḡa u, ‘Nîḡbî bî yad Isrel hagnaböl, “God Mosîs nîḡḡ ḡasî ñö, apöm hanîḡ ud asîḡ yuö, mîḡd aîḡ ḡîḡnabun,”

a ḡîḡnaböl,’ a ḡî nîḡḡa u pen kale ḡasî anîḡbu nîḡḡagla.

26 Pen ruö Mosîs amöm nîḡḡa, Isrel bî mîḡḡöp pen pen ḡailö. Anîḡ ḡîḡlö nîḡḡöm haga, ‘Bî me, kale mamil mîḡhau mîḡdpîḡ; pen pen ḡabil u arö ḡîl!’ a ḡa.

27 “Hageia, bî ap bî ap nîḡ pakaia u, Mosîs nîḡḡ u ḡîḡdanḡ yuöm haga, ‘Ne anḡ ḡagö, bî kub mîḡdmön, halîḡ bî manö ud asîḡkep rö abad mîḡdpan?’

28 Ne röl Ijip bî u al pak îḡna u, mîḡñî yîḡḡ pen al pak îḡnîḡ hagabön aka?’ ḡa.

29 Anîḡ ḡagö, Mosîs bî al pak îḡḡin anîḡbu nîḡḡbal, a göm, pîḡñîḡ ḡî am ram mîḡnön Midian amöm, bî yîḡharîḡḡ ap rö mîḡdmîḡdöp. ñîḡ anḡ anîḡ au, nîḡe nîḡbî udöm, ñîḡ mîḡḡöp yag daua. *

30 Anîḡ göm yîḡharîḡḡ nöp mîḡdö mîḡ ñîḡnjuöl mîḡḡöp (40) ina. Hainö ñîḡn ap ram mîḡnön kabö nöp mîḡdöp Sainai Dum söl au mîḡdöm nîḡḡa, ejol ap apöm, mab ur aîḡ ap mîḡḡanḡ ḡeia anḡ au waiö lö nîḡḡa. *

31 Anîḡ ḡeia Mosîs nîḡḡöm, nan anîḡbu nîḡhön böḡ, a göm, am söl au apöm nîḡḡ nîḡḡöl ḡî, Bî Kub haga,

32 ‘Nahai îḡan Ebrahim, Aisak, Jekop, God kale yad mîḡdpîḡ,’ a ḡa. Anîḡ hageia, Mosîs, u Bî Kub nöp hagab, a göm, pîḡñîḡ göm ḡîḡ ḡîḡ göm, he göm amög nîḡḡaga.

33 “Pen Bî Kub Mosîs nîḡḡ haga, ‘Mîḡnön naböḡḡ uḡ î am mîḡdpan rö, ma rîḡrup ne u ud asîḡk.

34 Ijip nîḡbî bî gau nîḡbî bî yad Isrel kalîḡ ḡî naiḡ yabîḡ ḡîḡpal, yad nîḡḡḡin. Kale mîḡḡḡḡ gaböl u apdî nîḡḡem, apem kalîḡ ud asîḡk yunîḡ aubin. Anîḡ u, ne ado ḡî Ijip armön,’ a ḡa.

35 “Isrel nîḡbî bî nöd Mosîs nîḡḡ hagla, ‘Ne anḡ ḡagö, bî kub mîḡdmön, halîḡ bî manö ud asîḡkep rö abad mîḡdpan?’ ö ḡîla. Pen hainö, God ejol nîḡe hag yuö apöm, mab bîḡ mîḡḡanḡ ḡeia anḡ au Mosîs nîḡḡ waiö lö, God nîḡe ke Mosîs nîḡḡ nîḡbî bî kub kale mîḡdöm kalîḡ ud asîḡk yuanḡ a göm, hag yua.

36 Pen Mosîs Ijip aramöm, nan ḡageḡ rö rîḡḡnap gau göm, nîḡbî bî nîḡe Isrel kalîḡ udöm ñîḡḡ solwara ‘Atî’ a ḡîḡpal u amöm, nan ḡageḡ rö rîḡḡnap gau göm, hainö Isrel nîḡbî bî uḡ ḡîḡ dam ram mîḡnön aîḡḡ nöp anḡ gau aramöm, nan ḡageḡ rö rîḡḡnap gau göl ḡîḡ mîḡdmîḡdöp. Anḡḡ ḡîḡ mîḡdö mîḡdö, mîḡ ñîḡnjuöl mîḡḡöp (40) ina. *

37 “Mosîs nîḡe nöp me nîḡbî bî Isrel kalîḡ haga, ‘God nîḡe bî manö nîḡe ḡageḡ ap, ñîḡ kale ke bî yad röl ap, hag yuö, kalöp aunab,’ a ḡa.

* 7:13: Jen 45:1-4,16 * 7:14: Jen 45:9-11; 46:27 * 7:15: Jen 46:1-7; 49:33 * 7:16: Jen 23:2-20; 33:19; Jos 24:32 * 7:17: Eks 1:7 * 7:19: Eks 1:11-22 * 7:20: Eks 2:2 * 7:21: Eks 2:3-10 * 7:24: Eks 2:11-15 * 7:29: Eks 2:21-22; 18:3-4 * 7:30: Eks 3:1-4 * 7:36: Eks 7:3; 14:21; Nab 14:33

³⁸ Mosís nıpe ram m+nönj aipıñ nöp an gau m+deia; nıpe apıs bac hon aip m+deia; Sainai Dum gau ejol ap apöm Mosıs nıp manö hag ña. Mosıs manö anıbu udöm hon Isrel nıbi bı hag ñınab, a göm, God nıpe manö kamıñ anıbu Mosıs nıp ña. *

³⁹ “Mosıs manö kamıñ anıbu hag ña u pen bac hon gau manö anıbu udagla. Kale Mosıs nıp hag juöm, ado gı Ijip arun, a göm, gası u nıñla.

⁴⁰ Mosıs nımam Eron nıp hagla, ‘Bı ne Mosıs hanıp Ijip nıbö dauub u, nıp nıñhön göp u nıñagpun. Anıb u, ne hanıp nan god rö rımnap gö, bı hon rımnap god gınabön anıb gau ud nöd arlö, hon hain arun,’ a gıla. *

⁴¹ Ñın anıbu nöp, god pıral kaj kau pı rö ap gı löm, yaur nan gau pak dap sabe gı ñıla. Kale ñımagö kale gıla u nıñöm, u god hon a göm, mıñ mıñ göl gı nan kub lau nıñla. *

⁴² Anıg geila, God kalıp arö göm haga, ‘Anıg gıpal u, sıdö, rakın, gapı gau hałowalö sabe gılanj,’ a ga. Ñın anıbu kale nan anıb gau nöp sabe gıla u me, bı God manö hagep ap God Manö u kalı kılın rıköm haga, ‘Isrel nıbi bı.

Kale nöd mı ñınjuöl mıñöp ram m+nönj aipıñ nöp an gau ajmıdim ñın u, kaj kau kaj sipsip nan gau pak yıp sabe gı ñagmıdim. *

⁴³ Kale nan yıharıñ pıral mıñöp kale ke gıpe u nıp nan pak sabe gı ñı mıdöl gı, gı mıdmıdim.

Nan anıbu, ap Molok a gımıdim, ap gapı rö gı lımim, Repan a gımıdim. Nan god pıral anıb mıñhau nöp, sel ram gı ud ajöl gı, sabe göl gı mıdmıdim.

Gı mıdmıdim anıbu, yad kalöp hag yunö, am nagı mıdeinabım daun kub Babilon ba lau,’ a ga.

⁴⁴ “Bac bı hon gau ram m+nönj aipıñ gau m+deila ñın u sel ram ud ajmıdal. Sel ram anıbu m+deia u nıñöm, God hon aip mıdöp a göm nıñmıdal. Sel ram anıbu, God manö haga rö nöp gı lılö m+deia.

⁴⁵ Hainö Josua bac bı hon aip sel ram anıbu nap bı kale nıbö udla. Hainö, kale sel ram anıbu daueilö nıñöl gı, God nıpe nıbi bı ram m+nönj auı m+deila gau yu gı yua. Sel ram anıbu mıdöm, mıd damöm, hainö Depid yag daula. *

⁴⁶ Bac Depid, bı God nıñö aij ga bı u, nıpe God nıp hag nıñöm haga, ‘Ne yau a gö, yad

ram nöp aij ap gı lıñö, ne God Jekop nöd sabe gı+mıdöp u, ram anıbu mıdeinabön,’ a ga. *

⁴⁷ Hageia pen God nıpe yau a gaga. Hainö Solomon nıpe God sabe gep ram anıbu gı la. *

⁴⁸ “Pen God adö i gılanj mıdöp u, nıbi bı ñımagö udöm gı lınaböl ram gau mıdageinab. Bı God manö hagep ap manö anıbu hagöm haga,

⁴⁹ ‘Bı Kub u haga,

“Ram m+nönj kumi kabö adö lanj au sea kın yad rö adö au askı mıdem, m+nönj nabönj it i ma yad abö gı löl gı mıdpın.

Yıp nıñhön ram gı lıbe, yad han mıdeinam? Yad ram auai ake lınam?

⁵⁰ Nan gau magöñhalö ñımagö yad ke gı lagpın aka?” ga,’ a ga.

⁵¹ “Hon ke nıñ aij gıpun a gımım, nan si nan naij nöp gımım, God Manö nıñagpım. Nahai bı gımıdal rö nöp gıpım. Ana Uł nıpe kalöp gası aij ñö nıñjebep, pen pör wasö gıpım. *

⁵² Nahai bı gau, bı God manö hagep gau kalıp magöñhalö gı naij gıla. Bı God manö hagep hadame gau, ‘God Bı Wög Gı Ñeb aij yöl u aunab,’ a gıla. Pen nahai bı gau kale bı anıb gau u rö nöp al pak lıla. Pen mıñi God Bı Wög Gı Ñeb aij yöl anıbu auö me, kale nıp mumug nıñmım al pak lıbe. *

⁵³ Pen God lo manö nıpe u, ejol nıpe gau kalıp hag yuö daulö udpe, pen hagöp rö nıñmım gagpım,” a ga.

Sıdipen nıp kabö ju pak lıla

⁵⁴ Sıdipen manö anıbu hagö nıñöl gı, kalıp mulu kal yabıñ lugö, meg magö hau rıbıköm kal jula.

⁵⁵ Pen Ana Uł nıpe Sıdipen ajmanj rau mıdö nıñöl gı, nıpe gılanj gı nıñöm kumi kabö adö lanj au nıña, God mailö aij unbö ke yabıñ nıpe m+deia nıñöm Jısas nıpe God ñımagö yıjıg kıd lau adö urak m+deia. *

⁵⁶ Sıdipen nıñöm haga, “Nıñim! Yad nıñabin, kumi kabö adö lanj au ajön hiık mıdöp. Bı Ñı nıpe u God ñımagö yıjıg kıd lau adö urak mıdöp!” a ga. *

⁵⁷ Sıdipen anıg hagö, rımıd kale u ñımagö ud pıñ göm, adıñ magöñhalö uraköm, manö bıalö göm manö kub yabıñ hagöm, gı dö gı am nıpe m+deia arla.

⁵⁸ Nıp ud sısı löm, dam dam daun kub anıbu hön adö yanj ud arla. Bı nıp manö pıral alla gau kal juöm, wañj mılö kale gau ud juöm, bı praj Sol m+deia sól au yulö, nıpe

abad mɪdō nɪŋöl gɪ, kale Sɪdipen nɪp kabō ju pakla.

⁵⁹ Nɪp anɪg göl paklō nɪŋöl gɪ, Sɪdipen Bɪ Kub nɪp wɪñ al hagōm haga, “Bɪ Kub Jisas, ana magō yad ud,” a ga.

⁶⁰ Anɪg hagōm, kugom yɪmōm, wɪñ kub al hagōm haga, “Bɪ Kub! Yɪp al pak laböl i, nan si nan naj gaböl u nɪŋmōn arō gɪmōn,” a ga. Anɪg hagöl göm uma. *

8

¹ Sɪdipen nɪp kabō ju pak lɪla ñɪn u, Sol söl au mɪdōm, paj hagōm obi otete ga.

Jisas nɪbi bɪ nɪpe kalɪp rɪdɪk gɪ yulō, ke ke arla

Ñɪn anɪbu nöp, Jerusalem kai il göm, nɪbi bɪ Jisas nɪŋ udla gau kalɪp gɪ naj yabɪl gɪla. Anɪg gɪlō, nɪbi bɪ Jisas nɪp nɪŋ udla gau kale magōŋhalō pɪñɪŋ gɪ, ram mɪnōŋ Judia gau abe, ram mɪnōŋ Sameria gau abe, ke ke arla. Pen bɪ Jisas manō ud arep unbō mɪgan laŋ gau kale nöp Jerusalem mɪdeila.

² Pen God Manō hagöp rō nöp gɪmɪdal bɪ rɪmnap, Sɪdipen nɪp mög yabɪl gö, mɪtōŋ kub yabɪl göl gɪ, wɪp dam rɪgöl gɪla.

³ Sol pen, nɪbi bɪ Jisas nɪŋ udpal gau gɪ naj yabɪl gɪnabin, a göm, ram ram göl gɪ, nɪbi bɪ anɪb gau kalɪp halōwatō tɪp gɪ dam nagɪ lɪmɪdöp. *

Pilip ram mɪnōŋ Sameria amōm manō hag ña

⁴ Nɪbi bɪ Jisas nɪp nɪŋ ud mɪdeila gau pɪñɪŋ gɪ am ram mɪnōŋ ke gau gau mɪdeila. Pen anɪb gau am mɪdōm, Jisas manō aij u dam nɪbi bɪ anɪb gau kalɪp hag ñɪmɪdal.

⁵⁻⁶ Bɪ ne Pilip u rō nöp am daun kub ap ram mɪnōŋ Sameria au mɪdōm, nɪbi bɪ gau kalɪp, Mesaia aua manō aij u hag ña. Pilip manō haga u abe, nan gagep rō ga u abe nɪŋōm, manō nɪpe nɪhōn nɪhōn haga u, rɪmɪd lɪ nɪŋ aij yabɪl gɪla.

⁷ Nɪpe nɪbi bɪ kɪjaki aion pi halō mɪdeila gau iru nöp gö, nan anɪb gau aiō göm hōŋ arla. Nɪpe nɪbi bɪ ñɪmagō ma pɪno gö kɪla ga gau iru nöp abe, nɪbi bɪ ma gɪ ga be wa be ga gau iru nöp abe kalɪp gö, kamɪŋ la.

⁸ Anɪg gö nɪŋöl gɪ, nɪbi bɪ daun anɪbu hanmɪdeila gau magōŋhalō mɪñ mɪñ yabɪl gɪla.

⁹ Pen daun kub anɪbu bɪ ap hanmɪdöp, hib nɪpe u Saimon. Nɪpe kuj göm, nan gagep rō rɪmnap gö, Sameria nɪbi bɪ gau magōŋhalō gasɪ iru yabɪl nɪŋmɪdal. Yad bɪ kub yabɪl mɪdɪpɪn, a ga.

¹⁰ Saimon nɪpe anɪg geia, nɪbi bɪ hib mɪdeila gau abe, nɪbi bɪ hib mɪdageia gau abe, Saimon manō haga rō nöp nɪŋōm haga, “Bɪ anɪbi nɪpe god ‘Klō Kub’ a gɪpɪn u nöp,” a gɪla.

¹¹ Nan gagep rō gau pör gɪmɪdöp nɪŋōm nɪbi bɪ gau gasɪ iru nɪŋōm, manō haga rō nöp nɪŋmɪdal.

¹² Pen hainō Pilip apōm, God nɪbi bɪ udōm ram nɪpe kumi kabō laŋ au abad mɪdeinab manō aij u abe, Jisas Kraisis manō aij nɪpe u abe, hag ñō, nɪbi bɪ gau kale manō nɪpe nɪŋ udōm, ñɪg pakla.

¹³ Saimon nɪpe ke u rō nöp, Jisas nɪp nɪŋ udōm ñɪg paka. Pilip arō, Saimon nɪp hain gö nɪŋöl gɪ, Pilip nan gagep unbō ke rō gaia u nɪŋōm, Saimon nɪpe aiō waiō ga.

¹⁴ Bɪ Jisas manō ud arep gau Jerusalem mɪdlō nɪŋöl gɪ, kalɪp manō ap hagla, “Sameria nɪbi bɪ God Manō nɪŋ udpal,” a gɪla. Kale manō anɪbu nɪŋōm, Pida Jon kalɪp mɪhōŋ hag yulō, ram mɪnōŋ Sameria arlō.

¹⁵⁻¹⁷ Ammil nɪŋlō, nɪbi bɪ gau Jisas nɪp nɪŋ udlō, Bɪ Kub Jisas hib hagōm kalɪp ñɪg pak ñɪla u pen Ana Uɔ nɪpe kalɪp auaga. Anɪb u, Pida Jon bɪ mɪhōŋ, Ana Uɔ nɪpe kalɪp auag, a gɪmil, sabe gɪmil, ñɪmagō nabɪc cōg kalɪp adō laŋ lɪlō, Ana Uɔ nɪpe kalɪp añɪ añɪ aua. *

¹⁸ Kalpe mɪhōŋ ñɪmagō nabɪc cōg adō laŋ lɪlō, God nɪpe Ana Uɔ nɪbi bɪ gau kalɪp ña u, Saimon nɪŋōm, yad u rō nöp gɪnam, a göm, kalɪp mɪhōŋ mani yamōm haga,

¹⁹ “Mani i udmil, yɪp pɪdōŋ anɪbu ñɪlō, yad nɪbi bɪ an an ñɪmagō yad nabɪc cōg adō laŋ lɪnō, kale u rō nöp Ana Uɔ udnaböl,” a ga.

²⁰ Anɪg hageia, Pida haga, “God nan aij nɪpe yɪharɪŋ ñōb anɪbu, nɪhōn gɪnɪg mani raunɪg gabōn? Mani anɪbu ne ke pɪg hij gɪ lugnab!

²¹ Wōg hol gɪpul u ne aip wasō. Hibur gasɪ mɪdmagō ne nɪŋ ud mɪdɪpan u, God nɪŋō aij gagöp.

²² Nan si nan naj gɪnam, a gɪmōn, gasɪ nɪŋban u arō gɪmōn, God nɪp sabe geinabōn u, gasɪ naj yabɪl nɪŋban anɪbu nɪŋōm arō gɪnɪm rō lōp,” a ga.

²³ Yad nɪŋbin, nan aij kale au nan yad rō mɪdböp a gɪmōn, nɪŋmōn, gasɪ naj nɪŋmōn, nan si nan naj gɪ mɪdɪpan. Anɪb u, ne nan si nan naj gep magō u, nagɪ wōg gep bɪ rō mɪdɪpan.

²⁴ Hageia, Saimon haga, “Köl mɪhōŋ Bɪ Kub u nɪp sabe gɪlō, nan yɪp gɪnɪm rō lōp, a gɪmil hagabil anɪbu gagnɪm,” a ga.

²⁵ Pen Pida aip Jon aip, Jisas kalɪp mɪhōŋ nɪhōn nɪhōn ga manō u abe, Bɪ Kub manō aij u abe, nɪbi bɪ gau kalɪp hag ñɪ pɪs göm, adō gɪ Jerusalem arɪg, adan nab gau amöl gɪ, ram mɪnōŋ Sameria aŋ au ram rɪŋg aglō iru nöp nɪbi bɪ gau kalɪp Jisas manō aij u hag ñöl gɪ arlō.

* 7:60: Luk 23:34

* 8:3: Ap 9:1,13; 22:4; 26:9-11

* 8:15-17: Ap 19:6

Pilip nipe bi Idiopia nibö ap nip Jisas manö aij u hag ña

²⁶ Pen Bî Kub ejol ap apöm Pilip nîp haga, "Jerusalem nîbö daun kub Gasa arbal adan mîlô u arammôn," a ga.

²⁷ Hagö, Pilip adan haga mîlô anîbu amöm nîja, bî kub ap, kaj hos tîp gî dam ajöp nan bad adö laj asîkôm, adan mîlô anîbu areia. Bî anîbu nîpe nîbi kwîn Kadaki, ram mînönj kub Idiopia abad mîdeia nîbi u nîp wög göl gî, mani nîpe u abad mîdmîdöp. Pen nîpe Jerusalem God sabe gep ram u amöm sabe göl gî mîd pîs göm,

²⁸ ado gî ram mînönj Idiopia aramöm, God Manö adîj Aisaia kalî kîiñ rîka u udöm, amgö lî nînjöl gî areia.

²⁹ Pen God Ana Pilip nîp haga, "Hos nan bad tîp gî dam arab dan am söl ba u ammôn, bî anîbu aip armil," a ga.

³⁰ God Ana haga rô nöp, Pilip gî dö gî söl ba u amöm nîja, bî Idiopia nîbö anîbu, bî God manö hagep Aisaia God Manö adîj kalî kîiñ rîka u, amgö lî nînjöl gî areia. Pilip nînjöm haga, "Ne köp amgö lî nînjöl gî arabön yagol u, manö il u anîg hagöp a gîmön nîjabön aka wasö?" ga.

³¹ Hageia, nîpe haga, "Nîbi bî rîmnap rô yîp hag ñîlô nîjem rô hagnam," a ga. Anîg hagöm Pilip nîp haga, "Ap adö aui asîkô hol aip arul," a ga. Hagaiö, Pilip am adö anîbu asîka.

³² Bî anîbu God Manö adîj Aisaia kalî kîiñ rîka anîbu amgö lî nîjeia. Manö anîbu anîgöl mîdöp:

"Nîpe kaj sipsip u tî gî dam al pak lîbal rô nöp mîdeia.

Kaj sipsip pî uñ rîklö, aiö gî gagöp rô, nîpe u rô nöp manö ap hagaga.

³³ Nan najj ap gaga u pen nîp manö pir alöm, gî najj gîla.

Nîp böñ nöp al pak lîlô uma u me, hainö bî an rô mîdöm,

'Anîg anîg gîmîdöp,' a gînab?" ö ga. *

³⁴ Bî kub Idiopia nîbö u manö anîbu nînjöm, Pilip nîp haga, "Manö hagab anîbi, God manö hagep bî u nîpe ke hagab aka bî ke nîbö ap nîp hagab?" ö ga.

³⁵ Hagö, Pilip God Manö adîj amgö lî nînjajil u nöp il gî hag dam dam, Jisas manö aij u hag ñî aij ga.

³⁶ Pen anîg göl manö gî damöl gîmil nînjölö ñîg ap mîdeia. Bî anîbu Pilip nîp haga, "Ñîg mîdöp i yîp ñîg pak ñînabön aka?" ga. *

³⁷ Hageia, Pilip haga, "Ne Kraiss nîp hibur gasî mîdmagö yad nînjö nöp nîj udpin a geinabön u, yad nöp ñîg pak ñînabin," a ga. Hageia, bî anîbu pen haga, "Jisas Kraiss

nîpe God Ñî nîpe mîdöp u, yad nîj udpin," a ga.

³⁸ Hagö, kaj hos nan tîp gî dam ajep adö asîk aueilö u, hos u halö anîb au lîmil, ñîg yanj ammîl, Pilip bî anîbu nîp ñîg pak ña.

³⁹ Anîg göl ñîg pak ñöm, goi au aulö nînjöl gî, adîj Bî Kub Ana nîpe Pilip nîp udöm, ke mîgan ap ud arö nînjöl gî, bî kub anîbu nîp nînjaga. Nîpe pen mîñ mîñ yabîl göl gî adan ara.

⁴⁰ Pen Bî Kub Ana nîpe Pilip nîp dam ram mînönj Asodas lö, nîbi bî ram mînönj anîb gau daun ke ke mîdeila gau kalîp magöñhalö Jisas manö aij u hag ñî dam dam, daun kub Sisaria amjaka. *

9

Sol Jisas nîp nîj uda

¹ Pen Sol nîpe Bî Kub manö aij nîj udöm hain gîmîdal nîbi bî gau kalîp al pak lîn, a göm, pör klö yabîl gîmîdöp. Mañ ap nîpe am God nîp nan sabe gep bî kub yabîl u nîp haga, *

² "Yîp köp rîmnap kalî kîiñ rîk ñaimön, yad dam Juda magum gep ram ke ke mîdöp daun kub Damaskas amem, kalîp ñînabin. Köp anîbu kalî kîiñ rîkmön hagnam, 'Daun kub Damaskas au, kale nîbi bî Jisas nîp nîj udpal rîmnap Juda magum gep ram gau mîdaiöl u, Sol nîp hagep, kalîp nagî löm, Jerusalem daunîm,' a gîmön, kalî kîiñ rîkmön," a ga.

³ Sol köp anîbu udöm, Damaskas söl söl gö nînjöl gî, adîj mailö kumi kabö adö laj nîbö ap lugöm nîp nîja.

⁴ Sol kaj hos adö laj nîbö ap lug mînönj yanj pakö nînjöl gî, manö ap nîp haga, "Sol, Sol, yîp nîhön gînîg gîmön pör gî najj gabön?" ö ga.

⁵ Hageia, Sol haga, "Bî Kub, ne an?" ö ga. Hageia, haga, "Yad Jisas, yîp pör gî najj gabön u nöp hagabin.

⁶ Pen ne urakmön, Damaskas ammön, bî ap apöm nöp manö hagnîm rô nînjömön gîmön," a ga.

⁷ Pen bî Sol aip aula gau manö magö u nöp nînjöm, bî nîme u nînjagöm, gasî mîlô löm, manö rîmnap hagagla.

⁸ Sol pen uraköm amgö hiîköm nîja, amgö nîpe u böñ nöp we ga. Anîg gö, bî nîpe aip aula gau ñîmagö kîd nîpe u udöm, u tî gî Damaskas arla.

⁹ Nîp anîg göl amgö we gö, ñîg, nan magö nan gau ñînjagöm, ñîn mîthau nîgan yîharîj nöp mîdeia.

¹⁰ Pen Jisas nîp nîj uda bî ap Damaskas mîdeia, hib nîpe u Ananias. Bî anîbu nîpe nabönj nîja, Jisas nîp haga, "Ananias!" a ga.

* 8:33: Ais 53:7-8

* 8:36: Ap 10:47

* 8:40: Ap 21:8

* 9:1: Ap 8:3

Hageia haga, “B+ Kub, yad m+idpin,” a ga.
 11-12 Hageia, Jisas haga, “Sol b+ daun kub Dasas n+ibö u, God n+ip sabe göl g+, naböj n+ñjüb, b+ Ananaias a g+pal u n+ip am ud n+ñaj+ip, amgö n+ipe we ga u n+il n+ñjüb. N+ipe m+ñi y+ip sabe göl g+ m+idöp Judas ram u. An+ib u, ne adan ‘Y+ijg’ a g+pal u ammön, ‘Sol Judas ram u am+jakmön kal+ip hagmön, ‘Sol n+ip n+ñj+ng auabin,’ a g+imön,” a ga.

13 Jisas n+ipe an+ig hageia, Ananaias haga, “B+ Kub. Yad n+ñbin n+ibi b+ iru yab+il nöp haggal, ‘B+ Sol an+ibu n+ibi b+ nöp lau adö m+idpal Jerusalem gau kal+ip pör g+ naij yab+il göp,’ a g+pal.

14 N+ipe m+ñi Damaskas i auöp u, b+ God nan sabe gep b+ kub gau köp r+mnap n+ip n+ilö. n+ibi b+ an an hib ne hagle adö arnab gau, kal+ip nag+ l+n, a göm, auöp,” a ga.

15 Ananaias an+ig hageia, B+ Kub n+ip haga, “Aru! B+ an+ibu wög r+mnap yad ke n+ip hag l+bin. N+ipe manö aij yad u Isrel n+ibi b+ kal+ip hag nöm, Isrel n+ibi b+ wasö gau kal+ip hag nöm, kin gau kal+ip hag nöm g+inab. *

16 Pen n+ipe ake ranö, iru marö gö n+ñöl g+, wög an+ibu g+inab. An+ig g+inab u yad ke n+ip hag n+ ai g+inabin,” a ga. *

17 B+ Kub an+ig hageia, Ananaias aramöm, Sol m+ideia ram u apjaköm, raul yan amöm, “Mam Sol. B+ Kub Jisas nöp adan an au ap lugöm waiö la n+ñna u, y+ip hag yuöp auabin i. Ne amgö ne kauyan n+il n+ñmön, Ana U+ n+ipe nöp am ajman raun+im, a göm, y+ip hag yuö aubin i,” a ga.

18 Ananaias an+ig hagö n+ñöl g+, nan hag ga+ bad rö Sol amgö n+ip har+köl m+ideia u, wa+ g+ lugö n+ñöl g+, ad+ñ amgö n+il n+ñja. Amgö n+ñjöm, urak aramöm, n+ig paka.

19 Sol nan n+ñjöm klö uda.

Sol Damaskas n+ibi b+ gau kal+ip Jisas manö aij u hag n+ia

Pen Sol n+ipe n+in r+mnap n+ibi b+ Jisas n+ip n+ñj udla gau aip Damaskas m+idöl g+,

20 Juda magum gep ram gau ajöm, Jisas n+ipe God N+ n+ipe m+idöp manö aij u n+ibi b+ gau kal+ip hag n+ia.

21 N+ipe an+ig göl hag n+ m+idö n+ñöl g+, kale n+ñjöm pa g+il g+il göm hagla, “B+ i me, Jerusalem n+ibi b+ Jisas n+ip n+ñj udla gau kal+ip g+ naij g+im+idöp me! M+ñi r+mnap halö nag+ l+ dam, b+ God sabe gep b+ kub gau kal+ip n+inam a göm auöp,” a g+ila. *

22 Pen Sol Jisas manö aij u hag n+ damöm, Jisas n+ipe nöp Mesaia u manö kabö göl yab+il hagö, b+ Juda Damaskas han m+ideila gau manö ap pen hagöl rö laga. *

23 Pen hainö m+id damöm, Juda kai ap magum göm, manö hag adö an+ löm hagla, “Sol n+ip al pak lun,” a g+ila.

24 Pen manö hagla an+ibu, b+ ap n+ñjöm Sol hag n+ia. Daun kub an+ibu, hadame nöp kabö waryö g+ g+gabö g+ila u me, adan ramö ajm+idal gau, Sol n+ip alun, a göm, sidö an+ s+ibön yan uñ+in l+ m+ideila.

25 An+ig geila n+ñjöm Sol b+ n+ipe gau s+ibön an+ yan n+ip wad+ m+igan kub ap yagöm, nag+ ad+köm, +ip g+ waryö an+ibu m+igan ap höj adö adö lan+ n+ibö m+inöj yan yulö, p+ñ+ñj g+ ara. *

Sol Jerusalem am m+ideia

26 Sol Jerusalem amöm, n+ibi b+ Jisas lau adö m+ideila gau aip m+ideinam, a geia pen kale n+ñjöm, b+ i Jisas b+ n+ipe ap wasö, han+ip al pak l+n+ng auöp, a göm, p+ñ+ñj g+ila. *

27 An+ig geila, Banabas n+ipe Sol n+ip dam b+ Jisas manö ud arep gau m+ideila au amöm, kal+ip haga, “B+ an+ibi n+ip n+ñmim p+ñ+ñj gagmim. Mañ ap daun kub Damaskas amöl g+, adan an+ au amöm, B+ Kub n+ip n+ñj, n+ip manö r+mnap haga. Hainö am Damaskas n+ibi b+ kal+ip p+ñ+ñj gagöm, Jisas manö aij u halöwalö nöp hag n+ia,” a ga. *

28 Banabas an+ig hagö, Sol n+ip udlö, kal+ip aip Jerusalem m+idöm, daun kub an+ibu m+igan m+igan gau amöm, Jisas manö aij u halöwalö yab+il nöp hag n+ia.

29 Pen b+ Juda Grik manö n+ñjla gau n+ip aip manö pen pen hag am+il ap+il göm, n+ip al pak lun, a göm, gas+ u n+ñjla.

30 Pen b+ Jisas n+ip n+ñj udla r+mnap manö an+ibu n+ñjöm, n+ip u+ g+ dam daun kub Sisaria amöm yulö, daun kub Dasas ara.

31 N+in an+ an+ib au, ram m+inöj Judia, Galili, Sameria gau, n+ibi b+ Jisas n+ip n+ñj udla gau m+id aij g+ila. Ana U+ n+ipe kal+ip abad m+id aij göm, p+idöj n+ n+ñöl g+, kale klö göm, B+ Kub n+ip gas+ n+ñöl g+ m+idöm, n+ibi b+ r+mnap halö Jisas manö aij u hag n+ilö, kale u rö nöp Jisas n+ip n+ñj udla.

Pida Inias n+ip gö urak ara

32 Pida ram m+inöj ke ke gau g+ ajöl g+, n+ibi b+ Jisas n+ip n+ñj udla gau kal+ip n+ñj ajm+idöp. An+ig göl n+ñj ajöm, mañ ap, n+ibi b+ Jisas n+ip n+ñj udla gau kal+ip n+ñj+in, a göm, ram r+ñ+ng aglö Lida ara.

33 Ram m+inöj an+ibu b+ ap m+ideia, hib n+ipe u Inias. Pen n+im+igö ma n+ipe gau k+la gö, kuö adö n+ipe u nöp han m+idm+idöp m+ unbö raleb j+ñ ina.

34 Pida b+ an+ibu n+ip haga, “Inias. Nan nöp göp u Jisas gö kam+ñj l+inab. Urakmön,

* 9:15: Ap 25:13; 27:24; Ro 1:5 * 9:16: 2Ko 11:23-28 * 9:21: Ap 8:3 * 9:22: Ap 18:28 * 9:25: 2Ko 11:32-33
 * 9:26: Gal 1:17-19 * 9:27: 1Ko 9:1

kuö ne u yad aij gî,” a ga. Anîg hagö nînjöl gî, magö anîbu nöp Inias nîp kamînjöl uraka.

³⁵ Inias uraköm gî ajö nînjöl gî, ram rîhîg aglô Lida nîbi bî gau abe, ram mî+nöj Seron nîbi bî gau abe nîp nînjöm, Bî Kub nîp nînjö udra.

Dabida uma, Pida gö, uraka

³⁶ Pen Pida ram rîhîg aglô Lida anîbu mîdö nînjöl gî, nîbi Jisas nîp nînjö uda ap uma yöp daun kub Jopa au. Nîbi anîbu hib nîpe Dabida. Pen Grik manö hagöm nîp Dokas a gîmîdal. Nîpe nîbi bî gau kalîp abad mîd aij göm, nîbi bî mög gep rö gau kalîp wög gî nîmîdöp.

³⁷ Nîbi anîbu nîp nan gö hadö umö, nîp nîg pak nîm wîp he dam ram raul mîgan adö laj lala.

³⁸ Jisas nîbi bî nîpe Jopa mîdeila gau manö ap nînjö, Pida ap mîdeila ram rîhîg aglô Lida au. Lida daun kub Jopa söl au mîdöp, nînjöm kale bî mîhöp kalîp hag yulö, Pida mîdeila au ammîl manö klô hag-mîl haglô, “Ne hol aip yînjîd auö arun,” a gîlô.

³⁹ Hagailö, Pida kalîp mîhøj aip Jopa amöm amjaklô nînjöl gî, nîp ut gî dam Dabida uma dam lala ram raul adö laj arla. Ut gî ud areilö nînjöl gî, nîbi paîpaî ap mîdeila gau, nîbi uma anîbu nöd kamînj mîdmîdöp u, walîj mîlö walîj rîmnap kalîp yîharînj nîmîdöp gau, Pida nîp yamöl gî, mîhøj gî mîdeila.

⁴⁰ Pida pen nîbi bî ap mîdeila anîb gau kalîp hag hön yan yuöm, kugom yîmöm, God nîp sabe göl gî, ado göm, wîp he nînjöl gî haga, “Dabida, urak!” a ga. Hagö, Dabida amgö nîl Pida nîp nînjöm, urak asîka.

⁴¹ Pida pen nîmagö kîd nîpe u udöm, ud urak nîm, nîbi paîpaî gau abe, nîbi bî Jisas nîp nînjö udra gau abe, kalîp magöñhalö wîñ alö aueila haga, “Dabida i,” a ga.

⁴² Pen Pida anîg geia, manö anîbu Jopa nîbi bî magöñhalö nînjöm, nîbi bî iru nöp Bî Kub nîp nînjö udra.

⁴³ Pen Pida nîpe daun kub Jopa anîbu, bî kaj kau hañ wög gîmîdöp bî ap aip nîn rîmnap rapîn mîdmîdil. Bî anîbu hib nîpe Saimon.

10

Ejol ap apöm Konilias nîp manö haga

¹ Pen ami bî gau kalîp abad mîdmîdöp bî kub ap daun kub Sisaria mîdmîdöp. Hib nîpe u Konilias. Ami bî nîpe abad mîdmîdöp anîb gau kalîp “Idali Ami Bî” a gîmîdal.

² Bî kub Konilias anîbu aip, nîbi bî ram nîpe gau aip, God nîp nînjö udra. Juda nîbi bî

nan kale rîmnap mîdagmîdöp u, Konilias nîpe mani nan gau hañwölö nîmîdöp. Pen nîpe God nîp pör sabe gîmîdöp.

³ Mañ ap sîdö gamînjö ga magö u, Konilias nîpe naböñ nînjö, God ejol ap apöm haga, “Konilias!” a ga.

⁴ Hageia, Konilias pîñînjö göm nîp nînjö ij halö löm haga, “Bî kub, yîp nîhön hagabön?” ö ga.

Hageia, ejol u nîp haga, “Ne God nîp sabe gîmöm, nîbi bî mög gep gau kalîp nan hañwölö nîmöm gîpan u, God nöp aij göm nöp hauñ gagöp.

⁵ Ne bî rîmnap hagö, kale am daun kub Jopa amöm, bî Saimon Pida a gîpal u nîp haglô aunîm.

⁶ Nîpe Saimon, bî kaj kau hañ wög göp u aip mîdpîl nîg solwara goî au,” a ga.

⁷ Pen ejol manö anîbu hagöm arö nînjöl gî, Konilias bî wög nîp gî nîmîdil mîhau abe, ami bî God nîp nînjö uda ap abe hagö aueila,

⁸ kalîp ejol u manö nîhön nîhön haga u hag nî aij göm hag yuö, Jopa arnîg hadla.

⁹ Kale am am adan an au hanla. Ruö am am, sîdö an aulîk magö u, Jopa söl söl gîla. Magö anîbu Pida God nîp sabe gînjö ara ram adö laj mîgan u.

¹⁰ Nîpe amöm, God nîp sabe gî mîdö nînjöl gî, nîp kîyö kub yabîl la. Pen nîbi bî nîpe gau nan magö lau gîlô nînjöl gî, nîpe naböñ ap nînjö.

¹¹ Pida nîpe naböñ nînjöm nînjö, kumi kabö adö laj mîgan hiîköm, wadî kub ap nîm mîlö mîhau mîhau goî lap lap adîköl mîdeila an au lug lug mînøj îl yan luga.

¹² Wadî mîgan anîb yan kaj, wal wayöñ, re, yaur ke ke gau magöñhalö nöp mîdeila.

¹³ Manö ap pen nîp haga, “Pida, urakmön nan nîñheb anîb yagol gau pak nîö?,” a ga.

¹⁴ Hageia, Pida pen haga, “Bî Kub. Wasö yabîl! Nîhön gînjö nîö? a gîmön hagpan? Hon Juda nîbi bî nan hil gep anîb gau nan rîmnap nînjagpin yabîl,” a ga. *

¹⁵ Hageia, manö anîbu kauyan haga, “Nan nîhön nîhön God nan nîñheb a ga gau, hil gep a gîmön hagagmön,” a ga. *

¹⁶ Ga anîbu, ij mîhau nîgan ga. Hainö me, nan wadî kub anîbu ado gî kumi kabö adö laj ara.

¹⁷ Anîg gö, Pida naböñ nînjöbin anîbu nîhön gîgab, a göm, gasî iru nînjö mîdö nînjöl gî, Konilias bî hag yuö nîp hagnîg aula bî kabö u adan îl au apjakla.

¹⁸ Apjaköm hagla, “Bî Saimon Pida au mîdöp aka?” gîla.

¹⁹ Pida naböñ nînjajîp anîbu gasî nînjöl gî mîdö nînjöl gî, God Ana nîp haga, “Ne nö?! Bî mîhau nîgan nöp uñhai nînjö auaböl.

²⁰ Anib u, urakmön ram au gıyan arammön. Yad ke kalıp hag yunö auaböl. Anib u, auö aip arun a gaiöl u, gası iru nıngmön aip armön,” a ga.

²¹ God Ana anıg hagö, Pida au yan amöm bı anıb gau kalıp haga, “Bı ulhai nıngaböl bı u, yad me i. Yıp manö ap hagnıg aubim aka?” ga.

²² Hageia, hagla, “Bı kub Konilias, ami bı gau kalıp abad mıdöp bı kub u hanıp hag yuö auabun. Nıpe God nıp nıng udöm, God Manö hagöp rö göp; Juda kai nıp nınglö kalıp magönghalö aij göp. Pen nıpe naböng nıng, God ejol ap apöm nıp haga, ‘Ne bı rımnap yuö, am Saimon Pida nıp uı gı daulö, manö hagainım u nıngmön,’ a ga,” a gıla.

Pida Konilias ram ara

²³ Anıg hagailö, Pida kalıp hagö ram raul mıgan amöm hanla.

Ruö Pida, bı Jopa nıbö Jisas nıp nıng udla rımnap udöm, Konilias yua bı ugan anıbu aip am ad anı au hanla.

²⁴ Ruö u, Sisaria amjaköm, Konilias ram u amjakla. Pen Konilias nıpe Pida auab, a göm, nıbi bı nıpe gau abe, mıdeimam nıpe gau abe, kalıp wıñ alö ap magum gı mıdeila.

²⁵ Pida nıpe amöm ram raul arnıg gö nıngöl gı, Konilias nıp nable paköm, nıp bı kub a göm, am ma ıf nıpe au kugom yıma.

²⁶ Anıg gö nıngöl göm, Pida pen nıp ud urak fıöm haga, “Ne urak! Yad u rö nöp bı ap me,” a ga.*

²⁷ Hagö, urakö nıngöl gı, manö hagöl gı, ram raul mıgan yan arlö. Ammil Pida nıng, nıbi bı iru nöp ap magum gı mıdeila.

²⁸ Pida kalıp haga, “Kale ke nıngbım, hon Juda nıbi bı ası ması gı aij gıpun. Juda nıbi bı wasö gau aip ajagpun; ram kale aragpun. Pen yad naböng nıngö, God yıp manö ap haga. Nıpe manö haga anıbu, yad nıbi bı rımnap ası ması mıdpal, a gem, kalıp ası ması gınam rö lagöp.

²⁹ Anıb u nıngem me, Konilias manö hagöp u nıngem arö gagpin; hagöp rö nıngem aubin. Anıb u, yıp nıngön gıngıg hagpe aubin?” ö ga.

³⁰ Pida anıg hageia, Konilias haga, “Yad ruö nöp me, mıñı sıdö gamıng göp magö u rö, ram raul mıgan yan God nıp sabe gı mıdöl gı nıngö, bı walıj rud yabı yıma ap apöm, mıdainö ba au uraköl mıdeila.

³¹ Nıpe yıp haga, ‘Konilias, ne God nıp sabe gıngmön, mani nan gau nıbi bı nan mıdagöp gau kalıp halöwalö fıngmön gıpan u, God nıngöb.

³² Anıb u me, bı rımnap hag yuö, daun kub Jopa amöm, Saimon hib nıpe ap Pida a

gıpal u, nıp uı gı dauöl. Nıpe Saimon bı kaj kau haiğ wög göp u aip mıdpil fıng solwara goı au,’ a ga.

³³ Ejol u yıp anıg hagö, yad yıngıd nöp bı yad rımnap hagnö, nöp am uı gı dauajal, yıp aij göp. Hon nıbi bı auı God pıg mıdpun rö, Bı Kub manö kalıp hag fıngmön, a göm, nöp hag yuö auban u, mıñı hanıp hag fıng nıngun,” a ga.

Pida Konilias nıbi bı nıpe gau kalıp manö hag ıra

³⁴ Konilias anıg hageia, Pida haga, “Yad mıñı nıngbım, God nıpe, bı söı auı nıbö nöp bı aij, bı mıglö gau nıbö bı naij, a göm, nıngagöp.*

³⁵ Ram mıngöng ke ke gau nıbö, ıf ke ke gau nıbö, nıbi bı an an God nıp nıngöm ana udöm, manö nıpe nıngöm hagöp rö gıngaböl gau, kalıp magönghalö udnab.

³⁶ Pen God nıpe hanıp Isrel nıbi bı manö aij yan u nıngbım. Yad ke aip jım fıng mıdın, a göm, God nıpe Jisas Kraıs nıp hag yua. Jisas Kraıs nıpe nöp me, nıbi bı gau magönghalö Bı Kub kale mıdöp.

³⁷ Kale ke nıngbım, Jon bı fıng pak fıng u, fıng pak fıng gı, manö aij anıbu fıng göm, ram mıngöng Gallı hag ıra. Anıg göl hagö, hag damöm, hag damöm, nıbi bı ram mıngöng Isrel mıdpal gau magönghalö nıngla.*

³⁸ Pen kale nıngbım, Jisas Nasared nıbö u God aip mıdöm, Ana Uı u nıp fıng, abad mıdö nıngöl gı, fıng nıpe nöp udöm, ram mıngöng ke ke gau magönghalö ajöl göm, nıbi bı gau gı aij göl gı, nıbi bı Seden kalıp gö uıham mıdeila gau kalıp gö, kamıng fıngdıp.*

³⁹ “Pen Jisas Juda nıbi bı ram mıngöng kale gau gı ajöl göm, Jerusalem gı ajöl göm, ga ga rö hon amgö hon ke nıngö u hagabin. Pen hainö nıp mab ba lanı al pak fıngö uma.

⁴⁰ Uma u pen fıng mıngöp mıdöm, God gö, fıng mıngau nıngar u kauyanı uraköm, am waiö lö amgö nıngö.

⁴¹ Nıbi bı magönghalö nıp amgö nıngagla. God hanıp nıbi bı hag la gau nöp Jisas nıp amgö nıngö. Nıpe umöm urakö nıngöl gı, aip mıdun jım fıng nan fıngun fıng fıngöng.*

⁴² Jisas hanıp haga, ‘Manö aij yad u nıbi bı gau kalıp hag fıngmım hagnım, “God haga rö me, hainö Jisas nıbi bı kamıng mıdeinaböl gau abe, nıbi bı umnaböl gau abe, kalıp magönghalö manö kub hagnab,” a gıngım,’ a ga.*

⁴³ Pen adö anıbu, bı God manö hagep gau magönghalö Jisas Kraıs nıp hagöm hagla, ‘Nıbi bı an an Kraıs hib fıng yabı nıpe u

* 10:26: Ap 14:13-15; Rep 19:10 * 10:34: Dud 10:17; Ro 2:11 * 10:37: Mad 4:12-17 * 10:38: Mad 3:16; Luk 4:17-20 * 10:41: Ap 1:8; Luk 24:42-43 * 10:42: Ap 17:31; 1Pi 4:5 * 10:43: Aıs 53:5-6; Jer 31:34

udnaböl gau, nan si nan naij gipal u, God nɨŋöm arö gɨnab, ' a gɨla, " a ga. *

Juda nɨbi bɨ wasö gau Ana Uɥ udla

44 Pen Pida anɨg göl manö hag mɨdö nɨŋöl gɨ, Ana Uɥ nɨpe nɨbi bɨ nɨŋ mɨdeila gau kalɨp magöŋhalö aua. *

45-46 Ana Uɥ kalɨp auö, kale manö ke nöp, han ke nöp hagöl gɨ, God hib nɨpe haglö adö arö, Juda nɨbi bɨ Jisas nɨp nɨŋ udla Pida aip Jopa nɨbö aua gau, God Juda nɨbi bɨ wasö gau kalɨp Ana Uɥ ña me u, a göm, aiö waiö gɨla.

Pida pen haga, *

47 "God nɨpe Ana Uɥ hanɨp ña rö u, mɨñi nɨbi bɨ gai i kalɨp u rö nöp ñöb. Anɨb u, kale ñɨg paknabun, a gɨlö, nɨbi bɨ rɨmnap kalɨp wasö göl rö lagöp," a ga.

48 Pida anɨg hagöm bɨ nɨpe rɨmnap kalɨp haga, "Nɨbi bɨ gai i kalɨp Jisas Krai hib nɨpe hagmim ñɨg pak ñimim," a ga. Ñɨg pak ñilö nɨŋöl gɨ, kale hagla, "Pida, ne hon aip ñɨn pro magö ap aui mɨdaimön," a gɨla. Haglö, ñɨn pro magö ap kalɨp pɨg mɨdeia. *

11

Pida Jerusalem arö nɨp manö hag gɨla

1 Pen Jisas manö ud arep bɨ gau abe, ram mɨnönŋ Judia nɨbi bɨ Jisas nɨp nɨŋ udla gau abe nɨŋla, Juda nɨbi bɨ wasö gau rɨmnap God Manö nɨŋ udla.

2 Anɨb u, hainö Pida Jerusalem arö, Juda bɨ wasö gau u rö nöp hañ rɨb gɨ dö göl, a gɨmɨdal bɨ gau, Pida nɨp kal göm hagla,

3 "Ne nɨhön gɨnɨg bɨ hañ rɨb gɨ dö gagpal gau ram kale ammön, kalɨp aip nan jɨm ñöl ñɨŋabön?" ö gɨla. *

4 Anɨg hagaila, Pida daun kub Jopa mɨdöm naböŋ nɨŋa aiud u kalɨp hag ñöl gɨ haga,

5 "Yad daun kub Jopa mɨdem, God nɨp sabe gɨ mɨdem, naböŋ nɨŋnö, kumi kabö adö lan nɨbö, wadɨ kub ap rö ñon mɨlö mɨhau mɨhau goɥ lap lap adɨköl mɨdeia lug lug il yad mɨdainö au ap luga. *

6 Auö, yad wadɨ anɨbu mɨdeia söɥ au amem nɨŋnö, kaj, wal wayöŋ, re, yaur gau gau magöŋhalö mɨdeia.

7 Pen manö ap yɨp haga, 'Pida, ne urakmön nan anɨb yagol gau pak ñöŋ,' a ga.

8 "Hageia, yad pen hagnö, 'Bɨ Kub. Wasö yabɨ! Nɨhön gɨnɨg ñöŋ a gɨmön hagnan? Hon Juda nɨbi bɨ nan hil gep anɨb gau nan rɨmnap ñɨŋagpin yabɨ!,' a gɨnö.

9 "Anɨg hagainö, manö anɨbu kauyan haga, 'Nan nɨhön God nan ñɨŋeb a ga gau, hil gep a gɨmön hagamön,' a ga.

10 Ga anɨbu, ij mɨhau nɨganŋ ga. Pen hainö nan wadɨ kub anɨbu ado gɨ kumi kabö adö lanŋ ara.

11 "Pen magö anɨbu nöp, bɨ mɨhau nɨganŋ ram han mɨdainö u apjakla. Bɨ anɨb gau bɨ kub Konilias, Sisaria nɨbö hag yuö, yɨp ut gɨnɨg aua.

12 God Ana yɨp haga, 'Gasɨ iru nɨŋagmön, kalɨp aip halöwatö armön,' a ga. Anɨg hageia, yad mam Jisas manö nɨŋ udpal unbö kagof jɨŋ udem, kalɨp aip Konilias ram u arno.

13 Amjakno, Konilias haga, 'Ejol ap apöm yɨp haga, "Bɨ rɨmnap hagamön, daun kub Jopa amöm, bɨ ap Saimon Pida a gɨpal u nɨp ut gɨ dauöl.

14 Uɥ gɨ daulö, nɨpe nöp manö rɨmnap hag ñö, nɨbi bɨ ram ne aip mɨdpim gau, God kalöp magöŋhalö ud kamɨŋ yuö, nɨbi bɨ nɨpe mɨdeinabim," a ga, ' a ga. *

15 "Konilias yɨp anɨg hagö, yad il gem manö hag ñɨnö nɨŋöl gɨ, Ana Uɥ nɨpe hanɨp nöd aua rö, nɨbi bɨ anɨb gau kalɨp u rö nöp aua. *

16 Anɨg gö, Bɨ Kub hanɨp nöd haga manö u gasɨ nɨŋnö. Nɨpe haga, 'Jon kalɨp ñɨg pak ña u pen söɥ mɨdöp God nɨpe kalöp Ana Uɥ u pak ñɨnab,' a ga. *

17 Pen hon Bɨ Kub Jisas Krai nɨp nɨŋ udno ñɨn u, God nan aij yabɨ hanɨp ña rö, kalɨp u rö nöp ña. Anɨb u, yad aigöl gem God nɨp, 'Anɨg gagmön,' a gɨbnep?' ö ga.

18 Pida anɨg hageia, bɨ nɨp manö kal hag gɨla gau manö hageia u nɨŋöŋ, manö kal rɨmnap halö hag gagla. God hib haglö adö arö nɨŋöl gɨ hagla, "Hanɨp nöp wasö; Juda nɨbi bɨ wasö gau u rö nöp, nan si nan naij gipal u, nɨhön gɨnɨg anɨg gipun, a göm, nɨp sabe geinaböl u, nɨpe nɨŋöm, nan si nan naij gipal gau arö göm, kamɨŋ pör mɨdep magö u kalɨp ñɨnab," a gɨla. *

Adiok nɨbi bɨ Jisas manö aij u nɨŋ udla

19 Pen Sɨdipen nɨp kabö ju pak lɨla ñɨn anŋ au, bɨ Juda Jerusalem mɨdeila gau, nɨbi bɨ Jisas nɨp nɨŋ udla gau kalɨp gɨ naij yabɨ gɨlö, kale pɨñɨŋ gɨ ke ke arla. Rɨmnap pɨñɨŋ gɨ ram mɨnönŋ Pönisia arla, rɨmnap pɨñɨŋ gɨ ram mɨnönŋ ñɨg rɨb gus ga airan Saipras arla, rɨmnap pɨñɨŋ gɨ daun kub Adiok arla. Amöm, Jisas manö aij u Juda nɨbi bɨ wasö gau kalɨp hag ñagla, nɨbi bɨ kale ke Juda kai ju am anɨb gau mɨdmɨdal gau kalɨp nöp hag ñɨla. *

20 Pen nɨbi bɨ Jisas manö aij u nɨŋ udla rɨmnap Saipras nɨbö, rɨmnap Sairini daun nɨbö, pɨñɨŋ gɨ Adiok amöm, Bɨ Kub Jisas

* 10:44: Ap 11:15; 15:8 * 10:45-46: Ap 2:4; 19:6 * 10:48: Ap 2:38 * 11:3: Ap 10:28; Gal 2:12 * 11:5: Ap 10:9-48 * 11:14: Ap 16:31 * 11:15: Ap 2:4 * 11:16: Ap 1:5 * 11:18: Ap 13:48; 14:27 * 11:19: Ap 8:1-4

manö aij u Juda n̄bi b̄i wasö gau kal̄p hag ñ̄la.

²¹ B̄i Kub klö n̄pe u kal̄p aip m̄ideia u me, n̄bi b̄i gau kal̄p Jisas manö aij u hag ñ̄lō, n̄bi b̄i iru nöp B̄i Kub n̄p n̄ñ udla.

²² Pen Jerusalem n̄bi b̄i Jisas n̄p n̄ñ udla gau, manö an̄bu n̄ñöm, b̄i kale Banabas n̄p haglō, Adiok ara. *

²³ Banabas n̄pe Adiok amjaköm n̄ña, God n̄pe n̄bi b̄i an̄b̄ gau mög n̄ñöm gö, Jisas manö aij u n̄ñ udla. An̄b̄ u me, n̄pe ñ̄ñ̄ löm, kal̄p manö r̄imnap halö hag ñ̄lō ḡi haga, “B̄i Kub n̄p n̄ñ udpin u arö gagmim; n̄p añ̄ nöp hibur gas̄i m̄idmagö kale an̄ dan n̄ñ ud p̄dön ḡimim, c̄ig göl ḡi m̄idaimim,” a ga.

²⁴ Banabas n̄pe b̄i aij yöl. Ana Ūt n̄pe Banabas apöm ajman̄ raum̄idöp. N̄pe Jisas manö aij u böñ nöp n̄ñ uda. N̄pe Jisas manö aij u n̄bi b̄i gau hag ñ̄ö, n̄bi b̄i iru nöp B̄i Kub n̄p n̄ñ udla.

²⁵ Banabas pen b̄i Sol n̄p am daunam, a göm, daun kub Dasas ara. *

²⁶ Banabas Dasas amjaköm, Sol n̄p ūhai n̄ñöm, ūt ḡi ado ḡi am Adiok amöm, m̄i añ̄ an̄bu n̄bi b̄i Jisas n̄p n̄ñ udla gau kal̄p Jisas manö aij u hag ñ̄lō ḡi m̄idailö. Adiok n̄bi b̄i Jisas Krai n̄p n̄ñ udla gau, nöð hib ñ̄öm Krai N̄bi B̄i a ḡila.

²⁷ Ñ̄ñ an̄ an̄b̄ au, b̄i God manö hagep r̄imnap Jerusalem n̄bö Adiok arla.

²⁸ Amöm, God Ana n̄pe b̄i kale ap Agabas n̄p gas̄i ñ̄ö haga, “K̄iyö kub yab̄ñ ram m̄inön magöñhalö l̄n̄ig gab,” a ga. Hagö, haga rö k̄iyö kub yab̄ñ u, gapman b̄i kub Klodias abad m̄idm̄idöp ñ̄ñ u aua. *

²⁹ An̄ig göl k̄iyö kub la n̄ñöm Adiok n̄bi b̄i Jisas n̄p n̄ñ udla gau hagla, “N̄bi b̄i Jisas manö aij u n̄ñ udpal r̄imnap ram m̄inön Judia gau m̄idlö n̄ñöl ḡi, kal̄p k̄iyö kub yab̄ñ löp u, hon añ̄ añ̄ kal̄p mani r̄imnap magum gun ñ̄un,” a ḡila.

³⁰ An̄ig hagöm, mani l̄i magum göm, Banabas aip Sol aip kal̄p ñ̄öm hagla, “Kale b̄i m̄ihöñ mani i dammil, Krai n̄bi b̄i n̄pe abad m̄idpal b̄i kub gau kal̄p ñ̄ñ,” a ḡila. *

12

Herod Jems n̄p al pak löm, Pida n̄p naḡi

la

¹ Ñ̄ñ an̄ an̄b̄ au, gapman b̄i kub Herod, n̄bi b̄i Jisas n̄ñ udla gau r̄imnap kal̄p ḡi najj göl ḡi, dam naḡi löl ḡi ga.

² Ami b̄i n̄pe gau r̄imnap hagö, Jon n̄mam Jems n̄p ru m̄ilö kid udöm böñ nöp al pak l̄lō uma.

³ Herod hagö an̄ig geila, Juda n̄bi b̄i gau n̄ñöm ñ̄ñ̄ñ l̄la. Ñ̄ñ̄ñ l̄la u, Herod n̄ñöm,

Pida n̄p u rö nöp hagö, dam naḡi l̄la. Ḡila an̄bu, Juda n̄bi b̄i Bred Yis Halö Ñ̄ñ̄agep ñ̄ñ an̄ au ḡila.

⁴ Herod Pida n̄p an̄ig göl dam naḡi löm, ami b̄i unbö raleb böñ dan̄ (16) kal̄p n̄me l̄i ȳigwo m̄ilö ȳigwo m̄ilö löm haga, “S̄idö an̄ s̄ibön yan̄ b̄i m̄ihau m̄ihau abad nöp m̄idaimim,” a ga. Herod gas̄i n̄pe u ke n̄ñöm haga, “Pasopa ñ̄ñ u ap arain̄im me, hainö Pida n̄p dam n̄bi b̄i m̄ideinabol an̄ au amun manö kub hagnabun,” a göm n̄ña.

⁵ Pida n̄pe an̄ig göl naḡi m̄idö n̄ñöl ḡi, n̄bi b̄i Jisas n̄p n̄ñ udla gau Pida n̄p gas̄i n̄ñöm, klö göm God n̄p sabe göl ḡi nöp m̄ideila.

⁶ Pen gapman b̄i kub Herod Pida n̄p manö kub hagnam, a göm, n̄ña ñ̄ñ an̄bu nöp s̄ibön au yan̄, Pida n̄p sen m̄ihöp adiköm, ami b̄i m̄ihau böñ lap lap n̄ñ m̄idlö n̄ñöl ḡi, Pida an̄ yan̄ haneia. Ami b̄i r̄imnap u rö nöp adan īl u n̄ñ m̄ideila.

⁷ Pen ad̄ñ B̄i Kub ejol n̄pe ap urak m̄idö n̄ñöl ḡi, mab m̄iñan̄ rö am naḡi lep ram raul m̄igan u ara. Ejol an̄bu am Pida n̄p r̄iglöm pak n̄ñöm haga, “Ȳñ̄d urak!” a ga. Hagö, Pida urakö n̄ñöl ḡi, sen n̄p adikla u hub̄ika.

⁸ Ejol Pida n̄p haga, “Dip naḡi ne u pīg l̄imön, ma r̄irup ne u ḡimön ḡi,” a ga. Hagö, Pida ejol haga rö nöp gö, ejol u pen haga, “Wat̄ij m̄ilö kub ne u ȳimö, yad aip arul,” a ga.

⁹ Hagö, wat̄ij m̄ilö kub n̄pe u yimöm, ram raul m̄igan m̄ideia u arö göm, ejol u aip hadlö. Ejol ga an̄bu, Pida n̄pe hag n̄ña e, u naböñ n̄ñabin a göm n̄ña.

¹⁰ Pen ami b̄i n̄ñ m̄ideila ajöñ īl m̄ihau hil ḡimil, ajöñ klö yab̄ñ ain udöm ḡila ajöñ höñ yan̄ u ke hiikö n̄ñöl ḡi, höñ arlö. Ammil, adan an̄ gau amöl ḡi Pida n̄ña, ejol u m̄idageia. *

¹¹ An̄ig ga n̄ñöm Pida haga, “M̄iñi n̄ñ aij ḡipin. U B̄i Kub nöp, ejol n̄pe u hag yuö, ap gapman b̄i kub Herod ȳip naḡi p̄dön löp u hub̄ik yuöp. Gapman b̄i kub Herod abe, Juda n̄bi b̄i gau abe, nan najj ȳip ḡin̄ig ḡipal u, göl rö lagöp,” a ga.

¹² An̄ig hagöm, gas̄i n̄ñ aij göm, b̄i ne Jon Mak n̄me Maria ram u ara. Ram an̄bu n̄bi b̄i iru nöp apöm, God n̄p sabe ḡi m̄ideila.

¹³ Pida apöm, ajöñ u pa gu gu gö, pai Roda, ram an̄bu wög ḡim̄idöp u ajöñ u hiikn̄ig aua.

¹⁴ Pai an̄bu ajöñ apöm n̄ña, Pida maj m̄igan u nöp hageia. N̄pe an̄ig n̄ñöm, ñ̄ñ̄ñ yab̄ñ löm, haū padö ajöñ hiikaga; am

* 11:22: Ap 4:36 * 11:25: Ap 9:30 * 11:28: Ap 21:10 * 11:30: Ap 12:25 * 12:10: Ap 5:19

n̄bi b̄i gau kal̄p haga, “Pida ap m̄d̄öp h̄ön yan,” a ga.

¹⁵ Hageia, kale hagla, “Ne haūl alaj̄p hagab̄ön,” a ḡila. An̄g hageila, n̄pe kl̄ö yab̄īl ḡöm haga, “Piral hagaḡin; n̄n̄j̄ö yab̄īl hagabin. Pida m̄d̄öp h̄ön yan,” a ga. Hageia hagla, “U ana n̄pe u r̄ö l̄öp ap m̄d̄öp,” a ḡila.

¹⁶ Pen Pida n̄pe aj̄ön u kauyan̄ pak gu gu ḡö ḡö ḡö, am aj̄ön u hīk̄öm n̄n̄j̄la, Pida n̄p m̄deia n̄n̄j̄öm aīö yab̄īl ḡila.

¹⁷ Aīö ḡil̄ö n̄n̄j̄öl ḡi, Pida kal̄p n̄in m̄īc̄ ḡi n̄öm haga, “Man̄ö hagaḡmim!” a ga. An̄g haḡöm, naḡi lep ram m̄d̄ö n̄n̄j̄öl ḡi, God ejol ap yūö ap̄öm, n̄p n̄ih̄ön n̄ih̄ön ḡöm daua man̄ö u kal̄p hag n̄öm haga, “Man̄ö an̄bi Jems abe, n̄bi b̄i Jisas n̄p n̄n̄j̄ udpal gau abe, kal̄p hag n̄mim,” a ḡöm, ke m̄gan ap ara.

¹⁸ Rūö ram rūö n̄n̄j̄öl ḡi, ami b̄i gau Pida m̄d̄ageia u n̄n̄j̄öm, n̄ih̄ön ḡöp, a ḡöm, hag ap ran ap luḡöl ḡi m̄deila. P̄ñ̄n̄j̄ ḡöm, “Mai,” a ḡöm, ulhaila u pen n̄n̄j̄agla. *

¹⁹ Herod ami b̄i an̄b̄ gau kal̄p, Pida n̄p ȳn̄j̄d ulhai n̄n̄j̄mim dauim, a ḡö, ulhai was̄ö n̄n̄j̄öl, kal̄p man̄ö kub haḡöm, man̄ö haḡö ami b̄i n̄pe r̄imnap ami b̄i an̄b̄ gau b̄ön n̄öp al pak l̄ila.

Herod uma

Hain̄ö Herod ram m̄n̄n̄j̄ö Judia ar̄ö ḡöm, am daun kub Sisaria m̄dm̄d̄öp.

²⁰ Herod am Sisaria m̄d̄öm, daun kub m̄ih̄öp Daia Saidon n̄bi b̄i gau kal̄p n̄n̄j̄ö mulu luga. Pen Daia Saidon n̄bi b̄i ap̄öm, b̄i Herod ram n̄pe abada b̄i Blasdas n̄p m̄īt̄ȫn̄ ḡi n̄öm hagla, “Han̄p p̄ör k̄iȳö l̄ö, apun Herod ram m̄n̄n̄j̄ö n̄pe i nan maḡö rau ud arbut hal̄ö. An̄b̄ u, han̄p kal̄ kal̄ juaḡmim; agam̄j̄ jim n̄il m̄daian,” a ḡila. Hageila, Blasdas n̄pe pen haga, “U n̄n̄j̄ö haḡpim,” a ga.

²¹ Pen Herod man̄ö an̄bu n̄n̄j̄öm, n̄in ap man̄ö hagnabin, a ḡöm, hag la. Hain̄ö hag la n̄in an̄bu aūö, n̄pe kin̄ kai ȳmbal r̄ö wal̄j̄ aij aij yab̄īl gau ȳm̄öm, sea kin̄ kub n̄pe ad̄ö u asik̄öm, n̄bi b̄i gau kal̄p man̄ö hag n̄a.

²² Herod man̄ö an̄bu hag n̄ö n̄n̄j̄öl ḡi hagla, “U b̄i ap r̄ö hagagab; god ap r̄ö hagab,” a ḡila.

²³ Pen Herod man̄ö an̄bu n̄n̄j̄öm, “Ȳp man̄ö an̄bu r̄ö hagaḡmim; God hib n̄pe n̄öp hagpe ad̄ö aran,” a gaga. An̄b̄ u, B̄i Kub ejol n̄pe ap hag yūö, ap̄öm Herod n̄p ḡö, m̄ñ̄a kub ḡöm, ḡise l̄ö b̄ön n̄öp uma. *

²⁴ Pen God Man̄ö u hag n̄il̄ö ar̄ö n̄n̄j̄öl ḡi, ram m̄n̄n̄j̄ö gau k̄id k̄id ara. *

²⁵ Pen Banabas aip Sol aip Jerusalem m̄dm̄il, ḡin̄g aulo u had̄ö ḡipul, a ḡim̄il, Jon Mak n̄p ut̄ ḡi ado ḡi Adiok arla. *

13

Banabas aip Sol aip man̄ö hag n̄öl ḡi ar̄lö

¹ Daun kub Adiok an̄b̄ au b̄i God man̄ö hagep b̄i r̄imnap, b̄i God man̄ö hag n̄eb̄ b̄i r̄imnap m̄deila. B̄i an̄b̄ gau me, ap Banabas; ap Simion. B̄i Simion an̄bu n̄p B̄i P̄ir a ḡim̄idal. B̄i ap Lusias, n̄pe Sairini daun n̄b̄ö. B̄i ap Maneyen, n̄pe Kin̄ Herod b̄i n̄n̄j̄eb̄ n̄pe ap. Pen b̄i ap Sol.

² Pen n̄in ap kale nan maḡö n̄n̄j̄aḡöm, B̄i Kub n̄p n̄öp sabe ḡi m̄idl̄ö n̄n̄j̄öl ḡi, Ana Ūt̄ n̄pe kal̄p haga, “Kale Banabas aip Sol aip hagaimim, w̄ög kal̄p hag l̄in̄ö u ḡil̄ö arn̄im,” a ga. *

³ An̄g haḡö, kale nan maḡö n̄n̄j̄aḡöm, God n̄p sabe ḡöm, Banabas aip Sol aip kal̄p n̄im̄aḡö ad̄ö lan̄ l̄öm, God kal̄p m̄ih̄ön abad m̄deian, a ḡöm, kal̄p hag yula. *

⁴⁻⁵ Ana Ūt̄ n̄pe kal̄p abad m̄d̄ö n̄n̄j̄öl ḡi, b̄i n̄i Jon Mak, w̄ög hal̄p pro pro r̄imnap ḡi n̄an, a ḡim̄il, n̄p ut̄ ḡi Selusia daun n̄ḡi gōl yan̄ am̄öm, n̄ḡi maḡib̄ udöm, ram m̄n̄n̄j̄ö n̄ḡi r̄ib̄ gus ga airan Saipras arla. Am̄öm, daun kub Salamis am̄öm, Sol aip Banabas aip Juda magum gep ram gau am̄öm, n̄bi b̄i gau kal̄p God Man̄ö hag n̄il̄ö. *

⁶ Pen n̄bi b̄i Saipras m̄deila an̄b̄ gau kal̄p God Man̄ö hag n̄i dam dam, daun kub Pepos am̄jak̄öm, Juda b̄i ap kuj cage aim̄ö gep b̄i ap nable pakl̄ö. B̄i an̄bu hib n̄pe Ba-Jisas. N̄pe man̄ö piral haḡöm haga, “Yad God man̄ö hagep b̄i ap,” a ga.

⁷ Daun kub Pepos au, Saipras gapman b̄i kub yab̄īl han̄m̄d̄öp, hib n̄pe Segias Polas. B̄i an̄bu n̄pe b̄i gas̄i n̄n̄j̄ö k̄id yab̄īl hīk̄öm n̄n̄j̄m̄d̄öp. N̄pe Banabas aip Sol aip, God Man̄ö ȳp hagl̄ö n̄n̄j̄in, a ḡöm, kal̄p haḡö apil, n̄p God Man̄ö hag n̄il̄ö. Pen b̄i kuj cage aim̄ö gep b̄i u n̄pe b̄i kub an̄bu b̄i n̄n̄j̄eb̄ n̄pe ap.

⁸ B̄i Ba-Jisas an̄bu, Grik man̄ö haḡöm n̄p Elimas a ḡim̄idal. Banabas aip Pol aip kale Segias Polas n̄p God Man̄ö aij u hag n̄il̄ö, n̄pe r̄im̄id̄ l̄i apdi n̄n̄j̄ aij ga u pen, b̄i kuj aim̄ö gep b̄i u n̄n̄j̄öm, Banabas Pol man̄ö naj̄j̄ kek haḡöm, Segias Polas Jisas man̄ö u n̄n̄j̄ udagn̄im, a ḡöm, n̄p haga, “B̄i an̄b̄ m̄ih̄au man̄ö pir alabil u n̄n̄j̄aḡm̄ön,” a ga.

⁹ Sol hib n̄pe ap me Pol a ḡim̄idal. Ana Ūt̄ n̄pe Pol n̄p aijman̄ rauöm gas̄i aij n̄ö n̄n̄j̄öl ḡi, b̄i kuj aim̄ö gep b̄i u n̄p n̄n̄j̄ ij hal̄ö l̄i m̄d̄öm haga,

¹⁰ “Ne kijaki pi yag daua; naj̄j̄ n̄öp ḡip̄an. Nan n̄ih̄ön n̄ih̄ön aij m̄d̄öp u ar̄ö ḡim̄ön,

* 12:18: Ap 5:22-24 * 12:23: Dan 5:20 * 12:24: Ais 55:11 * 12:25: Ap 11:29-30; 15:37 * 13:2: Ap 9:15

* 13:3: Ap 6:6 * 13:4-5: Ap 12:12; 15:39

n̄bi b̄i gau kal̄ip piral n̄öp gab̄ön. Ne p̄ör p̄ör B̄i Kub man̄ö n̄n̄jö n̄ipe u udm̄ön man̄ö piral r̄ö lab̄ön. Ne ñ̄n̄ mai ḡi naji gab̄ön u ar̄ö ḡinab̄ön?

¹¹ An̄ig gab̄ön u, God gö, ñ̄n̄ bad ap amḡö ne we ḡö s̄idö mailö n̄n̄jagnab̄ön,” a ga.

Pol man̄ö an̄ibu haḡö, ad̄iñ Ba-Jisas n̄iñja, kumi p̄ir r̄ö bad ap amḡö n̄ipe har̄ik̄ö böñ n̄öp s̄ib ga. An̄ig gö, b̄i ap ȳip ñ̄n̄maḡö ud adan yamañ, a göm, ud r̄ir̄ikoñ göl ḡi m̄ideia. *

¹² Banabas Pol kale b̄i m̄ih̄öñ B̄i Kub man̄ö u n̄ip haḡ ñ̄ailö u n̄n̄jöm, Segias Polas n̄ipe aiö ga. An̄ib u, Ba-Jisas ga u n̄n̄jöm, n̄ipe Jisas n̄ip n̄iñ uda.

Banabas Pol kale daun kub Adiok, ram m̄in̄öñ Pisidia au arl̄ö

¹³ Pen Pol b̄i n̄ipe gau aip ñ̄ig maḡib udöm, Pepos ar̄ö göm, Pega daun, ram m̄in̄öñ Pampilia au arla. Am m̄idöm, Jon Mak n̄ipe kal̄ip m̄ih̄öñ au ar̄ö göm, ado ḡi Jerusalem ara. *

¹⁴ Kale pen Pega daun ar̄ö ḡimil, daun kub Adiok, ram m̄in̄öñ Pisidia au arl̄ö. Am m̄idöm, Juda God n̄ip sabe gep ñ̄n̄ u, Juda magum gep ram u ammil, as̄ik̄ m̄idailö.

¹⁵ Juda magum ram abad m̄idm̄idal b̄i gau uraköm, Mos̄is lo man̄ö kal̄i kliñ r̄ika ad̄iñ r̄imnap abe, b̄i God man̄ö hagep gau kal̄i kliñ r̄ikla ad̄iñ r̄imnap abe, amḡö l̄i n̄iñ n̄ibi b̄i m̄ideila gau kal̄ip hagla. Kale man̄ö haḡ p̄is göm, b̄i ap haḡ yulö Banabas Pol as̄ik̄ m̄idailö au amöm haga, “Mamil m̄ih̄öñ. N̄ibi b̄i gai i n̄iñ udep man̄ö r̄imnap m̄idain̄im u, han̄ip haḡ ñ̄ilö n̄in̄un,” a ḡila.

¹⁶ Hagailö, Pol uraköm man̄ö hagn̄ig ñ̄n̄maḡö dap ranöm haga, “Kale Juda n̄ibi b̄i gau abe, Juda n̄ibi b̄i wasö God n̄ip sabe ḡim̄idim gau abe, man̄ö hagn̄ig gabin i r̄im̄id l̄i n̄iñjim.

¹⁷ God n̄ipe hadame n̄öp ap̄is bac b̄i hon gau uda. God an̄ibu n̄ipe Isrel n̄ibi b̄i God hon me. Hainö kale ram m̄in̄öñ Ijip am m̄ideila, God kal̄ip abad m̄id aij gö, ñ̄i pai yag dapöm, iru yab̄iñ n̄öp m̄ideila. B̄i kub Pero kal̄ip, aragnabim, a ga u pen God klö ke yab̄iñ n̄ipe u göm, kal̄ip uñ ḡi dam Ijip h̄öñ adö aula. *

¹⁸ Kale m̄i ñ̄in̄juöl m̄ih̄öp (40) ram m̄in̄öñ kabö n̄öp m̄idm̄idöp an̄j au m̄idöm, God n̄ip man̄ö iru n̄ibanö sas̄im l̄i ḡim̄idal u pen God kal̄ip abad m̄id aij ga. *

¹⁹ Pen nöd ram m̄in̄öñ Kenan n̄ibi b̄i r̄igon̄ ke ke unbö mudun j̄iñ m̄ideila, pen God n̄ibi b̄i n̄ipe kal̄ip abad m̄id aij göm p̄idöñ n̄ipe ñ̄ö, n̄ibi b̄i r̄igon̄ ke ke unbö

mudun j̄iñ nöd m̄ideila gau kal̄ip aip pen pen göm, r̄id̄ik̄ ḡi yu al pak löm, ram m̄in̄öñ an̄ibu ram m̄in̄öñ kale ke r̄ö udla. *

²⁰ Kale Ijip m̄idlö m̄i ina u wö ralöm, ram m̄in̄öñ aip̄iñ n̄öp an̄j ram m̄idlö m̄i ina u wö ralöm, n̄ibi b̄i r̄id̄ik̄ ḡi yuöm, ram m̄in̄öñ kale udla m̄i ina u abe wö ralöm ḡilö me, m̄i unbö po hadred pipdi (450) ina.

“Pen God kal̄ip dam ram m̄in̄öñ Kenan aui löm, b̄i manö ud as̄ik̄ep r̄imnap haḡ lö, kal̄ip abad m̄idm̄idal. Hainö b̄i God manö hagep Samyuel m̄ideia ñ̄in̄ u, *

²¹ n̄ibi b̄i Isrel gau kale Samyuel n̄ip hagla, ‘Ne kin̄ ap haḡ lö, han̄ip n̄ibi b̄i maḡöñhalö abad m̄ideinab,’ a ḡila. Hageila, God b̄i ne Kis ñ̄i n̄ipe Sol n̄ip haḡ lö, kin̄ kale m̄idm̄idöp. B̄i an̄ibu Benjamin k̄iḡin̄ r̄ik damöm r̄ik damöm r̄ik l̄ila. Sol kin̄ kale m̄idö, m̄i ñ̄in̄juöl m̄ih̄öp (40) ina. *

²² Pen hainö God n̄ipe gö Sol kin̄ m̄idageia. God n̄ipe Depid kin̄ kale hag la. God n̄ipe Depid manö hagöm haga, ‘Hibur gas̄i m̄idmagö yad ke gas̄i göp r̄ö u, Jesi ñ̄i n̄ipe Depid hibur gas̄i m̄idmagö n̄ipe abe unbö r̄ö n̄öp gas̄i göp; nan n̄ihön n̄ihön gan̄j a ḡi n̄iñnabin u, n̄ipe an̄ig unbö r̄ö n̄öp ḡinab,’ a ga. *

²³ “Pen God n̄ipe gö, Depid ñ̄i pai r̄ikö, r̄ik dam dap̄il göm, Jisas n̄ip yag daula. An̄ib u, God nöd manö klö hag la r̄ö, n̄ipe Isrel n̄ibi b̄i kal̄ip Ud Kam̄iñ Yuep B̄i ap yua. *

²⁴ Pen Jisas iñ göm wög gaga magö u, Jon n̄ipe apöm, Isrel n̄ibi b̄i kal̄ip haga, ‘Nan si nan naji ḡipim u, n̄ihön ḡin̄ig an̄ig ḡipun, a ḡimim, arö ḡipe, kalöp ñ̄ig pak ñ̄inabin,’ a ga. *

²⁵ Jon wög n̄ipe ḡi p̄is ḡin̄ig geia ñ̄in an̄j u, n̄ibi b̄i gau kal̄ip haga, ‘Kale ȳip b̄i an, a ḡimim, gas̄i n̄iñbim? B̄i Kub p̄ör abad m̄idpim b̄i u, yad wasö. B̄i an̄ibu hainö aunab. Ma r̄irup n̄ipe u ud hub̄iknam r̄ö lagöp,’ a ga. *

²⁶ “Añ mam yad, kale r̄imnap Ebrahim ñ̄i pai n̄ipe m̄idpim; kale r̄imnap Juda n̄ibi b̄i wasö pen God n̄ip sabe ḡim̄idim. Krai n̄ibi b̄i ud kam̄iñ yuep manö Jon haḡ ñ̄i m̄idm̄idöp an̄ibu, God n̄ipe han̄ip nan a göm haga.

²⁷ Jerusalem n̄ibi b̄i gau abe, b̄i kub kale gau abe, Jisas n̄ipe Krai u auub a göm n̄inagla. Jisas n̄ip al pak l̄ilö umañ a ḡila u, God manö hagep manö kal̄i kliñ r̄ikla r̄ö n̄öp ḡila. Pen God n̄ip sabe ḡin̄ig Juda magum gep ram p̄ör aum̄idal u, kale manö kal̄i kliñ r̄ikla an̄ibu p̄ör p̄ör n̄öp n̄iñm̄idal.

* **13:11:** Ap 9:8 * **13:13:** Ap 15:38 * **13:17:** Eks 1:7; 6:6; 12:51 * **13:18:** Nab 14:34; Dud 1:31 * **13:19:** Dud 7:1; Jos 14:1 * **13:20:** Jaj 2:16; 1Sa 3:20 * **13:21:** 1Sa 8:5,19; 10:20-24 * **13:22:** 1Sa 13:14; 16:12; Sam 89:20
* **13:23:** 2Sa 7:12-16 * **13:24:** Mad 3:1-2 * **13:25:** Jon 1:20,27 * **13:28:** Mad 27:22-23

28 Nipe nan naj ap göp aka göm ulhai wasö n:njom gapman b: kub Pailod n:p hagla, 'Ne hagö n:p al pak l:lan,' a g:la. *

29 Pen God Manö haga rö, magö:halö nöp Jisas n:p g:la. Hainö n:bi b: n:pe gau apöm, wip he ud as:ik dam kabö m:gan r:igöl g:la. *

30 R:igöl g:la u pen God gö kauyan uraka.

31 Nipe uraköm, kam:n n:midö n:njol g:, n:bi b: n:pe aip Galili n:bö Jerusalem aula gau, n:p n:n iru nöp n:nla rö, uri Isrel n:bi b: kal:p Jisas manö aij u hag n:aböl. *

32 "Pen hol b: m:höj aubul i, kalöp Kraiss manö aij u hagn:g aubul. God hadame nöp ap:s bac b: hon kal:p manö klö hag löm g:nabin a ga manö an:bu nöp

33 gas: n:n m:dom, God n:pe Jisas n:p ud urak n:a. Ga an:bu ap:s bac b: gau n:nogla u pen n: pai r:ik lep kale gau m:n hon n:njun. Depid n:pe God Manö ad:n Sam a g:pal au K:map y:gwö an n:bö kal: k:n r:iköm haga, 'Ne N: yad.

Yad m:n Nap ne m:dpin,' a ga. *

34 God n:pe gö, Jisas uraka u me, hainö umöm ha:n roman hij g: lug l: arn:m rö lagöp. Manö an:bu God Manö ad:n ap an:igöl m:dpö:

'Yad Depid n:p manö ut klö n:njö hag l:nö u kalöp nöp n:nabin,' a ga. *

35 Pen God Manö ad:n ap an:igöl m:dpö:

"'Ne B: U: ne arö gö, ha:n roman n:pe hij g: lug l: aragn:m,' a ga. *

36 "Pen Depid n:pe God wög n:p hag la u, n:bi b: n:pe m:dm:idal n:n an:bu g: damöm uma. Pen Depid n:pe umö, nap n:hi b: kal:p r:igöl g:m:idal gau dam r:igöl g:lö, ha:n roman n:pe hij g: lug l: ara.

37 Pen God n:pe gö uraka B: an:bu, ha:n roman n:pe hij g: lug l: araga.

38 "An:b u, m:deimam n:njim. Jisas n:pe umöm uraka u me, God nan si nan naj g:pim u n:njom arö g:nab manö aij u kalöp hagabul.

39 Hon Juda lo manö adö u nöp n:njun geinabun u, God nan si nan naj g:pun u n:n nöp m:deinab. Pen Jisas mab ba lan al pak l:lö uma u me, hon Jisas n:p n:n udeinabun u, God nan si nan naj g:pun u n:njom, arö göm, han:p n:bi b: aij yad, a g:nab. *

40 Pen b: God manö hagep gau hadame nöp hagla rö han:p gagn:m, a g:mim gas: u n:n aij g:mim. Kale hagla,

41 'Kale n:bi b: y:p a:ab a:ab n:bim gau n:njim!

Kale m:dpim magö i, nan ke n:bö ap g:nabin.

Nan g:nabin an:bu kalöp nöd hageinaböl u, n:nlon l: hagaböl, a g: n:nabim.

An:b u, kale pa g:l g:l g:mim

böj nöp um hir g:mim!' a g:la," a ga. *

42 Pol aip Banabas aip manö an:bu hagmil, Juda magum gep ram an:bu höj arlö n:njol g:, n:bi b: gau hagla, "God n:p sabe gep n:n hain u kauyan apil, han:p manö an:bu r:imnap halö hag n:mil," a g:la.

43 N:bi b: gau magum g: m:deila gau ram u arö göm, ke ke arlö n:njol g:, Juda n:bi b: kabö göl r:imnap abe, n:bi b: gau n:bö Juda kai n:nm:idal rö n:n udla r:imnap abe, Pol aip Banabas aip kal:p hain göm arla. Adan an au amöl g:, b: m:hau kal:p haglö, " 'God han:p mög n:njom ud aij göp,' a g:mim, gas: u n:njol g: nöp m:daimim," a g:lö.

44 Pen Juda God n:p sabe gep n:n hain u, n:bi b: daun kub an:bu m:deila gau magö:halö rö, B: Kub manö n:n:n g ap magum g:la.

45 Pen Juda b: kub gau n:bi b: iru n:banö aula u n:nlö, mulu lugö, Pol Banabas kal:p b: m:hau kal:p n:njom gas: naj n:nla. Pol manö n:hön n:hön n:bi b: gau kal:p haga u hag juöm, hib n:pe u hag pro g:la.

46 Juda b: gau an:g gailö, Pol aip Banabas aip p:n:n gagmil, manö pen klö hagmil haglö, "God Manö aij u kalöp Juda n:bi b: nöd hagul a g: pul u pen kale manö aij an:bu udagmim, hon pör m:dep magö u n:n udun rö lagöp, a g:pim u me, m:n Juda n:bi b: wasö gau kal:p hag n:nabul. *

47 N:hön g:n:g: B: Kub han:p hagöm manö an:g göl haga,

'Yad hagnö, kale Juda n:bi b: wasö gau kal:p mailö kale m:dmim,

ram m:nöj ke ke gau ammim, n:bi b: gau magö:halö mailö an:bu n:njö n:njol g:,

yad kal:p ud kam:n yunabin,' a ga," a ga. *

48 Juda n:bi b: wasö gau manö an:bu n:njom, m:n m:n göm, B: Kub manö u, manö aij unbö ke yab:l, a g:la. An:b u, n:bi b: God, pör pör m:daiöl, a göm, hag la gau magö:halö manö aij an:bu n:n udla.

49 Pen B: Kub manö u, ram m:nöj an:b gau magö:halö haglö ara.

50 An:g ga u, Juda n:bi b: gau n:njö mulu lugö, am Adiok n:bi kub God n:p n:n udla r:imnap abe, b: kub ram m:nöj an:bu abad m:dm:idal gau r:imnap abe, kal:p haglö, kale am n:bi b: iru nöp dapöm, Pol aip Banabas aip kal:p g: naj göm, ram m:nöj kale gau hag höj yula.

* 13:29: Mad 27:59-60 * 13:31: Ap 1:3,8 * 13:33: Sam 2:7 * 13:34: Ais 55:3 * 13:35: Sam 16:10 * 13:39: Ro 10:4 * 13:41: Hab 1:5 * 13:46: Ap 3:26; 18:6 * 13:47: Ais 49:6

51 Anig gi hag hön yulö, bi mihau kale Adiok arik amöl gi, manö aij dam hag ñajul udagpim, a gimil, ma kale acip acip gau fik gi yumil ammil, daun kub Aikoniam arlö.

52 Pen Ana U† nipe nibi bi Jisas nip nñj udla gau ajman rauö, kale mññ mññ yabiñ göl gi mideila.

14

Pol aip Banabas aip daun kub Aikoniam ajailö

1 Pol aip Banabas aip am daun kub Aikoniam midmil, Juda magum gep ram u ammil, manö hag ñi aij gilö nñjöl gi, Juda nibi bi gau löm, Juda nibi bi wasö gau löm, iru nöp Jisas nip nñj udla.

2 Pen Juda nibi bi rñmnap, Jisas manö hagabil u nñj udagnabun, a göm, amöm Juda nibi bi wasö gau kalip manö nñjeb nñjagep piral hageila nñjöm kale nibi bi Jisas nñj udla gau kalip nñjölö mulu kal luga.

3 Pen Pol aip Banabas aip, manö anibu nñjmil, ram mñnön anibu arik araglö. Kale au nöp midmil, Bi Kub manö u klö göm waiö nöp hag ñimdidil. Bi Kub kalip mñhön aip abad midö nñjöl gi, nan gagep rö rñmnap, nan nñjeb nñjagep rö rñmnap gailö, nibi bi rñmnap nñjöm hagla, "Anib u, manö hagabil anibi nñjö nöp hagabil," a göm, nñjla.

4 Pen Aikoniam nibi bi anib gau asik ke ke löm, böñ u Juda nibi bi gau manö hagla rö nñjla, böñ u bi Jisas manö ud arep bi gau hagla u nöp nñjla.

5 Pen Juda nibi bi rñmnap gau löm, Juda nibi bi wasö rñmnap gau löm, bi kub kale gau abe, Pol aip Banabas aip kalip gi najj gun, kabö ju pak lun, a göm, gasi u nñjla.

6 Kalpe mñhön pen manö anibu nñjmil, pñññ gi am daun kub mihau Lisdra Debi, ram mñnön Likonia au arlö.

7 Ammil, anib gau gi ajöl gi, Krais manö aij u hag ñimdidil.

Bi ma najj ga u, Pol gö, kamñj la

8 Pen daun kub Lisdra anibu, bi ap nñme nip yag daua ññn u nöp ma najj gö, adan ajagmidöp bi ap midmidöp.

9 Bi anibu nipe ap asik midöm, Pol manö hageila u nñj mdeila. Pol bi anibu nip nñj ij halö löm gasi nñja, bi anibi, God yip gö kamñj lññm rö löp, a gi gasi nñjmädöp.

10 Anib u, Pol nip nñjöm, meg migam dap ranöm haga, "Urak!" a ga. Hagö, bi anibu yñjñd uraköm, ma abö göm ara.

11 Pol anig gö, nibi bi nñj mdeila gau manö yabiñ kale Likonia manö u hagöm hagla, "Bi kumi kabö adö lañ nñbö gau, god mñhön nibi bi rö lñmil ap hagabil i," a gñla.

12 Anig hagöm, Banabas nip, god Sus, a gñla. Pen Pol nipe manö iru nöp hagmidöp rö, nip, god Hemis, a gñla.

13 God piral Sus sabe gimidal anibu, sabe gep ram u yöp gi lñla daun gof anib au me, god piral Sus sabe gep bi kub u abe, nibi bi au mdeila gau abe, god Sus pör sabe gipun u mññi auöp i, a göm, kaj kau nñbar rñmnap udöm, mab pñpñ aij aij rñmnap ud dauö, nibi bi iru yabiñ aula.

14 Pen Pol aip Banabas aip, geila anibu nñjmil, waiñ kale gau ud biñññ gimil, nibi bi iru nöp mdeila an anib au ammil haglö,

15 "Kale nñhön gññig anig gabim? Hol mñhön god wasö! Kale nibi bi yabiñ midpim rö, hol u rö nöp unbö rö midpun. Hol Jisas Krais manö aij nipe u kalöp hag ñññig aubul. God nipe kumi kabö lañ gi löm, mñnön naböñ il i gi löm, ññg solwara u gi löm, nan nñhön nñhön midöp gau magöñhalö gi löm, ga. Hol kalöp Krais manö aij u haglo, nan yharñj piral sabe gabim gau arö gimim, God kamñj midöp u nöp sabe gi midaimim, a gul, kalöp hagabul."

16 Pen nöd nibi bi ram mñnön ke ke gau midöm, gasi kale ke nñjöm nan yharñj sabe gñla u, God nñjöm kalip gi najj gaga.

17 Pen kale yharñj midagpim; nip nñññg, nññnabim. Nipe pör pör kalöp ud aij göp. Nipe nöp gö, möñ alöm, nan magö iru nöp midö nñjöl gi, mññ mññ göl gi nan ñññim. Anib u, nipe anig gab u nñjmim, nñjö nöp God hon midöp u hadö nñjeb," a gilö.

18 Anig haglö u pen, nibi bi anib gau, bi anib mñhai i kumi kabö adö lañ nñbö aubil, a göm, kaj kau nñbar rñmnap pak sabe gi ñññig geila, uñham yabiñ hag hag wasö gilö.

Pol nip kabö ju pakla

19 Pen kalpe mñhön daun kub Lisdra anibu nöp midlö nñjöl gi, Juda kai daun kub Adiok, ram mñnön Pisidia au midmidal nibi bi rñmnap abe, daun kub Aikoniam midmidal nibi bi rñmnap abe apöm, nibi bi anib gau kalip piral hagöm hagla, "Bi mihau manö aij hagagabil; piral hagabil," a gñla. Anig hageila, nibi bi anib gau nñjöm, Pol nip kabö ju pak löm, böñ nöp umöb, a göm, ññ gi dam kabö waryö gñgabö gñla u höñ adö löyan yula.

* 13:51: Mad 10:14; Ap 18:6 * 14:3: Mak 16:20; Hib 2:4 * 14:5: Ap 14:19 * 14:11: Ap 28:6 * 14:15: Ap 10:26; Sam 146:6 * 14:16: Ap 17:30 * 14:17: Jer 5:24 * 14:19: Ap 17:13; 2Ko 11:25

²⁰ Anig gila ninyom nibi bi Jisas nup nny udla gau ap bning g'gabö g'lö nnyöl g', Pol uraköm daun kub an'bu ado g' ara. Pen ruö Pol aip Banabas aip Lisdra arö g'mil Debi arlö.

²¹⁻²² Pol aip Banabas aip Debi ammil, Jisas manö aij u nibi bi gau kalip hag nailö, nibi bi iru nöp Jisas nup nny udla. Pen kalpe m'hön nöd aubul adö u nöp arul, a g'mil, ado g' Lisdra, Aikoniam, Adiok ram m'nön Pisidia au amöl g', nibi bi Jisas manö aij u haglö nny udla gau kalip kauyan hag ni aij göl g' arlö. Kalip hag ni aij göl g' haglö, "Jisas manö aij u arö g'agmim; nny udmim rö nöp nny u m'daimim. Anig g'ipe, kalöp m'nyör iru n'naböl pen gasi u nnyagmim; God hanip udöm abad m'deinab, a g'mim, klö g'mim u nöp nnybe arn'm," a g'lö. *

²³ Anig hagmil, cöc ke ke an'ib gau, nibi bi Jisas nny udla gau bi nab'c m'daiöl, a g'mil, bi r'mnap wög an'bu hag l'lö. Anig g'mil, kalpe m'hön nan magö n'nyagmil, God n'p sabe göl g' haglö, "Bi Kub, bi gai i nöp nny udpal rö, kalip abad m'daimön," a g'lö.

Pol aip Banabas aip daun kub Adiok, Siria Propins au arlö

²⁴ Anig göl ram m'nön Pisidia gau ajmil, ram m'nön Pampilia arlö.

²⁵ Pampilia ammil, Jisas manö aij u nibi bi Pega daun gau kalip hag n'mil, daun kub Adalia arlö.

²⁶ Adalia ammil, nig mag'ib udmil, daun kub Adiok, Siria Propins au, nöd m'dmil aulö u ado g' arlö. Kale nöd arnig gailö, Adiok nibi bi Jisas nup nny udla gau, God n'p sabe göm hagla, "Manö aij ne u nibi bi gau kalip hag n'nyg arabil rö, kalip m'hön abad m'id aij g'mön," a göm, kalip m'hön hag yulö, ammil, manö an'bu hag ni ajm'dil. *

²⁷ An'ib u, ado g' Adiok apil, nibi bi Jisas nup nny udla gau kalip w'ni allö aueila, God n'pe gö kale n'hön n'hön gila gau magö'halö hag ni aij g'ila. Juda nibi bi wasö gau iru nöp Jisas manö aij u nny udla aiud u abe hag n'ila. *

²⁸ Kalip anig göl hag n'mil, kalip aip n'ib bad ap rap'n m'dailö.

15

B' kub Jerusalem ap magum göm manö hagla

¹ Pen bi r'mnap ram m'nön Judia n'bö Adiok apöm, bi Juda wasö Jisas nup nny udla gau kalip hag n'ila, "Mos'is hadame nöp hanip Juda n'bi bi haga, 'N'nyan g'isön yag dapim, wan hañ kale r'ib g' dö g'mim,'

a ga. An'ib u, kale u rö nöp hañ r'ib g' dö gagnabim u, God kalöp ud kam'ny yuagnab," a g'ila. *

² Anig hageila, Pol aip Banabas aip manö u kabö rö hagagaböl, a g'mil, kalip aip manö pen pen haglö ara. Anig geila, Adiok nibi bi Jisas nup nny udla gau, nibi bi kale ke r'mnap abe, Pol Banabas bi m'hau abe hag löm hagla, "Kale Jerusalem ammil, manö an'ibi dam, bi Jisas manö ud arep bi gau abe, Jisas nibi bi n'pe gau kalip abad m'dpal bi gau abe kalip hag n'mim, kale pen hag amil apil göm gasi n'hön n'nyaböl u nnyim, ap hagpe n'nyun," a g'ila. *

³ Anig hagöm, kalip hag yulö, kale am ram m'nön Pönisia an' au amöl g', Juda nibi bi wasö gau Jisas nup nny udla manö an'bu hag n'lö n'nyöl g', an' mam nnyöm magö'halö n'ni lila. Ram m'nön Pönisia an'bu arö göm, kale amöm ram m'nön Sameria an' au amöl g', manö u rö nöp hag n'lö n'nyöl g', an' mam gau u rö nöp nnyöm n'ni lila.

⁴ Pen kale ram m'nön Sameria arö göm, amöm Jerusalem amjakeilö, nibi bi Jisas nup nny udla gau abe, bi Jisas manö ud arep gau abe, Jisas nibi bi n'pe gau kalip abad m'deila bi gau abe, kalip hag w'hai udöm aij auabim a g'ila. Hageila, Pol aip Banabas aip, God n'pe gö nan n'hön n'hön g'ila u magö'halö kalip hag ni aij g'ila. *

⁵ Anig hagailö, Perisi bi Jisas nup nny udla gau r'mnap uraköm hagla, "Juda n'ibi bi wasö gau Jisas nup nny udnaböl u, hañ r'ib g' dö göm, Mos'is lo u hagab hagab rö nöp g'lan," a g'ila.

⁶ Anig hageila, bi Jisas manö ud arep gau abe, Jisas nibi bi n'pe abad m'deila bi gau abe, manö an'bu hag aij gun, a göm, ap magum g'ila.

⁷ Ap magum göm, manö an'bu hag amil apil g' m'idlö nnyöl g', Pida uraköm haga, "Mam bi. Kale nnybim, nöd God hanip n'ime löm, Juda n'ibi bi wasö gau Jisas manö aij u nny udöl, a göm, y'ip hag lö, yad am kalip Kraisi manö aij u hag ni ajm'din. *

⁸ God gasi r'm'id m'dmagö hon magö'halö nnyöb u, Ana U' hanip n'a rö, Juda n'ibi bi wasö gau kalip u rö nöp n'ia. Anig ga u hon nnybun, n'pe kalip abe ud aij göp. *

⁹ Hanip Juda kai manö ap ke hagöm, Juda nibi bi wasö gau kalip manö ap ke hagöm gagöp. Kraisi manö aij u nny udla u me, God n'pe nan si nan naj g'ila gac m'dmagö kalip an' dan m'deia u lik g' yua.

¹⁰ God Juda n'ibi bi wasö gau bö' nöp uda rö, kale n'hön ginig, neb neb göl g' hagpim,

* 14:21-22: Ap 15:32; 1De 3:3 * 14:26: Ap 13:1-2 * 14:27: Ap 15:4,12 * 15:1: Gal 5:2 * 15:2: Gal 2:1
* 15:4: Ap 14:27 * 15:7: Ap 10:1-43 * 15:8: Ap 10:44; 11:15

'Mosís lo manö kalí kliš ríkóm haga haga rö nöp lo pro ap gagnabim u, God kalöp ud kamñj yuagnab,' a gípim? Así masí gí aij gímim, a gípim u, apís bac bí gí wasö nñjla. Hon u rö nöp gí wasö nñjbun u, pen uri Juda nñbi bí wasö Jisas nñp nñj udla gau kalíp, mñjör anñbu udöl, a gímim, hagabim ar? *

11 U aij wasö. Bí Kub Jisas hanñp Juda kai mög nñjób u, il aññ anñbu nöp me, Bí Kub Jisas nñpe ke gö, hon nñp nñj udno, hanñp ud kamñj yunab. Anñb unbö rö nöp, Bí Kub Jisas Juda nñbi bí wasö gau kalíp mög nñjób u, il aññ anñbu nöp me, Bí Kub Jisas nñpe ke gö, kale nñp nñj udlö, kalíp u rö nöp ud kamñj yunab," a ga. *

12 Pen nñbi bí ap mñdeila gau magöñhalö, manö ap hagöm wasö, agamñj mñdailö nñjöl gí, Banabas aip Pol aip kalíp aiud udöm, kalpe mñhöñ ram mñnöñ ke gau gau amöl gí, Juda nñbi bí wasö gau Jisas manö aij u hag ññ ajailö nñjöl gí, God nñpe nan gagep rö gau, nan nñjeb nñjagep gau ga u, aiud u magöñhalö kalíp hag ññ aij gñlö.

13 Pen bí mñhau manö hag pís gñlö nñjöl gí, Jems uraköm haga, "Mam bí. Manö hagnñg gabin i nñjim! *

14 God Juda nñbi bí wasö gau kalíp mög nñjöm ud aij göm, nñbi bí yad ke mñdeinaböl, a göm, hadö uda u, Saimon uri nöp manö hagöp u nñjbun.

15 God ga anñbu, God manö hagep gau hadame nöp hagöm kalí kliš ríkla rö nöp ga. Manö anñbu kalí kliš ríkóm hagla,

16 'Bí Kub nñpe hagöp,

"Hainö yad ado gí apem, Depid ram pa lulo gí pa jö gí luga u, yad ke kauyan gí aij gñnö, píđön yabiñ mñdnab.

17 Anñb u, Juda nñbi bí wasö ram mñnöñ ke gau nñbö gau nñbö, rñmnap nñbi bí yad mñdeinaböl a gípim gau, yñp ulhai nñjnaböl.

18 Nan nñhöñ nñhöñ hainö gñab u, yad Bí Kub hadame dagol gau hag lñnö u me, anñg hagabin," a ga, ' a gñla," a ga. *

19 Jems manö anñbu hagöm haga, "Gasí yad nñjbun u, Juda nñbi bí wasö Jisas nñp nñj udnaböl gau, kalíp mñjör rñmnap ñagun.

20 Pen kalíp köp kalí kliš rík yuun hagun, 'Nñbi bí rñmnap god piral gau nñp nan sabe gí ñññg, wal kaj nan gau dam pakaiöl, kale ññjagmim. Nñbi si bí si gagmim. Wal kaj nan gau, hagape u ññjagmim. Wal kaj nan gau rugu ud bu gñlö umññm u ññjagmim,' a gun. Manö gau rö hagagun. *

21 Pen ai gññg: bac bí hadame nöp gñla rö, mññi u rö nöp daun gau gau magöñhalö, God nñp sabe gep ñññ u Juda magum gep ram u am magum göm, pör pör manö Mosís hagöm kalí kliš ríkka u amgö lñ nñjmñdal," a ga.

Juda nñbi bí wasö gau kalíp köp kalí kliš rík yula

22 Jems anñg hagö, bí Jisas manö ud arep gau löm, bí Jisas nñbi bí nñpe gau kalíp abad mñdeila bí gau löm, nñbi bí Jisas nñp nñj udla gau magöñhalö löm, hagla, "Hon bí hon rñmnap hag lino, Pol Banabas bí mñhau aip Adiok arlanj," a gñla. Anñg hagöm, bí Jisas nñbi bí nñpe gau abad mñdeila bí mñhöñ Judas Basabas aip, Sailas aip, kalíp hag lila.

23 Köp ap kalí kliš ríkóm, Pol Banabas bí gau ññla. Köp anñg göl kalí kliš ríkka:

Mam bí, kale mñdpim?

Hon namam kale, Jisas manö ud arep bí gau abe, Jisas nñbi bí nñpe gau kalíp abad mñdpil bí mñhau abe, kalöp Juda nñbi bí wasö daun kub Adiok abe, Siria Propins abe, Silisia Propins abe mñdmim Jisas nñp nñj udpim gau, köp kalí kliš rík yuabun.

24 Ai gññg: manö ap auub nñjbun, nñbi bí hon gai i rñmnap, hanñp hag nñjöm wasö, gasí kale ke u nöp nñjöm, am manö kub kalöp gasí mñlö lñmim rö manö rñmnap kalöp hag ñeila.

25 Anñb u, hon bí rñmnap hon ke hag lñno, bí mñdmagö hon aij yabññ Pol Banabas bí mñhau seg nñnaböl.

26 Pol Banabas bí mñhau gau ajmil, halíp al pak lñnaböl, a gñmil, gasí u nñjagpil. Bí Kub Jisas Kraiss manö aij nñpe u nñbi bí gau kalíp hag ñul, a gñmil, gasí aññ anñbu nöp nñjmil, hañöwatö hag ññ aij göl gí ajmñdil.

27 Judas Sailas bí mñhau yunñg gabun. Kale ammil köp kalí kliš ríkabun i manö adö u nöp kalöp hag ññ aij gñnabil.

28 Hon magum gun, manö anñbu hag amil apil gñno nñjöl gí, Ana Uñ nñpe hanñp gasí aij ñö, köp kalí kliš ríkun mñjör rñmnap kalöp ñagnabun, a gñno. Yñharí? manö mñhöp nöp hagnabun a gun hagno. *

29 Nñbi bí rñmnap god piral gau sabe gññg, wal kaj nan gau dam pakaiöl, kale ññjagmim. Wal kaj nan gau, hagape u ññjagmim. Wal kaj nan gau rugu ud bu gñlö umññm u ññjagmim. Nñbi si bí si gagmim. Nan hagabun i arö gñnabim u, gí aij gñnabim.

Manö hagpun me u. Kale mñd aij gñmim.

* 15:10: Mad 11:30; Gal 3:10 * 15:11: Gal 2:16; Ep 2:5-8

* 15:13: Gal 2:9 * 15:18: Emo 9:11-12 * 15:20:

Eks 34:15-17; Lep 17:10-16 * 15:28: Mad 23:4

Köp kalî klîñ rîkla u me u.

³⁰ Köp anîbu kalî klîñ rîkôm bî gau ñîlô, kale Jerusalem arô gôm, daun kub Adiok, Siria Propins gau ado gî arla. Am-jakôm, nîbi bî Jisas nîp nîj udla gau haglô, magôñhalô ap magum gîla nîjôm köp daula u ñîla.

³¹ Köp ñîlô, nîbi bî kale manô anîbu amgô lî nîjôlô, kalîp aij yabîl gö, gasî halô mîdôm hibur kalîp ñîñî yabîl la.

³² Judas Sailas bî God manô hagep bî mîthau mîdmîdil me, ñîñ bad ap Adiok mîdmîl, Jisas nîbi bî nîpe gau kalîp manô iru nöp hag ñî aij gîlô nîjôl gî, kale Jisas manô aij nîpe nîj ud pîdôñ gôm gasî halô mîdeila.

³³⁻³⁴ Anîg gîmil hag ñî pîs gîmil, arnîg gîlô nîjôl gî, nîbi bî Jisas nîp nîj udla anîb gau ap magum gôm, sabe gôm, Bî Kub kalpe mîthôñ abad mîd aij gö, kale agamîj mîd aij gîl, a gôm, kalîp mîthôñ hag yula.

³⁵ Pen Pol aip Banabas aip Adiok au mîdmîl, bî anîb gau nîbô rîmnap aip, Bî Kub manô aij u nîbi bî gau kalîp hag ñîl gî mîdeila.

Pol Banabas ke ke arlô

³⁶ Pen mîd damôm, Pol nîpe Banabas nîp haga, “Hol mîthôñ nöd ajul Bî Kub manô haglo ara ram mîñôñ gau, nîj ud pîdôñ göl gî nöp mîdpal aka gul, am nîjul auul,” a ga.

³⁷ Hageia, Banabas haga, “Anîb u, Jon Mak nîp abe ut gî ud arul,” a ga. *

³⁸ Hageia, Pol haga, “Ñî anîbu nöd ut gî ud arlo, wög gî hakôm auaga; nîpe Pampilia nöp amôm arîk ara. Anîb u, mîñî nîp ut gî ud aragnabul,” a ga. *

³⁹ Pol anîg hageia, kalpe mîthôñ ke nöp pen pen hagmil, Banabas nîpe Jon Mak aip ñîg magîb udmîl, ram mîñôñ ñîg rîb gus ga airan Saipras arlô.

⁴⁰ Pol nîpe pen Sailas nîp uda. Nîbi bî Jisas nîp nîj udla gau, sabe gôm, Bî Kub nîpe Pol Sailas kalîp mîthôñ abad mîdeian, a gôm, bî mîthau hag yula.

⁴¹ Pol nîpe Siria Propins gau abe, Silisia Propins gau abe gî ajöl gî, nîbi bî Jisas nîp nîj udla gau kalîp God Manô rîmnap halô hag ñî aij gö, kale nîjôm nîj ud pîdôñ gî mîdeila.

16

Pol ram mîñôñ ajmîdöp gau kauyan ado gî ara

¹ Pol Sailas kalpe mîthôñ aj aj lîmil, Debi ammil, Lisdra amjaklô. Ram mîñôñ anîb gau Jisas nîp nîj uda bî ap mîdeia; hib nîpe u Dimodi. Bî anîbu nîme nîpe u Juda nîbô

nîbi ap pen Jisas nîp nîj uda. Nap nîpe u Grik nîbô bî ap. *

² Lisdra nîbi bî Jisas nîp nîj udla gau abe, Aikoniam nîbi bî Jisas nîp nîj udla gau abe, Dimodi bî aij a gîla. *

³ Pol pen, Dimodi yad aip Jisas manô u hag ñî ajaiul, a gôm nîña u pen, Juda nîbi bî gau hagnaböl, “Dimodi nap nîpe u Grik bî ap rö, ñî nîpe hañ rîb gî dö gaga rö, manô nîpe u udagun,” a gî naböl, a gî gasî nîjôm, Dimodi nîp dam arô hañ rîb gî dö gîla.

⁴ Pol Sailas Dimodi kalpe daun daun gau gî ajöl gî, bî Jisas manô ud arep gau abe, bî Jisas nîbi bî nîpe gau kalîp abad mîdeila bî gau abe, Jerusalem gau magum gôm manô nîhôn nîhôn hagla u, nîbi bî Jisas nîp nîj udla gau kalîp hag ñôm, anîg anîg gîmîm, a gîla. *

⁵ Anîg göl gau gau gî ajöl gî, nîbi bî Jisas nîp nîj udla gau, kalîp Jisas manô aij u hag ñî aij gîlô, kale manô anîbu nîj udôm, klô gôm, nîpe haga rö nöp gî mîdeila. Ñîñ añî añî pör pör nîbi bî rîmnap halô Jisas manô aij u nîjôm, Jisas nîp nîj udla.

Pol naböñ nîña

⁶ Pol bî nîpe gau aip Esia Propins mîdpal nîbi bî gau kalîp Kraismanô aij hag ñun a gôm, arnîg geila u pen Ana Ut nîpe, aragnîm, a ga. Anîb u, ram mîñôñ Prijia an gau ajôm, Galesia Propins an gau ajôm geila. *

⁷ Kale am am, ram mîñôñ Misia sösöl apöl gî, Bidinia Propins arun a geila u pen Jisas Ana nîpe kalîp, aragnîm, a ga.

⁸ Jisas Ana nîpe anîg hagö, kale Bidinia Propins aragla; ram mîñôñ Misia an gau aramôm daun kub Droas arla.

⁹ Droas amôm, sibôn an yan Pol naböñ nîña, bî Masedonia Propins nîbô ap uraköl mîdôm, nîp manô neb neb gî hagôm haga, “Ne ñîg ju böñ j Masedonia aumôn, hanîp gî ñîmôn,” a ga.

¹⁰ Pol anîg gî naböñ nîñaia, hon hagno, “U God nöp, Masedonia nîbi bî kalîp Jisas manô aij u am hag ñim, a göp,” a gun, magö anîbu nöp Masedonia arnîg gun nan gî jîñ gîno.

Nîbi Lidia Jisas nîp nîj uda

¹¹ Am ñîg magîb udu, Droas arô gun, ram mîñôñ ñîg rîb gus ga airan Samodres arno. Ruö pen Samodres arô gun, Niapolis daun amjakno.

¹² Ñîg magîb udu, Pilipai, Masedonia Propins an gau amjakno. Rom gapman nîbi bî iru nöp aram Pilipai mîdôm abad mîdmîdal. Anîb u, ram mîñôñ an gau Pilipai

* 15:37: Ap 12:12,25 * 15:38: Ap 13:13; Kol 4:10 *

16:1: Ap 14:6; 2Di 1:5 * 16:2: Plp 2:19-22 * 16:4: Ap

daun kub yabıl mıdeia. Hon ńın bad ap Pilipai gau mıdaino.

¹³ Juda God ńıp sabe gep ńın u, God ńıp sabe gep ka ap mıdeinab, a gun, daun ajõn arõ gun, ńıg goł gamıñ arno. Amun ńıno, ńıbi rımnap ap mıdeila. Anıb au asıkun, kalıp manõ hag ńıno.

¹⁴ ńıbi ńıñ mıdeila anıb gau, ńıbi ap daun kub Daiadaira ńıbõ, hib ńıpe u Lidia. ńıpe wańj mu gau gı lõ, raumıdal. ńıpe God ńıp sabe gımdõp. Bı Kub ńıpe ńıbi anıbu ńıp gası aij ńõ, Pol manõ aij haga u, ńıñõ hagab, a gõm, ńıñ uda.

¹⁵ Pen Lidia abe, ńıbi bı ram ńıpe aip hanla gau abe, kalıp ńıg pak ńıno, Lidia haga, “Yad Bı Kub kabõ gõl ńıñ uđpin, a gımim ńıñbim u, kale ap ram yad han mıdaimim,” a ga. Hanıp anıg hagõ, manõ ńıpe udun, am ram ńıpe u hanno.

Pol Sailas kalıp mıhõn nagı lıla

¹⁶ Hon mań ap God ńıp sabe gep ka u amun, pai nagı wõg gep ap ńıp nable pakno. Pai anıbu ńıp kıjaki aban alõ, nan ńıhõn ńıhõn hainõ gı nab u, ńıbi bı gau kalıp hag ńõ, ńıp mani ńımıdal. ńıpe anıg gõ, bı ńıp rau daulõ, nagı wõg kalıp gımdõp gau, mani kub udmıdal.

¹⁷ Hon araino ńıñõl gı, pai anıbu hanıp hain gõl gı haga, “Bı gai i, God adõ i gılan mıdõp u ńıp wõg gıpal. Kale nan ńıhõn ńıhõn geinabim, God kalõp ud kamıñ yunab, manõ u nõp hagabõl,” a ga. *

¹⁸ Pen pai u manõ anıbu rõ põr põr hag hag hag, ńın ap Pol iru yabıl gõ, ado gõm kıjaki pai aban ala u ńıp haga, “Jisas Kraıs hib ńıpe u ńıñmõn, pai anıbi ńıp arõ gımõn aru!” a ga. Adı? kıjaki ńıp aban ala u hõn ara.

¹⁹ Pen pai anıbu ńıp mani raulõ, kalıp nagı wõg gımdõp bı gau, Pol kıjaki hag yua manõ u ńıñõm, mani kub uđpun u hainõ udagnabun, a gõm, Pol Sailas kalıp mıhõn uđsı uđõm Rom bı kub mıdeila gau manõ kub hagnıg, ııp gı dam manõ hagep kuõ u arla.

²⁰ Rom bı manõ ud asıkep bı kub gau manõ kub hagõm hagla, “Bı mıhõn i bı Juda ńıbõ. Daun kub hon i apil gılõ, hon ńıbi bı ram mıñõn hon nuõ ńıbõ i gılõ yuõ kal lugõp. *

²¹ Hon Rom ńıbi bı manõ nõd ńıbõ adõ u ke mıdõp pen kale manõ gıson ńıbõ manõ hon ńıñagep u, ńıñmim gımim, a gımil, hag ajabil,” a gıla.

²² ńıbi bı ńıñ mıdeila gau u rõ nõp, manõ adõ anıbu nõp hagõm, Pol Sailas kalıp mıhõn manõ kub haglõ, bı manõ ud asıkep

bı kub gau hagla, “Wańj kalıp mıhõn gau uđ jumim, ur ud pakim,” a gıla. *

²³ Haglõ, ur ud pak ado malo gõm, dam nagı lep ram raul mıgan u yuõm, bı nagı lep ram abad mıdeia u ńıp hagla, “Kalıp mıhõn ńıñ aij gı mıdaimõn,” a gıla.

²⁴ Haglõ, bı nagı lep ram abad mıdmıdõp u, kalıp mıhõn uı gı dam ram raul mıgan yabıl au yan lõm, ma kıd kalıp mıhau uđ mab kub mıgan u yulõ arõ, pa rıbık pıdõn ga.

²⁵ Pen sıbõn anı kub yan, Pol Sailas kalpe mıhõn God ńıp sabe gõl gı, kımap rımnap hag mıdlõ ńıñõl gı, bı nagıman rımnap kale apdı ńıñ mıdeila.

²⁶ Anıg gailõ ńıñõl gı, nabõn munmon kub yabıl u uđõm, nagı lep ram u halõ uđ danı gõm, ajõn gau ke hiıkõm, bı nagıman gau kalıp sen adıkla gau magõñhalõ hubıka.

²⁷ Anıg gõ, bı nagıman gau kalıp abad mıdeia bı u urakõm ńıñga, ajõn gau magõñhalõ hiıkõl mıdeia. ńıpe ńıñõm, “Bı nagıman gau, ajõn hiıkõ, pıñıñ gı amhakpal rõ, bı kub yad u yıp al pak lınab,” a gõm, ru mılõ kıd ńıpe ke u uđ ııp gı uđõm, ńıpe ke bıg lınıg geia. *

²⁸ Pol pen ńıp wıñ kub al hagõm haga, “ńıhõn gıñıg ne ke bıg lınıg gabõn? Hon pıñıñ gı aragpun. Magõñhalõ mıdõpun i,” a ga.

²⁹ Pol anıg hagõ, nagıman abad mıdeia bı u wıñ alõm haga, “Hapõ yıñıd dauim,” a ga. Hagõ, hapõ daulõ, ńıpe dam gı dõ gı ram raul mıgan yan amõm, anıñn gõ, gıł gıł gõl gı, am Pol Sailas mıdailõ ıı au kugom yıma.

³⁰ Pen anıg gõl kugom yımõm, urakõm, kalıp mıhõn uı gı hõn yan amõm haga, “Bı kub aij yad mıhai, yad ńıhõn geinam, God yıp uđ kamıñ yunab?” õ ga. *

³¹ Hageia, ńıp haglõ, “Bı Kub Jisas ńıp ńıñ uđeinabõn u, ne ke abe, ńıbi bı ne aip hanban gau abe, kalõp uđ kamıñ yunab,” a gılõ.

³² Anıg hagmil, bı anıbu ńıp abe, ńıbi bı ńıpe aip hana gau magõñhalõ abe, kalıp Bı Kub manõ aij u hag ńılõ.

³³ Anıg hag ńılõ, kalıp mıhõn sıbõn anı kub yan nõp damõm, hań romanı pakla gau ńıg ıı yua. Anıg gõ, magõ anıbu nõp ńıp abe, ńıbi bı ńıpe gau abe, kalıp magõñhalõ ńıg pak ńılõ.

³⁴ Kalıp magõñhalõ ńıg pak ńılõ, bı nagıman gau kalıp abad mıdeia bı u, kalıp mıhõn uı gı dam ram ńıpe damõm, nan magõ ńõ, ńıñlõ. Bı anıbu ńıpe ke abe, ńıbin ńı pai ńıpe gau abe, mıñı hon God

nɪp nɪŋ udpun, a gōm, mɪñ mɪñ yabɪ gōl gɪ mɪdeila.

³⁵ Ruō pen, Rom bɪ kub gau polisman gau kalɪp hagla, “Bɪ nagɪ mɪdɪpɪl mɪthau kalɪp hubɪk yube, arɪl,” a gɪla.

³⁶ Haglō, bɪ nagɪman gau kalɪp abad mɪdeia bɪ anɪbu, manō anɪbu dam Pol Sailas mɪdailō u amōm haga, “Manō ud asɪkep bɪ kub gau kalōp haggal, ‘Hubɪk yube arɪl,’ a gɪpal. Anɪb u, kale mɪhōŋ arɪl. Bɪ Kub kalpe abad mɪd aij gō, agamɪj mɪd aij gɪ mɪdaimim!” a ga.

³⁷ Hageia, Pol haga, “Hol mɪhōŋ u rō nōp bɪ Rom nɪbō mɪthau pen manō kub nɪŋōm wasō, nɪbi bɪ anɪ au halɪp mɪhōŋ ur ud pak ado malo gōm, dam nagɪ lɪbal u, aij gagōp. Anɪb u, halɪp mɪhōŋ agamɪj pi gōl hag yuun, a gōm, hagabōl ar? Bɪ kub gau kale ke nagɪ lep ram i apōm, halɪp bɪ mɪhōŋ ut gɪ damōm, seg hōŋ yan arun,” a ga.

³⁸ Pol anɪg hagō, polisman gau manō anɪbu nɪŋōm, ado gɪ am manō ud asɪkep bɪ kub gau kalɪp hag nɪlō, Pol Sailas kale Rom nɪbō bɪ mɪthau manō u nɪŋōm, pɪñɪŋ gɪla.

³⁹ Pɪñɪŋ gōm, kale am Pol Sailas kalɪp bɪ mɪhōŋ ut gɪ damōm, seg hōŋ yan amōm, manō hain gōm hagla, “Kalɪp mɪhōŋ aij geinab u, daun kub anɪbi arō gɪmil armil,” a gɪla.

⁴⁰ Pol Sailas nagɪ lep ram u arō gɪmil, nɪbi Lidia ram u am mɪdmil, nɪbi bɪ Jisas nɪp nɪŋ udla gau aip magum gōm, Bɪ Kub manō aij kalɪp hag nɪlō kale nɪŋōm, manō aij anɪbu udōm gasɪ halō mɪdōm mɪñ mɪñ gɪla.

17

Desalonaika nɪbi bɪ Pol Sailas kalɪp mɪhōŋ al pak lɪnɪg gɪla

¹ Pen Pol Sailas kalpe mɪhōŋ daun kub Pilipai arō gɪmil, ammil daun kub Ampipolis amjaklō. Ampipolis arō gɪmil, am daun kub Apolonia amjaklō. Pen Apolonia arō gɪmil, am daun kub Desalonaika amjakmil nɪŋlō, Juda magum gep ram ap mɪdeia.

² Nɪŋamil, Pol pōr gɪmɪdōp rō, Juda God nɪp saba gep nɪn mɪthau nɪgan, nɪbi bɪ gau aip Juda magum gep ram raul mɪgan u amōm, kalɪp aip manō hag amɪl apɪl ga.

³ God Manō ɪl u kalɪp hag nɪ aij gōm, God manō hagep bɪ gau hadame yan, Mesaia u ilōn kub udōm umōm kauyan uraknab a gɪla manō anɪbu hag nɪ aij gōm, “Mesaia u Jisas, bɪ kalōp hagabin i,” a ga.

⁴ Pol anɪg hagō, nɪbi bɪ rɪmnap nɪŋō hagōp, a gōm, manō haga rō nōp nɪŋ udōm, Pol Sailas kɪd u arla. Nɪbi hib halō iru nōp abe, Grik nɪbi bɪ God nɪp nɪŋ udla iru nōp abe, Pol haga manō anɪbu nɪŋ udla.

⁵ Pol Sailas manō haglō nɪbi bɪ iru nōp nɪŋ udeila u, Juda bɪ gau rɪmnap nɪŋlō, mulu lugō, bɪ naij yɪharɪŋ daun adan anɪ au mɪdeila gau rɪmnap udlō, kale pen am nɪbi bɪ iru nōp dap lōm, manō pi pug kub yabɪ gɪla. “Pol Sailas kalɪp mɪhōŋ uhai nɪŋun, nɪbi bɪ gai i kalɪp nɪno, bɪ mɪthau al pak lɪlan,” a gōm, am Jeson ram u urōn gɪgabō gōm uhai wasō nɪŋla.

⁶ Uhai wasō nɪŋōm, Jeson nɪp udōm, nɪbi bɪ Jisas nɪp nɪŋ udla rɪmnap halō udōm, dam gapman bɪ kub mɪdeila au amōm, manō kub hagla. Manō kub hagōm hagla, “Pol Sailas bɪ mɪthau ram mɪnōŋ ke gau gau magōŋhalō ajmil haglō, nɪbi bɪ gau magōŋhalō manō pen pen manō hauɪ gɪpal. Pen mɪñi ap mɪdɪpɪl ram mɪnōŋ hon i.

⁷ Kale gapman bɪ kub hon Sisa manō nɪpe rɪb juōm, kiŋ hon ke ap mɪdōp, a gōm, bɪ Kiŋ anɪbu Jisas a gɪpal. Pen bɪ Jeson i, bɪ anɪb mɪthau kalɪp dam ram nɪpe u lō han mɪdajɪl,” a gɪla.*

⁸ Anɪg hageila, nɪbi bɪ iru nōp ap mɪdeila gau abe, daun gapman bɪ kub gau abe nɪŋōm, manō hauɪ kub yabɪ gɪla.

⁹ Manō hauɪ kub yabɪ gōm, Jeson nɪp mani rɪmnap udōm, nɪbi bɪ nɪp aip daula gau mani rɪmnap udōm, hagla, “Hainō manō anɪbu kuoyan gɪnabim u, mani kale anɪbi bōŋ nōp udnabun,” a gɪla. Anɪg hagōm, kalɪp hag hōŋ yula.

Daun kub Beria nɪbi bɪ iru nōp Jisas manō aij u nɪŋ udla

¹⁰ Sɪbōn ga magō u nōp, nɪbi bɪ Kraiss nɪp nɪŋ udla gau Pol Sailas kalɪp mɪhōŋ dam yulō, daun kub Beria arlō. Beria amjakmil, Juda magum gep ram u arlō.

¹¹ Ammil, Jisas manō aij u hag nɪlō, Juda nɪbi bɪ Beria mɪdeila gau, nɪbi bɪ Desalonaika mɪdeila gau rō wasō; manō kalɪp mɪhōŋ u nɪŋlō, aij gō nɪŋōl gɪ, “Pol nɪŋō hagab aka?” gōm, God Manō u nɪn aɪñ aɪñ pōr pōr amgō lɪ nɪŋ aij gɪmɪdal.

¹² Pen Juda magum gep ram anɪbu nɪbi bɪ aula gau iru nōp Jisas nɪp nɪŋ udla. Grik nɪbi hib mɪdeia gau u rō nōp, iru nōp Jisas nɪp nɪŋ udla. Grik bɪ u rō nōp, iru nōp Jisas nɪp nɪŋ udla.

¹³ Pen Pol am Beria nɪbi bɪ kalɪp God Manō hag nɪab, a gɪlō, Juda nɪbi bɪ Desalonaika mɪdmɪdal gau manō anɪbu nɪŋlō, mulu lugō, apōm, Beria nɪbi bɪ kalɪp manō neb neb gɪlō, kal junɪg geila.

¹⁴ Anɪg gō nɪŋōl gɪ, nɪbi bɪ Jisas nɪp nɪŋ udla gau, Pol nɪp dam yulō, nɪg solwara gōt gau ara. Pen Sailas Dimodi bɪ mɪthau Beria au mɪdailō.

¹⁵ Pen bɪ rɪmnap Pol nɪp dam daun kub Ates yuōm, ado gɪ arnɪg geila nɪŋōm Pol

* 17:7: Luk 23:2; Jon 19:12

kalip haga, "Sailas Dimodi kalip mihonj hagpe, yinjid auil," a ga.

Pol daun kub Adens midea

¹⁶ Pol nipe Sailas Dimodi kalip mihonj daun kub Adens au abad midol gi nija, nibi bi anib gau god piral kale sabe gimidal nan gau, iru yabul nop midea. Nipe ninjo, hibur nip u naj yabul ga.

¹⁷ Anig gom, Juda magum gep ram u amom, Juda nibi bi gau rimnap abe, Grik nibi bi God nip ninj udla rimnap abe, kalip aip manö hag amil apil gimidop. Pen nin anin anin anin por por manö hagep kuö au amom, nibi bi ap midea gau, kalip aip u rö nop manö hag amil apil gimidop.*

¹⁸ Daun kub Adens anibu, nibi bi gasi adö ke ke njila gau, hib ke ke hagom, rimnap Epikorian nibi bi a gila, rimnap Sidowik nibi bi a gila. Nin ap, Pol nibi bi anib gau kalip Jisas umom uraka manö aij u agö, Epikorian bi gasi aij nneb rimnap, Sidowik bi gasi aij nneb rimnap, Pol manö haga u ninjom, nip aip hag amil apil gom, rimnap hagla, "Bi manö hib nig löp manö u nihon manö hagnig gab?" ö gila. Pen rimnap hagla, "Nibi bi milö gau sabe gipal god kale gau rö nop hagab," a gila.

¹⁹⁻²⁰ Pen Pol nip dam kansol kai midea u amom hagla, "Ne manö gison ke nibö nibi bi gau kalip hagabon u, mifi hanip u rö nop hag ni aij gö, hon abe manö il anibu nin aij gun," a gila.

²¹ Pen nibi bi Adens nibö gau abe, nibi bi ke gau nibö apom Adens midea gau abe, manö gison nibö rimnap ninjun hag midaiun, a gom, gasi u nop ninmidal.

²² Pol pen nipe kansol kai midea an au urakom haga, "Kale Adens nibi bi. Yad ninbin kale klö yabul gimim, nan rimnap sabe gun, a gimim, gasi u ninjbin.

²³ Yad gai i ajem ninbin, kale kabö ana ke ke gi limim, nan ke ke sabe gipim rö, hib u adö anibu kal kliin rikpe. Pen kabö bid nan sabe gi neb ap gi lthe u, hib u kal kliin rikpe, 'Bi sabe gipal ninjagpun, a kabö ana nipe me i,' a gipe. Manö ninjagpun, a gimim, kal kliin rikpe anibu, mifi kalöp manö il u hagnig gabin.

²⁴ "God minonj nabonj il i gi löm, nan minonj nabonj il i midop gau magorhalö gi löm ga u, nipe Bi Kub yabul. Kumi kabö adö lanj abe, minonj nabonj il i abe, Bi Kub midom abad midop. Nibi bi gau God sabe gep ram nimagö kale gi llo, nipe ap ram anib gau midagnab, wasö.*

²⁵ Nipe hanip gi löm, ake bad u yuö, ake löl gi midpun. Nan hon gau magorhalö nipe nop nibö. Nipe Bi klö naj anibu, hon

nimagö hon nan aij ap gun nip nin rö lagop.*

²⁶ Nipe bi anin ap nop, Adam nip gi lö, Adam nipe pen rik damom, rik dam dapil gilö, mifi nibi bi ke ke gau minonj nabonj il i rigonj rigonj magorhalö gau midpun. Pen God nipe nop nod gasi ninjom gaia me, nibi bi rimnap ram minonj ap ap midom, mid damom, hainö nipe ke haga nin u, nibi bi gau nibö rimnap ap ka kale anibu udpal.

²⁷ God nipe ke gasi ninjom gab u, nin rimnap ulham midom, yip ulhai ninjom, ud rikol göl gi gi, yip ulhai ninj udol, a gom, gab. Pen nip ninj udnig geinabol u, nipe hon magorhalö milö gau midagop. Hon aip midop i.*

²⁸ Nimagö adö nipe u me, hon midpun. Pen bi manö kal kliin rikpe kale ke rimnap, 'Hon abe ni pai nipe midpun,' a gipal u, ninjom haggal.

²⁹ "Pen hon God ni pai nipe midpun rö, gol, silpa, kabö gau udun, gasi hon ke ninjun, nimagö hon ke nan rimnap ana gi lun, sabe gagun.*

³⁰ Nod God manö aij nipe ninjagmidal rö, kalip manö kub hagaga. Pen uri nibi bi ram minonj ke gau gau magorhalö kalip hagab, 'Nan si nan naj gipim u, nihon ginig anig gipun, a gimim, arö gim,' a gab.

³¹ Hainö nipe ke nop ninjom nin u, Bi nipe hag la u nip yuö apom, nibi bi minonj nabonj il i midpal magorhalö manö kub hagom, nime linab. Hon ninjun, Bi manö kub hagnab anibu, nip al pak lilo umö, God gö kauyanj uraka. Anig ga u, nibi bi gau magorhalö ninjom, manö kub hagnab haga u, waiö nop haga u ninlanj a gom ga," a ga.*

³² Pol, bi ap umom urakop manö haggajip u ninjom, nibi bi midea gau rimnap hag mihol gila; pen rimnap hagla, "Nin rimnap halö manö anibu kauyanj hagnaimon ninjun," a gila.

³³ Anig hagle ninjol gi, Pol kansol kai midea gau kalip arik ara.

³⁴ Pen daun kub Adens anibu, nibi bi rimnap Pol manö nip u udom, Jisas nip ninj udla. Nibi bi anib gau me, bi ap hib nipe u Dionisias. Nipe bi kub kansol kub kale ram minonj anibu nibö bi ap. Nibi ap hib nipe u Damaris. Pen nibi bi rimnap halö abe Jisas nip ninj udla.

18

Pol am daun kub Korid gau midea

¹ Pol daun kub Adens arö gom, daun kub Korid gau ara.

* 17:17: Ap 18:19 * 17:24: 1Ki 8:27; Ap 7:48 * 17:25: Sam 50:12 * 17:27: Sam 145:18; Jer 23:23 * 17:29:

Ais 40:18-20; 44:10-17; Ap 19:26 * 17:31: Sam 96:13

² Pol Korid amöm nıŋa, bı Juda ber mıhau mıdailö. Nugmul hib u Akwila; nıŋ ram mınönŋ Podas yag daulö, kub göm nıpe ju dam ram mınönŋ Idali, daun kub Rom söl au, mıdmıdöp. Pen hainö gapman bı kub Klodias, Juda nıbi bı rımnap Rom mıdagaiöl, a gö, Akwila aip nıbin nıpe Prisila aip, Idali arö gımil, am Korid au mıdailö. Pen Pol, ber anıb mıhau am nıŋnıg göm, ram kalpe ara. *

³ Bı ber anıbu, kale sel ram gımıdil. Pen Pol u rö nöp wög anıbu rö gımıdöp u me, am kalıŋ aip han mıdöm, sel gau gımıdal. *

⁴ Pol nıpe pen, Juda nıbi bı gau abe, Grik nıbi bı gau abe, kale magöŋhalö Jısas manö aij u nıŋ udlaŋ, a göm, Juda God nıŋ sabe gep nın u, nıpe pör pör Juda magum gep ram u amöm, klö göm kalıŋ aip manö hag amıl apıl gımıdöp.

⁵ Pen hainö Sailas aip Dimodi aip Masedonia Propins arö gımil, Pol Korid mıdeia au aulö, Pol nıpe pör pör Jısas manö aij u hag nı dam dam, Juda nıbi bı gau kalıŋ manö hag nöm, Mesaia pör abad mıdmıdun u me Jısas nöp, a gımıdöp. *

⁶ Pol anıg hageia, Juda nıbi bı gau manö nıpe u nıŋagöm, nıŋ hag juöm, manö naij haglö nıŋöl gı, Pol nıpe, Jısas manö aij u nıhön gıŋıg arö gıpal, a göm, walıŋ nıpe u pıpal paköl gı haga, “Yad kalöp Jısas manö aij u hag nınö nıŋagpım rö, God kalöp ud kamıŋ yuagnab u, nan kale ke. Mıŋı kalöp Juda nıbi bı arö gem, Juda nıbi bı wasö gau kalıŋ am hag nıŋabin,” a ga. *

⁷ Pol anıg hagöm, kalıŋ arö göm, bı Juda wasö ap ram u ara. Bı anıbu hib nıpe Didias Jasdas. Nıpe God nıŋ sabe gımıdöp. Ram nıpe u Juda magum gep ram goł söl au.

⁸ Pen Krispas, bı Juda magum gep ram abad mıdmıdöp bı u, nıbi bı nıpe aip han mıdeila gau aip Jısas nıŋ nıŋ udla. Daun kub Korid gau, nıbi bı rımnap iru nöp, Pol Jısas manö aij haga u nıŋjöm, nıŋjö hagöp, a göm, manö anıbu nıŋ udöm, nıŋ pakla.

⁹ Nın ap sıbön yaŋ Pol naböŋ nıŋa, Bı Kub nıŋ haga, “Ne pıŋıŋ gagmön. Ne gası halö mıdmön, ktö gımön, manö aij yad u nıbi bı gau kalıŋ hałöwałö hag nö araŋ.

¹⁰ Yad nöp aip mıdpın. Daun kub i nıbi bı yad iru yabı nöp mıdpal; nıbi bı rımnap nöp gı naij göl rö lagöp,” a ga. *

¹¹ Bı Kub anıg hagö, Pol Korid nöp mıdöm, mı aŋı ap rakın unbö kagoł jıŋ u, nıbi bı gau kalıŋ God Manö u hag nı mıdmıdöp.

¹² Pen Rom bı kub gau Galio nıŋ hag lıłö, nıpe amöm Akaia Propins abad mıdeia nın

u, Juda nıbi bı gau, Pol nıŋ nıŋjö mulu lugö, manö hag adö aŋı löm, nıŋ ud sısı lı dam manö kub hagnıg arla.

¹³ Pol nıŋ manö kub hagöm hagla, “Bı i nıbi bı gai i kalıŋ hagöm, ‘Kale God nıŋ sabe gıŋıg gımım, anıg anıg gıpe,’ a göp. Pen manö hagab u udöm geinaböl u, kale lo hon rıb junaböl,” a gıla.

¹⁴ Anıg hageila, Pol pen hagnıg gabin a gı nıŋa u pen, Galio pen uraköm, Juda nıbi bı gau kalıŋ haga, “Kale Juda nıbi bı. Bı i nan naij ap gaiböp, manö kub hagnıg gabım u nıŋbneŋ.

¹⁵ Pen kale yıharıŋ manö magö gau nıbö gau nıbö udmım pen pen hagnım, bı hib kale nıla gau u rö nöp udmım, manö pen pen hagnım, u manö kub wasö; manö yıharıŋ anıbu yad nıŋagnabin. U manö yad wasö. Manö anıbu kale ke hagnımı!” a ga.

¹⁶ Anıg hagöm, bı polisman nıpe gau hagö, manö kub hageŋ mıgan u kalıŋ ju dam höŋ yaŋ yula.

¹⁷ Kale höŋ amöl gı, bı Juda magum gep ram abad mıdmıdöp u, Sosdenes, polisman gau nıŋ ur udöm pak gus gıla. Gapman bı kub Galio nıŋjöm, manö ap hagaga.

Pol kauyaŋ daun kub Adiok, Siria Propins au ara

¹⁸ Pen Pol Korid rapın mıdöm, nıbi bı Jısas manö nıŋ udla gau kalıŋ, “Kölarö au mıdaiım,” a göm, Akwila Prisila ber mıhau aip ram mınönŋ Siria arun, a göm, Senkria daun, nıŋ solwara goł au arla. Senkria gau am mıdöm, Pol manö ktö nıŋjö nıŋjö nöp God nıŋ hagabin a göm, umagö nıpe rıka. *

¹⁹⁻²¹ Nıŋ magıb udöm, Senkria arö göm, am am daun kub Epesas amjakla. Pol nıpe Juda magum gep ram raul mıgan u amöm, Juda nıbi bı gau aip manö hag amıl apıl geia. Anıg gö, nıbi bı gau nıŋ hagla, “Nın rımnap halö hon aip au mıdaimön,” a gıla. Pen manö kalıŋ u udagöm haga, “Kale au mıdaiım. God yıŋ, yau, a geinab u, hainö ado gı kalöp aunabin,” a ga. Anıg hagöm, Akwila Prisila ber mıhau kalıŋ nıbi bı anıb gau aip Epesas gau hag löm, nıpe nıŋ magıb udöm hada.

²² Nıŋ magıb anıbu am am Sisaria amjakö, Pol nıŋ magıb anıbu arö göm, ıı aramöm Jerusalem ara. Jerusalem amjaköm, nıbi bı Jısas nıŋ nıŋ udla gau, “Kale mıdpım?” a göm, kalıŋ aip manö rımnap haga. Pol anıg göm, Jerusalem arö göm, nıŋ magıb kauyaŋ udöm, daun kub Adiok, Siria Propins au ara.

²³ Pol Adiok amöm, yöŋ rapın nın bad ap mıd arö göm, am Galesia Propins gau abe,

* 18:2: Ro 16:3 * 18:3: Ap 20:34 * 18:5: Ap 17:14-15

* 18:18: Nab 6:18; Ap 21:24

* 18:6: Ap 13:46,51; 20:26 * 18:10: Jos 1:9; Ais 41:10

ram m+nön Prijia gau abe g+ ajöl göm, n+bi b+ Jisas n+p nöd n+ij udla gau, kale Jisas manö aij u n+ij ud p+idön göl, a göm, kal+p magöñhalö hag n+ aij ga.

B+ ne Apolos manö u

²⁴ Pen b+ Juda daun kub Aleksadria n+bö ap, apöm Epesas m+deia. Hib n+pe u Apolos. N+pe b+ gas+ aij n+ijom manö hag aij gep b+. N+pe God Manö ad+ij nöd kal+ k+in r+kla u n+ij aij ga.

²⁵ B+ r+mnap n+p B+ Kub Adan Arep manö r+mnap nöp hag n+la. An+bu u me, n+pe klö yab+ göm, Jisas n+pe gai n+bö apöm b+ aigale b+ rö m+deia u n+bi b+ gau kal+p kabö göl nöp hag n+im+döp. Pen manö hag n+im+döp an+bu, Jon b+ n+ig pak ñeb hag n+im+döp rö nöp n+ijom hag n+im+döp. Manö r+mnap halö n+ijaga.

²⁶ Pen Apolos p+ñ+ij gagöm, Juda magum gep ram u amöm, manö an+bu halöwalö yab+ hag n+im+döp. Pen n+n ap manö hag n+ m+deia n+ijom Prisila Akwila ber m+thau n+ijmil, n+p ut g+ dam ram kale u amöm, God Adan Arep manö n+ijaga magö r+mnap hag n+ aij yab+ g+ilö.

²⁷⁻²⁸ Hainö Apolos n+pe Akaia Propins arn+ig gö, Epesas n+bi b+ Jisas n+p n+ij udla gau, Apolos n+pe am kal+p manö aij u hag n+ nab u aij, a göm, Akaia n+bi b+ Jisas n+p n+ij udla gau kal+p köp ap kal+ k+in r+köm hagla, “B+ God wög gep Apolos amjakö, n+p udmim,” a g+la. An+ig g+ilö me, Apolos Akaia Propins amjaköm, köp an+bu yamö, Akaia n+bi b+ God kal+p mög n+ijom gas+ aij n+ö, Jisas n+p n+ij udla gau Apolos n+p udla. N+p udlö, n+pe pen ka kal+p udöm, manö hagep kuö au Juda n+bi b+ gau aip manö hag am+il ap+il göm, God Manö adö u hag n+ aij göl g+, “Mesaia, a g+mim, abad m+dpim u Jisas nöp,” a ga. An+ig göm, hag n+ aij gö, n+p manö ap pen hagöl rö laga. An+ig gö, n+bi b+ Jisas n+p n+ij udla gau kal+p g+ n+ aij gö, m+id aij g+la. *

19

Pol Epesas am m+idöm Kraiss manö aij u hag n+la

¹ Apolos Korid m+deia n+n an+bu au, Pol n+pe am Galesia Propins gau abe, ram m+nön Prijia gau abe, an+ au g+ ajöl göm, daun kub Epesas amjaka. Amjaköm n+ija, n+bi b+ Jisas n+p n+ij udla r+mnap m+deila. *

² Pol kal+p hag n+ija, “Kale Jisas n+p n+ij udpe n+n u, Ana U+ halö udpe aka wasö?” ga.

Hageia, hagla, “Wasö. Ana U+ ap m+idöp, a gun, hon n+ijagpun,” a g+la. *

* 18:27-28: Ap 9:22 * 19:1: 1Ko 3:6 * 19:2: Ap 8:16

Ap 14:3 * 19:12: Ap 5:15

³ An+ig hageila, Pol kal+p haga, “Pen kale n+ig pakpe u, il u n+hön, a g+ gas+ n+ijbim?” ö ga.

Hageia, hagla, “Hon Jon hagm+idöp manö u udun me, n+ig pakno,” a g+la.

⁴ An+ig hageila, Pol haga, “Jon Isrel n+bi b+ gau hagö, n+ig pakm+dal u, nan si nan naij g+ipun u, n+hön g+n+ig an+ig g+ipun, a göm, n+ijlö me, kal+p n+ig pak n+im+döp. Pen Jon kal+p hagm+idöp, ‘B+ Kub hainö aunab u auö, n+p n+ij udmim,’ a g+m+idöp. B+ hainö aunab a ga an+bu, Jisas nöp,” a ga. *

⁵ Pol an+ig hageia, B+ Kub Jisas n+p n+ij udun, n+bi b+ n+pe yab+ m+idaun, a göm, n+ig pakla.

⁶ Kale n+ig paklö n+ijöl g+, Pol n+magö n+pe kal+p adö au lö, Ana U+ kal+p auö, ad+ij manö yab+ unbö ke ke hagöm, God manö aij u hag n+la. *

⁷ B+ unbö m+igan lan rö an+ig g+la.

⁸ Pol rak+n m+thau n+igan, Juda n+bi b+ magum gep ram aula gau aip, God n+bi b+ udöm abad m+deinab manö u n+ij udöl, a göm, klö göm, waiö nöp manö hag am+il ap+il g+ m+dm+döp.

⁹ Pen n+bi b+ r+mnap gas+ m+dmagö kale u gas+ m+dmagö kale an+ gau nöp m+deia n+ijom Pol manö haga u udagnabun, a göm, n+bi b+ magöñhalö m+deila an+ au amöm, B+ Kub Adan Arep u manö naij hagla. An+ig haglö, Pol n+bi b+ Jisas n+p n+ij udla gau kal+p nöp ut g+ dam, Diranas skul ram kub u amöm, kal+p manö hag n+ m+dm+döp.

¹⁰ Pol an+ig göl hag n+ midö, m+ m+höp inö me, Juda n+bi b+ gau löm, Grik n+bi b+ gau löm, Esia Propins m+deila gau magöñhalö Jisas manö aij u n+ija.

Sipa n+ n+pe gau

¹¹ God n+pe Pol aip m+deia n+ijom n+pe nan gagep rö ke yab+ r+mnap g+m+idöp. *

¹² N+bi b+ r+mnap kale Pol agsi wal+ bad n+pe gau dam, n+bi b+ m+na ga gau hañ roman kal+p l+lö, urak arm+dal; k+ijaki aiön pi n+bi b+ aban alm+döp gau kale u rö nöp höj arm+dal. *

¹³ Juda n+bi b+ r+mnap kuj nan gau göm, k+ijaki aiön pi nan gau hag höj yu ajm+dal. Pen hainö, Pol gaia rö n+ijom, hon u rö nöp B+ Kub Jisas hib hagno, k+ijaki aiön pi höj arlan, a göm, k+ijaki aiön pi n+bi b+ aban alla gau kal+p hagla, “Jisas, Pol manö n+pe hagm+idöp b+ u, hib n+pe hagabun u n+ijmön, höj aru!” a g+la.

¹⁴ Pen b+ God n+p nan sabe gep b+ kub yab+ ap Sipa, n+ n+pe unbö mudun j+ij an+ig g+ m+deila.

¹⁵ Pen mañ ap kale, k+ijaki aiön pi hag yuun, a göm, an+ig haglö n+ijöl g+, k+ijaki b+

* 19:4: Mad 3:11 * 19:6: Ap 8:17; 10:44,46 * 19:11:

aban ala u manö kale u nɨjöm kalɨp pen haga, “Yad Jisas nɨnbin, Pol nɨp nɨnbin u pen kale bɨ an?” ö ga.

¹⁶ Anɨg hagöm, bɨ kɨjaki aban ala u klö ke yabɨ kalɨp rala göm, mɨnu magö pak ado malo göm, waij kalɨp gau ud bɨɨɨ gɨ yuö, kale magö nöp me ram anɨbu arö göm, hagape halö pɨnɨj gɨ arla.

¹⁷ Pen manö anɨbu, Juda nɨbi bɨ abe, Grik nɨbi bɨ abe, Epesas mɨdeila gau magöñhalö nɨjöm, anɨn gö pɨnɨj göm, Bɨ Kub Jisas hib nɨpe u nöp haglö adö ara. *

¹⁸ Anɨg gö, nɨbi bɨ Jisas nɨp nɨj udla gau iru nöp ap magum göm, nan nɨhön nɨhön gɨ naj gɨla gau hag waiö lɨla.

¹⁹ Kuj nan gau göm, buk kalɨ kliɨ rɨk lɨmɨdal gau, nɨbi bɨ rɨmnap daulö, nɨbi bɨ rɨmnap gau nɨj mɨdlö nɨjöl gɨ, kale mab pak laulö ina. Buk nan anɨb gau, mani kabö magö silpa raupe wö ralö, pipdi dausan (50,000) rö ara.

²⁰ Pen daun kub Epesas anɨbu anɨg geila me, Bɨ Kub manö aij u gau gau aramöm pɨdöñ yabɨ ga.

Epesas nɨbi bɨ manö hauɨ gɨla

²¹ Pen hainö, God Ana nɨpe Pol nɨp gasɨ ñö, Pol haga, “Yad Masedonia amem, Akaia amem, Jerusalem arnabin. Pen hainö Rom u rö nöp arnam,” a ga. *

²² Anɨg hagöm, bɨ mɨhau nɨpe aip wög gɨmɨdil, Dimodi aip Erasdas aip kalɨp hag yuö, Masedonia Propins arlö. Nɨpe pen Esia Propins rapɨn ñɨn bad ap mɨdeila.

²³ Pol Epesas mɨdeila ñɨn anɨb au, Epesas nɨbi bɨ rɨmnap uraköm, Bɨ Kub Adan Arep manö aij anɨbu nɨj udla nɨbi bɨ gau kalɨp nɨjöl, mulu lugö, pen pen gɨnɨg rö geila. *

²⁴ Pen bɨ ap, hib nɨpe Demidrias u, bɨ nɨpe rɨmnap aip kabö silpa udöm, god piral sabe gɨmɨdal, hib Ademís, a gɨmɨdal u, ram pro kliɨ aij rɨmnap gɨ lɨlö, nɨbi bɨ rɨmnap apöm, rau dam löm, nɨbi kub hon Ademís nɨp sabe gep ram u, a göm, sabe gɨmɨdal. Bɨ anɨb gau wög anɨbu göm, mani kub yabɨ udmɨdal.

²⁵ Demidrias nɨpe, bɨ nɨp wög gɨmɨdal gau abe, bɨ wög kale gɨmɨdal anɨbu rö gɨmɨdal bɨ gau abe hagö, ap magum geila, haga, “Kale nɨnbin, hon wög aɨn anɨbu gun me, mani kub yabɨ udpun.

²⁶ Pen uri bɨ anɨb Pol apöm, nɨbi bɨ gau kalɨp manö piral hagöm hagöp, ‘Nɨmagö udöm nan gɨpal gau nan sabe gep wasö,’ göp. Anɨg hagajɨp, Epesas aui abe, Esia Propins gau abe, nɨbi bɨ iru yabɨ nöp manö nɨpe udmal.

²⁷ Pol manö piral u hagö, nɨj udöm, nan gɨ lɨno raumɨdal u, hainö rauagnaböl. Pen adö anɨbu nöp hagagabin. Hon ke abe, nɨbi bɨ Esia Propins gau magöñhalö abe, nɨbi bɨ ram mɨnöh ke gau gau magöñhalö abe, god kub Ademís u nɨp sabe gɨpun. Pen nɨp arö göm, ram kub nɨp sabe gɨpal u u rö nöp arö göl rö löp, a gem, hagabin,” a ga.

²⁸ Demidrias anɨg hagö, bɨ anɨb gau nɨjöl, mulu kal yabɨ lugö, meg mɨgan dap ranöm hagla, “Ademís Epesas nɨbö nɨpe kub yabɨ! Ademís Epesas nɨbö nɨpe kub yabɨ!” a gɨla.

²⁹ Anɨg göl manö kub haglö arö nɨjöl gɨ, nɨbi bɨ daun kub anɨbu magöñhalö apöm, Pol bɨ nɨpe mɨhau ud sisɨ lɨ tɨp gɨ dam manö hagep ka u ud arla. Pol bɨ nɨpe anɨb mɨhau nɨpe aip Masedonia Propins nɨbö ap mɨdailö. Hib kalpe mɨhöh u, Gaias aip Arisdakas aip. *

³⁰ Pol pen, nɨbi bɨ ap magum göm, manö hageila anɨ au arnam, a ga u pen nɨbi bɨ Jisas nɨp nɨj udla gau nɨp wasö gɨla.

³¹ Pen Esia Propins gapman bɨ kub rɨmnap, Pol nɨp bɨ nɨjeb nɨpe u me, nɨp manö yuöm hagla, “Nɨbi bɨ manö hagep ka au ap magum göm, manö hagaböl au aragnöm wasö,” gɨla.

³² Pen nɨbi bɨ iru nöp ap magum göm, manö kub hagöm, manö ke ke yabɨ nöp hagla. Nɨbi bɨ iru nöp kale manö iɨ mɨdöp nɨjun hagabun u, a göm, nɨjagla; haɨwataö nöp hagla.

³³ Pen bɨ Juda rɨmnap, bɨ hon Aleksada kalɨp hag aij gɨnab, a göm, nɨp nɨbi bɨ amgö ilö au yuöm, nɨbi bɨ rɨmnap manö adö rɨmnap anɨg anɨg hagnɨm, a göm, wɨñ al hagaila pen nɨpe manö hagnɨg göm, kale manö hagagnim a göm, ñɨmagö ud mɨɨc gɨ ña.

³⁴ Aleksada ñɨmagö ud mɨɨc gɨ ñö nɨjöl gɨ, nɨbi bɨ gau nɨjla, nɨpe Juda nɨbö bɨ ap, nɨjöm maj mɨgan dap ranöm, manö adö aɨn nöp wɨñ kub al hagöm hagla, “Ademís Epesas nɨbö nɨpe kub yabɨ! Ademís Epesas nɨbö nɨpe kub yabɨ!” a göm, manö adö aɨn anɨbu nöp seg wɨñ mɨlö padö yabɨ al hag mɨdeila.

³⁵ Kale du aua nöp anɨg wɨñ al hag mɨdö mɨdö, hainö bɨ daun gapman wög göm, kalɨ kliɨ rɨkep bɨ kub kale u uraköm, kalɨp haga, “Agamɨj mɨdaiim!” a ga. Anɨg hagö hagö, agamɨj mɨdlö nɨjöl gɨ, nɨpe haga, “Epesas nɨbi bɨ. Ram mɨnöh hon i, god kub Ademís kabö ana nɨpe kumi kabö lar nɨbö ju aua u udun, ram gɨ lɨ aij gun, sabe gɨpun u, bɨ an nɨjagöp, a gɨmim, manö hauɨ gabim?”

³⁶ Manö anɨbu, nɨbi bɨ gau magöñhalö hadö nɨjbal. Anɨb u, kale agamɨj mɨdmim

dui gagmin.

³⁷ Pen bî daubim mîhai i, god hon Ademîs nîp hag jumil, ram sabe gîpun gau nan rîmnap si udagpil u pen kalîp aui daubim.

³⁸ Anîb u, Demidrias aka bî nîpe rîmnap bî ap nîp manô kub hagnîg gî nabôl u, bî kub manô ud asîkep bî gau mîdpal gau amôm manô haglô, kale manô kub anîbu nîh nabôl.

³⁹ Pen manô mînjôr rîmnap mîdaim u, gapman bî manô ud asîkep nîh mîdeinabôl amgô ilô kale au hagpe nînjôl.

⁴⁰ Hon mîfîi aui ap magum gun, manô pig gabun u, manô il ap mîdô hagagabun. Gapman bî kub yabîl ap, 'Nîhôn gîng ap magum gîmim anîg gabim,' a gô, pen manô ap hagun rô lagôp,' a ga.

⁴¹ Nîpe anîg hagôm, nîbi bî gau kalîp hag yuô, ke ke arla.

20

Pol Masedonia Propins amôm, Akaia Propins ara

¹ Pen nîbi bî gau manô pi pig hag mîd arô gôm, am ram kale ke ke gau arla. Pol nîbi bî Jîsas nîp nîh udla gau kalîp wîñ alô, aueila, kale gasî halô mîdôm Jîsas nîp nîh ud pîdônj gôl gî mîdeilañ a gôm, nîpe manô rîmnap hag nî aij gî gôm, "Kale au mîdaim," a gôm, kalîp arô gôm Masedonia Propins ara.

² Amôm, anîb gau gî ajôl gôm, nîbi bî Jîsas nîp nîh udla anîb gau, kale gasî halô mîdôm Jîsas nîp nîh ud pîdônj gôl gî mîdeilañ a gôm, nîpe manô rîmnap hag nî aij gî damôm, Akaia Propins amjaka.

³ Akaia amjakôm, rakîn mîhau nîgan anîb gau mîdôm, nîg magîb udem Siria Propins arnam a ga u pen nîpe manô ap nîh, Juda kai nîp al pak lînîg geila. Manô anîbu nîjôm me haga, "Il adô nöp ado gî Masedonia arî," a ga.

⁴ Pen Pol nîpe aip ajeila bî gau me: Piras nî nîpe Sopada daun kub Beria nîbô u; Arisdakas aip Sekadas aip daun kub Desalonaika nîbô mîhau u; Gaia daun kub Debi nîbô u; Dijikas aip Dîropimas aip Esia Propins nîbô mîhau u; Dimodi u.

⁵ Bî anîb gau kale nöd amôm, daun kub Droas amôm, hanîp abad mîdeila.

⁶ Pen nîn kub Bred Yîs Halô Nînjagep nîn u mîdno, ap arô nînjôl gî, nîg magîb udun, nîn unbô mamîd u anî hanun, Droas amun, bî nöd arla gau aip am seg mîdun nîn unbô mudun jîh anîb gau mîdaino.

Pol nî uma ap nîp gô, kauyañ uraka

⁷⁻⁸ Wik añî ap Droas mîdaino anîbu, wañîgnîbô yañ nîn u, bred ud jô gî nîhîng gun, ram raul mîgan adô lanî am magum gun, Pol, rol arnabin a gôm manô hagô

nînjôl gun, nîh mîdaino. Anîg gôl nîh mîdno mîdno, sîbôn gô, hapô mîtanî iro nöp lau ado au lanî lun, Pol manô hageia u nîh mîdaino.

⁹ Pen bî praj ap wido adô u asîkôm, Pol manô hageia u nîh mîdeia. Hib nîpe u Yudikas. Nîpe anîg gî nîh mîd mîdô, hon kal yabîl auô me, amgô juju gî gî bôn nöp ram adô yabîl lanî nîbô gî dam mînjôr au yañ paka. Anîg gô, kale am au yañ ud nîh, bôn nöp hadô umôl mîdeia.

¹⁰ Pol nîpe pen au yañ amôm, nî anîbu nîp nab nab lî udôm, haga, "Gasî iro nîhîngîm; nîpe kamîh mîdôp," a ga.

¹¹ Anîg hagôm, kauyañ ram raul adô lanî amôm, bred rîmnap ud jô gôm, jîm nîl nînjôm, Pol kauyañ manô hag mîdô mîdô, ram ru mailô la u ara.

¹² Pen bî praj ap lug pakôm uma u nîp kamîh ram damôm mîñ mîñ yabîl gîla.

Pol Droas arô gôm, Midilini ara

¹³ Pol hanîp haga, "Kale nîg magîb udmîm, daun kub Asos am mîdaimîm; pen yad il adô apem, daun kub anîbu nîg magîb seg udun ram mînjôr Midilini arun," a ga. Anîg hagô, hon nîg magîb udun, Asos arno.

¹⁴ Asos amun, Pol nîp udun, ram mînjôr Midilini arno.

¹⁵⁻¹⁶ Ruô Midilini arô gun, ram mînjôr nîg rîb gus ga airan Kaios sôl au amjakno. Ruô u, ram mînjôr nîg rîb gus ga airan Semos amjakun, Pol nîpe gasî ap nîh, Epesas amun, hain nöp gî ajôl gun, Pedikos nîn u Jerusalem nîhîngun rô löp, a gî gasî nîh. Anîb u me, hon Epesas lau hil gun, bôn nöp daun kub Mailidas arno.

Pol Epesas nîbi bî kalîp haga, "Yad bôn nöp arabî," a ga

¹⁷ Daun kub Mailidas amjakun, Pol manô yuô, Epesas arô, nîbi bî Jîsas nîh udla gau kalîp abad mîdmîdal bî gau kalîp haga, "Yad mîdpin i auim," a ga.*

¹⁸ Anîg hagô, bî anîb gau aueila, kalîp haga, "Nöd Esia Propins kale au apem, kale aip mîdem, mîd damem, nîhôn nîhôn gîmîdîn u nîhîm.

¹⁹ Hib yad udnô adô araga. Bî Kub nîp wög u gînô nînjôl gî, Juda nîbi bî yîp gî naij gun a gîlô nînjôl gî, mîtôn gôl gî manô hag nînô ara.

²⁰ Kale nîhîm, yad Jîsas manô aij nîpe ap arô gagnô, pen magum gîpîm ka gau abe, ram kale gau abe amem, nîhôn manô kalôp gî nînab u magôhîhalô haôwaôlô hag nînô ara.

²¹ Kale Juda nîbi bî gau lôm, Grik nîbi bî gau lôm, manô klô hagem, hag nî aij gem, hagnô, 'Nan si nan naij gîpîm u, nîhôn gîng anîg gîpun, a gîmîm, arô gîmîm, God

* 20:17: Ap 18:21

hagöp manö u udmim, Bî Kub hon Jisas nîp nîj udmim,* a gîno.

22 “Pen mîñi nîjîm! God Ana yîp nagî rô lôm, dam Jerusalem ud arab u, yîp nîhôn rô gînab u nîjagpin.

23 Pen yad nîjbin, daun kub gau gau amjaknô, Ana U† nîpe yîp pör hagöp, ‘Ne Jerusalem arnabôn, nöp nagî lîlô, u†ham mîdeinabôn,’ a göp.*

24 Pen u manö mîdagöp. Yad ke nöp mîd aij gînam, a gem, gasî u nîjagpin. Yîp paknaböl, a gem, pîñîj gagpin, wasö. Bî Kub Jisas, wög yîp haga u nöp gasî nîjem, God hanîp mög nîjôm udöp manö aij u, hag nîl gî nöp mîdeinabin. Yad gasî añî anîbu nöp nîjem, amem, adan anîbu bôn nöp arnabin.*

25 “Pen yad nîjbin, kale nîbi bî gau gai magöñhalö, God nîbi bî udöm abad mîdeinab manö anîbu hagnö nîjbin gau, yîp kauyan nîjagnabim, wasö.

26 Mîñi arnîg gem me, kalöp waiö hagabin, nîbi bî an an God manö aij u nîj udagöm, ilôn kub udnaböl u, u nan kale ke; yad wasö.

27 Yad God nan nîhôn nîhôn gînîg gab manö u ap arö gagpin, wasö; magöñhalö yabîl kalöp hag nîbin.

28 Kale ke nîj aij gîmim, nîbi bî Ana U† nîpe hagö abad mîdpim gau abe nîj aij gîmim mîdaimim. Bî kaj sipsip mukep gau kaj sipsip kale gau abad mîd aij gîpal rô, kale u rô nöp, God nîbi bî nîpe, hagape nîpe ke rau adog uda nîbi bî anîb gau me, kalîp abad mîd aij gîmim midaimim.*

29 Yad nîjbin, yad arnö, kain haul gau apöm, kaj sipsip kale mukpim gau rîmnap hau nîjnaböl.*

30 Pen nîbi bî an kale au mîdpal rîmnap u rô nöp, nîbi bî Jisas nîp nîj udpal gau kalîp îip gî ud arno, kale hon aip arun, a göm, kalîp manö piral hagnaböl.

31 Pen yad mî mîhau nîgan, ram mînön kale Epesas mîdem, sîdö an, sîbön yan, kalöp mög gö, mîtön göl gem, kalöp magöñhalö añî añî hag nî aij gîno. Manö hag nîno anîbu haul gagmim; nîj aij gî mîdaimim.*

32 “Yad kalöp God nîmagö adö u lem, manö aij nîpe u, nîpe nîbi bî mög nîjôb manö aij anîbu adö u lem, arabin. God kalöp aip mîdeinab. God manö aij nîpe u nîj udeinabim u, nîpe gö, kale Jisas nîp nîj ud pîdön gîmim nîbi bî nîpe ke mîdmim, nan aij aij nîbi bî nîpe nînîg gab u udnabim.

33 Yad kale aip mîdainö nîn u, nîbi bî rîmnap mani gol, mani silpa, wa†j nan kale gau asîb hagagnö.*

34 Kale nîjbin, nîmagö yad u ke nöp wög gem, bî yad aip ajmîdun gau aip nan magö nîjun wa†j rau yîmun mîdmîdun.*

35 Pen yad gîpin anîbu rô, kale u rô nöp gîmim, nîbi bî mög gep rô gau kalîp ud aij gîmim gî nîmim. Bî Kub hon Jisas nîpe ke manö haga u nîj mîdaimim. Nîpe haga, ‘Bî rîmnap kalöp nan nînaböl u, kalöp aij gînab; pen kale nîbi bî rîmnap kalîp nan nînabim u, kalöp aij yabîl gînab,’ a ga,* a ga.

36 Pol manö anîbu hag pîs göm, Epesas nîbi bî Jisas nîj udla gau kalîp abad mîdmîdal bî gau aip kugom yîmöm, God nîp sabe ga.

37 Pol sabe gö nîjöl gî, kale mîtön göm, nîp am ud wabi göm, mulu rô nîjôm bom halula.

38 Hainö mulu adîj yad u nîjagnabim, a ga, manö u nöp nîjôm, kale mög yabîl nîjôm, mîtön gîla. Anîg göl göm, Pol nîp an an lî dam nîg magîb mîgan u yula.

21

Pol nîg magîb udöm Jerusalem arnîg ara

1 Pen hon Epesas nîbi bî gau kalîp, au mîdaimim, a gun, nîg magîb udun, hadno. Yîgön u ap aij gö, yîjîg göl nöp am am, ram mînön nîg rîb gus ga airan Kos arno. Pen ruö u, Kos arö gun, ram mînön nîg rîb gus ga airan Rodos arno. Pen ruö u, Rodos arö gun, daun kub Padara arno.

2 Daun kub Padara amun nîjno, nîg magîb ap ram mînön Pönisia arnîg geia. Anîb u, hon nîg magîb anîbu udun hadno.

3 Am am, ram mînön nîg rîb gus ga airan Saipras nîmagö sîdagö lau adö mîdö nîjöl gî, am am, ram mînön Siria söl apun me, nan kago gau ud yunîg am daun kub Daia pîdön gîno.

4 Daia am pîdön gun, am nîbi bî Jisas nîp nîj udla gau kalîp uhai nîjun, kalîp aip wîk añî ap mîdaino. Pen God Ana nîpe kalîp gasî nö, kale Pol nîp hagla, “Jerusalem arnîg gabön u, aragmön,” a gîla.*

5 Pen arnîg gîno magö u, nîbi bî Jisas nîp nîj udla anîb gau, nîbi bî, nî pai kale gau magöñhalö hanîp dam daun kub anîb hön adö nîg go† au amun, kalîp aip kugom yîmun, God nîp sabe gîno.

6 Pen hon, “Kale au mîdaimim,” a gîno, kale pen, “Kale gau arim,” a gîlö, hon am nîg magîb u raul mîgan u arno nîjöl gî, kale ado gî ram kale arla.

* 20:23: Ap 9:16; 21:11 * 20:24: Ap 21:13; 2Di 4:7 * 20:28: 1Di 4:16; 1Pi 5:2-4 * 20:29: Mad 7:15; Jon 10:12

* 20:31: 1De 2:11 * 20:33: 1Ko 9:11-12 * 20:34: Ap 18:3; 1De 2:9 * 21:4: Ap 20:23

Agabas, Pol nɪp anɪg anɪg gɪnaböl, a ga

⁷ Pen hon ñɪg magɪb udun, daun kub Daia arö gun, am daun kub Dolemais pɪdön gɪno. Pɪdön gun, nɪbi bɪ Jisas nɪp nɪj udla gau kalɪp, "Kale mɪdpim?" a gun, ñɪn bad ap kalɪp aip anɪb au mɪdaino.

⁸ Ruö u kalɪp arö gun, am Sisaria amjakun, Pilip ram u am hanno. Nɪpe Jisas manö aij hag ñɪ ajep bɪ ap. Nɪpe me, nöd Jerusalem mɪdöm, bɪ unbö kagol jɪj u aip nan magö nɪme lɪmɪdöp. *

⁹ Pen bɪ Pilip anɪbu, pai nɪpe mɪhau mɪhau, Jisas manö aij u hag ñɪmɪdal. Pai anɪb gau kale bɪ udagla.

¹⁰ Hon Pilip aip mɪdaino ñɪn anɪb au, bɪ God manö hagep Agabas ram mɪnön Judia nɪbö aua. *

¹¹ Agabas apöm, Pol dip nagɪ nɪpe u udöm, ñɪmagö ma nɪpe ke nagɪ löm haga, "Ana Uɫ hagöp, 'Bɪ dip nagɪ nap nɪbö anɪbi, Juda kai Jerusalem au nɪp nagɪ löm, dam Juda nɪbi bɪ wasö gau kalɪp ñɪnaböl,' a göp," a ga. *

¹² Hon magöñhalö manö anɪbu nɪjun, Pol nɪp neb neb gun hagno, "Jerusalem aragmön," a gɪno.

¹³ Hagaino, Pol pen pe haga, "Yɪp nɪhön gɪnɪg mög gö mɪtön gɪpe, mɪdmagö yad ilön göp. Yad Jerusalem amem, 'Bɪ Kub yad Jisas,' a gɪnabin. Kale manö u nɪjlö, mulu lugö, yɪp nagɪ lɪnɪg geinaböl aka böj nöp al pak lɪnɪg geinaböl u, pɪñɪj gagnabin. Halöwalö am hagnabin," a ga. *

¹⁴ Pen hon Pol nɪp anɪg gɪ hag wasö nɪjun, arö gun, hagno, "Bɪ Kub nɪpe ke nɪjöp rö gɪnab," a gɪno.

Jerusalem nɪbi bɪ Pol nɪp hag jula

¹⁵ Pen hon anɪg göl Sisaria mɪdun, Jerusalem arnabun, a gun, nan hon gau gɪ jɪn gɪ lun, hadno.

¹⁶ Nɪbi bɪ Jisas nɪp nɪj udla Sisaria nɪbö rɪmnap aip Jerusalem arno. Kale hanɪp dam Neson ram u lɪlö, aip hanno. Bɪ Neson anɪbu Sairpas nɪbö. Nɪpe Jisas nɪp nöd nöp nɪj uda.

¹⁷ Jerusalem amjakno, nɪbi bɪ Jisas nɪp nɪj udla gau magöñhalö hanɪp nɪjlö aij ga.

¹⁸ Rol Pol hon aip Jems nɪp manö hagnɪg arno. Jerusalem nɪbi bɪ Jisas nɪp nɪj udla gau kalɪp abad mɪdmɪdal bɪ gau magöñhalö ap magum göm mɪdeila.

¹⁹ Pen hon amjakun, Pol kalɪp, "Kale mɪdpim?" a göm, God nɪp abad mɪdö nɪjöl gɪ, ram mɪnön gau gau ajöm, Juda nɪbi bɪ wasö gau nan nɪhön nɪhön ga u magöñhalö, bɪ anɪb gau kalɪp aiud anɪbu haga. *

²⁰ Pol anɪg göl aiud anɪbu hageia nɪjöm, God nɪp aij a göm, Pol nɪp hagla, "Mam. Ne nɪnban, Juda nɪbi bɪ iru nɪbanö Jisas nɪp nɪj udpal u pen klö yabɪ göm hagpal, 'Hon Juda nɪbi bɪ mɪdpun. Anɪb u, Juda lo adö u nöp gun,' a gɪpal. *

²¹ Pen Juda nɪbi bɪ gau rɪmnap Jerusalem i apöm hagpal, 'Pol nɪpe, Mosɪs hadame nöp lo manö kalɪ klɪñ rɪka u arö göm, hon Juda kai gɪpun adö u arö göm, Juda nɪbi bɪ ju am Juda nɪbi bɪ wasö ram mɪnön anɪ gau mɪdpal kalɪp hagöp, "Ñɪ kale gau hañ rɪb gɪ dö gaggim, Juda kai gɪpal rö gaggim," a göp,' a gɪpal.

²² Ne uri Jerusalem i auban, manö anɪbu gau gau arö nɪjñaböl. Anɪb u, hon aige gun a gun, manö anɪbu hag amɪl apɪl gɪno.

²³ Manö hag amɪl apɪl gun, manö adö añɪ hag lɪno u uri nöp hageinabun, ne nɪjömön, hain gɪmön. Bɪ hon i bɪ mɪhau mɪhau, manö klö nɪjö nɪjö God nɪp hagabun, a gɪpal.

²⁴ Anɪg gɪpal rö, God nɪp nan pak sabe gɪ ñɪnɪg gaböl. Anɪb u, ne am ñɪn rɪmnap kalɪp aip mɪdmön, nan nɪhön nɪhön göm God amgö ilö uɫ mɪdeinaböl u, gɪ aij gɪmön, nan God nɪp sabe gɪ ñɪnaböl gau ne rau ñɪmön, kalɪp gɪ ñɪmön me, hainö nabɪc umagö kale u rɪknaböl. Anɪg geinabön u me, nɪbi bɪ gau magöñhalö nɪjñaböl, nöp manö hagla anɪbu piral nöp hagla. Kale nɪjñaböl, ne Juda nɪbö u me, hon Juda kai gɪmɪdun rö nöp gɪmɪdan. *

²⁵ Pen Juda nɪbi bɪ wasö Jisas nɪp nɪj udla gau kalɪp köp kalɪ klɪñ rɪk ñun hagno, 'Nɪbi bɪ rɪmnap nan yɪharɪj piral gau sabe göm, wal kaj pakaiöl, kale ñɪjagmim. Wal kaj nan gau hagape ñɪjagmim. Wal kaj nan gau ruğu bu gɪlö umainɪm u, ñɪjagmim. Nɪbi si bɪ si gaggim,' a gun, köp kalɪ klɪñ rɪkpun," a gɪla. *

²⁶ Anɪg hageila, Pol manö kalɪp u udöm, ruö bɪ mɪhau mɪhau nan sabe gɪ ñɪnɪg gɪla bɪ anɪb gau aip, kale nan nɪhön nɪhön göm God amgö ilö uɫ mɪdeinaböl u, gɪ aij göm, God sabe gep ram u arla. Amöm, Pol bɪ abad mɪdeila gau kalɪp haga, "Hon ñɪn unbö kagol jɪj u mɪdun, ñɪn mudun jɪj u God nɪp nan rɪmnap ke ke dapun, nɪp sabe gɪ ñɪnabun," a ga. *

Juda nɪbi bɪ Pol nɪp ud sisɪ lɪla

²⁷ Pol anɪg hagöm, kale nan nɪhön nɪhön göm, God amgö ilö uɫ mɪdeinaböl u, gɪ damöm, mudun jɪj ñɪn u söl gö nɪjöl gɪ, Juda nɪbi bɪ Esia Propins mɪdöm aula rɪmnap nɪjla, Pol God sabe gep ram raul u mɪdeila. Nɪpe mɪdeila au nɪjöm, nɪbi bɪ

* 21:8: Ap 6:5; 8:40

* 21:10: Ap 11:28

* 21:11: Ap 20:23; 21:33

* 21:13: Ap 20:24

* 21:19: Ap 15:12

* 21:20: Ap 15:1,5

* 21:24: Nab 6:1-20; Ap 18:18

* 21:25: Ap 15:29

* 21:26: 1Ko 9:20

m+deila gau manö haglö, kale kal juöm Pol n+ip ud sisi lila.

²⁸ Pol n+ip ud sisi löm, w+ñ kub alöm hagla, “N+ibi b+ Isrel gai. B+ an+ibi n+pe ram m+nöñ ke gau gau magöñhalö ajöm, n+ibi b+ gau kal+ip manö piral hagöm, hon Isrel n+ibi b+ abe, lo hon abe, God sabe gep ram i abe manö naj hagab. Pen adö an+ibu nöp, uri n+pe Juda n+ibi b+ wasö gau God sabe gep ram raul m+igan au aragep gau, kal+ip hañöwañ uñ g+ dauub. An+ib u, n+pe ram uñ an+ibi g+ naj göp,” a g+la.

²⁹ Kale manö hagla an+ibu, gasi kale ke nöp n+ñöm piral hagla. Pol y+har+ij D+ropimas aip God sabe gep ram söl gau ajailö n+ñöl göm, gasi kale ke n+ñöm hagla, “Pol b+ ne D+ropimas Epesas n+bö u aip God sabe gep ram raul m+igan u arbil,” a g+la. *

³⁰ Pen kale an+ig haglö, manö an+ibu n+ibi b+ gau magöñhalö n+ñöm, ke n+bö ke n+bö apöm Pol n+ip ud t+ip g+ dam God sabe gep ram höñ yan yulö n+ñöl g+, ad+ñ ajön g+ ñ+la.

³¹⁻³² N+ibi b+ iru yab+ñ manö hauñ kub hagöl göm, kal ju Pol n+ip böñ nöp al pak l+ñ+g geila. Pen geila manö an+ibu Rom ami b+ kub yab+ñ m+deila au arö, n+pe ami b+ abad m+dm+idal b+ kub n+pe r+mnap udöm, ami b+ r+mnap udöm, lel am n+ibi b+ magum g+ m+deila au amjakla n+ñöm Pol n+ip pak ado malo geila u arö g+la.

³³ Ami b+ kub an+ibu apöm, Pol n+ip ud sisi löm, b+ n+pe gau kal+ip haga, “Kale n+ip sen m+höp l+mim,” a ga. Hagö, haga rö g+la. Pen n+pe b+ nöd m+deila gau kal+ip hag n+ña, “N+pe nan n+hön gaj+ip n+ip an+ig gabim?” ö ga.

³⁴ Hageia, kale manö ke ke hagöm, manö p+g kub yab+ñ g+la. An+ig g+lo, ami b+ kub u manö it ap n+ñagöm, b+ n+pe gau kal+ip haga, “N+ip dam ram kub p+dön kale ud arim,” a ga.

³⁵ Hagö, ami b+ kale Pol n+ip dam ajön it goñ au amjaklö n+ñöl göm, n+ibi b+ iru yab+ñ nöp se göl amöl göm Pol n+ip s+ñköm, ud pakun, a göm, pen pen g+ yueila n+ñöm b+ ami b+ r+mnap Pol n+ip ud ka göm, ram raul kale ud arla.

³⁶ Pen n+ibi b+ gau kale kal hagöm hagöm, hagla, “N+ip böñ nöp al pak lim!” a g+la. *

³⁷ Pen ami b+ gau Pol n+ip dam ram raul m+igan yan arn+ig g+lo n+ñöl g+, Pol ami b+ kub yab+ñ u n+ip haga, “Manö yad nöp ap hagnam aka?” ga.

Hageia, ami b+ kub yab+ñ u haga, “Yad n+ñbin ne Grik manö n+ñban.

³⁸ Yad gasi n+ñbin e, ne me, b+ au l+ip n+bö b+ pen pen g+pal po dausan (4,000) nöp udöm, dam ram m+nön kabö nöp m+döp an gau pi göl m+deila, b+ u nöp, a g+ n+ñbin.

Pen ne Grik manö n+ñban u me, ne b+ an+ibu wasö,” ga. *

³⁹ Hageia, Pol haga, “Wasö, yad b+ Juda ap. Y+ip yag daula daun kub Dasas, Silisia Propins gau. Daun kub yad u hib m+döp. Pen y+ip yau, a g+mön, yad n+ibi b+ gai i kal+ip manö ap hag ñ+nam,” a ga.

⁴⁰ Hageia, ami b+ kub u yau, a gö, Pol kabö ub+ñ ran arep adö u abö g+ m+döm, ñ+ñ m+ñc gö, n+ibi b+ gau manö arö g+lo n+ñöl g+, Juda n+ibi b+ hagn+dal manö u löm, kal+ip manö haga.

22

¹ Pol n+pe Juda n+ibi b+ hagn+dal manö u löm, haga, “Bapi mam b+. Manö kalöp hagn+g gabin u n+ñ m+daiim,” a ga.

² An+ig hageia, n+pe Juda n+ibi b+ hagn+dal manö yöl haga rö n+ñöm, manö manö gagöm, agam+ij yab+ñ nöp m+deila.

³ Kale agam+ij m+dlö n+ñöl g+, Pol kal+ip haga, “Yad Juda n+bö u pen y+ip yag daula daun kub Dasas, Silisia Propins gau. Pen yad ap Jerusalem i, manö hag ñeb b+ Gameliel aip m+dem, kub g+no u me, apis bac b+ lo manö n+hön n+hön hagla u magöñhalö y+ip hag ñö, n+ñbin. An+ib u, kale God n+ip ud aij gun, a g+mim, kl+ñ aij nöp g+ipim rö, yad u rö nöp g+m+idin. *

⁴ N+ibi b+ Jisas Adan an+ibu arla gau kal+ip g+ naj yab+ñ g+m+idin. Kal+ip al pak l+ñ, a gem, n+ibi abe b+ abe kal+ip hañöwañ nag+ lem, dam nag+ l+m+idin. Pen r+mnap g+ naj g+ dam pak l+no, böñ nöp umm+idal. *

⁵ G+m+idin an+ibu, God n+ip nan sabe gep b+ kub yab+ñ u abe, b+ manö ud as+kep Kansol m+dpal b+ kub gau abe, kal+ip hag n+ñbe, p+ral hagöp, a göm, hagagnaböl; n+ñö hagöp, a g+ñaböl. Ñ+ñ ap yad Damaskas arn+ig gainö, b+ kub an+ib gau y+ip köp r+mnap n+mam b+ kale Damaskas m+deila gau kal+ kl+ñ r+ñ ñ+la. Köp an+ibu kal+ kl+ñ r+ñöm hagla, ‘Pol n+ip abad m+daimim. Damaskas n+ibi b+ Jisas n+ip n+ñ udpal gau kal+ip nag+ löm, dam Jerusalem i daun+m,’ a g+la. Yad köp an+ibu udem, kal+ip nag+ l+ Jerusalem daunö, ilön udnaböl, a gem, Damaskas arnö.

Pol nöd Jisas n+ip n+ñ uda, aiud u haga

⁶ “Pen yad köp an+ib gau udem, b+ r+mnap aip am am s+dö an aul+ik magö u, Damaskas sösöl g+no n+ñöl g+, ad+ñ mailö kub unbö ke kumi kabö adö lan n+bö ap lugöm y+ip n+ña.

⁷ An+ig gö, yad ap lug m+nön yan paknö n+ñöl göm, manö ap y+ip haga, ‘Sol, Sol, y+ip n+hön g+ñ+g g+mön pör g+ naj gabön?’ ö ga.

⁸ “Hageia, yad hagnö, ‘B+ Kub! Ne ban?’ ö g+no.

“Hagainö, haga, ‘Yad bî Jisas Nasared nîbö; yîp pör gî najî gabön u nöp hagabin,’ a ga.

⁹Bî yad aip araino gau, mailö kub u nîñla u pen manö magö yîp haga u apdi nîñagla.

¹⁰“Yad pen hagnö, ‘Bî Kub. Nîhön gînam?’ ö gînö.

“Hagainö, yîp haga, ‘Ne urakmön, Damaskas ammön, bî ap apöm, nîhön nîhön gîñabön u nöp hagnab,’ a ga.

¹¹Mailö anîbu mailö kub yabîl göm, amgö yîp u böñ nöp we ga. Anîg gö, bî yad aip araino gau, yîp nîmagö kîd u udöm, u† gî Damaskas arno.

¹²“Pen daun kub anîbu bî ap mîdeia. Hib nîpe u Ananias. Nîpe lo hon u nîñ aij göm, hagöp hagöp rö nöp gîmîdöp. Bî anîbu nöp, Juda nîbi bî Damaskas mîdeila gau magöñhalö hagla, ‘U bî aij yabîl,’ a gîla.

¹³Pen nîpe yad mîdainö söl au apöm yîp haga, ‘Mam Sol. Amgö magö ne kauyan nîñ löñ,’ a ga. Anîg hagö nîñöl gî, adîñ amgö yad we ga u böñ nöp kamîñ lö, nîñ nîñem nîp nîñnö.

¹⁴“Anîg gö, Ananias yîp haga, ‘God apîs bac bî hon sabe gîmîdal God u nöp, nöp uda. Udöm, nîpe nan nîhön nîhön gîñîg gabin a gîñab u nöp yamö nîññabön. Nîpe gasî nîñöb, ne Bî Kamîñ Aij nîpe u waiö nîñmön, manö maj mîgan nîpe ke hagainîm manö u ne ke waiö nîññabön.

¹⁵God wög gî ñeb bî mîdmön, nöp nîhön nîhön gajîp amgö nîñban u, manö nîhön nîhön hagajîp apdi nîñban u, nîbi bî gau magöñhalö kalîp hag nîñabön.

¹⁶Anîb u, abad mîdagaimön. Urakmön, God nîp sabe gîmön, nîg pakeinabön, nîpe nan si nan najî gîpan gac u lîk gî ke yunab,’ a ga.

“Juda nîbi bî wasö gau kalîp manö aij yad u hag nîñmön,” a ga

¹⁷“Anîg hagö, haga rö nöp gînö. Hainö Jerusalem i apem, God sabe gep ram u amem, God nîp sabe gî mîdem, naböñ nîñnö.

¹⁸Naböñ nîñem, yad Bî Kub nîñnö nîñöl göm, nîpe yîp haga, ‘Yîñd Jerusalem arö gîmön, ram mîñöñ ke gau armön. Nîbi bî gai i manö aij yad hageinabön u nîñagnaböl,’ a ga. *

¹⁹“Anîg hageia, yad hagnö, ‘Bî Kub. Kale ke yîp nîñbal, yad nöd Juda magum gep ram gau ajem, nîbi bî nöp nîñ udla gau kalîp nagî lem, mîñu magö nöp pakmîdin. *

²⁰Pen nîñ ap bî manö aij ne hagep Sîdipen nîp kabö ju pak lîlö nîñöl gem, yad

bî nîp pak leila gau walîj kale ud ju lîla gau abad mîdem, paj hagnö,’ a gînö. *

²¹“Anîg hagainö, Bî Kub yîp haga, ‘Yad nöp hag yunö ammön Juda nîbi bî wasö mîlö gau mîdpal gau arnabön,’ a ga,” a ga. *

Ami bî kub u Pol nîp abad mîdeia

²²Juda nîbi bî Pol manö hageia u nîñ mîd damöm, Juda nîbi bî wasö manö u nöp hagajîp u nîñöm, kale meg magö dap ranöm manö kub yabîl hagöm hagla, “Nîp ud al pak lim! Bî unbö rö kamîñ mîdagnîm,” a gîla.

²³Manö kub anîg hagöl gî, walîj kale rîmnap ud ju löm, halpîl gau lîhu udlö, lîhu udlö, halpîl ap rana.

²⁴Anîg geila, ami bî kub yabîl u, bî nîpe rîmnap kalîp haga, “Nîp dam ram raul mîgan dammîm, pakaimîm, nîbi bî gai i nîhön gîñîg nîp manö kub hagaböl ît u kalöp hag nîñîm,” a ga.

²⁵Anîg hagö, nîp paknîg damöm, nagî adîk lîla. Pen Pol nîpe ami bî kub söl anîb au urak mîdeia u nîp haga, “Hon Rom nîbi bî lo ap anîg göl mîdagöp. Bî Rom nîbö kabö göl gau yîharîñ pakagnaböl. Kale nöd manö kub hagöm, manö ud asîköm, gîñaböl,” a ga. *

²⁶Pol anîg hagö, ami bî kub anîbu am bî kub yabîl u nîp haga, “Ne nîhön gîñîg gabön? Bî anîbu nîpe bî Rom nîbö rö,” a ga.

²⁷Anîg hageia, ami bî kub yabîl u apöm, Pol nîp haga, “Ne nîñö bî Rom nîbö rö aka? Yîp hagö, nîñîm,” a ga.

Hageia, Pol haga, “Yau. Nîñö, yad bî Rom nîbö rö,” a ga.

²⁸Hageia, ami bî kub yabîl u haga, “Yad mani kub yabîl u yuem me, Rom bî mîdpin,” a ga.

Hageia, Pol pen haga, “Yîp Rom nîbö rö yag daula u me, yad bî Rom nîbö rö mîdpin,” a ga.

²⁹Pol anîg hageia, bî nîp nagî lîla gau pîñîñ gîla. Ami bî kub yabîl u, “Bî i Rom nîbö rö u pen nîp nagî lîbin,” a göm, u rö nöp pîñîñ ga. *

³⁰Ruö pen ami bî kub yabîl u, Juda kai Pol nîp manö nîhön hagaböl u nîñ aij gîñ, a göm, God nan sabe gep bî kub gau abe, Juda kansol bî gau magöñhalö abe, auim a gö, ap magum gîlö nîñöl gî, Pol nîp am hubîk gî dapöm, mîdeila an au la.

23

Pol Juda Kansol kub bî gau kalîp manö haga

* 22:18: Ap 9:29-30 * 22:19: Ap 8:3; 26:9-11 * 22:20: Ap 8:1 * 22:21: Ap 9:15 * 22:25: Ap 16:37 * 22:29: Ap 16:38

1 Pol nıpe Juda Kansol kub bı anıbu gau kalıp nıñ ij halö löm haga, "Mam bı. Yad God hagöp rö pör gıpin u me, gası mlö nıñöl gem mıdagpin," a ga.

2 Pol anıg hageia, Ananaias, bı God nıp nan sabe gep bı kub yabıtı u, bı söle au mıdeila gau kalıp haga, "Maj hañ nıp pakmim," a ga. *

3 Anıg hageia, Pol Ananaias nıp haga, "Ne mulu sıgı lauöl mıdpan. Nıbi bı gau nöp nıñlö, bı aij rö mıdpan u pen gası magö ne nıñban u naij yabıtı göp. Anıg hagpan anıbu, God nöp pen pe paknab. Hon Juda gıpun rö nıñmön, yıp manö kub hagpan u pen Juda gıpun adö u arö gımön, 'Nıp halöwölö pakim,' a gıpan," a ga. *

4 Pol anıg hageia, bı söle au mıdeila anıbu gau hagla, "God nıp nan sabe gep bı kub yabıtı u nıp hag juabön aka?" gıla.

5 Hageila, Pol pen pe haga, "Mam bı. Nıpe God nıp nan sabe gep bı kub yabıtı hagöp a gem nıñagpin. God Manö u kalı klıñ rıköm hagla, 'Bı kub kale gau kalıp hag juagmim, wasö,' gıla," a ga. *

6-8 Pen Pol nıpe nıña, bı Kansol kub mıdeila anıbu gau rımnap Sadyusi nıbi bı nıñla rö nıñla, rımnap Perisi nıbi bı nıñla rö nıñla. Bı Sadyusi gau gası kale u nıñöm hagmıdal, "Ejol gau mıdagpal. Ana mıdagöp. Nıbi bı gau umöm, böñ nöp umöm, urakagnaböl," a gımıdal. Pen bı Perisi gau unbö gası nıñagmıdal. Gası kale u nıñöm hagmıdal, "Ejol gau mıdapal. Ana mıdöp. Nıbi bı gau umöm, böñ nöp umöm wasö, uraknaböl," a gımıdal. Pol nıpe yam ke ke mıdeila anıbu nıñöm, manö kub hagöm, haga, "Mam bı. Bac bı yad gau magöñhalö Perisi nıbö; yad u rö nöp Perisi nıbö nöp. Yad nıbi bı umöm uraknaböl manö hagnö u me, yıp pen manö kub hagaböl," a ga. Anıg hageia, bı Sadyusi Kansol kub gau asık ke ke löm, bı Perisi Kansol kub gau asık ke ke löm, manö pen pen hagla. *

9 Manö pen pen hagöm, manö bılaö göm, manö haut gıla. Hageila, Perisi kai bı lo hag ñeb bı kale rımnap uraköm, manö pen pen hagöm, hagla, "Bı i nan naij ap göp, a gun, hagagabun. Nıpe Damaskas areia ñın u, ana ap aka ejol ap nıp hagö nıña rö löp; hon nıñagpun," a gıla.

10 Anıg hagöm, pen pen hag ud areila nıñöm, ami bı kub yabıtı u nıñöm, mıdö mıdö anıg hag damöm Pol nıp ud gı dö gı adıñ adıñ löl rö löp, a göm, ami bı nıpe gau kalıp hagö, Pol nıp ut gı dam ram kub raul kale dap lıla.

11 Pen ñın anıbu sıb anı yaj Bı Kub apöm Pol mıdeia söle au urak mıdöm haga, "Gası halö mıdaimön. Manö aij yad u Jerusalem i hagpan rö, daun kub Rom ammön, u rö nöp hagnabön," a ga. *

Pol nıp al pak lınabun, a gıla

12-13 Ruö pen Juda bı ñınjuöl mıñöp rö ap magum göm, manö hag adö anı löm hagla, "Hon Pol nıp böñ nöp al pak lınabun. Nıp al pak lagpun magö i, nan ñınagun, ñıg ñınagnabun!" a gıla.

14 Anıg hagöm, am God nıp nan sabe gep bı kub gau abe, bı manö ud asıkep gau abe, kalıp hagla, "Hon manö klö manö nıñö nıñö God nıp hagpun. Nan magö ñınagnabun; Pol nıp böñ nöp al pak lun me, hainö nan ñınagnabun.

15 Anıbu u, kale abe Juda Kansol kub bı gau abe, Rom ami bı kub yabıtı u nıp manö yumim, pıral hagmim, 'Pol nıp ut gı i daube, nıp manö rımnap halö hag nıñ aij gun!' a gımim. Kale pıral anıg hageinabim, hon uñın lı mıdun, i auö nıñöl gun, nıp böñ nöp al pak lınabun," a gıla. *

16 Pen Pol pi yıñ nıpe u, Pol nıp paknıg gıla manö anıbu nıñöm, nıñap Pol nıp dam lıla ram u amöm, nıp hag ña.

17 Hag ñö, Pol nıñöm, ami bı kalıp abad mıdeia bı ap wıñ alö, aueia, nıp haga, "Bı praj i manö nıpe ap mıdöp. Nıp ut gı ami bı kub yabıtı mıdöp u arö, manö anıbu hagan," a ga.

18 Pol hagö, ami bı anıbu pi yıñ nıpe anıbu nıp ut gı ami bı kub yabıtı mıdeia u ammil, haga, "Bı nagıman Pol u hagöp, 'Bı praj i manö ap mıdöp nıñöm nıp ut gı dam ami bı kub yabıtı mıdöp u arö, manö anıbu hagan,' a gajıp, nıp ut gı dauabin i," a ga.

19 Anıg hagö, ami bı kub yabıtı u, nıbi bı rımnap nıñnaböl, a göm, ñı anıbu nıp ñımagö kıd u udöm, ut gı ke ke got gau amöm, haga, "Yıp manö hagnıg gabön u hag," a ga.

20 Hageia, ñı praj anıbu haga, "Juda bı gau rol nöp manö yuöm, pıral hagnaböl, 'Pol nıp dam Juda Kansol kub mıdpal u auaimön, manö rımnap halö hag nıñ aij gun,' a gınaböl.

21 Anıbu u, manö kale hagaiöl u nıñagmön, wasö. Bı kale ñınjuöl mıñöp rö Pol nıp al pak lun nöp me, kauyaj nan magö ñınun ñıg ñınun gınabun, a göm, manö hag lıbal. Kale manö nöp u nıñun, anıg gun, a göm, abad mıdpal," a ga.

22 Nı praj anıg hageia, ami bı kub yabıtı u nıñöm, nıp hag yuöl gı haga, "Nıbi bı rımnap kalıp nıñmön, 'Ami bı kub yabıtı u

* 23:2: Jon 18:22-23 * 23:3: Mad 23:27 * 23:5: Eks 22:28 * 23:6-8: Mad 22:23; Ap 26:5 * 23:11: Ap 27:24; 28:16,23 * 23:15: Ap 25:3

nþp anig anig gi hagem auabin, a gimön, hagagmön, wasö yabih, a göm kabö la.

kub gi la u limim, abad mid aij gimim, a ga.

Pol gapman bi kub Piliks mideia ara

²³ Ami bi kub yabih u anig hagöm, ami bi abad middep nipe mihau kalip wih alö, aulö, haga, "Ami bi gau nihjuöl unbö sidun laj (200) udmil, ami bi kaj hos adö asik göl pen pen gipal gau nihjuöl mihau nigaj ado gi da unbö sidun laj (70) udmil, ami bi wim gasal pen pen gipal gau nihjuöl unbö sidun laj (200) udmil, mihni sib an yaj nöp Sisaria armil.

²⁴ Pol nþp kaj hos rimnap halö nihmön, nþp ut gi dam aij gimil, gapman bi kub Piliks midöp u yumil, aumil," a ga.

²⁵ Anig hagöm, nipe bi kub Piliks nþp köp ap kalik küh rika:

²⁶ Yad Klodias Lisias. Nöp gapman bi kub Piliks köp i kalik küh rikabin.

Ne midpan?

²⁷ Bi nöp yuabin i, Juda nihbi bi nþp ud sis+ löm, pak linig geila, pen yad nihnö nipe bi Rom nihbö rö u nihem me, ami bi yad rimnap aip am nþp ut gi daunö. *

²⁸ Dapem, nþp al pak linig gila manö il anibu nihnam, a gem, nþp dam Juda Kansol kub manö hagep kale au amem nihnö, *

²⁹ Juda nihbi bi kale gipal rö lo manö adö rimnap nöp mideia. Pen nipe nan rimnap gö. nþp bönj nöp al pak lep aka nagil lep manö il ap midageia.

³⁰ Pen manö ap hagla, 'Bi anibu nþp uhiñ lun, alnabun,' a gila nihem, ne midpan u yuabin. Bi nþp manö halag anib gau rimnap hag yunö, amöm, nöp manö il anibu hagnaböl.

Manö hagin me u. *

³¹ Ami bi kub yabih u anig hagöm, köp anibu gi nih, ami bi gau Pol nþp sibön yaj nöp ut gi damöm, daun kub Adipadris amjakla.

³² Ruö ami bi il ajmidal gau magöhhalö ado gi Jerusalem arla. Ami bi kaj hos adö asik göm pen pen gimidag gau nöp Pol nþp dam daun kub Sisaria arla.

³³ Sisaria amjaköm, am köp dauajal u, gapna ram minöh anibu abad midmidöp u nþp köp anibu nihm, Pol nihmagö adö nipe u lila.

³⁴ Gapna nipe köp anibu amgö li nihöm, Pol nþp haga, "Ram minöh ne gai nihbö?" ö ga. Hageia, Pol haga, "Yad Silisia Propins nihbö," a ga.

³⁵ Pol Silisia Propins nihbö bi mideia manö u nihöm, bi kub nþp haga, "Bi nöp manö hagnaböl gau aueinaböl, manö kub ne hagnabun," a ga. Anig hagöm, bi nipe rimnap kalip haga, "Nþp dam Herod ram

24

Juda bi kub gau Pol nþp manö kub hagla

¹ Pol nþp dam Herod ram gi la u lilo, nih unbö yigwo mlö u mideia. Ruö mamid nih u, God nþp nan sabe gep bi kub yabih Ananaias, daun kub Sisaria u arnig, bi manö ud asikep rimnap ut gi, bi manö hagep kale Dedalas aip Sisaria arla. Manö kub hagep ram u amöm, kale gapman bi kub Gapna Piliks u nþp, Pol anig göl anig göl ga u manö kub hagnig gabun, a gila.

² Pol ram raul u daulö nihöl gi, bi manö hagep Dedalas Gapna Piliks nþp haga, "Ne me mlö padö hanip abad midajan, pen pen gun gi gagun, mid aij gipun. Ne gasi nih aij gimön gajan u me, ram minöh hon i nan aij nan hain nihbö waiö löp u, hon mid aij gipun.

³ Ram minöh hon i rigoñ rigoñ gau magöhhalö pör nöp gi aij gabön anibu nihun hon nöp aij yabih a gabun.

⁴ Pen nöp manö mlö kub hagagnabin. Manö ulep magö ap hagnig gabin u, rimid pak nihmön.

⁵ "Bi aui midöp i, hon nihbun nipe pör nöp gi aij göp. Nihbi bi gau kalip manö piral hagö, kale manö piral anibu nih udöm, nipe gi naji göp rö anig unbö rö nöp gi naji gipal. Ram minöh ke gau gau magöhhalö ajom manö piral hagöm, Juda kai kalip ud asik ke ke lö nihöl göm, kale gapman manö hag juöm, pen pen gipal. Nihbi bi Jisas bi Nasared nihbö u nþp nih udpal gau, bi kub kale ap me anibu. *

⁶⁻⁷ Nipe God sabe gep ram gi naji ginig geia, hon nihun nþp ud sis+ lun nan hanip gi naji ga anibu lo hon ke manö kub hagnig gaino, ami bi kub yabih Lisias kal ju apöm, *

⁸ Nþp damöm haga, 'Bi u nþp manö kub hagnig gipal gau, bi kub Piliks midöp au amöm, manö kub hagöl,' a ga. Anig hagö me, hon nihni aubun. Manö anibu Pol nþp hag nihnimön, nipe ke, nþp manö kub hagnun manö il u hagö, nihgabön," a ga.

⁹ Dedalas anig hagaiö, bi Juda ap mideia gau, manö nipe haga adö u nöp hagöm, hagla, "Nihö yabih hagöp," a gila.

Pol gapna Piliks nþp manö haga

¹⁰ Gapna Piliks nipe nihmagö dap ranöl göm, Pol nþp, manö hag, a gö, Pol haga, "Ne ni iru nöp ram minöh i abad midmön, nih aij gimön, manö ud asik aij gipan rö, yijig göl nöp hagnabön. Anib u nihem yip aij gö nihöl gem nöp manö hagin.

* 23:27: Ap 21:30-33; 22:25-27

* 23:28: Ap 22:30

* 23:30: Ap 24:5-8

* 24:5: Ap 17:6

* 24:6-7: Ap 21:28-30

11 Ne bi gau kalip hag nɨŋaimön, hagnaböl ñin unbö mɨgan lanj araga nöp, yad Jerusalem aramem, God sabe gep ram u sabe gɨnabin, a gem, arnö.

12 Yad nɨbi bi rɨmnap udem, God sabe gep ram u aka Juda magum gep ram gau aka Jerusalem anj u, hibur najj gep rö manö rɨmnap hagagnö, wasö.

13 Yɨp mɨñi manö kub hagaböl u, ne nɨŋnabön manö il ap mɨdageinab, wasö.

14 Pen nöp manö ap waiö hagnɨg gabin. Yɨp hagat, 'Pol hon Juda gɨpun u rö rɨmnap gagöp; nɨpe pir alöm, Adan gɨsön nɨbö u arab,' a gɨpal. Yɨp Adan gɨsön nɨbö ajab, a gɨpal u, nɨŋö hagnal. Yad Adan gɨsön nɨbö ajem, bac bi sabe gɨmɨdal God añi anɨbu nöp sabe gɨmɨdin. Mosɨs Lo manö kalɨ kɨñ rɨka u abe, bi God manö hagep gau manö kalɨ kɨñ rɨkla u abe, magöŋhalö nɨŋ udöl gɨ mɨdpin.

15 Bi Juda aui mɨdpal, nɨbi bi aij gau abe, nɨbi bi najj gau abe, magöŋhalö umöm uraknaböl, a göm nɨŋbal rö u, yad u rö nöp nɨŋbin. *

16 God aip am mɨdeinabin, a gem, yad haöwalö gagɨn, wasö. God nɨŋöm aka nɨbi bi gau nɨŋöm, Pol kabö rö gagöp, a gɨnaböl u nɨŋem, pör nɨŋ aij gem, mɨd aij gɨpin.

17 "Pen yad mɨ rɨmnap Jerusalem aragnö. Pen nɨbi bi yad nan mɨdagöp gau kalip mani rɨmnap ñem, God nɨp nan sabe gɨ ñin, a gem, Jerusalem arnö.

18 Jerusalem amem, hon Juda bi God amgö ilö mɨd aij gun, a gun, nɨhön nɨhön gɨmɨdun u, gɨnö. Anɨg gɨ pɨs gem, God nɨp nan sabe gɨ ñin, a gem, God sabe gep ram u am mɨdainö. Anɨg göl gɨ mɨdainö u, bi aui kale apöm yɨp nɨŋla. Pen nɨbi bi iru nöp yad aip ap mɨdageila. Pen pen hagep manö rɨmnap hagagnö. *

19 Pen Juda nɨbi bi Esia Propins nɨbö gau Jerusalem apöm, God sabe gep ram au mɨdeila. Manö kale mɨdaiböp u, kale aui apöm, manö anɨbu hagblap.

20 Auagpal u, bi Juda Kansol kub gai i yɨp Jerusalem manö kub hagöm, yad nan najj gɨnö manö il nɨŋla u haglö, ne nöp!

21 Pen yɨp manö kub hagla ñin u, yad manö añi ap nöp hagnö. Meg mɨgan dap ranem hagnö, 'Yad nɨbi bi umöm uraknaböl, a gem, gasɨ u nöp nɨŋbin u me, yɨp manö kub hagabim i,' a gɨnö," a ga. *

22 Pol anɨg hagö nɨŋöl göm, Gapna Piliks, Adan u a gɨmɨdal manö u nɨŋ aij ga u me, Juda bi gau manö hageila u udagöm, haga, "Hainö ami bi kub yabɨl u Lisias auö, manö nɨpe u nɨŋem, manö anɨbu hagnabin," a ga. *

23 Anɨg hagöm, bi nagɨman kai kalip abad mɨdeia u nɨp haga, "Pol nɨp abad mɨd aij gɨmön; nɨp böŋ nöp nagɨ pɨdöŋ lagmön. Nɨpe nan rɨmnap mɨdagainɨm, nɨbi bi nɨpe gau kalip hag nɨŋö, nɨp ñöl," a ga.

Pol mɨ mɨhöp nagɨ mɨdeia

24 Ñin pro bad ap arö, ñin ap Piliks nɨbin nɨpe Drusila aip aulö. Nɨbi Drusila anɨbu nɨpe Juda nɨbö nɨbi. Pen kale ber apil, nugmul nɨpe Pol nɨp wɨñ alö, apöm, Kraiss Jisas nɨp aigöl göm nɨŋ udpal manö u hagö, Piliks nɨŋ mɨdeia.

25 Pol nɨpe manö hag damöl gɨ, hon aigöl gun gɨ aij gɨnabun manö u abe, hon aigöl gun hibur gasɨ mɨdmagö hon gasɨ göp rö nöp gagnabun manö u abe, God hainö hanɨp manö kub hagnab manö u abe Piliks nɨp haga. Pen Pol anɨg hagö, Gapna Piliks manö anɨbu nɨŋöm, pɨñɨŋ göm, Pol nɨp haga, "Ne mɨñi am mɨdaimön. Hainö yad ñin ap nöp wɨñ alnö, aumön," a ga.

26 Pen gapman bi kub anɨbu, gasɨ nɨpe ke gau nöp nɨŋa, "Yad Pol nɨp pör pör wɨñ alnabin u, nɨpe pen gasɨ nɨŋnab, 'Yad bi i nɨp agamɨj mani rɨmnap ñinö, hagö, arnam,' a göm, yɨp mani rɨmnap ñinab," a gɨ gasɨ u nɨŋa. Pen gasɨ anɨbu nöp nɨŋ mɨdöm, Pol nɨp dugo ruö wɨñ alö, apöm, manö hagnɨdɨl.

27 Mɨ mɨhöp pɨs ga nɨŋöm bi ne Posias Pesdas, Piliks kuö nɨp udöm, ram mɨnöp anɨbu gapna mɨdeia. Pen Piliks, Juda kai yɨp bi aij a gɨnaböl u aij a göm, Pol nagɨ mɨdeia u hubɨkaga.

25

Pesdas Pol nɨp manö kub nɨŋa

1 Pen Pesdas daun kub Sisaria u am gapna wög anɨbu udöm, ñin mɨhau nɨgan nöp mɨdöm, Jerusalem ara.

2-3 Pesdas Jerusalem arö nɨŋöl göm, God nɨp nan sabe gep bi kub gau abe, Juda bi kub rɨmnap abe nɨp am nɨŋöm, Pol anɨg göl anɨg göl gɨ najj ga manö anɨbu nɨp hagla. Juda bi gau kale ke agamɨj manö adö añi hagöm, Pol nɨp adan anj au ulɨŋɨn lun, al pak lɨnabun, a göm, hagla, "Hanɨp mög nɨŋmön, bi ne rɨmnap hagaimön, Pol nɨp yɨŋɨd ut gɨ Jerusalem dauöl," a gɨla. *

4 Anɨg hageila, Pesdas haga, "Pol nagɨ mɨdöp Sisaria. Anɨb u, yad Sisaria arnɨg gabin rö,

5 nɨp manö rɨmnap mɨdainɨm, bi kub kale rɨmnap hagep, yad aip Sisaria amöm, nɨp manö kub hagöl," a ga.

6 Pesdas anɨg hagöm, ñin raleb jɨŋ aka sɨduŋ lanj halö Jerusalem mɨdöm, ado gɨ Sisaria ara. Ruö, Pesdas nɨpe manö kub

* 24:15: Jon 5:28-29

* 24:18: Ap 21:12-28

* 24:21: Ap 23:6

* 24:22: Ap 23:26

* 25:2-3: Ap 23:15; 24:1

hagep ram raul migan u amöm, Pol nip dauim, a ga.

⁷ Pol nip daueila, Juda bi Jerusalem nibi aula gau apöm nip binig gıgabö göm, manö adö ke ke iru nöp hagla. Pen manö hagla adö anıbu gau manö il mıdö, hagagla. *

⁸ Kale manö hageila, Pol uraköm pen haga, “Yad Juda nıbi bi lo manö kale u rib rikagin; yad God sabe gep ram u nan najj ap gagin; yad Rom Empra Sisa nip manö najj ap hagagin,” a ga.

⁹ Hageia, bi kub Pesdas, Juda nıbi bi gau yip bi aij a gınaböl u aij, a göm, Pol nip hag nıjöm, haga, “Manö kub hagabun anıbi, Jerusalem amun hagun aka?” a ga.

¹⁰ Hageia, Pol haga, “Mıni Sisa manö kub adö nıpe u hadö mıdpin. Yad Juda nıbi bi kalıp nan najj ap gaggın u, ne u rö nöp hadö nıjban.

¹¹ Pen nan najj ap gınö, yip manö kub hagöm, al pak lun, a gıblap u, pıniñ gagnep; anıbu u yip al pakblap. Pen manö kub hagöm, manö il ap mıdagöp u, bi ap yip Juda nıbi bi kalıp nıinım rö lagöp. Anıbu u, ne yip Sisa mıdöp u yuö, nıpe ke manö anıbi nıjnab,” a ga.

¹² Pol anıg hagö, bi kub Pesdas am bi nıpe gau aip manö anıbu hag amil apil göm, ado gi apöm, haga, “‘Sisa manö kub yad u nıjnab,’ a gan u me, nöp Sisa mıdöp u hag yunabin,” a ga.

Kıj Agripa aip nıin nıpe Benis aip

¹³ Pen yöp nın mıhöp lugö nıjöl gi, Kıj Agripa aip nıin nıpe Benis aip, Pesdas gısön nöp gapna aua rö nip am nıjul a gımil, Sisaria ammil, Pesdas aip nın bad rapın ap mıdailö.

¹⁴ Kale nın iru rö au mıdnıg gılö nıjöl gi, Pesdas nıpe Kıj Agripa nip haga, “Nöd Piliks gapna mıdeia nın u, nıpe bi ap nagı la. Pen gapna wög nıpe u arö göm, bi anıbu nagı lep ka u arık ara. *

¹⁵ Yad Jerusalem arainö, bi Juda God nip nan sabe gep bi kub gau abe, Juda nıbi bi manö ud asıkep bi kub gau abe, bi anıbu nip yip manö kub hagöm, hagla, ‘Ne hagnön, Pol nip al pak lılan,’ a gıla.

¹⁶ Pen manö il ap hageila nıjöm yad kalıp hagnö, ‘Hon Rom nıbi bi lo ap anıg göl mıdagöp. Nıbi bi yıharın al pakagun. Manö kub hagun nıjöm bi manö mıdainım gau amöm, bi kalıp gi najj ga amgö ilö nıpe au manö waiö hageinaböl; nıpe manö pen hageinab; manö il ap mıdeinab u, nip al pak löl a gınabun,’ a gınö.

¹⁷ Anıg hagem, Juda bi gau yad aip Sisaria i apem, ruö me, am manö kub hagep ram raul migan u asıkem, Pol nip am dauim a gınö, dauila.

¹⁸ Yad gası nıjnö e, manö kub yabıl mıdöp, a gınö u pen manö kub hagla gau manö haglö nıjöl gem nıjnö manö kub mıdageia, wasö.

¹⁹ Kale yıharın hagla, ‘God manö u, hon hag aij gıpun rö hagagöp. Pen bi Jisas u hadö uma u pen Pol hagöp nıpe kamın mıdöp a göp,’ a gıla.

²⁰ Manö hageila u yad nın aij gaggın rö, Pol nip hag nıjnö, ‘Ne Jerusalem areinabön, nöp manö kub hagnaböl aka?’ gınö.

²¹ Hagainö, nıpe wasö ga. Nıpe haga, ‘Yad nagı mıdeinabin. Hainö Empra Sisa nıpe ke manö anıbu hagnab,’ a ga. Anıg hagö, yad nip Sisa mıdöp gau yunabin, a gem, nagı lıbin rö mıdöp,” a ga.

²² Pesdas anıg hageia, Kıj Agripa haga, “Pesda. Bi anıbu manö nıpe ke hagö, yad nıjnabin,” a ga. Hageia haga, “Anıbu u, rol nıjnabön,” a ga.

²³ Anıg hagö, ruö, Agripa nıin Benis aip, waiñ aij aij nöp yımmil, ami bi kub rımnab abe, bi kub yabıl rımnab abe ul göm, nıbi bi kub auabun, a göm, nıin löl gi manö kub nıjeb ram raul migan u arla. Ap mıdlö nıjöl göm, Pesdas bi nıpe rımnab kalıp haga, “Pol nip am dauim,” a ga.

²⁴ Hagö, daueila, Pesdas haga, “Kıj Agripa abe, nıbi bi ap mıdpim gai i abe, bi i nip nıjım. Juda nıbi bi nip manö kub hagöm, bi anıbi böj nöp al pak lep, a gıpal. Yad Jerusalem mıdainö, yip anıg unbö nöp hagla. Aui auajın, unbö nöp hagla.

²⁵ Yad nıjbin, nıbi bi gau nan najj yabıl gılö, nın rımnab al pak lıbal u pen bi i nip manö kub hagem nıjnö, nan anıbu rö ap gaga, wasö. Pen nıpe ke haga, ‘Empra nıpe ke manö yip hagnab,’ a ga. Anıbu u me, yad nip Sisa nip yunıg gabin.

²⁶ Bi anıbi Empra nip hag yunabin u pen nıpe nan nıhön nıhön göp manö il u, köp halö kalı kılın rık nınam rö lagöp. Anıbu u, ne Kıj Agripa abe, nıbi bi rımnab gai i abe, bi anıbi nan nıhön nıhön göp manö il u nıjnabin. Kale manö nıpe u nıjımim, manö il magö u yip hagnabım yad kalı kılın rıkem, Sisa mıdöp au yunam.

²⁷ Pen gası yad nıjbin u, bi nagıman Sisa mıdöp au yıharın yuem, lo nıhön nıhön rib rıka u hagnabin u, aij gagöp, wasö,” a ga.

26

Pol Kıj Agripa nip manö haga

¹ Pen Kıj Agripa Pol nip haga, “Yad nöp apdi nıjöl mıdpin, manö hag!” a ga.

Anıg hagö, Pol nımagö dap ranöl göm haga,

² “Kıj Agripa. Ne nöp apön yip manö hag, a gajan, Juda nıbi bi manö yip hagaböl u, nöp hagnıg gabin u, yip aij göp.

* 25:7: Ap 24:5-6

* 25:14: Ap 24:27

³ Hon Juda n̄bi b̄i ḡipun ḡipun adō u abe, manō pen pen hagpun hagpun adō u abe, ne magōḡhalō hadō n̄n̄ban u me, nōp hagn̄g gab̄in i, ȳip aij gōp. An̄b u, yad manō hagnō, ȳip iru n̄n̄agmōn.

⁴ “Yad n̄i pro ram m̄nōn̄ yad ke gau m̄d̄ainō n̄n̄n u abe, hainō am Jerusalem m̄d̄ainō n̄n̄n u abe, yad b̄i aigale b̄i rō m̄d̄pin u, Juda n̄bi b̄i gau magōḡhalō hadō n̄n̄bal.

⁵ Kale ȳip m̄lō padō n̄n̄midal. Yad b̄i Perisi, Juda lo manō n̄n̄jem, klō gem, asi mas̄i ḡi aij yab̄i ḡipin. Kale nōp manō an̄bu waiō hageinabōl u, yad manō n̄n̄ḡ hagin̄bin u a ḡimōn n̄n̄nabōn. *

⁶ Pen God hadame nōp ap̄is bac b̄i kal̄ip manō aij hagō, gas̄i halō abad m̄d̄m̄dal manō an̄bu nōp n̄n̄j udpin u me, kale ȳip manō kub hagabōl.

⁷ Hon Juda īl ke ke unbō m̄gan laj magōḡhalō, God ap̄is bac b̄i kal̄ip haga manō aij u abad m̄dpun. God n̄ipe nan aij n̄n̄abin a ga nan aij an̄bu udun a gun, s̄idō aij s̄ibōn yaḡ n̄ip sabe gōl ḡi m̄dpun. Pen K̄in Agripa, ne nō?! Manō haga an̄bu manō n̄n̄jō nōp hagōp a gem n̄n̄j udōl ḡi m̄dpin u me, ȳip manō kub hagabōl. *

⁸ Pen kale n̄hōn ḡin̄g n̄bi b̄i umbal gau, God gō uraknabōl, a ḡimim, n̄n̄j̄bim?

⁹ “Pen nōd yad ke, Jisas Nasared n̄bō manō hageila gau kal̄ip ḡi naj̄i ḡinam, a gem, ḡi n̄n̄j̄midin. *

¹⁰ Pen Jerusalem m̄dem, yad u rō nōp gainō. God n̄ip nan sabe gep b̄i kub gau ȳip haglō, n̄bi b̄i Jisas n̄ip n̄n̄j udla gau iru nōp am daunō, naḡi l̄im̄dal. Yad ke b̄i manō ud as̄ikep gau aip yau a ḡinō, r̄imnap bōḡ nōp al pak l̄lō umla, kal̄ip paj hagm̄din.

¹¹ Juda magum gep ram gau ajem, n̄bi b̄i Jisas n̄ip n̄n̄j udla gau kal̄ip mulu kal n̄n̄jem, kale Jisas manō n̄ipe u arō ḡilaḡ, a gem, kal̄ip ḡi naj̄i ḡim̄din. Yad gas̄i adō ān̄i ap nōp n̄n̄jem, n̄n̄n r̄imnap n̄bi b̄i an̄b gau kal̄ip ulhai n̄n̄j̄in, a gem, ram m̄nōn̄j m̄lō kub gau ajm̄din.

Jisas Krai Pol n̄ip uda u, Pol aiud an̄bu haga

¹² “Pen n̄n̄ ap Damaskas n̄bi b̄i Jisas n̄ip n̄n̄j udla gau kal̄ip naḡi l̄i daunam, a ḡinō, God n̄ip nan sabe gep b̄i kub gau, yau, a gōm, kōp kal̄i k̄iñ r̄+k n̄lō, udem hadnō.

¹³ Pen b̄i kub aij nōn̄! Yad s̄idō aḡ aul̄k aua magō u, adan aḡ amōl ḡi n̄n̄jō, mailō kub unbō ke kumi kabō adō laj n̄bō yad b̄i r̄imnap aip araino gau pak n̄a. Mailō pak n̄a an̄bu, s̄idō mailō rō wasō; mailō an̄bu ke yab̄i ga.

¹⁴ An̄g gō, hon magōḡhalō m̄nōn̄j yaḡ ap lug pakun, yad n̄n̄jō, manō ap, manō yab̄i hon Arameik manō hagōm, ȳip haga, ‘Sol! Sol! Ȳip n̄hōn ḡin̄g pōr ḡi naj̄i gabōn? Nōp pōr adan aij yamnam, a ḡipin u pen ne yad aip pen pen gabōn u, nōp ke ilōn gab,’ a ga.

¹⁵ “Hageia, yad hagnō, ‘B̄i Kub, ne ban?’ ō ḡinō.

“Haginō, B̄i Kub haga, ‘Yad Jisas, ȳip pōr ḡi naj̄i gabōn u nōp hagin̄bin,’ a ga.

¹⁶ An̄g hagōm ȳip haga, ‘Pen uri ne urak! Yad nōp manō hagn̄g aubin. Ne wōg ḡi n̄eb b̄i yad m̄dmōn, ȳip m̄n̄i amgō n̄n̄ban u abe, yad nōp hainō yamnabin u abe, n̄bi b̄i r̄imnap gau kal̄ip hag n̄n̄abōn.

¹⁷ Yad nōp hag yunō, ne ammōn̄ Juda n̄bi b̄i gau abe, Juda n̄bi b̄i wasō gau abe hag n̄ō, nōp ḡi naj̄i ḡilō n̄n̄jōl gem, nōp abad m̄dem ud as̄ik yunabin.

¹⁸ Ne manō aij yad kal̄ip hag n̄ō, amgō we m̄dpal u amgō n̄i n̄n̄nabōl. Ne manō aij yad kal̄ip hag n̄ō, s̄ib gau m̄dpal u arō gōm mailō aunabōl. Ne manō aij yad kal̄ip hag n̄ō, Seden p̄idōḡ magō n̄ipe mo gau m̄dpal u arō gōm God n̄ip aunabōl. An̄g geinabōl, nan si nan naj̄i ḡipal gau, Bapi n̄n̄jōm arō gō, n̄bi b̄i nōd ȳip n̄n̄j udpal gau aip seg kam̄n̄j m̄deinabōl,’ a ga. *

Pol God n̄ip wōg ḡim̄dōp manō u haga

¹⁹ “Pen K̄in Agripa. Yad nabōḡ ram m̄nōn̄j kumi kabō adō laj u n̄bō apōm manō haga n̄n̄jō an̄bu arō gagnō.

²⁰ Damaskas amem, n̄bi b̄i an̄b gau kal̄ip manō aij an̄bu hag n̄n̄ō. Hainō am Jerusalem n̄bi b̄i kal̄ip hag n̄em, ram m̄nōn̄j Juda n̄bi b̄i m̄dpal gau magōḡhalō kal̄ip hag n̄em, Juda n̄bi b̄i wasō gau hag n̄em, ḡinō. Kal̄ip hag n̄em hagnō, ‘Nan si nan naj̄i ḡipim u, n̄hōn ḡin̄g an̄g ḡipun, a ḡimim, arō ḡimim, God n̄ip ān̄i n̄n̄j udmim, nan naj̄i gau hadō arō ḡipun u n̄n̄jōl a ḡimim, hagōp rō nōp ḡimim,’ a ḡinō.

²¹ Yad an̄g ḡinō u me, n̄n̄n ap God sabe gep ram au arainō, Juda b̄i aui kale ȳip ud s̄is̄i lōm, al pak l̄n̄g ḡila.

²² Pen God ȳip pōr nōp abad m̄dōp rō, yad uri magō i nōp aui urak m̄dem, manō aij n̄ipe u, n̄bi b̄i hib m̄dōp gau abe, n̄bi b̄i hib m̄dagōp gau abe hag n̄lō ḡi m̄dpin. Manō hag n̄abin an̄bu, adō ap ke wasō; b̄i God manō hagep b̄i gau abe, b̄i ne Mos̄is abe, hainō ḡinab a gōm kal̄i k̄iñ r̄+kla manō u nōp hag n̄abin.

²³ God manō hagep b̄i Aisaia God Manō kal̄i k̄iñ r̄+kōm haga, ‘Krais apōm, ilōn udōm umnab, pen n̄ipe b̄i nōd nōp kauyaḡ uraknab u me, Juda n̄bi b̄i gau abe, Juda n̄bi b̄i wasō gau abe n̄n̄nabōl, God kal̄ip u rō nōp ud kam̄n̄j yun̄m rō lōp. An̄g ḡinab

* 26:5: Plp 3:5-6 * 26:7: Ap 23:6; 28:20 * 26:9: Ap 8:3 * 26:18: Ais 42:16; Ep 2:2; Kol 1:13 * 26:23: Luk 24:44-47; 1Ko 15:20

u nipe kalip mailö rö pak ñ+nab, ' a ga," a ga.*

²⁴ Pol manö anibu hagö nñjöl gı, Gapna Pesdas manö kub hagöm haga, "Pol, ne bi manö adö ke ke nñjban rö, nab+c jin mo ne mñlep göp hauñ almön hagabön," a ga.

²⁵ Hageia, Pol pen haga, "Bı kub aij yad Pesdas. Yad hauñ alö hagagabin. Gası nñjöl nñj aij gem, manö nñjö yabı u hagabin.

²⁶ Yad nñhön manö hagabin i, Kın Agripa nñpe ke hadö nñjöb. Jisas nñp nñhön nñhön göm manö nñhön nñhön göm gıla u pi göm gagla. Waiö nöp gıla u me, yad nñjbin, Kın Agripa nñpe magöñhalö hadö nñjöb. Anıg gö nñjem yad nñp pññj gem hagagabin, wasö," ga.

²⁷ Pol anıg hagöm Kın Agripa nñp nñjöm haga, "Kın Agripa. Ne bı God manö hagep gau manö hagla u, nñjö hagla, a gımön, gası nñjban aka? Yad nñjbin, manö anibu nñjö hagla, a gımön, nñjban," a ga.

²⁸ Pol anıg hagö, Kın Agripa pen haga, "Pol. Ne yıp, manö pro ap hagnö, Jisas bı nñpe ap mñdeianj, a gımön, yıp manö anibu hagabön aka?" ga.

²⁹ Hageia, Pol haga, "Manö utep hagnam aka manö mñlö hagnam, yad gası añı ap nöp nñjem, God nñp sabe gem hagabin, ne abe, nñbi bı manö hagabin nñjabol gai i magöñhalö abe, yad mñdpin rö mñdaim, a gem, sabe gabin. Pen yıp ren adıkpal rö kalöp löl, a gem, sabe gabin," a ga.

³⁰⁻³¹ Pol anıg hagö, Kın Agripa u, Gapna Pesdas u, Agripa nññn Benis u, nñbi bı mñdeila gau magöñhalö uraköm, höñ amöm, hagla, "Nñbi bı rımnag gı naij gılö me, manö kub hagöm, rımnag nagı löm, rımnag böñ nöp al pak lınaböl. Pen bı i nan naij ap gagöp, wasö," gıla.

³² Anıg hagöm, Kın Agripa nñpe Pesdas nñp haga, "Mññı nagı lep ram arö göm höñ arböp u pen nñpe, 'Sisa manö kub yad nñjñab,' a göp u me, nagı mñdöm, bı kub Sisa mñdöp u arnab," a ga.

27

Pol Rom arıg göm ñıg magıb uda

¹ Gapna Pesdas Pol Rom uri arñm a göm hagö, ami bı gau abad mñdep bı kub Julias u, Pol abe nagıman bı rımnag halö abe udöm abad mñdeia. Ami bı anıb gau kalıp "Empıra Ami Bı Nıpe" a gımıdal.

² Pen ññn anıbu, ñıg magıb ram mñnöh Adramıdım nıbö u, Esia Propins arıg göm, Sisaria am pıdöh ga. Anıb u, ñıg magıb anıbu udun ñıg anj yan arno. Bı daun kub Desalonaika, Masedonia Propins au nıbö bı ap aip arno. Hib nıpe u Arisdakas.*

³ Ruö daun kub Saidon amjak am pıdöh gıno. Julias Pol nñp ud aij göm haga, "Am mñdeımam bı kalıp nñjñmön, nöp nan nñhön mñdagainım gau nöp ñöl," a ga.

⁴ Pen hon Saidon arık arnıg gun nñjno, yıgön kub yabı u apöm, ñıg solwara u abe ral auia. Anıg gö, ram mñnöh ñıg rıb gus ga airan Saıpras böñ lau arno.

⁵ Anıg gun, am am Silisia Propins hil gun, am ram mñnöh Pampilia hil gun, am Lisia Propins amun, daun kub Maira amjak pıdöh gıno.

⁶ Amjak pıdöh gun, ami bı kub bı nagıman gau kalıp abad mñdeia u nñja, ñıg magıb Aleksadria nıbö ap ram mñnöh İdali arnıg geia. Anıb u, nıpe hanıp hagö, ñıg magıb anıbu arno.

⁷ ñıg magıb anıbu amun, ñıg anj kub yan amun, hain hain nöp uñham am am daun kub Kınidos amjakno. Pen yıgön kub auageia nñjöm yıjıg göl arep rö laga. Anıb u me, böñ lau nöp am am ram mñnöh Salmoni hil gun, ram mñnöh ñıg rıb gus ga airan Krır ba lau nöp amun,

⁸ uñham am am ram mñnöh pro ñıg goñ au ap, "Ñıg Magıb Mıd Aij Gep Kuö," a gımıdal, amjak pıdöh gıno. Ram mñnöh anıbu Lasia daun söl au.

⁹ Hon anıg gun, hain hain nöp gı ajno nñjöl göm me, Juda nñbi bı nan nñjagla ññn u ap arö, ñıg solwara kub ral auiep ññn u hadö au.

¹⁰ Pen Pol nıpe kalıp haga, "Bı gai i. Arep rö lagöp rö, areınabun u, nan wım wañıb nan gau magöñhalö naij göm, ñıg magıb abe naij gö, hon magöñhalö ñıg nñjnun rö löp," a ga.

¹¹ Pol anıg haga u pen, ñıg magıb bı wög gımıdal abad mñdmıdöp bı kub u abe, bı ñıg magıb nap nıbö u abe, manö ke hagailö nñjöm, ami bı kub Julias, Pol manö arö göm, manö kalıp u uda.

¹² Bı iru nöp hagla, "Ram mñnöh i ram mñnöh naij. Yıgön kub udöp ññn i, ram mñnöh naij anıbi mñdagaiun; Piniks söl mñdöp au am mñdaiun. Yıgön kub auab ññn u, ñıg magıb dam ram mñnöh anıbu lıno, naij gagnım," a gıla. Piniks daun anıbu, ram mñnöh ñıg rıb gus ga airan Krır mñdöp. ñıg magıb Piniks aumıdöp u, yıgön kub sıdö auab lau adö auainab u, ñıg magıb agamıj sıdö wad arab lau adö arnab; pen yıgön kub sıdö wad arab lau adö auainab u, ñıg magıb agamıj sıdö auab lau adö arnab.

Yıgön kub apöm, ñıg solwara rala

¹³ Pen kale anıg haglö, au mñdaino nñjöl gı, yıgön pro pro auia u nñjöm, "Mññı amun arnabun," a göm, bı ñıg magıb wög gımıdal gau, aga yula u fıp gı udöm, ram

* 27:2: Ap 19:29

m+nöŋ ñig r+ib gus ga airan Krir ñig goł adö u arno.

14 Anig gun arno n+ŋöl gı, ad+ŋ hadal majö yab+ı, airan Krir böŋ lap n+bö, ñig magıb arnıg g+no lau adö apöm, ñig magıb ud j+inomno ga.

15 Anig gö, bı ñig magıb wög gim+idal gau n+ŋöm, dam y+jig göl arun, a göm, gı wasö n+ŋöm, arö gılo, han+p halö dam ñig solwara anj kub gau ud ara.

16 Hadal anig göm ud arö, am am ram m+nöŋ ñig r+ib gus ga airan pro Kauda a gim+idal u, böŋ lap araino n+ŋöm hadal kub auaiu u hain ga. Anig gö n+ŋöl gun, hagno, "Yigön pro auab rö, ñig magıb pro bad u udun, ñig magıb kub m+gan u ud lun," a gun, u+ham yab+ı ud l+no.

17 Ñig magıb pro bad u ud lı aij göm, ñig magıb kub u pa jö g+inab rö löp, a göm, ñig magıb gau n+bö gau n+bö nagı ad+köm, +ıp gı lı p+döŋ gıla. Pen, "Yigön kub auab i, ñig magıb hon u dam kabö kulup Södis a gim+idal gau amöm, kabö kulup naij u b+n+ŋ gö, naij g+inab," a göm, sel ad+kıla u hub+k yulö, an+nın gö p+n+ŋ göl gı arno.

18 Yigön kub u apöl gı m+deia u me, ruö ñig magıb u pı+a gaŋ, a göm, wım wañ+ıb nan gau ud ñig yula.

19 Ruö u, u rö nöp, yigön ud nöp m+deia u me, nan n+ñön n+ñön ñig magıb m+id aij gaŋ a göm raul m+gan lılo m+deia u, magöŋhalö n+ñebir ud ñig yan yula.

20 Pen hon pör pör sıdö gapı gau n+ŋm+dagun, wasö. Yigön u anig göl udöl nöp m+deia u me, gası ap n+ŋun, hagno, "Ram m+nöŋ ap aragnabun; um hagnabun," a gun, gası n+ŋno.

21 Pen m+lo padö kale nan magö ñ+ŋm+dagal. Hainö Pol m+deila anj au uraköm haga, "Bı gai i, manö yad hagnö u n+ŋbep rö, hon airan Krir nöp m+dun, wım wañ+ıb nan gau ud ñig yan yuagbnop.

22 Pen yad kalöp hagabin, uri gası iru n+ŋagmim; gası halö m+daimim. Hon ap umagnabun. Ñig magıb u nöp böŋ nöp naij g+inab.

23 Yad God n+p wög gı ñeb bı nıpe m+dpin u me, m+ñı s+ıb yan God ejol nıpe ap yuö, apöm yad m+daj+n söl au apöm y+p hagöp,

24 'Pol, ne p+n+ŋ gagmön! Mıdmön, bı kub Sisa m+idöp au ammön, manö kub n+ŋnabön. Pen nıbi bı ñig magıb raul m+gan m+dpal gau, God kal+p u rö nöp abad m+idö umagnaböl. God nıpe nöp mög n+ŋöm, kam+ŋ m+dep magö kale u nape ñöb,' a göp. *

25 Anıb u, bı gai i, kale p+n+ŋ gagmim; gası halö m+daimim. Yad n+ŋbin, God n+p n+ŋ udpin u, nıpe hagöp rö nöp g+inab.

26 Pen hon am am, ram m+nöŋ ñig r+ib gus ga airan ap arno, ñig magıb kabö kulup b+n+ŋ gı p+döŋ g+inab," a ga. *

Ñig magıb böŋ nöp naij ga

27 Pen y+gön u han+p anig göl ud dam dam ñ+n unbö sıduŋ böŋ danj ara n+ŋöm s+ıbön yan me, ñig solwara Edriadik, a gal u, anj au amöl gun, bı ñig magıb wög gim+idal gau, gası ap n+ŋöm, söl ram m+nöŋ ap apjagnabun rö löp, a gıla.

28 Kale gası anıbu n+ŋöm, kabö kulup söl söl m+idöp aka göm, nan ñig lı n+ŋbal ap löm n+ŋla m+lo kub kub 40 mida m+deia. Yöp pro pro magö ap amöm, nan anıbu kuöyan löm n+ŋla 30 mida m+deia.

29 Anig gö, hon kabö kub hałai adö au arun rö löp, a göm, p+n+ŋ göm, aga m+hau m+hau yula n+ŋöm, ñig magıb p+döŋ ga. P+döŋ gö n+ŋöl gı, God n+p sabe göm hagla, "Ram y+ŋ+d ruöm sıdö lanj," a gıla.

30 Pen bı ñig magıb wög gim+idal gau, ram m+nöŋ ñig r+ib gus ga airan anıbu yöp söl anıb au arnıg, nıbi bı gau n+ŋ m+deila rö, pıral wai ñöm, hagla, "Ñig magıb pro u dam ñig magıb nabıc lau adö yuun, aga rımnap halö yuun," a gıla.

31 Kale pıral anig gılo n+ŋöl gı, Pol n+ŋöm, Julias ami bı nıpe gau aip kalıp haga, "Bı ñig magıb wög gaböl i, kale ñig magıb pro u udöm p+n+ŋ gı areinaböl u, kale magöŋhalö um hagnabim," a ga.

32 Pol anig hagö, ami bı gau, ñig magıb ñig yan yunıg geila nagı u, böŋ nöp r+ıb gı dö gı yulö, ñig anj yan luga.

33 Pen ram runıg ga magö u, Pol kalıp haga, "Ñ+n unbö sıduŋ böŋ danj u gası iru n+ŋmim, nan magö ñ+ŋagmim, yıhar+ŋ nöp m+dpim.

34 Anıb u, uri nan rımnap ñ+ŋmim. Wasö u, aige göl gı+mim m+deinabim. Nıbi bı anı ap nabıc unj anı ap lugagnab," a ga.

35 Pol anıg hagöm, bred rımnap udöm, kale m+deila anj au God n+p aij a göm, ud jö göm, nan rımnap ñ+ŋa.

36 Pol nıpe ñ+ŋö n+ŋöl göm, kale u rö nöp hıbur aij gö, nan rımnap ud ñ+ŋla.

37 Hon söl ñ+n juöl unbö sıduŋ böŋ danj (276) nıbi bı ñig magıb m+gan anıbu m+daino.

38 Pen nan ñ+n pıs gun, ñig magıb pı+a gaŋ, a gun, wid m+deia gau ud ñig yan yuno.

39 Ram ruö n+ŋöl gun, ram m+nöŋ anıbu n+ŋno. Pen bı ñig magıb wög gim+idal gau ram m+nöŋ anıbu n+ñön, a göm, n+ŋagla. Pen kale n+ŋla, ñig solwara laj+ŋ waj hak ara u, kabö kulup aij nöp m+deia lau u me, hagla, "Ñig magıb adö anıbu kabö rö arnabun," a gıla.

* 27:24: Ap 23:11 * 27:26: Ap 28:1

40 Anib u, ñig magib aga yula nagı gau bõn nõp rıb gı dö göm, ñig magib bõn bõn lıla sıdıa mıhau hubık paliõm, sel kub u hubık lıla u, kauyan dap ran adıkõm, hadla.

41 Am am me, ñig magib mulu adıñ u, kabõ kulup adõ u bınıñ göm, pakõl gı pıdõñ ga. Anıg gõl pakõl gı pıdõñ gõ, ñig solwara u ral apõm, ñig magib himgan adıñ bõn nõp pa jõ ma jõ gı ud ara.

42 Anıg gõ, ami bı rımnap apõm, bı kub kale Julias nıp hagla, “Ñig magib i naij gab. Bı nagıman gau pıñıñ gı arlõ, hanıp hag gı nabõl. Anıb u, kalıp al pak lun,” a gıla.

43 Anıg hagla u pen Julias, Pol nıp gası nıñõm, kalıp wasõ göm, haga, “Bı ñig uıañ pırik nıñbal gau nõd ñig uıañ pırik arõl.

44 Hainõ bı ñig uıañ pırik nıñagpal gau, mab po nabõn nabõn gau udõm, ud sısı lõm arõl,” a ga. Hagõ, haga rõ nõp gıno. Bı ap ñig ñıñagno; magõñhalõ kamıñ arno.

28

Pol ram mınõñ Molda am mıdeia

1 Pen hon ram mınõñ ñig rıb gus ga anıbu arno, nıbi bı anıb gau mıdeila gau hanıp hagla, “Ram mınõñ i Molda,” a gıla.

2 Anıg hagõm, hanıp udõm gı aij gıla. Hanıp mõñ al kıla ga rõ, hanıp ud aij göm, mab dap laulõ, mali aij gıno. *

3 Pol pen am mab lõ lõ rımnap fıhu dapõm lauõ nıñõl gı, hauat ap mab lõ lõ daueia anıñ au mıdeia u me, pıbõñ gõ, ap ranõm Pol nıp ñımagõ kıd u hau ij halõ la.

4 Anıg gõ, nıbi bı ram mınõñ anıbu mıdeila gau nıñõm, kale ke hagla, “Bı nagıman i gı naij gõp rõ kamıñ arnım rõ lagõp. Ñig solwara anı au mıdõm, ñig magib u naij gõ umagõp u pen mıñı umnab,” a gıla.

5 Anıg hagla u pen Pol ñımagõ nıpe u pıpal pakõ, hauat anıbu lugõm, ñıl ina. Pen Pol nıp nan ap gaga. *

6 Anıg gõ, nıbi bı anıb gau kale ke hagla, “Bı i nıp hauat hauõp u hu gıñım aka hu gagõ yıñıd umnım,” a göm, rapın nõp nıñ mıdeila. Pen anıg gı nıñ mıdılõ, nıp nan ap gaga, wasõ. Kale nıñõm, hagla, “Bı anıbu bı yabıñ ap wasõ; nıpe god ap,” a gıla. *

7 Pen bı kub ram mınõñ anıbu abad mıdeia u hib nıpe u Pablias. Ram mınõñ nıpe u sõl anıb au mıdeia u me, hanıp dam ram nıpe u amun, ñın mıhau nıganıñ abad mıd aij yabıñ ga.

8 Bı kub anıbu nap nıpe u hañ romanıñ nıpe u mab rõ inõm, hib yuõ göm, um mıdeia. Pen Pol nıpe Pablias nap nıp

nıñõm, God nıp sabe göm, nıp ñımagõ lõ nıñõl gı, nan ga anıbu bõn nõp kamıñ la.

9 Anıg gõ me, nıbi bı ram mınõñ anıbu nan ga gau aulõ nıñõl gı, Pol nıpe God nıp sabe gõ, kalıp kamıñ la.

10 Pol anıg gõ me, hanıp abad mıd aij yabıñ göm, ñig magib udun arnıg gaino ñın u, nan nıhõn nıhõn mıdageia gau hanıp hañõwañ ñıla.

Pol daun kub Rom amjaka

11 Pen ram mınõñ anıbu, ñig magib Aleksadria nıbõ ap, u rõ nõp ap mıdeia. Ñig magib anıbu hib nıpe u “Ñı Ramõ” a gıla. Ñın anıbu yıgõn kub udep ñın u aua u me, arep rõ lagõ, anıb au mıdeia. Hon abe ram mınõñ anıbu mıdno, rakın mıhau nıganı luga.

12 Pen yıgõn kub auagep ñın u, ñig magib Ñı Ramõ anıbu amun, daun kub Sairakius amjak pıdõñ gıno. Amjak pıdõñ gau, ñın mıhau nıganıñ anıbu amıdaino.

13 Ñig magib anıbu nõp udun, Sairakius arõ gun, daun kub Regium arno. Ruõ yıgõn kub ap jõl adõ apõm, ñig magib u udõm, yıñıd arõ me, ñın mıhõp nõp ñıg anı au mıdun, Pudiolai daun amjak pıdõñ gıno.

14 Ram mınõñ anıbu nıbi bı Jisas nıp nıñ udla rımnap mıdeila u me, hanıp hagla, “Hon aıp mıdmim, armim,” a gıla. Hageila, kalıp aıp ñın unbõ mudun jıñ mıdun, “Rom arun,” a gun, hadno.

15 Pen Rom nıbi bı Jisas nıp nıñ udla gau, “Pol bı gau aunabõl,” a gılõ, nıñõm, rımnap ap hanıp Apias Maker anı u nable pakla rõ, rımnap ap hanıp Ram Haneb Mıhau Nıganı mıdeia ram mınõñ u nable pakla. Pol kalıp nıñõl, hibur nıpe aij gõ, God nıp aij a ga.

16 Pen hon am Rom mıdaino, gapman bı kub u Pol nıp haga, “Ram ne ap ke hanmõn,” a ga. Anıg hagõ, Pol nıpe ram ap ulhai nıñõm han mıdõ nıñõl gı, ami bı ap nıp abad mıdeia.

Pol Jisas manõ aij u daun kub Rom au hag ña

17 Pol ñın mıhau nıganıñ mıdõm, Juda bı kub ram mınõñ anıbu mıdeila gau kalıp wıñ alõ, ap magum geila, haga, “Mam bı. Yad nıbi bı hon gau nan naij ap gagem, apıs bac bı manõ hagla u rıb juagın u pen Juda bı kub Jerusalem nıbõ gau yıp ud sısı lõm, dam Rom gapman bı kub anıb gau kalıp ñıla.

18-19 Rom gapman bı gau yıp manõ kub hagõm nıñla manõ ıt ap mıdageia. Yıp al pak lõl rõ laga. Anıb u, yıp, hubık yuun, a göm, nıñla u pen Juda kai mıdeila gau klõ yabıñ göm, yıp kauyanıñ manõ kub hagla. Anıg gailõ me, yad hagnõ, ‘Sisa nıpe ke

* 28:2: 2Ko 11:27 * 28:5: Mak 16:18 * 28:6: Ap 14:11

manö yad u n+ηnab,' a g+inö. Pen yad n+ibi b+ yad Juda gau kal+p manö ap hagn+g auagin.*

²⁰ Pen hon Juda kai B+ Kub n+p gas+ halö abad m+dpun manö aij n+pe u nöp hag n+inö, y+p nagi l+bal i. Manö an+bu hagn+g me kalöp wiñ alnö aubim," a ga.*

²¹ Pol an+g hageia, n+p pen hagla, "B+ ram m+inöη Judia n+ibö an+ib gau, i apöm aka köp n+lö auö, manö naj r+mnap nöp haglö, n+ηagpun.

²² Pen hon n+ηbun, Juda n+ibi b+ gau gau magöηhalö haggpal, 'N+ibi b+ gas+ ne n+ηban rö n+ηbal gau, n+ibi b+ aij wasö,' a g+pal. An+ib u, ne manö ne ke hagö, hon ke n+ηun," a g+ila.*

²³ Pen kale an+g hagöm, n+in ap manö hagnabun, a göm, hag la. N+in hag la an+bu nöp, n+ibi b+ nöd aula rö wasö, n+ibi b+ iru yab+ nöp Pol m+ideia ram u s+ib halö nöp ap magum g+ila. An+g göm, ap magum g+lö n+ηöl g+, Pol n+pe, God n+ibi b+ udn+g göm, N+i n+pe hag yuö, Kiη rö aua manö u hag n+in+g, Mos+s abe, b+ God manö hagep b+ gau abe, hadame nöp Jisas an+g an+g göm g+inab, a göm, kal+ kliñ r+ikla manö u kal+p hag n+ia. Jisas manö u hagnö n+ηl+η, a göm, Pol manö an+bu hag m+idö n+ηöl göm, sidö wad ara.

²⁴ Pen manö haga an+bu, r+mnap haga rö n+η udla pen r+mnap n+η udagla.

²⁵ Pol n+ibi b+ n+η udagla gau kal+p haga, "Hadame nöp Ana U+ n+pe Aisaia n+p go? lö, ap+s bac kale gau kal+p manö n+ηö yab+ haga.

²⁶ Manö an+bu Aisaia n+pe God Manö ad+η ap kal+ kliñ r+iköm haga, 'Juda n+ibi b+ gau kal+p ammön haggmön, "Manö hagnaböl n+ηnabim u pen manö hagöp u, a g+mim, n+ηagnabim. Amgö n+ηnabim u

pen nan ap n+ηagnabim.

²⁷ N+ibi b+ gai i manö yad haggpin u kal+p iru gö n+ηagpal.

God Manö n+ηno, han+p gö, n+ibi b+ n+pe m+idaiun rö löp a göm, r+m+d p+ göm, amgö ju göm nöp m+dpal," a g+mön,' a ga.

²⁸ "An+ib u, Juda n+ibi b+ gai i n+ηim! Kale Juda kai, God manö aij u arö g+pim rö, n+pe hagö, manö aij an+bu Juda n+ibi b+ wasö m+gan r+mnap arnab n+ηöm kale manö an+bu udnaböl," a ga.

²⁹ Pol kal+p manö an+bu hag p+s gö n+ηöl göm, Juda n+ibi b+ gau kale ke amöl g+, pen hagö pen hagö göl g+ arla.

³⁰ Pen Pol daun kub Rom han m+dm+döp ram u rauöl g+ han m+ideia, m+ m+höp

ina. N+ibi b+ n+p n+ηn+g aueila gau kal+p magöηhalö hag w+hai udöm, ud aij ga.

³¹ N+ibi b+ n+p aula gau, God n+ibi b+ udn+g göm, N+i n+pe hag yuö, Kiη rö aua manö u kal+p hag nöm. B+ Kub Jisas Krajs manö aij u hag nöm, g+m+döp. N+pe an+g geia, Rom gapman b+ kub gau n+p hag gagla u me, n+ibi b+ gau kal+p manö klö g+ hagöm, kabö göl nöp hag n+m+döp.

Rom Pol Rom n̄ibi b̄i kal̄ip k̄öp kal̄i kliñ r̄ika

Pol Rom n̄ibi b̄i kal̄ip k̄öp kal̄i kliñ r̄ika

¹Yad Pol. Kraiſ Jisas wög ḡi ñeb b̄i n̄ipe m̄idpin. God ȳip hag lö, Kraiſ Jisas manö aij ud arep b̄i ap m̄idpin. God n̄ipe ȳip udö, God manö aij u ud ajm̄idin. *

²Pen manö aij an̄ibu, God hadame nöp b̄i manö hagep n̄ipe gau kal̄ip hagö, kale God Manö u Manö U† u kal̄i kliñ r̄iköm hagla rö nöp ga. *

³Manö U† kal̄i kliñ r̄iköm hagla an̄ibu, kale God Ñ† n̄ipe manö u nöp hagla. Ram m̄inöñ ij i lau u, b̄i ne Depid r̄ikö, r̄ik dam dap̄il göm, n̄ip yag daula.

⁴Pen n̄ipe ke God, n̄ipe ke u† yab̄i u, n̄ipe umöm uraka u me, klö ke yab̄i an̄ibu n̄ijun n̄ijbun, n̄ipe God Ñ† n̄ipe yab̄i, B̄i Kub hon Jisas Kraiſ.

⁵Jisas Kraiſ ȳip mög n̄ijöm ud aij ga. Jisas Kraiſ hib n̄ipe adö arañ, a göm, God b̄i gau abe ȳip abe hag löm haga, kale m̄inöñ naböñ gau r̄igoñ r̄igoñ n̄ibi b̄i magöñhalö yab̄i kal̄ip Jisas manö aij hag ñibe, kale manö aij an̄ibu n̄ij udöm, hagöp rö nöp göl, a ga. *

⁶Pen kale Rom n̄ibi b̄i m̄idpin au, God kalöp u rö nöp Jisas Kraiſ n̄ibi b̄i n̄ipe ke hag la.

⁷An̄ib u, kalöp Rom kai, God, n̄ibi b̄i yad m̄ideilan, a göm ud m̄idmagö yab̄i löp gau, kalöp k̄öp i kal̄i kliñ r̄ikabin. Bapi God, B̄i Kub Jisas Kraiſ, kalöp ud aij ḡimil, abad m̄id aij ḡilö me, kale agam̄ij m̄id aij ḡimim. *

Pol daun kub Rom arnam, a göm, gasi u niña

⁸Manö nöd hagn̄ig gabin u, kale Jisas Kraiſ n̄ij udpim u, n̄ibi b̄i ram m̄inöñ go† adsagö gau magöñhalö aiud an̄ibu n̄ijöm haglö arab. An̄ib u, yad Jisas Kraiſ n̄ip sabe gem, God n̄ip aij a gabin.

⁹⁻¹⁰Yad God Ñ† n̄ipe manö aij u, gasi añi u nöp n̄ijem klö gem, hag ñi ajem, God n̄ip wög ḡim̄idin. God n̄ipe n̄ijöb, yad n̄ip sabe gem, pör nöp hib kale hagabin. God n̄ipe adan hi†kö, kale m̄idpin au am n̄ijabin, a gem, n̄ip sabe gabin. *

¹¹Jisas manö aij n̄ipe r̄imnap kalöp hag ñinö, God Ana n̄ipe ana kalöp nan aij ap ñö, ana kalöp añ dan p̄idöñ m̄idaimim, a

gem, kale m̄idpin au am n̄ijnam a gem gasi u pör n̄ijabin.

¹²Pen adö an̄ibu nöp wasö. Yad aunabin u, yad Jisas Kraiſ n̄ij udpin rö n̄ijmim, kale ana kalöp añ dan p̄idöñ udmim, Jisas Kraiſ n̄ip n̄ij ud p̄idöñ yab̄i ḡinabin. Pen an̄ig unbö rö, kale Jisas Kraiſ n̄ij udpim rö n̄ijem, yad u rö nöp ana yad añ dan p̄idöñ udem, Jisas Kraiſ n̄ip n̄ij ud p̄idöñ yab̄i ḡinabin.

¹³Añ mam b̄i. Yad kalöp am n̄ijnam, a gem, gasi u pör n̄ijm̄idin u pen adan m̄idageia. Amem, Jisas Kraiſ manö aij u hag ñinö, kale manö aij u n̄ijmim, hagöp rö nöp n̄ij udmim, Jisas Kraiſ n̄ip n̄ij udpe, n̄ipe kalöp ud asik yunim, a ḡi gasi n̄ijbin. M̄inöñ naböñ ke ke gau, n̄ibi b̄i r̄imnap añ kal̄ip gau ḡinö rö, am añ kalöp au u rö nöp ḡibnep. *

¹⁴Pen Jisas Kraiſ ȳip ud kam̄ij yua u me, yad gasi n̄ijbin yad nan naböñ m̄idöp. Yad n̄ibi b̄i gau manö aij n̄ipe u hag ñinam. Grik n̄ibi b̄i gau abe, Grik n̄ibi b̄i wasö gau abe, n̄ibi b̄i kal̄i kliñ n̄ijbal gau abe, n̄ibi b̄i kal̄i kliñ n̄ijagpal gau abe, kal̄ip magöñhalö manö aij n̄ipe u hag ñinam, a gem, gasi u n̄ijbin.

¹⁵An̄ib u me, yad kale daun kub Rom m̄idpin gau u rö nöp, am Jisas manö aij u kalöp hag ñinam, a gem, gasi añi u nöp n̄ijabin.

¹⁶Jisas Kraiſ manö aij n̄ipe u God p̄idöñ halö hagab u me, n̄ibi b̄i manö an̄ibu n̄ij udeinabol u, manö aij an̄ibu kal̄ip ud asik yunab; Juda n̄ibi b̄i gau abe, Juda n̄ibi b̄i wasö gau abe, kal̄ip magöñhalö ud asik yunab. An̄ib u, yad Jisas manö aij n̄ipe u gasi n̄ijem, gasi halö nöp m̄idpin. *

¹⁷Jisas manö aij u n̄ijun n̄ijbun, God n̄ipe aigöl göm n̄ibi b̄i nan si nan naj̄ipal gau kal̄ip n̄ibi b̄i aij, a ḡinab. N̄ibi b̄i gau kale ḡi aij ḡipal u n̄ijöm, God kale n̄ibi b̄i kam̄ij aij, a gagnab; kale Jisas manö aij u n̄ij udpal u n̄ijöm, kale n̄ibi b̄i kam̄ij aij, a ḡinab. Adö an̄ibu nöp, God Manö kal̄i kliñ r̄iköm hagla, “N̄ibi b̄i God Manö hagöp rö n̄ij udnabol gau, God kal̄ip n̄ibi b̄i aij, a gö, kale kam̄ij yöl m̄ideinabol,” a ga. *

N̄ibi b̄i Jisas Kraiſ n̄ip n̄ij udagnabol gau manö kub n̄ijnabol

¹⁸N̄ibi b̄i God Manö n̄ijö n̄ijblap u pen n̄ibi b̄i r̄imnap God n̄ip gasi n̄ijagöm, ḡi naj̄i göm, God Manö n̄ijö u pa†u ḡipal. An̄ib u me, God n̄ipe kal göm, kal̄ip manö kub hagn̄ig gab.

¹⁹God n̄ipe aigale B̄i rö m̄idöp, n̄ipe ke waiö lö n̄ijbal. *

* 1:1: Ap 9:15 * 1:2: Ro 16:25-26 * 1:5: Ap 26:16-18; Gal 2:7-9 * 1:7: Nab 6:25-26 * 1:9-10: Ap 19:21; Ro 15:23 * 1:13: Ap 19:21 * 1:16: Mak 8:38; 1Ko 1:18-24; Ap 13:46 * 1:17: Ro 3:21-22; Hab 2:4 * 1:19: Ap 14:15-17; 17:24-28

20 Nípe hadame dagol gau mínöŋ naböŋ gí la ñin u ríkó, nípe God kló haló yabíŋ pör pör mídöp u waió mídó nŋbal. God nípe nan nŋhön nŋhön gí la gau nöp nŋjöm, nípe aigale Bí rō mídöp u nŋblap. Nŋŋageinaböl u, nan kale. *

21 Aníb u, God níp nŋbal u pen níp aij, a góm, hib nípe u hagló adó aragöp. Gasí haŋówaŋ nŋjöm, hauŋ alóm, síbön göp gau rō mídpal. *

22 Hon níbi bí gasí aij nŋjömídun, a gípal u pen kale níbi bí hauŋ rō mídpal. *

23 God pör mídöp u níp hauŋ góm, nan yíharŋŋ rímnap udóm, níbi bí rō gí lóm, wal yaur rō gí lóm, haiŋo sara rō gí lóm, nan aníb gau, god hon, a góm, sabe gípal. *

24 Aníg gíló, God kalíp aró gö, kale gasí naj yabíŋ nŋjöm, níbi sí bí sí góm, nagí naj adó aníbu amóm, hañ romanŋ kale ke gí naj gípal.

25 God Manó nŋjō u aró góm, manó piral nŋj udpal. God nan gí la gau nöp sabe góm, nípe nan gí la gau nöp hib hagló adó aröp. Pen God nan magóŋhaló gí la u, hib nípe hagló adó arböp. Hib nípe nöp pör pör nöp hagno adó aran. Aníb unbó rō aij.

26 Kale aníg göl gí naj yabíŋ geila u me, God kalíp aró gö, nan nable yabíŋ göp adó u nöp gímdal. Níbi gau, bí kabö göl ud mídöl rō aró góm, níbi rímnap aip nagí naj adó rímnap gípal.

27 Bí gau u rō nöp, níbi kabö göl ud mídöl rō aró góm, bí ap bí ap níp nŋjō mab rō inó, bí gau kale ke nöp gí naj yabíŋ gípal. Aníg góm pen ilön udpal. *

28 Hainó God manó nŋŋagnabun, a góm, gasí nŋŋla u me, God kalíp aró gö, nan naj nan gagep kalíp mídmagó pŋu göp gau nöp gípal.

29 Pen kalíp nan naj gep adó u gasí añí u nöp lö, kale naj yabíŋ nöp göl góm, nan gau hon nöp mídán, a góm, gasí u nŋjöl góm, haŋówaŋ gí naj göl góm, gípal. Níbi bí nan aij kale gau yad rō lagöp a góm, gasí naj nŋjöm, wip alóm, pen pen góm, piral hagóm, gasí naj nöp nŋbal. Pen, nöp hagöp yip hagöp, a góm,

30 níbi bí hag juóm, God níp mulu kal nŋjöm, níbi bí hag pro góm, haníp nöp níbi bí kub, a gí nŋŋlan, a góm, hib kale u ke dap ranbal. Gasí hain níbö adó rímnap nŋŋun gí naj gun, a góm, gasí kale aníbu nöp nŋbal. Níme nap manó hagpal u ríb jubal.

31 Kale gasí rímd lagöp. Manó ke hag líbal adó u hain gagpal. Ní pai amílp

apílp kale ke gau mídmagó lagpal. Níbi bí rímnap nŋjöl, mög gagöp.

32 Gípal aníbu, God wasó gö ilön kub udep u nŋbal u pen kale ke góm aka níbi bí rímnap aip góm, u gí aij gabun, a gípal.

2

God manó kub hagóm, manó kabö göl nöp ud asíknab

1 Pen kale níbi bí rímnap kalíp hag jumim hagnabim, “Níbi bí gau nŋhön gíníg nan sí nan naj gípal,” a gínabim u pen kale ke u rō nöp gípim u me, God nŋjöm kalöp manó kub hageinab u, kale abe manó pen hagnabim rō lagnab. *

2 Hon nŋŋbun, God nípe manó nŋjō nöp hagöp. Aníb u, níbi bí aníg unbó rō gínaböl gau, kalíp manó kub hagnab u, manó kabö göl nöp hagnab.

3 Níbi bí nan sí nan naj gípal gau, a gímim, hag junabim u pen kale ke u rō nöp gípim. Aníb u, kale gasí nŋhön nŋŋbim? God haníp manó kub hagnab a gímim nŋŋbim aka?

4 God bí aij, kalöp níbi bí pör mög yabíŋ nŋjöm, agamíj hain rík damóm, yŋŋd kal gagöp u nŋbe, nípe bí yíharŋŋ ap rō löp ar? Pen nŋŋim! Nípe agamíj hain rík mídöp u, yad yŋŋd kal juageinabin, kale nan sí nan naj gípal gau, nŋhön gíníg aníg gípun a góm, aró göl, a góm, agamíj hain rík mídöp. *

5 Pen God agamíj hain rík mídóm yŋŋd kal gagöp u, kale nan sí nan naj gípim u, nŋhön gíníg aníg gípun, a gímim, aró gagpim. Kale manó nípe jŋ nŋŋmim, nan sí nan naj gípim gau nöp göl gí mídpmim. Aníb u, God níbi bí gínaböl gínaböl rō nŋjöm, manó kub hagnab ñin u, kale manó kub yabíŋ nŋŋnabim. Nŋn aníbu, nípe manó kub hagóm, kabö rō nöp hagnab u, waió nŋŋnaböl. Nan sí nan naj gípim u, nípe nŋjöm kal góm kalöp ilön pen ñinab.

6 “Níbi bí añí añí gínaböl gínaböl rō nŋjöm, God kalíp u rō nöp añí añí pen ñinab.” *

7 Nŋn aníbu níbi bí an, God haníp mailó aij nípe ñóm, manó aij hagóm, kamŋŋ pör míddep magó u ñinab, a góm, níbi bí rímnap kalíp pör pör gí aij gípal gau, God kalíp kamŋŋ pör míddep magó u ñinab.

8 Pen níbi bí an an, nan hañ romanŋ kale ke nöp gasí nŋjöm, nagí aij adó aníbu jŋ nŋjöm, nagí naj adó u arnaböl gau, God kalíp nŋjō mulu yabíŋ lugó, kal juóm, ilön kub yabíŋ ñinab. *

* 1:20: Job 12:7-9; Sam 19:1 * 1:21: Ep 4:17-18 * 1:22: Jer 10:14 1Ko 1:20 * 1:23: Dud 4:15-19; Sam 106:20
 * 1:27: Lep 18:22; 20:13; 1Ko 6:9 * 2:1: Mad 7:1-2; Jon 8:7 * 2:4: Ep 1:7; 2Pi 3:15 * 2:6: Sam 62:12; Pro 24:12;
 Mad 16:27; 2Ko 5:10 * 2:8: 2De 1:8

⁹ Pen Juda n̄bi b̄i gau abe, Juda n̄bi b̄i wasō gau abe, naḡi naj̄ adō u geinabōl u, God kal̄p hagō, kale magōŋhalō u+ham m̄idōl gōm, gas̄i m̄lō yab̄i l̄ol gōm, ḡi m̄ideinabōl.

¹⁰ Pen Juda n̄bi b̄i gau abe, Juda n̄bi b̄i wasō gau abe, ḡi aij geinabōl u, God kal̄p magōŋhalō mailō aij n̄pe n̄ōm, manō aij hagōm, ud aij gō, m̄id aij ḡinabōl.

¹¹ N̄ihōn ḡin̄ig: God n̄pe bōŋ lap aka bōŋ lap aragnab. Kabō gōl nōp n̄ŋōm, n̄bi b̄i gau kal̄p ud as̄ik ke ke l̄inab.

¹² Juda n̄bi b̄i wasō gau, lo Mosis haga n̄ŋagal gau, nan si nan naj̄ geinabōl u, lo manō n̄ŋagal u pen kale ram m̄inōŋ naj̄ arnabōl. Pen n̄bi b̄i lo Mosis haga n̄ŋbal gau, nan si nan naj̄ geinabōl u, God lo manō an̄bu udōm, kal̄p manō kub hagnab.

¹³ N̄bi b̄i lo manō n̄ŋm̄idal gau, God kal̄p, n̄bi b̄i aij yad, a gōm hagagnab. N̄bi b̄i lo manō hagōp rō nōp ḡinabōl gau nōp, God kal̄p, n̄bi b̄i aij yad, a ḡinab.

¹⁴ Juda n̄bi b̄i wasō gau lo Mosis haga n̄ŋagal. Pen kale gas̄i kale ke n̄ŋōm, lo manō hagōp rō geinabōl u, gas̄i magō kale ke lo rō m̄idōp. *

¹⁵ Kale an̄ig gōl gas̄i n̄ŋōm ḡipal u me, hon n̄ŋun n̄ŋbun, lo manō u an̄ kale dan̄ m̄idōp. N̄in r̄imnap ḡi damōm, an̄ kale yan̄, “Ḡi naj̄ gabun,” a gōm n̄ŋbal. Pen n̄in r̄imnap ḡi damōm, an̄ kale yan̄, “Ḡi aij gabun,” a gōm n̄ŋbal.

¹⁶ Jisas Krai manō aij hag n̄i ajm̄idin u hagab, manō kub hagep n̄in u, God Jisas Krai n̄p hagō, n̄bi b̄i nan si nan naj̄ pi gōl ḡipal gau hag hīk waiō lō, n̄pe gas̄i magō kale ke m̄idmagō an̄ kale dan̄ n̄hōn n̄hōn hagōp u n̄ŋōm, kal̄p manō kub hagnab.

God n̄pe lo manō han̄p n̄a u me, hon Juda kai n̄bi b̄i n̄pe ke yab̄i m̄idpun, a ḡila

¹⁷ Pen kale Juda n̄bi b̄i gau, hib kale ke dap ranōl ḡi hagnab, “God n̄pe lo manō han̄p n̄a u me, n̄bi b̄i n̄pe ke yab̄i m̄idpun.

¹⁸ Hon lo manō n̄ŋbun u me, naḡi adō an̄bu aij, naḡi adō an̄bu naj̄, a ḡi gas̄i n̄ŋun, God n̄p aij gōp adō u nōp ḡipun,” a ḡipim.

¹⁹ Pen manō adō ap hagnab, “N̄bi b̄i n̄ŋagal gau kal̄p hag n̄i aij gun, n̄bi b̄i amgō we gō s̄ibōn gōp rō m̄idpal gau kal̄p hag n̄i aij gun,

²⁰ n̄bi b̄i lo manō n̄ŋagal gau kal̄p hag n̄i aij gun, n̄i pai pro gau kal̄p hag n̄i aij gun ḡipun,” a ḡipim. Hagnab an̄bu hagnab, “God n̄pe lo manō han̄p n̄a u

me, gas̄i aij magōŋhalō abe, gas̄i n̄ŋō magōŋhalō abe hadō n̄ŋbun,” a ḡipim. *

²¹ Kale lo manō u n̄ŋmim, n̄bi b̄i gau kal̄p hag n̄bim u pen manō n̄bi b̄i gau hag n̄bim rō kale ke gagnab. N̄bi b̄i r̄imnap kal̄p hagnab, “Nan si udagnab,” a ḡipim u pen kale ke nan si udagnab? *

²² N̄bi b̄i r̄imnap kal̄p hagnab, “N̄bi si b̄i si gagnab,” a ḡipim u pen kale ke an̄ig ḡipim aka? N̄bi b̄i r̄imnap kal̄p hagnab, “Nan haŋwōlō gau God rō sabe gagnab,” a ḡipim u pen ram sabe ḡipal m̄igan an̄b gau ammim, nan dap l̄ibal gau r̄imnap si udagnab? *

²³ Hib kale u ke dap ran̄ l̄imim hagnab, “God lo u han̄p Juda n̄bi b̄i n̄a,” a ḡipim u pen manō n̄pe u r̄ib jubim rō, hib n̄pe u rō nōp hag jubim aka? *

²⁴ Ḡi naj̄ ḡipim an̄bu, b̄i ap nōd God Manō kal̄i k̄iñ r̄ikōm haga rō nōp ḡipim. N̄pe haga,

“Kale Juda n̄bi b̄i, God lo manō n̄ŋbun a ḡipim u

pen kale ke m̄id aij gagnab rō,

Juda n̄bi b̄i wasō gau,

God n̄p hag jubal,” a ga. *

²⁵ Kale Juda kai, God n̄bi b̄i n̄pe m̄idaiun, a ḡimim, n̄i gau yag dapim, pōr pōr wan̄ hañ r̄ib ḡi dō ḡipim. Pen lo manō n̄pe u r̄ib jumim, ke n̄ŋnabim rō ḡinabim u, n̄bi b̄i ȳihar̄iñ n̄i wan̄ hañ r̄ib ḡi dō gagal rō u m̄idnabim.

²⁶ An̄b unbō rō, n̄bi b̄i au Juda wasō, n̄i hañ r̄ib ḡi dō gagal gau, lo manō hagōp rō geinabōl u, God kal̄p n̄bi b̄i n̄i hañ r̄ib ḡi dō ḡipal u rō n̄ŋnab. *

²⁷ Juda n̄bi b̄i wasō, n̄i hañ r̄ib ḡi dō gagal gau, lo manō hagōp rō ḡipal. Pen kale Juda kai, Mosis lo kal̄i k̄iñ r̄ika u udmim, n̄i hañ r̄ib ḡi dō ḡipim u pen lo manō r̄ib jubim u me, kal̄p manō kub m̄ideinab.

²⁸ Hon n̄bi b̄i r̄imnap hagnab, n̄bi b̄i n̄i hañ r̄ib ḡi dō ḡipal gau nōp Juda n̄bi b̄i kabō gōl, a ḡipun u pen u manō n̄ŋō hagnab. N̄bi b̄i an̄ kale Juda n̄bi b̄i kabō gōl m̄idpal? Hañ roman̄ nōp n̄ŋun, Juda n̄bi b̄i aka Juda n̄bi b̄i wasō, gun, hagnabun.

²⁹ Juda n̄bi b̄i kabō gōl gau, an̄ kale dan̄ n̄ŋun hagnabun, b̄i an̄bi n̄pe Juda n̄bō kabō gōl, a ḡinabun. M̄idmagō n̄pe u hañ r̄ib ḡi dō ḡi m̄idōp n̄ŋnabun u, b̄i u b̄i Juda kabō gōl, n̄bi u n̄bi Juda kabō gōl, a ḡinabun. Lo Mosis kal̄i k̄iñ r̄ika u gō, m̄idmagō kale au hañ r̄ib ḡi dō gagep; God Ana n̄pe nōp m̄idmagō kale au hañ r̄ib ḡi dō ḡinab. N̄bi b̄i m̄idmagō kale unbō

* 2:14: Ap 10:35 * 2:20: 2Di 3:5 * 2:21: Mad 23:3-4

* 2:24: Ais 52:5 * 2:26: Gal 5:6 * 2:29: Dud 30:6;

rö mîdöp gau, nîbi bî gau kalîp nîñlô hib mîdagöp, pen God nîñö hib mîdöp. *

3

God hagab rö nöp gab

¹ Anîg hagabin u, bî ap hagnab, "Juda nîbi bî wasö, hañ rîb gî dô gagal rö mîdaibnop aij gîböp," a gî nab u pen adö anîbu hagagîn.

² Juda nîbi bî mîdpun u aij yabî mîdpun. Manö yad ke nîbi bî rîmnap kalîp hag ñöl, a göm, God hanîp Juda nîbi bî nöp manö aij nîpe ña.

³ Pen Juda nîbi bî rîmnap nîhi bî manö klô hagla rö gagla. Anîg gîla u, God manö klô kalîp haga u arö gî nab aka?

⁴ Wasö yabî, arö gagnab. Nîbi bî gau magöñhalö ñî nî rîmnap pîral hagnaböl, pen God nîpe bî nîñö yabî hagöm, hagab rö nöp gî nab. Manö anîbu rö God Manö u kalî kîñ rîkôm hagla,

"God, ne manö kabö göl nöp hagpan u, nöp manö rîmnap pen hagöl rö lagöp. Nöp manö kub hageinaböl u,

manö îl ap mîdageinab," a ga. *

⁵ "Hon pör pör gî naj gî nabun u, nîbi bî rîmnap nîñöm, God pör pör gî aij göp u waiö nîñaböl. Anîb u, God hanîp kal göm manö kub hagnîg gab u aij gagöp," a gî nabun aka? (Pen manö anîbu, nîbi bî nîñöm hagpal rö nöp hagabin.)

⁶ Wasö yabî! God nîbi bî magöñhalö manö kub hagnab u, bön lap aka bön lap aragnab; kabö göl adö u nöp hagnab.

⁷ Pen kale rîmnap hagnabim, "Hon pör pör pîral adö rîmnap gî nabun u, nîbi bî rîmnap nîñöm, God pör pör nîñö nöp hagöp u waiö nîñöm, Bî mailö halö yabî mîdöp, a göm, hib nîpe haglö adö arnab. Anîb u, nîhön gî nîg God hanîp nîbi bî nan si nan naj gep, a göm, manö kub hagöm, ilön kub ñî nab?" ö gî nabim.

⁸ Manö pîral anîbu rö hagnabim, "Nan si nan naj u nöp gî no gî no, God hanîp mög yabî nîñöm, nan si nan naj ke ke iru yabî gî nabun anîbu nîñöm arö gî nab u, nîbi bî gau nîñöm, nîpe bî aij unbö ke a göm hib nîpe haglö adö arnab," a gî nabim. Pen nîbi bî rîmnap yîp ke hag juöl gî, Pol manö anîbu rö hagöp, a gî pal. Manö anîbu rö yad hagagîn! Pîral hagpal rö, God nîñö, kalîp manö kub hagöm, pen ilön kub ñî nab.

Nîbi bî aij ap mîdagpun

⁹ Anîb u, nîhön hagun? God nîñö, hon Juda nîbi bî gau mîd aij gî pun; Juda nîbi bî wasö gau mîd aij gagpal, a gun aka?

Wasö! Mîdö nöp me hagpin rö, hon nîbi bî magöñhalö, Juda nîbi bî gau abe, Juda nîbi bî wasö gau abe, nan si nan naj nagî adö anîbu hanîp klô gî ðîp gî ud arnîg gab. *

¹⁰ Manö anîbu rö, God Manö u kalî kîñ rîkôm hagla,

"Nîbi bî pör gî aij gî naböl rö rîmnap mîdagpal. *

¹¹ Nîbi bî, nagî adö anîbu aij, nagî adö anîbu naj, a göm nîñbal gau rîmnap mîdagpal.

Nîbi bî, 'God lau adö arun, nîp aip mîdaiun,' a gî nîñbal gau rîmnap mîdagpal.

¹² Nîbi bî gau magöñhalö God nîp arö göm, nîbi bî naj rö mîdöm, nan si nan naj nöp gî pal.

Kale magöñhalö unbö rö nöp gî pal.

¹³⁻¹⁴ Aîab kale u ado malo göm,

pör pîral yabî nöp hagpal.

Rugu mîgan kale u, wîp umö paü gî aij gaglö,

hañî naj auöp u rö mîdöp.

Nîbi bî rîmnap kalîp nîñlô mulu lugö, hag juöm,

manö naj hagpal u, re naj hauat rö mîdpal. *

¹⁵ Kal naj yabî juöm, nîbi bî gau kalîp ilön ñun, al pak lun, a göm,

gasi u nöp nîñöm, *

¹⁶ nîbi bî gau kalîp pör gî naj gî lö, gasi iru yabî nöp nîñbal.

¹⁷ Nîbi bî gau aip mîdöm, agamî mîd aij göl rö lagöp.

¹⁸ God bî kub nîñ mîdöp, a göm, pîñîñ gagpal," a gî la. *

¹⁹ God lo manö anîbu hanîp Juda nîbi bî nöp ña u me, manö anîbu magöñhalö hanîp Juda nîbi bî hagab. Anîb u, God manö kub hagnab ñî nî, nîbi bî ram mîñöñ gau gau magöñhalö manö pen ap hagöl rö lagnab; kale magöñhalö manö mîdeinab.

²⁰ Anîb u, bî ap lo manö hagöp rö geinab u, God bî anîbu nîp, bî aij yad, a gagnab. Pen God lo hagöp rö nîñun, hon nan si nan naj gî pun, a gun nîñnabun. *

Nîbi bî Kraîs nîp nîñ udpal gau nöp, kalîp nîbi bî asîñ mîdagöp aij yad, a gî nab

²¹⁻²² Anîbu, pen mîñî, Mosis abe, bî God manö hagep bî gau abe, gî nab a göm, kalî kîñ rîkôm hagla rö, Jisas Kraîs hanîp a göm uma u me, nîp nîñ u dno, God hanîp hagnab, "Kale nîbi bî aij yad," a gî nab. Pen hon Juda nîbi bî gau abe, Juda nîbi bî wasö gau abe, lo adö u nöp nîñun gî no, anîg hagagnab. *

* 3:4: Sam 51:4 * 3:9: Ro 1:18-2:24; 3:23 * 3:10: Sam 14:1-3; 53:1-3 * 3:13-14: Sam 5:9; 10:7; 140:3 * 3:15: Ais 59:7-8 * 3:18: Sam 36:1 * 3:20: Sam 143:2; Ro 7:7; Gal 2:16 * 3:21-22: Gal 2:16

²³ Hon n̄ibi b̄i magōḡhalō nan si nan najj ḡipun rō, God mailō magō aij n̄ipe ñōb udun rō lagōp u pen

²⁴ God han̄ip mög n̄n̄ōm, Kraiſ Jis̄as yuō apōm han̄ip rau adog uda u me, God han̄ip n̄ibi b̄i aij yad a ḡinab. *

²⁵ Yad aigōl gem, n̄ibi b̄i nan si nan najj ḡipal gau kal̄ip n̄ibi b̄i aij yad, a ḡinabin u n̄n̄ōl, a gōm, God n̄ipe Kraiſ Jis̄as n̄ip nan sabe gep rō m̄n̄ōḡ nabōḡ iſ i hag yua. God n̄ipe n̄ibi b̄i nan si nan najj nōd ḡila gau, manō kub hagōm, kal juōm, ilōn pen ñōm, bōḡ nōp al pak l̄ibōp u pen n̄ipe agam̄ij hain r̄ik m̄idōm, an̄ig gaga. Pen uri Kraiſ Jis̄as n̄ipe apōm, n̄ibi b̄i nan si nan najj ḡipal gau magōḡhalō hañ roman̄ n̄ipe ke udōm ilōn kub udōm uma. An̄ib u me, n̄ibi b̄i an an, hagape n̄ipe nan si nan najj yad ħk ḡi yuōp, a gōm, Jis̄as n̄n̄j udeinabōl gau, God kal̄ip n̄n̄ōm kal juōm ilōn pen ap ñagrab.

²⁶ Yad aigōl gem, n̄ibi b̄i nan si nan najj ḡipal gau kal̄ip n̄ibi b̄i aij yad, a ḡinabin u n̄n̄ōl, a gōm, God n̄ipe an̄ig ga. Manō kub hagem, nan si nan najj ḡipal rō pen ilōn u rō nōp ñ̄n̄abin, a ga u me, n̄ipe haga rō nōp gōm. Kraiſ Jis̄as n̄ip nan sabe gep rō hag yuō, n̄ibi b̄i n̄ip n̄n̄j udnabōl gau kal̄ip n̄ibi b̄i aij yad a ḡinab.

²⁷ An̄ib u, lo adō u ḡino, God han̄ip n̄ibi b̄i aij yad a gōm udō, n̄ibi b̄i n̄ipe m̄idpun, a gun, hib hon ke hagno adō arn̄m rō lagōp. Jis̄as han̄ip a gōm uma manō aij u n̄n̄j udun me, God n̄ibi b̄i n̄ipe m̄idpun.

²⁸ An̄ib u, n̄ibi b̄i gau lo manō hagōp rō ḡipal, a gōm, God kal̄ip n̄ibi b̄i aij yad a gagnab. N̄ibi b̄i Kraiſ Jis̄as ga manō aij u n̄n̄j udpal, a gōm me, God kal̄ip n̄ibi b̄i aij yad a ḡinab.

²⁹ God n̄ipe hon Juda n̄ibi b̄i, God hon nōp wasō; n̄ipe Juda n̄ibi b̄i wasō gau God kale abe m̄idōp. *

³⁰ N̄ihōn ḡin̄ig: God n̄ipe añ̄i u me, n̄ibi b̄i ñ̄i hañ r̄ib ḡi dō ḡipal gau abe, n̄ibi b̄i r̄ib ḡi dō gagpal gau abe, kale adan añ̄i u nōp arlō, God kal̄ip n̄ibi b̄i aij yad a ḡinab. An̄ib u, kale magōḡhalō Kraiſ Jis̄as ga manō aij an̄ibu nōp n̄n̄j udōl. *

³¹ Pen hon Jis̄as manō aij u n̄n̄j udnō, God han̄ip n̄ibi b̄i aij yad a ḡinab, a ḡipin u, lo manō gau arō ḡinabun a gem hagagabin, wasō. N̄ibi b̄i Jis̄as manō aij u n̄n̄j udnabōl gau, kale manō aij an̄ibu hagōp rō nōp ḡilō, lo manō u am p̄idōḡ ḡinab. *

4

God Ebrahim n̄ip b̄i aij yad a ga

* 3:24: Ro 5:1 * 3:29: Ro 10:12 * 3:30: Dud 6:4; Gal 3:20 * 3:31: Mad 5:17 * 4:3: Jen 15:6; Gal 3:6 * 4:8:

Sam 32:1-2 * 4:11: Jen 17:10-11

¹ Hon Juda n̄ibi b̄i, bac iſan̄ hon iſ gōm r̄ikō, r̄ik am̄il ap̄il gōm, r̄iklō m̄idpun gau me, b̄i ne Ebrahim. Pen God Ebrahim n̄ip uda u, aige gōm Ebrahim udn̄j

² Ebrahim n̄ipe ke nan aij ap gō, God ne b̄i aij yad, a ḡibōp, Ebrahim b̄i gau hagōm “Yad b̄i aij,” a ḡibōp. Pen God n̄n̄ōb Ebrahim hib n̄ipe ke dap raneb iſ ap m̄idageia.

³ Pen ai ḡin̄ig Ebrahim hib n̄ipe ke dap ranagbōp? God Manō hagab, “Ebrahim n̄ipe God manō haga u n̄n̄j uda u me, God n̄ip ‘Ne b̄i aij yad,’ a ga.” *

⁴ B̄i ap wōg gōm pe udōm, mani an̄ibi ȳihar̄ij udn̄j a gagnab; wōg gainō pen u mani i udn̄j a ḡinab.

⁵ Pen n̄ibi b̄i, hon God n̄ip klō hon ke wōg geinabun, n̄ipe han̄ip n̄ibi b̄i aij yad a ḡinab, a ḡi gas̄i n̄n̄n̄abōl gau, God kal̄ip n̄ibi b̄i aij yad a gagnab. Pen n̄ibi b̄i, nan si nan najj ḡipun u pen God nan si nan najj ḡipun an̄ibu ȳihar̄ij arō gōm, han̄ip n̄ibi b̄i kam̄ij aij yad a ḡinab n̄n̄jbal gau, kal̄ip n̄ibi b̄i aij yad a ḡinab.

⁶ Manō hagabin i rō, Depid u rō nōp hadame nōp God Manō u kal̄i kl̄iñ r̄ikōm, n̄ibi b̄i nan aij ap gagnabōl pen God kal̄ip n̄ibi b̄i aij yad a ḡinab gau ñ̄n̄ñ̄ l̄n̄abōl, a ga. N̄ipe haga,

⁷ “N̄ibi b̄i nan si nan najj ḡipal gau,

God nan si nan najj kale n̄n̄jōm arō ḡinab rō,

aij gō n̄n̄jōl ḡi m̄ideinabōl.

N̄ibi b̄i nan si nan najj ḡipal gau,

God nan si nan najj kale manō kub hagagnab rō,

m̄iñ̄ m̄iñ̄ gōl ḡi m̄ideinabōl.

⁸ N̄ibi b̄i nan si nan najj ḡipal gau,

B̄i Kub nan si nan najj kale ħk ḡi yunab rō,

ñ̄n̄ñ̄ lōl ḡi m̄ideinabōl,” a ga. *

⁹ Depid ñ̄n̄ñ̄ lep magō haga u, n̄ibi b̄i ñ̄i hañ r̄ib ḡi dō ḡipal gau nōp manō u udnabōl? Wasō yab̄i! N̄ibi b̄i ñ̄i hañ r̄ib ḡi dō gagpal gau abe udnabōl. God Manō kal̄i kl̄iñ̄ r̄ikōm hagla ad̄n̄j an̄ibu uri nōp hagajin: “Ebrahim n̄ipe God manō haga u n̄n̄j uda u me, God n̄ip, ‘Ne b̄i aij yad,’ a ga.”

¹⁰ Bac iſan̄ hon Ebrahim, hañ r̄ib ḡi dō gaga ñ̄n̄j u, God manō haga u n̄n̄j udō, God n̄ip, “Ne b̄i aij yad,” a ga.

¹¹ “Ebrahim manō yad n̄n̄j uda u me, yad, ‘Ne b̄i aij yad,’ a ḡipin u, n̄ibi b̄i gau n̄n̄jlan̄,” a gōm, hainō God hagō, Ebrahim hañ r̄ib ḡi dō ga. God an̄ig ga u n̄n̄j bun. An̄ib u, n̄ibi b̄i ñ̄i hañ r̄ib ḡi dō gagōm, God Manō n̄n̄j udlō, kal̄ip, “N̄ibi b̄i aij yad,” a ḡinab n̄ibi b̄i gau, Ebrahim bac iſan̄ kale m̄idōp. *

12 Pen n̄ibi b̄i n̄i hañ r̄ib ḡi d̄o ḡipal pen, Ebrahim hañ r̄ib ḡi d̄o gaga n̄in u, God manō n̄ipe n̄iη udm̄+d̄öp r̄o, u r̄o n̄öp n̄iη udnab̄öl n̄ibi b̄i gau abe, Ebrahim bac iṭaη kale u r̄o n̄öp m̄+d̄öp.

13 Pen Ebrahim lo ad̄o gau n̄iηōm ḡo, God n̄ip, “Ne b̄i aij yad,” a ḡöm udaya. Ebrahim n̄ipe God manō haga u n̄iη udaya u me, God n̄ip, “Ne b̄i aij yad,” a ḡöm, manō kl̄o n̄iηō hagōm Ebrahim abe n̄i pai n̄ipe an̄b̄ gau abe kal̄ip haga, “Kale ram m̄+n̄öη iṭ i gau gau magōηhal̄o udnabim,” a ga. *

14-15 God manō kl̄o n̄iηō haga u, n̄ibi b̄i lo ad̄o u n̄iηōm ḡinab̄öl gau hagb̄öp, God manō kl̄o n̄iηō haga an̄b̄u nan ȳhar̄iη r̄o l̄ib̄öp. N̄ih̄on ḡin̄g: n̄ibi b̄i lo ad̄o u hain ḡöm, God n̄ibi b̄i n̄ipe m̄+deinabun a ḡöm n̄iηbal gau, kale magōηhal̄o lo manō u r̄ib junab̄öl n̄iηōm God kal jūöm, manō kub hagōm, pen iṭon n̄inab. God manō kl̄o n̄iηō haga u, n̄ibi b̄i lo ad̄o u n̄iηōm ḡinab̄öl gau hagb̄öp, God manō haga n̄iη udpal u nan ȳhar̄iη r̄o l̄ib̄öp. Ai ḡin̄g: n̄ibi b̄i God manō haga n̄iη udnab̄öl gau n̄iη aij gagōm, dui ḡinab̄öl. God manō kl̄o n̄iηō Ebrahim n̄ip haga u udagnab̄öl. *

16 An̄b̄ u, hon n̄iηbun, God ḡinabin a ḡöm, manō kl̄o n̄iηō hag la an̄b̄u, n̄ibi b̄i God manō haga n̄iη udnab̄öl gau n̄öp kal̄ip haga. An̄b̄ u, God gas̄i n̄ipe ke n̄ibi b̄i mög n̄iηōm, ȳhar̄iη ud aij ḡinab u me, Ebrahim n̄i pai n̄ipe gau magōηhal̄o God manō kl̄o n̄iηō haga u r̄o udnab̄öl. N̄ibi b̄i kal̄ip lo manō n̄a gau abe, n̄ibi b̄i Ebrahim r̄o hañ r̄ib ḡi d̄o gagōm God manō n̄iη udaya r̄o, n̄iη udpal gau abe, kale magōηhal̄o manō kl̄o n̄iηō haga u n̄öp udnab̄öl. Ebrahim n̄ipe bac iṭaη hon magōηhal̄o m̄+d̄öp me u. *

17 God Manō u kal̄i kl̄iñ r̄ik̄öm hagla, “God Ebrahim n̄ip haga, ‘Yad ḡin̄p, n̄ibi b̄i iṭ ke ke iru n̄öp m̄+dpal gau, n̄öp bac iṭaη hon, a ḡinab̄öl,’ a ga,” a ḡila. An̄b̄ u, God amḡo iṭo ad̄o n̄ipe u, hon n̄ibi b̄i iṭ ke ke gau n̄bö n̄ip n̄iη udpun gau magōηhal̄o bac iṭaη Ebrahim n̄i pai n̄ipe yab̄iṭ m̄+dpun. God n̄ipe n̄ibi b̄i umbal gau ḡo, kale urakpal. God n̄ipe n̄öp ḡo, nan n̄öd m̄+dagm̄+d̄öp u m̄+n̄i waielöp. *

Ebrahim God n̄ip n̄iη udaya r̄o n̄öp gun

18 Pen Ebrahim m̄iṭep yab̄iṭ l̄öm, n̄i pai r̄ik̄n̄im r̄o laḡo, God n̄ip haga, “Ne, iṭ ḡim̄ön, n̄ibi b̄i n̄i pai ne hain̄o m̄+deinab̄öl gau, iṭ ke ke iru yab̄iṭ m̄+deinabim,” a ga. An̄ḡ haḡo Ebrahim, God manō n̄iηō hagōp, a ḡöm, gas̄i hal̄o m̄+d̄öm me, haga r̄o n̄öp me, n̄ibi b̄i n̄i pai n̄ipe iṭ ke ke iru yab̄iṭ n̄öp m̄+dpal. *

19 Pen Ebrahim n̄iηa, hañ roman̄ kalpe ber m̄ihau bir bir ḡi m̄ihau luga. Ebrahim m̄i n̄ipe s̄öl n̄in jūöl unb̄o mam̄+d̄ laη (100) ara u me, n̄i pai r̄ikep r̄o laga. N̄ibin n̄ipe Sera u r̄o n̄öp m̄iṭep yab̄iṭ la, n̄i pai r̄ikep r̄o laga. Pen n̄ipe God manō n̄ip haga u n̄iη ud p̄id̄öη ḡi dam̄öm, gas̄i hal̄o m̄+deia. *

20-21 God n̄ipe Ebrahim n̄ip manō kl̄o n̄iηō haga u, Ebrahim gas̄i m̄ih̄öp n̄iηaga; n̄ipe b̄öη n̄öp n̄iη udaya. God B̄i p̄id̄öη hal̄o, manō kl̄o n̄iηō haga r̄o n̄öp ḡinab, a ḡöm, God manō haga u n̄iη ud̄öl ḡi m̄+deia r̄o, gas̄i maḡo n̄ipe u p̄id̄öη r̄imnap hal̄o ud̄öm, n̄ipe God manō haga u ud p̄id̄öη yab̄iṭ ḡöm, God hib n̄ipe u haḡo ad̄o ara.

22 Ebrahim ga an̄b̄u, God Manō u kal̄i kl̄iñ r̄ik̄öm hagla, “Ebrahim n̄ipe God manō haga u n̄iη udaya u me, God n̄ip, ‘Ne b̄i aij yad,’ a ga,” a ḡila. *

23 “God n̄ip, ‘Ne b̄i aij yad,’ a ga,” manō kal̄i kl̄iñ r̄ikla an̄b̄u, Ebrahim n̄ip n̄öp kal̄i kl̄iñ r̄ikagla.

24 Han̄ip abe, n̄iηöl a ḡöm, kal̄i kl̄iñ r̄ikla. God n̄ipe ḡo, B̄i Kub hon J̄isas uraka an̄b̄u n̄iη udpun u me, n̄ipe han̄ip abe n̄ibi b̄i aij yad a ḡinab.

25 Pen nan si nan naij gun as̄iη m̄+daino r̄o, God han̄ip mög n̄iηōm, N̄i n̄ipe J̄isas Krai n̄ip yūo ap̄öm, “Kale nan si nan naij ḡipal an̄b̄u God n̄iηōm ar̄o ḡin̄im,” a ḡöm, uma. Pen J̄isas um̄o, God ḡo, kauyaη uraka r̄o, as̄iη kub gas̄i haḡo han̄ip uṭ ga an̄b̄u kam̄iη l̄in̄im r̄o l̄öp. *

5

God n̄ip n̄iη udeinabun u, han̄ip n̄ibi b̄i as̄i mas̄i m̄+daḡöp a ḡinab

1-2 Pen God han̄ip mög n̄iηōm ga an̄b̄u n̄iη udno u me, han̄ip n̄ibi b̄i as̄i mas̄i m̄+daḡöp a ḡöm, udaya. An̄b̄ u, B̄i Kub hon J̄isas Krai n̄ipe ḡo, hon God aip j̄im n̄öl m̄+du, agam̄iη m̄+d̄ aij ḡipun. Pen ram m̄+n̄öη hon haḡ l̄öp u amun, God mail̄o aij n̄ipe u n̄iηun, n̄ip aip m̄+deinabun a gun, aij ḡo n̄iηöl ḡi m̄+dpun.

3 M̄iηör aūo, uṭham m̄+dpun u, m̄+n̄i m̄+n̄i ḡöl ḡi m̄+dpun. N̄ih̄on ḡin̄g: m̄iηör aūo, uṭham m̄+deinabun u, hon kl̄o gun, J̄isas Krai c̄ig aij gun, ar̄o gagnabun. *

4 Hon kl̄o gun, J̄isas Krai c̄ig aij gun, ḡi dam dam, hon n̄ibi b̄i gas̄i maḡo p̄id̄öη hal̄o m̄+deinabun. Pen gas̄i maḡo p̄id̄öη hal̄o m̄+deinabun u, hon gas̄i hal̄o m̄+deinabun.

5 Pen an̄ḡ ḡöl gas̄i hal̄o m̄+deinabun u, ȳhar̄iη m̄+dageinabun. N̄ih̄on ḡin̄g: God n̄ipe Ana Uṭ u han̄ip n̄öm han̄ip m̄+dmaḡo yab̄iṭ l̄ib̄il.

* 4:13: Jen 17:4-6; 22:17-18; Gal 3:29 * 4:14-15: Ro 3:20; 5:13; Gal 3:18 * 4:16: Gal 3:7 * 4:17: Jen 17:5
* 4:18: Jen 15:5 * 4:19: Jen 17:17 * 4:22: Jen 15:6 * 4:25: Ais 53:4-5 * 5:3: Jem 1:2-3; 1Pi 1:5-7

⁶ Pen hon n̄bi b̄ m̄n̄öŋ naböŋ adö il i m̄dpun gau, nan si nan naij ḡi damun gac halö m̄daino, God aip j̄m̄ ñöl m̄idep rö laga. Hon adan arun ap m̄idageia. Pen God n̄ipe hag la ñ̄n u nöp, Kraiſ han̄p n̄bi b̄ naij nan a göm uma.

⁷ Pör n̄bi b̄ r̄m̄nap, b̄ aij ap n̄p n̄jöŋ, “Yad n̄p nan a gem umnö, n̄ipe kam̄ŋ aran̄,” a göm umagnaböl. Pen ñ̄n añi añi r̄m̄nap b̄ ap b̄ aij yab̄ŋ ap rö n̄jöŋ, “Yad n̄p nan a gem umnö, n̄ipe kam̄ŋ aran̄,” a göm umnab aka n̄ŋagpun.

⁸ Pen hon nan si nan naij ḡi m̄idaiun ñ̄n an̄bu nöp, Kraiſ han̄p nan a göm uma. An̄b u, hon n̄ŋbun, God han̄p m̄idmagö yab̄ŋ löp. *

⁹ Kraiſ n̄ipe han̄p a ḡi umöm, hagape n̄ipe lugö, God han̄p n̄bi b̄ aij yad a ga. An̄b u me, hon n̄ŋbun, God kal ju manö kub hagnab ñ̄n u, Kraiſ n̄ipe han̄p ud kam̄ŋ yunab. *

¹⁰ God kolmaſ n̄ipe m̄daino ñ̄n u me, Ñ̄ n̄ipe umöm, han̄p Nap aip j̄m̄ ña. Uri Nap aip j̄m̄ ñöl m̄dpun u me, Ñ̄ n̄ipe uraköm kam̄ŋ m̄idöp u, han̄p n̄jöŋ nöp ud kam̄ŋ yunab!

¹¹ Pen an̄bu nöp wasö. Hon God aip j̄m̄ ñöl m̄dpun rö, B̄i Kub hon Jisais Kraiſ n̄ipe nöp gö, God aip j̄m̄ ñöl m̄dpun, a gun, hib kale apil m̄hau dap ranöl gun, aij a gö n̄jöŋ ḡi m̄dpun.

Adam yam n̄ipe umbal pen Jisais yam n̄ipe kam̄ŋ pör m̄idep udpal

¹² Pen nan si nan naij göl umeb il u, Adam nöp il göm gö me, as̄ŋ n̄ipe an̄bu n̄bi b̄ r̄k lep n̄ipe gau magöŋhalö umbal. N̄hön ḡiŋg: God n̄jöŋ, Adam ga an̄bu, hon n̄bi b̄ r̄k lep n̄ipe gau magöŋhalö an̄g ḡino. Ñ̄n an̄bu han̄p yag dauagla u pen hon aip ḡino. *

¹³ God Moſis n̄p lo manö ña adö u, nan si nan naij gep gas̄i u m̄n̄öŋ naböŋ adö il i nöd m̄ideia. Pen lo m̄idageia ñ̄n u, God nan si nan naij ḡila u n̄jöŋ, hainö pen ñ̄naböl, a göm, gas̄i n̄ŋ m̄idageia. *

¹⁴ Pen Adam il göm ḡi naij gö, as̄ŋ n̄ipe an̄bu n̄bi b̄ gau kal̄p uſ gö, magöŋhalö um dap dap, Moſis lo manö hag ña ñ̄n u aua. Adam God manö n̄p haga u r̄b jua rö, r̄m̄nap r̄b juagla u pen Adam ga rö, magöŋhalö umla. Adam n̄ipe B̄i hainö aunab B̄i u rö.

¹⁵ Adam ḡi naij ga u ke; Jisais Kraiſ nan aij ña u ke. Adam nan si nan naij gö, n̄bi b̄ magöŋhalö umbal. Pen Jisais Kraiſ n̄bi b̄ mög n̄jöŋ uma rö, God n̄bi b̄ gau magöŋhalö mög yab̄ŋ n̄jöŋ, ud aij göm, nan aij yab̄ŋ ña.

¹⁶ B̄i añi an̄bu nan si nan naij ga u ke; God nan aij ña u ke. Adam nan si nan naij añi an̄bu ga u, God n̄jöŋ manö kub hagöŋ, ne umnabön a ga. Pen Adam ñ̄i pai n̄ipe nan si nan naij ḡi dam dam, Jisais Kraiſ nan aij ȳhar̄ŋ ñö, God, “N̄bi b̄ gau magöŋhalö pör pör kam̄ŋ m̄idaiöl rö löp,” a ga.

¹⁷ Nöd b̄ añi ap nan si nan naij gö, as̄ŋ klö naij yab̄ŋ an̄bu han̄p magöŋhalö uſ ga. Pen hainö, an̄g adö an̄b unbö rö wasö, God n̄bi b̄ mög yab̄ŋ n̄jöŋ ud aij yab̄ŋ gö, n̄bi b̄ as̄ŋ m̄idagö a ḡinab gau, b̄ añi Jisais Kraiſ gö, kale kam̄ŋ m̄idöm n̄ipe aip aij gö n̄jöŋ ḡi m̄ideinaböl.

¹⁸ Adam nan si nan naij magö añi ap nöp gö, as̄ŋ an̄bu n̄bi b̄ magöŋhalö uſ gö, God manö kub hagöŋ, “N̄bi b̄ magöŋhalö umnaböl,” a ga. Pen Jisais Kraiſ ñ̄n añi ap nöp nan aij yab̄ŋ gö, God n̄bi b̄ magöŋhalö kal̄p n̄bi b̄ aij yad a göm, kam̄ŋ m̄idep magö u ñ̄n̄m rö löp. *

¹⁹ B̄i añi ap God manö haga u r̄b jua rö, God n̄jöŋ, hon n̄bi b̄ magöŋhalö nan si nan naij ḡino. Ñ̄n an̄bu han̄p yag dauagla u pen hon aip ḡino. An̄b unbö rö nöp, b̄ añi ap God manö haga rö n̄jöŋ umö, God n̄bi b̄ magöŋhalö kal̄p n̄bi b̄ yad a ḡin̄m rö löp. *

²⁰ N̄bi b̄ nöd nan si nan naij ḡi m̄idm̄dal; God n̄ipe lo manö hainö ña. God lo manö ña u, n̄bi b̄, lo manö r̄b juun nan si nan naij ḡipun u n̄jöŋ, a göm, lo manö ña. An̄b u, nan si nan naij ḡila gau iru yab̄ŋ nöp ḡilö ara. Pen God n̄bi b̄ nan si nan naij ḡila gau kal̄p mög yab̄ŋ n̄jöŋ, ud aij yab̄ŋ ga.

²¹ An̄b u, nan si nan naij as̄ŋ an̄bu klö yab̄ŋ göm, n̄bi b̄ magöŋhalö uſ gö, wip umbal rö m̄ideila. Pen God an̄g göl n̄bi b̄ gau kal̄p mög yab̄ŋ n̄jöŋ, ud aij yab̄ŋ göm, n̄bi b̄ aij yad a göm, kam̄ŋ pör m̄idep an̄bu ñ̄nab. B̄i Kub hon Jisais Kraiſ n̄ipe ḡi aij ga u me, God an̄g ḡinab. *

6

Jisais aip umun um hauſ ḡino a gun, nan si nan naij gep gas̄i adö u n̄ŋagun

¹ God han̄p mög n̄jöŋ an̄bu, n̄bi b̄ r̄m̄nap hagnaböl, “Nan si nan naij haſöwalö göl ḡi m̄idno m̄idno, God han̄p nöd n̄jöŋ ud aij göp rö wasö, hainö han̄p mög yab̄ŋ n̄jöŋ ud aij yab̄ŋ ḡinab,” a ḡinaböl.

² Pen manö piral an̄g rö hagagun! Hon nan si nan naij gep naḡi adö u, hon hadö umno. An̄b u, m̄idmagö hon p̄ſu gö, nan si nan naij gun rö lagöp.

* 5:8: Jon 3:16; 1Jn 4:10 * 5:9: Ro 1:18; 2:5 * 5:12: Jen 3:6; Ro 6:23 * 5:13: Ro 4:15 * 5:18: 1Ko 15:22

* 5:19: Ais 53:11 * 5:21: Ro 6:23

³ Kale nɨɓim, hon nɨbi bɨ Kraiſ Jisas aip jɨm ɨl mɨdaiun a gun ɨɨg pakno gau, “Nɨpe uma rō jɨm ɨl umbun,” a gun, ɨɨg pakno. *

⁴ Hon ɨɨg pakno u, Kraiſ Jisas aip wip riɨgōl mɨgan lugun umno rō la. Nɨhōn gɨnɨg: Kraiſ nɨpe umō, kabō mɨgan u riɨgōl gɨla pen Nap klō ke yabɨl nɨpe u gō, urakōm kamɨɨ mɨdōp rō, hon unbō rō wip riɨgōl mɨgan rō mɨdpun u urakun, kamɨɨ hain nɨbō adō u mɨdeinabun. *

⁵ Kraiſ aip jɨm ɨl umno u me, nɨpe kauyaɨ urakōm kamɨɨ mɨdōp rō, hainō hon u rō nōp urakun kamɨɨ mɨdeinabun.

⁶ God nɨpe gasɨ nɨɨa, nan si nan naij gep nagɨ u bōɨ nōp rɨb gɨ dō gō, hainō nɨbi bɨ gau kalɨp nagɨ wōg gep bɨ rō, adan naij u ud ɨɨp gɨ dam aragnɨm, a gɨ gasɨ nɨɨa. Anɨb u me, nagɨ adō naij gɨmɨdun u, Kraiſ aip mab ba laɨ aɨ pak lɨlō uma. *

⁷ Pen nɨhōn, nɨbi bɨ um hauɨ gɨpal gau, nan si nan naij gep magō u mɨdmagō kale pɨlu gō gōl rō lagōp.

⁸ Hon nɨɨbun, Kraiſ aip umno u me, nɨpe aip kamɨɨ mɨdeinabun.

⁹ Hon nɨɨbun, Nap nɨpe gō Kraiſ uraka rō, nɨpe kauyaɨ umagnab. Uri umeb magō u Kraiſ nɨp nan ap gɨnɨm rō lagōp.

¹⁰ Kraiſ nɨpe ɨɨn aɨɨ ap nōp uma u pen nan si nan naij gep pɨdōɨ u bōɨ nōp hir gōp. Kraiſ kauyaɨ urakōm, am God aip mɨdpil.

¹¹ Anɨb u me, Kraiſ Jisas aip uɨ gun, nan si nan naij gep adō u um hauɨ gun, urak God aip kamɨɨ mɨdpun, a gɨmɨm nɨɨmim. *

¹² Nan si nan naij gep magō u, kalōp adɨk ɨɨp gɨ dam, bɨ nagɨ wōg gep rō mo gau mɨdmim, nan si nan naij gɨnabim, a gɨnab. Pen kale wɨhō gɨmim. *

¹³ Pen gasɨ naij kale u, haɨ romanɨ ɨɨn ma kalōp adɨɨ ap, nan si nan naij gɨnɨm, a gōm, ɨɨp gɨ gainɨm rō, kale haɨ romanɨ kale adɨɨ adɨɨ gau magōɨhalō bōɨ nōp wɨhō gɨmim. Jisas aip umun urakpun u me, gasɨ mɨdmagō rɨmɨd hon God nɨp ɨɨn, haɨ romanɨ adɨɨ gau God nɨp ɨɨn, nɨpe hagōp rō nōp gun, a gɨmim nɨɨmim. *

¹⁴ Nōd lo manō adō u nɨɨun gun, a gɨ gasɨ u nɨɨbe, nan si nan naij gep gasɨ u nōp lō, anɨg gɨmɨdim. Pen mɨɨni adō anɨbu rō mɨdagpim. God kalōp mōg nɨɨōm udō, Kraiſ nɨbi bɨ nɨpe mɨdpim u, nɨp ɨɨg gɨmim, nan si nan naij gau arō gɨnabim. *

uma rō, udnab. Anɨb u, nan si nan naij nōp gɨ mɨdaiun aka? Wasō yabɨ! Anɨg gagun.

¹⁶ Kale nɨɨbim, kale bɨ kub ap nɨp, hon bɨ nagɨ wōg gep ne mɨdun, wōg nɨhōn hagnabōn gɨnabun, a geinabim u, kale bɨ kub anɨbu mo nɨpe gau mɨdpim. Kale nan si nan naij gep nɨp nagɨ wōg gep bɨ rō mɨdeinabim u, nan si nan naij gep mo gau mɨdmim umnabim. Pen kale God manō hagōp nagɨ wōg gep bɨ rō mɨdeinabim u, God manō hagōp mo gau mɨdpe, nɨpe kalōp nɨbi bɨ aij yad a gɨnab. *

¹⁷ Nōd kalōp nan si nan naij gep gasɨ u nōp lō, bɨ nagɨ wōg gep rō mɨdmim, adō anɨbu nōp gɨmɨdim. Pen hainō, Jisas manō aij u nɨɨmim, bōɨ nōp uɨpim. Anɨg gɨpim u, yad God nɨp aij a gabin.

¹⁸ God nɨpe gō, kale nan si nan naij mo gau mɨdmim, yōɨ uɨmim, God nagɨ wōg gep nɨbi bɨ rō mɨdmim, nɨpe hagōp rō gɨ aij gɨpim.

¹⁹ Pen kale ke klō mɨdagpim rō, manō hagnɨg gabin i, yad waiō nōp hagnō nɨɨ aij gōl, a gem, waiō nōp hagnabin.

Nōd kale gasɨ naij yabɨl nɨɨmim, nagɨ wōg gep nɨbi bɨ rō mɨdmim, haɨ romanɨ ɨɨn ma kale gau nan si nan naij yabɨl gɨ dammim, gɨ naij yabɨl nōp gɨmɨdim. Pen mɨɨni gasɨ aij yabɨl nɨɨmim, nagɨ wōg gep bɨ rō mɨdmim, haɨ romanɨ ɨɨn ma kale gau God manō hagōp rō nōp gɨ dammim, kamɨɨ aij nōp mɨdeinabim.

²⁰ Nōd nan si nan naij gep nagɨ wōg gep nɨbi bɨ rō mɨdmɨdim u, God manō hagōp adō u kalōp abadō, mo nɨpe gau mɨdagmɨdim.

²¹ Pen nōd gɨ naij gɨmɨdim anɨbu, mɨɨni nɨɨmim hagnabim, “Pōr anɨg gɨ naij gɨmɨdun u, nable gōp. Anɨg gun nan aij ap udagpun,” a gɨnabim. Nɨbi bɨ anɨg gɨpal gau umnɨg gɨnabōl.

²² Pen mɨɨni God nɨpe gō, kale nan si nan naij mo gau mɨdmim, yōɨ uɨmim, God nagɨ wōg gep nɨbi bɨ rō mɨdmim, God nɨɨō aij gɨnab adō u nōp gɨmim, kamɨɨ pōr pōr mɨdpe u udnabim.

²³ Nan si nan naij gep adō u gɨ damun, pe udun umnabun; pen Bɨ Kub hon Jisas Kraiſ aip jɨm ɨl mɨdeinabun u, God hanɨp kamɨɨ pōr pōr mɨdpe magō u yɨharɨɨ ɨɨnab. *

7

Kraiſ haɨ romanɨ nɨpe mɨdpim rō, nɨpe aip umbe

¹ Kale aɨ mam lo manō nɨɨbim gau. Kale nɨɨbim, nɨbi bɨ kamɨɨ mɨdpal gau nōp lo

Nagɨ asɨɨ mɨdagōp aij adō u nōp arun

¹⁵ Pen God lo manō adō u gɨno, God nɨɨōm hanɨp udagnab; nɨpe ke hanɨp mōg nɨɨōm, Kraiſ nɨp yuō apōm, hanɨp a gōm

* 6:3: Gal 3:27 * 6:4: Kol 2:12 * 6:6: Gal 5:24 * 6:11: 2Ko 5:15; Gal 2:19 * 6:12: Jen 4:7 * 6:13: Ro 12:1
* 6:14: 1Jn 3:6 * 6:16: Jon 8:34; 2Pi 2:19 * 6:23: Ro 5:12,15

manö hain g+naböl; umeinaböl, marö kalip r+mnap m+dagrab.

² Manö ap ba gau rö ap m+idöp. Lo manö ap haga, b+ n+pe m+deinab, n+bin n+pe nugmul aip m+dain+; pen nugmul umnab u, lo an+bu p+s g+nab.

³ N+bi u nugmul m+idö n+ñöl g+, am b+ hain n+bö ap n+ñöm udeinab u, n+p hagnaböl, "Lo manö r+ib jumön, ne b+ si udep n+bi," a g+naböl. Pen nugmul umö, am b+ hain n+bö n+ñöm udeinab u, manö m+dagöp; "Lo manö r+ib jumön, ne b+ si udep n+bi," a göm, hagagnaböl.

⁴ Pen añ mam b+. An+ib unbö rö nöp, kale Kraisi hañ roman n+pe m+dpim gau, n+pe aip umbe rö, lo manö ud s+s+ l+m+dim u arö g+pe n+ñöm B+ ap kalöp udnab. B+ au umöm uraka B+ u kalöp udö, kale God n+p aij g+n+im adö u nöp g+nabim. *

⁵ Nöd pen Kraisi hon udaga n+n u, nan si nan naij gep magö u han+p ud s+s+ l+m+idöp. Lo manö adö u nöp hain gun a g+ m+dm+du u pen gas+ naij an hon danj p+ral hi+kö, mab as+ n+ñ umeb magö u waiö lö, m+id aij g+m+dagun. God aip m+dep rö laga.

⁶ Pen m+ñi Kraisi aip umbun rö, lo manö han+p nag+ rö löm ud s+s+ l+m+idöp u pak gulu g+ lun me, Juda lo manö kal+ k+ñ r+kla adö u n+ñun gagpun; God Ana gas+ n+öb adö u nöp n+ñun g+pun. *

Lo m+idöp rö, nan si nan naij g+pun u waiö n+ñun

⁷ An+ib u, hon n+ñon hagun? God lo manö hagö hagla u, manö naij hagöp, a gun aka? Wasö yab+! U an+g hagapun.

Lo m+dagböp, yad nan si nan naij aigeg rö m+idöp u n+ñagbep. Lo manö adö ap kal+ k+ñ r+köm hagla, "N+bi b+ r+mnap nan kale gau nan yad rö m+daiböp, a g+mim, gas+ u n+ñagmim," a g+la. An+ib u me, yad n+ñbin, n+bi b+ r+mnap nan kale gau nan yad rö m+daiböp a g+ gas+ n+ñeinabin u, nan si nan naij g+nabin. *

⁸ An+ib u, yad gas+ n+ñbin, hainö yad nan si nan naij gem, n+bi b+ r+mnap nan kale gau nan yad rö m+daiböp, a g+ gas+ u n+ñagnabin. Yad an+göl gas+ n+ñm+din u pen ad+ñ nan si nan naij gep magö u am gas+ r+m+id yad t+p g+ dam arö, n+bi b+ r+mnap nan kale gau iru yab+ nöp nan yad rö m+daiböp a g+ gas+ u nöp n+ñnö. Pen lo manö m+dagböp, nan si nan naij gep magö klö m+dagböp, b+ hadö umöb rö m+dböp.

⁹ Lo manö, u g+mön, u g+gmön, a gab u, yad nöd n+ñagm+din. Yad an+g gem kam+ñ m+dainö. Pen lo manö u auö, nan si nan naij gep magö u, b+ kam+ñ m+idöp rö löm, klö udöm y+p t+p g+ ud arö, umnö.

¹⁰ God lo manö n+a u, han+p adan pör m+dep u yamböp, pen y+p umeb magö nöp n+a.

¹¹ An+ib u, yad gas+ n+ñbin, hainö yad nan si nan naij gem, n+bi b+ r+mnap nan kale gau nan yad rö m+daiböp a g+ gas+ u n+ñagnabin. Yad an+göl gas+ n+ñm+din u pen, ad+ñ nan si nan naij gep magö u am gas+ r+m+id yad t+p g+ dam arö, n+bi b+ r+mnap nan kale gau nan yad rö m+daiböp a g+ gas+ n+ñnö. Nan si nan naij gep magö u, God lo manö haga u nöp udöm, y+p al pak la. *

¹² An+ib u, hon n+ñbun, God lo manö u u+ m+idöp. Hon n+ñbun, "N+bi b+ r+mnap nan kale gau nan yad rö m+daiböp a g+ gas+ u n+ñagmim," lo manö an+bu, God n+pe ke manö klö haga u, u+ nöp, kabö rö nöp, aij nöp m+idöp. *

¹³ God lo aij an+bu y+p al pak la umnö aka n+ñon? U wasö! God lo manö aij u hagö n+ñbun rö, marö kub an+bu udagnabun. Nan si nan naij g+pun rö, marö kub an+bu udnabun. Pen n+pe han+p lo manö haga an+bu, gas+ ap ke n+ñöm hagaga; nan si nan naij gep magö u gac kub yab+ m+idöp u n+ñöl, a göm, lo manö haga. An+ib u, God lo manö u haglö n+ñbin rö, umagnö; nan si nan naij gep magö u, lo manö aij an+bu udöm, y+p al pak lö umnö.

Nan gagun a gun gas+ n+ñbun gau nöp gabun

¹⁴ Hon n+ñbun, lo manö u, God gas+ n+ö kal+ k+ñ r+kla. An+bu pen yad b+ nöp m+dpin; yad nag+ wög gep b+ rö m+dem, hibur gas+ r+m+id yad u pör arab nan si nan naij gep adö u.

¹⁵ An+ib u me, nan aij g+n+am, a g+ gas+ n+ñbin adö u gagpin; yad nan si nan naij gep adö u, yad magö an+bu mulu kal n+ñbin u, yad an+g g+gnam, a g+pin adö u nöp g+pin. Pen n+ñon g+n+g an+g g+pin u n+ñagpin. *

¹⁶ Yad g+ naij g+gnam, a g+ gas+ n+ñbin adö u nöp g+pin rö, yad n+ñbin, gas+ magö yad abe God lo manö u abe ad+p ad+p rö m+idöp.

¹⁷ Uri yad ke nan naij gagpin me. Yad ke naij g+n+am, a gem, gagpin; nan si nan naij gep magö u gas+ hibur m+dmagö yad an danj m+idöp u nöp göp.

¹⁸ Yad n+ñbin, yad b+ nöp m+dpin rö, m+dmagö p+r+ an yad danj m+id aij gagöp. Gas+ hibur m+dmagö yad gas+ aij n+ö, nan aij ap g+gnabin. Gas+ magö yad u, g+ aij g+n+am a gem n+ñbin u pen yad g+n+am rö lagöp.

¹⁹ An+g gö me, g+ aij g+n+am, a g+ n+ñbin adö u gagabin; g+ naij g+gnam, a g+ n+ñbin adö u nöp pör g+nö arab.

* 7:4: Ro 6:2,11 * 7:6: Ro 8:2; 6:4 * 7:7: Eks 20:17; Dud 5:21 * 7:11: Jen 3:13 * 7:12: 1Di 1:8 * 7:15:

20 Anib u, yad gi najj gagnar, a gi n-njbin adö u nöp gabin rö, yad ke nan najj gagabin. Nan si nan najj gep magö u gasi hibur midmagö yad an dan midöp u nöp gö gö gab n-njem gabin.

21 Anib u, yad n-njbin, yad gi aij ginam a gi n-njbin u pen por gi najj ginam rö löp.

22-23 Gasi yad u God lo na u n-ni yabif lbin u pen gasi hibur midmagö yad an dan unbö ke göm, gasi magö yad u aip pen pen gö, nan si nan najj gep magö u hañ roman yad an gau midöm, yip ud sisi lö, yad bi nagiman rö midpin. *

24 Yad n-ni lagpin; bi mög gep rö midpin. Gasi hibur midmagö yad u yip al pak linig gab; bi an yip ud kamij yunab?

25 Bi Kub hon Jisas Krais nöp! God nip aij a gabin!

Pen manö hagpin i, anig göl midöp: gasi yad u God nip nagit wög gep bi rö midpin u pen midmagö pri an yad dan au, nan si nan najj gep magö u nagit wög gep bi rö midpin. *

8

God Ana hon aip mideinab u, hon aigale nibi bi rö mideinabun

1-2 Pen hon Krais Jisas aip jim nööl midpun u, Krais Jisas nipe umö, God Ana kamij magö neb u nipe hanip ud kamij yuö, hon uri nan si nan najj gep magö u abe, umeb magö u abe, kalip nagit wög gep nibi bi rö midagpun. Anib u, God hanip manö kub hagagnab.

3 Pen nibi bi aij midagpun rö, God lo adö u gi damun, mid aij gun rö lagö, God Ni nipe ke u yuö, bi yabif hañ roman hibur midmagö hon unbö rö löm, aua. Nipe umöm nan si nan najj gep magö u böñ nöp gi ke yuan, a göm, God nipe Ni nipe ke nan sabe gep rö yuöm, nan si nan najj gep magö u nibi bi midmagö pri an kale dan midöp u, manö kub hagöm, pis göp a ga.

4 God anig ga u, kale gasi najj midmagö pri an hon yan nibo auöp adö u arö göm, God Ana gasi nab adö u gi damöm, lo manö yad hagab rö gi aij ginaböl, a göm ga. *

5 Nibi bi gasi najj midmagö pri an kale yan nibo auö, adö anibu nöp gilo aröp gau, hibur midmagö kale nihön gasi göp adö u nöp gasi njbal. Pen nibi bi God Ana kalip gasi nö gilo aröp gau, God Ana nihön gasi göp adö u nöp gasi njbal.

6 Nibi bi hibur midmagö kale nihön gasi göp adö u nöp gasi njbal gau, adö anibu nöp nan si nan najj göm umnaböl. Pen nibi bi God Ana nip aij ginab u nöp gasi njbal

gau, adö anibu nöp gi aij göm, God aip jim nööl kamij midöm, mid aij ginaböl.

7 Nibi bi hibur midmagö kale nihön gasi göp adö u nöp gasi njbal gau, gasi magö kale God nip kaua maua rö midöp. Gasi magö kale God lo nipe njagöp; God lo nipe njn-nim rö lagöp.

8 Nibi bi gasi najj midmagö pri an kalip yan nibo auö, adö anibu gilo aröp gau, God nip aij ginam adö u göl rö lagöp.

9 Pen kale nibi bi God Ana kalöp an dan midöp gau, gasi najj midmagö pri an kale yan nibo auö, adö anibu gagabim; God Ana kalöp gasi nab adö u nöp gabin. Nibi bi Krais Ana nipe kalip an dan midagöp gau, Krais nibi bi nipe midagpal. *

10 Krais nipe an kalöp dan mideinab u, nan si nan najj gep magö u gö, hañ roman kale umnig gab; pen Jisas umö God kalöp njö, nibi bi aij rö midpin u rö, Ana nipe gö, ana kale kamij mideinab. *

11 God gö Jisas uraka u, Ana nipe an kalöp dan midöp u me, God an nibu nöp kalöp u rö nöp gö, Ana nipe kalöp an dan midöp u nipe hañ roman kale kamij middep magö ninab.

12 Anib u, an mam bi, hon naböh midöp. Gasi najj midmagö pri an hon dan plu gi nö adö anibu gun, naböh anibu nagnabun.

13 Adö anibu gipe arö, umnig gabim. Pen God Ana u kalöp gi nö njöl gi, kale nan si nan najj gipim anibu böñ nöp arö ginabim u, God aip kamij mideinabim. *

14 God Ana gasi nö njöl gi ajaböl nibi bi gau, God ni pai nipe midpal.

15-16 Ana kale udpim u, kalöp tip gi dam arö, kale nöd pin-nj gimidim rö kauyan pin-nj gimim, nagit wög gep nibi bi rö midagnabim. Ana kale udpim u, nipe gö, God ni pai nipe midpin. Anig njöm hon nip "Aba! Bapi!" a gabun. *

17 Ni pai nipe midpun u me, nan aij nihön nihön ni pai nipe ninab u, hon udnabun. Pen Krais nip hag juöm gi najj gila rö, hanip u rö nöp gi najj gilo, pin-nj gagnabun u, God Krais nip ud aij ga rö, hanip u rö nöp ud aij ginab. *

Hainö mid aij ginabun

18 Gasi yad njbin, Krais nip cig midun, marö r-mnap gö, u-tham mideinabun u, u nan pro. Hainö God nipe nan aij yabif hanip nö, nipe aip mid aij ginabun u, u nan kub.

19 God nan nihön nihön gi la gau magöñhalö mifi mid aij ginam rö lagöp. Nan gau magöñhalö abad midö, God nipe

* 7:22-23: Gal 5:17; 1Pi 2:11 * 7:25: 1Ko 15:57 * 8:4: Gal 5:16,25 * 8:9: 1Ko 3:16; 12:3 * 8:10: Gal 2:20
* 8:13: Gal 6:8; Kol 3:5 * 8:15-16: 2Di 1:7; Mak 14:36; 2Ko 1:22 * 8:17: Gal 4:5-7; Rep 21:7

ñi pai nipe waiö udnab ñin u nöp, nipe gö, nan anib gau kauyanj mid aij ginab.

20-21 Göp anibu, God hadame nöp nñebir ginab a ga rö nöp göp. Pen God hadame gau nñja, ñi pai yad waiö udnabin ñin u, yad ginö, ñi pai yad ñin löm mid aij yabiñ ginaböl rö, nan magöñhalö gñ lino gau u rö nöp, hij gñ lugagöm, ñin löm mid aij yabiñ ginab.

Pen nan gñ la anib gau, nöd mid aij gagnab. Pen hanip gö, ñi pai nipe ke yabiñ midun nipe aip mid aij ginabun ñin u nöp me, kauyanj gö nan anib gau mid aij ginab.

22 Hon nñjibun, nan God gñ la anib gau magöñhalö mid aij ginag gab u pen hadame nöp marö gö, nibi ñi pai rknig gñlö ilön göp rö u gñmidöp.

23 Pen hon abe marö anibu midöp. Hainö kalip böñ nöp udnig gabin, a göm, God nipe Ana u nöd nöp yuö apöm hanip añ danj midöp u, pen ñin mai rö hanip ñi pai nipe ke kabö rö yabiñ waiö udö, hañ romanj gñsön nibö halu lu, a gun, midmagö hon añ danj marö anibu gö nñjöl gñ, mñnöh naböh adö il i abad midpun.

24 God nan hainö waiö lñab a ga manö u nñj udno, hanip uda. Pen nan nñhön nñhön hainö waiö lñab u magöñhalö hadö nñjbnop, mññi gasñ halö midun ñin hain u abad midagaiñnop. Nan hadö nñjbal u abadagnaböl.

25 Pen, nan hainö waiö lñab, a gñ gasñ u nñjun me, iru gö nñjöl gñ abad midagpun; gasñ halö abad midpun.

26 Nibi bi pidöh midagpun rö, Ana hanip gñ ñöl gñ midöp. Hon God nñp sabe gun a gñpun u pen aige gun God nñp sabe ginabun u nñjagun. Pen Ana hanip ab hak löm, God nñp sabe ginig gab. Manö nibi bi nñjeb rö wasö; kadjad manö löm hagnig gab.

27 God pen gasñ hon magöñhalö nñjöh; nipe Ana gasñ nipe u abe nñjöh. Ana nipe hon Krai Jisas nibi bi nipe marö udöm, God nñp hagö, hagab rö ginab. Ana nipe God nñp hagab u, God gñnam a göm nñjöh adö u nöp hagab.

28 Hon nñjibun, God nñp midmagö lñibun nibi bi gau, God nipe hanip abad midö nñjöl gñ, nan rñmnap ke gagnab; mid aij ginabun adö u nöp hanip ginab. God nipe hadame gau gasñ nñjöm haga rö, hanip yñp aumim a ga.

29 Pen adö anibu nöp, God nibi bi nöd nñja gau, "Yad ginö, kale Ñi yad midöp rö löm, nññin nñmam hain nipe iru yabiñ middeinaböl," a ga.

30 Anib u, nibi bi Ñi yad rö middeinaböl a ga nibi bi gau, kalip yñp aumim a ga. Nibi bi yñp aumim a ga nibi bi gau, kalip nibi bi asñj midagöp a ga. Nibi bi kalip asñj midagöp a ga gau, Ñi yad mailö aij halö midöp rö, kale u rö nöp middeinaböl a ga.

Hanip midmagö löm abad mid aij göp

31 Pen hanip anig göm ud aij göp u, an hanip gñ najj ginab? Bi ap hanip gñ najj ginim rö lagöp, wasö yabiñ!

32 God nipe piññj gagöm, Ñi nipe ke u hanip nan a göm yuö apöm uma u nan kub yabiñ. Pen God hanip anig ga u me, nipe hanip ud aij göm, nan aij aij nöp hanip u rö nöp ñinab.

33 Pen God nipe hanip hag löp rö, an hanip manö kub hagnab? God nipe ke gö asñj midagöp rö midpun u, manö midagöp, a ga.

34 Anib u, bi an hanip manö kub hagnab? Bi ap anig hagnim rö lagöp. Krai Jisas hanip nan a göm umöm, uraköm, am God ñimago yñjig kid nipe lau adö midöm, hanip a göm, Nap nñp sabe göl gñ midöp.

35 Krai hanip midmagö yabiñ löp u me, an nñp wasö göm hanip ud asñk ke lñab? Nan ap ke waiö löm, hanip ud asñk ke lñim rö lagöp.

Hanip marö rñmnap ginab aka, uñham middeinabun aka,

kijyö kub leinab aka,

wahj midageinab aka,

gasñ mlö nñjnabun aka

bi rñmnap hanip, Krai piñ midpal, a göm,

hanip gñ najj ginaböl aka,

al pak lñaböl aka,

nan nñhön ginab,

Krai aip jñm ñöl nöp middeinabun.

36 Manö anibu rö God Manö kalñ kññ rñköm hagla,

"Nöp piñ midpun rö, pör hanip nñjöm, kaj sipsip rö al pak lun a göm nñjbal," a gñla.

37 Anib u, umeb rö añ u midpun u pen Krai, bi hanip midmagö löm uma u aip midun, aij gö nñjöl gñ nöp midun, nan anib gau piññj gagnabun.

38 Adö anibu yad nñjbin, umnabun aka middeinabun, God hanip midmagö li nöp middeinab nñjöm nan ap hanip ud asñk ke lñim rö lagöp. God ejol nipe gau, nan pidöh halö kumi kabö adö lanj midöp gau, nan kal najj gau, nan mññi midöp gau, nan hainö middeinab gau,

39 nan adö galik midöp gau, nan mo gayik midöp gau, nan nñhön nñhön midöp gau magöñhalö, nan ap hanip ud asñk ke lñim

* 8:20-21: Jen 3:17-19 * 8:23: 2Ko 5:2-4 * 8:27: Sam 139:1 * 8:28: Ep 1:11 * 8:29: Kol 1:18; Hib 1:6
* 8:31: Sam 118:6 * 8:33: Ais 50:8-9 * 8:36: Sam 44:22

rö lagöp. Bî Kub hon Krajs Jisas mîdöp rö, God hanîp mîdmagö lî nöp mîdeinab.

9

God gasî nîpe ke nîñöm Isrel kai kalîp udnîg ga

¹ Manö hagabin anîbi, yad Krajs bî nîpe mîdpin rö, piral hagagabin. Ana Uî u gasî magö yad hagab, manö hagabön anîbu manö nîñö hagabön, a gab.

²⁻³ Pen aîñî mam bî. Isrel nîbi bî rîmnap Krajs nîp udagpal gau hainö manö kub nîñöm, ilön kub udnaböl u, yîp mög yabîl göp. Anîb u, yad gasî iru yabîl nîñbin. Mîdmagö yad pör ilön kub göp. Yad nîñö nöp hagabin, adan mîdböp, yad aîñî mam yad gau kalîp nan a gem ilön udnö, kale pen kamîñ arblap. *

⁴ Pen nîhön: God Isrel kai nöp kale nîñî pai yad mîdeilan a göm, mailö aij nîpe kalîp nöp yamöm, yad kalöp unbö gîñabin a göm manö klö nîñö kalîp nöp hag nîöm, lo manö nîpe u kalîp nöp hag nîöm, kale aigöl göm God sabe gep ram u kabö rö sabe göl manö u kalîp nöp hag nîöm, yad aigöl gem nîbi bî kalîp ud aij gîñam manö aij u kalîp nöp hag nîa. *

⁵ Isrel nîbi bî nîhi îlan kale Ebrahim, Aisak, Jekop bî gau me. Ebrahim, Aisak, Jekop nîñî pai rîklö, rîk dam dapîl gî damöm, Isrel nîbi bî kalîp rîk daula. Kîgîñ aîñî u nöp rîk dam dapîl gî damöm, Krajs nîp bî yabîl rîk daula. Krajs nîpe ke God mîdöm, nîbi bî magöñhalö abadab. Kale magöñhalö hib nîpe u pör haglö adö aran.

⁶ God Manö haga u, haga rö nöp ga. Isrel nîñî pai rîklö, rîk dam dapîl gî damöm, rîk daula gau rîmnap Isrel nîbi bî kabö rö mîdagpal.

⁷ Ebrahim nîñî pai rîklö, rîk dam dapîl gî damöm rîk daula gau rîmnap Ebrahim nîñî pai nîpe kabö rö mîdagpal. God Ebrahim nîp haga, "Aisak nîñî pai rîknab gau nöp nîñî pai adö nape rö mîdeinaböl," a ga. *

⁸ Anîb u, Ebrahim nîñî pai rîklö, rîk dam dapîl gî damöm, rîk daula gau rîmnap God nîñî pai nîpe mîdagpal. God manö klö nîñö hagö, Ebrahim nîñî pai yag daunaböl nîñî pai gau nöp, kale God nîñî pai nîpe mîdnaböl. *

⁹ God Ebrahim nîñî pai manö klö nîñö anîbu hagöm haga, "Nîñî yad hag lîñö nîñî u nöp yad ado gî aunö, nabin ne Sera nîñî ap yag daunab," a ga. *

¹⁰ Pen apis hon Rebeka nîñî nîpe mîhau bî aîñî nöp rîka. Bî anîbu bac hon u Aisak.

¹¹⁻¹² Pen God gasî nîpe ke nîñöb rö gîñab. Nîbi bî an hag lîñabin a gîñîg gab u, hag

lîñab. Kale nan aij rîmnap gîñaböl u nîñöm hag lagnab. God gasî nîpe ke nîñöb rö gîñab. Anîb unbö rö nöp me, apis bac hon Aisak Rebeka ber mîhau nîñî ramö rîkaglö magö u, God nîpe Rebeka nîp haga, "Nîñî ne naîñî rîknabön u, bî kub rö mîdageinab; nîpe nîñî ne hain u nîp wög gî nîñab," a ga. Nîñî mudun anî gau nöp mîdailö nîme yag dauaga adö u nöp, nan aij nan naij ap gîlö nîñöm wasö, God gasî nîpe ke nîñöm anîg haga. *

¹³ God Manö adîñ ap kalî klîñ rîkla u, God manö hagöm haga, "Yad Jekop nîp mîdmagö lîñbin pen Iso nîp mîdmagö lagpin," a ga. *

God nîpe gab u, kabö rö nöp gab

¹⁴ Anîb u, God kabö rö gagab, a gun? Wasö! Nîpe kabö rö nöp gab.

¹⁵ God nîpe Mosîs nîp haga, "Nîbi bî mög nîñabin gau kalîp mög nîñabin.

Nîbi bî mîdmagö lem ud aij gîñabin gau

kalîp mîdmagö lem ud aij gîñabin," a ga. *

¹⁶ Anîb u nîñbun, hane ke klö gun gîpun u nîñöm hanîp udagnab; hane ke klö gun gasî halö mîdpun u nîñöm hanîp udagnab. Nîpe ke mög nîñnab nîbi bî gau nöp udnab. *

¹⁷ God Manö adîñ ap kalî klîñ rîkla u, God manö hagöm Pero nîp haga, "Yad gasî nîñnö, nîbi bî ram mîñöñ gau mîdpal gau magöñhalö nîñnaböl, ne kîñ lîp nîbö u bî kub bî klö yabîl pen yad God gîñö ne bî yîharîñ rö mîdnabön. Anîg gîñab, kale nîñöm, manö anîbu hag amîl apîl göm hib yad u haglö ram mîñöñ gau gau magöñhalö arnab. Adö anîbu nöp yad ke gainö, ne lîp kîñ mîdpan," a ga. *

¹⁸ Anîb u nîñbun, God gasî nîpe ke nîñöb rö, nîbi bî rîmnap mög nîñnab pen nîbi bî rîmnap kalîp nîñebir gö, gasî naij kale nîñbal u kîdîl arnab.

¹⁹ Kale rîmnap God göp anîbu rö nîñmim hagnabim, "God nîpe nöp gö, gasî kale u kîdîl aröp u, nîhön gîñîg pen, mîd aij gagpim, a göm, hanîp manö kub hagnab? God nîpe ke, 'Nan anîb gau gîñab,' a gîñab u, bî an nîpe pe, 'Nan gau gagnab,' a gîñab?" ö gîñabim.

²⁰ Anîg hagnabim u pen kale bî kub an rö mîdmim, manö nîpe u naböñ udnabim?

Adö anîbu rö, God Manö u bî ne Aisaia kalî klîñ rîköm haga, "Bî ap mîñöñ udöm, rin cög ap gö, 'Yîp nîhön gîñîg anîg göl

* 9:2-3: Eks 32:32

* 9:4: Eks 9:4

* 9:7: Jen 21:12

* 9:13: Mal 1:2-3

* 9:15: Eks 33:19

* 9:16: Ep 2:8

* 9:8: Gal 4:23

* 9:9: Jen 18:14

* 9:11-12: Jen 25:23

* 9:17: Eks 9:16

* 9:20: Ais 29:16; 45:9

gipan,' a gôm pen ado gôm hagagnab. Wasö yabahl!" a ga. *

²¹ Bî rin cög gîng gab bî u, nîpe gasî nîpe ke nîñöb rô gî nab. Mîñöñ bad añî ap ud gî dô gî dapôm, rin aij aij ñîñ añî añî lauep ap lôm, rin yîharîñ pör pör lauep ap lôm, gî nab. U manö mîdagöp; gasî nîpe. *

²²⁻²³ Anîb unbö rô me, God göp. Nîpe nîbi bî gî najî gî mîdpal gau nîñö, iru yabiñ gö, kalîp al pak lîñîm rô lõp u pen, nîpe mulu halö mîdöp u nîñöm klö nîpe mîdöp u nîñlan, a gôm, kalîp yîñîd anîg gagöp. God hadame dagol gau gasî nîpe ke nîñöm haga, nîbi bî mög nîñem ud aij gî nabî nîbi bî gau mailö aij yad u nîñöl, a ga. Anîb u, nîbi bî anîb gau mailö aij yad u nîñöl a gôm, nîpe nîbi bî gî najî gî mîdpal gau gö, gasî hibur najî kale u kîdî aröp.

²⁴ Nîbi bî mög nîñem ud aij gî nabî nîbi bî u, hanîp Juda nîbi bî abe, Juda nîbi bî wasö gau abe, haga.

²⁵ Manö adö anîbu rô, God manö haga rîmnap bî ne Hosea God Manö adîñ ap kalî kîñî rîkôm haga,

"Nîbi bî yad mîdagmîdal gau, kalîp 'nîbi bî yad' a gî nabî. Pen nîbi bî mîdmagö lagmîdin gau, kalîp 'nîbi bî mîdmagö yad' a gî nabî. Pen Hosea God Manö adîñ ap halö kalî kîñî rîkôm haga, *

²⁶ Nöd 'Nîbi bî yad mîdagpîm,' a gî nõ u, ram mîñöñ añî anîbu nõp kalîp, 'God pör kamîñ mîdöp ñî pai nîpe,' a gî nabî," a ga. *

²⁷ Pen God Manö adîñ ap, bî God manö hagep Aisaia manö bläö gôm hagab, "Isrel kai kabö kuñup ñîg got gau mîdöp rô iru nõp mîdeinabol u pen Bî Kub nîpe yöp pro bad ap nõp ud kamîñ yunab. *

²⁸ Nîñön gîng: Bî Kub nîpe dip nõp nîbi bî mîñöñ naböñ îl i mîdpal gau magöñhalö manö kub hagöm böñ nõp pen ñî nab," a ga.

²⁹ Gî nab anîbu, Aisaia nîpe nõd God Manö adîñ ap kalî kîñî rîkôm haga, "Bî Kub ke pîdöñ halö mîdöp u, hanîp ñî pai yöp bad ap nõp arö gagböp, Sodom Gomora nîbi bî kalîp ga rô u, hanîp gîböp," a ga. *

Isrel kai abe jisas manö aij u nîñ udlan

³⁰ Anîb u, nîñîm! Juda nîbi bî wasö gau, nõd, mîd aij gun God aip jîm ñöl mîdaiun a gôm gasî u nîñagla u, pen mîñî Jisas manö aij u nîñ udlö, God kalîp asîñ mîdagöp a gö, nîpe aip jîm ñöl mîdpal.

³¹ Pen Isrel nîbi bî nõd God lo manö u udöm, hagöp hagöp rô gun a gî la u pen mîñî nîpe aip jîm ñöl mîdagpal.

³² Pen nîñön, God nîp nîñ udöm wasö, hon ke adö rîmnap gun, nîpe aip jîm ñöl mîdeinabun, a gôm, God nîpe kabö aij la adö u arun a gîlö nîñöl gî, ma kale u lî yuö ap lug pakpal. *

³³ Manö anîbu rô, Aisaia nîpe God manö haga rô kalî kîñî rîkôm haga,

"Nîñîm! Yad daun kub Saion kabö ap lîñö, nîbi bî ma adö anîbu lî yuö ap lug paknabol;

pen nîbi bî nîp nîñ udnabol gau, God nîp nîñöm ana udagnabol," a ga. *

10

God nîpe ke gö, kale nîbi bî nîpe asîñ mîdagöp rô mîdeinabol u, Isrel nîbi bî kale nîñagal

¹ Mîdeimam yad gau. Gasî klö yîp auöp u, God nîbi bî yad Isrel kai kalîp ud kamîñ yunîm, a gem, nîp pör nõp sabe göl gî mîdpîm.

² Yad kale gîpal rô nîñem hagabîm, hon God nîbi bî nîpe mîdaiun, a gôm, klö yabiñ gîpal u pen gasî nîñ aij gôm gagpal.

³ "Krais uma rô, God hanîp, 'Nîbi bî asîñ mîdagöp yad,' a gî nab," a gôm gasî u nîñblap u pen adö anîbu nîñ aij gagöm, gasî kale ke adö u nõp nîñöm hagla, "Lo adö u gîno areinab u, nîbi bî aij nîpe mîdeinabun," a gî la. Anîb u, lo manö adö anîbu hain gun a gôm gî damöm, hainö ap lug pakla.

⁴ Krais ga anîbu, uri lo u pîs göp. Anîb u me, nîbi bî an an Jisas manö aij u nîñ udnabol gau, God kalîp magöñhalö nîbi bî asîñ mîdagöp yad a gî nab.

Nîbi bî ram mîñöñ gau gau magöñhalö kamîñ aröl rô lõp

⁵ God Manö u, Mosis manö rîmnap kalî kîñî rîkôm, lo manö udöm asîñ mîdagöp rô mîdeinabol manö adö u hagöm, Isrel kai kalîp haga, "Lo manö u udmîm, hagöp rô nõp gîmîm me, kamîñ arnabîm," a ga. *

⁶ God Manö u, Mosis manö rîmnap kalî kîñî rîkôm, Krais nîp nîñ udöm asîñ mîdagöp rô mîdeinabol manö adö u hagöm, Isrel kai kalîp haga, "Kale, 'Bî an adö lan arnab?' ö gaggîm," a ga. (Manö haga u îl u me, kale am kumi kabö adö lan au nîbö Krais nîp ut gî dauagnabol.) *

⁷ Anîb unbö rô nõp, "Kale, 'Bî an wîp ana ram mîdöp mo gayîk arnab?' ö gaggîm," a ga. (Manö haga u îl u me, kale am wîp ana

* 9:21: Jer 18:6 * 9:25: Hos 2:23 * 9:26: Hos 1:10 * 9:27: Ais 10:22-23 * 9:29: Ais 1:9 * 9:32: Ais 8:14
* 9:33: Ais 28:16; 1Pi 2:6 * 10:5: Lep 18:5 * 10:6: Dud 30:12-14

ram m+idöp mo gay+ik n+ibö Kraiis n+ip u+ gi dauagnaböl.)

8 Pen God Manö ad+ij an+ibu, Mos+is manö adö r+imnap n+ihön n+ihön kal+ kliñ r+iköm Isrel kai kal+ip haga. N+ipe haga, "Manö magö an+ibu m+lö gau m+dagöp. Manö magö an+ibu m+dmagö an+ kale dan m+idöp pör hagnim adö u nöp," a ga. Mos+is n+ipe J+isas manö aij, manö n+ij udep an+ibu nöp haga. Manö aij n+ij udep an+ibu nöp hon pör nöp hag ñabun u me.

9 An+ib u, God gö J+isas uraköp a g+mim, gas+ u n+ij m+dmim, "J+isas n+ipe B+ kub yad," waiö hagnabim u, God kalöp n+ibi b+ as+ij m+dagöp yad a göm, kalöp ud kam+ij yunab.

10 Pen n+ihön, kale gas+ m+dmagö an+ kale dan manö n+ipe n+ij udnabim u, God kalöp n+ibi b+ as+ij m+dagöp yad a g+inab. Meg m+gan kale manö hagnim, n+ibi b+ gau waiö hag ñ+inabim u, God kalöp ud kam+ij yunab.

11 Adö an+ibu rö, Aisaia n+ipe God Manö ad+ij ap kal+ kliñ r+iköm haga, "N+ibi b+ n+ip n+ij udnaböl gau, God n+ip n+ijöm ana udnaböl," a ga. *

12 Juda n+ibi b+ gau, Juda n+ibi b+ wasö gau, ke ke m+dagpal. B+ Kub n+ipe n+ibi b+ gau n+ibö gau n+ibö magöñhalö B+ Kub an+ nöp m+idöp. N+ibi b+ gau n+ibö gau n+ibö an an n+ip sabe g+inaböl gau, kal+ip ud aij yab+ñ g+inab. *

13 Adö an+ibu nöp, b+ ne Joel, God Manö ad+ij ap kal+ kliñ r+iköm haga, "N+ibi b+ an an B+ Kub n+ip, y+ip ud kam+ij yu, a göm hag n+ijlö, kal+ip ud kam+ij yunab," a ga. *

14 Pen kale B+ Kub n+ip n+ij udnaböl u, kale n+ip aigöl göm sabe g+inaböl? Pen kale J+isas manö aij u apdi n+ijagnaböl u, kale aigöl göm manö aij an+ibu n+ij udnaböl? Pen n+ibi b+ r+imnap apöm J+isas manö aij adö u hag ñagnaböl u, kale aigöl göm manö an+ibu apdi n+ijagnaböl?

15 Pen n+ibi b+ Kraiis J+isas n+ij udpal gau kal+ip hag yagnaböl u, kale aigöl göm arn-aböl? Adö an+ibu nöp, Aisaia n+ipe God Manö ad+ij ap kal+ kliñ r+iköm haga, "N+ibi b+ manö aij dauanaböl gau, g+ aij yab+ñ g+inaböl," a ga. *

16 Pen Isrel n+ibi b+ Kraiis J+isas manö aij u n+ijla gau r+imnap n+ij udagla. Manö adö an+ibu nöp, Aisaia n+ipe God Manö ad+ij ap kal+ kliñ r+iköm haga, "Yad manö aij ne u hagnö j+ b+ an n+ij udöp?" ö ga. *

17 An+ib u, n+ibi b+ r+imnap God manö hag ñ+ilö, n+ibi b+ n+ijöm manö an+ibu n+ij udnaböl. Pen God manö hag ñ+ilö, n+ij udnaböl u, Kraiis manö aij u me.

18 Pen Isrel kai manö an+ibu n+ijagla aka n+ihön? Wasö yab+ñ! N+ijla. Kale nöd n+ijla u me, Depid n+ipe God Manö ad+ij ap kal+ kliñ r+iköm haga,

"Kale ram m+nöñ gau gau magöñhalö amöm, manö an+ibu hag ñ+ibal; kale manö hag ñ+ilö, m+nöñ naböñ gau r+igon r+igon magöñhalö yab+ñ aröp," a ga. *

19 Pen yad hag n+ijeb ap halö m+idöp: Isrel kai manö an+ibu n+ijöm i+ u n+ijagla aka n+ihön? Wasö yab+ñ! I+ u n+ijla. Mos+is n+ipe God manö haga u udöm, God Manö ad+ij ap kal+ kliñ r+iköm haga,

"Yad n+ibi b+ hau+ halö m+gan r+imnap kal+ip udem, ud aij g+inö, kale Isrel n+ibi b+ kal+ip mulu kal n+ijmim, God han+ip rö an+ig gagöp, a g+mim n+ij+nabim," a ga. *

20 Aisaia n+ipe God manö haga u udöm God Manö ad+ij ap kal+ kliñ r+iköm waiö yab+ñ hagöm haga,

"N+ibi b+ y+ip n+ijun a göm u+hai n+ijagal gau y+ip u+hai n+ijbal; kale y+ip n+ijun a göm hag n+ijagal pen yad ke kal+ip waiö laj+in y+ip n+ijbal," a ga. *

21 Pen Isrel g+ipal rö, Aisaia n+ipe God manö haga u udöm, God Manö ad+ij ap kal+ kliñ r+iköm haga,

"Yad pör b+ n+ijeb kale rö m+idem, 'Yad auim!' a g+ipin pen y+ip auagal. Kale aieb aieb ñöm, gas+ kale ke n+ijbal rö nöp g+ipal," a ga. *

11

God Isrel kal+ip böñ nöp arö gagöp

1 An+ib u, yad hag n+ijeb ap m+idöp: God Isrel n+ibi b+ gau kal+ip böñ nöp arö göp aka? Wasö yab+ñ! Kal+ip böñ nöp arö gagöp. Yad Pol u rö nöp Isrel n+ibö b+. Ebrahim r+ikö, r+ik damöm, Benjamin n+ip r+iklö; Benjamin pen r+ik dam dap+il ga i+ u, yad m+idpin. *

2 Pen God n+ibi b+ hadame nöp n+ijöm, n+ibi b+ yad m+idaiöl, a g+ gas+ n+ij+a gau kal+ip arö gagöp. Kale b+ Ilaija n+ip aiud udöm God Manö kal+ kliñ r+ikla u hadö n+ijbim. Ilaija God n+ip sabe göm haga,

3 "Isrel n+ibi b+ gau magöñhalö nöp arö göm, b+ manö ne hagep gau kal+ip al pak löm, kabö k+naj göm nan pak nöp sabe gep kabö gau, pa jö ma jö g+ yubal. Yad an+ nöp m+idpin u pen y+ip u rö nöp, al pak lun, a göm, r+id+ik g+ ud ajaböl," a ga. *

* 10:11: Ais 28:16 * 10:12: Ap 15:9 * 10:13: Joe 2:32 * 10:15: Ais 52:7 * 10:16: Ais 53:1 * 10:18: Sam 19:4 * 10:19: Dud 32:21 * 10:20: Ais 65:1 * 10:21: Ais 65:2 * 11:1: 1Sa 12:22; Sam 94:14; Plp 3:5 * 11:3: 2Ki 19:10,14

4 Hagö, God nîp pen haga, “Bî yad iru yabîl nôp sepen dausan rô (7,000) mîdpal gau, Bal god piral u nîp, ‘Bî kub hon,’ a göm, nîp sabe gagpal,” a ga. *

5 Anîb u rô, God nîbi bî mög yabîl göp u me, nîpe hanîp nîbi bî Isrel yöp bad ap mög nînjöm hag lö mîdpun.

6 Hanîp mög nînjöm udöp anîbu, lo adö u gaino aka nan rîmnap ke gaino nînjöm udagöp. Hanîp yîharîj mög nînjöm udöp a gî gasî nîjbun u, pen hon nan ap ke gaino hanîp udaiböp, hon anîg gasî nîjagbnop. *

7 Nîbi bî Isrel klö yabîl göm, ulhai nîj damöm, udagla. Nîbi bî God udnabin a göm hag la gau nôp udla. God nîpe ke gö, nîbi bî rîmnap manö nîpe u nînjöm nîjagla.

8 Adö anîbu nôp, Mosîs God Manö adîj ap kalî kîiñ rîkôm haga,

“God nîpe gö, kale hon hanöm,
amgö ju ju gî mîdeila;
nîpe gö, kalîp amgö we gö,
amgö nîjageila;

nîpe gö, kalîp hau alö,
manö apdi nîjageila;
anîbu nôp mîd damöm,

uri unbö rô nôp mîdpal,” a ga. *

9 Pen Depid God Manö adîj ap kalî kîiñ rîkôm haga,

“Kale pör nan kub ñîjbal u,
kalîp wanañ hel rô ud sîsî lînim.

Arun a gî gasî nîjnaböl adan anîbu pîl gî nab.

Anîb u, kale gî naij gîpal u, kale pen udnaböl. *

10 Amgö kale we gö amgö nîjagöl.

Mînjör kub au pör uñham wabi gî ud ajiöl,” a ga.

God Juda nîbi bî wasö gau udab

11 Pen Isrel kai ap lug pakpal u, böj nôp ap lug pakagpal. Kale nan sî nan naij gîla rô, God kalîp arö göm, Juda nîbi bî wasö gau kalîp udöp. Udöp anîbu, “Isrel kai, ‘Hanîp rô anîg göm udagöp,’ a göm nîjlan,” a göm göp. *

12 Pen Isrel kai nan sî nan naij geila rô, nîbi bî ram mînjöj gau nan aij yabîl udpal. God Isrel kai arö ga rô, Juda nîbi bî wasö gau nan aij yabîl udpal. Anîb u, God nîbi bî Isrel ud kamîj yunab ñîn u, nîbi bî nîpe gau magöñhalö nan aij aij yabîl udnaböl.

13 Yad uri kalöp Juda nîbi bî wasö gau hagabin. Krais Jisas yîp, “Juda nîbi bî wasö gau kalîp manö aij yad hag ñîmön,” a ga u me, kalöp Juda nîbi bî wasö gau Jisas manö aij u hag ñî mîdnö yîp aij göp.

14 Pen yad kalöp Jisas manö aij u hag ñînö nîjbe, nîbi bî yad ke Isrel rîmnap nînjöm,

“God kalîp udöp rô hanîp udagöp,” a göm nîp auaiöl u, yîp aij yabîl gî nab.

15 God Isrel kai kalîp arö ga rô, Juda nîbi bî wasö gau kalîp, nîbi bî yad, a göm udöp. Anîb u, hainö Isrel kai kalîp udöp, wip umöm kauyañ uraknaböl u rô gî nab.

16 Kale bred adîj ap God nîp sabe gî ñî naböl u, bred magö magöñhalö God nan nîpe. Kale hagnaböl, “Mab olip ît u God mab ît nîpe,” a gî naböl u, ramö löm lö pa gau gau arnab u abe God nan nîpe.

17 Pen God nîpe mab olip lö kîd nöd nîbö gau hak yuöm, kalöp olip lö be gau nîbö rô dapöm dîm ñö, dîm ñöl mîdpim. Anîb u me, mab olip nöd nîbö u kamîj mîdöm mînjöj yan nîbö ñîg u udö, lö hain nîbö u mîd aij göp. *

18 Kale mab lö nöd nîbö u, lö yîharîj, a gîmim gasî u nîjagmim. Kale nîjmmim, kale mab lö hain nîbö u ñîg udmim mab ît u ñîgim; mab ît yan ñîg udöm kalöp mab lö anj a ñöb.

19 Kale hagnabim, “God nîpe, ‘Olip lö be gau nîbö dapem ud dîm ñînam,’ a göm, olip lö nöd nîbö gau hak yuö, ka anîbu udun mîdpun,” a gî nabim.

20 Manö anîbu nîjög hagnabim u pen nîj aij gîmim. Isrel kai Krais nîp nîj udaglö, kalîp arö ga; kale pen Krais nîp nîj udpe, kalöp uda. Pen kale ana udmim, hib kale ke hagpe adö aragnîm.

21 Nîhön gînjîg: God mab olip lö nöd nîbö gau hak yua rô, kale u rô nôp gînjîm rô löp.

22 God nîpe bî hain aij yabîl u pen nîpe bî klö yabîl rô mîdöp. Nîbi bî nîp arö gîla gau kalîp bî klö rô löm arö ga. Pen kalöp agamîj hain rîkôm, mîdmagö löm, uda. Kale anîg göl Krais nîp nîj udöl gî mîdeinabim u, kalöp agamîj hain rîkôm, mîdmagö löl gî mîdeinab. Pen Isrel kai kalîp ga rô, hanîp u rô nôp gînjîm rô löp, a gîmim, nîj aij gîmim. *

23 Isrel nîbi bî anîb gau hainö Krais nîp nîj udnaböl u. God kalîp ud pa dîm ñî nab. God kalîp ud pa dîm ñînjîm rô löp.

24 Pen nîhön, kalöp mab olip lö be gau nîbö dapöm, mab olip yabîl pa dîm ñö mîdpim u, olip lö kabö göl gau kauyañ pa dîm ñînjîg, pa dîm ñî nab.

Hainö Isrel nîbi bî magöñhalö kalîp udnab

25 Pen añ mam bî. Hib kale ke hagpe adö arnjîm rô löp. Anîb u, manö nöd nîjagmîdun ap kalöp hagnîg gabin. Isrel nîbi bî iru nôp mîñî amgö we rô mîdpal u pen pör anîg gagnab. God Juda nîbi bî wasö gau kalîp udnabin a göm gasî nîjga gau magöñhalö udnab.

* 11:4: 1Ki 19:18

* 11:6: Gal 3:18

* 11:8: Dud 29:4; Ais 29:10

* 11:9: Sam 69:22-23

* 11:11: Ap 13:46

* 11:17: Ep 2:11-19

* 11:22: Jon 15:2,4

26 Nibi bi anib gau ud pis gom, haino Isrel nibi bi kalip magonhalo ud kamij yunab. Mano ado anibu ro, God mano haga u udom God Mano adij ap kal i klii rikom hagla,

“God haga,

‘Jekop kigin yip arö gila gau kalip ud kamij yunab bi u,

daun kub Saion nibö aunab. *

27 Yad kalip aip mano klo nijnö hagnö rö, nan si nan naj gipal gac u hik gi yunabin,’ a ga,” a gila. *

28 Isrel kai Krai nijn udagla rö, kale God kauaf mauaf nipe midpal. Pen kale Krai nijn udmim, mii mii göl gi midpim. Pen God hadame nöp Isrel kai niji itaj kale Ebrahim Aisak Jekop bi gau kalip mano klo nijnö haga u nijnöm, God Isrel kai midmagö löl gi nöp midöp.

29 God nipe nan aij ap nom, haino gasi hain nibö nijnöm, nan aij anibu adog udagnab. Anib unbö rö nöp, God nipe, ginabin a gom, mano klo nijnö hageinab, hainö gasi hain nibö nijnöm, ke gagnab. Manö hagnab u arö gagnab. Hagnab rö nöp ginab.

30 Kale nöd God mano haga u ud yumidim pen haino Isrel nibi bi God mano nipe arö gilö, kalöp pen mög nijnöm ud aij gö, nipe aip mid aij gipim.

31 God kalöp mög nijnöm uda u, Isrel nibi bi nijnlö, mulu lugö, Krai mano aij u ud yula, pen hainö God kalip u rö nöp mög nijnöm udnab.

32 Anib u nijnbun, Isrel nibi bi gau abe, Juda nibi bi wasö gau abe, God mano haga u ud yula rö, God kalip magonhalo nijnibir arö gö, kale bi nagiman rö midöm, nan si nan naj gi dam dam ud arlö, hainö kalip mög nijnöm udnab.

God hib nipe por hagno adö aran

33 Anib u, yad nijnbin, God nan magonhalo nijnöb;

gas i nipe gas i aij yabi.

God nipe gas i nijn kid yabi nijn hiiköm, adö anibu ke yabi göp.

God nipe gas i nijnöm, nan anig anig ginabin a gom, gas i aij nijnöb rö,

bi ap gas i aij unbö rö midagöp.

Hon God gas i rimid nipe nijnun,

nipe ke göp rö gun a gun, gagnabun! *

34 God Mano u kal i klii rikom hagla,

“Nibi bi an, Bi Kub gas i aij nijnöb rö u nijnöb?

Nibi bi an, Bi Kub nip, ‘Ne anig gi, anig gi,’ a ginab? *

35 Pen nibi bi an, nan aij ap God nip nö, pen nijnim?

Wasö yabi! Nibi bi ap nip anig göl rö lagöp,” a gila. *

36 Nijnön ginig: God nipe nan gau magonhalo gi la;

klo nipe nöp nan anib gau magonhalo midöp;

nan anib gau magonhalo God nip nijn löl gi midöl.

Anib u, hib nipe u por por nöp hagno adö arnim!

Anib unbö rö aij. *

12

God lau adö midpun, a gimim, nip aij ginim adö u gipe arnim

1 Anib u, an mam bi. Kalöp mög nijnöm udöp rö, kale pe nan God nip sabe gi nibal rö, han roman gas i rimid kale u, nan kamij halö rö, nan ut rö, God nip nijnim. Nan damöm, God nip sabe gi nibal gau, nan naj naj gau floopal. Nan aij aij nan ap gagöp gau nöp nilö me, nipe nijn löm udöp. Anig unbö rö me, God hanip nan nip sabe gi nibal rö udnim, a gimim, nip nijn udöl gi midmim, hagöp hagöp rö nöp gimim. *

2 Pen nibi bi minöj adö il i gas i nijnöm gipal nag i adö u rö gagemim. Pen God nip hag nijnbe, nipe kalöp gas i aij nö, gas i rimid midmagö kale aj dan hain nibö lrimim, nibi bi ke hain nibö rö lrimim. Anib u, kale nijnabim, hon aigöl gino, God nip aij ginim. Kale nijnabim adan nijnön adan aij yabi; kabö göl nöp ginab adö u nijnabim. Pen kale anig göl nijn aij gimim, anig unbö rö nöp ginabim.

3 God yip mög nijnöm udö, wög nipe gipin. Anib u, kalöp magonhalo hagabin, hon nibi bi kub a gi gas i nijnagemim. God nipe nijn udep magö u kalöp ke an i an i nöb. Anib u me, kale ana udmim, hon aigale nibi bi rö midpun a gimim nijnim. *

4 Hon nijnbun, hon magonhalo han roman an i midöp u pen adij adij ke ke iru nöp midöp. Adij gau wög ke ke midöp; ma u wög nipe u ke göp, nijnmagö u wög nipe u ke göp, amgö u wög nipe u ke göp. Anib u, il ke ke midöp rö, il ke ke nöp gipal. *

5 Anib u rö, hon Krai lau adö midpun gau u rö nöp wög ke ke gipun u pen nibi bi kigin nipe jim nil an i u nöp midpun.

6 God hanip an i an i mög nijnöm ud aij göm, nan aij hanip ke ke nöb rö, adö anibu nöp nijnun ginabun. God nibi bi rimnap nan aij nom, mano yad nibi bi gau hag

* 11:26: Ais 59:20-21 * 11:27: Jer 31:33-34 * 11:33: Ais 55:8-9 * 11:34: Ais 40:13; 1Ko 2:16 * 11:35: Job 41:11 * 11:36: 1Ko 8:6 * 12:1: Ro 6:11,13; 1Pi 2:5 * 12:3: 1Ko 12:11; Ep 4:7 * 12:4: 1Ko 12:12,27 * 12:6: 1Ko 12:4-11; 1Pi 4:10-11

ñimòn, a geinab u, nìpe God nìj udep magò ñòb rò hag ñ+nab. *

⁷ God nìbi bì rìmnap nan ajj ñòm hagnab, nìbi bì gau wòg rìmnap gì ñimòn a g+nab u, nìbi bì gau wòg rìmnap gì ñ+nìm. God nìbi bì rìmnap nan ajj ñòm hagnab, nìbi bì ñì pai bì gau manò ajj rìmnap hag ñimòn, a g+nab u, nìbi bì ñì pai manò hag ñ+nìm.

⁸ God nìbi bì rìmnap nan ajj ñòm hagnab, añ mam ne ap iru gain+m u, nìp manò hag ñì ajj gìmòn, nìpe gasì ajj nìjòm ñìñì lìn+m, a g+nab u, nìpe unbò rò gìn+m. God nìbi bì rìmnap nan ajj ñòm hagnab, nìbi bì gau mani nan gau ulep gòp u, kalìp mani nan rìmnap ñimòn a g+nab u, mani nan rìmnap abònamò ñ+nìm. Nìbi bì rìmnap nan ajj ñòm hagnab, nìbi bì rìmnap kalìp abad mìdmòn a g+nab u, nìpe gasì nìj ajj gòm kalìp abad mìdnìm. Nìbi bì rìmnap nan ajj ñòm hagnab, nìbi bì rìmnap kalìp mòg nìjòmòn ud ajj gìmòn a g+nab u, nìpe ñìñì lól gì mòg nìjòm ud ajj gìn+m.

Nìbi bì gau kalìp mìdmagò lìmim

⁹ "Nìbi bì gau kalìp mìdmagò labun," a gìmim, pìral hagagmim; kalìp mìdmagò yabìl lìmim, ud ajj yabìl gìmim. Nan si nan najj gep magò u nìp kołmał kale rò mulu kal nìjmmim. Pen klò gìmim nagì ajj adò u nòp udmim.

¹⁰ Nìbi bì añ mam bì pen pen mìdmagò lìbal rò, kale Kraiss lau adò mìdpim u rò nòp añ mam bì pen pen mìdmagò lìmim. Añ mam bì kale gau hib kale hagpe adò arn+m; pen hib kale ke gìpe adò aragn+m. *

¹¹ Wòg iru maru gagmim; klò gìmim gìmim. Bì Kub hon u nìp wòg gabun a gìmim, ajj gò nìjòl gì gìmim.

¹² Bì Kub hanìp udnab, a gìmim, ajj a gò nìjòl gì, nìp abad mìdaimim. Kalòp marò rìmnap auain+m, agamìj mìdaimim. God nìp sabe gep u arò gagmim, pòr nòp sabe gòl gì mìdaimim. *

¹³ Nìbi bì God lau adò mìdòm, mani nan kale ulep gòp gau, kalìp mani nan rìmnap nìme lì ñìmmim. Nìbi bì mìlò gau nìbò auaiòl, uł gì dam ram kale ud armim. *

¹⁴ Nìbi bì rìmnap kalòp gì najj gaiòl u, pen pe, "God nìp sabe gìnò kalìp gì najj ganj," a gìmim sabe gagmim; "God nìp sabe gìnò kalìp gì ajj ganj," a gìmim sabe gìmim. *

¹⁵ Nìbi bì rìmnap kale ñìñì lól gì mìdaiòl, kale kalìp aip ñìñì lól gì mìdaimim; pen rìmnap mòg gep rò mìdaiòl, kale kalìp aip mòg gò nìjòl gì mìdaimim.

¹⁶ Nìbi bì hib mìdòp gau kalìp ud ajj gun, nìbi bì hib mìdagòp gau kalìp ud ajj

gagun a gìmim, gasì u nìjagmim. Kalìp magòjhalò adìp adìp rò ud ajj gìmim. Hon nìbi bì hib mìdòp, a gìmim, gasì u nìjagmim. Nìbi bì hib mìdagòp gau aip anj hakmim mìdaimim. Hon nòp nìj ajj gìpun, a gìmim gasì u nìjagmim. *

¹⁷ Pen nìbi bì rìmnap kalòp nìjòl mulu lugò, gì najj gaiòl u, kalìp pen u rò nòp gì najj gagmim. Nìbi bì gau nìjòl, ajj gìn+m adò u nòp gìmim. *

¹⁸ Nìbi bì rìmnap aip pen pen gun, a gìmim gasì u nìjagmim. Nìbi bì gau magòjhalò agamìj jìm ñòl mìdaiun, a gìmim gasì u nòp nìjmmim.

¹⁹ Pen nìbi bì ajj yad gau. Nìbi bì rìmnap kalòp gì najj gaiòl u, kalìp pen gì najj gun, a gìmim, gasì u nìjagmim. U God nan nìpe, a gìmim nìjmmim. Yad kalìp pen abe gì najj gìn, a gòm, ke gasì nìjòb rò gìnab. Mosìs nìpe God manò haga u udòm, God Manò adìj ap kalì kłiñ rìkòm haga, "God hagòp, 'Kalòp gì najj gaiòl u, yad kalòp pen abe gì najj gìnabin; u gasì yad,' a gòp," a ga. *

²⁰ Anìb u, bì ne Solomon God Manò adìj ap kalì kłiñ rìkòm haga,

"Nìbi bì kalòp nòd gì najj gìla gau kale kìyò lìn+m u, nan magò ñìmmim; kale ñìg nan gìn+m u, ñìg ñìmmim.

Anìg gìnabim u, bì kalòp nòd gì najj gìla gau

nabìc kale adò lanj mab ineb ineb rò yunabim innab nìjgabòl," a ga. *

²¹ Anìb u me, kalòp gì najj gaiòl, kalìp pen gì najj gagmim; kalòp gì ajj gìpe, ke hain gò arn+m.

13

Gapman kai hagòl rò gìmim

¹ Pen hon magòjhalò gapman hagòl rò nìjgun. Ke gasì nìjòm, gapman mìdagòp; God hagò, gapman mìdòp. *

² Anìb u, nìbi bì an gapman manò rìb jueinab, God haga gapman mìdòp manò nìpe u abe rìb junab. Bì anìbu God nìp manò kub hagnab.

³ Nìbi bì gì ajj gìnabòl gau, bì gapman bì kub gau anìn+n gò pìñìj gagnabòl; nìbi bì gì najj gìnabòl gau nòp, bì gapman bì kub gau anìn+n gò pìñìj gìnabòl. Anìb u, bì gapman bì kub gau pìñìj gagun, a gì nìjgabim u, mìd ajj gìmim nìjòm bì gapman gau, "Kale gì ajj gìpim," a gìnabòl. *

⁴ Pen nìhòn: God hagò, gapman bì gau, wòg gep bì nìpe rò mìdòm, kalòp abad mìdlò me, kale mìd ajj gìnabim. Pen kale nìj ajj gìmim, gì najj gagmim; gapman

* 12:10: 1Pi 1:22 * 12:12: 1De 5:16-18 * 12:13: Hib 13:2 * 12:14: Mad 5:44; 1Ko 4:12 * 12:16: Pro 3:7
* 12:17: 1De 5:15 * 12:19: Dud 32:35; Mad 5:39 * 12:20: Pro 25:21-22; Mad 5:44 * 13:1: Dai 3:1; Pro 8:15
* 13:3: 1Pi 2:13-14

bî ru mîlô kîd ud ajaböl u, yîharîj ud ajagaböl. God hagö, gapman bî gau, wög gep bî nîpe rô mîdöm, nîbi bî gau gî najj geinaböl u, kalîp dam manö kub hagöm, pen ilön ñî naböl.

⁵ Anîb u, pen ilön udun rô löp a gun, gapman manö u hain gagun; God gapman nîjebir hag lö, hanîp abad mîdpal u me, nîhön gîng gapman manö rîb juun a gun, manö kale hain gun agamîj mîd aij gun.

⁶ Adö anîbu nôp me, dakîs u rô nôp ñun. God gapman bî gau kalîp nîjebir hagö, gapman wög kale anîbu göm, pe udpal. *

⁷ Nan naböj kale nan nîhön nîhön rô mîdainîm u, naböj magöñhalö ral pîs gîmîm. Gapman dakîs ñeb u, kalîp dakîs ñîmîm. Nîbi bî rîmnap dakîs adö ke rîmnap ñeb u, kalîp u rô nôp dakîs ñîmîm. Nîbi bî manö kale nîj udep gau, manö kale nîj udmîm. Nîbi bî hib dap raneb gau, hib kale dap ranmîm.

Pen pen mîdmagö lîmîm

⁸ Nan naböj kale rîmnap mîdainîm, böj nôp naböj ral pîs gîmîm. Pen hon nan naböj aîñ ap mîdöp hon naböj ral pîs gîpun, a gun hagagnabun; nîbi bî pen pen mîdmagö lep naböj anîbu hagabin. Nîbi bî gau kalîp mîdmagö lî nabun u, God lo manö haga haga rô nôp gî nabun. *

⁹ God nîpe ke manö klö haga u, Mosîs nîpe God Manö adîj rîmnap kalî kliñ rîkôm haga, "Nîbi si bî si gagmîm; wîp al pakagmîm; nan si udagmîm; nîbi bî rîmnap nan kale gau nan yad rô mîdaiböp, a gîmîm gasî u nîjagmîm," a ga. God manö klö rîmnap halö haga. Pen God manö klö nîhön nîhön haga u manö il aîñ u nôp mîdöp: "Kale ke mîdmagö lîbîm rô, nîbi bî gau kalîp u rô nôp mîdmagö lîmîm." *

¹⁰ Kale nîbi bî rîmnap mîdmagö lî nabîm u, kalîp gî najj gagnabîm. Adö anîbu nôp, kale nîbi bî mîdmagö lî nabîm u, God lo manö haga haga u magöñhalö hain gî nabîm. *

¹¹ Ñîñ mîdpun anî nîbi nîj aij gîmîm. Jîsas nîp hadame nôp nîj udun, hainö God nîpe nîbi bî yad ke, a göm, hanîp böj nôp dam ram nîpe adö lanî au ud arnab, a gî gasî nîj mîdun. Pen mî rîmnap ap ara, ñîñ anîbu uri söl mîdöp. Anîb u me, nîhön gîng hon han hauî gî mîdpîm? Urakmîm, gasî nîjöl gî mîdaimîm. *

¹² Rapîñ sîbön anî mîdpun rô, ram runîg gab. Anîb u me, kale nan nîhön nîhön sîb anî yanî rô ajöm gî najj gî mîdalö u arö gun, Seden aîp pen pen gep sior klö usajîl

bad klö nan mailö halö God ñöb gau ud yîmun. *

¹³ Anîb u, hon Jîsas mailö aij nîpe adö u mîdpun, a gun, gî aij göl gî mîdeinabun. Pen nan iru yabîl ñîjöm, ñîg klö ñîj hauî löm, nîbi si bî si göm, halöwalö göm, pen pen göm, nan kale nan yad rô mîdaiböp a göm gîpal gau gagun. *

¹⁴ Pen kale Bî Kub Jîsas Kraîs ud walîj rô yîmîm, mîdmagö prî anî hon danî gasî göp adö u aigöl gun gî nabun a gîmîm gasî u nîjagmîm. *

14

Asî masî gîpal gau kalîp hag gagmîm

¹ Nîbi bî rîmnap Kraîs Jîsas nîp nîj udpal u pen nîj ud mîdöp gagöm, gasî mîhögöl nîjbal gau, "Kalîp udun hag amîl apîl gîno, gasî nîj aij göl," a gîmîm, hag gagmîm; kale Jîsas Kraîs nîp nîj udpal u, nîbi bî hon, a gîmîm, ud aij gîmîm. *

² Hon nîj bun, nîbi bî rîmnap Kraîs Jîsas nîp nîj ud mîdöm, nan gau abönamö ñîjbal; pen nîbi bî rîmnap, Kraîs Jîsas nîp gasî adö adö nôp nîj udöm, nîp aij gagnab, a göm, kaj wal wayöj nan gau hil göm, yîharîj nan magö hatî nôp ñîjbal. *

³ Pen nîbi bî nan halöwalö ñîjbal gau, nîbi bî nan hil gîpal gau kalîp hag juagöl. Nîbi bî nan hil gîpal gau, nîbi bî nan abönamö ñîjbal gau, God nîjö nan si nan najj gaböl, a göm, kalîp hag gagöl. Nîhön gîng: God nîbi bî anîb gau kalîp udö, nîbi bî nîpe mîdpal. *

⁴ Bî wög gep ap bî kub nîpe nîp wög rîmnap geinab, ne nîj mön, gî aij gîpan aka gî aij gagpan, a gîmön hagagnabön. Bî kub nîpe ke nîjöm, gî aij gîpan aka gî aij gagpan, a gî nab. Pen nîpe gî aij gî nab me; Bî Kub nîpe ke nîp gî ñö, nîpe aij gî nîm rô löp. *

⁵ Pen nîbi bî rîmnap nîjöl, ñîñ ap God ñîñ kub nîpe rô löp, ñîñ ap ñîñ yîharîj rô löp. Pen nîbi bî rîmnap nîjöl, ñîñ ap God ñîñ kub nîpe rô lagöp, ñîñ magöñhalö ñîñ ke ke rô mîdagöp. Anîb u, kale ke ke mîdpîm rô, gasî kale aij nîj bîm adö anîbu nîj mîm gîpe arnîm. *

⁶ Ñîñ ap God ñîñ kub nîpe rô löp, a göm nîjbal gau, Bî Kub nîp gasî nîjöm me anîg göl gasî nîjbal. Pen nîbi bî kaj wal wayöj nan gau ñîjbal gau, God nîp aij a göp a göm ñîjbal. Nîbi bî asî masî gî aij göm, nan rîmnap nôp ñîjbal gau u rô nôp, God nîp aij a göp a göm ñîjbal.

* 13:6: Mad 22:21 * 13:8: Mad 22:39-40; Jem 2:8 * 13:9: Eks 20:13-15,17; Dud 5:17-19,21 * 13:10: 1Ko 13:4-7

* 13:11: Ep 5:14; 1De 5:6-7 * 13:12: 1Jn 2:8 * 13:13: Luk 21:34; Ep 5:18 * 13:14: Ep 5:11 * 14:1: Ro 15:7

* 14:2: Jen 9:3-4 * 14:3: Kol 2:16 * 14:4: Mad 7:1; Jem 4:11-12 * 14:5: Gal 4:10-11

7 Hon kamɨŋ mɨɔɔun, hon ke halō mɨɔɔpun, a gun gasɨ u nɨŋaɔun. Umnɨg gɨnabun u, hon ke halō mudun umnabun, a gun gasɨ u nɨŋaɔun.

8 Nɨhōn gɨnɨg: hon kamɨŋ mɨɔɔun, nɨbi bɨ Bɨ Kub hib haglō adō araŋ a gun, gasɨ u nōp nɨŋun mɨɔɔnabun. Umnɨg gɨnabun u, nɨbi bɨ Bɨ Kub hib haglō adō araŋ a gun, gasɨ u nōp nɨŋun umnabun. Anɨb u, mɨɔɔeinabun aka umnabun, hon Bɨ Kub nɨbi bɨ wōg gep nɨpe mɨɔɔpun. *

9 Adō anɨbu nōp, Kraiss nɨpe umōm uraka. Anɨb u me, hon kamɨŋ mɨɔɔpun gau abe, hadō umla gau abe, hon magōŋhalō Bɨ Kub nɨbi bɨ nɨpe mɨɔɔpun.

10 Anɨb u, kale nɨhōn gɨnɨg aŋ mam Kraiss lau adō mɨɔɔpal rɨmnab kalɨp, anɨg gɨpim, anɨg gɨpim, a gɨmim manō hag gabim? Pen kale nɨhōn gɨnɨg aŋ mam Kraiss lau adō mɨɔɔpal rɨmnab kalɨp nɨŋbe, kale nɨbi bɨ yɨharɨŋ rō lōp. Nɨŋ aij gɨmim: hon magōŋhalō God amgō ilō adō nɨpe u mɨɔɔno, hanɨp manō kub hagnab. *

11 Aisaia God Manō adɨŋ ap kalɨ klɨŋ rɨkōm haga,

“Bɨ Kub hagōp, ‘Yad nɨŋō yabɨl hagabin, hainō nɨbi bɨ gau magōŋhalō yɨp nɨŋōm,

nabile udōm, kugom yɨmōm,
“God nɨpe aŋ Bɨ Kub mɨɔɔdōp,” a gɨnabōl,’ a gōp,” a ga. *

12 Anɨb u, nɨŋim. Hon aŋɨ aŋɨ mɨɔɔpun rō, God hon magōŋhalō hag nɨŋō, hon kamɨŋ mɨɔɔun nan nɨhōn nɨhōn gɨpɨn gau hag ŋun, ai gɨnɨg anɨg gɨpɨn a gun hagnabun.

Aŋ mam Kraiss lau adō mɨɔɔpal rɨmnab kalɨp gasɨ nɨŋmim

13 Anɨb u, aŋ mam Kraiss lau adō mɨɔɔpal rɨmnab kalɨp, anɨg gɨpim, anɨg gɨpim, a gɨmim manō hag gabim u arō gɨmim. Kale gasɨ nɨŋmim, yad gɨnō aŋ mam Kraiss lau adō mɨɔɔdōp ap dui gōm, adan uŋham ajep rō u aramōm, lug pakōm gɨ najj gɨnab, a gɨmim, agamɨŋ mɨɔɔmim, adō anɨbu nōp gɨpe arnɨm.

14 Bɨ Kub Jisas bɨ nɨpe mɨɔɔpin rō, gasɨ yad u nɨŋ aij gɨpin, nan hil gep rɨmnab mɨɔɔdagōp. Nɨbi bɨ rɨmnab gasɨ kale ke nɨŋōm, nan hil gɨpal. Pen nan anɨbu nɨŋno, God nɨŋō aij gagnab a gōm hil gɨnabōl u, nan anɨbu nɨŋagōl. *

15 Pen kale, aŋ mam Jisas kalɨp a gōm uma anɨb gau kalɨp mɨɔɔmagō lagmim, nan kale asɨ masɨ gɨpal gau haŋōwalō nɨŋbe, kale gasɨ ɨru nɨŋōm ap lug pakōl rō lōp. Adō anɨbu gɨ najj gɨnabim. *

16 Kale ke nɨŋmim, adō rɨmnab gɨmim rō lɨnab u pen nɨbi bɨ rɨmnab anɨg gɨnabim u nɨŋōm hagnabōl, “Kraiss lau adō mɨɔɔpun a gɨpal u pen kale nɨŋebir nan si nan najj gabōl u me, hon nɨŋbun, Jisas manō aij nɨpe manō nɨŋ udepe a gɨpal u pɨral hagpal,” a gɨnabōl.

17 Nɨhōn gɨnɨg: God nɨpe kinɨ hon mɨɔɔdōp manō adō anɨbu hageinabun u, nan nɨŋeb nɨŋ nɨŋeb manō anɨbu hagnabun; gɨ aij gep manō adō u nōp hagnabun; agamɨŋ hain rɨk mɨɔɔdep manō adō u nōp hagnabun; mɨŋ mɨŋ gōl gɨ mɨɔɔdep manō adō u nōp hagnabun. Nan aij anɨb gau Ana Uŋ nɨpe nō udnabun me.

18 Hon Kraiss nɨp nɨŋ udun anɨg gōl geinabun u, God nɨŋō aij gɨnab; nɨbi bɨ gau nɨŋōm, gɨ aij gɨpal, a gɨnabōl.

19 Hon aigōl gun aŋ mam aip agamɨŋ jɨm nōl mɨɔɔun, hon magōŋhalō Kraiss manō aij nɨpe u nɨŋ ud pɨdōŋ gun, a gɨmim, adan anɨbu nōp klō gɨmim hain gɨmim. *

20 Nan magō rɨmnab hil gagep. Pen bɨ ap gasɨ gasɨ lōm, nan gau haŋōwalō nɨŋaio, Kraiss nɨp nɨŋ udōp nɨbi bɨ ap nɨŋōm, dui gōm, Kraiss nɨŋ udōp u arō gōm ap lug paknab u, bɨ haŋōwalō nɨŋnab bɨ anɨbu nɨpe gɨ najj gɨnab. Nan magō nɨŋōm, God wōg nɨpe gɨ najj gɨnab. Kale anɨg unbō rō gagmim. *

21 Anɨb u, hon nɨŋno aŋ mam ap lug paknɨm rō lōp, a gɨ nɨŋnabim u, kaj yuō gau arō gɨmim, nɨŋ wain gau arō gɨmim, nan gau arō gɨmim gɨnabim u aij. Nɨhōn gɨno aŋ mam ap lug paknɨm rō lōp, a gɨ nɨŋnabim u, aŋ mam a gɨmim, anɨg gagmim.

22 Yad nan nɨŋeb nɨŋagep manō haggin u, kale nɨhōn gasɨ nɨŋbim u, kale ke God aip. God hanɨp gasɨ aij nōb rō nɨŋun gun, aŋ mam rɨmnab rau nɨagnabun u, nɨŋɨ lōl gɨ mɨɔɔeinabun.

23 Pen nan rɨmnab gasɨ mɨlō lun nɨŋnabun u, manō mɨɔɔeinab. Nɨhōn gɨnɨg: anɨg geinabun, God nɨp aij gɨnɨm a gɨ gasɨ u nɨŋun nɨŋagabun; nɨp aij gɨnɨm aka aij gagnɨm a gɨ gasɨ u nɨŋun nɨŋnabun. Hon anɨg gōl rō haŋōwalō geinabun u, nan si nan najj gɨnabun.

15

Nɨbi bɨ rɨmnab mɨɔɔd aij gōl rō adō u nōp nɨŋun a gɨmim

1 Hon nɨbi bɨ Kraiss nɨp nɨŋ ud pɨdōŋ gɨ mɨɔɔpun gau, hanɨp ke aij gɨnab adō u nɨŋun gagun.

2 Nɨbi bɨ nɨp nɨŋ ud pɨdōŋ gagpal gau, nɨp nɨŋ ud pɨdōŋ gōl a gun, gasɨ u nɨŋun gun.

* 14:8: Gal 2:20 * 14:10: 2Ko 5:10 * 14:11: Ais 45:23; Plp 2:10-11 * 14:14: Ap 10:15; Dai 1:15 * 14:15: 1Ko 8:11-13 * 14:19: Ro 12:18; 15:2 * 14:20: 1Ko 8:13 * 15:2: 1Ko 10:24,33

Hon ke aij gɛnab u nan kub waso; pen nɛbi bɛ rɛmnap, Krai s nɛp nɛɲ ud pɛdɔŋ gɛnabɔl aka nɛp nɛɲ ud pɛdɔŋ gagnabɔl u nan kub.

³ Krai s u rɔ nɔp, ke aij ga adɔ u gaga. Krai s nɛpe Nap nɛp manɔ haga rɛmnap, Depid nɛpe God Manɔ adɛɲ ap kalɛ klɛɲ rɛkɔm haga, "Nɔp hag jubal u uri yɛp u rɔ nɔp hag juabɔl," a ga. *

⁴ Kale nɛɲ aij gɔl a gɔm, God nɛpe geia nɛɲɔm bɛ nɔd nɛbɔ gau God Manɔ u kalɛ klɛɲ rɛkla. God Manɔ anɛbu amgɔ lɛ nɛɲun, manɔ aij anɛbu nɛɲ udun, Jisas Krai s nɛɲ ud pɛdɔŋ gun, klɔ gun gɛ aij gun, agamɛɲ nɛnɛ lɔl gɛ gasɛ halɔ mɛdeinabun. Adɔ anɛbu nɔp God nɛpe geia, God Manɔ anɛbu kalɛ klɛɲ rɛkla. *

⁵ God nɛpe gɔ, kale Jisas Krai s nɛɲ ud pɛdɔŋ gɛmim, klɔ gɛmim gɛ aij gɛmim, agamɛɲ nɛnɛ lɔl gɛ gasɛ halɔ mɛdeinabim. Pen Krai s Jisas ga rɔ nɛɲun anɛg rɔ gun a gɛmim, nɛp anɛg gɔl hain gɛmim, God nɛpe gɔ, kale gasɛ adɔ anɛ nɛɲmim, jɛm nɔl mɛdmim, gɛmim.

⁶ Kale anɛg gɛmim, gasɛ anɛ nɔp, maj mɛgan anɛ adɛp adɛp u nɔp, Bɛ Kub hon Jisas Krai s Nap hib nɛpe u hagpe adɔ arnɛm.

God Isrel nɛbi bɛ waso gau kalɛp u rɔ nɔp mɔg nɛɲɔb

⁷ Gasɛ nɛɲ aij gagpe nɛn u, Krai s kalɔp mɔg nɛɲɔm ud aij gɔ, nɛbi bɛ nɛpe mɛdpim u, kale ke agamɛɲ pen pen mɔg nɛɲmim, ud aij gɛmim, mɛdmagɔ lɛ mɛdpe, nɛbi bɛ rɛmnap nɛɲɔm God hib nɛpe haglɔ adɔ arnab. *

⁸ God hadame nɔp Juda kai nɛhi lɔɲ kale gau kalɛp manɔ klɔ nɛɲɔ haga u, haga rɔ nɔp gɛnab u, nɛɲɔl a gɔm, Krai s nɛpe Juda kai kalɛp nan a gɔm aua. *

⁹ Anɛb u, Juda nɛbi bɛ waso gau, God nɛpe hanɛp mɔg yabɛɲ nɛɲɔb, a gɔm hib nɛpe haglɔ adɔ arnɛm, a gɔm aua. Krai s nɔd Nap God nɛp manɔ haga rɔ, Depid God Manɔ adɛɲ rɛmnap kalɛ klɛɲ rɛkɔm haga, "Anɛb u, yad Juda nɛbi bɛ waso anɛ gau mɛdem,

kɛmap hagem, hib ne u hagnɔ adɔ arnab,' a gɔp," a ga. *

¹⁰ Manɔ ap Mosɛs God Manɔ adɛɲ ap kalɛ klɛɲ rɛkɔm haga, "Kale Juda nɛbi bɛ waso gau, God nɛbi bɛ nɛpe aip pa jɛm nɛmim, mɛn mɛn gɛmim," a ga. *

¹¹ Pen manɔ ap Depid God Manɔ adɛɲ ap kalɛ klɛɲ rɛkɔm haga, "Kale Juda nɛbi bɛ waso gau magɔŋhalɔ

Bɛ Kub hib nɛpe hagpe adɔ aran. Kale nɛbi bɛ ram mɛnɔŋ ke gau gau magɔŋhalɔ kɛmap hagɔl gɛ, hib nɛpe hagpe adɔ i gɛlan aran," a ga. *

¹² Pen Aisaia u rɔ nɔp God Manɔ adɛɲ ap kalɛ klɛɲ rɛkɔm haga, "Bɛ Jesi rɛkɔ rɛk damɔm rɛk daunabɔl ap apɔm, nɛbi bɛ ram mɛnɔŋ ke ke mɛdpal gau magɔŋhalɔ abad mɛdeinab. Juda nɛbi bɛ waso gau, Bɛ anɛbu nɔp gasɛ nɛɲɔm,

gasɛ halɔ mɛdeinabɔl," a ga. *

¹³ God nɛpe ga u nɛɲun, gasɛ halɔ mɛdpun. God gɔ, kale nɛp nɛɲ ud pɛdɔŋ gɛmim, mɛn mɛn gɔl gɛ, agamɛɲ hibur hain hain gɔl gɛ mɛdmim. Anɛg gɔl gɛ mɛdaibe, Ana Uɲ nɛpe pɛdɔŋ halɔ gasɛ rɛmɛd mɛdmagɔ anɛ kalɔp dan apɔm God gɔ, kale gasɛ halɔ nɔp mɛdeinabim.

Pol nɛhɔn gɛnɛg manɔ klɔ hagɔm kɔp kalɛ klɛɲ rɛkan

¹⁴ Pen anɛ mam bɛ. Gasɛ yad nɛɲbin kale nɛbi bɛ aij yɔl; nagɛ adɔ nɛhɔn gɛmim God nɛp aij gɛnab u nɛɲ aij gɛpim; kale anɛ mam kale gau God Manɔ aij u pen pen hag nɛ aij gɛmim rɔ lɔp.

¹⁵ Pen kalɔp kɔp kalɛ klɛɲ rɛkabin anɛbi, manɔ klɔ rɔ rɛmnap haggpin. God yɛp mɔg nɛɲɔm, ud aij gɔm, wɔg gep bɛ nɛpe hag la u me, yad kalɔp manɔ klɔ anɛbu, kauyan hagnɔ nɛɲ aij gɛm a gem haggpin.

¹⁶ God yɛp hag lɔ, yad Krai s Jisas wɔg gep bɛ nɛpe mɛdem, Juda nɛbi bɛ waso gau gɛ nɛm, God manɔ aij u kalɔp hag nɛbin. Yad God manɔ aij hag nɛbin u, yad God nɛp nan sabe gep bɛ rɔ mɛdem, manɔ aij nɛpe hag nɛbin. Anɛg gɛnɔ, Juda nɛbi bɛ waso gau, God nɛp nan sabe gɛ nɛɲbal nan aij yabɛɲ nan gagɔp rɔ lɔl, God nɛp aij gɛnab. Ana Uɲ nɛpe gɔ, kale nɛbi bɛ ke kamɛɲ aij rɔ lɔl, God kalɛp nɛnɛ lɔm udnab. *

¹⁷ Krai s Jisas aip jɛm nɔl mɛdpin u me, yɛp aij gɔ nɛɲɔl gɛ, God nɛp wɔg gɛ mɛdpin.

¹⁸⁻¹⁹ Krai s geia yad nɛp wɔg gem, yad wɔg nɛhɔn nɛhɔn gɛpin u nɔp hagnabin. Yad Juda nɛbi bɛ waso gau kalɛp Krai s manɔ aij u hag nɛ ajainɔ nɛɲɔl gɛ, Ana nan gagep rɔ rɛmnap gɔ nɛɲɔl gɛ, Juda nɛbi bɛ waso gau nɛɲɔm, God manɔ u udpal. Yad ram mɛnɔŋ Jerusalem urakem, Krai s manɔ aij u magɔŋhalɔ kabɔ gɔl nɔp adan mɛlɔ yabɛɲ hag nɛ aij gɛ dam dam ram mɛnɔŋ Ilirikam amem, ado gɛ aunɔ.

²⁰ Gasɛ yad pɔr nɛɲbin u, nɛbi bɛ Krai s manɔ nɛpe nɔd nɛɲagla ram mɛnɔŋ gau nɔp amem, hag nɛnam a gem nɛɲbin. Bɛ

* 15:3: Sam 69:9 * 15:4: 2Di 3:16 * 15:7: Ro 14:1 * 15:8: Mad 15:24 * 15:9: Ap 3:25; Sam 18:49 * 15:10: Dud 32:43 * 15:11: Sam 117:1 * 15:12: Ais 11:10 Rep 5:5 * 15:16: Ro 1:5; 11:13

16

Krais manö hag ñeb rımnap nöd amöm padö bınıj gıla adö u ram gınam a gem nıjagpin. *

²¹ Aisaia nıpe God Manö adıj ap kalı kılın rıköm haga,

“Kalıp manö aij nıpe hag ñagal; pen kale nıjnaböl.

Nıbi bı manö aij nıpe apdı nıjagal gau, kale nıjöm nıj aij gınaböl,” a ga. *

Pol daun kub Rom arnam, a ga

²²⁻²³ Anıb u, mı iru yabıl nöp, ram mınönj gai i hag ñı aj, daun kub kale Rom arnam a gımıdın u pen nınam rö laga. Pen mını ram mınönj rıgönj gai i wög gınam rö lagöp nıjem yad kalöp nıjnıg nınabın. *

²⁴ Yöp sö l mıdöp, ram mınönj Spen arnıg gabin. Gası yad nıjnın u, am kale aıp pro magö ap mıdnö aij gö nıjöl gı, hainö yıp dam Spen adan ramö u yumım, a gı gası nıjnın.

²⁵⁻²⁶ Pen Masedonia Propins nıbi bı abe, Akaia Propins nıbi bı abe, Jerusalem nıbi bı Krais lau adö mıdöm manı nan kale mıdagöp gau, kalıp manı nan kale gau abönamö ñıla u, mını kalıp ñınam a gem nınabın. *

²⁷ Gası kale ke nıjöm gıpal anıbu, gı aij gıpal. Juda nıbi bı Krais manö aij u dam, Juda nıbi bı wasö gau kalıp hag ñıbal rö, God manı nan kalıp ñöb gau rımnap Juda nıbi bı kalıp pen ñınaböl u aij. *

²⁸ Pen manı yıp ñıbal anıbu magöñhalö dam Jerusalem bı gau ñem, Spen adan u amem, kale mıdpım u nınabın.

²⁹ Ñın anıbu apem kalöp nıjnö, Krais gası aij nıpe ñö, kale nıj nıj ud sısı lımım ñını yabıl lınabım. *

³⁰ An mam yad gau. Bı Kub Jisas Krais lau adö mıdpım u, God Ana anj kalöp dan mıdöm kalöp mıdmagö lep magö u ñab rö, yad a gımım, God nıj sabe göl gı nöp mıdaimım. *

³¹ God nıj sabe gı mıdaimım, yad Jerusalem arnıg gem, ram mınönj Judia areınam, Judia nıbi bı Krais nıj nıj udagpal gau yıp gı naij gaiöl, yıp ud kamıj yunım. Pen God nıj sabe gı mıdaimım, yad Jerusalem amjakem, Krais nıbi bı nıpe gau kalıp nan nıhön nıhön gı ñınıg gabin u gınö, kalıp aij gö nıjöl gı, aıp jım ñöl mıdaiın.

³² Anıb u, God yıp yau a gainım, kale mıdpım u amem, magö ap mıdnö aij gö nıjöl gı, kalöp aıp mıdeınabun.

³³ God kalöp magöñhalö abad mıdö nıjöl gı, agamıj jım ñöl mıdmım mıd aij gımım. Anıb unbö rö aij.

Pol, “Kale mıdpım?” a ga

¹ Pen an hon Pıbi, Senkria daun au cök wög gab nıbi u, nab. Nıpe nıbi aij yabıl. Kale mıdpım u amjakö, nıj ud aij gımım.

² Yıp aij gınab u, kale mıdpım u amjakö, kale Bı Kub nıj udpım rö, Bı Kub nıbi bı nıpe pen pen ud aij gıpal u rö, nıj ud aij gımım. Nan rımnap mıdagainım, halöwatö ñımım. Nıpe nıbi bı gau iru nöp kalıp ud aij göm, yıp abe ud aij göm göp.

³ Pen nıbi Prısıla abe, nugmul Akwıla abe, Krais nıj wög jım ñun gımıdun ber mıhau kalıp hagmım, “Pol kalöp ber mıhön, ‘Mıdpıl?’ a göp,” a gımım. *

⁴ Nöd yıp al pak lınıg geıla, ber aij yad mıhau mıdmıl, yıp amdam gılö. Pen halpe ke al pak lö l a gımıl gası u nıjagmıl anıg gılö, yıp aij göm, Juda nıbi bı wasö ram mınönj ke mılö gau hag ñınö Krais Jisas nıj udpal gau kalıp abe aij göm göp.

⁵ Pen nıbi bı Krais Jisas nıj udpal ram kalıp ber u magum gıpal gau kalıp u rö nöp hagmım, “Pol kalöp, ‘Mıdpım?’ a göp,” a gımım.

Mam mıdmagö yad Epınıdas nıj hagmım, “Pol nöp, ‘Mıdpan?’ a göp,” a gımım. Esia Propins au, Krais nıj nöd uda bı me anıbu.

⁶ Nıbi Maria kalöp klö yabıl wög gı ñımıdöp u nıj hagmım, “Pol nöp, ‘Mıdpan?’ a göp,” a gımım.

⁷ Pen bı rıdık yad nıjeb rö, Adronaıkas abe, Junias abe, kalıp mıhönj hagmım, “Pol kalöp mıhön, ‘Mıdpıl?’ a göp,” a gımım. Kalpe mıhön Krais nıj nöd nıj udlö, yad hainö nıj udnö. Yıp nagı lıla rö, kalıp mıhönj u rö nöp nagı lıöl, jım ñun mıdmıdun. Pen bı Jisas manö ud arep gau, bı anıb mıhau kalıp nıj aij yabıl gıpal.

⁸ Mam mıdmagö yad Amplıedas, Krais nıj cıg aij göp u, nıj hagmım, “Pol nöp, ‘Mıdpan?’ a göp,” a gımım.

⁹ Mam Urbanıs nıj hagmım, “Pol nöp, ‘Mıdpan?’ a göp,” a gımım. Mam anıbu yad aıp Krais nıj wög jım ñöl gımıdul. Mam aij Sıdakıs nıj u rö nöp hagmım, “Pol nöp, ‘Mıdpan?’ a göp,” a gımım.

¹⁰ Apeles, marö auö, Krais nıj nıj ud pıdönj göm mıd aij göp bı u, nıj hagmım, “Pol nöp, ‘Mıdpan?’ a göp,” a gımım.

* 15:20: 2Ko 10:15-16 * 15:21: Aıs 52:15 * 15:22-23: Ro 1:13 * 15:25-26: 1Ko 16:1-4; 2Ko 8:1; 9:2,12; Ap 24:17
* 15:27: 1Ko 9:11 * 15:29: Ro 1:11 * 15:30: 2Ko 1:11; Kol 4:3; 2De 3:1 * 16:3: Ap 18:2

N̄bi b̄i Arisdobiulas ram m̄dpal gau kal̄p hagmim, “Pol kal̄p, ‘M̄dpim?’ a ḡöp,” a ḡmim.

11 B̄i r̄id̄k yad n̄ñeb Herodion n̄p hagmim, “Pol n̄p, ‘M̄dpan?’ a ḡöp,” a ḡmim.

N̄bi b̄i Nasisas ram u m̄döm, B̄i Kub n̄ñ udpal gau kal̄p hagmim, “Pol kal̄p, ‘M̄dpim?’ a ḡöp,” a ḡmim.

12 N̄bi Draipina abe Draiposa abe, B̄i Kub n̄p n̄ñ udöl ḡi, n̄p wög ḡp̄il n̄bi an̄b m̄ihau kal̄p hagmim, “Pol kal̄p m̄ihöñ, ‘M̄dpil?’ a ḡöp,” a ḡmim.

Añ aij yad Persis, B̄i Kub n̄p n̄ñ udöl ḡi, n̄p wög kl̄ö ḡöp n̄bi an̄bu n̄p u rö n̄p, “Pol n̄p, ‘M̄dpan?’ a ḡöp,” a ḡmim.

13 B̄i Rupas, Krai n̄p wög kl̄ö ḡöm ḡöp u, n̄p hagmim, “Pol n̄p, ‘M̄dpan?’ a ḡöp,” a ḡmim. N̄me n̄pe u, ani yad rö l̄öp u, n̄p u rö n̄p hagmim, “Pol n̄p, ‘M̄dpan?’ a ḡöp,” a ḡmim. *

14 Asinkridas, Pligon, Hermes, Padrobas, Hermas, n̄mam kale aip m̄dpal gau abe magöñhalö kal̄p, “Pol kal̄p, ‘M̄dpim?’ a ḡöp,” a ḡmim.

15 Pilologas, Julia, Nereus, Nereus n̄ñin n̄pe Olimp̄as, Krai n̄bi b̄i n̄pe kale aip m̄dpal gau magöñhalö, “Pol kal̄p, ‘M̄dpim?’ a ḡöp,” a ḡmim.

16 Kale B̄i Kub n̄p n̄ñ udpim rö, pen pen hag w̄hai udöl ḡi, alaun bom halumim.

Krai n̄bi b̄i n̄pe gai i God n̄p sabe ḡin̄g c̄oc ke ke magum ḡipal gau, “Kale m̄dpim?” a ḡipal. *

Manö piral hagpal gau udagmim

17 Añ mam aij yad gau, n̄ñ aij ḡmim. N̄bi b̄i r̄m̄nap manö gau n̄bö gau n̄bö dapöm, n̄bi b̄i Krai lau adö m̄dpal gau kal̄p hag ñl̄ö ñl̄ö, gas̄i aij n̄d n̄ñla adö u arö ḡöm, manö piral hagpal an̄b udöm, as̄ik ke ke l̄bal. Kal̄p an̄b unbö rö n̄p ḡin̄m rö l̄öp u, manö piral hagaiöl u udagmim. *

18 N̄bi b̄i an̄g ḡipal gau, B̄i Kub hon Krai n̄p wög u gun, a ḡöm gas̄i u n̄ñöm gagpal; kal̄p ke aij ḡöp adö u n̄p gas̄i n̄ñöm ḡipal. Kale manö hain hain rö, n̄bi b̄i hib dap raneb manö u n̄p hag hag ḡi m̄dlö n̄ñöl ḡi, n̄bi b̄i n̄ñ aij gagpal gau manö piral kale n̄ñ udöm dui ḡipal. *

19 Kale pen God manö aij u ud aij ḡmim, hagöp rö ḡm̄dim, n̄bi b̄i gau magöñhalö

n̄ñbal u, ȳp aij yab̄ñ ḡöp. Nan n̄ñön God amgö ilö n̄pe aij ḡin̄m u, kale n̄bi b̄i gas̄i n̄ñeb rö m̄dmim, nan n̄ñön God amgö ilö n̄pe nan si nan naij rö m̄dn̄m u, kale n̄bi b̄i gas̄i hau rö m̄dmim u, ȳp aij ḡinab. *

20 Söl m̄döp, God n̄bi b̄i abad m̄d aij ḡöp u, n̄pe Seden n̄p ud rāa mo kale gau lö, klö n̄pe m̄dageinab.

Yad God n̄p sabe gabin, B̄i Kub hon Jisas kal̄p mög n̄ñöm ud aij ḡö n̄ñöl ḡi, kale m̄d aij ḡmim. *

21 B̄i yad aip wög j̄m ñöl ḡipul, Dimodi, kal̄p hagab, “M̄dpim?” a gab. B̄i r̄id̄k n̄ñeb yad gau Lusias, Jeson, Sosipada u rö n̄p kal̄p, “M̄dpim?” a gaböl. *

22 Pen yad b̄i Dedias, Pol hagö köp kal̄i kl̄iñ r̄ikabin i, u rö n̄p kale Rom kai Krai lau adö m̄dpim gau kal̄p, “M̄dpim?” a gabin.

23 B̄i Gaias, ȳp Pol dam ram n̄pe u löm, abad m̄d aij ḡöp u, kal̄p, “M̄dpim?” a gab. B̄i an̄bu n̄p Krai lau adö m̄dpal n̄bi b̄i gau hagö, ram n̄pe u amöm magum ḡipal, kal̄p ud aij ḡi m̄döp.

Pen b̄i kuskus pe ñeb Erasdas abe, mam hon Kwodas abe, u rö n̄p kal̄p, “M̄dpim?” a gabil. *

24 Yad God n̄p sabe gabin, B̄i Kub hon Jisas Krai kal̄p magöñhalö mög n̄ñöm ud aij ḡö n̄ñöl ḡi, kale m̄d aij ḡmim. An̄b unbö rö aij!

25-26 Pen God hib n̄pe hagno adö ar̄n̄m. N̄pe n̄p me kal̄p abad m̄dö n̄ñöl ḡi, n̄p c̄ig aij ḡmim m̄dmim rö l̄öp. Jisas manö aij an̄bu n̄d pi göl m̄dm̄döp u pen m̄ñi, b̄i God manö hagep gau, manö n̄pe God Manö kal̄i kl̄iñ r̄ikla u waiö lö, manö aij an̄bu n̄bi b̄i gau kal̄p p̄ör hag ñ̄bin. God n̄p hagö me, n̄bi b̄i ram m̄ñöñ ke gau gau magöñhalö hag ñ̄no, n̄p n̄ñ udöm hagöp rö göl. *

27 God añ̄ gas̄i aij gas̄i klö ḡöm n̄ñöb u, Jisas Krai n̄p han̄p nan a ḡöm yuö aua rö, hib n̄pe p̄ör n̄p p̄ör n̄p hagno adö ar̄an. An̄b unbö rö aij me.

* 16:13: Mak 15:21 * 16:16: 1Ko 16:20; 1Pi 5:14 * 16:17: Mad 7:15; Dai 3:10 * 16:18: Plp 3:19; 2Pi 2:3
 * 16:19: Ro 1:8; 1Ko 14:20 * 16:20: Jen 3:15 * 16:21: Ap 16:1-2; 19:22; 20:4 * 16:23: Ap 19:9; 1Ko 1:14
 * 16:25-26: Ep 1:9; 3:5,9; Kol 1:26; Ro 1:5

1 Korid Pol köp nöd u Korid n̄bi b̄i kal̄p kal̄i kliñ r̄ika

1-2 Yad Pol. God n̄pe ke ȳip hag la r̄ö, Kraiſ Jisas manö ud arep b̄i n̄pe ap m̄idpin. Mam hon Sosdenes aip au m̄idul, köp an̄bi, kalöp daun kub Korid au God n̄bi b̄i n̄pe m̄idpim gau kal̄i kliñ i r̄ikabin. Kale Kraiſ Jisas n̄p n̄ñ udpe u, God hagö, kale n̄bi b̄i ke kam̄ñ aij n̄pe m̄idpim. B̄i Kub hon Jisas Kraiſ n̄p sabe ḡipal n̄bi b̄i ram m̄inöñ gau gau magöñhalö, God kal̄p n̄bi b̄i ūi n̄pe m̄idaiöl a göm hag la. Kraiſ Jisas n̄pe B̄i Kub hon m̄idöp; n̄pe u r̄ö nöp B̄i Kub kale m̄idöp.

3 God Bapi hon abe, B̄i Kub Jisas Kraiſ abe, kalöp mög n̄ñm̄il ud aij ḡilö, kale m̄id aij ḡimim.

Pol God n̄p aij a ga

4 Kraiſ Jisas n̄p c̄ig m̄idpe, God n̄pe kalöp ud aij göm nan aij ña u n̄ñem, yad pör God n̄p aij a gabin.

5 N̄ñön ḡin̄g: kale Kraiſ n̄p c̄ig m̄idpe, Kraiſ kalöp ud aij yab̄i gö, kale gas̄i n̄ñ aij ḡimim, manö hag ñi aij ḡipim.

6 God n̄pe gö, Kraiſ manö aij u an̄ kale dan auö, kale n̄ñ udmim, hagöp r̄ö gabim.

7 An̄b u, B̄i Kub hon Jisas Kraiſ aunab a ḡimim abad m̄idpim ññ i, God Ana nan aij ñab gau hadö magöñhalö udpim.

8 B̄i Kub hon Jisas Kraiſ kalöp abad m̄idöm ḡi ñi aij gö, kale ram m̄inöñ iñ i m̄idmim, manö aij n̄pe u n̄ñ udöl ḡi m̄idmim, n̄p arö gagnabim. B̄i Kub hon Jisas Kraiſ aunab ññ u, kale manö r̄imnap n̄ñagnabim. *

9 God hagab r̄ö nöp gab. N̄pe kalöp hag lö, kale ññ n̄pe B̄i Kub hon Jisas Kraiſ aip j̄im ñöl m̄idpim. *

Kraiſ n̄bi b̄i gau gas̄i ud adö aññ n̄ñöm, j̄im ñöl m̄idaiöl

10 Añ mam b̄i. B̄i Kub hon Jisas Kraiſ lau adö m̄idpun u me, manö ke ke adö r̄imnap lagmim. Gas̄i adö aññ n̄ñmim, manö adö aññ hagmim, j̄im ñöl yab̄i m̄idaimim. *

11 Pen n̄bi Klowi n̄bi b̄i n̄pe r̄imnap apöm ȳip hagö n̄ñbin, kale añ mam yad r̄imnap kale ke pen pen hagabim.

12 An̄b u, r̄imnap hagpim, “Hon Pol n̄bi b̄i n̄pe,” a ḡipim. R̄imnap hagpim, “Hon Apolos n̄bi b̄i n̄pe,” a ḡipim. R̄imnap hagpim, “Hon Sipas n̄bi b̄i n̄pe,” a ḡipim.

R̄imnap hagpim, “Hon Kraiſ n̄bi b̄i n̄pe,” a ḡipim. *

13 Hagpim an̄bu Kraiſ n̄p ud asik ke ke l̄ibim r̄ö löp. Yad mab ba lan̄ al pak l̄ilö kalöp nan a gem umnö r̄ö, hib yad hagmim Pol n̄bi b̄i n̄pe m̄idpun a ḡipim akan̄ Pol hib hagmim ññg pakpe akan̄ An̄b u, “Hon Pol n̄bi b̄i n̄pe,” “Hon Apolos n̄bi b̄i n̄pe,” a ḡipim u pir albim.

14 Pen am kale aip m̄idainö ññ u, n̄bi b̄i iru ññg pak ñagnö. B̄i m̄ihöp nöp Krispas Gaias nöp ññg pak ññö. An̄b u, God n̄p aij a gabin. *

15 Wasö u, ȳhar̄ñ piral hagbep, “Pol hib n̄pe hagun ññg pakno,” a ḡibep.

16 Pen haū ḡipin. Yad Siðepanas n̄bi b̄i n̄pe gau kal̄p abe ññg pak ññö. Pen n̄bi b̄i r̄imnap halö ññg pak ññö aka n̄ñaggpin. *

17 Kraiſ ȳip, “N̄bi b̄i gau kal̄p ññg pak ññmön,” a göm hagaga. “Kal̄p manö aij yad u hag ññmön,” a ga. An̄b u, manö aij n̄pe u hag ññm̄idin. Pen n̄bi b̄i r̄imnap gas̄i k̄id hiik n̄ñöm hagpal r̄ö hag ñagn̄idin. Manö an̄g göl hagnö, Kraiſ mab ba lan̄ al pak l̄ila manö u manö ȳhar̄ñ ap r̄ö lö, n̄bi b̄i gau n̄ñ udagöl, a gem, manö aij n̄pe u kabö göl nöp hag ññm̄idin.

18 N̄bi b̄i mab ke inab adan an̄bu araböl gau, Kraiſ mab ba lan̄ han̄p nan a göm uma manö u n̄ñlö, manö haū r̄ö l̄inab. Pen God han̄p ud kam̄ñ yuab n̄bi b̄i gau, Kraiſ mab ba lan̄ han̄p nan a göm uma manö an̄bu n̄ñjun, God p̄idöñ halö, n̄pe ke han̄p ud kam̄ñ yuöp, a gun n̄ñbun. *

19 Adö an̄bu God Manö u, Aisaia n̄pe God manö haga u kal̄i kliñ r̄iköm haga, “N̄bi b̄i gas̄i k̄id hiik n̄ñbun a ḡipal gau, gas̄i kale u ke n̄ñöm, gas̄i aij n̄ñbal. Pen yad ḡinö, gas̄i n̄ñöm hagpal r̄ö lagnab, manö hałowälö hagpal r̄ö l̄inab,” a ga. *

20 An̄b u, n̄bi b̄i gas̄i n̄ñeb gau, n̄bi b̄i koles kub arbal gau, n̄bi b̄i manö n̄ñön n̄ñön hag am̄il ap̄il ḡipal gau, manö kub aij aij kale n̄ñbal u, God n̄ñö, manö haū r̄ö lö, böñ nöp ap lug pakñg gaböl. *

21 God n̄pe ke n̄ñ aij göp r̄ö, n̄bi b̄i gas̄i hon u ke n̄ñjun a göm, ke uñhai n̄ññaböl gau, n̄pe aigale b̄i r̄ö m̄idöp u n̄ñagnaböl. N̄bi b̄i an̄b gau Kraiſ manö aij hag ñabun u n̄ñlö, kal̄p manö haū r̄ö l̄inab. Pen God n̄pe ke ḡinabin a göm hag la r̄ö, n̄bi b̄i manö haū hag ñabun an̄bu n̄ñ udeinaböl gau, God kal̄p ud asik yuab. *

22 Juda n̄bi b̄i gau hagpal, “Nan gagep r̄ö r̄imnap ḡipe n̄ñjun, n̄ñö hagabim a gun

* 1:8: 1De 3:13; 5:23 * 1:9: 1Jn 1:3; 1De 5:24 * 1:10: Plp 2:2 * 1:12: 1Ko 3:4; Ap 18:24-28 * 1:14: Ap 18:8; Ro 16:23 * 1:16: 1Ko 16:15 * 1:18: Ro 1:16 * 1:19: Ais 29:14 * 1:20: Ais 19:12; 33:18; 44:25; Job 12:17
* 1:21: Mad 11:25

nɨŋnabun,” a gɨpal. Pen Grik nɨbi bɨ gau gasɨ aij aij hain nɨbō adō rɨmnap nɨjun, a gōm pōr nōp ulhai nɨŋbal.

²³ Anɨb u me, Kraiŋ hanɨp nan a gōm uma manō u hagaino, Juda nɨbi bɨ gau nɨjōm hagnabōl, “Manō iru gōp u nɨhōn gɨnɨg hagabim,” a gɨnabōl. Pen Juda nɨbi bɨ wasō gau hagnabōl, “Manō hain nɨbō ulhai nɨŋnabun u hagagabim. U manō nɨnɨhōn lɨmim hagabim,” a gɨnabōl. *

²⁴ Pen God hanɨp Juda nɨbi bɨ rɨmnap abe, Grik nɨbi bɨ rɨmnap abe, udnabin a gōm hag la nɨjōm hon Kraiŋ nɨp nɨjun nɨŋbun, God pɨdōŋ halō mɨdōp rō, Kraiŋ abe unbō rō nōp pɨdōŋ halō mɨdōp; God gasɨ kɨd hiɨk nɨjōb rō, Kraiŋ abe unbō rō nōp gasɨ kɨd hiɨk nɨjōb. *

²⁵ Nɨbi bɨ gau Kraiŋ apōm uma u nɨjōm, God nɨpe klō mɨdagōp a gɨnabōl; pen God nɨpe klō nɨpe ke ga gasɨ u nɨjagnabōl. Nɨbi bɨ gau Kraiŋ apōm uma u nɨjōm, God nɨpe gasɨ aij mɨdagōp a gɨnabōl; pen God nɨpe gasɨ aij nɨpe ke gasɨ nɨŋa iɨ u rɨk nɨjagnabōl. *

²⁶ Añ mam bɨ. Kale ke nɨŋim! God kalōp wɨñ ala nɨn u, kale aigale nɨbi bɨ rō mɨdaibe kalōp wɨñ alañ Nɨbi bɨ gasɨ nɨjeb a gɨpal gau, nɨbi bɨ kub gau, nɨbi bɨ hib mɨdōp gau, kalōp iru wɨñ alaga. *

²⁷ Nɨbi bɨ gasɨ kɨd hiɨk nɨjebun a gɨpal gau nable gan, a gōm, God nɨbi bɨ gasɨ aij nɨjagpal gau uda. Nɨbi bɨ klō mɨdpun a gɨpal gau nable gan, a gōm, God nɨbi bɨ klō mɨdagōp gau uda.

²⁸ Nɨbi bɨ hib halō mɨdpun a gɨpal gau nɨbi bɨ yɨharɨŋ rō mɨdeilaŋ a gōm, God kalɨp arō gōm, nɨbi bɨ ramō gau hib mɨdagōp a gɨpal gau kalɨp uda.

²⁹ God nɨpe anɨg ga u, nɨbi bɨ rɨmnap God amgō ilō adō u, hib kale ke haglō adō arnɨm rō lagnab, a gōm ga. *

³⁰ God gō, Kraiŋ Jisas aip jɨm nōl mɨdpim. Anɨb u, God gō, Kraiŋ Jisas nɨp nɨŋ udun, nɨp aip jɨm nōl mɨdun, nɨp gasɨ nɨjōl gɨ mɨdpun u me, hon gasɨ kɨd hiɨk nɨjeb nɨbi bɨ rō mɨdpun. Kraiŋ aip jɨm nōl mɨdpun u me, God hanɨp nɨjōm nɨbi bɨ kamɨŋ aij yad a gab. Kraiŋ aip jɨm nōl mɨdpun u me, God hanɨp nɨjōm nɨbi bɨ asɨŋ mɨdagōp yad ke a gab. Kraiŋ aip jɨm nōl mɨdpun u me, God hanɨp nɨjōm nan si nan naij gɨpal gac u Nɨ yad hadō hɨk gɨ yua a gab. *

³¹ Manō adō anɨbu God Manō u kalɨ klɨñ rɨkōm hagla, “Nɨbi bɨ mɨñ mɨñ gun a gōl u, kale Bɨ Kub hanɨp nan nɨhōn nɨhōn nōb u gasɨ nɨjōm, mɨñ mɨñ gōl,” a gɨla. *

2

Pol Kraiŋ hanɨp mab kros ba laŋ uma manō u hag nɨmɨdōp

¹ Pen añ mam bɨ. Am kale aip mɨdainō nɨn u, God Manō nɨjō yabɨ u hag nɨnam a gem, manō klɨñ aij auub gau rō aka gasɨ kɨd hiɨk nɨjeb manō gau rō hag nɨagnō.

² Am kalɨp aip mɨdem, gasɨ rɨmnap ke nɨjem kalɨp manō hag nɨagnabin; Jisas Kraiŋ nɨp mab ba laŋ al pak lɨlō hanɨp nan a gōm uma gasɨ adō añ anɨbu nōp nɨjem, kalɨp hag nɨnabin, a gem, gasɨ u nōp nɨjō.

³ Anɨb u, kalōp aip mɨdainō u, hañ romanŋ yad klō mɨdageia; yad anɨnɨn gō pɨñɨŋ gem, gɨl gɨl gōl gɨ mɨdainō. *

⁴ Nɨbi bɨ rɨmnap manō ke ulhai nɨjōm, manō dō kal adɨp adɨp adō anɨbu nōp rō hagun a gōm gɨpal rō gagnō. God Ana u yɨp pɨdōŋ nɨpe u nō nɨjōl gɨ, Jisas manō aij u pɨdōŋ halō hag nɨnō u waiō nɨjbe. *

⁵ God anɨg ga u, bɨ rɨmnap manō klɨñ aij u haglō, yɨp nɨŋ udagōl; pen yad klō yad ke gɨnō, kale yɨp nɨŋ udōl, a gōm, God anɨg ga.

God Ana gasɨ aij nɨab

⁶ Pen yad am nɨbi bɨ Kraiŋ nɨp kabō rō nɨŋ ud pɨdōŋ gɨpal gau aip am mɨdem, kalɨp gasɨ kɨd hiɨk nɨjeb manō rɨmnap hag nɨmɨdin. Pen ram mɨnōŋ adō iɨ i gasɨ kɨd hiɨk nɨjbal rō hag nɨagnɨdin. Kiŋ gau bɨ kub gau, kale gasɨ kɨd hiɨk nɨjbal rō hag nɨagnɨdin. Kiŋ gau bɨ kub gau kale hir gɨnabōl.

⁷ Pen yad kalɨp manō hag nɨmɨdin anɨbu, God gasɨ kɨd hiɨk nɨjeb manō pi gōl mɨdmɨdōp u hag nɨmɨdin. Gasɨ kɨd hiɨk nɨjeb manō anɨbu hadame dagol gau ram mɨnōŋ gɨ laga nɨn u nōp pi gōl mɨdmɨdōp. God nɨpe hadame dagol gau ram mɨnōŋ gɨ laga nɨn u nōp, Kraiŋ Jisas aip mailō halō mɨdeinabōl a gōm, gasɨ kɨd hiɨk nɨjeb manō aij anɨbu hag lō, mɨlō padō yabɨ pi gōl mɨdmɨdōp. Yad gasɨ kɨd hiɨk nɨjeb manō anɨbu nōp kalɨp hag nɨmɨdin.

⁸ Mɨnōŋ nabōŋ adō iɨ i kiŋ gau abe, bɨ kub gau abe, gasɨ kɨd hiɨk nɨjeb manō anɨbu rɨk nɨŋagla. Nɨŋblap rō hagep, Bɨ Kub mailō halō kumi kabō adō laŋ nɨbō aua u nɨp al pak lagblap.

⁹ Pen God Manō u kalɨ klɨñ rɨkōm hagla, “Nɨbi bɨ God nɨp mɨdmagō lɨbal gau, God kalɨp ud aij yabɨ gōm, nan aij aij nɨnab.

Amgō nɨŋagla; hag nɨlō apdi nɨŋagla; gasɨ ke nōp nɨjōm, anɨg gɨnab, a gōm nɨŋagla;

God kalɨp nan aij aij ke nōp nɨnɨg gab,” a gɨla. *

* 1:23: Ro 9:32; 1Ko 2:14 * 1:24: Kol 2:3 * 1:25: 2Ko 13:4 * 1:26: Mad 11:25; Jem 2:5 * 1:29: Ep 2:9
* 1:30: Jer 23:5-6 * 1:31: Jer 9:24 * 2:3: Ap 18:9; 2Ko 10:1 * 2:4: 1De 1:5 * 2:9: Ais 64:4

10 Pen manö n+ñagm+idal an+bu, God n+pe Ana n+pe han+p ñö n+ñbun.

God Ana nan gau magöñhalö uñhai n+ñab. God n+pe nan pi ga gau abe uñhai n+ñab.

11 Hon gasi n+hön n+hön n+ñbun u, n+bi b+ r+mnap n+ñagpal, pen ana hon ke an dan m+ädöp u nöp n+ñöb. An+b unbö rö nöp, God n+pe gasi n+hön n+hön n+ñöb u, God Ana n+pe nöp n+ñöb.

12 Pen hon n+bi b+ m+nöñ naböñ adö il i gasi n+ñbal rö gasi n+ñagpun. God n+pe Ana n+pe ke han+p yuö aua n+ñöm God nan aij han+p abönamö ñöb u r+ik n+ñbun.

13 God han+p nan aij abönamö ñöb manö adö an+bu nöp hag ñabun. B+ gasi k+id hi+k n+ñbal r+mnap han+p manö an+bu haglö n+ñagun; God Ana gasi ñöb rö manö an+bu n+ñun me, n+bi b+ gau kal+p hag ñabun. God Ana han+p manö hagö n+ñun, n+bi b+ God Ana an kale dan m+ädöp n+bi b+ gau kal+p hag ñabun.

14 Pen n+bi b+ God Ana an kale dan m+ädagöp n+bi b+ gau, God Ana nan aij abönamö ñöb nan gau udagnaböl. Manö aij an+bu n+ñöl, manö hau+ rö lö, r+ik n+ñagnaböl. God Ana n+bi b+ an kale dan m+ädeinab u, God Ana nan aij ñöb gau r+ik n+ñagnaböl.

15 Pen n+bi b+ God Ana an kale dan m+ädöp gau, kale nan gau magöñhalö n+ñöm r+ik n+ñ aij g+ñaböl. Pen n+bi b+ God Ana an kale dan m+ädagöp gau, kale n+bi b+ God Ana aip m+ädöp n+bi b+ gau kal+p r+ik n+ñagnaböl.

16 God Manö u, Aisaia ad+ñ ap kal+ kl+ñ r+iköm haga, "N+bi b+ an, B+ Kub n+hön gasi n+ñöb u r+ik n+ñöm,

n+p, 'An+g g+mön, an+g g+mön,' a g+ñab?" ö ga.

Pen Krai n+bi b+ n+pe m+ädpun gau, han+p gasi n+pe n+ñöb rö ñö n+ñöl g+, hon n+ñ aij g+pun. *

3

J+im ñöl m+ädmim, as+ik ke ke lagmim

1 Añ mam b+. Nöd kale aip m+ädainö ñ+n u, n+bi b+ God Ana an kale dan m+ädöp gau kal+p hag ñ+m+ädin rö, kalöp u rö nöp hag ñ+bnep, pen kale Krai n+p n+ñ udmim, ñ+ painan rö nöp m+äd+m+idim. An+b u, kalöp n+bi b+ ram m+nöñ il i rö hag ñ+m+ädin.

2 ñ+ painan ci ñ+ñeb rö u m+äd+m+idim u me, yad kalöp ci nöp ñ+m+ädin; kale nan magö yab+ñ ud ñ+ñ yumim rö lagm+ädöp u me, yad nan magö yab+ñ kalöp ñagm+ädin. M+äd+pim ñ+n i u rö nöp, kale nan magö yab+ñ ud ñ+ñ yumim rö lagöp; kale ñ+ painan rö nöp m+äd+pim. *

3 M+äd+pim ñ+n i u rö nöp, kale n+bi b+ ram m+nöñ il i gasi n+ñbal rö nöp gasi n+ñbim. N+bi b+ r+mnap nan kale gau nan yad rö m+ädaiböp a g+mim n+ñbim. Mulu lugö, pen pen hag m+äd+pim. An+g g+mim, n+bi b+ y+har+ñ m+nöñ naböñ il i g+pal rö nöp g+ m+äd+pim. *

4 R+mnap hagpim, "Hon Apolos n+bi b+ n+pe m+ädpun," a g+ipim. R+mnap hagpim, "Hon Pol n+bi b+ n+pe m+ädpun," a g+ipim. An+b u, kale y+har+ñ n+bi b+ m+nöñ naböñ il i gasi n+ñöm hagpal rö g+ipim. *

5 Apolos hol m+höñ b+ kub n+hön rö m+äd+pul n+ñmim manö an+bu hagpim? Hol y+har+ñ b+ wög gep m+hau nöp m+äd+pul. B+ Kub wög n+hön ke ke hag la u g+ m+ädul, Jisas Krai manö aij u hag ñailo kale n+ñmim n+ñ udpe.

Pen B+ Kub hal+p m+höñ wög ke ke haga rö nöp g+ipul. *

6 God y+p hagaj+p, ram m+nöñ kale u nöd amem nan y+ñ u y+mnö. God Apolos n+p hagaj+p, hainö amöm, ñ+g am m+il dapöm, nan y+mnö an+bu hon ga. Pen God n+pe nöp geia rana.

7 An+g gö, hol b+ y+har+ñ nan y+ñ y+mul, ñ+g hon gul g+ipul u, hib hol u hagpe adö aragn+m. God geia rana rö, hib n+pe u nöp hagpe adö arn+m.

8 N+bi b+ nan y+ñ y+mbal gau, n+bi b+ ñ+g dap hon g+pal gau, wög adö añ+ yab+ñ g+pal u me, God wög g+pal g+pal rö n+ñöm, kal+p pen ñ+nab.

9 Hol m+höñ God wög u j+m ñöl gajul, wög naböñ n+pe u kale m+äd+pim. *

Kale God ram n+pe m+äd+pim

Pen manö ap: kale God ram n+pe m+äd+pim.

10 God y+p mög n+ñöm ud aij göm nan aij ña u udem, b+ ram gep n+pe yab+ñ u m+ädem, ram padö kub an yan u b+n+ñ g+ aij g+nö; pen hainö b+ ap apöm ram ad+ñ ad+ñ m+ädeinab gau gab. Pen n+bi b+ r+mnap apöm, ram an+bu gun a gaiöl u, n+ñ aij göm göl.

11 God ram n+pe u Jisas Krai n+p padö kub an yan hadö böñ nöp b+n+ñ göp u, n+bi b+ r+mnap padö ke hain n+bö ap b+n+ñ göl rö lagöp. *

12 Jisas Krai padö kub b+n+ñ göl m+ädöp u, n+bi b+ r+mnap, ram ad+ñ ad+ñ gun a göm, gol, silpa, kabö aij aij dapöm g+ñaböl; pen n+bi b+ r+mnap mab lö, wid lö ad+ñ ad+ñ, nan uñan uñan gau dapöm g+ñaböl.

13 Pen Krai apöm n+bi b+ manö kub hagnab ñ+n u, wög g+ aij g+la adö u ke waiö m+äd n+ñaböl, halöwaö g+la adö u

* 2:16: Ais 40:13 * 3:2: Hib 5:12-13; 1Pi 2:2 * 3:3: 1Ko 1:10-11 * 3:4: 1Ko 1:12 * 3:5: Ap 18:4,11 * 3:9: Mad 13:3-9; Ep 2:20-22 * 3:11: Ais 28:16; 1Pi 2:4-6

ke waiö midö nɨnaböl. Mab mɨtɨn apöm wög aij gɨnaböl u mɨdeinab; pen wög adö adö gɨnaböl u böŋ nöp in habik arnab me.
*

¹⁴ Padö kub bɨnɨŋ göl midöp adö u, nɨbi bɨ wög gɨ aij göm ram adɨŋ ap gɨlö, mab mɨtɨn apöm ram adɨŋ anɨbu in habik aragnab u, kale pen udnaböl.

¹⁵ Pen nɨbi bɨ rɨmnnap wög adö adö nöp göm ram adɨŋ ap gɨlö, mab mɨtɨn apöm ram adɨŋ anɨbu in habik arnab u, God kalɨp ke ud kamɨŋ yunab pen nɨbi bɨ mög gep rö, ram inö, ɨɨp gɨ höŋ yulö, nan mɨdagöp rö u mɨdeinaböl ram nɨpe adö laŋ au.

¹⁶ God sabe gep ram nɨpe u kale mɨdpim; God Ana aŋ kale dan midöp. *

¹⁷ Nɨbi bɨ rɨmnnap apöm God sabe gep ram u gɨ naij geinaböl u, kalɨp pen abe gɨ naij gɨnab. God sabe gep ram anɨbu ram nɨpe ke nöp. Pen sabe gep ram nɨpe u kale nɨbi bɨ mɨdpim.

¹⁸ Nɨŋ aij gɨmim. Kale rɨmnnap gasɨ kub nɨbi bɨ mɨŋöŋ naböŋ il i gasɨ nɨŋöŋ hagpal rö nɨŋmim, yɨharɨŋ gau ulhai nɨŋbal rö nöp nɨŋun, nɨbi bɨ gasɨ kɨd hiɨk nɨŋeb mɨdpun a gɨnabim u pen hauɨ alö anɨg hagnabim. Hon nɨbi bɨ hauɨ halö mɨdpun a gɨmim me, gasɨ aij yöl u ulhai nɨŋnabim.

¹⁹ Nɨhön gɨnɨg: mɨnöŋ naböŋ il i manö kub kub rö hagöm hagpal adö u, God nɨŋö, manö hauɨ nɨŋagep rö löp. God Manö u kalɨ kliɨŋ rɨköm hagla,

“Nɨbi bɨ gasɨ kɨd hiɨk nɨŋun,
nɨŋ aij gɨpun a gɨpal gau,
nɨpe gö, gasɨ kɨd hiɨk nɨŋeb magö anɨbu,
hel ap rö löm,
gasɨ rɨmɨd mɨdmagö kalɨp ud sisɨ lö,

bɨ nagɨman rö mɨdeinaböl,” a gɨla. *

²⁰ God Manö adɨŋ ap halö, Depid kalɨ kliɨŋ rɨköm haga,

“Nɨbi bɨ gasɨ kɨd hiɨk nɨŋun a gɨpal gau,
manö rɨmnnap haglö,
Bɨ Kub nɨpe nɨŋö,

manö il ap mɨdagöp,” a ga. *

²¹ Anɨb u, nɨbi bɨ rɨmnnap, nɨbi bɨ kub mɨdpal a gɨmim, hib hagpe adö aragnɨm. Pen nɨbi bɨ aka nan nɨhön nɨhön mɨdöp gau, God kalöp nɨŋöŋ gɨ la mɨdöp.

²² Yad Pol, Apolos, Sɨpas, hon wög gep bɨ kale nöp mɨdpun. Mɨnöŋ naböŋ il i nɨhön nɨhön mɨdöp gau, God kalöp gɨ ñɨlaŋ, a göm, kalöp ñöb. Kamɨŋ mɨdep magö u abe, umeb magö u abe, God kalöp ñöb. Mɨñi mɨdpim rö, hainö mɨdeinabim rö, God kalöp gɨ ñaŋ a göm magöŋhalö kalöp ñöb.

²³ Pen Bɨ Kub kale Kraisi; Kraisi nɨpe God Ñɨ nɨpe.

4

Jisas manö ud arep bɨ gau

¹ Anɨb u, God manö aij pi göl mɨdmɨdöp u, Kraisi nɨpe Apolos Pol kalɨp bɨ mɨhön hag lö, kale wög gep bɨ nɨpe mɨdpil, a gɨmim gasɨ u nɨŋmim.

² Bɨ kub ap, bɨ wög gɨ ñeb rɨmnnap aip manö hag löm, wög ap kalɨp hageinab u, bɨ wög gep bɨ gau nap kale hagnab rö nöp göl.
*

³ Pen kale yɨp manö kub hageinabim u, yad gasɨ iru nɨŋagnabin. Nɨbi bɨ rɨmnnap gau yɨp manö kub hageinaböl u, yad u rö nöp gasɨ iru nɨŋagnabin. U yɨp nan yɨharɨŋ ap rö löp. Yad u rö nöp yad ke manö kub hagagabin.

⁴ Yad ke nɨbi bɨ rɨmnnap gɨ naij gagpin a gem nɨŋbin u pen yad anɨg hagnö, Bɨ Kub yɨp bɨ asɨŋ mɨdagöp a göm hagagnab. Bɨ Kub nɨpe ke nöp yɨp manö kub hagnab.

⁵ Anɨb u, mɨñi ñɨn i manö kub hagagnim. Bɨ Kub nɨpe ke apöm manö kub hagnab. Bɨ Kub nɨpe gö, nan nɨhön nɨhön pi göl gɨpal gau magöŋhalö waiö lɨnab; gasɨ mɨdmagö rɨmɨd aŋ kale dan gasɨ nɨhön nɨhön nɨŋbal u, u rö nöp waiö lɨnab. Ñɨn anɨbu, God nɨpe nɨbi bɨ magöŋhalö ke ke aŋ aŋ gɨ aij gɨpal gɨpal rö kalɨp manö aij hagnab. *

⁶ Pen aŋ mam yad gau. Apolos hol mɨhön manö kalöp hagpin anɨbi, kale manö magö ap il u nɨŋ aij gɨmim, a gem, kalöp hagpin. Manö magö anɨbu hagab: “Gasɨ kale ke wasö; nan nɨhön kali kliɨŋ rɨkla u nöp nɨŋmim hain gɨmim.” Hagab rö geinabim u, bɨ ap hib dap ranmim, bɨ ap hib dap lugmim, gagnabim. *

⁷ Hon nɨbi bɨ kub, nɨbi bɨ gau nɨbi bɨ pro, a gɨmim nɨŋbim u aij wasö. Kalöp nɨhön aij mɨdöp u, God nɨpe nöp kalöp ñöb. Anɨb u, kale ai gɨnɨg, hon ke gɨ aij gɨpun a gɨmim, hib kale ke hagpe adö arab? *

⁸ Gasɨ kale ke nɨŋbim u, hon ke nan magöŋhalö hadö udpun; nan pro ap ulep gagöp, a gɨmim gasɨ nɨŋbim. Gasɨ kale ke nɨŋbim u, hon ke nɨbi bɨ gep rö hadö mɨdpun; bɨ ap hanɨp gasɨ rɨmnnap hag ñagnab, a gɨmim gasɨ nɨŋbim. Gasɨ kale ke nɨŋbim u, hon ke kiŋ rö hadö mɨdpun, a gɨmim nɨŋbim. Pen gasɨ kale nɨŋbim u, Jisas manö aij ud arep bɨ gau kiŋ rö mɨdagal, a gɨmim gasɨ nɨŋbim. Pen kale nɨŋö yabɨ kiŋ mɨdaiɨbep, hon mɨñ mɨñ gun, kalöp aip kiŋ mɨdbnop.

⁹ Gasɨ yad nɨŋbin u, God nɨpe hanɨp Jisas manö aij ud arep bɨ gau dam, nɨbi bɨ gau mɨdpal aŋ au, bɨ naij al pak lep rö dam löp. Bɨ rɨmnnap gɨ naij geinaböl u, bɨ kub manö kub hagöm, nɨbi bɨ nɨŋ mɨdlö nɨŋöl

* 3:13: 1Ko 4:5 * 3:16: 1Ko 6:19; 2Ko 6:16 * 3:19: Job 5:13 * 3:20: Sam 94:11 * 4:2: Luk 12:42 * 4:5:

1Ko 3:8 * 4:6: Ro 12:3 * 4:7: Ro 12:6

gi, kalıp al pak löl, a gınaböl. Gası yad nıñbin u, God nıpe gö, hon anıñ unbö rö nöp mıdpun. Nıbi bı mınöñ naböñ it i abe, ejol kumi kabö adö lan abe, nıñ mıdlö nıñöl gi, hanıp bı najı rö al pak lınıg gaböl.

¹⁰ Kraıs nıp nıñ udun wög nıp gıno, hanıp bı hauı a göm nıñbal u, pen kalöp nıñöm, Kraıs nıbi bı nıpe gası klö nıñeb gau, a göm nıñbal. Hon bı yıharıñ hain u, pen kale nıbi bı kal yabıt. Hon bı hib mıdöp bı u rö wasö, pen kale nıbi bı hib mıdöp u rö mıdpim.

¹¹ Hadame nöp dagol gau rıköl, mıd damöm, mıñi mıdpun ñın i kıyö lö, rugu mılep gö, wañj mıdagö, ram mıdagö, umeb rö lö, hon pör pak gılö gılö uñham yabıt mıdpun. *

¹² Ke nöp ilön mab udun, nan ñıñbun. Hanıp hag juöm gılö, kalıp pen God kalıp abad mıdeıan a gun, nıp sabe gıpun. Hanıp gi najı gılö, añagıpun. *

¹³ Hanıp manö najı haggal, pen manö hain haggun. Anıñ u, hon nan yıharıñ nan hañıt adıñ adıñ ap rö mıdno mıdno ñın i auöp.

¹⁴ Manö kalı klıñ rıkabin i, kale nable udmim a gem hagagabin; kale ñı pai mıdmagö yad gau a gem rımıd ukem hagabin.

¹⁵ Bı Kraıs lau adö mıdpal gau, iru yabıt apöm kalöp ud aij göm manö hag ñınaböl. Pen bı Kraıs lau adö mıdpal gau, kalöp nap añı nöp mıdöp. Yad nöd Kraıs Jıas manö aij nıpe u kalöp hag ñınö, kale Kraıs Jıas nıñ udpe u me, yad nap kale mıdpin. *

¹⁶ Anıñ u, kalöp hagabin, yad gıpin gıpin rö nıñmim, adö anıñ nöp gımim. *

¹⁷ Adö anıñ nöp, ñı mıdmagö yad Dimodi, Kraıs Jıas manö hag ñınö nıñ aij göm, Bı Kub wög gi aij göp u yunö nıñab. Amjaköm, yad Kraıs Jıas nıp nıñ udem, Kraıs Jıas aip jım ñöl mıdem, aige gö rö gem gıpin u kalöp yıswem kauyan hagö nıñnabım. Yad Kraıs nıbi bı nıpe gau kalıp magöñhalö pör hag ñıbin manö u u rö nöp hain gem Kraıs Jıas aip jım ñöl mıdpin. *

¹⁸ Pen kale rımnap, Pol auagnab, a gımim, azeb azeb ñöl gi mıdpim.

¹⁹⁻²⁰ Pen Bı Kub u yıp yau a gö, yıñıd nıñabin. Yıharıñ unö nöp hagöm, God nıbi bı nıpe mıdagal; klö nıpe u udöm me, nıbi bı nıpe yabıt mıdpal. Anıñ u, amjakem nıbi bı azeb azeb ñıbal gau manö nöp hagaböl aka God klö nıpe udöm mıdpal a gem nıñnabın. *

²¹ Anıñ u, yad apem kalöp nıñön gınam? Ur ap daunam aka kalöp mıdmagö lem,

manö hain hain hagnam? Yad nıñön gıñö, kalöp aij gıñab?

5

Bı ap nap nıbin nıpe u nıp si uda

¹ Manö ap halö hagle auö yıp haggal, “Kale God pıg mıdpim gau bı kale ap uraköm nap nıbin nıpe u nıp si udöp,” a gıpal. Pen nıbi bı God nıp nıñagpal gau nan si nan najı anıñu rö haggal me. *

² Pen gası kale nıñbım u, hon nıbi bı aij, a gıpin. Pen namam kale ap unbö göp u, kale mög gıñöp; bı anıñu hag höñ yubep; nıbi bı Bı Kub lau adö mıdpim gau ap magum gıñabım ñın u, bı anıñu kale aip magum gagböp. Pen namam kale u anıg gö kalöp nable göm mög gagöp ar?

³ Yad mılö ke gai i mıdpin u pen kalöp gası nıñöl gi nöp mıdpin. Bı nan si nan najı göp anıñu, nıp nıñön nıñön gıñabun u yad hadö nıñ lıbin. *

⁴ Kale nıbi bı Bı Kub hon Jıas lau adö mıdpim gau ap magum gıñabım ñın u, Pol hanıp gası nıñab a gımim, Bı Kub hon Jıas klö nıpe kalöp ñö udmim,

⁵ bı anıñu nıp hag gıpe, kale aip magum gagnım. Seden aip nöp ajöm me, hañ roman nıpe najı gö, gası hain nıñö nıñöm, Bı Kub manö kub hagnab ñın u, ana nıpe kamıñ mıdainım rö löp. *

⁶ Pen kale bı nan najı göp u aip jım ñöl mıdmim, mıd aij gıpun a gımim gası u nıñbım u aij gagöp. Bred gun a gaiöl, nan yıs pro marap nöp ud plaua rin yan halö lılö, yıs pro u geınab plaua anıñu magöñhalö kub yabıt rannab. *

⁷ Kale mıñi bred yıs halö mıdagöp rö mıdpim u, nan yıs nöd nıñö u magöñhalö ud ke gau yumim, bred yıs mıdagöp rö, nıbi bı asıñ mıdagöp nöp mıdaimim. Kale nıbi bı asıñ mıdagöp hadö mıdpim me. Nıñön gıñıg: Pasopa ñın u Juda kai sipsip pi pak God nıp sabe gi ñöm, God nıpe kalıp ud asıñ yua u aij gö nıñöl gi mıdeıla. Pen Kraıs nıp Pasopa sipsip pi hon rö hadö pak sabe gıla u me, God amgö ilö nıpe u hon nıbi bı asıñ mıdagöp hadö mıdpun. *

⁸ Anıñ u, Kraıs nıp nan sabe gep rö al pak lılö, God hanıp ud kamıñ yua u, gası nıñun, Pasopa hon u aij göp a gun ñıñun. Pen Pasopa hon ñıñeinabun u, yıs halö, nan si nan najı gau halö, ñıñagnab; gası aij magö u nöp nıñun, manö nıñö u nöp nıñun, bred yıs mıdagöp gau nöp udun ñıñnabun. *

* 4:11: 2Ko 11:23-27

* 4:12: Ap 18:3; 2De 3:8; Mad 5:44

* 4:15: Gal 4:19

* 4:16: Plp 3:17

* 4:17: Ap 19:22

* 4:19-20: 1Ko 2:4

* 5:1: Lep 18:7-8; Dud 22:30

* 5:3: Kol 2:5

* 5:5: 1Di 1:20

* 5:6: Gal 5:9

* 5:7: Ais

53:7; 1Pi 1:19

* 5:8: Dud 16:3

⁹ Kalöp köp ap kalî kliñ rîkem hagnö, “Nîbi si udep bî gau, bî si udep nîbi gau, kalîp aip jîm ñîl mîdagaimim,” a gîñö.

¹⁰ Pen kale hagnabim, “Pol hagöp, ‘Nîbi bî Kraiss nîp nîj udpal gau kale nîbi bî Kraiss nîp nîj udagpal gau kale nîbi bî Kraiss nîp nîj udagpal gau, nîbi si bî si göm, pör nöp nan aij rîmnap halö udun a göm, nîbi bî rîmnap nan kale pîlî gî udöm, nan yîharîj gau god hon a göm sabe göm gîmîdal nîbi bî gau, mîñöj naböj il i pro mîdagpal. Ram mîñöj gau magöñhalö mîdpal u, kalîp arö gun rö lagöp.

¹¹ Pen köp nöd nîbö kalî kliñ rîk yunö manö anîbu mîñî hag aij gînabin. Bî Kub Jisas nîj udupun a gîpim nîbi bî gau bî ap aka nîbi ap urak, nîbi si bî si göm, pör nöp nan aij rîmnap halö udun a göm, nan yîharîj gau god hon a göm sabe göm, nîbi bî gau manö naji hagöm, nîbi bî rîmnap nan kale rîmnap pîlî gî udöm, ñîg wain ñîg klö iru nîjlö hauñ alö, gîmîdal nîbi bî gau kalîp aip ajagmim, jîm ñîl nan ñîjagmim.

¹²⁻¹³ Nîbi bî Kraiss nîp nîj udagpal gau, nan si nan naji gaiöl u, nîhön gîñîg anîg gîpim, a gem, kalîp manö kub hagagnam. God nîpe nöp manö anîbu kalîp hagnab. Pen Bî Kub Jisas nîj udupun a gîpim nîbi bî gau, nan si nan naji gaiöl u, nîhön gîñîg anîg gîpim, a gîmim, kalîp manö kub haggim. God Manö u Mosîs adîj ap kalî kliñ rîkôm haga, “Nîbi bî nan si nan naji gîmîdal gau hag höj yube aröl,” a ga. *

6

Kraiss nîbi bî rîmnap manö mîdeinab u, kale ke ud asîkmim

¹ Pen namam kale Kraiss nîp nîj udöp ap manö mîdö, bî Kraiss nîp nîj udpal gau nöp manö kub anîbu nîjñaböl. Pen ai gîñîg bî Kraiss nîp nîj udagpal gau manö kub anîbu nîjöl?

² Hon Kraiss nîbi bî nîpe, hainö nîbi bî ram mîñöj il i gau gau magöñhalö kalîp manö kub hagnun ud asîknabun. Pen kale nîbi bî ram mîñöj il i magöñhalö manö kub haggim ud asîknabim u, kale nîbi bî kale ke rîmnap manö mîdnîg gab u nîjmim hag ud asîknabim. *

³ Hon hainö ejol gau kalîp abe manö kub hagnun ud asîknabun. Anîb u, mîñöj naböj il i manö mîdnab u, ke hagnun.

⁴ Kraiss nîbi bî nîpe gau, kale manö kub ud asîkep bî kub rîmnap nîjöm, Kraiss manö nîj udagal a göm, kalîp gasî

mîjör nîjbal. Anîb u, manö kub rîmnap mîdainîm, kale ai gîñîg bî kub anîb gau arbim?

⁵ Manö hagabin anîbi, kalöp nable gîñîm a gem hagabin. Kale ke bî gasî aij nîjöp bî ap, Kraiss nîbi bî anî hon aui manö kub hagno nîjñîm bî ap mîdagöp a gîpim akan

⁶ Anîb unbö rö nöp gîbep u aij. Pen kale unbö rö gagpim. Kraiss nîj udöp nîmam ap urak, Kraiss nîj udöp nîmam nîpe ke dam Kraiss nîj udagpal nîbi bî gau mîdpal anî au manö kub hagal.

⁷ Pen kale Bî Kub Jisas nîj udupim rîmnap urakmim, nañîñ namam kale ke rîmnap dam manö kub haggim u nîjem nîjbin, kale Bî Kub Jisas nîj udpal nîbi bî gîpal rö gagabim. Bî Kub Jisas nîj udupim nañîñ namam rîmnap kalöp gî naji gaiöl u, arö gîñabim u aij; urakmim kalîp dam manö kub hagnabim u aij wasö. Bî Kub Jisas nîj udupim nañîñ namam rîmnap nan kalöp ðîp gî u daiöl u, arö gîñabim u aij; urakmim kalîp dam manö kub hagnabim u aij wasö.

⁸ Pen kale ado gîmim, urakmim, Bî Kub Jisas nîj udupim nañîñ namam kale ke rîmnap nan kalöp ðîp gî udupim. Kale urakmim Bî Kub Jisas nîj udpal nañîñ namam kale ke rîmnap kalîp gî naji gîpim.

⁹ Pen kale nîj aij gîmim. Nîbi bî gî naji gîmîdal gau, God kalîp dam ram aij nîpe lanj ud aragnab. Nîj aij gîmim, ðui gaggim. Nan yîharîj gau god hon a göm sabe göm gîmîdal nîbi bî gau; nîbi si bî si göm gîmîdal nîbi bî gau; bî nîbi aip wasö bî ap nöp aip gî ajöm gîmîdal bî gau; God kalîp dam ram aij nîpe lanj au ud aragnab. *

¹⁰ Nîj aij gîmim. Nan si udmîdal nîbi bî gau; pör nöp nan aij rîmnap halö udun a gî gasî nîjmîdal nîbi bî gau; nîbi bî ñîg wain ñîg klö iru ñîjöm hauñ alö gîmîdal nîbi bî gau; nîbi bî rîmnap kalîp manö naji manö pîral haggîdal nîbi bî gau; nîbi bî rîmnap nan kale pîlî gî udmîdal nîbi bî gau; God kalîp magöñhalö dam ram aij nîpe lanj ud aragnab. U nîj aij gîmim, ðui gaggim.

¹¹ Kale rîmnap nöd anîg rö gî mîdmîdim. Pen Bî Kub Jisas Kraiss nîp nîj aij a göm uma u me, God hon Ana nîpe u apöm, nan si nan naji gac kale u ðk gî yuöm, kalöp God nîp wög gep nîbi bî ke löm, nîbi bî asîj mîdagöp mîdpim a ga. *

¹² Kale rîmnap haggim, “Yad nan nîhön gînam a gîñabin u gîñabin; u manö mîdagöp,” a gîpim. Anîg haggim u pen adö rîmnap geinabin yîp nan aij ap gî ñagnab. Kale haggim, “Yad nan nîhön gînam a gîñabin u gîñabin; u manö mîdagöp,” a gîpim. Anîg haggim u pen yad adö

* 5:11: 2De 3:6; Dai 3:10 * 5:12-13: Dud 13:5; 17:7 * 6:11: Dai 3:3-7

* 6:2: Rep 3:21 * 6:9: Gal 5:19-21; Ep 5:5; Rep 22:15

rɨmnap gem, gɨ dam dam mɨdö mɨdö yad bɨ nagɨman rö mɨdem, adö anɨbu nöp gasɨ nɨnem gɨnabin; yɨharɨŋ mɨdeinam rö lagnab. Anɨb u nɨnem, yad anɨg göl gagnabin. *

¹³ Kale rɨmnap pen haggim, “Hanɨp mudun mɨdöp u me, nan nɨŋöl gɨ nöp mɨdeinabun,” a gɨpim. Anɨg haggim u pen God gö mudun u abe, nan anɨb gau abe pɨs gɨnab. God nɨbi bɨ hañ romanɨ kale gɨ la u, nɨbi si bɨ si göl a göm gɨ laga. Hañ romanɨ klö kale u, Bɨ Kub nɨp wög göl gɨ mɨdmim a göm ga. Bɨ Kub nɨpe nöp hañ romanɨ kalöp nan nɨmɨdöp. *

¹⁴ God klö nɨpe u nöp gö me, Bɨ Kub uraka. Klö nɨpe u nöp gö me, hon u rö nöp uraknabun. *

¹⁵ Nɨŋ aij gɨmim. Kale Kraiss aip jɨm nöl mɨdpim u, nɨn kɨd ma kɨd nɨpe ke u mɨdpim. Kraiss hañ romanɨ nɨpe u, bɨ si udep nɨbi aip jɨm nɨagnɨm, wasö yabɨ! *

¹⁶ God Manö u, Mosis adɨŋ ap kalɨ klɨñ rɨköm haga, “Bɨ nɨbi udöm aip jɨm nöl mɨdeinabil u, kale mɨhörɨ hañ romanɨ añɨ ap nöp mɨdeinabil,” a ga. Anɨb u rö, bɨ an nɨpe bɨ si udep nɨbi ap ud aip jɨm nöl mɨdeinab u, kale mɨhau hañ romanɨ añɨ ap nöp mɨdeinabil. *

¹⁷ Pen nɨbi bɨ an Bɨ Kub aip jɨm nöl mɨdeinab u, ana nɨpe Bɨ Kub Ana nɨpe aip jɨm nöl mɨdeinabil. *

¹⁸ Nɨbi si bɨ si gagmim. Nɨbi bɨ nan si nan naj rɨmnap gɨnaböl gau, hañ romanɨ hön adö gɨnaböl, pen nɨbi si bɨ si gɨnaböl gau hañ romanɨ kale ke gɨ naj gɨnaböl.

¹⁹ Nɨŋ aij gɨmim. God nɨpe Ana Uɨ u yuö apöm, an kalöp danɨ mɨdöp. Hañ romanɨ kale u Ana Uɨ ram raul nɨpe mɨdep u. Anɨb u, ke gasɨ nɨŋbun rö gun a gun gasɨ u nɨŋagun. Hañ romanɨ gasɨ rɨmɨd mɨdmagö kale nan kale wasö. God nɨpe kalöp rau adog uda.

²⁰ Kraiss nɨpe nan aij yabɨl yuöm kalöp rau adog uda. Anɨb u me, hañ romanɨ kale gau gɨ aij göl gɨ mɨdpe nɨŋöl gɨ, God nɨŋö, nɨp aij gɨnɨm; nɨbi bɨ gau nɨŋöm God nɨp aij a göl. *

7

Ber mɨhau hañ romanɨ kale añɨ ap mɨdöp

¹ Yɨp köp kalɨ klɨñ rɨkmim manö hagpe u, kalöp pen hagnɨg gabin. Bɨ gau nɨbi udagnaböl u aij.

² Pen nɨbi si bɨ si gɨpal u naj göp rö, bɨ gau nɨbi kale ke udöm mɨdeinaböl u aij; nɨbi gau bɨ kale ke udöm mɨdeinaböl u aij.

³ Pen anɨg gɨ mɨdöl gɨ, nɨbi gɨnɨg a gainɨm u, nugmul yau a gɨnɨm. Nugmul nɨpe gɨnɨg a gainɨm u, nɨbi nɨpe u rö nöp yau a gɨnɨm.

⁴ Nɨbin hañ romanɨ u nan nɨpe ke wasö; nugmul aip nan kale jɨm nöl. Nugmul hañ romanɨ u rö nöp nan nɨpe ke wasö; nɨbin aip nan kale jɨm nöl.

⁵ Anɨb u, nugmul hagö, nɨbin wasö gagnab. Nɨbin hagö, nugmul wasö gagnab. Yau nöp gɨmil gɨmil. Pen God nɨp gasɨ añɨ nɨŋul, sabe göl gɨ nöp mɨdaiul a gɨmil, manö hag adö añɨ ap lɨmil, nɨn rɨmnap yɨharɨŋ mɨdmil, God nɨp sabe göl gɨ mɨdeinabil. Hainö kauyanɨ gɨnabil. Wasö u, yɨharɨŋ mɨdeinabil rö, gasɨ rɨmnap nɨŋmil gɨlö arö, Seden kalöp ap udö, ap lug pakmil rö löp.

⁶ Pen kale ber nɨn rɨmnap yɨharɨŋ mɨdmil, God nɨp sabe gɨ mɨdmil, u ha-gagabin. Pen kale ke ber mɨhau manö hag adö añɨ ap lɨmil, nɨn rɨmnap yɨharɨŋ mɨdul, God nɨp sabe gɨ mɨdaiul, a geinabil u, u manö mɨdagöp, a gem hagabin.

⁷ Gasɨ yad nɨŋbin u, nɨbi bɨ magöŋhalö yad yɨharɨŋ mɨdpin rö mɨdaimim u aij. Anɨg göl gasɨ nɨŋbin u pen God gasɨ nɨpe ke nɨŋöb rö, hanɨp nan aij ke ke nöb. Nɨbi bɨ rɨmnap nan aij ap nö, adö rɨmnap ke gɨpal; pen nɨbi bɨ rɨmnap nan aij ap ke nö, adö rɨmnap ke gɨpal. Anɨg rö, kale magöŋhalö yad yɨharɨŋ mɨdpin rö mɨdaimim a gem hagagabin.

⁸ Pen nɨbi praj bɨ praj mɨdpim gau abe, nɨbi palpal gau abe, yad yɨharɨŋ mɨdpin rö mɨdeinabim u aij.

⁹ Pen nɨbi bɨ rɨmnap yɨharɨŋ mɨdöm, si gun a göm gasɨ u nöp auö, mɨd aij gagnaböl. Anɨg gainɨm u, bɨ gau nɨbi kale ke ke udöl, nɨbi gau bɨ kale ke ke udöl. Wasö u, anɨ kale yanɨ mar bö inö, mɨd aij gagnaböl. *

¹⁰ Bɨ ber bɨ gau, kalɨp manö ap hagnɨg gabin. Pen yad nöp wasö; Bɨ Kub u manö nɨpe. Nɨbi gau nugmul bɨ kale arɨk arag-mim. *

¹¹ Pen rɨmnap arɨk araiöl u, bɨ hain nɨbö udagöl; yɨharɨŋ nöp mɨdaiöl. Bɨ udnɨg, am nugmul kale nöd nɨbö u nɨp kauyanɨ udöl. Kale bɨ gau u rö nöp, nabin bɨ kale u rö nöp hag yuagmim.

¹² Pen kalöp nɨbi bɨ rɨmnap gau manö ap hagnɨg gabin. Pen Bɨ Kub manö nɨpe u udem, kalöp hagagabin; gasɨ yad ke nɨŋbin rö u kalöp hagabin. Pen bɨ ap, nɨpe nɨbi Kraiss nɨp nɨŋ udagöp nɨbi ap udöl gɨ mɨdeinabil u, nɨbi anɨbu, nugmul aip mɨdaiul, a geinab u, nugmul nɨpe, nɨbi Kraiss nɨp nɨŋ udagöp a göm, asɨ masɨ göm hag yuagnab.

* 6:12: 1Ko 10:23 * 6:13: 1De 4:3-5 * 6:14: Ro 8:11; 1Ko 15:20; 2Ko 4:14 * 6:15: Ep 5:30 * 6:16: Mad 19:5

* 6:17: Jon 17:21-23; Ro 8:9-11 * 6:20: 1Ko 7:23; 1Pi 1:18-19 * 7:9: 1Di 5:14 * 7:10: Mad 5:32; 19:9

13 Pen n̄ibi ap, n̄ipe b̄i Kraiſ n̄ip n̄iŋ udagöp b̄i ap udöl ḡi m̄ideinabil u, b̄i an̄ibu, n̄ibin aip m̄idaiul, a geinab u, n̄ibin n̄ipe, nugmul Kraiſ n̄ip n̄iŋ udagöp a göm, aſi maſi göm ar̄ik aragnab.

14 N̄ibi Kraiſ n̄ip n̄iŋ udöp u me, b̄i Kraiſ n̄iŋ udagöp b̄i n̄ipe u n̄ibin aip j̄im ñöl m̄idlö. God n̄iŋö, n̄ibin u abe nugmul u abe n̄ibi b̄i n̄ipe ke m̄ihöŋ m̄idp̄il. Pen b̄i Kraiſ n̄ip n̄iŋ udöp u me, n̄ibin Kraiſ n̄iŋ udagöp n̄ibin n̄ipe u nugmul aip j̄im ñöl m̄idlö, God n̄iŋö, nugmul u abe n̄ibin n̄ipe u abe n̄ibi b̄i n̄ipe ke m̄ihöŋ m̄idp̄il. Waſö u, ñi pai kale gau n̄ibi b̄i Kraiſ n̄iŋ udagal ñi pai rö l̄blap. Pen nap kale aka n̄ime kale Kraiſ n̄ip n̄iŋ udpal rö, God u rö nöp n̄iŋö, ñi ñi pai n̄ipe ke rö m̄idpal.

15 B̄i ber b̄i udöl m̄idpal gau, nugmul nöp Kraiſ n̄ip n̄iŋ udöm m̄idö, n̄ibin n̄ipe Kraiſ n̄ip n̄iŋ udöm m̄idageinab u n̄ipe klö göm nugmul n̄ipe n̄ip ar̄ik ar̄n̄ig gain̄im u, nugmul n̄ipe, n̄ibi yad a göm, ud r̄ib̄ikagn̄im; yau a gö, ar̄n̄im. Waſö u, pen pen ḡimil m̄id aij gagnabil. Pen n̄ibi u Kraiſ n̄ip n̄iŋ udöm m̄idö, nugmul n̄ipe Kraiſ n̄ip n̄iŋ udöm m̄idageinab u n̄ipe klö göm n̄ibin n̄ipe n̄ip ar̄ik ar̄n̄ig gain̄im u, n̄ibin n̄ipe, b̄i yad a göm, ud r̄ib̄ikagn̄im; yau a gö, ar̄n̄im. U manö m̄idagöp. Waſö u, pen pen ḡimil m̄id aij gagnabil me. God agam̄ij m̄id aij ḡilaŋ a göm han̄ip udöp. *

16 Pen kale n̄ibi gau, Kraiſ n̄ip n̄iŋ udpim u, nagamul Kraiſ n̄iŋagöp u aip m̄idmil, n̄ipe Kraiſ n̄iŋ udn̄im rö löp. Pen kale nugmul b̄i gau, Kraiſ n̄ip n̄iŋ udpim u, nabin Kraiſ n̄iŋagöp u aip m̄idmil, n̄ipe Kraiſ n̄iŋ udn̄im rö löp. *

17 N̄ibi b̄i Kraiſ lau adö m̄idpal ram gau magöŋhalö kalip pör hagn̄idin, “Kale ke n̄ihön n̄ihön ḡimim rö m̄idaibe, God kalöp wiñ alöm uda u, adö an̄ibu nöp m̄idaimim,” a ḡim̄idin.

18 B̄i hañ hadö r̄ib̄ ḡi dö ḡila ap, hainö God n̄ip wiñ alöm udnab u, n̄ipe an̄ig göl m̄idpin a göm gas̄i iru n̄iŋagn̄im. Pen b̄i hañ r̄ib̄ ḡi dö gagla ap, hainö God n̄ip wiñ alöm udnab u, yip hañ r̄ib̄ ḡi dö gagal a göm gas̄i u n̄iŋagnab; n̄ip hañ r̄ib̄ ḡi dö gagöl.

19 God n̄ipe n̄iŋö, b̄i hañ r̄ib̄ ḡi dö ḡipal aka r̄ib̄ ḡi dö gagal u, u nan ȳihar̄iŋ yab̄i; God hagö n̄iŋun ḡinabun u, u nan kub yab̄i. *

20 Kale ke n̄ihön n̄ihön ḡimim rö m̄idaibe, God kalöp wiñ alöm uda u, adö an̄ibu nöp m̄idaimim.

21 Kalöp r̄imnap b̄i r̄imnap rauöm dam wög kale u hag l̄ilö, pe u udagmim, hagpal hagpal rö ḡimim, naḡi wög rö ḡipim. Pen God kalöp wiñ alöm udö n̄ibi b̄i n̄ipe

m̄idpim u, naḡi wög rö ḡipim u ar̄ik arun a ḡimim gas̄i u n̄iŋagmim. Pen hainö arö ḡimim ȳihar̄iŋ m̄idmim rö lain̄im u, arö ḡimim ȳihar̄iŋ m̄idaimim.

22 N̄ibi b̄i an an, b̄i r̄imnap rauöm dam wög kale u hag l̄ilö, pe udagmim, hagpal hagpal rö nöp naḡi wög rö ḡimim ḡi m̄idpe, hainö B̄i Kub kalöp wiñ alöm, nan aij yab̄i yuöm, kalöp rau adog udö, n̄ibi b̄i n̄ipe ke m̄idpim. Pen n̄ibi b̄i an an, b̄i r̄imnap hagpal hagpal rö nöp naḡi wög rö ḡimim ḡi m̄idagpe, hainö B̄i Kub kalöp wiñ alöm, nan aij yab̄i yuöm, kalöp rau adog udö, n̄ibi b̄i naḡi wög gep n̄ipe ke m̄idpim. *

23 Kraiſ n̄ipe nan aij yab̄i yuöm kalöp rau adog udö, n̄ibi b̄i n̄ipe m̄idpim. An̄b̄ u, n̄ibi b̄i r̄imnap naḡi wög gep n̄ibi b̄i kale m̄idaiun a ḡimim gas̄i u n̄iŋagmim.

24 An̄b̄ u, añ mam b̄i. Kale ke nan n̄ihön n̄ihön ḡimim rö m̄idaibe, God kalöp wiñ alöm uda u, adö an̄ibu nöp m̄idaimim.

25 Pen n̄ibi udmim aka n̄ibi udagmim, manö hag n̄iŋbe u hagn̄ig gabin. Manö an̄ibi B̄i Kub u hagö n̄iŋem kalöp hagagabin. Pen n̄ipe yip mög n̄iŋöm udöm wög ke hag la rö, gas̄i n̄iŋ aij gem kalöp manö hagn̄ig gabin an̄ibi, manö n̄iŋö a ḡimim n̄iŋmim.

26 N̄ibi b̄i Kraiſ n̄ip n̄iŋ udpun uri m̄iŋör udun uŋham m̄idnabun u, m̄idpim rö nöp m̄idaimim u aij.

27 Kale b̄i n̄ibi halö m̄idpim gau, n̄ibi hon gau arö gun ȳihar̄iŋ m̄idaiun a ḡimim gas̄i u n̄iŋagmim. Pen kale b̄i n̄ibi halö m̄idagpim gau, n̄ibi udun a ḡimim gas̄i u n̄iŋagmim.

28 Pen kale b̄i gau, n̄ibi udnabim u, nan si nan najj gagnabim. Kale n̄ibi praj gau, b̄i udnabim u, nan si nan najj gagnabim. Udmim uŋham m̄idaimim a gem gas̄i u n̄iŋem kalöp hagabin.

29 Añ mam b̄i. M̄idpun ñin i m̄ilö padö m̄idagnab. Kale n̄ibi halö m̄idpim b̄i gau, n̄ibi halö b̄i m̄idagpim rö m̄idaimim.

30 M̄iŋöŋ ḡipim n̄ibi b̄i gau, m̄iŋöŋ gagep n̄ibi b̄i rö m̄idaimim. Miñ m̄iñ ḡipim n̄ibi b̄i gau, m̄iñ m̄iñ gagep n̄ibi b̄i rö m̄idaimim. Nan raubim n̄ibi b̄i gau, nan m̄idagöp n̄ibi b̄i rö m̄idaimim.

31 M̄iŋöŋ naböŋ il i nan gau udmim ḡipim n̄ibi b̄i gau, gas̄i adö añ an̄ibu nöp n̄iŋmim ḡagmim. M̄iŋöŋ naböŋ il i ke hain n̄ibö l̄nab ñin u söl m̄idöp. *

32 Yip aij göp u, kalöp marö kub gagn̄im. B̄i n̄ibi udagpal gau, B̄i Kub n̄ip gas̄i n̄iŋöm, nan n̄ihön ḡinö, B̄i Kub n̄ip aij ḡinab a göm, gas̄i u n̄iŋnaböl.

* 7:15: Ro 14:19

* 7:16: 1Pi 3:1

* 7:19: Ro 2:25; Gal 5:6; 6:15

* 7:22: Plm 16; 1Pi 2:16

* 7:31: 1Jn 2:17

³³ Pen bi n̄bi udpal gau, n̄hōn ḡnō, n̄bi yad u n̄p aij ḡn̄m a ḡm, nan m̄nōn nabōn̄ il i gas̄ kub n̄jōm gō arnab.

³⁴ An̄g gō, n̄pe gas̄ m̄hōp n̄jnab. Pen n̄bi bi udagōp u, B̄ Kub n̄p nōp gas̄ añ̄ nōp n̄jnab. Hañ roman̄ gas̄ r̄m̄d m̄dmagō yad magōh̄alō B̄ Kub n̄p nōp ñem, n̄p m̄dmagō lem, wōg ḡnam a ḡm, gas̄ u nōp n̄jnab. Pen n̄bi bi udpal gau, n̄hōn ḡnō, bi yad u n̄p aij ḡn̄m a ḡm, nan m̄nōn nabōn̄ il i gas̄ kub n̄jōm gō arnab.

³⁵ Manō hagabin an̄bi, kalōp w̄hō gem hagabin; kalōp gas̄ n̄jem, B̄ Kub n̄p añ̄ nōp gas̄ n̄jōl ḡ, m̄dmagō lōl ḡ m̄daimim a gem hagabin.

³⁶ Pen bi ap ȳhar̄n̄ m̄dō, n̄p n̄bi dap ñlō, yad bi wasōke m̄deinabin a ḡm, m̄d damōm, hainō n̄bi an̄bu n̄p n̄jōm, n̄pe m̄d aij gagōp, a ḡm, n̄p mōg n̄jōm udnabin a ḡnab u, udn̄m. Manō m̄dagōp. N̄pe nan si nan naj̄ ap gagnab. N̄bi udnab u aij.

³⁷ Pen bi ap ȳhar̄n̄ m̄dō, n̄p n̄bi dap ñlō, yad bi wasōke m̄dem m̄d aij ḡn̄m a ḡm, gas̄ adō an̄bu nōp klō ḡ n̄j damōm, n̄bi udagnabin a ḡnab u, udagn̄m. Manō m̄dagōp. N̄pe u rō nōp ḡ aij ḡnab. N̄bi udagnab u aij.

³⁸ An̄b u, n̄bi dap ñlō, udn̄m u, ḡ aij ḡnab. Pen n̄bi dap ñlō, udagn̄m u, ḡ aij yab̄ ḡnab.

³⁹ N̄bi gau, nugmul kam̄n̄ m̄deinab u, aip m̄deinabil. Umnab u me, am bi hainō udnabin a ḡnab u, udnab; gas̄ n̄pe. Pen udn̄g ḡnab u, B̄ Kub lau adō m̄dōp bi ap nōp udnab. *

⁴⁰ Pen gas̄ yad n̄jbin u, nugmul umō, n̄bi ȳhar̄n̄ adu m̄dpal rō m̄d̄n̄m u aij. N̄pe ñ̄ñ̄ lōl ḡ m̄dōm, m̄d aij ḡnab. Yad gas̄ n̄jbin, God Ana n̄pe ȳp gas̄ ñō n̄jōl ḡ kalōp manō an̄bi hagabin.

8

“Nan pak god piral wip haj nan gau sabe ḡpal u ñ̄jnun aka wasō?” ḡla

¹ Pen n̄bi bi nan piral wip haj nan gau sabe ḡpal gau, nan ap dap pak nan piral an̄b gau kal̄p sabe ḡ ñ̄inabōl u, ñ̄jnun aka ñ̄jnagun a ḡm̄im ȳp hag n̄jbin u, kalōp pen hagn̄g gabin. “Hon n̄bi bi magōh̄alō gas̄ ke ke m̄dōp,” a ḡpim u, n̄jō nōp hagpim. Pen gas̄ r̄m̄d hon ke n̄jnun, n̄j aij ḡp̄un a ḡnabun u, hib hon ke hagno adō arn̄m rō lōp. Pen n̄bi bi gau kal̄p m̄dmagō l̄nabun u, klō r̄m̄nap halō udun, Kraiś haga rō nōp ḡ aij ḡno arnab. *

² Pen hon gas̄ n̄jeb m̄dpun a ḡpal n̄bi bi gau, ȳhar̄n̄ adō adō nōp n̄jōm an̄g hagpal. *

³ N̄bi bi God n̄p m̄dmagō l̄bal gau, God n̄pe kal̄p n̄jōb.

⁴ Pen n̄bi bi nan ap dap pak nan piral an̄b gau n̄p sabe ḡ ñ̄inabōl u, ñ̄jnun aka ñ̄jnagun? Pen hon n̄jnun, nan piral sabe ḡpal an̄b gau nan n̄jō w̄hō, u nan ȳhar̄n̄. Hon n̄jnun, God añ̄ nōp m̄dōp. *

⁵ N̄bi bi r̄m̄nap, god iru nōp, bi kub iru nōp kumi kabō adō lan̄ abe m̄nōn nabōn̄ il i abe m̄dpal, a ḡm gas̄ u n̄jbal.

⁶ Pen God hon u añ̄ yabī m̄dōp. N̄pe Bapi hon nan gau magōh̄alō ḡ lō m̄dōp. N̄pe m̄dō n̄jōl ḡ me, hon m̄dpun. B̄ Kub Jiśas Kraiś u, u rō nōp añ̄ nōp m̄dōp. N̄pe m̄dō me, God nan gau magōh̄alō ḡ lō m̄dōp. N̄pe m̄dō n̄jōl ḡ me, hon m̄dpun. *

⁷ Pen n̄bi bi r̄m̄nap manō an̄bu n̄jnagpal. Naḡ adō u aij, naḡ adō u naj̄, a ḡm n̄j aij ḡgal. An̄b u, god piral gau n̄p nan pak sabe ḡ ñ̄bal nan u ñ̄jnun, n̄hōn ḡn̄g god piral ñ̄bal nan ñ̄jnun a ḡm gas̄ iru n̄jnabōl.

⁸ Pen nan as̄ mas̄ ḡnabun aka hañw̄alō ñ̄jnabun u, God n̄jō, manō m̄dagōp.

⁹ Pen kale n̄bi bi n̄j aij ḡpim gau, nan ap ñ̄jnun, añ̄ mam hon n̄j aij ḡgal gau n̄jōm ap lug pakōl rō lōp a ḡm̄im gas̄ u n̄jōl ḡm̄im nan ñ̄jn̄m. *

¹⁰ N̄hōn ḡn̄g; kale n̄bi bi n̄j aij ḡpim gau, am god piral sabe ḡpal ram raul m̄gan u am̄mim, nan ñ̄jbe, nañ̄n namam n̄j aij ḡgal gau, ap kalōp n̄jōm, kale u rō nōp ñ̄jōl rō lōp.

¹¹ An̄b u, kale n̄j aij ḡpun a ḡm̄im ḡpe, nañ̄n namam Kraiś udnabin a ḡm̄im uma ap gas̄ m̄lō lōl gōm u rō nōp nan an̄bu ñ̄jōm, ap lug paknab. *

¹² Kale an̄g geinabim u, adō an̄bu nōp nañ̄n namam kale gau n̄jōm, adan aij mai, adan naj̄ mai, n̄j aij gagnabōl. An̄b u, kale nañ̄n namam gau kal̄p nan si nan naj̄ ḡm̄im, Kraiś n̄p nan si nan naj̄ ḡnabim.

¹³ An̄b u, nan ñ̄jeb r̄m̄nap ñ̄jnō, añ̄ mam ap n̄jōm ap lug pakeinab u, yad nan yuō r̄m̄nap ñ̄jnagnabin; ȳhar̄n̄ hañ̄ maj nan ñ̄jnem umnabin. *

9

Pol pe udagm̄dōp u n̄p aij ga

¹ Yad Jiśas manō ud arep bi ap m̄dpin. Yad B̄ Kub hon Jiśas n̄p amgō yad ke

* 7:39: Ro 7:2-3 * 8:1: Ap 15:29 * 8:2: Gal 6:3 * 8:4: Gal 4:8; Dud 4:39; 6:4 * 8:6: Ep 4:5,6 * 8:9: Ro 14:13-15; Gal 5:13 * 8:11: Ro 14:15,20 * 8:13: Ro 14:21

n+ɲnō. Kale B+ Kub n+bi b+ n+pe m+ɲpim u, yad B+ Kub n+ɲ wōg gem, manō aij n+pe u hag n+ainō, n+ɲ udmim me, n+bi b+ n+pe m+ɲpim. An+ɲ u, nan ap y+ɲ adan wamagōp. *

2 Yad Jisas manō ud arep b+ ap m+ɲɲpin u, pen n+bi b+ r+ɲnnap y+ɲ n+ɲōm, Pol Jisas manō ud arep b+ ap m+ɲɲp, a gōm n+ɲagnabōl. Pen gas+ yad n+ɲbin, kale n+bi b+ gau, n+ɲō nōp Pol Jisas manō ud arep b+ ap m+ɲɲp a g+ɲim n+ɲbim. N+bi b+ gau pen, kale B+ Kub n+bi b+ n+pe m+ɲpim u n+ɲeinabōl u, n+ɲō nōp B+ Kub n+pe ke Pol manō n+pe ud arep b+ ap hag lō m+ɲɲp, a g+ɲinabōl. *

3 N+bi b+ r+ɲnnap y+ɲ manō kub hagpal gau kal+ɲ, pen an+ɲ hagabin.

4 Kalōp wōg g+ɲ n+ɲin u rō, pen nan magō udnam rō lagōp akan *

5 Wōg kalōp g+ɲin rō, yad pen n+bi Jisas n+ɲ n+ɲ udōp ap udem, dam Jisas manō aij hag n+ɲ ajōl g+ɲ, nan n+ɲɲul rō lagōp akan B+ Jisas manō ud arep b+ r+ɲnnap abe, B+ Kub n+ɲmam hain n+pe gau abe, Pida abe, pōr n+bi kale gau halō dam, Jisas manō aij hag n+ɲ ajm+ɲdal.

6 Aka Banabas hol m+ɲhōɲ nōp mani wōg gul nan n+ɲnabul?

7 B+ ami gau wōg g+ɲal rō, nan kale ke ulhai n+ɲagpal. Kal+ɲ nan n+ɲlō n+ɲɲbal. B+ wain wōg g+ɲ y+ɲmbal gau, y+ɲmbal rō, wain magō r+ɲnnap ral dapōm n+ɲɲbal. B+ kaj sipsip mukpal gau, mukpal rō, ci r+ɲnnap udōm n+ɲɲbal.

8 Manō hagabin an+ɲbu n+ɲbe, n+bi b+ gau gas+ n+ɲɲbal rō nōp hagab a g+ɲnabim rō lōp. Pen lo manō adō an+ɲbu nōp hagab me.

9 God Manō u, Mos+ɲ ad+ɲ ap kal+ɲ k+ɲiɲ r+ɲkōm haga,

“Kale kaj kau gau paɲ+ɲ dapim, wid hon abhib jaklō, magō u ke lōm, cōg u ke lōm gaɲ a g+ɲimim dap l+ɲbe wōg g+ɲlō n+ɲɲōl g+ɲ, maj m+ɲgan kale u nag+ɲ l+ɲ r+ɲb+ɲk gagmim.

Wōg g+ɲnabōl rō r+ɲnnap n+ɲɲnabōl,” a ga.

Pen God n+pe kaj kau gau gas+ n+ɲōm manō an+ɲbu hagaga. *

10 Han+ɲ n+bi b+ gas+ n+ɲōm haga. N+bi b+ wōg klō yab+ɲ gōm wōg y+ɲmbal gau, n+bi b+ wōg klō gōm nan ral daubal gau, wōg g+ɲal rō kal+ɲ r+ɲnnap n+ɲlō n+ɲɲōl g+ɲ, aij a gō n+ɲɲōl g+ɲ wōg gōl a ga. *

11 God manō hagōp nan aij u m+ɲmagō aɲ kalōp daɲ y+ɲmbun u rō, kale pen nan m+ɲnōɲ nabōɲ il i m+ɲɲp r+ɲnnap han+ɲ ral dap n+ɲnabim u aij. *

12 Pen b+ r+ɲnnap kalōp manō aij u hag n+ɲlō, mani nan gau n+ɲbim rō, Banabas hol b+ m+ɲhau kalōp pōr hag n+ɲm+ɲdul u, hal+ɲ b+ n+ɲagnabim akan

Pen kalōp hag n+ɲɲblop, mani nan gau udblop, pen n+bi b+ r+ɲnnap n+ɲōm hagblap, “Mani nan a g+ɲ as+ɲ gōl g+ɲ ajabil u, pen piral l+ɲmil, ‘Krais manō aij u hag n+ɲ ajabul,’ a g+ɲp+ɲl,” a g+ɲblap. An+ɲ rō an+ɲbu n+ɲɲul, Krais manō aij u n+ɲagnabōl rō lōp, a gul, mani nan kale gau udagul. Mani hol ke wōg gul, nan rau n+ɲɲōl gul, Krais manō aij u hag n+ɲ ajpul. *

13 Pen kale n+ɲbim: b+ God sabe gep ram raul m+ɲgan wōg g+ɲal gau, nan God n+ɲ dap n+ɲɲbal gau r+ɲnnap udōm n+ɲɲbal. B+ God wōg gōl g+ɲ, yaur wal b+ɲ adō pak sabe g+ɲal gau r+ɲnnap udōm n+ɲɲbal. *

14 An+ɲ unbō rō nōp, B+ Kub hagō, manō aij n+pe hag n+ɲnabōl n+bi b+ gau, kal+ɲ pen nan kale B+ Kub n+ɲ n+ɲ r+ɲnnap n+ɲnabōl, dam nan n+ɲɲeb nan kale gau rauōm, m+ɲ aij gōl g+ɲ wōg an+ɲbu geinabōl. *

15 Pen kalōp Krais manō aij u hag n+ɲ ajnō uɲpim rō, mani nan n+ɲɲeb kale r+ɲnnap udagpin u y+ɲ aij yab+ɲ gōp. M+ɲi kōp kal+ɲ k+ɲiɲ r+ɲkabin i, nan kale r+ɲnnap udnam a gem hagagabin. Wasō yab+ɲ! Mani yad ke wōg gem, nan rau n+ɲnabin; wasō umnabin. Yad nan kale r+ɲnnap udagnabin.

16 Pen manō hag n+ɲ ajm+ɲdin an+ɲbu, gas+ yad ke hag n+ɲ ajagm+ɲdin. Wōg B+ Kub n+ɲ g+ɲm+ɲdin an+ɲbu, n+pe ke g+ɲmōn a ga rō nōp g+ɲm+ɲdin; gas+ yad ke n+ɲɲem gagm+ɲdin. An+ɲ u, yad Jisas manō aij u arō g+ɲnam rō lagōp; hag nōl g+ɲ nōp m+ɲdeinabin. *

17 Gas+ yad ke n+ɲɲem Jisas manō aij u hag n+ɲɲnep, yad nan aij r+ɲnnap udbnep. Pen gas+ yad ke wasō, B+ Kub hagō, manō aij n+pe hag n+ɲabin u rō, yad y+ɲhar+ɲ wōg y+ɲ hag la u gabin.

18 An+ɲ u, yad nan aij udagem, kalōp y+ɲhar+ɲ hag n+ɲm+ɲdin u, yad nan n+ɲhōn n+ɲhōn pen udnam? Pen udm+ɲdin u, mani nan r+ɲnnap udagem, Jisas manō aij u hag n+ɲnō, n+bi b+ gau kale nan r+ɲnnap n+ɲagōm, y+ɲhar+ɲ manō aij an+ɲbu n+ɲōm, Jisas n+ɲ n+ɲ udnabōl, a g+ɲ gas+ u nōp n+ɲɲm+ɲdin; pen yad udm+ɲdin me u.

19 Yad, b+ rau dap l+ɲlō, nag+ɲ wōg g+ɲal rō b+ ap m+ɲdagpin u pen n+bi b+ iru nōp God lau adō m+ɲdeilan+ɲ a gem, n+bi b+ ram m+ɲnōɲ ke ke gau m+ɲdpal magōɲhalō kal+ɲ nag+ɲ wōg gep b+ ap rō m+ɲɲpin.

20 Juda kai m+ɲdpal aɲ u amem, Krais manō aij u hag n+ɲnō n+ɲ udlan+ɲ a gem, kale g+ɲm+ɲdal adō u nōp g+ɲm+ɲdin. Yad lo

* 9:1: Ap 22:17-18; 26:16; 1Ko 15:8-9 * 9:2: 2Ko 3:2-3 2Di 2:6 * 9:11: Ro 15:27 * 9:12: Ap 20:34; 2Ko 11:9 6:6 * 9:16: Jer 20:9

* 9:4: Luk 10:8 * 9:9: Dud 25:4; 1Di 5:18 * 9:10: * 9:13: Dud 18:1-3 * 9:14: Mad 10:10; Luk 10:7; Gal

Mosis kalı klıñ rıköm haga anıbu nıjem hain gagabin u pen Mosis kalı klıñ rıka lo anıbu hain gıpal nıbi bı gau mıdpal arı u amem, Kraıs manö aij u hag ñınö nıñ udlañ a gem, yad lo manö anıbu u rö nöp hain gımıdin. *

²¹ Pen nıbi bı lo manö u nıñagpal arı u amem, Kraıs manö aij u hag ñınö nıñ udlañ a gem, nıbi bı lo manö nıñagpal gau gıpal rö gımıdin. Pen anıg gem, halöwatö göl gı God lo manö u arö gagpin; Kraıs lo manö u hain gımıdin.

²² Nıbi bı Kraıs nıñ ud pıdörğ gagal arı u amem, Kraıs manö u hag ñınö nıñ udlañ a gem, manö kal manö klö wasö, manö hain nöp hag ñımıdin. Anıb u, nıbi bı ke ke mıdpal rö, rımnap Kraıs nıñ udlö, kalıp ud kamıñ yunım a gem, kalıp aip mıdem, kale gımıdal rö nöp gımıdin. *

²³ Gımıdin anıbu, Kraıs manö aij u hag ñı aij gınö, nıbi bı nıñ udlö, nıpe kale aip yad aip ud kamıñ yunab, a gem, anıg gımıdin.

Klö yabı gıno areinab me, mıd aij yabı gınabun

²⁴ Kale nıñbım: nıbi bı resıs gıpal gau iru nöp resıs gıpal, pen bı añı ap nöd amjaknab u nöp nan aij udnab. Anıb unbö rö, kale u rö nöp klö gımım, adan dip am aij gımım, nan aij udnabım.

²⁵ Nıbi bı resıs göm, nöd amjakun a göm gası u nıñbal gau, ası ması gı aij göm, pör klö göm eksais gı dam dam, hainö resıs gınaböl. Usajıl bad pör mıdep wasö u, nan pro nöp udun a göm, anıg gıpal. Pen hon usajıl bad pör mıdep udun a gun, anıg gıpun. *

²⁶ Anıb u me, yad resıs gımıdin u, ke gau nıñagpin; adan arnıg gıpin mıgan u nöp nıjem, dip nöp gem armıdin. Pen bı yıharıñ hałı ñöm pen pen pakpal gau, halöwatö pakagpal, nıñ aij göm pakpal rö u gıpin.

²⁷ Pen yad hañ romanı gası rımıd yad ke klö kal gem eksais gı aij gımıdin. Anıg gem, nıbi bı gau kalıp Jısas manö aij u hag ñınö, Jısas nıñ udöm nan aij udlö, yad u rö nöp abe nan aij udnab, a gem, anıg gınö armıdöp. *

10

Apıs bac bı gau gıla u hauł gagun

¹ Pen añ mam bı. Apıs bac ıññ hon gau aiud u hauł gagmım. God kumi bad rö lõm, kalıp rarö rauöm abad mıdö, magöñhalö kamıñ arla. Kale ñıg solwara Aıı a gal aula

u, God nıpe gö, ñıg anıbu kılı gı lap lap arö, magöñhalö börğ lai kamıñ aula. *

² Kale magöñhalö Mosis aip jım ñöl mıdöm, kumi bad au abe, ñıg solwara au abe, ñıg pakla.

³ Nıbi bı anıb gau magöñhalö, God ñımıdöp nan u ñıñmıdal. *

⁴ Nıbi bı anıb gau magöñhalö, God ñıg ñımıdöp u ñıñmıdal. God kabö ap ña, kalöp aip areia nıñğöm ñıg anıbu kabö arı au nıbö öfö ñıñmıdal. Kabö anıbu me Kraıs nöp. *

⁵ Pen God nıpe nıbi bı anıb gau ñıñı laga. Nıpe kal juöm kalıp al pak lö, wıp mlö iru nöp ram mınöñ kabö nöp arı gau hij gı lug ara. *

⁶ Pen apıs bac ıññ bı gau anıg ga u, God hanıñ nıbi bı hainö yag daula gau, bı nöd nıbö pör mıdmagö gası rımıd kale nan si nan naij gau nıñeila rö gagöl a göm ga. *

⁷ Apıs bac ıññ bı gau rımnap nan pıral gau sabe gı mıdmıdal; kale u rö anıg gagmım. God Manö u, Mosis adıñ ap kalı klıñ rıka manö anıbu hadö nıñbım: “Asıköm nan ñıñöl gı, ñıg ñıñöl gı, urak kugom ral hałı ñöm gılö aröp,” a gıla. *

⁸ Pen rımnap nıbi bı si göl gı mıdmıdal; u rö hon anıg gagun. Nıbi bı anıb gau anıg göl gö gılö arö nıñöl gı, ñın añı ap dwedi dri dausan (23,000) nıbi bı um hakla. *

⁹ Kale rımnap Bı Kub nıñ azeb azeb ñımıdal; hon unbö rö gagun. Nıbi bı anıb gau anıg geıla u, God nıpe gö re hauł gau kalıp haa hadö umla. *

¹⁰ Kale rımnap God nıñ hag jumıdal; kale u rö anıg gagmım. Nıbi bı anıb gau anıg geıla u, God ejol nıbi bı al pak lep u yuö apöm kalıp al pak la umla. *

¹¹ Pen God nıpe apıs bac ıññ bı gau anıg ga u, nıbi bı rımnap gau nıñğöm, gası nıñ aij göm, anıg unbö rö gagöl a göm ga. Pen ga anıbu, God Manö u kalı klıñ rıköm hagla u, God hanıñ nıbi bı hainö yag daula gau, Kraıs kauyarı ado gı aunab a gun abad mıdpun ñını, gası nıñ aij göm, apıs bac ıññ bı gau gı naij gıla rö gagöl a göm, bı manö hapeñ nıpe gau kalıp gası ñö, God Manö adıñ ap kalı klıñ rıkla. Hon God Manö adıñ anıbu amgö lı nıñun hadö nıñbun.

¹² Pen nıbi bı ke nıñ aij gıpun a gıpım gau, ap lug pakun rö lõp, a gımım, nıñ aij gımım.

¹³ Nan si nan naij gun a gun gası adö ke ke auöp u kalöp nöp gagöp; nıbi bı gau iru nöp kalıp u rö nöp anıg göp. Pen God nıpe nan nıñön nıñön hagnab u, hagnab

* 9:20: Ap 21:20-26 * 9:22: 2Ko 11:29 * 9:25: Plp 3:14; 2Di 4:7-8; 2:4-5 * 9:27: Ro 8:13; 13:14 * 10:1: Eks 13:21-22; 14:22-29 * 10:3: Eks 16:35 * 10:4: Eks 17:6; Nab 20:11 * 10:5: Nab 14:29-30 * 10:6: 1Ko 10:11; Nab 11:4,34 * 10:7: Eks 32:6 * 10:8: Nab 25:1-9 * 10:9: Nab 21:5-6 * 10:10: Nab 16:41-49

rö nöp gɨnab. Anɨb u, kalöp abad mɨd aij gö, Seden apöm, nan si nan naij göl a göm, kalöp gasɨ naij rɨmnap ñeinob u, God nɨpe gö, rapɨn gɨnɨm rö lagnab. Seden kalöp gasɨ naij rɨmnap ñɨnab u, God nɨpe adan ap yameinab, adan anɨbu arnabim ap lug pakagnabim.

Bred magö adɨj aɨɨ ñɨɨmɨdun u me, haɨñ romanɨj aɨɨ nöp mɨdpun

14 Anɨb u, nɨbi bɨ nɨɨeb aij yad gau. Nan piral gau, nan yɨharɨɨɨ gau, sabe gagmim.

15 Kale nɨbi bɨ gasɨ rɨmɨd halö mɨdpim u me, manö hagnɨg gabin i, manö nɨɨö aka gɨmim, kale ke nɨɨmim.

16 Hon magum gun, ñɨg kap u udun, God nɨp aij a gun ñɨɨmɨdun u, Krais hagape nɨpe ñɨɨmɨdun. Pen bred magö ud jö gɨ ñɨɨmɨdun u, Krais haɨñ romanɨj nɨpe ñɨɨmɨdun. *

17 Hon nɨbi bɨ iru nöp mɨdpun u pen jɨm ñöl mɨdun bred magö adɨj aɨɨ ñɨɨmɨdun u me, haɨñ romanɨj aɨɨ nöp mɨdpun. *

18 Pen Juda kai gɨpal u nɨɨbim. Meme sipsip nan gau damöm, pak God nɨp sabe gɨ ñɨmɨdal. Pen kale nöd gasɨ adö aɨɨ ap gasɨ nɨɨöm, aip jɨm ñöl meme sipsip nan anɨbu pak sabe gɨ ñɨmɨdal; hainö nɨbi bɨ anɨb gau aip jɨm ñöl adɨj rɨmnap ñɨɨmɨdal. *

19 Pen yaur wal nan gau god piral nɨp sabe gɨ ñɨbal u, god piral anɨbu nan yabɨɨ hagagabin; u nan yɨharɨɨɨ. Mɨnönɨ ap, mab ap, kabö gol ap udöm, kaj kau kaj kau pi ana ap gɨ löm, sabe gɨmɨdal nan piral anɨb gau, nan yabɨɨ a gem hagagabin; nan piral anɨb gau yɨharɨɨɨ mɨnönɨ, mab adɨj, kabö gol adɨj nöp. *

20 Pen kalöp hagabin: nɨbi bɨ God nɨp nɨɨagpal gau, nan piral anɨb gau sabe gun, yaur wal nan dap pak kabö bɨd adö u lun, a geinaböl u, kale kɨjaki wip haj wip ana kabö adɨj mab adɨj yuau nan gau sabe göm pakmɨdal; God nɨp sabe gɨ pakagmɨdal. Anɨb u nɨɨem, kale yaur wal nan kɨjaki nɨp sabe gɨ pak ñɨbal yaur wal nan gau nɨbi bɨ gau aip jɨm ñöl ñɨɨmim, kɨjaki kai aip jɨm ñöl mɨdeinabim a gem, kalöp manö anɨbi hagabin. *

21 Krais nɨbi bɨ nɨpe aip magum gɨmim, Bɨ Kub ñɨg nɨpe aip ñɨɨmim, ammim kɨjaki ñɨg nɨpe aip ñɨɨmim rö lagnab; Bɨ Kub nan nɨpe aip ñɨɨmim, ammim kɨjaki nan nɨpe aip ñɨɨmim rö lagnab. *

22 Anɨg geinabim, Bɨ Kub nɨp aleb aleb ñɨmim gɨnabim. Kale nɨbi bɨ kɨö mɨdagöp, Bɨ Kub bɨ kɨö yabɨɨ nɨp anɨg geinabim u, hanɨp pen ilön ñagnɨm, a gɨpim akan *

23 Kale rɨmnap haggim, “Hon nɨhön nɨhön gun a gɨnabun u, gɨnabun; u manö mɨdagöp,” a gɨpim. Me pen adö rɨmnap geinabun u, pen hanɨp gɨ naij gɨnab. Kale haggim, “Hon nɨhön nɨhön gun a gɨnabun u, gɨnabun; u manö mɨdagöp,” a gɨpim. Pen adö rɨmnap geinabun u, nɨbi bɨ Krais lau adö mɨdpal gau kalɨp nan aij ap gɨ ñagnab. *

24 Hon ke mɨd aij gɨnabun a gun adö u nöp nɨɨun gagun; nɨbi bɨ rɨmnap kalɨp gasɨ nɨɨun, kale mɨd aij göl a gun adö u nöp nɨɨun gun. *

25 Kale yaur wal nan pak dam maker laiöl u, kɨjaki wip haj nan gau pak sabe gɨ dap maker lɨbal aka gɨmim, gasɨ iru nɨɨmim, kalɨp hag nɨɨagmim. Halöwalö rau ñɨɨmim.

26 Nɨhön gɨnɨg: God Manö u Depid nɨpe adɨj ap kalɨ kliɨ rɨköm haga, “Ram mɨnönɨ ñɨ i abe, nan mɨnönɨ nabön ñɨ i mɨdöp nan gau abe, magöɨhalö Bɨ Kub nan nɨpe mɨdöp,” a ga. *

27 Pen nɨbi bɨ Krais lau adö mɨdagpal rɨmnap kalöp, “Aube nan nɨɨun,” a gaiöl, ram kalɨp arun a gaibe u, gasɨ iru nɨɨmim aragmim. Am kalɨp aip asɨkmim, kale yaur wal nan gau dam adɨj kalöp ñɨnaböl gau, kɨjaki wip haj nan gau pak sabe gɨ dap ñaböl aka gɨmim, gasɨ iru nɨɨmim, kalɨp hag nɨɨagmim. Nan ñɨɨeb kalöp ñɨnaböl rö halöwalö ud ñɨɨmim.

28 Pen nɨbi bɨ rɨmnap apöm kalöp ha-gaiöl, “Nan anɨbu kɨjaki wip haj nan gau pak sabe gɨ dap lɨbal,” a gaiöl u, rɨk nɨɨmim, hon ñɨɨno, nɨbi bɨ hanɨp hag ñajal gau gasɨ iru nɨɨnaböl, a gɨmim, arö gɨmim. Wasö u, gasɨ magö kale anɨ dan, u aij u naij hagab gasɨ magö anɨbu, dui gɨnab. *

29 Pen gasɨ magö kalpe hagagabin; nɨbi bɨ rɨmnap kalöp hag ñɨnaböl gau, gasɨ magö kale anɨ dan mɨdöp anɨbu naij gɨnab a gem, hagabin.

Pen gasɨ magö yad ke nɨɨem, nan nɨhön nɨhön gɨnam a gɨnabin u, gɨnabin; nɨbi bɨ ke gasɨ magö kale nɨɨem, anɨg gagnam, a gagnabin.

30 Nan ñɨɨeb anɨb gau, God nɨp aij a gem ñɨɨnabin u, nɨhön gɨnɨg nɨbi bɨ rɨmnap yɨp manö hag gɨnaböl? *

31 Anɨb u, nan ñɨɨnɨg gɨnabim aka ñɨg ñɨɨnɨg gɨnabim aka nan nɨhön nɨhön gɨnɨg gɨnabim, God hib nɨpe adö arnɨm a gɨmim gasɨ u nöp nɨɨmim gɨmim. *

32 Pen Juda nɨbi bɨ gau aka Grik nɨbi bɨ gau aka Krais lau adö mɨdpal nɨbi bɨ gau nɨɨlö, aij gagnɨm adö u gaggim. *

* 10:16: Mad 26:26-28 * 10:17: Ro 12:5 * 10:18: Lep 7:6 * 10:19: 1Ko 8:4 * 10:20: Dud 32:17; Rep 9:20 * 10:21: 2Ko 6:15-16 * 10:22: Dud 32:21 * 10:23: 1Ko 6:12 * 10:24: Ro 15:1-2 * 10:26: Sam 24:1 * 10:28: 1Ko 8:7 * 10:30: 1Di 4:4 * 10:31: Kol 3:17 * 10:32: Ro 14:13

³³ Yad gîmîdin adô u, yîp ke aij gînim adô u gîmîdin; nîbi bî gau iru yabîl nôp Jisas manô aij u nîj udlô, kalîp ud kamîj yunîm, a gem, adô u nôp gîmîdin. *

11

¹ Anîb u, yad Kraîs göp adô u nîjem gîpin rô, kale u rô nôp yad gîpin adô u nôp nîjmîm gîmîm. *

Nîbi bî God nîp sabe gîng magum geinabôl u, kale nîhôn rô mîdôl

² Yad nan nîhôn nîhôn gîmîdin u nîj dammîm, Jisas manô aij u dapem kalôp hag nînô u, nîj dammîm, nîjöl gî nôp mîdmîm gîpîm u, kalôp nîbi bî aij yabîl a gîbin.

³ Pen mîñî hagnîg gîbin i, nîjmîm. Bî gau nabîc kale Kraîs; nîbi gau nabîc kale nugmul bî; Kraîs nabîc nîpe God. *

⁴ Pen bî gau nabîc kale paçu göm, God nîp sabe göl gî, aka nîbi bî gau kalîp God Manô hag nîl gî geinabôl u, nabîc kale dap lugnabôl.

⁵ Pen nîbi gau nabîc kale u waiô mîdô nîjöl gî, God nîp sabe göl gî, aka nîbi bî gau kalîp God Manô hag nîl gî geinabôl u, nabîc kale dap lugnabôl. Nîbi ap anîg geinab u, nîbi nan naij gî nab nable ganj a göm umagô bôn nôp rîklô nable gî nab u, u rô nôp lî nab.

⁶ Pen nîbi ap umagô paçu gagnab u, umagô nîpe u rîk sôsôl lep; wasô u rîk yuô lep. Pen anîg göl nable göp a gainîm u, umagô nîpe paçu gînim.

⁷ Bî gau, God kalîp nîpe ke rô gî lô mîdpal u rô, nabîc kale u paçu gagôl. Pen nîbi gau, God kalîp bî rô gî lô mîdpal. *

⁸ God nîbi rîglôm kîd u udôm, bî gî laga; bî rîglôm kîd u udôm, nîbi gî la. *

⁹ Pen nîbi ke halô mîdöp u naij göp a göm, nugmul nîp gî laga; bî ke halô mîdöp u naij göp a göm, nîbin nîp gî la.

¹⁰ Adô anîbu, nîbi nabîc paçu göl gî mîdeinab. Anîg gî nab u, nîbi bî nîjôm, nîbi anîbu manô nîjab, a gî nabôl. Anîg gî nab u, ejol gau nîjöl nable gagnab.

¹¹ Pen nîj aij gîmîm. Bî Kub amgô îlô u, nîbi ke halô mîdagöp; bî ke halô mîdagöp. God nîpe nîbi abe bî abe mîhôngöl gî la.

¹² God bî rîglôm kîd u udôm, nîbi gî la u pen mîñî nîbi gau nî yag daulô nîjöl gî, majô gî kub göm, bî lî nabôl. Pen magôñhalô God nîpe îl aîñ anîbu nôp mîdöp.

¹³ Pen nîbi gau nabîc kale waiô mîdô nîjöl gî, God nîp sabe gî nabôl u, aij gî nab aka, kale ke nîjmî.

¹⁴ God nîpe aige göm bî gî lôm, nîbi gî lôm, gî la u nîjmîm rîk nîjnabîm u, bî gau umagô mîlô mîdeinab u naij gî nab,

¹⁵ pen nîbi gau umagô mîlô mîdeinab u aij gî nab u, a gîmîm nîjnabîm. Umagô mîlô nabîc paçu ganj a göm, God umagô mîlô nîbi gau nîa.

¹⁶ Pen nîbi bî rîmnap manô hagabin adô anîbi nîjôm, manô mîdainîm u, yad manô anîbi nôp hagnîg gîbin. Yad pôr anîg unbô rô nôp gîpin. Nîbi bî Kraîs lau adô mîdpal ram mînôñ gau magôñhalô anîg unbô rô nôp gîpal. Adô ap ke gappal.

¹⁷ Pen manô kub kalôp hagnîg gîbin i, kalôp manô aij rîmnap hagnam rô lagöp. Nîhôn gîng; kale Kraîs lau adô mîdpîm nîbi bî gau aip magum gîmîdim u, aîñ mam kale gau gasî nîjmîm, gî aij gîmîdim.

¹⁸ Pen nîbi bî rîmnap yîp hagla nîjnô, kale Kraîs lau adô mîdpîm nîbi bî ammîm magum gîmîdim nîn u, kale asîk ke ke lîmîdim. Anîg hagpal u, kale rîmnap anîg gîmîdim a gem nîjnîb. *

¹⁹ Pen gasî adô ke ke nîjmîm gîpe arab anîbu, nîbi bî gau Kraîs nîj ud pîdôñ gîpal, pen nîbi bî gau Kraîs nîj ud pîdôñ gappal, a gun, waiô nîjnabun.

²⁰ Kraîs nîbi bî nîpe aip magum gîmîm nan nîjmîdim anîbu, Bî Kub nîg nan jîm nîl nîjmîm a ga rô nîjagmîdim; pîral adô u gîmîdim.

²¹ Kale nan nîjnîg aumîdim u, kale nôd apîm aîñ mam auagnabôl gau gasî nîjmîm abadagmîdim. Nôd auaiôl u, nîg wain nan gau iru nôp abônâmô nîjôm nîj hakmîdal. Anîg göl, nîbi bî rîmnap hainô aulô kîyô lîmîdöp; nîbi bî rîmnap nôd apôm nîg wain iru nîjöl hauî almîdöp.

²² Pen ram kale mîdagô, magum gep ram u ammîm, nan nîjöl gî, nîg nîjöl gî gîpîm akanj Aka, kale God nîbi bî nîpe mîdpîm u, nan yîharîj rô löp akanj Kale anîg gîmîm, nîbi bî nan mîdagöp gau hag jumîdim. Anîg gîmîdim u, kalôp nîhôn hagnam? Kalôp nîbi bî aij a gî nab? Wasô yabîl! Kalôp anîg hagagnabîm.

²³ Bî Kub yîp manô hag nîa u, yad kalôp hag nînô: Bî Kub Jisas, bî nîp kain ga nîn u, ram duga magô u, bred magô ap uda.

²⁴ Bred magô ap udôm, God nîp aij a göm, adîñ adîñ ud jô göm adîñ bî nîpe gau kalîp nîl gî haga, "Hañ romanj yad kalôp nîabin î, Anîg gîmîm, yîp gasî nîjöl gî mîdaimîm," a ga.

²⁵ Pen nan nîj hakeîla, nîg wain kap u u rô nôp ud God nîp aij a göm, kalîp nîl gî haga, "Nîg wain kap anîbi, yad umem hagape yad lugô, nîbi bî gau God aip jîm nîl rô lî nab, a gem, kalôp nîabin me u. Nîg

* 10:33: 1Ko 9:20-22 * 11:1: 1Ko 4:16 * 11:3: Jen 3:16; Ep 5:23 * 11:7: Jen 1:26-27 * 11:8: Jen 2:18-23
* 11:18: 1Ko 1:10-12 * 11:25: Eks 24:6-8; Hib 8:8-13

wain kap anibi hainö niñmim, anig unbö rö nöp gimim, yip gasi niñöl gi m+daimim,” a ga.*

26 Anib u, Jisas ado gi auagöp niñ i, bred magö u abe niñg wain kap u abe niñöl gi nöp m+deinabim u, Jisas hanip a göm uma manö aij anib u, nibi bi gau kalip waiö hagnabim. Anig gimim, pör niñ m+dppe m+dppe, nipe ado gi aunab arö ginabim.

27 Pen nibi bi r+mnap gasi aij niñöm wasö, Bi Kub bred adinj niñg wain kap hañöwañö ud niñjeinabol u, Bi kub hanip a göm umöb hañ romanj hagape nipe u, nan yiharinj rö lö, anig ginabol. God niñö, kale Kraish hañ romanj hagape nipe u nan si nan naj ginabol; manö kub niñnabol.*

28 Anib u, aigeg rö m+dpim u, nöd hibur gasi m+dmagö anj kale danj ke niñmim asik aij gimim, hainö bred wain u ud niñmim.

29 Niñön ginig: nibi bi an bred niñg wain u Jisas hañ romanj nipe u a gi gasi niñöm wasö, hañöwañö bred wain a göm ud niñjeinabol gau, nan si nan naj göm manö kub niñnabol.

30 Adö anibu nöp, nibi bi kale r+mnap masös göm, nan göm göp; r+mnap böñ nöp umbal.

31 Anib u, aigeg rö m+dpun u, nöd hibur gasi m+dmagö anj hon danj ke niñjun asik aij gun, hainö bred niñg wain ud niñjeinabun u, nan si nan naj gun manö kub niñagnabun.

32 Pen hon nan si nan naj geinabun u, nibi bi nipe m+dpun rö, Bi Kub hanip r+mid uknab. R+mid ukö me, gasi niñjun, nibi bi m+nöñ naböñ il i hañöwañö nan si nan naj g+pal gau aip mab ke inab ka m+gan yanj aragnabun.*

33 Anib u, añ mam bi yad, kale nan niñniñg aunabim u, kale nöd apim añ mam auagnabol gau gasi niñmim abadmim, j+m niñöl niñmim.

34 Pen kalöp r+mnap kiyo l+ nab u, ram kale gau nan niñmim aumim. Wasö u, hañöwañö ginabim u, manö kub udnabim.

Manö adinj r+mnap, hainö m+dpim u amem, hag niñ aij ginabin.

12

God Ana nan aij ñab

1 Pen añ mam bi. God Ana nipe nan aij hanip añi añi ke ke niñö u, m+ni manö anibu kalöp hag niñ aij g+nig gabin.

2 Kale niñbim: nöd Kraish nip niñ udagmim m+dm+dim niñ u, m+nöñ, mab adinj, kabö gol, nan gau ud gi libal nan gasi m+dagöp anib gau, gasi kalöp t+ip gö, nan piral anib gau sabe göl gi m+dm+dim.*

* 11:27: Hib 10:29 * 11:32: Hib 12:5-6 * 12:2: Hab 2:18-19 * 12:3: 1Jn 4:2-3 * 12:4: Ro 12:6 * 12:11:

1Ko 7:7 * 12:12: 1Ko 10:17 * 12:13: Gal 3:28

3 Anib u, yad kalöp hagabin, God Ana nibi bi kalip aip anj danj m+deinab u, Jisas nip manö naj hagöm hag juep rö lagnab. Pen nibi bi an, Jisas Bi Kub yad a ginab u, Ana Uñ nip aip anj danj m+dö niñöl gi anig hagnab.*

4 God Ana nipe nan aij aij añi añi ke ke niñö u pen Ana nan aij ñab anibu nipe Ana añi yabñ m+döp.*

5 Wög adö añi añi ke ke gipun u pen Bi Kub nip wög gipun u nipe Bi Kub añi yabñ m+döp.

6 Nan aij ke ke udun wög adö añi añi ke ke gipun u pen God añi yabñ u nipe ke gö, hon añi añi wög adö ke ke gino arab.

7 God Ana hanip nan aij ke ke niñö, wög adö ke ke gipun anibu, Kraish lau adö m+dpal nibi bi gau ud aij gun gi aij gino, nibi bi nipe magöñhalö m+d aij gilanj a göm göp.

8 God Ana nipe hanip nibi bi r+mnap gasi aij niñ, gasi niñ aij gun Kraish manö aij u nibi bi gau hag niñbun. Pen Ana añi anibu nipe hanip nibi bi r+mnap gasi aij niñ. Kraish manö aij u il u gasi niñ k+id hi+kun nibi bi gau hag niñ aij gipun.

9 Ana añi anibu hanip r+mnap gasi aij niñ, Kraish nip niñ ud p+dön yabñ gipun; Ana añi anibu hanip r+mnap gasi aij niñ, nibi bi r+mnap nan göp gau gino kamñ löp.

10 Ana hanip r+mnap nan gagep rö gilanj a göm p+dön u niñö. Ana hanip r+mnap gasi aij niñ, God manö nipe ke hagab manö anibu niñjun nibi bi gau waiö hag niñbun. Ana hanip r+mnap gasi aij niñ, God Ana aka ana ke niñbö ap kalip abanj alö hagabol u niñjun. Ana hanip r+mnap gasi aij niñ, manö yabñ ke ke gau niñbö nöd niñagn+idun y+ñ+d magö anibu nöp niñjun hagnun. Ana hanip r+mnap gasi aij niñ, manö yabñ ke ke haglö niñjun, ado gun nibi bi gau kalip hag niñbun.

11 Pen God Ana añi yabñ m+döp u, gasi nipe ke niñjöb rö, hanip nibi bi añi añi nan aij ke ke niñö niñöl gi, wög adö ke ke gino arab.*

Kraish hañ romanj nipe añi nöp m+dpun

12 Hañ romanj hon añi yabñ m+döp u pen adinj adinj ke ke iru nöp m+döp. Adinj adinj ke ke anib gau magöñhalö aip j+m niñöl hañ romanj añi nöp m+döp. Kraish abe anig unbö rö m+döp.*

13 Anig unbö rö nöp, hon Juda nibi bi gau abe, Juda nibi bi wasö gau abe, nibi bi nibi bi r+mnap kalip nag+ wög g+pal gau abe, nibi bi gasi kale ke niñöm g+pal gau abe, God Ana añi anibu nöp hanip magöñhalö pak niñ, Kraish hañ romanj nipe añi nöp

mîdpun. God nîpe Ana aňî anîbu nöp hanîp ñöb mîdmagö an hon dan mîdöp. *

¹⁴ Hañ roman an aňî yabî mîdöp u pen adî anî adî ke ke iru nöp mîdöp.

¹⁵ Ma kîd u, ñî nî kîd u nîñöm, yad ñî nî kîd mîdbnep u aij, pen ma kîd mîdpin u rö, hañ roman adî anî ap mîdagpin, a geinab u, hon ma kîd anîbu hañ roman adî anî ap mîdagöp, a gun hagagnabun.

¹⁶ Rîmîd u, u rö nöp, amgö u nîñöm, yad amgö mîdbnep u aij, pen rîmîd mîdpin u rö, hañ roman adî anî ap mîdagpin, a geinab u, hon rîmîd anîbu hañ roman adî anî ap mîdagöp, a gun hagagnabun.

¹⁷ Pen hanîp gî la ñî nî u, amgö gau magöñhalö gaiböp u, aige gun manö haglö rîmîd pak nîñbnop? Pen rîmîd magöñhalö nöp gaiböp u, aige gun hañ nîñbnop?

¹⁸ Pen God gasî nîpe ke ke nîñöm, hañ roman adî anî adî ke ke magöñhalö gî lî aij ga.

¹⁹ Adî anî adî ke ke mîdagböp u, hañ roman u rö nöp mîdagböp.

²⁰ Anîb u me, adî anî adî ke ke iru nöp mîdöp pen magöñhalö aip jîm ñöl hañ roman aňî nöp mîdöp.

²¹ Pen amgö u, ñî nî kîd u nîp, “Nîhön gîñîg yad aip mîdpan? Wög ne ap mîdagöp,” a göm, asîk am ke nöp mîdöm, mîd aij gagnab. Nabîc cög magö u, u rö nöp, ma kîd u nîp, “Nîhön gîñîg yad aip mîdpan? Wög ne ap mîdagöp,” a göm, asîk am ke nöp mîdöm, mîd aij gagnab.

²² Pen hañ roman adî anî rîmnap klö mîdagöp, a gun gau, wög kale abe mîdöp. Asîk ke ke lö, hañ roman mîd aij gîñîm rö lagöp.

²³ Pen adî anîbu adî anî yîharî anî a gîpun adî anî gau, gasî nîñ aij gun, wañî rîb adîk gî aij gîpun. Pen adî anîbu adî anî nîñgape a gîpun adî anî gau, gasî nîñ aij gun, wañî rîb adîk gî aij gun.

²⁴ Pen adî anîbu adî anî aij a gîpun adî anî gau, gasî nîñ aij gun, ke gagpun. Pen God nîpe ke ke hañ roman adî anî adî anî gau udöm, adî anîbu adî anî yîharî anî a gîpun adî anî gau, ud aij yabî göm, adî anî magöñhalö gî jîm ñö, hañ roman aňî nöp mîdöp.

²⁵ Anîb u, hañ roman aňî nöp mîdöm, asîk ke ke lagöm, nîbi bî nîpe rîmnap aip adîp adîp rö mîdöm, pen pen mîdmagö löl.

²⁶ Pen adî anî ap marö gainîm, adî anî rîmnap magöñhalö abe marö gîñab; pen adî anî ap nîp hib haglö adö arainîm u, adî anî rîmnap magöñhalö abe mañî mañî gîñaböl.

²⁷ Pen kale magöñhalö Krais hañ roman nîpe mîdpim. Hañ roman nîpe u gö kale aňî aňî adî anî adî anî mîdpim. *

²⁸ Nîbi bî iñ nîpe mîdpun anî u, nîpe hanîp hag löp rö wög ke ke gîpun. Nöd u, rîmnap Jisas manö ud arep bî gau mîdpun; yîgwö anî nîbö u, Jisas manö aij u hag ñeb bî gau mîdpun; yîgwö nîgan nîbö u, Jisas manö aij u nîbi bî ñî pai kalîp hag ñeb nîbi bî gau mîdpun; pen hon rîmnap nan gagep rö gau gîpun; rîmnap nîbi bî nan göp gau kalîp gîno kamîñ löp; rîmnap nîbi bî mög nîñun ud aij gîpun; rîmnap nîbi bî gau kalîp abad mîdno nîñöl gî, mîd aij gîpal; rîmnap manö yabî ke ke gau hagpun. *

²⁹ Pen hon magöñhalö Jisas manö ud arep bî mîdagpun. Hon magöñhalö Jisas manö aij u hag ñeb bî mîdagpun. Hon magöñhalö Jisas manö aij u nîbi bî ñî pai kalîp hag ñeb nîbi bî gau mîdagpun. Hon magöñhalö nan gagep rö gau gagpun.

³⁰ Hon magöñhalö nîbi bî nan göp gau kalîp gîno kamîñ lagöp. Hon magöñhalö manö yabî rîmnap ke ke hagaggun. Hon magöñhalö manö yabî ke ke haglö nîñun, ado gun nîbi bî gau kalîp hag ñagpun.

³¹ God Ana nan aij ñab anîb gau, gasî rîmîd mîdmagö anî kale dan gasî nîñmim, nan aij aij ñab anîb gau udnabun a gîmim gasî u nîñmim.

Pen uri yad kalöp adan aij yabî u hagnîg gabin. *

13

Nîbi bî ke nîbö gau kalîp mîdmagö lî nabun u, u nan kub yabî

¹ Manö yabî ke ke hagnabun aka ejol manö hagpal rö hagnabun u pen nîbi bî rîmnap kalîp mîdmagö lagnabun u, manö hon nîñöl belo paklö paklö hagab u rö lî nab.

² God manö nîpe ke ke hagab manö anîbu nîñun, nîbi bî gau waiö hag ñî nabun u pen nîbi bî rîmnap kalîp mîdmagö lagnabun u, hon nîbi bî yîharî anî rö lî nabun. Krais manö aij u nîñ aij gî nabun u pen nîbi bî rîmnap kalîp mîdmagö lagnabun u, hon nîbi bî yîharî anî rö lî nabun. Krais manö aij u manö iñ u gasî nîñ kîd hiîknabun u pen nîbi bî rîmnap kalîp mîdmagö lagnabun u, hon nîbi bî yîharî anî rö lî nabun. Hon nîbi bî rîmnap kalîp mîdmagö lagun, Krais nîp nîñ ud pîdön yabî gun, ilö magö rîmnap hagno ke gau arnab u pen hon nîbi bî rîmnap kalîp mîdmagö lagnabun u, hon nîbi bî yîharî anî rö lî nabun. *

³ Pen nan hon magöñhalö mîdöp rö, nîme lun nîbi bî nan mîdagöp gau kalîp ñî nabun aka God wög u gîno nîñöl gî, nîbi bî rîmnap hanîp nîñöl, mulu lugö, hanîp mab inab anî u ud yulö umnabun u, God nîp aij gî nab a

* 12:27: Ro 12:5

* 12:28: Ep 4:11-12

* 12:31: 1Ko 14:1

* 13:2: Mad 17:20

gɨnabun u pen mɨdmagö lagnabun u, nan yɨharɨŋ rö lɨnab.

⁴ Hon mɨdmagö leinabun u, kalɨp manö hain hain hagun, ud aij gun, gɨ aij gɨnabun. Hon mɨdmagö leinabun u, nan aij kale gau hon rö lagöp, a gun gasɨ u nɨŋagnabun. Hon mɨdmagö leinabun u, hib hon ke hagno adö aragnab. Hon mɨdmagö leinabun u, hon nöp nɨbi bɨ kub nɨbi bɨ gau nɨbi bɨ pro, a gun gasɨ u nɨŋagnabun.

⁵ Hon mɨdmagö leinabun u, nɨbi bɨ kalɨp manö naj hagun, halöwalö gagnabun. Hon mɨdmagö leinabun u, pör nan nɨhön nɨhön hane ke aij gɨnɨm adö u gasɨ nɨŋun gagnabun. Hon mɨdmagö leinabun u, yɨŋɨd kal juun manö pen pen hagagnabun. Hon mɨdmagö leinabun u, nɨbi bɨ rɨmnar hanɨp gɨ naj gɨnaböl u, manö anɨbu gasɨ nɨŋöl gɨ mɨdagnabun.

⁶ Hon mɨdmagö leinabun u, nagɨ naj adö anɨbu nɨŋun nɨnɨ lagnabun; nan nɨhön nɨŋö nöp mɨdöp u nöp nɨŋun mɨn mɨn gɨnabun.*

⁷ Hon mɨdmagö leinabun u, marö nɨhön nɨhön rɨmnar hanɨp aunɨm, gasɨ halö mɨdeinabun. Hon mɨdmagö leinabun u, pör Bɨ Kub nɨp nɨŋ ud pɨdöŋ göl gɨ nöp mɨdeinabun. Hon mɨdmagö leinabun u, pör Bɨ Kub nɨp nɨŋ udöl gun gasɨ halö mɨdeinabun. Hon mɨdmagö leinabun u, pör klö gun Bɨ Kub hagöp rö göl gɨ mɨdeinabun.*

⁸ Hon mɨdmagö leinabun u, rol ruö pör pör nöp anɨg gɨ damun, am Bɨ Kub aip kumi kabö adö larɨ u mɨdeinabun nɨn u, mɨdmagö löl gɨ nöp mɨdeinabun. God Ana hanɨp nan aij nɨö, God manö nɨpe ke hagab manö anɨbu nɨŋun, nɨbi bɨ gau waiö hag nɨbun u, hainö anɨg gagnabun. God Ana hanɨp nan aij nɨö, manö yabɨ ke ke aka ejol manö hagpal rö haggun u, hainö anɨg gagnabun. God Ana hanɨp nan aij nɨö, Krai manö aij u manö ɨl u nɨŋ kɨd hiɨkpun u, hainö anɨg gagnabun.

⁹ Nɨhön gɨnɨg: God Ana hanɨp nan aij nɨö, Krai manö aij u manö ɨl u nɨŋ kɨd hiɨkpun a gɨ gasɨ nɨŋbun u pen uri rɨmnar nöp nɨŋbun. God Ana hanɨp nan aij nɨö, God manö nɨpe ke hagab manö anɨbu nɨŋun nɨbi bɨ gau waiö hag nɨbun a gɨ gasɨ nɨŋbun u pen God Manö nɨpe rɨmnar nöp nɨŋun, nɨbi bɨ gau hag nɨbun.

¹⁰ Pen Krai Bɨ aij unbö ke aunab u, hon nan gau rɨmnar nöp nɨŋagnabun; hon nɨbi bɨ magöŋhalö nan gau magöŋhalö waiö nɨŋ haknabun.

¹¹ Nɨ painarɨ mɨdmɨdun nɨn u, nɨ painarɨ gasɨ nɨŋbal rö gasɨ nɨŋun, nɨ painarɨ hagpal rö hagun mɨdmɨdun. Pen hainö majö gun,

nɨbi bɨ kub lun, nɨ painarɨ gasɨ nɨŋöm gɨpal rö u böŋ nöp arö gɨpun.

¹² Uri nɨn anɨbi, nɨg ana rö ral nɨŋbal rö u nɨŋun, nan gau magöŋhalö nɨŋ aij gaggun. Rɨmnar nɨŋbun; rɨmnar nɨŋaggun. Pen nɨn hain anɨbu, nan gau rɨmnar nöp nɨŋagnabun; hon nɨbi bɨ magöŋhalö nan gau magöŋhalö amgö magö hon ke waiö nɨŋun, nɨŋ haknabun. Uri nɨn anɨbi, God nɨpe aigale Bɨ rö mɨdöp u rɨmnar nɨŋbun, rɨmnar nɨŋaggun. Pen nɨn hain anɨbu, God hanɨp nɨŋ aij yabɨ göp rö u, nɨp u rö nöp nɨŋ aij yabɨ gɨnabun.

¹³ Anɨb u, manö kub mɨhau nɨgarɨ pör mɨdöp: Krai nɨp nɨŋ udep u; Krai nɨp gasɨ halö abad mɨdep u; mɨdmagö lep u. Pen manö kub yabɨ u me, mɨdmagö lep u.*

14

God Ana nɨbi bɨ nɨpe kalɨp nan aij nɨab

¹ Nɨbi bɨ gau kalɨp mɨdmagö lɨnabun u, u nan kub yabɨ; kale gasɨ anɨgöl nɨŋmim gɨmim. God Ana nan aij nɨab anɨb gau, gasɨ rɨmɨd mɨdmagö anɨ kale danɨ gasɨ nɨŋmim, nan aij nɨab anɨb gau udnabun a gɨmim gasɨ u nɨŋmim. Pen nan aij aij yabɨ u, Krai manö aij u nɨbi bɨ kalɨp hag nɨnabun, a gɨmim gasɨ u nɨŋmim.*

² Pen nɨbi bɨ manö ke nɨbö manö nɨŋagep rö hageinaböl u, kale nɨbi bɨ rɨmnar kalɨp hagagaböl; kale God nɨp nöp hagaböl. Nɨbi bɨ rɨmnar manö anɨbu nɨŋöm nɨŋagnaböl. God Ana pɨdöŋ nɨö manö nɨŋö pi göl mɨdöp gau hagaböl.

³ Pen nɨbi bɨ Krai manö aij u waiö hag nɨinaböl u, nɨbi bɨ rɨmnar manö kale u rö nöp nɨŋöm nɨŋ aij gɨnaböl. Manö anɨbu nɨŋöm Krai manö aij u nɨŋ aij göm pɨdöŋ rɨmnar halö udöm, gasɨ halö mɨdöl gɨ, nan nɨhön gɨnab u gasɨ iru nɨŋagnaböl.

⁴ Nɨbi bɨ manö ke nɨbö manö nɨŋagep rö hageinaböl u, kale ke nöp manö anɨbu rɨk nɨŋöm, kale ke nöp pɨdöŋ rɨmnar halö udnaböl. Pen nɨbi bɨ Krai manö aij u waiö hag nɨinaböl u, nɨbi bɨ Krai lau adö mɨdpal gau magöŋhalö u rö nöp nɨŋöm, pɨdöŋ rɨmnar halö udnaböl.

⁵ Kale magöŋhalö manö ke nɨbö manö nɨŋagep rö hageinabim u, yɨp aij gɨnab u pen yɨp aij yabɨ gɨnab u, Krai manö aij u waiö hag nɨnabim. Bɨ ap manö ke nɨbö manö nɨŋagep rö hagöm, hainö nɨpe ke ɨl haggun u anɨg anɨg göl mɨdöp a gɨnab u, nɨbi bɨ apɨ nɨŋbal gau pɨdöŋ rɨmnar halö udnaböl. Anɨg gɨnab u aij. Wasö, manö ke nɨbö manö nɨŋagep rö hagep u nan pro; Krai manö aij u waiö hagep u nan kub.

* 13:6: Ro 12:9 * 13:7: 1Pi 4:8 * 13:13: 1De 1:3 * 14:1: 1Ko 12:31; 14:39

⁶ Pen mɨɖpim u amem, manö ke nɨbö manö nɨɳagep rö hagem God Manö hageinabin u, kale aigöl gɨmim nɨɳmim, Kraiɨ nɨp nɨɳ ud pɨɖöɳ gɨnabim? Pen God Ana yɨp manö rɨmnap hagö, kalöp hag nɨnabin u aij gɨnab. Aka God Ana gö, gasɨ rɨmɨɖ yɨp auöp rö kalöp hag nɨnabin u aij gɨnab. Aka God Ana yɨp gasɨ nɨö, Kraiɨ manö aij rɨmnap kalöp hag nɨnabin u aij gɨnab. Yad kalöp hag nɨnö, kale Kraiɨ Jisas manö aij nɨɳ aij gɨmim, hagöp rö gɨnabim u, aij. Kraiɨ manö iɨ u rɨmnap hag nɨnabin u, Kraiɨ nɨp nɨɳ ud pɨɖöɳ gɨmim rö lɨnab.

⁷ Nan gau rɨmnap gasɨ mɨɖagöp pen manö hagab. Gabu gida nan gau manö hagab. Pen gabu gida manö hag aij gageinab u, nɨbi bɨ gau nɨɳöɳ manö nɨhön nɨhön hagöp a göm dui göm kɨmap ha-gagnaböl.

⁸ Pen aɨɳ magö u, u rö nöɖ, hag aij gageinab u, bɨ an uraköm pen pen gɨnɨg gabun a göm, abad mɨɖeinab?

⁹ Anɨb u rö me, kale nɨbi bɨ gau kalɨp manö ke nɨbö manö nɨɳagep rö hagem, God Manö hageinabim u, kale aigöl göm manö hagaböl me u a göm, nɨɳöl? Kale ke nöɖ hag hag ju lɨnabim.

¹⁰ Mɨnönɳ naböɳ iɨ i manö yabiɨ ke ke iru nöɖ mɨɖöp rö, manö iɨ u mɨɖö nɨɳöl gɨ hagpal; yɨharɨɳ hagagpal.

¹¹ Nɨbi bɨ rɨmnap manö haglö nɨɳagnabun u, hanɨp nɨɳöl, nɨbi bɨ mɨlö gau rö lɨnab. Hon pen kalɨp nɨɳɳo, unbö rö gɨnab.

¹² Kalöp anɨb unbö rö nöɖ gɨnab u, nɨɳ aij gɨmim. Gasɨ rɨmɨɖ mɨɖmagö aɳ kale dan gasɨ nɨɳmim. God Ana nan aij nɨb anɨb gau udnabun a gɨmim gasɨ u nɨɳbim u aij. Pen nɨbi bɨ Kraiɨ lau adö mɨɖpal gau magöɳhalö Kraiɨ nɨp nɨɳ ud pɨɖöɳ göl a gɨmim, nan aij God Ana nɨb gau udmim, klö gɨmim gɨ mɨɖeinabim u aij yabiɨ.

¹³ Anɨb u rö me, kale nɨbi bɨ gau kalɨp manö ke nɨbö manö nɨɳagep rö hagem, God Manö hageinabim u, God nɨp hag nɨɳbe, kalöp gasɨ nɨö nɨɳöl gɨ, manö hagnabim anɨbu ud ado gɨmim, anɨg anɨg hagajun a gɨmim, kalɨp u rö nöɖ hag nɨmim.

¹⁴ Nɨhön gɨnɨg: manö ke nɨbö manö nɨɳagep rö hagem, God nɨp sabe gɨnabin u, ana yad sabe gɨnab pen manö iɨ anɨg göl hagabin u a gem nɨɳagnabin.

¹⁵ Anɨb u, yad ana yad u God nɨp sabe gɨnabin; pen yad u rö nöɖ gasɨ rɨmɨɖ yad u nɨɳöl gɨ nöɖ mɨɖem God nɨp sabe gɨnabin. Yad ana yad u God nɨp kɨmap hagnabin; pen yad u rö nöɖ gasɨ rɨmɨɖ yad u nɨɳöl gɨ nöɖ mɨɖem God nɨp kɨmap hagnabin.

¹⁶ Kale ana kale u nöɖ God nɨp aij a gɨmim sabe geinabim u, nɨbi bɨ gau manö hagnabim u nɨɳöɳ rɨk nɨɳagnaböl. Anɨb u, kale God nɨp sabe gɨmim aij a gɨnabim manö anɨbu iɨ u rɨk nɨɳöɳ, aij a göp a göm “Nɨɳö” a göl rö lagnab.

¹⁷ God nɨp aij a göl gɨ mɨɖeinabim u pen nɨbi bɨ anɨb gau manö hagnabim u nɨɳöɳ, gasɨ rɨmnap halö udöm pɨɖöɳ rɨmnap halö udagnaböl.

¹⁸ Pen God Ana nan aij nɨö, manö ke nɨbö manö nɨɳagep rö haggun u, kalöp nöɖ nɨagöp. Yɨp u rö nöɖ nɨɳɨp, manö ke nɨbö manö nɨɳagep rö iru nöɖ pör hagemɨɖin u, God nɨp aij a gɨpɨn.

¹⁹ Pen Kraiɨ lau adö mɨɖpun nɨbi bɨ gau aip magum gun, manö ke nɨbö manö nɨɳagep rö hagnö nɨbi bɨ rɨmnap nɨɳöɳ rɨk nɨɳagnaböl u, u yɨp aij gagnab. Manö nɨɳeb mɨhöp nöɖ hagnö, nɨbi bɨ rɨmnap nɨɳöɳ gasɨ rɨmnap halö udnaböl u, u yɨp aij gɨnab.

²⁰ Pen aɨɳ mam bɨ. Nɨɳ painɳɳ gasɨ nɨɳbal rö gasɨ u rö nɨɳagmim; nɨbi bɨ kub gasɨ nɨɳbal rö gasɨ u rö nɨɳmim. Nan si nan naij gagep adö u nöɖ nɨɳ painɳɳ rö mɨɖmim. *

²¹ God manö haga rɨmnap hagöɳ, Aisaia God Manö adɨɳ ap kalɨ klɨɨ rɨköm haga, “Bɨ Kub hagöp,

‘Yad nɨbi bɨ gai i rɨmɨɖ uknö,
nɨbi bɨ mɨlö gau nɨbö hagnö apöm,
manö yabiɨ kale ke hagnaböl,

pen nɨbi bɨ gai i manö yad hagnabin
anɨbu nɨɳagnaböl,’ a göp,” a ga. *

²² Anɨb u nɨɳbun, God Ana nan aij nɨö, manö ke nɨbö manö nɨɳagep rö hagpal u, nɨbi bɨ Kraiɨ nɨp nɨɳ udpal gau nɨɳöl a göm nɨagöp; nɨbi bɨ Kraiɨ nɨp nɨɳ udagpal gau nɨɳöl a göm nɨöb. Pen God Ana nan aij nɨö, nɨbi bɨ Kraiɨ manö aij u waiö hag nɨɳbal u, nɨbi bɨ Kraiɨ nɨp nɨɳ udpal gau, nɨp nɨɳ ud aij göl a göm nɨöb; nɨbi bɨ Kraiɨ nɨp nɨɳ udagpal gau, nɨp nɨɳ udöl a göm nɨagöp.

²³ Pen kale nɨbi bɨ Kraiɨ lau adö mɨɖpim gau ap magum gɨmim, magöɳhalö manö ke nɨbö manö nɨɳagep rö hagep nɨɳöl gɨ, nɨbi bɨ manö anɨbu nɨɳagpal gau rɨmnap aka nɨbi bɨ Kraiɨ nɨp nɨɳ udagpal gau rɨmnap raul mɨgan anɨbu aueinaböl u, manö kale anɨbu nɨɳöɳ, nɨbi bɨ gau hauɨ alö hagaböl, a gɨnaböl. *

²⁴ Pen Kraiɨ manö aij u waiö hag nɨöl gɨ mɨɖpe nɨɳöl gɨ, nɨbi bɨ Kraiɨ nɨp nɨɳ udagpal gau rɨmnap aka nɨbi bɨ manö anɨbu nɨɳagpal gau rɨmnap raul mɨgan anɨbu aueinaböl u, manö kale anɨbu nɨɳöɳ, kale nan si naij naij gɨpal u nɨɳöɳ, gasɨ kub nɨɳnaböl. *

²⁵ Gasɨ kub nɨɳöl nɨɳöl gɨ, nan nɨhön nɨhön gasɨ rɨmɨɖ mɨɖmagö kale pi göl

mıdöp gau waiö lö nıñnaböl. Kale anıg göl gası nıñöm, God nıp nıñlö anıñn gö, kugom yımöm, God hib nıpe haglö adö arö nıñöl gı hagnaböl, "Nıñö! God kalöp aip mıdöp," a gınaböl.

God nıp sabe gıñig am magum gımim u, kabö rö nöp gımim

²⁶ Anıb u, añ mam bı, manö hagnıg gabin i nıñmim. Kale ap magum gınabım ñın u, bı ap kımıap ap hagnab; bı ap Kraıs manö aij u adıñ ap manö hag ñınab; bı ap God Ana gası ñınab rö manö u hag ñınab; bı ap manö ke nıbö manö nıñagep rö hagnab; bı ap manö hagnab anıbu, ado göm anıg anıg hagajıp a gınab. Anıb u me, nıbi bı Kraıs lau adö mıdpal gau Kraıs nıp nıñ ud pıdön göl a gımim gası u nöp nıñmim gımim. *

²⁷ Pen bı rımnıap manö ke nıbö manö nıñagep rö hageınaböl u, bı mıñhöp aka mıñhau nıganj nöp manö hagöl. Iru nöp hagagöl. Pen bı añı ap nöp uraköm manö hagnab; bı seg hagagöl. Bı añı ap anıg göl uraköm manö hageınab, bı ke nıbö ap pen uraköm, manö haga u ud ado göm, anıg anıg hagajıp, a gınab.

²⁸ Pen manö ado göm, anıg anıg hagajıp a göm hag ñeb bı ap mıdagainım u, manö ke nıbö manö nıñagep rö hagnıg gaböl bı gau manö anıbu hagagöl; kale ke agamıj kalıp ke abe God nıp abe hagöl.

²⁹ Bı mıñhöp aka mıñhau nıganj Kraıs manö aij u hag ñılö nıñöl gı, bı rımnıap kabö rö hagaböl aka göm, nıñ mıdaiöl. *

³⁰⁻³¹ Pen bı asık nıñ mıdeınaböl anıb gau, bı ap God Ana gö, gası aij pıral hııkö, bı nöd uraköm hagainım u gası anıbu nıñöm asıkö, bı hain uraköm hagnım. Pen pen ab ralöm hagagöl. Añı añı uraköm hagöl. Anıb u, kale magöñhalö Jısas Kraıs manö aij u hag dapım apım gımim me, Jısas Kraıs gası rımnıap halö udmım, gası halö mıdeınabım.

³² Nıbi bı God kalöp nan aij ñö, Kraıs manö aij u hag ñımıdım gau, gası kale ke nıñ aij gımim, manö hag ñımım. Pen kale u rö nöp gası nıñ aij gımim, manö hagpin me u a gımim arö gımim.

³³ Nıñön gıñıg: God gö nıbi bı Kraıs lau adö mıdpal gau hañowañö gagpal; gası nıñöl gı gıñö arö, agamıj mıd aij gıpal.

Pen kale ap magum gımim, Kraıs lau adö mıdpal nıbi bı ram mıñnöñ gau gau magöñhalö gımıdal rö gımim.

³⁴ Kale ap magum gımim, God nıp sabe gımıdım ñın u, nıbi gau manö hagagöl. Bı gau nöp haglö, nıbi gau yıharıñ apdı nıñöl. Juda lo manö anıb umbö rö nöp hagöp. *

³⁵ Nıbi gau manö rımnıap halö nıñun a geınaböl u, kale ram kale ke gau amöm, nugmul bı kalıp hag nıñlö, hag ñıl. Pen nıbi bı Kraıs lau adö God Manö nıñun a göm magum geınaböl anı au, nıbi ap uraköm manö hag ñınab u, gı naij yabıñ gınab.

³⁶ Kale nıbi bı Korid nöd api Jısas manö aij u udmım nıbi bı gau dammım hag ñagpe. Pen hon Jısas manö aij ud arep bı gau, manö aij anıbu damun, kalöp nıbi bı Korid nöp hag ñagno.

³⁷ Kale bı an an, God Ana hanıp nan aij ñö, Jısas manö aij u nıbi bı gau hag ñımıdun a gımim gası nıñbım gau, yad Bı Kub hagöp rö hagabin me u a gımim nıñmım. *

³⁸ Pen bı an manö hagabin anıbi nıñagnab u, manö nıpe u rö nöp nıñagmım.

³⁹ Anıb u, añ mam bı. Gası kub kale u Jısas manö aij u hag ñun a gımim gası u nıñmım. Pen nıbi bı manö ke nıbö manö nıñagep rö hagaiöl u, arö gim a gımim hagagmım.

⁴⁰ Pen kale nıbi bı Kraıs lau adö mıdım gau apım God Manö nıñnabım ñın u, nan nıñön nıñön geınabım, magöñhalö gası nıñ aij göl gı gıpe arnım.

15

Kraıs umöm kauyañ uraka

¹ Añ mam bı. Kraıs manö aij u nöd hag ñainö udmım, manö nıñö yabıñ a gımim nıñ ud pıdön gıpım u, kauyañ hag ñı aij gıñıg gabin.

² Manö aij anıbu kalöp hagnö nıñmım udpe u, nıñ ud pıdön göl gı mıdeınabım u, God kalöp ud kamıñ yunab. Pen nıñ ud pıdön göl gı mıdageınabım u, kale manö nıñö anıbu yıharıñ nıñ udpım rö lınab.

³ Manö yad nöd nıñnö anıbu, manö kub manö aij yabıñ a gem kalöp hag ñınö. Hon nan si nan naij gıpun rö, Kraıs hanıp a göm uma u, God Manö kalı klıñ rıköm, gınab a gıla rö nöp ga. *

⁴ Kraıs umö rıgöl gıñö, ñın mıñhöp mıdöm, ñın mıñhau nıganj u kauyañ uraka u, u rö nöp God Manö kalı klıñ rıköm, gınab a gıla rö nöp ga. *

⁵ Pen Jısas kauyañ uraköm, Pıda mıdeıa au waiö lö, nıp nöd nıñga. Hainö waiö lö, bı manö nıpe ud arep unbö mıgan lanj u nıñla. *

⁶ Hainö ñın ap, Kraıs kauyañ waiö lö, ñın añı anıbu nöp añ mam paip hadred (500) rö nıñla. Añ mam anıb gau rımnıap umla pen magöñhalö rö mıdpal.

* 14:26: 1Ko 12:8-10 * 14:29: 1De 5:21 * 14:34: 1Ko 11:3; 1Di 2:12 * 14:37: 1Jn 4:6 * 15:3: Ais 53:5-12
* 15:4: Mad 12:40; Ap 2:24-32 * 15:5: Luk 24:34; Mad 28:16-17 * 15:7: Luk 24:50

7 Hainö ñin ap, Krais kauyan waiö lö, Jems nija. Ñin ap pen, bi manö nipe ud arep gau magöñhalö nija. *

8 Pen nibi bi rimnap nip nija ñin u ap arö, hainö Jisas yad ke waiö la niñnö. Anib u, yad ñi le pi yag daubal rö ap midainö yip uda. *

9 Yad nibi bi Krais lau adö mideila gau kalip gi naji yabih gi midmidin u, Jisas manö aij ud arep bi midnam rö laga. *

10 Pen God yip mög niñöm ud aij gö, bi nipe midem, ke yabih gipin. Jisas manö aij ud arep bi rimnap wög gipal rö gagpin; yip mög niñöm ud aij yabih gö, wög kub yabih u gipin. *

11 Yad nöp God nip wög gipin a gem hagagabin; kale nöp gipal a gem hagagabin. Hon magöñhalö Krais manö aij u, adö añi hag ñino arö, kale niñmim udpim.

Nibi bi umla gau kauyan uraknaböl

12 Pen Krais umöm uraka a gun manö pör hagnun u, kale rimnap niñöm ginig niñmim, wip gau umöm kauyan uraknaböl a gimim niñbim?

13 Pen wip gau umöm kauyan uraknaböl a ginabim u, Krais nipe ke kauyan urakgöp a ginabim.

14 Pen Krais kauyan urakgöp u, Krais manö aij hag ñimidun manö u, manö yiharin rö liböp. Krais kauyan urakgöp rö hagep, Krais manö aij niñ udpim u manö yiharin rö liböp.

15 Wip umöm uraköl rö lagaiböp u, God Krais nip gö urakgöp. Anib u, God gö Krais uraka manö aij pör hag ñimidun u, manö piral rö liböp.

16 Niñöm ginig: wip gau umöm kauyan uraknaböl a ginabim u, Krais nipe ke u rö nöp kauyan urakgöp a ginabim.

17 Pen Krais kauyan urakgöp, Krais manö aij niñ udpim u manö yiharin rö liböp. Krais kauyan urakgöp, nan si nan naji gipim gac u lik gi yuagböp.

18 Pen Krais kauyan urakgöp, nibi bi Krais nip niñ udöm umla gau, hadö böñ nöp um lug li arblap.

19 Hon Krais nip udun me, gasi halö midpun. Pen mñöñ naböñ il i midun, böñ nöp umainop, nibi bi mög gep rö yabih midainop.

20 Pen Krais uraköm kamini midöp u me, nibi bi Krais nip niñ udöm umbal gau, u rö nöp uraköm kamini mideinaböl.

21 Bi ap gö, nibi bi umnaböl; bi ap gö, nibi bi uraknaböl. *

22 Manö hagabin anibu, Adam nibi bi yam nipe midpun u magöñhalö umnabun,

pen Krais nibi bi yam nipe midpun u magöñhalö uraknabun.

23 Pen God Krais nip nöd gö uraköm, am nipe aip midöp u me, hainö apöm nibi bi nip lau adö midpun gau gö, magöñhalö uraknabun. *

24 Seden kijaki ana naji nipe gau nibi bi gau gi naji ginaböl u pen Krais nipe kalip pa jö gi yuöm, nibi bi nipe abad mideinab gau Bapi God nip ñinab; anibu ñin hain anibu aunab.

25 Niñöm ginig: Krais nibi bi nan gau abad mid damöm, Nap gö, kolmal nipe magöñhalö gau Krais ma mo gau mideinaböl. *

26 Kolmal añi ap nöp mideinab: umeb magö u nöp. Pen ñin hain anibu, u abe gi pis ginab. *

27 Pen nipe gö, nibi bi nan gau magöñhalö ma mo nipe gau midöp a göm kalik kili rikla u, God Krais mo nipe gau midöp hagagla. God nipe nöp gö, magöñhalö Krais mo nipe gau midöp. *

28 Nibi bi nan gau magöñhalö, Ñi nipe Krais mo nipe gau midlö niñöl gi, nipe hagnab, "Bapi mñi ne nibi bi nan gau magöñhalö abad midpun. Mñi yad mo nöp gau mideinabin," a ginab. Anib u me, God añi nöp nan niñöm niñöm midöp gau magöñhalö yabih abad mideinab.

29 Nibi bi umbal gau, uraknaböl a gipin u niñbim. Uraknaböl u, nibi bi ai ginig niñdamam umbal gau kalip nan a göm ñig pakpal? Kale uraknaböl a göm nöp anig gipal.

30 Pen hon u rö nöp, hon niñöm ginig manö aij anibu hagnun, bi hanip gi naji ginig gaböl gau gasi iru niñagpun? *

31 Yad pör niñagpin, ñin i bi ap yip al pak linab aka wasö u niñagpin. Yad kalöp nibi bi gasi niñem, Bi Kub hon Krais Jisas nip ñiñi lem aij a göp a gabin.

32 Pen yad daun kub Epesas i apem, kain hapeb gau rö aip pen pen gipin. Ummön böñ nöp umnabön a gipim u, yad niñöm ginig anig gipin? "Mñi midpun ñin i, nan aij aij niñöl gi, ñig aij aij niñöl gi, gi midaiun; umun böñ nöp umnabun," a gibnep. Manö aij hag ñi aipin u arik arbnep. *

33 Pen nibi bi gasi anibu rö niñbal gau, aip midagaimim. Nibi bi mid aij gipal gau, nibi bi gi naji gipal gau aip magum gaiöl, adö anibu nöp ginaböl.

34 Pen gasi adö ke niñmim nan si nan naji gipim u arö gimim, mid aij gimim.

* 15:8: Ap 9:3-6 * 15:9: Ep 3:8; 1Di 1:15 * 15:10: 2Ko 11:23 * 15:21: Ro 5:12 * 15:23: 1De 4:16; Rep 20:5
* 15:25: Mad 22:44 * 15:26: Rep 20:14 * 15:27: Sam 8:6 * 15:30: Ro 8:36 * 15:32: Ais 22:13

Kale rímnap God níp gasí nîhagpim u, kale nable gîböp.

Kauyan uraköm hañ roman kale u aige rô mîdeinab?

³⁵ Pen kale rímnap hagnabim, “Nîbi bî umbal gau aigöl göm uraknaböl? Uraköm, hañ roman kale u aige rô mîdeinab?” ö ginabim.

³⁶ Pen manö haggal u manö hauí rô. Nan yîh magö gau yube, halö mîdöm kamîh lagnab; umöm nöp kamîh lî nab. *

³⁷ Wid magö aka nan nîhön magö yubim u, ran kub göp rô ju yîmagpim; magö pro gau nöp yubim.

³⁸ Pen magö ke ke yubim anîb gau, God rannîm a göm nîh la rô ranöb.

³⁹ Hañ roman gau u rô nöp ke ke mîdöp. Nîbi bî gau ke la; kaj wal gau ke la; yaur gau ke la; kabsal gau ke la.

⁴⁰ Hañ roman kumi kabö adö lan gau ke mîdöp; hañ roman mînöh naböy adö î i gau ke mîdöp. Hañ roman kumi kabö adö lan aij u ke mîdöp; hañ roman mînöh naböy adö î i aij u ke mîdöp.

⁴¹ Pen sídö mailö u aij u ke la; rakîn mailö u aij u ke la; gapî mailö u aij u ke la. Pen gapî gau u rô nöp ke ke mîdöp rô mailö u aij ke ke la.

⁴² Nîbi bî umöm uraknaböl u anîbu rô. Wip rîgöl gî naböl hañ roman u hij gî lugnab; uraknaböl hañ roman u hij gî lugagnab.

⁴³ Nan mög gep rô ulöm lîbal; uraköm mailö halö mîdnab. Nan klö mîdagöp ulöm lîbal; uraköm pí dör halö mîdnab. *

⁴⁴ Hañ roman ulöm lîbal u hañ roman mînöh naböy adö î i ajpal rô mîdöp; uraköm ana kumi kabö adö lan ajpal rô mîdnab.

⁴⁵ Adö anîbu nöp, God Manö adîh ap Mosis kalî klîh rîköm haga, “Adam nöd nîbö u nîpe ke bî kamîh halö la,” a ga. Adam hain nîbö u pen Ana mîdöp; nîpe nîbi bî gau kamîh mîdep magö u ñab. *

⁴⁶ Anîb u me, nöd hañ roman mînöh naböy adö î i ajep; hainö hañ roman ana ajep.

⁴⁷ Bî nöd nîbö u mînöh nöp aua; Bî hain nîbö u kumi kabö adö lan au nîbö aua.

⁴⁸ Nîbi bî mînöh naböy adö î i mîdpal gau, bî nöd nîbö mîdmîdöp u rô nöp mîdpal. Nîbi bî kumi kabö adö lan mîdpal gau, Bî kumi kabö adö lan mîdöp rô mîdpal.

⁴⁹ Mîñi hon bî mînöh aua rô mîdpun; hainö Bî kumi kabö adö lan au nîbö aua rô mîdeinabun.

⁵⁰ Añ mam bî, yad kalöp hagabin, hañ roman yîharîh u God ram mînöh aij u arep rô lagöp. Nan um hij gî lugnab u pör pör mîdainîm rô lagöp.

⁵¹ Pen manö nöd nîhagmîdal ap kalöp hagnîg gabin. Hon Krai nîbi bî nîpe mîdpun gau magöñhalö umagnabun. Pen hon magöñhalö ke hain nîbö rô lî nabun. *

⁵² Añh magö hagö, añîm añîm yîhîd nöp mailö göp rô, nîbi bî umbal gau urak hañ roman hij gî lugagep mîdeinaböl; pen hon magöñhalö ke hain nîbö rô lî nabun. *

⁵³ Hañ roman hij gî lugnab u, hij gî lugagep lîñîm; hañ roman umeb u, pör pör mîdep lîñîm. *

⁵⁴ Hañ roman hij gî lugnab u, hij gî lugagep lî nab; hañ roman umeb u, pör pör mîdep lî nab ñîñ anîbu, manö kalî klîñ rîköm hagla rô gî nab. Bî God manö hagep Aisaia God Manö kalî klîñ hagöm haga, “Bî Kub umeb magö u al pak lö hadö böy nöp pí s göp,” a ga. *

⁵⁵ Pen bî God manö hagep Hosea God Manö kalî klîñ rîköm haga,

“Umeb magö, uri klö ne mîdöp gai?”

Umeb magö, uri ilön ne mîdöp gai?” ö ga *

⁵⁶ Umeb magö ilön u nan si nan naij gep nîbö; nan si nan naij gep klö u lo manö nîbö. *

⁵⁷ Pen God nîpe Bî Kub hon Jisas Krai nîp yuö apöm hanîp ud asîk yuö kamîh arabun. Anîbu nîhün, God nîp aij a gun.

⁵⁸ Anîb u, añ mam aij yad gau, kale pí dör gîmim, ke gau aragmim. Bî Kub nîp wög gîpun u yîharîh gagun a gîmim, pör nöp klö gîmim, Bî Kub nîp wög göl gî mîdaimim.

16

Nan God nîp ñeb

¹ Mani ud magum gîmim, God nîbi bî kalîp ñî nabim manö u hagnîg gabin. Krai Jisas nîbi bî Galesia Propins mîdpal gau kalîp hagnö rô, kale u rô nöp gîmim. *

² Kale nîbi bî ke ke magöñhalö wik añî añî ñîñ nöd u mani udpim rô u nîhîmim rímnap ud ke gau lîmim ud magum gîmim. Anîg gî nabim u, yad apjakem mani nan a gem hag ajageinam.

³ Pen yad nî nabim u, bî kale nîhîmim bî aij mîdpal gau rímnap hagepe, yad kalîp köp kalî klîñ rîkîñ, kale pen köp u abe mani ñî nabim u abe dam Jerusalem ud aröl.

⁴ Pen yîp arep rô leinab yad ke kalîp ut gî ud arnabin.

⁵ Pen yad Masedonia Propins u amem, m+dpim u n+nabin. *

⁶ Amjakem, kale aip pro magö ap m+deinam rö löp. Y+baud i kalöp aip m+dem, ram m+nöŋ r+mnap arn+g g+nö, y+ip dam adan aŋ u yube arnabin. *

⁷ Kalöp y+har+ŋ mailö s+dö aŋ n+ŋöl arep u y+ip aij gagöp. B+ kub yau a geinab, am kale aip rap+n m+dem hainö arnabin.

⁸ Yad daun kub Epesas i m+dem, Pedikos ñ+n kub u ap padiö n+ŋem hainö n+nabin.

⁹ Daun kub Epesas i, B+ Kub wög kub gabin, pen n+bi b+ iru nöp y+ip j+ n+ŋbal. *

¹⁰ Pen Dimodi m+dpim u auain+m, n+ip ud aij g+mim, n+pe p+ñ+ŋ gagnab. N+pe yad B+ kub u n+ip wög g+pin rö nöp göp u n+ŋmim, *

¹¹ n+ip arö gagmim. Kale magöŋhalö n+ip ud aij g+mim. Hainö arn+g gain+m u, n+ip dam adan aŋ u yuaimim, yad m+dpin i adö g+ aun+m. Mam r+mnap halö aip aunaböl a gem abad m+dpin. *

¹² Pen mam hon Apolos n+ip manö klö hagem haggpin, mam r+mnap arajal rö, aip armön a g+pin u, pen n+pe m+ñi nagnab. Hainö neb rö lain+m n+nab. *

Manö naböŋ r+mnap abe haga

¹³ Kale n+bi b+ n+ŋöl g+ m+daimim. God n+ip n+ŋ ud p+döŋ g+mim g+ m+daimim. Nan ap p+ñ+ŋ gagmim. Klö yab+ŋ g+mim g+ m+daimim.

¹⁴ Pen nan n+hön n+hön g+nabim, n+bi b+ gau kal+ip m+dmagö l+mim g+mim.

¹⁵ Añ mam b+. Kale n+ŋbim, Grik kai Kraiss n+ip n+ŋ udla gau, S+depanas n+bi b+ yam n+pe gau nöd n+ŋ udla. N+ŋ udöm me, n+bi b+ Kraiss lau adö m+dpal gau kal+ip m+dmagö löm wög g+ ñöl g+ nöp m+dpal. An+ib u, añ mam yad kalöp hagabin, *

¹⁶ n+bi b+ aij an+ib gau rö abe, añ mam kale aip wög g+pal gau abe n+ŋmim, hagöl rö nöp g+mim.

¹⁷ Pen kale ap y+ip n+ŋmim rö lagö, S+depanas, Podyunedas, Akaikas apöm y+ip n+ŋbal u y+ip aij yab+ŋ göp.

¹⁸ An+g g+pal an+bu y+ip aij göm kalöp aij göm göp. B+ aij an+ib gau manö hagnaböl u n+ŋ aij g+mim.

¹⁹ Pen n+bi b+ God lau adö m+dpal Esia Propins i, kalöp Korid n+bi b+ gau, “Añ mam b+, kale m+dpim?” a g+pal. Akwila n+bi n+pe Prisila aip kalöp Korid n+bi b+, “B+ Kub kalöp abad m+deiaŋ,” a g+pal. N+bi b+ apöm ram kale ber m+thau magum göm God n+ip sabe g+pal gau u rö nöp haggpal. *

²⁰ Pen añ mam Kraiss lau adö m+dpal gai i magöŋhalö, “Kale m+dpim?” a g+pal. Kale

B+ Kub n+ip n+ŋ udpim rö, pen pen hag w+hai udöl g+, alaun bom halumim.

²¹ Yad Pol, manö naböŋ magö i ñ+magö yad u ke kal+ kl+ñ rikem “Kale m+dpim?” a gabin.

²² N+bi b+ an, B+ Kub n+ip m+dmagö lagnab u, pen ilön udn+m. An+ib u, B+ Kub hon, ne aumön! *

²³ B+ Kub hon Jisas kalöp mög n+ŋöm ud aij g+n+m.

²⁴ Añ mam yad Kraiss Jisas lau adö m+dpim gau, yad kalöp magöŋhalö m+dmagö l+bin. An+ib unbö rö aij.

* 16:6: Ro 15:24

* 16:9: Ap 19:8-10; 2Ko 2:12

* 16:10: 1Ko 4:17

* 16:11: 1Di 4:12

* 16:12: 1Ko 3:6

* 16:15: 1Ko 1:16

* 16:19: Ap 18:2,18,26

* 16:22: Gal 1:8-9

2 Korid Pol köp hain u Korid n̄ibi b̄i kal̄ip kal̄i kl̄iñ r̄ika

¹ Yad Pol. God ȳip hag lö, Kraiſ Jisas manö ud arep b̄i ap m̄idem, mam hon Di-modi aip aui m̄idul, kalöp God n̄ibi b̄i n̄ipe daun kub Korid m̄idpim gau abe, Akaia Propins aij aij gau gau magöñhalö m̄idpim gau abe, köp an̄ibi kal̄i kl̄iñ r̄ikabin.

² Kalöp hagabin, ȳip aij göp u, Bapi God abe B̄i Kub Jisas Kraiſ abe kalöp mög n̄iñmil ud aij ḡilö, agam̄ij m̄id aij ḡimim.

Pol God n̄ip aij a ga

³ B̄i Kub hon Jisas Kraiſ Nap n̄ipe God n̄ip aij a gun. Bapi God ñ̄i pai n̄ipe mög mög n̄iñöm, ud aij göm, pör pör abad m̄id aij yabiñ *.

⁴ Marö r̄imnap han̄ip auaj̄ip, n̄ipe han̄ip abad m̄id aij göp u me, hon pen ado gun, n̄ibi b̄i r̄imnap marö auaj̄ip, kal̄ip u rö nöp ud aij gun abad m̄id aij ḡinabun.

⁵ Kraiſ p̄ig m̄idpun u me, n̄ipe ilön uda rö hon u rö nöp ilön r̄imnap udpun. Pen Kraiſ p̄ig m̄idpun u me, n̄ipe han̄ip pör pör abad m̄id aij göp n̄iñöm hon gas̄i halö m̄idpun. *

⁶ Kale m̄id aij ḡimim gas̄i halö m̄idmim, am n̄ipe aip pör pör m̄ideinabim a göm, Kraiſ Jisas n̄ipe marö r̄imnap han̄ip ñ̄im̄idöp. Pen Kraiſ n̄ipe han̄ip abad m̄id aij göp rö, hon gas̄i halö m̄idpun u n̄iñnabim u me, marö r̄imnap kalöp aueinab u, Kraiſ han̄ip u rö nöp abad m̄id aij ḡinab n̄iñöm m̄id aij gun a ḡimim, gas̄i halö m̄ideinabim.

⁷ Gas̄i hon n̄iñbun u, kale Kraiſ n̄ip arö gagnabim. Hol b̄i m̄ihau ilön udpul rö, kale u rö nöp ilön udnabim; pen God hal̄ip m̄ihöñ ud aij göp rö, kalöp u rö nöp ud aij göm abad m̄id aij gö, gas̄i halö m̄ideinabim.

⁸ Pen añ̄i mam b̄i n̄iñmim. Hol b̄i m̄ihau Esia Propins m̄idul, marö kub udul uñham yabiñ m̄idailo. Kam̄iñ m̄idaiul rö lagöp, hadö umnabul a ḡilo. *

⁹ Hadö umn̄ig gabul a ḡilo. Pen ga adö an̄ibu, hol gas̄i kub yabiñ n̄iñm̄idul u me, hol ke klö m̄idpul a gul hagagpul; God n̄ibi b̄i umbal gau gö urakpal u nöp hal̄ip abad m̄idö n̄iñöl ḡi m̄idpul, a ḡipul.

¹⁰⁻¹¹ Hal̄ip böñ nöp al pak löl rö la u pen n̄ipe hal̄ip ud kam̄iñ yua u me, uri n̄ipe hal̄ip kauyan ud kam̄iñ yun̄ig gab. Kale God n̄ip sabe göl ḡi m̄idpe, hainö gau abe n̄ipe u rö nöp hal̄ip ud kam̄iñ yunab a gul gas̄i halö m̄idpul. An̄ib u, n̄ibi b̄i iru nöp God n̄ip sabe göl ḡi m̄idlö, God n̄ipe n̄iñöm

hal̄ip b̄i m̄ihau ud kam̄iñ yuö me, n̄ibi b̄i iru nöp hal̄ip ḡinab u n̄iñöm hib n̄ipe haglö adö arnab. *

Pol kal̄ip am n̄iñaga, manö u haga

¹² M̄idmagö hol an̄iñbul, n̄ibi b̄i gau aip m̄idul nan n̄ihön n̄ihön ḡipul gau, God hal̄ip aip m̄idö n̄iñöl ḡi, n̄ip gas̄i n̄iñöl ḡi ḡipul. Hol manö n̄iñö nöp hagul ḡi aij nöp ḡipul. Yad waiö hagabin, kalöp pör pör an̄ib unbö rö nöp ḡipul. Pen n̄ibi b̄i gau gas̄i n̄iñbal rö gas̄i n̄iñul an̄ig gagul. God hal̄ip mög n̄iñöm ud aij göm gas̄i ñö an̄ig ḡipul.

¹³⁻¹⁴ Köp kalöp kal̄i kl̄iñ r̄ikm̄idin gau, manö ba gau rö hagem r̄ikagm̄idin; amgö l̄i n̄iñmim, il u ȳiñid n̄iñmim a gem, waiö nöp r̄ikpin. M̄iñi ke ke rö m̄idpun u me, kale ȳip n̄iñbim pen ȳip n̄iñ aij gaggim; pen ȳip aij göp u, ȳip n̄iñ aij ḡipe me, hainö B̄i Kub hon Jisas ado ḡi aunab ñ̄in u, ap magum gun, yad kalöp n̄iñem m̄iñ m̄iñ ḡinabin; kale pen u rö nöp ȳip n̄iñmim m̄iñ m̄iñ ḡinabim. *

¹⁵⁻¹⁶ Adö an̄ibu nöp me, nöd Masedonia Propins aragnö ñ̄in u, yad gas̄i ap n̄iñem köl am n̄iñn̄ig n̄inabin a ḡinö. Yad Masedonia n̄ibi b̄i kal̄ip n̄iñn̄ig arnabin, pen nöd am kalöp n̄iñem arnam, a ḡinö. Pen ado ḡi apem, Judia arn̄ig, adan m̄ilö añ̄i an̄ibu nöp apem, kalöp kauyan n̄iñöl ḡi ap padinam, a ḡinö. An̄ig ḡinö me, kale m̄iñ m̄iñ ḡimim ȳip pen ḡi ñ̄imim nan magö r̄imnap ñ̄ibe ñ̄iñöl ḡi, Judia arnam, a ḡinö. *

¹⁷ Gas̄i an̄ibu rö n̄iñem me, kalöp nöd manö b̄ig yunö u pen hainö nagnö. An̄ig ḡinö u, ȳip pen hagnabim, “B̄i m̄ilö u n̄ip ke aij göp adö u hain göm, ‘Ḡinabin ḡinabin,’ a göm, manö nöp hagöm, hainö gagöp. N̄ipe ȳihar̄iñ b̄i manö ñ̄ig pak ajöp m̄ilö u,” a ḡinabim rö löp u pen,

¹⁸ God b̄i n̄iñö yabiñ nöp hagöp u p̄ig m̄idpin rö u, yad gas̄i m̄ihöp n̄iñem kalöp hagagpin.

¹⁹ Yad, Sailas, Dimodi, hon kalöp God Ñ̄i n̄ipe Jisas Kraiſ manö hag ñ̄ino. Jisas Kraiſ gas̄i m̄ihöp m̄idagöp. N̄ipe yau a göm, hainö wasö gagnab. Manö n̄ihön n̄ihön hagöp u, hagöp rö nöp ḡinab. *

²⁰ God manö adö n̄ihön n̄ihön haga u, Jisas Kraiſ apöm, an̄ib unbö rö nöp magöñhalö göp. Hon n̄ipe an̄ig göp an̄ibu n̄iñbun u me, God n̄ip sabe gun u, Jisas Kraiſ hib n̄ipe hagen, “N̄iñö” a ḡipun. An̄ig ḡipun u, God hib n̄ipe u adö lañ arañ a gun an̄ig ḡipun. *

* 1:3: Ro 15:5 * 1:5: Sam 34:19 * 1:8: Ap 19:23; 1Ko 15:32 * 1:10-11: 2Di 4:18 * 1:13-14: 2Ko 5:12; Plp 2:16 * 1:15-16: 1Ko 16:5-6 * 1:19: Ap 18:5 * 1:20: Rep 3:14

²¹ God n̄ipe nöp gö me, hon abe, kale abe Kraiſ n̄ip c̄ig aij gun m̄idpun. N̄ipe nöp me han̄ip “N̄ibi b̄i yad ke,” a göm, hag löm,

²² Ana n̄ipe u han̄ip n̄ö, apöm m̄idmagö aŋ hon daŋ goŋ l̄i m̄idöp. An̄ib u hon n̄iŋbun, hon God n̄ibi b̄i n̄ipe ke m̄idpun n̄iŋöm n̄ipe haga haga rö nöp magöŋhalö han̄ip n̄inab. *

²³ Pen yad kale Korid kai m̄idpim gau n̄iŋn̄ig gainö u pen amem manö kub hagnö, kale ilön udmim rö löp n̄iŋem me, kalöp mög n̄iŋem me nagnö. God n̄ipe m̄idmagö yad aŋ daŋ n̄iŋöb yad piral hagagabin.

²⁴ Pen manö yad u nöp hain göl a gem gasi u n̄iŋagpin. Kale ke Kraiſ n̄ip gasi n̄iŋbim u me, yad am kalöp hagnö, kale klö ḡimim Kraiſ n̄ip n̄iŋ aij ḡimim c̄ig p̄idöŋ ḡimim m̄iŋ m̄iŋ göl ḡi m̄ideinabim, a gem hagabin. *

2

¹ Pen yad gasi ap n̄iŋem hagnö, “Kalip kauyaŋ am n̄iŋem manö klö hagnö, kalip kauyaŋ ilön udöl rö löp u, am n̄iŋagŋam,” a ḡinö. *

² Pen yad ḡinö kale ilön udeinabim u, an pen m̄idöm ȳip geinab m̄iŋ m̄iŋ ḡinabin? N̄ibi b̄i an̄ibu rö r̄imnap m̄idageinabol.

³ An̄ibu n̄iŋem me, kalöp köp kal̄i kl̄iŋ r̄iknö. Yad gasi n̄iŋnö, “Amjakem n̄ibi b̄i gau n̄iŋem m̄iŋ m̄iŋ yab̄i ḡibnep pen wasö, amjakem kalip n̄iŋnö, ȳip m̄iŋjör yab̄i ḡin̄im rö löp u me, yad aragnabin,” a ḡinö. Yad gasi n̄iŋnö, “Yad ke m̄iŋ m̄iŋ ḡinabin u, kale abe m̄iŋ m̄iŋ ḡinabim,” a ḡinö.

⁴ Köp kal̄i kl̄iŋ r̄iknö an̄ibu, m̄idmagö yad u ilön gö, gasi mlö löf ḡi, amgö ñig ud ḡi dö ḡi yuöl ḡi kal̄i kl̄iŋ r̄iknö. Kalöp marö kub ḡin̄im a gem r̄ikagnö; kalöp m̄idmagö yab̄i l̄ibin rö n̄iŋmim, a gem r̄iknö. *

B̄i nan naij ga u, uri nan naij ga an̄ibu arö ḡimim n̄ip m̄idmagö l̄imim udmim

⁵ Pen yad gasi n̄iŋbim b̄i ap gö marö ga u, ȳip gaga, kalöp n̄ibi b̄i gau m̄idpim kalöp magöŋhalö ga.

⁶ Pen kale magöŋhalö rö n̄ip arö ḡipe u, n̄ipe ilön udöm, ḡi naij ga u hadö n̄iŋöb. An̄ib u, m̄iŋi an̄ig gagmim; arö ḡimim.

⁷ M̄iŋi ḡi naij ga an̄ibu arö ḡimim, n̄ip manö hain hain hagmim. N̄ihön ḡin̄ig: n̄ip an̄ig gagpe, mög kub yab̄i gö, böŋ nöp ap lug pakn̄im rö löp.

⁸ An̄ib u, yad kalöp hagabin, n̄ip mam hon a ḡimim m̄idmagö l̄ibim u, n̄ip hagpe n̄iŋ aij ḡin̄im.

⁹ Yad kalöp köp kal̄i kl̄iŋ r̄iknö u, manö yad u udmim, manö n̄ihön n̄ihön hagnabin magöŋhalö hain ḡimim ḡinabim aka gem köp kal̄i kl̄iŋ r̄iknö.

¹⁰ Pen n̄ibi b̄i kale gau r̄imnap ḡi naij ḡinabol kale arö ḡinabim u, yad u rö nöp ḡi naij ḡinabol an̄ibu arö ḡinabin. Pen yad ḡi naij ḡinabol arö ḡinabin u, Kraiſ ȳip n̄iŋ m̄idöp, a gem, kalöp nan a gem arö ḡinabin.

¹¹ Pen wasö u, Seden han̄ip Kraiſ n̄ibi b̄i n̄ipe r̄imnap gö, ap lug pakun rö löp. Seden pör, ḡinö ap lug paköl a göm n̄iŋöb u, n̄iŋbun. *

¹² Pen Kraiſ manö aij u Droas n̄ibi b̄i kalip hag n̄inam a gem, Droas arainö, B̄i Kub ȳip adan hīkō, wög n̄ipe u ram m̄inöŋ an̄ibu ḡinam rö la u pen, *

¹³ mam yad Daidas Droas au ulhai n̄iŋagnö u me, yad gasi kub n̄iŋem, Droas n̄ibi b̄i kalip, “Aui m̄idaiim” a gem, Daidas n̄ip n̄iŋn̄ig Masedonia Propins aui aunö. *

¹⁴ An̄ib u, God göp rö n̄iŋem, n̄ip aij yab̄i a ḡipin. Ñ̄i n̄ipe Kraiſ n̄ip yuö, apöm Seden n̄ip ud rala m̄igan n̄ipe gau löm, han̄ip uda. N̄ipe han̄ip udöm, ami b̄i kub rö han̄ip uŋ ḡi arö n̄iŋöl ḡi, n̄ibi b̄i ke ke gau han̄ip n̄iŋöm Kraiſ manö aij n̄ipe haŋŋ aij yab̄i rö n̄iŋbal.

¹⁵⁻¹⁶ Kraiſ mab haŋŋ aij auep ud God n̄ip lau sabe ḡi ñöb u rö, hon m̄idpun. N̄ibi b̄i Kraiſ kalip ud kam̄iŋ yuab gau haŋŋ an̄ibu n̄iŋöm haŋŋ aij unbö ke n̄iŋlö, kalip kam̄iŋ m̄idep magö u ñöb. Pen n̄ibi b̄i Kraiſ n̄ip arö ḡipal gau, haŋŋ aŋ̄i an̄ibu nöp n̄iŋöm wip haŋŋ naij u a ḡilö, kalip umeb magö u ñöb. Pen n̄ibi b̄i an wög an̄ibu ḡin̄im rö löp? *

¹⁷ N̄ibi b̄i iru nöp mani nan gau iru nöp udun a göm, God Manö aij n̄ipe u hag ajpal. Pen hon unbö rö gagpun. God n̄ipe han̄ip hag l̄i yuöm n̄iŋ m̄idö n̄iŋöl ḡi, hon Kraiſ n̄ibi b̄i n̄ipe m̄idun manö n̄iŋö yab̄i nöp hagun a gun, God Manö aij n̄ipe u kabö göl nöp hag n̄ibun.

3

¹ Pen manö kal̄i kl̄iŋ r̄ikabin an̄ibi, “Yad köp kal̄i kl̄iŋ r̄iknö, han̄ip ud aij göl,” a gem, r̄ikagabin. Hon n̄ibi b̄i ȳihar̄iŋ rö m̄idun, han̄ip udmim, a gun, n̄ibi b̄i kale n̄iŋbim r̄imnap kalip hagno, köp r̄imnap kal̄i kl̄iŋ r̄ik ñ̄ilö, hon dap kalöp ñ̄ino n̄iŋmim, han̄ip udagnabim. Pen kale, “B̄i gai i kalip udmim,” a ḡimim, köp r̄imnap kal̄i kl̄iŋ r̄ik ñ̄ibe, hon dam n̄ibi b̄i r̄imnap kalip ñ̄agnabun. *

* 1:22: Ep 1:13-14; 2Ko 5:5 * 1:24: 1Pi 5:3 * 2:1: 1Ko 4:21 * 2:4: Ap 20:31 * 2:11: Luk 22:31 * 2:12: Ap 14:27; 1Ko 16:9 * 2:13: Ap 20:1 * 2:15-16: Luk 2:34; 2Ko 3:5-6 * 3:1: 2Ko 5:12; Ap 18:27

2 Pen kōp mīdmagō aŋ hon daŋ kalī klīñ rīk mīdōp rō me, kale nībi bī mīdpim. Gasī hon nīŋbun u, kalōp manō hag űno nīŋmim udpim u me, nībi bī gau kalōp nīŋōm, hon bī aigale bī rō mīdpun u nīŋnabōl. *

3 Pen hon Kraiŋ nīp wōg gīno, Kraiŋ nīpe ke kōp anībi kalī klīñ rīkōm hanīp űa. Yīg nan kalī klīñ rīkep udōm rīkpal rō wasō; kabō adō u kalī klīñ rīkpal rō wasō. God pōr kamīŋ mīdōp Ana nīpe u Kraiŋ manō aij nīpe u nībi bī mīdmagō aŋ kale daŋ rīkōp. *

4 Yad manō hagabin anībi, God nīhōn nīhōn hagōp u Kraiŋ magōŋhalō anīb unbō rō nōp gīnab, a gem hagabin.

5 Hon nīŋbun, hon klō hon ke gīno wōg aij arnīm rō lagōp; God nōp me hanīp gī űō nīŋōl gī, gīno wōg aij arnab.

6 God nīpe nōp gō, hon wōg gī űeb bī nīpe mīdun, God Manō hain nībō hag lōp u, damun nībi bī gau kalīp hag űibun. God Manō hain nībō hag lōp anību, lo manō u rō wasō; manō hain nībō hag lōp u, God Ana űōb. Lo manō gō, nībi bī umnabōl; pen God Ana gō, nībi bī kamīŋ mīdeinabōl. *

7 Lo manō anību, God kabō haŋai bad adō u kalī klīñ rīkō, Moŝis dauō nīŋōl gī, mailō kub yabī ga. Mailō kub anību Moŝis mulu maj mīgan nīpe mailō gīmīdōp. Mīdō mīdō mailō kub anību hadō ur gaia pen Isrel nībi bī Moŝis mulu maj mīgan nīpe nīŋōl rō laga. Lo manō umeb magō daua u pen mailō kub yabī halō aua. *

8 Pen God Ana wōg nīpe gab u mailō aij unbō ke halō mīdōp.

9 Manō kub hegep lo manō u mailō halō aua rō, hon God amgō ilō adō nīpe u nībi bī kamīŋ aij rō lep manō aij anību mailō halō unbō ke yabī aua. *

10 Mailō aij unbō ke uri hadō auub u me, lo manō nōd mailō halō aua u uri mailō gagōp.

11 Lo manō u pōr mīdagōm ur gīnīg gaia pen mailō halō aua; anīb u me, manō aij u pōr pōr mīdōm ur gagnab u mailō aij unbō ke halō mīdōp.

12 Anīb u, hon gasī halō mīdun, ana udagun, klō gun Kraiŋ manō aij u waiō hag űibun.

13 Moŝis ga rō gagun. Nīpe lo manō u damōm, mulu majmaŋ nīpe u mailō kub yabī ga, pen mīdō mīdō mailō kub ga anību pro gō auō nīŋōl gī, Moŝis nīpe nībi bī gau pro gajīp anību nīŋagōl a gōm, usajīl bad ap udōm, mulu majmaŋ nīpe u paŋu ga. *

14-15 Pen gasī kale nīŋ aij gagla. Nīhōn gīnīg: usajīl bad rō gasī kale wam wam gōm mīdeia u me, God nōd hadame nōp manō nīŋō hag lep haga manō u amgō lī nīŋla u pen manō il u nīŋagla. Mīűi u rō nōp kale lo manō anību amgō lī nīŋbal pen nan usajīl bad rō gasī kale wam wam gō, manō il nīŋagpal. Nan usajīl bad rō gasī kale wam wam gōp u, Kraiŋ nīpe nōp ud ke gau yunīm rō lōp.

16 Pen nībi bī Bī Kub u nīp aunabōl u, nīpe usajīl bad gasī kale paŋu gōm mīdōp u, ud wal gī yuōm, gasī kale pīral hīkō, nīŋnabōl. *

17 Bī Kub hagabin u, Ana u me. Ana nīpe hon aip mīdeinab u, nan nīhōn nīhōn gōm hanīp bī nagīman rō līnīm u, nīpe pa jō gī ke gau yuōm hanīp ud asīk yunab. *

18 Pen mulu majmaŋ hon u paŋu gī pī gun mīdagpun rō, hon magōŋhalō Bī Kub mailō aij nīpe u waiō nīŋbun. Nīpe gō, hon magōŋhalō nīpe ke mailō aij halō mīdōp rō līnabun. Magō aűi nōp nīpe mīdōp rō lagnabun; pen űn aűi aűi nīpe pōr nōp hanīp gī gī gō, hon mailō aij nīpe mīdōp rō līnabun. Bī Kub anīg gab u Ana u me.

4

Mīnōŋ ud rin cōg gīpal rō u, hon nībi bī mīdpun

1 God hanīp mōg nīŋōm udōm, wōg anībi hag lō gīpun u me, hon gasī iru nīŋagpun.

2 Pī gōm gīpal adō u abe, nable gō nīŋōl gī gīpal adō u abe hon gagpun. Nībi bī gau kalīp manō pīral hagagpun. Hon God Manō hag űnīnīg gabun u, manō hon rīmnap halō hagun hag űagpun. Nan nīhōn nīhōn gīpun gau pīral adō u gagpun. God Manō aij nīpe u kabō gōl nōp waiō hag űibun. Anīg gīno, nībi bī gau hanīp nīŋōm, mīdmagō aŋ kale daŋ nīŋnabōl, hon God amgō ilō adō nīpe u bī aigale bī rō mīdpun. *

3 Nībi bī umabōl gau nōp, manō aij waiō hag űibun u nīŋōm, usajīl bad rō manō aij adō mīdōp nīŋōm nīŋagun a gīpal.

4 Kale nīŋagpal u, Seden ram mīnōŋ il i god rō mīdōp u, gasī kale wam wam gō, Kraiŋ manō aij mailō halō mīdōp manō u nīŋagpal. God nīpe mīdōp rō, Kraiŋ u rō nōp mīdōp u nīŋagpal. *

5 Pen manō hag űibun u, hon bī aigale bī rō mīdpun manō u hag űagpun; Jiŝas Kraiŋ nīpe nōp Bī Kub mīdōp nīŋōm Jiŝas wōg nīp gun, wōg gī űeb bī kale mīdpun a gun, manō aij kalōp hag űibun.

6 God nōd “Sībōn aŋ yaŋ mailō gaŋ,” a ga. God aűi anību nōp mailō nīpe mīdmagō aŋ

* 3:2: 1Ko 9:2 * 3:3: Eks 24:12; Jer 31:33; Esi 36:26-27
* 3:9: Dud 27:26; Ro 1:17 * 3:13: Eks 34:33 * 3:16: Eks 34:34
1De 2:5 * 4:4: Ep 2:2; Kol 1:15; Hib 1:3

* 3:6: Jer 31:31; 1Ko 11:25; Jon 6:63 * 3:7: Eks 34:29
* 3:17: Jon 8:36; Ro 8:2 * 4:2: 2Ko 2:17;

hon danj ñi lab. Anþb u, God mailö aij nþpe u Kraiss mulu majmarj mailö gab u hadö nþjbun. *

⁷ Mþnõj ud rin cõg gþ lþbal rö u, hon nþbi bþ mþdpun. Pen God nþpe nan aij unbö ke anþbi hanþp anj danj lõp. Anþb u nþjbun, klö hon ke wasö; God klö nþpe ke ñö udun anþg göl mþdpun u nþjbun. *

⁸ Hanþp böj böj rþdik gþpal u pen hon pak gulu gþ arbun. Gasþ iru nþjbun u pen gasþ halö mþdpun. *

⁹ Hanþp yu gþ yubal u pen mam hon pör aip mþdöp. Hanþp yþharþj gabi pakpal umagpun.

¹⁰ Jisas nþp paköm al pak la rö, hanþp u rö nöp paköm al paknþg gþlö bþslam mþdpun. Pen anþg gö, nþbi bþ gau hañ romanj hon nþjõm, Jisas kamþj mþdöp u waiö nþjnaböl. *

¹¹ Hon kamþj mþdpun u, Jisas nþp nþj udpal, a göm, hanþp pör pör nöp al paklþnþg gaböl. Pen gaböl anþbu, nþbi bþ gau hañ romanj hon nþjõm Jisas kamþj mþdep magö nþpe u nþjöl a göm, God kalþp arö gö anþg gaböl. *

¹² Hon pör pör umun rö lõp u pen hon anþg gþno, kale kamþj mþdmim rö lõp.

¹³ God Manö u bþ ap kalþ kliñ rþkõm haga, “God nþp nþj udpun u me, anþg hagpin,” a ga. Anþb u rö, hon u rö nöp God nþp nþj udpun u me, manö hagpun. *

¹⁴ Hon nþjbun, God gö Bþ Kub Jisas kauyar uraka rö, hanþp u rö nöp gö urakno, hanþp abe kalöp abe dam Jisas mþdöp au lþnab. *

¹⁵ Nan hagabin anþb i magõjhalö kalöp nan a gem hagabin. Anþg gþno, ñn añþ añþ God nþpe nþbi bþ gau gau iru nöp ud aij göm abad mþdö, kale God nþp aij a göl gþ gþlö nþjöl gþ, hib nþpe u i adö lanj ap rannab.

God nþp nþj udun gasþ halö mþdpun

¹⁶ Anþb u, hon gasþ halö mþdpun. Hañ romanj ñin ma hon hainö gþ lugnþm rö lõp u pen God hanþp pör pör ana anj hon danj klö ñö nþjöl gþ kamþj mþdpun. *

¹⁷ Marö pro udpun anþb gau nan kub wasö; yþharþj magö utep ap nöp udpun. Pen marö anþb gau udun, am Kraiss aip mþdun pör nöp pör nöp mailö aij kub yabþt gau mþd aij gþnabun. *

¹⁸ Mþnõj nabõj adö il i mþdun, nan amgö magö nþjeb gau gasþ iru nþjagpun; nan adö lanj au amgö magö nþjagep gasþ nþjbun. Nan amgö magö nþjeb gau magö utep nöp

mþdeinab; nan amgö magö nþjagep gau pör nöp pör nöp mþdeinab. *

5

¹ Hañ romanj hon mþñi mþdöp ñin anj i, ram bada bad rö mþdöp. Pen ram bada anþbu ud waf gþlö aka asöl gö, God nþpe hanþp ram hain nþbö ap ram mþnõj nþpe kumi kabö adö lanj au gþ lö mþdeinabun. Ram anþbu bþ ram gþpal rö wasö; God nþpe ke gþ lö, pör nöp pör nöp mþdeinab. *

² Ram hain nþbö anþbu yþjþd udun waij rö rol gun, a gþ gasþ nþjöl gun abad mþdpun. *

³ Nþhõn gþnþg: God nþpe hanþp waij rö rol gþ ñeinab u, magö nöp mþdageinabun.

⁴ Mþñi ram bada anþbi mþdun, marö gö nþjöl gþ ake gabun. Pen arö gun, magö nöp mþdaiun a gþ gasþ u nþjagpun; kumi kabö adö lanj mþdep hañ romanj u udun a gþ gasþ u nþjbun. Hañ romanj kamþj mþdep u apöm, hañ romanj umeb nõd nþbö u böj nöp ñþj haknab, a gþ gasþ u nþjbun.

⁵ God gasþ nþpe ke nþjõm, hañ romanj hain nþbö ñþnam a göm, Ana nþpe u nöp yuö apöm hanþp aip mþdöp u me, God nþpe haga rö nöp gþnab u nþj aij gþpun.

⁶ Anþb u me, hon pör pör gasþ halö mþdpun. Pen hañ romanj anþb i halö mþdpun ñin anj i, Bþ Kub ram nþpe kumi kabö adö lanj au mþdagpun. *

⁷ Bþ Kub nþp gasþ nþjöl gþ aipjun u pen amgö nþjagpun.

⁸ Hon gasþ halö mþdpun. Hañ romanj hon i arö gun, am Bþ Kub aip ram mþnõj nþpe kumi kabö adö lanj au mþdaiun, a gþ gasþ u nþjbun. *

⁹ Anþb u, ram mþnõj hon au hañ romanj mþdeinabun aka arö gun Bþ Kub ram nþpe am mþdeinabun u, nþp aij gþnab adö u nöp gun, a gþ gasþ u nþjbun. *

¹⁰ Nþhõn gþnþg: hon magõjhalö am Kraiss amgö ilö adö nþpe au mþdno, mþñi hañ romanj halö mþdun nþhõn nþhõn gþpun, aij gþpun aka aigöl gþ rö gþpun u nþjõm, pen anþbu rö ñnab. *

¹¹ Bþ Kub nþpe Bþ piñþj gep mþdöp u nþjun, klö gun, nþbi bþ gau nþp nþj udöl a gun, kalþp manö aij nþpe hag ñþbun. Hon bþ aigale bþ rö mþdpun u, God nþj aij göp; kale u rö nöp, hon bþ aigale bþ rö mþdpun u abe nþjmim rö lõp.

¹² Manö kalþ kliñ rþkabin anþbi, hon bþ aij hanþp udmim manö u rö, kalöp hagabin. Manö kalþ kliñ rþkabin anþbi nþjmim, hanþp nan a gþmim gasþ nþjmim

* 4:6: Jen 1:3; Ais 9:2; 2Ko 3:18 * 4:7: 2Ko 5:1 * 4:8: 2Ko 1:8; 7:5 * 4:10: 1Ko 15:31 * 4:11: Ro 8:36
* 4:13: Sam 116:10 * 4:14: 1Ko 6:14 * 4:16: Ep 3:16 * 4:17: Ro 8:17-18 * 4:18: Kol 1:16 * 5:1: 2Ko 4:7
* 5:2: Ro 8:23 * 5:6: Hib 11:13-16 * 5:8: Plp 1:23 * 5:9: Kol 1:10; 1De 4:1 * 5:10: Ekl 12:14

m+iñ m+iñ g+mim, a gem kal+ kliñ r+kabin. An+g g+no, n+bi b+ m+dmagö añ dan wasö, hañ roman+ höñ adö u nöp n+hön rö m+ðöp u gas+ n+ñbal gau, kal+p manö pen hagemim a gem manö an+bu kal+ kliñ r+kabin.

13 Pen manö hagabun i, kale r+mnap hagnabim, hau! alö manö an+bu hagab, a g+inabim. Pen kale an+g rö hageinabim u, Pol b+ gau God hib n+pe haglö adö arañ a göm an+g hagaböl, a g+mim gas+ u n+ñmim. Pen b+ hau! wasö, b+ gas+ m+ðöp rö hagaböl u, a geinabim u, Pol b+ gau manö hagaböl u han+p nan a göm hagaböl a g+mim, manö hon n+ñ udmim.

14 Krai n+pe b+ añ+ yab+! u n+bi b+ magöñhalö nan a göm uma rö, hon n+bi b+ magöñhalö aip umno, a gun n+ñbun. Krai han+p n+bi b+ magöñhalö m+dmagö löp u n+ñun, gas+ hon adö u ke n+ñun gagpun.

15 Krai n+bi b+ magöñhalö nan a göm uma. An+b u, m+iñ r+köl hainö, han+p ke aij g+inab adö u n+ñun gagun; B+ Kub han+p nan a göm umöm kauyan uraka u n+p aij g+inab adö u nöp gun. *

16 N+bi b+ m+nöñ naböñ il i n+bö gau n+ñbal rö nöp n+ñun, "N+bi b+ gau aij, n+bi b+ gau naj," a gun n+ñagpun. Krai n+p nöð gas+ piral adö an+bu rö nöp n+ñno u pen uri n+p adö an+bu rö n+ñagpun.

17 N+bi b+ Krai n+p c+g g+pal gau, God gö kam+ñ g+sön n+bö adö u m+ðpal. Nan nöð n+bö u p+s gö, nöð m+dm+dal rö m+dagpal; nan g+sön n+bö hadö auub. *

18 Hon kam+ñ g+sön n+bö m+ðpun an+bu, God n+pe nöp gö m+ðpun. Nöð n+bi b+ al n+ñeb n+pe m+daino u pen hainö Krai n+p yuö apöm, han+p ud God aip j+m ñöl löm, n+bi b+ r+mnap halö God aip j+m ñöl m+ðaiöl, a göm, han+p wög an+bu hag la. *

19 Krai kal+p nan a göm uma u me, God n+bi b+ gau magöñhalö nan si nan naj g+pal gau n+ñem arö g+no, yad aip j+m ñöl m+ðaiöl, a göm ga. Pen God n+pe han+p manö aij an+bu ñöm, n+bi b+ gau magöñhalö hag n+mim a göm, han+p n+bi b+ wög gep n+pe hag löp. *

20 Hon me, Krai b+ an+ n+bö n+pe m+ðun, God manö aij hagöp u udun n+bi b+ gau kal+p hag n+m+ðun. Krai b+ n+pe m+ðpun u me, kalöp hagabun, Krai manö aij u n+ñ udmim, yau a g+pe, God kalöp ud aij göm n+p aip ud j+m n+ñab.

21 Krai nan si nan naj ap gaga pen God nan si nan naj hon magöñhalö Krai n+p ña. God ga an+bu, hon Krai aip m+ðun, God kam+ñ aij m+ðep magö n+pe u halö udnabun a göm ga. *

6

1 Hon God aip j+m ñöl wög g+pun rö, kalöp manö klö g+ hagun hagabun, God kalöp mög n+ñöm ud aij göp u, arö gagmim.

2 God n+pe hagöp, "Manö ne n+ñnam a gem m+ðainö n+ñ u, y+p hag n+ñaina n+ñnö.

Nöp ud kam+ñ yunam a gainö n+ñ u, nöp g+ ñ+nö," a ga.

Pen n+ñim! M+iñ n+ñ i nöp God n+bi b+ gau manö n+ñnam a göm m+ðöp. M+iñ n+ñ i nöp God n+bi b+ gau kal+p ud as+k yuö, kam+ñ arnaböl. *

3 God n+p wög g+pun u ar aij g+n+im, a gun, n+ñ aij gun g+pun. N+bi b+ r+mnap han+p n+ñöm, gas+ r+mnap auö, ap lug paknaböl adö u gagpun.

4 Pen n+hön n+hön g+pun u, God n+p wög gabun u n+ñöl, a gun, nag+ aij adö u nöp g+pun. An+b u, God n+p wög gun b+stam m+ðun arö gagpun. M+ñör n+hön n+hön gö, u+ham m+ðpun a gun gas+ an+bu n+ñagpun.

5 Han+p n+ñ r+mnap m+iñ magö pakpal; n+ñ r+mnap nag+ l+bal; n+ñ r+mnap ram m+nöñ ap b+ uraköm polisman aip aka ami b+ aip pen pen göm sö! han+p an+ au abe al pak l+bal; n+ñ r+mnap wög g+ dam dam ake lagpun; n+ñ r+mnap han aij gagpun; n+ñ r+mnap kiyö hanbun. *

6 Pen gas+ aij nöp n+ñun, n+ñ aij gun, n+bi b+ kal+p n+ñno, hon mulu lugö wasö, kal+p ud aij g+pun. Hon aige gö! gun an+g g+pun? Ana U+ han+p an+ dan m+ðöp u me, n+bi b+ m+dmagö yab+! l+ibun; *

7 God han+p klö n+pe ñö, Krai manö aij u kabö gö! nöp hagpun; g+ aij gep u ha!aun gasa! hon rö n+magö y+jg abe n+magö s+dagö abe m+ðöp.

8 N+bi b+ r+mnap hib hon haglö adö aröp; n+bi b+ r+mnap hib hon udlö yagol lugöp. R+mnap han+p manö aij hagpal; r+mnap han+p manö naj hagpal. Hon b+ piral hagep a g+ gas+ n+ñbal u pen hon manö n+ñö nöp hagpun;

9 hon n+bi b+ hib m+ðagöp yab+! a g+ gas+ n+ñbal u pen hib hon n+ñbal; hadö umbun rö löp u pen kam+ñ m+ðpun. Han+p m+iñ magö pakpal u pen umagpun; *

10 m+ñör kub göp u pen m+iñ m+iñ gö! g+ m+ðpun; b+ mög gep rö m+ðpun u pen wög hon g+pun adö u n+bi b+ iru nöp n+bi b+ gep rö m+ðpal; nan m+ðagöp rö m+ðpun u pen magöñhalö udpun.

11 Korid n+bi b+ gau, kalöp manö pi gun hagagabun, waiö yab+! hagabun; kalöp m+dmagö l+ibun.

12 Hon kalöp m+dmagö l+m+ðun u, uri u rö nöp an+g gö! nöp g+pun pen kale han+p

* 5:15: Ro 14:7-8 * 5:17: Ro 8:1; Gal 6:15 * 5:18: Ro 5:10 * 5:19: Ro 3:23-25 * 5:21: Hib 4:15 * 6:2: Ais 49:8 * 6:5: 2Ko 11:23-27 * 6:6: 1Di 4:12 * 6:9: 2Ko 4:10

mɪdɪmagō lɪmɪdim nagɪ adō u pen dam gai yubim.

¹³ Kalōp nɪ pai yad rō lō me hagabin: hon kalōp mɪdɪmagō lɪbun rō, kale u rō nōp hon mɪdɪmagō lɪmim. *

Nɪbi bɪ Kraiss nɪp nɪŋ udagpal gau aip jɪm nɪagmim

¹⁴ Kale nɪbi bɪ Kraiss nɪp nɪŋ udagpal gau aip jɪm nɪagmim. Nɪbi bɪ gɪ aij gɪpal gau, aige gōl gōm nɪbi bɪ gɪ aij gagpal gau aip jɪm nōl gɪlō arō aij gɪnab? Nɪbi bɪ mailō mɪdpal gau, aige gōl gōm nɪbi bɪ sɪbōn yaŋ mɪdpal gau aip jɪm nōl gɪlō arō aij gɪnab? *

¹⁵ Kraiss aip kɪjaki aip manō hag adō aɪnɪ lagnabil. Nɪbi bɪ Kraiss nɪp nɪŋ udpal gau, nɪbi bɪ Kraiss nɪp nɪŋ udagpal gau aip u rō nōp gasɪ adō aɪnɪ nɪŋagnabōl.

¹⁶ God kamɪŋ u, hon sabe gep ram nɪpe mɪdpun. God nɪpe haga,

“Yad aŋ kalɪp gau mɪdem,
God kale u mɪdnō,
kale pen nɪbi bɪ yad
mɪdeinabōl,” a ga.

Pen God sabe gep ram aip, nan yɪharɪŋ sabe gɪpal nan piral gau aip, manō ap hag adō aɪnɪ lōm gɪlō arnɪm rō lagōp. *

¹⁷ Anɪb u, Bɪ Kub nɪpe haga,
“Kalɪp arō gɪmim,
kale ke mɪdaimim.

Nan yɪp asɪŋ la gau uɪ maɪɪ gageinabim u, kalōp udnabin. *

¹⁸ Nap kale mɪdnō,
kale nɪ pai yad mɪdeinabim.

Yad Bɪ Kub unbō ke, bɪ gep yabɪl u, anɪg hagabin,” a ga.

7

¹ Mɪdaimam aij yad gau. God hanɪp manō aij manō nɪŋō anɪbu hagōp rō, nan si nan naj gɪpun gau haɪ romanɪ hon abe gasɪ rɪmɪd hon abe gɪ naj gōp u, nan asɪŋ bōŋ nōp arō gun, God nɪp pɪŋɪŋ gun, pōr pōr nōp gɪ aij nōp gɪ mɪdaiun.

Pol mɪn mɪn ga

² Kale hanɪp ud mɪdɪmagō lɪmim. Hon nɪbi bɪ kalōp ap manō piral hagun, gɪ naj gun, haɪōwatō gun gagno.

³ Yad kalōp hag pro gɪnɪg hagagabin. Nōd kalōp hagnō rō, hon kalōp mɪdɪmagō yabɪl lɪbun; kalōp aip kamɪŋ mɪdeinabun aka umnabun u, kalōp mɪdɪmagō lun jɪm nōl nōp mɪdeinabun.

⁴ Kalōp gasɪ ke nɪbō rɪmnap nɪŋagpin, aij gōp nōp nɪŋōl gɪ mɪdpin. Yad kalōp gasɪ nɪŋem, nɪnɪ lem gasɪ halō mɪdpin. Hanɪp marō yabɪl gab u pen yad mɪn mɪn gōl gɪ mɪdpin.

⁵ Pen hon Masedonia Propins apjakno nɪn u, magō ap ake lun yɪharɪŋ mɪdagaino. Mɪŋjōr ke ke iru yabɪl mɪdō, hanɪp pen pen gɪlō, gasɪ iru yabɪl nɪŋno. *

⁶ Pen God nɪbi bɪ mōg nɪŋbal gau ud aij gōp u, Daidas nɪp yuō auō, hanɪp ud aij ga.

⁷ Daidas nɪpe aui apōm, kale nɪhōn nɪhōn gɪmim nɪp ud aij gɪpe manō adō u hagōm; yɪp gasɪ nɪŋ aij gaibe manō adō u hagōm; kale yad aip gasɪ adō aɪnɪ nōp nɪŋagaino u kale mōg gaia manō adō u hagōm; kale yad aip kauyan jɪm nōl mɪdaiun, a gasɪ nɪŋaibe manō adō u hagōm; yɪp manō anɪbu haga nɪŋem yad aij yabɪl ga.

⁸ Kōp kali kliŋ rɪknō u nɪŋbe, kalōp mōg yabɪl ga u yad magō ap gasɪ kub nɪŋnō; pen uri yad gasɪ kub nɪŋagpin. Manō klō hagem kōp kalɪ kliŋ rɪk yunō anɪbu, kale nɪŋbe, mōg ga u pen u yɪharɪŋ magō uɪep magō ap nōp ga. *

⁹ Hainō me, aŋ hon i nagɪ naj adō u gagun, a gɪmim mōg nɪŋmim arō gɪpe u, yad mɪn mɪn gɪpin. Kalōp mōg ga anɪbu, God gɪnam a gōm nɪŋa rō nōp kalōp gɪ aij ga u me, kōp kalɪ kliŋ rɪknō anɪbu, aij nōp rɪknō.

¹⁰ Nɪbi bɪ God nɪp gasɪ nɪŋōm, nan si nan naj gɪpal u nɪhōn gɪnɪg anɪg gɪpun a gōm, nagɪ naj gɪpal adō u arō gɪlō, God kalɪp ud kamɪŋ yunab u aij gōp. Pen nɪbi bɪ God nɪp gasɪ nɪŋagōm, yɪharɪŋ nōp nan dui gɪpin u nɪhōn gɪnɪg anɪg gɪpin a gɪnabōl u, umōm God nɪp aragnabōl. *

¹¹ Pen kale nan si nan naj gɪpim u nɪhōn gɪnɪg anɪg gɪpun a gɪpe anɪbu, God gaia, gasɪ nɪŋ aij gɪmim gɪpe. Kale klō gɪmim, aŋ hon i gɪ naj gagpun nɪŋlaŋ a gɪpe. Kale pɪŋɪŋ gɪmim, kal gɪmim, bɪ aŋ kale au gɪ naj ga bɪ anɪbu nɪp gasɪ nɪn a gɪpe. Klō gɪmim, mɪdɪmagō yabɪl lɪbe u, hon nɪŋbun kale nan anɪbu gɪ naj gagpin.

¹² Kalōp kōp nōd kalɪ kliŋ rɪk yunō u, bɪ nan si nan naj ga u aka bɪ nɪp gɪ naj ga u gasɪ nɪŋem kalɪ kliŋ rɪkagnō. Kalōp nɪbi bɪ nōp gasɪ nɪŋem, God nɪŋ mɪdō nɪŋōl gɪ, kale hanɪp mɪdɪmagō lɪbim u kale ke nɪŋ aij gɪnabim, a gem, kōp kalɪ kliŋ rɪknō.

¹³ Pen kale kōp anɪbu nɪŋmim, hanɪp ud aij yabɪl gɪpim u me, hon mɪn mɪn gun gasɪ halō mɪdpun.

Pen Daidas kalōp am nɪŋōm apōm aiud udōm mɪn mɪn gaia u nɪŋun, hon u rō nōp mɪn mɪn gɪpun. Daidas nɪp ud aij gɪpe u, mɪn nɪpe nɪnɪ lōm mɪd aij gōp.

¹⁴ Daidas nɪp nōd, aŋ mam Korid gau nōp ud aij gɪnabōl a gɪnō rō nōp gɪpe u me, yad nable gagōp. Manō kalōp hagpin gau pōr nɪŋō nōp hagpin rō, manō Daidas nɪp

* 6:13: 1Ko 4:14 * 6:14: Ep 5:11; 2Sa 7:14; Jer 31:9 * 6:16: 1Ko 3:16; Lep 26:12 * 6:17: Ais 52:11; Rep 18:4
* 7:5: 2Ko 2:13 * 7:8: 2Ko 2:4 * 7:10: Mad 27:3-5; Hib 12:16-17

hagnö u, rap+in hagnö u pen u rö nöp n+ñjöp yab+ñ nöp hagnö.

15 Pen Daidas apjaköm kalöp manö hagö, kale pa g+il g+il göl g+í, manö n+ñpe u udmim, n+ñp ud aij g+ípe u gas+ n+ñjöm, n+ñpe kalöp m+ídmagö yab+ñ löp.

16 Pen yad m+ñi n+ñj aij g+ípin, kale adö ap ke gagnabim; g+í aij nöp g+ínabim u me, yad m+ñi m+ñi yab+ñ g+ípin.

8

Masedonia n+ñbi b+í mani kub ñ+íla

1 Pen añ mam b+. N+ñbi b+í Kraiss p+ig m+ídpal Masedonia Propins r+ígonj gau, God n+ñpe kal+íp mög n+ñjöm ud aij yab+ñ göp. *

2 Mani kale m+ídagö, u+tham m+ídeila u pen kale m+ñi m+ñi göl g+í mani kale God n+ñp ñeb ha+öwa+ö ñ+íla.

3 Yad ke n+ñjbin, mani kale iru m+ídagéia u pen mani kale ñeb añ u nöp ñ+agla; kale kub yab+ñ rö ñ+íla. Gas+ kale ke n+ñjöm,

4 han+íp manö klö hagöm hagla, n+ñbi b+í Kraiss lau adö m+ídpal gau k+íyö kub lö y+har+ñj m+ídpal gau kal+íp mani ñun a g+íla.

5 Pen göl a g+ino rö gagla. Kale gas+ n+ñjla, “B+í Kub n+ñbi b+í n+ñpe m+ídpun u me, han+íp wög n+ñhön ñ+ínab u g+ínabun,” a g+íla. An+íg hagöm, B+í Kub n+ñp wög göl g+í, God n+ñp aij ga u rö han+íp wög r+ímnap g+í ñ+mim a g+ino u, kale an+íb unbö rö nöp g+íla.

6 Pen Daidas n+ñpe nöd am kalöp hagö, wög aij an+íbu il g+mim g+ínig gaibe rö, n+ñp hagpin, “Am Korid n+ñbi b+í gau aip m+ídaímön, kale n+ñbi b+í gau m+ídmagö lep wög aij g+ínig g+ípal an+íbu, ne g+í ñ+mön böñ nöp g+ílanj,” a g+ípin.

7 Kale me, Kraiss n+ñp n+ñj ud p+ídjön g+ípin; manö aij n+ñpe u n+ñj aij g+ípin; manö il u n+ñj aij g+ípin; klö yab+ñ g+ípin; han+íp m+ídmagö l+íbim. An+íb u me, m+ñi mani n+ñbi b+í gau ñ+ínig gabim u, wög an+íbu u rö nöp g+í aij yab+ñ g+mim. *

8 Pen yad manö klö hagem an+íg g+mim hagagabin. Yad y+har+ñj manö hain hain hagabin. An+íb u, n+ñbi b+í r+ímnap han+íp m+ídmagö l+íbal u, kale u rö nöp han+íp m+ídmagö l+íbal aka wasö u n+ñj aij g+ínabim.

9 B+í Kub hon Jisas Kraiss han+íp mög n+ñjöm ud aij ga rö n+ñjbin; n+ñpe ram n+ñpe au m+ídjöm, nan ap u+lep gaga me. M+ídj aij yab+ñ gaia u pen kalöp nan a göm, magöñhalö m+ídeia au arö göm, il i apöm, b+í mög gep rö yab+ñ u m+ídeia. N+ñpe an+íg ga u, kale n+ñbi b+í gep rö, n+ñbi b+í nan ap u+lep gagöp rö m+ídaímim a göm, an+íg ga. *

10 M+í nöd n+ñbö u, kale nöd nöp gas+ n+ñj aij g+mim, an+íg g+ínabun a g+ípe. Pen an+íg göl gas+ n+ñjmim, kale u rö nöp nöd nöp

mani ñ+íbe. An+íb u, gas+ yad n+ñjbin u kalöp hagabin.

11 M+í nöd n+ñbö u kale gas+ klö n+ñjmim g+ínabun a g+ípe u gas+ n+ñjöl g+í m+ídaímim, pen uri u rö nöp gas+ klö an+íbu nöp n+ñjmim, n+ñhön g+ínabun a g+ípe u hadö g+í g+í p+is g+mim. Mani kale uri m+ídain+ím gau n+ñme l+mim, kal+íp ñeb rö u m+ñi böñ nöp ñ+mim.

12 God n+ñp aij göp u, mani God n+ñp ñeb u ha+öwa+ö ñun. Pen ha+öwa+ö ñun, a g+ino, pro nöp ñeb rö lö, u abe God n+ñp aij göp. God mani nan hon m+ídjöp gau nöp wö ralöb; mani nan hon m+ídagöp gau halö wö ralogöp. *

13 N+ñbi b+í mani ñ+ínabim gau kale m+ídj aij g+ílö, kale pen u+tham m+ídaímim, a gem hagagabin.

14 Pen mani nan kale uri iru m+ídjöp rö, kal+íp r+ímnap n+ñme l+í ñ+íbe me, hainö kalöp m+ídagain+ím ñ+ín u, kale pen kalöp r+ímnap n+ñme l+í ñöl. An+íg g+mim, kal+íp aip ad+íp ad+íp rö m+ídeinabim.

15 God Manö u kal+í k+íñ r+íköm hagla, “N+ñbi b+í nan mana a g+ípal u iru nöp l+íhu udla gau n+ñjla kub rö gaga; kale ñ+ñeb rö u nöp m+ídeia. Pen n+ñbi b+í pro l+íhu udla gau kal+íp u rö nöp r+ík daga; kale u rö nöp ñ+ñjeb rö u nöp m+ídeia,” a g+íla. *

Pol n+ñpe Daidas n+ñp Korid yua

16 God Daidas n+ñp gas+ ñö, yad ke klö gem kalöp ud aij g+ínam, a gem n+ñjbin rö nöp Daidas gas+ n+ñjöp u, God n+ñp aij a gabin.

17 Daidas am kal+íp n+ñjmön au a g+ino, n+ñp ke aij göp rö, ñ+ñi löm kalöp au n+ñab.

18 Pen b+í aij hon ap halö Daidas aip yunabun. B+í an+íbu n+ñpe Kraiss n+ñbi b+í ram m+ínöñ pro ke ke gau kal+íp manö aij u hag ñ+í ajö n+ñjöl g+í, n+ñp aij yab+ñ a g+ípal.

19 Hon n+ñbi b+í gau g+í ñ+ino, kale B+í Kub h+íb n+ñpe haglö adö aranj a g+í gas+ n+ñjbin u me, hon mani an+íbu ud arnabun. Pen Kraiss n+ñbi b+í ke ke gau m+ídpal Daidas n+ñp hag löm, n+ñpe han+íp aip aramöm wög aij an+íbu g+ín+ím, a g+íla.

20 Pen Kraiss n+ñbi b+í n+ñpe mani kub ñ+íbal u udun abad aij gun, dam b+í gau kal+íp ñ+ino, kale pen udöm n+ñme l+í n+ñbi b+í nan m+ídagöp gau n+ñme l+í ñ+ínaböl. Magöñhalö gas+ n+ñj aij gun, g+í aij nöp g+ínabun u, han+íp manö ap hagöl rö lagnab.

21 B+í Kub abe n+ñbi b+í gau abe hon g+í aij nöp g+ípun u n+ñjöl a g+í gas+ u n+ñjbin.

22 Pen mam hon ap halö yunabun. Mam an+íbu n+ñpe pör klö göm m+ñi m+ñi göm wög göp. Pen uri n+ñpe kale n+ñbi b+í aigale b+í rö m+ídpim u n+ñjöm, n+ñpe m+ñi m+ñi göl g+í au n+ñab.

23 M+ídamam Daidas n+ñp yuabun u, n+ñpe me yad aip wög j+ím ñöl gul, kalöp manö aij

* 8:1: Ro 15:26; 2Ko 9:1-2 * 8:7: 1Ko 16:1-2 * 8:9: Mad 8:20; Plp 2:6-7 * 8:12: Mak 12:43-44 * 8:15: Eks 16:18

hag ñibul. Pen bî nîpe aip nabil mîhau, Krais nîbi bî nîpe gau kalîp mîhôn wôg anîbu hag lîlô, Krais hib nîpe haglo adô arnîm a gî gasî nînjmil nabil.

²⁴ Pen kale yagol u amjaklô, kalîp mîdmagô yabîl lîmim, ud aij gîmim. Anîg gîpe me, manô anîbu kub arô, Krais nîbi bî nîpe mîdpal ram mînônj ke ke gau nînjôm hagnabôl, "Pol nîpe Krais nîbi bî Korid au mîdpal gau hib kale haglo adô ara u, nînjô nöp hagöp," a gînabôl. *

9

Pol, "Nîbi bî Krais lau adô mîdpal gau ud aij gîmim," a ga

¹ Pen Krais nîbi bî nîpe Jerusalem mîdpal gau mani ñîmim, a gabin manô u, yîharîj haggin; kale ke nîj aij gîpim. *

² Kale Akaia Propins mîdpim gau, mî nôd u, mani kale ñînjîg gaibe u, yad nîbi bî Masedonia Propins mîdpal gau kalîp rapîn hagem hagnîdin. Kale Akaia nîbi bî ñînjîg gaibe u, Masedonia kai kalîp manô hagnô, uri nîbi bî iru nöp gasî nîj aij gôm mani kale ñabôl.

³ Pen mam hon uri hagajîn gau kalöp hag yuabin u, kale mani kale God nîp ñeb u ud lî aij gîmim gî jîj gî mîdpe, Masedonia nîbi bî gau, Pol manô nöp hagöp a gôm hagagôl, a gem kalîp yuabin.

⁴ Kale mani lî magum gî aij gagnabim u, Masedonia nîbi bî rîmnap uî gî Korid amjakno, hanîp nable gî nab. Pen kalöp nable yabîl gînjîm rô löp.

⁵ Anîb u, mam hon gau kalîp nôd hag yuabin. Kale am kalöp aip mîdlô, mani ñî nabun a gîpe u, lî magum gîpe mîdajnîm. Hainô yad amjaknabin u, kale ñînjî löl gî mani ñî nabim anîbu gî jîj gî mîdeinab.

⁶ Kale nîjîbim, nîbi bî nan yîj iru yîmagnabôl gau, nan iru udagnabôl; nîbi bî nan yîj iru yîmnabôl gau nöp, nan iru nöp udnabôl. *

⁷ Anîb u, kale nîbi bî anî anî mîdpim rô, gasî kale ke nîjîmim mani ñîmim. Iru gô nînjöl gî ñagmim. Nîbi bî rîmnap kalöp neb neb gîlô nîjîmim, ñagmim. Bî mîñ mîñ gôm mani ñî nab u, God bî anîbu nîp mîdmagô löp.

⁸ God nîpe nan aij kalöp ñînjîg gab u, nan pro ñagnab; rapîn nô ñî nab rô löp. Anîb u, pôr nöp kale ke nan iru mîdeinab nînjôm nîbi bî mani ulep löp gau nan iru ñîmim rô lî nab.

⁹ Adô anîbu rô, God Manô u kalî kîñî rîkôm hagla,

"Nîpe nîbi bî mög gep gau kalîp nan aij abônâmô ñî nab.

Nîpe pôr nöp kalîp ud aij gôm gî aij gî nab," a gîla. *

¹⁰ God hanîp pôr nan yîj ñôm, nan magô ñôm göp u, kalöp nan yîj iru yabîl ñî nab. Pen nîpe gô ran aij geinab nînjôm kale udmim rîmnap nîbi bî nan ulep löp gau nîme lî ñîbe me, aij yabîl gînjîm rô löp. Mani nan kale ñî nabim u, God nîpe gô nan magô iru yabîl nöp pî nab. *

¹¹ Kalöp pôr gö, nan kale iru nöp mîdô, haîwawô ñeb rô lî nab u me, nan ñöl gî mîdpe, hon damun Krais nîbi bî Jerusalem mîdpal gau dam ñîno, nîbi bî iru nöp God hib nîpe haglô adô arnab. *

¹² Anîg gîpe, nîbi bî gau kale God nîp gasî nînjôm hagnabôl, "Krais nîbi bî nîpe Korid mîdpal gau, kale Krais manô aij u udôm, hagöp rô nöp gôm, hanîp mani abônâmô ñôm, nîbi bî gau kalîp abônâmô ñôm gîpal u, nöp aij yabîl a gabun," a gî naböl.

¹³ Anîg gîpe, nîbi bî gau kale God nîp gasî nînjôm hagnabôl, "Krais nîbi bî nîpe Korid mîdpal gau, kale Krais manô aij u udôm, hagöp rô nöp gôm, hanîp mani abônâmô ñôm, nîbi bî gau kalîp abônâmô ñôm gîpal u, nöp aij yabîl a gabun," a gî naböl.

¹⁴ God kalöp mög nînjôm ud aij yabîl göp rô nînjôm, gasî kale am kalöp wam wam gö aij gö nînjöl gî, kalöp nan a gôm God nîp sabe gî naböl.

¹⁵ God nîpe nan aij unbô ke hanîp ñöb u rô, nîp aij göp a gun me!

10

Pol, "Kale yîp manô pîral hagaböl," a ga

¹⁻² Nîbi bî rîmnap yîp haggal, "Pol nîpe hon aip mîdôm, bî hain manô hagagep bî u mîdöp u pen am mîlô gau mîdôm, köp kalî kîñî rîkôm, manô klô gôm hagöp," a gîpal. Pen kale manô adô ap hagôm haggal, "Pol nîpe nîbi bî mînôn naböj îl i nîbö gau nîjbal rô nöp nînjôm hagöp," a gîpal. Krais nîpe Bî hain aij agamîj mîdöp rô, hib nîpe hagem yad ke Pol kalöp manô klô gem hagabin, kale gasî nîj aij gîmim gî aij gîmim. Yad amem nîbi bî yîp manô naj hagaböl gau kalîp manô kub hagnabin. Pen kale gî aij gîpe, kalöp anîg unbô rô gagnabin u yîp aij gî nab. *

³ Hon mînônj naböj îl i mîdpun u pen nîbi bî mînônj naböj îl i pen pen gîpal rô gagpun.

⁴ Wim po hon udun pen pen gîpun u, mînônj naböj îl i ud pen pen gîpal rô wasô. Wim po hon udun pen pen gîpun u, God klô halô mîdöp u me, hon wim po anîbu

* 8:24: 2Ko 7:13-14 * 9:1: 2Ko 8:1-7 * 9:6: Pro 11:24-25 * 9:9: Sam 112:9 * 9:10: Ais 55:10 * 9:11: 2Ko 1:11; 4:15 * 10:1-2: 1Ko 2:3; 4:21 * 10:4: Ep 6:13-17

damun, kɨjaki aban klō gɨ lōp gau am gɨ naij gɨno, nɨbi bɨ pen hagöl rö lagöp. *

5 Nɨbi bɨ gau kale God gasɨ nɨjeb u arō göm, gasɨ kale ke u nɨjöm, hib kale ke haglö adō aröp u pen hon God klō nɨpe udun manō aij nɨpe hagno, nɨbi bɨ anɨb gau manō aij anɨbu pen hagöl rö lagöp; hon gasɨ kale ud nagɨ lɨno, kale Kraiss manō aij nɨj udöm hagöp rö nöp gɨlö arab.

6 Pen kale Kraiss hagöp rö göl gɨ mɨdaibe nɨjun me, hainō nɨbi bɨ Kraiss nɨp aɨb aɨb fɨbal gau gasɨ nɨno nɨjöl.

7 Kale rɨmnap amgō nöp nɨjbe. Nɨj aij gɨmim. Bɨ ap Kraiss bɨ nɨpe mɨdpin a gɨ gasɨ nɨjöp u, Pol u rö nöp Kraiss bɨ nɨpe mɨdöp u nɨjnɨm.

8 Bɨ Kub u nöp yɨp wög hag lö, kalöp nɨbi bɨ abad mɨdpin a gɨpin u, rapɨn hagpin u pen, yɨp nable gagöp. Pen Kraiss nɨpe yɨp wög hag la anɨbu, kalöp hagnō ap lug pakmim a göm hag laga; kalöp hagnō Kraiss manō aij u nɨj ud aij gɨmim nɨp cɨg aij gɨmim a göm yɨp hag la. *

9 Pen kalöp köp kalɨ klɨn rɨk yubin u, nɨjmim pɨnɨj gɨmim a gem yuagpin.

10 Nɨbi bɨ rɨmnap yɨp hagpal, "Nɨpe mɨlö gau mɨdöm, köp nöp kalɨ klɨn rɨk yuöm, manō klō yabɨl hagöp u pen aui auub nɨjbun u bɨ kub manō hagpal rö hagagöp," a gɨpal.

11 Pen nɨbi bɨ anɨg hagpal anɨb gau nɨj mɨdaïöl. Yad amjakem, adō ap ke gagnabin; mɨlö gai i mɨdem, köp kalɨ klɨn rɨkem hagpin rö nöp gɨnabin.

12 Pen nɨbi bɨ hib kale ke haglö adō arab gau, kale kub aka yad kub aka gem, gasɨ u ulhai nɨjagɨn. Kale gasɨ laga rö hagpal, "Hon nöp me aij. Nɨbi bɨ hon gɨpun rö gɨpal gau, gɨ aij gɨpal; nɨbi bɨ hon gɨpun rö gagpal gau, gɨ aij gagpal," a gɨpal.

13 Pen yad God wög u gɨ aij gɨpin aka manō anɨbu rö hagnɨg gabin u, God nɨbi bɨ ke nɨbö gau kalɨp wög ke hag la u, yad manō hagagnabin; God nɨpe yɨp ke wög hag la u nöp hagnabin. Pen Kraiss manō aij kalöp hag ñeb wög anɨbu, God nɨpe yɨp ñöb. *

14 Yad kale mɨdpim au amjakgɨnep, manō anɨbi hagagɨnep. Pen kale mɨdpim gau yad ke nöd nöp amem, kalöp Kraiss manō aij u nöd hag nɨnō.

15 God nɨpe wög yɨp hag la. Ram mɨnönj ke nɨbö gau nɨpe nɨbi bɨ rɨmnap kalɨp hag la. Kale ram mɨnönj anɨb gau amöm wög gɨpal u, yad aiud ap udagnabin. Pen yɨp aij gɨnab u, kale Kraiss manō aij u nɨj ud klō yabɨl gɨ mɨdaibe, yad kalöp anj gau wög klō

gɨnō, wög adɨj kub rö lö, nan magö pɨl aij gɨnab.

16 Hainō me kalöp dauba gɨ apem, am ram mɨnönj nöd hag ñagla dagol gau amem, Kraiss manō aij u nɨbi bɨ anɨb gau kalɨp hag nɨnabin. Ram mɨnönj ke nɨbö gau nɨpe wög anɨbu nɨbi bɨ rɨmnap kalɨp hag la. Kale ram mɨnönj anɨb gau amöm wög gɨpal u, yad aiud ap udagnabin.

17 "Nɨbi bɨ hib haglö adō arnɨg gɨnab gau, Bɨ Kub u hib nɨpe haglö adō arnɨm." *

18 Hib hon ke hagno adō arnab u, God nɨjō udep rö lagnab; pen Bɨ Kub u hib hon hagö adō arnab u me, God nɨjō udep rö lɨnab. *

11

Jisas manō hagabun, a göm, piral hagpal gau

1 Yad manō hauɨ rö hagnabin u pen manō il mɨdō nɨjöl gɨ hagnɨg gabin.

2 God kalöp mɨdmagö löp rö, yad kalöp u rö nöp mɨdmagö lɨbin. Kalöp me nɨbi praj mɨd aij göp u dam bɨ aɨt ap nɨp nɨnō. Bɨ anɨbu me Kraiss. *

3 Pen yad pɨnɨj gɨpin u, hadame nöp haijō u pir alō, Ip nɨj uda rö, nɨbi bɨ rɨmnap kalöp u rö nöp manō piral gau hag ud arlö, gasɨ kale nɨjbal rö nɨjmim, Kraiss nɨp gasɨ aɨt nɨjmim ud aij gɨpim u, arō gɨmim rö löp. *

4 Manō hagabin u, yad nɨjbin, kale nɨbi bɨ gau nɨbö rɨmnap kalɨp ka nɨbe, Jisas yad manō hag nɨbin u rö hag ñagpal; Jisas ap ke rö manō u hag nɨlö, abönamō udabim. Pen kale Ana u abe, manō aij u abe u rö nöp nöd udep u wasō; ke hain nɨbö ap rö u udabim. *

5 Pen gasɨ yad nɨjbin, Kraiss manō aij ud arep bɨ aij aij kale anɨb gau bɨ kub, yad bɨ ramō gau rö ap mɨdagpin. *

6 Manō kale u, dö kal yabɨl hagpal u pen, yad hagpin rö manō il nɨj aij göm hagagpal. Kale nɨjbim, yad pör nöp manō il nɨj aij gem kalöp manō hag nɨbin. *

7 Pen kalöp God manō aij hag nɨnō u pen mani nan rɨmnap nɨmim a gem hagagnō. Yad kalöp anj au mɨdem anɨg gɨnō u, yad bɨ pro rö mɨdnō kale nɨbi bɨ kub rö lɨ mɨdaimim a gem, anɨg gɨnō. Gɨnō anɨbu, yɨp bɨ ramō gau rö ap a gɨmim nɨjbim aka nɨhön? *

8 Yad kalöp aip mɨdem Kraiss manō aij u hag nɨmɨdin u, Kraiss nɨbi bɨ ram mɨnönj ke nɨbö rɨmnap yɨp mani nan nɨla. Mani kale si udem, Kraiss manō aij kalöp hag nɨnō. *

* 10:8: 2Ko 13:10 * 10:13: Ro 12:3 * 10:17: 1Ko 1:31 3:4,13 * 11:4: Gal 1:8-9 * 11:5: 1Ko 15:10; 2Ko 12:11 4:15-16; 2Ko 12:13

* 10:18: 1Ko 4:4 * 11:2: Ep 5:26-27 * 11:3: Jen * 11:6: 1Ko 2:1,13 * 11:7: 1Ko 9:18 * 11:8: Plp

⁹ Kale aip m+idainö ñ+n u, nan kale ap udagnö. Añ mam Masedonia n+ibö aula gau nöp, nan y+ip n+hön ulep ga gau y+ip dap ñ+la. Pen hainö u rö nöp, nan kale r+mnap hag n+ñagnabin.

¹⁰ Manö hagabin an+ibi, hagöl g+ nöp m+ideinabin. Yad Akaia Propins r+gonj r+gonj gau am+il ap+il g+ ajeinabin u, mani nan kale r+mnap udagnabin. Krais bi n+ipe m+dpin rö, n+ñö yab+il hagabin.

¹¹ Pen manö hagabin an+ibi, kalöp m+dmagö lagpin aka n+hön? Wasö yab+il. God n+ñöb yad kalöp m+dmagö l+bin.

¹² Pen mani nan kale gau udagm+din u hainö u rö nöp g+no, n+ibi bi manö piral hag ajpal gau, hon Pol n+ip rö ad+ip ad+ip m+dpun a göm hagöl rö lagnab.

¹³ Kale hön adö u Krais manö ud arep bi rö löm, Krais wög gabun a g+pal u pen Krais manö ud arep bi m+dagpal. Manö piral ud arep bi m+dpal.

¹⁴ Pen ñ+n r+mnap Seden n+ipe ke, God ejol mailö aij n+ipe ap rö halu löm auöp.

¹⁵ Seden an+ig göp u, bi n+ip wög g+pal gau, bi wög aij göm g+ aij g+pal rö halu löm auaiöl, hon gas+ kub n+ñagun. Pen hainö gau n+hön n+hön g+inaböl gau pen udnaböl.

Pol God wög göl g+ marö uda

¹⁶ Yad kauyanj hagabin, kale r+mnap y+ip bi hau+ a g+mim gas+ u n+ñagmim. Pen y+ip bi hau+ a g+mim n+ñeinabim u, y+ip arö g+pe, bi hau+ gau hib kale ke haglö adö aröp rö yad u rö nöp manö r+mnap hagnabin.

¹⁷ Hib yad ke hagn+g gabun u, B+ Kub gö an+ig gagnabin; bi hau+ alö hib kale ke haglö adö aröp rö g+in+g gabun.

¹⁸ Pen n+ibi bi iru nöp r+mnap gas+ ke n+ñöb, hib kale ke haglö adö aröp rö u, yad u rö nöp g+inabin.

¹⁹ Kale gas+ n+ñ aij yab+il g+pin rö, bi hau+ gau manö am haglö, kalöp iru gagöp.

²⁰ N+ibi bi gau kalöp wög g+ ñeb bi kale rö mo kale gau löm, kalöp +ip g+ damöm, ha+öwö+ göl g+, mulu maj m+gan kalöp paklö, kale manö m+dagöp.

²¹ Pen yad bi hain bi y+har+ñj rö m+dem, an+ig gagpin u, yad nable göp.

Pen yad manö hau+ rö hagabin u, hib kale ke haglö adö aröp rö, unbö rö hagabin. *

²² Kale Hibru n+ibi bi? Yad u rö nöp Hibru bi ap. Kale Isrel n+ibi bi? Yad u rö nöp Isrel bi ap. Kale Ebrahim il ap? Yad u rö nöp Ebrahim il u m+dpin.

²³ Kale Krais n+ip wög g+pal? Yad bi hau+ yab+il rö, hib yad ke hagnö adö arab u pen yad wög klö g+ g+, marö adö ke ke udpin rö, n+ibi bi piral g+pal gau gagpal. Y+ip ñ+n iru nöp nag+ l+la. Y+ip ñ+n iru nöp m+ñu magö

pakla. Yad ñ+n iru nöp um dam anj lem aunö. N+ibi bi gau an+ig unbö rö gagpal. *

²⁴ Juda kai ñ+n ke ke unbö mam+id u, nag+ udöm, y+ip ij iru yab+il nöp pak gus göm ñ+n juöl ado g+ da mam+id böñ danj pakla (39). *

²⁵ Rom kai u rö nöp ñ+n ke ke ñ+n m+hau n+ganj y+ip ur udöm pakla. ñ+n ap n+ibi bi iru nöp y+ip kabö ju pakla. ñ+g mag+ib kub ajainö, ñ+n ke ke m+hau n+ganj ñ+g mag+ib u böñ nöp p+ral paka. ñ+g mag+ib najj ga ñ+n an+ib gau, mañ ap nan ad+ñj bad ap ud sis+ lem, ñ+g solwara u+ adö lanj ap ran ap lug sis+ böñ g+ m+dnö m+dnö, sidö wad amöm, s+ibön göm g+ damöm, ram rua. *

²⁶ Yad pör nöp am+il ap+il g+ ajm+din. Pör ajpin gau, u+ham yab+il ajpin. ñ+g at+ au jubin; nan si udep bi m+dpal anj au ajpin; n+ibi bi yad ke aka Juda n+ibi bi wasö anj gau g+ ajem, u+ham yab+il ajpin; daun kub gau aka be gau aka ñ+g solwara anj gau g+ aramem, u+ham yab+il arbin; n+ibi bi añ mam a g+pal u pen Krais n+ibi bi n+ipe m+dagpal anj gau g+ ajem, u+ham yab+il ajpin. *

²⁷ Yad wög goslam gem, uhön hanem wasö, ñ+n iru nöp nan magö m+dagö, k+yö lö, ñ+g nan gö, wañj m+dagö, y+gön göm göp.

²⁸ Pen marö adö ap me, n+ibi bi Krais lau adö m+dpal ram m+ñöñ ke ke gau, m+id aij g+pal aka gem, gas+ iru n+ñabin.

²⁹ Krais n+ibi bi r+mnap lug pakn+g g+lö, klö yad ke u rö nöp lugnab rö u n+ñbin. Pen n+ibi bi r+mnap kal+ip +ip g+lö nan si nan najj g+lö, m+dmagö yad anj danj ilön göp.

³⁰ Hib yad ke adö r+mnap hagnam u, yad bi klö m+dagöp u n+ñmim a gem manö an+ibu hagnabin.

³¹ B+ Kub Jisas Nap God, pör nöp hib dap raneb God u, yad piral hagagabin u n+ñöb.

³² Yad Damaskas m+idainö, ki? Aredas bi n+ipe Damaskas abad m+dm+dpö u, y+ip nag+ l+in a göm, polisman gau hagö, Damaskas adan ramö gau magöñhalö b+inöm r+ik hakla.

³³ An+ig g+la u pen mam hon r+mnap y+ip ud wad+ kub m+gan u löm, nag+ ad+iköm, dam kabö waryö g+gabö g+la ajönj pro m+gan u +ip g+ yulö, am am m+ñöñ yan amem, p+r+kem ke gau arnö. *

12

Pol naböñ n+ña manö u hag ña

¹ Hib yad ke hagnö adö arnab u aij gagnab u pen B+ Kub u bi ap n+ip gö naböñ n+ña manö u hagn+g gabun.

² M+ unbö s+duñ böñ danj luga u, Krais bi n+ipe ap n+ñbin u, God n+ip dam ram m+ñöñ

* 11:21: Plp 3:5 * 11:23: Ap 16:23 * 11:24: Dud 25:3 * 11:25: Ap 16:22; 14:19 * 11:26: Ap 9:23; 14:5

* 11:33: Ap 9:23-25

aij kumi kabö adö laŋ au ud ara. Pen bî anîbu hañ romanŋ halö anîg adö laŋ ara aka, hañ romanŋ arö göm ana nöp ara aka, nîŋagpin; God nöp nîŋöb.

³ Pen yad nîŋbin, bî anîbu — hañ romanŋ halö aka ana nöp aka, nîŋagpin; God nöp nîŋöb —

⁴ God nîp dam ram mînöh aij kumi kabö adö laŋ au ud ara. Pen anîb laŋ amöm, manö ke yabîl nîŋa. Manö nîŋa anîbu, manö hagagep, nîbi bî hag ñeb rö wasö; manö ke yabîl u nîŋa.

⁵ Bî ga anîbu yad klö gem hib nîpe nöp hagnö adö arnab u pen hib yad ke gînö adö aragnab. Hib yad ke manö rîmnap hagnîg gabin u, yad bî klö mîdagöp rö nöp mîdpin manö anîbu nöp hagnabin.

⁶ Pen hib yad ke dap raneb manö rîmnap hagbnep yad bî hauî rö hagagbnep; nîŋö nöp hagbnep. Pen anîg hagnö, nîbi bî rîmnap yîp nîŋöm, “Bî u bî aij ke mîdöp,” a gîblap u yîp aij gagböp. Yîp aij göp u, gîpin gîpin rö nîŋöm aka manö hagnîg gabin rö nîŋöm me, yad bî aigale bî rö mîdpin u ke nîŋöl.

⁷ God yîp ud arö, nîbi bî rîmnap nîŋagla rö nîŋnö anîbu, hib yad ke hagnö adö arnîm rö löp a göm, God yîp nan ilön ñeb ap ñöb. Nan anîbu Seden bî nîpe rö ap apöm, yîp kalî rö bînîg ij bö mîdöp. *

⁸ Bî Kub u nîp ñîn mîhau nîgan hagnö, yîp anîg gab rö gagnîm a gînö u pen

⁹ yîp haga, “Ne ke nöp mîd aij gîmön rö lagöp u pen yad nîbi bî klö mîdagöp gau kalîp mög nîŋem klö yad ñîn nîŋöl gî kale aij nöp mîdeinaböl,” a ga. Anîg haga u me, hib yad ke hagnö adö arnab u aij gagöp; yîp aij göp u, yad klö mîdagöp bî ap rö mîdpin u hag mîdnö nîŋöl gî, Kraiŋ yîp ud aij göl gî mîdainîm. *

¹⁰ Yad klö mîdagöp; yîp hag jubal; yad nan rîk dö; yîp gî naij gîpal; yad uŋham mîdpin. Pen Kraiŋ lau adö mîdpin rö, yîp aigöl aigöl gînaböl u, mîñ mîñ nöp yîpabin. Pen yad ke klö mîdagöp u nîŋ mîdeinabin u, God nîpe gö, klö nîpe udem klö göl gî mîdeinabin.

Pol Korid nîbi bî gau kalîp mîdagö la

¹¹ Yad bî hauî rö hagajî. Pen kale nöp gajîm yad anîg gîpin. Yîp ud aij gîmîm, manö aij rîmnap hagbep u pen yîp arö gîmîm, bî rîmnap kalîp udpîm. Yad bî mîgan nîbö bî ap rö mîdpin u pen Kraiŋ manö aij ud arep bî aij aij kale anîb gau bî kub yad bî pro gasî u nîŋagpin. *

¹² Yad kale aip mîdem, hon Kraiŋ manö aij ud arep bî gau gîpun rö nöp gî mîdainö. Kale nan gagep nan nîŋagep gainö u

nîŋmîm, yad Kraiŋ manö aij ud arep bî nîpe mîdpin u hadö nîŋbîm. *

¹³ Anîb u, Kraiŋ nîbi bî nîpe mîdpal mîgan rîmnap kalîp gînö gînö rö nöp kalöp u rö nöp gînö u pen adö aîl ap nöp ke gînö. Adö anîbu me, nan yîp ram bî da gau, yîp ñîm a gem hagnö. Pen kalöp gî naij rö gînö u nîŋmîm arö gîmîm. *

¹⁴ Kalöp nöd ñîn mîhöp am nîŋnö; mîñî kauyanŋ u nînîg gabin. Nan kalöp ap udnam a gem nagnabin; kalöp nîŋnam a gem nînabin. Nîme nap bî naij ud lî aij göm, ñî pai bî kale gau kalîp ñîmîdal. Pen ñî pai bî gau, nîme nap bî kalîp anîg gagmîdal.

¹⁵ Anîb u, gasî yad nîŋbin u, kalöp nan a gem, mani nan yad gau magöŋhalö yu haknabin aka wög gî dam dam Kraiŋ manö aij u hag ñî dam dam umnabin u, manö mîdagöp. Pen yad kalöp mîdagö yabîl lîbin u nîŋnabîm u, yîp pen mîdagö lagnabîm akanŋ

¹⁶ Pen kale hagnabîm, “Mani nan hon udagpan pen ne manö pîral hagö hon dui gîpun,” a gînabîm.

¹⁷ Yad kalöp mam rîmnap yunö u, mani nan kalöp gau amgö amgö lî udnaböl a gem yunö akanŋ

¹⁸ Yad kalöp nan a gem Daidas nîp yuîn a gem, nîp hag nîŋnö yau a ga nîŋem mam hon ap halö nîpe aip yunö. Pen yad nîŋbin Daidas nan kalöp rîmnap tîp gaga. Daidas yad gîpin adö u nöp gö; nîpe adö ap ke gagöp. *

¹⁹ Pen yad nîhön gînîg manö anîbi kalî klîñ rîkajî? Kale gasî nîhön nîŋbîm? Pol manö hagab u, hib nîpe ap lugagnîm a göm hagab a gîpîm ar? Pen adö anîbu hagajîn wasö. God nîpe nîŋ mîdö nîŋöl gî, hon Kraiŋ nîbi bî nîpe mîdun manö hagajun. Aî mam aij yad kale klö gîmîm Kraiŋ nîp çîg aij gîmîm, a gun gasî nîŋun hagajun.

²⁰ Yad pîñîŋ gîpin u, yad am kalöp nîŋnabin ñîn u, kale gîpîm rö nîŋnö, yîp aij gagnab. Anîbu rö, kale yîp nîŋnabîm u, yad gîpin rö nîŋbe, kalöp aij gagnab. Kale pen pen hagmîm asîk ke ke lîmîm, nan kale gau hon nöp udun a gîmîm, aî mam rîmnap nîŋbe mulu lugö, kalöp ke nöp aij gînîm adö u nöp gasî nîŋmîm, nîbi bî rîmnap kalîp manö naij hagmîm, kalîp manö udmîm, hib kale ke dap ranmîm, haŋöwalö gîmîm, gîmîm rö lînîm u yad pîñîŋ gîpin.

²¹ Pen yad pîñîŋ gîpin u, yagol au kauyanŋ amem nîŋnabin, kale rîmnap gasî naij adö u nîŋmîm, nîbi si bî si gîpîm u, nîhön gînîg anîg gîpun a gîmîm arö gagmîm, nîbi si bî si gî dammîm, gasî naij nîŋmîm gî dammîm, haŋöwalö göl gî nöp mîdeinabîm.

* 12:7: Job 2:6

* 12:9: Plp 4:11-13

* 12:11: 2Ko 11:5

* 12:12: Ro 15:19

* 12:13: 2Ko 11:9

* 12:18:

Gɛnabim anɛbu God nɛnɔb a gem, yad bɛ mɛgan nɛbɔ gau ap rɔ mɛdem, nable gɔ nɛnɔl gɛ, kalɔp nan a gem mɛtɔrɔj gɔl gɛ mɛdeinabin. *

13

¹ Yad nɔd kalɔp ɛɛn mɛhɔp am nɛɛnɔ. Mɛɛni pen kauyarɛ nɛɛnɛg gabin. God Manɔ u kalɛ klɛɛ rɛkɔm hagla, "Nɛbi bɛ rɛmnap kalɛp manɔ kub hagnɛg gabɔl u, nɛbi bɛ mɛhɔp aka mɛhau nɛgan rɔ amgɔ kale ke nɛɛ mɛdlɔ nɛnɔl gɛ, gɛ naj gɛla u apɔm waiɔ hagaiɔl, nɛnɔ rɔ lɛnab," a gɛla. *

² Ruɔ ɛɛn yɛgwɔ aɛ nɛbɔ u kalɔp am nɛɛm, nɛbi bɛ nan si nan naj gɛ mɛdeila gau hainɔ apem kalɛp hag gɛnabin a gem kalɛp hag aunɔ. Mɛɛni kalɔp aip mɛdagpin pen kauyarɛ manɔ nɔd hagnɔ rɔ u nɔp hagabin, yad am jakem, nɛbi bɛ nɔd nan si nan naj gɛ mɛdeila gau abe, nɛbi bɛ mɛɛni nan si nan naj gabim gau abe, kalɔp mɔg nɛɛagnabin.

³ Pen kale Pol Krai aip mɛdɔp aka wasɔ gɛ gasɛ nɛɛɛɛm u, nɛɛ aij gɛmim. Krai nan rɛmnap ram mɛnɔɛ aɛ kale gau gɔ nɛɛnabim, nɛpe bɛ yɛharɛɛɛ wasɔ; nɛpe Bɛ klɔ ke nɛbɔ.

⁴ Nɛpe bɛ yɛharɛɛɛ rɔ lɔ, nɛp mab ba laɛ al pak lɛlɔ uma u pen God klɔ nɛpe u gɔ, kauyarɛ urakɔm kamɛɛɛ mɛdɔp. Anɛb u rɔ, hon Krai aip mɛdun bɛ yɛharɛɛɛ rɔ mɛdpun, pen Krai kamɛɛɛ u hanɛp God klɔ nɛpe u ɛɛɔ, kalɔp nan a gun wɔg gɛnabun. *

⁵ Pen kale Krai nɛp nɛɛ udun nɛp cɛg gɛpun aka wasɔ gɛmim gasɛ amɛl apɛl gɛmim, Krai kalɔp aip mɛdɔp u ke nɛɛnabim. Aka pen gasɛ nɛɛ dammim Krai kalɔp aip mɛdagɔp a gɛmim u ke nɛɛnabim. *

⁶ Pen yad gasɛ nɛɛɛɛɛ, hanɛp bɛ gasɛ nɛɛ dammim me, Krai hon aip mɛdɔp u ke nɛɛnabim.

⁷ Hon kalɔp nan a gun, God nɛp sabe gun hagabun, "Kalɛp abad mɛdaimɔn, naj adɔ u gagɔl," a gabun. Pen God nɛp sabe gabun anɛbu, kale mɛd aij gɛpe hib hon ap rannɛm a gun, sabe gagabun. Hib hon lugnab u nan yɛharɛɛɛ; kale gɛ aij nɔp gɛnabim u nan kub.

⁸ Pen Krai manɔ aij u kub gɛnɛm adɔ u nɔp gun; Krai manɔ aij u pro gɛnɛm adɔ u gagun.

⁹ Hanɛp aij gɔp u, hon nɛbi bɛ klɔ mɛdagɔp rɔ lun, kale pen nɛbi bɛ klɔ lɛmim. Anɛb u, God nɛp sabe gɛpun, "Kalɛp abad mɛdaimɔn, nagɛ adɔ aij nɔp gɔl," a gɛpun.

¹⁰ Bɛ Kub nɛpe yɛp wɔg hag la anɛbu, kalɔp hagnɔ ap lug pakmim a gɔm hag laga; kalɔp hagnɔ Krai manɔ aij u nɛɛ ud aij gɛmim nɛp cɛg aij gɛmim a gɔm yɛp

hag la. Adɔ anɛbu nɔp yad mɛlɔ kub gai i mɛdem, kalɔp nɔd nɔp kɔp anɛbi kalɛ klɛɛ rɛk yuabin. Kale manɔ yad anɛbi nɛɛmim, hagabin rɔ gɛ mɛdeinabim me, yad amjakem manɔ klɔ hagnɛg gasɛ nɛɛɛɛm u arɔ gɛnabin. *

¹¹ Aɛ mam bɛ. Mɛɛni manɔ hag junɛg gem, "Kale mɛdaimim" a gabin. Kɔp kalɛ klɛɛ rɛkabin anɛbi aunab u nɛɛmim, hon nan aij adɔ u nɔp gun a gɛmim klɔ nɔp anɛg gɔl gɛ mɛdaimim, manɔ kalɛ klɛɛ rɛkabin i udmim, manɔ hag adɔ aɛ lɛmim, agamɛj mɛd aij gɛmim. Anɛg gɛpe me, God nɛbi bɛ mɛdmagɔ lɔm ud aij gɔp u, kale aip nɔp mɛdeinab.

¹² Kale Bɛ Kub nɛp nɛɛ uɛpim rɔ, pen pen hag wɛhai uɛdlɔ gɛ, alaun bom halumim.

¹³ Krai nɛbi bɛ aui mɛdpal magɔɛhalɔ, kalɔp aɛ mam gau "Mɛdpim?" a gɛpal.

¹⁴ Bɛ Kub Jisas Krai kalɔp magɔɛhalɔ mɔg nɛɛɛm ud aij gɔl gɛ mɛdaimim; God nɛpe kalɔp magɔɛhalɔ mɛdmagɔ lɔl gɛ mɛdaimim; Ana Uɛ nɛpe kalɔp magɔɛhalɔ aɛ ba gɔl gɛ mɛdaimim.

* 12:21: 2Ko 13:2

* 13:1: Mad 18:16; 1Di 5:19

* 13:4: Plp 2:7-8

* 13:5: 1Ko 11:28

* 13:10: 2Ko 10:8

Galesia Pol Galesia n̄ibi b̄i kal̄ip k̄öp kal̄i kliñ r̄ika

¹ Yad Pol, b̄i Jisas man̄o ud arep ap m̄idpin. Pen w̄ög ḡipin an̄ibu, n̄ibi b̄i r̄imnap hagl̄o aka gas̄i yad ke n̄ijem gagpin; Jisas Kraiſ abe, Nap n̄ip ḡo uraka u abe, kale apil m̄ihau n̄öp hagl̄o ḡipin.

² Hon añ mam Kraiſ piſ m̄idpun gai i, kal̄öp añ mam Kraiſ lau ad̄o Galesia Propins m̄idpim gau, “Kale m̄idpim?” a gabun.

³ Bap God abe, B̄i Kub hon Jisas Kraiſ abe, kal̄öp mög n̄ijmil abad m̄idl̄o m̄id aij ḡimim.

⁴ Hon nan si nan najj göl ḡi m̄idaino pen B̄i Kub hon Jisas Kraiſ, Bap hon God haga man̄o u udöm, nan si nan najj ḡipun gau pri u lik ḡi yunam, a göm, han̄ip nan a göm ilön udöm uma. Uma u, n̄ibi b̄i nan si nan najj ḡim̄idal an̄ gau m̄idaino, han̄ip ud kam̄ij yun̄ig uma.

⁵ An̄ib u, God Bap hon hib n̄ipe u p̄ör p̄ör n̄öp hagno ad̄o ar̄n̄im. An̄ib unb̄o rö aij.

Jisas han̄ip nan a göm uma man̄o aij an̄ibu n̄öp n̄ij udun

⁶ Yad gas̄i iru yab̄il n̄ijbin. God kal̄öp mög n̄ijöm, Jisas n̄ip haḡo, kal̄öp a göm uma u pen ȳijid n̄öp God n̄ip ar̄o ḡimim, man̄o aij n̄ipe u ar̄o ḡimim, man̄o hain n̄ib̄o ke daubal r̄imnap, man̄o i man̄o aij, a ḡimim, n̄ij udn̄ig gabim.

⁷ Man̄o an̄ibu, Kraiſ man̄o aij u was̄o; ȳihar̄ij n̄ibi b̄i r̄imnap ap̄öm, man̄o p̄iral ke n̄ib̄o r̄imnap kal̄öp hagl̄o, kale dui ḡimim, “Man̄o an̄ibu n̄ijun aka?” ḡimim gas̄i u n̄ijabim. *

⁸ Kraiſ man̄o aij kal̄öp n̄öd hag n̄ino u, man̄o n̄ijö yab̄il u hag n̄ino. Pen hon ke aka ejol kumi kab̄o ad̄o lan̄ n̄ib̄o ap ap̄öm, man̄o ke n̄ib̄o man̄o p̄iral r̄imnap kal̄öp hag n̄inab u, God b̄i an̄ibu haḡo mab ke p̄ör inab u aram p̄ör p̄ör n̄öp au m̄idnab u aij. *

⁹ Man̄o an̄ibu kal̄öp kauyar̄ hagabin. B̄i ap ap̄öm, man̄o aij n̄öd n̄ij udpe u ba gau löm, man̄o ke n̄ib̄o man̄o p̄iral r̄imnap kal̄öp hag n̄inab u, God b̄i an̄ibu haḡo mab ke p̄ör inab u aram p̄ör p̄ör n̄öp au m̄idnab u aij.

¹⁰ Man̄o hagabin an̄ibi, n̄ibi b̄i gau hib yad u hagl̄o ad̄o ar̄an̄, a gem, hagagabin. God ȳip n̄ijöm n̄in̄i l̄in̄im a gem hagabin. Yad n̄ibi b̄i gau kal̄ip wañ wañ göl ḡi hagagabin. Ai ḡin̄ig: yad an̄ig gem wañ

wañ göl ḡi hagbnep u, Kraiſ w̄ög ḡi n̄eb b̄i n̄ipe ap m̄idagbnep. *

God n̄öp haḡo Pol w̄ög n̄ipe ḡim̄idöp

¹¹ Añ mam b̄i. Yad kal̄öp n̄ijö hagabin. Man̄o aij kal̄öp n̄öd hag n̄ino u, n̄ibi b̄i man̄o hagpal rö was̄o. *

¹² Man̄o an̄ibu, b̄i ap haḡo n̄ijagn̄o; man̄o an̄ibu b̄i ap ȳip haḡo n̄ö udagn̄o. Jisas Kraiſ n̄ipe ke n̄öp ȳip waiö hag n̄ö n̄ijn̄o.

¹³ Pen n̄öd yad Juda n̄ibi b̄i gas̄i n̄ijm̄idal rö gas̄i n̄ijm̄idin u, kale n̄ijbim. God n̄ibi b̄i n̄ipe gau böñ n̄öp umlan̄, a gem, kal̄ip ḡi najj yab̄il ḡim̄idin. *

¹⁴ Bac b̄i man̄o u n̄ij udem, kl̄o yab̄il ḡim̄idin; b̄i Juda yad aip ad̄ip ad̄ip kub ḡino gau, kale ḡim̄idal rö was̄o, yad añ̄i Juda lo man̄o n̄ij aij yab̄il gem, bac b̄i hagam̄idal rö kl̄o gem ḡim̄idin. *

¹⁵ Pen ami ȳip yag dauaga n̄in u, God ȳip mög n̄ijöm ud w̄ög ḡi n̄eb b̄i n̄ipe ap hag la. Hain̄o kub ḡin̄o, God n̄ipe ke aij ga n̄in u n̄öp, *

¹⁶ N̄i yad Jisas Pol n̄ip yamn̄o, n̄ij aij göm, Juda n̄ibi b̄i was̄o gau kal̄ip man̄o aij yad u hag n̄i aij ḡinab, a göm, N̄i n̄ipe ȳip yam̄o, n̄ij aij ḡin̄o. An̄ig gö, Jisas man̄o u aigege rö m̄idöp, a gem, n̄ibi b̄i r̄imnap hag n̄ijagn̄o.

¹⁷ Pen Jisas n̄öd hag lö man̄o aij ud arep b̄i n̄ipe m̄ideila gau kal̄ip n̄ijnam, a gem, Jerusalem aragn̄o. Ȳihar̄ij ram m̄in̄öñ m̄ilö kub Arebia am m̄idem, ado ḡi apem, daun kub Damaskas m̄idm̄idin.

¹⁸ M̄i m̄ihau n̄igan in̄o, Pida Jerusalem m̄ideia u n̄ijng amem, n̄ipe aip n̄in iru m̄idagain̄o; ȳihar̄ij n̄in unb̄o aip̄ böñ dan̄ m̄idain̄o. *

¹⁹ Pen yad b̄i Jisas man̄o ud arep r̄imnap hal̄o n̄ijagn̄o; Pida aip Jisas n̄imam Jems aip kal̄ip n̄öp n̄ijn̄o.

²⁰ Man̄o kal̄i kliñ r̄ikabin an̄ibi, God n̄ij m̄idöp u, kal̄öp n̄ijö yab̄il hagabin.

²¹ Pen yad hain̄o Siria Propins amem, Silisia Propins amem, ḡin̄o. *

²² N̄öd n̄in an̄ibu, n̄ibi b̄i Kraiſ lau ad̄o Judia ram m̄in̄öñ pro ke ke m̄ideila gau amḡo maḡo kale u ȳip n̄ijagla u

²³ pen n̄ibi b̄i r̄imnap man̄o yad u yag dam̄öm hagla, “B̄i Jisas man̄o aij n̄ipe u hag juöm, han̄ip ḡi najj göm ḡim̄idöp b̄i u, m̄in̄i Jisas man̄o aij u n̄ibi b̄i gau kal̄ip hag n̄i ajab,” a ḡilö

²⁴ n̄ijöm God hib n̄ipe u hagl̄o ad̄o arm̄idöp.

* 1:4: Gal 2:20 * 1:7: Ap 15:1,24 * 1:8: 1Ko 16:22

* 1:14: Ap 22:3 * 1:15: Ais 49:1; Gal 2:7 * 1:18: Ap 9:26 * 1:10: 1De 2:4 * 1:11: Mad 16:17 * 1:13: Ap 8:3

* 1:21: Ap 9:30

2

Pol Kraiss manö aij ud arep bî rîmnap aip magum göm, manö hag jîm ñîla

¹ Pen mîd damem, mî in unbö sîdun böñ danj lugö, mam Banabas hol bî mîhau, Daidas nîp u† gî Jerusalem arno. *

² God yîp waiö hagö Jerusalem arno. Amun, nîbi bî Jisas nîp nîñ udla bî kub rö mîdmîdal gau aip am mîgan ap bîs gun, kale nîhön rö hagöl, a gem, Juda nîbi bî wasö gau kalîp manö aij nîhön rö hagnîdin manö anîbu kalîp hag yamnö. Wög nöð gîno u abe wög hainö gînam u abe lug pakagnîm a gem, manö anîbu kalîp hag aij gîno.

³ Bî yad Daidas nîpe Grik nîbö u pen nîp hañ rîb gî dö gî nab a göm hagagla.

⁴ Pen bî rîmnap pir alöm, Kraiss Jisas bî nîpe rö löm, agamîj apöm hon aip u† gî mîdeila. Pen hon Kraiss Jisas nîp çîg mîdun, Juda lo manö ke ke adö u gagun, mîd aij gîmîdun rö, kale nîñlö, hibur kale najj ga. Juda lo manö ke ke adö u gîlanj, a göm, apöm manö pîral anîbu hagla. *

⁵ Pen Kraiss manö aij u manö nîñö nöð mîdnîm, nîñöm kale manö nîñö anîbu nöð nîñ udmim, a gun, manö pîral hagla anîbu udagno.

⁶ Pen nîbi bî Jisas nîp nîñ udla bî kub rö mîdmîdal gau kale yîp manö rîmnap hagagla. Bî kub rö hagabin pen kale bî kub aka bî pro u yîp nan yîharîñ rö löp. God nîpe bî kub ud aij gînam bî pro ud aij gagnam a göm gasî anîbu rö nîñagöð.

⁷ Pen kale nîñla, God nîpe Pida abe yîp abe manö aij nîpe hag ñî ajeñ wög anîbu hag la. God Pida nîp hag lö, hañ rîb gî dö gîpal nîbi bî gau kalîp hag ñî ajeñmîdöp rö u, yîp u rö nöð hag lö, hañ rîb gî dö gagpal nîbi bî gau kalîp hag ñî ajeñmîdin. *

⁸ Anîb u nîñöm me hagla, “God Pida nîp klö nîpe ñöm abad mîdö nîñöl gî, nîpe am hañ rîb gî dö gîpal nîbi bî gau kalîp Kraiss manö aij ud arep bî mîdöp rö, Pol nîp u rö nöð klö nîpe ñöm abad mîdö nîñöl gî, nîpe am hañ rîb gî dö gagpal nîbi bî gau kalîp Kraiss manö aij ud arep bî mîdöp,” a gîla.

⁹ Jems, Pida, Jon kalîp bî kub a gîpal bî gau, God yîp wög anîbu ñî nîñla u me, wög hon adö aîñ gîpun, a göm, Banabas halîp bî mîhau ñîmagö pakla. Anîg göl hon manö hag adö aîñ lîno nîñöm kale hagla, “Banabas Pol bî mîhau ammîl Juda nîbi bî wasö gau kalîp Kraiss manö aij u hag ñîmil, hon am hañ rîb gî dö gîpal nîbi bî gau kalîp Kraiss manö aij u hag ñîun,” a gîla.

¹⁰ Pen kale manö aîñ ap hagöm hagla, “Ammîl ram mîdnöñ anîb gau ajeñmîl, nîbi

bî Jisas nîp nîñ udpal gau kalîp hagaimîl, nîbi bî mög gep rö Jerusalem i mîdpal gau kalîp hau† gagöl; kalîp mani rîmnap yuöl,” a gîla. Manö hagla anîbu, yîp aij ga adö u nöð hagla. *

Pol Pida nîp hag ga

¹¹ Pen hainö Pida daun kub Adiok apöm, adö unbö ke gö, gî aij gagöp, a gem, nîp waiö hagabön.

¹² Nîhön gînîg: nîpe nöð Juda nîbi bî wasö anj gau mîdöm, nîbi bî Jisas nîp nîñ udla gau aip nan jîm ñöl ñîñmîdöp. Pen hainö Jems bî nîpe rîmnap Jerusalem nîbö aula. Jems bî gau yîp hagnaböl, “Bî hañ rîb gî dö gagpal gau aip nîhön gînîg nan ñîñabön,” a gî naböl, a göm, pîñîñ göm, hainö Juda nîbi bî wasö gau aip nan ñîñaga. *

¹³ Anîg gö, Juda nîbi bî nöð ju am ram mîdnöñ anîb gau mîdeila gau, pîral ga anîbu nîñöm, u rö nöð gîla. Pen mam Banabas u rö nöð nîñöm, kale gîla adö anîbu hain ga.

¹⁴ Pen Jisas manö aij u anîg arö geila u nîñem, nîbi bî gau magöñhalö nîñmîdlö nîñöl gî, yad Pida nîp hagnö, “Ne bî Juda nîbö u pen Juda nîbi bî wasö gau rö mîdmîdan. Pen mîñî nîhön gînîg ke asîk lîmön, Juda nîbi bî wasö gau kalîp, hon Juda nîbi bî gîpun gîpun rö gîmim, a gîmön, hagabön?” ö gîno.

¹⁵ Ami bapi hanîp yag daula u, Juda nîbi bî yag daula. Hanîp Juda nîbi bî wasö gau rö yag dauagla.

¹⁶ Pen hon Juda nîbi bî nîñbun, nîbi bî lo manö adö u gîlö arö, God nîñöm, nîbi bî kamîñ aij yad a göm hagagnab. Nîbi bî gau Jisas Kraiss hanîp a göm uma, a göm, nîp nîñ udpal nîbi bî gau nöð me, God nîñöm, nîbi bî kamîñ aij yad, a gî nab. Hon u rö nöð lo manö adö u gîno arö, God nîñö nîbi bî kamîñ aij nîpe mîdagpun. Kraiss Jisas hanîp a göm uma, a gun, nîp nîñ udno nîñöl gî, God nîñö nîbi bî kamîñ aij nîpe gau mîdpun. *

¹⁷ Gasî hon nîñbun u, Kraiss manö aij u nîñ udno, Kraiss hanîp ud nîpe ke aip ud jîm ñî lî nab u me, God nîpe hanîp nîbi bî kamîñ aij yad a gî nab. Pen Kraiss manö aij u nîñbun, hon nîbi bî magöñhalö nan si nan najj gîpun u waiö nîñbun. Hon Juda nîbi bî nîñbun, Juda nîbi bî wasö gau nîbi bî nan si nan najj gep mîdpal rö, hon ke u rö nöð mîdpun. Anîg göp u, nîbi bî rîmnap hagnaböl, Kraiss nan si nan najj gep nagî u gî pîdnöñ lî nab a gî naböl. Pen wasö yabî.

¹⁸ Hon uri nîñbun, Juda lo manö ke ke hagöp rö gîno, God wö ralöm hanîp nîbi bî kamîñ aij nîpe mîdpim a gagnab. Hon uri

* 2:1: Ap 15:2 * 2:4: Gal 1:7; 5:1,13 * 2:7: Ap 22:21

* 2:10: Ap 11:29-30 * 2:12: Ap 11:3 * 2:16: Ap

nɨŋbun manö anɨbu manö pir alep. Pen yad manö piral manö nöd nɨbō anɨbu kauyan nɨbi bɨ gau manö nɨŋö rö hag nɨnabin u, yad nan si nan naj gɨnabin.

¹⁹ Lo manö yɨp al pak la nɨŋöm uri yad wɨp he rö mɨdem lo manö u nɨŋagpin. Pen uri yad God nɨp aij gɨnɨm adö u nöp gɨnam. Kraiss mab ba laŋ al pak lɨla u, yɨp Kraiss aip al pak lɨlö umnö.

²⁰ God Nɨ nɨpe yɨp mög nɨŋöm uma u, yad nɨp cɨg gem me, nɨpe uma u, yad aip umlo. Anɨb u, nɨp cɨg gem, nöd mɨdmɨdin rö mɨdagpin. Kraiss yad aŋ daŋ kamɨŋ mɨdöp. Mɨnɨ kamɨŋ yabɨ mɨdem, nɨp gasɨ nɨŋöl gɨ, yɨp gasɨ nɨb adö u nöp gɨpin.

²¹ God nɨpe nɨbi bɨ gau kalɨp mög nɨŋöm rau adog uda manö aij u hag juagnabin. Nɨbi bɨ gau lo manö ke ke adö u gɨlö arö, God nɨŋöm, nɨbi bɨ kamɨŋ aij yad, a gɨböp u, Kraiss hanɨp uma u yɨharɨŋ umböp.

3

Nan klɨŋ aij gɨmɨdal rö wasö; Jisas nɨp cɨg gun me, God aip jɨm nöl mɨdeinabun

¹ Galesia nɨbi bɨ, kale gasɨ aij mɨdagöp. Bɨ an gö kalöp hauɨ halö löp. Hon Jisas Kraiss nɨp mab ba laŋ al rɨbɨk lɨla manö aij u hag nɨ aij gɨno nɨŋbe.

² Pen yad kalöp manö aɨŋ ap hag nɨŋabin. Kale nöd nɨhön nɨhön gaibe, God nɨpe Ana nɨpe u kalöp nɨŋ Kale lo manö hagöp rö gɨpe, God nɨpe Ana nɨpe u kalöp yua aka kale manö aij hag nɨno u nɨŋ udpe, God nɨpe Ana nɨpe u kalöp yuaŋ

³ God Ana u nɨp udmim me, nɨbi bɨ kamɨŋ aij nɨpe mɨdpim u pen mɨnɨ hauɨ alö, klö hon ke gun, mɨd aij gɨnabun, a gɨmim, nɨŋbim aka?

⁴ Nöd Kraiss nɨp nɨŋ udpe, kalöp gɨ naj yabɨ gɨla nɨn u, nɨp arö gagpe. Pen mɨnɨ nɨhön gɨnɨg, lo manö ap haglö, manö kale anɨbu udmim, Kraiss nɨp arö gɨnɨg gabim?

⁵ Yɨp hagpe nɨŋn. Kale lo manö hagöp rö gɨpe, God nɨpe Ana nɨpe u kalöp yuöm nan gagep rö aŋ kale gau göp aka kale Kraiss manö aij nɨŋmim nɨŋ udpe, God nɨpe Ana nɨpe u kalöp nɨm nan gagep rö aŋ kale gau göp?

⁶ Pen Ebraham nɨp gasɨ nɨŋmim. God Manö u kalɨ klɨŋ rɨköm hagla, “Ebraham God manö haga u nɨŋ uda nɨŋöm God nɨp, bɨ kamɨŋ aij yad, a ga,” a gɨla. *

⁷ Anɨb u, nɨŋim. Nɨbi bɨ God Manö hagöp u nɨŋöm, “Nɨŋö hagöp,” a göm nɨŋ udpal gau, Ebraham rɨdɨk nɨpe mɨdpal.

⁸ God Manö hadame gau haga, Juda nɨbi bɨ wasö gau, God manö hagöp u nɨŋ udlö, God kalɨp nɨbi bɨ kamɨŋ aij yad a gɨnab,

a ga. Adö anɨbu nöp, God Manö hadame nöp Kraiss manö aij u Ebraham nɨp haga, “Ne mɨdpan u me, God nɨpe nɨbi bɨ gau magöŋhalö nan aij nɨnab,” a ga.

⁹ Ebraham God manö haga u nɨŋ udö, God nɨp ud aij ga rö, nɨbi bɨ God Manö hagöp u nɨŋöm, nɨŋö hagöp a göm nɨŋ udpal gau, kalɨp u rö nöp ud aij gɨnab.

¹⁰ Pen nɨbi bɨ lo manö adö u nöp nɨŋun gɨno, God hanɨp udnab, a gɨpal nɨbi bɨ gau, ilön kub yabɨ udnaböl. Nɨhön gɨnɨg: God Manö u kalɨ klɨŋ rɨköm hagla, “Nɨbi bɨ an, God lo manö kalɨ klɨŋ rɨkla rɨkla rö magöŋhalö hain gagnab u, ilön kub udnab,” a gɨla. *

¹¹ Pen manö ap God Manö kalɨ klɨŋ rɨköm hagla, “Nɨbi bɨ yɨp nɨŋ udpal gau nöp me, nɨbi bɨ kamɨŋ aij yad mɨdöm, kamɨŋ mɨdeinaböl,” a gɨla. Anɨb u nɨŋbun, nɨbi bɨ lo manö adö u nöp nɨŋöm gɨlö arnab gau, God nɨbi bɨ kamɨŋ aij yad, a göm, kalɨp udagnab. *

¹² Pen lo manö hagöp rö gep u ke, Kraiss manö aij u nɨŋ udep u ke. Nɨbi bɨ lo manö hagöp rö klö hon ke gɨnabun a gɨnaböl u, dui gɨnaböl. God Manö kalɨ klɨŋ rɨköm hagla, “Bɨ lo manö ke ke magöŋhalö hain gɨnab bɨ anɨbu me kamɨŋ arnab,” a gɨla.

¹³ Hon God lo manö adö u gɨ wasö nɨŋun, ilön kub udnɨg gɨno u pen Kraiss ilön kub anɨbu udöm hanɨp rau adog uda. God Manö kalɨ klɨŋ rɨköm hagla, “Mab ba laŋ al pak lɨlö umnaböl bɨ gau, God nɨpe ke pen nɨ, ilön udnaböl,” a gɨla. *

¹⁴ Pen Kraiss hanɨp rau adog uda u, God Ebraham nɨp manö aij haga u, Kraiss Jisas gö Juda nɨbi bɨ wasö gau nan aij anɨbu udöl a göm, anɨg ga. Juda nɨbi bɨ wasö gau manö aij anɨbu nɨŋ udlö, God nɨpe Ana nɨpe hanɨp Kraiss nɨbi bɨ nɨpe nɨŋnɨg ga.

Lo manö u ke; God gɨnabin a göm hag la manö u ke

¹⁵ Aɨŋ mam bɨ. Yad kalöp manö ap hagnam. Bɨ rɨmnap manö hag adö aɨŋ löm, hagnaböl rö nöp gɨnaböl. Bɨ ap apöm manö rɨb rɨköm halöwaö gagnab.

¹⁶ God nɨpe Ebraham aip nɨ nɨpe aip manö nɨŋö hag lep hagöm haga u, God Manö anɨbu kalɨ klɨŋ rɨköm, “Nɨ gau aip,” kalɨ klɨŋ rɨkagla; “Nɨ ne u aip,” kalɨ klɨŋ rɨkla. Nɨ aɨŋ hagla anɨbu, Kraiss nɨp nöp hagla. *

¹⁷ Pen yad hagabin u, God Ebraham nɨp gɨnabin a göm hag la manö u, mɨ iru nöp (430) mɨd damöm, hainö God lo manö u nɨ. Lo manö hainö nɨ anɨbu, aige göl göm

* 2:20: Gal 1:4 * 3:6: Jen 12:3; Ro 4:3,16 * 3:10: Dud 27:26 * 3:11: Gal 2:16 * 3:13: Ro 8:3; Dud 21:23
* 3:16: Jen 12:9 * 3:17: Eks 12:40

manö nıñö hag lep nöd haga u nan yıharıñ rö lık gı yu ke gau yunab? Anıg gagnab. *

18 Pen nıbi bı lo manö hain gılö God nan aij ñıböp u, God nöd anıg gınabin a ga manö u gası nıñöl gı mıdöm nan aij ñagböp. Pen God nıpe Ebrahim nıp nöd haga manö anıbu nıpe gası nıñöl gı mıdöm, nıpe ke Ebrahim nıp haga rö nöp ga. *

19 Pen kale hagnabim, “God Ebrahim nıp nan aij haga u yıharıñ ñöb u rö, God nıpe nıhön gınıg lo manö ña?” ö gınabim. Pen God nöd yabı Ebrahim nıp manö haga; hainö yabı ñı haga u aua. Pen ñın anı au nıbi bı nan si nan naij ke ke gımıdal rö, kale naij gımıdal u nıñöl a göm, God kalıp lo manö ña. Pen lo manö u, God ejol gau nöp dap bı ap nıp ñeila, nıpe pen dam nıbi bı gau kalıp hag ña. *

20 Pen Ebrahim ñı nıpe gınab manö haga anıbu manö kub yabı u me, God nıpe ke apöm Ebrahim nıp haga.

Lo manö u hanıp gası rımıd ukab

21 Kale gası ap nıñmim hagnabim, “God hanıp manö mıhöp haga. Pen lo manö haga anıbu, yad gınabin a göm manö nıñö hag la manö anıbu aıp adıp adıp mıdagöp,” a gınabim. “Manö anıb mıhau ke ke mıdöp,” a gınabim. Pen manö ke ke wasö. God nıbi bı kamıñ mıdep lo manö ap ha-gaıböp, hon lo adö anıbu nöp nıñun gıno, God nıpe nıñöm hanıp nıbi bı kamıñ aij nıpe a gıböp. Pen lo anıbu rö ap hagaga. *

22 God Manö kalı kılın rıkla rö nöp mıdöp. Nıbi bı ram mınönı gau magöñhalö nan si nan naij adö u gılö gılö, gac anıbu kalıp wam wam gö, ke kamıñ aröl rö lagöp. Pen nıbi bı Jısas Krais nıp nıñ udnaböl gau, God gınabin a göm hag la rö, nan aij haga anıbu kalıp ñınab.

23 Pen Krais auaga ñın u, nıp nıñ udagno u me, lo manö hanıp bı nagıman waryö raul anı yan mıdpal rö u, gı gıgabö ga. *

24 Hanıp gıgabö göm, gası rımıd uk damöm, gası ñö nıñöl gı mıdno, Krais auö, manö aij nıpe u nıñ udno, God hanıp nıbi bı kamıñ aij nıpe a göp. *

25 Krais manö aij u nıñ udpun u me, uri lo manö hanıp gası rımıd uk dam gagöp.

26 Kale Krais Jısas nıp nıñ udpim u me, kale magöñhalö God ñı pai nıpe mıdpim. *

27 Kale ñıg pakmim Krais nıp cıg gıpim u me, ke hain nıbö Krais nıpe ke rö halu libim. *

28 Anıb u, Juda ıt u ke, Grik ıt u ke mıdagpim; nıbi bı nagı wög gıpim gau ke, nıbi bı gası kale ke nıñmim gıpim gau ke mıdagpim; nıbi ıt u ke, bı ıt u ke mıdagpim; kale Krais Jısas nıbi bı nıpe mıdpim rö, ıt anı yabı mıdpim. *

29 Kale nıbi bı Krais lau adö mıdpim u, kale Ebrahim nıbi bı ıt nıpe mıdpim nıñöm God Ebrahim nıp gınabin a göm haga u, kalöp u rö nöp gınab. *

4

Krais nöp gö God ñı pai nıpe mıdpun

1 Manö yad hagabin u anıg göl mıdöp: nıbi bı gau umlö, nan kale gau ñı pai kale gau kalıp hag libal. Anıb u, ñı pai anıb gau nan iru mıdöp u pen kale ñı pai pro mıdpal rö, kale nıbi bı nagı wög gıpal rö nöp mıdpal.

2 Pen nıbi bı ñı pai anıb gau kalıp abad mıdpal gau, anıg anıg gımim, a göm, hag damöm, mani nan kale gau abad mıdlö mıdlö, nap hag la ñın u nöp, nan kale anıb gau udpal.

3 Pen anıb unbö rö nöp, hon ñı pai pro rö mıdun gası nıñ aij gagun, kıjaki, wıp haji, nan nıhön nıhön gau manö nıhön hagla u udun, kalıp nıbi bı nagı wög gep rö mıdmıdun. *

4 Pen God hag la ñın u hadö aua u me, God ñı nıpe u nıp yuö, Juda nıbi ap ñı anıbu nıp yag daua. Yag dauö, nıpe Juda lo manö adö u nıñöm, mıd damöm, *

5 Juda nıbi bı lo manö nıñbal gau rau adog uda. Kalıp rau adog uda u, hon God ñı pai nıpe yabı rö mıdeınabun a göm ga.

6 Kale ñı pai nıpe yabı mıdpim rö, God nıpe ñı nıpe Ana nıpe u yuö, Ana u apöm hanıp at ba göp u me, God nıp “Aba,” Bapı,” a gıpun. *

7 Anıb u, kale nıbi bı, Seden nıp nıbi bı nagı wög gep rö mıdmıdim gau, mıñı God ñı pai nıpe mıdpim u me, God ñı pai nıpe kalıp manö nıñö hag lep hagöm, “Kalöp nan aij gau ñınabin,” a ga manö u, manö kale yabı.

Pol Galesia nıbi bı, “Kalöp gası iru nıñabin,” a ga

8 Pen nöd God nıp nıñ udagmıdim ñın u, kale nıbi bı nagı wög gep rö mıdmim, nan pıral gau sabe göl gı, pıñıñ göl gı, gı mıd dammim, mıd aij gagmıdim.

9 Pen mıñı God nıp nıñ udpim. Pen kale nıp nıñmim udagpe; nıpe nöp kalöp nıñöm uda. Pen nıhön gınıg kale ado gı

* 3:18: Ro 4:14 * 3:19: Ro 5:20; Ap 7:38 * 3:21: Ro 8:2-4 * 3:23: Gal 4:3 * 3:24: Ro 10:4 * 3:26: Jon 1:12 * 3:27: Ro 6:3 * 3:28: Ro 10:12 * 3:29: Ro 4:13 * 4:3: Kol 2:20 * 4:4: Jon 1:14; Ro 1:3 * 4:6: Jısas Arameik manö hagmıdöp. “Aba” a ga manö magö anıbu ıt u “Bapı.” * 4:6: Ro 8:15-17

ammim, nöd gı najj gımıdim rö kauyan gınıg gabim? Gabim anıbu, kauyan nıbi bı nagı wög gep gau rö uıham mıdun, a gımim, gabim aka?

¹⁰ Pör nın kub a gıpal u nöp nıñmim, rakın kub a gıpal u nöp nıñmim, sıdö kub a gıpal u nöp nıñmim, mı kub a gıpal u nöp nıñmim gıpmim. Anıg gımim, gı najj gıpmim. *

¹¹ Anıb u, yad manö aij kalöp hag nınö nıñbe u, mıñı arö gınıg gabim rö löp a gem, kalöp gası iru nıñabin.

¹² Añ mam bı. Yad kalöp mög nıñem hagabin! Yad nöd Juda lo manö nıñmıdim rö arö gem, kale yıharın gımıdim rö mıdpın u, kale u rö nöp lo manö anıbu arö gımim, yad mıdpın rö mıdmim. Nöd kale yıp gı najj gagpe.

¹³ Kale nıñbım, nöd yıp nan ga u me, am ram mınöñ kale u mıdem, kalöp manö aij u hag nınö.

¹⁴ Yad nan gaia u, kale uıham mıdaıbe pen yıp iru nıñmim, arö gagpe; God ejol ap aka Kraıs Jısas nıp ke ud aij gıbepe rö u, yıp unbö rö nöp ud aij gıpe me.

¹⁵ Kale nöd mıñ mıñ yabı gımim yıp ud aij gımim, mög nıñmim, angö magö kale gau ud ju yıp ñeb rö lıböp, halöwalö ud ju nıñbepe.

¹⁶ Pen mıñı yıp nıñon gınıg arö gıpmim? Manö nıñö hagnö adö u nıñmim mulu lugö yıp iru nıñbım aka?

¹⁷ Nıbi bı kalöp rımıd ukpal gau, kale gası najj nıñöm anıg gıpal. Pol bı gau arö gımim, manö hon hagnun u nöp hain gımim a göm anıg gıpal.

¹⁸ Nıbi bı klö göm kalöp gı aij gınaböl u aij. Pen kale pör nöp anıg göl. Yad kale aip mıdeınabın nın u abe, mılö gau mıdeınabın nın u abe kalöp gası nıñöm gı aij gınaböl u aij. Pen yad mılö gau mıdeınabın nın u kalöp pıral gıpal u, aij gagöp.

¹⁹ Pen nı pai mıdmagö yad gau. Nöd, “Kraıs manö aij u hag nınö, nıñ udlö, Kraıs kalıp anı danı mıdeıan,” a gem, kalöp hag nı aij gımıdim u, nıbi gau nı pai yag daunıg gılö, ilön kub göp rö u, yıp ga. Pen mıñı kauyanı Kraıs kalöp anı danı mıdeıan a gem, kalöp hag nı aij gıbin u, nıbi nı pai yag daunıg gılö, ilön göp rö u, yıp kauyanı gab.

²⁰ Yad kale aip mıdaıbnep u, manö maı udem hagnam, a gem, nıñbnep u pen mılö gai i mıdpın u me, yad kalöp gası iru nıñnö, gası yad rıkö auub.

²¹ Pen kale lo manö nöp nıñjun, a gıpmim gau, lo manö rımnap nıñagmim rö löp.

²² Manö anıbu kalı klıñ rıköm hagla, “Ebraham nı mıñöp yag daua. Nı nıpe ap,

nıbi praj ap Ebraham nıbin u nıñ nagı wög gımıdöp nıbi u nıñ udöm yag daua; nı nıpe ap, nıbin nıpe yabı u aip yag daua,” a gıla. *

²³ Nıbin nagı wög gımıdöp nıñ yag daua u, nı pai yag daubal rö nöp yag daua; pen nıbin nöd u, nı pai wem mıdöm, God Ebraham nıñ ap yag daunabön a göm manö hag la rö, nı ap yag daua. *

²⁴ Aiud adö anıbu rö, manö rımnap ba gau mıdöp. Nıbi mıñöp, manö nıñö hag lep mıñöp. Manö nıñö hag lep ap Sainai Dum nıbö apöm, nı pai yag dauö kale nagı wög göl gı nöp mıdeınaböl; Hega me u.

²⁵ Nıbi Hega nıpe Sainai Dum ram mınöñ Arebia au rö me. Nıpe daun kub Jerusalem mıñı mıdöp u rö mıdöp. Nıñon gınıg: Jerusalem abe nı pai nıpe abe nagı wög gıpal.

²⁶ Pen Jerusalem kumi kabö adö lanı mıdöp au, nıbi bı wög göm aragnaböl. Ram mınöñ anıbu ami hon. *

²⁷ Hadame nöp kımıap ap God Manö kalı klıñ rıköm hagla,

“Nıbi nı pai wem nı pai yag dauagöp u, mıñ mıñ yabı gıñab. Nıbi nı pai daunıg göm nıñagöp u, aij gö nıñöl gı, nıñı lınab.

Nıbi nı pai wem u, ıñ nıpe kub mıdnıg gaböl; pen nıbi nugmul aip ajmıdil u,

ıñ nıpe kub mıdagnaböl,” a gıla. *

²⁸ Añ mam bı. God nıpe manö klö nıñö hag lö, Sera Aısak yag daua. Pen anıb unbö rö nöp, God manö klö nıñö hag lö, kale nı pai nıpe mıdpım. Anıb u, kale Aısak rö mıdpım. *

²⁹ Nın anıbu, Ebraham nı nıpe nıbi bı nı pai yag daubal rö nöp yag daua nı u, uraköm, nımam ado God Ana gö yag daua u nıñ nıñö, mulu lugö, gı najj ga. Anıb u rö, mıñı Juda nıbi bı lo manö nıñbal gau, hanıñ nıbi bı Jısas nıñ nıñ udpun gau u rö nöp gıpal. *

³⁰ God Manö u kalı klıñ rıköm hagla, “Nıbi wög gı ñeb amıñ mıñau kalıp hag yumön. Nıbi nagı wög gı ñeb nı nıpe u, nıbi kabö göl udmön nıñ yag daua u, nan nıpe rımnap udagnab,” a gıla.

³¹ Anıb u, añ mam bı nıñim! Hon nıbi nagı wög gımıdöp nı pai nıpe rö mıdagpun; hon nıbi kabö göl nagı wög gıgmıdöp nı pai nıpe rö mıdpun.

5

Nagı mıdaino, Kraıs hanıñ rau adog uda u me, Juda lo manö gau lo hon wasö

* 4:10: Ro 14:5; Kol 2:16 * 4:22: Jen 16:15; 21:2 * 4:23: Ro 9:7-9 * 4:26: Hib 12:22; Rep 21:2,10 * 4:27:

¹ Krais hanip böñ nöp rau adog uda u, hainö Juda lo manö ap hanip manö kub hagagnim, a göm, hanip rau adog uda. Krais anig gau u gasi n+ñjöl gi nöp m+idaimim; nöd Juda lo manö u bi kub kale rö lö, n+p n+bi b+ nag+ wög gep rö m+dm+dim u, kauyan ado gi aragmim.

² Yad Pol kalöp manö hagabin i n+ñj aij g+mim! Juda kai manö hon udmim a g+pal gau kal+p yau a gi+pe, hañ kalöp r+ñ gi dö geinaböl u, hainö Krais kalöp gi ñ+n+ñm rö lagnab.

³ Yad kalöp kauyan hag aij g+n+g gabin! Bi gau manö hon udmim a g+pal gau kal+p yau a gi+pe, hañ kalöp r+ñ gi dö geinaböl u, hainö kale Juda lo manö u magöñhalö udmim hain g+mim.

⁴ Kale, "Juda lo manö hain g+no arö, God hanip n+ñjöm, 'N+bi b+ kam+ñj aij yad,' a g+nab," a gi gasi n+ñj+ñm n+bi b+ gau, Krais n+p arö g+pim; n+bi b+ n+pe m+dagpim. Kale anig g+mim n+ñj+ñm rö, Krais kalöp mög n+ñjöm udn+ñm rö lagöp.

⁵ Pen God Ana hanip anj dan m+idöp n+bi b+ gau, God hanip n+ñjöm, "N+bi b+ kam+ñj aij yad," a g+nab ñ+n u abad m+idun aij gö n+ñjöl gi, gasi halö m+dpun.

⁶ N+bi b+ Krais Jisas n+p c+g m+dpal gau, hañ r+ñ gi dö göp aka r+ñ gi dö gagöp u nan y+har+ñj. Nan kub añ+nöp m+idöp: Krais n+p n+ñj udun, n+bi b+ gau kal+p m+dmagö lun.

⁷ Kale nöd aj aij g+m+dim u pen m+ñi b+ an kalöp adan b+ñöm r+ikaj+p n+ñjöm manö n+ñjö u arö g+pim?

⁸ God kalöp adan b+ñöm r+ikaj+p n+ñjöm manö n+ñjö u arö gagpim. N+pe nöp me kalöp w+ñ alab.

⁹ N+bi b+ gau nan y+is a gal u manö ap hagöm hagpal, "Y+is pro marap plaua rin kub yan halö l+lö, y+is an+bu ke aram aram plaua an+bu kub yab+ñ rannab," a g+pal.

¹⁰ Krais aip j+m ñöl m+dpun u me, yad n+ñj+ñm manö yad hagaj+ñ an+bi kale ke an+ñ unbö rö nöp n+ñj+ñm. Pen b+ an n+pe apöm manö piral hagö, kale gasi ap ap n+ñj+ñm u, b+ an+bu manö kub n+ñjöm pen ilön udnab.

¹¹ Pen añ mam b+ n+ñj+ñm! Krais n+bi b+ n+ñj udpal gau kal+p hañ r+ñ gi dö g+mim a g+ñnep, b+ gau y+p gi naij gagblap. Yad hañ r+ñ gi dö g+mim a g+ñnep, Krais n+pe n+bi b+ gau a göm, mab ba lan uma manö aij an+bu n+ñjöl mulu lugagböp.

¹² Pen gasi yad, b+ manö piral haglö dui g+pim b+ an+ñ gau kal+p ke böñ nöp r+ñ gi dö g+naböl u aij!

¹³ Pen añ mam bi. Krais hanip böñ nöp rau adog uda u, hainö Juda lo manö ap hanip manö kub hagagnim, a göm, hanip rau adog uda. Pen gasi an+bu n+ñj+ñm, gasi kale ke n+ñj+ñm, hañwawölö gagmim; n+bi b+ gau kal+p mög n+ñj+ñm, ud aij g+mim.

¹⁴ God lo manö u magöñhalö ud j+m ñöl, manö magö añ+ ap nöp m+idöp: "Kale ke m+dmagö l+ñim rö, n+bi b+ r+ñnap kal+p u rö nöp m+dmagö l+mim." *

¹⁵ An+ñ u, kale ke n+ñj aij g+mim. Kaj kain gau g+pal rö mulu lugö, pen pen g+nabim u, magöñhalö ap lug paknabim.

Gas+ ke n+ñj+ñm adö u arö g+mim, God Ana u gasi ñ+n+ñm rö g+mim

¹⁶ An+ñ u, kalöp hagabin, God Ana gasi ñöb adö u nöp g+mim. Anig geinabim me, gasi kale ke n+ñj+ñm, nan si nan naij g+m+dim adö u arö g+nabim.

¹⁷ Gasi an+ñ m+ñhau, ap böñ lap t+p gi ud arnab, ap böñ lap t+p gi ud arnab u me, gun a g+nabim adö u g+mim rö lagnab.

¹⁸ Pen God Ana kalöp gasi ñö n+ñjöl gi gi+pe arö, Juda lo manö gau lo kale wasö.

¹⁹ Pen n+bi b+ gasi kale ke n+ñjöm g+m+idal adö u, n+bi si b+ si göm, hañwawölö gi ajöm, gi naij yab+ñ göm; *

²⁰ nan y+har+ñj gau sabe göm, kuj göm, aiön paköm; n+bi b+ gau kal+p mulu kal n+ñjöm, pen pen göm, nan kale gau yad rö m+dagöp a göm, hibur naij gö, yad ke b+ kub m+dnam a göm, pen pen hagöm, am ke ke as+ik m+idöm,

²¹ nan kale gau yad rö m+daiböp, a göm; ñ+g klö ñ+n+ñjöm hauñ alöm, nan magö iru nöp ñ+n+ñjöm, nan n+ñj+ñm n+ñj+ñm göm, gi naij yab+ñ g+pal. Yad kalöp nöd hagnö manö u m+ñi kauyan kalöp hagabin: n+bi b+ an+bu rö gi m+dpal gau, God kal+p udöm abad m+dag+ñab.

²² Pen n+bi b+ God Ana kalöp gasi ñö n+ñjöl gi g+lö arab gau, n+bi b+ gau m+dmagö löm, m+ñ m+ñ göm, hibur hain hain m+idöm, n+bi b+ r+ñnap gau mög n+ñjöm, gi aij göm, manö kale ke hagnaböl u an+ñ unbö rö nöp göm,

²³ n+bi b+ r+ñnap aip manö hain hagöm ud aij göm, n+bi b+ r+ñnap kal+p gi naij g+lö, pen kal juagnaböl. Anig g+naböl u, lo manö ap kal+p manö kub hagagnab.

²⁴ Krais Jisas n+bi b+ n+pe gau, gasi ke n+ñjöm hañwawölö g+m+idal nag+ adö an+bu arö g+pal. Nag+ adö g+m+idun an+bu, mab kros ba lan Krais Jisas aip umöb.

²⁵ An+ñ u, God Ana u nöp hanip kam+ñj hain n+ñbö ñö, kam+ñj m+dpun u me, God

* 5:6: 1Ko 7:19; Gal 6:15 * 5:9: 1Ko 5:6 * 5:10: Gal 1:7; 2Ko 11:15 * 5:13: 1Pi 2:16 * 5:14: Ro 13:9

* 5:17: Ro 7:15-23 * 5:19: 1Ko 6:9-10 * 5:24: Ro 6:6; Kol 3:5

Ana nan n̄hōn han̄p hagn̄m u, an̄b unbō rō nōp gun.

²⁶ Pen hon ke hib kub m̄dan̄, a gun, pen pen hagn̄, nan kale gau nan yad rō m̄daibōp, a gun, gas̄ n̄n̄agun. *

6

N̄bi b̄ gau m̄dmagō l̄mim, ḡ aij ḡmim

¹ Añ mam b̄. N̄bi b̄ hon r̄mnap nan si nan naij adō r̄mnap gaiōl u, kale n̄bi b̄ God Ana kalōp an̄ dan̄ m̄dōp n̄bi b̄ gau, kal̄p manō hain hain hagn̄m, hag aij ḡpe, kauyan̄ m̄d aij göl. “N̄n̄ r̄mnap hon u rō nōp ḡnabun rō lōp,” a ḡmim, n̄n̄ aij ḡmim. *

² N̄bi b̄ hon r̄mnap m̄n̄jōr gain̄m, kal̄p mōg n̄n̄mim abad m̄dpe, m̄d aij göl. An̄g ḡnabim u, Krais lo n̄pe haga rō ḡnabim. *

³ Hon ke nan aij ap m̄dagōp. N̄bi b̄ r̄mnap, hon ke n̄bi b̄ aij a ḡnabōl u, pir alnabōl.

⁴ B̄ an̄bu b̄ aij aka yad b̄ aij, a ḡmim, gas̄ u n̄n̄agmim; yad ke ḡ aij ḡpin aka ḡ aij gagpin a ḡmim, gas̄ u nōp n̄n̄mim.

⁵ N̄hōn ḡn̄g: hon añ̄ añ̄ marō ke ke m̄dōp rō n̄n̄un, n̄hōn n̄hōn gun m̄d aij ḡnabun u, ke n̄n̄ aij gun. *

⁶ Pen n̄bi b̄ Krais manō aij hag n̄bal gau, n̄bi b̄ manō an̄bu n̄n̄bal gau, manō hag n̄eb n̄bi b̄ an̄b gau kal̄p haū gagōl; nan aij kale m̄dōp gau kal̄p r̄mnap n̄me l̄ n̄l. *

⁷ Pen, God b̄ haū, yad nan si nan naij ḡnabin n̄pe n̄n̄agnab, a ḡmim, n̄n̄agmim. Ḡnabun rō, han̄p pen u rō nōp ḡnab. Hon n̄n̄bun, nan ȳmnabun rō nōp halnabun; nan ke r̄mnap hal dauagnabun. *

⁸ An̄b u, gas̄ hon ke n̄n̄bun rō nan ȳmun a ḡnabun u, adan naij amōl ḡ, bōn nōp lug pakun, mab pōr inab u halnabun. Pen God Ana gas̄ n̄b rō nan ȳmun a ḡnabun u, God Ana u han̄p gö, kam̄n̄ pōr m̄dep magō u nōp halnabun.

⁹ An̄b u, iru n̄n̄un, ḡ aij ḡpun u arō gagun, klō ḡ nan ȳmun, n̄n̄ hain u nan magō aij halnabun.

¹⁰ Pen nan n̄n̄eb an̄bu p̄dōn gagōp n̄n̄ i, n̄bi b̄ Krais lau adō m̄dpal gau kal̄p ud aij gun rō leinab u, ud aij gun. Pen n̄bi b̄ ȳhar̄n̄ gau kal̄p magōn̄halō u rō nōp gun.

Krais han̄p a gōm mab kros ba lan̄ uma u nōp nan kub yab̄

¹¹ Yad hagnō, mam ap köp an̄bi kal̄ kl̄n̄ r̄kōp. Pen m̄n̄ n̄magō yad ke kal̄ kl̄n̄

r̄kabin u me, manō magō kub kub rō kal̄ kl̄n̄ r̄kabin.

¹² B̄ hañ roman̄ nōp n̄n̄jōm, u aij, u naij, a ḡm̄dal b̄ gau, kale klō gōm hañ r̄b ḡ dō ḡmim a ḡpal. Krais uma manō u nōp hagnō, b̄ Juda r̄mnap kal̄ juōm, han̄p ḡ naij ḡnabōl, a gōm me, an̄g hagabōl.

¹³ Hañ kale ke r̄b ḡ dō ḡpal u pen Juda lo manō gau magōn̄halō hain gagpal. Kalōp hañ r̄b ḡ dō ḡmim a ḡpal u, hainō kale n̄n̄ lōm, Juda b̄ gau r̄mnap kal̄p hagnabōl, “Hon hagnō manō hon udōm hañ roman̄ kale an̄g an̄g ḡpal,” a ḡnabōl.

¹⁴ Pen yad nan añ̄ ap nōp gas̄ n̄n̄em m̄n̄ m̄n̄ gabin: Jisas ȳp, a gōm, mab kros ba lan̄ umō, yad aip umnō rō lōp u n̄n̄em me, m̄n̄ m̄n̄ gabin. N̄pe aip umnō an̄bu, b̄ bōn nōp umōb rō u m̄dnō, n̄bi b̄ m̄n̄n̄ nabōn̄ i n̄bō nan kale m̄n̄ m̄n̄ ḡpal gau, yad aij gagōp. Pen n̄bi b̄ an̄b gau u rō nōp ȳp n̄n̄lō, yad nan ȳhar̄n̄ ap rō lō, b̄ bōn nōp umōb b̄ ap rō m̄dpin.

¹⁵ Hañ r̄b ḡ dō gōp aka r̄b ḡ dō gagōp u nan ȳhar̄n̄. Pen God gö, n̄bi b̄ hain n̄bō lun, n̄bi b̄ n̄pe m̄dpun u nan yab̄. *

¹⁶ Manō hagaj̄n̄ hain ḡpin n̄bi b̄ gau abe, God n̄bi b̄ n̄pe gau magōn̄halō abe, God kalōp mōg n̄n̄jōm ud aij gö n̄n̄öl ḡ kale agam̄j̄ m̄d aij ḡ m̄dmim.

¹⁷ Yad manō magō añ̄ ap m̄dōp u, kalōp hagn̄g gabin. Jisas manō aij u hagnō, ȳp pakpal ad̄ai gau m̄dōp u me, b̄ r̄mnap apōm ȳp m̄n̄jōr r̄mnap n̄agōl. *

¹⁸ Añ mam yad gau. B̄ Kub hon Jisas Krais kalōp mōg n̄n̄jōm, abad m̄dain̄m. An̄b unbō rō aij.

* 5:26: Plp 2:3 * 6:1: Mad 18:15 * 6:2: Ro 15:1

* 6:15: Gal 5:6; 2Ko 5:17 * 6:17: 2Ko 4:10

* 6:5: Ro 14:12 * 6:6: 1Ko 9:11,14 * 6:7: Ro 8:13

Epesas

Pol Epesas n̄ibi b̄i kal̄ip k̄öp kal̄i kl̄iñ r̄ika

1 Yad Pol. God ȳip hag lõ, Kraiſ Jisas manõ ud arep b̄i ap m̄idem, kal̄öp God n̄ibi b̄i n̄ipe daun kub Epesas m̄idpim gau, k̄öp an̄ibi kal̄i kl̄iñ r̄ikabin. *

2 God Bapi hon abe, B̄i Kub Jisas Kraiſ abe, kal̄öp mög n̄iñmil ud aij ḡlõ, kale m̄id aij ḡmim.

Kraiſ p̄ig m̄idpun u, n̄ipe ana hon nan aij ñab

3 B̄i Kub hon Jisas Kraiſ Nap n̄ipe God n̄ip aij a gun. Ñ̄i n̄ipe n̄ip yuõ apõm han̄ip udõ me, n̄ip çig ḡino, kumi kabõ adõ lañ nan aij aij m̄idöp gau magõñhalõ ana han̄ip ñõb. *

4 Ram m̄inõñ hadame dagol gau ḡi laga ñ̄in u God haga, “Kraiſ n̄ibi b̄i n̄ipe m̄ideinabol̄ gau, kale n̄ibi b̄i uñ, n̄ibi b̄i as̄iñ m̄idagöp yad gau m̄ideinabol̄,” a ga.

An̄ib u, hadame dagol gau God n̄ibi b̄i m̄idmagõ lõm, *

5 ñ̄in an̄ibu n̄öp, gas̄i n̄ipe n̄öp n̄iñõm haga, “Ñ̄i yad Jisas Kraiſ n̄ibi b̄i kal̄ip udnab gau, ñ̄i pai yad ke r̄õ l̄lõ, yad ke kal̄ip udem kabõ launabin,” a ga. *

6 An̄ig hagõm, Ñ̄i m̄idmagõ n̄ipe u hañõwañ yuõ apõm, han̄ip ud Nap ñ̄imagõ adõ n̄ipe la u me, aij ḡõ n̄iñõl ḡi hib n̄ipe u hagno adõ arab.

7 Jisas Kraiſ hagape n̄ipe lugõ umõm han̄ip rau adog udõ, God, B̄i aij yab̄i u, han̄ip mög yab̄i gõm, nan si nan naij ḡipun gau n̄iñõm arõ gõp. An̄ib u, hon n̄iñbun God n̄ipe n̄ibi b̄i gau mög yab̄i gõp. *

8 God n̄ipe gas̄i n̄iñ k̄id hiikõm nan magõñhalõ gau n̄iñõb u, han̄ip nan aij aij an̄ib gau hañõwañ ñõb.

9 Pen God n̄ipe Kraiſ aip n̄ihõn ḡin̄ig ga u, nan pi gõl m̄idm̄idöp an̄ibu han̄ip waiõ hagõ n̄iñbun. *

10 God ñ̄in hain hag la ñ̄in u, nan kumi kabõ adõ lañ au abe, nan m̄inõñ nabõñ iñ i abe, Kraiſ n̄ipe añ̄i n̄öp magõñhalõ abad m̄ideinab. *

11 God n̄ipe ke gas̄i n̄iñõm hag la u, magõñhalõ ḡin̄ig gab. God n̄ipe ke gas̄i n̄iñõm hag la, hon Kraiſ çig ḡipun n̄ibi b̄i gau, n̄ibi b̄i n̄ipe ke l̄nabun. God n̄ipe hadame dagol gau an̄ig gas̄i n̄iñja. *

12 N̄ipe ga an̄ibu, hon n̄ibi b̄i Kraiſ n̄ip nõd n̄iñ udno gau, God hib n̄ipe hagno adõ arn̄im, a gõm ga.

13 Pen kale u r̄õ n̄öp, Kraiſ manõ aij n̄ibi b̄i ud kam̄iñ yuep manõ n̄iñõ an̄ibu n̄iñ udpe, God kal̄öp udõm, Ana Uñ kal̄öp an̄ dañ lõm, Kraiſ n̄ibi b̄i n̄ipe yab̄i hag lõp.

14 God Ana han̄ip an̄ dañ m̄idöp u me, hon n̄iñbun, God nan aij aij n̄ibi b̄i yad hainõ ñ̄inabin a ga nan gau, hainõ udun m̄id aij yab̄i ḡinabun. An̄ib u, God hib n̄ipe hagno adõ aran̄. *

Pol God n̄ip sabe ga

15 An̄ib u, yad nõd n̄iñõnõ, kale B̄i Kub Jisas n̄ip n̄iñ udmim, n̄ibi b̄i n̄ipe gau kal̄ip m̄idmagõ l̄bim u,

16 yad hauñ gagem, p̄ör n̄öp kal̄öp a gem God n̄ip aij a gõp a gem, sabe gõl ḡi m̄idpin.

17 B̄i Kub hon Jisas Kraiſ God n̄ipe u, Bap aij unbõ ke u, n̄ip p̄ör hag n̄iñem hagabin, n̄ipe Ana kal̄öp ñ̄inab n̄iñõm n̄ipe kal̄öp gas̄i aij ñõm, God n̄ipe aigale b̄i r̄õ m̄idöp u kal̄öp yamõ, kale God n̄ip n̄iñ aij ḡinabim. *

18 God n̄ip sabe gem hagabin, n̄ipe m̄idmagõ kale an̄ dañ mailõ n̄ipe ñ̄i lõ, Kraiſ n̄ibi b̄i n̄ipe nan aij unbõ ke ñ̄in̄ig gab u n̄iñnabim. Nan aij an̄ibu ñ̄inabin a gõm, God kal̄öp w̄iñ ala me.

19 God n̄ip sabe gem hagabin, n̄ipe m̄idmagõ kale an̄ dañ mailõ n̄ipe ñ̄i lõ, n̄ipe B̄i klõ unbõ ke yab̄i m̄idõ, hon n̄ibi b̄i Kraiſ manõ aij n̄iñ udpun gau klõ an̄ibu udpun u n̄iñnabim. Klõ an̄ibu God ñ̄imagõ n̄ipe n̄öp m̄idöp. *

20 Kraiſ bõñ n̄öp umõ, God klõ an̄ibu n̄öp Kraiſ urak ñõm, kumi kabõ adõ lañ au dam ñ̄imagõ yijig bõñ n̄ipe lau la. *

21 Kraiſ God aip am b̄is gõp u, ana kumi kabõ lañ nõd abad m̄idm̄idal gau abe, ana kumi kabõ lañ hainõ abad m̄ideinabol̄ gau abe, hib kale magõñhalõ yagol m̄idõ, Kraiſ hib n̄ipe u i adõ lañ m̄idõ n̄iñõl ḡi, magõñhalõ mo n̄ipe gau m̄idöp.

22 God n̄ipe n̄ibi b̄i nan gau magõñhalõ Kraiſ mo n̄ipe gau la. Pen hon Kraiſ n̄ibi b̄i n̄ipe gau magõñhalõ, God Kraiſ n̄ip b̄i nab̄ic u hag la. *

23 Kraiſ n̄ibi b̄i n̄ipe gau, hon hañ roman̄ n̄ipe m̄idpun. Kraiſ nab̄ic abe hañ roman̄ abe m̄idöp me u. *

2

Kraiſ n̄öp gõ, hon kam̄iñ m̄idpun

* 1:1: Ap 18:19-21; 19:1 * 1:3: Ep 2:6 * 1:4: Jon 15:16 * 1:5: Jon 1:12 * 1:7: Ep 2:7; Kol 1:14 * 1:9: Ro 16:25 * 1:10: Kol 1:16,20 * 1:11: Ro 8:28-29 * 1:14: 2Ko 1:22 * 1:17: Kol 1:9 * 1:19: Kol 1:11 * 1:20: Sam 110:1; 2Ko 13:4; Kol 2:12; 1:16; 2:10 * 1:22: Sam 8:6 * 1:23: Ep 4:10,15; Ro 12:5; Kol 1:18 * 2:1: Kol 1:21; 2:13

1 Kale nan si nan najj g̃m̃+dim u, kale ñbi b̃i b̃õj nõp umla ñbõ r̃õ m̃+dm̃+dim. *

2 Ñbi b̃i ram m̃+ñõj ił i nan si nan najj g̃pal r̃õ, kale ke nõd u r̃õ nõp g̃m̃+dim. Ñ+ñ añ+bu ana kumi au laj m̃+dpal b̃i kub kale g̃õp r̃õ, kale nõd u r̃õ nõp g̃m̃+dim. Ana añ+bu ñpe ñbi b̃i God Manõ udagpal gau kal̃p añ dañ m̃+dõp. *

3 Pen nõd hon magõjhalõ añ+bu r̃õ nõp g̃m̃+dim. Gas̃ hon ke ñ+ñm̃+dim r̃õ g̃õl g̃i, gas̃i r̃imnap ke ñ+ñeb r̃õ lagõ, nan si nan najj nõp g̃m̃+dim. Añ+b̃ u, ñbi b̃i gau g̃i najj g̃lõ God kal̃p pen iłõn kub ñ+ñig gab r̃õ u, hon u r̃õ nõp g̃m̃+dim. *

4-5 Añ+b̃ u, hon ñbi b̃i b̃õj nõp umla ñbõ r̃õ m̃+daino, God aip m̃+dep r̃õ lagõ, God ñbi b̃i p̃õr nõp m̃õg ñ+ñõb u, hañ+p m̃+dmagõ yab̃ił l̃õm, Kraiis aip ud kam̃+ñj l̃õp. God ñpe kalõp m̃õg ñ+ñõb u me, kalõp ud kam̃+ñj yuõp. *

6 God hañ+p Kraiis aip urak ñõm, kumi kabõ adõ laj au dam Kraiis Jisas aip as̃+k ña. *

7 Pen God ga añ+bu, ñbi b̃i hainõ yag daunabõl gau, kale God ñpe hañ+p a g̃õm, Kraiis Jisas ñp yuõm hañ+p g̃i aij yab̃ił ga u ñ+ñõm, God ñpe b̃i aij ke yab̃ił, ñbi b̃i m̃õg yab̃ił ñ+ñõb u ñ+ñõl a g̃õm ga.

8 God kalõp m̃õg ñ+ñõm ud kam̃+ñj yuõp. Kraiis manõ aij u ñ+ñj udpe u me, ñpe añ+g̃ ga. Pen kale Kraiis ñ+ñj udpe kalõp udõp u, klõ hon ke g̃ino hañ+p udõp a g̃imim hagagmim. God ñpe nõp kalõp nan aij u ỹi+har̃+ñj ñõb.

9 Kale Kraiis ñ+ñj udpe kalõp udõp u, kale nan aij ap gagpe. Añ+b̃ u, hib kale ke hagpe adõ ar̃+ñm r̃õ lagõp. *

10 Pen God hañ+p udõm Kraiis Jisas ñbi b̃i ñpe g̃i la u, God hadame gau ñbi b̃i gau kal̃p g̃i aij g̃õl a g̃õm, hañ+p añ+g̃ ga. *

Kraiis Juda ñbi b̃i gau aip, Juda ñbi b̃i wasõ gau aip ud j̃m ña

11 Kale ñ+ñbim, name nap kale Juda ñbi b̃i wasõ ñ+ñõm kalõp yag daula u, kale u r̃õ nõp Juda ñbi b̃i wasõ. Juda ñbi b̃i gau hib kale ke hagõm, “hañ r̃i+kõp” a g̃m̃+dal. B̃i gau kale hañ romañj añ+g̃ g̃ipal. Pen kalõp Juda ñbi b̃i wasõ gau hib hagõm, “hañ r̃i+kagõp” a g̃m̃+dal.

12 Pen hauł gagmim. Kale nõd Kraiis lau adõ m̃+dagaipe; kale Isrel ił u hõ? adõ m̃+daibe; God manõ ñ+ñjõ hag la u ñ+ñagpe; kale ram m̃+ñõj ił i m̃+dm̃+dim pen God ñp ñ+ñagm̃+dim. *

13 Kale nõd God m̃+dõp m̃lõ au m̃+dm̃+dim pen m̃+ñi Kraiis hagape ñpe luga u me, Kraiis Jisas aip God m̃+dõp au s̃õl aubim. *

14 Añ+b̃ u, Kraiis ñpe uma r̃õ, hon Juda ñbi b̃i gau, Juda ñbi b̃i wasõ gau mulu kal ñ+ñun pen pen g̃m̃+dim waryõ añ u r̃ib ju yuõm, ił m̃+hõp ud j̃m ñõl l̃õ, hon ił añ+ ap nõp m̃+dpun. *

15 Jisas hañ romañj l̃õm uma r̃õ, Juda lo manõ ke ke gau magõjhalõ b̃õj nõp p̃is ga. Jisas uma u, hainõ Juda ñbi b̃i gau ił u ke, Juda ñbi b̃i wasõ gau ił u ke m̃+dõm pen pen gagnabõl; ñbi b̃i magõjhalõ gau ił añ+ ap nõp m̃+dõm agam̃+j m̃+deinabõl a g̃õm uma. *

16 Jisas hañ romañj ñpe mab kros ba laj uma u, ił m̃+hõp añ+b̃ gau ud God aip j̃m ña; pen pen gep nag̃i u abe al pak la. *

17 Nõd ke ke yab̃ił m̃+dm̃+dim u pen Kraiis manõ aij God aip j̃m ñõl m̃+dep u damõm, kalõp ñbi b̃i m̃lõ kub gau r̃õ m̃+dm̃+dim gau hag ñõm, hon Juda ñbi b̃i s̃õl gau m̃+dm̃+dim gau hag ñõm ga. *

18 Kraiis ajõj hañ+p adõ añ+ hiika añ+bu, God Ana ñpe añ+ m̃+dõp u nõp g̃õ, hon ił m̃+hõngõl Bapi m̃+dõp arun r̃õ l̃õp.

Hon Kraiis lau adõ m̃+dpun gau, God ram ñpe r̃õ m̃+dpun

19 Añ+b̃ u, m̃+ñi ñbi b̃i ram m̃+ñõj ke gau ñbõ ju apõm m̃+dpal r̃õ u m̃+dagpim. Ñbi b̃i adõ gau ajpal r̃õ m̃+dagpim. God ñbi b̃i ñpe nõd ñbõ gau aip magum g̃mim, ñbi b̃i ñpe ỹi+jig g̃õl m̃+dpim. *

20 Añ+b̃ u, hon God sabe gep ram u r̃õ m̃+dpun. Kraiis Jisas ram padõ ud m̃+dep kub añ yañ m̃+dõp. B̃i Jisas manõ ud arep gau abe, b̃i God manõ hagep gau abe, ram padõ pro pro auan gau b̃+ñ+ñj g̃ipal r̃õ u m̃+dpal; ram bagõ b̃ig g̃+gabõ g̃ipal r̃õ u kale m̃+dpim. *

21 Kraiis Jisas ram padõ kub añ yañ m̃+dõ, ram añ+bu magõjhalõ j̃m ñõl kub g̃õm, B̃i Kub sabe gep ram uł ñpe l̃nab. *

22 Añ+b̃ u, kale Epesas ñbi b̃i Kraiis lau adõ m̃+dpim gau, God ñpe kalõp u r̃õ nõp ud ram añ+bu aip ud j̃m ñõl l̃õ, ram raul m̃+gan aij ñpe u God Ana amõm m̃+dnab. *

3

Pol Kraiis manõ aij u Juda ñbi b̃i wasõ gau kal̃p hag ñ+ñm̃+dõp

1 Yad Pol, Kraiis ñp wõg g̃i ñõl g̃i, kalõp Juda ñbi b̃i wasõ gau hag ñ+ ajnõ, ñbi

* 2:2: Kol 3:7; Dai 3:3 * 2:3: Kol 3:6 * 2:4-5: Ro 6:13 * 2:6: Kol 2:12 * 2:9: 1Ko 1:29-31; 2Di 1:9 * 2:10: Dai 2:14 * 2:12: Kol 1:21; Ro 9:4 * 2:13: Kol 1:20 * 2:14: 1Ko 12:13 * 2:15: Kol 2:14 * 2:16: Sek 9:10; Kol 1:20,22 * 2:17: Ais 57:19 * 2:19: Ep 3:6 * 2:20: 1Ko 3:11 * 2:21: 1Ko 3:16 * 2:22: 1Pi 2:5 * 3:1: Plp 1:7,13

bɪ rɪmnap yɪp nɪŋlō mulu lugō nagɪ lɪlō mɪdɪpɪn. *

² Pen kale hadō nɪŋbɪm, God yɪp mōg nɪŋōm manō aɪj nɪpe yɪp hag nō, yad manō aɪj anɪbu kalōp hag nɪ aɪpɪn. *

³ God yɪp mōg nɪŋōm, manō nɪpe nōd pɪ gōl mɪdmɪdōp rɪmnap yɪp yamō nɪŋnō u, kalōp nōd kōp kalɪ klɪn rɪkɪpɪn. *

⁴ Kale manō kalɪ klɪn rɪkabin i nɪŋ aɪj gɪmɪm me, God hadame dagol gau Kraɪs hainō gɪnab hag la manō u nɪŋmɪm, yad manō nōd pɪ gōl mɪdmɪdōp anɪbu nɪŋ aɪj gɪpɪn u, nɪŋnabɪm.

⁵ God Ana nɪpe hanɪp bɪ Jɪsas manō aɪj ud arep bɪ nɪpe ke gau abe, bɪ God manō hager bɪ nɪpe ke gau abe waiō hagōm gasɪ nō, manō nɪbɪ bɪ nōd nɪŋaɪmɪdal u nɪŋbun.

⁶ Manō pɪ gōl mɪdmɪdōp anɪbu anɪg gōl mɪdōp: Juda nɪbɪ bɪ gau abe, Juda nɪbɪ bɪ wasō gau abe, God nan aɪj nɪbɪ bɪ nɪnabɪn a ga u udnabōl. Kale mɪhōngōl hañ roman aɪn nōp mɪdō, God nɪpe Kraɪs Jɪsas hag yuōm nɪbɪ bɪ kalɪp gɪ aɪj gɪnabɪn a ga manō aɪj anɪbu manō kale magōŋhalō. Kraɪs Jɪsas manō aɪj u me u. *

⁷ God Bɪ klō yabɪɪ u yɪp mōg nɪŋōm ud aɪj gōm, nan aɪj ke nōm, yɪp Kraɪs manō aɪj u wōg gɪ nɪbɪ bɪ ap hag lō mɪdɪpɪn. *

⁸ God nɪbɪ bɪ nɪpe rɪmnap nɪbɪ bɪ kub, rɪmnap nɪbɪ bɪ pro. Yad bɪ pro yabɪɪ u pen God yɪp mōg nɪŋōm gɪ aɪj gō, Juda nɪbɪ bɪ wasō gau kalɪp Kraɪs hanɪp gɪ aɪj yabɪɪ gōm ud aɪj yabɪɪ gōp manō aɪj u hag nɪbɪn. Pen manō anɪbu adɪŋ juagōp. *

⁹ Pen God nɪpe ram mɪnōŋ ɪl i mɪdōp nan gau, nan kumi kabō adō laŋ mɪdōp nan gau magōŋhalō gɪ la u, nɪpe ke nōp gō manō anɪbu pɪ gōl mɪdmɪdōp. Pen uri God yɪp hag lō, yad manō pɪ gōl mɪdmɪdōp anɪbu nɪbɪ bɪ magōŋhalō gau kalɪp waiō hag nɪbɪn.

¹⁰ God ga anɪbu, uri Kraɪs nɪbɪ bɪ nɪpe ram mɪnōŋ ɪl i mɪdɪpal gau gɪlō nɪŋōl gɪ, ejol kumi kabō adō laŋ abad mɪdɪpal gau, God bɪ gasɪ nɪŋ kɪd hɪkōm nɪŋōb u nɪŋōl, a gōm ga.

¹¹ God ga anɪbu, nɪpe hadame dagol gau gasɪ nɪŋa rō nōp, Bɪ Kub hon Kraɪs Jɪsas nɪp hag yuōm, nan anɪbu ga.

¹² Kraɪs Jɪsas nɪp nɪŋ udun cɪg gɪpun u me, God nɪp pɪnɪŋ gagun, gasɪ halō nōp nɪpe mɪdōp sōl u arun. *

¹³ Anɪb u, kalōp hag nɪ aɪnō, yɪp gɪ naj gɪlō, uɪham mɪdɪpɪn u, gasɪ iru nɪŋaɪmɪm; yad uɪham mɪdɪpɪn pen God kalōp nan aɪj nɪnab.

Kraɪs nɪbɪ bɪ mɪdmagō yabɪɪ lōp

¹⁴ Adō anɪbu nōp yad Bapɪ nɪp kugom yɪmem sabe gɪpɪn.

¹⁵ Bapɪ nɪpe ke gɪ lō, yam mɪnōŋ nabōŋ ɪl i mɪdɪpal gau abe, yam kumi kabō adō laŋ au mɪdɪpal gau abe, hon magōŋhalō yam nɪpe mɪdɪpun.

¹⁶ Bapɪ God nɪp sabe gabin, nɪpe Bɪ mailō aɪj ke halō, nɪmagō nɪpe nan aɪj yabɪɪ mɪdōp nɪŋōm nɪpe Ana nɪpe kalōp nō, hibur gasɪ mɪdmagō anɪ kale danɪ pɪdōŋ mɪdeinabɪm.

¹⁷ Bapɪ God nɪp sabe gabin, kale Kraɪs nɪp nɪŋ udpe, Kraɪs mɪdmagō anɪ kale danɪ mɪdeinab. Yad sabe gabin, kale nan nɪhōn gɪnɪg gabɪm u, God abe nɪbɪ bɪ gau abe mɪdmagō lɪmɪm gɪnabɪm. *

¹⁸ Yad sabe gabin, kale abe Kraɪs nɪbɪ bɪ magōŋhalō gau abe, Kraɪs nɪpe pōr nōp nɪbɪ bɪ mɪdmagō yabɪɪ lōp u nɪŋnabɪm.

¹⁹ Kraɪs nɪbɪ bɪ gau mɪdmagō yabɪɪ lōp u nɪŋnabɪm. Pen anɪbu nōp wasō. Yad God nɪp sabe gabin u, nɪpe kalōp mɪdmagō yabɪɪ lōp u, hibur gasɪ mɪdmagō anɪ kale ke danɪ nɪŋnabɪm. Anɪb u, God nɪpe ke anɪ kale danɪ aɪmanɪ raunab.

²⁰ Hon God nɪp hag nɪŋabun, pen nɪpe hag nɪŋabun rō nōp gagnab; hon gasɪ nɪŋbun rō nōp gagnab. Klō nɪpe ke u hanɪp anɪ danɪ wōg gōm, nɪpe gɪ mapɪ gɪnab.

²¹ Anɪb u, hon Kraɪs Jɪsas nɪbɪ bɪ nɪpe mɪdun nɪp cɪg mɪdɪpun gau, hib nɪpe pōr nōp pōr nōp ud arno adō aranɪ! Anɪb unbō rō aɪj.

4

Kraɪs hañ romanɪ nɪpe jɪm nōl mɪdmɪm

¹ Yad Bɪ Kub wōg gɪnō yɪp nagɪ lɪlō mɪdɪpɪn u, manō hagabin i nɪŋmɪm. God kalōp nɪbɪ bɪ aɪj yad mɪdaimɪm a gōm uda u, kale anɪb unbō rō nōp gɪ mɪdaimɪm. *

² Nɪbɪ bɪ kub mɪdɪpun a gɪmɪm kal juag-mɪm; nɪbɪ bɪ hain aɪj gau mɪdaimɪm. Kale pen pen manō hain hain hagmɪm mɪdmagō lɪmɪm. *

³ God Ana kalōp ud jɪm nōl lō, jɪm nōl mɪdɪpɪm rō, anɪg gun nōp agamɪj mɪdaiun a gɪmɪm gɪpe arnɪm. *

⁴ Hon Kraɪs nɪbɪ bɪ nɪpe hañ romanɪ aɪnɪ ap nōp mɪdōp. Ana u aɪnɪ ap nōp mɪdōp. Kale magōŋhalō nan aɪj aɪnɪ ap nōp hainō udnabun a gɪmɪm gasɪ halō mɪdɪpɪm. God nan aɪj anɪbu nɪnabɪn a gōm kalōp wɪn ala.

⁵ Bɪ Kub hon u aɪnɪ ap nōp mɪdōp. Kraɪs nɪp nɪŋ udep adan u aɪnɪ ap nōp mɪdōp. Nɪŋ pakep u aɪnɪ ap nōp mɪdōp.

⁶ Nɪbɪ bɪ magōŋhalō mɪdɪpal gau kale God aɪnɪ ap nōp, Bapɪ aɪnɪ ap nōp mɪdōp. Nɪpe

* 3:2: Kol 1:25 * 3:3: Ep 1:9-10; Kol 1:26 * 3:6: Ep 2:13,16-19 * 3:7: Kol 1:25 * 3:8: 1Ko 15:9-10 * 3:12: Jon 14:6; Ro 5:2 * 3:17: Jon 14:23; Kol 1:23; 2:7 * 4:1: Kol 1:10 * 4:2: Kol 3:12-13 * 4:3: Kol 3:14-15

n̄bi b̄i magōḡhalō gau B̄i Kub m̄dōp. N̄ipe n̄bi b̄i hag lō, kale magōḡhalō wōg n̄ipe ḡipal. N̄ipe n̄bi b̄i magōḡhalō gau aḡ kale dan̄ m̄dōp. *

7 Pen Kraiḡ han̄ip aḡi aḡi ke ke nan aij ke ap n̄ime lō udpun. *

8 An̄b u, God Manō u kal̄i kliḡ r̄ikōm hagla,

“Ram m̄nōḡ adō laḡ ara ḡn̄n u, kuaḡ mauḡ n̄ipe gau naḡi lōm, kal̄ip dam ḡip ḡi ud aramōm, n̄bi b̄i gau kal̄ip nan aij aij ḡa,” a ḡila. *

9 N̄ipe ram m̄nōḡ adō laḡ ara a ḡila iḡ u, aige gōl gōm rō m̄dōp? Me n̄ipe nōd m̄nōḡ nabōḡ aḡ yaḡ aramōm, hainō ram m̄nōḡ adō laḡ ara. *

10 An̄b u hon n̄ḡbun, b̄i m̄nōḡ nabōḡ aḡ yaḡ ara u, b̄i an̄bu nōp adō laḡ aramōm kumi kabō adō laḡ au ara. An̄g ga u, ram m̄nōḡ au ḡiyaḡ abe, ram m̄nōḡ adō laḡ au abe, ram m̄nōḡ magōḡhalō yab̄i arnabin a gōm, an̄g ga.

11 B̄i an̄bu nōp n̄bi b̄i n̄ipe nan aij aij ḡōm, r̄imnap hag lō, Jiḡas manō aij ud arep wōg u ḡipal; r̄imnap God manō hagep wōg u ḡipal; r̄imnap n̄bi b̄i Kraiḡ n̄ip n̄ḡḡpal gau kal̄ip Kraiḡ manō aij u hag ḡibal; r̄imnap n̄bi b̄i Kraiḡ n̄ip n̄ḡ udpal gau kal̄ip abad m̄dōm hag ḡi aij ḡipal; r̄imnap n̄bi b̄i ḡi pai gau kal̄ip Kraiḡ manō aij u hag ḡibal. *

12 God n̄bi b̄i n̄ipe n̄ip wōg ḡilō, Kraiḡ haḡ roman̄ n̄ipe kub gōm p̄dōḡ l̄in̄im a gōm, n̄bi b̄i n̄ipe gau kal̄ip nan aij aij an̄b gau ḡa.

13 Kraiḡ haḡ roman̄ p̄dōḡ lō, hon magōḡhalō haḡ roman̄ aḡi ap rō manō aij n̄ipe n̄ḡ udun, God N̄i n̄ipe aigale B̄i rō m̄dōp u n̄ḡ aij gun, hon ḡi pai pro rō wasō, n̄bi b̄i majō Kraiḡ n̄ipe ke m̄dōp rō l̄inabun. *

14 An̄g geinab u, hainō hon ḡi pai pro rō m̄dageinabun. N̄in̄ hain an̄bu, B̄i God Manō hagabun a gōm, manō ke ke gau n̄bō gau n̄bō ud ud piral piral hagpal gau, han̄ip ȳgōn udōm ḡiḡ solwara ud ado malo gōp rō u gagnabōl.

15 N̄in̄ hain an̄bu, hon n̄bi b̄i gau kal̄ip m̄dmagō lun manō n̄ḡḡ nōp hagnun, nan n̄ḡhōn n̄ḡhōn ḡinabun u, Nab̄c n̄ḡhōn ḡibōp u n̄ḡnun, an̄b unbō rō nōp gun. Nab̄c u Kraiḡ me. *

16 Kraiḡ nab̄c m̄dō, haḡ roman̄ kid ke r̄imnap kid ke ke r̄imnap pen pen

m̄dmagō lōm, wōg ke ke ḡilō, kid̄i aram haḡ roman̄ kid ke ke ud j̄im ḡō, haḡ roman̄ magōḡhalō kub gōm, p̄dōḡ l̄inab.

Kraiḡ n̄bi b̄i n̄ipe m̄dpun rō, naḡi ḡisōn n̄ibō adō u gun

17 An̄b u, B̄i Kub manō n̄ipe u udem kalōp manō klō hagem hagabin: n̄bi b̄i God n̄ḡ udagpal gau ḡim̄dal rō naḡi adō u rō gagmim. N̄bi b̄i an̄b gau gas̄i kale m̄dagōp. *

18 Kale s̄ibōn bōḡ au m̄dpal. Kale gas̄i ap m̄dagōp yab̄i. Gas̄i r̄im̄d m̄dmagō kale ke pr̄i gōm manō n̄ḡḡgal. An̄b u, God kam̄ḡ n̄ipe kal̄ip aḡ dan̄ m̄dagōp.

19 Nan si nan naj̄ n̄ḡhōn n̄ḡhōn ḡipal gau kale nable gagōp. An̄b u, kale nan si nan naj̄ abōnamō ḡi dam dam, uri nan si nan naj̄ hain n̄bō r̄imnap gun a gōm rap̄in haḡōwalō ḡilō arab.

20 Pen nōd Kraiḡ manō aij u hag ḡiḡno n̄ḡ udpe u, Kraiḡ kale naḡi adō an̄bu ḡim̄m a gōp kalōp hag ḡiḡno n̄ḡḡḡpim.

21 Kalōp Jiḡas manō n̄ḡḡ u nōp hag ḡiḡno n̄ḡbim me.

22 Nan si nan naj̄ nōd ḡim̄dim u, gas̄i r̄im̄d m̄dmagō kale gac ḡinab. An̄b u, nan si nan naj̄ ḡim̄dim u bōḡ nōp arō ḡim̄m. *

23 Gas̄i aij ḡisōn n̄ibō adō u nōp n̄ḡmim. *

24 Pen God gō n̄bi b̄i ḡisōn n̄ibō m̄daimim rō lōp. An̄b u, naḡi ḡisōn n̄ibō adō u ud halu l̄imim, God kam̄ḡ aij m̄dōp rō u, God n̄ipe uḡ ke m̄dōp rō u m̄daimim. *

25 An̄b u, hon magōḡhalō Kraiḡ haḡ roman̄ n̄ipe aḡi nōp m̄dpun u me, kale magōḡhalō n̄bi b̄i gau kal̄ip piral hagm̄dim u arō ḡim̄m, manō n̄ḡḡ nōp hagmim. *

26 N̄in̄ r̄imnap n̄bi b̄i kalōp ḡi naj̄ ḡilō kale mulu lugnab. Pen mulu lugō, nan si nan naj̄ gagmim. An̄g gōl mulu n̄ḡḡḡ ḡi m̄dpe n̄ḡḡḡ ḡi, s̄idō wad aragn̄im. *

27 Wasō u, Seden kalōp gas̄i naj̄ ḡō, nan si nan naj̄ ḡimim rō lōp.

28 N̄bi b̄i nan si udm̄dal gau hainō nan si udagōl; klō ke wōg gōm nan m̄dō n̄ḡḡḡ ḡi, r̄imnap n̄bi b̄i mōg gep rō gau kal̄ip ḡōl.

29 Manō hagn̄g gabim u, manō naj̄ r̄imnap hagagmim. Manō aij n̄bi b̄i n̄ḡḡḡ, God n̄ip c̄ig aij gōl rō l̄in̄im gau nōp hagmim. *

30 God ḡiḡn̄ hain u han̄ip bōḡ nōp udnabin a gōm n̄ḡ lōm, Ana Uḡ n̄ipe u nōd yuō apōm

* 4:6: 1Ko 12:6 * 4:7: Ro 12:3,6 * 4:8: Sam 68:18 * 4:9: Jon 3:13 * 4:11: 1Ko 12:28 * 4:13: Kol 1:28 * 4:15: Kol 1:18; 2:19 * 4:17: 1Pi 1:14; Ro 1:21 * 4:22: Ro 8:13; Kol 3:9 * 4:23: Ro 12:2 * 4:24: Jen 1:26; Kol 3:10 * 4:25: Kol 3:8-9; Sek 8:16 * 4:26: Sam 4:4; Jem 1:19-20 * 4:29: Kol 4:6 * 4:30: Ais 63:10; 1De 5:19; Ep 1:13-14

kalöp aŋ daŋ m+đöp u me, naij g+mim God Ana U† n†p marö ñagmim. *

³¹ Hibur naij gö, n†bi b† r+mnap n†ŋbe mulu lugö, kal jumim, manö pen pen hagmim, n†bi b† hag jumim, g† naij g+mim g+pim u magöŋhalö arö g+mim. *

³² Pen pen mög n†ŋmim, m+đmagö l+mim. Kale Kraiſ lau adö m+đpe, God kalöp nan si nan naij g+pim u n†ŋöm arö göp rö u, kale u rö nöp pen n†ŋmim arö g+mim pen n†ŋmim arö g+mim g+mim. *

5

Mailö adö u ajaiu

¹ Kale God ñ† pai m+đmagö aij n†pe m+đpim u, n†pe göp rö g+mim. *

² Kraiſ han†p n†bi b† m+đmagö löm, God n†p nan dap sabe g†lö ha†? aij auöp rö u, han†p nan a göm mab ba laŋ uma. Kraiſ ga an†bu n†ŋmim, kale ke an†b unbö rö nöp n†bi b† gau kal†p m+đmagö löl g† m+đaimim. *

³ Pen God n†bi b† n†pe ke yab† m+đpim u, n†bi si b† si g+mim, gau ajmim hałowalö g+mim, nan aij kale gau yad udnam a g+mim, nag† adö an†bu rö magöŋhalö böŋ nöp arö g+mim.

⁴ Uraŋa† hagmim, ñ†loŋ l+mim, manö naij hagmim gagmim. Manö an†bu rö hagagep yab†. Kale pen God n†p aij a göp a g+mim.

⁵ N†? aij g+mim: n†bi si b† si g†pal n†bi b† gau abe, gau ajöm hałowalö g†pal n†bi b† gau abe, nan aij kale gau yad udnam a g†pal n†bi b† gau abe kale God Kraiſ apil m†hau ram m†nöŋ kumi kabö adö laŋ abad m+đpil au aragnaböl yab†. Kale nan si nan naij an†b gau gas† n†ŋbal u, nan an†b gau god kale rö löp. *

⁶ Nag† naij hagaj†n an†b gau, n†bi b† r+mnap kalöp piral hagöm hagnaböl, “Nan an†b gau nan si nan naij wasö,” a g†naböl. Kalöp piral haglö n†ŋmim rö löp u, n†ŋ aij g+mim manö kale udagmim. Nan si nan naij hagaj†n an†b gau g†pe, God kal juöm kalöp g† naij yab† g†nab. *

⁷ Manö kal†p n†ŋmim kal†p aip ajagmim.

⁸ Nöd s†bön aŋ gau m+đm+đim u pen m†ñi B† Kub n†bi b† n†pe l+mim mailö n†pe adö u m+đpim. M†ñi mailö n†pe adö u m+đpim rö, n†bi b† mailö adö u ajpal rö ajmim. Mailö ñ† pai rö m+đaimim. *

⁹ Mailö magö u nan aij aij iru nöp p†lnab: g† aij gep magö ke ke iru yab† p†lnab; nan n†hön n†hön God n†ŋö aij g†nab nan gau

magöŋhalö p†lnab; nan n†hön n†hön n†ŋö nöp m+đöp pör nöp p†lnab.

¹⁰ God n†p aij g†n†m adö u nöp n†ŋ aij g+mim g†pe arn†m.

¹¹ S†bön yaŋ ajöm nan si nan naij g†pal u kale aip gagmim. Nan si nan naij g†pal u mailö adö u hagpe n†ŋöl.

¹² Kale nan si nan naij pi göl g†pal u, hon nan an†b gau manö nöp hagnabun u, nable g†nab.

¹³ Ram ruö magöŋhalö waiö n†ŋbun. An†b u rö, God mailö n†pe auö, nan n†hön pi göm g†pal u waiö n†ŋnaböl. *

¹⁴ Mailö auö, magöŋhalö n†ŋbun. Adö an†bu nöp, n†bi b† r+mnap hagpal, “Ne umöl m+đpan u, m†ñi urakö,

Kraiſ mailö n†pe u nöp mailö pak ñ†nab,” a g†pal. *

¹⁵ An†b u, n†bi b† r+mnap manö n†ŋagöm hałowalö g†pal rö gagmim. N†? aij g+mim g† m+đaimim. *

¹⁶ N†bi b† nan si nan naij nöp g†pal ñ†n an†bi, kale pör nöp n†ŋ aij g+mim g† aij g+mim.

¹⁷ An†b u, b† hau† rö gagmim; B† Kub n†p aij g†nab adö u nöp n†ŋmim g+mim.

¹⁸ ñ†g wain ñ†ŋbe, hau† alagn†m; adan an†bu arnabim lug paknabim. Pen, God Ana apöm han†p aŋ daŋ ajmaŋ raun†m, a g+mim God n†p sabe geinabim u aij. *

¹⁹ God Manö ad†ŋ Sam a g†pal gau r+mnap pen pen hagöl g†, Kraiſ manö aij u k†map ap pen pen hagöl g†, B† Kub hib n†pe dap raneb k†map ap pen pen hagöl g† g+mim. Aij a gö n†ŋöl g†, m+đmagö kale aŋ daŋ k†map r+mnap B† Kub n†p hagmim. *

²⁰ B† Kub hon Jiſas Kraiſ n†bi b† n†pe m+đpim u me, nan n†hön n†hön g†n†m, kale pör nöp nan magöŋhalö gau Bapi God n†p aij a göl g† m+đaimim. *

²¹ Kraiſ B† Kub hon m+đöp a g†pim u me, a† mam Kraiſ n†bi b† n†pe m+đpim gau pen pen ud aij g+mim. A† mam ap manö r+mnap hagain†m u, manö n†pe udmim. *

Ber b† gau

²² Kale n†bi gau, B† Kub manö n†ŋmim hain g†pim rö, nagamul b† hagöl rö n†ŋmim hain g+mim. *

²³ Adö an†bu an†g göl m+đöp: Kraiſ n†bi b† n†pe gau ha† roman† n†pe ke m+đöp; n†pe ke nabic m+đöp. Kraiſ n†bi b† n†pe ud kam†ŋ yuöp. Kraiſ n†bi b† udöm nabic m+đöp rö, b† gau n†bi kale udöm nabic m+đpal. *

* 4:31: Kol 3:8 * 4:32: Mad 6:14; 18:22-35; Kol 3:12-13 * 5:1: Mad 5:48 * 5:2: Hib 10:10; Eks 29:18 * 5:5: 1Ko 6:9-10; Kol 3:5 * 5:6: Kol 2:4,8; Ro 1:18 * 5:8: Ep 2:13; Kol 1:13; 1Pi 2:9; Jon 12:36 * 5:13: Jon 3:20-21 * 5:14: Ais 26:19; Ro 13:11 * 5:15: Kol 4:5 * 5:18: Luk 21:34 * 5:19: Kol 3:16 * 5:20: Kol 3:17 * 5:21: 1Pi 5:5 * 5:22: Kol 3:18; 1Pi 3:1 * 5:23: 1Ko 11:3; Ep 1:22

24 Kraiss n̄ibi b̄i n̄ipe gau kal̄ip hagō manō n̄ipe hain ḡipal rō, n̄ibi gau, b̄i kale gau hagōl rō magōḡhalō hain gōl.

25 Pen kale b̄i gau, Kraiss n̄ibi b̄i n̄ipe gau m̄idmagō lōm uma rō n̄iḡmim, n̄ibi kale gau u rō nōp m̄idmagō yab̄i l̄imim. *

26-27 Kraiss n̄ibi b̄i n̄ipe gau m̄idmagō lōm uma u, cōc n̄ipe u n̄ip manō n̄ipe hagōm, n̄iḡ lōm, uḡ maḡi ḡi aij gōm, cōc mailō halō, gac pro ap, nan naij pro ap, manō pro ap wasō yab̄i, uḡ nōp m̄idō, n̄ipe udōm n̄ip ke n̄inab. *

28 An̄ib unbō rō nōp, kale b̄i gau n̄ibi kale gau kal̄ip m̄idmagō l̄imim. Hañ romanḡ kale ke ḡi aij ḡipim rō, n̄ibi kale gau u rō nōp ḡimim. B̄i n̄ibi n̄ipe m̄idmagō lōp u, n̄ipe ke m̄idmagō lōp.

29 Hañ romanḡ hon u mulu kal n̄iḡap̄un; ke n̄iḡno aij gō, nan magō n̄il ḡi n̄il ḡi abad m̄id aij nōp ḡipun. An̄ib unbō rō nōp, Kraiss n̄ibi b̄i n̄ipe abad m̄idōp.

30 N̄ihōn ḡin̄ig: hon Kraiss hañ romanḡ n̄in kid ma kid n̄ipe gau rō m̄idp̄un.

31 Pen God Manō u kal̄i kl̄iñ rikōm hagla, “B̄i ap n̄ibi udn̄ig, n̄ime nap kal̄ip arō gōm, n̄ibi udōm j̄im n̄il m̄idmil, hañ romanḡ añi rō lō m̄idp̄il,” a ḡila. *

32 Manō an̄ibu iḡ ap m̄idōp pen kale nōd n̄iḡaḡm̄idal. Yad gas̄i n̄iḡbin manō an̄ibu Kraiss abe n̄ibi b̄i n̄ipe gau abe hagab. *

33 Pen kale b̄i gau magōḡhalō, hañ romanḡ kale u ke m̄idmagō l̄ibim rō, n̄ibi kale gau u rō nōp m̄idmagō l̄imim. Kale n̄ibi gau magōḡhalō, nagamul b̄i manō kale udmim.

6

N̄i pai gau; n̄ime nap gau

1 Kale n̄i pai gau, B̄i Kub hain ḡipim rō, name nap manō hagōl rō udmim. Naḡi aij me adō an̄ibu. *

2 God manō unbō sidu? laḡ haga u hagōm haga, “Name nap b̄i kal̄ip ud aij ḡimim, hagmil rō ḡimim,” a ga. Pen God manō an̄ibu nōp hagōm manō ap halō hagōm haga, “Kale unbō geinabim, yad kalōp nan aij ap n̄inabin,” a ga. *

3 God haga, “An̄ig ḡinabim u, ȳiḡid umagnabim; m̄inōḡ nabōḡ adō iḡ m̄ilō padō m̄idmim, m̄id aij ḡinabim,” a ga.

4 Pen nap b̄i, n̄i pai kale gau m̄id aij ḡilaḡ a ḡimim, kal̄ip pa j̄i n̄iḡeb rō manō u rō hagagmim. An̄ig ḡipe, n̄i pai kale gau pa j̄i n̄iḡōm, manō hagnabim rō n̄iḡagnabōl. Pen n̄i pai kale gau kub ḡilō n̄iḡōl ḡi, kale

nap b̄i God Manō hag n̄i aij ḡimim, naḡi aij adō an̄ibu hag n̄il ḡi m̄idmim. *

B̄i naḡi wōg ḡipal gau; b̄i kub kal̄ip abad m̄idpal gau

5 Pen kale n̄ibi b̄i, b̄i kub kalōp mani rau dap l̄ilō kal̄ip naḡi wōg ḡi n̄im̄idim gau, Kraiss manō hagō, p̄iñiḡ ḡimim ud aij ḡipim rō, b̄i kub kale m̄inōḡ nabōḡ adō iḡ i gau manō haglō, kale u rō nōp p̄iñiḡ ḡimim ud aij ḡimim. *

6 B̄i kub gau n̄iḡm̄idlō n̄iḡōl ḡi, wōg ḡi aij ḡino, kal̄ip aij gan̄ a ḡimim gas̄i an̄ibu nōp n̄iḡagmim; Kraiss n̄ip naḡi wōg ḡibep rō, God n̄ip aij gan̄ a ḡimim, p̄or wōg ḡi aij ḡimim.

7 N̄ibi b̄i m̄inōḡ nabōḡ iḡ i kal̄ip nōp wōg gabun a ḡimim n̄iḡagmim; B̄i Kub u n̄ip wōg gabun a ḡimim, aij gō n̄iḡōl ḡi wōg ḡimim.

8 Kale n̄iḡbin, n̄ibi b̄i naḡi wōg ḡipal gau abe n̄ibi b̄i gas̄i kale ke n̄iḡōm wōg ḡipal gau abe, B̄i Kub wōg kale n̄iḡōm, wōg ḡi aij geinabōl u kal̄ip u rō nōp pen n̄inab. *

9 Pen kale b̄i kub n̄ibi b̄i han̄ip naḡi wōg ḡilaḡ a ḡimim mani rau dap l̄ibim gau kal̄ip ḡi aij ḡimim. Manō klō hagpe p̄iñiḡ gōl ḡi wōg gagōl. B̄i Kub kumi kabō adō laḡ m̄idōp u, n̄ipe n̄ibi b̄i naḡi wōg ḡipal B̄i Kub kale abe, n̄ibi b̄i kal̄ip abad m̄idpal B̄i Kub kale abe m̄idōp. B̄i Kub n̄ipe n̄ibi b̄i gau kub, n̄ibi b̄i gau pro, a gōm n̄iḡagōp; amgō ilō n̄ipe u ad̄ip ad̄ip m̄idpal n̄iḡōm n̄ipe goḡ ap aka goḡ ap aragnab. *

Wim po God n̄ib u t̄ihu magum ḡi aij gun m̄idaiun

10 Manō hag nabōḡ jun̄ig gabin i n̄iḡ aij ḡimim. B̄i Kub n̄ip c̄ig ḡipe, n̄ipe klō n̄ipe kalōp n̄in̄im.

11 Seden han̄ip p̄or ḡi naij ḡin̄ig gōp u, wim po nan God han̄ip n̄ib gau magōḡhalō ud rol ḡimim, adan ramō au ul̄iḡin̄ l̄ m̄id aij gaimim. *

12 N̄ibi b̄i hañ romanḡ hagepe m̄idōp gau aip pen pen gagabun. K̄ijaki aiōn pi nan naij gau b̄i kub kale i ke ke kumi kabō laḡ abad m̄idōm, s̄ibōn yan̄ ajpal gau aip pen pen gabun. *

13 An̄ib u, wim po nan God han̄ip n̄ib gau magōḡhalō ud rol l̄i aij ḡimim m̄idpe me, n̄in b̄is̄lam m̄idep u auō, klō ḡimim nōp m̄idpe, nan r̄imnap kalōp gōl rō lagnab.

14 An̄ib u, God Manō n̄iḡō u, dip naḡi rō p̄iḡ l̄i aij ḡimim. Abad alnabōl a ḡimim, p̄or nōp kabō rō gep magō u, sior p̄idōḡ l̄bal rō, ud pab̄i ba kale u l̄imim. *

* 5:25: Kol 3:19; 1Pi 3:7 * 5:26-27: 2Ko 11:2; Kol 1:22; Dai 3:5 * 5:31: Mad 19:5 * 5:32: Rep 19:7 * 6:1: Kol 3:20 * 6:2: Eks 20:12 * 6:4: Kol 3:21; Sam 78:4; Pro 22:6 * 6:5: Kol 3:22-23; Dai 2:9-10; 1Pi 2:18 * 6:8: 2Ko 5:10; Kol 3:24-25 * 6:9: Kol 4:1; Ro 2:11 * 6:11: Ro 13:12; 2Ko 10:4 * 6:12: 1Pi 5:8-9 * 6:14: Ais 11:5; 59:17; 1De 5:8

¹⁵ Ma r̄irup l̄ibal r̄o, God aip j̄im ñöl m̄idep manö aij u ud armim. N̄ibi b̄i r̄imnap kal̄ip manö aij an̄ibu hagn̄ig p̄or ḡi j̄in ḡi m̄idmim, gas̄i an̄ibu n̄öp n̄ijmim ma r̄irup r̄o l̄imim.*

¹⁶ Hātaun r̄ij albal r̄o, God han̄ip abad m̄ideinab a ḡimim n̄ip gas̄i n̄ij udöl ḡi m̄idpe me, n̄ipe gö B̄i Naij Gep po n̄ipe mab r̄o inö n̄ijöl ḡi alnab gau b̄öh n̄öp hon ḡinab. Gas̄i an̄ibu n̄öp n̄ijmim, hātaun r̄o r̄ij ḡimim.

¹⁷ Usajil p̄idöñ bad l̄ibal r̄o, God kalöp mög n̄ijöm ud kam̄ij yuöp gas̄i u, ud nab̄ic adö lañ usajil bad r̄o l̄imim. Ru m̄ilö k̄id ud arbal r̄o, God Ana ru m̄ilö k̄id kalöp ñöb u ru m̄ilö k̄id r̄o ud armim. God Ana ru m̄ilö k̄id u God Manö n̄ipe me.*

¹⁸ Ana n̄ipe gas̄i ñö n̄ijöl ḡi, God n̄ip manö adö ke ke hag n̄ijöl ḡi m̄idaimim. Gas̄i halö m̄idmim, n̄ibi b̄i Krai lau adö m̄idpal gau magöñhalö God n̄ip p̄or n̄öp sabe göl ḡi m̄idaimim.*

¹⁹ Ȳip u r̄o n̄öp God n̄ip sabe ḡipe, ȳip abad m̄idöm manö magö n̄ipe ke ȳip ñö n̄ijöl ḡi, p̄iñ̄ij gagem, Krai manö aij n̄öd n̄ijagm̄idal u, n̄ibi b̄i gau kal̄ip hālöwālö hag ñ̄nam.*

²⁰ Yad Krai b̄i n̄ipe m̄idem, manö aij n̄ipe u n̄öp hag ajainö ȳip naḡi l̄ilö m̄idpin u, pen God n̄ip sabe ḡipe yad p̄iñ̄ij gagem hālöwālö hag ñ̄nam. Yad u r̄o n̄öp ḡinam aij.*

Manö naböñ magö r̄imnap

²¹ Pen yad aigöl r̄o gem m̄idpin u, wög n̄ihön n̄ihön ḡipin u, mam aij hon Dijikas, b̄i God n̄ip p̄or n̄öp wög ḡi aij göp u, am jaköm kalöp magöñhalö hag ñ̄nab.*

²² Hon aige r̄o m̄idpun u, Dijikas amöm hagö n̄ijmim, gas̄i halö m̄idaimim, a gem, n̄ip m̄idpim au yuabin.

²³ Bap̄i God B̄i Kub Jisas Krai apil m̄ihau kalöp abad m̄idlö n̄ijöl ḡi, God Manö n̄ij ud p̄idöñ göl ḡi m̄idmim, añ mam gau aip agam̄ij m̄idmim, pen pen m̄idmagö l̄i m̄idaimim.

²⁴ B̄i Kub hon Jisas Krai n̄ip m̄idmagö löl ḡi n̄öp m̄idpim gau, God kalöp magöñhalö mög n̄ijöm ud aij yab̄iñ ḡin̄im.

* 6:15: Ro 10:15

* 6:17: Hib 4:12

* 6:18: Luk 18:1; Kol 4:2; 1De 5:17

* 6:19: Kol 4:3-4; 2De 3:1

* 6:20:

2Ko 5:20; Plm 9

* 6:21: Ap 20:4; Kol 4:7-8; 2Di 4:12

Pilipai

Pol Pilipai n̄ibi b̄i kal̄ip k̄op kal̄i kliñ r̄ika

¹ Yad Pol. Dimodi hol m̄ihōj Kraiſ Jisas n̄ip w̄og ḡipul r̄o, n̄ipe ap̄om m̄id̄o n̄iñōl ḡi, kal̄op k̄op i kal̄i kliñ r̄ikabin. Kraiſ Jisas n̄ip ç̄ig ḡimim n̄ibi b̄i n̄ipe daun kub Pilipai gau m̄id̄pim kal̄op maḡōñhal̄o k̄op i kal̄i kliñ r̄ikabin. Kal̄op maḡōñhal̄o, Kraiſ n̄ibi b̄i n̄ipe m̄id̄pim gau; Kraiſ n̄ibi b̄i n̄ipe abad m̄id̄pim b̄i kub gau; b̄i abad m̄id̄ep gau kal̄op w̄og ḡi ñ̄ibim n̄ibi b̄i gau; kal̄op maḡōñhal̄o man̄o an̄ibi hagabin. *

² God Bapi hon abe, B̄i Kub Jisas Kraiſ abe, kal̄op m̄og n̄iñmil ud aij ḡil̄o, m̄id̄ aij ḡimim.

*Pol Kraiſ n̄ibi b̄i Pilipai gau sabe ḡom,
God n̄ip aij a ga*

³ Yad kal̄op gas̄i n̄iñem God yad n̄ip aij a gabin.

⁴⁻⁵ God n̄ip n̄iñ udpe ñ̄in u r̄ikō, yad Kraiſ man̄o aij u n̄ibi b̄i gau kal̄ip hag ñ̄im̄idin u, kale p̄or ȳip ḡi ñ̄im̄idim. An̄ib u, kal̄op maḡōñhal̄o God n̄ip sabe gem, yad p̄or n̄op m̄iñ m̄iñ gem sabe ḡipin.

⁶ Yad n̄iñbin, God kal̄op n̄od n̄ibi b̄i n̄ipe uda u, kal̄op ar̄o gagnab me; n̄ipe w̄og aij an̄ibu ḡi dam dam kal̄op abad m̄id̄ dam dam, Kraiſ Jisas ado ḡi aunab. *

⁷ Yad n̄od gau gau aramem, Kraiſ man̄o aij u hag ñ̄ainō, n̄ibi b̄i r̄imnap man̄o pen pen hagl̄o n̄iñōl ḡi, yad kal̄ip aip man̄o hag am̄i ap̄il gem, Kraiſ man̄o aij u man̄o n̄iñō yab̄i m̄id̄op u hag ñ̄i ajm̄idin abe, m̄iñi aui naḡi m̄id̄pin u abe, God ȳip hag l̄o w̄og n̄ip ḡim̄idin u, kale maḡōñhal̄o p̄or n̄op ȳip ḡi ñ̄im̄idim. An̄ib u, yad kal̄op m̄id̄maḡo lem, gas̄i n̄iñōl ḡi n̄op m̄id̄pin me.

⁸ God n̄iñōb Kraiſ Jisas kal̄op m̄id̄maḡo l̄op r̄o u, yad kal̄op an̄ib unb̄o r̄o n̄op m̄id̄maḡo l̄ibin.

⁹ Yad God n̄ip sabe gem haggin, kale pen pen m̄id̄maḡo l̄i m̄id̄pe, m̄id̄maḡo lep maḡo u kub ḡo n̄iñōl ḡi, kale man̄o n̄iñō u gas̄i n̄iñ aij ḡimim, man̄o ud as̄ik ḡi aij yab̄i ḡinabin.

¹⁰ An̄ib u, adan mai adan aij yab̄i u n̄iñ aij ḡimim, adan aij yab̄i ad̄o an̄ibu n̄op arammim, aij yab̄i ḡop ad̄o u n̄op ḡi m̄id̄pe me, kal̄op man̄o ap̄ m̄id̄ageinab n̄iñōl ḡi Kraiſ ado ḡi aunab. *

¹¹ An̄ib u, Jisas Kraiſ n̄ibi b̄i n̄ipe kal̄ip ḡi ñ̄o, kale ḡi aij ḡipal r̄o u, n̄ipe kal̄op u r̄o n̄op ḡo, kale ḡi aij ḡol ḡi n̄op m̄id̄pe, n̄ibi b̄i gau n̄iñom God h̄ib n̄ipe hagl̄o ad̄o arn̄im.

*Pol naḡi l̄ila au m̄ideia pen Jisas man̄o
aij u kub ara*

¹² Pen añ mam b̄i n̄iñim! Kraiſ man̄o aij u n̄iñaglan̄ a ḡom, ȳip naḡi l̄ila u pen naḡi m̄id̄pin r̄o, Kraiſ man̄o aij u am̄om kub ar̄op.

¹³ N̄ibi b̄i gapman b̄i kub Sisa n̄ip w̄og ḡi ñ̄ibal gau maḡōñhal̄o abe, n̄ibi b̄i ȳihar̄iñ gau iru n̄op abe, yad Kraiſ man̄o u n̄op hag ñ̄inō, ȳip naḡi l̄ibal u n̄iñbal. *

¹⁴ Pen yad naḡi m̄id̄pin u me, añ mam iru yab̄i n̄op B̄i Kub n̄iñ ud p̄id̄ōñ ḡom, p̄iñiñ gaḡom, kl̄o ḡom God Man̄o u waīo hag ñ̄ibal.

¹⁵ N̄iñō n̄op, r̄imnap ȳip mulu luḡo, hon u r̄o n̄op ḡino, hon h̄ib kub m̄ideian̄ a ḡom, Kraiſ man̄o hag ñ̄ibal. Pen r̄imnap, ȳip gas̄i n̄iñ aij ḡom, Kraiſ man̄o hag ñ̄ibal.

¹⁶ God ȳip hag l̄o, Kraiſ man̄o aij u man̄o n̄iñō yab̄i m̄id̄op u hag ñ̄ibin u n̄iñom, ȳip m̄id̄maḡo l̄om, kale u r̄o n̄op Kraiſ man̄o aij u hag ñ̄ibal.

¹⁷ Pen n̄ibi b̄i ȳip mulu luḡo Kraiſ man̄o hag ñ̄ibal gau, gas̄i m̄ih̄op m̄id̄o, ȳip ḡil̄o u tham m̄ideinabin, kale pen h̄ib kub udnab̄o a ḡom, an̄ig ḡipal.

¹⁸ Pen u man̄o m̄id̄aḡop! Kale ȳip gas̄i aij n̄iñom Kraiſ man̄o aij u hag ñ̄ibal aka ȳip gas̄i naij n̄iñom Kraiſ man̄o aij u hag ñ̄ibal u, nan kub u kale Kraiſ man̄o aij u hag ñ̄ibal. An̄ib u, yad m̄iñ m̄iñ ḡipin.

Pol, Kraiſ ȳip abad m̄ideinab, a ga

Yad m̄iñ m̄iñ ḡipin u, hain̄o u r̄o n̄op m̄iñ m̄iñ ḡinabin.

¹⁹ Yad n̄iñbin, kale God n̄ip sabe ḡol ḡi m̄id̄pe, Jisas Kraiſ Ana n̄ipe ȳip abad m̄id̄o, yad naḡi m̄id̄pin i h̄ōñ arnabin. *

²⁰ Pen ȳip aij ḡinab u, yad nan n̄ih̄on n̄ih̄on ḡinabin, kam̄iñ m̄ideinabin aka umnabin, yad gas̄i hal̄o m̄idem hañ roman̄ yad kl̄o gem Kraiſ man̄o aij n̄ipe u hag ñem, h̄ib n̄ipe u hagn̄o ad̄o ar̄o n̄iñōl ḡi yad nable gagn̄im. N̄od an̄ig ga u, hain̄o an̄ib unb̄o r̄o n̄op ḡin̄im u aij.

²¹ Kam̄iñ yad u Kraiſ me; umnabin u, m̄iñi m̄id̄pin r̄o was̄o, m̄id̄ aij yab̄i ḡinabin. *

²² Hañ roman̄ an̄ibi kam̄iñ m̄ideinabin u, w̄og ḡin̄o nan maḡo r̄imnap p̄iñab. An̄ib u, yad umnabin aka m̄ideinabin u n̄iñagpin.

²³ An̄ib u, yad gas̄i m̄ih̄op m̄id̄op, pen umem am Kraiſ aip m̄ideinam a ḡi gas̄i n̄iñbin. An̄ig ḡib̄op, ȳip aij yab̄i ḡib̄op. *

²⁴ Pen gas̄i yad ap̄ m̄id̄op u, hañ roman̄ an̄ibi m̄idem, kal̄op ḡi ñ̄o, m̄id̄ aij ḡimim u nan kub.

²⁵ An̄ib u, yad ke gas̄i kl̄o n̄iñbin u, umagnabin; kal̄op ḡi ñ̄inō, Kraiſ man̄o aij

* 1:1: Ap 16:12-40 * 1:6: 1Ko 1:8 * 1:10: 1De 5:23

* 1:23: 2Ko 5:8

* 1:13: Ap 28:30 * 1:19: 2Ko 1:11 * 1:21: Gal 2:20

nɪpe u nɪŋ ud aij göl gɪ, nɪp cɪg pɪdöŋ göl gɪ, gɪ dammim, mɪñ mɪñ göl gɪ mɪdeinabim.
26 Anɪb u, kale mɪdpim u kauyarŋ am- jakem seg mɪdeinabun u, kalöp aij gö, Jisas Kraiss mɪñ mɪñ yabɪl göl gɪ mɪdeinabim.

Kale pɪñɪŋ gagmim

27 Pen nan kub u, Kraiss manö aij u hagöp rö nöp nɪŋmim gɪ aij gɪmim. Anɪg geinabim u, yad mɪdpim u nɪnabin aka gai i mɪdnö manö auö, kale gasɪ aɪñ nöp nɪŋmim, klö yabɪl wög jɪm ñöl gɪmim, Kraiss manö aij u nɪŋ ud pɪdöŋ gɪmim, nɪbi bɪ gau hag ñɪnabim.*

28 Pen nɪbi bɪ kalöp gɪ najj gɪpal gau nɪŋmim, pɪñɪŋ gagmim. Jɪm ñöl mɪdmim pɪñɪŋ gagpe, kale nɪŋnaböl, God kalɪp al pak löm, kalöp pen ud kamɪŋ yunab.

29 God nan aij ap kalöp ñöb u, kale Kraiss nɪp nɪŋ udpim. Pen God nan aij ap kalöp ñöb u, kale Kraiss nɪbi bɪ nɪpe mɪdmim, nɪbi bɪ rɪmnap kalöp mulu lugajɪp kale ilön udpim.*

30 Yad bɪ nɪpe mɪdnö yɪp gɪ najj gɪpal rö, mɪñ kalöp u rö nöp gɪpal. Kale aip mɪdnö yɪp gɪ najj geila uŋham mɪdmɪdin u amgö kale ke nɪŋbim. Mɪñi u rö nöp, yɪp gɪ najj gɪpal u, nɪbi bɪ rɪmnap kalöp manö hag ñɪlö, nɪŋbim.

2

Añ mam gau kalɪp mɪdmagö lun

1 Kraiss kalöp mög nɪŋöm udöp u me, kale pɪdöŋ lɪmim gasɪ iru nɪŋagpim. Kraiss kalöp mɪdmagö löp u me, kale gasɪ halö mɪdpim. Ana nɪpe kalöp aŋ dan mɪdöp u me, kale nɪp jɪm ñöl mɪdmim, añ mam gau pen pen mög nɪŋmim ud aij gɪpim.

2 Anɪb u, gasɪ adö aɪñ nɪŋmim, pen pen mɪdmagö lɪmim, gasɪ kale jɪm ñöl mɪdaimim. Anɪg geinabim me, yɪp aij yabɪl gɪnab.

3 Hon nɪbi bɪ kub mɪdno, nɪbi bɪ rɪmnap hanɪp nɪŋöm hib hon haglö adö aran, a gɪmim gasɪ u nɪŋagmim. Hon nöp nɪbi bɪ kub, nɪbi bɪ rɪmnap gau nɪbi bɪ pro a gɪmim gasɪ u nɪŋagmim. Nɪbi bɪ gau magöŋhalö ud aij gep nɪbi bɪ mɪdpal a gɪ gasɪ u nɪŋmim.*

4 Hon nöp mɪd aij gun a gɪmim gasɪ u nɪŋagmim; nɪbi bɪ rɪmnap u rö nöp mɪd aij gɪlan a gɪmim gasɪ u nɪŋmim.*

Kraiss Jisas gasɪ nɪŋöm ga rö u gɪmim

5 Kraiss Jisas gasɪ nɪŋöm ga rö u gɪmim:
6 Kraiss Jisas hadame dagol gau pör nöp God mɪdöp rö nöp mɪdöp u pen God klö mɪdöp rö u,

adɪp adɪp mɪdaiul a gɪ gasɪ u nɪŋaga.*

7 Gasɪ nɪpe ke nɪŋöm, nan nɪpe magöŋhalö gau arö gem, bɪ nagɪ wög gep rö mɪdeinam a gö, nɪme nɪp yag dauö ñɪŋarŋ ap nöp löm, nɪbi bɪ mɪdpal rö nöp mɪdeia.*

8 Pen gasɪ yad ke nɪŋem gɪnam a göm gaga; God haga rö nöp gɪ dam arö nɪŋöl gɪ, bɪ najj yabɪl kalɪp pen ilön ñɪbal rö u, nɪp mab kros ba lan al pak lɪlö uma.*

9 Kraiss ga anɪbu, God nɪp dam ram mɪnöh kumi kabö adö lan au löm, nɪp hib ke yabɪl hib adö lan mɪdöp ap ñö, hib magöŋhalö hib nɪpe mo gau mɪdpal.*

10 Anɪg ga u, Jisas hib nɪpe dap rannɪg, kale magöŋhalö, kumi kabö adö lan au mɪdpal gau abe, mɪnöh naböŋ adö il i mɪdpal gau abe; mɪnöh naböŋ mo gau mɪdpal gau abe; kugom yɪmöm,*

11 kale magöŋhalö waiö hagöm, Jisas Kraiss nɪpe Bɪ Kub mɪdöp a gɪnaböl.

Manö anɪbu hageinaböl u, Bapi God mailö aij nɪpe u nɪŋnaböl.*

Hapö mailö paköp u rö, mailö göl gɪ mɪdaiun

12 Anɪb u, nɪbi bɪ mɪdmagö yad gau. Kale aip mɪdainö ñɪn u, manö hagnö nɪŋmim gɪmɪdim. Pen mɪñi gai i mɪdpin u, manö kalöp hagabin anɪbi, anɪb unbö rö nöp nɪŋmim gɪmim. God nɪbi bɪ nɪpe ram mɪnöh kumi kabö adö lan au ud arnab a ga manö aij u manö hon a gɪmim, pör nöp God nɪp gasɪ aij nɪŋmim, nɪpe hagöp rö nöp nɪŋmim, klö yabɪl gɪ mɪdaimim.

13 God nɪpe nöp klö göm mɪdmagö kale aŋ dan gasɪ ñö, nɪp aij gɪnab adö u gun a gɪmim anɪg gɪpim.

14 Mulu lugö, pen pen hagagmim.

15-16 Kale anɪg gɪmim, ram mɪnöh il i mɪdmim, nɪbi bɪ najj yabɪl nan si nan najj gɪmɪdal gau aip mɪdpim u pen kale God ñɪ pai nɪpe aij yabɪl asɪŋ mɪdagöp mɪdeinabim. Kamɪŋ ñeb manö u ud nɪbi bɪ nan si nan najj gɪmɪdal gau kalɪp ñɪmim, gapɪ magö kumi kabö lan ñɪ lab rö u, kale mailö ñɪ lɪmim. Anɪb u, Kraiss ado gɪ aunab ñɪn u, Kraiss manö aij kalöp pör hag ñɪbin u, hagnö pak lɪ aragöp, nɪŋöm adö anɪbu nöp gɪpal a gem, mɪñ mɪñ yabɪl gɪnabin.*

17 Kale God nɪp nɪŋ udpim u, nɪp nan pak sabe gɪ ñɪlö nɪp aij göp rö u göp. Pen Kraiss manö aij u pör hag ñɪnö yɪp al pak lɪlö hagape yad lugnab u, manö mɪdagöp.

* 1:27: Ep 4:1; 1De 2:12 * 1:29: Ap 16:19-40 * 2:3: Gal 5:26 * 2:4: 1Ko 10:24 * 2:6: Jon 1:1-2; 17:5 * 2:7: 2Ko 8:9; Jon 1:14 * 2:8: Hib 5:8; 12:2 * 2:9: Ap 2:33; Ep 1:20-21; Hib 1:3-4 * 2:10: Ro 14:11 * 2:11: Ro 10:9 * 2:15-16: Dan 12:3; Plp 1:10; 1De 2:19

3

U yiharɨŋ ņɨg wain ud nan pak sabe gɨpal adō u honj gɨpal rō u mɨdōp. Kale God nɨp nɨŋ uɔpim u nan pak sabe gep; hagape yad lugnab u ņɨg wain adō u honj gep. Anɨg gō, hon se gōl God nɨp nan sabe gɨ ņɨno, nɨp aij gɨnab u nɨŋem, ņɨŋɨ lem kalōp aip mɨŋ mɨŋ gɨnabin.

¹⁸ Anɨb u, kale u rō nōp mɨŋ mɨŋ gɨmim aij gō nɨŋōl gɨ mɨɔdaimim. *

Dimodi nɨnab

¹⁹ Kale mɨd aij gɨpim aka aigōl gɨ rō mɨɔpim u nɨŋagpin. Bɨ Kub Jisas yau a gō, sōl mɨdōp Dimodi nɨp yunō am kalōp nɨŋōm apōm manō anɨbu hagō, yɨp aij gɨnɨm.

²⁰ Dimodi bɨ aij, yad kalōp mōg nɨŋem mɨɔmagō lɨbin rō nɨpe kalōp u rō nōp mōg nɨŋōm mɨɔmagō lōp. Bɨ ap unbō gagōp.

²¹ Bɨ rɨmnap anɨg gagpal; kalɨp ke aij gɨnɨm rō gasɨ nɨŋōm gɨpal; Jisas Krai nɨp aij gɨnɨm rō gasɨ nɨŋōm gagpal. *

²² Dimodi nɨpe bɨ aij yabɨ mɨdōp u amgō kale ke hadō nɨŋbim. Nɨpe ņɨ yad rō mɨdō, bɨ apil mɨhau rō Jisas manō aij u hag ņɨ aipul.

²³ Yad gasɨ nɨŋbin u, sōl mɨdōp nagɨ mɨɔpin u manō haglō nɨŋem, yɨp nan nɨhōn gɨnabōl manō u Dimodi nɨp hagnō, nɨpe amōm kalōp hag ņɨnab.

²⁴ Gasɨ yad u, Bɨ Kub yau a gō, sōl mɨdōp yad ke u rō nōp mɨɔpim u nɨnabin.

Eaprodaidas nɨnab

²⁵ Pen kale mam hon Eaprodaidas nɨp hag yube apōm, yɨp abad mɨdō nɨŋōl gɨ, hōl amɨ bɨ gɨpal rō klō gul God wōg nɨpe u jɨm ņōl gɨpul. Pen mɨŋɨ nɨp hag yunō kauyan au adō gɨ nɨnab. *

²⁶ Nɨpe kalōp mɨɔmagō lōm am nɨŋnam a gōp. Nɨpe nan gōp a gɨla u nɨŋmim mōg nɨŋaibe u nɨpe nɨŋōm gasɨ iru nɨŋab.

²⁷ Eaprodaidas nɨp nan kub gō, mel uma u, God nɨp mōg nɨŋōm gō, urak ara. Pen nɨp nōp wasō; God yɨp u rō nōp mōg nɨŋa. Mam anɨbu umbōp, yɨp mōg yabɨ gɨbōp.

²⁸ Anɨb u, Eaprodaidas nɨp yɨŋɨd yunō amjakō, kalōp aij gō nɨŋōl gɨ, yad gasɨ iru nɨŋbin rō nɨŋagnam.

²⁹⁻³⁰ Kale nōd mɨlō kub gau mɨɔaibe, bɨ yɨp abadep ap mɨɔdagō, bɨ kale anɨbu hagpe, Krai wōg u gɨnam a gōm, apōm yɨp abad mɨdōm, mel ņɨma. Bɨ rɨmnap unbō rō gɨpal gau ud aij gɨmim. Anɨb u, nɨpe amjakō, Bɨ Kub nɨp wōg gōp mam hon u auab a gɨmim, nɨp hag wɨhai udmim mɨŋ mɨŋ yabɨ gɨmim.

* 2:18: Plp 3:1; 4:4 * 2:21: 2Di 4:10 * 2:25: Plp 4:18
2Ko 11:22; Ap 23:6 * 3:6: Ap 8:3 * 3:7: Mad 13:44,46

Krai nɨp nɨŋ uɔpin u me, God yɨp nɨŋōm bɨ kamɨŋ aij yad hagōp

¹ Aɨ mam bɨ. Yad manō sōl hag junɨg gem, kalōp manō ap halō hagnɨg gabin. Bɨ Kub nɨbi bɨ nɨpe mɨɔpim rō, mɨŋ mɨŋ gɨmim. Manō kalōp nōd hagnō u, kauyan hagnam a gɨnō, yɨp marō gagōp. Kauyan hagnō mɨd aij geinabim u aij.

² Kain hau kau nɨŋ aij gōl gɨ mɨɔdaimim. Kale nan naj yabɨ gɨpal. Kale haɨ roman rɨb gɨ dō gɨpal.

³ Hon me God nɨbi bɨ nɨpe yɨŋg gōl mɨɔpun. Nɨhōn gɨnɨg: God Ana nɨpe u hanɨp aip mɨdō, God nɨp sabe gun. Krai Jisas nɨp cɨg gun aij a gō nɨŋōl gɨ mɨɔpun u me, God nɨbi bɨ nɨpe yɨŋg gōl mɨɔpun. Hon haɨ roman nan gau gɨpal gasɨ nɨŋun God nɨbi bɨ nɨpe mɨɔageinabun, a gɨ gasɨ nɨŋbun u me, God nɨbi bɨ nɨpe kabō gōl mɨɔpun. *

⁴ Pen haɨ roman nan gau gɨpal manō u hagōm, hon bɨ kub mɨɔpun a gɨnabōl u, yad hagnabin, kale haɨ roman nan anɨb gau bɨ kub wasō, yad ke nōp bɨ kub mɨɔpin. *

⁵ Yɨp yag dapōm ņɨn unbō raleb u mɨdōm, wan haɨ u rɨb gɨ dō gɨla. Bac itan hon Isrel, ņɨ nɨpe hain Benjamin il u me, yad bɨ Hɨbru yɨŋg gōl mɨɔpin. Pen Juda lo manō hagpal u, yad bɨ Perisi mɨɔainō rō, manō anɨbu hagōp rō magōŋhalō nɨŋ aij gem gɨ mɨɔmɨdin. *

⁶ Juda manō anɨbu nɨŋ damem klō yabɨ juem, Krai nɨbi bɨ kalɨp nɨŋem, gɨ naj yabɨ gɨmɨdin. Hon Juda nɨbi bɨ lo manō pro pro ke ke gau gɨmɨdin rō, bɨ kub gau yɨp manō ap hagōl rō laga. *

⁷ Pen hainō gasɨ nɨŋ aij gem, nōd gɨmɨdin adō anɨbu nɨŋ aij gem gagmɨdin u nɨŋem, Krai yɨp gōp u nōp nan aij a gɨ gasɨ aɨŋ u nōp nɨŋōl gem, nōd gɨmɨdin nan gau magōŋhalō nan yɨharɨŋ rō bōŋ nōp arō gɨnō. *

⁸ Pen nōd gɨmɨdin nan gau nōp wasō. Gasɨ yad nɨŋbin u, Krai Jisas Bɨ Kub yad nɨŋbin u nan kub yabɨ. Nan rɨmnap gau magōŋhalō nan yɨharɨŋ yabɨ. Krai Jisas nɨp wōg gɨnam a gem, nan gau magōŋhalō arō gɨnō. Krai bɨ nɨpe mɨɔdem, nɨp nɨŋ aij gɨnam a gem, nan gau magōŋhalō acɨp acɨp rō nɨŋbin.

⁹ Yad Krai aip jɨm ņōl nōp mɨɔeinam. Yad Juda lo manō adō u geinabin u, God yɨp nɨŋōm bɨ kamɨŋ aij yad hagagnab. Pen Krai nɨp nɨŋ uɔpin u me, God yɨp nɨŋōm bɨ kamɨŋ aij yad hagōp. *

* 3:3: Ro 2:29 * 3:4: 2Ko 11:18 * 3:5: Luk 1:59;
* 3:9: Ro 3:21-22

4

¹⁰ Anib u, Krai nþ nþ aij gem, nþe uraka u klö anþbu nþem, nþe marö kub uda u rö marö udem, nþe uma u rö umem,
*

¹¹ nþe uraka u rö God gö yad u rö nöp uraknabin.

Pol klö göm ga

¹² Yad nan hagajin anþi magöñhalö udem bþ asinj mðdagöp mðdpin u hagagabin. Pen Krai Jisas yþ udö bþ aigeg bþ rö mðdeinabin a göm ga u rö udnam a gem, klö gem dip arabin. *

¹³ Añ mam bþ. Nan aij anþbu hadö udpin a gem hagagabin. Pen yad gasi añþ ap mðdöp. Nöd gþmðdin u hauþ gem, le löm nan aij adan au nþjem dip arabin.

¹⁴ God nan aij yþ ñinab u udnam a gþ gasi añþ u nöp nþjöl gem, adan au kabö rö nöp gþ dö gþ amem, res þis gþnab nagþ anþbu dip arabin. God yþ wñ alöm nan aij ñinab u, Krai Jisas yþ gö ram mþnöñ kumi kabö adö lanþ au pör mðdeinabin. *

¹⁵ Hon nþi bþ God nþp cig aij gþ mðdpun gau magöñhalö, gasi anþbu rö nöp nþjun. Pen manö adö rimnap gasi ke nþjeinabim u, God kalöp gasi yþjg göl nþheb u yamnab.
*

¹⁶ Pen Krai manö aij nþj udpun u arö gagun; manö anþbu nþj aij göl gþ gþno arnþm.

¹⁷ Añ mam bþ. Yad gþpin rö gþ dammim, nþi bþ anþb rö gþlö aröp gau nþjmim, kalþ udmim. *

¹⁸ Nþhön gþnþg: kalöp pör hagmðdin rö mþtöñ gem kauyanþ hagabin, nþi bþ iru nöp gau nan si nan naij göm, Krai mab kros ba lanþ uma u kauaþ mauaþ rö mðdpal.

¹⁹ Kale ram mþnöñ naij yanþ u arnaböl. Hañ romanþ kale gasi göp adö u nöp gasi nþþbal. Nan si nan naij gþlö nable gþböp pen kale bþ gau kalþ waiö hagpal. Nan mþnöñ naböñ adö il i mðdöp nöp gasi nþþbal. *

²⁰ Pen ram mþnöñ hon u ram mþnöñ kumi kabö adö lanþ au mðdöp. Kumi kabö adö lanþ au nþbö, Bþ nþi bþ kalþ kamþj yunab u, Bþ Kub Jisas Krai, abad mðdpun. *

²¹ Nþe Bþ klö yabiþ hagö, nan gau magöñhalö manö nþe nþjöm hain gþnab. Bþ Kub Jisas Krai klö anþbu gö, hañ romanþ ña hon hij gþ lugöp gau gö, hañ romanþ aij yabiþ, hañ romanþ nþe ke rö lö mðdeinabun. *

Mid aij gþmim

¹ Anib u, nþi bþ aij yad gau. Mþlö kub gai i mðdem, kalöp mðdmagö lem, am nþjnam a gem, gasi u nþjöl gþ mðdpin. Kalöp nþjem, ñþñþ lem gasi halö mðdpin. Manö kalþ klñ rþkpin anþbi nþjmim, anþg gþmim, Bþ Kub nþj ud pðdöñ göl gþ mðdaimim. *

² Yuodia aip Sidiki aip, yad kalöp nþi mþhau hagabin, kale Bþ Kub u nþp gasi nþjil rö, pen pen hagagmil, jþm ñöl mðdaimil.

³ Pen bþ yad aip jþm ñöl wög gþpul, nöp hagabin, nþi anþb mþhau kalþ gþ ñþmön, mðd aij gþmil. Nöd nþi anþb mþhau, yad u, Klemen u, nþi bþ rimnap gau aip jþm ñun, Krai manö aij nþe u nþi bþ gau hag ñþmðdun. God hib kale buk pör mðdep yanþ rþkö mðdöp. *

⁴ Bþ Kub nþp cig gþmim, mþñ mþñ göl gþ mðdaimim. Kauyanþ u kalöp hagabin, mþñ mþñ göl gþ mðdaimim!

⁵ Nþi bþ hain aij yabiþ mðdaimim, nþi bþ gau magöñhalö nþjöl. Bþ Kub söl aunab. *

⁶ Gasi kub nþjagmim. God nþp hag nþjöl gþ, aij a göl gþ, nan magöñhalö nþp sabe göl gþ gþmim. *

⁷ Anþg gþpe, Krai Jisas nþp cig aij gþ mðdpim u me, God hibur hain hain gasi mðdmagö kale anþ danþ lö, kale pññþj gþmim gasi iru nþjagnabim. Nþi bþ nöp mðdpun rö, God aigegö göm anþg göp u nþjagpun. *

⁸ Añ mam bþ. Yad manö söl hag junþg gem, kalöp manö ap halö hagnþg gabin.

Nan nþhön u nþjö;

nan nþhön u yþjg göl;

nan nþhön u kabö rö;

nan nþhön u asinj mðdagöp;

nan nþhön u mðdmagö lep;

nan nþhön u nþi bþ nþjöm ñþñþ libal;

nan nþhön u aij yöl;

nan nþhön u nþi bþ nþjöm aij a gþpal;

nan anþb gau nöp gasi nþjöl gþ mðdaimim.

⁹ Kalöp aip mðdem, nan nþhön gþnö nþjbe u, manö nþhön hagnö nþjbe u, nþjbe rö nöp gþmim. Anþg geinabim, God kalöp aip mðdöm, gasi mðdmagö kale abad mðdö, gasi iru nþjagnabim. *

Pilipai nþi bþ Pol nþp nan ñeila, mþñ mþñ ga

¹⁰ Yad hagnö e, yþ hauþ gþpal a gþ gasi nþjñö u pen wasö; yþ gasi nþjöl gþ mðdaibe pen adan mðdageia nþjöm kale yþp nan ap yuagpe. Pen mþñi yubim rö, yþ gasi

* 3:10: Ro 6:3-5; 8:17 * 3:12: 1Di 6:12,19 * 3:14: 1Ko 9:24 * 3:15: 1Ko 2:6 * 3:17: 1Ko 4:16 * 3:19: Ro 16:18 * 3:20: Ep 2:6,19 * 3:21: 1Ko 15:28,43-53 * 4:1: 1De 2:19-20 * 4:3: Luk 10:20 * 4:5: Hib 10:25; Jem 5:8-9 * 4:6: Mad 6:25-34; Kol 4:2 * 4:7: Ais 26:3; Jon 14:27; Kol 3:15 * 4:9: Ro 16:20

nɪŋöl gɪ mɪdpim u nɪŋem, Bɪ Kub hon u nɪp mɪñ mɪñ yabɪɪ gabin.

¹¹ Ñɪn rɪmnap yɪharɪŋ mɪdpin gasɪ u nɪŋem hagagabin; Bɪ Kub yɪp gasɪ ñö uri nɪŋbin, yɪp nɪhön nɪhön gɪnab u, manö mɪdagöp.

¹² Ñɪn rɪmnap nan iru mɪdöp; ñɪn rɪmnap mɪdagöp. Mɪdöp ñɪn gau ñɪŋbin; mɪdagöp ñɪn gau yɪharɪŋ mɪdpin. Göp anɪbu, nan iru mɪdö aka mɪdagö, gasɪ kub nɪŋagpin.

¹³ Bɪ Kub yɪp abad mɪdöm klö ñöb u me, yɪp nɪhön nɪhön gö a gɪnab u gɪnabin. *

¹⁴ Pen yɪp mɪŋör gaia, kale yɪp gasɪ nɪŋmim nan ñɪbim u, aij yabɪɪ gɪpim.

¹⁵ Kale Pilipai nɪbi bɪ nɪŋbim, kale Jisas manö aij nɪpe u nöd api nɪŋbe ñɪn u, yad Masedonia Propins arö gem, God Manö hag ñɪ ajmɪdin, God nɪbi bɪ nɪpe mɪdeila gau rɪmnap yɪp nan ñagla. Kale Pilipai nɪbi bɪ nöp yɪp mani nan gau ñɪmɪdim. *

¹⁶ Pen amem daun kub Desalonaika mɪdainö ñɪn u, yad nan ap mɪdageia pen kale yɪp mani nan gau pör ñɪmɪdim.

¹⁷ Pen mani nan gau a gem hagagabin; gasɪ kale ke nɪŋmim, nan halöwalö ñɪbe, God kalpe mɪñ mɪñ yabɪɪ göm, kale gɪpe u hauɪ gagnab, a gem hagabin.

¹⁸ Nan yube magöŋhalö udpin. Bɪ kale Epaprodaidas nɪp mani nan gau ñɪbe, dapöm yɪp ñö, mɪñi nan iru yabɪɪ mɪdö mɪd aij gɪpin. Yɪp yube anɪbu, God nɪp nan lauöm ñɪlö, halɪŋ aij auö nɪp aij gɪmɪdöp rö u gɪpin.

¹⁹ Kale Krais Jisas nɪbi bɪ nɪpe mɪdmim, yɪp nan yubim u, God yad bɪ gep yabɪɪ u kalöp abad mɪdöm, nan nɪhön mɪdagainɪm gau kalöp ñɪnɪm.

²⁰ Anɪb u, God Bapi hon hib nɪpe pör nöp pör nöp hagno adö arnɪm. Anɪb unbö rö aij.

Manö naböŋ magö rɪmnap

²¹⁻²² Krais Jisas nɪbi bɪ nɪpe bɪ kub Sisa aip mɪdpal gau, kalöp Krais Jisas nɪbi bɪ nɪpe mɪdpim gau, “Kale mɪdpim?” a gɪpal. Anɪb u me, God nɪbi bɪ nɪpe aui mɪdpun magöŋhalö, kalöp Krais Jisas nɪbi bɪ nɪpe mɪdpim gau magöŋhalö, “Kale mɪdpim?” a gabun.

²³ Bɪ Kub Jisas Krais kalöp magöŋhalö mög nɪŋöm abad mɪdainɪm.

Kolosi Pol Kolosi n̄ibi b̄i kal̄ip k̄öp kal̄i kliñ r̄ika

1-2 Yad Pol. God n̄ipe ke ȳip hag lö, Kraiſ Jisas manö ud arep b̄i ap m̄idpin. Pen m̄iñi mam hon Dimodi yad aip m̄idö n̄iñöl ḡi, kalöp Kraiſ Jisas n̄ip n̄iñ udmim c̄ig aij ḡimim añ mam daun kub Kolosi m̄idpim gau, k̄öp an̄ibi kal̄i kliñ r̄ikabin.

God Bapi hon kalöp mög n̄iñöm ud aij gö, m̄id aij ḡimim.

Pol Kraiſ n̄ibi b̄i Kolosi gau sabe göm, God n̄ip aij a ga

3-4 Haglö n̄iñbun, kale Kraiſ Jisas n̄iñ udmim c̄ig aij ḡimim, n̄ibi b̄i n̄ip n̄iñ udpal gau kal̄ip magöñhalö m̄idmagö l̄ibim. An̄ib u, sabe gun, kalöp gas̄i n̄iñun, p̄ör nöp God B̄i Kub hon Jisas Kraiſ Nap n̄ipe u n̄ip aij a ḡipun. *

5 Ram m̄inöñ kumi kabö adö lañ au aramun nan aij udnabun a ḡi gas̄i n̄iñbim u me, kale Kraiſ Jisas n̄ip c̄ig aij ḡimim, n̄ibi b̄i n̄ipe gau m̄idmagö l̄ibim. Manö n̄iñö, Kraiſ manö aij u, nöd auö, nan aij kalöp kumi kabö adö lañ au m̄idöp u hadö n̄iñbe. *

6 Nöd api Kraiſ manö aij u n̄iñmim, God n̄ibi b̄i gau mög n̄iñöm ud aij göp manö yuö yab̄i u n̄iñmim, kale ke halö n̄iñ udpim ñin u r̄ikö, Kraiſ manö aij u kalöp añ dan magö p̄ilöm kub ranöm arab rö u, an̄ib unbö rö nöp me, ram m̄inöñ gau gau k̄id k̄id magöñhalö gau, Kraiſ manö aij u aramöm n̄ibi b̄i añ kale dan magö p̄ilöm kub ranöm arab.

7 Epapras, hon aip naḡi wög göm, Kraiſ n̄ip wög p̄ör ḡi aij göp u, kalöp nöd api Kraiſ manö aij u hag ña. An̄ig ga u, han̄ip ḡi ña.

8 Epapras aui apöm, Ana kalöp añ dan m̄idö n̄iñöl ḡi, n̄ibi b̄i gau m̄idmagö l̄ibim u, han̄ip hag ña. *

9 An̄ib u, Epapras n̄ipe nöd api han̄ip manö hag ñö n̄iñno ñin u r̄ikö, kalöp nan a gun God n̄ip p̄ör nöp sabe ḡipun. God n̄ip sabe gun hagabun, n̄ip aij ḡin̄im adö u nöp, Ana n̄ipe kalöp gas̄i ñö kale gas̄i n̄iñ k̄id hiikmim nan n̄ihön God n̄ip aij ḡinab u n̄iñ aij ḡimim, a gabun. *

10 An̄ib u, B̄i Kub n̄ibi b̄i n̄ipe yab̄i rö ḡi m̄idmim, n̄ip aij ḡinab adö u nöp ḡipe arn̄im. An̄ig ḡimim, nan aij ke ke iru nöp ḡi dammim, God n̄ipe aigale b̄i rö m̄idöp u

n̄iñ aij yab̄i ḡinabim. An̄ig ḡipe, nan magö iru nöp p̄lnab.

11 God n̄ipe B̄i klö unbö ke yab̄i mailö halö m̄idöp u, n̄ipe klö n̄ipe magöñhalö kalöp ñö, kale p̄idöñ n̄ipe udmim, marö r̄imnap auö gas̄i an̄ibu n̄iñagmim, gas̄i halö m̄idmim, m̄iñ m̄iñ göl ḡi, *

12 Bapi n̄ip aij a göl ḡi m̄idaimim. Kraiſ n̄ibi b̄i n̄ipe ram m̄inöñ p̄ör mailö ḡim̄idöp au nan aij udnaböl u, Bapi n̄ipe kalöp gö, kale u rö nöp nan aij an̄ibu udnabim. *

13 Seden, b̄i sibön böñ gau abad m̄idöp u, han̄ip naḡi ad̄ik p̄idöñ l̄im̄idöp u pen God n̄ipe han̄ip hub̄ik yuö, m̄iñi Ñ̄i m̄idmagö n̄ipe han̄ip ud aij göm abad m̄idöp. *

14 Ñ̄i n̄ipe nöp han̄ip nan a göm umöm, naḡi m̄idaino u hub̄ik yua; n̄ipe nan si nan naij ḡipun gau n̄iñöm arö ga. *

Kraiſ nan gau magöñhalö abad m̄idöp

15 Nap God n̄ip waiö n̄iñun rö lagöp u pen Ñ̄i n̄ipe me Nap rö m̄idöp. N̄ibi b̄i nan gau ḡi laga ñin u, Ñ̄i Nap aip m̄ideia. N̄ibi b̄i nan gau magöñhalö yagol rö m̄idöp; Kraiſ n̄ipe adö lañol m̄idöp. *

16 Nan kumi kabö adö lañ gau abe, nan m̄inöñ naböñ iñ i abe, nan amgö n̄iñbun gau abe, nan amgö n̄iñagpun gau abe, ana nan gau abad m̄idpal gau abe, magöñhalö n̄ipe nöp ḡi la. Ḡi la u, Kraiſ hib n̄ipe haglö adö arn̄im a göm ḡi la.

17 Ram m̄inöñ hadame dagol gau ḡi laga ñin u, Kraiſ m̄ideia. N̄ipe m̄idöp u me, nan gau magöñhalö ka ke u m̄idöm j̄im ñöl m̄idöp. *

18 Kraiſ n̄ipe nab̄ic magö rö m̄idöp; n̄ibi b̄i n̄ipe gau, c̄öc u, hañ roman̄i n̄ipe m̄idöp. N̄ipe gö c̄öc hañ roman̄i kam̄iñ m̄idöp. N̄ipe iñ göm umöm kauyan̄i uraka u me, nan n̄ihön n̄ihön m̄idöp gau yagol rö m̄idöp; n̄ipe nöp adö lañol m̄idöp. *

19 God gas̄i n̄ipe ke n̄iñöm gö, God n̄ipe m̄idöp rö nöp, Kraiſ an̄ib unbö rö nöp m̄idöp. *

20 An̄ib u, nan n̄ihön n̄ihön m̄inöñ naböñ iñ i m̄idöp abe, ram m̄inöñ kumi kabö adö lañ au m̄idöp abe, nan gau magöñhalö God aip j̄im ñin̄im rö löp. Nöd nan gau God n̄ip kuañ mauñ rö m̄idm̄idöp. Pen Ñ̄i n̄ipe, Nap n̄ipe ke m̄idöp rö nöp m̄idöm, mab kros ba lañ hagape lugö umö, uri nan gau magöñhalö God aip j̄im ñin̄im rö löp. *

21 Kale nöd nan si nan naij gas̄i n̄iñöl ḡi, an̄ib unbö rö nöp göl ḡi m̄idmim, God

* 1:3-4: Ep 1:15,16 * 1:5: Ep 1:13; 1P̄i 1:4 * 1:8: Kol 4:12; Plm 23 * 1:9: Ep 1:16,17 * 1:11: Ep 1:19; 3:16
* 1:12: Ep 1:11,18 * 1:13: Luk 22:53; Ep 2:2 * 1:14: Ep 1:7 * 1:15: 2Ko 4:4; Jon 1:18 * 1:17: Jon 1:1; 8:58
* 1:18: Ep 1:22-23; Ap 26:23; Rep 1:5 * 1:19: Kol 2:9 * 1:20: Ep 1:10; 2:16 * 1:21: Ro 5:10; Ep 2:12

n̄ibi b̄i al n̄iḡeb n̄ipe m̄idmim, m̄ilō gau rō m̄idm̄idim. *

22 M̄iñi pen Ñi n̄ipe hañ romanḡ lōm uma rō, kalōp ud n̄ipe ke aip j̄im ñōl lō, ram m̄inōḡ n̄ipe kumi kabō adō laḡ au aramim, God amgō ilō n̄ipe au n̄ibi b̄i ut, n̄ibi b̄i as̄iḡ m̄idagōp, n̄ibi b̄i manō ap m̄idagōp, m̄ideinabim. *

23 Pen kale Kraiḡ manō aij n̄iḡ udpim u, ram padō rō n̄iḡ udōl ḡi m̄idmim, God nan aij kalōp ñinab u gas̄i m̄idmagō kale aḡ daḡ p̄idōḡ l̄imim gas̄i n̄iḡōl ḡi m̄idaimim. Manō aij kalōp haglō n̄iḡbim an̄ibu, kalōp nōp wasō, n̄ibi b̄i ram m̄inōḡ gau k̄id k̄id magōḡhalō hag ñilō ara. Yad Pol u rō nōp wōg adō an̄ibu nōp ḡipin.

Pol Kraiḡ n̄ip wōg geia

24 Kalōp nan a gem Kraiḡ manō aij hag ñinō ȳp ḡi naji ḡilō marō udnō u, m̄iñi yad m̄iñ m̄iñ ḡipin. Kraiḡ n̄ipe ke marō kub yab̄iḡ uda u rō, Kraiḡ n̄ibi b̄i marō kub yab̄iḡ udōl u gem, Kraiḡ hañ romanḡ n̄ipe u, cōc n̄ipe u, ḡi ñinam a gem, hañ romanḡ yad marō r̄imnap udpin.

25 God ȳp hag lō, kalōp God Manō u magōḡhalō hag ñi aij ḡim̄idin u me, cōc n̄ipe u n̄ip wōg ḡi ñeb b̄i ap m̄idpin. *

26 Manō aij an̄ibu hadame gau m̄i iru yab̄iḡ pi ḡōl m̄idm̄idōp pen m̄iñi God n̄ipe Kraiḡ n̄ibi b̄i n̄ipe kal̄p manō an̄ibu waiō la. *

27 God gas̄i n̄iḡōm manō hag la u, manō aij yab̄iḡ, manō mailō halō pi ḡōl m̄idm̄idōp u, n̄ibi b̄i gau magōḡhalō n̄iḡōl a ḡōm, n̄ibi b̄i n̄ipe kal̄p waiō yamnab. Manō aij an̄ibu iḡ u an̄iḡ ḡōl m̄idōp: Kraiḡ m̄idmagō kale aḡ daḡ m̄idōp; an̄ib u kale ram m̄inōḡ kumi kabō adō laḡ au arammim, God mailō ke halō au m̄idōp aip p̄ōr m̄ideinabim.

28 An̄ib u, hon Kraiḡ nōp hag ñibun. Kale magōḡhalō Kraiḡ n̄ip c̄iḡ aij ḡōl ḡi, manō n̄ipe n̄iḡ aij ḡōm, hagōp rō nōp ḡōl ḡi m̄ideinabōl a gun, gas̄i n̄iḡ aij gun n̄ibi b̄i gau kal̄p magōḡhalō r̄im̄id ukun, Kraiḡ manō aij u hag ñim̄idun.

29 Adō an̄ibu nōp, Kraiḡ klō naji n̄ipe ke magōḡhalō ȳp ñōb u udem, klō gem wōg n̄ipe ḡōl ḡi m̄idpin. *

2

Kalōp manō piral hagōl u, udagmim

1 Pen n̄iḡim! Kale Kolosi n̄ibi b̄i gau abe, Leodisia n̄ibi b̄i gau abe, n̄ibi b̄i r̄imnap halō mulu ad̄iḡ yad n̄iḡagpal gau abe, m̄id aij ḡimim a gem, wōg klō yab̄iḡ gabin.

2 Kale gas̄i halō m̄idōm, gas̄i añi ap nōp n̄iḡōm, pen pen m̄idmagō lōm, gas̄i n̄iḡ k̄id hiikōm, God Manō pi ḡōl m̄idm̄idōp u magōḡhalō n̄iḡ aij ḡōl, a ḡi gas̄i n̄iḡbin. God Manō pi ḡōl m̄idm̄idōp u Kraiḡ.

3 Kraiḡ n̄ip aḡ daḡ nōp God gas̄i aij aij magōḡhalō pi ḡōl m̄idōp u me, n̄ipe ke nōp God gas̄i aij an̄ibu waiō l̄in̄im rō lōp. *

4 N̄ibi b̄i r̄imnap pir alōm, manō kl̄iñ aij r̄imnap haglō n̄iḡōl ḡi, manō piral kale an̄ibu n̄iḡ udmim rō lōp a gem, kalōp manō an̄ibi hag ñi aij gabin. *

5 Yad ram m̄inōḡ m̄ilō aui m̄idpin u pen gas̄i yad u kalōp lau adō m̄idō n̄iḡōl ḡi, kalōp gas̄i n̄iḡōl ḡi m̄idpin. Pen kale Kraiḡ n̄ip n̄iḡ ud p̄idōḡ ḡimim, agam̄iḡ m̄idmim, j̄im ñōl m̄idpin u, ȳp aij yab̄iḡ ḡōp. *

Kraiḡ aip m̄idun n̄ipe hagōp rō nōp gun

6 Kale Jisas Kraiḡ n̄ip n̄iḡ udmim, B̄i Kub hon a ḡimim udpim u me, adō an̄ibu nōp n̄iḡmim ḡipe ar̄n̄im.

7 Kraiḡ n̄ip c̄iḡ aij ḡimim, manō n̄iḡō n̄ipe hag ñilō n̄iḡbe u n̄iḡ ud p̄idōḡ ḡimim, hagōp rō nōp ḡimim, God n̄ip aij a ḡōl ḡi nōp m̄idaimim. *

8 Pen n̄iḡ aij ḡimim. N̄ibi b̄i r̄imnap kalōp manō ȳihar̄iḡ manō piral haglō, kale manō piral an̄ibu udmim k̄id kale gau ammim rō lōp. Manō ȳihar̄iḡ manō piral hagpal u, bac b̄i aiud kale abe, ana naji nan gau m̄inōḡ nabōḡ iḡ i abad m̄idpal gau aiud abe udōm hagpal. Kraiḡ manō aij u udōm hagagpal.

9 N̄ihōn ḡin̄iḡ: Kraiḡ hañ romanḡ halō m̄idōp u pen God m̄idōp rō u, Kraiḡ n̄ipe an̄ib unbō rō nōp m̄idōp. *

10 God n̄ipe ḡō, kale Kraiḡ n̄ip c̄iḡ ḡimim, n̄ip aip j̄im ñōl m̄idmim, kam̄iḡ yab̄iḡ m̄idpin. N̄ipe nōp me, ana naji nan gau m̄inōḡ nabōḡ iḡ i abad m̄idpal gau magōḡhalō adō lagod m̄idōp. *

11 Kale Kraiḡ aip j̄im ñōl m̄idpin u me, kale hadō Juda n̄ibi b̄i hañ r̄ib ḡi dō ḡipal rō u m̄idpin. Juda n̄ibi b̄i gau ru pi ñim̄idmagō udōm hañ r̄ib ḡi dō ḡipal, pen Kraiḡ aip j̄im ñōl m̄idpin u me, n̄ipe nan si nan naji ḡim̄idim naḡi u r̄ib ḡi dō ḡōp. *

12 Kalōp ñiḡ pakla u, kalōp Kraiḡ aip r̄iḡōl ḡila; kale God klō n̄ipe Jisas ud urak ñi u n̄iḡ udpe u me, God kalōp Kraiḡ aip ud urak ñō, n̄ibi b̄i kam̄iḡ ḡisōn n̄ibō n̄ipe m̄idpin. *

13 Kale nōd nan si nan naji adō u nōp ḡim̄idim, Kraiḡ n̄ipe nan si nan naji ḡim̄idim naḡi u r̄ib ḡi dō gaga ñin u, kale n̄ibi b̄i hadō umbal rō m̄idaibe. Pen God n̄ipe ke ḡō, uri kale Kraiḡ aip kam̄iḡ

* 1:22: Ep 2:14-16; 5:27 * 1:25: Ep 3:2,7-8 * 1:26: Ro 16:25-26; Ep 3:5,9 * 1:29: Ep 3:7,20; Plp 4:13 * 2:3: 1Ko 1:24,30 * 2:4: Ro 16:18 * 2:5: 1Ko 5:3 * 2:7: Ep 3:17 * 2:9: Jon 1:14,16 * 2:10: Ep 1:21-22 * 2:11: Ro 2:29 * 2:12: Ro 6:4 * 2:13: Ep 2:1,4-5

m+ɔpim. God nan si nan naj g+no u magoŋhalö n+ŋö m arö ga. *

¹⁴ Nan si nan naj g+no u, köp an yan kal+ klič n r+köm, lo manö ke ke pen ñeb manö u halö kal+ klič n r+kla u, God köp an+bu ud mab kros ba lan ç+p+ pak lö, böŋ nöp p+ ga. *

¹⁵ Mab kros ba lan Krai n+pe ana naj nan gau m+nöŋ naböŋ il i abad m+ɔpal gau mo n+pe gau löm, n+bi b+ gau n+ŋ midlö n+ŋöl g+, kal+p nag+ ad+köm ud t+p g+ ud ara.

¹⁶ An+g ga rö, kale nan magö r+mnap gau ñ+g r+mnap gau ñ+ŋbe, n+bi b+ r+mnap kalöp hag pro gaiöl, gas+ iru n+ŋagmim. M+ñi God n+p sabe gep ñ+n kub a göm as+ mas+ g+ naböl u hain gagpe, kalöp hag pro gaiöl, gas+ iru n+ŋagmim. M+ñi rak+n g+sön auöp ñ+n kub a göm as+ mas+ g+ naböl u hain gagpe, kalöp hag pro gaiöl, gas+ iru n+ŋagmim. M+ñi Juda God n+p sabe gep ñ+n kub a göm as+ mas+ g+ naböl u hain gagpe, kalöp hag pro gaiöl, gas+ iru n+ŋagmim. *

¹⁷ Krai auaga ñ+n u, nan an+b gau ana rö n+ŋö m g+m+dal; pen nan yab+ u Krai. *

¹⁸ An+b u, n+bi b+ r+mnap apöm, manö m+ö hagöm, naböŋ n+ŋbun rö, kale an+g an+g g+mim, aka n+bi b+ ramö rö m+ɔdmim, aka ejol gau sabe g+mim, a gaiöl u, manö kale udmim, God nan aij kalöp ñ+nab nan u arö gagmim. N+bi b+ an+b gau, Krai manö aij u n+ŋagpal; gas+ kale ke nöp n+ŋö m, gas+ piral gau n+bö gau n+bö udöm, hon n+bi b+ kub a göm, aiud y+har+ŋ m+ö yab+ udaböl.

¹⁹ N+bi b+ an+b gau, Krai n+p arö göm adö an+bu arbal. Pen Krai n+pe nab+c magö m+ɔdöm, hañ roman n+pe u, magoŋhalö k+d+ göl rö j+m ñöl löm, nan aij ñöm, abad m+d aij gö n+ŋöl g+. God n+p aij g+n+m rö u, hañ roman kub gö gö arab. *

²⁰ Krai ç+g g+pim u me, n+p aip umbe, ana naj nan gau m+nöŋ naböŋ il i abad m+ɔpal gau mo kale gau m+ɔdagpim; kalöp nan ap g+n+g klö ap m+ɔdagöp. An+b u, n+hön g+n+g n+bi b+ gau gas+ n+ŋbal rö gas+ n+ŋbim?

²¹ "Nan u ñ+magö udagmim! Nan u ñ+ŋagmim! Nan u ud n+ŋagmim," a g+p+al, *

²² pen nan magö ñ+g nan hagpal nan gau magoŋhalö ñ+ŋlö p+s g+ nab. Manö klič aij hag ñ+bal gau magoŋhalö n+bi b+ gas+ ke n+ŋö m hagpal adö u nöp n+ŋö m hag ñ+bal. *

²³ N+bi b+ an+b gau, ejol abe sabe gun a göm, n+bi b+ mög gep rö m+ɔdno aij g+ nab a göm, nan as+ mas+ göm, b+slam m+ɔdpal.

An+g g+ö, n+bi b+ r+mnap n+ŋlö, manö n+ŋö rö l+nab u pen nan si nan naj gep gas+ u auö, nan piral gau nöp gas+ n+ŋö m, Krai n+p ç+g m+ɔdagpal rö, nan ap klö ñö, hañ roman ke gas+ göp u arö göl rö lagöp.

3

God han+p gö, Krai aip urakno

¹⁻² Pen kale Krai aip urakmim kam+ŋ g+sön n+bö m+ɔdpim u, m+nöŋ naböŋ adö il i nan gau gas+ u n+ŋagmim. Gas+ kub kale u ar+n nan ram m+nöŋ kumi kabö adö lan m+ɔdöp gau. Krai n+pe uraköm adö lan au aramöm, God ñ+magö y+j+g böŋ lau asik m+ɔdöp. *

³ Kale Krai aip umbe u me, kam+ŋ m+ɔdep magö kale u God Krai kal+p apil m+hau aip pi göl m+ɔdöp.

⁴ Kam+ŋ m+ɔdep magö kale il u Krai. Hainö n+pe aunab ñ+n u, amun n+pe aip mailö umbe ke halö m+d aij g+nabun.

Nöd m+ɔdm+ɔdim u ke, uri m+ɔdpim u ke

⁵ An+b u, nan n+hön hañ roman gas+ göp u al pak l+mim. N+bi si b+ si g+mim, gas+ naj n+ŋmim, haLöwaLö g+mim, nan si nan naj nöp gun a g+mim, u+pö k+no k+ɔap gol mani nan gau iru nöp udun a g+mim g+pe aragn+m. U+pö k+no k+ɔap gol mani nan gau iru nöp udun a g+ gas+ n+ŋbal n+bi b+ gau, kale n+bi b+ nan piral sabe g+p+al rö nöp m+ɔdpal. *

⁶ Adö an+b gau nöp g+ö, God kal+p kal juö, ilön kub yab+ ud naböl.

⁷ Kale ke nöd nag+ naj adö an+bu nöp gas+ n+ŋmim, an+b unbö rö nöp g+m+ɔdim.

⁸ Pen m+ñi nag+ naj adö u böŋ nöp arö g+mim. Nöd mulu kal n+ŋmim, kal yab+ jumim, gas+ naj n+ŋmim, n+bi b+ gau kal+p hag pro g+mim, uraŋaŋ hagmim g+m+ɔdim rö, m+ñi gagmim. *

⁹ Manö piral hagmim, pen hagö pen hagö g+m+ɔdim u, u rö nöp hagagmim. Krai aip umbe u me, g+ naj g+m+ɔdim nag+ u kalöp waŋj rö wam wam ga u, hibur gas+ m+ɔdmagö nöd n+bö kale u, ud as+ik ke gau yubim. *

¹⁰ Hibur gas+ m+ɔdmagö nöd n+bö kale u ud as+ik yumim, hibur gas+ m+ɔdmagö hain n+bö kale u, waŋj rö rol l+bim. N+bi b+ g+sön n+bö m+ɔdmim, God kalöp g+ la u pör nöp gö, kale n+pe ke m+ɔdöp rö nöp l+mim, n+p n+ŋ aij yab+ g+nabim. *

¹¹ God an+g ga u me, Grik n+bi b+ gau ke, Juda n+bi b+ gau ke m+ɔdagpal. N+bi b+ hañ r+b g+ dö g+p+al gau ke, n+bi b+ hañ r+b g+ dö g+p+al gau ke m+ɔdagpal. N+bi b+ köp

* 2:14: Ep 2:14-16; 1Pi 2:24 * 2:16: Ro 14:1-12 * 2:17: Hib 8:5 * 2:19: Ep 2:21; 4:16 * 2:21: Gal 4:3,9; 1Di 4:3 * 2:22: Mad 15:9 * 3:1-2: Mad 6:33; Mak 12:36; 16:19; Ep 1:20 * 3:5: Ro 6:6,11; Ep 4:19; 5:3-6 * 3:8: Ep 4:25-29; 5:4 * 3:9: Ep 4:22,25 * 3:10: Ep 4:24

kalɩ kɩɩ amgö lɩ nɩŋbal gau ke, nɩbi bɩ köp kalɩ kɩɩ amgö lɩ nɩŋapgal gau ke mɩdagpal. Nɩbi bɩ wɩyap gau ke, nɩbi bɩ uböl gau ke mɩdagpal. Nɩbi bɩ rau dam lɩlö nagɩ wög gɩpal gau ke, nɩbi bɩ gasɩ kale ke nɩŋöm wög gɩpal gau ke mɩdagpal. Nɩbi bɩ gɩsön nɩbö mɩdpun u me, Kraiŋ nɩpe ke nöp hanɩp magöŋhalö mɩdmagö raul aŋ dan mɩdö, nan rɩmnap magöŋhalö nan yɩharɩŋ rö löp.

12 God nɩbi bɩ nɩpe mɩdpim. Nɩpe kalöp mɩdmagö löm, nɩbi bɩ nɩpe ke hag la. Anɩb u, wahɩj rol lɩbal rö, gɩ aij gep nagɩ u rol lɩmim. Nɩbi bɩ gau kalɩp mög nɩŋmim, ud aij gɩmim; hib kale ke hagpe adö aragnɩm; nɩbi bɩ hain aij mɩdmim; nɩbi bɩ gau manö hain hagmim kal juagmim. *

13 Kraiŋ nɩbi bɩ nɩpe rɩmnap kalöp gɩ naij gaiöl, kalɩp pen gɩ naij gagmim. Manö rɩmnap mɩdainɩm, Bɩ Kub kale nan si nan naij gɩpe nɩŋöm arö göp rö u, nɩbi bɩ gau kalöp gɩ naij gaiöl u, u rö nöp nɩŋmim arö gɩmim. *

14 Pen kale nagɩ aij anɩbu rol gɩmim, höŋ adö lagod au mɩdmagö lep magö u rol gɩmim. Nɩbi bɩ mɩdmagö lep magö u, nan aij gau magöŋhalö wam wam ud jɩm ñöm lö, nan aij ap ulep gagnɩm. *

15 God kalöp udöm haɩ roman aɩn nöp jɩm ñöl la u, kale agamɩj mɩdmim pen pen ud aij gɩmim a göm ga. Anɩb u, Kraiŋ hibur hain hain ñöb u nɩp hag nɩŋmim, mɩdmagö kalöp aŋ dan hibur hain hain magö anɩbu lö, agamɩj mɩdmim, nan nɩhön nɩp aij gɩnab u nɩŋnabim. Anɩb u, nɩp aij a göl gɩ nöp mɩdaimim. *

16 Kraiŋ manö aij u aŋ kalöp dan ajman rauöm rö mɩdainɩm nɩŋöl gɩ, manö nɩpe u nɩŋ aij yabɩl gɩmim me, pen pen hag ñɩ aij göl gɩ, God Manö adɩŋ Sam a gɩpal rɩmnap, God hib nɩpe dap raneb kɩmap rɩmnap hagöl gɩ, God nɩp aij a göl gɩ mɩdaimim. *

17 Pen manö hagnɩg aka nɩhön nɩhön gɩnɩg, Bɩ Kub Jiŋas nɩbi bɩ nɩpe mɩdpun a gɩmim, God Jiŋas kalɩp apil mɩhau aij a göl gɩ nöp gɩpe arnɩm. *

Kraiŋ nɩbi bɩ nɩpe gau mɩd aij göl

18 Kale nɩbi gau, kale Kraiŋ nɩŋ udpim rö, nagamul bɩ manö hagöl u hain gɩmim. *

19 Pen kale bɩ gau, nɩbi kale gau kalɩp manö klö gɩmim hagagmim; kalɩp mɩdmagö lɩmim. *

20 Kale ñɩ pai gau, kale Kraiŋ nɩŋ udpim rö, name nap hagöl rö magöŋhalö hain

* 3:11: Gal 3:28 * 3:12: 1Pi 2:9 * 3:13: Ep 4:2,32
 * 3:16: Ep 5:19 * 3:17: 1Ko 10:31; Ep 5:20 * 3:18: Ep 5:22
 * 3:22: Ep 6:5-8 * 3:25: Ro 2:11 * 4:1: Ep 6:9
 Ep 5:15-16 * 4:6: Ep 4:29; 1Pi 3:15

gɩmim. Anɩg geinabim God nɩp aij gɩnab. *

21 Pen kale nap bɩ, ñɩ pai kale gau kalɩp manö klö gɩmim hagpe hagpe, gasɩ naij nɩŋöm, mɩd aij gagöl rö löp u, nɩŋ aij gɩmim. *

Nɩbi bɩ nagɩ wög gɩpal gau; bɩ kub kale gau

22 Kalöp nɩbi bɩ, bɩ rɩmnap nagɩ adɩk lɩ daulö, kalɩp nagɩ wög gɩ ñɩmɩdim gau, manö rɩmnap hagnɩg gabin. Bɩ kub nɩŋmɩdal magö u nöp nɩŋmɩdlö nɩŋöl gɩ wög gɩno, kalɩp aij gaŋ a gɩmim gagmim. Gasɩ mɩhöp nɩŋagmim, Bɩ Kub hon kumi kabö adö laŋ u nɩŋ mɩdöp rö, gɩ aij gun a gɩmim, aij gö nɩŋöl gɩ gɩmim. *

23 Kale nan nɩhön nɩhön geinabim, nɩbi bɩ mɩnönŋ naböŋ lɩ i rɩmnap kalɩp wög gabun a gɩmim gagmim; Bɩ Kub kumi kabö adö laŋ u nɩp wög gabun a gɩmim, klö gɩmim gasɩ aij nɩŋöl gɩ gɩmim. *

24 Wög gɩ ñɩbim u, Bɩ Kub Kraiŋ nɩp wög gɩ ñɩbim. Kale nɩŋbim Bɩ Kub nɩpe pen ñöm kalöp nan aij ñɩnab. *

25 Pen God nɩpe nɩbi bɩ gɩ naij gɩnaböl gau manö kub hagnɩg, nɩbi bɩ kub gau, nɩbi bɩ pro gau a göm, manö kub gagnab; adö aɩn u nöp hagöm, ilön ñɩnab. *

4

1 Anɩb u, kale bɩ kub rö mɩdpim gau, Bɩ Kub kale kumi kabö adö laŋ mɩdöp u gasɩ nɩŋöl gɩmim, nɩbi bɩ kalöp nagɩ wög gɩ ñɩbal gau kalɩp abad mɩd aij gɩmim, nan kalɩp ñeb rö u haŋowaŋ ñɩmim. *

God nɩp sabe göl gɩ mɩdaimim

2 Kale gasɩ nɩŋ aij göl gɩ, aij a göl gɩ, God nɩp sabe göl gɩ mɩdaimim. *

3 Hanɩp u rö nöp God nɩp sabe göl gɩ mɩdpe, God nɩpe adan hiɩkö, Kraiŋ manö aij pi göl mɩdmɩdöp u nɩbi bɩ gau kalɩp waiö hag ñɩnabun. Kraiŋ manö aij u nöp hagnö, yɩp nagɩ leila mɩdpin. *

4 Pen God nɩp sabe gɩpe, yɩp abad mɩdö nɩŋöl gɩ, manö anɩbu hag ñɩ aij gɩnö, nɩbi bɩ nɩŋ aij göl. Yad unbö rö nöp gɩnam u aij.

5 Kale pör nöp gasɩ nɩŋöl gɩ mɩdpe, adan hiɩknɩm, nɩbi bɩ Kraiŋ nɩp nɩŋ udagpal gau, gasɩ nɩŋ aij göl gɩ, kalɩp ud aij gɩmim, Kraiŋ manö aij u hag ñɩmim. *

6 Maj mɩgan kale u dö sol dö kal rö lainɩm. Anɩg gö, nɩbi bɩ manö kale nɩŋlö, dö gö, nɩŋ aij gɩnaböl. Kalöp manö nɩhön rö hag nɩŋnaböl, kalɩp pen hag ñɩ aij gɩmim. *

* 3:14: Ro 13:8-10 * 3:15: Plp 4:7; 1Ko 12:27; Ep 4:4
 * 3:19: Ep 5:25 * 3:20: Ep 6:1 * 3:21: Ep 6:4
 * 4:2: Ep 6:18; Plp 4:6 * 4:3: Ro 15:30; Ep 6:19 * 4:5:

Pol Dijikas Onesimas b+m#hau kalip yua

⁷⁻⁸ Mam m+dmagö hon Dijikas, yad B+ Kub n+ip wög klö g+pin rö göp u, n+ip yunö n+nab. N+pe m+dpim u amöm, yad aigegö rö m+dpin u kalöp hag ñö n+ñmim m+ñ m+ñ g+mim a gem yunabin. *

⁹ Pen mam m+dmagö hon Onesimas, b+ kalpe ke u, Dijikas aip n+nabil. Onesimas n+pe u rö nöp, yad B+ Kub n+ip wög klö g+pin rö, u rö nöp göp. Ammil, nan n+hön n+hön gai i gab u magöñhalö kalöp hag ñ+ aij g+nabil. *

Pol manö hag naböñ jua

¹⁰ B+ Arisdakas, yad aip nag+ m+dpul u abe, b+ hon Mak abe kalöp, "M+dpim?" a g+pil. Mak me, b+ hon Banabas n+mdan n+pe u. B+ an+bu nöp nöd manö yuem hagnö, "N+ip yagol u amjakö ud aij gim," a g+inö. *

¹¹ B+ hon Jisas, hib n+pe ap Jasdä a g+pal u, u rö nöp kalöp, "M+dpim?" a göp. B+ Juda m+hau n+gan an+b gau me yad aip wög g+pun. Juda r+mnay y+ip gas+ ap ap n+ñöm j+m ñöl wög gagpun; kale yam nöp yad aip God n+bi b+ udöm abad m+deinab manö aij u hag ñ+bun.

¹² B+ kale Epapras, Krais Jisas n+ip wög göp u, kalöp, "M+dpim?" a göp. N+pe pör pör klö göm kalöp God n+ip sabe göm hagöp, "Kale gas+ r+mnay n+ñagöm, Krais manö aij u n+ñ ud p+idöñ göm, n+ip c+g aij göm, hagnabön rö nöp gilö arn+m," a göp. *

¹³ Amgö yad ke n+ñem kalöp hagabin, n+pe klö göm kalöp wög göm, Leodisia n+bi b+ kalip wög göm, Hirapolis n+bi b+ kalip wög göm göp.

¹⁴ Pen b+ aij hon, wös wameb b+ Luk abe, Demas abe kalöp, "M+dpim?" a g+pil.

¹⁵ Añ mam daun kub Leodisia gau, n+bi b+ apöm n+bi Nimpa ram God n+ip sabe g+pal gau magöñhalö, "Pol kalöp, 'M+dpim?' a göp," a g+mim.

¹⁶ Kalöp köp yuabin i n+ñmim, ñ+be arö, Krais n+bi b+ Leodisia m+dpal gau u rö nöp n+ñöl. Pen Leodisia n+bi b+ kalip köp yubin u, kale u rö nöp udmim n+ñmim.

¹⁷ Pen Akipas n+ip haggim, "B+ Kub wög nöp hag la u g+ udmön," a g+mim. *

¹⁸ Yad Pol, m+ñi ñ+magö yad u ke, manö ad+ñ magö i kal+ kl+ñ r+kabin. Y+ip sen udöm nag+ p+idöñ l+bal u, y+ip hau+ gagmim. God kalöp mög n+ñöm ud aij gö, m+d aij g+mim. *

* 4:7-8: Ep 6:21-22 * 4:9: Plm 10-12 * 4:10: Ap 12:12; 15:37-39; 13:13 * 4:12: Kol 1:7; 2Di 4:10-11; Plm 23-24

* 4:17: Plm 2 * 4:18: 1Ko 16:21

1 Desalonaika Pol köp nöd u Desalonaika nibi bi kalip kali kliñ rika

¹ Hon Pol, Sailas, Dimodi, kalöp Bapi God B+ Kub Jisas Kraiis apil m+hau nibi bi kale daun kub Desalonaika midpim gau, köp anibi kal+ kliñ rikabun.

God kalöp mög n+ñöm ud aij gö, mid aij g+mim. *

Desalonaika nibi bi Kraiis nip n+ñ udöm cig aij g+la

² Sabe gun, kalöp magöñhalö pör nöp God nip aij a g+pun.

³ Bapi God nip sabe gun, pör nöp kalöp gasi n+ñun, kale aige göl rö g+pim u gasi n+ñun, God nip aij a g+pun. Kale B+ Kub hon Jisas Kraiis nip n+ñ udmim cig aij g+mim, nip wög g+ aij g+pim; kale B+ Kub hon Jisas Kraiis nip midmagö limim, klö g+mim nip wög göl g+ midpim; kale B+ Kub hon Jisas Kraiis aip ram m+ñöñ kumi kabö adö lañ au arammim nan aij udnabim a g+mim, marö auö gasi iru n+ñaggim. *

⁴ Añ mam aij. Hon n+ñbun kale me, God midmagö löm nibi bi n+ñpe ke uda nibi bi gau midpim.

⁵ Kraiis manö aij n+ñpe u dam ram kale gau amun, kalöp manö magö nöp hag ñagno. Ana U+ n+ñpe han+ñp an dan midöm, klö n+ñpe han+ñp nö n+ñöl g+, Kraiis manö aij u manö n+ñö yab+ñ midöp a gun, kalöp manö y+ñig göl yab+ñ u hag ñ+no n+ñ udpe. Kalöp aip hanmidun u, kalöp nan a gun anig göl g+ midmidun u, kale ke hadö n+ñbim. *

⁶ B+ Kub g+midöp u n+ñmim, hon ke g+midun u n+ñmim, anib unbö rö nöp g+ midaipe. Kale bi+lam yab+ñ midmidim pen Ana U+ n+ñpe gö, kale Kraiis manö aij u n+ñmim, m+ñ m+ñ göl g+ n+ñ ud midaipe. *

⁷ Anig göl g+ aij g+pe an+bu, Kraiis nibi bi n+ñpe Masedonia Propins mideila gau abe, Akaia Propins mideila gau abe n+ñöm, anib unbö rö nöp g+ aij g+ mideila.

⁸ Kale God nip n+ñ udpe u, manö an+bu aram aram, Masedonia Propins, Akaia Propins gau nöp wasö, ram m+ñöñ gau gau magöñhalö ara n+ñöm nibi bi gau magöñhalö hadö n+ñbal.

⁹ An+ñ u, hon ram m+ñöñ r+ñnap amjano, nibi bi an+ñ gau ke aiud udöm haggal, "Desalonaika nibi bi kalip manö aij u hag ñaibe, kalöp ud aij göm, nan piral sabe g+midal gau arö göm, God n+ñö pör kam+ñ midöp u nip n+ñ udöm, n+ñpe hagöp rö nöp göm,

* 1:1: Ap 17:1-9 * 1:3: 1Ko 13:13; Kol 1:4-6 * 1:5: 1Ko 2:4-5 * 1:6: Ap 17:5-9 * 2:2: Ap 16:19-24; 17:1-9

* 2:4: Gal 1:10 * 2:9: Ap 20:34 * 2:11: Ap 20:31

¹⁰ Ñ+ n+ñpe Jisas umö, God gö uraka u, kumi kabö adö lañ au n+ñö ado g+ aun+m a göm, abad midpal," a g+pal. Jisas han+ñp nan a göm uma u me, God kal juöm pen ilön kub ñ+ñab u udagnabun.

2

Pol Desalonaika midöm B+ Kub nip wög ga

¹ Añ mam bi, kale ke n+ñbim, nöd ram kale auno u, y+har+ñ auagno.

² Daun kub Pilipai nöd amun hag ñ+no, nibi bi r+ñnap han+ñp manö naj hagöm g+ naj g+la u pen God han+ñp abad midöm g+ nö, g+la an+bu gasi iru n+ñagun, Desalonaika amun Kraiis manö aij u hag ñ+no, han+ñp u rö nöp g+ naj g+la u pen hañöwalö hag ñ+ midaino. *

³ Manö kalöp hagpun u dui gun, gasi naj n+ñun, piral hagun, hag ñaggun.

⁴ Kraiis manö aij ud arö a göm, God n+ñpe ke han+ñp hag lö, manö aij an+bu hag ñ+ñun. Kraiis manö hag ñ+no, nibi bi gau n+ñöl, kalip aij gan a gun gagun; God n+ñpe n+ñö, nip aij gan a gun gabun. God n+ñpe nöp gasi midmagö hon an dan aigöl rö g+ midpun u n+ñöb. *

⁵ Kale ke n+ñbim, kalöp aij g+ñm a gun manö kliñ aij r+ñnap kalöp hag ñagno; mani nan gau udun a gun manö hag ñagno. God n+ñpe u rö nöp n+ñöb.

⁶ Kale Desalonaika nibi bi hib hon hagpe adö arn+ñ a gun manö hag ñagno. Nibi bi r+ñnap gau hib hon haglö adö arn+ñ a gun manö hag ñagno.

⁷ B+ Jisas manö ud arep midpun rö, kalöp manö y+ñid hag ñeb rö, pen hane hagagno. Nibi gau ñ+ painan kale ud aij g+pal rö u, kalöp hain aij gun ud aij g+no.

⁸ Kalöp midmagö yab+ñ li midmidun. God Manö aij n+ñpe u kalöp hag ñaino, han+ñp al pak l+ñig g+blap arö gagbnop. Kale añ mam midmagö hon me.

⁹ Añ mam bi, kale n+ñbim, kalöp aip midun wög klö gun uñham midmidun. Kalöp aip midun, God manö aij n+ñpe u kalöp hag ñ+ñ ajun, uñham nan magö han+ñp ral dapöm ñ+ñaböl a gun, sidö an s+ñön yan mani wög rö gun nan ñ+ñmidun. *

¹⁰ Kale n+ñbim, hon kalöp nibi bi Kraiis nip n+ñp udmim gau aip midöl gun, kalöp g+ aij nöp gun, bi as+ñ midagöp, bi manö ap midagöp rö nöp midaino. God n+ñpe ke u rö nöp n+ñöb.

¹¹ Kale n+ñbim, nap bi ñ+ pai kale ke hag ñ+ñ aij g+pal rö kalöp g+no. *

¹² God kalöp udö, nibi bi n+ñpe nöp mailö halö midainabim. An+ñ u, kale God göp

anibu nɨŋmim, gasɨ nɨŋ aij gɨmim, nagɨ aij adö u nöp gɨ mɨdaimim a gun, kalöp manö hain hag ñno. Kale gasɨ halö mɨdmim, kalöp gɨ naj gɨla u gasɨ iru nɨŋagmim, klö gɨmim, nagɨ aij adö u arö gaggim, a gun, manö anibu rö kalöp hag ñmɨdun.

¹³ Kalöp God manö aij nɨpe hag ñno nɨŋmim, manö kale ke nöp hagagaböl, God manö nɨpe ke hagaböl, a gɨmim nɨŋ udpe. Nɨŋö me, manö hag ñbun u, God manö kamɨŋ gasɨ mɨdmagö kale aŋ daŋ wög gö, magö pɨlöp. Anɨb u, hon pör nöp God nɨŋ aij a göl gɨ mɨdpun. *

¹⁴ Pen añ mam bɨ. Krais nɨbi bɨ nɨpe ram mɨnön Judia gau cöc ke ke gau ap magum göm God nɨŋ sabe gɨlö, Juda nɨbi bɨ gau kalɨp gɨ naj gɨla rö nöp, nɨbi bɨ kale ke Desalonaika gau mɨdpal kalöp u rö nöp gɨla. *

¹⁵ Juda nɨbi bɨ gau kale God manö hagep bɨ gau kalɨp al pak löm, Bɨ Kub Jisas nɨŋ al pak löm, hanɨp yu gɨ yula. God kalɨp nɨŋöm ññɨ lagöp. Kale nɨbi bɨ gau magöŋhalö nɨŋlö mulu lugöp. *

¹⁶ Krais nɨŋ nɨŋ udlö kalɨp kamɨŋ gɨsön ñnab a gun, Krais manö aij nɨpe u Juda nɨbi bɨ wasö gau kalɨp hag ñno, Juda nɨbi bɨ gau kal juöm, hanɨp adan urön gɨpal. Gɨpal anibu, kale pör nöp nan si nan naj gɨmɨdal rö nöp gɨ dam dam dam arö, nan si nan naj kale asmen kub yabɨ rö mɨdöp. Pen mɨñi God kalɨp kal juöm gö marö kub yabɨ kalɨp auöp.

Pol kalöp kauyaŋ am nɨŋnam, a ga

¹⁷ Añ mam bɨ. Kale aip mɨdno, Juda nɨbi bɨ hanɨp yu gɨ yula u, mög gö nɨŋöl gɨ mɨdpun. Hañ romanŋ hon au mɨdpun pen gasɨ hon kalöp aip mɨdöp. Anɨb u, kalöp kauyaŋ am nɨŋun a gun, gasɨ u nöp nɨŋ mɨdpun.

¹⁸ Kalöp am nɨŋun a gɨ gasɨ nɨŋun, yad Pol, ñn mɨhöp aka mɨhau nɨgar amnabin a gɨnö, pen Seden hanɨp adan wamöb.

¹⁹ Krais nɨbi bɨ rɨmnap halö gɨpal rö, kale abe gɨpe me, hon gasɨ halö mɨdpun; kale gɨpe, mɨñ mɨñ göl gɨ mɨdpun; kale gɨpe, Bɨ Kub hon Jisas aunab ñn u, manö aij ne hag ñno magö pɨlöp i, a gɨnabun. *

²⁰ Kale nöp gasɨ nɨŋun, mɨñ mɨñ göl gɨ, aij a göl gɨ nöp mɨdpun.

3

¹ Pen kalöp mög nɨŋun am nɨŋun a gun, yɨŋöd am nɨŋeb rö lagö, yad Pol, Sailas, hol mɨhönŋ daun kub Adens mɨdul, *

²⁻³ mam hon Dimodi, hol aip God nɨŋ wög göm, Krais manö aij nɨpe u hag ññ ajoj

u, nɨŋ hag yulo na. Kalöp gɨ naj gɨlö, nɨbi bɨ rɨmnap Krais nɨŋ arö gɨnaböl rö löp, Dimodi amöm, kalöp aip mɨdöm Krais manö aij u hag ññ aij gö, kale Krais nɨŋ nɨŋ ud pɨdönŋ gɨmim, gasɨ halö mɨdeinabim a gul, nɨŋ hag yulo na. Pen kale nɨŋbim, Krais nɨbi bɨ nɨpe mɨdpun rö, hanɨp gɨ naj gɨlö marö udnabun. *

⁴ Kale aip mɨdun, hanɨp gɨ naj gɨnaböl a gɨno u, kale anɨb unbö rö nöp gɨla u hadö nɨŋbim.

⁵ Anɨg geila, kalöp mög yabɨ nɨŋem, gasɨ iru nɨŋem, aige göl gɨmim mɨdpim u nɨŋnɨm a gem, Dimodi nɨŋ hag yunö. Gasɨ yad nɨŋnö u, Seden nɨpe kalöp ɨp gö manö uɨham hag ñno nɨŋbe u arö gɨmim rö löp, a gɨ gasɨ nɨŋnö.

Dimodi ado gɨ apöm, mɨd aij gɨpim, a ga

⁶ Pen Dimodi kalöp am nɨŋöm apöm hagöp, Krais nɨŋ nɨŋ udmim cɨg aij gɨmim, nɨbi bɨ gau kalɨp mɨdmagö ɨmim, halɨp mɨhönŋ gasɨ nɨŋöl gɨ ññɨ ɨbim. Hol mɨhönŋ mɨlö gai i mɨdul, kalöp mög nɨŋbul rö, kale pen u rö nöp ram mɨnönŋ kale gau mɨdmim, halɨp mɨhönŋ mög nɨŋbim, a göp. *

⁷ Pen hanɨp gɨ naj gɨlö mɨd aij gagno ñn u, Dimodi apöm, kale Krais nɨŋ nɨŋ ud pɨdönŋ gɨpim manö u hagö, hanɨp mɨdmagö pɨlu göp. *

⁸ Kale Bɨ Kub cɨg aij gɨmim nɨŋ aip ɨm ñöl mɨdpim u nɨŋun, hon kamɨŋ yabɨ mɨdpun.

⁹ Mɨd aij gɨpim u nɨŋun, God nɨŋ aij a gun. God nɨpe gö, kalöp gasɨ nɨŋun, mɨñ mɨñ yabɨ gɨpun. Anɨb u, nɨŋ aij a göl gɨ mɨdpun.

¹⁰ Kauyaŋ am kalöp nɨŋun, Krais manö aij u hag ñno, Krais nɨŋ nɨŋ ud pɨdönŋ gɨmim a gun, klö gun God nɨŋ sɨdö aŋ sɨböŋ yaŋ sabe göl gɨ mɨdpun.

¹¹ Anɨb u, Bapi God nɨpe ke abe, Bɨ Kub hon Jisas abe hanɨp adan hiɨklö, mɨdpim u nɨnabun. *

¹² Hon kalöp mɨdmagö yabɨ ɨbun rö, Bɨ Kub kalöp gɨ ñö, kale ke u rö nöp pen pen mɨdmagö ɨmim, nɨbi bɨ gau kalɨp magöŋhalö mɨdmagö ɨmim gɨmim.

¹³ Bɨ Kub Jisas kalöp klö nɨpe ñöm abad mɨd damöm, nɨbi bɨ uɨ nɨpe gau magöŋhalö udöm ado gɨ aunab ñn u, nɨpe apöm kalöp udö, God Bapi hon amgö ɨlö adö nɨpe u, kalöp manö ap mɨdagö nɨbi bɨ uɨ nɨpe mɨdeinabim.

4

God nɨŋ aij gɨnɨm adö u nöp gɨmim

¹ Añ mam bɨ. Kale aip mɨdaino ñn u, kale aige göl gɨmim God nɨŋ aij gɨnab adö

* 2:13: 2De 2:13 * 2:14: Ap 17:5 * 2:15: Ap 9:23,29; 13:45,50; 14:2,5,19 * 2:19: Plp 2:15-16; 4:1; 2De 1:4

* 3:1: Ap 17:15 * 3:2-3: Ap 16:1-3; 2Di 3:12 * 3:6: Ap 18:5 * 3:7: 2De 1:4 * 3:11: 2De 2:16

u nöp gïnabim u kalöp hag ñino. Manö hag ñino u kale udmim anib unbö rö nöp göl gï mïdpim. Pen uri hon Bï Kub Jisas nïbi bï nïpe mïdpun rö, yad kalöp hagabin kale gï aij gïmïdim u, uri adö anïbu nöp klö gïmim rapïn nöp gïpe arnïm.

² Bï Kub Jisas hanïp hagö kalöp manö nïhön nïhön hag ñino u kale hadö nïnbim.

³ God nïp aij gïnab u, kale nïbi bï ke kamïnj aij mïdmim, nïbi si bï si gagnabim. *

⁴ Kale magöñhalö, God nïp aij gïnab adö u nöp hañ romanj kale abad mïd aij gïpe, nïbi bï gau nïnjlö kalöp manö ap mïdagnab. *

⁵ Nïbi bï God nïp nïnjagal gau, gasï najj nïnjöm nïbi si bï si udun a göm, gï ajpal rö gagmim.

⁶ Pen kale Kraïis nïbi bï añ mam gau nan sïkim gïmim nan kale pïhï gï udagmim. Nïbi bï rïmnap anïg geinabol u, God kalïp magöñhalö pen ilön ñinab. Manö anïbu kalöp nöd hag ñï aij gïno.

⁷ Nan si nan najj gïmim a göm, God hanïp manö aij nïpe hagöm udaga; gï aij göl gï nöp mïdmim, nïbi bï uï mïdaimim a göm hanïp uda. *

⁸ Anïb u, nïbi bï manö hagabun anïb i jï nïnjabol gau, hanïp jï nïnjagnabol; God nïp jï nïnjabol. Pen God nïpe Ana Uï nïpe kalöp ñab. *

⁹ Kraïis nïbi bï añ mam gau kalïp mïdmagö lïmim a gun manö u kalï kliñ rïkagun. God kalöp gasï aij ñö, kale ke nïnjmim hadö pen pen mïdmagö lïbim. *

¹⁰ Kraïis nïbi bï nïpe Masedonia Propins mïdpal gau magöñhalö u rö nöp hadö mïdmagö lïbim. Pen kalöp manö klö haguñ hagabun, klö gïmim pör nöp adö anïbu nöp gïpe kub arnïm.

¹¹⁻¹² Pen kalöp nöd hagno rö, nïbi bï gau aip agamïj mïd aij gun a gïmim gïpe arnïm. Wög waryö kale gau ke gïmim nan ñïnjmim. Anïb u, nan magö, mani nan kale gau ke mïdö nïnjöl gï, nan asïb hag nïnjagnabim me, nïbi bï Kraïis nïp nïnjagal gau, kalöp nïnjöl aij gïnab. *

Bï Kub ado gï aunab

¹³ Pen añ mam bï. Kalöp manö ap hag ñï aij gïnabun. Nïbi bï kale rïmnap umaiöl, böñ nöp umbal a gïmim, nïbi bï rïmnap mög gö mïtöñ gïpal rö gagmim.

¹⁴ Jisas uma u, God gö uraköm kamïnj mïdöp a gun nïnjbun rö, nïbi bï Jisas nïp nïnj udöm umla gau, Jisas ado gï aunab ñin u, God gö, Jisas nïbi bï nïpe umla anïb gau dap halö aunab a gun, nïnjbun. *

¹⁵ Pen Bï Kub nïpe ke manö hag ñïmïdöp rö nïnjbun, hon nïbi bï kamïnj mïdno nïnjöl gï Bï Kub ado gï aunab gau, nïbi bï nöd umla gau kalïp arïk aragnabun. *

¹⁶ Manö kub ap kumi kabö adö laj nïbö hagöm, ejol magöñhalö gau abad mïdöp ejol kub u wïñ gaul gö nïnjöl gï, God alïnj magö u hagö nïnjöl gï, Bï Kub nïpe ke kumi kabö adö laj au nïbö aunab. Bï Kub auö, nïbi bï Kraïis nïp nïnj udöm umla gau, nöd uraknabol.

¹⁷ Kale uraknabol nïnjöm God nïpe hanïp nïbi bï nïpe kamïnj mïdeinabun gau kalïp aip uï gö, kumi kabö laj ap ran jak am Bï Kub aip magum gïnabun. Anïb u, hon Bï Kub aip pör nöp pör nöp mïdeinabun.

¹⁸ Anïb u, manö hagabun anïb i pen pen hag amïl apïl gïmim, gasï halö mïdaimim.

5

Bï Kub hon ado gï aunab u nïnjun mïd aij gun abad mïdaiun

¹ Pen añ mam bï. Bï Kub nïpe ñïn mai aunab, nïbi bï nan nïhön gïlö nïnjöl gï aunab u, kalöp hagagun.

² Kale ke nïnjbim, Bï Kub aunab u, nïp abad mïdeinabol ñïn u auagnab. Bï nan si udep gau nïbi bï han arbal magö u aubal rö u aunab. *

³ Mïñi agamïj mïd aij gïpun, hanïp mïñi nan ap gagnab a gïnabol ñïn u nöp yïnjïd auö, gasï kub yabïl nïnjabol. Nïbi ñï painanj yag daunïg gïlö ilön göp rö u gïnab; yïnjïd nöp ilön najj udlö pïñïnj gï aröl rö lagnab. *

⁴ Pen añ mam bï. Bï nan si udep gau apöm ram nap bï udlö, mïdmagö kale pïhu gïnab. Pen kale sïböñ böñ au mïdagmim rö, ñïn kub anïbu auö, mïdmagö kale pïhu gagnïm.

⁵ Kale magöñhalö mailö ñï pai mïdpim; kale magöñhalö sïdö anj ñï pai mïdpim. Hon sïböñ ñï pai wasö. *

⁶ Nïbi bï rïmnap uhön hanbal rö mïdagaiun; gasï nïnj aij gun mïdaiun.

⁷ Nïbi bï uhön hanbal gau, sïböñ yanj nöp hanbal. Nïbi bï ñïg klö ñïnjöm haut lïbal gau, sïböñ yanj nöp gïpal.

⁸ Pen hon nïbi bï sïdö anj ajpun gau, gasï nïnjöl gï mïdaiun. God Manö nïnj udun, God nïp mïdmagö lï mïdaiun; anïg gïno, sior pïdöñ ami bï rol lïbal rö, pabïl mïgan hon u mïdeinab. Bï Kub hon Jisas Kraïis aip ram mïnörj kumi kabö adö laj au aramun nan aij udnabun a gïpun u, gasï nïnjöl gï

* 4:3: 1De 5:23; 1Pi 1:16 * 4:4: 1Ko 6:13 * 4:7: 1Pi 1:15-16 * 4:8: Luk 10:16; 2Ko 1:22 * 4:9: Jon 13:34

* 4:11-12: Ep 4:28 * 4:14: Ro 14:9; 1Ko 15:3-4,12 * 4:15: 1Ko 15:51-52 * 5:2: Mad 24:42-43; 2Pi 3:10; Rep 3:3

* 5:3: Mad 24:39; Luk 21:34-35 * 5:5: Ro 13:12 * 5:8: Ais 59:17; Ep 6:14,17

mıdaiun; anıg gıno, usajıl pıdörj bad libal rö, nabıc cög hon u mıdeinab. *

⁹ Nıhön gınıg: God hanıp ga u, ilön kub udlanı a göm gaga; Bı Kub hon Jıas Kraıs gö, nıp aıp ram mınörj kumi kabö adö lanı au aramun nan aij udnabun a göm ga.

¹⁰ Kraıs hanıp a göm uma u, kamını mıdno aunab aka umöl mıdno aunab u manö mıdagöp; amun pör pör nöp nıpe aıp kamını mıdeinabun. *

¹¹ Anıb u, Kraıs nıbi bı nıpe pen pen Kraıs manö aij u hag nımim, nını ud pıdörj gımim, gası halö mıdmim. Pen hagajın i kale anıb unbö rö nöp hadö gıpim.

Manö hag naböj juöm, kale mıdpım, a ga

¹² Añ mam bı. Bı kub kalöp uıham wög gı ñöl gı, manö ud asıköl gı, manö hag ñöl gı mıdpal gau, kalıp ud aij gımim.

¹³ God ke hagö wög anıg gıpal u, kalıp mıdmagö lımim ud aij gımim. Pen kale magöñhalö agamıj jım ñöl mıdaimim.

¹⁴ Añ mam bı nınım. Nıbi bı wög gagöm mıd aij gagpal gau kalıp manö klö hıgmim. Nıbi bı mög gö gası mlö lı mıdpal gau kalıp manö hain hıgmim hag nını aij gımim. Nıbi bı hain gau kalıp gı nımim. Nıbi bı gau magöñhalö kalıp pör nöp manö hain hıgmim agamıj mıdaimim. *

¹⁵ Nıbi bı rımnap kalöp gı najı gaiöl, pen najı gıgmim. Pen pen ud aij gımim, pen pen gı aij gımim. Pen nıbi bı ke nıbö gau abe, anıb unbö rö nöp gımim. *

¹⁶ Pör nöp mın mın göl gı mıdmim; *

¹⁷ pör nöp God nıp sabe göl gı mıdmim;

¹⁸ pör nöp God nıp aij a göl gı mıdmim. Kraıs Jıas nıbi bı nıpe mıdmim anıg göl gı mıdaıbe me, God nıp aij gınab. *

¹⁹ God Ana hanıp gası nınım a gımim nınıöl gı mıdaimim. *

²⁰ Nıbi bı God manö hagep gau manö hagaiöl arö gıgmim.

²¹⁻²² Pen nıbi bı rımnap pıral hagöl rö löp u, nını aij yabıt gımim. God Manö yıjıg göl u hagaiöl nınımim udmim; pıral hagaiöl nınımim udıgmim. Najı adö rımnap gıgmim. *

²³ God hanıp nıbi bı ud aij göp agamıj mıd aij gıpun u, nıpe ke kalöp abad mıdöm gö, kale nıbi bı ke kamını aij nıpe mıdeinabım. God nıpe ke gö, Bı Kub hon Jıas Kraıs aunab nını u, ana kale gau, gası rımıd mıdmagö kale gau, hañ romanı kale gau magöñhalö, asını ap mıdagnım. *

²⁴ God kalöp manö aij nıpe haga u, manö nıpe hagöp rö, anıb unbö rö nöp göp. Anıb u nınıun, auı hagajın rö kalöp gınab.

²⁵ Añ mam bı. Hanıp gası nınımim, God nıp sabe gımim.

²⁶ Kale Bı Kub nıp nını udmim rö, Kraıs nıbi bı añ mam magöñhalö pen pen hag wıhai udöl gı, alaun bom halumim.

²⁷ Bı Kub hon u nını mıdöp rö kalöp hagabın, manö kalı klın rıkabın anıbı, añ mam gau kalıp magöñhalö amgö lı hagpe nınıöl.

²⁸ Bı Kub hon Jıas Kraıs kalöp mög nınıöm, ud aij göl gı mıdainım.

* 5:10: Ro 14:8-9; 1De 4:14 * 5:14: 2De 3:6,11 * 5:15: Ro 12:17; 1Pi 3:9 * 5:16: Plp 4:4 * 5:18: Ep 2:20

* 5:19: Ep 4:30 * 5:21-22: 1Jn 4:1 * 5:23: 2De 3:3

2 Desalonaika Pol köp hain n̄bō u Desalonaika n̄bi b̄ kal̄p kal̄i kliñ r̄ika

1 Hon Pol, Sailas, Dimodi, kal̄öp Bapi hon God B̄ Kub Jisas Kraiss apil m̄thau n̄bi b̄ kale daun kub Desalonaika m̄dpim gau, köp an̄bi kal̄i kliñ r̄ikabun.

2 God Bapi hon abe, B̄ Kub Jisas Kraiss abe, kal̄öp mög n̄ñmil ud aij ḡilō, kale m̄dmagō aṅ kale daṅ agam̄j m̄d aij ḡimim. *

Kraiss auō, God n̄ipe n̄bi b̄ gau kal̄ip manō kub hagnab

3 Pen añ mam b̄i. Nöd Kraiss n̄ñ udm̄dim rō wasō; nöd kale pen pen m̄dmagō l̄m̄dim rō wasō; uri kale klō ḡimim Kraiss n̄ñ n̄ñ ud p̄dōṅ ḡimim, kale magōñhalō Kraiss n̄bi b̄i añ mam gau pen pen m̄dmagō l̄bim u n̄ñjun, p̄r n̄öp God n̄ñ aij a gun.

4 Kraiss n̄bi b̄i n̄ipe m̄dpe, n̄bi b̄i r̄imnap kal̄öp ḡi naij ḡilō, m̄ñör auō uṅham m̄dpim u pen gas̄i iru n̄ñagmim, Kraiss n̄ñ n̄ñ ud p̄dōṅ ḡimim c̄ig aij yab̄iṅ ḡipim. An̄b u, God c̄oc n̄ipe ram m̄ñōṅ ke ke gau aramun, Kraiss manō aij hag n̄ñ aṅjun, p̄r n̄öp kale an̄g ḡipim u kal̄ip hagpun. *

5 An̄b u hon n̄ñbun, God n̄ipe manō ud as̄ik aij göp n̄ñöṅ n̄ipe hagō kale God ram m̄ñōṅ kumi kabō adō laṅ au am m̄deinabim. Uri pen manō aij an̄bu hagpe kal̄öp ḡi naij ḡilō marō udōl ḡi m̄dpim.

6 God n̄ipe manō ud as̄ik aij göp rō, n̄bi b̄i kal̄öp marō ñ̄bal gau kal̄ip pen u rō n̄öp marō ñ̄nab. *

7 Pen kale n̄bi b̄i marō udōl ḡi m̄dpim gau, God kal̄öp abe han̄p abe ud aij ḡinab. B̄ Kub Jisas kumi kabō adō laṅ n̄bō ejol klō n̄ipe gau uṅ ḡi, mab m̄ñṅ rō inō n̄ñöl ḡi waiō aunab ñ̄n an̄bu n̄öp God n̄ipe an̄g ḡinab. *

8 N̄bi b̄i God n̄ñ gas̄i n̄ñagōm, B̄ Kub hon Jisas manō aij n̄ipe u n̄ñ udōm, hagōp rō gagpal n̄bi b̄i gau kal̄ip pen ilōn ñ̄nab. *

9 N̄bi b̄i an̄b gau, B̄ Kub ram m̄ñōṅ aij n̄ipe klō halō mailō halō m̄deinab kumi kabō adō laṅ au arōl rō lagnab; p̄r hōṅ adō m̄dōm ilōn kub udōl ḡi m̄deinaböl. *

10 B̄ Kub auō, n̄bi b̄i uṅ n̄ipe hib n̄ipe haglō adō arnab; n̄bi b̄i n̄ñ n̄ñ udpal gau, n̄ñ n̄ñöṅ aiō waiō ḡinaböl. Pen Kraiss

manō aij kal̄öp hag ñ̄no n̄ñ udpe rō, kale ke abe an̄b unbō rō n̄öp ḡinabim. *

11 Adō an̄bu n̄öp, kal̄öp gas̄i n̄ñjun God n̄ñ p̄r sabe ḡipun hagpun, “Desalonaika n̄bi b̄i gau n̄bi b̄i ne ke udna rō, klō ne ḡimōn kale n̄bi b̄i ne ke ḡipal rō göl; klō ne ḡimōn kale ḡi aij gun a ḡi gas̄i n̄ñbal u, an̄b unbō rō n̄öp göl; Kraiss n̄bi b̄i n̄ipe m̄dun n̄ipe hagōp rō n̄öp gun a ḡipal u, klō ne ḡimōn an̄g unbō rō n̄öp göl,” a ḡipun. *

12 God B̄ Kub Jisas Kraiss kale apil m̄thau kal̄öp mög n̄ñmil ud aij ḡipil rō, kale ḡi aij n̄öp göl ḡi m̄dpe n̄ñöl ḡi, n̄bi b̄i gau n̄ñöṅ B̄ Kub hon Jisas Kraiss b̄i mailō aij ke halō m̄dōp u n̄ñnaböl. Pen kale Jisas Kraiss n̄bi b̄i n̄ipe m̄dpim rō, mailō aij ke n̄ipe an̄bu kal̄öp abe pak ñ̄nab. An̄g ḡin̄m a gun, God n̄ñ sabe ḡipun.

2

B̄i naij u

1 Añ mam b̄i. B̄ Kub hon Jisas Kraiss ado ḡi apōm han̄p l̄hu udō n̄ipe aip m̄deinabun manō u hagnabin.

2 Pen n̄bi b̄i r̄imnap hagpal, B̄ Kub ado ḡi aunab ñ̄n u b̄ön n̄öp auōp a ḡipal. Pen Pol b̄i gau God Ana gas̄i ñ̄o manō hagla u n̄ñjun kal̄öp hagabun a gaiöl, aka Pol b̄i gau an̄g haglō b̄i r̄imnap n̄ñöṅ manō daubal u n̄ñjun kal̄öp hagabun a gaiöl, aka Pol b̄i gau köp kal̄i kliñ r̄ikōm yulō auōp i a gaiöl u, m̄dmagō kale p̄ñu gö, Pol b̄i gau kale ke manō an̄bi hag yula a ḡimim gas̄i iru n̄ñagmim.

3 Pen n̄ñ aij ḡimim. N̄bi b̄i r̄imnap kal̄öp manō piral hagaiöl, manō kale u udagmim. B̄ Kub ado ḡi aunab ñ̄n u hainō aunab. Pen nöd u, n̄bi b̄i iru n̄öp God n̄ñ arō göm, gas̄i kale ke hain göm haṅwawō ḡinaböl. An̄g ḡilō n̄ñöl ḡi, God n̄ñ kauaṅ mauaṅ m̄dōp b̄i u waiō lö n̄bi b̄i n̄ñ n̄ñnaböl. Pen hainō B̄ Naij yab̄iṅ an̄bu mab ke yaṅ arnab me. *

4 B̄ Naij an̄bu nan n̄ñhōn n̄ñhōn hib god a ḡipal gau abe, nan n̄ñhōn n̄ñhōn sabe ḡipal gau abe hag pro göm, hib n̄ipe ke n̄öp hagō adō arnab. N̄ipe an̄ God sabe gep ram u am as̄ikōm, yad me God a ḡinab. *

5 Kale aip m̄dem, an̄g ḡinab a gem hagnō u pen hauṅ ḡipim rō löp.

6 Kale n̄ñbim, nan ap B̄ Naij adan wamōb u me, m̄ñi an̄g ḡin̄m rō lagōp. God n̄ipe ke hag la ñ̄n u n̄öp an̄g ḡinab.

7 Pen m̄ñi ñ̄n i, God n̄ñ kauaṅ mauaṅ m̄dōp b̄i u auō, ḡinaböl adō u hadō gaböl u pen pro n̄öp gaböl; kub ḡiblap pen b̄i adan wamōb b̄i an̄bu m̄dō n̄ñöl ḡi, God n̄ñ

* 1:2: Ro 1:7 * 1:4: 2Ko 7:4; 1De 2:19 * 1:6: Ro 12:19 * 1:7: 1De 3:13 * 1:8: Ais 66:15 * 1:9: Ais 2:10
* 1:10: Kol 3:4 * 1:11: Kol 1:9; 1De 1:2-3 * 2:3: 1Di 4:1; 1Jn 2:18; 4:3 * 2:4: Dan 11:36; Esi 28:2

3

kauaŋ mauaŋ mɨdɔp bɨ u, nɨbi bɨ gau rapɨn tɨp gɨ kɨd nɨpe gau dam arnɨm rɔ lagɔp. Anɨb u, nan si nan najj pro rɔ gɨ dam dapɨl gɨlɔ nɨŋɔl gɨ, God gɔ bɨ adan wamɔb u ke gau arnab.

8 God gɔ bɨ adan wamɔb u ke gau arnab u, God nɨp kauaŋ mauaŋ mɨdɔp bɨ u waiɔ lɨnab. Peŋ Bɨ Kub Jisas aunab nɨn anɨbu, nɨpe rɨb adɨk gɔm apɔm manɔ nɔp hagɔ, Bɨ Najj u bɔrɨ nɔp ap lug paknab. *

9 God nɨp kauaŋ mauaŋ mɨdɔp bɨ aunab u, nɨpe Seden klɔ nɨpe magɔŋhalɔ udɔm, pir alɔm, nan gagep ke ke iru yabɨl nɔp, nan nɨŋeb nɨŋagep ke ke iru yabɨl nɔp gɨ dam mɨdɔ nɨŋɔl gɨ, nɨbi bɨ aiɔ waiɔ gɨnabɔl. *

10 God nɨp kauaŋ mauaŋ mɨdɔp bɨ u, nɨbi bɨ gau kalɨp pir alɔm, neb neb hagɔm, tɨp tɨp gɔm gɨ dam mɨdɔ nɨŋɔl gɨ, mab ke yaŋ arnɨg gɨnabɔl nɨbi bɨ gau manɔ nɨpe u udnabɔl. Kale Kraiss manɔ aij u nɨŋɔm manɔ nɨŋɔ a gɔm nɨŋ udɔm mɨdmagɔ an kale dan lɨblap u, God kalɨp nɨbi bɨ nɨpe ke rɔ udbɔp. Pen kale anɨg gagla; kale manɔ aij u jɨ nɨŋla.

11-12 Nɨhɔn gɨnɨg: Kraiss manɔ nɨŋɔ u udagɔm, nan si nan najj gɔm nɨnɨ lɨbal. Anɨb u, God gɔ kale magɔŋhalɔ manɔ piral anɨbu rapɨn nɨŋ udnabɔl nɨŋɔm nɨpe kalɨp manɔ kub hagɔm mab ke yaŋ hag yunab.

13 Pen kalɔp aŋ mam Bɨ Kub mɨdmagɔ lɔp gau gasɨ nɨŋun, pɔr nɔp God nɨp aij gun. Nɨhɔn gɨnɨg: hadame dagol gau God gasɨ nɨpe ke nɨŋɔm haga, nɨbi bɨ gau manɔ aij yad u nɨŋ udlɔ, Ana yad ana kale an dan mɨdɔm gasɨ aij nɔ kale nɨbi bɨ ut mɨdlɔ nɨŋɔl gɨ, yad kalɨp nɨbi bɨ yad ke udnabin a ga. God nɨpe anɨg haga u, kalɔp nɔp nɨŋɔm hag la. *

14 Hon Kraiss manɔ aij kalɔp hag nɨaino nɨŋɔl gɨ, nan aij hagabin anɨbi God nɨpe ke kalɔp nɨnabin a ga. God ga anɨbu, Bɨ Kub hon Jisas Kraiss mailɔ aij unbɔ ke halɔ mɨdɔp u, kale nɨpe aip mɨdmim mailɔ aij nɨpe anɨbu rɨmnap udmim mɨn mɨn gɔl gɨ mɨdeinabim, a gɔm ga.

15 Anɨb u me, aŋ mam bɨ, Bɨ Kub Jisas Kraiss aip mɨd aij gɨnabun a gɨmim, klɔ gɨmim, manɔ kalɔp hag nɨno nɨŋbe u abe, manɔ kalɨ klɨn rɨkun hagno nɨŋbe u abe nɨŋ ud pɨdɔrɨ gɨmim mɨdaimim.

16 Bapi God hanɨp mɨdmagɔ lɔm ud aij yabɨl gɔ nan aij udnabun a gun gasɨ halɔ mɨdpun. Bapi God abe, Bɨ Kub hon Jisas Kraiss nɨpe ke abe,

17 apil mɨhau kalɔp abad mɨdlɔ, gasɨ halɔ mɨdmim, wɔg kale apil mɨhau u arɔ gɨgmim, manɔ aij kale u hag nɨmim, gɨ aij gɔl gɨ nɔp mɨdaimim.

Hanɨp gasɨ nɨŋmim, God nɨp sabe gɨmim

1 Pen aŋ mam bɨ, manɔ aŋ ap mɨdɔp. Hanɨp God nɨp sabe gɔl gɨ mɨdaimim. Kalɔp Bɨ Kub manɔ aij hag nɨno nɨŋ udpe, nɨbi bɨ kale rɨmnap kalɔp nɨŋɔm Bɨ Kub manɔ aij u rɔ nɔp nɨŋ udlɔ, nɨbi bɨ rɨmnap iru nɔp kɨd kɨd gau manɔ aij u nɨŋɔm, Bɨ Kub manɔ aij nɨpe ke nɔp mɨdɔp u a gɔm nɨŋ udla. Anɨb u, God nɨp hag nɨŋmim, Bɨ Kub manɔ aij u nɨbi bɨ ram mɨnɔŋ an aui mɨdpal kalɨp hag nɨno, nɔd kalɔp an au ga rɔ, anɨ unbɔ rɔ nɔp gɨnɨm.

2 Pen God nɨp sabe gɨmim nan ap nɨp hag nɨŋbe: God nɨpe gɔ bɨ najj nan si nan najj nɔp gɨmɨdal gau, hanɨp nan ap gɔl rɔ lagnɨm. Nɨhɔn gɨnɨg: nɨbi bɨ rɨmnap Kraiss manɔ aij u nɨŋ udagpal.

3 Pen Bɨ Kub hagɔp rɔ, pɔr nɔp anɨb unbɔ rɔ nɔp gɔp. Nɨpe kalɔp gɔ kale manɔ nɨpe nɨŋ ud pɨdɔrɨ gɨmim nɨp cɨg pɨdɔrɨ gɨmim gɨ mɨdpe Seden kalɔp tɨp gɔm najj gɨnɨm rɔ lagnab.

4 Pen Bɨ Kub hanɨp gasɨ nɔ gasɨ halɔ mɨdun nɨŋbun, manɔ kalɔp hag nɨno u, kale udmim anɨb unbɔ rɔ nɔp gɔl gɨ mɨdeinabim. *

5 Bɨ Kub nɨp sabe gɨpun haggun, nɨpe kalɔp gasɨ aij nɔ, God nɨbi bɨ mɨdmagɔ lɔp rɔ nɨŋmim, Kraiss ilɔn kub uda pen klɔ gɔm nan nɨhɔn gɨnɨg ga u arɔ gaga u nɨŋmim, anɨg unbɔ rɔ nɔp gɨnabim.

Wɔg gɨmim nɔp nan nɨŋnabim

6 Aŋ mam bɨ. Bɨ Kub Jisas Kraiss manɔ yad nɨbi bɨ gau hag nɨmim a ga rɔ kalɔp hagabun. Mam rɨmnap wɔg gɔgɔm yɨharɨŋ nɔp gɨ ajɔm, haggun rɔ gagaiɔl, kalɨp aip manɔ manɔ hagggmim. *

7 Kale ke nɨŋbim, hon kale aip mɨdun gɨmɨdun adɔ u geinabim, Bɨ Kub nɨp aij gɨnab. Hon yɨharɨŋ mɨdagmɨdun. *

8 Nɨbi bɨ rɨmnap nan magɔ kale yɨharɨŋ nɨŋagun a gun, sɨdɔ an sɨbɔn yaŋ klɔ ilɔn gun nɔp nan nɨŋmɨdun. *

9 God wɔg gɨpun rɔ, kalɔp hag nɨŋun nan haɔwɔlɔ udun nɨŋbɔp u pen kalɔp nagɨ aij adɔ u yamno nɨŋmim anɨg unbɔ rɔ nɔp gɨmim a gun, ke klɔ ilɔn gun nan nɨŋmɨdun. *

10 Pen kale aip mɨdun haggmɨdun, “Nɨbi bɨ wɔg gagɔl nan nɨŋagɔl,” a gɨmɨdun u nɨŋbim.

11 Manɔ ap nɨŋbun u, nɨbi bɨ kale rɨmnap wɔg gɔgɔm, yɨharɨŋ nɔp mɨdɔm, gau gau ajɔm, manɔ pi pɨg hagɔm, nɨbi bɨ gau anɨg gɨpal anɨg gɨpal a gɨpal. *

* 2:8: Ais 11:4; Rep 19:15 * 2:9: Rep 13:11-13 * 2:13: 2De 1:3; Ep 1:4 * 3:4: 2Ko 7:16; Gal 5:10 * 3:6: Ro 16:17 * 3:7: Plp 3:17 * 3:8: 1De 2:9 * 3:9: 1Ko 9:4; 1De 1:6 * 3:11: 1Di 5:13

¹² Bı Kub Jisas Krais nıþ wög gıpun rö, nıbi bı anıb gau kalıþ manö klö gun hagabun, agamıj mıd aij gımim, wög ke gımim nan ñıñmim. *

¹³ Pen añ mam bı. Kale nagı aij adö u nöþ gı dammim, iru maru gainım, nan aij nıhön u nöþ nıñmim göl gı mıdaimim. *

¹⁴ Manö köþ kalı kliñ rıkun hagabun i, nıbi bı rımnap nıñagadıöl, nıbi bı an an anıg gıpal u nıñ aij gımim, kalıþ manö manö hagagmim; yıharıñ mıdpe kalıþ nable gınım.

¹⁵ Pen kalıþ kauaı mauaı rö nıñagmim; mam hon a gımim hag ñı aij gımim. *

Pol, "Kale mıdpım?" a göþ

¹⁶ Bı Kub hanıþ gö gası iru nıñagun u, nıpe ke kalöp magöñhalö aip mıdö, kale pör nöþ nan nıhön nıhön gınabım u, mıd aij gımim gası iru nıñagnabım.

¹⁷ Yad Pol. Manö naböñ i ñımagö yad ke kalı kliñ rıkem, "Kale mıdpım?" a gabin. Ñımagö yad ke manö kalı kliñ rıkpın u, pör anıb i rö nöþ kalı kliñ rıkpın u me, nıñnabım.

¹⁸ Bı Kub hon Jisas Krais kalöp magöñhalö mög nıñöm, ud aij göl gı mıdainım.

1 Dimodi Pol köp nöd u Dimodi nþ kalþ kliñ rþka

1 Dimodi. Yad Pol. God Ud Kamþj Yuep Bþ Kub hon u abe, Krajs Jisas hon nþj udun gasþ halö mþdpun Bþ Kub u abe, apil mþhau yþ hag lþlö, Krajs Jisas manö aij ud arep bþ nþpe ap mþdpin.

2 Dimodi. Krajs manö aij u nöp hag ñainö, Krajs Jisas nþj udpan u me, nöp ñþ aij yad, a gabin. Bapi God, Bþ Kub hon Krajs Jisas, nöp mög nþjmil, ud aij gþmil, abad mþd aij gþlö me, ne agamþj mþd aij gþmön. *

Manö piral nþj udöi rö löp u, kalþ hag ñþ aij gþmön, a ga

3 Yad nöd Masedonia Propins arnþg gem, nöp daun kub Epesas ud lem manö hag ñþnö u, mþñi u rö nöp kauyan hagnþg gabin. Ne Epesas au mþdmön, nþbi bþ God Manö hagabun, a göm, manö piral piral hagpal gau kalþ wasö gþmön, hag aij gþmön.

4 Manö aiud piral udöm hagpal u, "Apþ bac hon anþg göl anþg göl rþklö auöp," a gþpal u, hagmön arö göl. Manö adö anþbu hagö, pen pen nöp hagpal. Manö piral adö anþbu nþbi bþ gau kalþ haglö, God nþpe nþbi bþ ud kamþj yunþg gab manö aij u nþjagnaböl. Anþb u, kale Krajs manö aij u nþj udöi rö lagnab. *

5 Nþbi bþ Jisas nþj udpal gau kale pen pen mþdmagö löl, a gem, nöp manö anþbi hagabin. Mþdmagö kale anþ dan, nagþ ubþj adö u aij, nagþ ubþj adö u naj, nþj aij göm, nagþ ubþj aij adö anþbu areinaböl u, kale nþj nöp añ mam gau mþdmagö lþnaböl. Kale anþgöl añ mam gau pen pen mþdmagö leinaböl u, kale nþj nöp Krajs manö aij u nþj udöm, hagöp rö nöp gþpal, a gþnabun.

6 Pen nþbi bþ rþmnap Krajs manö aij u hagöp rö arö göm, bþ hauþ rö manö yþharþj gau hag amþl apþl gþpal.

7 Hon God lo hag ñeb bþ mþdno, a göm, ana udagöm nþbi bþ gau kalþ hag ñþbal u pen kale klö göm manö hagabun il anþbu mþdöp me u, a göm, il anþbu nþjagal.

8 Hon nþjþun, God lo manö nþpe haga u, manö kabö göl, manö aij yöl mþdöp. Pen hon God lo manö aij anþbu udun, gasþ hon ke nþjþun hainö gun, abönamö geinabun u, aij wasö. Nþpe haga rö nöp hag ñeinabun u, aij gþnab; wasö wasö. *

9 Pen hon nþjþun, God lo manö nþbi bþ gþ aij gþpal gau kalþ hagagab; nþbi bþ lo manö rþþ jubal gau kalþ hagab. Nþbi bþ God nþ nþjagal gau abe, nþbi bþ nan si nan najj

gþpal gau abe, kalþ hagab. Nþbi bþ God nþþ sabe gagal gau abe, nþbi bþ God nþþ manö najj hagpal gau abe, kalþ hagab. Nþbi bþ nþme nap kale ke al pak lþbal gau abe, nþbi bþ wip albal gau abe, kalþ hagab.

10 Nþbi si bþ si gþpal gau abe, bþ kale nþbi ap aip wasö bþ ap aip göm gþpal gau abe, kalþ hagab. Nþbi bþ kale nþbi bþ ñþ pai rþmnap si ud daulö, wög kalþ gþpal, bþ gau abe, nþbi bþ manö piral hagpal gau abe, nþbi bþ "God amgö ilö nþjö hagpin," a göm, piral hagpal gau abe, kalþ hagab. Nþbi bþ Krajs manö aij nþpe u rþþ jubal gau kalþ hagab.

11 Manö aij anþbu Krajs manö aij nþpe u nöp. Manö aij anþbu God mailö halö u yþ manö hag ñþ ajeþ bþ nþpe hag la.

Bþ Kub Pol nþp mög nþja

12 Yad Krajs Jisas Bþ Kub hon u nþþ aij a gabin. Yþp, bþ aij yad, a göm, udöm, klö nþpe u yþp ñö, bþ wög gep nþpe mþdpin. *

13 Pen nöd yad mþd aij gagnþdin. Yad God nþþ hag juem, Krajs Jisas nþbi bþ nþpe gau kalþ gþ najj gem, bþ najj, bþ kal yabþl mþdmþdin. Pen God nþþ nþjagem, manö haga il u nþjagem gþnö u me, yþp mög nþjöm uda. *

14 Bþ Kub yþp mög yabþl nþjöm, ud aij göm, Krajs Jisas nþj udep magö u abe, nþbi bþ gau mþdmagö lep magö u abe, mþdmagö yad anþ dan yþm la.

15 Manö böj nöp nþj udep ap hagnþg gabin: Krajs Jisas ram mþñöj il i aua u, nþbi bþ nan si nan najj gþpal gau kalþ ud kamþj yunþg aua. Bþ nan si nan najj kub yabþl gþmþdöp u yad nöp. *

16 Pen Krajs Jisas yþp mög nþjöm, ud kamþj yunab, a göm, haga, "Bþ nan si nan najj yabþl gþmþdöp anþbu nþj ud kamþj yunö, nþbi bþ gau magöjhalö nþjöm hagnaböl, 'Krajs Jisas nþpe bþ najj anþbu nþj ud kamþj yua rö, yþp u rö nöp ud kamþj yunab,' a gþnaböl," a ga. Anþb u, kale Jisas nþþ nþj udlö, nþpe kalþ pör mþdep magö u ñþnab. Adö anþbu nöp, yþp mög nþjöm ud kamþj yua.

17 Kþj kub nþpe hadame dagol mþdmþdöp, uri mþdöp, hainö pör pör nöp mþdeinab. Nþpe kamþj mþdep magö u nöp mþdöp; umeþ magö u mþdagöp. Nþbi bþ nþp amgö nþjagal. Nþpe nöp God añþ nöp mþdöp. Bþ Kub mailö unbö ke halö anþbu, hib nþpe pör pör nöp hagno adö aranþ. Anþb unbö rö aij.

Pol Dimodi nþp manö ap haga

18-19 Ñþ yad Dimodi. Nöp manö ap hagnþg gabin. Manö hagnabin anþbu, God nöd nþbi bþ rþmnap gasþ ñö, ne hainö nþhön

* 1:2: Ap 16:1-3; Dai 1:4 * 1:4: 1Di 4:7; Dai 1:14 * 1:8: Ro 7:12,16 * 1:12: Ap 9:15; Gal 1:15-16; 1Ko 15:9-10
* 1:13: Ap 8:3; 9:1-5 * 1:15: Luk 19:10

gɪnabɔn u hagla rɔ nɔp hagnabin. Manɔ anɪbu udmɔn, Kraiſ Jisas manɔ aij u klɔ gɪ nɪŋ udmɔn, nan nɪhɔn aij, nan nɪhɔn naij, a gɪ nɪŋ aij gɪmɔn, nagɪ ubɪŋ aij adɔ u nɔp ammɔn, kɪjaki yam nɪpe gau aip klɔ gɪmɔn pen pen gɪmɔn. Nɪbi bɪ rɪmnap anɪg gagɔm, God kalɪp gasɪ aij nɔb u arɔ gɔm, ap lug pakpal.

²⁰ Bɪ ne Haimenias aip Aleksada aip anɪg gɪlɔ hagnɔ, "Anɪg gɪpil u, hon aip jɪm nɔl God nɪp sabe gagun. Kalɪp bɪ mɪhɔŋ arɔ gɪno, Seden bɔŋ u mɪdmil, marɔ yabɪ gɔ, God nɪp hag jubil u arɔ gɪmil rɔ lɔp," a gɪnɔ. *

2

God nɪp sabe gep

¹ Manɔ hagnɪg gabin u anɪg gɔl mɪdɔp: hon nɪbi bɪ gau magɔrɪhalɔ gasɪ nɪŋun, kalɪp God nɪp sabe gun; nɪbi bɪ gau kalɪp nan nɪhɔn mɪdagainɪm, God nɪp hag nɪŋun; nɪbi bɪ gau God kalɪp gɪ nɔm abad mɪd aij gɪnɪm, a gun, sabe gun; nɪbi bɪ gau magɔrɪhalɔ God nɪpe gɪ aij gɔp u gasɪ nɪŋun, God nɪp aij a gun.

² God nɪp hag nɪŋno, kɪŋ gau abe, gapman bɪ kub gau abe, kalɪp magɔrɪhalɔ abad mɪd aij gɪnɪm. Anɪg gɔ me, hon agamɪj mɪd aij gun, God nɪp gasɪ nɪŋɔl gɪ, gɪ aij gɔl gɪ mɪdeinabun.

³ Anɪb unbɔ rɔ gɪnabun aij. God, Ud Kamɪŋ Yuep Bɪ hon u, nɪp u rɔ nɔp aij gɪnab.

⁴ "Yad nɪbi bɪ gau magɔrɪhalɔ ud kamɪŋ yunɪg gabin u, kale magɔrɪhalɔ manɔ aij yad u nɪŋ udɔm, manɔ aij manɔ ɪ u nɪŋ aij gɔl," a gɪ gasɪ u nɪŋɔb.

⁵ Nɪhɔn gɪnɪg:

God aɪŋ ap nɔp mɪdɔp.

Pen Bɪ aŋ nɪbɔ u, u rɔ nɔp aɪŋ ap nɔp mɪdɔp.

God bɔŋ lap mɪdɔp;

hon nɪbi bɪ bɔŋ lap mɪdpun.

Pen Bɪ aɪŋ ap nɔp nɪbi bɪ ud God aip jɪm nɪnɪm rɔ lɔp.

Bɪ anɪbu Kraiſ Jisas, nɪpe ke bɪ yabɪ ap.

⁶ Nan si nan naij nɪbi bɪ gau magɔrɪhalɔ gɪpal gau,

Kraiſ Jisas nɪpe mab ba laŋ haɪ roman nɪpe ke udɔm,

ɪlɔn kub udɔm, umɔm, pen kub hon anɪbu bɔŋ nɔp raua.

Anɪb u, God hag la nɪn u,

Kraiſ Jisas ga anɪbu nɪbi bɪ nɪŋɔm nɪŋ udnabɔl gau,

nɪpe kalɪp magɔrɪhalɔ ud kamɪŋ yunab. *

⁷ Adɔ anɪbu nɔp, Kraiſ Jisas yɪp hag lɔ, yad Jisas manɔ aij ud arep bɪ ap mɪdem, manɔ aij anɪbu nɪbi bɪ gau magɔrɪhalɔ hag nɪ aij gem, Juda nɪbi bɪ wasɔ gau kalɪp Kraiſ Jisas manɔ nɪŋɔ u hag nɪ aɪpin. Yɪp wɔg hag la anɪbu, nɪŋɔ yabɪ hagabin. *

⁸ Bɪ gau, ram mɪnɔŋ magɔrɪhalɔ gau, bɪ rɪmnap kalɪp mulu lugagɔ, pen pen hagagɔm, agamɪj jɪm nɔl nɔp mɪdɔm, pɔr nɔp God hagɔp rɔ nɔp gɔm, nɪp nɪmagɔ gɪlan gɔl gɪ sabe gaiɔl u, yɪp aij gɪnab.

⁹ Pen nɪbi gau u rɔ nɔp agamɪj mɪd aij gɔl. Umagɔ kale malɪkagnabɔl. Nan gol udɔm kɪɪŋ aij gɪpal gau, aka bis kɪbap rɔ mani kub rauep gau, aka wakɪj mani kub rauep gau yɪmagnabɔl. Nɪbi nan aij aij haɪ roman yɪmbal gau, nɪbi bɪ rɪmnap hanɪp nɪŋlɔ aij gan, a gɔm, gɪpal u, God nɪp aij gagɔp. *

¹⁰ Pen nɪbi God nɪp nɪŋ udun sabe gɪpun, a gɪpal gau, kale nɪbi bɪ rɪmnap gau kalɪp ud aij gɔm, wɔg rɪmnap gɪ nɔm, kalɪp gɪ aij gɔm, gɔl. Anɪg gɪnabɔl u, God nɪp aij gɪnab. *

¹¹ Bɪ gau God Manɔ hag nɪaiɔl u, nɪbi gau agamɪj mɪdɔm, nɪŋ aij gɔl.

¹² Yad nɪbi gau kalɪp hagɪn, kale God Manɔ bɪ gau kalɪp hag nɪagnabɔl; kale bɪ gau kalɪp abad mɪdageinabɔl. Bɪ gau God Manɔ hag nɪaiɔl u, nɪbi gau kale manɔ rɪmnap hagagɔl. *

¹³ God Adam nɪp nɔd gɪ lɔm, hainɔ nɪbi nɪpe Ip nɪp gɪ la. *

¹⁴ God magɔ magɔ wasɔ ga u, kɪjaki manɔ pɪral hageia Adam nɪŋaga. Nɪbin Ip kɪjaki manɔ pɪral u nɪŋɔm gɪ naij ga. *

¹⁵ Pen nɪbi gau nɪ pai yag dapɔm, ana udɔm, Kraiſ Jisas nɪp nɪŋ udɔl gɪ, nɪbi bɪ gau kalɪp mɪdmagɔ lɔl gɪ, Kraiſ Jisas manɔ aij nɪpe hagɔp rɔ nɔp gɔl gɪ, gɪ mɪdeinabɔl u, God kalɪp ud kamɪŋ yunab.

3

Nɪbi bɪ Kraiſ Jisas nɪŋ uɔpal gau kalɪp abad mɪdep bɪ gau

¹ Manɔ nɪŋɔ yabɪ hagnɪg gabin. Bɪ rɪmnap, Kraiſ Jisas nɪp wɔg gun, nɪbi bɪ nɪp nɪŋ uɔpal gau kalɪp abad mɪdaiun, a gɔm, gasɪ u nɪŋbal gau, gasɪ aij yabɪ nɪŋbal. *

² Pen kale nɪbi bɪ Jisas nɪŋ uɔpal gau kalɪp abad mɪdep bɪ rɪmnap udun, a gɪnabim u, bɪ gɪ aij gɪpal gau nɔp nɪŋmim udmim. Nɪbi kale aɪŋ ap nɔp udɔm, bɪ hain aij, gasɪ nɪŋ aij gɔm, nan naij gagɔm, nɪbi bɪ mɪlɔ gau nɪbɔ hag wɪhai dam ram kale aip

* 1:20: 2Di 4:14-15; 1Ko 5:5 * 2:6: Ro 3:29-30; Gal 1:4

* 2:7: Ap 9:15; Gal 2:7-8; 2Di 1:11 * 2:9: 1Pi 3:3-5

* 2:10: 1Di 5:10 * 2:12: 1Ko 14:34 * 2:13: Jen 2:7,21-22; 1Ko 11:8-9 * 2:14: 2Ko 11:3; Gal 3:1-6 * 3:1: Ap

an dan udöm, n̄bi b̄ Kraiſ Jisas n̄n̄ udpal gau kal̄p hag n̄i aij göm, ḡpal b̄ gau nöp n̄n̄mim udmim. *

³ Pen b̄ n̄ig wain iru n̄n̄bal gau, b̄ kal yab̄h jubal gau, b̄ manö pen pen hagpal gau, b̄ utpö k̄lno kibap mani m̄idmagö libal gau, kal̄p n̄n̄mim udagmim. B̄ agam̄j hain r̄iköm, m̄id aij göl u nöp n̄n̄mim udmim.

⁴ B̄ n̄bi n̄i pai am̄lap kale gau kal̄p abad m̄id aij ḡlō, n̄i pai kale gau pen, bapi n̄n̄ö hagöp, a göm, n̄n̄bal b̄ gau n̄n̄mim udmim.

⁵ Pen b̄ n̄bi n̄i pai n̄pe ke gau abad m̄id aij gagnab u, n̄pe aigöl göm God n̄bi b̄ n̄pe gau kal̄p abad m̄id aij ḡn̄m?

⁶ B̄ Kraiſ Jisas n̄p ḡsön nöp n̄n̄ udpal gau n̄n̄mim udagmim. B̄ Kraiſ Jisas n̄p ḡsön nöp n̄n̄ udöp u, b̄ kub m̄dpin, a göm, lug pakö, God n̄p manö kub hagöm, hag ke gau yun̄m rö löp. K̄jaki hadame nöp, yad b̄ kub m̄dpin, a göm, God n̄p arö gö, God pen n̄p hag yua rö u, n̄p u rö nöp ḡn̄ab.

⁷ B̄ udnabim an̄b u, n̄bi b̄ Kraiſ manö aij u n̄n̄ udagpal gau n̄n̄öm, b̄ u b̄ aij, a göm gas̄ n̄n̄bal, b̄ an̄b rö nöp n̄n̄mim udmim. Wasö u, n̄bi b̄ Kraiſ Jisas n̄p n̄n̄ udagpal gau b̄ an̄bu n̄p hag julö, k̄jaki hel n̄p udn̄m rö löp. *

⁸ Pen kale b̄ abad m̄dep kal̄p wög ḡ n̄eb b̄ r̄imnap udun, a ḡnabim u, n̄n̄ aij ḡmim udmim. N̄bi b̄ gau, b̄ u b̄ aij, a göm gas̄ n̄n̄bal, b̄ gau nöp n̄n̄mim udmim. Kale manö n̄n̄ö nöp hagöm, manö piral hagagöm, n̄ig wain iru n̄n̄agöm, utpö k̄lno mani nan t̄p ḡ udagöm, ḡpal b̄ gau nöp n̄n̄mim udmim.

⁹ God Manö u magöñhalö manö n̄n̄ö nöp, a göm, klö ḡ n̄n̄ udöm, m̄id aij ḡpal b̄ gau nöp n̄n̄mim udmim.

¹⁰ An̄b u, nöd wög pro r̄imnap kal̄p hagpe, kale ḡ aij geinaböl u, hagpe, b̄ abadep b̄ gau wög ḡ n̄eb b̄ m̄daiöl.

¹¹ Pen b̄ abadep kal̄p wög ḡ n̄eb n̄bi r̄imnap udun, a ḡnabim u, u rö nöp n̄n̄ aij ḡmim udmim. N̄bi an̄b gau u rö nöp n̄bi aij nöp m̄daiöl. N̄bi b̄ gau, n̄bi u n̄bi aij, a göm gas̄ n̄n̄bal, n̄bi an̄b rö nöp n̄n̄mim udmim. N̄bi b̄ r̄imnap kal̄p hag juagöm, n̄bi agam̄j hain r̄iköm, n̄ig wain iru n̄n̄agöm, manö piral hagagöm, nan r̄imnap si udagöm, pör gas̄ n̄n̄ aij ḡ m̄deinaböl, n̄bi an̄b rö nöp n̄n̄mim udmim. *

¹² Pen b̄ abadep kal̄p wög ḡ n̄eb b̄ gau, n̄bi kale añt̄ ap nöp udöm, n̄bin n̄i pai am̄l̄p kale gau kal̄p abad m̄id aij ḡpal b̄ gau nöp n̄n̄mim udmim.

¹³ Wög ḡ n̄eb n̄bi b̄ gau wög kale ḡ aij geinaböl u, n̄bi b̄ Jisas n̄n̄ udpal an̄ u hib aij udöm, Kraiſ Jisas n̄p n̄n̄ ud p̄döñ ḡ m̄deinaböl.

¹⁴ Kad nöp ȳn̄+d n̄nabin, a gem, nöp köp i kal̄ k̄l̄n̄ r̄ikabin.

¹⁵ Pen ȳn̄+d nagnabin u, ne köp i ud n̄n̄mön, hon God n̄bi b̄ n̄pe, n̄bi b̄ God pör kam̄n̄ m̄döp u n̄p n̄n̄ udun cöc n̄pe m̄dpun gau, hon aigöl gun ḡ aij ḡnabun u, n̄n̄nabön. Hon God n̄bi b̄ n̄pe gau, j̄m̄ n̄l̄ ram padö klö yab̄h rö m̄idno me, manö n̄n̄ö n̄pe u ur ḡn̄m rö lagöp.

¹⁶ N̄n̄ö nöp, God manö n̄pe hagöp u manö n̄n̄ö yab̄h hagöp:

Kraiſ Jisas b̄ hañ roman̄ lö, n̄bi b̄ n̄p waiö n̄n̄la.

God Ana, Jisas ḡ aij yab̄h nöp göp, a ga.

Ejol kumi kabö adö lan̄ au n̄p n̄n̄la.

N̄bi b̄ ram m̄n̄n̄ gau gau aijöm,

manö aij n̄pe n̄bi b̄ gau kal̄p hag ñeila.

N̄bi b̄ ram m̄n̄n̄ gau n̄p n̄n̄ udla.

Nap n̄pe n̄p ud mailö aij unbö ke halö

kumi kabö adö lan̄ au ud ara. *

4

God manö aij hag ñabun, a ḡnaböl u pen manö piral hagnaböl

¹ God Ana waiö hagöm hagab, “N̄n̄ hain n̄bi b̄ r̄imnap Kraiſ Jisas manö aij n̄n̄ udla u arö göm, k̄jaki manö piral an̄bu n̄n̄öm, k̄jaki aiön pi yam n̄pe gau manö piral hag ñ̄bal u n̄n̄ udöm adö an̄bu nöp hain ḡnaböl,” a gab.

² N̄bi b̄ k̄jaki manö piral hag ñ̄bal gau, kale naḡ adö u aij, naḡ adö u naij, a ḡ gas̄ n̄n̄agpal. Gas̄ r̄m̄id magö kale u, u aij, u naij, a ḡböp, pen gas̄ r̄m̄id magö kale u ain m̄tan̄ rö lau inö böñ nöp hir ga. Kale manö piral nöp hag ñ̄bal.

³ N̄bi b̄ an̄b gau manö piral hagöm hagpal, b̄ gau n̄bi udagöl, n̄bi gau b̄ udagöl, a ḡpal. Kale hagpal, nan magö an̄b gau nan n̄n̄agap asi mas̄ göl, a ḡpal. Pen God n̄pe nan magö ḡ löm, n̄bi b̄ ȳp n̄n̄ udöm manö n̄n̄ö yad n̄n̄bal gau, kale nan magö gau magöñhalö aij, a göm, n̄n̄naböl, a göm, ḡ la. *

⁴ God nan ḡ la gau magöñhalö aij u nöp ḡ la. God nan magöñhalö aij ḡ la m̄döp gau me, hon n̄bi b̄ nan ap asi mas̄ gagnabun. Nan aij ḡ la m̄döp gau, magöñhalö aij, a gun, ud n̄n̄nabun.

⁵ N̄hön ḡn̄ig: God n̄p sabe gun, aij a göp, a geinabun u, God manö n̄pe hagöp rö, nan magö an̄b gau magöñhalö ke kam̄n̄ aij rö nöp m̄dnab.

Nibi bi gau kalip hag ni aij gimön

⁶ Manö hagabin i, nañin namam rimmnap gau kalip hag ni aij geinabön u, ne Krai Jisas wög gi ñeb bi aij mideinabön. Ne nöd ni pro mädmon, Krai Jisas manö aij nipe nöp hag ni la u ni aij gimön, hagöp rö nöp hain gimön, gi dammön, uri u rö nöp manö aij u ni gimön hain gabön.

⁷ Pen aiud yi harin gau hag amil apil gipal gau ni gaimön. Ne klö gimön, God ni p aij ginab adö u nöp gi mädaimön. *

⁸ Nibi bi rimmnap klö göm eksais gipal gau, hañ roma kale klö ginab. Pen ne klö gimön, God Manö hagöp rö nöp geinabön u, klö ke udnabön. God ni p aij ginab adö u nöp geinabön u, ram m+nön il i mideinabön ni i abe, ram m+nön adö lan au mideinabön ni i abe, mid aij ginabön.

⁹ Manö hagnig gabin anib i, manö ni g yabñ, a gimön, böñ nöp ni g udmön.

¹⁰ God pör kamij midöp u ni g udpun u me, gasi halö midpun. Krai Jisas nipe nibi bi gau magöñhalö ud kamij yunabin, a göm, uma. Nibi bi Krai Jisas anig ga u ni g udeinaböl gau, God pör kamij midöp u kalip magöñhalö böñ nöp ud kamij yunab. Hon gasi adö anig anibu nöp ni g un, wög klö gi midpun. *

¹¹ Manö hagabin i, ne nibi bi gau kalip hag naimön ni göl.

¹² Nibi bi rimmnap, nöp bi praj, a göm, manö hagnabön u ni gagnaböl rö löp u, ne ni g aij gimön. Pen ne gi aij gimön nöp gö arö, nibi bi Krai Jisas ni p ni g udpal gau, ne manö aij hagnan rö, ne gi aij gipan rö, ne nibi bi midmagö lhan rö, ne Krai Jisas ni p ni g ud pidön gipan rö, ne nag i ubin aij adö u nöp arabön rö ni g om, kale ke u rö nöp ginaböl. *

¹³ Yad n+nabin u pen yip abad midpan ni i, nibi bi gau kalip God Manö u amgö li hagöl gi, manö il u hag nöl gi, gi mädaimön.

¹⁴ Pen nöd gau nibi bi Krai Jisas ni g udpal kalip bi abadep bi gau, ni magö kale ud nabic adö ne u löm, God kalip gasi ni, ne hainö ni g on ni g on rö ginabön manö u haglö, God nöp nan aij ke ni u hau gagmön. *

¹⁵ Nan hagajin i, ne gasi adö anig nöp ni g om, klö yabñ gimön. Anig geinabön u, ne Krai Jisas adan aij nipe u klö gimön, gi dö gi arabön u, nibi bi gau magöñhalö ni g naböl.

¹⁶ Ne ni g aij gimön, God Manö hagöp rö nöp göl gi mädaimön. Ni g aij gimön, God Manö hagöp rö nöp gasi ni g öl gi mädaimön. Anig göl klö gi dam dam gi mideinabön u, ne ke abe, nibi bi manö ne ni g naböl gau abe, kalip ud kamij yunabön.

5

Krais nibi bi nipe gau kalip abad mid aij gimön

¹ Bi nap bi rimmnap kalip hag gagmön; nap ne ke hag ni aij gipan rö u, kalip u rö nöp hag ni gimön. Bi praj gau, namam ne ke gi aij gipan rö u, kalip u rö nöp gimön.

² Nibi majö gau, name bi ne ke gi aij gipan rö u, kalip u rö nöp gimön. Nibi praj gau, nañin ne ke gi aij gipan rö u, kalip u rö nöp gimön. Ne gasi aij adö u nöp ni g om, gasi naij rimmnap ni g om.

Nibi yadu

³ Nibi yadu ni pai kale midagöp gau kalip abad mid aij gimön.

⁴ Pen nibi yadu ni pai kale rimmnap midaiöl, kalip hagaimön, Krai Jisas ni p ni g udpal rö, ni p ni g ni g bi nöd kalip nan magö ni midal rö, uri kalip pen nan magö ni g om abad aij göl. Anig geinaböl u me, God ni p aij ginab.

⁵ Nibi yadu ke halö yabñ midöp u, nipe God anig yip abad mideinab, a göm, sidö an sib an yan God ni p sabe göl gi nöp midöp.

⁶ Pen nibi yadu mid ni g ni g ni g aipal gau, kamij midpun a göm ni g bal u pen umeb rö midpal.

⁷ Manö hagabin anibi, nibi bi gau kalip hag ni aij gimön ni g om nibi yadu abe ni pai bi kale gau abe manö anibi ni g om hain göl, kalip manö ap midagnab.

⁸ Pen nibi bi an, nibi bi nipe ke yabñ gau, ni p ni g ni g ni g ke gau, ud aij göm nan ni g eb ni g om gagnab u, nipe Krai manö aij nipe u arö göm anig ginab. Nibi bi Krai ni p ni g udagpal gau, naij yabñ göp anibu rö gagpal.

⁹ Pen nibi yadu rimmnap hagöm, "Hib hon u nibi yadu gau aip kal i k ni rimmim hanip abe nan ni g eb nan gau ni g mim," a gaiöl, ni g aij gimim hib kale udmim. Nibi ni g eb ni g unbö ni g juöl ni g hau ni g an (60) ina, bi anig ap nöp udö uma, nibi yadu gau nöp udmim.

¹⁰ Nibi yadu nibi bi rimmnap ni g öl aij ginab nibi yadu u nöp udmim. Nibi nag i aij adö u nöp göm, ni pai pro abad mid aij göm rimmid ukö mid aij gipal gau, nibi bi gau ni bö aulö ud aij göm nan magö ni g om, nibi bi Krai ni p ni g udpal gau kalip wög rimmnap gi ni g om, nibi bi ni g ham midöm gasi ni g öl li midpal gau kalip ud aij göp, nibi yadu u nöp udmim.

¹¹ Nibi yadu ni g eb lagpal rimmnap, hib kale udagmim. Krai ni p ni g ginabun a ginaböl u pen mid damöm, midmagö kale ni g gö, bi hain ni bö udun ni p ni g gun, a göm, Krai ni p arö göm bi hain ni bö udnaböl.

* 4:7: 1Di 1:4 * 4:10: 1Di 2:3-4 * 4:12: Dai 2:15 * 4:14: 2Di 1:6

12 Manö kale ke nöd hagla u rîb junaböl u, God nîñö naij gö, manö mîdeinab.

13 Pen nîbi yadu mîlep lagpal gau, wög yabîl gagöm, yîharîñ ram ram gî ajöl göm, nîbi bî rîmnap hag juöl gî, manö pîral hagagep gau hagöl gî, anîg gîpal anîg gîpal, a göl gî, gî mîdeinaböl.*

14 Nîbi yadu kale bî hain nîbö udöm, nî pai rîkôm, ram kale ke wög göm, mîd aij gînaböl u aij. Mîd aij gînaböl u, nîbi bî God nîp mulu lugö nîñbal gau, hanîp hag juöl rô lagnab.*

15 Pen nîbi yadu rîmnap Krais Jisas nîp arö göm hadö Seden nîp hain gîpal.

16 Manö ap, nîbi Krais Jisas nîp nîñ udpal gau, nîbi yadu yam kale ke ap mîdainîm, kale ke abad mîdaiöl. Anîg gîlö me, nîbi bî Krais nîp nîñ udpal gau jîm nîöl, nîbi yadu ke halö yabîl mîdpal gau nöp abad mîdeinaböl. Wasö u, nîbi yadu iru mîdlö, uñham yabîl abad mîdeinaböl.

Nîbi bî Krais nîñ udpal gau kalîp bî abad mîdep bî gau

17 Bî kale nîbi bî Krais Jisas nîñ udpal gau kalîp abad mîd aij gîpal gau, nîbi bî Krais nîñ udpal gau, bî anîb gau rô kalîp ud aij göm pe aij nîöl. Bî klö göm Krais manö aij u hag nîñ ajaböl gau abe, bî klö göm Krais manö aij u nîbi bî nîpe kalîp hag nîaböl gau abe, bî anîb gau rô kalîp ud aij göm pe aij nîöl.

18 God Manö kalî klîñ rîkôm hagla, “Nan wid magö abhib jaklö, magö gau ke löm, cög gau ke löm gan, a gîmim, kaj kau pañîd dammim, wid magö rîmnap nîñnaböl, a gîmim, meg magö kale nagî lî rîbîk gagmim; wög gîpal rô u, rîmnap nîññîg nîñjöl,” a gîla. Pen manö ap hagla, “Bî wög gîpal gau, pe nîeb,” a gîla.*

19 Bî añî ap nöp apöm hagnab, “Nîbi bî Krais nîñ udpal kalîp bî abad mîdep bî u, anîg göl anîg göl gî naij göp,” a gainîm u, nîñagmön. Nîbi bî mîhöp aka nîbi bî mîthau nîgan rô nîñjöm, apöm hagaiöl u, nîñö hagpal rô löp, a gîmön, nîñjöm.*

20 Nîbi bî Krais nîñ udpal kalîp bî abad mîdep bî u, nan si nan naij göp u arö gagnab u, Krais nîbi bî am magum gînaböl nîñ u, magöñhalö nîñmîdlö nîñjöl gî, nîp hag gîmön. Anîg geinabön u, nîbi bî rîmnap nîñjöm, ana udöm, hainö anîg gagnaböl.*

21 Bî yad gau gî naij gagpal, bî kale gau nöp gî naij gîpal, a gîmön, gasî u nîñagmön. Manö îl mîdainîm u, nîñ aij gîmön nöp,

hagmön. Nöp manö anîbi yîharîñ hagabin; God, Krais Jisas, ejol nîpe hag la gau nîñmîdlö nîñjöl gî hagabin.

22 Pen Jisas nîbi bî kalîp abadep bî gau, yîñîd nîmagö ne nabîc kalîp adö u lîmön, wög anîbu hag lagmön. Nîbi bî rîmnap nan si nan naij gaiöl u, ne aip gagmön. Ne bî asîñ mîdagöp rô nöp mîdaimön.

23 Pen nöp nan pör pör göm, yuö hauub u, ne uri nîg nöp nîñagmön, nîg wain pro pro rîmnap halö nîñjöm.

24 Nîbi bî nan si nan naij gîpal u, rîmnap waiö gîlö, yîñîd nöp nîñun manö hag gîpun. Pen nîbi bî rîmnap nan si naij agamîj pi göl gîlö, yîñîd nîñagnabun. Hainö nîñnabun. Wasö u, God manö kub hagnab nîñ u nöp waiö lînab.

25 Pen anîb unbö rô nöp, nîbi bî kale nîbi bî rîmnap kalîp gî aij geinaböl u, rîmnap waiö mîdö, yîñîd nöp nîñnabun. Pen yîñîd nîñagnabun u, pi göl mîdainîm rô lagöp.

6

Nîbi bî nagî wög gep gau

1 Krais nîbi bî nîpe rîmnap kale nagî wög gep nîbi bî mîdpal gau, bî kub kalîp rau daula gau ud aij göl. Anîg geinaböl, nîbi bî rîmnap nîñjöm, God nîp hag juöm, Krais Jisas manö aij hag nîñbun u hag juöm, gagnaböl.*

2 Pen nîbi bî Krais nîp nîñ udpal gau, bî Krais nîp nîñ udpal rîmnap kalîp nagî wög gî nîöl gî, gasî naij nîñjöm, Krais nîbi bî mam hon ke gau nîhön gîñîg kalîp nagî wög gabun, a göm, hagagöl. Mam aij hon Krais nîp nîñ udpal gau kalîp wög gî nîabun, a göm, wög kalîp u gî aij yabîl göl. Manö kalî klîñ rîkabî i nîbi bî gau kalîp hag nî aij gö nîñjöl.*

Nan iru udun, a göm, gasî u nîñbal

3 Nîbi bî rîmnap, Bî Kub hon Jisas Krais nîpe manö aij haga u abe, manö aij nîpe pör hag nîbun u abe arö göm, manö ke rîmnap hag nînaböl gau,*

4 hon nöp nîbi bî kub mîdpun, a göm, hauî alöm gasî mîdagö, anîg gîpal. Anîb u, nîbi bî rîmnap kalîp gasî naij nîñjöm, manö magö adö u nöp pen pen hag amîl apîl göm, nîbi bî rîmnap nîñjöl mulu lugö, kal juöm, manö naij hagöm, gasî naij nîñbal.

5 Kale Jisas manö nîñjö nîpe u arö göm, God adan arnabun uñpö kîño manî nan gau udnabun, a göm, gasî naij nöp nîñjöm, pör pör nöp manö pen pen hagpal.*

* 5:13: 2De 3:11 * 5:14: 1Ko 7:9 * 5:18: 1Ko 9:9; Mad 10:10 * 5:19: 2Ko 13:1 * 5:20: Ep 5:11 * 6:1: Ep 6:5 * 6:2: Plm 16 * 6:3: Gal 1:6-9 * 6:5: 2Di 3:8; 4:4; Dai 1:14 * 6:6: 1Di 4:8; Plp 4:11-12; Hib 13:5 * 6:7: Job 1:21

6 Pen hon Krajs Jisas n-ij udun, nan hon hadö m-ädöp u ñ-ñ l-nabun u, hon nan aij yab-ij ap udun, m-äd aij yab-ij g-nabun. *

7 Ami b-ij han-ijp yag daula ñ-in u, nan r-ímnab halö udun dauagno. Pen umnabun ñ-in u, u rö nöp nan r-ímnab halö udun aragnabun. *

8 An-ij b u, nan ñ-ijeb r-ímnab, wa-ij hon r-ímnab m-ádain-ím, nan hon rö pro me u, a gun.

9 Pen n-ibi b-ij nan iru udun a göm gas-ij n-ijbal gau, hau-ij alö, gas-ij añ-ij an-ijbu kal-ijp -ijp g-ij ud arö, wal nan ñ-ij-ij-g aulö, hel udö, ad-ij ilön kub udpal u rö kal-ijp g-nab. Kal-ijp böñ nöp najj g-nab.

10 N-ibi b-ij u-ijpö k-ijno k-ijbap mani nan gau m-ádmagö l-ijbal gau, nan si nan najj adö ke ke iru nöp g-ijpal. R-ímnab gas-ij an-ijbu n-ijöm, God n-ijp gas-ij u arö göm, m-äd aij gagöm, kal-ijp ke mög najj yab-ij göp. *

God nan ñ-ijmagö adö nöp l-ij ña u, ud aij g-ijmön

11 Dimodi. Ne God b-ij n-ijpe m-ádpán u me, nan najj nan p-iral hagaj-ij i magöñhalö hil g-ijmön, g-ij aij g-ijmön, God hagöp rö nöp g-ijmön, Krajs Jisas n-ij udmön, n-ibi b-ij gau m-ádmagö l-ijmön, klö g-ijmön g-ij dammön, b-ij agam-ij hain r-íkmön, g-ij m-ádmön. *

12 Ne Jisas n-ij udpan rö, ñ-in r-ímnab m-ijör auö, u-ijham m-ádeinabön, pen ne klö g-ijmön, Krajs manö aij u hain g-ijmön. N-ibi b-ij iru n-ijm-ádlö n-ijöl g-ij, yad Krajs Jisas n-ijp n-ij udpin, a g-ijna ñ-in an-ijbu, n-ijpe pör m-ádep magö u nöp ñöb. Pör m-ádep magö an-ijbu ud p-ádjön g-ijmön. *

13 God nan gau magöñhalö kam-ij magö ñöb u abe, Krajs Jisas Podias Pailod n-ijp manö kabö göl haga u abe, kale n-ij m-ádlö n-ijöl g-ij, nöp klö gem hagabin, *

14 manö nöp hagabin i magöñhalö n-ij aij g-ijmön, hain g-ijmön, g-ij aij g-ijmön gö arö, B-ij Kub hon Jisas Krajs ado g-ij aunab. Ne an-ij geinabön, n-ibi b-ij r-ímnab n-ijöm nöp hag juöl rö lagnab.

15 Jisas ado g-ij aunab ñ-in an-ijbu, God n-ijpe ke hag la. Ñ-in hag la ñ-in an-ijbu nöp Jisas n-ijpe kauyar-ij ado g-ij aunab. God B-ij aij ke yab-ij. N-ijpe añ-ij nöp nan gau magöñhalö abad m-ádpöp. N-ijpe k-ij gau magöñhalö K-ij kale m-ádpöp. N-ijpe b-ij kub gau magöñhalö B-ij Kub kale m-ádpöp. *

16 Pen n-ijpe añ-ij nöp umn-ím rö lagöp; pör yab-ij nöp m-ádeinab. Mailö aij n-ijpe u ke yab-ij m-ádpöp. N-ibi b-ij r-ímnab n-ijp amgö n-ijagpal yab-ij; n-ijp amgö magö n-ijeb rö lagöp. N-ibi b-ij ap n-ijpe m-ádpöp söl au aröl rö lagöp. N-ijpe God B-ij klö yab-ij unbö ke u,

n-ibi b-ij magöñhalö n-ijöm, hib n-ijpe u pör pör nöp haglö adö araj. An-ij unbö rö aij.

17 N-ibi b-ij u-ijpö k-ijno k-ijbap mani nan iru m-ádpöp gau kal-ijp hagaimön, hon nöp n-ibi b-ij ke yab-ij m-ádpun, a göm, nan y-ij-ijd hir g-ij-nab gau gas-ij n-ijagöl; God han-ijp n-ibi b-ij abad m-ádpöp, m-äd aij g-ij-naböl, a göm, nan aij aij iru nöp han-ijp pör ñab u nöp n-ij udöm, gas-ij halö m-ádaiöl. *

18 An-ij b u, kal-ijp hagaimön, nan iru m-ádpöp rö, n-ibi b-ij gau ud aij göm, kal-ijp mög n-ijöm, nan kale r-ímnab kal-ijp ha-ij-wa-ijlö ñöl. Kale n-ibi b-ij r-ímnab kal-ijp g-ij aij göm, g-ij ud arlö ud arlö, kal-ijp iru gagn-ím.

19 An-ij unbö rö geinaböl u, kale nan aij yab-ij kale ap m-ádeinab God ram m-á-nöñ n-ijpe kumi kabö adö lar-ij au, n-ijöm kale amöm kam-ij pör m-ádep magö u böñ nöp udöm, pör nöp pör nöp kam-ij m-ádeinaböl. Kam-ij m-ádep an-ijbu, kam-ij n-ijjö yab-ij. *

20 Dimodi. God nan ñ-ijmagö adö nöp ñ-ij la u, ud aij g-ijmön. God n-ijp gas-ij n-ijagöm manö p-iral manö y-ijhar-ij pör pör hag am-ij ap-ij g-ijpal gau abe, manö hau-ij alö pen pen hagaböl gau abe, udagmön.

21 N-ibi b-ij r-ímnab, manö p-iral kale an-ijbu udöm, uri God Manö kabö rö n-ijbun, a göm, ke padö u aramöm, Jisas manö aij n-ijpe n-ij udla u böñ nöp arö g-ijpal.

God nöp mög n-ijöm, abad m-ádain-ím. *

* 6:10: Ep 5:5 * 6:11: 2Di 2:22 * 6:12: 1Ko 9:25-26; 2Di 4:7 * 6:13: Jon 18:36-37 * 6:15: Rep 17:14

* 6:17: Luk 12:20 * 6:19: Mad 6:20 * 6:21: 1Di 1:6; 2Di 2:18

2 Dimodi Pol köp hain nîbö u Dimodi nîp kali kliñ rîka

¹ Yad Pol. God geia nîñöm yad Krai Jisas nîp cîg gem, kamîñ gîsôn nîbö kamîñ pör mîdep hag la u udpin. Anîg nîñöm, God nîpe ke hagö, Krai Jisas manö aij ud arep bî nîpe ap mîdpin.

² Nî mîdmagö yad Dimodi, nöp köp anîbi kali kliñ rîkabin. Bapi God, Bî Kub hon Krai Jisas, nöp mög nîñmil, ud aij gîmil, abad mîd aij gîlö me, ne agamîj mîd aij gîmön. *

God manö hagun u, nable gagnîm

³ Apîs bac bî God nîp wög gî mîdmîdal rō u, yad u rō nöp gasî mîhöp nîñagem God nîp nöp gasî nîñem, wög nîpe gîmîdin. Yad sîdö aî sîb aî yaj God nîp sabe gîmîdin u, yad pör nöp hib ne hagem, God nîp aij a gabin. *

⁴ Mîtōñ gîna u nîñöl gî mîdpin. Anîb u, nöp am nîñem, yad mîñ mîñ yabî gîñabin.

⁵ Ne gasî aîñ adö nöp nîñmön Krai Jisas nîp nîñ ud pîdōñ gîpan u, nîñöl gî mîdpin. Napîs Lois aip, name Yunis aip, Krai Jisas nîp nîñ ud pîdōñ gîmil mîdmîdil rō, ne u rō nöp nîp nîñ ud pîdōñ gîpan, a gî gasî nîñbin. *

⁶ Ne Krai Jisas nîp nîñ ud pîdōñ gîpan rō, yad nöp hagabin, nîmagö yad ud nabîc adö ne u lîñö, God nöp nan aij nîa u, gasî nîñöl gî mîdmön. Nan nöp aî daj mîdöp anîbu, pu gaimön Mîtōñ gîñîm. *

⁷ God nîpe Ana nîpe hanîp nîö, pîñîñ gagun; God Ana nîpe gö, pîdōñ halö mîdun, nîbi bî gau kalîp mîdmagö lun, gasî hañ roman aî hon ke gasî göp adö u gagun, gîñabun. *

⁸ Anîb u, ne Bî Kub hon manö aij nîpe hagnön, nable gagnîm. Nîbi bî gau kalîp hafōwatö hag nîmön. Yad Bî Kub manö aij nîpe hag nîainö, yîp nagî lîla u, nöp u rō nöp nable gagnîm. Pen God nîpe pîdōñ nîpe nöp nîb rō, Jisas manö aij u hag nî aîmön. Anîg gaimön, nöp gî naj gîlö, gasî iru nîñagmön.

⁹ God hanîp ud asîk yuöm, nîbi bî uî yad ke mîdeinabim, a ga. Hon nagî aij adö u arno nîñöm God hanîp udaga; nîpe ke nöd anîg gîñabin, a ga rō, hanîp nîbi bî mög yabî nîñöm uda. Ram mîñnōñ hadame dagol gau gî laga nîñ u, God nîbi bî mög yabî nîñöm, Krai Jisas nîbi bî gau kalîp ud asîk yunab, a gōm gasî u nîña. *

¹⁰ Pen mîñî, God nîbi bî mög yabî nîñöm u, waiö nîñbun. Krai Jisas apöm, hanîp nîbi bî nan a gōm uma u me, God hanîp nîbi bî magōñhalö mög yabî nîñöm u, waiö nîñbun. Krai Jisas hanîp nîbi bî nan a gōm ilön udöm uma u me, urî umeb magö u klö ap mîdagöp. Jisas anîg geia u me, kamîñ mîdep magö u abe, pör pör mîdep magö u abe, hanîp nîbi bî waiö yamöb. *

¹¹ Manö aij anîbu nîbi bî gau magōñhalö nîñlan, a gōm, Krai Jisas nîpe ke yîp hagajîp, yad Jisas manö aij ud arep bî nîpe ap mîdem, manö aij anîbu nîbi bî gau magōñhalö hag nî aij gem, manö yuö u hag nî aij gem, gîpin. *

¹² Jisas manö aij nîpe u hag nî aîainö u me, yîp gî naj gîlö, uîham mîdpin. Pen yad ana arö nîñöl gî mîdagpin; yad gasî halö mîdpin. Bî nîñ udpin u, Bî anîbu hadö nîñbin. Yad nîp nan nîñbin u, nîpe nan anîbu ud abad mîd aij gōm, gî dam dam, nîñ hain u aunab.

¹³ Manö hagnö nîñban u, kabö göl nöp mîdöp, a gîmön, nîbi bî gau kalîp hag nîmön. Anîg gîmön, Krai Jisas nîp nîñ udöl gî, nîbi bî gau kalîp mîdmagö löl gî, gî mîdaimön. Krai Jisas nîp cîg aij gîpan u me, ne anîg gîmön rō löp.

¹⁴ God nan aij nîmagö adö ne la u, ud aij gîmön. Ana Uî hanîp aî daj mîdöp u, klö nîpe nöp gî nîö, ud aij gîmön. *

¹⁵ Ne nîñban, nîbi bî Esia Propins nîbö gau magōñhalö yîp arö gîla. Pîgelas abe, Hemogenis abe, anîg unbö rō nöp gîlö.

¹⁶⁻¹⁷ Bî Kub nîpe Onesiporas nîbi bî ram nîpe gau mög nîñöm ud aij gîñîm. Nîñhön gîñîg; nîpe daun kub Rom ap mîdeia nîñ u, nable udnabin, a gōm, yîp arö gaga. Yad aui nagî mîdpin, nîpe uîham uîhai nîñöm, apöm yîp nîña. Nîñ iru nöp apöm nîñaia, yîp aij yabî ga.

¹⁸ Anîb u, nîñ kub hain u, Bî Kub nîpe Onesiporas nîp mög nîñöm ud aij gîñîm. Epesas mîdainö, nîp ud aij gōm nan ke ke nîñhön nîñhön iru nöp gî nîmîdöp u, ne ke nîñ aij gîpan.

2

Jisas nîp cîg gun, ami bî nîpe rō mîdaiun

¹ Pen nî yad Dimodi. Ne Krai Jisas nîp hain geinabön u, nîpe nöp mög nîñöm ud aij gîñab. Anîb u, ne gasî aîñ nöp nîñmön, klö gî mîdaimön.

² Manö aij nîbi bî gau kalîp pör hag nîmîdin nîñban u, nîbi bî Krai Jisas manö aij hain gîpal rîmnap uîhai nîñmön, hag nî aij gîmön; kale pen nîbi bî nî pai rîmnap kalîp hag nî aij gîñaböl.

* 1:2: Ap 16:11; 1Di 1:2 * 1:3: Ap 23:1 * 1:5: Ap 16:1 * 1:6: 1Di 4:14 * 1:7: Ro 8:15 * 1:9: Ep 2:8-9;

Dai 3:5 * 1:10: Hib 2:14 * 1:11: 1Di 2:7 * 1:14: 1Di 6:20

³ Krais Jisas n̄p wög ḡpun rō, n̄bi b̄i r̄mnap han̄p ḡi naij ḡlō, ūtham m̄dpun. Ne u rō n̄p, Jisas Krais ami b̄i aij n̄pe m̄dpan u me, ȳp u rō n̄p ḡinabōl, a ḡimōn, p̄ñ̄n̄ ḡimōn, n̄p arō ḡagmōn; wög n̄pe u halōwalō ḡimōn. *

⁴ Ami b̄i gau, b̄i kub kale u n̄p aij gan, a gōm, gas̄i añi u n̄p n̄n̄bal. Nan hōn adō gau, a gōm, gas̄i u n̄n̄agpal.

⁵ N̄bi b̄i resis̄ ḡipal gau, b̄i resis̄ abad m̄dpal gau h̄agpal h̄agpal rō n̄p gōm, nan aij udpal. *

⁶ Pen n̄bi b̄i maj wög ḡipal gau, le ilōn ḡipal rō, kale ke nōd ral n̄ñjōl. Hainō n̄bi b̄i r̄mnap ral n̄ñnabōl. *

⁷ Manō hagabin i, ne n̄ñjōl ḡi m̄idō, B̄i Kub n̄p gas̄i n̄ō, n̄ñ aij ḡinabōn.

⁸ Jisas Krais n̄p gas̄i n̄ñjōl ḡi m̄idaimōn. Depid n̄i r̄ikō, r̄ik dam dap̄il gōm, Jisas n̄p yag daula. N̄pe umōm uraka. Jisas Krais manō aij hagabin u, manō an̄bu me u. *

⁹ Yad manō aij an̄bu hag n̄ainō, ȳp b̄i naij gep rō naḡi l̄lō m̄idpin. Pen God Manō u naḡi m̄idagōp. *

¹⁰ An̄b u, God n̄bi b̄i udn̄g gabin, a gōm, n̄ñ la gau, Krais Jisas kal̄p ud as̄ik yuō, kale God aip mailō aij n̄pe halō p̄r p̄r n̄p kam̄ñ m̄idaïōl, a gem, n̄bi b̄i gau ȳp mulu lugō ḡi naij gaiōl, yad p̄ñ̄n̄ gem arō gagnabin.

¹¹ Manō b̄ōn n̄p n̄ñ udep ap hagn̄g gabin:

Hon Jisas aip umno u me,
n̄pe aip p̄r p̄r n̄p kam̄ñ
m̄ideinabun. *

¹² Krais Jisas n̄p wög gaino,
n̄bi b̄i gau han̄p mulu lugō ḡi naij
gaiōl,

p̄ñ̄n̄ gun arō gagnabun u,
n̄pe Kij m̄idōm n̄bi b̄i gau abad
m̄ideinab n̄ñ u,
hon n̄pe aip m̄idun, u rō n̄p n̄bi b̄i
gau abad m̄ideinabun.

Krais Jisas n̄p n̄n̄agpun, a ḡinabun u,
han̄p u rō n̄p, kal̄p n̄n̄agpin, a
ḡinab. *

¹³ Pen Krais Jisas manō aij hagōp rō
gagnabun u,
n̄pe manō aij n̄pe hagōp rō n̄p ḡinab.
N̄ñhōn ḡn̄g: Krais p̄r n̄p manō n̄ñjō n̄p
hagōp;
manō n̄ñjō an̄bu arō ḡin̄m rō lagōp.
*

God wög hag la u, klō ḡimōn ḡi aij ḡimōn

* 2:3: 2Di 1:8 * 2:5: 2Di 4:8 * 2:6: 1Ko 9:7 * 2:8: 1Ko 15:4; Ro 1:3 * 2:9: Ep 3:1,13; Plp 1:12-14 * 2:11:
2Ko 4:11 * 2:12: Mad 10:33 * 2:13: Ro 3:3-4; Dai 1:2 * 2:14: 1Di 6:4; Dai 3:9 * 2:15: 1Di 4:6 * 2:16:
1Di 4:7 * 2:17: 1Di 1:20 * 2:19: Jon 10:14; 1Ko 8:3; Ais 52:11 * 2:22: 1Di 6:11 * 2:23: 1Di 4:7

¹⁴ Manō kal̄i kl̄ñ r̄ikabin an̄bi, n̄bi b̄i gau kal̄p p̄r p̄r hag n̄i aij ḡimōn h̄au gagōl. God n̄ñ m̄idō n̄ñjōl ḡi, n̄bi b̄i gau kal̄p hag aij ḡimōn, kale manō magō adō u n̄p pen pen hag am̄l ap̄l gagōl; manō magō pen pen hagnabōl u, nan aij ap gagnab; n̄bi b̄i manō an̄bu n̄ñnabōl gau kal̄p ḡi naij yab̄il ḡinab. *

¹⁵ Yad God n̄p wög ḡi aij gem, manō n̄ñjō n̄pe u kabō rō n̄p hag n̄i aij ḡinabin u, God ȳp aij a ḡinab, a ḡimōn, gas̄i adō añi an̄bu n̄p n̄ñmōn, klō ḡimōn ḡi m̄idaimōn. *

¹⁶ God n̄p gas̄i n̄ñagōm manō ȳhar̄ñ p̄r p̄r hag am̄l ap̄l ḡinabōl u, ne aip h̄agagmōn. Hag dam dap̄il gōm, kale God Manō n̄ñjō u arō gōm, m̄lō gau arnabōl. *

¹⁷ Manō piral hag n̄inabōl an̄bu, wōs pro ap lōm, m̄id damōm, hainō wōs ḡisa kub yab̄il lōp rō u ḡinab. B̄i hag ñeb b̄i Haimenias aip, Pailidas aip, kale adō an̄bu ḡipil. *

¹⁸ B̄i gau God Manō n̄ñjō u arō gōm h̄agpal, “Hon hadō urakno; umun kauyan̄ urakagnabun,” a ḡipal. Pen kale manō piral an̄bu haglō, n̄bi b̄i r̄mnap Jisas manō aij u hadō arō ḡipal.

¹⁹ Pen God ram padō b̄in̄ñ ḡi aij ga u p̄idōñ m̄idōp. Padō an̄ au kal̄i kl̄ñ r̄mnap m̄idōp: “B̄i Kub n̄pe n̄bi b̄i n̄pe ke n̄ñjōb.” Manō ap abe m̄idōp: “N̄bi b̄i kale B̄i Kub n̄bi b̄i n̄pe m̄dpun, a ḡipal gau, naḡi naij adō u aragōl.” *

²⁰ Pen ram kub yab̄il gau, k̄inan̄ ke ke m̄idōp. K̄inan̄ r̄mnap, gol aka silpa udōm ḡipal. R̄mnap pen mab aka m̄nōñ n̄p udōm ḡipal. R̄mnap udōm, nan p̄ri wasō, nan aij aij gau n̄p l̄bal; pen r̄mnap nan ȳhar̄ñ halōwalō gau l̄bal.

²¹ N̄bi b̄i Krais Jisas n̄ñ udpal gau magōñhalō unbō rō n̄p. N̄bi b̄i an an nan p̄ri nan halōwalō gau as̄i mas̄i ḡinabōl gau, kale n̄bi b̄i ūl n̄pe ke m̄idōm, wög aij n̄ñhōn n̄ñhōn m̄ideinab gau kale m̄ñ m̄ñ gōl ḡi ḡinabōl. An̄b u, B̄i Kub n̄bi b̄i ūl n̄pe ke an̄b gau n̄ñjōm, kal̄p wög aij r̄mnap hag l̄nab.

²² Pen n̄bi praj b̄i praj r̄mnap gas̄i naij n̄ñbal rō u n̄ñagmōn. Ne pen ḡi aij ḡimōn, God hagōp rō n̄p ḡimōn, Krais Jisas manō aij n̄pe n̄ñ udmōn, n̄bi b̄i gau m̄idmagō l̄mōn, klō ḡimōn ḡi dammōn, b̄i agam̄ñ hain r̄ikmōn, ḡi m̄idaimōn. N̄bi b̄i m̄idmagō as̄iñ m̄idagōp rō m̄idōm B̄i Kub n̄p sabe ḡipal gau aip j̄m ñil m̄idmōn, h̄agaj̄n adō an̄bu n̄p ḡi m̄idaimōn. *

²³ Pen manö yiharıñ hag amıl apıl göm, pen pen hagpal gau, ne aip hagagmön. Nıñhön gıñg: anıg geınaböl u, hainö mulu lugö, kal juöm, manö naij hagöm, pen pen gası naij nıñgaböl. *

²⁴ Nıbi bı Bı Kub nıp wög geınaböl gau, pen pen hagagöm, agamıj mıdöm, nıbi bı ud aij göm, hag ñı aij gıñaböl. Kalıp gı naij gılö, pen gı naij gagöl.

²⁵ Pen nıbi bı rımnap manö kale udagaiöl, kale pen agamıj hag ñı aij göl gı mıdlö, God nıbi bı anıb gau kalıp gası aij ñö, nan si nan naij gıpal u nıñhön gıñg anıg gıpun, a göm, ado gı nıp lau adö apöm, manö nıñö yuö yabıñ u nıñ udöl rö löp.

²⁶ Anıg göl agamıj hag ñı aij göl gı mıdlö, gası aij auö, Seden kalıp pir pir alöm udö, kıd nıpe u mıdöm, manö pıral nıpe nıñmıdal u arö göm, mıd aij gıñaböl.

3

Ñın hain anıbi nıbi bı gı naij yabıñ gıñaböl

¹ Pen ne nıñban, ñın hain anıbi nıbi bı uñham mıdeınaböl. *

² Kale hañ roman kale nöp gası nıñöm, uñpö kıñno kıñap mani nöp mıdmagö löm, hon nöp bı kub mıdpun, a göm, hıb kale ke dap ranöm, nıbi bı gau kalıp hag juöm, nıme nap bı kalıp manö rıb juöm, nıbi bı kalıp gı aij gıpal gau kalıp aij a göp hagagöm, God nıp gası nıñagnaböl.

³ Kale nıbi bı rımnap mıdmagö lagöm, nıbi bı kalıp gı naij gıñaböl u nıñöm arö gagöm, nıbi bı rımnap kalıp manö naij manö pıral hagöm, agamıj hain rıkagöm, kal naij yabıñ göm, nan nıñhön nıñhön aij mıdöp u nıñlö, kalıp mulu lıgnab.

⁴ Kale mumug nıñöm, hañöwalö gı naij göm, hon nöp nıbi bı kub mıdpun a göm, hañ roman hon ke aij gıñm adö u nöp gun, mıñ mıñ gun, a göm, God nıp mıdmagö lıgnaböl.

⁵ Hon nıbi bı anıb gau nıñban, nıbi bı God nıp nıñ udpal rö nöp gıpal, a gıñabun u pen God Ana nıpe gö, pıdön halö mıdun, God hagöp rö nöp gun, a göm, gası u nıñagnaböl. Nıbi bı anıb unbö rö gıpal gau arö gıñmön, aip magum gagmön. *

⁶ Bı anıb gau rö rımnap, agamıj ram ram uñhai am nıñ arlö nıñöl gı, nıbi gası aij mıdagöp gau, kalıp hag wıñhai ram raul kale ud arlö, kale manö pıral kalıp hag ñailö, nıbi anıb gau böñ anıb lau adö arnaböl. Nıbi anıb gau, nan si nan naij gıpun gau prı u, aıgöl gun hık gı yuun, mıd aij gun, a göm, mıñör kub yabıñ nıñöm, gası kub nıñöl gı mıdpal. Pen mıdmagö kale pıñu gö, gası

naij ke ke iru nöp am kalıp ud danı i göm, adan naij anıb gau ud tıp gıñg gab.

⁷ Nıbi anıb gau rö, manö gau nıbö gau nıbö nıñgaböl u pen Kraıs Jısas manö aij u nıñeinaböl u, u manö nıñö me u, a göm, nıñagnaböl.

⁸ Pen bı Janıs Jabrı bı mıñau Mosıs manö haga u jı nıñlö u rö, bı pıral hagpal gau u rö nöp Kraıs Jısas manö nıñö u jı nıñbal. Kale gası naij yabıñ nöp nıñöm, Kraıs Jısas manö aij u jı nıñbal rö, God kalıp u rö nöp jı nıñöb. *

⁹ Pen gıpal adö anıbu rapın gılö arnım rö lagöp. Janıs Jabrı bı mıñau gı naij gılö, nıbi bı waiö nıñla rö u, nıbi bı mıñı anıb unbö rö nöp manö pıral hag ñıbal gau u rö nöp waiö nıñgaböl.

Jısas Kraıs manö aij u nıñ ud aij gıñmön

¹⁰ Pen yad aip mıdul, gası adö anıñ nöp nıñul, Jısas Kraıs manö aij u hag ñıbin u abe, nagı aij adö yad gıpin u abe, ne hadö nıñ aij gıñmön anıg unbö rö nöp gıpan. Kraıs nıp nıñ ud pıdön gem, wög nıpe klö yabıñ nöp göl gem, nıbi bı gau kalıp mıdmagö lem, mıñör auö uñham mıdem arö gagpin u, ne nıñban.

¹¹ Kraıs manö aij hag ñainö yıp gı naij gılö uñham mıdainö u, ne hadö nıñban. Nıbi bı daun kub Adiok, Aikonıam, Lıdra gau yıp gı naij gılö gılö, uñham yabıñ mıdainö u pen Bı Kub yıp ud kamıñ yua u, ne nıñban. *

¹² Nıbi bı Kraıs Jısas nıp cig göm, hagöp rö nöp gıñg gaböl gau, kalıp magönhalö mıñör ñılö, uñham mıdeınaböl. *

¹³ Pen nıbi bı naij manö pıral adö u nöp hag ñıbal gau, naij yabıñ gılö gılö arö, kale nöd nıbi bı naij mıdmıdal rö wasö, hainö nıbi bı naij unbö ke mıdeınaböl. Kale ke God adan aij u nıñagöm, nıbi bı rımnap kalıp manö pıral anıbu hag ñılö, kale u rö nöp God adan aij u nıñagnaböl.

¹⁴ Pen ne ñı pro nöp mıdmön, nöp Kraıs Jısas manö nıñö u hag ñılö, nıñmön böñ nöp nıñ udpan manö aij u klö gıñmön, nıñ udöl gı, hagöp rö nöp göl gı, gı mıdaimön. Hon nıbi bı nöp manö aij u hag ñıno nıñna u, ne hadö nıñban.

¹⁵ Ne nıñban, ñı pro yabıñ mıdaina ñın u, ne God Manö Uñ u hadö nıñna. Hon God Manö Uñ u amgö lı nıñeinabun u, God Manö Uñ u hanıp gası kıd hık nıñeb magö anıbu ñö, Kraıs Jısas nıp nıñ udno hanıp ud asıknab manö it u nıñ aij gıñabun.

¹⁶ God Manö u magönhalö, God nıpe ke ake löm Ana nıpe u pu ga. Anıb u, God Manö u magönhalö udun, nıbi bı gau kalıp hag ñun, nıbi bı manö nıñö arö gıpal gau kalıp rımıd ukun, nıbi bı gı naij gıpal gau

* 3:1: 1Di 4:1 * 3:5: Mad 7:15,21; Dai 1:16 * 3:8: Eks 7:11 * 3:11: Ap 13:14-52; 14:5,8-20 * 3:12: Mad

kalip hag gun, nibi bi kale, aigol gun God Manö hagöör rö gun, a gi gasi niñbal gau, kalip hag ni aij ginabun.*

17 Anig geinabun u, God nip wög gi ñeb nibi bi nipe gau, God Manö u niñ aij yabiñ göm, God kalip wög aij niñon niñon hag linab u, kale gasi niñ aij yabiñ göm, gi aij yabiñ ginaböl.

4

God Manö kabö göl u hag niñmön

1 Nöp manö anibi yiñariñ hagagabin. Krai Jisas nibi bi gau magöñhalö Kiñ kale abad mideinabin, a göm, ado gi aueinab niñ u, nipe nibi bi kamij mideinaböl gau abe, nibi bi umla gau abe, nime ke ke lniñg gab. Anib u, God abe, Krai Jisas abe niñmidlö niñöl gi, nöp manö anibi hagnig gabin.

2 God Manö aij u hag niñmön. Nibi bi gau niñi lñab aka niñi lagnab, a gimön, ji niñagmön; mñi udnaböl aka udagnaböl, gasi u niñagmön; klö gimön nöp God Manö aij u hag niñmön. Nibi bi gi naij gipal gau hag gimön, nibi bi manö niñö arö gipal gau riñid ukmön, nibi bi kale, aigol gun God Manö hagöör rö gun, a gi gasi niñbal gau, kalip agamij hain rikmön hag ni aij gimön, gimön.

3 Niñon ginig: niñ hain u, God Manö kabö göl u niñöm, udagnaböl; hag ñeb nibi bi iru nöp ut gi daulö, kale manö piral manö yiñariñ yiñariñ gasi kale ke aröp adö u nöp hag niñö, kale niñöm mñi mñi göl gi udnaböl.*

4 God Manö niñö u arö göm, aiud yiñariñ gau hagle, yiñid niñnaböl.

5 Pen ne ke, nan niñon niñon ginab u, gasi niñ aij göl gi midaimön. Miñör auainim, gasi iru niñagmön. Ne klö gimön, Krai Jisas manö aij u nibi bi gau hag niñ ajmön. Ne God wög gi ñeb bi midpan u me, God nöp wög niñon niñon hag la u, magöñhalö gi dam dam arö, böñ nöp gi hagnab.

Yad söi umniñg gabin, a ga

6 Yad Krai wög nipe ginö, yip nagt lñö midnö midnö, mñi pak lno hagape nip lugnim, a göm, yip gaböl. Anib u, mñon niñon adö il i midpin i, arik arep niñ u söi auub.*

7 Yad klö gem, Seden aip pen pen gi damen, adan söi au hadö aubin. Yad klö gem, Krai Jisas manö aij u nibi bi gau hag niñ dam dam arö, Krai Jisas nip niñ udöl gi midem, wög yip haga u arö gagpin; haga rö nöp magöñhalö ginpin.*

8 Nipe Bi Kub, nipe manö ud asik aij göm hagöör u me, niñon niñon ginpin u niñ midöm, niñ kub nipe u auö, yip bi kamij aij yad, a ginab. Pen yad nöp wasö; nibi bi, Bi Kub aunab, a göm, aij gö niñöl gi abad midpal gau, kalip magöñhalö u rö nöp ginab.*

9 Dimodi. Adan midainim u, yad midpin i yiñid aumön.

10 Bi yad aip midmidun gau, mñi yad aip au midagpal. Bi ne Demas, nan mñon niñon adö il i midmagö löm, yip böñ nöp arö göm, hadö daun kub Desalonaika ara. Bi yad Kresej Galesia Propins ara. Daidas Dalmesia Propins ara.*

11 Bi añi Luk nöp yad aip midpul. Krai Jisas nip wög gabin au, Mak nipe gi ni aij ginab. Anib u, ne Mak nip ammön ut gi dauö, yad aip midul, wög anibu gul.

12 Dijikas nip hag yunö Epesas ara.

13 Aunabön niñ u, daun kub Droas apön, kolsior mlö yad u, bi ne Kapas ram ud lñö u udmön daumön; adan midainim u, köp yad wam wam gi midöp gau magöñhalö udmön daumön; wasö u, köp kaj meme sipsip hañ hib halö kal klñ rikla gau nöp magöñhalö udmön daumön.*

14 Bi kapa wög göp Aleksada yip gi naij yabiñ ga. Yip ga anibu, God nip pen u rö nöp ginab.*

15 Krai Jisas manö aij haggun u, Aleksada nipe ji naij yabiñ ga u me, yip gi naij ga rö, nöp u rö nöp ginim rö löp u, niñ aij gimön.

16 Yip nöd manö kub hagla niñ u, nibi bi ap yip jöl gau niñ midö manö kub hagnö; kale magöñhalö yip arö gila. Pen God kalip gasi anibu niñöl gi midagainim.

17 Yip manö kub hagla anibu, Bi Kub yip abad midö niñöl gi, manö aij nipe u nibi bi gau niñö iru nöp apöm mideila gau, kalip hatöwatö hagainö niñla. Bi Kub gö, kaj laiön yip hau niñöl rö laga.

18 Yad niñbin, Bi Kub yip abad midö, nan naij ap yip ginim rö lagnab; yip ud kamij yuöm, dam ram mñon aij nipe kumi kabö adö lañ au ud arnab. Bi Kub anibu, hib nipe u pör pör nöp hagle adö aran. Anib unbö rö aij.

Pol hagöör, "Kale midpin?" a göp

19 Nibi ne Prisila abe, nugmul nipe Akwila abe, bi ne Onesiporas nibi bi ram nipe midpal gau abe kalip hagnön, Pol "Kale midpin?" a göp, a gimön.*

20 Bi ne Erasdas au auaga; midöp daun kub Korid u. Bi ne Dropimas nip nan gö, arik aunö daun kub Mailidas.*

* 4:3: 1Di 4:1 * 4:6: Plp 2:17 * 4:7: 1Di 6:12 * 4:8: 1Ko 9:24-25 * 4:10: 2Ko 8:23; Ap 15:37-39; Kol 4:14
* 4:13: Ap 20:6 * 4:14: 1Di 1:20; Sam 62:12; Ro 2:6
16:23

²¹ Yigön kub auöp ñin u söl midöp rö, adan midainim u, yigön auagnab adö u yijid aumön.

Pen Yubulas, Pudens, Lainas, Klodia, Krajs Jisas nibi bi nipe daun kub Rom i midpal gau magõhhalö nöp, “Ne midpan?” a gaböl.

²² Dimodi, Bi Kub nöp aip midainim.

God kalöp magõhhalö mög nijöm ud aij ginim.

Daidas Pol Daidas n̄p k̄p kal̄ kliñ r̄ika

1 Yad Pol. God ȳip hag l̄o w̄og ḡi ñeb b̄i n̄ipe ap m̄idem, J̄isas Kraiſ man̄o aij n̄ipe ud ajeſ b̄i n̄ipe ap m̄iðpin.

God ȳip hag la u, n̄ibi b̄i n̄ipe udn̄ig gab gau kal̄ip God Man̄o u hag ñ̄n̄o kale man̄o an̄ibu n̄iſ ud p̄iðoſ ḡom, man̄o n̄iſo yūo u n̄iſ aij ḡom, haḡoſ r̄o n̄oſ ḡol, a ḡom, God ȳip w̄og an̄ibu hag la.

2 God n̄ipe man̄o p̄iral ap hagaḡoſ. N̄ipe hadame dagol gau ram m̄in̄oſ ḡi laga ñ̄in u man̄o n̄iſo haḡom haga r̄o, n̄ibi b̄i an an man̄o n̄iſo n̄ipe an̄ibu n̄iſ ud̄om, man̄o n̄iſo yūo u n̄iſ aij ḡom, u r̄o n̄oſ ḡinab̄ol gau, n̄ipe kal̄ip p̄or m̄iðep maḡo u ñ̄inab. *

3 Ñ̄in n̄ipe ke hag la ñ̄in u n̄oſ, God man̄o n̄ipe waīo la. God, Ud Kam̄iſ Yuep B̄i hon u, ȳip hag l̄o, man̄o aij n̄ipe waīo hag ñ̄i ajpin.

4 Daidas, n̄oſ k̄p an̄ibi kal̄i kliñ r̄ikabin. God Man̄o u n̄oſ hag ñ̄ain̄o, Kraiſ J̄isas n̄iſ udm̄on, man̄o aij ad̄o añ̄i n̄iſbul u me, n̄oſ ñ̄i aij yad, a gabin. Bapi God abe, Ud Kam̄iſ Yuep B̄i hon Kraiſ J̄isas abe, n̄oſ m̄og n̄iſmil, ud aij ḡimil, abad m̄ið aij ḡil̄o, ne agam̄iſ m̄ið aij ḡim̄on. *

5 Yad n̄oſ ram m̄in̄oſ ñ̄iſ r̄ib gus ga airan Krir hag lem, hagn̄o, “N̄ibi b̄i kal̄ip Kraiſ man̄o aij u hag ñ̄ilo gau kauyaſ am n̄iſm̄on, w̄og r̄imnap gaglo u ḡol ḡi, b̄i kub kal̄ip abad m̄iðep ram m̄in̄oſ ke ke m̄iðpal gau hag l̄im̄on,” a ḡin̄o.

6 Pen n̄ibi b̄i Kraiſ n̄iſ ud̄pal gau b̄i kub kal̄ip abad m̄iðep r̄imnap udn̄ig, b̄i ȳiſhar̄iſ udagm̄on. B̄i ḡi aij ḡiðal gau n̄oſ n̄iſm̄on udm̄on. N̄ibi kale añ̄i ap n̄oſ ud̄om, ñ̄i pai kale gau kal̄ip abad m̄ið aij ḡil̄o. Kraiſ n̄iſ n̄iſ ud̄om, ami bapi man̄o ud̄om hain ḡom hañ̄owal̄o gagpal, b̄i gau n̄oſ n̄iſm̄on udm̄on. *

7 Kraiſ n̄ibi b̄i n̄ipe abad m̄iðep b̄i gau kale God w̄og n̄ipe ke abad m̄iðpal. An̄ib u, b̄i abad m̄iðep b̄i gau kale ḡi aij n̄oſ ḡil̄o, n̄ibi b̄i r̄imnap kal̄ip man̄o hag jūol r̄o lagn̄im. Pen b̄i man̄o pen pen hagpal gau, b̄i ȳiſiðal kal̄i jubal gau, b̄i ñ̄iſḡ kl̄o ñ̄iſom hauñ̄ l̄ibal gau, b̄i urak pen pen pakpal gau, b̄i ut̄p̄o k̄iño mani si udn̄ig ḡiðal gau, kal̄ip n̄iſm̄on udagm̄on.

8 Pen n̄ibi b̄i Kraiſ n̄iſ ud̄pal gau b̄i kal̄ip abad m̄iðep gau, n̄ibi b̄i m̄il̄o gau ñ̄ib̄o hag w̄iſhai dam ram kale aip aſ daſ ud̄om, nan ñ̄ihon ñ̄ihon aij m̄iðoſ gau m̄iðmaḡo l̄om, gas̄i hañ̄ roman̄ kale ke gas̄i ḡoſ r̄o

gaḡom, n̄ibi b̄i gep abe n̄ibi b̄i ram̄o gau abe maḡoſhal̄o ud aij ḡom, b̄i ut̄ m̄idun a ḡom, p̄or n̄oſ God Man̄o haḡoſ r̄o n̄oſ gas̄i n̄iſom, kl̄o ḡom haḡoſ r̄o n̄oſ ḡom, gaīol.

9 Kraiſ man̄o n̄iſo n̄od hag ñ̄il̄o n̄iſla u n̄oſ n̄iſ ud p̄iðoſ ḡol ḡi, Kraiſ n̄ibi b̄i gau kal̄ip Kraiſ man̄o ȳidun ḡol u n̄oſ hag ñ̄i aij ḡil̄o, kale n̄iſ ud̄om gas̄i hal̄o m̄iðeinab̄ol. Pen n̄ibi b̄i man̄o ȳidun ḡol an̄ibu r̄ib jubal gau, kal̄ip man̄o ȳidun ḡol ad̄o u hag ñ̄i aij geinab̄ol, man̄o pen haḡol r̄o lagnab.

10 N̄ihon ḡiſiſ: n̄ibi b̄i Kraiſ n̄ibi b̄i n̄ipe m̄iðpun a ḡiðal gau iru n̄oſ God Man̄o u r̄ib jūom, man̄o p̄iral gau ñ̄ib̄o ud̄om n̄ibi b̄i r̄imnap kal̄ip hag ñ̄om, adan naiſ u ñ̄iſ ḡi ud arbal. B̄i an̄ib gau iru n̄oſ b̄i Juda ñ̄ib̄o. Kale Kraiſ n̄iſ n̄iſ ud̄pal u pen Juda n̄ibi b̄i was̄o gau kale Kraiſ n̄iſ n̄iſ ud̄om, hañ̄ r̄ib ḡi d̄o ḡom me, Kraiſ n̄ibi b̄i n̄ipe m̄iðnab̄ol a ḡiðal. *

11 Ne ḡim̄on man̄o p̄iral u ar̄o ḡilaſ. Mani nan gau udun a ḡom kale man̄o p̄iral an̄ibu n̄oſ hag ñ̄il̄o, b̄i r̄imnap n̄ibi b̄i ñ̄i pai ram kale aip hanbal gau maḡoſhal̄o man̄o p̄iral an̄ibu ud̄pal. *

12 Pen b̄i man̄o hagep kale ke Krir ñ̄ib̄o b̄i ap haga, “N̄ibi b̄i Krir ñ̄ib̄o gau p̄or n̄oſ man̄o p̄ir alom, nan naiſ n̄oſ ḡom, kale iru ḡo w̄og gaḡom, nan aij iru n̄oſ udun a ḡom, kain hapeb r̄o m̄iðpal,” a ga.

13 B̄i Krir ñ̄ib̄o man̄o haga an̄ibu n̄iſo yab̄iſ haga. An̄ig ḡiðal an̄ibu ne kal̄ip man̄o kl̄o yab̄iſ hagm̄on, man̄o p̄iral hagpal u ar̄o ḡom, Kraiſ man̄o aij u ȳidun ḡol n̄oſ n̄iſ ud̄ol. *

14 Kal̄ip man̄o kl̄o hagm̄on, Juda n̄ibi b̄i aiud ȳiſhar̄iſ hadame gau hagm̄iðal gau ar̄o ḡol; n̄ibi b̄i Kraiſ man̄o n̄iſo j̄i n̄iſbal gau an̄ig an̄ig ḡimim a ḡiðal gau, man̄o kale udaḡol. *

15 God n̄ibi b̄i aij n̄ipe gau nan r̄imnap hil gagpal; nan aij a ḡom hañ̄owal̄o ud̄pal. Pen n̄ibi b̄i nan si nan naiſ n̄oſ ḡim̄iðal gau abe, n̄ibi b̄i Kraiſ n̄iſ n̄iſ udagpal gau abe, nan iru n̄oſ hil ḡiðal.

N̄ibi b̄i an̄ib gau r̄o, gas̄i r̄im̄id kale b̄oſ n̄oſ naiſ ḡo, gas̄i n̄iſ aij gagpal.

16 God Man̄o n̄iſ udun, n̄ibi b̄i n̄ipe m̄iðpun a ḡiðal u pen kale ḡiðal r̄o ñ̄iſun n̄iſbun, kale God n̄ibi b̄i n̄ipe was̄o. Kale God Man̄o aij haḡoſ r̄o j̄i n̄iſbal u me, kale nan aij ap ḡol r̄o laḡoſ. Ḡiðal an̄ibu God n̄iſo mulu luſoſ. *

2

Kraiſ n̄ibi b̄i n̄ipe gau kal̄ip abad m̄ið aij ḡim̄on

* 1:2: Kol 1:27 * 1:4: 2Ko 8:23; Gal 2:3; 2Di 4:10; Ro 1:7
1Pi 5:2; 2Di 3:5-6 * 1:13: 2Di 4:2 * 1:14: 1Di 4:7 *

* 1:6: 1Di 3:2-7; 2Di 2:24-26 * 1:10: 1Di 4:7 * 1:11:
1:16: 1Jn 1:6; 2:4

1 Pen ne n̄ibi b̄i gau kal̄ip God Manō kabō gōl adō u nōp hag n̄imōn.

2 B̄i majō rō gau kal̄ip hag n̄i aij ḡimōn, n̄iḡ wain iru n̄iḡagōl; gas̄i n̄iḡ aij gōm, nan najj gagōl; hañ romanḡ kale ke gas̄i gōp rō nōp gagōl; nan n̄ihōn gain̄im, kale k̄lō gōm Kraisis manō aij n̄ipe u n̄iḡ ud p̄idōḡ gōm, Kraisis n̄ip c̄iḡ p̄idōḡ gōm, n̄ibi b̄i gau m̄idmagō yab̄iḡ lōm, k̄lō gōm ḡi damōm, b̄i agam̄ij hain r̄ikōm, ḡi m̄idaiōl.

3 N̄ibi majō rō gau kal̄ip u rō nōp hag n̄i aij ḡimōn, kale n̄ibi God Manō hagōp rō nōp gōm ḡi aij ḡipal rō nōp gōl; kale n̄ibi b̄i r̄imnap hib hag juōm haglō lugagn̄im; n̄iḡ wain iru n̄iḡagōl; kale n̄ibi n̄iḡ pai b̄i gau kal̄ip naḡi aij adō u nōp hag n̄i aij gōl. *

4-5 An̄iḡ gōl m̄id aij gōm, kale n̄ibi ma iḡ ḡisōn l̄ibal gau kal̄ip hag n̄i aij ḡilō, kale pen nugmul b̄i kal̄ip m̄idmagō lōm, n̄iḡ pai kale gau kal̄ip m̄idmagō lōm, hañ romanḡ kale ke gas̄i gōp rō nōp gagōm, as̄iḡ m̄idagōp rō nōp m̄idōm, wōḡ ram kale gau ḡi aij gōm, n̄ibi b̄i r̄imnap gau ud aij gōm, nugmul b̄i manō hagōl mo gau m̄idōl. An̄iḡ ḡilō, n̄ibi b̄i r̄imnap n̄iḡōm, God Manō u hag juagnabōl. *

6 Pen b̄i praj gau kal̄ip manō k̄lō hagn̄im, kale hañ romanḡ kale ke gas̄i gōp rō nōp gagōl.

7 Pen ne manō n̄ihōn n̄ihōn kal̄ip hag n̄inabōn u, ne ke p̄or nōp nan magōḡhalō an̄iḡ unbō rō nōp ḡimōn, b̄i praj gau nōp n̄iḡōm, kale an̄iḡ unbō rō nōp gōl. Pen ne n̄ibi b̄i gau manō hag n̄inabōn u, m̄ihol m̄ihol gōl ḡi hagagn̄im; gas̄i n̄iḡ aij ḡimōn God Manō kabō gōl nōp hag n̄i aij ḡimōn. *

8 Manō magō hagn̄iḡ gabōn u n̄iḡ aij ḡimōn hagn̄im, n̄ibi b̄i han̄ip n̄iḡlō mulu lugōp gau manō r̄imnap uḡhai wasō n̄iḡōm kal̄ip nable ḡin̄im. *

9 Pen Kraisis n̄ibi b̄i n̄ipe, n̄ibi b̄i r̄imnap rau daulō, naḡi wōḡ rō ḡipal gau kal̄ip hagn̄im, b̄i kub yad aij ḡin̄im adō u nōp ḡinam a gōm, manō r̄imnap pen hagagōm, b̄i nap kale gau hagōl rō nōp gōl. *

10 Nap kale gau nan si udagōm, p̄or nōp nap nan kale gau magōḡhalō abad aij gōm, wōḡ magōḡhalō ḡi aij gōm gōl. An̄iḡ gōl ḡi aij ḡeinabōl u, n̄ibi b̄i gau n̄iḡōm, God Ud Kam̄iḡ Yuep B̄i hon u manō n̄ipe n̄iḡōm hagnabōl, manō an̄ibu manō n̄iḡō manō n̄iḡ udep a ḡinabōl.

11 Pen God n̄ibi b̄i gau magōḡhalō mōḡ yab̄iḡ n̄iḡōb rō, Kraisis J̄isas ram m̄agn̄iḡ iḡ i waiō apōm umō, n̄ibi b̄i gau magōḡhalō ram n̄ipe kumi kabō adō lanḡ au p̄or nōp Kam̄iḡ m̄idaiōl rō lōp.

12 God n̄ipe han̄ip mōḡ yab̄iḡ n̄iḡōb u n̄iḡun n̄iḡbun, nan si nan najj ḡipun gau abe, hañ romanḡ hon ke gas̄i gōp rō gun a ḡipun u abe, arō gun, ram m̄inōḡ iḡ i m̄idpun i, gas̄i n̄iḡ aij gun, n̄ibi b̄i r̄imnap nan najj ap̄gun, k̄lō gun God Manō hagōp rō nōp gun. *

13 An̄ib u, God hon J̄isas Kraisis han̄ip ud Kam̄iḡ yuōp u, mailō halō ado ḡi aunab a gun, gas̄i halō m̄idun aij gō n̄iḡōl ḡi m̄idpun.

14 J̄isas han̄ip a gōm uma u, “Nan si nan najj ḡipal gau magōḡhalō pen n̄inō, kale n̄ibi b̄i as̄iḡ m̄idagōp yad ke m̄idōm, ḡi aij nōp gun a ḡi gas̄i n̄iḡ m̄idaiōl,” a gōm, han̄ip a gōm uma. *

15 Manō hagaj̄in an̄ibi n̄ibi b̄i gau kal̄ip hag n̄i aij ḡimōn. Pen n̄ibi b̄i haḡōwalō ḡipal gau kal̄ip k̄lō ḡimōn hag n̄imōn, maj m̄igan ne u s̄ips̄ip n̄iḡagōl. *

3

Kraisis n̄ibi b̄i kale aige gōl ḡinabōl

1 Kraisis n̄ibi b̄i gau kal̄ip hagn̄im, kiḡ gau abe, gapman b̄i kub gau abe manō hagōl rō nōp gōl. P̄or nōp n̄ibi b̄i r̄imnap gau kal̄ip ḡi aij gōl rō l̄in̄im u, kal̄ip ḡi aij gōl. *

2 Pen n̄ibi b̄i r̄imnap gau kal̄ip manō p̄iral haglō hib kale lugagn̄im; pen pen hagagōm, n̄ibi b̄i r̄imnap gau hag ud aij gōm, n̄ibi b̄i gau magōḡhalō aip n̄ibi b̄i hain m̄id aij gōm, gōl.

3 Pen n̄ihōn: hon ke nōd u rō nōp gas̄i n̄iḡ aij gagun, God Manō hagōp rō j̄i n̄iḡun, hañ romanḡ hon ke gas̄i gōp rō nōp gun a gun, b̄i naḡiman rō m̄idm̄idun. Hon nan si nan najj nōp gōl ḡi m̄idm̄idun; n̄ibi b̄i gau kal̄ip gas̄i najj n̄iḡun, nan kale gau nan hon rō m̄idaiōbōp, a gun, kal̄ip pen n̄iḡno mulu lugō pen n̄iḡlō mulu lugō ḡim̄idun. Pen j̄i n̄iḡlō pen j̄i n̄iḡun ḡim̄idun. *

4 Nōd an̄iḡ ḡim̄idun u pen hainō God, Ud Kam̄iḡ Yuep B̄i hon u, God n̄ibi b̄i mōḡ n̄iḡōm m̄idmagō lōp u han̄ip n̄ibi b̄i waiō la.

5 God n̄ipe han̄ip ud Kam̄iḡ yua. Han̄ip ud Kam̄iḡ yua u, hon ke nan aij r̄imnap ḡino han̄ip ud Kam̄iḡ yuaga. N̄ipe han̄ip mōḡ yab̄iḡ n̄iḡōb u me, han̄ip ud Kam̄iḡ yua. Ga an̄ibu, Ana Uḡ u han̄ip yuō apōm, ḡac hon u l̄ik ḡi yuō, n̄ibi b̄i hain n̄ibō yab̄iḡ l̄ibun. *

6 God n̄ipe Ana Uḡ han̄ip bōḡ nōp yuō apōm han̄ip anḡ danḡ m̄idōp u, J̄isas Kraisis han̄ip nan a gōm umōm ud Kam̄iḡ yua u me, an̄iḡ ga. *

* 2:3: 1Di 3:11 * 2:4-5: Ep 5:22 * 2:7: 1Di 4:12 * 2:8: 1Pi 2:15 * 2:9: 1Di 6:1 * 2:12: 1Jn 2:16 * 2:14: Gal 1:4; Eks 19:5; Dud 4:20; 7:6; Esi 37:23; 1Pi 2:9 * 2:15: 1Di 4:12 * 3:1: Ro 13:1-7; 1Pi 2:13-14 * 3:3: 1Ko 6:11; Ep 2:2; 5:8 * 3:5: 2Di 1:9; Ep 5:26 * 3:6: Ap 2:17-18

⁷ God ga anıbu, hanıþ mög niñöm niþi bi Kamıñ aij niþe rö udöm, Kamıñ pör mıdep u udun a gıpun u, hanıþ niñabin, a göm ga.

⁸ Manö niñö yabıñ me anıbu.

Manö hagajın anıbu niñ aij gımön klö gımön hag niñmön, God niþ niñ udpal niþi bi gau gası añı anıbu nöp niñöm, niþi bi rımnap kalıþ gı aij göl gı mıdaiöl. Anıg gıñaböl u gı aij yabıñ gıñaböl. Manö anıbi manö aij yabıñ; ram mınöñ gau gau ud arlö, hagöp rö nöp geinaböl u, niþi bi magöñhalö agamıj mıd aij gıñaböl.

⁹ Pen niþi bi rımnap manö halöwalö hag amıl apıl göm, apıs bac hon gau anıg anıg göl rıklö auöp, a göm, Juda lo manö u anıg anıg göl mıdöp, a göm, pen pen hagaiöl u, ne aip hagagmön. Manö anıb gau il ap mıdagöp; niþi bi manö yıharıñ anıbu niñöm agamıj mıd aij göl rö lagöp. *

¹⁰ Anıb u, niþi bi rımnap God Manö kabö göl u arö göm, manö rımnap ke hagaiöl, mañ añı ap hagmön. Pen niñagaiöl, mañu u rö nöp hagmön. Mañu u rö nöp niñagaiöl, kalıþ böñ nöp arö gımön. *

¹¹ Ne niñban, niþi bi anıg gıpal gau kale gası naij nöp niñöm, nan si nan naij nöp göl gı mıdlö, gası mıdmagö añ kale dañ gac mıdöp u waiö lö niñbun.

¹² Yad hainö Ademas aka Dijikas hag yunö, nöp am hagö, ne yıñıd auep rö lainım yıñıd Nikopolis daun aumön. Yıbaud göm yıgön gıñab niñ u yad am mıdeinabin ram mınöñ anıbu. *

¹³ Bi ne Sinas lo manö niñöb u aip, bi ne Apolos aip, kalıþ ud aij gımön, adan arnıg gaimil u, nan kale rımnap mıdagainım niñmön ud armil. *

¹⁴ Kraıs niþi bi niþe Krir mıdpal gau, kale wög göl gı mıdlö nan niñeb pılnım. Kale klö göm pör nöp gı aij göl gı mıdöm, wög göl gı mıdöm, nan magö niñöm, niþi bi nan mıdagöp gau kalıþ rımnap niñaböl. *

¹⁵ Daidas. Niþi bi yad aip mıdpun aui nöp, “Mıdpan?” a gıpal. Pen hon Kraıs manö aij niñ udpun rö niñ udöm, hanıþ mıdmagö lıbal gau kalıþ, “Mıdpim?” a gımön.

God kalöp magöñhalö mög niñöm abad mıdainım.

* 3:9: 2Di 2:14,16

* 3:10: Mad 18:15-17

* 3:12: Ep 6:21-22; Kol 4:7-8

* 3:13: Ap 18:24; 1Ko 3:5-6; 16:12

* 3:14: Ep 4:28

Pilimon Pol Pilimon n̄p k̄op kal̄i k̄liñ r̄ika

1 Yad Pol. Kraiſ Jisas n̄p w̄og gainō, ȳip naḡi l̄ilō m̄iḍpin. Yad mam hon Dimodi aip m̄iḍul, kal̄ōp k̄ōp an̄ibi kal̄i k̄liñ r̄ikabul.

Mam aij hon Pilimon, hon w̄og j̄im ñ̄ol ḡipun.

2 Ne u, añ hon Apia u, b̄i hon aip God w̄og kl̄ō ḡōm ḡōp Akipas u, Kraiſ Jisas n̄ibi b̄i n̄ipe ram ne apim God n̄ip sabe ḡipim gau magōñhalō, kal̄ōp k̄ōp i kal̄i k̄liñ r̄ikabul. *

3 God Bapi hon abe, B̄i Kub Jisas Kraiſ abe, kal̄ōp m̄ōg n̄iñmil ud aij ḡimil abad m̄iḍlō, kale agam̄ij m̄iḍ aij ḡi m̄iḍaimim.

N̄ibi b̄i God n̄ip n̄iñ udpal gau kal̄ip m̄iḍmagō l̄iban, a ga

4-5 Ne B̄i Kub Jisas n̄ip n̄iñ udōl ḡi, God n̄ibi b̄i n̄ipe gau kal̄ip magōñhalō m̄iḍmagō l̄iban u ȳip haglō n̄iñem, yad God yad n̄ip sabe ḡōl ḡi, n̄ōp gas̄i n̄iñem p̄ōr n̄ōp aij a ḡipin.

6 N̄ip hagpin, “Bapi. Hon Pilimon aip Kraiſ manō aij u hag am̄i ap̄i gun me, han̄ip n̄ibi b̄i Kraiſ n̄ip n̄iñ udun c̄ig ḡōl ḡi m̄iḍpun gau nan aij n̄iñōn n̄iñōn ñ̄iban u, Pilimon n̄ipe magōñhalō n̄iñ aij ḡiñim,” a ḡipin.

7 Pen mam aij yad Pilimon n̄ōñ! Ne God n̄ibi b̄i n̄ipe gau kal̄ip m̄iḍmagō yab̄i l̄iban u, kale m̄iḍmagō añ kale dan̄ m̄iñ m̄iñ ḡipal. Yad u rō n̄ōp n̄iñem m̄iñ m̄iñ ḡōl ḡi gas̄i halō m̄iḍpin. *

Onesimas n̄ip mulu n̄iñagm̄ōn, a ga

8 Ne God n̄ibi b̄i n̄ipe gau kal̄ip m̄iḍmagō yab̄i l̄iban u n̄iñem, ne yad Kraiſ b̄i n̄ipe mamil m̄ihau m̄iḍpul rō, yad n̄ōp manō kl̄ō hagem ne an̄ig ḡimōn a ḡiñnep.

9 Yad Pol uri b̄i m̄iḍep l̄ibin. Kraiſ Jisas manō aij u hag ñ̄i ajainō, ȳip naḡi l̄ilō m̄iḍpin rō, n̄ōp manō kl̄ō hagn̄ig hagb̄nep u pen n̄ōp an̄ig hagagnabin. Ne b̄i m̄iḍmagō yad m̄iḍpan rō, yad hagnam rō ḡimōn.

10 Pen manō yad u, Onesimas n̄ipe ñ̄i yad ke rō l̄ōp. N̄ōp w̄og ḡōm ar̄ik ara u, aui yad aip naḡi m̄iḍul, Kraiſ manō aij u hag ñ̄iñō n̄iñ udōp u me, yad nap n̄ipe rō m̄iḍpin; n̄ipe ñ̄i yad ke rō m̄iḍōp. *

11 N̄ōd n̄ipe n̄ōp w̄og ḡi ñ̄i aij gagm̄iḍōp; pen uri n̄ipe n̄ōp w̄og ḡi ñ̄i aij ḡōm, ȳip w̄og ḡi ñ̄i aij ḡōm ḡiñab.

12 Pen ñ̄i m̄iḍmagō yad rō u n̄ōp yuabin.

13 N̄ōd hag n̄iñem manō ne u udem rō, n̄ip yuagb̄nep. Kraiſ manō aij hagainō,

ȳip naḡi l̄ilō m̄iḍpin i, ne ap̄ōn ȳip abad m̄iḍaimōn rō laḡōp u, Onesimas ȳip abad m̄iḍaib̄ōp.

14 Pen yad ke Onesimas n̄ip ud m̄iḍeinabin u kabō rō gagnab a gem, n̄ip n̄ōd yuem, n̄ōp hainō hag n̄iñabin. Ȳip lau adō kauyan̄ yun̄ig yumōn.

15 Yad gas̄i n̄iñbin e, God n̄ipe ke ḡō, Onesimas n̄ōp magō pro marap arō ḡōm ar̄ōp u me, uri n̄ōp ado ḡi ap̄ōm ne aip p̄ōr p̄ōr m̄iḍain̄im.

16 Pen m̄iñi n̄ip ȳihariñ naḡi w̄og gep b̄i ne ap n̄iñagnabōn; m̄iñi n̄ip mam m̄iḍmagō hol m̄ihōñ ȳijig ḡōl rō n̄iñnabōn. N̄ipe mam m̄iḍmagō yad yab̄i, pen n̄ipe b̄i naḡi w̄og ḡi ñ̄eb ne m̄iḍōp u me, ne m̄iñ m̄iñ ḡimōn b̄i naḡi w̄og ḡi ñ̄eb aij ap abe, B̄i Kub b̄i n̄ipe mam aij ap abe udnabōn. *

17 An̄ib u, ȳip b̄i n̄iñeb ne yab̄i rō, B̄i Kub w̄og aip ḡipul, a ḡimōn n̄iñban u, ñ̄i Onesimas n̄ip hag ḡiñam a ḡimōn gas̄i u n̄iñagm̄ōn. Yad am̄jknō ȳip ud aij ḡiñnap rō u, n̄ip u rō n̄ōp ud aij ḡimōn.

18 Pen n̄ipe n̄ōp ḡi naij ga aka nan r̄imnap pen ñ̄aga, a ḡimōn, manō r̄imnap m̄iḍain̄im, n̄ip hagagm̄ōn, n̄ip manō an̄ibu ȳip hagm̄ōn. Hagō, yad n̄ōp pen ñ̄iñabin.

19 N̄iñō hagpin rō, hib̄ yad ke k̄ōp halō kal̄i k̄liñ r̄ikem labin. Pen yad Kraiſ manō aij u n̄ōp hag ñ̄iñō ne n̄iñ udmōn, Kraiſ Jisas b̄i n̄ipe m̄iḍpan u, n̄ōp hagagnabin; ne ke n̄iñban.

20 Mam yad. B̄i Kub n̄ip w̄og aip ḡipul rō, hagabin rō n̄ōp ḡimōn. Kraiſ hal̄ip m̄ihōñ ud aij ḡō mamil m̄ihau m̄iḍpul rō, ne an̄ig ḡimōn n̄iñōm yad m̄iñ m̄iñ ḡiñabin.

21 Yad hagpin rō n̄ōp wasō, ne n̄iñban adō u n̄ōp n̄iñmōn, Onesimas n̄ip abe adō an̄ibu n̄ōp ḡiñabōn, a gem, aij a ḡō n̄iñōl ḡi n̄ōp k̄ōp an̄ibi kal̄i k̄liñ r̄ikabin.

22 Manō añ̄i ap m̄iḍōp u hagagpin. Ȳip ram magō raul m̄igan ap n̄iñmōn ud l̄i aij ḡimōn. Kale magōñhalō God n̄ip sabe ḡipim rō, s̄ōl m̄iḍōp naḡi arō gem n̄iñam rō l̄ōp a gem gas̄i halō m̄iḍpin. *

Manō hag jua

23 B̄i ne Epapras u rō n̄ōp Kraiſ Jisas manō hag ñ̄eia, n̄ip naḡi leila, yad aip m̄iḍpul i. N̄ipe n̄ōp “M̄iḍpan?” a ḡōp. *

24 B̄i w̄og j̄im ñ̄ōl ḡipun Mak u, Arisdakas u, Demas u, Luk u n̄ōp “M̄iḍpan?” a ḡipal. *

25 B̄i Kub Jisas Kraiſ kal̄ōp n̄ibi b̄i gau m̄ōg n̄iñōm abad m̄iḍain̄im.

* 1:2: Kol 4:17; 2Di 2:3 * 1:7: 2Ko 7:4 * 1:10: Kol 4:9; 1Ko 4:15 * 1:16: 1Di 6:2 * 1:22: Plp 1:25; 2:24
* 1:23: Kol 1:7 * 1:24: Kol 4:10-12,14; 1Di 4:10-11

Hibru Hibru n̄ibi b̄i Kraiſ lau adō m̄ideila gau kal̄ip kōp kal̄i kliñ r̄ika

God N̄i n̄ipe han̄ip manō aij ña

¹ Nöd God n̄ipe ap̄is bac hon Juda n̄ibi b̄i gau kal̄ip manō hagn̄ig, b̄i manō hagep n̄ipe gau adan ke ke gas̄i ñö, kale n̄iñom hag ñim̄idal.

² Pen ñin hain m̄idpun i, N̄i n̄ipe ke yuö ap̄öm han̄ip manō hag ña. God hagö, N̄i n̄ipe ram m̄inöñ nan gau magöñhalö hadame dagol gau ḡi la. God hagö, N̄i n̄ipe ram m̄inöñ nan gau magöñhalö abad m̄ideinab. *

³ Nap mailö kub halö yab̄i m̄idöp rö u, N̄i u rö nöp mailö kub halö yab̄i m̄idöp. Nap b̄i aigege b̄i rö m̄idöp u, N̄i n̄ipe u rö nöp unbö rö nöp m̄idöp. N̄i manö klö yab̄i n̄ipe hagö, ram m̄inöñ nan gau magöñhalö m̄idep nöp m̄idöp. N̄i n̄ipe ap̄öm, han̄ip n̄ibi b̄i magöñhalö a göm umöm, n̄ibi b̄i magöñhalö gau nan si nan naij ḡipal gau magöñhalö ðk ḡi ke gau yuöm, kauyañ urak ap jak Nap klö ke halö m̄idöp u ñimagö yijig böñ lau adö as̄iköm aip m̄idpil. *

Ejol gau yagol rö m̄idpal; God N̄i me B̄i Kub yab̄i m̄idöp

⁴ God n̄ipe gö, Kraiſ n̄ipe ejol gau rö wasö; n̄ipe B̄i Kub m̄idöp. God Kraiſ n̄ip N̄i yad a ga u, hib n̄ipe ejol hib rö wasö; hib n̄ipe i adö lañol au m̄idöp. *

⁵ God Manö ad̄iñ ap God manö hagöm haga,

“Yad m̄iñi nöp hagabin, ne N̄i yad m̄idpan, yad Nap ne m̄idpin,” a ga.

Pen manö an̄ibu God n̄ipe ejol ap hagaga. *

⁶ Pen N̄i n̄ipe nöd u m̄inöñ naböñ i yun̄ig ga ñin u, God n̄ipe ejol n̄ipe kal̄ip haga,

“God ejol gau magöñhalö hib n̄ipe haglö adö arañ,” a ga. *

⁷ Pen ejol gau manö hagöm God haga,

“God ejol n̄ipe gau gö, ñin ap ȳigön rö udöm aubal.

Wög ḡi ñeb b̄i n̄ipe gau gö, ñin ap mab m̄iñañ rö udöm aubal,” a ga. *

⁸ Pen God n̄ipe N̄i n̄ipe n̄ip manö hagöm haga,

“Ne God. Ne Kiñ pör nöp pör nöp m̄idmön,

n̄ibi b̄i ne gau pör nöp abad m̄ideinabön.

N̄ibi b̄i ne abad m̄idmön, ḡi aij ḡimön, kabö rö nöp ḡimön, abad m̄ideinabön. *

⁹ N̄ibi b̄i ḡi aij ḡilö, ne ñin̄i l̄iban, pen n̄ibi b̄i nan si nan naij ḡilö, ne mulu kal n̄iñban.

An̄ib u, yad, God ne, ḡinö, ne nöp B̄i Kub ke yab̄i m̄idpan; b̄i n̄iñeb ne gau mo ne gau m̄idpal,” a ga.

¹⁰ God manö r̄imnap halö hagöm haga, “B̄i Kub, ne ke hadame dagol gau nöp m̄idmön, m̄inöñ naböñ il i ḡi löm, kumi kabö au ñimagö ne ḡi lina. *

¹¹⁻¹² Nan an̄ib gau magö ap m̄idöm, ur ḡin̄ig gab, pen ne m̄idep nöp m̄ideinabön.

Nan an̄ib gau, wañj pap̄il l̄i lugö, ud as̄ik ke au löm, ḡisön n̄ibö rol ḡipal rö ḡinabön.

Pen ne B̄i Kub, nöd m̄idm̄idan rö, uri an̄ib unbö rö nöp m̄idpan; ke ap lagnabön; uri m̄idpan rö hainö an̄ib unbö rö nöp pör nöp m̄ideinabön,” a ga.

¹³ God Manö ad̄iñ ap God manö hagöm haga,

“Ne ñimagö yijig böñ yad aui as̄ik m̄idö, nan n̄ihön n̄ihön nöp kauaſ mauaſ rö m̄idöp gau magöñhalö, rala m̄igan ne gau l̄nabin,” a ga.

Pen manö an̄ibu God n̄ipe ejol ap hagaga. *

¹⁴ An̄ib u, ejol gau n̄ihön rö m̄idpal? God kal̄ip hag yuö, n̄ip wög ḡi ñöl ḡi, n̄ibi b̄i Kraiſ ud kam̄iñ yuö kumi kabö adö lañ au God aip pör nöp kam̄iñ m̄ideinaböl gau kal̄ip ḡi ñibal. *

2

God han̄ip uda u nan kub yab̄i

¹ An̄ib u, manö hag ñilö n̄iñbun u, n̄iñ ud p̄idöñ gun, gas̄i n̄iñöl ḡi nöp m̄idaiun. Pen n̄iñ ud aij gagnabun u, gas̄i piral r̄imnap n̄iñun, manö piral böñ gau arun rö löp.

² Ejol gau nöp lo manö u damöm, Moſis n̄ip ñila u pen manö an̄ibu manö n̄iñö nöp m̄idö n̄iñöl ḡi, n̄ibi b̄i manö an̄ibu magö ap hagöp rö gagla gau abe, n̄ibi b̄i magö ap r̄ib r̄ikla gau abe, ilön pen udla. *

³ An̄ib u, hon God N̄i n̄ipe manö aij dauöp u arö ḡinabun u, hon kam̄iñ arun rö lagnab. B̄i Kub n̄ipe ke manö an̄ibu

* 1:2: Jon 1:3 * 1:3: Ap 2:33-34; Kol 1:20; Hib 8:1 * 1:4: Plp 2:9 * 1:5: Ap 13:33; 2Sa 7:14; 1Kr 17:13 * 1:6: Ro 8:29 * 1:7: Sam 104:4 * 1:8: Sam 45:6-7 * 1:10: Sam 102:25-27 * 1:13: Sam 110:1 * 1:14: Sam 34:7; 91:11 * 2:2: Gal 3:19

dap auö, n+bi b+ manö n+pe an+bu n+ñla gau, han+pan manö n+ñö yab+ñ an+bu n+ñmim a göm, hag ñ+ aij g+la. *

⁴ Pen gas+ kale u nöp n+ñöm hagagla; God kal+ip aip m+idö n+ñöl g+, nan n+ñeb n+ñagep rö r+mnap göl g+, nan gagep rö r+mnap göl g+, han+ip hag ñ+la. God gas+ n+pe ke n+ñöm, Ana U+ n+pe u n+bi b+ r+mnap nan aij ñö ke yab+ñ geila u, u rö nöp n+ñno. An+bu u me, Krais manö aij u n+ñö yab+ñ hagaböl a gun n+ñbun. *

Jisas han+ip rau adog udöm han+ip añ mam yad a göp

⁵ Pen God han+ip ud n+pe aip kumi kabö ado lan+ au pör nöp m+ideinabun manö hag-pin adö u, ejol gau b+ kub adö lan+ol rö, hon yagol rö m+idageinabun.

⁶ Manö adö an+bu, God Manö u kal+ kñiñ r+köm hagla,

“God. Ne n+bi b+ gau kal+ip gas+ n+ñmön udpan.

Pen kale ne ke rö m+idagpal; kale n+bi b+ y+har+ñ rö u, ne n+ñhön g+ñ+g kal+ip abad m+id aij g+pan? *

⁷ Ne gaina, magö ulep ap ejol gau b+ kub rö m+ideila,

n+bi b+ gau yagod au rö m+ideila u pen m+ñi n+bi b+ gau kal+ip gö, kale hib m+idö,

⁸ nan magöñhalö gau abad m+ideinaböl,” a g+la.

God gö n+bi b+ nan magöñhalö gau abad m+ideinaböl a g+la u, hon n+ñbun nan magöñhalö n+bi b+ mo kale au m+idnab. Pen m+ñi hon n+ñbun nan magöñhalö n+bi b+ mo kale au m+idagöp.

⁹ Pen Jisas ga u n+ñbun. God Jisas n+ip yuö m+ñnön naböñ adö il i apöm m+ideia ñ+n u, ejol gau n+bi b+ kub rö m+ideila; Jisas n+pe b+ y+har+ñ pro rö m+ideia. Pen God n+pe n+bi b+ mög n+ñöb rö, Jisas n+bi b+ magöñhalö gau ud kam+ñ yunam a göm ilön kub udöm umö, God gö m+ñi B+ Kub mailö halö m+idö n+ñöl g+, hib n+pe haglö adö arab. *

¹⁰ God n+pe nan gau magöñhalö g+ löm abad m+idöp u, n+bi b+ iru nöp ud ram m+ñnön aij yab+ñ n+pe u ud l+ñ+g. Jisas yuö apöm ilön ke yab+ñ udö, God n+ip ka aij ke yab+ñ n+pe ke u ña. N+ñhön g+ñ+g: Jisas n+pe ke ga manö aij u n+ñ udöm, n+bi b+ iru nöp ka aij ke yab+ñ an+bu Jisas aip am m+ideinaböl.

¹¹ Pen n+bi b+ nan si nan naij gac u ñk g+ yuab B+ an+bu abe, n+bi b+ uri gac halö m+idagpal gau abe, Nap kale añ+. An+bu u,

Jisas n+bi b+ an+bu gau kal+ip añ mam yad b+ gau a göm hagö nable gagöp. *

¹² Jisas n+pe God n+ip haga,

“Añ mam b+ yad gau kal+ip aiud nöp u ud ñ+nabin;

nöp sage g+ñ+g magum gun, k+map hagöl g+,

hib ne hagnö adö arnab,” a ga. *

¹³ Pen manö ap haga,

“God n+pe y+ip abad aij g+ñab a g+ gas+ u n+ñem

gas+ halö m+ideinabin,” a ga.

Pen manö ap haga,

“God ñ+ pai y+ip ña gau aip m+idpin i,” a ga.

*

Krais n+bi b+ udnam a göm, b+ rö löm, aua

¹⁴ Ñ+ pai haga an+bu gau kale n+bi b+ u me, n+pe b+ yab+ñ ap löm apöm, Seden n+bi b+ ñ+ip g+ udö umbal b+ u n+ip al pak l+ñ+g uma. *

¹⁵ An+g gö me, n+bi b+ umnabun a göm pör nöp gas+ m+ilö löm b+ nag+man rö m+ideila gau, kal+ip hub+ik yuö pör pör nöp kam+ñ m+idaiöl rö löp.

¹⁶ Pen Krais an+g ga u, ejol gau ud aij g+ñam a göm gaga; Ebrahim ñ+ pai ud aij g+ñam a göm an+g ga.

¹⁷ Adö an+bu nöp, Krais apöm hon añ mam n+pe m+idpun rö b+ yab+ñ löm, b+ God n+ip nan sabe gep aij yab+ñ u m+idöm, n+bi b+ m+id aij gagpal gau kal+ip mög n+ñöm ud aij göm, pör nöp God n+ip wög g+ ñ+ aij göl g+ m+idö, God n+pe n+bi b+ nan si nan naij g+pal gau gac an+bu n+ñöm arö g+ñab.

¹⁸ Pen apöm m+ñnön naböñ adö il i m+idöm, han+pan marö n+ñhön n+ñhön göp u, n+ip u rö nöp gö me, n+pe ke n+ñ aij göp rö, han+pan mög n+ñöm abad m+id aij g+ñab.

3

Jisas b+ kub; Mos+is b+ pro

¹ Añ mam b+ yad. God kalöp u rö nöp manö aij n+pe hagö, hon God n+bi b+ n+pe ke m+idpun. Jisas n+pe b+ God manö aij dam ñeb b+ u. Jisas n+pe b+ God n+ip nan sabe gep b+ kub yab+ñ u. Jisas manö aij n+ñ udun, God Manö hagöp rö nöp g+ñ+g gun u, n+pe pör nöp han+pan g+ ñöb. An+bu u, kale pör nöp Jisas n+ip nöp gas+ n+ñöl g+ m+idaimim. *

² Mos+is God manö haga u n+ñöm God n+bi b+ n+pe udöm abad m+id aij g+im+idöp. An+g unbö rö nöp Jisas God manö haga u n+ñöm magöñhalö g+ aij ga. God Jisas n+ip wög an+bu hagla.

³ B+ ap ram g+ l+ñab u, ram hib haglö adö aragnab; b+ ram g+ l+ñab b+ an+bu nöp

* 2:3: Hib 10:29; 12:25 * 2:4: Mak 16:20; 1Ko 12:4,11 * 2:6: Sam 8:4-6 * 2:9: Plp 2:8-9 * 2:11: Mad 25:40
* 2:12: Sam 22:22 * 2:13: Ais 8:17,18 * 2:14: 1Jn 3:8; Rep 12:10 * 3:1: Hib 4:14; 7:26; Nab 12:7

hib nıpe haglö adö arnab. Adö anıbu rö nöp, God Mosıs nıp ud aij göm gö, nıbi bı Mosıs bı kub a gıpal; pen Jısas hib kub yabıf mıdöp rö, nıbi bı hib nıpe haglö adö lanol au aranj.

⁴ Ram haneb ap ke waiö lagöp; bı geia mıdöp. Adö anıbu rö nöp, nan nıhön nıhön mıdöp gau magöñhalö God nıpe geia mıdöp.

⁵ Mosıs God nıbi bı nıpe anı au wög gı fı aij göl gı, God hanıp hainö manö nıhön hagnab u, manö aij rımnap hag fıa. *

⁶ Pen Kraıs God Nı nıpe yijig göl mıdöp u me, hanıp God fı nıpe mıdpun gau, bı ram nap nıbö rö mıdöm abad mıd aij göp. Nan aij hainö udnabun u nıñ udun gası halö mıdeınabun u, nıbi bı nıpe nöp mıdeınabun.

God manö aij u nıñ udöl gı gımım, arö gıgımım

⁷ Anıb u, Ana Uf haga rö nıñun. Nıpe haga,

“Nıñ i God manö apdı nıñeınabım u, manö nıpe u nıñ udmım. *

⁸⁻⁹ Napıs nahai bı hadame nöp, mı fıñ juöl mıñau ram mınöñ kabö nöp mıdöp anı gau mıdlö, kalıp nan gagep rö gau göl gı, abad mıd aij gainö u pen

God nıpe hanıp nıhön gıñab a göm, manö yad u nıñagöm,

gası kale ke nöp nıñöm gılö armıdöp. Napıs nahai bı gıla rö u, kale God manö hag juagmım. *

¹⁰ Anıg gılö, yad napıs nahai bı gau nıñnö mulu lugö hagnö,

‘Kale pör nöp yıp jı nıñöm, manö yad hain gagpal,’ a gıñö.

¹¹ Anıg gıla u, yad kalıp nıñnö mulu lugö, ‘Ram mınöñ aij aramöm, yad aip mıdöm,

ake löm mıd aij göl a gıñö u, aragnaböl,’ a gıñö.

Manö klö hagem böñ nöp wasö gıñö!” a ga. *

¹² Anıb u, anı mam bı. Nan sı nan naij gımım, God kamıñ mıdöp u manö nıpe u arö gımım, gası kale ke nıñmım rö löp u, nıñ aij gımım.

¹³ God Manö adıñ hagajın u, “Nıñ i God manö apdı nıñeınabım u, manö nıpe u nıñ udmım,” a göp. Anıb u, urı hon “Nıñ i” mıdpun u, pör pör fıñ anı anı nañın namam gau aip Kraıs manö aij u hag amıl apıl göl gı, pen pen hag fıñmım, gası halö mıdımım. Wasö u, Seden kalöp nan sı nan

naij gep manö pıral rımnap hagöm kalöp fıp gı ud arö Kraıs manö aij u arö gıñabım.

¹⁴ Nöd Kraıs manö aij nıpe u nıñun, manö nıpe nıñ ud pıdöñ gun, nıp cıg aij gıno u rö, hainö pör nöp klö gun anıb unbö rö nöp Kraıs manö aij nıpe u nıñ ud pıdöñ gun, nıp cıg aij gun gası halö mıdeınabun u, Kraıs nıbi bı nıpe mıdun nıp aip jım fıñ wög gıpun.

¹⁵ God Manö adıñ hagajın u hagöp, “Nıñ i God manö apdı nıñeınabım u, manö nıpe u nıñ udmım.

Napıs nahai bı hadame nöp, God nıpe hanıp nıhön gıñab a göm, manö yad u nıñagöm,

gası kale ke nöp nıñöm gılö armıdöp. Napıs nahai bı gıla rö u, kale God manö hag juagmım,” a ga. *

¹⁶ Mosıs nıpe Isrel nıbi bı nöp udöm İjjı nıbö daua nıbi bı anıb gau magöñhalö God manö nıñöm jı nıñla. *

¹⁷ Mı fıñ juöl mıñau Isrel nıbi bı nöp nan sı nan naij gı mıdlö, God kalıp mulu lugöl gı mıdö nıñöl gı, ram mınöñ kabö nöp mıdöp anı gau mıdöm iru nöp um hakla. *

¹⁸ Pen Isrel nıbi bı nöp pör nöp God nıp jı nıñöm, manö nıpe hagöp rö gagla u me, God nıpe manö klö hagöm, “Yad kalöp nıñnö mulu lugö, ram mınöñ aij arammım, yad aip mıdımım ake lımım mıd aij gımım a gıñö u, aragnabım,” a göm, böñ nöp wasö ga.

¹⁹ Anıb u nıñbun, manö nıpe nıñ udagla u me, am ram mınöñ aij ake löm mıd aij gıblap au aröl rö laga.

4

¹ “Kale ram mınöñ aij arammım, yad aip mıdımım ake lımım mıd aij gıñabım,” a ga manö u Isrel napıs nahai bı nıñ udagla. Pen urı God hanıp nöp manö nıñö anıbu hagöp. Anıb u, kale magöñhalö nıñ aij gımım, hon magöñhalö ram mınöñ aij arammım, God aip mıdun ake lun mıd aij gun, a gı gası nıñmım. Nıñ aij gıpe, God kalöp nıbi bı anı ap, nan aij nöp fıñnabın a gıñö u udagnabön, a gıgnım.

² God gö Kraıs manö aij u Isrel nıbi bı kalıp hag fıñlö nıñla rö, hanıp u rö nöp Kraıs manö aij u hag fıñlö nıñno. Pen Isrel nıbi bı Kraıs manö aij u nıñöm, nıñö hagöp a göm, nıñ udagla. Anıb u, Kraıs manö aij u kalıp gı fıaga.

³ Pen hon nıbi bı Kraıs manö aij u nıñun, nıñö hagöp a gun nıñ udpun gau, “Kale ram mınöñ aij arammım, yad aip mıdımım ake lımım mıd aij gıñabım,” a ga u, manö nıñö anıbu haga rö gıñabun. God haga,

* 3:5: Nab 12:7 * 3:7: Sam 95:7-11 * 3:8-9: Eks 17:7; Nab 20:2-5 * 3:11: Nab 14:21-23 * 3:15: Hib 3:7-8

* 3:16: Nab 14:1-35 * 3:17: 1Ko 10:10

“Anig gila u, yad kalip nijnö mulu lugö,
‘Ram mñnönj aij aramöm, yad aip
mñdöm,
ake löm mñd aij göl a gñnö u, aragnaböl,’ a
gñnö.

Manö klö hagem böñ nöp wasö gñnöl!”
a ga.

God anig haga u pen nipe hadame dagol
gau ram mñnönj i gñ laga ññn u, nan
magöñhalö gñnab gau magöñhalö hadö gasi
nññöm gñnabin a ga. *

⁴ God Manö u adññ ap amgö li nññmön,
ññn mudun u manö rñmnap nññnabön.
Manö anñbu kalñ klññ rñköm hagla, “God
ññn unbö kagoñ jññ ram mñnönj nan gau
magöñhalö gñ li haköm, ññn mudun jññ u
ake lñnam a göm, yñharññ mñdeia,” a gñla.
*

⁵ Pen God Manö adññ mñdö nöp hagajññ
anñbu, God haga, “Ram mñnönj aij aramöm,
yad aip mñdöm, ake löm mñd aij göl a gñnö
u, aragnaböl,” a ga. *

⁶ God gö Kraiss manö aij u Isrel nñbi bñ
kalip hag ññla pen nññöm, nññö hagöp a
göm, nññ udagla. Anñb u me, ram mñnönj
aij aramöm, God aip mñdöm ake löm mñd
aij gñblap u, aragla. Pen nñbi bñ ke nñbö
rñmnap arnaböl.

⁷ Anñb u, nñbi bñ manö nipe nññöm arö
gñla gau umlö, mñ iru nöp inö, bac ñññ
Depid God Manö kalñ klññ rñköm, manö
magö uri nöp hagajññ u hagöm haga,
“Ñññ i God manö apdi nññeñnabim u,
manö nipe u nññ udmim.

God manö nipe nññmim
iru göp a gñmim jñ nññagmim,” a ga.

Pen God kauyañ u, “Ñññ i” a ga u me,
hon nññbun, ñññ nape nñbi bñ udnab ñññ u
auagöp; mñdep nöp mñdöp. *

⁸ Pen kale hagnabim, “God hadame nöp,
‘Ram mñnönj aij arammim, yad aip mñdmim
ake lñmim mñd aij gñnabim,’ a ga u, bñ kub
Josua apñs bac bñ kalip dam ram mñnönj
Kenan arö, mñd aij gñla adö u haga,” a
gñnabim. Pen ñññ anñbu nöp hagaga; kale
amöm ram mñnönj Kenan mñdlö nññöl gñ,
manö anñbu kauyañ haga. *

⁹ Anñb u, God nipe ñññ mudun u ake löm
mñd aij ga rö, nñbi bñ nipe u rö nöp ake löm
mñd aij gñnaböl.

¹⁰ God ñññ kagoñ jññ wög göm, ñññ mudun
jññ u ake löm yñharññ mñdeia rö, nñbi bñ an
an God ram mñnönj aij au arnaböl gau, kale
anñb unbö rö nöp wög geila u arö göm, ake
löm, yñharññ am nipe aip mñd aij gñnaböl. *

¹¹ Anñb u, ram mñnönj aij anñbu aramun,
God aip mñdun ake lun mñd aij gñnabun a

ga manö u, klö gun, nññ ud pñdönj gun, God
Manö hagöp rö nöp göl gñ mñdaiun. Anñg
unbö rö gñnabun u, Isrel nñbi bñ nöd God
manö haga u nññ udagöm ram mñnönj aij
aragöm, ap lug pakla rö u, hon nñbi bñ aññ
ap unbö gagnab.

¹² Nññön gññg: God Manö u kamññ nöp
mñdöp. God Manö u, nan nññön gññg
gñnab. Ru mñlö kid gau magöñhalö kañ
göp; God Manö u kid yabiñ. Anñ hanñp yañ
amöm, gasi rñmñd mñdmagö ke löm ana ke
löm gñnab; anñ hanñp yañ amöm, le got ke
löm le cñl ke löm gñnab; anñ hanñp yañ amöm,
gasñ aij nññbun aka gasñ naij nññbun u, ud
höñ lö nññ aij gñnabun. *

¹³ Nññön nññön gñnabun gau, God nññ
mñdö nññöl gñ gñnabun; agamñj pñ göl gun rö
lagöp. Pen nipe nöp hanñp manö kub göm,
nññön nññön gñpun manö u hag nññö nññöl
gñ nñp hag ññnabun.

*Jisas God nñp nan sabe gep Bñ Kub yabiñ
mñdöp*

¹⁴ Anñb u, God Nñp Nan Sabe Gep Bñ Kub
Yabiñ hon u, God Nññ nipe Jisas u, amöm Nap
aip mñdöp rö, Kraiss manö aij nññ udpun u,
nññ ud pñdönj göl gñ mñdaiun. *

¹⁵ God Nñp Nan Sabe Gep Bñ Kub Yabiñ
hon u apöm mñnönj ññ i mñdmñdöp rö, nan si
nan naij hanñp ñññ gñ ud arññm rö löp gau
abe, marö hanñp nññön nññön göp gau abe,
nñp u rö nöp ga u pen nipe gñ naij gaga.
Anñb u, marö nññön nññön hanñp gñnab u,
God Nñp Nan Sabe Gep Bñ Kub Yabiñ hon u
nññ aij göp rö, hanñp mög yabiñ nññöm,

¹⁶ bñ anñ nñbö hon aij yabiñ u mñdöp. Anñb
u, hon gac halö mñdpun u, God anñññ göp
Bñ u nñp pññññ gun, arö gagun. God hanñp
mög nññöm, Nññ nipe nñp yuö apöm uma rö,
God sea Kññ asik mñdöp söñ au areinabun
u, nipe hanñp mög nññöm ud aij göm abad
mñd aij gö agamñj mñd aij gñnabun. *

5

¹ Bñ God nñp nan sabe gep bñ kub gau
magöñhalö, bñ yñharññ nñbi bñ anñ gau nñbö
u pen God kalip hag lö, bñ anñ nñbö mñdöm
wög nipe u gñpal. Nñbi bñ nan si nan naij
gñpal u nññöm, kaj meme aka kaj sipsip dap
bñ God nñp nan sabe gep bñ kub ññlö, kale
pen bñd adö u pak lauöm, God nñp sabe gñ
ññbal. Wög kale ap pen, nñbi bñ God nñp
gasñ nññöl aij gö, nan rñmnap dap bñ God
nñp nan sabe gep bñ kub ññlö kale nan anñb
gau God nñp sabe gñ ññbal.

²⁻³ Pen bñ God nñp nan sabe gep bñ kub
anñb gau, bñ yabiñ gau me, kale ke u rö
nöp nan si nan naij gñpal. Anñb u, nñbi bñ

* 4:3: Sam 95:11; Hib 3:11 * 4:4: Jen 2:2 * 4:5: Sam 95:11 * 4:7: Sam 95:7-8 * 4:8: Dud 31:7; Jos 22:4

* 4:10: Hib 4:4 * 4:12: Ep 6:17; Rep 1:16; 19:13-15 * 4:14: Hib 3:1; 10:23 * 4:16: Hib 10:19

rɪmnap gau nan si nan naj kale gɪpal u abe, kale ke nan si nan naj gɪpal u abe gasɪ nɪŋɔm God nɪp nan sabe gɪ ɲɪbal. Anɪb u, nɪbi bɪ nɪŋ aij gɪppal gau ap lug paknɪg rɔ geinabɔl u, God nɪp nan sabe gep bɪ kub u kalɪp mɔg nɪŋɔm, manɔ hain hagpal. *

4 Kale ke, bɪ kub mɪdno a gɔm, wɔg anɪbu udagpal; God Eron nɪp hag lɔ wɔg anɪbu gɪmɪdɔp rɔ, kalɪp anɪg unbɔ rɔ nɔp hag lɔ gɪpal. *

5 Adɔ anɪbu nɔp, Kraiss nɪpe ke, yad bɪ God nɪp nan sabe gep bɪ kub yabɪl mɪdeinam a gɔm hagaga; God nɔp nɪp haga, "Ne Nɪ yad; mɪɲɪ yad Nap ne," a ga.

6 Pen God Manɔ u adɪŋ ap amgɔ lɪ nɪŋun, God manɔ ap halɔ haga u nɪŋbun. Nɪ nɪpe nɪp haga,

"Melkisedek nɪpe yɪp nan sabe gep bɪ mɪdmɪdɔp rɔ u, ne yɪp nan sabe gep bɪ pɔr pɔr nɔp mɪdeinabɔn," a ga. *

7 Pen Jisas mɪnɔŋ nabɔŋ adɔ il i mɪdɔm, nɪp alnɪg geila, Nap nɪp mɪtɔŋ gɔl gɪ, meg mɪgan dap ranɔm sabe gɔl gɪ mɪdeia. Nap nɪp hag nɪŋɔm haga, "Yɪp abad mɪdaimɔn. Pen anɪg anɪg gɪmɔn hagagabin; ne ke nɪŋban rɔ yɪp gɪmɔn," a ga. Jisas anɪg hagɔ, God manɔ nɪpe nɪŋɔm, hag nɪŋa rɔ nɔp ga. *

8 Jisas nɪpe God Nɪ nɪpe yabɪl u pen nɪpe mɪŋɔr udɔm uɪham mɪdmɪdɔp u, yad aige gɔ Nap manɔ hagnab rɔ gɪnabin a gɪ gasɪ nɪŋɔm, anɪg unbɔ rɔ nɔp geila.

9 Pen Nap manɔ nɪhɔn haga, magɔŋhalɔ ga u me, nɪpe nɪbi bɪ manɔ nɪpe nɪŋ udɔm hain gɪpal gau ud asɪk yuɔ, kale ram mɪnɔŋ aij kumi kabɔ adɔ laŋ au aramɔm pɔr pɔr nɔp kamɪŋ nɔp mɪd aij gɪnabɔl.

10 Pen adɔ anɪbu nɔp, God Jisas nɪp haga, "Melkisedek nɪpe yɪp nan sabe gep bɪ mɪdmɪdɔp rɔ u, ne yɪp nan sabe gep bɪ kub yabɪl mɪdeinabɔn," a ga.

God manɔ yuɔ yabɪl u nɪŋ aij gɪmim, nɪŋ ud pɪdɔŋ gɪmim

11 Manɔ kalɪ klɪɲ rɪkabin anɪb i rɔ iru mɪdɔp u pen yɪŋɪd nɪŋagpim u rɔ, uɪham hagnɔ nɪŋnabim.

12 Kalɔp God Manɔ pɔr hag ɲɪbun u nɪŋ aij gɪmim nɪbi bɪ rɪmnap kalɪp hag ɲɪbep u pen yɪŋɪd nɪŋagpim rɔ, manɔ nɔd nɪŋeb gau kalɔp kauyan hag ɲun rɔ lɔp. Mɪɲɪ nan klɔ ɲɪŋbep rɔ u pen ci ɲɪŋ nɔp mɪdpim. *

13 Nɪ pɪŋaŋ ci ɲɪŋ nɔp mɪdpal gau, nagɪ adɔ u aij, nagɪ adɔ u naj a gɔm nɪŋagpal.

14 Pen nɪbi bɪ gasɪ halɔ gau gɪ damɔm, adɔ u gep, adɔ u gagep a gɔm nɪŋ aij gɪpal. Kale nan magɔ yabɪl ɲɪŋbal.

6

God manɔ yuɔ u nɪŋ udun

1 Kraiss manɔ aij kalɔp pɔr hag ɲɪbal gau, kauyan hagem kauyan hagem hagagnabin. Ram gɪnɪg, padɔ bɪnɪŋ gɔm kauyan ud juɔm, kauyan u bɪnɪŋ gɔm, kauyan u bɪnɪŋ gɔm gɪppal. Anɪb u, hon ke nɔp klɪɲ aij gun me, God nɪbi bɪ nɪpe mɪdeinabun a gun gasɪ nɪŋmɪdun u bɔŋ nɔp arɔ gun, God Nɪ nɪpe nɪp yuɔ hanɪp a gɔm uma manɔ aij u bɔŋ nɔp nɪŋ udun. Padɔ u ud juɔl, rol gɔl, ud juɔl, rol gɔl, unbɔ gagun.

2 Nɪg pakpal manɔ u; God kalɪp ud aij gɪnɪm a gɔm ɲɪmagɔ nabɪc adɔ lɪbal manɔ u; nɪbi bɪ umɔm urakpal manɔ u; God nɪbi bɪ magɔŋhalɔ manɔ kub hagɔm kalɪp nɪme lɔ rɪmnap ilɔn pɔr udnabɔl manɔ u; manɔ anɪbu kauyan hagagnabin. Kraiss manɔ aij nɔd nɪŋbe anɪb gau, gasɪ nɪŋ nɔp mɪdɔl gɪ, Kraiss manɔ aij rɪmnap halɔ nɪŋnabim u aij.

3 Anɪb u, God hanɪp abad mɪdɔ nɪŋɔl gɪ, Kraiss manɔ aij rɪmnap halɔ hag ɲɪno nɪŋnabim.

4 Nɪbi bɪ Kraiss manɔ aij nɪpe nɪŋ udɔm, hainɔ arɔ gɪnabɔl gau, kale kauyan nan si nan naj gɪpal u mɔg nɪŋɔm, Kraiss manɔ aij nɪpe u nɪŋ udagnabɔl. Kale God mailɔ aij nɪpe u hadɔ nɪŋla; God nan aij kumi kabɔ adɔ laŋ nɪbɔ ɲɔb u hadɔ nɪŋla; Ana Uɪ nɪpe kalɪp aŋ daŋ hadɔ aua.

5 God Manɔ aij u dɔ yabɪl gɔp u hadɔ nɪŋla; God nɪpe nɪbi bɪ ram mɪnɔŋ il i abad mɪdnɪg gab u, klɔ nɪpe u hadɔ nɪŋla.

6 Nan anɪb gau magɔŋhalɔ hadɔ nɪŋla u pen Kraiss manɔ aij u arɔ gɪla. Anɪb u, kale kauyan nan si nan naj gɪpal u mɔg nɪŋɔm, Kraiss manɔ aij nɪpe u nɪŋ udagnabɔl. Nɪhɔn gɪnɪg: God Nɪ nɪpe u kauyan mab kros ba laŋ al pak lɪlɔ nɪbi bɪ gau nɪp hag junabɔl. *

7 Mɪnɔŋ au yɪŋ yɪmlɔ, mɔŋ pakɔl gɪ pakɔl gɪ, yɪŋ ran aij gɔm nan magɔ pɪl aij gɔ, nɪbi bɪ ɲɪ pai wɔg anɪbu ɲɪŋnɪg gabɔl gau ɲɪŋɔl. Anɪg gɔ God mɪnɔŋ anɪbu ɲɪɲɪ lɔm nan aij ɲɪnab.

8 Pen mɪnɔŋ au yɪŋ yɪmlɔ, mɔŋ pakɔl gɪ pakɔl gɪ, kɪpɪ kalɪ kalɪ halɔ gau nɔp ranɔ, nan magɔ pɪlagnab u, mɪnɔŋ anɪbu mɪnɔŋ naj yabɪl. God mɪnɔŋ anɪbu manɔ klɔ hagɔ mab ke yan innɪm rɔ lɔp. *

9 Pen bɪ nɪŋeb aij yad gau. Manɔ kub rɔ hagabun u pen kale ke Kraiss manɔ aij u arɔ gɪpim a gun hagagabin; nɪŋ aij gɪmim a gun hagabun. Nɪhɔn gɪnɪg: Kraiss nɪbi

* 5:2-3: Lep 9:7; 16:6 * 5:4: Eks 28:1 * 5:6: Sam 110:4; Hib 6:20; 7:1 * 5:7: Mad 26:36-46; Plp 2:6-8 * 5:12: 1Ko 3:1-3 * 6:6: Mad 12:31; Hib 10:26-27; 1Jn 5:16 * 6:8: Jen 3:17-18

7

bɪ nɪpe mɪdmim, nɪbi bɪ nɪpe gau gɪpal rō gɪpim u nɪɲbun.

¹⁰ God halōwałō gagnab; hagōp rō nōp gɪnab. Kale nōd God nɪp wōg gɪmim, mɪdmagō lɪmim, nɪbi bɪ nɪpe kalɪp ud aij gɪmim gɪ nɪbe u abe, mɪnɪ u rō nōp ud aij gɪmim gɪ nɪbim u abe, nɪpe haut gagnab. *

¹¹ Pen hanɪp aij gɪnab u, kale magōɲhalō adō anɪbu nōp pōr nōp gōl gɪ mɪd dammim mɪd dammim, amun God aip pōr nōp mɪd aij gun a gɪmim gasɪ nɪɲbim rō, gɪnab.

¹² Kalōp iru maru gɪnɪm rō lōp u, nɪɲ aij gɪmim. Krais manō aij nɪpe u nɪɲ ud pɪdōɲ gōm, marō auō klō gōm gasɪ halō mɪdpal nɪbi bɪ gau, God nan aij nɪnabin a ga u udnabōl. Kale anɪb unbō rō nōp gōl gɪ mɪdpe, kalōp nan aij anɪbu nɪnab.

¹³ God bac ilaɲ Ebrahim nɪp manō nɪɲō u hagnɪg, bɪ kub God rō ap halō mɪdageia nɪɲōm, nɪbi bɪ rɪmnap hib kale hagaga; hib nɪpe ke hagōm haga.

¹⁴ “Yad mɪdpin rō, nōp manō nɪɲō yabɪɪ hagabin, nōp abad mɪdnō nɪɲōl gɪ, nɪbi bɪ ne iru yabɪɪ mɪdeinabōl,” a ga. *

¹⁵ Ebrahim manō nɪpe anɪbu nɪɲōm, agamɪj abad mɪdō mɪdō, God nan aij haga u uda.

¹⁶ Hon nɪbi bɪ, manō klō nɪɲō yabɪɪ hagnɪg, bɪ kub ap hib nɪpe haguɲ, nɪɲō yabɪɪ hagabun a gɪpun. Anɪg gɪno, nɪbi bɪ gau nɪɲōm, u rō nōp u nɪɲō yabɪɪ hagabōl a gal.

¹⁷ Anɪbu rō, God hib nɪpe ke hagōm, “Yad mɪdpin rō, nōp manō nɪɲō yabɪɪ hagabin,” a ga u, nɪbi bɪ gau nɪ pai yag daunabōl gau, yad gasɪ hain nɪɲem adō ke gagnabin u, nɪɲ aij gōl a gōm, manō anɪbu rō haga.

¹⁸ Anɪb u, hon nɪbi bɪ nan si nan najj gun, pɪnɪg God nɪp lau adō aubun gau, nɪɲō nōp nan aij kalɪp nɪnabin a ga u udnɪg gabun a gun, gasɪ halō mɪdaiun. God hib nɪpe ke hagōm, yad mɪdpin rō, a ga; nōp manō nɪɲō yabɪɪ hagabin, a ga. Manō mɪhōp haga u, God manō piral hagnɪm rō lagōp. Ke gagnab. *

¹⁹ God Ram Magō Raul Mɪgan Uɪ Ke Yabɪɪ u waɲɪ bad yuō yuō gō, nɪp amgō nɪɲagpun u pen manō nɪɲō yabɪɪ u hagō, gasɪ aɪn anɪbu nōp nɪɲun, gasɪ halō nɪp abad mɪdpun. Manō nɪɲō yabɪɪ anɪbu, God ram magō raul mɪgan nɪpe u arōp u me, kabō klō rō mɪdōp; an aɲa gagnab. *

²⁰ Melkisedek nɪpe bɪ God nɪp nan sabe gep bɪ mɪdmɪdōp rō u, Jisas nɪpe God Nɪp Nan Sabe Gep Bɪ Kub Yabɪɪ hon u lōm, God Ram Magō Raul Mɪgan Uɪ Ke Yabɪɪ u nōd amōm, hanɪp a gōm Nap nɪp sabe gōl gɪ mɪdōp. Nɪpe God Nɪp Nan Sabe Gep Bɪ Kub Yabɪɪ pōr pōr nōp mɪdeinab.

Kɪɲ ap bɪ God nɪp nan sabe gep bɪ mɪdmɪdōp

¹ Melkisedek anɪbu nɪpe Kɪɲ mɪdōm, nɪbi bɪ ram mɪnōɲ Salem abad mɪdōl gɪ, bɪ God klō halō yabɪɪ u nɪp nan sabe gep bɪ u u rō nōp mɪdmɪdōp. Pen Kɪɲ rɪmnap apōm, bac ilaɲ Ebrahim nɪp gɪ najj geila, kalɪp yu gɪ yuōm, nan aij aij kale gau dap auō nɪɲōl gɪ, Melkisedek apōm nɪp adan aɲ au nɪɲōm, God nɪp sabe gōm, Ebrahim nɪp abad mɪdaimōn a ga. *

² Melkisedek anɪg ga nɪɲōm Ebrahim nan pɪɪ gɪ daua gau, magōɲhalō nɪme lɪ Melkisedek nɪp magō aɪn ap nōm, nɪpe ke magō unbō aɲɪp laɲ uda. Pen Melkisedek hib nɪpe u il mɪhōp mɪdōp. Hib nɪpe Melkisedek u ud ado gōm, “Kɪɲ Aij Yabɪɪ Nōp Gōp” a gɪpal. Pen nɪpe ram mɪnōɲ Salem Kɪɲ mɪdmɪdōp u, hib anɪbu ud ado gōm, “Kɪɲ Agamɪj Mɪdep Magō Nōb” a gɪpal.

³ Melkisedek nɪpe bɪ God nɪp nan sabe gep bɪ u pen nɪme il u anɪg gōl mɪdōp, nap nɪhi il u anɪg gōl mɪdōp a gōm haglō nɪɲagpun. Pen nɪp kalɪ klɪɪ rɪkla nɪn u, nɪme yag daua nɪn u a gōm haglō nɪɲagpun; uma nɪn u a gōm u rō nōp haglō nɪɲagpun. Nɪpe pōr nōp bɪ God nɪp nan sabe gep bɪ mɪdōp rō, nɪpe God Nɪ nɪpe rō mɪdōp.

⁴ God bac ilaɲ Ebrahim nɪp nɪɲō aij gō, bɪ kub mɪdeinabōn a ga u nɪɲbun nɪpe bɪ kub mɪdeia. Pen Ebrahim Melkisedek nɪp bɪ kub yabɪɪ mɪdeia u nɪɲōm, nan pɪɪ gɪ daueia gau, nɪme lɪ nɪp magō aɪn ap nōm, nɪpe ke magō unbō aɲɪp laɲ uda.

⁵ U nōd yabɪɪ anɪg ga. Hainō Mosɪs nɪp yag daueila kub gōm, God Manō u adɪɲ ap kalɪ klɪɪ rɪkōm haga, “Ebrahim rɪkō rɪk damōm, nɪbi bɪ Lipai il mɪdpal gau God nɪp nan sabe gep wōg gɪ mɪdlō nɪɲōl gɪ, kale Isrel nɪbi bɪ gau magōɲhalō, mani nan nɪhōn nɪhōn udnabim gau, kalɪp nɪme lɪ magō aɪn aɪn dap nɪmim, kale ke unbō aɲɪp laɲ u udmim,” a ga. Anɪb u, hon Mosɪs lo adō u nɪɲun nɪɲbun, kale magōɲhalō Ebrahim il nɪpe mɪdmɪdal u, pen namam Lipai il mɪdmɪdal gau kalɪp pōr magō aɪn ap nɪme lɪ nɪmɪdal. *

⁶ Pen God bac Ebrahim nɪp haga, “Nɪbi bɪ ne gau ud aij gɪnabin,” a ga. God manō haga nɪn u, Ebrahim nɪpe bɪ rɪmnap kalɪp nan nɪagmɪdōp; pen Melkisedek apōm Ebrahim nɪp nɪɲōm, God nɪp sabe gōm, Ebrahim nɪp abad mɪdaimōn a gō, Ebrahim nan daua gau magō aɪn ap nɪme lɪ Melkisedek nɪp nɪ. Pen Melkisedek Lipai il bɪ ap mɪdagmɪdōp.

* 6:10: Hib 10:32-34 * 6:14: Jen 22:16-17 * 6:18: Nab 23:19 * 6:19: Lep 16:2-3 * 7:1: Jen 14:17-20 * 7:5: Nab 18:21

7 Hon nɨɲbun, bɨ ap apöm bɨ ap God nɨp sabe göm, bɨ anɨbi nɨp abad mɨdaimön a geinab u, bɨ God nɨp sabe gɨnab u bɨ kub, bɨ ap bɨ pro. Anɨb u, hon nɨɲbun Melkisedek bɨ kub, bac Ebrahim bɨ pro.

8 Bɨ Lipai il Isrel nɨbi bɨ magö añɨ nɨme lɨ ñɨmɨdal u udöm, mɨd damöm mɨlep löm umla. Pen Melkisedek nɨpe Ebrahim magö añɨ ap nɨme lɨ ña uda u, God Manö u kalɨ kliñ rɨköm, Melkisedek umöm wög nɨpe arö ga a göm, hagagla.

9-10 Ebrahim Melkisedek nɨp nan nɨme lɨ ña anɨbu, ñɨ pai rɨk dauaga ñɨn u ña. Hainö me, Aisak nɨp rɨkō, Aisak pen Jekop nɨp rɨkō, Jekop Lipai nɨp rɨkō, rɨk amil apɨl gɨlö, Lipai bɨ anɨb gau God nɨp nan sabe gep bɨ wög gɨlö nɨɲöl gɨ, Isrel nɨbi bɨ gau mani nan kale gau kalɨp nɨme lɨ ñɨmɨdal. Pen Ebrahim Melkisedek nɨp nan nɨme lɨ ña u, kalɨp rɨk dauagla magö u ña u me, Ebrahim abe, bac nɨpe Lipai il abe, Melkisedek nɨp nɨme lɨ ñeb rö nöp mɨdeila u nɨɲbun.

Bɨ God nɨp nan sabe gep gɨsön nɨbö u, bɨ nöd nɨbö gau ka kalɨp u uda

11 Mosɨs God Manö kalɨ kliñ rɨköm, anɨg anɨg gɨmim a ga nɨɲöm, Juda nɨbi bɨ kaj meme kaj sipsip nan gau damöm, Lipai il God nɨp nan sabe gep bɨ gau kalɨp ñɨlö, kale pak lauöm God nɨp sabe gɨ ñɨmɨdal. Kale anɨg göl God nɨbi bɨ nɨpe mɨdaiblap, God Bɨ hain nɨbö Melkisedek rö ke ap yuagbö; Lipai bɨ gau, God nɨp nan sabe gɨ ñöl gɨ nöp mɨdaiblap. Pen God Bɨ hain nɨbö Melkisedek rö ap yua.

12 Bɨ God nɨp nan sabe gep hain nɨbö anɨbu apöm, bɨ God nɨp nan sabe gep nöd nɨbö gau ka kalɨp udeinab u, lo hain nɨbö u rö nöp apöm, lo nöd nɨbö u ka u udnɨm.

13 Pen God Manö adɨɲ hagajɨn i, bɨ God nɨp nan sabe gep hain nɨbö u, Bɨ Kub hon u nöp. Lipai nɨbi bɨ il u rɨk damöm nɨp rɨk dauagla; Bɨ Kub hon il nɨpe u bɨ añɨ ap God nɨp nan sabe gep wög u gaga.

14 Juda nɨbi bɨ il u nöp rɨk damöm Bɨ Kub hon nɨp rɨk daua. Pen Mosɨs bɨ Juda il rɨmnap God nɨp nan sabe gep wög göl a göm manö rɨmnap hagaga. *

15 Pen Bɨ God nɨp nan sabe gep hain nɨbö anɨbu, Melkisedek bɨ God nɨp nan sabe gep mɨdmɨdöp rö mɨdöp u me, nan hagabin anɨbi waiö yabɨl mɨdöp.

16 Bɨ Kub hon u, bɨ il ñhön mɨdöp lo ap hagö, God nɨp nan sabe gep bɨ ap mɨdagöp. Pen nɨpe bɨ kɨ ke halö mɨdöp, nan ap nɨp al pak lɨnɨm rö lagöp u me, God nɨp nan sabe gep bɨ ap mɨdöp.

17 Nɨhön gɨnɨg: God Manö adɨɲ ap kalɨ kliñ rɨköm, God manö rɨmnap Kraiss nɨp haga u kalɨ kliñ rɨköm hagla,

“Bɨ yɨp sabe gep Melkisedek rö pör nöp mɨdeinabön,” a ga.

18 Lo God Mosɨs nɨp hagö Mosɨs nɨbi bɨ kalɨp hag ña lo u, nan naij gau ap ud gö aij rö laga. Pen God nɨpe nan aij hanɨp ñöb; nan nöd nɨbö u wasö. Anɨb u, gasɨ halö mɨdpun. Nan aij hain nɨbö u nɨɲ udun, God mɨdöp au söl aunabun. *

19 Lo God Mosɨs nɨp hagö Mosɨs nɨbi bɨ kalɨp hag ña lo u, nan naij gau ap ud gö aij rö laga. Pen God nɨpe nan aij hanɨp ñöb; nan nöd nɨbö u wasö. Anɨb u, gasɨ halö mɨdpun. Nan aij hain nɨbö u nɨɲ udun, God mɨdöp au söl aunabun. *

20 Bɨ God nɨp nan sabe gep nöd nɨbö gau wög kale nöd udla ñɨn u, God manö kɨ rɨmnap hagaga. Pen Bɨ Kub hon God nɨp nan sabe gep bɨ la ñɨn u, God manö kɨ ke hagöm haga.

21 Bɨ Kub hon God nɨp nan sabe gep bɨ lɨnɨg, God manö kɨ ke hagöm haga, “Yad Bɨ Kub, yad manö nɨɲö yabɨl hagabin; hainö manö ap ke hagagnabin.

Ne pör nöp yɨp nan sabe gep bɨ mɨdeinabön,” a ga. *

22 God manö kɨ hagöm manö nɨɲö yabɨl haga u me, hon nɨɲbun Jisas uma u me, God manö hain nɨbö aij yabɨl u ud ke gau lagnab. *

23 Bɨ God nɨp nan sabe gep nöd nɨbö gau, iru nöp rö wög anɨbu udla. Ap umö, bɨ God nɨp nan sabe gep hain nɨbö ap haglö, wög anɨbu gɨ mɨdmɨdöp; u umö hain nɨbö u mɨdmɨdöp; u umö hain nɨbö u mɨdmɨdöp. Anɨbu me, ap pör mɨdagmɨdal.

24 Pen Jisas anɨbu rö gagöp; nɨpe pör kamɨɲ mɨdöp u rö, wög anɨbu arö gagöp. God nɨp nan sabe gep bɨ pör nöp mɨdeinab.

25 Jisas pör nöp kamɨɲ mɨdeia, uri kamɨɲ mɨdöp, hainö pör nöp kamɨɲ mɨdeinab u me, nɨbi bɨ God nɨbi bɨ nɨpe mɨdnɨg, Jisas kalɨp a göm uma manö aij u nɨɲ udeinaböl u, nɨpe pör nöp kalɨp ud asɨk yunɨm rö löp. *

26 Jisas nɨpe bɨ ut yabɨl; nɨpe nan si nan naij pro pro rɨmnap gagöp; nɨpe asɨɲ mɨdagöp. Jisas ram mɨnönɲ il i nɨbi bɨ nan si nan naij gɨpal gau aip mɨdeia u pen God nɨp ud ke dam ram mɨnönɲ aij kumi kabö adö lagod au la. God Nɨp Nan Sabe Gep Bɨ Kub Yabɨl hon me u. Hanɨp gɨ ñɨ aij gɨnɨm rö löp.

27 Bɨ God nɨp nan sabe gep bɨ kub yabɨl yɨharɨɲ gau, ñɨn añɨ añɨ pör nöp nan si nan naij kale ke gɨpal rö, nan pak God nɨp sabe gɨ ñöm, hainö nɨbi bɨ ke nɨbö gau nan si nan naij gɨpal rö, nan pak sabe gɨ ñɨbal.

* 7:14: Ais 11:1; Mad 2:6; Rep 5:5

* 7:19: Hib 9:9

* 7:21: Hib 5:6

* 7:22: Hib 8:6; 12:24

* 7:25: Ro 8:34

* 7:27: Hib 5:3

Pen Jisas hanıp nıbi bı gau magöŋhalö, nan si nan naij gıpun u nıŋöm, mañ añı yabıtı mab ba laŋ nıp ke sabe gı ŋa. Me aij! *

²⁸ Lo God Mosıs nıp hagö Mosıs nıbi bı kalıp hag ŋa lo u hagöp rö göm, bı nan si nan naij gıpal gau kalıp hag lılö, kale bı God nıp nan sabe gep bı kub yabıtı mıdpal. Pen hainö u, God manö ke klö hagöm manö nıŋö yabıtı haga u, God Ňı nıpe ke hag la. God nan nıhön nıhön Ňı nıpe gınıg gab a göm gası nıŋa u, Ňı nıpe nan magöŋhalö gınım rö löp.

8

Jisas nıpe God Nıp Nan Sabe Gep Bı Kub Yabıtı hon

¹ Pen manö hagabun il u anıg göl mıdöp: God Nıp Nan Sabe Gep Bı Kub Yabıtı hon u amöm God kumi kabö adö laŋ au mailö halö mıdöp u ñımagö yıjıg böŋ lau adö asık mıdöp.

² God Nıp Nan Sabe Gep Bı Kub Yabıtı hon anıbu, nıpe God sabe gep ram au wög göp. God sabe gep ram au wög göp u, nıbi bı gı lagla; God sabe gep ram nıŋö u, God Bı Kub nıpe ke gı la.

³ Bı God nıp nan sabe gep bı kub yabıtı mınöŋ adö il i gau magöŋhalö, nıbi bı nan si nan naij gıpal gau kaj meme aka kaj sipsip nan gau dap nan sabe gep bı kub yabıtı ñılö, kale pen rımnap pak God nıp aij a göm sabe gı ñımıdal; rımnap pen pak nan si nan naij göm gac halö mıdpal u God nıŋmön arö gınım, a göm, bıd adö u pak lauöm God nıp sabe gı ñımıdal. Anıb unbö rö nöp, God Nıp Nan Sabe Gep Bı Kub Yabıtı hon nan rımnap God nıp ñıng ga.

⁴ Jisas ram mınöŋ kumi kabö adö laŋ mıdöp u me, nıpe God Nıp Nan Sabe Gep Bı Kub Yabıtı mıdöp. Pen nıpe ram mınöŋ il i mıdböp, God nıp nan sabe gep bı ap mıdagaiböp. Nıhön gınıg: God haga rö, bı Lipai il yag daubal gau nöp, God nıp nan sabe gep wög göl gı, Mosıs lo manö kalı klıñ rıka rö nıŋöm, nan pak God nıp sabe gı ñıbal.

⁵ Pen mınöŋ naböŋ adö il i God nıp nan sabe gep wög gıpal u, ana ral nıŋöm gıpal rö nöp gıpal; nan yabıtı u ram mınöŋ kumi kabö adö laŋ au mıdöp. Adö anıbu nöp, Mosıs God sabe gep sel ram u gınıg ga u, God nıp haga, “Nö ilö gau mıdmön, yad nöp yamnö nıŋa rö nöp magöŋhalö anıb unbö rö nöp gımön,” a ga. *

⁶ God Nıp Nan Sabe Gep Bı Kub Yabıtı hon Jisas, bı God nıp nan sabe gep bı kub yabıtı nöd nıbö gau gımıdal rö gagab; nıpe wög kub yabıtı gab. God Nıp Nan Sabe Gep Bı

Kub Yabıtı hon Jisas gö God nıbi bı nıpe udnab manö u, Mosıs kalı klıñ rıka manö u rö mıdagöp. God nıbi bı nıpe udnab manö u hagnıg, nıpe manö klö hagöm haga, “Yad kalöp manö nıŋö hagabin, nıbi bı yad kalıp nan aij yabıtı ñınabin,” a ga. *

⁷ Pen God manö nöd hag la u aij gaiböp, manö gısön nıbö u dauagböp.

⁸ Nıbi bı gau mıd aij gagla rö, God kalıp hag gınıg, bı manö hagep nıpe ap gası ñö, God Manö kalı klıñ rıköm haga, “Yad Bı Kub kalöp hagabin,

hainö yad Isrel nıbi bı gau abe
Juda nıbi bı gau abe

kalıp manö aij gısön nıbö hagnabin. *
⁹ Nıpıs nıhi ilaŋ gau kalıp ñımagö adö lem ud Ijip nıbö daunö u

pen manö hag adö añı lem hagnö u
nıŋageıla u me,
yad kalıp arö gınö.

Anıb u, manö anıbu rö,
kalıp kauyaŋ hagagnabin.

¹⁰ Yad Bı Kub kalöp hagabin,
hainö yad Isrel nıbi bı gau
kalıp manö hain nıbö hagem manö hag adö
añı lem,

lo yad u gası mıdmagö aŋ kale daŋ lı
ñınö,
nıŋ aij göm gası nıŋöl gı mıdeinaböl.

Anıb u, yad God kale mıdeinabin;
kale nıbi bı yad mıdeinaböl.

¹¹ Ňın anıbu, nıbi bı yad gau,
nımdamam nıbi bı rımnap kalıp,
‘Bı Kub nıpe God u nıŋ udmım,’ a göm,
hagagnaböl.

Nıhön gınıg: nıbi bı pro abe, nıbi bı kub
abe,

kale magöŋhalö yıp nıŋnaböl.

¹² Nan si nan naij gıpal gau,
kalıp mög nıŋem arö gınabin.

Nan si nan naij gıpal gau
gası nıŋöl gı mıdem kalıp manö kub
hagagnabin,” a ga.

¹³ God nıpe manö aij hain nıbö anıbi hag
löm, “manö aij gısön nıbö” haga u me, hon
nıŋnub manö nöd nıbö u mıñı ram luŋö göp
rö wög mıdagöp a ga; nan luŋö göp u söl böŋ
nöp ur gınıg gab.

9

*God nıp nan sabe gep bı nöd nıbö gau,
meme sipsip hagape u udöm, God nıp sabe
gı ñıla*

¹ God manö aij nöd haga adö u hain göm,
God nıp sabe gınıg geıla u, yıharıŋ sabe göl
rö laga; klıñ aij göl gı nöp sabe gımıdal. God
nıpe hagö, sel ram ap gı löm am nıp sabe
gıla. *

* 8:5: Kol 2:17; Hib 9:23; Eks 25:40

* 8:6: Hib 7:22

* 8:8: Jer 31:31-34

* 9:1: Eks 26:1-30; 25:23-40

² Sel ram anıbu, ram raul mıgan mıhöp geila. Ram magö raul mıgan ap gı lóm, Ram Raul Mıgan Uı u a gıla. Raul mıgan anıbu hapö mıtanı lauep nan ap lóm, abanı bad ap lóm, God nıp sabe gı fıeb bred u pör pör dam abanı adö anıbu lımdal.

³ Pen ram magö raul mıgan ap, waıtı kub yabıtı u pıt gıla. Raul mıgan anıbu, Ram Raul Mıgan Uı Ke Yabıtı u a gıla. *

⁴ Raul mıgan anıbu, mab abanı bad ap gı lóm, kabö gol ud pak goı bad lóm magöıhalö harı göl, nan haıtı aij auöp u adö anıbu laumıdal. Kes kabö gol udóm gıla kub ap, God Manö Aij Kes Magö a gımdal u, u rö nöp mıdeia. Kes mıgan anıb yanı, God lo manö kalı klıı rıka kabö mıhau u abe, Eron ilöı adıı ud ajeı mareı ga u abe, nan mana rin kabö gol udóm gıla mıgan u rım leila mıdeia u abe lılo mıdmıdöp. *

⁵ God mıdöp i a göm, Kes Magö mıdeia adö adö au gılanı, ejol rö mıhau auan bad halö böı böı geila. Nan sı nan naiı gıpun gac u, God nııöm arö gaı a göm, hagape pro pro dap sabe gı fıımdal anıbu. Nan anıb gau manö u, mıııı hag mılobö lem kalı klıı rıknam rö lagöı. *

⁶ Pen nan anıb gau magöıhalö gılo mıdö nııöl gı, bı God nıp nan sabe gep gau pör pör, sel ram raul mıgan höı adö u amöm, God nıp wög u gımdal. *

⁷ Pen bı God nıp nan sabe gep yıharıı anıb gau, ram raul magö anı yanı aröl rö laga. Mı fıı fıı, God nıp nan sabe gep bı kub yabıtı u nöı, sıpsıı hagape dam nöı, raul mıgan anıbu armıdöp. Nan sı nan naiı nıpe ke ga gau gac u abe, nıbi bı nıı aij gagöm nan sı nan naiı gıla gau gac u abe God nııöm arö gııım a göm, hagape u dam raul mıgan anıbu amöm, God nıp sabe gı fıımdöp. *

⁸ Ga anıbu, Ana Uı u hanıı yamö nıııun, sel ram anıbu ram raul mıgan mıhöp halö mıdmıdöp rö, Ram Raul Mıgan Kamıı Aij Uı Ke Yabıtı anıbu aröl rö laga.

⁹ Pen gımdal anıbu, God hanıı nıbi bı mııı mıdpun fıın i gası nııun a göm haga. Pen nan fıımdal u abe, kaj meme kaj sıpsıı nan gau damöm, pak God nıp sabe gımdal u abe, nan sı nan naiı gılo gac mıdmagö anı kale danı mıdeia u lık gı yuö, God nıbi bı asıı mıdagöp nıpe mıdaiöl rö laga. *

¹⁰ Anıg gımdal u, kale yıharıı nan fıııeb, fıı fıııeb, fııı pakeı, nan adö adö gau nöı nııöm gımdal. Lo manö nöđ nıbö anıb gau nııöm nan klıı aij gımdal anıbu, yıharıı God manö aij gııön nıbö hagnıg ga

manö anıbu abad mıdöl gı, ana rö nııöm gıpal rö u gımdal.

God nıp nan sabe gep bı hain nıbö u, hagape nıpe u ke dam God nıp sabe gı fıı

¹¹ Pen Kraıs geia nan aij hadö aua gau, nıpe ke nan aij gau God Nıı Nan Sabe Gep Bı Kub Yabıtı mıdöp. Pen ram nıpe au bı anı nıbö hon mıdöm hanıı gı fııab ram anıbu, nıbi bı gı lılo sel ram nöđ nıbö mıdmıdöp rö mıdagöp; God mııöı naböı i gı lóm, Kraıs wög gab ram u gı laga. Kraıs wög gab ram u ram aij unbö ke.

¹² Kraıs kaj meme kaj kau pi paköm, hagape dam God nıp sabe gımdal rö gaga; hagape nıpe u ke yua u nöı God nıp sabe gı fıı. Pen bı God nıp nan sabe gep nöđ nıbö gau pör pör nöı hagape honı göm sabe gı fıımdal rö gaga; hanıı ud God aıı jım fııııg, hagape nıpe ke maı fııı yabıtı dam Ram Raul Mıgan Uı Ke Yabıtı lanı ara u me, hon pör pör nöı kamıı mıdaiun rö löı.

¹³ Nıbi bı lo nöđ nıbö nııöm nan klıı aij gıııap rö gagöm asıı mıdmıdal nıbi bı gau aulö, bı God nıp nan sabe gep gau, fıın rııınıap kaj meme ap pak hagape u udöm, nıbi bı anıb gau yuö pıııas gı paköm kamıı lıımdöp; fıın rııınıap kaj kau nıııar ap pak hagape u udöm, anıg gımdal; fıın rııınıap kaj kau neb pi ap mab laulö böı nöı in bıı rıka bad rııınıap udöm, fııı halö uı maıı göm udöm u rö nöı nıbi bı kalıı gau yuö pıııas gı paköm kamıı lıımdöp. *

¹⁴ Hagape yıharıı pıııas gı yuö kamıı lıımdöp anıbu nııun nıııun, Ana pör pör nöı mıdöp u Kraıs Bı Uı Ke Yabıtı u aıı mıdöm, hanıı a göm umö, hagape yua u hanıı gö, nan sı nan naiı gıpun gac u mıdmagö anı hon danı mıdöp u lık gı yuö, nagı ubııı ap lug paköm umnaböl adö u arö gun, God pör kamıı mıdöp u nıı nöı wög gı fıın. *

Kraıs hagape nıpe yua rö, hanıı God aıı ud jım fııl la

¹⁵ Kraıs God manö aij gııön nıbö dapöm bı anı nıbö mıdöp u, God nıbi bı yad udnam a göm hag la gau, kalıı nan aıı fıınnabın a ga nan gau udnaböl a göm göı. Kraıs uma u me, nıbi bı Mosıs lo manö fıı u rıı juöm, nan sı nan naiı gıpal gau gac anıbu lık gı yunıı rö löı.

¹⁶⁻¹⁷ Nıbi bı rııınıap manö klö hagöm hagpal, "Yad umnö, nan yad gau hagpın rö nııe lııımı," a gılo, manö anıbu nııöm, yıharıı nöı mıdlö mıdlö, böı nöı umlö nöı, hagpal rö nııe lııal. Kale kamıı mıdlö nııöl gı, nan kale nııe lagpal.

* 9:3: Eks 26:31-33 * 9:4: Eks 16:33; 25:10-16; 30:1-6; Nab 17:8-11; Dud 10:3-5 * 9:5: Eks 25:18-22 * 9:6: Nab 18:2-6 * 9:7: Lep 16:2-34 * 9:9: Hib 10:1-2 * 9:13: Lep 16:15-16; Hib 10:4; Nab 19:9,17-19 * 9:14: 1Pi 1:18-19

18 Anib u rö, God manö aij nöd nïbö Isrel nïbi bï kalip haga u, nan ap dap paklö hagape lugö uma me, manö anïbu pïdöñ ga.

19 God Mosïs nïp hagö Mosïs lo manö köp kalï kliñ rïka. God manö anïbu hagö, Mosïs nïñöm manö anïbu magöñhalö nïbi bï gau magöñhalö kalip hag ñï naböñ juöm, kaj kau pi pak hagape udöm, kaj meme pak hagape udöm, ñig rïmnap halö hon göm, nan hisop a gal lö kïd u udöm, sip-sip uñ u ud adïñ lañ adïköm, ñig hagape anïbu rauöm, lo manö köp anïbu abe, nïbi bï apöm mïdeila gau magöñhalö abe yuö pïsmas gï pakö haga, *

20 "Hagape yunö köp abe kalöp abe pïsmas gï pakab anïb i, God manö aij u klö hagöm hagöp u, kale anïb unbö rö nöp gïmim a ga u, hadö nïñbun a gem yuabin," a ga.

21 Pen hagape rïmnap udöm, God sabe gep sel ram u yuö pïsmas gï paköm, nan nïhön God nïp nan sabe gïñig lïla ram anïbu mïdeila gau magöñhalö yuö pïsmas gï paköm ga. *

22 Lo manö Mosïs kalï kliñ rïka anïbu amgö lï nïñun nïñbun, nan nïhön God nïp nan sabe gïñig lïla ram anïbu mïdeila gau magöñhalö rö, ke ut aij mïdageia; hagape ud yulö pïsmas gï pakö nöp, ut aij mïdmïdöp. Lo manö Mosïs kalï kliñ rïka anïbu amgö lï nïñun nïñbun, nïbi bï nan si nan naij gïlö, nan ap dap paklö hagape lugö me, gac anïbu ñik gï yumïdöp. *

Krais hanip a göm umöm, gac hanip ñik gï yuöp

23 Nan anïb gau, nan ram mïñöñ kumi kabö adö lañ au mïdöp gau ana rö nïñöm gïpal rö nöp mïdmïdöp. Pen nan ana rö mïdmïdöp gau, sipsip ap hagape lugö me, gac anïbu ñik gï yua u me, nan yabiñ u ram mïñöñ kumi kabö adö lañ au mïdöp u, nan yïharïñ anïb rö wasö, nan aij ke yabiñ sabe gï ñeb. *

24 Sel ram nöd nïbö Isrel nïbi bï gï löm God nïp sabe gï ñïmïdal u, nan ram mïñöñ kumi kabö adö lañ au mïdöp gau ana rö nïñöm gïpal rö nöp mïdeila. Pen Krais ram mïgan raul anïbu rö araga. Nïpe ram mïñöñ kumi kabö adö lañ au aramöm, uri hanip bï anïbö rö mïdöm God mïdöp aip mïdöp.

25 Isrel God nïp nan sabe gep bï kub yabiñ gau, mï aña aña, hagape kale ke wasö, sipsip nan gau paköm hagape udöm, God nïp sabe gï ñïñig, Ram Raul Mïgan Uñ Ke Yabiñ raul mïgan u armïdal. Pen Krais adö anïbu rö,

ñïñ iru nöp nïp ke sabe gï ñïñig ram mïñöñ kumi kabö adö lañ au araga.

26 Kale gïmïdal rö, Krais abe unbö rö gïböp u, God hadame dagol gau mïñöñ naböñ i gï la ñïñ u rïköm, mïd damöm mïdpun ñïñ i, Krais pör pör mï aña aña hanip a göm, ilön kub udöm umböp. Pen uri ñïñ hain nïbö mïdpun i, nan si nan naij gac u, nïbi bï nöd mïdmïdal gau gïla, nïbi bï uri mïdpun gau gïpun, nïbi bï hainö mïdeinabol gau gïnabol, nan si nan naij gac u magöñhalö, mañ aña yabiñ nïbi bï magöñhalö a göm ram mïñöñ ñi i apöm uma. *

27 Nïbi bï gau magöñhalö mañ aña yabiñ umöm, hainö manö kub u nïñnabol rö,

28 Krais nïpe mañ aña nöp nïbi bï nan si nan naij gac kale magöñhalö ñik gï yunig uma. Nïpe bï aña nöp; kale nïbi bï iru yabiñ. Krais kauyañ aunab. Pen kauyañ ado gï aunab ñïñ u, nïbi bï nan si nan naij gïpal gau kalip kauyañ nan sabe gï ñïnam a göm auagnab; nïpe anig hadö böñ nöp ga. Pen nïbi bï nïp aij gö nïñöl gï abad mïdpal gau kalip böñ nöp udöm nan aij ñïnabin a ga u ñïñig aunab.

10

Sabe gep nöd nïbö u, nan si nan naij gac u ñik gï yuagnab

1 Mosïs lo manö kalï kliñ rïka rö nïñöm, sipsip nan gau pak sabe gïpal u, yïharïñ hainö gau gïñig gab u ana ral nïñöm gïpal rö gïpal. Gïpal anïbu, mï aña aña pör gïpal. Anïb u, nïbi bï God nïp aunig gaböl gau, nan sabe gep lo gau hain göm, God nïbi bï asïñ mïdagöp nïpe mïdöl rö lagöp.

2 Sipsip nan gau pak God nïp sabe gï ñïlö, God nan si nan naij gac kale u böñ nöp ñik gï yuböp u, gasï iru nïñöm, kauyañ gun kauyañ gun a göm gagblap; mañ aña ap nöp göm arö gïblap.

3-4 Kaj kau nïbar hagape u abe, kaj meme hagape u abe, nan si nan naij gïpal gac u ñik gï yunim rö lagöp u me, mï aña aña pör nöp nan gau pak God nïp sabe gïpal u, kale nïbi bï nan si nan naij gac halö mïdpal u hauñ göl rö lagöp. *

5 Anïb u, Krais mïñöñ naböñ adö ñi i aunig göm, nïpe God nïp haga, "Nïbi bï kale sipsip nan gau pak nöp sabe gïpal u nöp aij gagöp.

Nïbi bï nan nöp ñeb ap dam nöp ñïbal u nöp aij gagöp.

Pen ne yip bï hañ romañ ap gï lïban. *

6 Pen kaj kau kaj sipsip nan anïb gau halö laulö böñ nöp in bïc rïköp u abe,

* 9:19: Eks 24:6-8 * 9:21: Lep 8:15,19 * 9:22: Lep 17:11 * 9:23: Hib 8:5; 10:1 * 9:26: Hib 10:10 * 10:3-4: Hib 9:13 * 10:5: Sam 40:6-8

nþibi bþi nan si nan najj gþipal gac u gasi nþijöm
sipsip nan gau pak sabe gþipal u abe,
u rö nöp ne nþijö aij gagöp.

7 Pen manö rþmnap halö hagem hagnö,
'God, yad mþdþin.

Hadame nöp köp u kali kþiñ rþköm hagla rö
u,
yad aubin u, gasi ne nöp nþijmön
hagnabön rö gþnabin,' " a ga.

8 Kraiis manö anþib mþhau haga. Manö ap
u God nþp hagöm haga, "Nþibi bþi kale sipsip
nan gau pak nöp sabe gþipal u ne nþijö aij
gagöp; nþibi bþi nan ñeb ap dam nöp ñþibal
u abe ne nþijö aij gagöp; kaj kau kaj sipsip
nan anþib gau halö laulö böñ nöp in habþk
lugöp u abe ne nþijö aij gagöp; nþibi bþi nan si
nan najj gþipal gac u gasi nþijöm sipsip nan
gau pak sabe gþipal u, u rö nöp ne nþijö aij
gagöp," a ga. Mosþs lo manö kali kþiñ rþkö
mþdöp rö nöp sabe gþi ñþimþidal u pen Kraiis
nþijöm, "God nþp aij gagöp," a ga.

9 Pen Kraiis manö ap God nþp hagöm haga,
'God, yad mþdþin. Yad aubin u, gasi ne
nöp nþijmön hagnabön rö gþnabin," a ga.
Anþib u, nþibi bþi nan pak God nþp sabe gþi ñþi
mþdeila manö nöð nþbö u, God nþpe wasö
göm, manö aij hain nþbö u gö þidöñ gö ara.

10 Anþib u, Jisas Kraiis Nap manö u nþijöm,
nan si nan najj gþipun gac u þik gþi yunþg,
mañ añþi yabiþ hañ romanþ nþpe ke böñ nöp
sabe gþi ña u me, hon nþibi bþi magöñhalö nan
si nan najj gac u þik gþi ke gau yuö nþibi bþi ut
nþpe mþdpun. *

11 Bþi God nþp nan sabe gep gau ñþn añþi
añþi wög kale gþipal. Ñþn añþi añþi kale þör
þör nan gau pak God nþp sabe gþipal. Pen
anþg gþilö, nþibi bþi nan si nan najj gþipal gac
u þik gþi yunþm rö lagöp. *

12 Pen Kraiis nþibi bþi nan si nan najj gac u
þik gþi yunam a göm nþp ke mañ añþi ap nöp
sabe gþi ñöm, wög anþbu gþi uþpin a göm, am
God ñþmagö yijþg adö böñ lau asþka.

13 Kraiis God ñþmagö yijþg adö böñ lau
asþk mþdö nþijöl gþi, God nþpe Kraiis nþp
kauaþ mauaþ mþdpal gau ma ara nþpe mo
gau lþnab. *

14 Kraiis nþpe mañ añþi nöp uma u, nþibi bþi
nan si nan najj gac kale þik gþi yuöp gau, kale
nþibi bþi ut nþpe hadö mþdpal. Pen kale nþibi
bþi ut nþpe þör nöp mideinaböl.

15 Ana Uþ u rö nöp hanþp manö anþbu rö
hag ñöb. Nþpe manö hageþ bþi nþpe ap nþp
gasþ ñö, God Manö u adþþ ap kali kþiñ rþköm
haga,

16 "Yad Bþi Kub hagabin,

hainö yad manö hain nþbö kalþp
hagem manö hag adö añþi lem,
lo yad u gasi mþdmagö anþ kale danþ lþ ñþnö,
nþij aij göm gasi nþijöl gþi mþdeinaböl,"
a ga. *

17 Pen manö ap haga,
"Nan si nan najj gþipal u nþjem arö gem,
hainö gasi nþijöl gþi mþdageinabin," a
ga. *

18 Anþib u hon nþijbun, God nþpe nþibi bþi
magöñhalö nan si nan najj gþipal gac u hadö
nþijöm arö göp rö, God nþp nan sabe gep bþi
gau wög ap mþdagöp yabiþ.

God mþdöp söi auun

19-20 Añ mam bþi. Jisas hañ romanþ nþpe
ke hagape nþpe ke nöp sabe gþi ñöm ilön
udöm uma u me, waþþj kub Ram Raul Mþgan
Uþ Ke Yabiþ þiþ gþila u pak gþi dö gö, adan
gþsön nþbö adan kamþþ areþ ap hon böñ
nöp hiþka. *

21 Kraiis nþpe hon God iþ nþpe mþdpun gau,
bþi ram nap nþbö rö mþdöm, God Nþp Nan
Sabe Gep Bþi Kub Yabiþ hon u mþdöp.

22 Anþib u me, Kraiis nan si nan najj gþipun
gac u hadö þik gþi yuö, gasi magö hon mþd
aij göp nþijöm hon ñþg pak aij gþipun rö ut
nöp mþdun, God manö aij u nþij ud þidöñ
gun, gasi añþi nöp nþijun, God mþdöp au söi
arun. *

23 God þör nöp hagöp rö nöp gþnab u me,
God hanþp dam ram mþnöñ kumi kabö adö
lanþ au ud arnab a göp manö nþijö anþbu nþij
ud þidöñ gun gasi halö abad mþdaiun. God
hainö anþg gþnab manö u nþibi bþi gau hag
ñþibun rö, hon ke gasi añþi anþbu nöp nþij ud
þidöñ göl gþi mþdaiun.

24 Pen añ mam bþi rþmnap kalþp mþdmagö
lun gþi aij gþino, kale pen nþibi bþi rþmnap
kalþp mþdmagö löm gþi aij gþilö, añ mam
gau pen pen ud aij gun, gþi ñun, pen pen
mþdmagö lun, gþi aij gun. Gasi u nöp nþijöl
gþi mþdaiun.

25 Nþibi bþi rþmnap God Manö nþijun a
göm apöm magum gþmþidal u pen hainö arö
gþipal rö, gagun. Bþi Kub ado gþi apöm manö
kub hagnab ñþn u söi mþdöp a gun, ap
magum gun, manö aij nþijbun u, pen pen
hag ñöl gun, jþm ñöl mþdaiun. *

*Kraiis nþp arö gþnabun u, böñ nöp ap lug
pakun rö löp*

26 Kraiis manö aij manö yuö u haglö nþij
aij gun, pen ado gþi nan si nan najj adö
u kauyanþ göl gþi mþdnabun u, nan ap God
nþp sabe gþi ñþno gac hon u þik gþi yunþm rö
lagöp. *

* 10:10: Hib 9:12 * 10:11: Eks 29:38 * 10:13: Sam 110:1 * 10:16: Jer 31:33; Hib 8:10 * 10:17: Jer 31:34
* 10:19-20: Mad 27:51; Hib 4:16 * 10:22: Lep 8:30; Esi 36:25; Ep 5:26 * 10:25: Hib 3:13 * 10:26: Hib 6:4-8
* 10:27: Ais 26:11

27 Adö an'ibu, adan hon ap midageinab. God n'ip p'iñ'ij gun, manö kub u abe, mab m'i+an'ij kub God kołmał n'ipe gau kal'ip in hij g'i lugnig gab u abe abad m'ideinabun. *

28 Mosi's lo manö kali kłiñ rika u, n'ibi b'i n'ijlö, nan y'ihar'ij rö lö, r'ib r'ikeila u, n'ibi b'i m'i+hau aka m'i+hau n'igan'ij amgö n'ijlö, manö kub g'im+idal n'in u, kal'ip mög n'ij'nim rö lagö, b'i manö ud as'ikep gau manö an'ibu n'ij aij göm haglö böñ nöp al pak l'im+idal. *

29 An'ib u, n'ibi b'i God N'i n'ipe u nöp aleb aleb n'inaböl u, God n'ibi b'i manö kub hagnab n'in u kal'ip manö kub hagöm, kal'ip pen ilön najj n'inig gab. God N'i n'ipe n'ip aleb aleb n'inaböl an'ibu, Krai's hagape n'ipe ke han'ip God aip ud jim n'öl linam a göm yua u, kal'ip nan y'ihar'ij rö lö, an'ig g'inaböl. Pen God Ana kal'ip mög n'ijöb u, n'ip u rö nöp aleb aleb n'inaböl. *

30 Hon n'ijbun God B'i Kub n'ipe haga, "N'ibi b'i nan si nan najj g'ipal gau, yad añi kal'ip pen g'i najj g'inabin," a ga. Pen manö ap haga, "B'i Kub n'ipe ke n'ibi b'i n'ipe gau kal'ip manö kub hagnab," a ga. *

31 Pen God B'i Kub pör pör m'idöp u, n'ibi b'i gau kal'ip manö kub hagnab u n'ijlö an'in'ij gö p'iñ'ij g'inaböl.

God Manö hagöp rö nöp g'ino arn'im

32 Pen nöd g'im+idim u hauł g'agmim. Krai's mailö aij kalöp pak n'ö manö aij n'ipe u n'ij udpe, n'ibi b'i r'imnap kalöp marö kub n'ila u pen n'ip arö g'agep.

33 N'in r'imnap kalöp manö najj hagöm, g'i najj g'im+idal u pen gas'i an'ibu n'ij'agmim, Krai's n'ibi b'i m'igan r'imnap kal'ip g'i najj geila an'ib gau adö arm'idim.

34 N'ibi b'i Krai's manö aij u n'ij udlö, nag'i l'ila gau, mög n'ij'm'idim. B'i kub ram m'inöñ kale abadpal gau apöm nan kale magöñhalö ud gau n'ibö gau n'ibö p'hi g'i ud arlö, gas'i iru n'ij'agmim, aij gö n'ijöl g'i, kale nan p'hi g'i ud aragep, nan aij yab'ij pör pör nöp m'idnab u gas'i n'ijöl g'i nöp m'idm'idim. *

35 An'ib u, hain hain g'agmim; kłö g'imim gas'i halö m'ideinabim u, God kalöp pen nan aij yab'ij n'inab.

36 Krai's manö aij n'ij udpim u arö g'agmim. God Manö hagöp rö nöp g'ipe arö me, God Manö hagöp rö nöp kalöp nan aij an'ibu n'inab.

37 God Manö u n'ijun n'ijbun, manö ap kal'i kłiñ r'iköm hagla,

"Magö ulep nöp ap m'idöp

B'i aunig gab u aunab. *

38 Pen n'ibi b'i kam'ij aij yad gau, y'ip n'ij udöm kam'ij m'ideinaböl.

Pen n'ibi b'i r'imnap y'ip arö g'inaböl u, y'ip aij g'agnab," a g'ila.

39 Pen hon n'ibi b'i God n'ip arö göm ap lug paknaböl r'imnap midagpun; n'ibi b'i n'ip n'ij udöm, pör pör nöp kam'ij m'ideinaböl gau m'idpun.

11

N'ij udep magö u

1 N'ibi b'i God Manö hagöp u manö n'ijö hagöp a göm, God n'ip n'ij udpal gau, God Manö hainö kalöp g'i aij g'inabin a göp u, kale gas'i m'ihöp wasö, God Manö hagöp rö nöp n'ij ud p'idön g'ipal. N'ibi b'i God Manö hagöp u manö n'ijö hagöp a göm, God n'ip n'ij udpal gau, God Manö nan an'ib gau an'ig göl an'ig göl m'idöp a göp u, kale nan an'ib gau amgö n'ij'agpal u pen kale gas'i m'ihöp wasö, God Manö hagöp rö nöp n'ij ud p'idön g'ipal. *

2 N'ibi b'i r'imnap hadame nöp gau, m'iñi nöp kal'i kłiñ r'ikajin rö g'ila rö, God n'ip aij ga.

3 God n'ip n'ij udun, God Manö hagöp u manö n'ijö hagöp a g'ipun u me, nan kumi kabö adö lan' abe, nan m'inöñ naböñ il i abe, God nan ap udöm g'i laga, God manö u nöp hagö la u, n'ijbun. *

Ebol, Inok, Noa God n'ip n'ij udla

4 Hadame nöp b'i ne Ebol God n'ip n'ij udöm, God manö hagöp u manö n'ijö hagöp a ga u me, nan dapöm God n'ip pak sabe g'i n'ö, God n'ijö aij ga. Pen n'imam Ken nan dapöm sabe g'i n'a u, God n'ijö aij gaga.

Ebol n'ipe God n'ip n'ij udöm, God manö hagöp u manö n'ijö hagöp a ga u me, God n'ip pen b'i kam'ij aij yad a göm, nan sabe g'i n'a u n'ijöm, y'ip aij göp a ga. Ebol umöm arö, m'iñi aip m'idagpun u pen, n'ipe God n'ip n'ij uda aiud an'ibu, han'ip n'ibi b'i r'imnap gas'i n'öl g'i nöp m'idöp. *

5 Pen Inok n'ipe u rö nöp God n'ip n'ij udöm, God manö hagöp u manö n'ijö hagöp a göm, God n'ip n'ij ud m'id damöm umaga. God n'ip n'ij udöm, God manö hagöp u manö n'ijö hagöp a ga u me, God n'ip pen b'i kam'ij aij yad a göm, kam'ij nöp ud ara. N'ibi b'i n'ip ulhai ulhai n'ij wasö g'ila; God n'ipe ke n'ip dam ram m'inöñ kumi kabö adö lan' au ud ara. *

6 N'ibi b'i God n'ip n'ij udöm, God Manö hagöp u manö n'ijö hagöp a g'inaböl gau nöp, God n'ijö aij g'inab. N'ihön g'inig; n'ipe kam'ij m'idöp rö, n'ip sabe g'ino, han'ip manö hagöp rö g'inab a g'ipal n'ibi b'i gau nöp ud aij g'inab.

* 10:28: Dud 17:6; 19:15 * 10:29: Eks 24:8 * 10:30: Dud 32:25-36 * 10:34: Mad 6:20; 19:29 * 10:37: Hab 2:3-4 * 11:1: 2Ko 5:7 * 11:3: Jen 1:1; Sam 33:6; Jon 1:3 * 11:4: Jen 4:3-10 * 11:5: Jen 5:21-24

7 Pen Noa nɪpe u rō nōp God nɪp nɪŋ udōm, God manō hagōp u manō nɪŋō hagōp a gōm, God hagōp rō nōp gɪnab a gōm, haga rō nōp ga. God Noa nɪp mōŋ kub paknab a gō, Noa amgō nɪŋaga u pen God nɪp nɪŋ uda rō, manō nɪŋō hagōp a gōm, nɪŋ magɪb kub u gɪ la. Nɪŋ magɪb kub anɪbu gɪ lōm, nɪbi nɪpe nɪ pai nɪpe gau magōŋhalō raul mɪgan anɪbu arlō, mōŋ kub yabɪt u ala pen kamɪŋ mɪdeila. Pen God mōŋ kub paknab a gō, amgō nɪŋaga nɪn u, God manō hagōp u manō nɪŋō hagōp a gōm gō arō nɪŋ magɪb gɪ la u me, God nɪp bɪ kamɪŋ aij yad a ga. Nɪpe kamɪŋ arō nɪŋōl gɪ, nɪbi bɪ manō nɪpe rɪb jula gau nɪbi bɪ nan si nan najj nōp gōl gɪ mɪdeila u waiō mɪdōp. *

8 Bac itaŋ Ebrahim u rō nōp God nɪp nɪŋ udōm, God manō hagōp u manō nɪŋō hagōp a gōm, haga rō nōp ga. Nap ram mɪnōŋ u mɪdō nɪŋōl gɪ God haga, “Nɪ pai ne yag daunabōn yag daulō arnab gau, kalōp ram mɪnōŋ kub ap bōŋ nōp hagnabin u me, ammōn anɪb gau mɪdaimōn,” a ga. God anɪg hagō, Ebrahim ram mɪnōŋ anɪbu mɪdōp gau a gōm nɪŋaga; God yɪp abad mɪdeinab a gōm, haŋwaŋō ara. *

9 Pen God ram mɪnōŋ nɪp hag la am mɪdeia ram mɪnōŋ anɪbu ram mɪnōŋ nɪpe wasō, nɪbi bɪ rɪmnap ram mɪnōŋ kale. Nɪpe bɪ mɪlō gau nɪbō rō mɪdeia. Nɪpe anɪg gōl mɪdōm, sel ram nōp gōm han ajōm, nɪ nɪpe Aisak nɪp yag daua. Yag dauō kub gōm, nap ga rō nōp sel ram nōp han ajeia. Aisak nɪ nɪpe Jekop nɪp yag dauō kub gōm, u rō nōp sel ram nōp han ajeia. Pen God ram mɪnōŋ nɪp hag lōm Ebrahim nɪp haga u, nɪ nɪpe Aisak Jekop kalɪp u rō nōp hag la. *

10 Pen Ebrahim God ram mɪnōŋ kō aij pōr mɪdeinab a gōm gɪ la u, am mɪdeinabin a gɪ gasɪ nɪŋōl gɪ mɪdeia.

11 Ebrahim bɪ mɪtɛp lōm, nɪbin Sara nɪbi wasōke mɪtɛp yabɪt lōm, mɪdailō. Pen Ebrahim God nɪp nɪŋ udōm, God manō hagōp u manō nɪŋō hagōp a gōm, hagōp rō nōp halɪp gɪnab a gōm, nɪ Aisak nɪp yag daulō. *

12 Ebrahim bɪ hadō umōb rō mɪdeia u pen nɪ nɪpe anɪbu rɪkō, rɪk dam dapɪl gɪlō, hon nɪbi bɪ iru nɪbanō yabɪt, gapɪ kumi kabō laŋ au iru nɪbanō yabɪt mɪdōp rō, kabō kuŋup airan nɪŋ gōt au iru nɪbanō yabɪt mɪdōp rō, wō ral nɪŋagpal rō u, mɪdpun. *

13 Bɪ hadame nōp hagabin anɪb gau, God nɪp nɪŋ udōm, God manō hagōp u manō nɪŋō hagōp a gōm, hagōp rō nōp hanɪp

gɪnab a gōm, umla. God kalɪp nɪhōn nɪhōn hagō, hagōp rō nōp hanɪp gɪnab a gōm, nɪp nɪŋ ud mɪdeila u pen God haga anɪbu gō nɪŋōm umagla. God kalɪp nɪhōn nɪhōn haga u, amgō nɪŋagōm, mɪlō gau nɪbō rō gasɪ kale nōp nɪŋōm, hainō God nan aij hanɪp nɪnab a ga u hanɪp nɪnab, a gōm, aij gō nɪŋōl gɪ mɪdōm umla. Mɪnōŋ nabōŋ adō it i mɪdōm hagmɪdal, “Hon nɪbi bɪ ke gau nɪbō yɪharɪŋ apun mɪnōŋ nabōŋ adō it i mɪdpun,” a gɪmɪdal. *

14 Nɪbi bɪ manō anɪbu rō hagpal gau, ram mɪnōŋ hon yɪŋg gōl ap mɪdōp u a gɪ gasɪ u nɪŋōm, anɪg hagpal.

15 Ram mɪnōŋ kale arō gōm aula u gasɪ arō, ado gɪ arblap pen ado gɪ aragla.

16 Pen gasɪ kub kale ara God ram mɪnōŋ aij kumi kabō adō laŋ au. God nɪpe pen kalɪp ram mɪnōŋ ap gɪ lɪ aij ga u me, kale God nɪp God hon a gɪpal u, nɪpe nɪŋō nable gagōp.

17-19 Pen God, Ebrahim hagnabin rō gɪnab aka gōm, nɪp haga, “Nɪ ne Aisak, ‘Rɪkō rɪklō rɪk dam dapɪl gɪlō iru mɪdeinabōl,’ a gɪnō nɪ u nōp, nɪp dam al pak lɪmōn, yɪp sabe gɪ nɪmōn,” a ga. Hagō, Ebrahim God nɪp nɪŋ udōm, God manō hagōp u manō nɪŋō hagōp a gōm, yɪp hagōp rō nōp gɪnab a gōm haga, “Nɪ yad anɪbu rɪkō rɪklō rɪk dam dapɪl gɪlō iru mɪdeinabōl a ga manō u arō gagnab; nɪ yad anɪ yabɪt u al pak lɪnō, nɪpe gō kauyaŋ uraknab,” a gōm, nɪ nɪpe Aisak nɪp dam bɪd adō u nagɪ adɪk lōm, ru udōm bɪg lɪnɪg gō, God haga, anɪg gagmōn a ga. Anɪb u, nɪ nɪpe Aisak nɪp hadō bōŋ nōp uma rō la u pen nɪp kamɪŋ udōm dam ado gɪ ara. *

20 Aisak pen kub gōm nɪ mɪhau yag daua. Nɪ ap hib nɪpe u Jekop; nɪ ap hib nɪpe u Iso. Pen nap Aisak u rō nōp God nɪp nɪŋ udōm, God manō hagōp u manō nɪŋō hagōp a gōm, bɪ mɪtɛp yabɪt lōm, God hagōp rō nōp gɪnab a gōm, nɪ nɪpe mɪhau kalɪp nan aij hainō gɪnab manō u rɪmnap nōd hag nɪa. Umō, hainō haga rō nōp ga. *

21 Pen nɪ nɪpe Jekop u rō nōp God nɪp nɪŋ udōm, God manō hagōp u manō nɪŋō hagōp a gōm, hagōp rō nōp gɪnab a gōm, bɪ mɪtɛp yabɪt lōm sōl umnɪg ga nɪn u, ilōŋ adɪŋ ud ajep nɪpe u udōm, God hib nɪpe hagō adō arō nɪŋōl gɪ, nɪ nɪpe Josep nɪ rɪka mɪhau u kalɪp hagōm, God kalɪp mɪhau ud aij gōm abad mɪd aij gɪnɪm, a ga. *

22 Pen nɪ nɪpe Josep u rō nōp God nɪp nɪŋ udōm, God manō hagōp u manō nɪŋō hagōp a gōm, hagōp rō nōp gɪnab a gōm, bɪ mɪtɛp yabɪt lōm sōl umnɪg ga nɪn u, Isrel

* 11:7: Jen 6:13-22; 7:1 * 11:8: Jen 12:1-5 * 11:9: Jen 35:12 * 11:11: Jen 18:11-14; 21:2; Ro 4:19 * 11:12: Jen 15:5; 22:17 * 11:13: Jen 23:4; 1Kr 29:15; Sam 39:12; 1Pi 2:11 * 11:17-19: Jen 21:12; 22:1-14; Ro 4:17 * 11:20: Jen 27:27-29,39-40 * 11:21: Jen 47:31-48:20

nɪbi bɪ nɪpe gau kalɪp haga, "Hainō ram mɪnōŋ Ijip i arō gɪmim, ado gɪ ram mɪnōŋ Kenan arnabim. Nɪn anɪbu, le yad gau halō dammim anɪg anɪg gɪmim," a ga. Hagōm umō, hainō kalɪp haga rō nōp gɪla. *

Mosis nɪp yag dapil pi gɪlō

23 Mosis nɪme nap ber u rō nōp God nɪp nɪŋ udmil, God manō hagōp u manō nɪŋō hagōp a gɪmil, hagōp rō nōp gɪnab a gɪmil, nɪ Mosis nɪp yag daumil, kɪn aij mɪdeia u nɪŋmil, rakɪn mɪhau nɪgan pi gɪlō mɪdeia. Ijip Kɪŋ Pero nɪp pɪnɪŋ gaglō. *

24 Mosis kub gōm, nɪpe u rō nōp God nɪp nɪŋ udōm, God manō hagōp u manō nɪŋō hagōp a gōm, hagōp rō nōp gɪnab a gōm haga, "Yɪp Pero pai nɪpe nɪ nɪpe hagagōl.

25-26 Mɪnōŋ nabōŋ adō il i nan si nan naj gōl gɪ mɪdnō, yɪp aij gagnab; pōr pōr mɪdeinam a gem, Mesaia nɪp nɪŋ udnō, yɪp hag junabōl u aij; pen Ijip nɪbi bɪ arep auelp nan aij aij kale gau yɪp aij gagōp a ga. Yad nɪbi bɪ God lau adō mɪdlō, kalɪp gɪ naj gɪpal gau aip magum gem mɪdeinam," a ga.

27 Pen Mosis nɪpe God amgō nɪŋagep u nɪp nɪŋ udōm, waiō nɪŋnɪm rō lō, Kɪŋ Pero nɪp mulu kal nɪŋa u pɪnɪŋ gaga. God nɪp nɪŋ udōm, God manō hagōp u manō nɪŋō hagōp a gōm, hagōp rō nōp yɪp abad mɪdeinab a gōm, God haga rō nōp gōm, Isrel nɪbi bɪ kalɪp uɫ gɪ Ijip arō gōm aua.

28 Pen Mosis nɪpe God nɪp nɪŋ udōm, God manō hagōp u manō nɪŋō hagōp a gōm, hagōp rō nōp hanɪp gɪnab a gōm, hagō, Isrel nɪbi bɪ Pasopa sipsip pi gau pakōm, hagape udōm ajōŋ il bōŋ bōŋ yulō pɪsmas gɪ pakō, nabōŋ adō lanj abe yulō pɪsmas gɪ pakō, ejol apōm Ijip nɪbi bɪ nɪ nōd yag dauila gau magōŋhalō al pak lōl gɪ, Isrel nɪbi bɪ ram kale u amōm nɪ nōd kale gau al pak laga. *

29 Isrel nɪbi bɪ God nɪp nɪŋ udōm, God manō hagōp u manō nɪŋō hagōp a gōm, hagōp rō nōp hanɪp gɪnab a gɪlō, Ijip kai kalɪp rɪdɪk gɪlō, amōm nɪg solwara Hagape u rɪknɪg gɪlō nɪŋōl gɪ, God gō nɪg anɪbu hɪ gɪ bōŋ bōŋ arō, mɪnōŋ mɪlep adō u rō amōm, bōŋ lōdanj arla. Pen Ijip kai kalɪp yu gɪ dam anj anɪbu aueila, nɪg apōm kalɪp pakū gō magōŋhalō nɪg nɪŋōm um hakla me. *

30 Pen hainō Isrel nɪbi bɪ God nɪp nɪŋ udōm, God manō hagōp u manō nɪŋō hagōp a gōm, hagōp rō nōp gɪnab a gōm, amōm daun kub Jeriko kabō waryō kō u nɪn unbō

udun u gɪgabō gɪlō gɪlō, kabō waryō u bōŋ nōp lug paka. *

31 Bɪ si udep nɪbi Rehap u, God nɪp nɪŋ udōm, God manō hagōp u manō nɪŋō hagōp a gōm, nɪbi bɪ nɪpe God manō nɪpe arō gɪla gau aip umaga. Nɪhōn gɪnɪg: bɪ Isrel mɪhau daun kub Jeriko arlō, kalɪp mɪhōŋ al pak lɪnɪg gɪlō. God Rehap hagō, ram mɪnōŋ hon nɪŋ lɪnɪg aubil a gōm, ud amdam gō, kamɪŋ mɪdmil ado gɪ arlō. *

32 Pen nɪbi bɪ God nɪp nɪŋ udōm, God manō hagōp u manō nɪŋō hagōp a gɪlō, kalɪp ke yabɪl ga aiud gau aige gōl gem mɪlōbō hagnam. Bɪ ne Gidion, Barak, Samson, Jepda, Depid, Samyuel bɪ gau abe, bɪ God manō hagep gau abe gɪla gɪla rō hagnō, manō mɪlō kub arnab. *

33 Nɪbi bɪ anɪb gau God nɪp nɪŋ udōm, God manō hagōp u manō nɪŋō hagōp a gōm, rɪmnap nɪbi bɪ ram mɪnōŋ ke rɪmnap kalɪp yu gɪ yula. Kale gɪ aij gɪla rō, God gɪnabin a ga rō nōp kalɪp ga. Rɪmnap kalɪp kain hapeb laiōn mɪdeila anj u ud yula, God kalɪp abad mɪdō hauagla. *

34 Pen rɪmnap mab kub ineia anj u ud yula inaga. Rɪmnap ru mɪlō kɪd udōm kalɪp bɪnɪg lun a gɪla u pen pɪnɪŋ gɪ arla. Nɪbi bɪ rɪmnap nɪbi bɪ hain u pen God kalɪp abad mɪdeia kal kō yabɪl mɪdeila. Pen pen gōl gɪ, amōm ami bɪ ram mɪnōŋ ke nɪbō gau kalɪp yu gɪ yula. *

35 Nɪbi rɪmnap nugmul bɪ nɪ pai kale gau umeila, God nɪp nɪŋ udōm sabe gɪlō, nɪpe gō kauyanj urakla.

Nɪbi bɪ rɪmnap God nɪp nɪŋ udeila rō, kalɪp ilōn nɪla. God nɪp arō gɪblap, kalɪp hubɪk yulō kamɪŋ arblap u pen, umno God hanɪp gō urakun ram mɪnōŋ aij nɪpe au pōr pōr mɪd aij gun a gōm, God nɪp cɪg gōl gɪ nōp mɪdōm nɪp arō gaglō, kalɪp rapɪn gɪ naj gōm ilōn mab nɪlō nɪlō umla. *

36 Rɪmnap kalɪp hag juōm, ilōŋ ud rapɪn pakla. Rɪmnap adɪkōm nagɪ yula. *

37 Rɪmnap kabō ju pak lɪlō umla. Rɪmnap kalɪp so udōm rɪb gɪ dō gɪ adɪŋ adɪŋ lɪla. Rɪmnap ru mɪlō kɪd udōm, kalɪp bōŋ nōp bɪnɪg lɪla. Rɪmnap kalɪp pōr nōp gɪ naj gōm, yuk gɪlō gɪlō uɫham yabɪl mɪdōm, nɪbi bɪ mōg gep rō mɪdōm, kaj meme sipsip haŋ udōm waij rō yɪmōm gɪ ajmɪdal. *

38 Pen anɪbi bɪ gau nɪbi bɪ aij yabɪl; nɪbi bɪ naj gau anj kale au mɪdagaɪblap. Hon aip mɪdep rō lagōp a gōm, kalɪp gɪ naj gɪlō gɪlō, pɪnɪg gɪ am ram mɪnōŋ kabō nōp mɪdōp anj

* 11:22: Jen 50:24-25; Eks 13:19 * 11:23: Eks 1:22; 2:2 Jos 6:12-21 * 11:31: Jos 2:1-21; 6:21-25; Jem 2:25 * 11:32: Eks 12:21-30 * 11:29: Eks 14:21-31 * 11:30: 11:32: Jaj 6:11-8:32; 4:6-5:31; 13:2-16:31; 11:1-12:7; 15a 16:1-1K1 2:11; 15a 1:1-25:1 * 11:33: Dan 6:1-2 * 11:34: Dan 3:23-27 * 11:35: 1K1 17:17-24; 2K1 4:25-37 * 11:36: 1K1 22:26-27; 2K1 18:25-26; Jer 20:2; 37:15; 38:6 * 11:37: 2K1 24:21

gau m+idöm, kabö m+igan m+nöj m+igan gau han ajm+dal.

³⁹ N+ibi b+ hagabin an+bu gau, God n+ip n+ij udöm, God manö hagöp u manö n+ijö hagöp a göm, hagöp rö nöp g+inab a g+lö, God kal+ip magöjhalö, g+ aij yab+ g+mim n+ibi b+ kam+ij aij yad m+dpim, a ga. Pen God kal+ip nan aij n+inabin a ga u, nan aij u n+in an+bu udagla.

⁴⁰ N+hön g+ing: God han+ip nan aij yab+ n+ing gabin a göm gas+ n+ija rö, n+in hain an+ an+bu nöp, kale n+ibi b+ gau abe, hon n+ibi b+ abe han+ip magöjhalö udö, seg am jim nöl n+ibi b+ ut n+ipe m+deinabun.

12

¹ Pen n+ibi b+ iru nöp hagaj+in an+bu gau han+ip b+ig g+igabö göl g+ m+dpal rö, nan gas+ kub n+ijbun gau arö gun, nan si nan najj han+ip y+ij+d c+ig g+in+m rö löp u arö gun, klö gun adan han+ip hag la u g+ dö g+ arun. *

² Jisas haga rö, hon God n+ip n+ij udun, God manö hagöp u manö n+ijö hagöp a gun, hainö God manö hagöp u magöjhalö waiö nöp n+ij aij g+inabun. Jisas n+ip mab kros ba lanj al pak l+in+g g+lö, y+ip b+ najj rö al pak l+lö nable udnabin a göm hagaga. Hainö ram m+nöj kumi kabö adö lagod au m+n m+n yab+ g+inabin a göm, han+ip n+ibi b+ a göm umöm, urak am God n+imago y+ij+g adö böj lau as+ka. An+bu u, pör pör nöp Jisas n+ip nöp gas+ n+ijöl g+ m+idaiun.

³ N+ibi b+ iru nöp Jisas n+ip mulu kal n+ijöm g+ najj göm g+lö arö, n+ipe p+n+ij gaga u n+ijmim. Jisas ga adö an+bu n+ijmim, an+g umbö rö nöp g+mim, gas+ halö m+dmim, God hagöp rö nöp göl g+ m+idaimim.

⁴ Jisas n+ipe Seden aip pen pen ga u, b+ gau n+ip mab ba lanj al pak l+lö uma. Kale pen, Seden kalöp nan si nan najj g+in+g +ip gö, an+g gagun a g+mim, n+ip aip pen pen g+ipim u, kalöp al pak laggal.

⁵ God kalöp n+ pai yad a göm manö aij hagö God Manö u kal+ kliñ rikla u haut g+ipim akan N+ipe haga,

“N+ pai yad gai i!

B+ Kub u kalöp r+im+d ukn+g marö n+inab u, gas+ kub n+ijagmim.

B+ Kub kalöp hag g+inab u, han+ip böj nöp arö göp a g+mim, gas+ iru n+ijagmim.

⁶ B+ Kub n+ibi b+ m+idmagö löp gau kal+ip r+im+d uknab.

N+ pai n+ipe gau me, kal+ip magöjhalö marö n+inab,” a ga. *

⁷ An+bu u, u+ham m+deinabim u, gas+ iru n+ijagmim; God han+ip r+im+d ukab a g+mim

gas+ halö m+idaimim. Kale n+ijbim, nap b+ gau n+ pai kale gau magöjhalö r+im+d ukpal.

⁸ God n+ipe n+ pai n+ipe magöjhalö r+im+d uknab. God kalöp r+im+d ukagnab u, kale n+ pai n+ipe wasö, n+ pai nap halö m+idagpim u me, kalöp r+im+d ukagnab.

⁹ Bapi hon m+nöj naböj adö i+ i gau, han+ip r+im+d uklö, aij ukpal u a gun n+ijbun. An+bu u rö, Bapi hon kumi kabö adö lanj m+idöp u han+ip r+im+d ukö, aij yab+ an+g göp a gun n+ijun kam+ij m+idaiun.

¹⁰ Bapi hon m+nöj naböj adö i+ i r+im+d ukpal gau, n+ pai m+idaino pro magö u nöp, gas+ kale ke n+ijöm han+ip r+im+d ukpal. Pen God han+ip a göm, ut m+idpin rö nöp m+deilanj a göm, han+ip r+im+d uköp.

¹¹ God han+ip r+im+d uköp magö u aij gagöp u pen r+im+d ukö, nag+ aij adö an+bu n+ijun, agam+ij m+idun g+ aij göl g+ nöp m+deinabun. *

God nan n+ipe gau nöp gas+ n+ijöl g+ m+idaimim

¹² An+bu u me, n+in ma kala gö auöp u, y+ihar+ij göp a g+mim, urak am+il ap+il g+ipe klö g+in+m. *

¹³ Adan y+ij+g göl aij aij adö u arbe, r+imnap ma p+g juain+m, klö g+mim ammim g+ipe g+ipe, kam+ij l+inab. *

¹⁴ N+ibi b+ gau aip magöjhalö jim nöl m+idaiun a g+mim m+idaimim u pen God n+ibi b+ ut n+ipe m+idaimim. God n+ibi b+ ut n+ipe gau nöp B+ Kub u n+ip n+ijnaböl.

¹⁵ Kale n+ij aij g+mim, God han+ip mög n+ijöm ud aij göp u arö gagmim. N+ij aij g+mim, anj kale gau n+ibi ap b+ ap gas+ najj n+ijöm, n+ibi b+ r+imnap gas+ najj an+bu hageinab u, kale pen u rö nöp g+lö g+lö, n+ibi b+ iru nöp kal+ip as+ij ut g+in+m rö löp.

¹⁶ N+ij aij g+mim, anj kale gau n+ibi b+ ap n+ibi si b+ si gagn+m. Kale magöjhalö God nan n+ipe gau nöp gas+ n+ijöl g+ m+idaimim. Iso hadame nöp ga rö gagmim. Iso n+ipe God nan n+ipe gau gas+ n+ijagöm, k+iyö lö, nan n+in+in a göm, God nap Aisak nan aij n+ia u, Aisak n+ n+ipe nöd u Iso n+ip n+in+g ga u, Iso n+ nöd m+idöm udböp u, pen nan aij an+bu nan y+ihar+ij rö lö arö göm, nan magö u nöp uda. *

¹⁷ Pen kale n+ijbim, nap Aisak nan aij n+ nöd Iso n+ip n+in+g ga nan aij an+bu, Iso udaga u me, hainö mög gö m+itöj göl g+, kauyay udnam a göm, adan udn+m ap m+idagö, mög yab+ gö m+itöj g+ m+ideia. *

God pör kam+ij m+idöp u ram m+nöj n+ipe u aubim

* 12:1: 1Ko 9:24-25 * 12:6: Job 5:17; Pro 3:11-12; Rep 3:19 * 12:7: Dud 8:5 * 12:11: Jem 3:17-18 * 12:12: Ais 35:3 * 12:13: Pro 4:26 * 12:16: Jen 25:29-34 * 12:17: Jen 27:30-40

¹⁸ Isrel n̄bi b̄ ram m̄n̄ōj Sainai Dum m̄d̄ōp u am̄ōm dum an̄bu il au aulō, mab kub yab̄t̄ in̄ōm, sib̄ōn yab̄t̄ ap̄ōm, ȳḡōn kub ud̄ōm ḡō, amḡō kale ke n̄n̄ja. Pen kale ram m̄n̄ōj an̄bu r̄ō auagpim. *

¹⁹ Añj magō manō kub u hagōm, manō kumi kabō adō laj n̄bō ap hagō, n̄bi b̄ gau p̄ñ̄n̄j ḡōm Mos̄s n̄p hagla, “Ake! Manō hagab an̄bu r̄ō, manō r̄innap hagō n̄n̄agun,” a ḡla. *

²⁰ N̄h̄ōn ḡn̄ig: God manō n̄ōd hag la u Isrel n̄bi b̄ gau hag n̄n̄ig ḡōm Mos̄s n̄p haga, “N̄bi b̄, kaj meme, kaj sipsip nan gau dum an̄bi auaiōl, kabō ju b̄ōj n̄ōp pak lep,” a ga. Manō an̄bu n̄n̄jōl m̄dmagō ar̄ōp. *

²¹ Nan ga an̄bu n̄n̄jōm p̄ñ̄n̄j ḡla u, Mos̄s u r̄ō n̄ōp n̄n̄jōm haga, “Yad ḡil ḡil gem p̄ñ̄n̄j gabin,” a ga. *

²² Kale pen Sainai Dum an̄bu auagpim; kale Saion Dum aubim. Saion Dum aubim u, God p̄r kam̄n̄j m̄d̄ōp u ram m̄n̄ōj n̄pe u aubim, ram m̄n̄ōj Jerusalem kumi kabō adō laj, ejol iru n̄banō yab̄t̄ ñ̄ñ̄i l̄ōl ḡi m̄dpal au, ram m̄n̄ōj an̄bu aubim.

²³ N̄bi b̄ Krai manō aij u n̄j udlō, God kal̄p ñ̄i n̄ōd r̄ō ud̄ōm, ñ̄i pai yad a ḡōm, hib kale ram m̄n̄ōj n̄pe kumi kabō adō laj au kal̄i kliñ̄ r̄ik̄ōp; kale magum ḡōm m̄ñ̄ m̄ñ̄ ḡōl ḡi m̄dpal au, ram m̄n̄ōj an̄bu ammim, Krai n̄p n̄j udpal kal̄p aip j̄m ñ̄ōl m̄dpim. Krai n̄p n̄j udpim u me, God n̄bi b̄ gau magōñ̄halō manō kub hagnab God u aip j̄m ñ̄ōl m̄dpim. N̄bi b̄ ram m̄n̄ōj il i m̄d̄ōm, God n̄p n̄j ud̄ōm, God Manō hagōp r̄ō ḡōm, n̄bi b̄ kam̄n̄j aij n̄pe m̄d̄ōm, umōm ana kale am God aip n̄bi b̄ uť n̄pe m̄dpal gau, kal̄p aip j̄m ñ̄ōl m̄dpim.

²⁴ J̄isas n̄pe God manō aij ḡs̄ōn n̄bō dap̄ōm b̄ an̄ n̄bō m̄d̄ōp u, n̄p n̄ōp aubim. Ken n̄mam Ebol n̄p al pak l̄ō hagape yua u, manō kub yab̄t̄ uda; pen J̄isas hagape n̄pe u han̄p a ḡōm yua r̄ō, God aip j̄m ñ̄ōl m̄d̄aiun r̄ō l̄ōp. *

N̄j aij ḡimim

²⁵ An̄b u, n̄j aij ḡimim. N̄bi b̄ Sainai Dum il au m̄d̄ōm, God manō haga u udagla gau, kam̄n̄j ar̄ōl r̄ō laga r̄ō u, God ram m̄n̄ōj kumi kabō adō laj au n̄bō manō aij ḡs̄ōn n̄bō u haga u ar̄ō ḡinabun u, han̄p u r̄ō n̄ōp kam̄n̄j arun r̄ō lagnab yab̄t̄. *

²⁶ Ñ̄ñ̄ n̄ōd an̄bu God kal̄p manō hagō n̄n̄jōl ḡi, munnon r̄ō uda. Pen han̄p haga, “Hainō unbō r̄ō kauyan̄ ḡn̄ō, m̄n̄ōj nabōj

il i abe, kumi kabō adō laj abe magōñ̄halō an̄ an̄a ḡinab,” a ga. *

²⁷ “Kauyan̄” a ga an̄bu n̄n̄bun, nan p̄r m̄d̄ageinab a ḡōm ḡi la gau magōñ̄halō ur ḡinab; nan p̄r p̄r m̄deinab a ga nan gau n̄ōp m̄deinab.

²⁸ An̄b u, hon ram m̄n̄ōj an̄a gagep, ram m̄n̄ōj p̄r p̄r n̄ōp p̄d̄ōj m̄dep, ram m̄n̄ōj aij yab̄t̄ arnabun r̄ō, aij a ḡōl ḡi m̄dun, God n̄p n̄j ud̄ōm p̄d̄ōj gun, b̄ kub kl̄ō halō m̄d̄ōp u gas̄i n̄n̄jōl gun, hib n̄pe hagno adō arn̄m.

²⁹ God hon mab ke inab r̄ō m̄d̄ōp. *

13

Añ mam r̄innap kal̄p m̄dmagō yab̄t̄ lun

¹ Krai n̄bi b̄ gau aip añ mam r̄ō pen pen m̄dmagō l̄ōl ḡi n̄ōp m̄d̄aimim.

² Krai n̄bi b̄ gau n̄bō kal̄p lau adō auaiōl, kal̄p ud̄ōm aij ḡimim. N̄bi b̄ r̄innap, n̄bi b̄ gau n̄bō aulō, n̄bi b̄ ȳihar̄n̄j gau n̄bō auabōl a ḡōm, hag w̄hai ud̄ōm, n̄bi b̄ wasō, ejol r̄innap kal̄p hag w̄hai udla. *

³ Krai n̄bi b̄ r̄innap naḡi m̄d̄aiōl, hon aip naḡi m̄dpun a ḡi gas̄i n̄n̄j̄mim kal̄p ḡi aij ḡimim. Krai n̄bi b̄ r̄innap uťham m̄d̄aiōl, hon aip uťham m̄dpun a ḡi gas̄i n̄n̄j̄mim kal̄p ḡi aij ḡimim.

⁴ Ber m̄hau udmil, ḡi aij ḡipil. Kal̄p ber m̄hau ḡi naj gagōl. Pen ber m̄hau udmil, hainō n̄bi si b̄ si ḡinabil gau abe, b̄ praj n̄bi praj n̄bi si b̄ si ḡinabōl gau abe, God kal̄p manō kub yab̄t̄ hagnab. *

⁵ Nan hon udpun gau pro ḡōp a ḡimim, uťp̄ō k̄ñno k̄ñap gol man̄i nan gau gas̄i kub u n̄n̄j̄mim. Nan pro hon m̄d̄ōp u mel m̄d̄ōp a ḡimim gas̄i u n̄n̄j̄mim. God haga, “Kal̄p ar̄ō gagnabin; kale aip p̄r p̄r n̄ōp m̄deinabin,” a ga. *

⁶ An̄b u, gas̄i halō m̄dun hagun, “B̄ Kub ȳp abad m̄d̄ōp r̄ō, p̄ñ̄n̄j gagnabin.

N̄bi b̄ r̄innap ȳp ḡi naj ḡōl r̄ō lagōp,” a gun. *

⁷ B̄ kub kal̄p God Manō aij haglō n̄n̄j̄be u gas̄i n̄n̄jōl ḡi m̄d̄aimim. Kale God n̄p n̄j ud̄ōm, manō n̄pe hagōp r̄ō ḡlō ar̄ō umla u gas̄i n̄n̄jōl ḡi m̄dmim, an̄ḡ unbō r̄ō n̄ōp ḡōl ḡi m̄d̄aimim. *

⁸ J̄isas Krai n̄ōd m̄dm̄d̄ōp r̄ō, uri an̄b unbō r̄ō n̄ōp m̄d̄ōp; pen uri m̄d̄ōp r̄ō,

* 12:18: Eks 19:16-20; Dud 4:11-12 * 12:19: Eks 20:18-21; Dud 5:22-27 * 12:20: Eks 19:12-13 * 12:21: Dud 9:19

* 12:24: Hib 8:6; Jen 4:10 * 12:25: Hib 2:1-3; 10:26-29 * 12:26: Hag 2:6 * 12:29: Dud 4:24; 9:3 * 13:2: Ro

12:13; Jen 18:1-8; 19:1-3 * 13:4: Ep 5:5 * 13:5: Dud 31:6,8; Jos 1:5 * 13:6: Sam 118:6 * 13:7: 1Ko 4:16

hainö pör pör nöp anib unbö rö nöp m+ideinab.

9 N+ibi bi r+imnap kalöp manö piral ke ke hagaiöl u, udagmim. God kalöp mög n+ijöm, ud aij göm, abad m+id aij göp u nöp gasi n+ijmim, m+idmagö aij kale dan p+döj udmim, gasi halö m+idaimim. Pen nan n+ijeb lo gau gasi ap n+ijagmim. N+ibi bi nan n+ijeb lo gau hain göm m+id aij gagnaböl. *

10 God n+ip nan sabe gep bi gau, God sabe gep ram u m+idöm, nan pak b+id adö au God n+ip sabe g+ipal gau, nan b+id hon adö m+idöp u n+ijöl rö lagöp.

11 God n+ip nan sabe gep bi gau kaj kau kaj meme paköm hagape u dam God n+ip nan sabe gep bi kub yab+il u n+ip n+ilö, n+ipe pen n+ibi bi nan si nan naj g+m+idal a göm, God n+ip sabe g+in+ig, dam Ram Raul M+igan U+ Ke Yab+il u hon göp. N+ime u pen dam, m+idpal höj adö au laulö böj nöp in hab+k lugöp. *

12 An+ib u rö, Jisas n+ibi bi nan si nan naj g+ipal gac an+ibu hagape yad ke lik gi yunam a göm, daun kub Jerusalem a+jöj höj adö au amöm, ilön kub udöm, hagape lugö uma. *

13 An+ib u, n+ip hain gun, n+ibi bi y+ihar+ij gau g+ilö aröp adö u arö gun, höj adö u arno, n+ip hag jula rö han+ip u rö nöp hag juöl. *

14 N+hön g+in+ig: m+inöj naböj adö il i pör pör m+idaiun ka ap m+idagöp u pen hainö ram m+inöj kumi kabö adö laj au amun pör pör m+idaiun a gun abad m+idpun. *

15 An+ib u, hon pör pör nöp Jisas Bi Kub hon a gun hib n+ipe hagno adö arn+m. An+ig g+ino, God amgö ilö n+ipe nan sabe gep aij rö linab. *

16 N+ibi bi r+imnap gau kal+ip ud aij gun gi aij gun, nan hon r+imnap kal+ip n+ime li ün. An+ig g+ino, God n+ijöm nan sabe gep aij rö lö, n+in+il linab. *

17 Bi kub kalöp abad m+idpal gau, manö kale udmim, hagnaböl rö g+mim. God wög g+ipun u, God n+ijö aij g+n+m a göm gasi u n+ijöl gi kalöp pör nöp n+ij aij göm abad m+id aij g+ipal. An+ib u, kale nan n+hön g+mim a g+inaböl u, u rö nöp g+mim. An+ig geinabim u, aij gö n+ijöl gi wög kale g+inaböl. Pen hagnaböl rö gagnabim u, wög g+in+ig g+inaböl u g+inaböl u pen aij gö n+ijöl gi gagnaböl. An+ig g+ilö, kalöp abad m+id aij göl rö lagnab. *

God Manö hagöp rö nöp göl gi m+idaiun a gi gasi u nöp n+ijbun. *

19 Yad nan kub ap klö gem kalöp hag n+ijabin: God n+ip sabe g+ipe, n+ipe gö, m+idpim u y+ij+id n+inam.

20-21 God manö aij pör pör m+idep u, Bi Kub Hon Jisas hagape n+ipe lugö uma manö aij an+ibu m+idep nöp m+idöp. Hagape n+ipe lugö umö God gö n+ipe urak Sipsip Mukep Bi Kub Yab+il m+idöp. God n+ibi bi ud aij gö agam+ij m+id aij g+inaböl u, kalöp u rö nöp nan aij n+ö, nan n+hön n+hön God g+mim a g+inab u, g+inabim. Pen Jisas Krais m+idmagö aij hon dan m+idöm, God n+ipe han+ip n+ibi bi aigale n+ibi bi rö m+ideinabun a g+inab u, Jisas Krais han+ip gö an+ib unbö rö nöp l+inabun. An+ib u, Jisas Krais hib n+ipe pör pör nöp hagno adö arn+m. An+ib unbö rö aij. *

Manö naböj r+imnap

22 Pen añ mam bi. Köp utep kal+i kl+in r+ikpin an+ibi, manö hagabin u n+ij aij g+mim udmim.

23 Mam hon Dimodi n+ip nag+i l+ila u, m+in+il höj auöp. Söl aueinab u, aip n+inabul.

24 Bi kub kale gau abe, God n+ibi bi n+ipe gau abe, kalöp magöjhalö "M+idpim?" a gabun. Krais n+ibi bi n+ipe ram m+inöj Idali n+ibö gau kalöp "M+idpim?" a gaböl.

25 God kalöp magöjhalö mög n+ijöm ud aij göm abad m+idan.

God n+ip sabe g+ipe, n+ipe han+ip abad m+idain+m

18 Pen God n+ip sabe g+ipe, n+ipe han+ip abad m+idain+m. Hon gasi m+höp wasö, gasi añ nöp n+ijun, nan n+hön g+inabun,

* 13:9: Ro 14:17 * 13:11: Lep 16:27 * 13:12: Jon 19:17 * 13:13: Hib 12:2 * 13:14: Hib 11:10,16; 12:22 * 13:15: Sam 50:14,23 * 13:16: Plp 4:18 * 13:17: 1De 5:12 * 13:18: Ap 24:16; 2Ko 1:12 * 13:20-21: Jer 32:40; Esi 37:26; 1Pi 2:25

Jems Jems köp kali kliš rika

¹Yad Jems. God, Bî Kub Jisas Krais, kalîp apil mîhau wög gî ñabin. Kalöp nîbi bî Jisas Krais manö aij nîpe u nîj udmim, ju am ram mînöh ke gau gau mîdpim gau, köp anîbi kali kliš rîkem, “Kale mîdpim?” a gabin. *

Marö nîhön nîhön aunab, kale gasî iru nîjagmim

²Añ mam bî. Marö nîhön nîhön aunab, gasî iru nîjagmim; mîñ mîñ göl gî nöp mîdaimim. *

³Kale nîjbm, marö auö bîslam mîdeinabim u, kale Jisas Krais nîp cig aij gî nabim. Anîb u, hainö marö nîhön nîhön kalöp aunab, kale pîñîj gagmim, Jisas Krais nîp nîj ud pîdöh gîmim, nîp cig aij gîmim. *

⁴Utham mîdmim, Jisas Krais nîp cig aij göl gî nöp mîdmim, gî dammim me, kale nîbi bî klö, nîbi bî aij, nîbi bî asîj mîdagöp, mîdeinabim.

⁵Pen kale nîbi bî rîmnap, hon nîhön nîhön gîno aij arnab, a gî nabim u, God bî hanîp ud aij yabî göp u nîp hag nîjbe, nîpe kalöp gasî aij kabö göl u ñ nab. God nîp hag nîjeinabim u, yîp nîhön gînîg anîg hag nîjbm, a göm, hagagnab. *

⁶Pen God nîp hag nîjng, gasî añ nöp nîjmim hag nîjmim. Pen hanîp nîjnab aka nîjagnab, a gîmim, gasî mîhöp nîjmim hag nîjagmim. Pen kale gasî mîhöp nîjmim hag nîjnabim u, yîgön apöm, ñîg solwara ralöm ud dan i göp rö u gî nabim.

⁷⁻⁸Nîbi bî anîb gau rö, gasî ap ap nîjöl gî gîlö aröp u me, Bî Kub nîp hag nîjnaböl u, nan ap kalîp ñagnab.

Nîbi bî nan mîdagöp gau; nîbi bî nan iru mîdöp gau

⁹Krais nîbi bî añ mam mög gep rö gau, God amgö ilö nîpe yad hib mîdöp, yad ñî pai nîpe mîdpin, a göm, mîñ mîñ gî nab;

¹⁰pen añ mam nan iru mîdöp gau, God amgö ilö nîpe yad añ mam nan mîdagöp gau rö adîp adîp mîdpin, a göm, mîñ mîñ gî nab. Nîhön gînîg: nan aij nîpe u mab pîpîl rö yîjîd hir gî nab. *

¹¹Sîdö u lîm göm, mab pîpîl aij aij anîbu kal nîjö, mîlep göm lugöp. Nîbi bî nan iru mîdöp gau, wög kale gî dam arlö nîjöl gî, kalîp unbö rö nöp gî nab. Kale unbö rö nöp ur gî naböl.

Nîbi bî marö auö, God nîp arö gagpal

¹²Pen nîbi bî marö auö, God nîp arö gagöm, cig aij göl gî nöp mîdeinaböl gau, usajîl bad pör pör mîdep u udnabun a göm, mîñ mîñ gî naböl. Nîbi bî God nîp mîdmagö lîbal gau, God kalîp usajîl bad pör pör mîdep u rol ñ nab. Nîpe manö klö hagöm anîg haga.

¹³Nîbi bî, gî naj gun, a göm gasî u auö, God gasî ñö anîg gun a gî gasî nîjbun, hagagöl. God, nan si nan naj gî nam, a gî gasî nîjagnab rö, nîbi bî rîmnap kalîp gasî anîbu rö ñagnab.

¹⁴Pen gasî naj kale ke nîjbal adö u, kalîp îp gî ud arö, nan si nan naj gun a gî gasî nîjnaböl.

¹⁵Gasî nîjnaböl anîbu, nan yîj rö yîmlö, ranöm kîdî am pîdöh gî nab rö u, nan si nan naj gî naböl. Pen nan si nan naj gî naböl anîbu, böj nöp mîd pîdöh gö, umnaböl.

¹⁶Pen añ mam aij yad gau. Manö piral hagaiöl u, nîjagmim.

¹⁷Nan aij nîhön nîhön kabö rö udpun gau, ke gau nîbö auö udagpun. Bapi sîdö, rakî, gapî mailö ñîmîdöp gau gî la u nöp, hanîp adö gîlan nîbö ñöb. Nîpe nagî adö ap gî damöm, nan ana rö ado göm, nagî adö ap ke gagnab.

¹⁸Gasî nîpe ke nîjöm gö, hon manö nîjö nîpe u nîj udun, kamîj gîsön nîbö udun, ñî pai nîpe ke lun, nan magö nöd nîbö mîñ mîñ göl gî ralmîdal rö mîdpun. *

God Manö u nîj aij gîmim, hagab rö nöp gîmim

¹⁹Añ mam aij yad gau nîjm! Nîbi bî kalöp manö hagaiöl u, yîjîd nîjmim; pen manö yîjîd hagagmim; nîbi bî gau kalîp yîjîd mulu kal nîjagmim.

²⁰Nîbi bî mulu kal nîjnaböl u, God kale gî aij göm, mîd aij gîlan, a gî gasî nîjöh rö gagnaböl. *

²¹Anîb u, gasî naj nîjmim, nan si nan naj gîpim u, nîhön gînîg anîg gîpun, a gîmim, nan gac göp anîbu böj nöp arö gîmim, God mîdmagö an kale dan manö nîpe yîmöh u, ud aij gîmim. Manö anîbu kalöp ud asîk yunab. *

²²God Manö anîbu rîmîd u nöp apdi nîjmim, hadö nîjbun, a gîmim hagagmim. Anîg geinabim u, kalöp ke manö pîr alnabim. God Manö nîjmim, hagöp rö gîmim me, nîjbun, a gîmim. *

²³Pen nîbi bî God Manö nîjöm, hagöp rö gagpal gau, añañ mulu adîj lî nîjbal u rö gîpal.

* 1:1: Mad 13:55; Gal 1:19; Ap 15:23; 1Pi 1:1 * 1:2: Ro 5:3-5 * 1:3: 1Pi 1:7 * 1:5: Pro 2:3-6 * 1:10: Ais 40:6-7 * 1:18: Jon 1:13 * 1:20: Ekl 7:9 * 1:21: Kol 3:8; 1Pi 2:1 * 1:22: Mad 7:26; Ro 2:13

24 Añañ lî nîñöm, mulu adîñ kale nîhön rō mîdöp, a gôm, nîñ aij gîpal u pen arō gôm amôm, yîñîd nöp hauñ gôm, aige gō rō mîdajîp nîñbun, a gôm, nîñagpal.

25 Pen God Manō aij nîbi bî ud kamîñ yuöp manō aij u nîñ aij gôm, hauñ gagôm, nîñöl gî nöp gîlō arnab nîbi bî gau, God kalîp abad mîdō, nîhön nîhön gîñaböl u ar aij gîñab. Nîbi bî anîb gau kale God Manō aij u nîñ aij gôm, hagöp rō nöp gî mîdpal. *

26 Pen nîbi bî, God nîp wög gî aij gun, a gôm, aṭab kale ke nîñ aij gagnaböl gau, kale dui gôm, kalîp ke manō pir albal. Kale wög nîhön gîpal u, magōñhalō nan yîharîñ rō löp. *

27 Ñî pai, nîme nap umla uṭham mîdpal gau abe, nîbi kanîñ mög gep rō gau abe, kalîp ud aij gîmim. Pen nîbi bî mîñöñ naböñ î lî gasî najî nîñbal gau aip magum gîmim, asîñ kale anîbu uṭ gaggim. Anîg geinabim, God nîpe nîñöm, kale nîbi bî asîñ mîdagöp yad wög gî aij yabîñ gîpim a gîñab.

2

Nîbi bî gau nîbi bî aij, nîbi bî gau nîbi bî najî, a gîmim hagagmim

1 Añ mam bî. Kale Bî Kub hon Jisas Kraiss, Bî aij yabîñ unbō ke nîp nîñ udpim rō, nîbi bî gau nîñmim, nîme ke ke lîmim, bî u bî kub, bî u bî mîgan gau, a gîmim, hagagmim. *

2-4 Kale God nîp sabe gîñîg ap magum gîñabim. Pen bî nan iru mîdöp bî ap, wañî aij aij lôm, riñ gol ñîmagō nîpe lôm aueinab u, kale bî anîbu nîñmim hagnabim, “Ne am pom adō aij aij gau asîk,” a gîñabim. Pen bî mög gep rō ap, wañî najî lôm aueinab u, kale bî anîbu nîñmim hagnabim, “Ne goṭ gau urak mîd,” aka “Ne mîñöñ ma îñ yad aui asîk mîd,” a gîñabim. Pen anîg geinabim u, kabō rō gagnab. Kale ke gasî najî nîñmim, nîpe bî kub, nîpe bî mîgan gau, a gîmim, anîg gîñabim.

5 Pen añ mam aij yad gau nîñim! Nîbi bî mîñöñ naböñ î lî, nîbi bî mög gep rîmnap nîñöm, nîbi bî au kale nîbi bî mîgan gau, a gîmîdal. Pen God nîpe nîbi bî mög gep gau kalîp anîg gagöp. God nîpe kalîp ud aij gôm, gasî aij ñō, kale God nîp nîñ udöm cîg aij gôm, ana kale añ dañ nîbi bî gep yabîñ nîpe gau mîdlō nîñöl gî, nîpe pör pör nöp Kîñ kale mîdeinab. Nîpe manō klō hagôm, nîbi bî yîp mîdmagō lîbal gau kalîp anîg gîñabin, a ga. *

6-7 Kale pen nîbi bî mög gep rō gau kalîp hagpe, “Ne goṭ gau urak mîd,” aka “Ne

mîñöñ ma îñ yad aui asîk mîd,” a geinabim u, nîpe nable gō nîñöl gî asîknab. Nîbi bî nan iru mîdöp gau nöp, Bî Kub aij kalöp udöp u nîp hag juôm, kalöp hag pro gôm, dam manō kub hagpal.

8 Pen God Manō u kalî kliñ rîkôm hagla, “Ne ke mîdmagō lîban rō, nîbi bî gau kalîp unbō rō nöp mîdmagō lîmôn,” a gîla. God lo manō kub yabîñ haga u rō geinabim u, kale gî aij yabîñ gîñabim. *

9 Pen wañî nan gau rol gîpal rō nîñmim, nîbi bî nîme lîñabim u, God lo manō anîbu rîb jumim, nan si nan najî gîñabim. *

10 Nîhön gîñîg: God lo manō nîpe gau magōñhalō nîñ dammim, pen lo manō añî ap nöp rîb junabim u, God lo manō magōñhalō rîb junabim rō lîñab. *

11 God nîpe lo manō hagôm, “Nîbi si bî si gagmim,” a gôm, “Wip al pakagmim,” a gôm, haga. Anîb u, kale nîbi si bî si gagnabim, pen wip al paknabim u, kale God lo manō u rîb junabim. *

12 Anîb u, manō hagnîg aka nîhön nîhön gîñîg, gasî ap nîñmim hagnim, “God Manō nîbi bî ud kamîñ yuöp manō aij anîbu nöp nîñöm, hanîp manō kub hagnab,” a gîmim gasî u nîñmim. *

13 Nîbi bî kale nîbi bî rîmnap gau mög nîñagnaböl gau, God kalîp manō kub hagôm, kalîp u rō nöp mög nîñagnab. Pen nîbi bî, nîbi bî gau mög nîñnaböl gau, God kalîp u rō nöp mög nîñöm, manō kub hagagnab. *

Manō nöp hagagmim; God manō hagöp rō gîmim

14 Añ mam bî. Nîbi bî rîmnap, God nîp nîñ udpun, a gîpal u pen God hagöp rō gagpal. Manō nöp hagôm, God hagöp rō gagnaböl u, God kalîp pen ud kamîñ yuagnab.

15-16 Añ mam rîmnap wañî mîdagôm, nan magō mîdagôm gîñab gau nîñmim, pen wañî nan magō rîmnap dam ñöl gî wasō, yîharîñ, “Ammim mîd aij gîmim,” a gîñabim u, gî aij gagnabim. *

17 Anîb u, kale God nîp nîñ udnabim pen God Manō nîpe hagöp rō gagnabim u, nîñ udep kale u nan yîharîñ rō lîñab.

18 Kale rîmnap hagnabim, “Nîbi bî rîmnap God nîp nîñ udpal; pen nîbi bî rîmnap God Manō hagöp rō gôm, nîbi bî gau gî aij gîpal. Anîb u, manō mîdagöp,” a gîñabim. Pen manō hagnabim anîbu, kalöp pen hag nîñnabin, “Nîbi bî God nîp nîñ nöp nîñ udeinaböl u, kale aigöl gôm nîbi bî gau kalîp gî aij gagnaböl? Yad God

* 1:25: Ro 8:2; Jem 2:12 * 1:26: Sam 141:3 * 2:1: Ap 10:34; Jem 2:9 * 2:5: 1Ko 1:26-28 * 2:8: Mad 19:19; Gal 5:14 * 2:9: Dud 1:17 * 2:10: Mad 5:19 * 2:11: Eks 20:13-14; Ro 13:9 * 2:12: Gal 6:2; Jem 1:25; 1Pi 2:16 * 2:13: Mad 5:7; 18:32-35 * 2:15-16: 1Jn 3:17

nɪp nɪŋ uɔpin u me, nɪpe hagɔp rɔ nɪŋ aij gem, nɪbi bɪ gau kalɪp gɪ ɲɪbin,” a gɪnabin.

¹⁹ Kale God aɲɪ nɔp mɪdɔp, a gɪmim, gasɪ nɪŋbim u aij gɪpim. Pen kɪjaki gau u rɔ nɔp, gasɪ adɔ anɪbu nɔp nɪŋɔm, pɪɲɪŋ gɔm gɪl gɪl gɪpal.

²⁰ Kale nɪbi bɪ hauɪ rɔ! Kale, “God nɪp nɪŋ uɔpun,” a gɪpim u pen nɪpe hagɔp rɔ gagpim. Anɪg gɪpim u, God nɪp nɪŋ uɔpun, a gɪpim u nan yɪharɪŋ rɔ lɔp. Manɔ hagabin anɪbi hadɔ nɪŋbim aka yad manɔ rɪmnap halɔ kalɔp hagnam nɪŋmim?

²¹ Kale nɪŋbim, bac hon Ebrahim ɲɪ nɪpe Aisak nɪp God nɪp pak sabe gɪ ɲɪnɪg geia, God nɪŋɔm, Ebrahim nɪpe bɪ aij, a ga. *

²² Anɪb u, Ebrahim God nɪp nɪŋ uɔda u me, God nɪp bɪ aij hagaga; Ebrahim nɪpe God nɪp nɪŋ uɔda u abe, God haga rɔ nɔp ga u abe, God nan anɪb mɪhau nɪŋɔm haga, Ebrahim nɪpe bɪ aij, a ga. *

²³ ɲɪn nɔd anɪbu me, God Manɔ adɪŋ ap kalɪ kɪɲ rɪkɔm kale hadɔ nɪŋla, manɔ kalɪ kɪɲ rɪkla anɪbu, manɔ nɪŋɔ kalɪ kɪɲ rɪkla: “Ebrahim God manɔ nɪpe nɪŋ uɔda u me, God Ebrahim nɪpe bɪ kamɪŋ aij, a ga.” Ebrahim ga anɪbu, God Ebrahim nɪp, bɪ nɪŋeb yad, a ga. *

²⁴ Anɪb u kale nɪŋbim, kale God nɪp nɪŋ uɔdnabim u nɔp, God kalɔp, nɪbi bɪ aij yad, a gagnab. Kale God nɪp nɪŋ uɔdmim, nɪpe hagɔp rɔ gɪnabim u me, God kalɔp nɪbi bɪ aij yad, a gɪnab.

²⁵ Anɪb u rɔ nɔp, nɪbi Rehap ga. Nɪpe bɪ si uɔdep nɪbi mɪdmɪdɔp u pen bɪ Isrel mɪhɔp ram mɪnɔŋ nɪpe u agamɪ sɪ nɪŋɪg aueɪlɔ, Rehap kalɪp mɪhɔŋ ram nɪpe uɔdɔm gau pɪ gɔm, hainɔ adan ke nɪbɔ ap hag yuɔ, kale pɪɲɪŋ gɪ ammil, ram kale adɔ gɪ arlɔ. Rehap ga rɔ nɪŋɔm, God Rehap nɪp nɪbi kamɪŋ aij a ga. *

²⁶ Pen nɪbi bɪ haɲ romanɪ nɔp mɪdɔm, ana halɔ mɪdagpal u, kale kamɪŋ mɪɔep magɔ u mɪdagɔp. Anɪb u rɔ, nɪbi bɪ God nɪp nɪŋ uɔpun, a gɪpal u pen God Manɔ hagɔp adɔ u gagpal gau, kale u rɔ nɔp kamɪŋ mɪɔep magɔ u mɪdagɔp.

3

Aɪab hon nɪŋ aij gun

¹ Aɲ mam aij yad. Kale iru nɔp manɔ hag ɲeb bɪ mɪɔaiun, a gɪmim, nɪŋagmim. Nɪhɔn gɪnɪg: hon manɔ hag ɲeb bɪ gau, manɔ kub klɔ rɔ nɪŋnabun.

² Hon magɔŋhalɔ kabɔ rɔ gagɔp adɔ u ke ke iru nɔp gɪpun. Pen nɪbi bɪ aɪab kale abad mɪɔ aij gɔm, manɔ kabɔ rɔ gɪnab

adɔ u nɔp hagnabɔl gau, haɲ romanɪ kale magɔŋhalɔ nɪŋ aij gɔl rɔ lɪnab.

³ Kaj hos u kaj kub yabɪ u pen nan ain pro ap nagɪ u halɔ adɪkɔm, uɔ meg mɪgan u lɔm, arnɪg gɪpal lau adɔ ɪɪp gɪlɔ arbal.

⁴ ɲɪŋ magɪb kub gau u rɔ nɔp, yɪgɔn apɔm nan kub anɪbu dam yɪharɪŋ gau arɔp u pen, bɪ kapɔn gau sɪɔia pro u uɔdɔm, arnɪg gɪpal lau adɔ uɔ kabɔ rɔ gajɔl arɔp.

⁵ Aɪab hon u rɔ nɔp nan pro yabɪ u pen manɔ hagno iru nɔp lɔp. Kale nɪŋbim, be kub yabɪ aŋ u, pro bad ap hapɔ ɲɪlɔ, in damɔm magɔŋhalɔ innɪm rɔ lɔp.

⁶ Aɪab mab mɪɪaŋ rɔ mɪdɔp. Haɲ romanɪ nabɔŋ hon u, naj anɪbu rɔ ap halɔ mɪdagɔp; aɪab u nɔp gɔ, haɲ romanɪ hon magɔŋhalɔ gac gɪnab. Aɪab u nɔp gɔ, arep auep hanɪp u magɔŋhalɔ gɪ naj gɪnab. Pen mab mɪɪaŋ anɪbu, ram mɪnɔŋ Hel u nɪbɔ apɔm me, aɪab u anɪg gɔp. *

⁷ Wal yaur, hainɔ sara, nan be gau mɪdɔp gau abe, nan ɲɪg solwara gau mɪdɔp gau abe, damɔm muklɔ, gasɪ nɪŋɔm, nap kale hagnab rɔ gɪnabɔl. Kale wal yaur nan gau damɔm mukɔm anɪg gɪpal u pen

⁸ Aɪab hon u hagno, gasɪ nɪŋnɪm rɔ lagɔp. Aɪab pɔr pɔr nan si nan naj nɪhɔn gɪnam, a gɪ gasɪ nɪŋɔm, ɲɪg asɪ nɪbi bɪ al pak lep u ajmanɪ rau mɪdɔp. *

⁹ Aɪab hon u, Bɪ Kub Bapi hon u hib nɪpe hagno adɔ arnab, pen nɪbi bɪ God nɪpe ke rɔ gɪ la gau, nan naj apɔm kalɪp paknɪm, a gɪnabun.

¹⁰ Anɪg gɔl, aɪab aɲɪ anɪbu nɔp, manɔ aij abe hagun, manɔ naj abe hagun, gɪpun. Aɲ mam bɪ. Nɪhɔn gɪnɪg anɪg gɪpun? U aij gagɔp.

¹¹ ɲɪg ilam aɲɪ ap juɔm, ɲɪg aij rɪmnap, ɲɪg naj rɪmnap auagɔp.

¹² Aɲ mam bɪ. Mab u, nagɪ magɔ pɪlagɪnab; nagɪ u, mab magɔ pɪlagɪnab. Pen dɔ aɔŋ u, ɲɪg kamɪŋ aij lagnab.

Mulu lugɔ, asɪk ke ke lagmim

¹³ Kale gasɪ nɪŋ aij gɪpim akan Gasɪ nɪŋ aij gɪpin, a gɪnabɔn u, ne nɪŋ aij gɪmɔn, hib ne ke hagɔ adɔ aragnɪm. God nɪp aij gɪnɪm adɔ u nɔp gɪmɔn. Ne anɪg gɪnabɔn u me, gasɪ nɪŋ aij gɪpin, a gɪmɔn, hagnabɔn.

¹⁴ Pen gasɪ aŋ ne yan, nan aij kale yad ke uɔdam, a gasɪ nɪŋnabɔn u, aka yad nɔp bɪ kub mɪɔeinam, a gasɪ nɪŋnabɔn u, yad gasɪ nɪŋ aij gɪpin, a gɪmɔn, hagagnɔn. Anɪg hagnabɔn u, manɔ pɪral hagnabɔn; manɔ nɪŋɔ u palu gɪnabɔn.

¹⁵ Nɪbi bɪ gasɪ nɪŋ aij gɪpun a gɪpal pen nan naj anɪb rɔ gɪpal gau, God gasɪ aij ɲɔb adɔ u nɪŋagpal; nɪbi bɪ ram mɪnɔŋ ɪɪ

* 2:18: Gal 5:6 * 2:21: Jen 22:9-12 * 2:22: Hib 11:17-18 * 2:23: Jen 15:6; 2Kr 20:7; Ais 41:8 * 2:25: Jos 2:1-21; Hib 11:31 * 3:6: Mad 12:36-37; 15:11,18-19 * 3:8: Ro 3:13

i nɨŋbal rō nōp nɨŋbal. Gasɨ kale u God Ana nɨpe ɨŋagōp; Seden nɨpe nōp ɨñōb.

¹⁶ Pen nɨbi bɨ, nan aij gau yad ke udnam, a gasɨ nɨŋnabōl gau, aka yad nōp bɨ kub mɨdeinam, a gasɨ nɨŋnabōl gau, kale pōr pōr pen pen gōl gɨ, nan si nan naij adō u nōp gɨlō arnab.

¹⁷ Pen nɨbi bɨ God gasɨ aij ɨñōb rō nɨŋbal gau, mɨdmagō aŋ kale dan nan si nan naij gac anɨbu mɨdagōp. Nɨbi bɨ kauaɨ mauaɨ rō mɨdpal gau aip manō hagōm, kale jɨm ɨɨmim mɨd aij gɨmim, a gɨpal. Kale nɨbi bɨ gau kalɨp hag wɨhai udōm, ud aij gɨpal. Kale nɨbi bɨ gau mɨdmagō yabɨ lōm, mōg nɨŋōm, ud aij gōm, kalɨp aij adō u nōp gɨpal. Kale bɨ aij u aip hagnabin, bɨ naij u aip hagagnabin, a gōm, gasɨ u nɨŋagpal. Manō piral hagagpal.

¹⁸ Nɨbi bɨ kauaɨ mauaɨ rō mɨdpal gau aip manō hagōm, kale jɨm ɨɨmim mɨd aij gɨmim, a gɨlō, kale manō anɨbu nɨŋōm jɨm ɨñōl mɨdeinabōl u, nan yɨŋ yɨmbal anɨbu nan aij pɨlnab. *

4

God nɨp cɨg aij gɨmim

¹ Pōr pōr mulu lugō pen pen gɨpim u, gasɨ naij aŋ kale dan pen pen gōm, haɨ roman kale ud ɨɨp gɨnɨg gab u me, anɨg gɨpim. *

² Nan aij udnɨg nɨŋbim gau udagim, kal yabɨɨ jumim, nɨbi bɨ al pak lun a gɨmim gɨpim. Nan aij gau udagmim rō lō, pen pen hagnim, pen pen gun a gɨmim nɨŋbim. God nɨp hag nɨŋbep, udbep. Pen nɨp hag nɨŋagpim.

³ Pen God nɨp hag nɨŋbim ɨɨn u, gasɨ nɨŋ aij gɨmim hag nɨŋagpim. Hanɨp ke aij gan, a gɨmim, haɨ roman hon ke aij gan, a gɨmim, hag nɨŋbim u me, hag nɨŋbim rō gagōp.

⁴ Kale bɨ si udep nɨbi rō mɨdpim! Nɨŋim! Nɨbi bɨ gasɨ kale nan mɨnōŋ nabōŋ ɨɨ i lau adō nōp arōp gau, God nɨp mulu lugō, nan anɨb gau nōp gasɨ nɨŋbal. Anɨb u, kale nan mɨnōŋ nabōŋ ɨɨ i mɨdōp nan gau mɨdmagō ɨnabim u, kale God kauaɨ mauaɨ nɨpe mɨdeinabim. *

⁵ Adō anɨbu God Manō kalɨ klɨɨ rɨkōm hagla, “God Ana hanɨp aŋ dan la u, hon nan mɨnōŋ nabōŋ ɨɨ i mɨdōp nan gau mɨdmagō lagnabun, a gōm, gasɨ nɨŋōl gɨ mɨdōp,” a gɨla. Pen God Manō adɨŋ anɨbu nɨŋbe, yɨharɨŋ rō lōp ar?

⁶ Pen nɨpe hanɨp mōg nɨŋōm, ud aij gōm, abad mɨd aij yabɨɨ gōp. Adō anɨbu nōp, God Manō u kalɨ klɨɨ rɨkōm hagla, “Nɨbi bɨ ke nōp mɨdun, mɨd aij gɨpun, a gɨpal gau,

God kalɨp manō klō rō hagōp; pen nɨbi bɨ hib kale ke haglō adō aragnab gau, nɨpe mōg nɨŋōm, ud aij gōm, abad mɨd aij gōp,” a gɨla. *

⁷ Anɨb u, God nɨp bōŋ lau mɨdmim, nɨpe hagōp rō nōp gɨmim. Seden nɨp wasō gɨnabim me, kalōp arɨk arnab. *

⁸ God nɨp cɨg aij gɨpe, nɨpe kalōp cɨg aij gɨnab. Kale nɨbi bɨ nan si nan naij gɨpim gau, nɨbi bɨ aij mɨdaiun, a gɨmim, ɨɨmagō kale gac gōp u ɨŋg ɨ yu aij gɨmim. Pen kale God nɨp hain gɨpun, a gɨmim, piral hagnim gau, gasɨ mɨhōp nɨŋbim u arō gɨmim, gasɨ aij aɨɨ nōp nɨŋmim, God nɨp nōp cɨg aij gōl gɨ mɨdaimim. *

⁹ Mɨhōl gɨpim u arō gɨmim, mōg gō nɨŋōl gɨ mɨtōŋ gōl gɨ mɨdaimim.

¹⁰ Bɨ Kub nɨŋ mɨdōp rō, hon nɨbi bɨ hib mɨdagōp, a gɨmim, nɨp sabe gɨnabim me, nɨpe hib kale gō adō lan arnab. *

¹¹ Aɨ mam bɨ. Aɨ mam rɨmnap, kale nɨhōn gɨnɨg anɨg gɨpal, a gɨmim, kalɨp hag dap lugagmim. Nɨbi bɨ aɨ mam hag dap lugpal gau, God lo manō nɨpe u abe hag dap lugpal. Anɨg gɨmim, nɨbi bɨ God lo manō hain gɨpal rō mɨdageinabim; nɨbi bɨ God lo manō aij mɨdōp aka nɨhōn rō mɨdōp, a gōm, gasɨ ulhai nɨŋbal gau rō mɨdeinabim.

¹² Pen God nɨpe nōp lo manō hag la. Nɨpe nōp lo manō nɨŋōm, nɨbi bɨ manō kub nɨŋnab. Nɨpe nōp hanɨp ud kamɨŋ yunab aka al pak ɨnab. Anɨb u, kale nɨhōn gɨnɨg, “Nɨbi bɨ gau nɨbi bɨ aij, nɨbi bɨ gau nɨbi bɨ naij,” a gɨmim hagabim? Kale anɨg gagmim. *

Hib kale ke hagpe adō aragnɨm

¹³ Pen nɨŋim! Kale rɨmnap hagnim, mɨɨi aka rol rō, daun kub ap amun, anɨb gau mɨ aɨɨ ap wōg bisnis gun, mani kub udun, ado gɨ auun, a gɨpim. Pen nɨŋ aij gɨmim. *

¹⁴ Hainō nɨhōn nɨhōn gɨnab u nɨŋmim hagagpim. Mɨɨi kamɨŋ mɨdpun u pen kamɨŋ mɨdpun anɨbu, kumi yuō yuōp rō nōp gōp. Magō u mɨdōp, magō u agamɨŋ ur gō arōp. *

¹⁵ Gōp anɨbu rō, manō hagnim anɨbu arō gɨmim hagnim, “Bɨ Kub nɨp aij geinab u, hon kamɨŋ mɨdun, anɨg anɨg gɨnabun,” a gɨmim.

¹⁶ Pen bɨ kub nɨbi kub mɨdpun, a gɨmim, hib kale ke gɨpe adō arōp u, naij yabɨɨ gōp.

¹⁷ Unbō rō gep u aij, a gɨ gasɨ nɨŋbun u pen anɨg gagnabun u, nan si nan naij gɨnabun. *

* 3:18: Mad 5:9; Hib 12:11 * 4:1: Ro 7:23 * 4:4: Ro 8:7; 1Jn 2:15 * 4:6: Pro 3:34; 1Pi 5:5 * 4:7: Ep 6:12
 * 4:8: Sek 1:3; Mal 3:7; Ais 1:16 * 4:10: Job 5:11; 1Pi 5:6 * 4:12: Ro 2:1; 14:4 * 4:13: Luk 12:18-20 * 4:14: Pro 27:1; Sam 39:5,11 * 4:17: Luk 12:47

5

Nibi bi nan iru midöp gau

1 Kale nibi bi gep yabıt gau, manö hagnig gabın i nıjım! Marö kub udnıt gabım rö, mög gö mıtöj göl gi mıdaimım.

2 Uıpö kılno kibap mani nan aij kale iru mıdmıdöp gau hadö papıt gi hij gi lugöp. Waıtj aij iru nöp kale mıdmıdöp gau, gıse pro nıj nıj mıgan mıgan juöp. *

3 Gol silpa kale hij gi lugöp rö, kale nan si nan naij gıpım u nıj aij gınabım. Hañ roman kale abe mab mıtıan rö inöm hij gi lugnab. Nın hain u söl auab magö i, kale uıpö kılno kibap mani nan gau iru nöp ud gau pi gıpım.

4 Nıjım! Nibi bi wög naböj kale gıpal gau, kalıp pe ñagpe, kale uıham mıdöm mıtöj gılö, Bı Kub klö ke yabıt u nıjöv. *

5 Kale mıtöj naböj adö il i mıdmım, wög waryö gagım yıharıj mıdmım, mıtı mıtı yabıt gi ajpım. Anıb u, kaj gau muk aij göm, mol gö pak nıjbal rö mıdpım u, magö mılö mıdageınabım. *

6 Nibi bi aij kalöp nan naij ap gagpal gau, kalıp pıral hagnım al pak lıbım.

Marö auainım, iru maru ji nıjagun, Bı Kub auab a gun nıp abad mıdaiun

7 Anıb u, aın mam bı. Marö auainım, iru maru ji nıjagun; Bı Kub auab, a gun, nıp abad mıdaiun. Nibi bi nan wög gi yımöm abad mıdlö nıjöl gi, möj lugö, yıj apranöm, magö aij pılnab. Kale u rö nöp Bı Kub nıp abad mıdaimım. *

8 Bı Kub aunab nın u yöp söl mıdöp, a gımım, gası halö abad mıdaimım. *

9 Pen aın mam bı. Aın mam rımnab kalıp hag juagmım. Kale aın mam hag jueınabım u, Bı Kub kalöp pen manö kub hagnab. Bı manö kub hagnab u söl au mıdöp; ılep magö u nöp aunab.

10 Aın mam bı. Bı God manö hagep hadame nöp mıdmıdal gau, Bı Kub manö nıpe haglö, kalıp gi naij gılö nıjöl gi, bıslam yabıt mıdmıdal u pen kale iru maru ji nıjagla. Kale agamıj mıd aij gıla. Kale u rö nöp adö anıbu nöp gımım.

11 Kale nıjbım, nıbi bı gi aij göm, iru maru gö ji nıjagla gau, kale urı mıtı mıtı göl gi mıd aij gıpal, a gıpun. Bı ne Job hadame nöp mıdmıdöp, aıud u nıjbım. Nıp marö kub auö, bıslam mıdeıa nın u, Bı Kub nıp gası nıjöl gi mıdöm, mıd dap arö nıjöl gi, Bı Kub Job nıp gi aij gö, hainö mıd aij ga. Nıhön gınıg: Bı Kub nıpe pör pör

nıbi bı mög yabıt nıjöm, ud aij yabıt göp. *

12 Pen aın mam bı. Nan kub yabıt u, God hib nıpe u yıharıj hagagmım. “God nıj mıdöp rö, nıjög hagabun,” a gımım, hagagmım. “Kumi kabö adö lan mıdöp rö, nıjög hagabun,” a gımım, hagagmım. “Mıtöj il i mıdöp rö, nıjög hagabun,” a gımım, hagagmım. “Nan gau nan rımnab mıdöp rö, nıjög hagabun,” a gımım, hagagmım. Yau, a gınabım u, “Yau” nöp, a gımım. Wasö, gınabım u, “Wasö” nöp gımım. Wasö u, manö kub udnabım. *

Sabe gımım

13 Kalöp nıbi bı rımnab marö gainım, kale Bı Kub nıp sabe gımım. Kale nıbi bı rımnab mıtı mıtı gınabım u, kımab rımnab hagnım, Bı Kub hib nıpe hagpe adö aran.

14 Kalöp nıbi bı rımnab nan gainım, Krais nıbi bı nıpe gau abad mıdpal bı kub gau hagpe apöm, sabe göm, Bı Kub hib hagöm, wel rımnab lı nöl. *

15 Pen Bı Kub nıp nıj udöm sabe gınaböl u, Bı Kub nıpe gö, nan gınab anıbu kamıj lınab; nan si nan naij gıpal u, Bı Kub nıpe nıjöm arö gınab. *

16 Anıb u, nan si nan naij gıpım u, pen pen hag hıkmım, ne ke abe, aın mam gau abe, Bı Kub nıp sabe gıpe, nıpe gö kalöp kamıj lınım. Nıbi bı Bı Kub hagöp rö gıpal gau, nıp sabe gılö, Bı Kub nıpe klö nıpe göm, ke yabıt gınab.

17 Bı God manö hagep İlaija, bı yıharıj hon rö u pen möj alagnım, a göm, God nıp klö göm hag nıjög, mı mıhau nıgan rakın unbö kagoı jıj möj alaga. *

18 Hainö pen nıpe kauyan God nıp hag nıjög, kumi kabö adö lan nıbö möj lugö, mıtöj naböj il i nan wög gau apranöm, nan magö pıla. *

19-20 Aın mam bı. Nıbi bı kale rımnab Krais manö nıjög u arö gılö, kalıp hag nı aij gıpe, kauyan Krais nıp nıj udnaböl u aij. Anıg gımım me, nan si nan naij nıhön nıhön gıpal gau, God nıjöm arö gö, hainö umöm böj nöp umagnaböl. *

* 5:2: Mad 6:19 * 5:4: Dud 24:14-15 * 5:5: Luk 16:25 * 5:7: Dud 11:14; Jer 5:24 * 5:8: Ro 13:11-12; 1Pi 4:7 * 5:11: Eks 34:6; Job 1:21-22; 2:10; Sam 103:8 * 5:12: Mad 5:34-37 * 5:14: Mak 6:13 * 5:15: Mak 16:18 * 5:17: 1Ki 17:1; 18:1 * 5:18: 1Ki 18:42-45 * 5:19-20: Pro 10:12; Gal 6:1; 1Pi 4:8

1 Pida Pida köp nöd u kalı kliš rıka

¹ Yad Pida, bı Jisas Kraıs manö ud arep ap. Yad kalöp nıbi bı God hadame dagol gau nıbi bı nıpe ke hag la gau, köp i kalı kliš rıkabın.

Kale rımnap Podas mıdpım, rımnap Galesia mıdpım, rımnap Kapadosia mıdpım, rımnap Esia mıdpım, rımnap Bidinia mıdpım. Kale nıbi bı ram Mınöñ mılö gau nıbö rö mıdpım. Manö anıb i kalı kliš rık yunö, ram Mınöñ ke ke mıdpım gau arö nıñnabım.

² Bapi God hadame dagol gau kalöp gası nıñöm, nıbi bı yad mıdeınaböl, a ga. Anıb u, God Ana nıpe u gö, kale nıbi bı nıpe mıdmım, Jisas Kraıs hagöp rö gıñabım nıñöm hagape nıpe nan sı nan naij gıpım gac u ĩk gı yunab.

Anıb u, God apıl mıhau kalöp mög nıñmıl, ud ajı gımıl, abad mıdlö, kale pör nöp agamıj mıdaimım. *

Mıd ajı gep hon u mıdöp God ram Mınöñ adö laj au

³ Bı Kub hon Jisas Kraıs God nıpe nıp ajı a gun! Jisas Kraıs Nap nıpe nıp ajı a gun! Nıpe nöp hanıp mög yabıl nıñöm, Nı nıpe Jisas Kraıs nıp yuö apöm umöm, kauyan uraka u me, nı pai nıpe yabıl mıdun, nıpe aıp pör pör mıdeınabun, a gun, gası halö mıdpun.

⁴ God nı pai nıpe mıdpun rö, hanıp ram Mınöñ ajı nıpe kumi kabö adö laj au ud ajı gıñab. Mınöñ naböñ adö il i nan gau papıl lı hıj gı lıgnab u pen God ram Mınöñ kumi kabö adö laj au unbö gagnab. God nan ajı gau kalöp hag la nıñöm pör pör nöp mıd ajı yabıl gıñab. Hanıp hagöp rö, amun nıpe aıp pör pör nöp mıd ajı gıñabun. *

⁵ God nıpe kłö yabıl. Kale God nıp nıñ udmım cıg ajı gıpe, nıpe kalöp abad mıd ajı göm, mıd damöm, nıñ hain u, kalöp dam ram Mınöñ ajı nıpe u ud arnab. *

⁶ Anıb u, mıñ mıñ göl gı mıdaimım.

Pen mıñı magö pro marap kalöp, nıbi bı Kraıs lau adö mıdpal, a göm, gı naij gılö uñham mıdnabım rö löp. *

⁷ Nıbi bı gol raubal gau laulö inö, magöñhalö gol nöp mıdöp aka nan naböñ naböñ halö mıdöp, a göm, nıñbal. Gol nan yıharıñ rö u pen anıg gıpal. Pen God nıp cıg gıpım aka cıg gıgım u nan kub yabıl u me, marö auö uñham mıdeınabım anıbu, nıp cıg ajı gıpım aka cıg ajı gıgım

u nıñnab. Pen marö auö, nıp cıg ajı göl gı nöp mıdeınabım u, Jisas Kraıs ado gı aunab nıñ u, God nıpe kalöp, gı ajı yabıl gıpım, a göm, ĩb kale gö adö laj arö, kalöp wıñhai damöm, ram Mınöñ ajı nıpe ud arnab. *

⁸⁻⁹ Kale nöd Jisas Kraıs nıp amgö nıñagpe u pen nıp mıdmagö lıbım. Kale urı u rö nöp nıp amgö nıñagpım u pen nıp nıñ udmım, mıñ mıñ yabıl gıpım. Jisas Kraıs nıp nıñ udpe, God nıpe ana kale pör nöp kamıñ mıdeınaböl, a göm, kalöp abadöl mıdöp. Anıb u me, kale mıñ mıñ yabıl gı mıdpım. Hon mıñ mıñ gep magö anıbu hagun, a gun, manö ulep gıñab. *

¹⁰⁻¹¹ Hadame nöp Kraıs Ana nıpe bı God manö hagep gau kalıp anı danı mıdöm gası nıö, kale Kraıs ilön nıñön nıñön udöm, hainö nan ajı yöl nıñön nıñön gıñab manö u hagöm kalı kliš rıkla. Pen Kraıs ilön udöm umö, God kalöp mög nıñöm ud ajı gö, mıd ajı gıñabım manö hagla anıbu, kale ke nıñ ajı gagöm, hanıp urı mıdpun hagöp aka nıbi bı hainö gau ke hagöp, a göm, kłö göm ulhai nıñöl gı mıdmıdal. *

¹² Pen Kraıs Ana nıpe gası nıö, God manö hagep bı gau nıñöm manö hageıla anıbu, God kalıp, a göm hagaga; kalöp mıñı mıdpım nıñ i nöp haga. Manö ajı hageıla anıbu me, God nıpe Ana Uı kumi kabö adö laj nıbö yuö apöm nıbi bı rımnap kalıp gası nıö, kale pen kalöp Jisas Kraıs manö ajı u haglö nıñbım. God gö kale urı nan ajı ajı nıñön nıñön nıñbım u, ejöl gau, hon abe nıñbnop, a göm, nıñagpal.

God hanıp, "Nıbi bı uı mıdaimım," a göp

¹³ Anıb u, gası yıharıñ adö rımnap nıñagmım; gası magö kale ke, hañ romanı kale ke gası göp rö nöp gıgmım; Jisas Kraıs ado gı apöm kalöp udöm nan ajı nıñab, gası u nöp nıñmım, ajı gö nıñöl gı, gası halö mıdaimım.

¹⁴ Kale nöd Jisas Kraıs manö ajı u nıñagmım, gası naij kale ke nıñmım gımıdmım rö gagmım; kale God nı pai nıpe mıdpım u me, manö nıpe hagöp rö u nöp gıgmım. *

¹⁵ Nıñön nıñön gıñıg gıgmım u, God kalöp wıñ alöp u nıpe uı mıdöp rö, kale u rö nöp uı nöp mıdaimım.

¹⁶ God haga rö God Manö yanı kalı kliš rıköm hagla, "Yad nan sı nan naij gep ke gau nıbö mıdem uı mıdpın rö, kale u rö nöp nan sı nan naij gep ke gau nıbö mıdmım uı mıdmım," a gıla. *

* 1:2: Ro 8:29; 2De 2:13 * 1:4: Kol 1:12 * 1:5: Jon 10:28; 17:11 * 1:6: 1Pi 5:10; Jem 1:2 * 1:7: Pro 17:3; Sek 13:9; Mal 3:3; Jem 1:3 * 1:8-9: Jon 20:29; 2Ko 5:7 * 1:10-11: Sam 22; Aıs 53; Mad 13:16-17; Luk 24:26-27 * 1:14: Ro 12:2; Ep 2:3; 4:17-18 * 1:16: Lep 11:44-45; Mad 5:48

God nan aij yöl yuöm, hanip rau adog uda

¹⁷ God nipe nibi bi gau kalip nime löm, halöwado gagöp; gipal gipal rö nöp ninyöm nime löp. God anig göp anibu, Bapi hon, a gipim u, ram nipe kumi kabö adö lan ragpim nin i, nipe Bi kub unbö ke, a g+mim, hagöp hagöp rö nöp g+mim. *

¹⁸⁻¹⁹ Kale apis bac bi gimidal adö u gi damun kaminy arnabun, a g+mim, gi wasö nibe, God kalöp uda u, gol silpa utpö kimo nan hij göp nan yhariny gau rö rauöm udaga. Pen sipsip pi adai midagöp gac gagöp damöm pak God nip sabe gi nimidal rö u, Krais damöm al pak lilo hagape nipe gol silpa utpö kimo rauagep u lugö uma u me, God kalöp rau adog uda. *

²⁰ God Minöy naböy it i gi laga nin u, Krais nip adö anibu ginab a göm hag la u pen uri nin hain i nöp, kalöp gi aij ginig waiö aua. *

²¹ God gö, Krais urakö, God Krais nip ud adö i gilan yabih uda. Anib u, God nip niny udmim, cig aij g+mim, hanip arö gagnab, a g+mim, gasi halö midpim. *

Añ mam gau kalip midmagö lımim

²² Kale God Manö ninyö yabih u ninyim, hagöp rö gipe, kalöp nan si nan naj gac u midagöp. Anig g+mim, kale añ mam God lau adö midpal gau kalip midmagö yabih libim. Anib u, kale klo g+mim pen pen midmagö yabih lol gi midaimim. *

²³ God Manö nöp gö, kale kauyan ni painan hagape bi rö libim. Pen kaminy gison nibö udpim u, nime nap gau nagpal; nime nap ni pai yag daulö umbal. Pen God Manö u, manö pör pör nöp mideinab manö kaminy anibu nöp gö, God ni pai nipe midmim pör pör mideinabim.

²⁴ God Manö u kalı kılın rıköm hagla, "Nibi bi gau magöghalö nan utan utan rö nöp midpal;

hib kub udpal u mab pipih pipih rö nöp midöp.

Nan anib gau yiny midhep göm lugöp. *

²⁵ Pen God Manö u pör pör nöp mideinab," a gila.

God Manö anibu, manö aij kalöp hag nihö ninyim u nöp.

2

Bi Kub nipe Kabö Kaminy rö pör mideinab

¹ Anib u, gi naj gipim adö u magöghalö böy nöp arö g+mim, manö piral hagpim u böy nöp arö g+mim, manö nöp hagpim u

böy nöp arö g+mim, nan aij kale gau hon udnop, a gi gasi ninyim u böy nöp arö g+mim, nibi bi rimnap hag jubim u böy nöp arö g+mim, g+mim. *

²⁻³ Ni painan gison yag daubal gau ci ninun, a göm, gasi añ ninybal. Anib u rö, kale Bi Kub bi aij yabih kalöp ud aij göp u hadö ninyim rö, manö aij nipe ci rö ninun, a g+mim, gasi añ u nöp ninyim. Ci anibu ninynabim u, kale kub g+mim, kaminy middep magö anibu it u niny aij ginabim. *

⁴ Jisas Krais nipe kabö ap rö. Nipe kabö yhariny ap wasö; nipe Kabö kaminy. Kabö kaminy anibu nibi bi rimnap ji ninyöm arö gipal u pen God nipe udöm, kabö anibu kabö aij unbö ke, a ga. Kale Kabö kaminy anibu aumim,

⁵ kale ke kabö kaminy rö lıbe, God nipe kabö anib gau udöm ram nipe ginab. Ram anibu, Jisas Krais nipe ram nabıc mideinab ninyöm kale God nip sabe gep nibi bi ut midmim, nan nihön nihön God nip aij göp u, nan sabe gep rö God nip ninabim. Nan sabe gi ñeb anibu sipsip nan gau wasö; nan ana sabe gi ñeb nöp ninabim. *

⁶ God Manö u kalı kılın rıköm hagla, "Ninyim! Yad kabö ap daun kub Saion lınö, kabö anibu Saion ram padö rö mideinab.

Kabö anibu yad ke hag lınö; kabö anibu kabö aij unbö ke.

Nibi bi an an nip niny udöm cig ginaböl gau, hainö kale, hon nihön ginig nip niny udpun, a göm, hagagnaböl yabih," a gila. *

⁷ God anig hagö, nibi bi nip niny udpim gau, kabö anibu kabö aij unbö ke rö lınab; pen nibi bi nip niny udagpal gau, God Manö u kalı kılın rıköm hagla,

"Kabö ji ninyöm arö gila kabö u nöp miñi ram padö klo yabih an lan u midöp," a gila. *

⁸ Pen manö ap hagla,

"Kabö anibu nöp, nibi bi aramöm ma bininy ginaböl;

kabö anibu nöp, nibi bi apöm, lug paknaböl," a gila.

Krais manö aij u niny udagla u me, ap lug pakla. Pen kale ap lug pakla u, God ginab a ga rö nöp ga. *

⁹ Pen God nipe ke kalöp udöm, yam nipe ke hag la. Kale Kin nan sabe gep nibi bi nipe midpim. Kale nibi bi ut nipe midpim. Kale God yam nipe ke midpim. Anig göp u, kale nibi bi gau nibö gau nibö, God nipe nan aij unbö ke göp u hag waiö gimim, nöd

* 1:17: Ro 2:11; Rep 2:23 * 1:18-19: Ap 20:28; Hib 9:12-14 * 1:20: Ep 1:4 * 1:21: Jon 14:6; Ro 5:1-2 * 1:22: Jon 13:34; Ro 12:10 * 1:24: Ais 40:6-8 * 2:1: Ep 4:22; Jem 1:21 * 2:2-3: Sam 34:8 * 2:5: Ep 2:21-22; Rep 1:6 * 2:6: Ais 28:16; Ep 2:20 * 2:7: Sam 118:22 * 2:8: Ais 8:14-15

sibön anj gau mïdmim, bißlam gi ajmïdim u pen God nïpe gö, uri mailö aij nïpe nïjmim aij aij gabim, manö anïbu waiö hagnabim. Anig hagnim, hib nïpe hagpe adö arnab. *

10 Nöd God nïbi bi nïpe mïdagmïdim, pen uri nïbi bi nïpe ke mïdpim. Nöd God kalöp mög nïjöm udagmïdöp, pen uri kalöp mög nïjöm udöp. *

God nïbi bi nïpe mïdpim rö, mïd aij gïmim

11 Anïb u, nïbi bi nïjeb aij yad gau. Mïnön naböñ il i ram Mïnön kale kabö rö wasö, yiharïñ apim mïdpim. Anïb u, nan si nan naj Mïnön naböñ il i hañ roman gasi göp nan gau, mïdmagö lïmim giþe aragnim. Nan anïb gau gasi nïjmim giþe arö, ana kale aip pen pen gö, ap lug pakmim rö löp. *

12 Nïbi bi God nïbi bi nïpe mïdagpal gau aip mïdpim u, gi aij yabï gi mïdaimim. Anig giþe, ñin rïmnap, kalöp, gi naj gïpim, a göm, hag junabol u pen kale gi aij gïpim u nïjöm, hainö Jisas Krai aunab ñin u, gi aij gïpim rö hag hiþkeinabol, God hib nïpe u ap rannab. *

13-14 Bi Kub nïbi bi nïpe mïdpim rö, bi kub kalöp Mïnön naböñ il i abad mïdpal gau hagöl rö gïmim. Kiñ kale bi kub yabï mïdöp u manö nïpe u nïjmim, bi nïpe yuö apöm kalöp abad mïdpal gau manö kale magöñhalö nïjmim gïmim. Bi kub anïb gau, nïbi bi gi aij gïnabol gau kalip ud aij gïnabol; pen nïbi bi gi naj gïnabol gau kalip manö kub hagöm, ilön pen ñinabol. Nïhön giñg: God bi anïb gau wög anïbu göl, a göm, hag la. *

15 Pen God nïp aij gïnab u, kale gi aij göl gi nöp mïdaibe, nïbi bi gasi mïdagöp gau kalöp manö piral hagöm hag juöl rö lagnab. *

16 Nïbi bi rïmnap, ke nïjbim rö gïmim, a giþal. U aij pen gasi anïbu nïjmim, nan si nan naj ap gagnim. God nïbi bi wög gep nïpe mïdpim rö, nïhön nïhön giñg gïnabim u, nïpe hagöp hagöp rö nöp gïnabun, a gïmim, gïmim.

17 Nïbi bi gep gau abe nïbi bi yiharïñ gau abe manö kale nïjmim. Añ mam Krai lau adö mïdpal gau kalip mïdmagö lïmim. God nïpe Bi kïö unbö ke, a gïmim, ana udmim nïjmim. Kiñ kale bi kub a gïmim manö nïpe nïjmim. *

Krai nïp hain gun, marö auainim, pññij gagun

18 Kale Krai nïbi bi nïpe mïdmim, bi rïmnap kalip nagï wög rö gïpim u, bi kub kale gau ud aij gïmim, hagnabol rö nöp gïmim. Kalöp gi aij göm agamij mïd aij giþal bi gau nöp wasö, kïö yabï jubal bi gau u rö nöp, ud aij gïmim, hagnabol rö nöp gïmim. *

19 Pen kalöp gi naj gaiöl, God nïp gasi nïjbim rö, kalip gasi naj nïjageinabim u, God kalöp ud aij gïnab.

20 Pen kale gi naj giþe, kalöp pakaiöl, kalip gasi naj nïjageinabim u hagagabin; anig gïnabim u, God kalöp ud aij gagnab. Pen kale mïd aij giþe, kalöp gi naj gaiöl, kalip gasi naj nïjageinabim u hagabin; anig gïnabim u me, God kalöp ud aij gïnab. *

21 Kalöp marö ñilö agamij nöp mïdaimim, a göm, God kalöp uda. Anïb u, Krai hanip, a göm, ilön uda gasi u nöp nïjmim. Kalöp marö ñaiöl, gasi kub nïjagmim. Nïpe göp rö gïmim, giþe arñim. *

22 "Nïpe nan si nan naj ap gaga; manö piral ap hagaga." *

23 Krai nïp hag jueila, nïpe pen hag juaga. Nïp gi naj geila, nïpe ilön udöm kalip manö pen pen hagaga. Nap nïpe manö kub kabö göl nöp hagöp u, yiþ abadnab, a göm, gasi u nöp nïj mïdeia. *

24 Krai nïp mab ba lan al pak leila, nïpe nan si nan naj hon magöñhalö gïnabun gau, hañ roman nïpe ke udöm uma. "Yad nan si nan naj kalip udem umnö, nan si nan naj gep gasi magö kale u umöm, kale kamïñ aramöm, gi aij göl gi mïdaiöl," a göm, nan si nan naj hon gau, hañ roman nïpe ke udöm uma. Krai nïpe ilön kub uda u me, kalöp nan ga u kamïñ la. *

25 Kale kaj sipsip hauñ gau amöm rul arbal rö mïdmïdim u pen mïñi Bi Kaj Sipsip Mukep, Bi ana kalöp abad mïd aij göp u, nïp ado gi aubim. *

3

Nugmul abe nïbin abe

1-2 Pen kale bi halö nïbi mïdpim gau, kalöp u rö nöp manö hagnig gabin. Nagamul bi hagöl rö nïjmim, gi aij gïmim. Nagamul bi Jisas Krai manö aij u udagaiöl, nïhön giñg manö aij u udagpan, a gïmim, hagagmim. Pen kale ke gi aij gïmim, kalip ud aij giþe me, nïbi yad u Jisas Krai nïp ciñ göm gi aij yabï göp, a göm, nïp nïj udnabol. *

* 2:9: Dud 7:6; 14:2; Ais 9:2; Dai 2:14; Ap 26:18; Ep 5:8 * 2:10: Hos 2:23 * 2:11: Gal 5:17,24 * 2:12: Mad 5:16 * 2:13-14: Dai 3:1 * 2:15: 1Pi 3:16 * 2:17: Ro 12:10 * 2:18: Ep 6:5 * 2:20: 1Pi 3:14,17 * 2:21: Mad 16:24; Jon 13:15 * 2:22: Ais 53:9 * 2:23: Ais 53:7; 1Pi 3:9 * 2:24: Ro 6:11; Ais 53:5-6 * 2:25: Esi 34:5-6; Mad 9:36; Jon 10:14; Hib 13:20-21 * 3:1-2: Ep 5:22

3 Pen n̄bi kliñ aij m̄daiun, a ḡmim, nan r̄ib ad̄tk yñ̄id n̄p naij ḡnab gau lun, a ḡmim, n̄ñaḡmim. Umaḡo mal̄tkmim, wal̄tj aij aij ȳmmim, nan aij aij kab̄o gol ud̄om ḡpal gau ud hañ romañ ad̄tkmim, gaḡmim.

4 N̄bi hain m̄dmim, gas̄t n̄ñ aij ḡmim, kal juaḡmim, n̄bi b̄t gau aip agam̄j m̄d aij ḡmim. An̄ig ḡt aij ḡnabim u, nan aij an̄ib gau m̄dmaḡo añ kale dan̄ m̄d̄öp r̄o, n̄bi b̄t am̄ḡo n̄ñagnab̄ol pen God am̄ḡo n̄pe u, nan kliñ aij unb̄o ke r̄o l̄nab. Nan kliñ aij aij an̄ib gau hij gagnab; p̄or p̄or n̄p m̄deinab.

5 Nan kliñ aij an̄ib gau m̄dmaḡo añ dan̄ kab̄o gol r̄o m̄d̄öp u, ap̄s hon God n̄p n̄ñ udm̄dal gau ud̄om kale ke r̄ib ad̄tkm̄dal; kale nugmul b̄t kal̄p man̄o u n̄ñm̄dal.

6 N̄bi Sara nugmul Ebrahim n̄p, b̄t kub yad, a ḡm, haḡm̄d̄öp r̄o n̄p ḡm̄d̄öp. Kale p̄ñ̄ñ gaḡmim, Sara ḡm̄d̄öp u r̄o ḡt aij geinabim u, Sara pai n̄pe yab̄t̄ r̄o m̄deinabim. *

7 Pen kale n̄bi hal̄o b̄t m̄dpim gau, kal̄öp u r̄o n̄p man̄o hagn̄g gabin. N̄bi gau b̄t r̄o kl̄o m̄dagpal r̄o, n̄bi kale gau ud aij ḡmim. God kal̄öp b̄t gau n̄p ud̄om, n̄bi gau kal̄p ar̄o gaḡp; kal̄öp b̄t gau m̄g n̄ñom̄ ud̄öp r̄o, n̄bi gau kal̄p u r̄o n̄p m̄g n̄ñom̄ ud̄öp. N̄bi kale gau kal̄p abad m̄d aij ḡmim me, God n̄p sabe ḡpe, man̄o kal̄öp u n̄ñnab. *

J̄m ñol m̄daimim

8 Man̄o haḡ jun̄g gabin. Kale añ mam Krai lau ad̄o m̄dpim gau maḡon̄hal̄o gas̄t ad̄o añ̄ n̄p n̄ñm̄im; añ mam r̄imnap il̄on u daīol, kal̄p m̄g n̄ñm̄im; añ mam r̄imnap m̄ñ m̄ñ gaīol, kale u r̄o n̄p m̄ñ m̄ñ ḡmim; añ mam pen pen m̄dmaḡo l̄mim, pen pen m̄g n̄ñm̄im ud aij ḡmim; yad n̄bi kub, yad b̄t kub, a ḡmim, gas̄t u n̄ñaḡmim.

9 N̄bi b̄t r̄imnap kal̄öp ḡt naij gaīol, kal̄p pen ḡt naij gaḡmim. Kal̄öp haḡ juaīol, kal̄p pen haḡ juaḡmim. Kal̄öp n̄ñon̄ n̄ñon̄ gaīol, God n̄p sabe ḡmim haḡmim, kal̄p ḡt aij ḡm̄on̄ abad m̄daim̄on̄, a ḡmim. N̄ñon̄ ḡn̄ig: God kal̄öp uda u, kale n̄bi b̄t gau kal̄p ḡt aij ḡnabim, a ḡm, uda. An̄ig ḡnabim u, God kal̄öp u r̄o n̄p ḡt aij ḡnab.

10 God Man̄o u kal̄t kliñ r̄ik̄om hagla, “N̄bi b̄t m̄d aij gun, m̄lep yab̄t̄ lun umun, a ḡm n̄ñbal gau,

man̄o piral, man̄o naij hagaḡol. *

11 Pen nan si nan naij ḡpal ad̄o u ar̄o ḡm, ḡt aij n̄p ḡm, gas̄t kl̄o n̄ñom̄, j̄m ñol m̄daiun, a ḡm, agam̄j n̄p m̄daīol.

12 N̄ñon̄ ḡn̄ig: n̄bi b̄t God Man̄o haḡöp r̄o n̄p ḡpal gau, B̄t Kub kal̄p abad m̄d aij ḡm, n̄p sabe ḡnab̄ol man̄o kale u n̄ñnab; pen n̄bi b̄t ḡt naij ḡpal gau n̄ño, mulu lud̄nab,” a ḡla.

M̄d aij ḡpe, kal̄öp ḡt naij gaīol, p̄ñ̄ñ gaḡmim

13 Ḡt aij gun, a ḡmim, kl̄o ḡpe ar̄o, n̄bi b̄t r̄imnap kal̄öp il̄on ñagnab̄ol.

14 Pen kale ḡt aij ḡpe kal̄öp ḡt naij gaīol u, m̄ñ m̄ñ ḡmim. N̄bi b̄t kal̄öp ḡt naij ḡpal gau kal̄p p̄ñ̄ñ gaḡmim, gas̄t kub n̄ñaḡmim. *

15 Pen m̄dmaḡo añ kale dan̄ u, Krai n̄pe n̄p B̄t Kub, a ḡmim, hib̄ n̄pe hagpe ad̄o aran̄. Pen kale p̄or n̄p gas̄t n̄ñol ḡt m̄daimim, n̄bi b̄t r̄imnap, n̄ñon̄ ḡn̄ig gas̄t hal̄o m̄dpim, a ḡm, haḡ n̄ñaīol, kal̄p ud aij ḡmim, man̄o hain haḡmim, Krai man̄o aij u kal̄p haḡ ñ̄t aij ḡmim.

16 Pen haḡ ñ̄ñabim u, hon man̄o n̄ñon̄ hagno God n̄p aij ḡn̄im, a ḡmim, haḡ ñ̄ñmim. Krai n̄p ciḡ ḡmim, ḡt aij ḡnabim u, b̄t gau kal̄öp haḡ jun̄g gab̄ol gau, kal̄p nable ḡo ar̄o ḡnab̄ol. *

17 Kale ḡt aij ḡpe n̄ñol ḡt, God kal̄p n̄ñebir ar̄o ḡo, kal̄öp ḡt naij geinab̄ol u, man̄o m̄dagöp. Pen kale ḡt naij ḡpe, kal̄öp ḡt naij ḡnab̄ol u, God n̄p aij gagnab.

Krai um̄om gac hon l̄ik ḡt yua

18 Kale ḡt aij ḡpe, kal̄öp ḡt naij geinab̄ol u, man̄o m̄dagöp, a ḡpin u, Krai n̄pe B̄t aij pen n̄p ḡt naij geila, uma. N̄pe aij n̄p ḡm̄d̄öp u pen kale n̄bi b̄t nan si nan naij ḡpim gau God aip j̄m ñ̄ñabin, a ḡm, uma. Mañ añ̄ yab̄t̄ uma; hain̄o kauyan̄ umagnab. Krai hañ romañ al pak l̄l̄o uma u pen Ana n̄pe umaga. Ana n̄pe kam̄ñ m̄d̄om, n̄pe kauyan̄ uraka.

19 Ana n̄pe an̄ig geila n̄pe am̄om, n̄bi b̄t n̄od um̄om am naḡt m̄deila gau kal̄p man̄o aij n̄pe u haḡ ñ̄a.

20 N̄bi b̄t naḡt m̄deila gau, Noa m̄deila ñ̄ñ u, God n̄p man̄o u n̄ñageila u pen God kal̄p man̄o kub hagaga; man̄o ȳp n̄ñnab̄ol aka ḡm, abad m̄deia. Abad m̄d̄o n̄ñol ḡt, Noa n̄p ñ̄ñ maḡib̄ ḡm̄on̄, a ga u ḡt dam̄om, n̄bi b̄t iru was̄o, Noa ap̄lap unb̄o raleb u n̄p ñ̄ñ maḡib̄ raul m̄gan̄ am̄om, ñ̄ñ añ dan̄ aram̄ m̄d̄om m̄d dam̄om, God ḡo kam̄ñ arla. *

21 Pen ñ̄ñ maḡib̄ raul m̄gan̄ am̄ m̄dl̄o, ñ̄ñ u kal̄p dap ran̄o, kam̄ñ arla an̄bu r̄o, uri hon J̄sas Krai um̄om uraka man̄o u n̄ñ udun, ñ̄ñ pakun, u r̄o n̄p kam̄ñ arnabun. Pen ñ̄ñ pakpun an̄bu, hañ romañ gac l̄k ḡt yuun, a gun, pakagpun. Krai han̄p,

* 3:3: 1Di 2:9 * 3:6: Jen 18:12 * 3:7: Ep 5:25 * 3:10: Sam 34:12-16 * 3:14: Ais 8:12-13; Mad 5:10; 1Pi 2:20; 4:14 * 3:16: 1Pi 2:12 * 3:20: Jen 6:1-7:24

a göm, umöm kauyan uraka rö, God gasi mïdmagö an hon niñöm gac ap mïdagöp. Gasi anïbu nöp niñun, ñtg pakpun. God nïpe manö klö niñö anïg hag la me u.

²² Krais nïpe pen umöm uraköm, am ram Mïñöñ kumi kabö adö lan au aramöm, God ñïmagö yjig böñ lau adö mïdöp niñöm ejol gau abe, kijaki nan klö mïdöp gau abe, magöñhalö mo nïpe gau mïdpal.

4

Marö udöl gun, nagï naji nöd nïbö adö u arö gun

¹ Krais hañ roman nïpe ilön kub uda rö, hon u rö nöp ilön udnabun, a gïmim, gasi anïbu nöp niñöl gï mïdaimim. Nïhön gïñg: nïbi bï hañ roman kale ilön kub udpal gau, nan si nan naj gun, a göm, gasi u niñagpal.*

² Nïñ anïbu riköm, ñin aigeg Mïñöñ naböñ i lï hañ roman mïdeinabun u, God nïp aij gïñm adö u nöp gun, a göm, mïdmagö kale ke uraknab adö u gagnaböl.

³ Kale nöd nïbi bï God Manö udagmïdal gau rö gï mïdmïdim. Gasi naj niñjmim, nïbi si bï si gïmim, ñtg klö ñniñ haul lïmim, nan iru yabï ñniñjmim, hałowalö gïmim, nan piral God sabe gagmim a göp nan gau sabe göl gï mïdmïdim.*

⁴ Mïñi pen, nïbi bï God Manö udagpal gau, kale mïd aij gïpim u niñöm, niñhön gïñg hon aip magum gïmim hałowalö gagpim, a göm, kalöp hag kubal.

⁵ Pen söl mïdöp, Bï Kub nïbi bï kamïñ mïdeinaböl gau abe, nïbi bï hadö umla gau abe, niñhön niñhön gïla gau, niñhön gïñg anïg gïpim, a göm, manö kub hagö, kale niñhön niñhön gïpal gau magöñhalö nïp hag waiö lïñaböl.*

⁶ Nïbi bï magöñhalö umbal rö umöm, hañ roman u böñ nöp hij gï luga u pen ana gau amöm, God kamïñ mïdöp rö u kamïñ mïdeinaböl, a göm, Krais manö aij nïpe u nïbi bï hadö umla gau kalïp hag ña.

God wög hanïp adö ke ke hagöp rö, gï aij gun

⁷ Söl mïdöp, nan niñhön mïdöp gau magöñhalö pï s gïñg gab. Anïb u, gasi niñ aij gïmim, agamïj mïd aij gïmim, God nïp sabe gïmim.*

⁸ Pen manö kub yabï u, kale Krais nïbi bï pör nöp pen pen mïdmagö yabï lï mïdaimim. Kale pen pen mïdmagö löl gï mïdeinabim u, Krais nïbi bï rïmnap nan si nan naj göm kalöp ñin iru nöp gï naj gaiöl u, kale yïñid niñjmim arö gïñabim.*

⁹ Krais niñ udpal nïbi bï rïmnap ram kalöp auaiöl, gai am ram ade aubim, a gïmim, hagagmim; kalïp hag wïhai udmim.*

¹⁰ God nïbi bï mög niñöm ud aij göm, kalïp gasi aij ke ke ñöb. God gasi aij kalöp ñöb anïbu, kalöp nöp wasö, añ mam Krais nïbi bï nïpe mïdpal gau kalïp magöñhalö u rö nöp gasi niñöm ñöb. Anïb u, God kalöp gasi aij ñöb anïbu niñjmim, añ mam gau kalïp gï aij gïmim.*

¹¹ God kalöp gasi aij ñö, kale nïbi bï gau kalïp hag ñiñabim u, gasi niñ aij gïmim, God Manö aij u kabö göl nöp hag ñiñmim. God kalöp gasi aij ñö, kale nïbi bï rïmnap wög gï ñiñabim u, God kalöp klö nïpe ñöb u udmim, nïbi bï gau kalïp wög gï ñiñmim. Anïg geinabim u, Jisas Krais nïbi bï nïpe mïdpim u niñöm, kale God hib nïpe u haglö adö arnab. Jisas Krais, Bï klö yabï u nöp, nïp aij a göl gï, hib nïpe pör pör hagno adö aran. Anïb umbö rö aij.

Krais nïbi bï nïpe mïdpim rö, kalöp marö ñiñaböl

¹² Mïdamam aij yad gau. Krais nïp cïg pïdöñ gïñaböl aka arö gïñaböl a göm, nïbi bï rïmnap hanïp ilön kub mab mïñan rö ñiñbal u, hanïp niñhön gïñg anïg gab, a gïmim, gasi u niñagmim.

¹³ Krais nïbi bï nïpe mïdpun u me, nïp gïla rö hanïp gaböl, a gïmim, mïñ mïñ göl gï mïdpe me, nïpe mailö aij yabï nïpe halö aunab ñin u, kale mïñ mïñ göl gï mïdeinabim.*

¹⁴ Kale Krais nïbi bï nïpe, a göm, kalöp hag juaiöl, mïñ mïñ göl gï mïdaimim. God Ana mailö aij yabï halö u hanïp aip mïdöp u niñöm me, anïg gaböl, a gïmim, mïñ mïñ göl gï mïdaimim.*

¹⁵ Kale wip alagmim; nan si udagmim; nïbi bï rïmnap kalïp gï naj gagmim; nan kale rö gïmim gagmim. Kale anïg gïmim, ilön udnabim u, nable gïñab. Pen gï aij gïmim ilön udnabim u, nable gagnïg gab.

¹⁶ Pen kale Krais nïp niñ udmim nïpe hagöp rö gïpim rö, kalöp marö ñaiöl, nable gagnab. Krais nïbi bï nïpe mïdpun rö, hanïp anïg gaböl, a gïmim, aij gö niñöl gï, God hib nïpe hagpe adö aran.

¹⁷ Söl mïdöp, God nïbi bï manö kub hagnab. Nïpe i göm nïbi bï nïpe ke manö kub hagnab. Pen hon nïbi bï nïpe ke uñham mïdeinabun u, nïbi bï manö aij nïpe udagpal gau kale aigöl göm mïdnaböl?

¹⁸ God Manö u kalï klïñ riköm hagla, "Nïbi bï God hagöp rö gïpal gau uñham yabï kamïñ arnaböl;

* 4:1: Ro 6:2,7 * 4:3: Ep 2:2-3 * 4:5: Ap 10:42

* 4:10: Ro 12:6-8 * 4:13: Ap 5:41; Jem 1:2; 1Pi 1:6-7

* 4:7: Ro 13:11-12

* 4:8: 1Pi 1:22

* 4:9: Hib 13:2

* 4:14: 1Pi 2:20

* 4:18: Pro 11:31

anib u, nibi bî God Manö udagöm,
 nan si nan naij gî mîdpal gau, kale
 aigöl göm kamînj arnaböl?" ö gîla. *
 19 Anib u, God marö hanîp hag la rô nôp
 udnabun u, gasî iru nînjagun. Bî Kub hanîp
 gî la u, halöwalö gagnab, pen nîpe nõd haga
 rô nôp hanîp ud aij gî nab, a gun, gasî u
 nînjun, gî aij nôp göl gî gîno arnîm.

5

*Nibi bî Kraiss nînj udpal gau bî abadep
 mîdmim, kalîp abad aij gîmim*

1 Nibi bî Kraiss nînj udpal gau kalîp bî
 abadep mîdpim gau, kalöp manö hagnîg
 gabin. Wög kale gîpim anîbu rô, yad u rô
 nôp nîbi bî Kraiss nînj udpal gau kalîp abad
 mîdpin. Kraiss ilön kub udeia u, yad nînj
 mîdainö. God nîpe Kraiss mailö aij yabî
 nîpe nîbi bî gau magöñhalö kalîp yamnab
 ñîn u, yad amem nînj mîdeinabin. Anîb u,
 yad kalöp manö anîbi hagnîg gabin.

2 Bî kaj sipsip mukep gau kaj sipsip kale
 muk aij gîpal rô, God nîbi bî nîpe ke
 ñîmagö adö kale la gau, kalîp abad mîd aij
 gîmim. Nîbi bî rîmnap kalöp neb neb göm
 haglö, God wög u gagmim. Mani nan gau
 udun a gîmim God wög u gagmim. Mîñ
 mîñ göl gî, aij göl gî nôp God wög u gîmim.
 Anîg geinabim u, God nîp aij gî nab. *

3 Hon bî kub mîdpun, a gîmim, God
 sipsip nîpe gau kalîp hag gagmim. Kale ke
 gî aij gîpe, kalöp nînjöm u rô nôp göl. *

4 Adö anîbu gîpe, Bî Sipsip Mukep Nap
 kabö göl u apöm, usajî bad klö pôr pôr nôp
 mîmailö gî mîdeinab u kalöp ñî nab.

*Hib hon ke dap ranagun; gasî kabö rô
 nôp nînjun*

5 Pen kale bî praj gau, bî majö kalöp
 abad mîdpal gau hagöl rô nînjmim. Kale
 magöñhalö, Kraiss nîbi bî anî mam gau
 nînjmim, kale nîbi bî pro, hon nîbi bî kub, a
 gîmim, gasî u nînjagmim. God Manö u kalî
 kliñ rîkôm hagla,
 "God nîbi bî hib kub udnabun a gîpal gau
 kalîp jî nînjöm,
 nîbi bî pro pro udpal gau, kalîp mög
 nînjöm, ud aij yabî göp," a gîla. *

6 Anîb u, God Bî klö unbö ke u nîp nînjmim
 ana udmim, hagöp rô gîmim. Anîg gî nabim
 u, ñîn hain hag la u, nîpe gö, kale bî kub rô
 mîdeinabim. *

7 God nîpe ke kalöp abad mîd aij göp rô,
 marö mîdainîm, magöñhalö ud ñîmagö
 adö nîpe u lîmim. *

8 Pen pôr pôr gî jîn göl gî mîdmim, nînj
 aij göl gî mîdaimim. Kauaî mauaî bî kale

u kîjaki, kain kub laiön manö kub hagöp rô
 gau gau amöm, nîbi bî ap hau ñînjîn, a göm,
 uñhai nînjöl gî ap ran ap lug arab. *

9 Kîjaki anîg gab u, hanîp nôp gagab;
 Kraiss nîbi bî anî mam hon ram Mînön gau
 gau magöñhalö kalîp u rô nôp gab, a gîmim,
 kîjaki nîp wasö gîmim, Kraiss manö aij u
 nînj ud pîdön göl gî mîdaimim. *

10 God nîbi bî mög nînjöm, ud aij yabî
 göp rô, pôr pôr Kraiss nîbi bî nîpe mîdaim,
 a göm, ram Mînön aij yabî kalöp hag la u
 me, magö i kalöp gî naij gîlö ilön udpim u
 pen magö pro marap God nîpe ke apöm klö
 nîpe kalöp ñö, kale Kraiss nîp nînj ud pîdön
 gîmim, nîp cîg aij yabî gîmim, nîbi bî klö
 nîpe mîdmim, mîd aij yabî gî nabim.

11 God Bî klö yabî u nîbi bî gau
 magöñhalö pôr nôp pôr nôp abad mîdeinaj!
 Anîb unbö rô aij.

Manö adiñ magö rîmnap

12 Mam aij yad Sailas aip mîdpul. Manö
 kalöp hagabin i nîpe kalî kliñ rîkab nînjöm
 yad kôp ulep i kalöp yunabin. Mam anîbu,
 gasî hon nînjun rô nînjöb. Kalöp manö klö
 hagem, manö pro kalî kliñ rîkpin anîb i,
 God nîbi bî mög nînjeb magö yuö yabî u
 nôp rîkpin. Manö anîbi, manö nînjö yabî,
 a gîmim, nînjöl gî nôp mîdaimim. *

13 Pen Kraiss nîbi bî nîpe mîdpal daun
 kub Babilon aui kalöp, "Mîdpim?" a gîpal.
 God kalöp hag la rô, nîbi bî anîb gau u rô
 nôp hag la. Nî yad Mak kalöp u rô nôp,
 "Mîdpim?" a göp. *

14 Kraiss nîbi bî anî mam mîdmagö lîbun,
 a gîmim, pen pen hag wîhai udöl gî, alaun
 bom halumim. Kraiss nîbi bî nîpe mîdpim
 gau, Kraiss kalöp magöñhalö ud aij gö, kale
 agamîj mîd aij göl gî mîdaimim.

* 5:2: Jon 21:15-17; Ap 20:28 * 5:3: 2Ko 1:24; Plp 3:17; Dai 2:7 * 5:5: Ep 5:21; Jem 4:6 * 5:6: Mad 23:12;
 Luk 14:11; Jem 4:10 * 5:7: Mad 6:25-30 * 5:8: 1De 5:6 * 5:9: Ep 6:11-13; Jem 4:7 * 5:12: Ap 15:22,37-40;
 12:2,5; 13:13 * 5:13: 2Di 4:11

2 Pida Pida kōp hain n̄bō u kal̄i kliñ r̄ika

¹ Yad Saimon Pida, Jisas Kraiſ manō ud arep b̄i ap. Yad wōg gep b̄i n̄pe ap m̄dpin.

God hon Jisas Kraiſ han̄p ud kam̄n̄ yua u, n̄pe B̄i aij unbō ke. Jisas Kraiſ han̄p mōg n̄n̄jōm gas̄i aij n̄bō, hon n̄p n̄n̄j udpun. Kale n̄bi b̄i gau, Jisas Kraiſ kalōp gas̄i aij n̄bō, kale u rō nōp n̄p n̄n̄j udpim gau, kalōp kōp an̄bi kal̄i kliñ r̄ikabin.

² Kale God abe, B̄i Kub hon Jisas abe, kal̄p gas̄i n̄n̄j m̄dpe, kale apil m̄hau kalōp mōg n̄n̄jmil, ud aij ḡmil, abad m̄idlō, kale pōr pōr agam̄j m̄d aij ḡmim.

God han̄p uda a gun, n̄p c̄ig aij gun

³ Hon n̄bi b̄i Jisas Kraiſ lau adō m̄dpun gau, nan si nan naij arō gun, n̄pe hagōp rō nōp ḡ m̄daiun rō lōp. Hon Jisas Kraiſ n̄p n̄n̄j udpun u me, Kraiſ n̄pe u rō nōp God m̄dōm, klō n̄pe nōp han̄p n̄bō, hon God Manō hagōp rō nōp ḡ m̄daiun rō lōp. N̄pe B̄i aij unbō ke, B̄i mailō aij yab̄i halō pen n̄pe han̄p gas̄i n̄n̄jōm, n̄bi b̄i yad ke m̄daiōl, a gōm, han̄p hag la.

⁴ An̄b u, Jisas Kraiſ nan aij yab̄i an̄b gau han̄p n̄bō. Nan aij aij n̄bō u udun, gas̄i naij m̄n̄ōn̄ nabōn̄ i n̄n̄jōm lug pakōl rō lōp gau arō gun, God n̄pe ke m̄dōp rō m̄daiun rō lōp.

⁵ An̄bu, Kraiſ kalōp gas̄i aij n̄bō, n̄p n̄n̄j udpim. Pen kale Jisas Kraiſ n̄n̄j udōl ḡ m̄dmim, kale klō ḡmim, n̄bi b̄i gau kal̄p ḡ aij ḡmim. Pen kale n̄bi b̄i gau kal̄p ḡ aij nōp gōl ḡ m̄dmim, kale klō ḡmim, Jisas Kraiſ n̄pe B̄i aigale B̄i rō m̄dōp manō yuō yab̄i u n̄n̄j aij ḡmim.

⁶ Pen kale Jisas Kraiſ n̄pe B̄i aigale B̄i rō m̄dōp manō yuō yab̄i u n̄n̄j aij nōp gōl ḡ m̄dmim, kale klō ḡmim, hañ roman̄ kale gas̄i gōp rō ḡgmim. Pen kale hañ roman̄ kale gas̄i gōp rō ḡgmim, kale klō ḡmim, Jisas Kraiſ n̄p n̄n̄j ud p̄dōn̄ ḡmim, c̄ig aij ḡ m̄dmim, n̄pe hagōp hagōp rō nōp gōl ḡ m̄daimim. *

⁷ Pen Jisas Kraiſ n̄p nōp gas̄i n̄n̄jōm c̄ig aij ḡmim, n̄pe hagōp hagōp rō nōp gōl ḡ m̄dmim, kale klō ḡmim, añ mam gau pen pen ud aij ḡpal rō, kale Kraiſ n̄bi b̄i añ mam kale gau pen pen ud aij ḡmim. Pen kale Kraiſ n̄bi b̄i añ mam kale gau pen pen ud aij gōl ḡ m̄dmim, kale klō ḡmim, Kraiſ n̄bi b̄i añ mam kale gau pen pen m̄dmagō l̄imim.

⁸ Pen yad aui manō n̄hōn n̄hōn kal̄i kliñ r̄ikaj̄n u, kale nan an̄bu nōp gas̄i n̄n̄j aij

ḡmim, klō ḡmim ḡ m̄deinabim u, kale B̄i Kub hon Jisas Kraiſ n̄pe B̄i aigale B̄i rō m̄dōp, a ḡ gas̄i n̄n̄jōm, wōg n̄p ḡ aij ḡpe, n̄p nan magō aij r̄mnap p̄lnab.

⁹ Pen yad aui manō n̄hōn n̄hōn kal̄i kliñ r̄ikaj̄n u, kale r̄mnap nan an̄bu n̄n̄jagnabim u, kale n̄bi b̄i amgō we rō. Nan si nan naij ḡpim u, God n̄pe gac an̄bu īk ḡ yua u haūl ḡpim.

¹⁰ An̄b u, añ mam yad gau. God gas̄i n̄pe ke n̄n̄jōm, ȳp hain gōm n̄bi b̄i yad m̄daiōl, a gōm, kalōp udōp u, klō ḡmim n̄p hain ḡmim, n̄bi b̄i n̄pe m̄daimim. An̄g ḡmim me, Kraiſ manō aij n̄pe u pōr nōp n̄n̄j ud p̄dōn̄ ḡmim, ḡ dammim, arō gagnabim.

¹¹ Pen B̄i Kub hon Jisas Kraiſ han̄p ud as̄ik yuōp u apōm, kalōp hag w̄hai udōl ḡ, n̄bi b̄i n̄pe pōr pōr abad m̄deinab ram raul m̄gan an̄bu da lōm abad m̄deinab.

God manō hagep b̄i gau, Ana Ūt kal̄p gas̄i n̄bō n̄n̄jōl ḡ God manō hagla

¹²⁻¹⁵ Kale manō hagaj̄n an̄bu n̄n̄jōm, hadō ud aij ḡpim, pen yad pōr nōp kalōp manō an̄bu hagōl ḡ nōp m̄deinabin. B̄i Kub hon Jisas Kraiſ ȳp, umnabōn, a gōm, n̄n̄ hag la u sōl auōp u me, hañ roman̄ halō m̄dpin n̄n̄ i, yad klō gem, kalōp manō an̄bu hagōl ḡ nōp m̄deinabin u aij. An̄g ḡnabin u, kale haūl gagnabim; yad umnabin pen kale manō an̄bu n̄n̄jōl ḡ m̄deinabim. *

¹⁶ Kalōp nōd hagem, B̄i Kub hon Jisas Kraiſ ke yab̄i lōm klō halō aua, a ḡno u, aiud kliñ aij udpal rō hagagno. Nōd B̄i Kub an̄bu ke yab̄i klō halō lō, amgō hon ke n̄n̄jun, hainō kalōp hagno. *

¹⁷⁻¹⁸ N̄n̄ an̄bu, hon Jisas Kraiſ aip am dum ūt au m̄daino n̄n̄jōl ḡ, Bap̄i God mailō aij yōl n̄pe u apōm, Jisas Kraiſ hib n̄pe dap ranōm haga, “B̄i i N̄i m̄dmagō aij yad; n̄p n̄n̄jōn̄ ȳp aij yab̄i gōp,” a ga. God n̄pe an̄g hagō, hon ke manō n̄pe u apdi n̄n̄jo. *

¹⁹ Hon ke God manō apdi n̄n̄jo u me, hon n̄n̄jun, b̄i God manō hagep gau kale manō hagla u, God manō n̄pe nōp hagla; manō bōn nōp udep u nōp hagla. Manō hagla an̄bu, hapō m̄t̄an̄ s̄bōn yan̄ lauōm l̄lō, han̄p mailō yamōb rō u gōp. Mailō an̄bu, n̄i lōl ḡ damōm, ram m̄n̄ōn̄ r̄ikn̄g gō n̄n̄jōl ḡ, gap̄i pagl̄n̄ hañ aunab m̄dmagō an̄ kale dan̄ n̄n̄nabim. Hañ aunab u, ram bōn nōp r̄ikōp u rō ḡnab.

²⁰ Manō hagabin i n̄n̄j aij ḡmim: God manō hagep b̄i gau God Manō n̄pe kal̄i kliñ r̄ikōm hagla u, gas̄i kale ke nōp n̄n̄jōm, manō īt u hagōl rō lagōp.

* 1:6: Gal 5:22-23

* 1:12-15: 2Ko 5:1; Jon 21:18-19

* 1:16: Mad 17:1-5

* 1:17-18: Mad 17:5

²¹ Nihön g+n+g: God manö hagep b+ gau, God manö u hagn+g, ke n+n+la rö hagagla; Ana U+ n+pe kal+p gas+ nō n+n+öl g+, God manö hagla. *

2

B+ God Manö hagabun, a göm, manö piral hag n+bal gau

¹ Hadame nöp b+ r+mnap, God manö hagabun, a göm, n+bi b+ Isrel kal+p manö piral hag n+m+dal. G+la an+bu rö, n+bi b+ r+mnap an kale u m+dmöm, u rö nöp manö piral haglö, n+bi b+ r+mnap manö piral kale u n+n+nabim rö löp. B+ Kub kal+p rau adog uda u n+pe B+ Kub wasö göm, hag junaböl. Pen kale manö piral hagöm an+g g+naböl u, God gö, ad+n pen ilön kub yab+ udnaböl. *

² Kale g+ naj yab+ g+pal. Krai n+bi b+ n+pe m+dpal n+bi b+ iru nöp manö piral kale u udöm, u rö nöp g+naböl. An+g g+naböl rö, n+bi b+ gau n+n+öm, adan kam+n arep u rau ac+p ac+p g+naböl.

³ Mani nan gau udun, a göm, kalöp manö piral yab+ hagnaböl. An+g g+naböl u pen God n+pe hadame nöp n+n nöp m+dm+dmöp. N+pe kal+p manö kub hagöm al pak l+n+g gab.

⁴ God ejol nan si nan naj g+la gau kal+p ulöm m+gan naj yan yuö, nag+ klö s+bon auöp u m+dmöm, God manö kub hagnab n+n u abad m+dpal. *

⁵ Pen hadame dagol gau n+bi b+ n+p arö g+la gau, God kal+p mög n+n+aga. N+pe gö, mön kub alöm n+g ul ap ranö, n+bi b+ g+ naj g+la gau magönhalö n+g n+n+öm um hakla. Pen b+ ne Noa n+bi b+ gau kal+p, God hagöp rö nöp g+mim, a g+m+dmöp. An+bu u, God n+pe Noa abe, n+bi b+ n+pe unbö mudun j+n abe, kal+p nöp abad m+dmöm ud kam+n yua. *

⁶ Pen n+bi b+ God Manö hagöp rö gagnaböl gau, kal+p g+nabin u n+bi b+ gau magönhalö n+n a+j g+lan, a göm, mab m+lan u kumi kabö adö lan n+bö yuö, apöm Sodom Gomara n+bi b+ kal+p böj nöp in hab+k ara. *

⁷ Lod n+pe, n+bi si b+ si göm, nan naj yab+ g+m+dal u n+n+öm, gas+ kub n+n+m+dmöp u, God n+p ud kam+n yua. *

⁸ Lod b+ a+j, an kale gau m+dmöm, n+n añ+ añ+ pör pör God lo manö n+pe u r+ib juöm, nan si nan naj g+m+dal gau amgö n+n+öm, manö naj hagn+dal gau apdi n+n+öm, iru yab+ gau.

⁹ N+pe nöd an+g ga rö, hon n+n+bun, marö n+n+hön n+n+hön aunab, B+ Kub n+pe n+bi b+ God Manö hagöp rö g+pal gau kal+p abad

m+dmöm, ud kam+n yun+m rö löp. Pen n+bi b+ God Manö hagöp rö gagpal gau nag+ rö lö, marö udöl g+, manö kub hagep n+n u abad m+deinaböl.

¹⁰ Pen n+bi si b+ si g+m+dal gau, manö kub ke yab+ udnaböl. N+bi b+ kub kal+p abad m+dpal gau, manö kale n+n+agöm, gas+ kale ke auöp rö g+pal n+bi b+ gau abe, manö kub ke yab+ udnaböl.

God Manö hagabun, a göm, manö piral hagpal b+ an+bu gau, p+n+n göm ana udagöm, b+ mailö a+j ke halö kumi kabö adö lan au m+dpal gau kal+p haöwawö hag jubal. *

¹¹ Ejol gau an+bu rö gagpal. Ejol kale b+ klö yab+ m+dpal u pen kale B+ Kub amgö ilö n+pe au b+ an+bu gau kal+p hag juagpal. *

¹² Pen b+ God Manö hagabun, a göm, manö piral hagpal b+ an+bu gau, wal wayön gau gas+ m+dagöp haöwawö g+pal rö u g+pal. Kale gas+ m+dagöp pen kale manö naj yab+ hagpal. G+pal an+bu, wal wayön hel l+bal udöp u rö, kal+p g+nab. Umnaböl me. *

¹³ Kale n+bi b+ gau ilön n+bal u pen kale ke ilön udnaböl. Kale g+ naj göl g+, s+do an nan kub n+n+öl g+, n+g klö n+n+öl g+, haöwawö g+ damöm, nable udagpal. N+bi b+ an+bu gau kale apöm, kalöp a+j magum göm nan n+n+bal u, kale m+dmagö uraknab rö haöwawö g+ damöm, nan gac göp ap rö aka wös hapeb ap rö l+bal.

¹⁴ Kale pör pör nöp n+bi si udun, b+ si udun, a göm, amgö l+ nöp ajpal. N+bi b+ Krai n+p c+g a+j gagpal gau kal+p neb neb g+ dap k+id kale u amöm, nan si nan naj g+pal. Nan gau nan hon nöp m+deian, a göm, gas+ u nöp n+n+bal. God n+pe g+ naj yab+ g+pal gau n+n+öm, kal+p pen ilön kub yab+ n+n+g gab.

¹⁵ Kale adan kabö göl adö u arö göm, nan si nan naj gun, a göm, gas+ u nöp n+n+bal. B+ Beo n+ n+pe Belam ga rö nöp g+pal. Belam mani nan gau udnam, a göm, g+ naj ga. *

¹⁶ Kaj donki gau manö hagappal u pen donki n+pe u, b+ hagpal rö Belam n+p hag gö, piral hagn+g geia an+bu arö ga. An+bu u, Belam g+ naj ga an+bu, God Belam n+p hag ga. *

¹⁷ Pen mañ r+mnap, n+g m+ln+g amun n+n+bun, n+g ilam juöp gau m+lep göp. Mañ r+mnap mön aln+g gö, y+gön kub apöm l+gö, alagöp. An+bu u rö me, b+ manö pir alep b+ gau, God Manö hag n+abun, a g+pal. An+g g+pal u, God kal+p s+bon kub auöp an gau hag yunab. *

¹⁸ B+ an+bu gau, hib kale ke dap ranöm hagpal, "Han+p hain g+mim, m+dmagö uraknab rö haöwawö g+mim," a g+pal. N+bi

* 1:21: 2Di 3:16; 1Pi 1:11-12 * 2:1: Mad 24:11; Jud 4 19:24; Jud 7 * 2:7: Jen 19:1-16 * 2:10: Jud 7-8,16 * Rep 2:14 * 2:16: Nab 22:28-35 * 2:17: Jud 12-13

* 2:4: Jud 6 * 2:5: Jen 6:1-7:24; 2Pi 3:6 * 2:6: Jen 2:11; Jud 9 * 2:12: Jud 10 * 2:15: Nab 22:7; Jud 11;

bɪ rɪmnap nɔd bɪ nɪjeb kale gau aip ajɔm, gɪ najj gɔm haɔwɔtɔ geila, pen hainɔ gasɪ aij nɪjɔm nagɪ adɔ anɪbu arɔ gɔm, sɔl mɪd aij gɪnɪg gabɔl. Pen bɪ najj anɪb gau amɔm, nɪbi bɪ uri sɔl mɪd aij gɪnɪg gabɔl gau gasɪ najj nɪhɔ, kale adan aij u arɔ gɔm, ado gɔm, kauyaŋ nan si nan najj u gɪpal.

¹⁹ Bɪ najj anɪb gau haggal, “Kale mɪdmagɔ uraknab rɔ haɔwɔtɔ gɪnabim,” a gɪpal u pen bɪ najj gau kale ke nan si nan najj gep magɔ u nagɪ wɔg gep nɪbi bɪ rɔ mɪdpal. Bɪ rɪmnap apɔm, bɪ rɪmnap aip pen pen gɔm, nagɪ lɪnabɔl u, kale nagɪ wɔg gep bɪ kale mɪdpal. Nan si nan najj gep magɔ u, nɪbi bɪ rɪmnap aip pen pen gɔm nagɪ lɪnab u, kale nan si nan najj anɪb gau nagɪ wɔg gep nɪbi bɪ rɔ mɪdpal. Nagɪ wɔg anɪbu gɪ damɔm, yiharɪŋ mɪdaiɔl rɔ lagɔp.

²⁰ Nɔd Bɪ Kub hon Jisas Kraiss hanɪp ud kamɪŋ yuɔp u nɪp nɪj udɔm, nɪbi bɪ aip ajɔm nan najj mɪnɔŋ nabɔŋ il i gasɪ nɪjɔm haɔwɔtɔ gɪmɪdal gau arɔ gɔm, mɪd aij gɪla. Pen hainɔ u, kale ado gɪ amɔm, nan si nan najj nɔd gɪmɪdal adan anɪbu kauyaŋ arnabɔl u, nɔd najj mɪdmɪdal rɔ wasɔ, uri najj yabɪl mɪdeinabɔl.*

²¹ Kamɪŋ mɪdep nagɪ u nɪjagblap u, aij rɔ gɪbɔp. Pen God kalɪp haga manɔ aij u nɪjɔm, hainɔ arɔ gɪnabɔl u, gɪ najj yabɪl gɪnabɔl.*

²² Bɪ God Manɔ arɔ gɪpal gau, kale manɔ mɪhɔp hadame nɔp haggɪdal u rɔ gɪpal. Manɔ mɪhɔp anɪbu ap hagla, “Kain gau tɪhakɔm ado gɪ apɔm, nan tɪhak lɪbal u kauyaŋ nɪjɪnabɔl,” a gɪla. Manɔ ap pen hagla, “Kaj gau nɪg pakɔm, adɪŋ wɔɔɔb karkol gɪnabɔl,” a gɪla.*

3

Jisas hainɔ ado gɪ aunab, a gɪmim, gasɪ halɔ mɪdaimim

¹ Nɪbi bɪ mɪdmagɔ yad gau. Kalɔp kɔp ap nɔd kalɪ kliɪ rɪk yunɔ. Mɪnɪ kɔp hain nɪbɔ kalɔp kalɪ kliɪ rɪkabin. Kɔp mɪhɔp pen il aɪn nɔp. Yad kalɔp kɔp mɪhɔp kalɪ kliɪ rɪknɔ, kale manɔ nɔd nɪjbe u nɪj aij gɪmim, gasɪ nɪjɔl gɪ nɔp mɪdeinabim, a gem, kalɔp kɔp mɪhɔp kalɪ kliɪ rɪkpin.

² God nɪpe ke bɪ manɔ hagep uɔ nɪpe gau hag lɔ, kale hadame nɔp manɔ nɪpe hagla. Ud Kamɪŋ Yuep Bɪ hon, Bɪ Kub hon u, nɪpe ke bɪ manɔ ud arep nɪpe hag lɔ, manɔ klɔ hagɔm anɪg gɪmim, a ga, manɔ u hag nɪmɪdun. Manɔ anɪbu nɔp, kale hadame hagla abe, hon uri hagabun abe, nɪj mɪdaimim, a gem, kalɔp kɔp anɪbi kalɪ kliɪ rɪkabin.*

* 2:20: Mad 12:45 * 2:21: Luk 12:47-48 * 2:22: Pro 26:11 * 3:2: Jud 17 * 3:3: 1Di 4:1; Jud 18 * 3:4: Mad 24:48 * 3:5: Jen 1:6-9 * 3:6: Jen 7:11; 2Pi 2:5 * 3:8: Sam 90:4 * 3:9: Hab 2:3; 1Di 2:4 * 3:10: Luk 12:39; 1De 5:2; Mad 24:29,35

³ Pen nan kub hagabin i nɪjɪm. Nɪn hain mɪdpun i rɔ, nɪbi bɪ gasɪ najj kale ke nɪjbal rɔ gɪpal gau, rɪmnap apɔm Jisas Kraiss manɔ aij nɪpe u hag juɔm hagnabɔl,*

⁴ “Bɪ aunabin, a gɔm, manɔ hag la u, aunab mɪgan gai nɪbɔŋ Nɪbi bɪ nɔd nɪbɔ gau mɪdlɔ nɪjɔl gɪ, aunabin a ga u pen kale umhakla u auagɔp. Nan magɔŋhalɔ hadame dagol gɪ la nɪn u mɪdeia rɔ nɔp mɪdɔp,” a gɪnabɔl.*

⁵ Bɪ anɪb gau, God hadame dagol gau manɔ nɔp hagɔ, kumi kabɔ adɔ laŋ lɔm, nɪg u gɪgabɔ gɔm, mɪnɔŋ nabɔŋ u an yaŋ lɔm ga. God ga anɪbu, kale nɪj aij gɪpal u pen kale nɪjebir arɔ gɪpal.*

⁶ Hainɔ, God manɔ nɔp hagɔ, nɪg anɪb gau apɔm, mɪnɔŋ nabɔŋ nan gau nɔd mɪdmɪdɔp u yuɔ yuɔ gɔ, bɔŋ nɔp najj ga.*

⁷ God manɔ anɪbu nɔp hagɔ, kumi kabɔ adɔ laŋ abe mɪnɔŋ nabɔŋ il i abe uri mɪd aij gɔp u pen nɪbi bɪ God Manɔ hagɔp rɔ gaggal gau kalɪp manɔ kub hagɔm ilɔn kub nɪnab nɪn u, kumi kabɔ lɔŋ abe mɪnɔŋ nabɔŋ il i abe mab lauɔ bɔŋ nɔp innab.

⁸ Pen nɪbi bɪ mɪdmagɔ yad gau. Manɔ ap hauɔ gɪmim rɔ lɔp. Hon nɪn aɪn ap nɪjɪbun u pen Bɪ Kub nɪjɔ mɪ iru yabɪl rɔ lɔp. Hon mɪ iru yabɪl nɔp wɔ ral nɪjɪbun u pen Bɪ Kub nɪjɔ nɪn aɪn ap nɔp rɔ lɔp.*

⁹ Anɪb u, Bɪ Kub nɪpe, aunabin, a gɔm, yɪŋɪd auagɔp u, nɪbi bɪ rɪmnap manɔ nɔp hagɔm arɔ gɪpal rɔ gagɔp; nɪbi bɪ nan si nan najj gɔm, mab ke yaŋ arɪg gabɔl gau, rɪmnap ur gagɔl, kale magɔŋhalɔ yɪp lau adɔ aulɔ kalɪp udnam, a gɔm, abad mɪdɔp.*

¹⁰ Pen Bɪ Kub aunab u, bɪ nan si udep gau kalɪp nɪj mɪdlɔ auaggal rɔ u aunab. Nɪn anɪbu, gu mɪlɔbɔ hagɔ nɪjɔl gɪ, kumi kabɔ mu adɔ laŋ ke ke arnab. Gapɪ nan nɪhɔn nɪhɔn kumi kabɔ adɔ laŋ mɪdɔp gau inɔm, mɪnɔŋ nabɔŋ il i nan nɪhɔn nɪhɔn mɪdɔp gau magɔŋhalɔ innab.*

¹¹ Hainɔ nan gau magɔŋhalɔ anɪg gɔl innab a gɪmim, kale uri gɪ aij gɪnabim aka haɔwɔtɔ gɪnabim? Nɪn kub aunɪg gab anɪbu gasɪ nɪjɪmim, God Manɔ hagɔp rɔ nɔp gɪmim nɪbi bɪ uɔ nɪpe mɪdaimim.

¹² Pen God nɪn kub nɪpe u yɪŋɪd aunɪm a gɪmim, manɔ aij nɪpe u nɪbi bɪ gau kalɪp hag nɔl gɪ mɪdmim. Nɪn anɪbu, rakɪn, gapɪ, nan kumi kabɔ adɔ laŋ gau, in nɪg bad lɪnab u pen

¹³ God kumi kabɔ adɔ laŋ abe, mɪnɔŋ nabɔŋ il i abe, hain nɪbɔ gɪnabin, a gɔm,

manö hag la u abad m+dpun. Ram hain n+bö an+bu, n+bi b+ God aip m+dom n+pe hagöp rö nöp g+lö arnab. *

¹⁴ An+bu u, n+bi b+ m+dmagö yad gau. N+pe aunab, a g+mim, abad m+dpim n+n i, gas+ klö n+nmim, God amgö ilö n+pe n+bi b+ as+ m+dagöp, n+bi b+ manö m+dagöp rö m+dun, n+p aip j+m nöl m+daiun, a g+mim, g+pe arö me, n+pe apöm kalöp n+jö, aij yab+ g+n+m.

¹⁵ Pen n+pe y+jid auagöp u, kale gas+ n+nmim, kalöp n+bi b+ r+mnap halö y+p lau adö aulö, yad ud kam+ n yunam, a göm, abad m+döp. God n+pe mam m+dmagö hon Pol n+p gas+ aij nö n+jö g+, kalöp köp kal+ kliñ r+köm, manö añ+ an+bu rö haga. *

¹⁶ Pol manö n+pe kal+ kliñ r+ka u, köp n+pe r+ka gau magöñhalö manö añ+ an+bu nöp m+döp. Pol köp n+pe gau manö u+ham n+heb rö r+mnap halö hagö me, n+bi b+ God Manö n+agöm, Krais n+p c+g aij gagpal gau, Pol manö u+ham n+heb an+bu n+jöm, ado göm manö piral adö u hagpal. God Manö b+ r+mnap kal+ kliñ r+kla gau, kale u rö nöp manö an+bu n+jöm, ado göm manö piral adö u hagpal. An+g g+lö, God manö kub hagnab n+n u adan kale kam+ arep ap m+dagnab.

¹⁷ Pen n+bi b+ aij yad gau. Kale manö an+bi hadö n+nbim u me, n+ n+ aij g+mim. Kale uri Krais n+p c+g aij g+mim m+dpim. Pen n+bi b+ r+mnap apöm, manö piral haglö, kale u rö nöp gas+ naj n+nmim, kale g+ naj g+pal rö g+mim, ap lug paknim rö löp. *

¹⁸ Pen B+ Kub hon Jisas Krais han+p ud kam+ yuöp u, n+pe n+bi b+ mög n+jöm ud aij göp u n+nbim rö, Jisas Krais n+p n+ aij yab+ gun, a g+mim, gas+ an+bu n+jö g+ m+dpe ar+n+m. B+ Kub hon hib n+pe u pör nöp pör nöp hagno adö ar+n+m! An+bu unbö rö aij.

* 3:13: Ais 65:17; 66:22; Rep 21:1,27 * 3:15: Ro 2:4 * 3:17: Mak 13:33; 1Ko 10:12

Manö aij nıpe u mıdmagö an hon dan mıdagöp.

1 Jon Jon köp nöd u kalı klıñ rıka

God Manö Kamıñ u

¹ Ram mınöñ hadame dagol gı laga ñın u, Manö Kamıñ u mıdmıdöp. Pen nıpe ke hainö ñın i nöp apöm manö hagö, hon apdı nıñun, nıpe ke amgö nıñun, ñımagö lı nıñbun. Yad Manö Kamıñ anıbu nöp hagnıg gabin me. *

² Nıpe pör pör nöp kamıñ mıdmıdöp u, hañ roman löm waiö aua u, hon amgö nıñno. Kamıñ pör mıdep Bı u, Bapi aip mıdöm ram mınöñ il i apöm waiö la u, nıpe amgö hon ke nıñun, manö nıñö anıbu kalöp hagabun. *

³ Nan nıñon nıñon amgö nıñbun u, manö nıñon nıñon apdı nıñbun u, kalöp abe hagabun. Hon Bapi God Ñı nıpe Jisas Kraıs apıl mıhau aip jım ñöl mıdpun. Pen kalöp manö anıbu hagno, nıñmım nıñ udpe me, hon magöñhalö God apıl mıhau aip jım ñöl mıdeınabun.

⁴ Anıg gınabım u, hon mıñ mıñ gınabun. Gası u nıñun, kalöp manö anıbi kalı klıñ rıkabun. *

God nıpe Mailö

⁵ Jisas Kraıs hanıp hagö nıñbun manö u kalöp hagnıg gabin. God nıpe mailö; nıpe sıbön halö mıdagöp. *

⁶ God aip jım ñöl mıdpun, a gınabun u, pen nan si nan naij gı damun, sıb au ajeınabun u, manö pıral hagnun, nan naij gıpun u abe pıral gun gınabun. *

⁷ Pen God mailö aij pör pör mıdmıdöp rö, hon mailö aij nıpe lau adö mıdeınabun u, hon añ mam Jisas nıpe nıñ udpal gau aip jım ñöl mıdno, Ñı nıpe Jisas hagape nıpe u nan si nan naij gıpun gac u magöñhalö lık gı yunab.

⁸ Pen nan si nan naij rımnıp gagpun, a gınabun u, manö pıral hagnabun; God Manö nıñö nöp u mıdmagö an hon dan mıdagöp. *

⁹ Pen hon nan si nan naij gıpun u, God nıpe hag payık pe gınabun u, nıpe pör pör hagöp rö nöp göm, pör pör kabö göl nöp göm gab rö, nan si nan naij gıpun gau nıñöm arö göm, gac anıbu magöñhalö lık gı yu haknab.

¹⁰ Pen nan si nan naij gagpun, a gınabun u, God manö pıral hagab, a gınabun; God

2

Kraıs hanıp a göm, nıpe ke Nap nıpe sabe gı ña

¹ Ñı pai yad gau. Kale nan si nan naij gagmım, a gem, kalöp manö anıbi kalı klıñ rıkabın. Pen nan si nan naij geınabım u, Jisas Kraıs pör pör kabö rö nöp gımıdöp u, nıpe hanıp gı ñöm Nap nıpe hagöm, nan si nan naij gıpal u nıñmön arö gımön, a gımıdöp. *

² God nıpe nan si nan naij gıpun gau nıñöm, hanıp mılö ke gau yuböp. Pen Jisas Kraıs nıpe ke nan si nan naij gıpun gau mab ba lañ au hañ roman adö nıpe ke udöm umöm, nan si nan naij gıpun gac u magöñhalö lık gı yua. Pen nan si nan naij hon nöp wasö; nıbi bı ram mınöñ gau gau magöñhalö nan si nan naij gıpal gac u lık gı yua. *

³ God Manö hagöp rö geınabun u, hon nıñö nöp God nıpe nıñbun u, nıñnabun.

⁴ Bı ap, God nıpe nıñbın, a gınab pen God hagöp rö gagnab u, nıpe manö pıral hagnab; manö nıñö u mıdmagö an nıpe dan mıdagöp.

⁵⁻⁶ Pen nıbi bı God Manö hagöp rö gıpal gau, kale God nıpe mıdmagö yabıt lıbal. God aip jım ñöl mıdpun, a gıpal, nıbi bı gau, Jisas gımıdöp rö nöp gınaböl. Nıpe gımıdöp rö gınabun u me, hon nıñnabun, God an dan mıdpun. *

Pen pen mıdmagö lımım

⁷ Nıbi bı mıdmagö yad gau. Manö kalı klıñ rıkabın anıbi, manö gısön nıbö wasö; manö hadame dagol hagla mıdmıdöp; manö nöd nıbö anıbu nöp yad uri kalöp hagabın. *

⁸ Pen manö kalöp kalı klıñ rıkabın anıbi manö gısön nıbö mıdöp. Jisas Kraıs gımıdöp u nıñöm, manö gısön nıbö anıbu manö nıñö nöp, a gıpal. Pen kale nıbi bı gau gabım u abe nıñöm, kale u rö nöp, manö gısön nıbö anıbu manö nıñö nöp, a gıpal. Sıbön u uri hadö ur gab; mailö magö nıñö u hadö mailö gab. *

⁹ Nıbi bı, mailö mıdpun, a göm, añ mam kale rımnıp mulu kal nıñbal gau, kale sıb au mıdpal. *

¹⁰ Pen nıbi bı añ mam kale gau kalıpe mıdmagö lıbal gau, mailö mıdpal. Mailö gau ajöm, ap lug pakagnaböl. *

* 1:1: Jon 1:1 * 1:2: Jon 1:14 * 1:4: Jon 16:24 * 1:5: 1Di 6:16; Jem 1:17 * 1:6: 1Jn 2:4 * 1:8: Sam 32:5; Pro 28:13 * 2:1: Hib 9:24 * 2:2: Jon 1:29; Kol 1:20; 1Jn 4:10 * 2:5-6: Jon 14:21,23 * 2:7: Jon 13:34; 2Jn 5-6
* 2:8: Ro 13:12; Jon 1:9 * 2:9: 1Jn 4:20 * 2:10: Ro 14:13 * 2:11: Jon 12:35

11 Nibi bi añ mam kale rımnap mulu kal nıñbal gau, kale sıb au mıdpal. Kale sıb gau mıdlö, amgö kale hadö we göp nıñöm sıb gau ajöm, gai araböl u nıñagpal. *

12 Jisas Kraıs nıpe uma u me, God nan si nan naij gıpım u nıñöm arö göp.

Anıbu, yad kalöp ñı pai mıdmagö yad gau manö anıbi kalı kılın rıkabin.

13 Kale bı majö gau, Jisas Kraıs hadame dagol gau mıdöm uri mıdöp u,

nıp hadö nıñbım u me, yad kalöp bı majö manö anıbi kalı kılın rıkabin.

Kale bı praj gau, Seden, Bı Naij Yabıl u, nıp ma kale mo gau hadö lıbım u me, yad kalöp bı praj manö anıbi kalı kılın rıkabin.

Kale ñı pai mıdmagö yad gau Bapı nıp hadö nıñbım u me, yad kalöp ñı pai mıdmagö yad manö anıbi kalı kılın rıkabin.

14 Kale bı majö gau, Jisas Kraıs hadame dagol gau mıdöm uri mıdöp u,

nıp hadö nıñbım u me, yad kalöp bı majö manö anıbi kalı kılın rıkabin.

Kale bı praj gau, God Manö kamıñ u mıdmagö añ kale dañ kamıñ mıdö, kale klö gımım,

Seden, Bı Naij Yabıl u, nıp ma kale mo gau hadö lıbım u me, yad kalöp bı praj manö anıbi kalı kılın rıkabin.

Nan mınöñ naböñ il i mıdmagö lagmım

15 Kraıs nıbi bı nıpe mıdagpal gau, nagı gıpal adö u gun, a gımım, gası u nıñagmım. Gası kale nan mınöñ naböñ il i gau amöm wam wam gö, nan gau mıdmagö lınabım u, kale Bapı nıp gası u arö gımım, nıp mıdmagö lagnabım. *

16 Nıbi bı nan mınöñ naböñ il i gası nıñbal gau, hañ romanñ hon nan si nan naij gası göp rö gun, a göm, nan nıñön nıñön amgö nıñnaböl gau, si udun a göm, nan gau iru nöp udun, hib kub udun, a göm, nıñbal rö gılö aröp. Bapı kalıp gası ñö anıg gıpal; mınöñ naböñ il i nan gau gası nıñöm, anıg gıpal. *

17 Ram mınöñ il i abe, nan nıñön nıñön ram mınöñ il i gası fıp göp gau abe, ur gıñıg gab; pen nıbi bı God hagöp rö gıpal gau pör pör mıdeınaböl. *

Kraıs nıp mulu kal nıñeb bı u

18 Nıı pai mıdmagö yad gau. Nıñ hain u söl mıdöp. Bı Kraıs nıp mulu kal nıñeb bı u aunab, a gıla, u nıñbım. Mıñı nıbi bı Kraıs nıp mulu kal nıñbal gau iru mıdpal rö, ñın hain u söl mıdöp u, nıñbun. *

19 Nıbi bı Kraıs nıp mulu lugö nıñbal anıb gau, hon aıp magum göm, hainö arö göm höñ adö arla; hon aıp magum gaila pen hon aıp jım ñöl mıdagmıdal. Hon aıp jım ñöl mıdaıblap u, hanıp arö göm ke ke aragblap. Pen höñ adö arla u, nıbi bı yad waıö nöp nıñnaböl, bı gau kalıp aıp jım ñöl mıdagpal, a göm, God nıpe ke gö, kale höñ adö arla. *

20 Pen Kraıs, Ana Uı yuö kalöp adö apöm aıp mıdöp rö, kale magöñhalö God Manö nıñö u nıñbım. *

21 Kale Jisas Kraıs manö nıñö u nıñagpım, a gem, kalöp manö i kalı kılın rıkagabın; kale hadö nıñbım. Pen Jisas Kraıs manö nıñö u, manö pıral ap auagöp.

22 "Jisas nıpe Mesaia wasö," gınab bı anıbu nöp nıpe bı pıral alep bı. Anıg gınab u, nıpe Bapı abe, Nıı abe wasö gınab. Bı anıbu nıpe Kraıs Nıp Mulu Kal Nıñeb Bı anıbu. *

23 Nıbi bı Jisas nıpe God Nıı wasö gıpal gau, kale Nap nıp nıñagpal. Pen nıbi bı Jisas nıpe God Nıı nıpe mıdöp hag waıö gıpal gau, kale Nap nıp abe nıñbal. *

Ana Uı kalöp Kraıs manö nıñö u hag ñınab

24 Manö nöd nıñbe u, mıdmagö añ kale dañ ud aıj göl gı mıdmım. Manö nöd nıñbe u, mıdmagö añ kale dañ ud aıj göl gı mıdeınabım u, God Nıı aıp jım ñöl mıdmım, Nap aıp jım ñöl mıdmım mıdeınabım.

25 Hanıp manö nıñö hag löm haga, "Kale pör pör nöp kamıñ mıdeınabım," a ga.

26 Manö uri nöp hagajın i, nıbi bı manö pıral hagöm gası kalöp fıp gı ud arnıg gaböl gau gası nıñem hagajın.

27 Nıbi bı gau kalöp hag ñagöl. Kraıs nıpe Ana Uı yuö kalöp adö apöm aıp mıdöp rö, nıpe ke kalöp hag ñab; pen nıpe manö pıral wasö, manö nıñö nöp magöñhalö kalöp hag ñınab. Anıb u, God Ana gası ñöb rö, Kraıs nıp fıg gımım nöp mıdaimım. *

28 Nıı pai mıdmagö yad gau. Kraıs nıp fıg gımım nöp mıdpe me, nıpe ado gı aunab ñın u, nıp nıñno nable gıgnab; hubıköl u nöp gun mıdeınabun.

29 Kraıs nıpe nagı yıjıg göl adö u nöp gı aıj göp nıñbım u, kale u rö nöp nıñbım, nıbi bı nagı yıjıg göl adö u nöp gıpal gau, kale God ñı pai nıpe mıdöm me, anıg gıpal. *

* 2:15: Ro 8:7 * 2:16: Ro 13:14 * 2:17: Mad 7:21 * 2:18: Mad 24:5,24; 2Jn 7 * 2:19: Ap 20:30 * 2:20: 1Ko 2:15 * 2:22: 1Jn 4:3; 2Jn 7 * 2:23: Jon 5:23; 1Jn 4:15; 5:1 * 2:27: Jon 16:13 * 2:29: 1Jn 3:10

3

God ñi pai nipe midpun u nijnun, mid aij gun

¹ Bapi God hanip midmagö yabñ löm, hanip ñi pai yad ke, a göp u, yad aiö gabin. Hon God ñi pai nipe nöp midpun. Anñb u, nñbi bñ ram mñnönj il i nöp gasñ nñbñal gau hanip nñjagpal. Bapi nñ nñjagpal u me, hanip u rö nöp nñjagpal.*

² Nñbi bñ nñeb aij yad gau. Mññi hon God ñi pai nipe midpun pen hainö nñbi bñ aigale bñ rö mñdeinabun u nñjagpun. Pen hon nñjñbun, Jisas Kraiss nñpe waiö lñnab ññn u, nñpe ke midöp rö u amgö nñjñun, nñpe midöp rö lun mñdeinabun.*

³ God hanip Kraiss rö lñnab a göm gasñ nñjñaböl nñbi bñ gau, Kraiss ut midöp rö, hon u rö nöp ut midaiun, a gñ gasñ nñjñaböl.

⁴ Nñbi bñ nan si nan najj gñnaböl gau, kale magöñhalö God lo manö rñb junaböl. Nan si nan najj göm me, God lo manö rñb junaböl.

⁵ Pen kale nñjñim, Jisas Kraiss nñpe aua u, hon nñbi bñ mñnönj nabönj il i nan si nan najj gñpun gac u ñk gñ yunñg aua. Nñpe ke nan si nan najj ap gagöp.*

⁶ Anñb u, nñbi bñ nñp aip jñm ñöl midpal gau, nan si nan najj gñpal. Nñbi bñ nan si nan najj gñpal gau, Jisas Kraiss nñp nñjagpal; nñpe bñ aigale bñ rö midöp u nñjagpal.

⁷ Ñi pai midmagö aij yad gau. Nñj aij gñmim! Nñbi bñ rñmnap manö piral hagöm gasñ kalöp ñp gñ ud arñg gaböl gau, manö piral kale u nñj udagmim. Nñbi bñ gñ aij gñpal gau nöp kale nñbi bñ kamñj aij; Kraiss nñpe ke kamñj aij midöp rö, kale u rö nöp nñbi bñ kamñj aij midpal.

⁸ Pen nñbi bñ nan si nan najj gñpal gau, Seden ñi pai nñpe midpal; Seden hadame dagol gau il göm, gñ damöm, nan si nan najj gñmidöp rö gñpal. God Ñi nñpe ram mñnönj il i aua u, Seden nan najj gñmidöp nagñ u rñb gñ dö gññg aua.*

⁹ Nñbi bñ God ñi pai nñpe midpal gau, God yñj kalip añ ñañ la u midöp u me, nan si nan najj gñagnaböl. God Nap kale midöp, kale God ñi pai nñpe midpal u me, kale nan si nan najj göl rö lagöp.*

¹⁰ Anñb u hon nñjñun, nñbi bñ an an kale God ñi pai nñpe midpal, nñbi bñ an an kale Seden ñi pai nñpe midpal; nñbi bñ gñ aij gñpal gau kale God ñi pai nñpe midagpal; nñbi bñ añ mam gau kalip midmagö lagpal gau kale u rö nöp God ñi pai nñpe midagpal.

God ñi pai nñpe gau pen pen midmagö limim

¹¹ Hon pen pen midmagö lun. Manö i hadame dagol gau nöp hagla nñjñe.*

¹² Adam ñi nñpe Ken ga rö gagmim. Nñpe Seden, Bñ Najj Yabñ u, ñi nñpe midöm, nñmam hain nñp al pak la. Nñpe nñmam nñp al pak la u, nññön gññg al pak lañ Nñpe ke gñ najj gaia pen nñmam Ebol nñpe gñ aij gaia u nñjñm nñp al pak la.*

¹³ Anñb u, añ mam yad gau. Nñbi bñ mñnönj nabönj il i kalöp mulu kal nñjñaböl u, aiö gagmim.*

¹⁴ Hon Kraiss nñbi bñ añ mam gau kalip midmagö lñbun u me, hon nñjñun, hon nñbi bñ hadö umbal rö midaino adö u arö gun, kamñj gññön nñbö u hadö udpun. Nñbi bñ midmagö lagpal gau, kale nñbi bñ hadö umbal rö midpal.*

¹⁵ Nñbi bñ an an nñbi bñ rñmnap mulu kal nñjñal gau, kale kalip wip albal rö löp. Pen kale nñjñim, nñbi bñ wip albal gau, kale kamñj pör middep magö u udagpal.*

¹⁶ Kraiss hanip mög nñjñm uma u me, hon aige gun añ mam hon midmagö lun, nñjñun. Hon u rö nöp, añ mam hon gau kalip nñjñö yöl midmagö lun, klö gun, kalip gñ aij gun; anñg gun umnabun u, manö midagöp.*

¹⁷ Nñbi bñ nan iru midö nñjñöl gñ, añ mam nan midagöp gau kalip nñjñm mög nñjñagnaböl u, kale God nñp midmagö lagpal.*

¹⁸ Anñb u, ñi pai midmagö yad gau. Añ mam gau midmagö lñbun, a gñnabun u, manö nöp hagagun; kalip nñjñö nöp midmagö lun, klö gun, kalip ud aij gun, gñ aij gun. Anñg gñnabun u, hagnabun, hon añ mam gau midmagö lñbun, a gñnabun.*

Nñbi bñ God nñp cig gñpal gau hañ hubñköl u nöp midpal

¹⁹⁻²⁰ Añ mam kalip midmagö lun, gñ aij gñnabun u me, hon nñjñnabun, Kraiss manö nñjñö nñpe u nñj udpun. Anñb u, gasñ magö hon ke añ ñañ hanip manö kub hagnab u pen God amgö ilö adö nñpe u hon mññ mññ göl gñ agamñj mñdeinabun. Gasñ magö hon añ ñañ u hain, pen God nñpe klö yabñ. Nñpe gasñ magö hon magöñhalö nñj aij göp.

²¹ Anñb u, nñbi bñ nñeb aij yad gau. Gasñ magö hon ke añ ñañ hanip manö kub hagnab u, gasñ halö midun, God midöp au söl aramun, amgö ilö adö nñpe u ana udagnabun.*

²² God manö klö hagöp rö gun, nan nññön nññön nñp aij gñnab u göl gñ ñañun, nñp hag nñjñeinabun u, hagnabun rö gñnab.

* 3:1: Jon 1:12-13; 16:3 * 3:2: 2Ko 3:18 * 3:5: Jon 1:29; 1Pi 2:22-24; 1Jn 2:2 * 3:8: Jon 8:44 * 3:9: 1Jn 5:18

* 3:11: Jon 13:34 * 3:12: Jen 4:8 * 3:13: Jon 5:18-19 * 3:14: Jon 5:24 * 3:15: Rep 21:8 * 3:16: Jon

13:1; Gal 1:4 * 3:17: Dud 15:7 * 3:18: Jem 2:15-16 * 3:21: Hib 4:16

23 God manö klö hagöm anig hagab: hon Ñi nipe Jisas Krais níp nñj udun, añ mam gau pen pen midmagö lun. God hanip manö klö hagöm, anig gímim, a ga. *

24 Nibi bi God manö klö hagöm haga rö nöp gípal gau, kale God anj danj midpal; nipe kalíp anj danj midöp. God nipe Ana hanip ñöb u me, hon nñjbun, God nipe hanip anj danj midöp. *

4

God Ana aka nan ke ap kalíp gasi ñöb

1 Midamam aij yad gau. Nibi bi God Manö piral hag ajaböl gau iru midpal u me, nibi bi rímnap God Ana aip jim ñöl midpun, a gaiöl u, nñj aij gímim, manö kalíp u udmim. God Ana aka nan rímnap ke kalíp gasi ñö hagaböl, a gímim, nñjmim. *

2 God Ana ana kale aip jim ñöl midöp midagöp u, ai göl gímim nñjnabim? Jisas Krais nipe bi hañ romanj lóm, ram mñnöhj ij i aua, a ginaböl u, God Ana kale aip midöp u, a gi nñjnabim. *

3 Pen Jisas Krais nipe bi yabi laga, a ginaböl u, God Ana kale aip midagöp, a gi nñjnabim. Jisas Krais Níp Mulu Kal Nñjeb Bi anibu, ana nipe kalíp anj danj midöp rö, manö anibu rö hagnaböl. Ana anibu aunab, a gilö, nñjbe. Pen mñni ñin i nöp ram mñnöhj ij i hadö auub. *

4 Ñi pai midmagö yad gau. God nipe kalöp anj danj midöp; nipe Bi klö yabi. Pen Seden nipe nibi bi ram mñnöhj ij i midpal gau kalíp anj danj midöp; nipe bi klö yabi wasö. God Bi klö yabi u, nipe kalöp anj danj midöp u me, nibi bi manö piral hagpal gau gasi kalöp tip gi ud aröl rö lagöp. *

5 Nibi bi manö piral hagpal gau, kale ram mñnöhj ij i nübö u me, manö hagpal u u rö nöp ram mñnöhj ij i nübö. Manö hagpal u ram mñnöhj ij i nübö u me, nibi bi ram mñnöhj ij i nübö gau manö piral kale nñj udpal. *

6 Pen hon God ñi pai nipe midpun. Nibi bi God níp nñj udpal gau, manö hon nñj udpal. Pen nibi bi God níp nñj udagpal gau, manö hon nñj udagpal. Adö anibu, Ana nñj nöp kalíp gasi ñö hagpal aka ana piral u gasi ñö hagpal u, nñjbun.

God hanip midmagö yabi löp

7 Nibi bi midmagö yad gau. Añ mam gau pen pen midmagö lun. God nipe gö me, nibi bi midmagö libal. Nibi bi an, nibi bi gau kalíp midmagö libal gau, kale God ñi

pai nipe midöm, God níp nñjbun u me, nibi bi gau midmagö libal.

8 God nipe nibi bi kalíp midmagö löp u me, nibi bi an, nibi bi gau kalíp midmagö lagpal gau, kale God níp nñjagpal.

9 God Ñi nipe añi yabi u yuö apöm gö, hon nibi bi ram mñnöhj ij i midpun pör pör nöp kamñj midaiun rö löp. Anib u, God hanip midmagö yabi löp u, waiö nñjbun. *

10 Hon God níp midmagö lagno; God nipe nöd hanip midmagö la. God nipe nan si nan naij gípun gau nñjöm, hanip mñlö ke gau yuböp. Pen nipe hanip midmagö lóm, Ñi nipe Jisas Krais hag yuö apöm, nan si nan naij gípun gau, mab ba laj au hañ romanj adö nipe ke udöm umöm, nan si nan naij gípun gac u hik gi yua. *

11 Midamam aij yad gau. God nipe anig göm, hanip midmagö yabi löp rö, hon u rö nöp añ mam gau pen pen midmagö lun.

12 Nibi bi añi ap God níp amgö nñjagöp; pen hon añ mam gau pen pen midmagö linabun u, God nipe hanip anj danj midainab. Nipe hanip anj danj midainab u me, nipe nibi bi gau midmagö yabi löp rö, hon u rö nöp nibi bi gau midmagö yabi linabun. *

13 Hanip Ana nipe ke yuö apöm hanip anj danj midöp u me, hon God anj danj midpun, nipe hanip anj danj midöp u, nñj aij gípun. *

14 Bapi God Ñi nipe nibi bi kalíp ud kamñj yunim, a göm, yua u, hon amgö hon ke nñjun, nibi bi gau kalíp hag ñabun.

15 Nibi bi, Jisas nipe God Ñi nipe yabi midöp, a göm waiö hagpal gau, God kalíp anj danj midöp; kale God anj danj midpal.

16 Anibu, God nipe hanip midmagö yabi löp u nñj udun, gasi anibu nñjöl gi nöp midpun.

God Bi midmagö lep. Nibi bi midmagö libal gau, God anj danj midpal; God kalíp anj danj midöp.

17 Hon God aip jim ñöl midainabun u, nipe nibi bi midmagö yabi löp u rö, hon u rö nöp nibi bi midmagö yabi linabun. Anib u me, God manö kub hagnab ñin u, anñn gö pñññj gagnabun; hubiköl u nöp gun midainabun.

18 God hanip midmagö yabi löp u me, hon pñññj gun rö lagöp. Hanip ilön ñinaböl, a ginabun u me, anñn gö pñññj ginabun. Anibu, nibi bi pñññj gípal gau, God hanip midmagö yabi löp, a göm, nñjagpal.

* 3:23: Jon 6:29; 13:34 * 3:24: 1Jn 4:13 * 4:1: Mad 7:15; 1Jn 2:18; 2Jn 7; 1De 5:21 * 4:2: 1Ko 12:3 * 4:3: 1Jn 2:18 * 4:4: Mad 12:29; 1Jn 5:4-5 * 4:5: Jon 8:47; 15:19 * 4:9: Jon 3:16 * 4:10: Ro 5:8-10; 1Jn 2:2 * 4:12: Jon 1:18 * 4:13: 2Ko 1:22; 1Jn 3:24

19 God nɪpe ke nɔd hanɪp mɪdmagɔ la u me, hainɔ hon nɪp mɪdmagɔ lɪbun.

20 Nɪbi bɪ God nɪp mɪdmagɔ lɪbun, a gɪnabɔl u, pen aɪ mam gau kalɪp mulu kal nɪnɪnabɔl u, piral nɔp hagnabɔl. Nɪbi bɪ waiɔ nɪnɪbal gau kalɪp mɪdmagɔ lagnabɔl u, kale aigɔl gɔm, God Bɪ waiɔ nɪnɪgɪpal u, nɪp mɪdmagɔ lɪnabɔl?

21 God manɔ klɔ hagɔm haga, "Nɪbi bɪ yɪp mɪdmagɔ lɪbal gau, aɪ mam gau kalɪp u rɔ nɔp mɪdmagɔ lɔl," a ga. *

5

God Nɪ nɪpe nɪp nɪnɪ udep magɔ u

1 Nɪbi bɪ, Jisas nɪpe Krai, a gɔm nɪnɪ udɪpal gau, kale magɔnɪhalɔ God nɪ pai nɪpe mɪdpal. Pen nɪbi bɪ nap mɪdmagɔ lɪbal gau, nɪ nɪpe u rɔ nɔp mɪdmagɔ lɪbal.

2 God nɪp mɪdmagɔ lun, nɪpe manɔ klɔ hagɔm, anɪg gɪmim, a gɔp rɔ gɪnabun u, hon nɪnɪnabun, God nɪ pai nɪpe gau kalɪp mɪdmagɔ lɪbun. *

3 God manɔ klɔ hagɔm, anɪg gɪmim, a gɔp rɔ nɔp gɪnabun u me, hon God nɪp mɪdmagɔ lɪnabun. God manɔ klɔ nɪpe hagɔp anɪb gau, marɔ gagɔp. *

4 Nɪhɔn gɪnɪg: God hanɪp udɔ, nɪ pai nɪpe mɪdpun u me, nɪbi bɪ yɪharɪnɪ gau nagɪ gɪpal adɔ u, gasɪ hanɪp tɪp gɪ ud arɔl rɔ lagɔp. Jisas nɪpe Krai a gun nɪnɪ udno me, nɪbi bɪ yɪharɪnɪ gau nagɪ gɪpal adɔ u, gasɪ hanɪp tɪp gɪ ud arɔl rɔ lagɔp.

5 Nɪbi bɪ, Jisas nɪpe God Nɪ nɪpe yabɪ, a gɔm, nɪnɪ udɪpal gau nɔp, nɪbi bɪ God Manɔ nɪnɪgɪpal gau nagɪ gɪpal adɔ u, gasɪ kalɪp tɪp gɪ ud arɔl rɔ lagɔp.

Jisas God Nɪ nɪpe yabɪ

6 Jisas Krai aua u, bɪ yɪharɪnɪ auaga. Nɪpe nɪg paka; hainɔ hagape nɪpe lugɔ uma. Nɪg nɔp pakɔ, God Nɪ nɪpe u, a gun, hagagpun; nɪg pakɔm hainɔ hagape nɪpe lugɔ uma u me, God Nɪ nɪpe mɪdɔp u nɪnɪbun. God Ana nɪpe u u rɔ nɔp hanɪp gasɪ nɔ nɪnɪbun, Jisas God Nɪ nɪpe yabɪ u mɪdɔp. Nɪhɔn gɪnɪg: God Ana pɔr pɔr manɔ nɪnɪ nɔp hagɔp. *

7 Anɪb u, manɔ adɔ mɪhau nɪganɪ mɪdɔp:

8 Ana u; nɪg u; hagape u. Manɔ mɪhau nɪganɪ anɪbu, jɪm nɔl adɔ anɪ hagɔp rɔ, Jisas nɪpe God Nɪ nɪpe mɪdɔp u, nɪnɪ aij gɪpun. *

9 Nɪbi bɪ gau manɔ hagnabɔl u, manɔ kale nɪnɪ udnabun; pen God manɔ hagɔp anɪbu, manɔ anɪbu manɔ nɪnɪ yabɪ, a gun, yɪnɪd nɔp nɪnɪ udun. Nɪhɔn gɪnɪg: God nɪpe ke Nɪ nɪpe u manɔ anɪbu hagɔp. *

10 Nɪbi bɪ Jisas nɪpe God Nɪ nɪpe yabɪ, a gɔm, nɪnɪ udɪpal gau, God manɔ nɪnɪ nɪpe u kalɪp anɪ danɪ mɪdɔ, kale God Nɪ nɪpe nɪnɪ udɪpal. Pen nɪbi bɪ Jisas nɪpe God Nɪ nɪpe wasɔ gɪpal gau, God nɪpe bɪ pir alep bɪ, a gɪpal. Nɪhɔn gɪnɪg: God nɪpe ke Nɪ nɪpe manɔ nɪnɪ hagɔp u nɪnɪ udagɪpal. *

11 Manɔ nɪnɪ u anɪg gɔl mɪdɔp: God nɪpe kamɪnɪ pɔr mɪdep magɔ u hanɪp nɔb; kamɪnɪ pɔr mɪdep magɔ u Nɪ nɪpe aip mɪdɔp.

12 God Nɪ kale aip mɪdɔp nɪbi bɪ gau, pɔr pɔr kamɪnɪ mɪdep magɔ u hadɔ udɪpal; pen God Nɪ kale aip mɪdagɔp nɪbi bɪ gau, pɔr pɔr kamɪnɪ mɪdep magɔ u udagɪpal. *

Jisas Krai nɪp nɪnɪ uɪpim rɔ, God nɪ pai nɪpe mɪdpim

13 Kale Jisas nɪpe God Nɪ nɪpe u, a gɪ gasɪ nɪnɪbim nɪbi bɪ gau, pɔr pɔr mɪdeinabim u nɪnɪ aij gɪmim, a gem, manɔ anɪbi kalɔp kalɪ klɪn rɪkabin. *

14 Hon nɪnɪbun, God nɪp amun, nɪp aij gɪnab adɔ u nɔp hag nɪnɪnabun u, nɪpe nɪnɪnab. *

15 Anɪbu, hon nɪnɪbun, nan nɪhɔn nɪhɔn hag nɪnɪnabun, hagnabun rɔ nɔp gɪnab.

16 Pen aɪ mam ap, nan si nan naij mab ke yan aragep rɔ u geinab u, kale God nɪp sabe gɪpe, God nɪpe aɪ mam anɪbu kamɪnɪ mɪdep magɔ u kauyan nɪnab. Pen nan si nan naij mab ke yan arep rɔ u gaiɔl, God nɪp sabe gɪmim, a gem, hagagabin. *

17 God nan nɪhɔn nɪhɔn wasɔ gɔp gau gɪnabɔl u, nan si nan naij gɪnabɔl, pen nan si nan naij adɔ rɪmnɪp gɪnabɔl, God nɪnɪm arɔ gɪnab.

18 Hon nɪnɪbun, nɪbi bɪ God nɪ pai nɪpe mɪdpal gau, nan si nan naij gagnabɔl; God Nɪ nɪpe kalɪp abad mɪdɔ, Seden kalɪp gɪ naij gɪnɪm rɔ lagɔp. *

19 Hon nɪnɪbun, hon God nɪ pai nɪpe mɪdpun; pen nɪbi bɪ ram mɪnɔnɪ iɪ i gasɪ nɪnɪbal gau magɔnɪhalɔ Seden nɪmagɔ adɔ nɪpe mɪdpal.

20 Hon nɪnɪbun, God Nɪ nɪpe apɔm gasɪ aij hanɪp nɔ, God pɔr kabɔ gɔl hagab u nɪp nɪnɪnabun. Nɪ nɪpe Jisas Krai aip jɪm nɔl mɪdpun u me, Nap God Bɪ kabɔ gɔl u aip jɪm nɔl mɪdpun. Jisas Krai nɪpe God kabɔ gɔl me. Nɪpe kamɪnɪ pɔr mɪdep Bɪ u.

21 Nɪ pai mɪdmagɔ yad gau. God hon, a gɔm, nan piral sabe gɪpal gau, kale asɪ masɪ gɪmim.

* 4:21: Mak 12:29-31 * 5:2: 1Jn 4:15 * 5:3: Jon 14:15,23-24 * 5:6: Jon 1:29-34 * 5:8: Jon 15:26 * 5:9: Jon 5:32-37 * 5:10: Gal 4:6 * 5:12: Jon 3:36 * 5:13: Jon 20:31 * 5:14: Jon 14:13; 1Jn 3:21-22 * 5:16: Mad 12:31 * 5:18: 1Jn 3:9

2 Jon

Jon köp an u kalı klıñ rıka

¹Yad nıbi bı Jısas Kraıs nıp nıñ uđpal gau kalıp abad mıđpin.

Kalöp, nıbi God hadame nöp uđnabin a ga u abe, ñı pai nıpe abe, kalöp köp i kalı klıñ rıkabin. Yad kalöp mıđmagö yabıñ lıbin. Pen yad nöp wasö, nıbi bı Jısas Kraıs manö nıñö nıñ uđpal gau magöñhalö kalöp mıđmagö lıbal.

²Kalöp mıđmagö lıbun u, Jısas Kraıs manö nıñö nıñ uđno, hanıp mıđmagö an dañ kamıñ mıđöm, pör pör nöp mıdeınab.

³Nap God abe, Ñı nıpe Jısas Kraıs abe, hanıp mög nıñmil ud aıj gımil, abad mıd aıj gılö nıñöl gı, hon Jısas Kraıs manö nıñö nıñ uđöl gı mıđun, pen pen mıđmagö lö l gı mıdeınabun.

Jısas Kraıs manö nıñö nıñ uđöl gı, pen pen mıđmagö lö l gı mıdaimim

⁴Ñı pai kale rımnap Jısas Kraıs manö nıñö nıñ uđöl gı, hagöp rö gaböl u nıñem, yad mıñ mıñ yabıñ gıpin; Bapi hanıp anıg gımim, a ga. *

⁵Pen nıbi aıj. Yad nöp manö kalı klıñ rıkem hagabin, hon mıđmagö pen pen lı mıdaiun. Manö anıbi manö gıson nıbö ap wasö; God nıpe hadame dagol gau il göm, manö klö hagöm, manö anıbi haga. *

⁶God manö klö hagöm, anıg gımim, a ga rö nöp geınabun u, God nıp mıđmagö lun, nıbi bı gau abe kalıp mıđmagö lınabun. God nıpe hadame dagol gau il göm, manö klö hagöm, manö anıbi hagö nıñbım: kale magöñhalö pen pen mıđmagö lımim.

Nıbi bı rımnap manö pıral hag ñıbal

⁷Nıbi bı God Manö hagabun, a göm, manö pıral hag ajaböl gau, kale iru mıđpal. Kale hagpal, “Jısas Kraıs nıpe hañ romanğ löm, ram mınöñ il i auaga,” a gıpal. Nıbi bı anıg gıpal gau, kale bı pıral hagep bı, bı Jısas Kraıs Nıp Mulu Kal Nıñeb Bı. *

⁸Pen kale nıñ aıj gımim. Wasö u, wög nıp gıpin u hir gınım rö löp. Nıñ aıj gımim, God kalöp nan aıj ñınabin a ga u magöñhalö uđmim.

⁹Nıbi bı Kraıs manö hag ña u arö göm, manö pıral rımnap uđnaböl gau, God nıp aıp jım ñöl mıđagpal; nıbi bı Kraıs manö hag ña u nıñ uđöl gı nöp mıđpal gau, Bapi Ñı apıl mıhau aıp jım ñöl mıđpal.

¹⁰Anıb u, nıbi bı rımnap kalöp God Manö hag ñınıg auaiöl, nıñ aıj gımim, kalıp uđmim. Manö kabö göl anıbu arö göm, manö

pıral rımnap hagaiöl, kalıp hag wıhai dam ram kale raul dañ ud aragmim.

¹¹Nıñön gıñıg: nıbi bı anıb gau kalıp hag wıhai uł gı dam ram kale ud arbe, manö pıral kale hagpal anıbu, kale ke abe hagpım rö lınab.

Manö magö adıñ rımnap

¹²Yad kalöp manö iru mıđöp gau kalı klıñ rıkbnep u pen köp ñıg ig nöp rıkagnabin; yad ke amem, kalöp amgö nıñem, aıp asık mıđun manö haguñ, mıñ mıñ yabıñ gıñabun.

¹³Nıbi aıj. Nañın mıđmagö ne aui mıđöp ñı pai nıpe nöp, “Mıđpan?” a gıpal.

3 Jon Jon köp hain n̄bō u kal̄i kl̄iñ r̄ika

¹Yad n̄bi b̄ Jisas Kraiis n̄p n̄j udpal gau kal̄p abad m̄dpin.

Nöp b̄ n̄jeb aij yad Gaias köp i kal̄i kl̄iñ r̄ikabin. Yad nöp m̄dmagö yab̄i l̄bin. *

²M̄damam aij yad. Yad God n̄p sabe gem haggpin, “Gaias n̄p abad m̄daimön, n̄p m̄ñā nan ap gagn̄m, m̄d aij ḡn̄m,” a ḡpin. Yad n̄jbin, ne ana ne aŋ daŋ m̄d aij ḡpan.

³Kraiss n̄bi b̄ añ mam r̄imnap au apöm, ne Jisas Kraiss manö n̄jō n̄j ud p̄dōŋ ḡimön, hagöp rö nöp göl ḡi m̄dpan, a geila u, yad m̄ñ m̄ñ yab̄i ḡpin. *

⁴Ñ̄i pai yad gau, Jisas Kraiss manö n̄jō hagöp rö nöp ḡpal, a ḡinaböl u, yad m̄ñ m̄ñ yab̄i ḡnabin.

Gaias ḡi aij ga u n̄jōm, Jon m̄ñ m̄ñ yab̄i ga

⁵M̄damam aij yad. Yad n̄jbin, Jisas Kraiss hagöp rö nöp ḡimön, Kraiss n̄bi b̄ añ mam r̄imnap kal̄p pör ud aij yab̄i ḡpan. Añ mam ram m̄nōŋ m̄lō kub gau n̄bō n̄jagpan gau, kal̄p haŋōwaŋō udmön, abad m̄d aij ḡpan.

⁶Kraiss n̄bi b̄ kal̄p an̄g ḡpan gau r̄imnap apöm, Kraiss n̄bi b̄ cōc au m̄dpal kal̄p hagla, “Gaias Kraiss n̄bi b̄ n̄pe gau kal̄p m̄dmagö yab̄i lōp,” a ḡla. N̄bi b̄ God wōg ḡi aipal an̄b gau ud aij ḡi dammön, kale ram m̄nōŋ ke n̄bō ap arn̄g ḡinaböl u, nan ḡi ñeb r̄imnap kal̄p ñ̄mön. Nan kal̄p ñ̄inabön u kale udöm, gau ajöm, God n̄p wōg göm, nan magö rauöm ñ̄j̄naböl. *

⁷Kale Jisas Kraiss manö aij u hag ñ̄i ajöl ḡi, n̄bi b̄ Kraiss n̄p n̄j udagpal gau kal̄p hag n̄jōm, nan magö nan gau udagpal. *

⁸An̄b u, n̄bi b̄ aij an̄bu rö kal̄p ud aij gun, nan r̄imnap ñ̄un, aip j̄m ñ̄un, Jisas Kraiss manö n̄jō wōg u ḡino, ar aij ḡinab.

Daiodrepis ḡi naj ga

⁹Yad Kraiss n̄bi b̄ m̄dpim gau kalöp köp ap kal̄i kl̄iñ r̄iknō u pen b̄ Daiodrepis, b̄ kub m̄deinam, a göm, manö yad hagabin hag hain göm n̄jagab.

¹⁰An̄b u, yad m̄dpim u amem, n̄pe manö naj hagöm, han̄p hag juöp manö u hagnabin. Pen an̄bu nöp wasō; n̄pe Kraiss n̄bi b̄ añ mam God Manö hag ñ̄i aipal gau kal̄p udagöm, n̄bi b̄ r̄imnap añ mam

gau kal̄p udn̄g ḡlō, n̄pe wasō göm, an̄g ḡimim cōc i hainō auagmim, a göp.

Demidrias ḡi aij ga

¹¹M̄damam aij yad. N̄bi b̄ r̄imnap naḡi ub̄iŋ naj adō u hain gaiöl, ne unbō rö ḡagmön. Pen n̄bi b̄ r̄imnap naḡi ub̄iŋ aij adō u hain gaiöl, ne unbō rö ḡimön. N̄bi b̄ naḡi ub̄iŋ aij adō u hain ḡipal gau, God ñ̄i pai n̄pe m̄dpal. N̄bi b̄ naḡi ub̄iŋ naj adō u hain ḡipal gau, kale God n̄p n̄jagpal. *

¹²N̄bi b̄ magōŋhalō Demidrias n̄p n̄jōm, b̄ aij, a ḡipal. Demidrias n̄pe Jisas Kraiss manö n̄jō u hagöp rö gab u me, n̄pe b̄ aij u waiō lö n̄j̄bun. Yad u rö nöp Demidrias n̄pe b̄ aij, a gabin. Ne n̄j̄ban, yad manö n̄hōn hagnabin manö n̄jō nöp hagnabin.

Manö magö adiŋ r̄imnap

¹³Yad nöp manö iru nöp kal̄i kl̄iñ r̄ikbneŋ u pen köp ñ̄ig ig nöp r̄ikagnabin; *

¹⁴⁻¹⁵söl m̄döp, yad ke amem, nöp mulu adiŋ n̄jem, aip asik m̄dul manö hagnabul.

God nöp abad m̄dō, agam̄j m̄daimön. M̄damam gai i m̄dpal nöp, “M̄dpan?” a gaböl. M̄damam ne aip m̄dpim gau kal̄p magōŋhalō, “Jon kalöp hagöp, ‘M̄dpim?’ a göp,” a ḡimön.

* 1:1: Ap 19:29; Ro 16:23

* 1:3: 2Jn 4

* 1:6: Dai 3:13

* 1:7: 1Ko 9:12

* 1:11: 1Jn 3:6-10

* 1:13: 2Jn 12

Jud Jud köp kali kliš rika

¹Yad Jud, Jems nımam nıpe u. Jisas Kraiss wög gı ñeb bı nıpe ap mıdpin.

Manö kali kliš rıkabin anıbi, kalöp nıbi bı Bapi God, kalöp udnabin a göm udöm mıdmagö löp nıbi bı gau, kali kliš rıkabin. Jisas Kraiss nıpe kalöp abad mıdöp.

²God apil mıhau kalöp mög nıñmil, ud aij gımil, mıdmagö lımil, gılö aran.

Bı God Manö piral hagep gau

³Nıbi bı nıñeb aij yad. Kalöp köp kali kliš rıkem, Jisas Kraiss hanıp ud kamıñ yua manö aij u rımnap hagnabin, a gem, gası u nıñnó. Pen yad uri gası nıñbin, kale klö yabıñ gımim, Jisas Kraiss manö aij hanıp nıbi bı nıpe hag ña u, nıñ ud pıdön göl gı mıdaimim, manö anıbu uri nöp köp kali kliš rıkem, kalöp yunabin, a gıpin.

⁴Bı naij God nıñagal rımnap agamıj apöm, kalöp aip magum gıpal. God nıpe nıbi bı mög nıñöm, Ñı nıpe hag yuö apöm, uma u me, nıbi bı nan si nan naij geinaböl u, God nıñ hag nıñlö, nıpe nan si nan naij gınaböl u nıñöm arö gınab. Pen bı naij anıb gau, manö aij anıbu ud ado göm haggal, “Hon nan si nan naij hałowalö gıno, God hanıp pen nan ap gagnab,” a gıpal. Anıg gıpal anıbu, Bı Kub hon Jisas Kraiss nıñ arö göm, gı naij yabıñ gıpal. Hadame dagol gau God Manö kali kliš rıkem, nıbi bı anıg gınaböl gau ilön kub yabıñ udnaböl, a gıla.

⁵Hadame nöp ga u nıñbin u pen hau gımim rö löp rö, kalöp kauyan hagnıg gabin. God nıbi bı nıpe Isrel kai, ram mınönñ Ijip nıbö ud asık daua, pen hainö nıñ gası nıñagla gau kalıp al pak lö umla.

⁶Ejol rımnap, ram mınönñ aij kale mıd aij gıla gau arö gılö, God kalıp sıbön göp mıgan u nagı lö, manö kub hagep ñın kub u abad mıdpal.

⁷Anıb unbö rö, Sodom Gomara abe, daun rımnap ram mınönñ yöp söl anıb gau abe, kale nıbi si bı si gı damöm, gı naij yabıñ geila. Nıbi bı mab ke pör pör innab au amöm, ilön kub udnaböl u, nıbi bı gau magönhalö nıñlan, a göm, Sodom Gomara nıbi bı gau kalıp mab mıñan kumi kabö lan nıbö u yuö, apöm kalıp in habık ara.

⁸Bı nabön nıñöm manö piral haggal, haggabin anıb gau, kale u rö nöp hañ roman kale ke gı naij göm, Bı Kub manö nıpe hag juöm, ejol gau kalıp manö naij haggöm, gıpal.

⁹Pen Mosis umö, ejol kub yabıñ Maikel aip, Seden aip, Mosis wıp he u udnıg pen pen hagleö u, Maikel Seden nıñ hag juaga. Nıpe yıharıñ haga, “God nıpe ke nöp gası ñınım!” a ga.

¹⁰Maikel gası nıñ aij göm anıg haga u pen bı haggabin gau, nan nıñön nıñagpal gau, manö naij naij nöp haggöm hałowalö hag jubal. Pen kale, gası nıñ aij haggöm, kaj kain gıpal rö gıpal u me, God pen kalıp ilön kub yabıñ ñınab.

¹¹Bı anıb gau kalıp mög nıñbin. Adam ñı nıpe Ken gı naij ga rö gıpal. Mumug mani nan gau nöp gası nıñöm, bı ne Belam hadame nöp ga rö gıpal. Anıb u, kale bı ne Kora, God Manö rıñ juöm uma rö umnıg gaböl.

¹²Pen kale God nıñ mıdmagö löl gı, anı mam pen pen mıdmagö löl gı, nan jım ñöl nıñnıg apım, magum gıpin ñın u, kale God nıñ gası nıñöm wasö, yıharıñ apöm nan unıam ud ñeb gı nıñlö, gac kale kalöp u rö nöp cıg göp. Anıb u, kumi apöm möñ alagöm yıharıñ pak gı dö gı aröp rö u mıdpal. Mab nıñeb magö pılagö it halö ud julö hadö böñ nöp mılep ga rö mıdpal.

¹³Nan naij ke yabıñ gı damöm, nıñ solwara pa jö ma jö göm, kıñu habkob lı ap lugöp rö gıpal. Nıbi bı anıb gau, God nıpe gö, kale gapı ju sıbön anıñ gau am ado gı auagep rö adö u arnaböl.

¹⁴Adam il nıpe rıka u, rık damöm, Inok nıñ me kagol jıñ u* yag daua. Inok nıpe hadame nöp God manö nıpe haggöm, bı kalöp piral haggal anıb gau rö nıñöm haga, “Nıñim! Bı Kub ejol uı nıpe ñın juöl iru yabıñ nöp damöm,”

¹⁵nıbi bı magönhalö manö kub hagnab. Nıñ gası nıñagöm, manö nıpe haggöp rö haggöm, nan si nan naij adö ke ke göm, nıñ manö klö naij adö ke ke haggöm gıpal rö, kalıp ilön kub yabıñ ñınab,” a ga.

¹⁶Bı manö piral haggal, kalıp haggabin gau, kale pör hag har har göl gı, manö udöl gı, gı mıdpal. Hanıp ke aij gınab adö u gun, a göm, hałowalö gı naij gılö arab. Yad nöp bı kub mıdpin, a göm, gası u nıñöm, haggal. Pen nıbi bı rımnap hanıp aij gınım adö u gılan, a göm, kalıp hib dap raneb manö piral nöp hag hag gılö aröp.

* 1:1: Mad 13:55 * 1:4: Gal 2:4; 2Pi 2:1 * 1:5: Eks 12:51; Nab 14:29-30 * 1:6: 2Pi 2:4 * 1:7: Jen 19:1-25; 2Pi 2:6,10 * 1:9: Dan 10:13,21; 12:1; 2Pi 2:11; Rep 12:7; Sek 3:2 * 1:10: 2Pi 2:12 * 1:11: Jen 4:7-8; 1Jn 3:12; 2Pi 2:15; Nab 16:1-35 * 1:12: 2Pi 2:13,17 * 1:14: Adam abe wö ralnabön u, Inok nıñ mudun jıñ u yag daua * 1:14: Jen 5:18,21-24

17 Pen bî nîḡeb aij yad gau. Bî Kub hon Jisas Kraiḡ bî manö nîpe ud arep gau nöḡ hagla manö u gasî nîḡöl gî mîḡdaimim.

18 Kalöp hagla, “Nîin hain u, nîbi bî God nîp gasî nîḡagal gau, gasî naij kale ke nîḡbal rö göl gî, kalöp hag hain gîḡnaböl,” a gîla.*

19 Bî hagabin bî anîb gau, God Ana kalîp aip mîḡdagöp. Gasî ke auöp rö nîḡöm gîpal u me, kalöp nîbi bî ud asîk ke ke lîbal.

20 Pen nîbi bî nîḡeb aij yad gau. Jisas Kraiḡ manö aij u nîḡ uḡpim u, nîḡ uḡep magö uḡ yabîl anîbu nîḡ ud pîḡḡön gîmim, manö aij anîbu yuö u pör nöḡ rîḡḡnap halö nîḡ aij gîmim, gî ḡammim, gîpe arḡm. Ana Uḡ u kalöp gasî nîö nîḡöl gî, klö nîpe ud nîp sabe göl gî mîḡdaimim.*

21 Bî Kub hon Jisas Kraiḡ kalöp möḡ nîḡöb u me, nîpe kalöp ḡam ram mîḡnön kumi kabö adö laḡ au lö, pör pör nöḡ kamîḡ mîḡḡeinabim. Pen am nîpe aip pör pör mîḡḡaiun, a gîmim, abad mîḡḡpim nîin i, God hanîp mîḡḡmagö löl gî nöḡ mîḡḡöp, a gîmim, gasî u nîḡ mîḡdaimim.

22 Nîbi bî gasî mîḡḡöp nîḡöm, gasî iru nîḡbal gau, kalîp möḡ nîḡmim, manö hain hagmim.

23 Nîbi bî rîḡḡnap mab mîḡḡan adö u aröl rö löp gau, kalîp ud kamîḡ yumim, kamîḡ aröl. Nîbi bî rîḡḡnap kalîp u rö nöḡ möḡ nîḡmim uḡmim, pen mîḡḡmagö kale ke auöp rö gîpal rö, hane u rö nöḡ gî naij gun rö löp, a gîmim, nîḡ aij gîmim mîḡdaimim. Nan si nan naij kale gîpal gau pîḡḡnîḡ gîmim, asî masî gîmim. Nan si nan naij gî mîḡḡlö waḡîḡ kale abe gac göp a gîmim, uḡḡmim.*

Bî Kub hib ḡap raneb manö ap

24 Mîñi kalöp God nîḡmagö adö u labin.

Nîpe kalöp abad mîḡḡö nîḡöl gî, ap lug pakagnabim.

Hainö kalöp uḡḡöm, nîpe ke mailö aij ke halö mîḡḡöp au lö,

nîbi bî asîḡ mîḡdagöp nîpe mîḡḡmim, mîñ mîñ yabîl gîḡnabim.*

25 God nîpe añî. Nîpe hanîp ud kamîḡ yuöp.

Bî Kub hon Jisas Kraiḡ hanîp, a göm, umöm uraka u,

hadame ḡagol gau rîköm, mîḡ ḡamöm, uri, hainö, pör pör nöḡ nîpe mîḡḡep nöḡ mîḡḡöm,

nîpe Bî mailö aij halö, Bî aij unbö ke,

Bî klö naij yabîl, Bî magöḡhalö abadeḡ mîḡḡöp.

Anîbu, hib nîpe pör nöḡ hagno adö aranḡ.

Anîb unbö rö aij.

* 1:18: 2Pi 3:3 * 1:20: Kol 2:7 * 1:23: Sek 3:2; Rep 3:4 * 1:24: Ro 16:27; 2Pi 3:18

Repelesin Jon naböy nîjöm kali kîñ rîka

¹ Yad Jon, God wög gi ñeb bi nîpe ap mîdpin. Manö kali kîñ rîkabin anîb i, nöd waiö nîjagla. Nîbi bi God nîp wög gi ñîbal gau, nan nîhön nîhön söl ginîm u nîjlanj, a göm, God nîpe Jisas Krais nîp hagö, nîpe pen ejol nîpe u yuö apöm gö, yad naböy nîjnö. *

² Naböy nîjnö anîbu, God manö nîpe haga u abe, Jisas Krais manö nîpe haga u abe nîjnö u, köp anîbi kali kîñ rîkabin.

³ Söl mîdöp, nan nîhön nîhön naböy nîjnö u magöñhalö il göm gi dam arnab. Anîbu, nîbi bi manö kali kîñ rîkabin anîb i kale ke amgö li nîjñaböl gau abe, nîbi bi rîmnap amgö li nîj haglö apdi nîjñaböl gau abe, God Manö anîbi nîj udöm hain gaiöl u, God gö, mîñ mîñ ginaböl. *

Jon nîbi bi cöc unbö mudun jîj mîdeila gau kalîp manö hag ña

⁴ Yad Jon kalöp nîbi bi Esia Propins ram mîñöñ pro ke ke unbö mudun jîj Krais cöc nîpe mîdpim gau, köp i kali kîñ rîkabin.

God nîpe mîñi mîdöp, nîpe hadame dagol gau mîdmîdöp, nîpe hainö pör pör nöp mîdeinab u kalöp mög nîjöm, ud aij göm, abad mîdö, kale agamîj mîd aij gi mîdaimim. God anîbu abe, ana mudun jîj sea kinj asîkep nîpe adö au mîdpal gau abe, kalöp mög nîjöm, ud aij göm, abad mîdö, kale agamîj mîd aij gi mîdaimim. *

⁵ Jisas Krais, manö aij u damöm, God haga rö nöp göm umöm, il gi uraköm, ram mîñöñ gau kinj mîdpal gau kalîp magöñhalö abad mîdöp u, nîpe u rö nöp kalöp mög nîjöm, ud aij göm, abad mîdö, kale agamîj mîd aij gi mîdaimim.

Nîpe hanîp mîdmagö löm, hagape nîpe lugö umöm,

nan si nan najj gi pun gac u ñik gi yuöp.

*

⁶ Hon Kinj kub Jisas Krais ram nîpe mîdun, Nap God nîp sabe gep nîbi bi nîpe mîdpun.

Anîb u, Jisas Krais, Bî mailö aij halö u, Bî klö yabî u,

hib nîpe u pör nöp pör nöp hagno adö arnîm!

Anîb unbö rö aij. *

⁷ Pen nîjim! Nîpe kumi halö auö,

nîbi bi ram mîñöñ gau nîbö gau nîbö magöñhalö nîp waiö nîjñaböl.

Bî nîp watab ud bîñîj gîla gau abe magöñhalö nîp waiö nîjñaböl.

Nîp nîjöm, nîbi bi ram mîñöñ gau nîbö gau nîbö magöñhalö,

nîhön ginîg anîg gi pun, a göm, mög gö mîñöñ kub ginaböl.

Nîjö, anîg ginab me u!

Anîb unbö rö aij. *

⁸ God Bî Kub klö ke halö nan gau magöñhalö ginîm rö nöp mîdöp u, nîpe mîñi mîdöp, hadame dagol gau mîdmîdöp, hainö pör nöp pör nöp mîdeinab. Nîpe hagöp, “Yad nöp ginö, nan gau magöñhalö il göm mîdöp. Yad nöp ginö, nan gau magöñhalö ur ginîg ginab,” a göp. *

Jon naböy nîjöm Jisas nîp nîja

⁹ Yad namam Jon, Kinj hon Jisas ram nîpe mîdun, nîp wög gi ñîno, nîbi bi gau hanîp gi najj gîlö, gasî iru nîjagun, gasî halö mîdun, nîp arö gagun, klö yabî gun ginö arab. Yad God Manö u hag ñem, Jisas apöm manö aij hanîp hag waiö la manö nîjö anîbu hag ñîno, yîp nagî löm, dam ñîg solwara rîb gus ga airan Padmos u lîla.

¹⁰ Airan Padmos gau mîdnö, Bî Kub ñîñ nîpe ap, God Ana u yîp ba lö nîjöl gi, jöl yad gau adö manö kub ap, alîj magö rö hagöm haga,

¹¹ “Ne nan nîhön nîhön nîjñabön gau, köp kali kîñ rîkmön, nîbi bi daun kub ke ke unbö mudun jîj Krais cöc nîpe mîdpal gau, kalîp köp anîbu yuö arnîm. Epes ap, Smöna ap, Pegamam ap, Daiadaira ap, Sadis ap, Piladelpia ap, Leodisia ap yuö arnîm,” a ga.

¹² Manö anîg hagö nîjöl gi, yad bi manö hagab anîbu nîjîñ, a gem, ado gem nîjñö, lam kabö gol udöm gîla unbö mudun jîj u mîdeila.

¹³ Pen lam anj anîb au, yad nîjñö, Bî ap Ñî nîpe rö bi ap mîdeila. Nîpe waij mîlö kub yabî ap yîmö ma goî nîpe palu ga; kabö gol udöm gîla dip nagî kub ap ud pabî anj au gîlanj pîg la. *

¹⁴ Nabîc cög umagö nîpe u, kaj sipsip unj rud mîdöp rö, aka kumi rud mîdöp rö, la. Amgö nîpe u, mab mîñan rö mîdeila. *

¹⁵ Ma kîd nîpe u, nan kapa klö “bras” a gîpal u laulö, in kîñud udöp rö u ga. Pen manö nîpe u, ñîg hij kub bîg gu hagöp rö u haga.

¹⁶ Nîmagö yîjîg kîd nîpe u, gapî unbö mudun jîj u udöl mîdeila. Pen ru mîlö kîd goî goî ga ap meg mîgan adö lanj ajmanj

* 1:1: Rep 22:6 * 1:3: Rep 22:7,10 * 1:4: Eks 3:14-15; Rep 3:1; 4:5 * 1:5: Kol 1:18; Sam 89:27 * 1:6: 1Pî 2:9; Rep 5:10; 20:6 * 1:7: Dan 7:13; Sek 12:10; Mad 24:30; Jon 19:34-37; 1De 4:17 * 1:8: Rep 21:6; 22:13 * 1:13: Dan 7:13; 10:5 * 1:14: Esi 43:2; Dan 7:9; 10:6; Rep 2:18; 19:12; 14:2 * 1:16: Hib 4:12; Rep 2:12; 19:15

raua. Mulu majman nɩpe u, sɩdö aŋ aulɩk apöm, mailö kɩd yabɩ hagöm göp rö u ga. *

¹⁷ Yad nɩp nɩjem, ma ɩ nɩpe au ap lug maben yɩmem, nɩbi bɩ umbal kɩla göp u rö mɩdainö. Anɩg gɩnö, ñɩn yɩjɩg böŋ nɩpe u yɩp ud nɩŋöm haga, “Pɩñɩŋ gagmön! Yad ke gɩnö, nan gau magöŋhalö ɩ göm mɩdöp. Yad ke gɩnö, nan gau magöŋhalö ur gɩnɩg gɩnab. *

¹⁸ Yad me Bɩ Pör Kamɩŋ Mɩdöp u. Nöd umnö u pen nön! Mɩñɩ kamɩŋ mɩdem, pör nöp pör nöp kamɩŋ mɩdeinabin. Yad ‘Umeh Magö’ u abad mɩdpin. Nɩbi bɩ umöm, am ‘Wɩp Ana Ram’ mɩdpal gau, yad ki rib u udöl mɩdem, ‘Wɩp Ana Ram’ ka u abe, nɩbi bɩ ‘Wɩp Ana Ram’ au mɩdpal abe abad mɩdpin. Yad aŋöŋ hiɩkeinabin kale u rö nöp kamɩŋ arnaböl.

¹⁹ “Anɩb u, nan nɩhön nɩŋban u köp kalɩ kɩñ rɩkmön. Mɩñɩ gab rö nɩŋmön, hainö gɩnab rö nɩŋmön, magöŋhalö köp yan kalɩ kɩñ rɩkmön.

²⁰ Pen nan nɩŋabön gau, manö ɩ u anɩg göl mɩdöp: lam gol udöm gɩla unbö mudun jɩŋ nɩŋabön gau, nɩbi bɩ ram mɩnön ke ke unbö mudun jɩŋ Krai cöc nɩpe mɩdpal gau nɩŋabön. Pen gapɩ unbö mudun jɩŋ ñɩmagö yɩjɩg böŋ yad adö u nɩŋabön gau, ejol cöc unbö mudun jɩŋ abad mɩdpal gau nɩŋabön,” a ga.

2

Krais nɩbi bɩ nɩpe Epesas mɩdmɩdal manö hag ñeb

¹ “Pen daun kub Epesas Krai nɩbi bɩ nɩpe mɩdpal gau, ejol kalɩp abad mɩdöp u nɩp manö kalɩ kɩñ rɩkmön hagmön:

‘Bɩ gapɩ unbö mudun jɩŋ ñɩmagö yɩjɩg böŋ lau nɩpe adö u udöl gɩ, lam gol udöm gɩla unbö mudun jɩŋ anɩ au aŋöp u, Epesas nɩbi bɩ abad mɩdpan gau kalɩp manö anɩbi hag yuöp. *

² Nɩpe hagöp,

“Kal wög kɩö gɩmim gɩ dammim bɩslam mɩdmim, jɩ nɩŋagpim u, nɩŋbin. Nɩbi bɩ gɩ najj gɩpal gau kalɩp nɩŋbe, kalöp aij gagöp. Bɩ Jɩsas manö ud arep mɩdpun, a göm, manö piral hagalp gau kalɩp nɩŋ aij gɩmim, asɩ masɩ gɩpim. *

³ Yɩp nɩŋ udmim manö yad hagepe kalöp marö ñɩlö, jɩ nɩŋagmim, yad aip cɩg göl gɩ nöp mɩdpim u, yɩp aij göp.

⁴ “Pen yad manö ap mɩdöp. Yad aip nöd cɩg gɩmim mɩdmagö yabɩ lɩ mɩdaiibe nagɩ adö u dam yubim gai?

⁵ Nöd yɩp mɩdmagö lɩ mɩdmim gɩ aij gɩpe nagɩ aij anɩbu, nɩhön gɩnɩg arö

gɩpun a gɩmim kuöyan udmim, nöd mɩd aij gɩmɩdim rö mɩdaimim. Wasö u, yad apem lam kale u pɩñ gɩ udnabin. *

⁶ “Pen adö ap gɩpim u, yɩp aij göp. Nɩbi bɩ kale bɩ Nikolas manö piral nɩpe u udöm, nagɩ najj adö u gɩlö yɩp aij gagöp rö, kalöp u rö nöp aij gagöp.

⁷ “Kale nɩbi bɩ gasɩ rɩmɩd mɩdainɩm gau, God Ana nɩpe Krai nɩbi bɩ nɩpe mɩdpal ram mɩnön ke ke gau kalɩp manö hagöp u nɩŋ aij gɩmim.

Nɩbi bɩ marö auö, gasɩ iru nɩŋagöm, yɩp cɩg göl gɩ nöp mɩdeinaböl gau, ñɩn hain aunab u kalɩp hagnö, man magö ur pör mɩdep God wög naböŋ aij nɩpe adö lan ranab u udöm ñɩŋnaböl,” a göp,’ a gɩmön. *

Krais nɩbi bɩ nɩpe Smöna mɩdmɩdal manö hag ñeb

⁸ “Pen daun kub Smöna Krai nɩbi bɩ nɩpe mɩdpal gau, ejol kalɩp abad mɩdöp u nɩp manö kalɩ kɩñ rɩkmön hagmön:

‘Bɩ nɩpe gö, nan gau magöŋhalö ɩ göm mɩdöp u; Bɩ nɩpe gö, nan gau magöŋhalö ur gɩnɩg gɩnab u; Bɩ umöm kauyan uraka u, Smöna nɩbi bɩ abad mɩdpan gau kalɩp manö anɩbi hag yuöp.

⁹ Nɩpe hagöp,

“Yad nɩŋbin, nɩbi bɩ rɩmnap, hon God nɩbi bɩ yɩjɩg göl mɩdpun a gɩpal u pen Seden sabe gep ram nɩpe mɩdöm, kalöp manö udöl gɩ mɩdpal. Marö kalöp nɩhön nɩhön mɩdöp gau, yad u rö nöp nɩŋbin. Kale nɩbi bɩ mög gep rö mɩdpim u pen yad nɩŋbin God amgö ilö adö nɩpe u kale nɩbi bɩ gep yabɩ mɩdpim. *

¹⁰ Kalöp marö gɩnɩg gab u, gasɩ kub nɩŋagmim. Nɩŋjam! Söl mɩdöp, Krai nɩp cɩg aij gɩpal aka ap lug paknaböl, a göm, Seden gö, kalöp rɩmnap ud nagɩ lɩnaböl. Kalöp ñɩn unbö sɩduŋ lan u rö gɩ najj göl gɩ mɩdeinaböl. Pen kalöp nɩhön nɩhön göm, böŋ nöp al pak lɩnɩg geinaböl u, gasɩ kub anɩbu nɩŋagmim. Yɩp cɩg göl gɩ nöp mɩdpe al pak leinaböl u, kalöp usajɩ bad pör kamɩŋ mɩdep u ñɩnabin. *

¹¹ Kale nɩbi bɩ gasɩ rɩmɩd mɩdainɩm gau, God Ana nɩpe Krai nɩbi bɩ nɩpe mɩdpal ram mɩnön ke ke gau kalɩp manö hagöp u nɩŋ aij gɩmim.

Seden kalöp neb neb gɩnab u pen nɩbi bɩ yɩp cɩg göl gɩ nöp mɩdeinaböl gau, ilön kub udöm umla rö u kuöyan umagnaböl,” a göp,’ a gɩmön. *

Krais nɩbi bɩ nɩpe Pegamam mɩdmɩdal manö hag ñeb

* 1:17: Ais 44:6; 48:12; Rep 2:8; 22:13

* 2:1: Rep 1:16

* 2:2: 1Jn 4:1

* 2:5: Rep 3:3

* 2:7: Jen 2:9; Rep

22:2,19 * 2:9: 2Ko 11:14-15; Rep 3:9

* 2:10: 2Di 4:8; Jem 1:12

* 2:11: Rep 20:14; 21:8

12 "Pen daun kub Pegamam Kraiss n̄ibi b̄i n̄ipe m̄idpal gau, ejol kal̄ip abad m̄id̄öp u n̄ip manō kal̄i kl̄iñ r̄ikm̄ön hagm̄ön:

'B̄i ru m̄ilō k̄id n̄ipe goł goł k̄id m̄id̄öp u, Pegamam n̄ibi b̄i abad m̄idpan gau kal̄ip manō an̄ibi hag yuöp.

13 N̄ipe hagöp,

"Yad n̄iñbin, kale b̄istam yab̄i m̄idpim. N̄ibi b̄i ram m̄in̄öñ kale m̄idpim añ au, Seden kiñ rö abad m̄id̄öp. Pen kale manō yad n̄iñ ud aij ḡimim, ȳip c̄ig aij göl ḡi m̄idpim. Ram m̄in̄öñ Seden abad m̄id̄öp an̄ibu, namam Adipas manō aij yad u n̄ibi b̄i gau kal̄ip hag ñ̄i m̄id̄ö, n̄ip al pak l̄ila u pen ȳip arō gagpe.

14 Pen manō r̄imnap m̄id̄öp. N̄ibi b̄i kale r̄imnap, Belam manō hag ñ̄im̄id̄öp rö hag ñ̄ibal. B̄i Belam an̄ibu, Belak n̄ip r̄im̄id ukō me, Belak n̄ipe am Isrel n̄ibi b̄i gau kal̄ip ðip ḡi ud arō, kale ȳip arō göm, nan ñ̄iñeb nan ȳihar̄iñ god piral gau n̄ip pak sabe ḡi ñ̄eila u ñ̄iñla. Belak Isrel n̄ibi b̄i kal̄ip hagö, kale n̄ibi si b̄i si ḡila. *

15 Isrel n̄ibi b̄i hadame gau ḡila rö, kale r̄imnap b̄i Nikolas manō piral n̄ipe u udmim, naḡi naj̄i adō n̄ipe u hain ḡimim ḡipe aröp.

16 An̄ib u, nan si nan naj̄i ḡipim u, n̄ih̄ön ḡin̄ig an̄ig ḡipun a ḡimim, arō ḡimim. Pen an̄ig gagnabim u, yad söl ȳiñid apem, ru m̄ilō k̄id meg m̄igan yad yan n̄ibö amjaköp u udem, n̄ibi b̄i an̄ig ḡipal gau aip pen pen ḡinabin. *

17 Kale n̄ibi b̄i gas̄i r̄im̄id m̄idain̄im gau, God Ana n̄ipe Kraiss n̄ibi b̄i n̄ipe m̄idpal ram m̄in̄öñ ke ke gau kal̄ip manō hagöp u n̄iñ aij ḡimim.

Seden kalöp neb neb ḡinab u pen n̄ibi b̄i ȳip c̄ig göl ḡi nöp m̄ideinaböl gau, yad nan ñ̄iñeb mana pi ḡila u r̄imnap ñ̄in̄ö ñ̄iñaböl. Pen kal̄ip kabö rud ke ke ñ̄inabin. Kabö ñ̄inabin adō an̄ib gau, hib ḡisön n̄ibö u r̄ik ke ke añ̄i añ̄i ñ̄einabin, n̄ibi b̄i udnaböl gau nöp n̄iñaböl," a göp, 'a ḡimön. *

Kraiss n̄ibi b̄i n̄ipe Daiadaira m̄idm̄idal manō hag ñ̄eb

18 "Pen daun kub Daiadaira Kraiss n̄ibi b̄i n̄ipe m̄idpal gau, ejol kal̄ip abad m̄id̄öp u n̄ip manō kal̄i kl̄iñ r̄ikm̄ön hagm̄ön:

'God Ñ̄i n̄ipe, amgö mab m̄iñan̄ rö m̄idö n̄iñöl ḡi, ma k̄id n̄ipe u, kapa bras a ḡipal u laulö in k̄iñid udöp rö m̄id̄öp u, Daiadaira n̄ibi b̄i abad m̄idpan gau kal̄ip manō an̄ibi hag yuöp. *

19 N̄ipe hagöp,

"Kale ḡipim naḡi adō u, yad n̄iñbin. Ȳip abe, n̄ibi b̄i gau kal̄ip abe m̄idmagö l̄imim, klö ḡimim ȳip wög göl ḡi nöp m̄idpim u, yad n̄iñbin. Añ mam gau pen pen ud aij ḡimim, ḡi ñ̄imim, marö auö b̄istam m̄idmim gas̄i iru n̄iñagpim u, yad n̄iñbin. Ḡipim an̄ibu, nöd pro pro ḡim̄idim u pen m̄iñi rap̄in ḡipim u, yad n̄iñbin.

20 Pen manō ap m̄id̄öp. N̄ibi Jesebel u hag yuagpim. Manö piral hagöm, yad n̄ibi God manō hagep m̄idpim a göp. N̄ibi b̄i ȳip n̄iñ udpal gau kal̄ip manō piral hag ñ̄im, ðip ḡi ud arö, kale ȳip arö göm, n̄ibi si b̄i si ḡipal. N̄ipe kal̄ip hagö, nan ñ̄iñeb nan ȳihar̄iñ god piral gau n̄ip pak sabe ḡi ñ̄im̄idal u ñ̄iñbal. *

21 N̄ipe naḡi naj̄i adō an̄ibu arö göm m̄id aij ḡin̄im aka gem, n̄iñ m̄id wasö n̄iñem arö ḡipin.

22 An̄ig göp rö yad n̄ip abañ adō au yunö, n̄ip m̄iña kub gö, ilön kub yab̄i udnab. N̄ibi b̄i n̄ipe aip n̄ibi si b̄i si ḡipal an̄ib gau, nan si nan naj̄i ḡipun u n̄ih̄ön ḡin̄ig an̄ig ḡipun a göm arö gagnaböl u, kal̄ip u rö nöp ḡinö, m̄iña kub gö, ilön kub yab̄i udnaböl.

23 N̄ibi b̄i n̄ip hain ḡipal gau kal̄ip böñ nöp al pak leinabin me, n̄ibi b̄i yad ram m̄in̄öñ ke ke cöc ke ke m̄idpal gau, ȳip n̄iñ aij göm n̄iñaböl, yad n̄ibi b̄i gas̄i r̄im̄id an̄ kale yan n̄iñ aij gem, magöñhalö ḡipim rö n̄iñem, kalöp añ̄i añ̄i pen an̄ibu rö ñ̄inabin. *

24 Pen kale Daiadaira n̄ibi b̄i r̄imnap, n̄ibi an̄ibu manö naj̄i hag ñ̄öb manö u udagmim, Seden manö naj̄i yuö a ḡipal manö u udagpim rö, manö marö kalöp r̄imnap hagagnabin.

25 Pen ȳip n̄iñ udmim c̄ig aij ḡipim naḡi u ud sis̄i göl ḡi m̄idpe m̄idpe, hainö yad n̄inam! *

26 N̄ibi b̄i ȳip c̄ig aij göl ḡi nöp m̄id damöm, m̄iñör auö ȳip arö gagnaböl gau, yad kal̄ip hagnö, n̄ibi b̄i ram m̄in̄öñ ke ke gau kal̄ip abad m̄ideinaböl. *

27 N̄ih̄ön ḡin̄ig: Bapi manö ap ȳip hagöm haga,

'Yad hagnö, ain ilöñ ap udöm, rin cög gau pa jö ma jö ḡipal rö, n̄ibi b̄i ram m̄in̄öñ ke ke gau klö naj̄i yab̄i göm kal̄ip abad m̄ideinab, 'a ga.

28 Pen n̄ibi b̄i ȳip n̄iñ udöm c̄ig aij göm naḡi u ud sis̄i göl ḡi m̄ideinaböl gau, kal̄ip gap̄i paḡin aij ram m̄in̄öñ j̄in par̄ikö n̄iñöl ḡi n̄iñbal rö u ñ̄inabin. *

* 2:14: Nab 22:1-25:2; 31:16; 2Pi 2:15 * 2:16: Rep 3:11 * 2:17: Eks 16:4,14-15,33-34; Jon 6:48-50; Ais 62:2
* 2:18: Rep 1:14-15 * 2:20: 1Ki 16:31; 2Ki 9:22 * 2:23: Sam 7:9; Jer 17:10; Rep 20:12-13 * 2:25: Rep 3:11
* 2:26: Sam 2:8-9 * 2:28: Rep 22:16

29 Kale n̄ibi b̄i gas̄i r̄im̄id m̄idain̄im gau, God Ana n̄ipe Kraiṣ n̄ibi b̄i n̄ipe m̄idpal ram m̄in̄oṅ ke ke gau kal̄ip man̄o haḡoṗ u n̄iṅ aij ḡimim,” a ḡoṗ, ’a ḡim̄oṅ,” a ga.

3

Krais n̄ibi b̄i n̄ipe Sadis m̄idm̄idal man̄o haḡ n̄eb

1 “Pen daun kub Sadis Kraiṣ n̄ibi b̄i n̄ipe m̄idpal gau, ejol kal̄ip abad m̄id̄oṗ u n̄ip man̄o kal̄i k̄liṅ r̄ikm̄oṅ hagm̄oṅ:

‘B̄i God Ana ram̄o pak unb̄o mudun j̄iṅ l̄oṗ u abe, gap̄i unb̄o mudun j̄iṅ u abe ud m̄id̄oṗ u, Sadis n̄ibi b̄i abad m̄idpan gau kal̄ip man̄o an̄ibi haḡ yūoṗ.

N̄ipe haḡoṗ,

“Naḡi kale n̄ih̄oṅ n̄ih̄oṅ ḡipim u had̄o n̄iṅbin. N̄ibi b̄i gau n̄iṅl̄o, kam̄iṅ m̄idmim ȳip hain ḡipim r̄o l̄oṗ u pen b̄oṅ n̄oṗ ummim ȳip hain gagpim.*

2 God yad man̄o haḡoṗ r̄o ḡi dammim, an̄u ar̄o ḡipe u, God n̄ip aij gaḡoṗ. An̄ibu, amḡo kale n̄aṅi m̄id̄oṗ u r̄o, urakmim, kam̄iṅ maḡo kale hir̄ ḡin̄ig gab u n̄iṅ aij ḡipe, kl̄o ḡin̄im.

3 An̄ib u, Kraiṣ man̄o aij u haḡ n̄eila n̄iṅbim u, n̄iṅ ud p̄id̄oṅ ḡimim, nan si nan naij ḡipim u, n̄ih̄oṅ ḡin̄ig an̄ig ḡipun a ḡimim, ar̄o ḡimim, Kraiṣ man̄o aij u haḡoṗ r̄o ḡimim. Pen uh̄oṅ haul hanmim urakagnabim u, yad b̄i nan si udep gau n̄iṅ m̄idl̄o auagpal r̄o u aun̄o, n̄iṅmim pa ḡiṅ ginabin.*

4 Pen Sadis n̄ibi b̄i r̄imnap ne gau waṅj kale ḡipe pr̄i gaḡoṗ; man̄o aij yad n̄iṅ ud̄oṗ, haḡoṗ r̄o n̄oṗ ḡol ḡi m̄idpal r̄o, kale waṅj rud l̄oṗ, yad aip ajeinabun.*

5 N̄ibi b̄i mar̄o aūo, kl̄o ḡoṗ, ȳip n̄iṅ ud p̄id̄oṅ ḡoṗ, c̄ig ḡol ḡi n̄oṗ m̄idl̄o arnab gau, yad kal̄ip u r̄o n̄oṗ waṅj rud aij an̄ibu l̄i n̄inabin. Pen hib kale p̄oṗ m̄idep buk yaṅ kal̄i k̄liṅ r̄ik l̄in̄o m̄id̄oṗ u, ḥ̄ik ḡi yuagnabin yab̄iḥ. Bapi abe, ejol n̄ipe gau abe n̄iṅm̄idl̄o n̄iṅj̄ol ḡo, n̄ibi b̄i yad m̄idpal, a gem, waīo hagnabin.*

6 Kale n̄ibi b̄i gas̄i r̄im̄id m̄idain̄im gau, God Ana n̄ipe Kraiṣ n̄ibi b̄i n̄ipe m̄idpal ram m̄in̄oṅ ke ke gau kal̄ip man̄o haḡoṗ u n̄iṅ aij ḡimim,” a ḡoṗ, ’a ḡim̄oṅ.

Krais n̄ibi b̄i n̄ipe Piladelpia m̄idm̄idal man̄o haḡ n̄eb

7 “Pen daun kub Piladelpia Kraiṣ n̄ibi b̄i n̄ipe m̄idpal gau, ejol kal̄ip abad m̄id̄oṗ u n̄ip man̄o kal̄i k̄liṅ r̄ikm̄oṅ hagm̄oṅ:

‘B̄i Uṭ u; B̄i man̄o n̄iṅj̄o yab̄iḥ haḡoṗ u; kiṅ Depid ki rib n̄ipe n̄oṗ abad m̄idm̄id̄oṗ u, B̄i ki rib an̄ibu uri ud̄ol m̄id̄oṗ u, adan ḥ̄iṅk̄o, n̄ibi b̄i r̄imnap ḡi n̄oṗ r̄o laḡoṗ; pen adan ḡi n̄o, n̄ibi b̄i r̄imnap ḥ̄iṅk̄ol r̄o laḡoṗ. B̄i an̄ibu n̄oṗ, Piladelpia n̄ibi b̄i abad m̄idpan gau kal̄ip man̄o an̄ibi haḡ yūoṗ.*

8 N̄ipe haḡoṗ,

“Kale ḡipim r̄o n̄iṅbin. Kale n̄ibi b̄i iru m̄idagpim u pen man̄o ȳip n̄iṅ ud p̄id̄oṅ ḡimim, kale n̄ibi b̄i yad m̄idpim man̄o u waīo haḡ n̄ibim. An̄ibu, kal̄oṗ adan ḥ̄iṅkn̄o, n̄ibi b̄i r̄imnap ḡi n̄oṗ r̄o laḡoṗ.*

9 N̄ibi b̄i r̄imnap, hon God n̄ibi b̄i ȳij̄ig ḡol m̄idpun a ḡipal u pen Seden sabe gep ram n̄ipe m̄idpal. Pen yad kal̄ip ḡin̄o, kale maḡoṅhal̄o am ma ḥ̄iṅ kal̄oṗ au kugom ȳim̄oṗ, ub̄oṗ ȳih̄oṅ ḡoṗ, yad kal̄oṗ m̄idmaḡo l̄ibin u n̄iṅj̄ol.*

10 Kal̄oṗ ḡi naij ḡipal u pen yad hagpin r̄o n̄oṗ ḡimim, gas̄i iru n̄iṅagmim, kl̄o ḡimim, w̄oṅ yad ḡol ḡi m̄idaibe r̄o, n̄ibi b̄i m̄in̄oṅ nab̄oṅ ḥ̄i i ke ke gau, ȳip c̄ig ḡi m̄idpal aka ȳip ar̄o ḡinab̄ol a gem, kal̄ip maḡoṅhal̄o mar̄o n̄inabin n̄in u, kal̄oṗ abe n̄agnabin.*

11 S̄ol m̄id̄oṗ n̄inabin. Man̄o aij yad n̄iṅ udpim u, n̄iṅ ud p̄id̄oṅ ḡimim, ȳip c̄ig ḡol ḡi n̄oṗ m̄idpe, kal̄oṗ usaj̄il bad p̄oṗ kam̄iṅ m̄idep kal̄oṗ n̄inabin a ḡipin u, n̄ibi b̄i r̄imnap p̄iḥ ḡi ud ar̄ol r̄o lagn̄im.

12 N̄ibi b̄i an̄ God Man̄o haḡoṗ r̄o ḡo, n̄ip ḡi naij ḡil̄o, gas̄i iru n̄iṅaḡoṗ, God Man̄o haḡoṗ r̄o n̄oṗ ḡi dam̄oṗ, ȳip c̄ig ḡol ḡi n̄oṗ m̄ideinab u, yad n̄ip ḡin̄o, God yad sabe gep ram u pad̄o kub ap r̄o m̄ideinab. God sabe gep ram an̄ibu n̄ipe p̄oṗ p̄oṗ n̄oṗ raul an̄ daṅ m̄id̄oṗ ḥ̄oṅ ad̄o aragnab. Yad ḥ̄aṅ ad̄o n̄ipe, God yad hib n̄ipe u abe kal̄i k̄liṅ r̄ikem, God yad daun kub n̄ipe Jerusalem ḡis̄oṅ n̄ib̄o kumi kab̄o ad̄o lan̄ au n̄ib̄o aunab u, daun kub an̄ibu hib u abe kal̄i k̄liṅ r̄ikem, hib yad ḡis̄oṅ n̄ib̄o u abe kal̄i k̄liṅ r̄ikem ḡinabin.*

13 Kale n̄ibi b̄i gas̄i r̄im̄id m̄idain̄im gau, God Ana n̄ipe Kraiṣ n̄ibi b̄i n̄ipe m̄idpal ram m̄in̄oṅ ke ke gau kal̄ip man̄o haḡoṗ u n̄iṅ aij ḡimim,” a ḡoṗ, ’a ḡim̄oṅ.

Krais n̄ibi b̄i n̄ipe Leodisia m̄idm̄idal man̄o haḡ n̄eb

14 “Pen daun kub Leodisia Kraiṣ n̄ibi b̄i n̄ipe m̄idpal gau, ejol kal̄ip abad m̄id̄oṗ u n̄ip man̄o kal̄i k̄liṅ r̄ikm̄oṅ hagm̄oṅ:

‘B̄i hib n̄ipe “An̄ib Unb̄o R̄o Ḡin̄im” u; B̄i, God n̄ipe haḡo, nan gau maḡoṅhal̄o

* 3:1: Rep 1:4,16 * 3:3: Mad 24:43-44; Rep 2:5; 16:15; 1De 5:2 * 3:4: Jud 23 * 3:5: Eks 32:32-33; Mad 10:32; Luk 10:2; 12:8 * 3:7: Ais 22:22 * 3:8: 1Ko 16:9 * 3:9: Rep 2:9; Ais 45:14; 49:23; 60:14 * 3:10: Luk 21:19; 2Di 2:12 * 3:12: Ais 62:2; 65:15; Rep 14:1; 21:2

gɪ la u; Bɪ nɪpe God hagöp rö nöp göm, manö aij u dam kabö göl nöp hag ñöb u, Leodisia nɪbi bɪ abad mɪdpan gau kalɪp manö anɪbi hag yuöp.

¹⁵⁻¹⁶ Nɪpe hagöp,

“Nagɪ adö kale gɪpim u yad nɪnɪbin. Yɪp böñ nöp cɪg gagpim; yɪp böñ nöp arö gagpim. Manö aij yad u böñ nöp nɪnɪ udmim, hagöp rö gɪmim aka böñ nöp arö gɪmim u aij! Yɪp gasɪ adö adö nöp nɪnɪbmim rö, kalöp ɪhɪk yunɪg gabin. *

¹⁷ Kale hagpim, ‘Hon nɪbi bɪ gep mɪd aij gɪpun; nan hon iru mɪdöp; nan ap ɪlep lagöp,’ a gɪpim u pen manö nɪnɪgagpim u, kale nɪbi bɪ ramö gau rö mɪdpim; kale nɪbi bɪ mög gep rö mɪdpim; kale nɪbi bɪ nan mɪdagöp rö mɪdpim; kale nɪbi bɪ amgö we mɪdpim; kale magö nöp mɪdpim. *

¹⁸ Anɪb u me, kalöp manö hagnɪg gabin i nɪnɪ aij gɪmim, anɪb unbö rö nöp gɪmim. Nɪbi bɪ mög gep rö mɪdpim rö, yɪp aumim kabö gol yad launö inöm adɪn adɪn halö mɪdagöp u raumim me, nɪbi bɪ gep mɪdeinabim. Magö nöp mɪdpim u, nɪbi bɪ nɪnɪlö nable gɪnɪm rö löp rö, yɪp aumim waɪj rud ap raumim lɪmim. Amgö nɪnɪgagpim rö, yɪp aumim amgö marasɪn ap raumim lɪmim, amgö we göp u ñɪl nɪnɪnabim. *

¹⁹ Nɪbi bɪ kalɪp mɪdmagö lɪbin gau gɪ najj geinaböl u, kalɪp arö gagnabin; mɪd aij gɪlan, a gem, marö ñöl gɪ rɪmɪd ukpin. Anɪb u, gasɪ klö nɪnɪmim, nan si nan najj gɪpim u, nɪhön gɪnɪg anɪg gɪpun a gɪmim, böñ nöp arö gɪmim, mɪd aij gɪmim. *

²⁰ Nɪnɪm! Yad apem, höñ anɪ yanɪ mɪdöl gɪ, ajön pa gu gu göl gɪ abad mɪdpin. Nɪbi bɪ an manö yad u nɪnɪm ajön hɪkɪnab u, yad ram raul mɪgan nɪpe u amem, aip nan ñɪnɪl jɪm ñöl mɪdeinabul. *

²¹ Seden yɪp marö kub ña ñɪn u, Bapi yad manö nɪpe u arö gagnö; haga rö nöp gɪ damem me, Bapi aip sea kinɪ nɪpe adö u asɪknö. Anɪb u rö, nɪbi bɪ Seden kalɪp marö ñö, manö aij yad u arö gagöm, yɪp cɪg göl gɪ nöp mɪdeinaböl gau, kalɪp hag dam yad aip sea kinɪ yad adö u asɪknabun.

²² Kale nɪbi bɪ gasɪ rɪmɪd mɪdainɪm gau, God Ana nɪpe Kraiss nɪbi bɪ nɪpe mɪdpal ram mɪnön ke ke gau kalɪp manö hagöp u nɪnɪ aij gɪmim,” a göp, a gɪmön,” a ga.

4

¹ Pen manö kalɪ klɪñ rɪkpin anɪbu nabön nɪnɪ damem, kauyanɪ u nabön nɪnɪm nɪnɪnö,

God ram mɪnön kumi kabö adö lanɪ au ajön hɪköl mɪdeia. Nöd aɪnɪ magö rö hagö nɪnɪnö u, kauyanɪ u hagöm yɪp haga, “Adö i aumön, nan hain gɪnab gau nöp yamnam,” a ga. *

² Anɪg hagö nɪnɪl gɪ, God Ana u apöm yɪp ba la nɪnɪm yad nɪnɪnö, kumi kabö adö lanɪ au bɪ ap sea kinɪ adö au asɪk mɪdeia. *

³ Bɪ au asɪk mɪdeia u mailö halö mɪdeia; kabö jaspaa abe kabö kanilian abe rud mailö göp rö mailö halö mɪdeia. Pen kinɪ sea asɪk mɪdeia u, sɪböñ nɪp gɪgabö göm, kabö emral rö in rɪkɪñ rɪkɪñ göm, in lak lugöl gɪ mɪdeia. *

⁴ Sea kinɪ nɪpe u anɪ yanɪ mɪdö nɪnɪl gɪ, bɪ kub bɪs gɪpal sea kinɪ unbö ñɪn juöl ado gɪ da mɪhau mɪhau (24) gau löm gɪgabö gɪla. Bɪ kub manö ud asɪkep gau waɪj rud yɪmöm, kabö gol udöm gɪla usajɪl bad gau ke ke löm, asɪk mɪdeia. *

⁵ Bɪ sea kinɪ anɪ yanɪ asɪk mɪdeia au nɪbö, aɪnɪm aɪnɪm udöl gɪ, rɪmu hagöl gɪ, gɪgabö göl gɪ aram mɪlö bö ara. Sea kinɪ ɪl anɪb au hapö mailö unbö mudun jɪnɪ u inöm mailö gɪ mɪdeia. Hapö mailö anɪb gau me, God Ana unbö mudun jɪnɪ nɪpe u. *

⁶ Bɪ sea kinɪ anɪ yanɪ asɪk mɪdeia ɪl au, kabö gɪmɪsɪ u glas rö kɪd yabɪ göl mɪdeia. Sea kinɪ ba au, nan kamɪnɪ mɪdöp ke ke mɪhau mɪhau mɪd gɪgabö gɪla. Nan anɪb gau amgö iru nöp jöl gau mɪdöm, pabɪ gau mɪdöm ga. *

⁷ Nan kamɪnɪ anɪb gau, ap laion rö la, ap kaj kau nɪbar rö la, ap bɪ mulu adɪn rö la, ap yaur du auan mɪlö löp u rö la.

⁸ Pen nan kamɪnɪ mɪhau mɪhau anɪb gau magöñhalö auan unbö kagoɪ jɪnɪ la. Amgö iru nöp, adö gau löm, pabɪ gau löm magöñhalö ɪl haka. Amgö auan mo gau abe mɪdeia. Pen sɪdö anɪ sɪböñ yanɪ, kɪmap hag mɪdöl gɪ hagaböl,

“NIPE Bɪ UL! “NIPE Bɪ UL!
GOD Bɪ KUB KLÖ UNBÖ KE YABɪ! NIPE
NAN GAGEP AP MɪDAGÖP! NIHÖN NIHÖN
GINɪG, GɪNAB! NIPE HADAME DAGOL
GAU MɪDMɪDÖP, NIPE MɪNI MɪDÖP, NIPE
HAINÖ PÖR PÖR NÖP MɪDEINAB!” a
gaböl. *

⁹ Pen nan kamɪnɪ ke ke mɪhau mɪhau anɪb gau, bɪ pör nöp pör nöp kamɪnɪ mɪdeinab sea kinɪ adö asɪk mɪdöp u, nɪpe bɪ aij unbö ke mɪdöp a göm, nɪp aij a göl gɪ, hib mailö halö nɪpe haglö adö arö nɪnɪl gɪ,

¹⁰ bɪ kub manö ud asɪkep ñɪn juöl ado gɪ da mɪhau mɪhau (24), bɪ sea kinɪ asɪk mɪdöp ɪl au kugom yɪmöm, bɪ pör nöp pör nöp

* 3:15-16: Ro 12:11 * 3:17: 1Ko 4:8; Luk 12:21 * 3:18: Ais 55:1; Rep 4:4 * 3:19: 1Ko 11:32; Hib 12:6; Rep 2:5
* 3:20: Jon 14:23 * 4:1: Rep 1:1,10 * 4:2: Ais 6:1 * 4:3: Esi 1:28 * 4:4: Rep 3:18 * 4:5: Esi 1:13; Sek
4:2; Rep 1:4; 8:5; 11:19; 16:18 * 4:6: Esi 1:5-10,22; 10:14 * 4:8: Ais 6:2,3; Esi 1:18; 10:12

kam+ŋ m+deinab u, n+ŋ aij a göl g+ŋ, hib n+ŋpe
haglō adō arab. Usajil bad kale gau ud ju
n+ŋpe m+idöp au löm, hagaböl, *

11 "God B+ Kub hon!

N+ŋbi b+ magōŋhalō gau,
ne B+ kub ke yabił, a göm,
hib ne haglō adō arañ.

N+ŋbi b+ magōŋhalō gau,
ne B+ aij ke yabił, a göm,
hib ne haglō adō arañ.

N+ŋbi b+ magōŋhalō gau,
ne B+ klō ke yabił, a göm,
hib ne haglō adō arañ.

Ne nan gau magōŋhalō g+ŋ l+na.

Ne nöp hagö,
n+ŋbi b+ m+idöm,
nan gau magōŋhalō m+idöp," a gaböl.

5

Jon köp nag+ la ap n+ŋa

1 Pen nabōŋ n+ŋ damem n+ŋnō, b+ sea kin
adō u as+ik m+deia u, köp m+lō kub nabōŋ
nabōŋ wamla ap n+ŋmagō y+ŋg n+ŋpe lau adō
udōl m+deia. Köp an+bu, hōŋ adō gau kal+
kliñ r+ikōm, raul yaŋ kal+ kliñ r+ikōm g+la.
Pen nabōŋ nabōŋ wamōm, nag+ ke ke unbō
mudun j+ŋ u ad+ik aij yabił g+la. *

2 Pen yad n+ŋnō, God ejol klō yabił ap w+ñ
kub alōm haga, "N+ŋbi b+ an rö nag+ l+la i
hub+ikōm, köp an+ŋ i p+lai g+n+m rö löp?" ö
ga.

3 An+g haga u pen kumi kabō adō laŋ au
abe, m+nōŋ nabōŋ ił i abe, m+nōŋ yuō yaŋ
abe, n+ŋbi b+ köp an+bu nag+ ud ju p+lain+m
rō ap m+idageia.

4 Kumi kabō adō laŋ au abe, m+nōŋ nabōŋ
ił i abe, m+nōŋ yuō yaŋ abe, n+ŋbi b+ köp
an+bu nag+ ud ju p+lai g+n+m rö la ap ułhai
n+ŋagla rö, yad mög yabił gö m+itōŋ göl g+
m+idainō.

5 Pen b+ kub manō ud as+ikep m+deila
gau ap y+ŋ haga, "Ne m+itōŋ gagmōn. Nōŋ!
Laiōn Juda n+ŋbō u kin Depid r+ikō r+ik dam
dap+il g+lō, n+ŋpe yag daula. N+ŋpe kauł mauł
n+ŋpe u r+id+ik g+ŋ yua u me, köp an+bu nag+ ud
ju p+lai g+n+m rö löp," a ga. *

Jon Sipsip Pi u n+ŋa

6 An+g hagö n+ŋjöl g+ŋ n+ŋnō, Sipsip Pi al
pak l+lō umōm uraka rö ap, sea kin aŋ au
m+deia. Nan kam+ŋ m+idöp ke ke m+ŋhau
m+ŋhau abe, b+ kub manō ud as+ikep gau abe,
m+id g+gabō g+la. Sipsip Pi an+bu kom unbō
mudun j+ŋ u, amgō unbō mudun j+ŋ u la.
Amgō unbō mudun j+ŋ la manō ił u, God
n+ŋpe Ana n+ŋpe unbō mudun j+ŋ u yuō, ram
m+nōŋ gau magōŋhalō k+id k+id aröp. *

7 Pen Sipsip Pi u B+ sea kin as+ik m+deia ił
au amōm, köp n+ŋn y+ŋg n+ŋpe lau adō udōl
m+deia u uda.

8 Udō n+ŋjöl g+ŋ, nan kam+ŋ m+ŋhau m+ŋhau
abe, b+ kub manō ud as+ikep unbō n+ŋn juöl
ado g+ŋ da m+ŋhau m+ŋhau (24) abe apōm,
m+deia au kugom y+m+la. B+ kub manō ud
as+ikep an+ŋ gau kale nan gida rö gau ke ke
udōm, k+naŋ kabō gol udōm g+la gau ke ke
ud m+deila. K+naŋ ud m+deila m+gan an+ŋ
gau, nan laulō in hadu göm hał+ŋ aij auöp u,
ajmaŋ rauōm m+deia. Nan God n+ŋp laulō in
hał+ŋ aij auöp an+bu, God n+ŋbi b+ n+ŋpe gau
n+ŋp sabe g+pal u. *

9 Pen kale k+map g+isōn n+ŋbō ap hagōm
hagla,

"Nöp al pak l+lō,
hagape ne lugö,
n+ŋbi b+ ram m+nōŋ ke ke m+idpal rö,
ił ke ke m+idpal rö,

manō yabił ke ke hagpal rö,

hał ke ke löp rö,

ne rauna n+ŋjōm

kale God n+ŋbi b+ n+ŋpe m+idpal.

An+ŋ u me, ne nöp köp wam ad+ik aij ga
an+bu,

hub+ik p+lai g+ŋ n+ŋmōn rö m+idöp. *

10 Pen ne g+na u, kale kin ram rö löm,

God n+ŋp sabe gep n+ŋbi b+ löm, God hon
n+ŋp wög g+ŋ n+ŋbal.

Kale hainō ne aip n+ŋbi b+ m+nōŋ nabōŋ ił i
gau,

kal+ŋp magōŋhalō abad m+deinaböl," a
g+la. *

Sipsip Pi u hib n+ŋpe haglō adō ara

11 Pen nabōŋ n+ŋ damem kauyaŋ n+ŋjem
n+ŋnō, ejol n+ŋn juöl n+ŋn juöl, dausan dau-
san iru yabił nöp manō hageila. Sea kin
an+bu abe, nan kam+ŋ m+ŋhau m+ŋhau gau
abe, b+ kub manō ud as+ikep gau abe, kal+ŋp
b+g g+gabō g+ŋ m+deila. *

12 Pen meg m+gan dap ranōm k+map
hagöl g+ŋ hagla,

"Sipsip Pi al pak l+la u, n+ŋpe aij yabił.

N+ŋpe nan gau magōŋhalō g+ŋ la, a gun,

hib n+ŋpe hagno adō arañ.

N+ŋpe nan ap utep lagöp, a gun,

hib n+ŋpe hagno adō arañ.

N+ŋpe gas+ aij ke yabił m+idöp, a gun,

hib n+ŋpe hagno adō arañ.

N+ŋpe klō ke yabił m+idöp, a gun,

hib n+ŋpe hagno adō arañ.

N+ŋpe aij ke yabił m+idöp, a gun,

hib n+ŋpe hagno adō arañ.

N+ŋpe mailō aij ke halō m+idöp, a gun,

hib n+ŋpe hagno adō arañ.

N+ŋpe hib ke halō m+idöp, a gun,

* 4:10: Rep 7:10,15; 19:4 * 5:1: Ais 29:11; Esi 2:9-10

Jon 1:36; Rep 13:8 * 5:8: Rep 8:3-4; Sam 141:2

1:6; 20:6 * 5:11: Dan 7:10; Hib 12:22

* 5:5: Jen 49:9; Ais 11:1,10; Rep 22:16

* 5:6: Sek 4:10;

* 5:9: Sam 33:3; 40:3; 96:1; 98:1 * 5:10: Eks 19:6; Ais 61:6; Rep

hib nɪpe hagno adō aran,” a gɪla.

13 Pen yad nɪɲnō, nan nɪhōn nɪhōn God gɪ lō ake lab kumi kabō adō lanɲ, mɪnōɲ nabōɲ il i, mɪnōɲ yuō yan, nɪg solwara an gau magōɲhalō, kɪmap hagōm hagla, “Bɪ sea kin bɪs gōp u abe,

Sipsip Pi u abe,

kale hib ke halō mɪdpil, a gun,

hib kalpe mɪhau hagno adō aran.

Kale aij ke yabɪl mɪdpil, a gun,

hib kalpe mɪhau hagno adō aran.

Kale mailō aij ke halō mɪdpil, a gun,

hib kalpe mɪhau hagno adō aran.

Kale klō ke yabɪl mɪdpil, a gun,

hib kalpe mɪhau hagno adō aran,” a gɪla.

14 Anɪg hageila, nan kamɪɲ mɪhau mɪhau hagla, “Anɪb unbō rō aij,” a gɪla. Anɪg hageila, bɪ kub manō ud asɪkep gau kugom yɪmōm, God Sipsip Pi kalpe mɪhau hib haglō adō ara.

6

Sipsip Pi u nagɪ unbō mudun jɪɲ u hubɪka

1 Pen nɪɲ mɪdnō nɪɲōl gɪ, Sipsip Pi u, kōp wam nagɪ adɪk pɪdōɲ la ud mɪdeia u, nagɪ adɪɲ waɪɪgnɪbō u ud ju hubɪkō nɪɲōl gɪ, nan kamɪɲ mɪhau mɪhau, aɪɪ ap manō kub rɪmu hagōp rō hagōm haga, “Aue!” ga. *

2 Hageia nɪɲnō, kaj hos rud ap apjaka. Hos adō anɪbu bɪ ap wim udōl gɪ asɪk mɪdeia. God gō win gɪnɪm rō nōp lōp rō, God nɪp usajɪl bad win gōm uɪpal u lɪ nō, ram mɪnōɲ kumi kabō adō lanɲ arō gōm, nɪbi bɪ ram mɪnōɲ il yan aip pen pen gōm, al rɪdɪk yunɪg ara. *

3 Pen Sipsip Pi u, nagɪ adɪɲ yɪgwō an nɪbō u ud ju hubɪkō nɪɲōl gɪ, nan kamɪɲ mɪhau mɪhau, yɪgwō an nɪbō u haga, “Aue!” ga.

4 Hageia nɪɲnō, kaj hos aɪɪ yabɪl ap apjaka. Bɪ ap hos adō anɪbu asɪk mɪdeia. God gō bɪ anɪbu klō nɪpe udōm, ram mɪnōɲ il yan aramōm gō, nɪbi bɪ ram mɪnōɲ gau gau magōɲhalō agamɪ mɪdeila u arō gōm, pen pen al pakōl gōm gɪlō arnab. Anɪbu God nɪp ru mɪlō kɪd kub ap nɪa.

5 Pen Sipsip Pi u, nagɪ adɪɲ yɪgwō nɪgan nɪbō u ud ju hubɪkō nɪɲōl gɪ, nan kamɪɲ mɪhau mɪhau, yɪgwō nɪgan nɪbō u pen haga, “Aue!” ga. Hageia nɪɲnō, kaj hos pɪr ap apjaka. Bɪ kaj hos adō anɪbu asɪk mɪdeia u, nan magō nan skel lɪbal rō skel ap udōl mɪdeia.

6 Manō ap, nan kamɪɲ mɪhau mɪhau mɪdeila an au nɪbō hagōm, bɪ kaj hos pɪr adō asɪk mɪdeia u nɪp haga, “Kɪyō kub

aunab rō, mani kɪd aɪɪ damōm, nan iru raumɪdal rō rauagnabōl. Wid magō cōg* aɪɪ ap raunɪg, mani pe nɪn aɪɪ ap uɪpal rō nōp rauōl; pen bali magō cōg mɪhau nɪgan raunɪg, u rō nōp mani pe nɪn aɪɪ ap uɪpal rō nōp rauōl. Pen olip wel u abe, nɪg wain u abe pōr raubal rō rauōl!” a ga.

7 Pen Sipsip Pi u, nagɪ adɪɲ yɪgwō mɪlō nɪbō u ud ju hubɪkō nɪɲōl gɪ, nan kamɪɲ mɪhau mɪhau, yɪgwō mɪlō nɪbō u pen haga, “Aue!” ga.

8 Hageia nɪɲnō, kaj hos he pakōp ap apjaka. Bɪ kaj hos adō anɪbu asɪk mɪdeia u, hib nɪpe Umeb; pen bɪ nɪpe aip hain aueia u, hib nɪpe Wip Ana Ram. God gō me, bɪ anɪb mɪhau adō ke ke gɪlō, nɪbi bɪ ram mɪnōɲ gau iru nōp umōl rō la. Rɪmnap pen pen alōm umnabōl, rɪmnap kɪyō kub auō umnabōl, rɪmnap mɪɪa nan gau gō umnabōl, rɪmnap kain hapeb nan hauɪ gau hau lɪlō umnabōl. Anɪg gōl um damōm me, nɪbi bɪ mɪnōɲ nabōɲ il i mɪdpal iru nōp rō umnabōl, pen iru nōp yabɪl mɪdeinabōl. *

9 Pen Sipsip Pi u, nagɪ adɪɲ mamɪd u ud ju hubɪkō nɪɲōl gɪ, nɪɲnō, God nɪp nan sabe gep bɪd mo u, nɪbi bɪ God Manō nɪɲ udōm, pɪɪnɪɲ gagōm, nɪbi bɪ gau kalɪp hag nōm, Krais nɪbi bɪ nɪpe mɪdpun waiō haglō, kalɪp al pak lɪla ana kale gau mɪdeila.

10 Kale wɪɪ kub alōm hagla, “God Bɪ Kub klō yabɪl. Ne Bɪ Uɪ. Ne nɪɲō yabɪl adō u nōp gɪpan! Pen nɪn aigegō rō mɪdmōn, nɪbi bɪ ram mɪnōɲ il yan, hanɪp al pak lɪla gau kalɪp manō kub gɪmōn, ilōn nɪnabōn?” ō gɪla.

11 Anɪg haglō nɪɲōl gɪ, ejol gau kalɪp waiɪɲ rud mɪlō ke ke nōl gɪ hagla, “Sōl mɪdōp; abad mɪdaimim. Namam naɪɪn kalōp aip God nɪp wōg gɪ nɪɪbal gau, rɪmnap halō al pak lōl me, God wō ral la naba u arō, hagabim rō gɪnab,” a gɪla. *

12 Pen Sipsip Pi u, nagɪ adɪɲ kagoɪ jɪɲ u ud ju hubɪkō nɪɲōl gɪ, nɪɲnō, munmon kub yabɪl u udō nɪɲōl gɪ, sɪdō u, wadɪ asōl mab inōm pɪr gōp rō u gō, rakɪn u bōɲ nōp hagape mɪdōp rō aɪɪ yabɪl la. *

13 Gapɪ gau, pɪnōm klō udōm kia magō po gagōp gau gu lugōp rō u ju luga. *

14 Pen kumi kabō adō lanɲ, hanai ral lɪbal u rō ga. Ram mɪnōɲ ilō gau abe, ram mɪnōɲ nɪg rɪb gɪgabō ga gau abe, mɪdmɪdal ka u arō gōm, lɪɪ gɪ ke ke arla. *

15 Anɪg gō nɪɲōl gɪ, kinɲ ram mɪnōɲ ke ke gau, kin nɪ pro kale gau, bɪ kub ami bɪ abad mɪdeila gau, nɪbi bɪ gep yabɪl gau, nɪbi bɪ hib mɪdeia gau, nɪbi bɪ rau dam lɪlō nagɪ wōg geila gau, nɪbi bɪ gasɪ ke nɪɲōm wōg

* 6:1: Rep 4:6; 5:1 * 6:2: Sek 1:8; 6:1-6 * 6:6: Grik manō koiniks a gōp u, lida aɪɪ ap nōp rō. * 6:8: Jer 15:1-3; Esi 5:12,17; 14:21 * 6:11: Rep 7:9,13; 19:14 * 6:12: Mad 24:29; Ap 2:20; Rep 8:12; 11:13; 16:18 * 6:13: Ais 34:4
* 6:14: Rep 16:20 * 6:15: Ais 2:10,19,21

geila gau, magõrhalõ, pifinij gi amõm kabõ migan, m+nõnj migan gau pi gi m+deila. *

¹⁶⁻¹⁷ Pi gi m+dõm hagla, "B+ sea kinj adõ asik m+dõp u abe, Sipsip Pi u abe hanip ilõn kub ñ+nabil ñ+n hain pör hagpun u hadõ auõp u me, hon m+dagaiun. Kabõ juõm aka ram m+nõnj ilõ kub gai i pa jõ gi apõm, hanip bõnj nõp pasa gö, B+ sea kinj asik m+dõp u hanip n+ñagnim; Sipsip Pi hanip manõ kub hagõm pen ilõn kub ñagnim," a gila. *

7

Isrel n+bi b+ iru nõp God kliñ nipe udla

¹ Pen kuõyanj u n+ñnõ, ejol m+hau m+hau ram m+nõnj gof m+hau m+hau ke ke urak m+dõm, p+nõm m+hau m+hau udõl m+dõm, m+nõnj nabõnj, ñig solwara, mab gau, najj gagnim, a gõm, nabõnj kale ke aña aña udõl gi m+deila. *

² Pen yad n+ñnõ, ejol ap s+dõ l+m göp gau n+ibõ, God B+ Pör Kam+ñ M+dõp nan kliñ rik lep nipe u damõn, ejol m+hau m+hau God hagõ sõl ram m+nõnj ñig solwara gi najj ginig gaila an+ib gau kalip haga,

³ "Pidõnj gim! N+bi b+ God hon nip wõg gi ñibal gau kliñ nipe u nable kale lanj r+ikaiun; hainõ p+nõm yube, amõm ram m+nõnj, ñig solwara, mab nan gau gi najj ginim," a ga. *

⁴ Pen manõ ap hagla n+ñnõ, n+bi b+ God kliñ nipe nable lanj r+ikla an+ib gau, Isrel n+bi b+ i ke ke gau j+m ñ+la u wan hadred podi po dausan (144,000). *

⁵ N+bi b+ an+ib gau, Juda iñ u kale 12,000; Ruben iñ u kale 12,000;

Gad iñ u kale 12,000;

⁶ Asa iñ u kale 12,000;

Napdalai iñ u kale 12,000;

Manasa iñ u kale 12,000;

⁷ Simion iñ u kale 12,000;

Lipai iñ u kale 12,000;

Isaka iñ u kale 12,000;

⁸ Sebyulan iñ u kale 12,000;

Josep iñ u kale 12,000;

Benjamin iñ u kale 12,000,

u me, j+m ñ+la u wan hadred podi po dausan me u.

⁹ Pen manõ kal+ kliñ rikpin an+bu nabõnj n+ñ damem, kauyanj u nabõnj n+ñem n+ñnõ, B+ sea kinj asika u abe, Sipsip Pi u abe m+dlõ n+ñjõl gi, n+bi b+ iru nõp amgõ ilõ adõ kale au urak m+deila. N+bi b+ an+ib gau, ram m+nõnj ke ke la rõ, i ke ke la rõ, hañ ke ke la rõ, manõ yab+ ke ke la rõ, gau n+ibõ gau n+ibõ apõm m+deila. N+bi b+ wõ ralep

rõ m+dageia an+ib gau, magõrhalõ wañj rud nõp yimõm, galon uñan ud m+dõl gi,

¹⁰ God hib nipe haglõ adõ arõ n+ñjõl gi, w+ñ kub hagõm hagla,

"God hon sea kinj b+s göp u abe,

Sipsip Pi u abe hanip nan a g+iml gi aij g+lõ u me,

kam+ñ arnabun," a gila. *

¹¹ Ejol gau magõrhalõ B+ sea kinj asik m+deia u abe, b+ manõ ud as+kep gau abe, nan kam+ñ m+hau m+hau gau abe, kalip b+g g+gabõ gi m+deila. Kale ap lug kugom yimõm, ubõr yihõnj gõm, God hib nipe u dap ranõm,

¹² hagla,

"N+ñjõ yab+!

God hon hib ke halõ m+dõp, a gun,

hib nipe hagno adõ arañ.

Nipe mailõ aij ke halõ m+dõp, a gun,

hib nipe hagno adõ arañ.

Nipe gas+ aij ke yab+ m+dõp, a gun,

hib nipe hagno adõ arañ.

Nipe ga u, nip aij yab+, a gun,

hib nipe hagno adõ arañ.

Nipe aij ke yab+ m+dõp, a gun,

hib nipe hagno adõ arañ.

Nipe nan n+hõn ginam a ginab u, u nõp ginab, a gun,

hib nipe hagno adõ arañ.

Nipe klõ ke yab+ m+dõp, a gun,

hib nipe hagno adõ arañ.

God hon hib nipe u pör pör nõp hagno adõ arañ.

N+ñjõ yab+!" a gila. *

Kuõyanj ilõn udagnabõl

¹³ Pen b+ kub manõ ud as+kep an+ib gau b+ ap, y+ñ hag n+ñjõm haga, "N+bi b+ wañj rud l+bal an+ib gau an? Pen kale gai n+ibõ aubal?" õ ga.

¹⁴ Hageia hagnõ, "B+ kub. Yad n+ñagnin; pen ne n+ñban," a g+nõ. An+g hagnõ, y+ñ haga, "N+bi b+ gai i kalip marõ ñ+lõ, b+slam yab+ m+dõm kam+ñ aubal. Pen kale Sipsip Pi hagape nipe u udõm, wañj kale gau uñ ma+ g+lõ, rud göp. *

¹⁵ An+ib u me,

"Kale God sea kinj iñ anj au m+dõl gi, s+dõ anj, sibõn yanj,

sabe gep ram raul migan nipe u wõg nipe göl gi, g+pal.

B+ sea kinj b+s gi m+dõp u

kalip abad m+id aij yab+ ginab. *

¹⁶ Kalip kiyõ kuõyanj gagnab, ñig nan kuõyanj gagnab,

s+dõ kal kuõyanj n+ñjõm ilõn gagnab. *

¹⁷ N+hõn gin+g; Sipsip Pi sea kinj anj au m+dõp u,

* 6:16-17: Joe 2:11; Mal 3:2; Luk 23:30

* 7:1: Jer 49:36; Dan 7:2

* 7:3: Esi 9:4,6; Rep 9:4

* 7:4: Rep 14:1,3

* 7:10: Rep 4:10

* 7:12: Rep 5:12

* 7:14: Dan 12:1; Mad 24:21

* 7:15: Ais 49:10

* 7:16: Sam 23:2; Ais

25:8; Rep 21:4

sipsip abadep bi kale midöm,
kalip ul gi nig ilam junab gau arö,
nig kamij magö ñeb u ñij naböl.
Pen God nipe mitöñ nig kale u
magöñhalö wik gi yunab," a ga.

8

Sipsip Pi u nagı mudun jıñ u hubıka

¹ Pen Sipsip Pi u nagı mudun jıñ u hubıka
nıñöm kumi kabö adö lanj au manö ap
hagagöm, yöp magö ap magöñhalö agamıj
yıharıñ mıdeia.

² Pen mıdem, ejol unbö mudun jıñ God
amgö ilö adö au urak mıdpal gau nıññö.
Ejol anıbu gau añij magö ke ke udla.

³⁻⁴ Pen ejol ap rin aij kabö gol udöm gıla
ap udöl mıdeia. Nıpe pen amöm, God nıp
sabe gıpal bıd adö goł au gılanj urak mıdeia.
Nıp nan laulö in hañij aij auöp u iru nöp
ñıla. God nıp nan sabe gep bıd kabö gol
udöm gıla u sea kınj adö au mıdeia nıñöm
ejol anıbu, nan hañij aij anıbu ud God nıbi
bi nıpe nıp sabe gıla manö u aip ul mañ
göm, bıd adö au ud magum gi dap lauö
nıñöl gi, hadu anıbu in ap ran ara. *

⁵ Pen rin aij anıbu udöm, mab mıñan
God nıp nan sabe gep bıd adö lanj ineia gau
ud rin mıgan yanj löm, ud mınönj naböñ
il yanj yua nıñöm rımu hagöl gi, gıgabö göl
aram mılö bö arö nıñöl gi, añım añım udöl
gi, munmon uda. *

Ejol añij magö gau pu gıñig geila

⁶ Magö anıbu, ejol unbö mudun jıñ añij
magö ud mıdeila gau, ud dap ranöm pu
gıñig geila.

⁷ Ejol nöd u, añij magö nıpe u pu gö, möñ
gapı magö u abe, mab mıñan u abe, hagape
ul mañi göl gi, mınönj naböñ il yanj hoñ yua.
Anıg gö, mınönj naböñ il i naböñ mıñau
nıganj rö hagöm, naböñ mıñöp mıdailö,
naböñ añi ap, mab, nan ulan kamıñ kamıñ
urak mıdeia gau, magöñhalö in habık ñıñ
ara. *

⁸ Pen ejol yıgwö anj nıbö u, añij magö
nıpe u pu gö, ram mınönj ilö kub yabıl mab
rö ineia ap, ñig solwara anj au ud yua. Anıg
gö, ñig solwara au naböñ mıñau nıganj rö
hagöm, naböñ mıñöp mıdailö, naböñ añi
ap ñig solwara magöñhalö hagape la.

⁹ Pen kabsal nan ñig solwara mıdeila
gau, naböñ mıñau nıganj rö hagöm, naböñ
mıñöp mıdailö, naböñ añi ap magöñhalö
um hakla. Nıg magıb ñig solwara au
mıdeila gau naböñ mıñau nıganj rö hagöm,
naböñ mıñöp mıdailö, naböñ añi ap böñ
nöp pa jö ma jö göm pıral ara.

¹⁰ Pen ejol yıgwö nıganj nıbö u, añij magö
nıpe u pu gö, gapı pagın kub mab mıñönj
rö apöm, kumi kabö adö lanj nıbö bıg jua.
Anıg gö, ñig rıbö gau abe, ñig ilam gau
abe naböñ mıñau nıganj rö hagöm, naböñ
mıñöp mıdailö, naböñ añi ap gi naij ga.

¹¹ Gapı anıbu hib nıpe, "Marasın Ası".
Nıbi bi iru yabıl nöp, ñig gi naij ga anıb
gau nıñöm umla. *

¹² Pen ejol yıgwö mılö u, añij magö
nıpe u pu gö, sıdö, rakın, gapı gau hadu
rö patu göm, mailö aij pör göp rö gaga.
Sıdö u, naböñ mıñau nıganj rö hagöm,
naböñ mıñöp mıdailö, naböñ añi ap gi
naij ga. Rakın u, naböñ mıñau nıganj rö
hagöm, naböñ mıñöp mıdailö, naböñ añi
ap gi naij ga. Gapı gau, naböñ mıñau
nıganj rö hagöm, naböñ mıñöp mıdailö,
naböñ añi ap gi naij ga. Sıdö mailö magö
u, naböñ mıñau nıganj rö hagöm, naböñ
mıñöp mıdailö, naböñ añi ap sıdö mailö
gaga. Sıb anj yanj magö u, naböñ mıñau
nıganj rö hagöm, naböñ mıñöp mıdailö,
naböñ añi ap rakın mailö gaga. *

¹³ Pen yad anıg göl nıñ mıd nıñöl gem
nıññö, yaur du ap kumi kabö anj aulık u gi
ajöl göm, manö kub rö hagöm haga, "Ake!
Ake! Naij yabıl gıñig gab. Ejol rımnap halö
añij magö kale pu gıñig gaböl. Ejol mıñau
nıganj anıbu gau añij magö kale gau pu gılö,
nıbi bi mınönj naböñ adö il i mıdpal gau
kalıp naij yabıl gıñab!" a ga. *

9

Ejol mamıd u añij magö nıpe u pu ga

¹ Ejol mamıd u, añij magö nıpe u pu ga
nıñöm, yad nıññö, gapı kumi kabö adö lanj
nıbö bıg ju mınönj naböñ il yanj ap lug gi
mıdeia. Pen gapı anıbu nıp ki rib ulöm
mıgan mauñı juaga u ñeila. *

² Gapı anıbu ki rib u udöm, ulöm mıgan
mauñı juaga ajön u hiıkö, hadu kub yabıl
ap ranöm, sıdö u gö patu göm, sıbön aua. *

³ Anıg gö, jon habladıñ gau, hadu anj anıb
gau nıbö gi dam mınönj naböñ adö yanj löm,
God nıpe gö, rırabö gau nıbi bi bıg ilön
ñınab rö gıñig geila.

⁴ God nıpe jon habladıñ anıbu gau kalıp
haga, "Nan ulan, mab ulan, nan nıñön
nıñön mınönj naböñ il yanj rannım gau, gi
naij gıgımım; nıbi bi kılñ yad u nable kale
lanj mıdagöp gau nöp gi naij gıgımım," a ga.
*

⁵ God haga anıbu, jon habladıñ gau nıbi
bi kalıp böñ nöp al pak lö umöl rö laga;
yıharıñ rakın unbö mamıd u ilön naij unbö

* **8:3-4:** Rep 5:8; Eks 30:1-3 * **8:5:** Lep 16:12; Eks 19:16-19; Rep 11:19; 16:18 * **8:7:** Eks 9:23-26; Esi 38:22; Joe 2:30

* **8:11:** Jer 9:15 * **8:12:** Esi 32:7; Rep 6:12-13 * **8:13:** Rep 9:12; 11:14 * **9:1:** Rep 20:1 * **9:2:** Jen 19:28; Joe

2:2,10; Eks 10:12-15 * **9:4:** Rep 7:3

ke kalip ñöl rö la. Kalip ilön ñinaböl anibu, rirabö gau nibi bi big ilön ñinab rö ñinab.

⁶ Ñin aq anibu, nibi bi anib gau umnabun, a göm, niñjaböl u pen umeb adan ramö ap midageinab. *

⁷ Jon habladinj anib gau, bi kaj hos dam pen pen alnig, nan klö libal rö gau li mdeila. Nab+c cög kale adö lan usajil bad kabö gol udöm gila gau rö rol gila. Mulu majman kale gau nibi bi rö la. *

⁸ Nab+c umagö kale gau, nibi nab+c umagö rö la. Pen meg kale gau, kain hapeb, laiön a gipal u, meg rö la. *

⁹ Pabñ gau, ain sior rö u lila. Pen iru nöp auan pakeila u me, kaj hos iru nöp gadal badal gau iru nöp tip gi dam pen pen alnig amöm, gi gu göp rö u haga. *

¹⁰ Himgan adinj mñj, rirabö amñ nibi bi hauö ilön göp rö u la. God gö, rakñ unbö mamñd u, nibi bi gau kalip ilön ke naj yabñ ñöl gi mdeinaböl.

¹¹ Jon habladinj anib gau kin kale, ejol udöm migan mauñ juaga abad midöp ejol anibu me. Hibru manö hagöm, hib nipe Abadon a gimadal pen Grik manö hagöm, Apolyon a gimadal. *

¹² Anib u, mñjör kub nöd u hadö pis göp pen mñjör kub mihöp midöp.

Ejol kagol jñj u alñj magö nipe u pu ga

¹³ Pen ejol kagol jñj u, alñj magö nipe pu ga niñjöm yad niñjöö, manö ap auaiabid kabö gol udöm gila adö au, kom mihau mihau midmidöp anib au nibö. Bid anibu God amgö ilö au gilañ mdeia.

¹⁴ Manö anibu ejol kagol jñj alñj magö ud mdeia u nip haga, "Ejol mihau mihau nagñ adik lilo, ñig kub yabñ Yupredis gol au midpal gau, hubik yumön," a ga.

¹⁵ God ejol mihau mihau anib gau kalip nöd hag lö, mñ anibu nöp, rakñ anibu nöp, ñin anibu nöp, magö anibu nöp abad midmidal u me, ñin anibu hadö aua rö, nibi bi mñnöh naböñ il i iru nöp al pak lö, a göm, hubik yua. Nibi bi mñnöh naböñ adö il i midpal gau magöñhalö naböñ mihau nigan rö hagöm, naböñ mihöp midailö, naböñ añi ap al pak lñig arla. *

¹⁶ Pen yip hagla niñjöö, ami bi kaj hos adö asiköm nibi bi pen pen al pak lñig arla gau du hadred mñön (200,000,000) mdeila.

¹⁷ Pen yad niñjöö, kaj hos kale gau abe, bi hos adö asikla gau abe kapa sior ymla gau, rimnap mab mñtan añ rö ga, rimnap kabö mu "sapaia" a gipal u rö ga, rimnap kabö uhaññ "salpa" a gipal u rö ga. Kaj hos nab+c gau, laiön nab+c rö la. Meg migan

kale lan nibö mab mñtan abe, hadu abe, nan salpa haññ naji asñ yabñ u abe aua.

¹⁸ Meg migan kale lan nibö mab mñtan abe, hadu abe, nan salpa haññ naji asñ yabñ u abe apöm gö, nibi bi iru nöp um hakla. Nibi bi mñnöh naböñ adö il i midpal gau magöñhalö naböñ mihau nigan rö hagöm, naböñ mihöp midailö, naböñ añi ap umla.

¹⁹ Kaj hos anib gau klö kale u mdeia maj migan kale abe, amñ adñj mñj kale abe. Amñ kale gau, hainjo nab+c rö la u me, nibi bi gau kalip gi naji göl rö la.

²⁰ Pen nan naji anib gau gö, nibi bi iru nöp um hakla u, nibi bi mdeila gau ga anibu niñjöm, niñhön gñig kabö mab nan gau udun ñimagoñ hon ke nöp nan piral gi libun a göm, arö gagla. Niñhön gñig nan si nan naji gipun a göm, arö gagla. Pen nan yharññ gau, nan amgö niñjagmidöp gau, nan manö niñjagmidöp gau, nan adan ajagmidöp gau, nan kabö gol, silpa, bras, kabö, mab udöm gila gau nöp sabe gun a göm, kijaki aiön pi nan naji gau kalip nöp sabe gun a göm, gi mdeila. *

²¹ Pen wip alöm, kuj göm, nibi bi si si göm, nan si udöm, gilo arö niñjöl gi, niñhön gñig anig gabun, a göm, arö gagla.

10

Ejol ap Jon nip köp ñö ñiña

¹ Pen naböñ niñj damem niñjöö, ejol klö yabñ unbö ke ap kumi kabö adö lan nibö auajip. Ejol anibu nip kumi rud ap wam wam gö niñjöl gi, siböñ nab+c nipe pñal gñgabö göm, mulu adñj nipe u sñdö rö mailö göm, ma kid nipe u mab inöm mñtan göp rö u ga.

² Nipe kumi kabö adö lan nibö apöm, ma yñjig kid u ñig solwara adö u rauöm, ma sñdagö kid u mñnöh adö u raua. Köp pro bad ap pñai udöl gi mdeia.

³ Pen nipe kaj laiön manö kub hagöp rö u hagö, rñmu unbö mudun jñj u manö kub hagöm manö rimnap pen haga.

⁴ Manö haga anibu kalñ klññ riknam, a gñöö, manö ap kumi kabö adö lan nibö haga, "Manö anibu halö kalñ klññ rikagmön; manö anibu pi göl midan," a ga. *

⁵ Pen ejol ma böñ lap u ñig solwara adö u rauöm, böñ lap u mñnöh adö u rauöm mdeia niñjöö, ñin yñjig kid nipe u dap ranöm, God ram mñnöh adö lan au yama. *

⁶ Anig göm, God pör nöp pör nöp kamñj midöp u, kumi kabö adö lan nan gau magöñhalö gi la u, mñnöh naböñ nan gau

* 9:6: Job 3:21; Jer 8:3 * 9:7: Joe 2:4 * 9:8: Joe 1:6 * 9:9: Joe 2:5 * 9:11: Hibru manö Abadon abe, Grik manö Apolyon abe, manö il u "Bi nibi bi al pak lep." * 9:15: Rep 8:7-12 * 9:20: Rep 16:9,11; Sam 115:4-7; 135:15-17; Dan 5:23 * 10:4: Dan 12:4,9 * 10:5: Dud 32:40; Dan 12:7

magöñhalö gî la u, ñîg solwara nan gau magöñhalö gî la u, God nîñjō anîbu mîdōp rō nîñjō yabîl hagabin a gōm haga, “God mîñî rapîñ mîdagnab!

7 Pen ejol mudun jîñ u aîñ magō nîpe pu gîñîg gîñab ñîñ anîbu nōp, God nîpe manō hagep bî nîp wōg gîla gau kalîp haga rō nōp, manō nîpe pi gōl mîdōp u uri gîñab,” a ga. *

8 Pen manō kumi kabō adō lañ nîbō nōd nîññō u, yîp kauyan hagōm haga, “Ejol ma bōñ lap u ñîg solwara adō rauōm, bōñ lap u mîññōñ adō rauōm mîdōp u nîp ammōñ hagō, kōp pro pîlai ud mîdōp u, nōp ñîñîm,” a ga.

9 Anîg hageia, ejol mîdeia u amem, yîp kōp pro yagol u ñî, a gîñō, yîp ñōl gî haga, “Ud ñōñ. Nîñjō, meg mîgan ne u bom ñîg dō kal gōp rō gîñab u pen mudun añ yan amōm, asî gîñab,” a ga. *

10 Hageia, kōp pro anîbu udem ñîññō, bom ñîg dō kal rō ga u pen ñîñ pa bo yunō, mudun añ yan amōm asî ga.

11 Pen yîp haga, “Nîbi bî ram mîññōñ ke ke gau iru nōp, hañ ke ke gau iru nōp, manō yabîl ke ke gau iru nōp, kîñ ram mîññōñ gau abad mîdpal ke ke gau iru nōp, hainō kalîp nîhōn nîhōn gîñab u, God manō u kauyan hag ñîmōn,” a ga.

11

Bî God manō hag ñeb mîhau

1 Pen yîp ur mîlō nan lî nîñbal ap ñōl gî hagla, “Am God sabe gep ram u lî nîñmōn, God nîp nan sabe gîpal bîd adō u lî nîñmōn, gîmōn. Nîbi bî God sabe gep ram raul mîgan apōm nîp sabe gîñabōl gau u rō nōp, wō ral nîñmōn. *

2 Pen Juda nîbi bî wasō gau, pōr apōm waryō hōñ añ yan mîdpal rō, ka anîbu halō lî nîñagmōn. Nîhōn gîñîg: kale nōp daun kub u† Jerusalem najî gōl gî mîdlō mîdlō, rakîñ unbō ñîñ juōl mîhōp ado gî da yîgwō añ nîbō (42) arnab. *

3 Yad pen, bî manō yad hag ñeb mîhōp hag yunō, yîharîñ wadî asōl rō gau yîmōm, manō yad hag ñî aîlō, ñîñ wan dausan du hadred sikisdi (1260) arnab,” a ga.

4 Bî God manō hagep anîb mîhau, Bî Kub mîññōñ nabōñ îl î abad mîdōp u, amgō îlō nîpe au mîdpil. Kale mab olip ur mîhau, lam mîhau me. *

5 Pen nîbi bî rîmnap kalîp mîhōñ gî najî gîñîg gîlō, mab mîñîñ meg mîgan kale u nîbō apōm, kalîp in haknab. Kalîp mîhōñ

gî najî gîñabōl nîbi bî gau, kalîp anîg unbō rō nōp gîñab. *

6 God kalîp mîhōñ klō nîpe ñō, manō hagep wōg nîpe gî damōl gî, mōñ alagan, a gîlō, alagnab; ñîg gau hagape lañ, a gîlō, hagape lîñab; nîbi bî gau kalîp marō nîhōn nîhōn gau gan, a gîlō, gîñab. ñîñ aîgeg anîg gîñîm a gîñabil u, anîg unbō rō nōp gîñab. *

7 Pen God manō u hag ñî dammil, nabōñ hag haklō, nan hapeb ulōm mîgan mauñîñ juaga yan nîbō aunan u, kalîp mîhōñ aip pen pen gî damōm, bōñ nōp al pak lō umnabil. *

8 Wîp he mîlō anîb mîhau mîdeinabil daun kub yabîl u lor añ au. Daun kub yabîl anîbu me, Bî Kub u nîp mab kros ba lañ al pak lîla. Pen daun kub yabîl anîbu hib ap Sodom, hib ap Ijîp, a gîpal. *

9 Pen nîbi bî ram mîññōñ gau ke ke mîdpal gau, îl ke ke mîdpal gau, manō ke ke hagpal gau, hañ ke ke la gau, kalîp mîhōñ nîñjōl gî nōp mîdōm, wîp he mîlō anîb mîhau dam rîgōl gagmîm, a gîlō, umnabil ñîñ adîñ u rîkōm, ñîñ mîhau nîgan halō kuō au nōp mîdlō nîñjōl gî, nîbi bî anîb gau wîp he mîlō anîb mîhau nîñ sîsî gîñabōl.

10 Bî God manō hagep anîb mîhau, nîbi bî mîññōñ nabōñ adō îl î mîdpal kalîp mîñjōr kub ñî mîdmîdil rō, pen paj hagōm, nan kub ñîñjōl gî, nan aîj pen ñō pen ñō gîñabōl.

11 Pen ñîñ adîñ u abe, ñîñ mîhau nîgan abe, wîp he mîlō anîb mîhau gau mîdaîlō pen God nîpe ake bad ap yuō añ kalîp yan arō uraknîl nanōl mîdaîlō. Anîg ga nîñjōm, nîbi bî nîñeila gau kalîp anîñîñ yabîl ga. *

12 Pen bî God manō hagep anîb mîhau nîñlō, manō kub ap kumi kabō adō lañ nîbō, “Kale auîl!” a ga. Nîbi bî kaua† maua† kale mîhōñ gau nîñ mîdlō nîñjōl gî, kumi rud ap kalîp wam wam gî udō, God ram mîññōñ kumi kabō adō lañ au arlō. *

13 Pen magō anîbu nōp, munmon kub yabîl udōm, daun kub anîbu nabōñ unbō sîduñ lañ rō hagōm, nabōñ unbō aîjîp u mîdeila nîñjōm nabōñ aîñ ap pa jō ma jō gō, nîbi bî sepen dausan um hakla. Pen nîbi bî mîdeila gau, nan ga anîbu nîñjōm pîñîñ gōm, God ram mîññōñ kumi kabō adō lañ au mîdōp u nîp hib haglō adō ara. *

14 Pen nîñîm! Mîñjōr kub yîgwō añ nîbō u hadō pîs gōp, pen mîñî mîñjōr kub yîgwō nîgan nîbō u sōl gîñîg gab. *

Ejol mudun jîñ u aîñ magō nîpe pu ga

* 10:7: Emo 3:7 * 10:9: Esi 2:8; 3:1-3 * 11:1: Esi 40:3; Sek 2:1-2 * 11:2: Luk 21:24; Rep 13:5 * 11:4: Sek 4:3,11-14 * 11:5: 2Sa 22:9; Sam 97:3 * 11:6: 1Ki 17:1; Eks 7:17-20; 1Sa 4:8 * 11:7: Dan 7:21; Rep 12:17; 13:7; 17:8 * 11:8: Luk 13:34 * 11:11: Esi 37:5,10 * 11:12: 2Ki 2:11 * 11:13: Rep 6:12; 16:18 * 11:14: Rep 9:12

¹⁵ Magö an'bu nöp ejol mudun j'ij u, a'ij magö n'pe u pu gö n'ijöl g'i, manö ap kumi kabö adö laj n'ibö hagöm haga, "Uri B'i Kub hon u, Kraiss n'pe u aip, ram m'inöj gau magöjhalö pör nöp pör nöp abad m'idnab," a ga. *

¹⁶ Pen b'i kub manö ud as'ikep n'in juöl a'ij ap ado g'i da y'igwö m'ilö u (24), sea kinj adö kale u God amgö ilö n'pe as'ik m'ideila gau, kugom y'imöm ubör y'ihöj göm, God n'ip sabe göl g'i hagla,

¹⁷ "God, ne B'i Kub klö ke yab'ij u!
Nöd m'idm'idan, m'ini m'idep nöp m'idpan!

B'i klö unbö ke yab'ij pör m'idpan rö, m'ini n'ibi b'i ram m'inöj gau magöjhalö Kinj kale m'idpan u rö, nöp aij yab'ij gabun!

¹⁸ N'ibi b'i ram m'inöj gau n'ibö nöp n'ijöm, kal yab'ij jula.

Pen m'ini ne kal juep n'in u hadö auöp. M'ini n'ibi b'i umla gau kal'ip manö kub hagep n'in u hadö auöp.

M'ini n'ibi b'i nöp wög göm, manö ne hag n'ibal gau abe, n'ibi b'i manö aij ne n'ij udöm, hib ne n'ijöm ana udpal gau abe, n'ibi b'i hib halö m'idpal aka ramö gau m'idpal gau magöjhalö, nan aij kal'ip pen n'itabön, n'in u hadö auöp.

Pen n'ibi b'i halöwalö göm, n'ibi b'i r'mnap kal'ip al pak l'ibal gau, kal'ip pen u rö nöp al pak l'itabön, n'in u hadö auöp," a g'ila. *

¹⁹ An'ig haglö n'ijöl g'i, God sabe gep ram kumi kabö adö laj au m'idöp u m'igan hi'köm, God Manö m'ideia kes magö u waiö la n'ijö. Magö an'bu nöp a'ijm a'ijm udöm, r'imu hagöm, gu kub yab'ij u hagöm, munmon udöm, möj gap' magö kub yab'ij paköm, ga. *

12

N'ibi u abe re ub'ij kub u abe

¹ Pen naböj n'ij damem n'ijö, nan ke hain n'ibö kub ap kumi kabö a'ij aulik ga. N'ibi ap s'idö wa'ij rö löm, ma n'pe rak'in adö au löm, gap' unbö m'igan laj u, kwin rol g'ipal rö usaj'ij bad n'pe nab'ic adö laj lö m'ideia.

² Pen n'pe n'ij painaj r'ikn'ig, n'ij painaj n'ijö n'ijöl g'i, wög paköm gaia. *

³ Nan ke hain n'ibö ap halö, kumi kabö a'ij aulik waiö la n'ijö. Re ub'ij hagape halö kub yab'ij unbö ke ap m'ideia. Nab'ic cög

n'pe unbö mudun j'ij löm, kom n'pe unbö s'idun laj löm, kinj rol g'ipal usaj'ij bad gau, nab'ic cög adö n'pe ke ke löm m'ideia. *

⁴ Re ub'ij kub an'bu, am'in n'pe u gap' kumi kabö adö laj gau pakö, iru nöp b'ig ju m'inöj naböj il i ju luga. An'ib u, gap' magöjhalö m'ideila gau naböj m'ihu n'igan rö hagöm, naböj m'ihöp m'idailö, naböj a'ij ap b'ig ju yua. Pen n'pe n'ibi n'ij painaj yag daun'ig geia u, yag dauö n'ij'in, a göm, apöm abad m'ideia. *

⁵ Pen n'ibi an'bu n'ij ap yag daua. N'ij an'bu n'pe ain ur m'ilö udöm, n'ibi b'i ram m'inöj gau magöjhalö abad m'ideinab. Pen n'ibi u n'ij an'bu n'ij yag dauö, ejol ap n'ij an'bu p'ij g'ij udöm, dam God n'pe sea kinj n'pe kumi kabö adö laj m'idöp au ud ara. *

⁶ God n'ibi an'bu n'ij ka ap g'ij lö, p'ij'ij g'ij an'ib gau amöm, an'ib gau nöp m'idö n'ijöl g'ij, God n'ip nan magö n'öl g'ij abad m'ideinab n'in wan dausan du hadred sikisdi (1260) arnab.

⁷ Pen kumi kabö adö laj au, ejol kub Maikel ejol n'pe gau udöm amöm, re ub'ij kub an'bu yam n'pe gau aip pen pen göm g'ij damöm me, *

⁸⁻⁹ re ub'ij kub u yam n'pe gau halö, kumi kabö adö laj n'ibö al r'id'ik yuöm böj nöp m'inöj naböj il i yula. Re hadame dagol gau m'ideia, re an'bu k'ijaki aka Seden a g'ipal u, n'pe nöp n'ibi b'i ram m'inöj gau gau magöjhalö kal'ip manö pir alö, manö piral n'pe u n'ijla. *

¹⁰ Pen manö kub ap kumi kabö adö laj au n'ibö hagöm haga, "M'ini God n'pe n'ibi b'i gau ud kam'ij yunab.

M'ini God n'pe klö n'pe udöm, n'ibi b'i ram m'inöj gau gau magöjhalö Kinj kub ke yab'ij m'ideinab.

M'ini God Kraiss n'pe u nöp, B'i Kub klö ke yab'ij m'idöm, n'ibi b'i ram m'inöj gau gau magöjhalö abad m'ideinab.

N'ijön g'in'ig: Seden n'pe God amgö ilö n'pe au m'idöm,

s'idö a'ij, s'ibön yan, a'ij mam hon gau nan si nan naj n'ijön n'ijön geila gau hagn'idöp u,

n'ij m'inöj naböj il yan ud yula. *

¹¹ Pen a'ij mam hon gau, Sipsip Pi hagape n'pe u abe, Kraiss manö n'ijö hag n'ijm'idal u abe gö, Seden n'ij mo kale gau l'ila.

N'ibi b'i n'pe nöp m'idpun, a göm, p'ij'ij gagöm,

* **11:15:** Eks 15:18; Sam 10:16; Dan 2:44; 7:14 * **11:18:** Sam 110:5; Ro 2:5; Rep 20:11-13; Sam 115:13 * **11:19:** Hib 9:4; Rep 8:5; 15:5; 16:21 * **12:2:** Mai 4:10 * **12:3:** Dan 7:7 * **12:4:** Dan 8:10 * **12:5:** Ais 7:14; 66:7; Sam 2:9; Rep 19:15 * **12:7:** Jud 9 * **12:8-9:** Jen 3:1,14; Luk 10:18; 22:31; Rep 20:2 * **12:10:** Job 1:11; Sek 3:1

hanɪp al pak lɪnɪg al pak lɔl, a gɪ gasɪ nɪŋla.

12 Anɪb u, kale kumi kabɔ adɔ lan au mɪɔpɪm gau, mɪŋ mɪŋ gɔl gɪ mɪɔaimim.

Pen kale mɪnɔŋ nabɔŋ abe, ŋɪg solwara u abe mɪɔpɪm gau, kalɔp mɔg nɪŋbin.

Nɪhɔn gɪnɪg: Seden nɪp kale mɪɔpɪm anɪb yan ud yulɔ,

ŋɪn nɪpe iru mɪɔɔɔp rɔ, kal yabɪɪ juɔp,” a ga. *

13 Pen re ubɪɪ kub anɪbu, yɪp mɪnɔŋ nabɔŋ adɔ iɪ u ud yubal, a gɔm, gasɪ u nɪŋɔm, nɪbi ŋɪ yag daua anɪbu nɪp rɪɔɔk gɪ yuaia pen,

14 God nɪbi anɪbu nɪp yaur du kub auan kub mɪhau lɪ ŋɔ, nɪpe u gɔm ram mɪnɔŋ kabɔ nɔp mɪɔɔp an au God ka nɪpe gɪ la anɪbu ara. Am anɪb gau mɪɔɔ nɪŋɔl gɪ, God nɪpe nɪp nan magɔ ŋɔl gɪ abad mɪɔɔ, mɪ mɪhau nɪgan rakɪn unbɔ kagol jɪŋ arnab. Re ubɪɪ u nɪbi u nɪp nan najɪ ap gɪnɪm rɔ lagnab. *

15 Pen re ubɪɪ u, ŋɪg ut rɔ fɪhak yunɔ nɪbi anɪbu nɪp ugal aran, a gɔm, fɪhaka u,

16 pen mɪnɔŋ u nɪbi anɪbu nɪp gɪ ŋɔ, ŋɪg re ubɪɪ ut rɔ fɪhak yua anɪbu mɪnɔŋ nabɔŋ mɪgan gau pa jɔ gɪ amɔm, ur ur gɔ ara.

17 Anɪg gɔ, re ubɪɪ u nɪbi anɪbu mulu kal yabɪɪ lugɔ, nɪbi u ŋɪ painan nɪpe gau, God Manɔ hagɔp rɔ gɔm, Jisas manɔ nɪŋɔ nɪpe nɪŋ udɔm hain gɔm nɪbi bɪ rɪmnap kalɪp hag ŋɪbal gau aip pen pen gɪnɪg ara. *

18 Pen re ubɪɪ u amɔm ŋɪg solwara gɔl au urak mɪɔeia.

13

Nan hapeb ap ŋɪg solwara an gau nɪbɔ apjaka

1 Mɪɔdem nɪŋnɔ, nan hapeb rɔ ap, ŋɪg solwara an gau nɪbɔ aueia. Nabɪc cɔg nɪpe unbɔ mudun jɪŋ lɔm, kom unbɔ sɪɔun lan lɔm, kɪŋ rol gɪpal usajɪ bad gau, kom adɪŋ ke ke lɔm mɪɔeia. Pen nabɪc nɪpe unbɔ mudun jɪŋ u, God nɪp hag juɔp hib najɪ rɪmnap aŋ aŋ kalɪ kɪɪŋ rɪk lɪlɔ mɪɔeia. *

2 Nan hapeb anɪbu, kain hapeb leped rɔ la u pen ma nɪpe gau kain hapeb bea ma rɔ la. Meg mɪgan nɪpe u, kain hapeb laiɔn meg mɪgan rɔ la. Pen re ubɪɪ u, kɔ nɪpe ke abe, kɪŋ kub ke yabɪɪ mɪɔeia klɔ u abe, nan hapeb anɪbu nɪp ŋa. *

3 Pen nan hapeb anɪbu nabɪc cɔg nɪpe ap, nɔɔ bɔŋ nɔp al pak lɪlɔ kɪha ga rɔ la u pen kuɔyan mɪlep ga. Anɪg gɔ, nɪbi bɪ mɪnɔŋ

nabɔŋ adɔ iɪ i gau gau magɔŋhalɔ gasɪ gasɪ lɔm, nan hapeb anɪbu nɪp hain gɪla. *

4 Pen re ubɪɪ anɪbu kɪŋ kub ke yabɪɪ mɪɔeia klɔ u nan hapeb anɪbu nɪp ŋa u me, nɪbi bɪ gau re ubɪɪ anɪbu nɪp hib haglɔ adɔ ara. Pen nan hapeb anɪbu abe kɪŋ kub ke yabɪɪ rɔ mɪɔɔp u, nɪbi bɪ rɪmnap nɪp aip pen pen gɔl rɔ lagɔp, a gɔm, nɪbi bɪ gau magɔŋhalɔ nan hapeb u, u rɔ nɔp hib nɪpe haglɔ adɔ ara.

5 Pen God nan hapeb anɪbu nɪp nɪɔebir arɔ gɔ, hib nɪpe ke hagɔ adɔ arɔ, God hib nɪpe manɔ najɪ hagɔm dap lugɔ, rakɪn unbɔ ŋɪn juɔl mɪhɔp adɔ gɪ da unbɔ yɪgwɔ an nɪbɔ u (42) ara. *

6 Nɪpe anɪg gɔm, God nɪp hag juɔm, hib nɪpe manɔ najɪ hagɔm, ram mɪnɔŋ nɪpe kumi kabɔ adɔ lan au hag juɔm, adɔ lan au nɪpe aip mɪɔpal gau kalɪp hag juɔm, ga.

7 Pen God nan hapeb anɪbu nɪp nɪɔebir arɔ gɔ, Krais nɪbi bɪ nɪpe gau aip pen pen gɔm, al juɔm, nɪbi bɪ gau magɔŋhalɔ, iɪ ke ke mɪɔpal rɔ, ram mɪnɔŋ ke ke mɪɔpal rɔ, manɔ yabɪɪ ke ke hagpal rɔ, haŋ ke ke lɔp rɔ, kalɪp magɔŋhalɔ abadɔl mɪɔeia. *

8 Nɪbi bɪ mɪnɔŋ nabɔŋ adɔ iɪ i gau gau magɔŋhalɔ rɔ, nan hapeb anɪbu hib nɪpe haglɔ adɔ arnab. Pen nɪbi bɪ au, ram mɪnɔŋ hadame dagol gau gɪ laga ŋɪn u, God nɪbi bɪ pɔr kamɪŋ nɔp mɪɔeinabɔl buk anɪb yan hib kale kalɪ kɪɪŋ rɪka gau nɔp, nan hapeb anɪbu hib nɪpe haglɔ adɔ aragnab. Buk anɪbu, Sipsip Pɪ al pak lɪlɔ uma u buk nɪpe me u. *

9 Kale nɪbi bɪ gasɪ rɪmɪɔ mɪɔɔainɪm gau manɔ anɪb i nɪŋɪm!

10 Nɪbi bɪ God nagɪ arɔl, a gɔm, nɪŋɔb gau, nagɪ arnabɔl.

Nɪbi bɪ ru mɪlɔ kɪɔ udɔm bɪnɪŋ gɪlɔ umɔl, a gɔm, nɪŋɔb gau,

ru mɪlɔ kɪɔ udɔm bɪnɪŋ gɪlɔ umnabɔl. Anɪg gɪnab rɔ, Krais nɪbi bɪ nɪpe gau ap lug pakagan, a gɔm, Krais manɔ aij u nɪŋ ud pɪɔɔŋ gɔm, hagɔp rɔ gɔm, Krais nɪp cɪg aij gɔl gɪ nɔp mɪɔaiɔl. *

Nan hapeb ap halɔ mɪnɔŋ nabɔŋ an gɪyan nɪbɔ apjaka

11 Pen kauyan nɪŋem nɪŋnɔ, nan hapeb rɔ ap halɔ mɪnɔŋ nabɔŋ an gɪyan nɪbɔ apjaka. Kom nɪpe mɪhau u, sipsip pɪ kom rɔ la u pen manɔ nɪpe u, re ubɪɪ rɔ haga.

12 Nɪpe nan hapeb nɔɔ nɪbɔ u nɪp wɔg gɪ ŋɔl gɪ, nɪbi bɪ ram mɪnɔŋ gau magɔŋhalɔ manɔ klɔ hagɔm gɔ, nan hapeb nɔɔ nɪbɔ nɔɔ bɔŋ nɔp al pak lɪlɔ kɪha ga rɔ la u pen

* 12:12: Ais 44:23; 49:13 * 12:14: Dan 7:25; 12:7 * 12:17: Rep 11:7 * 13:1: Rep 12:3; 17:3,7-12 * 13:2: Dan 7:4-6 * 13:3: Rep 17:8 * 13:5: Dan 7:8,25; 11:36; Rep 11:2 * 13:7: Rep 11:7 * 13:8: Sam 69:28; Rep 17:8; 20:12,15; 21:27 * 13:10: Jer 15:2; 43:11; Rep 14:12

kuóyanj m̄lep ga an̄bu n̄p hib haglö adó ara.

¹³ Nan hapeb hain n̄bö u nan gagep rö göm, nan n̄heb n̄hagep rö göm, ga. N̄bi b̄ n̄h̄m̄dlö n̄h̄öl ḡ, n̄pe gö, mab m̄+an̄ kumi kabó adó lan̄ n̄bö ap m̄+n̄öj naböj iñ yanj luga. *

¹⁴ Pen God n̄pe nan hapeb hain n̄bö an̄bu n̄hebir aró gö, nan hapeb nöd n̄bö amgö ilö n̄pe au nan gagep rö gaia u me, n̄bi b̄ m̄+n̄öj naböj gau gau magöñhalö manö piral n̄pe u n̄h̄ udla. Nan hapeb hain n̄bö u n̄bi b̄ gau kal̄p hagö, kale nan hapeb ru m̄lö k̄id ud böj nöp al pak l̄la u pen kauyanj m̄döp u hib n̄pe dap rann̄g, nan n̄p rö ap ḡ l̄la.

¹⁵ Pen God nan hapeb hain n̄bö u n̄p n̄hebir aró gö, nan ana nan hapeb nöd n̄bö rö ḡ l̄la an̄bu n̄p ake bad u pu gö aró, kam̄h̄ löm, manö hagöm haga, “Yad b̄ kub. Hib yad nöp hagmim adó aran̄,” a ga. An̄g hageia, n̄bi b̄ hib n̄pe haglö adó araga gau magöñhalö hagö al pak l̄la.

¹⁶ N̄pe hagö, n̄bi b̄ hib m̄+deia gau, n̄bi b̄ hib m̄+dageia gau; n̄bi b̄ mani iru m̄+deia gau, n̄bi b̄ mani m̄+dageia gau; n̄bi b̄ naḡ wög geila gau; n̄bi b̄ gas̄ kale ke wög geila gau; kale magöñhalö k̄iñ ap ñmagö ȳj̄g k̄id u aka nable lan̄ udla. *

¹⁷ Pen n̄bi b̄ k̄iñ an̄bu udagla gau, nan rauöl rö aka nan s̄kim göl rö laga. K̄iñ an̄bu me, nan hapeb u hib n̄pe aka naba n̄pe me u.

¹⁸ N̄bi b̄ gas̄ n̄h̄ aij ḡpal gau manö iñ an̄bu ulhai n̄h̄öl rö löp. N̄h̄ aij göm me, nan hapeb an̄bu naba n̄pe iñ u n̄h̄n̄böl. Naba an̄bu, b̄ ap hib n̄pe u m̄döp. Naba an̄bu me kagoñ kagoñ kagoñ (666).

14

N̄bi b̄ iru nöp k̄imap ḡsön n̄bö ap hagla

¹ Pen kauyanj n̄h̄em n̄h̄n̄ö, Sipsip Pi u Saion Dum ilö lan̄ ranöl m̄+dö n̄h̄öl ḡ, n̄bi b̄ wan hadred podi po dausan (144,000) gau n̄pe aip m̄+deila. N̄bi b̄ n̄pe aip m̄+deila an̄b̄ gau, nable kale lan̄ hib n̄pe u abe, Nap hib u abe kal̄ k̄iñ r̄k̄ l̄lö m̄+deia.

² Pen manö ap kumi kabó adó lan̄ au n̄bö ñ̄g hij kub b̄g gu hagöp rö aka r̄mu gu m̄lóbö hagöp rö u hagö n̄h̄n̄ö. Manö an̄bu, nan gida rö pakpal hagöp rö u haga. *

³ Pen n̄bi b̄ wan hadred podi po dausan (144,000) an̄b̄ gau kale sea kinj adó au ḡ+dan̄ m̄döm, nan kam̄h̄ m̄+hau m̄+hau abe, b̄ manö ud as̄kep gau abe n̄h̄ m̄+dlö

n̄h̄öl ḡ, kale k̄imap ḡsön n̄bö ap hagla. K̄imap ḡsön n̄bö an̄bu, n̄bi b̄ m̄+n̄öj adó iñ u n̄bö r̄m̄nap n̄h̄öl rö laga; n̄bi b̄ wan hadred podi po dausan (144,000) God rau adog uda an̄b̄ gau nöp k̄imap an̄bu n̄h̄öl rö la. *

⁴ B̄ an̄b̄ gau kale n̄bi aip ḡ ajagpal; b̄ praj rö m̄dpal. Sipsip Pi n̄pe gai arab n̄h̄öm, n̄p hain ḡpal. Krai kal̄p n̄bi b̄ an̄ gau n̄bö rau adog udöm, God n̄p abe, Sipsip Pi n̄p abe kal̄p nan magö nöd ral daum̄+dal rö nöp ñ̄a.

⁵ Manö piral r̄m̄nap hagagla; nan si nan naj r̄m̄nap gagla.

Ejol m̄+hau n̄gan̄ manö hag ñ̄ha

⁶ Pen kauyanj u n̄h̄em n̄h̄n̄ö, ejol ap kumi kabó an̄ aul̄k u ḡ ajöl ḡ, n̄bi b̄ m̄+n̄öj naböj adó iñ, hañ ke ke löp rö, iñ ke ke m̄dpal rö, manö yab̄i ke ke hagpal rö, ram m̄+n̄öj ke ke m̄dpal rö, Krai manö aij pör m̄+deinab u kal̄p hag ñ̄+n̄g ga.

⁷ Wiñ kub alöm haga, “God n̄pe manö kub hagnab ñ̄+n̄ u hadö auöp rö, God n̄p an̄+n̄ gö p̄ñ̄h̄ ḡm̄im. B̄ Kub kumi kabó adó lan̄, m̄+n̄öj naböj iñ iñ, ñ̄g solwara, ñ̄g ilam gau magöñhalö ḡ la u, hib n̄pe u hagpe adó aran̄,” a ga.

⁸ Ejol ap, ejol nöd u n̄p hain göl ḡ haga, “God gö daun kub Babilon böj nöp ap lug paköp o! N̄bi b̄ Babilon gau kale n̄bi si b̄ si göm, ḡ naj unbö ke ḡlö ḡlö, n̄bi b̄ ram m̄+n̄öj gau gau magöñhalö n̄h̄öm an̄b̄ unbö rö nöp ḡla. Babilon n̄pe ñ̄g wain klö n̄pe ke ñ̄h̄öm, n̄bi b̄ ram m̄+n̄öj ke r̄m̄nap gau kal̄p ñö ñ̄h̄öl, n̄pe göp rö, kale u rö nöp hauñ alö ḡ naj nöp ḡla,” a ga. *

⁹ Ejol ap pen, ejol nöd m̄+hau u kal̄p hain göm, wiñ kub alöm haga, “N̄bi b̄ nan hapeb u hib n̄pe dap ranöl ḡ, nan n̄p rö n̄h̄öm ḡ l̄la u hib n̄pe dap ranöl ḡ, k̄iñ n̄pe u nable lan̄ aka ñ̄magö adó au udeinaböl gau. *

¹⁰ God n̄p mulu yab̄i lugö, ñ̄g wain as̄ yab̄i u, kap kale yan̄ ralö ajman̄ rauö, ñö ñ̄h̄n̄böl. Ejol ut̄ gau abe, Sipsip Pi u abe n̄h̄m̄dlö n̄h̄öl ḡ, kal̄p hag mab ke yan̄ u yuö, mab m̄+an̄ salpa halö u kal̄p inö n̄h̄öl ḡ, wög pak m̄+deinaböl. *

¹¹ Mab m̄+an̄ u kal̄p inö n̄h̄öl ḡ, mab hadu an̄bu ranöm, ḡ damöm, pör pör nöp ap ranöl ḡ m̄+deinab. An̄b̄ u, nan hapeb an̄bu hib haglö adó arnab n̄bi b̄ gau, nan ana n̄p rö ḡla an̄bu hib haglö adó arnab n̄bi b̄ gau, hib n̄pe k̄iñ an̄bu udnaböl n̄bi b̄ gau, God kal̄p pen ilön kub yab̄i

* 13:13: Mad 24:24; 1Ki 18:24-39; Rep 19:20 * 13:16: Rep 14:9-11; 16:2; 20:4 * 14:2: Rep 1:15; 19:6 * 14:3:

Ais 42:10; Rep 5:9; 7:4 * 14:8: Ais 21:9; Jer 51:7,8; Rep 17:2; 18:2,3 * 14:9: Rep 13:12-17 * 14:10: Jen 19:24;

Sam 75:8; Ais 51:17,22; Jer 25:15-16; Esi 38:22; Rep 16:19; 20:10; 21:8 * 14:11: Ais 34:10

u siđo an, siđon yan, pör pör nöp ñ+nab," a ga. *

¹² Anig ginab rö, Kraiss nabi bi nipe gau ap lug pakagun, a göm, God Manö hagöp rö niny ud pidöng göm, hagöp rö göm, Jisas nyp cig aij göl gi nöp midaiöl. *

¹³ Pen manö ap kumi kabö adö lanj nübö yip haga, "Manö hagnig gabin i kal' kfiñ rikmön. Mifni marö göp ñin i, nabi bi B Kub nyp niny udöm umnaböl gau, mifn mifn ginaböl," a ga. Hageia, God Ana nipe haga, "Niny yabñ. Kale marö udöl gi wög u'ham gi midpal rö, kale ake löm, mifn mifn göl gi mideinaböl," a ga.

Nan wög minöng adö il i pidöng göp

¹⁴ Pen yad ninyö, Bi ap Nñ nipe rö bi ap, kumi kabö rud bad adö au asik midea. Nabic cög nipe lanj, kabö gol udöm usajil bad gila ap rol göm, ru agon gñapi rö gñgabe göp ru kid yabñ wid magö rik daubal rö ap ud midea. *

¹⁵ Pen ejol ap, God sabe gep ram raul migan yan nübö apöm, bi kumi kabö rud bad adö au asik midea u nyp wifñ kub alöm haga, "Minöng naböng adö yan wid magö gau po göp. Wid rik dauerp ñin u auöp rö, ru agon gñapi rö ne anbu udmön, rik dap magum gñmön," a ga.

¹⁶ Hageia, bi kumi kabö rud bad adö au asik midea u, ru agon gñapi rö nipe u ud rib gi dö madö göm, wid magö minöng naböng adö gau rana gau magönghalö rib gi dö madö gi dap magum ga.

¹⁷ Ejol ap pen God sabe gep ram raul migan kumi kabö adö lanj au nübö höng aua. Nipe u rö nöp ru agon gñapi rö ap udöl midea.

¹⁸ Magö anibu nöp, ejol mab mitanj abad midmädöp u, God nyp nan sabe gep bid au nübö apöm, ejol ru agon gñapi rö udöl midea u nyp wifñ kub alöm haga, "Wain magö minöng naböng adö yan nübö gau po göp rö, ru agon gñapi rö ne u ud wain magö magönghalö rik dap magum gñmön," a ga. *

¹⁹ Anig hageia, ejol anibu, ru agon gñapi rö nipe u ud rib gi dö madö göm, wain magö gau rik dam, God nyp mulu lugö wain magö abhib jakep ka migan u yua. Ka anibu God nabi bi gi naj gñmidal gau kalip pen ilön ñinim rö midöp.

²⁰ Wain magö abhib jakep ka migan anibu daun kub höng adö midea. Wain magö migan anibu yuö, abhib jaklö ninyöl gi, hagape u ran ajman rauöm, ñig ul kub ap lugöp rö, hag ap lugöl gi, kilomida unbö ñin juöl ajip böng danj (300)* rö ara. Hagape

ul kub anibu kaj hos nabic adö lagod midöp rö u nöp adö lagod areia. *

15

Ejol gau geinaböl, marö kub ke ke unbö mudun jiny u ginab

¹ Pen nan ke hain nübö ninyöm aiö hagep rö ap halö, kumi kabö anj aul'k ga ninyö. Marö unbö mudun jiny gau gö, God nyp mulu yabñ lugöp u böng nöp naböng junab, a göm, ejol nipe unbö mudun jiny gau kalip hagö, marö kub anib gau dap minöng naböng it i aunig geila.

² Pen il anib au ninyö, ñig wanjö glas rö ap mab mitanj halö ul mat' gi göm au midea. Nibi bi nan hapeb hib naba midöp nan u abe, nan ana nyp rö gila u abe aip pen pen göm win gila gau, goñ anib au urak midea. God kalip nan gida rö ke ke rö,

³ bi Mosis God nyp wög gi ñinmädöp manö u abe, Sipsip Pi manö u abe hagöl gi, kmap hagöm hagla,

"God, ne Bi Kub klö unbö ke halö.

nan n'ñhön gñnabin a gñnabön, gñnabön. Ne kin bi kub ram minöng gau magönghalö,

Kinj kale midpan u, pör pör yijig gñmön,

kabö rö nöp gñpan. *

⁴ Nibi bi magönghalö nöp ninyöm, ana udnaböl.

Ne añi nöp ul midpan.

Nöp Bi Kub, a göm,

hib ne haglö adö arnab.

Ne nag' yijig göl adö u nöp

gi aij gñpan u ninyöm,

nabi bi ram minöng gau nübö gau nübö magönghalö apöm

nöp sabe ginaböl," a gila. *

⁵ Pen yad kauyan ninyöm ninyö, God nyp sabe gep sel ram au Ram Raul Migan Kaminy Aij Ke Yabñ u hiiköl midea. *

⁶ Pen ejol unbö mudun jiny u, nabi bi minöng naböng adö il i gau kalip marö kub unbö mudun jiny ñinig, God sabe gep ram raul migan yan nübö höng aua. Ejol anib gau, wañj rud aij m'mailö ga gau nöp löm, dip nag' kabö gol udöm gila gau pabñ anj au pig löm aua.

⁷ Nan kaminy mihau mihau anib gau añi ap apöm ejol unbö mudun jiny gau kalip kinanj kabö gol udöm gila ke ke ña. K'nanj migan anib gau, Bi Kub pör pör mideinab u, nabi bi gi naj gñlö God kalip mulu kal ninyöm ninyör ñinab u ajman rauöm midea.

⁸ God mailö aij ke nipe u abe, klö naj nipe u abe gö, hadu kub yabñ God sabe gep ram anibu ajman rau midea. Nibi bi

* 14:12: Rep 13:10 * 14:14: Dan 7:13 * 14:18: Joe 3:13 * 14:20: Griek manö hagöm 1,600 siđadia * 14:20: Ais 63:3; Rep 19:15 * 15:3: Eks 15:1; Sam 139:14; 145:17 * 15:4: Jer 10:6-7; Sam 86:9 * 15:5: Eks 38:21

ap sabe gep ram anɪbu raul mɪgan aröl rö laga. Ejol unbö mudun jɪŋ u, marö kub unbö mudun jɪŋ nɪbi bɪ ñɪnɪg geila gau ñɪ haknaböl u nöp, hainö ram raul mɪgan anɪbu aröl rö lɪnab. *

16

Ejol marö kub unbö mudun jɪŋ gau ud daula

¹ Pen yad nɪŋnö, manö ap God sabe gep ram raul mɪgan yanj nɪbö ejol unbö mudun jɪŋ gau kalɪp wɪñ kub alöm haga, “Nɪbi bɪ gɪ najj gɪlö God kalɪp mulu kal nɪŋöm mɪŋör ñɪnab u, kɪnanj unbö mudun jɪŋ ajöŋ laŋ ajmanj rauöm mɪdöp gau, dam mɪnönj adö yanj hoŋ gɪpe aranj,” a ga.

² Anɪg hageia, ejol nöd u kɪnanj nɪpe dam mɪnönj adö yanj hoŋ gö, nɪbi bɪ nan hapeb klɪñ u udöm, nan ana nɪp rö gɪla sabe geila gau, kalɪp wös hapeb ilön kub udep gau la. *

³ Ejol yɪgwö anj nɪbö u, kɪnanj nɪpe dam ñɪg solwara adö u hoŋ gö, ñɪg solwara u, bɪ uma hagape u rö löm, nan ñɪg solwara anj anɪb gau mɪdeila gau, magöŋhalö um hakla. *

⁴ Ejol yɪgwö nɪganj nɪbö u, kɪnanj nɪpe dam, ñɪg ilam juöp gau abe ñɪg yɪharɪŋ ap lugöp adö gau abe hoŋ gö, ñɪg gau magöŋhalö hagape la.

⁵ Pen ejol ñɪg magöŋhalö abad mɪdöp u haga, “Ne Bɪ Uɪ.

Ne hadame dagol mɪdmɪdan; ne uri u rö nöp mɪdpan.

Ne manö ud asɪk aij yabɪɪ gɪmön,

kalɪp nɪŋjö yabɪɪ anɪg gɪpan.

⁶ Nɪbi bɪ anɪb gau nöp me, nɪbi bɪ ne gau kalɪp al pak löm, bɪ manö ne hagep gau kalɪp al pak löm gɪlö,

hagape kale luga u me,

ne kalɪp pen u rö nöp hagape ñö ñɪnaböl u,

kale ke göm udaböl me u,” a ga.

⁷ Anɪg hageia, manö ap God nɪp nan sabe gep bɪd adö au nɪbö haga,

“God Bɪ Kub klö najj ke yabɪɪ.

Ne manö ud asɪk aij yabɪɪ gɪmön

kalɪp nɪŋjö yabɪɪ anɪg gɪpan,” a ga. *

⁸ Ejol yɪgwo mɪlö u, kɪnanj nɪpe u dam sɪdö u nɪp hoŋ gö, nɪbi bɪ gau kalɪp kal yabɪɪ nɪŋnɪm rö la.

⁹ Kal yabɪɪ nɪŋjöm, kalɪp rapɪn ina u pen nan si nan najj gɪla u, nɪhön gɪnɪg anɪg gɪpun, a göm, arö göm, mɪd aij göm, God

hib nɪpe haglö adö araga. God hanɪp marö ñöb u, a göm, nɪp hag jula. *

¹⁰⁻¹¹ Ejol mamɪd u, kɪnanj nɪpe u dam nan hapeb sea kinj nɪpe adö au hoŋ gö, nɪbi bɪ nɪpe abad mɪdmɪdöp anj au adɪŋ sɪb ga. Wös hapeb löm, ilön kub gö, aɪab hau gɪ dö gɪla u pen nan si nan najj gɪla u, nɪhön gɪnɪg anɪg gɪpun, a göm, arö gagla; göl gɪ nöp mɪdöm, God kumi kabö adö laŋ au mɪdöp u nɪp hag jula. *

¹² Ejol kagoɪ jɪŋ u, bɪ kinj ram mɪnönj sɪdö auab gau nɪbö aunaböl a göm, kɪnanj nɪpe u dam ñɪg kub yabɪɪ Yupredis hoŋ gö, ñɪg anɪbu böŋ nöp mɪhep ga. *

¹³ Anɪg gö nɪŋjöl gɪ, aiön pi mɪhau nɪganj banj mɪhau nɪganj rö leia nɪŋnö. Ap re ubɪ meg mɪgan u nɪbö apjaka; ap nan hapeb meg mɪgan u nɪbö apjaka; ap bɪ God manö hagabin a göm manö piral nöp hagnab u meg mɪgan u nɪbö apjaka.

¹⁴ Aiön pi anɪb gau nan gagep rö göl rö la. Kale amöm kinj ram mɪnönj ke ke gau gau mɪdpal gau magöŋhalö uɪ gɪ dap magum göm, God Bɪ klö ke halö ñɪn kub nɪpe hag la anɪbu, pen pen gɪnaböl. *

¹⁵ “Nɪŋ aij gɪmim! Yad aunɪg gabin u, bɪ nan si udep gau nɪŋ mɪdagpal magö u nöp aubal rö u aunabin! Anɪb u me, nɪbi bɪ uhön hanagöm waɪj lɪ aij göm mɪdeinaböl gau mɪñ mɪñ gɪnaböl; magö nöp gau ajlö, kalɪp nable gagnab!” *

¹⁶ Pen aiön pi anɪb gau, bɪ kinj ram mɪnönj ke ke gau nɪbö kalɪp uɪ gɪ dap magum gɪla; ram mɪnönj dap magum gɪla anɪbu Hibru manö hagöm Amagedon a gɪpal. *

¹⁷ Ejol mudun jɪŋ u, kɪnanj nɪpe u hoŋ ga anj nöp adö laŋ gau. Hoŋ gö, manö ap sea kinj God sabe gep ram raul mɪgan yanj nɪbö wɪñ kub alöm haga, “Nabön juöp,” a ga.

¹⁸ Anɪg hagö nɪŋjöl gɪ, rɪmu hagöm gu gö arö nɪŋjöl gɪ, aɪñm aɪñm udöl gɪ amdam magö bol gau ap lug paköm, munmon kub yabɪɪ nɪbi bɪ mɪnönj naböŋ il i nöd nɪŋagmɪdal rö ap aua. *

¹⁹ Munmon kub yabɪɪ anɪbu udöm, daun kub yabɪɪ Babilon u pabu göm, asɪk naböŋ mɪhau nɪganj löm, daun kub ram mɪnönj ke ke gau ram nan gau big ju pa jö ma jö gabin, a göm, ulɪs malɪs ga. Ga anɪbu, God nɪpe mulu kal nɪŋjöm, Babilon nɪbi bɪ gɪla u hauɪ gagöm, kalɪp ñɪg asɪ kap ajöŋ laŋ ajmanj raua u ñö ñɪŋla. *

²⁰ Pen ram mɪnönj pro ñɪg rɪb gɪgabö ga gau abe, ram mɪnönj ilö gau abe, böŋ nöp ur ga. *

* 15:8: 1Ki 8:10-11; 2Kr 5:13-14; Ais 6:4 * 16:2: Eks 9:10; Rep 13:12-17 * 16:3: Eks 7:17-21 * 16:7: Sam 19:9;

Rep 15:3 * 16:9: Rep 9:20-21 * 16:10-11: Eks 10:22; Ais 8:21-22 * 16:12: Ais 11:15 * 16:14: Rep 19:19

* 16:15: Mad 24:43-44; Rep 3:3 * 16:16: Sek 12:11 * 16:18: Rep 4:5; 8:5 * 16:19: Rep 14:10 * 16:20: Rep

²¹ Marö kub yabił u me, möñ gapı magö kub yabił gau, magö añı añı ñın juól mıhöp ado gı da unbö sıduñ lañ (50) kilo rö, kumi kabö adö lañ nıbö lugöm, nıbi bı gau kalıp kal halö paka. Kalıp kal halö pakö God nıp böñ nöp hag jula. *

17

Bı si udep nıbi u ilön kub udnab

¹ Ejol unbö mudun jıñ marö ke ke daula gau, ap apöm yıp haga, “İl i auö, nöp nan ap yamnö nöñ! God geinab bı si udep nıbi naij yabił u pen ilön kub udnıg gab. Daun kub yabił ñıg iru nöp söł au mıdöp u nöp hagabin. *

² Bı kiñ ram mınöñ ke ke mıdpal gau, bı si udep nıbi anıbu aip gı ajöl göm, nıbi bı mınöñ adö il i yıharıñ gau u rö nöp, nan si nan nıpe gı mıdöp u kalıp ñıg wain nıpe ñö ñıñlö, kalıp hauł alöp,” a ga. *

³ Pen God Ana u yıp ba lö nıñöl gı, ejol u yıp dam ram mınöñ kabö nöp mıdöp an ga arö nıñnö, nıbi ap, nan hapeb hagape ap adö lañ asık mıdeia. Nan hapeb anıbu, hañ roman nıpe gau, hib God nıp hag juep iru yabił nöp kalı kılñ rık lılı mıdeia. Nabıc cög nıpe unbö mudun jıñ u löm, kom unbö sıduñ lañ löm ga. *

⁴ Pen nıbi nıñnö anıbu, walıj hagape nıbi kub lıbal rö löm, kabö gol iru nöp, kabö aij aij mani kub rauerp iru nöp, magö pro kıbap mıñep rö rud gab “pöl” a gıpal u iru nöp, hañ roman nıpe gau magöñhalö lö, mailö mailö göl gı mıdeia. Kap kabö gol udöm gıla ap ud mıdeia. Kap mıgan anıb yan, bı aip sı göm nan si prı naij yabił geia gau ajman rau mıdeia. *

⁵ Nable cög nıpe lañ manö pi göl mıdmıdöp ap kalı kılñ rıkla:

DAUN KUB YABİL BABILON U, NIBI SI Bİ SI Gİ AJPAL GAU ABE, NIBI Bİ NAGI NAIJ YABİL GİPAL GAU ABE, NIME KALE ME U.

⁶ Pen yad nıñnö, nıbi anıbu, nıbi bı Jisas nıñ udöm manö aij nıpe waiö hag ñeila gau kalıp al pak löm hagape kale ñıg wain rö ñıñöm hauł al mıdeia.

Ga anıbu nıñem, ju damem gası mılö li mıdainö. *

⁷ Pen ejol anıbu yıp haga, “Nıhön gı nıg ju dammön gası mılö lıbanñ Nan hapeb nabıc unbö mudun jıñ löm, kom unbö sıduñ lañ löm göp u abe, bı si udep nıbi nan hapeb adö lañ asık ajab u abe, manö il u nöp hag ñı nıg gabin. *

⁸ Nan hapeb nıñabön anıbu, nöd mıdmıdöp, mıñi mıdagöp, pen söł mıdöp,

nıpe ulöm mıgan mauñı juaga yan nıbö auö, God gö böñ nöp ur gı nab. God ram mınöñ hadame dagol gau gı laga ñın u, nıbi bı mınöñ naböñ adö il i udnabin a göm nıña gau, hib kale kalı kılñ rıka buk nıpe yan. Pen nıbi bı hib kale kalı kılñ rıkaga gau, nan hapeb anıbu kauyan mıdnab u nıñöm, aiö yabił gı naböl. Nıhön gı nıg: nıpe nöd mıdmıdöp, mıñi mıdagöp, pen hainö kuöyan mıdeinab. *

⁹ “Manö anıb gau nıñ aij göm nöp me, nıñbal. Nan hapeb nabıc nıpe unbö mudun jıñ mıdöp nıñajan u, manö il adö mıhöp mıdöp. Nabıc unbö mudun jıñ anıb gau, dum unbö mudun jıñ nıbi anıbu asık mıdöp gau me.

¹⁰ Pen nabıc unbö mudun jıñ anıb gau, kiñ unbö mudun jıñ gau me. Kiñ anıb gau, unbö mamıd u kiñ mıdöm hadö umla, mıñi kagot jıñ u nıpe kiñ mıdöp. Kiñ mudun jıñ u hainö aunıg gab. Pen aueinab u, pro magö ap nöp mıdeinab.

¹¹ Pen nan hapeb nöd mıdmıdöp, mıñi mıdagöp u, nıpe ke kiñ raleb jıñ u aunab. Nıpe me, kiñ unbö mudun jıñ gau nıbö bı ap. God gö nıpe böñ nöp ap lug paknab.

¹² Pen kom unbö sıduñ lañ nıñajan gau, kiñ unbö sıduñ lañ. Kale mıñi kiñ mıdagpal pen hainö God gö kale magö añı ap nöp kiñ mıdöm, nan hapeb u aip wög göl gı, nıbi bı gau abad mıdeinabol. *

¹³ Kale gası adö añı nıñöm, nan hapeb u nıp haglö, nıpe kuö kalıp u udöm, nıbi bı gau kalıp abad mıdeinab.

¹⁴ Kiñ anıb gau, Sipsip Pi u aip pen pen gı naböl u pen nıpe bı kub gau magöñhalö Bı Kub kale mıdöm, kiñ gau magöñhalö Kiñ kale mıdöm göp rö, nıp al pak löl rö lagöp. Nıbi bı nıpe ke wıñ alöm udöp gau, nıp cıg göl gı nöp mıdeinabol rö, nıpe aip kiñ anıb gau gı lö böñ nöp ap lug paknabol,” a ga.

¹⁵ Pen ejol anıbu yıp haga, “Ñıg gau bı si udep nıbi asık mıdajıp nıñajan gau, nıbi bı hañ ke ke löm, manö yabił ke ke hagöm, ram mınöñ ke ke mıdpal gau me.

¹⁶ Kom unbö sıduñ lañ nıñajan gau abe, nan hapeb u abe, bı si udep nıbi u nıp mulu kal yabił nıñöm, nan nıpe gau magöñhalö pıñ gı udeinabol me, magö nöp mıdeinab. Pen hañ roman nıpe u nıñöm, naböñ naböñ mıdeinab gau laulö in habık arnab. *

¹⁷ Nıhön gı nıg: God kalıp gası ñö, gası adö añı nıñöm, nan hapeb u nıp hagö, kuö kale u udöm gö arö me, God gı nab a göm hag la rö nöp gı nab.

¹⁸ Pen bı si udep nıbi nıñajan anıbu, nıpe me daun kub yabił kiñ ram mınöñ ke

* 16:21: Eks 9:23-24; Rep 11:19 * 17:1: Jer 51:12-13 * 17:2: Ais 23:17; Jer 51:7; Rep 14:8 * 17:3: Rep 13:1 * 17:4: Jer 51:7; Rep 18:16 * 17:6: Rep 18:24; 19:2 * 17:7: Rep 13:1 * 17:8: Dan 12:1; Rep 11:7; 13:7 * 17:12: Dan 7:7,24 * 17:16: Rep 18:38

ke gau magōḥhalō abad mīdōp daun kub anību,” a ga.

18

Babilon ap lug paknig gab

¹ Pen nabōḥ nīḡem nīḡnō, ejol ap halō kumi kabō adō laḡ nībō auajīp. Ejol anību, God hag lō bī kub yabīl mīdeia. Kumi kabō adō laḡ nībō apōm, mailō aij nīpe u gō, mīnōḥ nabōḥ il ī magōḥhalō mailō ga.

² Ejol anību apōm wīñ kub alōm haga, “God gō daun kub yabīl Babilon bōḡ nōp ap lug pakōp o!

Bōḡ nōp ap lug pakōp o!

God gō daun kub anību, nībi bī ap mīdagōp yabīl;

kījaki aiōn pi yaur naij gau nōp mīdōp e. *

³ Nīhōn gīnig: nībi bī Babilon gau kale nībi si bī si gōm,

gī naij unbō ke gīlō gīlō,

nībi bī ram mīnōḥ ke ke gau magōḥhalō nīḡōm

anīb unbō rō nōp gīpal.

Babilon nīpe nīḡ wain klō nīpe ke nīḡōm, nībi bī ram mīnōḥ ke rīmnap gau kalīp

ñō nīḡlō,

nīpe gōp rō, kale u rō nōp

haut alōm gī naij nōp gīpal.

Kīḡ mīnōḥ nabōḥ adō il ī gau,

nīpe aip gī ajōm, gī naij nōp gīpal.

Pen nīpe nan aij aij gau udnam a gōm pōr gasī nīḡōb rō,

bī mīnōḥ nabōḥ adō il ī nan sīkim gīpal gau mani kub udpal,” a ga.

⁴ Pen yad nīḡnō, manō ap halō kumi kabō adō laḡ nībō haga,

“Nībi bī yad Babilon mīdpim gau, daun anību hōḡ adō amīm,

Babilon kai aip uḡ gagmim.

Nan si nan naij kale gīpal gau, kale aip gagmim.

Ilōn kub kale udnīḡ gabōl u, kale u rō nōp udagmim. *

⁵ Nan si nan naij gīpal gac u, nan asmen kub rō aram aram

kub yabīl ap ran ara kumi kabō adō laḡ.

God nīḡōm kale nan si nan naij gīpal u

gasī nīḡōl gī mīdōp. *

⁶ Babilon nīpe nībi bī rīmnap kalīp gī naij ga rō u,

ne pen nīp u rō nōp gī naij gīmōn.

Pen Babilon nīpe nībi bī rīmnap kalīp gī naij ga rō nōp wasō;

nīp pen gī naij ke yabīl gīmōn.

Babilon nīpe nībi bī rīmnap kalīp nīḡ asi ñōb rō wasō;

nīp pen nīḡ asi ke yabīl kap nīpe hōḡ gīmōn nīp ñō nīḡnīm. *

⁷ Nan iru nōp udnam, a gōm, hib nīpe ke dap ranōb rō u,

nīp pen ilōn mab unbō ke yabīl ñō, mōḡ yabīl gīnīm.

Gasī nīpe ke nīḡōm hagōp,

‘Yad nībi kwin aui asīk mīdpin.

Yad nībi adu mīdagpin;

mīḡōr rīmnap yīp udnīm rō lagōp,’ a gōp. *

⁸ Anīḡ hagōp u

pen God Bī Kub

nīp manō kub hagōm ilōn nīnab u,

bī klō unbō ke yabīl mīdōp.

God Bī Kub nīpe gō, nīn añī ap nōp mīña kub gīnab;

mīḡōḡ kub gīnab; nan magō pīlagnab, kīyō kub gīnab.

Pen God Bī Kub nīpe gō,

Babilon mab mīḡōḡ lug in habīk nīḡ arnab. *

⁹ “Babilon mab inōm hadu ap ranō nīḡōm, kīḡ ram mīnōḥ ke gau nībō nībi anību aip gī ajmīdal gau mōḡ gō mīḡōḡ

gīnabōl. *

¹⁰ Nībi u nīp ilōn mab ke yabīl gīnab anību, hanīp u rō nōp gīnīm rō lōp, a gōm,

ke ke au daḡ mīdōm mīḡōḡ gōm hagnabōl, ‘Wasō e! Wasō e! Daun kub ke yabīl e!

Babilon daun kub klō ke yabīl e!

Ne wan aua nōp manō kub nīḡmōn, pen ilōn kub udmōn bōḡ nōp ap lug pakpan,’ a gīnabōl.

¹¹ “Pen daun kub anību ap lug paknab rō, bī nan sīkim gīmīdal gau, mīñī nībi bī gau nan hanīp rauagnabōl, a gōm, mōḡ gō mīḡōḡ gīnabōl. *

¹² Nan kale anīb gau me, kabō gol, kabō silpa, kabō pro aij aij ke ke mani kub rauep,

magō pro kībap mīḡep rō rud gab ‘pōl’ a gīpal u; laplap aij yabīl nan ‘linīn’ a gīpal u

u rīk dam pak al dōr gīmīdal u, laplap mu, laplap aḡ, laplap ganwan hib nagī rō ud al dōr gōm ‘silk’ a gīpal u; mab haḡḡ aij auelp

ke ke gau; kaj elpad meg kub udōm nan ke ke iru nōp gīmīdal gau; mab po aij aij mani

kub rauelp nan ke ke iru nōp gīmīdal gau; nan ain rō ‘brons’ a gīpal u, ain u, kabō ‘mabīl’ a gīpal u udōm nan ke ke iru nōp

gīmīdal gau; *

¹³ nan haḡḡ aij auelp nīḡ ke ke gau, pauda ke ke gau ‘sīnamīn’ u, ‘spais’ u, ‘insens’ u,

‘mō’ u, ‘pīḡḡinsens’ u; nīḡ wain abe, olip wel abe; wid magō abe, plaua abe; kaj kau abe

* 18:2: Rep 14:8; Ais 13:21; 34:11-14; Jer 50:39 * 18:4: Ais 48:20; Jer 50:8; 51:6,45; 2Ko 6:17 * 18:5: Jen 18:20-21; Jer 51:9 * 18:6: Sam 137:8; Jer 50:15,29; 2De 1:6 * 18:7: Ais 47:7-9 * 18:8: Rep 17:16 * 18:9: Esi 26:17; 27:30-35 * 18:11: Esi 27:36 * 18:12: Esi 27:12,13,22

sipsip abe; kaj hos abe, nan kaj hos adiklō t̄ip ḡi ud ajpal gau abe; n̄ibi b̄i kal̄ip rau daulō naḡi wōg ḡim̄idal gau abe, n̄ibi b̄i aip pen pen gōm kal̄ip naḡi l̄i daulō naḡi wōg ḡim̄idal gau abe. Nan kale s̄ikim ḡim̄idal an̄ib gau me u.

¹⁴ “Pen b̄i nan s̄ikim ḡim̄idal gau Babilon n̄ip hagnabōl, ‘Hañ roman̄e ne gas̄i gōp nan aij aij ne gau magōḡhalō ad̄iḡ hir gōp. Kabō gol silpa mani nan aij ke ke iru nōp ne u magōḡhalō hadō ur gōp. Hainō kuōyan udagnabōn,’ a ḡinabōl.

¹⁵ “B̄i Babilon au nan gau s̄ikim gōm, mani kub udm̄idal b̄i gau, Babilon u n̄ip ilōn mab ke yab̄iḡ ḡinab an̄ibu, han̄ip u rō nōp ḡin̄m rō lōp, a gōm, ke ke au dan m̄idōm m̄iḡōḡ gōl ḡi *

¹⁶ hagnabōl,

‘Wasō e! Wasō e!

Daun kub ke yab̄iḡ e!

Daun kub k̄liñ aij an̄ibi, waḡij aij aij,

laplap aij yab̄iḡ lin̄in r̄ik dam pak al dōr ḡim̄idal u,

laplap mu, laplap aḡi udōm r̄ib ad̄ik l̄i m̄idm̄idōp;

kabō gol, kabō pro aij aij ke ke mani kub rauep,

magō pro k̄ibap m̄iḡep rō rud gab “pōl” a ḡipal u udōm

r̄ib ad̄ik l̄i m̄idm̄idōp. *

¹⁷ Pen m̄iñi wan aua nōp nan aij aij n̄ipe an̄ib gau

magōḡhalō hadō bōḡ nōp ur gōp,’ a ḡinabōl.

“Ñiḡ maḡib kapden gau abe, b̄i wōg gep kale gau abe, n̄ibi b̄i ñiḡ maḡib adō ajpal gau abe, n̄ibi b̄i ñiḡ maḡib nan kago ud s̄ikim ḡipal gau abe, magōḡhalō ke ke au dan m̄ideinabōl. *

¹⁸ Ke ke au dan m̄idōm, daun kub an̄ibu mab inōm hadu kub up̄i areinau u n̄iḡōm hagnabōl, ‘Daun klō ke yab̄iḡ i rō ap nōd m̄idagm̄idōp e!’ ḡinabōl. *

¹⁹ Kale haḡp̄iḡ udōm, nab̄ic adō kale laḡ ud yuōl ḡi yuōl ḡi hagnabōl,

‘Wasō e! Wasō e! Babilon daun kub klō ke yab̄iḡ e!

Babilon n̄ipe m̄idō n̄iḡōl ḡi, kabō gol, kabō silpa, mani,

nan aij aij mani kub rauep nan gau ke ke iru nōp m̄idō,

ñiḡ maḡib ajōl gun, mani iru nōp udm̄idun u,

pen m̄iñi wan aua nōp nan aij n̄ipe an̄ib gau

magōḡhalō hadō bōḡ nōp ur gōp,’ a ḡinabōl.

²⁰ “Pen God n̄ipe gō Babilon bōḡ nōp pa jō ma jō ḡi m̄idōp u, kale kumi kabō adō laḡ m̄idpim gau paj hagnim obi ale ale ḡimim m̄iñ m̄iñ ḡimim!

God gō, b̄i si udep n̄ibi an̄ibu bōḡ nōp ap lug pakōp u,

kale Kraiḡ n̄ibi b̄i n̄ipe m̄idpim gau abe,

Kraiḡ manō aij n̄ipe ud arep b̄i gau abe,

God manō hagep b̄i gau abe, kale obi ale ale ḡimim

m̄iñ m̄iñ ḡimim!

N̄ipe kalōp ḡi naj ga u n̄iḡōm

God n̄ipe n̄ip manō kub hagōm,

n̄ip pen ilōn kub yab̄iḡ ñōb me u,” a ga.

²¹ Pen magō an̄ibu, ejol klō ke yab̄iḡ ap, kabō kub yab̄iḡ wid magō pak hib jakōm plaua ḡipal kabō u rō ap ud ñiḡ solwara aḡ au ud yuōm haga,

“An̄iḡ unbō rō nōp daun kub ke yab̄iḡ Babilon

ud waḡ ḡi yulō hainō n̄ibi b̄i kuōyan n̄iḡagnabōl. *

²² Babilon n̄ibi b̄i m̄iñ m̄iñ gōl ḡi, nan gida rō pakōl ḡi,

gabū pakōl ḡi, aḡiḡ magō pu gōl ḡi, m̄idageinabōl.

Wōg adō ke ke ḡipal rō u, gagnabōl.

Wid magō pak hib jakōm plaua ḡipal rō u, gagnabōl. *

²³ N̄ibi b̄i lam mailō daun kub aḡ an̄ibu kuōyan n̄iḡagnabōl.

N̄ibi b̄i ñiḡō udōm, m̄iñ m̄iñ gōm, gagnabōl.

N̄ibi b̄i ne s̄ikim ḡim̄idal gau,

ram m̄inōḡ ke ke gau b̄i kub yab̄iḡ m̄idm̄idal.

Pen n̄ibi b̄i ne kuj gōm, manō piral hagōm ḡilō,

n̄ibi b̄i ram m̄inōḡ ke ke gau

n̄iḡōm magōḡhalō hain gōm

an̄iḡ unbō rō nōp ḡi naj ḡim̄idal. *

²⁴ “Babilon n̄ibi b̄i gau nōp,

God manō hagep b̄i n̄ipe gau kal̄ip al pak lōm,

n̄ibi b̄i n̄ipe gau kal̄ip al pak lōm, ḡim̄idal.

N̄ibi b̄i m̄inōḡ nabōḡ iḡ i al pak l̄im̄idal gau magōḡhalō iḡ u me Babilon nōp.

An̄iḡ gōp rō, God n̄ip pen ilōn kub yab̄iḡ u ñōb,” a ga. *

19

¹ Ejol klō ke yab̄iḡ u manō an̄ibu hag p̄is ga n̄iḡōm yad gu kub yab̄iḡ apdi n̄iḡnō. Gu an̄ibu, n̄ibi b̄i iru nōp kumi kabō adō

* **18:15:** Esi 27:31,36 * **18:16:** Rep 17:4 * **18:17:** Ais 23:14; Esi 27:27-29 * **18:18:** Esi 27:32 * **18:20:** Ais 44:23; Dud 32:43; Jer 51:48 * **18:21:** Jer 51:63-64; Esi 26:21 * **18:22:** Ais 24:8; Esi 26:13 * **18:23:** Jer 7:34; 16:9; 25:10 * **18:24:** Jer 51:49; Rep 17:6

lanj mññ göl gi, meg mangan dap ranöm hagla,

“God hib nipe hagno adö arañ!

God hon nöp nibi bi ud kamñj yuab.

God hon nöp mailö aij ke halö mïdöp.

God hon nöp bi klö ke yabiñ mïdöp.

² God hon manö kub hagöm, manö ud asik aij göm,

nibi bi gau kalip pen niñjö nöp ñöb.

Bi si udep nibi naij yabiñ anibu,

bi si udöm aip gi ajöm gö,

nibi bi ram mññj ke ke gau niñbö apöm, nipe geia u niñjöm, anig unbö rö nöp gi naij geila.

Nibi anibu nipe God nibi bi nip wög gimïdal gau al pak la u me,

God nipe nip manö kub hagöm pen ilön kub ñöb,” a gila. *

³ Anig hagöm, kauyanj meg mangan dap ranöm hagla,

“God hib nipe hagno adö arañ!

Daun kub ke yabiñ Babilon in hadu göm,

hadu u pör pör nöp ap rannab,” a gila.

⁴ Anig hageila, bi manö ud asikep ñññ juöl aññ ap ado gi da miñhau miñhau (24) gau abe, nan kamñj miñhau miñhau gau abe, God sea kinj adö asik mïdeia il au kugom yimöm he göm hagla,

“Niñjö yabiñ!

God hib nipe hagno adö arañ!” a gila.

⁵ Anig hageila, manö ap sea kinj mïdeia au gïlanj niñbö hagöm haga,

“Kale nibi bi ramö gau abe, nibi bi gep gau abe,

God hon nip wög gimim nip piññj gïpim gau

magöñhalö hib nipe hagpe adö arañ,” a ga.

Krais nibi bi nipe gau kalip ud ram mññj nipe arö, mññ mññ gïñaböl

⁶ Pen magö u yad gu kub yabiñ ap, ñññ hij biñg hagöp rö aka rïmu hagö mïlöbö arab u rö, apdi niñjñö. Gu anibu, nibi bi iru yabiñ nöp meg dap ranöm hagla,

“God hib nipe u hagno adö arañ!

God Bi Kub hon u Bi klö ke yabiñ.

Nipe Kinj mïdöm nibi bi gau

kalip magöñhalö abad mïdöp. *

⁷ Anib u, aij gö niñjöl gi mññ mññ gun;

Gor nipe Bi klö ke yabiñ mïdöp u niñjun, hib nipe hagno adö arañ.

Niñhön gïñg: Sipsip Pi u niñbin nipe udnab ñññ u auöp rö,

nibi u ram nipe arnig, nan gi jññ göl gi mïdöp. *

⁸ Linññ ud waiñj uñ rud mïmailö göl gi mïdöp ap,

God niñbin nipe nip ñö yimöb,” a gila.

Linññ waiñj aij anibu il u, God nibi bi nipe gi aij gila anib gau me u.

⁹ Pen ejol anibu yip haga, “God manö niñjö yabiñ hagöp u, manö nipe rïmnap hagnö kalñ kïññ rïkmön. Nipe hagöp, ‘Nibi bi Sipsip Pi u wññ alö amöm nipe aip nan kub niññaböl gau, mññ mññ yabiñ gïñaböl,’ a göp” a ga. *

¹⁰ Pen ejol anibu anig hagö, yad ma il nipe au kugom yimem, nip sabe gïnam, a gïñö u pen yip haga, “Ne anig gïgmön! God aññ nöp nip sabe gïmön. Kale abe, añ mam kale gau abe, Jisas manö aij nip u niñj udmim hagöp rö gïpim rö u, yad u rö nöp bi God nip wög gi ññb bi ap mïdpin. Jisas manö niñjö hag waiö la manö aij u nöp udöm, God manö hagep bi nipe gau manö hagnal,” a ga. *

Krais kaj hos rud adö lanj asiköm ajeia

¹¹ Pen magö u niñjñö, kumi kabö adö lanj mangan hiñka niñjöm bi ap kaj hos rud ap adö asik mïdeia. Bi kaj hos adö asik mïdeia bi anibu, hib nipe mññjöp: hib ap Cig Göp, hib ap Kabö Rö. Nipe nibi bi gau kalip manö kub hagöm, manö ud asik aij göm, pen ilön ñöb u, hañwatoñ ñagöp, gïpal rö nöp niñjöm ñöb. Anig unbö rö nöp u, nibi bi gau aip pen pen göm al rïdñk yuöp u, gasñ niñj aij göm, manö ud asik aij göm, pen pen göm al rïdñk yuöp. *

¹² Amgö nipe u mab mïññj rö. Kinj rol gïpal usajil bad iru nöp nabñc adö nipe lanj lö mïdeia. Hañ romanj nipe au hib ap mïdeia. Pen hib anibu, nibi bi rïmnap niñjagnal; nipe ke nöp niñjöb. *

¹³ Waiñj li mïdeia u, hagape rïm lö hagape halö mïdeia. Pen hib nipe u, “God Manö.” *

¹⁴ Ami Bi kumi kabö adö lanj au niñbö gau, waiñj rud uñ yabiñ ke ke löm, kaj hos rud adö gau ke ke asiköm, nip hain gila.

¹⁵ Meg mangan nipe yan, ru mïlö kid yabiñ ap apjaka. Ru mïlö kid anibu udöm, nibi bi ram mññj ke ke gau aip pen pen göm al pak löm, ain ur mïlö ap udöm, kalip abad mïdeinab. Pen God hag la ñññ anibu, God Bi Kub, Bi klö ke yabiñ u, nibi bi gi naij göm nip jññ niññaböl gau kalip mulu kal yabiñ niñjöm, wain magö rö udöm, God wain magö abhib jakep ka mangan u yuöm, Bi kaj hos rud adö asik mïdöp anibu kalip pak hib jaknab. *

* 19:2: Dud 32:43; Rep 6:10 * 19:6: Rep 14:2 * 19:7: Ais 61:10; Rep 21:2 * 19:9: Mad 22:2-3 * 19:10: Ap 10:25,26; Rep 22:8-9 * 19:11: Rep 1:5; 6:2; Sam 96:13; Ais 11:4 * 19:12: Dan 10:6; Rep 1:14; 2:17 * 19:13: Ais 63:1-3; Jon 1:1,14 * 19:15: Sam 2:9; Rep 1:16; 14:20 * 19:16: Rep 17:14

16 Pen waij mīlō nīpe u abe, ma kuwi† nīpe u abe, hib ap kalī kliñ rīkla mīdeia: KIN GAU KIN KALE U BĪ KUB GAU BĪ KUB KALE U *

17 Pen yad nījnō, ejol ap sīdō aŋ au gīlan urak mīdō nījōl gī, yaur u gōm ajeila gau kalīp wīñ kub alōm haga, “God kalōp nan magō kub ñ+nīg gab u, magōrhālō apim magum gīmim! *

18 Aumim, kinj gau hañ romanj kale ñ+nīmim, ami bī abad mīdep bī kub gau hañ romanj kale ñ+nīmim, ami bī klō gau hañ romanj kale ñ+nīmim, kaj hos gau hañ romanj ñ+nīmim, bī kaj hos ud ajpal gau hañ romanj ñ+nīmim gīmim. Pen nībi bī nagī wōg gīpal gau, nībi bī gasī kale ke wōg gīpal gau, nībi bī hib kub mīdōp gau, nībi bī hib mīdagōp gau magōrhālō, hañ romanj kale ñ+nīnabim,” a ga.

19 Pen magō u nījnō, nan hapeb u abe, kinj mīnōnj nabōj i† i ke gau nībō gau nībō abe, Bī kaj hos rud ud ajōp u aip, ami bī nīpe gau aip pen pen gīnīg, ami bī kale gau dap magum gīla.

20 Anīg geila u pen Bī hos rud ud ajeia u, nan hapeb u abe, bī nīpe nībi bī gau kalīp manō pīral hagōm nan gagep rō ga u abe, kalīp ud sīsī gōm, mab mī†an salpa halō inmīdōp ñīg wañō yanj yua. Pen nan hapeb bī nīpe u nīpe nōd nībi bī iru nōp manō pīral, nan hapeb kliñ u udōm, nan ana nīpe rō gīla u, sabe gīla. *

21 Pen Bī kaj hos rud ud ajeia u, ru mīlō kīd meg mīgan nīpe yanj nībō apjaka anību ami bī gau kalīp magōrhālō al pak lō, yaur gau apōm hañ romanj kale gau ñīj ñīj wasō nījōm arō gīla.

20

Seden nagī mīdō mī unbō wan dausan innab

1 Pen magō u nījnō, ejol ap utōm mīgan mauñ juaga ki rib u abe, sen klō yabī† bol u abe, ñ+nīmagō nīpe u udōl gōm, kumi kabō adō lanj nībō auajīp. *

2-3 Dapōm, re ubī† u, re hadame dagol nībō u, nīp ud sīsī gōm, nībi bī ram mīnōnj ke ke gau kalīp kuōyanj pīral gagnīm, a gōm, nagī adīk dam utōm mīgan mauñ juaga anīb yanj yuōm, ajōj gī ñōm, pīdōnj gī aij yabī† ga. Geia u me, nīpe anīb gau nagī mīdō mīdō, mī unbō wan dausan arō, kuōyanj u hubīk yuō apōm, pro magō ap yīharīj gī ajeinab. Re hadame pīral gep anību me, kījaki u, Seden nōp. *

4 Pen nījnō, nībi bī rīmnap ana kale kinj sea asīkep adō ke ke gau asīk mīdeila. Nībi

bī anīb gau, God hagō kale nībi bī gau kalīp manō kub hagōm manō ud asīknīg geila. Pen nībi bī anīb gau, nan hapeb u nīp ke abe, ana nīpe rō gīla nan u abe sabe gagōm, kliñ nīpe nabīc kale lanj aka ñ+nīmagō kale u udagōm, Jisau manō aij nīpe nībi bī gau kalīp waiō hag ñōm, God Manō hagōp rō nōp gōm geila nījōm, kalīp nabīc cōg rīb gī† dō gīla. Yad nījōl gī mīdainō nījōl gī, ana anīb gau kamīj lōm, Kraisa aip nībi bī gau kalīp kinj rō abad mīdlō mīdlō, mī wan dausan u ina. *

5 (Pen nībi bī rīmnap umla gau, ñīn anību urakgla. Mī wan dausan u ina, hainō urakla.) Manō hagabin i, God nīpe nōd gō nībi bī anīb gau urakla u nōp hagabin.

6 Nībi bī nōd uraknabōl gau, God nībi bī nīpe ke nōp mīdōm aij gō nījōl gī mīñ mīñ yabī† gōl gī mīdeinabōl. Kauyanj umagnabōl. Kale God Kraisa kalīp apil mīhau sabe gep nībi bī rō wōg gī ñōl gī mīdōm, Kraisa aip nībi bī gau kalīp kinj rō abad mīdlō mīdlō, mī wan dausan u innab. *

Seden ilōn kub udnab

7 Mī wan dausan anību ap arnab nījōl gī, God ejol nīpe gau kalīp hageinab, Seden nīp nagī hubīk yulō.

8 amōm nībi bī ram mīnōnj i† i ke ke gau magōrhālō mīdpal gau kalīp manō pīral hagnab. Nībi bī anīb gau me, Gog aip Megog aip. Seden kalīp magōrhālō ††p gī dauō, kale pen pen gīnīg aunabōl. Nībi bī pen pen gīnabōl anīb gau, kabō kulup ñīg solwara go† gau iru nōp mīdōp rō nōp mīdeinabōl. *

9 Kale mīgan gau mīgan gau nībō apōm, daun kub God nībi bī nīpe han mīdeila, daun kub God nīpe mīdmagō lōp anību nōp, bīg gīgabo geila. Daun bīg gīgabo gīla u pen adīj mab mī†an kumi kabō adō lanj nībō apōm, kalīp in habīk ara. *

10 Pen God ejol nīpe gau, kījaki nībi bī gau kalīp manō pīral hagōm ††p gī daua u, nīp dam ñīg wañō mab mī†an salpa halō inab yanj ud yula. Nan hapeb u aip, bī nīpe nībi bī gau kalīp manō pīral haga u aip, nōd ñīg wañō anīb yanj yulō mīdailō. Mailō abe, sīb abe, pōr pōr nōp ilōn mab udōl gī mīdeinabōl. *

Manō kub hainō yabī† u

11 Pen sea kinj rud kub yabī† ap abe, Bī adō anību asīkōl mīdajīp u abe nījnō. Bī Kub nīpe au mīdō nījōl gōm, mīnōnj nabōj

* 19:17: Esi 39:17-20 * 19:20: Rep 13:12-17; 20:10 * 20:1: Rep 9:1 * 20:2-3: Jen 3:1; Rep 12:9 * 20:4: Dan 7:9,22,27; 1Ko 6:2; Rep 13:17 * 20:6: Rep 1:6 * 20:8: Esi 38:2,9,15-16 * 20:9: 2Ki 1:10 * 20:10: Sam 11:6; Rep 19:20; 21:8

it i abe, kumi kabö adö lanj abe, adin böj nöp piñin gî ke gau arö, kuöyan ninjagin.

12 Pen yad ninjano, nîbi bi kub midöm umla gau abe, nîbi bi ramö gau midöm umla gau abe, magöjhalö apöm sea kinj it anîb au urak midlö ninjöl gî, köp rimnap ud pitaila. Köp ap, nîbi bi kale kamîj midöl gî, gila gila rô ninjöm, kali klinj rikla. Köp anîbu ud pitaiöm, köp ap ud pitaila. Köp hain nîbö ud pitaila u, nîbi bi pör pör kamîj mideinabol hib kale kali klinj rikla. Ud pitaila ninjöm God nîpe nîbi bi umla gau nîhön nîhön gila u ninjöm, manö ud asiköm, kalip nîme la. *

13 Pen nîbi bi ñig solwara anj gau umla gau arlö ninjöl gî, God nîpe kalip manö kub haga. Umeb Magö u abe Wip Ana Ram u abe nîbi bi umöm am abad mideila gau kalip magöjhalö dam ñilö ninjöl gî, kale ke ke nîhön nîhön gila u ninjöm, God kalip manö kub haga. *

14 God nîpe anig ga ninjöm, Umeb Magö u abe Wip Ana Ram u abe, God hagö kalip mîhönj dam mab mîtanj inab wanjô yanj ud yula. Mab mîtanj inab wanjô arbal u, Kuöyanj Umnabol, a gîpal.

15 Pen nîbi bi pör pör kamîj mideinabol gau hib kale kali klinj rikla köp anîbu, nîbi bi an an hib kale köp anîbu midageia, God hagö, kalip magöjhalö u rô nöp dam mab mîtanj inab wanjô yanj ud yula.

21

Mînöj naböj it i abe, kumi kabö adö lanj abe ke hain nîbö la

1 Mîdem ninjano, mînöj naböj gîsön nîbö abe, kumi kabö gîsön nîbö abe mideia. Mînöj naböj nöd nîbö u abe, kumi kabö nöd nîbö u abe hadö ur göm midageia. Ñig solwara nöd midmidöp u, u rô nöp hadö ur göm midageia. *

2 Pen yad ninjem ninjano, God gö Daun Kub U† u, Jerusalem gîsön nîbö u, kumi kabö adö lanj au nîbö auajip. Daun Kub U† anîbu, nîbi gau bi udnig, waij klinj aij löm abad midpal rô u mideia. *

3 Pen yad apdi ninjano, sea kinj mideia anj au nîbö, manö kub wîñ al hagöm haga, “Mîñi riköm, God nîpe ke nîbi bi gau aip ram gî löm mideinab. Nîpe nîbi bi gau aip han mideinab ninjöm kale nîbi bi nîpe mideinabol. God nîpe ke kalip aip midöm, God kale mideinab. *

4 Nîpe amgö ñig kale midöp u magöjhalö ñik gî yunab. Nîbi bi

umagnabol; mînjör udö, mög gö mîñöj gagnabol; ilön udagnabol. Nîhön gîning: mînöj naböj nöd nîbö u had ur göm uri midagöp,” a ga. *

5 Pen Bi kinj sea adö asîka u yip haga, “Yad nan magöjhalö gîsön nîbö gî labin,” a ga. Anig hagöm yip haga, “Manö hagabin i kali klinj rikmön. Manö anîbi, manö ninjô yabîl, nîbi bi gau böj nöp ninj udöl,” a ga. *

6 Anig hagöm yip haga, “Nan uri hagajin gau magöjhalö hadö gîpin. Yad hadame dagol gau midmidin, hainö pör nöp pör nöp mideinabin. Yad nöp gîno, nan gau magöjhalö il göm midöp. Yad nöp gîno, nan gau magöjhalö ur gîning gînab. Nîbi bi an ñig nan gainim, kalip hagnö, ñig ilam nîbö ñig kamîj magö ñeb u ñinjabol; rauagnabol, yîharîj nöp ñinjabol. *

7 Nîbi bi marö auö, gasî iru ninjagöm, yip cîg göl gî nöp mideinabol gau, kalip nan hagajin i magöjhalö ñinabin. Yad Nap kale midnö, kale ñi pai yad mideinabol. *

8 Pen nîbi bi God nîp cîg gîno, hanîp marö aunab a göm piñinj gîpal gau; nîbi bi yip ninj udöm arö gîpal gau; nîbi bi nan najj yabîl nan gac yabîl gîpal gau; nîbi bi wip albal gau; nîbi si bi si gîpal gau; nîbi bi kuj gîpal gau; nîbi bi god piral nan yîharîj gau sabe gîpal gau; nîbi bi manö piral hagpal gau; kale magöjhalö am mideinabol ñig wanjô mab mîtanj salpa halö inab u. Nîbi bi mîgan anîbu arnabol u, Kuöyanj Umnabol, a gîpun,” a ga. *

Jerusalem gîsön nîbö

9 Ejol unbö mudun jin nöd kînanj kale dauajal gau, ejol añî ap apöm yip haga, “Auö, Sipsip Pi u, nîbi nîpe udnig gab u, nîbi anîbu nöp yamnö ninjaban,” a ga.

10 Anig hageia, God Ana u yip ba lö ninjöl gî, ejol u yip udöm, dam ram mînöj no ilö kub yabîl i adö gîlanj ap amöm, yip yamö ninjano, Daun Kub U† u, Jerusalem u, God kumi kabö adö lanj midöp au nîbö auajip. *

11 God Jerusalem gîsön nîbö u yuö auö ninjöl gî ninjano, God nîpe mailö aij ke halö mîmailö gab rô u, daun anîbu u rô nöp mailö aij ke halö mîmailö gajip. Daun klinj aij anîbu kabö aij aij mani iru rauep rô, kabö jasp mîmailö göp rô u, mîmailö göm mideia. *

12 Kabö waryö mîlö yabîl Jerusalem gîsön nîbö u gîgabö göm, adan ramö unbö

* 20:12: Dan 7:9-10; Mad 25:31-46; Ap 17:31; 2Ko 5:10; Rep 13:8 * 20:13: Ro 2:6; 1Pi 1:17; Rep 2:23; 22:12 * 21:1: Ais 65:17; 2Pi 3:13 * 21:2: Ais 52:1; 61:10; Hib 11:16; 12:22; Rep 3:12 * 21:3: Lep 26:11,12; Esi 37:27; Sek 2:10; 2Ko 6:16 * 21:4: Ais 35:10; 65:19; Rep 7:17 * 21:5: 2Ko 5:17 * 21:6: Ais 55:1; Jer 2:13; Jon 7:37; Rep 1:8,17; 22:17 * 21:7: 2Sa 7:14; Sam 89:26-27 * 21:8: Mad 25:41; Hib 10:38-39; Rep 20:15; 22:15 * 21:10: Esi 40:2 * 21:11: Ais 60:1-2,19

mɨŋan laŋ gau mɨdeia. Adan ramō unbō mɨŋan laŋ gau ajōŋ ke ke mɨdeia. Pen ejol unbō mɨŋan laŋ adan ramō ajōŋ anɨb gau ke ke abad mɨdeila. Adan ramō ajōŋ anɨb gau, nabōŋ adō laŋ Juda it ke ke unbō mɨŋan laŋ mɨdɨpal rō, ajōŋ unbō mɨŋan laŋ gau ke ke kalɨ klɨŋ rɨkla. *

¹³ Adan ramō ajōŋ anɨb gau: ain adō mɨŋ mɨhau nɨŋan; usɨŋ adō jɨŋ mɨhau nɨŋan; goɨ lōdan mɨhau nɨŋan; goɨ lōdan mɨhau nɨŋan.

¹⁴ Pen waryō anɨbu nōd it gōm, kabō mɨlō kub unbō mɨŋan laŋ mɨlōbō lɨ lɨ udōm, hainō waryō gɨla adō anɨbu. Kabō mɨlō kub anɨb gau, Sipsip Pi manō ud arep bɨ unbō mɨŋan laŋ gau, hib kale gau kalɨ klɨŋ rɨkla.

¹⁵ Ejol yɨp manō hagajɨp anɨbu ilōŋ kabō gol udōm gɨla ap udōl mɨdeia. Ilōŋ anɨbu rō udōm, nan ap ilōŋ adɨp adɨp lōm, nan anɨbu mɨlō aige gō rō mɨdōp u wō ral nɨŋbal. Pen ejol ilōŋ anɨbu udōm daun kub anɨbu lɨ nɨŋnɨg geia; adan ramō ajōŋ abe, kabō waryō abe, daun kub magōŋhalō lɨ nɨŋnɨg geia. *

¹⁶ Pen ejol nɨpe ilōŋ anɨbu udōm, daun nɨme u ilōŋ u ud adɨp adɨp lōm, daun kub anɨbu mɨlō aige gō rō mɨdajɨp u wō ral nɨŋō, yad nɨŋnō, mɨŋ nɨbō jɨŋ dwelp dausan sɨdadia ara; lōdan nɨbō lōdan dwelp dausan sɨdadia ara. Pen gɨlan gɨ ke mɨdageia, adɨp adɨp anɨbu nōp dwelp dausan sɨdadia ara. *

¹⁷ Pen ejol anɨbu nɨpe ilōŋ anɨbu udōm, daun kub waryō gɨgabō ga u, nɨbi bɨ ilōŋ lōm wō ral nɨŋbal rō wō ralōm, mɨnōŋ yaŋ nɨbō nabōŋ adō laŋ wō ral nɨŋō, yad nɨŋnō, kiubid unbō nɨn juōl mudun jɨŋ ado gɨ da mɨhau mɨhau (144) ara.†

¹⁸ Waryō anɨbu, kabō jaspas a gɨpal u udōm gɨ lō mɨdeia. Daun kub u, kabō gol aij aij glas rō kɨd yabɨl gōl mɨdōp u nōp udōm gɨ lō mɨdeia u me, kɨd yabɨl gōl mɨdeia. *

¹⁹ Kabō mɨlō kub, kabō waryō it yaŋ mɨdeia gau, kabō aij aij mani kub rauep ke ke iru nōp udōm, kabō mɨlō kub unbō mɨŋan laŋ anɨb gau gɨ lō mɨdeia. Nabōŋ waŋŋ nɨbō yaŋ kabō jaspas u gɨ lō mɨdeia; nabōŋ yɨgwō an nɨbō u kabō mu, sapaia u gɨ lō mɨdeia; nabōŋ yɨgwō nɨŋan nɨbō u kabō kamɨŋ kamɨŋ bō, aged u gɨ lō mɨdeia; nabōŋ yɨgwō mɨlō u kabō kɨkamɨŋ bō, emral u gɨ lō mɨdeia;

²⁰ nabōŋ mamɨd u kabō aɨ abe rud abe uɨ maɨ gɨ mɨdōp, sadoniks u gɨ lō mɨdeia; nabōŋ kagoɨ jɨŋ u kabō aɨ, kanilian u gɨ

lō mɨdeia; nabōŋ mudun u kabō uhaɨn, krisolaid u gɨ lō mɨdeia; nabōŋ raleb u kabō kɨkamɨŋ bō, berɨl u gɨ lō mɨdeia; nabōŋ ajɨp u kabō uhaɨn ke yabɨl, dopas u gɨ lō mɨdeia; nabōŋ sɨduŋ laŋ u kabō kɨkamɨŋ bō abe uhaɨn abe uɨ maɨ gɨ mɨdōp, krisopres u gɨ lō mɨdeia; nabōŋ agɨp laŋ u kabō aɨ, haiaɨsin u gɨ lō mɨdeia; nabōŋ mɨŋan laŋ u kabō mu, amedis u gɨ lō mɨdeia.

²¹ Adan ramō ajōŋ unbō mɨŋan laŋ gau, magō kaɨum kɨbap mɨŋep rō rud gab, pōl a gɨpal kub ke yabɨl unbō mɨŋan laŋ udōm gɨ lō mɨdeia. Daun kub anɨbu, lor gau kabō gol aij aij glas rō kɨd gōl mɨdōp u nōp udōm gɨ lō mɨdeia u me, kɨd yabɨl gōm mɨdeia.

²² Pen daun kub anɨbu yad God sabe gep ram ap nɨŋagnō. God Bɨ Kub, Bɨ klō ke yabɨl u abe, Sipsip Pi u abe mɨdɨpil rō, God sabe gep ram ap mɨdagōp; kale apil mɨhau God sabe gep ram mɨdɨpil.

²³ Pen God mailō aij ke yabɨl nɨpe mɨmailō gōm, Sipsip Pi lam mailō gab rō u mɨmailō gōm gɨpil rō, daun anɨb au sɨdō rakɨn wōg ap mɨdagōp. *

²⁴ Nɨbi bɨ ram mɨnōŋ ke ke gau nɨbō apōm daun anɨbu am mɨdeinabōl gau, mailō aij anɨbu nɨŋōl gɨ ajeinabōl. Kɨŋ mɨnōŋ nabōŋ it i ke ke gau nɨbō daun anɨbu am mɨdeinabōl gau, nan nɨhōn nɨhōn aij, nan nɨhōn nɨhōn mailō halō ram kale gɨla gau, halō dam daun kub raul mɨŋan anɨbu am mɨdeinabōl. *

²⁵ Pen daun anɨbu, ajōŋ gau gɨŋagnabōl; sɨbōn auagnab nɨŋōm ajōŋ pōr pōr hiɨkōl nōp mɨdeinab. *

²⁶ Nɨbi bɨ ram mɨnōŋ ke ke gau nɨbō apōm daun anɨbu am mɨdeinabōl gau, nan nɨhōn nɨhōn aij, nan nɨhōn nɨhōn mailō halō ram kale gɨla gau, halō dam daun kub raul mɨŋan anɨbu am mɨdeinabōl.

²⁷ God nɨp asɨ masɨ gōp nan u, daun raul mɨŋan anɨbu arōl rō lagnab. Nɨbi bɨ god piral sabe gōm gɨ naij yabɨl gɨpal gau, daun raul mɨŋan anɨbu arōl rō lagnab. Nɨbi bɨ pōr pōr nōp kamɨŋ mɨdeinabōl kōp anɨbu yaŋ, Sipsip Pi hib kale kalɨ klɨŋ rɨknab gau nōp, daun raul mɨŋan anɨbu arnabōl. *

22

Nɨŋ Kamɨŋ Magō Nɨb u

¹ Ejol anɨbu, nɨŋ kamɨŋ magō nɨb u yɨp yamō nɨŋnō. Nɨŋ auajɨp anɨbu, glas mɨmailō gōp rō mɨmailō gɨ auajɨp. Nɨŋ anɨbu, God aip, Sipsip Pi u aip, sea kɨŋ kale

* **21:12:** Esi 48:30-35 * **21:15:** Esi 40:3; Rep 11:1 * **21:16:** Grik manō hagōm 12,000 sɨdadia a ga u, 2,200 kilomida rō. † **21:17:** Grik manō hagōm kiubid unbō nɨn juōl mudun jɨŋ ado gɨ da mɨhau mɨhau (144) a ga u, mida unbō nɨn juōl mɨhau nɨŋan ado gɨ da mamɨd u (65) rō. * **21:18:** Ais 54:11-12 * **21:23:** Ais 60:19-20; Rep 22:5 * **21:24:** Ais 60:3,5 * **21:25:** Ais 60:11 * **21:27:** Ais 52:1; Esi 44:9; 1Ko 6:9-10 * **22:1:** Esi 47:1

apil mihau asikpil au gilarj nibö ilam juöm,
*

2 daun kub lor anj au amöm ara. Nig got böj böj mab nijnöm pör pör mideinabol mab u rana. Mab ur anibu, mi ahi ahi rakin ke ke migan lanj u nöp, pör nöp magö pilöp. Pen mab uhar anibu, nibi bi ram minöh ke ke gau nibö kalip gö kamih lanim rö nöp midöp.*

3 Daun kub anibu, God nip asi masi göp nan u midagöp. God aip, Sipsip Pi u aip, sea kinj kale u daun kub anj au mideinab. God nibi bi nipe gau, nip wög gi nöl gi mideinabol.

4 Daun kub anibu, God nibi bi nipe gau Sipsip Pi mulu adih nipe u nijnabol. Sipsip Pi hib nipe u nable kale lanj kal klih rik lilö mideinab.*

5 Sibön auagnab. God Bi Kub u mailö kale u mideinab u me, hapö mitanj abe, sidö abe wög ap midageinab. Kale pör nöp pör nöp kinj rö mideinabol.*

Söl midöp Jisas aunab

6 Pen ejol anibu yip haga, "Manö hagabin anibi manö piral wasö; manö nihö yabih. God Bi Kub, Ana nipe bi manö hagep nipe gau kalip gasi nö manö nipe hagdald God anibu nöp, yip yuö apem, söl midöp ginab manö u hag nabin," a ga.*

7 Jisas manö hagöm hagab, "Nijnim! Söl midöp nabin. Nan nihön nihön hainö ginig gab u, buk anibi midöp. Nibi bi an manö anibi nih udöm, hagöp rö ginabol gau, aij gö nihöl gi mih mih ginabol," a göp.*

8 Yad Jon, ejol manö hagajip u abe, nan nihön nihön gajip u abe magöghalö nihnö. Pen ejol manö hagajip u abe, nan nihön nihön gajip u abe magöghalö nih nis gem, ap lug ejol anibu ma ih nipe au kugom yimem, nip sabe ginam, a ginö u pen.*

9 yip haga, "Wasö! Yip anig gagmön; God nip nöp sabe gimön. Ne God nip wög gi midpan u, namam God manö hagep bi gau abe, nibi bi manö midöp buk anj anibi hagöp rö gipal gau abe, kale God nip wög gipim rö, yad u rö nöp God nip wög gipin," a ga.

10 Pen ejol anibu yip haga, "Hainö ginab manö kal klih rikpan yagol u, ud mamoc gimön gau pi gi lagmön; söl midöp, manö kal klih rikpan rö magöghalö ginab.

11 Anib u nihöm, nibi bi gi najj gipal gau, kale u rö nöp nag najj adö u nöp göl gi midaiöl; nibi si bi si gipal gau, kale adö

anibu nöp göl gi midaiöl; nibi bi gi aij gipal gau, kale adö aij anibu nöp göl gi midaiöl; nibi bi ut midpal gau, kale unbö rö nöp ut midaiöl," a ga.*

12 Jisas manö hagöm hagab, "Nijnim! Söl midöp nabin. Njan anibu, kale nibi bi yad gau nihön nihön gipim u nijem, pen u rö nöp nan aij nabin.*

13 Yad hadame dagol gau midmidin, hainö pör nöp pör nöp mideinabin. Yad nöp ginö, nan gau magöghalö il göm midöp. Yad nöp ginö, nan gau magöghalö ur ginig ginab. Ih u yad nöp, pih u yad nöp midpin.*

14 "Nibi bi wahj kale nig li aij ginabol gau, mih mih ginabol. Mab magö nih pör pör mideinabol u nihö, kale nihöm am daun kub raul migan anibu arnabol.*

15 Pen kain hapeb gau, daun anibu aröl rö lagöp. Nibi bi kuj gipal gau, nibi si bi si gipal gau, wip albal gau, nan yiharh gau god hon a göm sabe gipal gau, manö piral hagalp gau, kale höj yanj nöp mideinabol.

16 "Yad Jisas, ejol yad u hag yunö, amöm kalöp nibi bi yad cöc ram minöh ke ke gau midpim gau, kalöp manö yad anibi hag nöb. Yad me, Depid rikö, riklö rik dam dapil gilö, Bi Kub mideinab a gila u nöp yad midpin. Yad me, gap pagin kub ram runig gö nihöl gi, ap rannab, a gipal u nöp yad midpin," a ga.*

17 God Ana u abe, Bi nibi udnab nibi anibu abe, "Aue!" a gipil.

Nibi bi manö anibi i nihneinabol gau u rö nöp, "Aue!" a göl.

Kale nibi bi nig nan göp gau magöghalö auim! Aumim, nig kamih magö nebe u yiharh ud nihim.*

18 Nibi bi manö buk anibi midöp amgö li nihöm hagle, kale nihmim gau, nan nihön nihön hainö ginim manö u nih aij gimim. Nibi bi rimnap manö anib i nihöm, manö rimnap halö ut ma+ geinabol u, God kalip pen ilön nöm gö, marö kub buk anibi hagöp rö halö udnabol.*

19 Pen nibi bi manö anib i, naböh rimnap udagun a göm arö geinabol u, God kalip pen mab magö nih pör pör mideinabol hagöp u wasö gö nihagnabol; Daun Kub Ut am mideinabol hagöp u abe wasö gö aragnabol.

20 Bi manö kal klih rikpin anibi hagöp Bi u hagöm hagöp, "Yau! Söl midöp nabin," a göp.

Anib unbö rö aij! Bi Kub Jisas, ne aumön!

* 22:2: Jen 2:9; Esi 47:12; Joe 3:18; Sek 14:8 * 22:4: Mad 5:8; Rep 3:12 * 22:5: Dan 7:18,27; Rep 5:10; 20:6; 21:23,25
* 22:6: Rep 1:1 * 22:7: Rep 1:3 * 22:8: Rep 19:10 * 22:11: Dan 12:10 * 22:12: Ais 40:10; Jer 17:10; Rep 2:23
* 22:13: Ais 44:6; Rep 1:8,17; 21:6 * 22:14: Jen 2:9; 3:22 * 22:16: Nab 24:17; Ais 11:1,10; Ro 1:3; Rep 2:28; 5:5
* 22:17: Ais 55:1; Rep 21:6 * 22:18: Dud 4:2; 12:32 * 22:20: Rep 2:16

*

²¹ Bɪ Kub hon Jisas kalöp God nɪbi bɪ nɪpe
mög gö abad mɪd aij göl gɪ mɪdainɪm. Anɪb
unbô rô aij.

Read the New Testament daily

January

date	Scripture
1	Madyu 1:1-2:12
2	Madyu 2:13-3:6
3	Madyu 3:7-4:11
4	Madyu 4:12-25
5	Madyu 5:1-26
6	Madyu 5:27-48
7	Madyu 6:1-24
8	Madyu 6:25-7:14
9	Madyu 7:15-29
10	Madyu 8:1-17
11	Madyu 8:18-34
12	Madyu 9:1-17
13	Madyu 9:18-38
14	Madyu 10:1-23
15	Madyu 10:24-11:6
16	Madyu 11:7-30
17	Madyu 12:1-21
18	Madyu 12:22-45
19	Madyu 12:46-13:23
20	Madyu 13:24-46
21	Madyu 13:47-14:12
22	Madyu 14:13-36
23	Madyu 15:1-28
24	Madyu 15:29-16:12
25	Madyu 16:13-17:9
26	Madyu 17:10-27
27	Madyu 18:1-22
28	Madyu 18:23-19:12
29	Madyu 19:13-30
30	Madyu 20:1-28
31	Madyu 20:29-21:22

date	Scripture
1	Madyu 21:23-46
2	Madyu 22:1-33
3	Madyu 22:34-23:12
4	Madyu 23:13-39
5	Madyu 24:1-28
6	Madyu 24:29-51
7	Madyu 25:1-30
8	Madyu 25:31-26:13
9	Madyu 26:14-46
10	Madyu 26:47-68
11	Madyu 26:69-27:14
12	Madyu 27:15-31
13	Madyu 27:32-66
14	Madyu 28:1-20
15	Mak 1:1-28
16	Mak 1:29-2:12
17	Mak 2:13-3:6
18	Mak 3:7-30
19	Mak 3:31-4:25
20	Mak 4:26-5:20
21	Mak 5:21-43
22	Mak 6:1-29
23	Mak 6:30-56
24	Mak 7:1-23
25	Mak 7:24-8:10
26	Mak 8:11-9:1
27	Mak 9:2-29
28	Mak 9:30-10:12

February

March

date	Scripture
1	Mak 10:13-31
2	Mak 10:32-52
3	Mak 11:1-26
4	Mak 11:27-12:17
5	Mak 12:18-37
6	Mak 12:38-13:13
7	Mak 13:14-37
8	Mak 14:1-21
9	Mak 14:22-52
10	Mak 14:53-72
11	Mak 15:1-47
12	Mak 16:1-20
13	Luk 1:1-25
14	Luk 1:26-56
15	Luk 1:57-80
16	Luk 2:1-35
17	Luk 2:36-52
18	Luk 3:1-22
19	Luk 3:23-38
20	Luk 4:1-30
21	Luk 4:31-5:11
22	Luk 5:12-28
23	Luk 5:29-6:11
24	Luk 6:12-38
25	Luk 6:39-7:10
26	Luk 7:11-35
27	Luk 7:36-8:3
28	Luk 8:4-21
29	Luk 8:22-39
30	Luk 8:40-9:6
31	Luk 9:7-27

date	Scripture
1	Luk 9:28-50
2	Luk 9:51-10:12
3	Luk 10:13-37
4	Luk 10:38-11:13
5	Luk 11:14-36
6	Luk 11:37-12:7
7	Luk 12:8-34
8	Luk 12:35-59
9	Luk 13:1-21
10	Luk 13:22-14:6
11	Luk 14:7-35
12	Luk 15:1-32
13	Luk 16:1-18
14	Luk 16:19-17:10
15	Luk 17:11-37
16	Luk 18:1-17
17	Luk 18:18-43
18	Luk 19:1-27
19	Luk 19:28-48
20	Luk 20:1-26
21	Luk 20:27-47
22	Luk 21:1-28
23	Luk 21:29-22:13
24	Luk 22:14-34
25	Luk 22:35-53
26	Luk 22:54-23:12
27	Luk 23:13-43
28	Luk 23:44-24:12
29	Luk 24:13-53
30	Jon 1:1-28

date	Scripture
1	Jon 1:29-51
2	Jon 2:1-25
3	Jon 3:1-21
4	Jon 3:22-4:3
5	Jon 4:4-42
6	Jon 4:43-54
7	Jon 5:1-23
8	Jon 5:24-47
9	Jon 6:1-21
10	Jon 6:22-40
11	Jon 6:41-71
12	Jon 7:1-29
13	Jon 7:30-52
14	Jon 7:53-8:20
15	Jon 8:21-30
16	Jon 8:31-59
17	Jon 9:1-41
18	Jon 10:1-21
19	Jon 10:22-42
20	Jon 11:1-53
21	Jon 11:54-12:19
22	Jon 12:20-50
23	Jon 13:1-30
24	Jon 13:31-14:14
25	Jon 14:15-31
26	Jon 15:1-27
27	Jon 16:1-33
28	Jon 17:1-26
29	Jon 18:1-24
30	Jon 18:25-19:22
31	Jon 19:23-42

date	Scripture
1	Jon 20:1-31
2	Jon 21:1-25
3	Aposil 1:1-26
4	Aposil 2:1-47
5	Aposil 3:1-26
6	Aposil 4:1-37
7	Aposil 5:1-42
8	Aposil 6:1-15
9	Aposil 7:1-29
10	Aposil 7:30-50
11	Aposil 7:51-8:13
12	Aposil 8:14-40
13	Aposil 9:1-25
14	Aposil 9:26-43
15	Aposil 10:1-33
16	Aposil 10:34-48
17	Aposil 11:1-30
18	Aposil 12:1-23
19	Aposil 12:24-13:12
20	Aposil 13:13-41
21	Aposil 13:42-14:7
22	Aposil 14:8-28
23	Aposil 15:1-35
24	Aposil 15:36-16:15
25	Aposil 16:16-40
26	Aposil 17:1-34
27	Aposil 18:1-21
28	Aposil 18:22-19:12
29	Aposil 19:13-41
30	Aposil 20:1-38

date	Scripture
1	Aposihl 21:1-16
2	Aposihl 21:17-36
3	Aposihl 21:37-22:16
4	Aposihl 22:17-23:10
5	Aposihl 23:11-35
6	Aposihl 24:1-27
7	Aposihl 25:1-27
8	Aposihl 26:1-32
9	Aposihl 27:1-20
10	Aposihl 27:21-44
11	Aposihl 28:1-31
12	Rom 1:1-17
13	Rom 1:18-32
14	Rom 2:1-24
15	Rom 2:25-3:8
16	Rom 3:9-31
17	Rom 4:1-12
18	Rom 4:13-5:5
19	Rom 5:6-21
20	Rom 6:1-23
21	Rom 7:1-14
22	Rom 7:15-8:6
23	Rom 8:7-21
24	Rom 8:22-39
25	Rom 9:1-21
26	Rom 9:22-10:13
27	Rom 10:14-11:12
28	Rom 11:13-36
29	Rom 12:1-21
30	Rom 13:1-14
31	Rom 14:1-23

date	Scripture
1	Rom 15:1-21
2	Rom 15:22-16:7
3	Rom 16:8-27
4	1 Korid 1:1-17
5	1 Korid 1:18-2:5
6	1 Korid 2:6-3:4
7	1 Korid 3:5-23
8	1 Korid 4:1-21
9	1 Korid 5:1-13
10	1 Korid 6:1-20
11	1 Korid 7:1-24
12	1 Korid 7:25-40
13	1 Korid 8:1-13
14	1 Korid 9:1-18
15	1 Korid 9:19-10:13
16	1 Korid 10:14-11:1
17	1 Korid 11:2-16
18	1 Korid 11:17-34
19	1 Korid 12:1-26
20	1 Korid 12:27-13:13
21	1 Korid 14:1-17
22	1 Korid 14:18-40
23	1 Korid 15:1-28
24	1 Korid 15:29-58
25	1 Korid 16:1-24
26	2 Korid 1:1-11
27	2 Korid 1:12-2:11
28	2 Korid 2:12-17
29	2 Korid 3:1-18
30	2 Korid 4:1-12
31	2 Korid 4:13-5:10

date	Scripture
1	2 Korid 5:11-21
2	2 Korid 6:1-13
3	2 Korid 6:14-7:7
4	2 Korid 7:8-16
5	2 Korid 8:1-15
6	2 Korid 8:16-24
7	2 Korid 9:1-15
8	2 Korid 10:1-18
9	2 Korid 11:1-15
10	2 Korid 11:16-33
11	2 Korid 12:1-10
12	2 Korid 12:11-21
13	2 Korid 13:1-14
14	Galesia 1:1-24
15	Galesia 2:1-16
16	Galesia 2:17-3:9
17	Galesia 3:10-22
18	Galesia 3:23-4:20
19	Galesia 4:21-5:12
20	Galesia 5:13-26
21	Galesia 6:1-18
22	Epesas 1:1-23
23	Epesas 2:1-22
24	Epesas 3:1-21
25	Epesas 4:1-16
26	Epesas 4:17-5:2
27	Epesas 5:3-33
28	Epesas 6:1-24
29	Pilipai 1:1-26
30	Pilipai 1:27-2:18

date	Scripture
1	Pilipai 2:19-3:6
2	Pilipai 3:7-4:1
3	Pilipai 4:2-23
4	Kolosi 1:1-20
5	Kolosi 1:21-2:7
6	Kolosi 2:8-23
7	Kolosi 3:1-17
8	Kolosi 3:18-4:18
9	1 Desalonaika 1:1-2:9
10	1 Desalonaika 2:10-3:13
11	1 Desalonaika 4:1-5:3
12	1 Desalonaika 5:4-28
13	2 Desalonaika 1:1-12
14	2 Desalonaika 2:1-17
15	2 Desalonaika 3:1-18
16	1 Dimodi 1:1-20
17	1 Dimodi 2:1-15
18	1 Dimodi 3:1-16
19	1 Dimodi 4:1-16
20	1 Dimodi 5:1-25
21	1 Dimodi 6:1-21
22	2 Dimodi 1:1-18
23	2 Dimodi 2:1-21
24	2 Dimodi 2:22-3:17
25	2 Dimodi 4:1-22
26	Daidas 1:1-16
27	Daidas 2:1-14
28	Daidas 2:15-3:15
29	Pilimon 1:1-25
30	Hibru 1:1-14
31	Hibru 2:1-18

date	Scripture
1	Hibru 3:1-19
2	Hibru 4:1-13
3	Hibru 4:14-5:14
4	Hibru 6:1-20
5	Hibru 7:1-19
6	Hibru 7:20-28
7	Hibru 8:1-13
8	Hibru 9:1-10
9	Hibru 9:11-28
10	Hibru 10:1-18
11	Hibru 10:19-39
12	Hibru 11:1-16
13	Hibru 11:17-31
14	Hibru 11:32-12:13
15	Hibru 12:14-29
16	Hibru 13:1-25
17	Jems 1:1-18
18	Jems 1:19-2:17
19	Jems 2:18-3:18
20	Jems 4:1-17
21	Jems 5:1-20
22	1 Pida 1:1-12
23	1 Pida 1:13-2:10
24	1 Pida 2:11-3:7
25	1 Pida 3:8-4:6
26	1 Pida 4:7-5:14
27	2 Pida 1:1-21
28	2 Pida 2:1-22
29	2 Pida 3:1-18
30	1 Jon 1:1-10

December

date	Scripture
1	1 Jon 2:1-17
2	1 Jon 2:18-3:2
3	1 Jon 3:3-24
4	1 Jon 4:1-21
5	1 Jon 5:1-21
6	2 Jon 1:1-13
7	3 Jon 1:1-14
8	Jud 1:1-25
9	Repelesin 1:1-20
10	Repelesin 2:1-17
11	Repelesin 2:18-3:6
12	Repelesin 3:7-22
13	Repelesin 4:1-11
14	Repelesin 5:1-14
15	Repelesin 6:1-17
16	Repelesin 7:1-17
17	Repelesin 8:1-13
18	Repelesin 9:1-21
19	Repelesin 10:1-11
20	Repelesin 11:1-19
21	Repelesin 12:1-18
22	Repelesin 13:1-18
23	Repelesin 14:1-20
24	Repelesin 15:1-8
25	Repelesin 16:1-21
26	Repelesin 17:1-18
27	Repelesin 18:1-24
28	Repelesin 19:1-21
29	Repelesin 20:1-15
30	Repelesin 21:1-27
31	Repelesin 22:1-21